

Fontes Rerum Ecclesiasticarum
in Transylvania 1/1.

A TÖRTÉNELMI
KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS
EGYHÁZMEGYE
EGYHÁZKÖZSÉGEINEK
TÖRTÉNETI
KATASZTERE

I.

1648–1800
Ádámos – Dányán

KOINONIA
Kolozsvár 2008

A történelmi Küküllői Református Egyházmegye
egyházközségeinek történeti katasztere

I.

1648–1800

Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transylvania

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Református Tanárképző Kara
és az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
kiadványsorozata

A sorozatot szerkeszti
Buzogány Dezső
Sipos Gábor

© FoRET 2008

A TÖRTÉNELMI
KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS
EGYHÁZMEGYE
EGYHÁZKÖZSÉGEINEK
TÖRTÉNETI KATASZTERE

I.

1648–1800

ÁDÁMOS – DÁNYÁN

Összeállította, sajtó alá rendezte,

bevezető tanulmánnyal,

jegyzetekkel és mutatókkal közzé teszi

Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente

Tanulmányokkal kiegészítette

Horváth Iringó – Kovács Mária Márta – Sipos Dávid

Koinonia

Kolozsvár 2008

Megjelent az Oktatási és Kutatási Minisztérium
Programul Național de Cercetare-Dezvoltare-Inovare (PNCDI-II)
nevű kutatási finanszírozási keretén belül elnyert
pályázati támogatással (pályázati szám ID_491).

Szerkesztette
Buzogány Dezső

Műszaki szerkesztő
Hankó-Nagy Alpár

Borítóterv
Könczey Elemér

Készült a kolozsvári
Gewalt Promotions kft. nyomdájában.

ISBN 978–973–7605–97–9

ISBN 978–973–7605–75–7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere /
ed.: Buzogány Dezső. – Cluj-Napoca : Koinónia, 2009 –. vol.

ISBN 978–973–7605–97–9

1. Kötet: 1648–1800 : Ádámos – Dányán. – 2009. –

ISBN 978–973–7605–75–7

I. Buzogány Dezső (ed.)

28

TARTALOMJEGYZÉK

Esperesi vizitációk a Küküllői Református Egyházmegyében a 17. században	7
Ádámos	21
Balavásár	43
Bernád	93
Bethlenszentmiklós	103
Boldogfalva	127
Bonyha	168
Búzásbesenyő	227
Csapószentgyörgy	277
Csávás	278
Dányán	337
A Küküllői Református Egyházmegye esperesei	393
Lelkészek névsora	395
A Küküllői Református Egyházmegye tanítói	406
A Küküllői Református Egyházmegye ötvösművészeti és őnművészeti emlékei	413
Úrasztali edények katalógusa	443
A Küküllői Református Egyházmegye régi textíliáiról	503
Textíliák katalógusa	526
Az orgona használata az Erdélyi Református Egyházban	551
Orgonák katalógusa	557
Tárgymutató	569
Latin szavak és kifejezések jegyzéke	641
Névmutató	649
Helynévmutató	675

ESPERESI VIZITÁCIÓK A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYÉBEN A 17. SZÁZADBAN

Az egyházmegye múltja

A Küküllői Református Egyházmegye a 17–18. század folyamán az Erdélyi Református Egyház egyik legnagyobb és legjelentősebb egyházmegyéje volt. Esperesei gyakran töltöttek be püspöki hivatalt, nagyobb gyülekezeteiben több akadémista, litterátor lelkész szolgált. Az egyháztörténet korán felismerte ennek jelentőségét, és megkülönböztetett figyelmet fordított az egyházmegye történetének kutatására. Már a 18. század második felében Kónya Ferenc esperes az általa elindított protokollum első lapjaira feljegyzett néhány egyháztörténeti adatot és összeállította az egyházmegye első történeti névtárát. Munkáját a 19. században ifj. Fogarasi Sámuel folytatta.¹ A 20. századi helyi egyháztörténészek közül kiemelkedik Illyés Géza, aki a Református Szemle hasábjain megjelent tanulmányaiban tárta fel az egyházmegye múltjának egy-egy részletét. Meg kell említenünk Nagy László munkásságát, aki szintén értékes gyülekezet- illetve művelődéstörténeti kutatásokkal gazdagította az egyházmegye múltjára vonatkozó tudományos ismereteket.

A küküllői római katolikus főesperesség gyülekezetei a 16. század közepén először a lutheri reformációt fogadták el. Első ismert esperesük Macerius Ambrus nagyenyedi lelkész volt, 1556 körül. A magyar gyülekezetek hamarosan a helvét tanok felé hajlottak. Az Erdélyi Református Egyház megalakulását követően a magyar gyülekezetek végképpen elszakadtak a szászoktól és Hunyadi János nagyteremi lelkész esperessége alatt megalakult a Küküllői Református Egyházmegye.² Ifjú Fogarasi Sámuel esperes 1788-ban elkezdett protokollumában a következőket jegyezte fel az egyházmegye történetének ezen korai időszakával kapcsolatosan: *A küküllői reform. egyházvidék nevét vette a rajta hosszára lefolyó Kisküküllő folyamtól; régebben íratott küküllővári egyházvidéknek is, az akkor igen fényes küküllővári ekkleziáról. Eredetét mikor vette? A történeti adatok hiánya miatt világosan tudni nem lehet, hiteles adatok szerint bizonyos az, hogy a reformáció kezdete után csakhamar kellett kialakulnia, amit bizonyít az is, hogy Hunyadi János nagyteremi pap és esperes aláír az 1556. és 1561-beli artikulusoknak, ki az egyházvidék levéltárában található más adatok szerint is legelső esperese volt ezen egyházvidéknek.*³

Az 1560-as évek végén az unitarizmus egyre nagyobb teret hódított Erdélyben. Valószínű, hogy ebben az időben az egyházmegye gyülekezeteinek nagy többsége is Dávid Ferenc követője lett. Az 1577 utáni események viszont a reformátusság megerősödését eredményezték, a gyülekezetek többsége újra a helvét hit mellé szegődött, néhány gyülekezet azonban megmaradt unitáriusnak (Nagyteremi, Kutyalva, Küküllődombó, Dicsőszentmárton, Szőkefalva, Magyar-sáros, Küküllőszéplak, Désfalva, Harangláb, Bethlenszentmiklós, Radnót, Ádámos, Magyar-szentbenedek).⁴

¹ Illyés Géza: A Küküllői Református Egyházmegye papjai a reformáció korától az Erdélyi Református Generális Zsinat fennállásáig, 1871-ig. In: *Egyháztörténet* II. évf. Bp. 1944. 313. (A továbbiakban: Illyés 1944).

² Illyés Géza: A küküllői református egyházmegye kialakulása és első esperesei. In: *Református Szemle* 1932. XXV. évf. 133. (A továbbiakban: Illyés 1932).

³ A Küküllői Református Egyházmegye Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban, Protokollumok (A továbbiakban KükEhmLvt prot.), Kónya–Fogarasi 65.

⁴ Illyés 1944. 284.

A Küküllői Református Egyházmegye 17. század eleji történetéről viszonylag kevés adatunk van. Pokoly József említi egyháztörténetében, hogy 1606 körül az egyházmegye esperese Barbarczy Tamás,⁵ viszont nevének nyoma az egyházmegye későbbi feljegyzéseiben nem található. Bonyhai Simon György szerint, aki összeállította a küküllői esperesek névsorát, Patakfalvi Mózes volt az egyházmegye első esperese 1620-ban.⁶ Állítása alighanem téves, mert 1623-ban Csávási Lukács volt az egyházmegye esperese, Patakfalvi bizonyíthatóan csak 1634-től töltötte be a tisztséget. A jegyzőkönyv utódául Dési István küküllővári lelkipásztort említi, aki 1638-ban foglalta el az esperesi hivatalt.

1640-ben már az esperesi székben Dadai János küküllővári lelkész ült, az ő idejéből maradt fenn az egyházmegye első protokolluma, így 1648-tól kezdve már átfogóbb képet alkothatunk a küküllői egyházmegye állapotáról, történelmének alakulásáról. 1642-ben elkészítette az egyházmegye egyházközségeinek első összeírását, de ez sajnos nem maradt fenn. Utóda, Vajdaszentiványi János, 1676-ban hasonló, 50 oldalas latin nyelvű conscriptiot készített a küküllői egyházközségek ingó és ingatlan javairól, papi és mesteri fizetéseiről. Az összeírás, és a 1677–1699 közötti korszakban felvett egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján, az egyházmegye anya- és leányegyházai ezek voltak:

Küküllővár, Sövényfalva (filiája Ádámos), Vámosgálfalva (filiája Küküllőpócsfalva), Csávás, Dányán, Küküllőalmás, Ebesfalva, Gógán (filiája Gógánváralja), Bonyha (filiája Bernád), Héderfája (filiája Mikefalva), Küküllőszéplak, Kóródszentmárton (filiája Kóród), Balavásár (filiája Egrestő), Nagykend (filiája Kiskend), Nagyteremi, Búzásbesenyő (filiája Kerelő), Kerelőszentpál (filiája Marosugra és Magyardellő), Maroscapó, Radnót, Mezőbodon, Marosbogát, Magyarherepe, Magyarsülye, Nagymedvés (filiája Magyarszentbenedek), Bethlenszentmiklós, Boldogfalva, Magyarkirályfalva, Szőkefalva, Kutylfalva, Harangláb (filiája Désfalva), összesen tehát 30 anyaegyház és 13 filia. Ezek mellett az összeírás említ két desolata egyházközséget is, melyek az 1658-as tatár beütéskor pusztultak el: Csapósztgyörgy és Marosdátos. Előbbi Maroscapónak volt filiája, utóbbi Mezőbodonnak.⁷ Ez az állapot többnyire a 18. században is fennmaradt, néhány leányegyház anyaegyházzá fejlődött (Gógánváralja, Mikefalva, Marosugra, Kiskend, Egrestő), és új filiák alakultak (Medgyes, Ernye, Dicsőszentmárton, Ádámos, Teremiújfalu, Somoogyom, Szászvevsszős, Oláhdellő, Oláhkocsárd). Az egyházmegye gyülekezetei közül Küküllővár volt a legjelentősebb, lelkészei többnyire az esperesi tisztséget is betöltötték.

Vizitáló esperesek

A vizitációk rendszeressége és hatékonysága, a jegyzőkönyvek tartalmi gazdagsága többnyire az egyházlátogatást végző esperes lelkiismeretességétől függött. Ez természetesen fordítja tekintetünket az esperes személye és életpályája felé. A 17. századi (1676–1699) vizitációs jegyzőkönyvek Vajdaszentiványi János gógáni és vámosgálfalvi, Fogarasi Tamás teremi és Gönczi István gógáni lelkész esperessége idejéből származnak.

⁵ Pokoly József: *Az erdélyi református egyház története*. Bp. 1904. V. 207.

⁶ KükEhmLvt Conscr. 1714. 8.

⁷ Ezzel kapcsolatban az 1788-as jegyzőkönyvben ezt találjuk: *A hazánkon keresztülvonuló viharok közül legkeményebben sújtotta egyházvidékünket az 1658. évi pusztítás, mikor a Maros mellett fekvő Dátos, Csapósztgyörgy, Kerelő nevű helységekbeni magyarság elpusztítatván, azon eklézsiáink is elenyésztenek.* KükEhmLvt. prot. Kónya–Fogarasi 65.

Vajdaszentiváni János (1668–1684; 1685–1689) 1630 körül született Vajdaszentiványon, tanulmányait a marosvásárhelyi, a magyarigeni és a gyulafehérvári iskolákban végezte. Előbb bonyhai rektor, majd 1653-ban a nagykendői egyházközség lelkésze volt. Innen 1659-ben Vámosgálfalvára ment, 1668. március 7-én a Sövényfalván tartott parciális zsinat proseniorrá választotta, az enyedi zsinat még az évben megerősítette hivatalában. 1677-ben gógáni lelkész lett. 1684-ben a Generális Zsinat, ismeretlen okok miatt, letette az esperesi hivatalból, a parciális zsinat pedig Fogarasi Tamás terem papot választotta utódjául. Ő azonban már a következő év tavaszán meghalt, és április 25-én a Héderfáján tartott parciális másodszer is Vajdaszentiványit választotta meg esperesnek, mely hivatalát haláláig, 1689-ig viselte. A protokollumban 77 oldalnyi vizitációs feljegyzés maradt ránk az ő idejéből.⁸ Ezen kívül igen értékes az általa 1676-ban készített egyházmegyei összeírás, amelyet az 1676–1713-ig terjedő kötet első 50 oldalán olvashatunk.

Fogarasi Tamás (1684–1685) életéről és tevékenységéről jóval kevesebbet tudunk. Külföldi akadémiákon tanult, kiváló tehetségű fiatal volt. 1669-ben Bethlen János kancellár vitte Nagyterembe.⁹ 1684. június 23-án a dányáni parciális zsinaton választották esperessé, de e tiszteit mindössze 9 hónapig viselte, mert 1685 márciusában fiatalon elhunyt. A vizitációs jegyzőkönyvben 14 oldalt hagyott ránk.¹⁰

Gönczi István (1690–1712) szintén külföldi egyetemen tanult, 1689 végén foglalta el a gógáni lelkési állást. Még ez év december 14-én a bonyhai parciális zsinat az egyházmegye esperesévé választotta, mely funkciót 22 éven keresztül viselt.¹¹ Esperességéhez nagyobb szabású alkotások nem fűződnek, a fejedelemség megszűnésének nehéz időszakában igyekezett az egyház anyagi és erkölcsi süllyedését feltartóztatni. A vizitációs jegyzőkönyvben 129 oldal örökíti meg ezt az időszakot.¹²

Az általunk vizsgált időszakban az esperesi vizitáció a Geleji-kánonok rendelkezései szerint ment végbe. A 88. kánon kimondottan a vizitáció lebonyolításával, annak lépéseivel foglalkozik.¹³ Az esperes két-három társával együtt köteles volt évenként meglátogatni egyházmegyéje gyülekezeteit, mely látogatás során a lelkész tudománya, szorgalma, erkölcsi élete, ruházkodása felől kellett érdeklődnie. Hasonló vizsgálatot irányozott elő az iskolatanítóra is: megvizsgálni képzettségét, erkölcsét, életét. Az esperesi látogatás feladatai között szerepelt a templom, lelkészi lakás, iskolaépület, temető megvizsgálása. Amennyiben hiányosságot vagy romlást tapasztalt, elrendelte azok helyreállítását, megszabott határidőre. A lelkész és tanító számonkérése után kezdődött a hallgatók erkölcsi életének, majd az egyház javainak számbavétele, az egyházfiz, gondnok évi számadásának megtekintésével.

⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 55–114. 139–157.

⁹ Illyés 1944. 290.

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 124–138.

¹¹ Illyés 1944. 279–280.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 158–287.

¹³ A 88. kánon szövegét lásd: Kiss Áron: *Egyházi kánonok, melyeket részint a magyarországi, részint az erdélyi régi kánonokból egybegyűjtött s a kor kívánatahoz képest több másokkal is bővített és kissé jobb rendbe szedett Geleji Katona István, az erdélyi igazhitű egyházak püspöke*. Kecskemét 1875. 51–53.

A canonica visitatio körülményei

A 17. századi küküllői vizitációk jegyzőkönyvei meglehetősen szűkszavúan szólnak az egyházlátogatás szervezési és lebonyolítási procedúrájáról. A vizitációs bizottság általában 3 személyből állt: esperes, jegyző, assessor, bár kisebb létszámú bizottságról is tudunk. 1678. január 31-én a kóródszentmártoni vizitáción mindössze az esperes és egy környékbeli lelkész volt jelen,¹⁴ akár csak 1689-ben, a magyarkirályfalvi látogatás során.¹⁵ Voltak viszont olyan esetek is, amikor népes bizottság szállott ki a látogatásra: 1677. november 17-én Dányánban négy személyből állt a testület, Vajdaszentiványi János esperes elnökletével,¹⁶ 1684 novemberében öt lelkész vizitált Kerelőszentpálon,¹⁷ 1699-ben pedig 9 tagú testület látogatott el Marosbogátra.¹⁸ Az esperes minden alkalommal tagja volt a bizottságnak, mellette általában egy-két környékbeli lelkészt találunk, vagy az egyházmegye jegyzőjét. A jegyző és az assessorok csak az 1680-as évek második felében lettek állandó tagjai a bizottságnak. Arra is találtunk példát, hogy az esperes távollétében zajlott a vizitáció: 1677. febr. 4-én Bonyhán,¹⁹ vagy 1685. jan. 9-én Marosbogáton.²⁰ Utóbbi esetben Fogarasi Tamás esperes betegsége miatt nem lehetett jelen az egyházlátogatáson. Érdekes, hogy a jegyzőkönyvek csak egyszer említik a világi karhatalom jelenlétét, akit a főispán rendelt a vizitáció mellé, mégpedig az 1699. évi küküllővári vizitáción.²¹ Ugyanilyen ritkán említik a világi felügyeletet a hunyad-zarándi vizitációk jegyzőkönyvek is.²² Ezzel szemben az Udvarhelyi Egyházmegyében fennmaradt egyházlátogatási jegyzőkönyvek (18. század eleje) minden alkalommal megemlítik a *seculare brachiumot*.²³

A források nem említik, de valószínű, hogy az esperesi látogatásnak többnyire a lelkészi lakás adott otthont. Ide gyűltek össze az egyházközség tagjai (*incolae, auditores, cives, tota ecclesia*), itt hallgatták ki őket és itt referált róluk a lelkész. Az eseményen a lelkész és tanító mellett fontos szerepet töltött be az egyházfi (*aedituus, aedilis*). A Küküllői traktusban a vizitációk – más egyházmegyékhez hasonlóan – többnyire a naptári (vagy az egyházi) év első hónapjaiban zajlottak. Ritkán történt meg, hogy egy-egy gyülekezet meglátogatása átcúsúzott márciusra, mint pl. 1685-ben, valószínűleg Fogarasi Tamás esperes betegsége miatt. Több megfontolásból is a legalkalmasabbnak bizonyult a január-február. Egyrészt ekkor szüneteltek a mezőgazdasági munkák, viszonylag csendesebb időszak volt és így több esély volt arra, hogy a gyülekezetek tagjai is megjelenjenek a bizottság előtt. Másrészt az év első két hónapjában végiglátogatott falvakban felmerült gondokat a Gergely pápa napja körül²⁴ összehívott parciális zsinaton tudták érdemben rendezni. A vizitációs körút általában két-három megszakítással zajlott le. Az esperes társával többnyire már január első hetében útra kelt és egy-két hétig megszakítás nélkül úton volt.

¹⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 69.

¹⁵ Uo. 152.

¹⁶ Uo. 65.

¹⁷ Uo. 135/b.

¹⁸ Uo. 280.

¹⁹ Uo. 61.

²⁰ Uo. 135/d.

²¹ Uo. 286.

²² Buzogány Dezső–Ösz Sándor Előd: *A hunyad-zarándi református egyházközségek történeti katasztere*. II. Kolozsvár, 2005. 7.

²³ Udvarhelyi Református Egyházmegye Levéltára (A továbbiakban UdvEhmLvt). Régi protokollumok I/3.

²⁴ Március 12.

1681-ben már január 2-án elindultak és folyamatosan vizitáltak január 14-ig, majd kevés szünet után folytatták január 17–26. között. 1683-ban január 5–15. között ugyancsak folyamatos volt a vizitáció, majd az évi egyházlátogatást csak decemberben kezdték el legközelebb. Máskor viszont több szakaszban bonyolították le, mint például 1677-ben: január 4–9., január 18–21., február 2–6., november 16–23. között, vagy 1699-ben január 19–26., február 2–6., február 12–18., december 8–10. között. Általában egy napot időztek az egyházközségben, de van rá példa, hogy többet is: 1677. január 8–9-én vizitáltak Magyarkirályfalván,²⁵ 1680-ban pedig három napot töltöttek el ugyanott.²⁶ Ennél gyakrabban fordult elő, hogy egy nap alatt több gyülekezetet is végiglátogattak: 1683-ban jan. 10-én Kóródszentmártont és Balavásárt,²⁷ 1684-ben február 6-án Radnótot és Maroscsapót,²⁸ 1689-ben január 13-án Marosugrát, Búzásbesenyőt és Nagyteremit,²⁹ január 15-én Balavásárt, Kiskendet és Héderfáját.³⁰ Az hogy egy nap több gyülekezetet meglátogattak, igen szegényes, szűkszavú jegyzőkönyvi beszámolókkal járt.

Igen érdekes kérdés a vizitáció útvonala. A Küküllői Egyházmegyében a földrajzi viszonyok alakíthatták ki azt a szokást, hogy a református falvakat, a vármegyét hosszan átszelő két folyó – Maros és Kisküküllő – mentén szekerezve látogatta végig az esperes. Nem volt rögzített útvonal: amikor a Küküllő-mentén kezdődött, akkor a Maros-menti falvakkal fejeződött be, és fordítva. A Maros-mentén elterülő falvak általában kisebb körút mentén sorakoztak: Mezőbodon, Marosbogát, Radnót, Maroscsapó, Marosugra, Kutyalva, Kerelőszentpál, Kerelő, Magyardellő, Búzásbesenyő, Nagyteremi. A Kis-Küküllő völgyének falvait egy-két megszakítással járták végig: Nagykend, Kiskend, Egrestő, Balavásár, Kóródszentmárton, Küküllőszéplak, Héderfája, Bonyha, Bernád, Gógán, Gógánváralja, Dányán, Csávás, Harangláb, Vámosgálfalva, Küküllőpócsfalva, Szőkefalva, Dicsőszentmárton, Sövényfalva, Magyarkirályfalva, Küküllővár, Boldogfalva, Bethlenszentmiklós. Általában a Küküllő-menti egyházak és a Maros-völgyi községek meglátogatása között ejtették útba a félreeső Magyarherepét, Magyarsülyét, Nagymedvést és Magyarszentbenedeket. A Nagy-küküllő mentén fekvő Ebesfalva és Küküllőalmás egyházközségeket viszont Dányán, illetve Harangláb után vizitálták. Talán pontosabb képet lehetne alkotni az esperesi vizitációkról, ha mindegyik évről teljes feljegyzések állnának rendelkezésünkre. Elégge rendszeres a jegyzőkönyvek sora az 1677, 1678, 1680, 1681, 1685, 1689, 1692, 1697–1699-es évekből, viszont nincs vagy csak nagyon kevés vizitációs feljegyzés van a következő évekből: 1679, 1686–88, 1691, 1695. Az egyházmegye első fennmaradt protokollumának utalásai biztosítékot jelentenek arra nézve, hogy az esperes végezte az egyházlátogatást, de kimondottan vizitációs jegyzőkönyvi bejegyzés nincs, csupán néhány törvénykezési ügy lezárásakor jegyzik meg, hogy a döntés vizitáció alkalmával született. Ilyen feljegyzések vannak az 1640, 1644-es, 1645, 1647, 1650, 1653, 1659, 1673-as évekből.³¹

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 55.

²⁶ Uo. 81. Ekkor jan. 16–18. közt zajlott a vizitáció.

²⁷ Uo. 105.

²⁸ Uo. 113–114.

²⁹ Uo. 154.

³⁰ Uo.

³¹ KükEhmLvt prot. I/1.

Vizgálat és fegyelmezés

Lelkész és tanító

A következőkben részleteiben is szeretnők bemutatni, hogyan is történt a vizitáció alkalmával végzett vizgálat és fegyelmezés. Mindenekelőtt a lelkész és a tanító munkáját vették górcső alá. A százszavú 17. századi vizitációk csak az általános értékelési formulákat használják: *pastor de doctrina sua et probitate commendatur*, vagy: *magaviseléséről és tudományáról commendáltatik*, és *minister optime recommendatur cum rectore*. A munkáját rosszul végző lelkészt vagy tanítót a gyülekezet nem marasztotta: *minister dimittitur* (a lelkészt elbcsátják) – olvashatjuk az 1689-es balavásári vizitáció jegyzőkönyvében;³² *rector dimittitur* (a tanítót elbcsátják) – határoznak 1681-ben szintén a balavásáriak.³³ Gyakran előfordult, hogy a lelkész és a mester közötti ellentét annyira elmérgesedett, hogy csak a vizitációs bizottság előtt, vagy az egyházmegyei törvénykezési fórumon sikerült megnyugtató határozattal lecsendesíteni a civódó feleket. A küküllői egyházmegyében is találunk ilyen esetet. 1683-ban a nagykendi lelkész és iskolamester közötti veszekedés ügyében határozott a vizitáció: *a scholamester a praedikátort megkövesse, magát pedig megcorrigállyá, hogy többé ilyen böcsstelen dolog felőlle ne hallattassék. [...] A praedikátor is admoneáltatik, az ecclesianak panaszkodásra való okokat többé ne adgyon*.³⁴ Hasonló helyzettel később is találkozunk, szintén Nagykendén, ahol a lelkész és az iskolamester felesége közti veszekedésről is tudomást szerzünk, akik viszont a vizitáció előtt kibékültek.³⁵

Az egyházfi

A lelkész és tanító szolgálatának számbavétele után a vizitáció sort kerített az egyházközség anyagi dolgainak ellenőrzésére is. Az egyházközségi vagyon adminisztrálását világiakból álló tisztségviselők végezték: a gondnok (curator, helyenként a vicekurátor is), az egyházfi (aedilis), a „választott emberek” (esküdtek, consistorium, presbitérium).³⁶

Tekintettel arra, hogy a 17. században a gondnoki tisztséget még nem említi az egyházi törvénykönyv, bár a gyakorlatban néhány gyülekezetben már létező funkció (a 17. századi küküllői jegyzőkönyvek mindössze egyszer említik a kurátort³⁷), a vizitáció az egyházfi tevékenységét

³² KükEhmLvt prot. I/2. 154.

³³ Uo. 92.

³⁴ Uo. 111.

³⁵ Uo. 225.

³⁶ A presbitériumok e korai időszakában a klasszikus nyugat-európai testület jogosítványai (egyházi törvényhozás, illetve egyházfegyelmezés) nem élt, csak az egyházközség vagyonügyeit intézte.

³⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 165. A *Geleji kánonok* nem rendelkezett a gondnoki intézménnyről, a 100. kánonban csak az egyházfőről van szó. Úgy tűnik, hogy a tisztség többnyire nagyobb gyülekezetekben jelentkezett, talán gyakorlati szükségként. Az 1702-ben Gyulafehérvárra kiszállt generális vizitáció a helyi gondnok feladatát szabtta, hogy *coláltassa* (műveltesse meg) az egyházközség földjeit és *ratiocináljon* (adjon számot róluk), gondosan őrködjék az egyházközség erdeje fölött, ha pedig azt valaki jogtalanul használná, büntesse meg. Az egyházfinak a *Geleji kánonok*ban rögzített eléggé gazdag és szerteágazó feladatokrét a századforduló táján megosztották, sokrétű tevékenységét visszabontották a gyakorlati munka szintjére, a megmaradt feladatból pedig körülírták a gondnoki tisztséget, az egyházfi fölé rendelve őt (legalábbis ez látszik az említett gyulafehérvári esetből, hiszen a gondnoknak tartozott számadással). A három egyházközségi tisztséget (gondnok, egyházfi, adjunktusok) 1722-ben is együtt említik a marosvásárhelyi zsinaton, ahol a zsinati atyák próbát tettek arra, hogy evangélikus mintára általánossá tegyék a

vizsgálta. A tisztséget már a *Geleji kánonok* előtt említik, feladatköre is ismert, tehát Geleji már a gyakorlatban meglévő tisztséget emelt be törvénykönyvébe, amikor a 100. kánonban az egyházi feladatait megszabta. Néhány évvel korábbi adatunk (az 1643. évi marosvásárhelyi zsinat végzéseinek VI. pontja) beszél a *szentegyházfiról és esküdtekről*: az egyház vagyonából származó jövedelmeket kell kezelniük, erről számadással tartoztak, és azokat *nem egyéb ususra, hanem templom épületére* tartoztak fordítani.³⁸ A tisztség, természetesen, megmaradt a 18. században is, bár feladatkörét bizonyos fokig átalakították, mert megjelent mellette, hivatalosan is, a gondnok. A Főkonzisztórium utasítása az 1713. évi nagyenyedi zsinatra küldött deputátusokhoz már arra buzdította az esepereseket, hogy *minden ecclesiák és parochiák mellett jó erkölcsű, jó gondviselő serény és competens egyházfiak legyenek, azoknak szoros instructiokat is adván, minden tiszteken járó dolgokról, hogy az ecclesianak javaira, a ruináknak építésére, mi kevés jövedelmeknek is megtakarítására, miképpen viseljenek gondot*,³⁹ 1722-ben pedig a marosvásárhelyi zsinat a kétéves szolgálati ciklusra nézve adott ki rendeletet.⁴⁰

A 17. századi vizitáció tehát többnyire az egyházi tevékenységét vizsgálta. Feladata az egyház ingó és ingatlan javainak kezelése, évenkénti számadás bemutatása volt, tehát minden esetben jelen kellett lennie a gyűlésen. Úgy tűnik, hogy ebben a korszakban egyedül ő volt a felelős az egyházközség anyagi ügyeinek intézéséért. Továbbá felügyelt a hívek erkölcsi életére, gondoskodott, hogy a vétkesek ne maradjanak büntetés nélkül. Szavának súlya volt, Héderfáján ugyanis 1680-ban ezt jegyezte fel a vizitáció: *Az egyházfiaknak a vakmerő embernek megbüntetésében anynyi ereje vagyon, mint a falusbírónak, még nagyobb*.⁴¹ Hasonlóan fogalmaztak a kerelőszentpáli vizitáción is: *Az egyházfiaknak az engedetlen, vakmerő embereknek megbüntetésében vagyon hatalmok mindannyiszor egy forintig valamennyiszer szót nem fogadnak, mind szentpáli, mind az ugrai ecclesiában*.⁴² A Küküllő-vidéke igen jó szőlőtermő terület lévén, az egyházak jövedelmei között szerepelt a bordézsma illetve a kocsmárlásból származó részesedés. Ennek összegyűjtésére és beszolgáltatására különös gondot fordítottak minden évben. A *restantiak* minél hamarabbi összegyűjtését sok helyen megparancsolta a vizitáció az egyházfiak, ellenkező esetben büntetést helyezett kilátásba.

Amennyiben, tehát, a vizitáció hanyagságot észlelt részéről az egyházközség vagyonának intézésében, mindig megintette vagy megbüntette az egyházfit: *a most elmúlt interest, imponáltuk az egyházfiaknak, hogy beszédgye, melyet ha nem praestálna, maga megkárosodik jövőendőben*⁴³ – mondta ki a vizitáció 1685-ben Magyarsülyén. Ritka esetben megtörtént, hogy a vizitáció előtt eskették fel az új egyházfit, mint 1692-ben Szőkefalván.⁴⁴ A hallgatók felől tőle is érdeklődtek a vizitátorok. Ha bármiféle kihágást, vétséget tapasztaltak, nyomban kivizsgálást rendeltek el az

gondnoki intézményt az egész erdélyi református egyházban. Lásd bővebben Buzogány Dezső: Világi tisztség és testület a 17–18. századi erdélyi református egyházban. In: *Confessio*, 2007/3.

³⁸ KónyaActa...

³⁹ 1713. Nagyenyed. *Instructio pro Illustrissimis Spectabilibus ac Generosis Dominis Inspectoribus Curatoribus ad Tractus, Ecclesias Collegia et Scholas Reformata Deputatis*. Illyés Géza: Az erdélyi református zsinatok emlékei és végzései. Kézirat az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban (a továbbiakban: Illyés: Zsinatok), 177–179.

⁴⁰ *Conclusiones Sanctae et Orthodoxae Synodi Generalis, anno 1722 die vero 14. Iunii in oppido Marus-Vásárhely celebratae*. Illyés: Zsinatok, 199–201.

⁴¹ KükEhmLvt prot. I/2. 84.

⁴² Uo. 83.

⁴³ Uo. 125.

⁴⁴ Uo. 165.

ügyben, bizonyított bűnösség esetén a vétkest kímélet nélkül megbüntették. Többnyire templomkerülőkről és úrvacsorával nem élőkről van tudomásunk, de törvényt ülték házassági ügyekben (mátkásítás, házasságtörés, paráznaság), és birtokháborítás, rágalmazás, boszorkányság esetén is. 1682-ben Küküllőváron pl. ítéletet hoztak Fodor Judit ellen: *Constál Fodor Judithnak sok pökedelmes varázslása, paráznaságra mutató sok ocsmány cselekedete etc., ördögökhöz, cigányokhoz való folyamodása, azért a Partialisig az István Deák házából elköltözzék, ne következhesék több-több keserves veszekedés köztök, de István Deák uram táplálása alatt legyen.*⁴⁵ Az ideiglenesen meghozott ítélet majd csak a parciális zsinat határozata révén emelkedik jogerőre. Ritka esetnek számított, de bizonyosan nem egyedi példa volt az, ami 1692-ben történt Mezőbodonban. Gáspár György megszenteltelenítette az úrasztali poharat, *előhozván ivás közben s belőlle edgyet iván, mely dologban tetszett a törvénynek [...], hogy Gáspár György kalodában veretessék egy vasárnapi praedicatioig, azután a kalodából kivétetvén, kövessen ecclesiat az illy botránkoztatásáért, és akik magyarok tudva ittanak a korcsomán belőlle, három-három forintig büntetessenek, mely fordítottassék az egyház számára.*⁴⁶ Gondosan ügyelt tehát a vizitáció arra, hogy a kiszabott büntetés egyenértékű legyen az elkövetett vétség nagyságával.

Egyházfenntartás, patrónusok

Szintén gyakran került sor a vizitáció alkalmával az egyház földeinek, különböző *bonumainak* összeírására. Az új lelkész vagy egyházfi beiktatásakor, régi összeírások elkallódása esetén, új földek vagy klenódiumok adományozása miatt vált szükségessé a korábbi összeírások felfrissítése. Összeírást készített a vizitáció 1681-ben Bonyhán⁴⁷ és Marosugrán,⁴⁸ 1682-ben Küküllőalmáson,⁴⁹ és 1684-ben Küküllőváron.⁵⁰ Beljegyeznek a vizitációs jegyzőkönyvekbe minden adományt, az adományozó nevének feltüntetésével: Maroscsapón jegyzik 1685-ben: *Tekintetes Szalántzi István uram felesége, Volkai Kata asszony adott ecclesia számára egy arannyal varrott szép fátyol keszkenőt.*⁵¹ 1689-ben a gógánváraljai eklézsiának telket adományoz egy atyafi: *nemzetes Árkosi Ádám uram ada az ecclesianak egy házhelyet in perpetuum avégre, hogy azt a várallyai gyülekezet építze meg úgy, hogy azon akár a praedicator, akár a scholamester lakhassék, etc.*⁵² Az adományok széles skálán mozognak: földterület, klenódium, épület, úrasztali terítők, pénzádomány mind megtalálható a jegyzőkönyvben.

A 17. században és majd később is egyre több gondot jelentettek a *magyar fundusra* telepedő román jobbágyok, akik nem voltak hajlandók részt vállalni az egyház fenntartásából. Ezért 1689. évi radnóti országgyűlés határozatot hozott az ügyben: *azmely oláhok olyan fundusokra telepedtek, azholott annak előtte az magyar papnak bért adni szokott magyarok laktanak, legalább anynyi béradással papnak mostaninak tartozzanak, az mennyivel azon helyben az előtt lakott magyar*

⁴⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 98.

⁴⁶ Uo. 169.

⁴⁷ Uo. 94.

⁴⁸ Uo. 90.

⁴⁹ Uo. 101.

⁵⁰ Uo. 135/b.

⁵¹ Uo. 126.

⁵² Uo. 155.

*ember tartozott.*⁵³ A határozatot a vizitációs jegyzőkönyvek anyaga közé is bemásolták,⁵⁴ ami azt sejteti, hogy a vármegye területén működő református egyházközségekben is létező jelenséggel van dolgunk (sőt a vármegyétől keletre fekvő Székelyföldön is ugyanez volt a helyzet⁵⁵). A vizitáció komolyan odafigyelt a templom körüli épületek, kertek állapotára, javítására, karbantartására és minduntalan véges határidőket szabott – büntetés terhe mellett – a romlások kijavítására. Szintén gondosan ellenőrizte azt, hogy a lelkészek és tanítók kézhez kapják-e a díjlevélben megszabott fizetésüket. Amennyiben a hátralék általánossá vált az egész gyülekezetben, az adósság törlesztését úgy próbálta meg elérni, hogy megvonta a közösségtől a lelkészi szolgálatot.

Küküllő vármegye az erdélyi közép- és főnemesség egyik legjelentősebb fészke volt. Szót kell tehát ejtenünk a patrónusok és egyháztámogatók tevékenységéről is. A vármegyét olyan főurak lakták, akik a 17. század nagypolitikai életében is jelentős szerepet játszottak: Apafi Mihály, a későbbi fejedelem, Bethlen János Küküllő vármegyei főispán és a fejedelem kancellárja, fia Bethlen Miklós, az önéletríró, aki tagja volt a fejedelmi tanácsnak és kieszközölte Erdély számára a *Diploma Leopoldinumot*. De ott éltek a Kakucsai, Szalánczi, Radák, Horváth családok is, jelentős részbirtokokkal. Mindannyian a református egyház elkötelezett hívei. A 17–18. századi jegyzőkönyvek oldalain lépten-nyomon rábukkanunk egyházukért végzett szolgálatuk nyomaira. Közülük messze kiemelkedik Bethlen János, aki patrónusként segítette egyházát. Miután Apafi híve lett, a fejedelemtől megkapta Nagyteremit, Újfalut, Kisteremit, Kiscsergedet, Vajdakutát, a bonyhai uradalom egy részét, Szászörményest és Héjjasfalvát.⁵⁶ Számos alkalommal támogatta az egyházmegye gyülekezeteit, birtokain a református egyházat erősítette, a korábban unitáriussá lett gyülekezeteket megpróbálta visszatéríteni a református hitre. Erre kiváló példa Nagyteremi esete, ahová 1669-ben református lelkészt hozott Fogarasi Tamás személyében. Bethlen János közbejárására a reformátusok 3 év alatt visszaszerezték a templomot és parókiát az unitáriusoktól.⁵⁷ Bőkezűen adakozott az újonnan alakult egyházközség fennmaradására, adományai nagy részét a jegyzőkönyv is megőrizte: 1674-ben a falu határában szántóföldet adományozott az egyháznak,⁵⁸ 1675-ben biztosította a lelkésznek a dézsmát,⁵⁹ külön lelkészi fizetést adott udvara jövedelméből,⁶⁰ 1677-ben egyházközségi rendtartást készített a teremi reformátusoknak.⁶¹ Ezek mellett kisebb-nagyobb pénzadományokkal, klenódiumokkal is megajándékozta birtokai közelében lévő egyházközségeket.

Hasonlóan bőkezű egyháztámogató volt a legelőkelőbb erdélyi főrangú családok egyike, az Apafi család is. Apafi Mihály több ízben is fejedelmi megbízólevéllel igyekezett az egyházkormányzást végző esperes munkáját segíteni, ezért utasította a vármegye világi hatóságait, hogy a vizitáció alkalmával legyenek segítségére az esperesnek.⁶² 1684-ben megújította a korábbi rendel-

⁵³ Szilágyi Sándor (szerk.): *Erdélyi Országgyűlési Emlékek. 1688–1691.* XX. Bp. 1897. 261.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 159. Ez a változat eltér az eredeti országgyűlési határozat szövegétől. Leglényegesebb különbség, hogy a papok mellett a mesterek is szerepelnek benne.

⁵⁵ Az udvarhelyszéki vizitációs jegyzőkönyvek is több esetben feljegyzik, hogy a betelepülő román jobbagyság sorozatosan elmulasztja a tizedfizetést. Lásd UdvEhmLvt Régi protokollumok I/3.

⁵⁶ Illyés Géza: Bethlen János (1613–1678). In: *Református Szemle* 1929. 408.

⁵⁷ Ezzel kapcsolatosan lásd: Illyés Géza: Tirimia-Mare – Nagyteremi a reformáció két első századában. In: *Református Szemle* 1936. 39–40. (A továbbiakban: Illyés 1936).

⁵⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 183–185.

⁵⁹ Uo. 183.

⁶⁰ Illyés 1936. 42.

⁶¹ KükEhmLvt prot. I/2. 56–58.

⁶² Uo. 52–54., 143–144.

kezést, mely az egyházi nemesek és darabontok számára kötelezővé tette az egyházi tized kiadását.⁶³ Dadai János és Vajdaszentiványi János esperesek kiváló partnert találtak a fejedelem személyében egyházszervező munkájuk végzésekor.⁶⁴ A vizitációs jegyzőkönyv tanúsága szerint a fejedelem ebesfalvi udvarából a helybeli lelkésznek igen gazdag patrocínium járt.⁶⁵ Hasonlóan bőkezű volt a vámosgálfalvi eklézsiával szemben is.⁶⁶ Éberon őrködött az egyházközségek fölött, igyekezett autonómiájukat megvédeni, amelyre nézve több intézkedést is hozott. 1670-ben a balavásári lelkipásztor dézmáját az egrestői határból a fülelki szász pap beszedte és elvitte. A fejedelemnek csak többszöri közbenjárással és intézkedéssel sikerült biztosítani az egrestői quartat a balavásári papnak.⁶⁷ Az 1670-ben megalakult szőkefalvi református egyházközség támogatására évi 10 köböl búzát adott.⁶⁸ Ezeken kívül a család többi tagjának neve is gyakran megtalálható egy-egy gyülekezet, lelkész, templom segítése, felkarolása, támogatása alkalmával.⁶⁹

A fennmaradt egyházlátogatási jegyzőkönyvek információkban gazdag forráscsoportot jelentenek a mai egyháztörténetek számára. Segítenek nyomon követni a változásokat, feltárhatjuk egy-egy vidék, régió, egyházmegye történetét. Megismerhetünk egyházszervező egyéniségeket, elkötelezett egyháztámogatókat, de megismerhetjük azt a keretet is, mely egybefogta és irányította az egyszerű emberek életét, meghatározta viszonyulásukat embertársaikhoz. Tanulmányozásukkal részleteiben is jól megfigyelhetünk olyan nagyobb mérvű történelmi eseményeket, változásokat, melyek a társadalom minden szintjén éreztették hatásukat (háborúk, fosztogatások, járványok, éhínség, természeti katasztrófák). Az így megfogalmazott konklúziók pedig szerves részét képezhetik egy általánosabb jellegű egyháztörténeti munkának.

A kiadott forrásokról

A Küküllői Egyházmegye levéltárában a 17. század közepétől maradtak fenn a vizitációs illetve parciális zsinati jegyzőkönyvek. Az egyházmegye levéltárát 2004 óta az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban őrzik.

A parciális zsinati jegyzőkönyveket 1643-ban kezdték vezetni. Az első kötet (I/1.) az 1643–1673-as időszakból tartalmaz jegyzőkönyveket.

A vizitációs jegyzőkönyvek 1648-ban indulnak. Az első ismert kötet az 1648–1658-as időszakból tartalmaz adatokat. Jelzete II/1., negyedréti alakú, 76, utólag számozott lapot tartalmaz. Jelen pillanatban a Dicsőszentmártoni Egyházközség lelkészi hivatalában lappang, mi csupán az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött mikrofilm-másolatot használhattuk.

1676 és 1713 között egyetlen protocollumot vezettek az egyházmegyében. Ebbe került bele az egyházközségek javainak 1676-ban készült összeírása, illetve minden canonica visitatio és parciális zsinati jegyzőkönyve. A kötet jelzete I/2., szintén negyedréti alakú és 555, utólag számozott lapot tartalmaz.

⁶³ Uo. 144–145.

⁶⁴ Illyés Géza: Az Apafiak szerepe a küküllői református egyházmegye történetében. In: *Református Szemle* 1930. 468–472. 482–487. 500–504. (A továbbiakban: Illyés 1930).

⁶⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 67.

⁶⁶ Lásd Illyés 1930. 485.

⁶⁷ Az ezzel kapcsolatos fejedelmi felszólítást és rendeletet lásd KükEhmLvt prot. I/2. 141–142., 142–143.

⁶⁸ Uo. 48.

⁶⁹ Illyés 1930. 502–504.

1714-től ismét külön protocollumba kerültek a vizitációk, és a parciális zsinatok jegyzőkönyvei. 1714–1725 között, a Bonyhai Simon György esperes elnöklete alatt zajlott vizitációk iratai egy 184 ívrét lapot tartalmazó kötetbe kerültek. A kötet jelzete II/2. A következő kötet az 1726–1761-es időszak vizitációs iratait foglalja magába. Ívrét alakú, 568 lapot tartalmaz, jelzete II/3. Az 1762-től 1782-ig terjedő periódus jegyzőkönyvei egy 568 lapból álló, ívrét alakú kötetet tesznek ki, a II/5. jelzetű, ívrét alakú protocollum tartalmazza őket. Az utolsó feldolgozott kötet 1798-tól 1813-ig tartalmaz adatokat, 460 ívrét alakú lapon. Jelzete II/6. Ebből a kötetből csupán a 18. századi jegyzőkönyveket közöljük.

Az egyházmegye levéltárában található két 18. századi összeírás. Egyik 1714-ben készült és 114 lapot tartalmaz, a másik 1749-ben keletkezett és 152 lapnyi. Mindkettő részletesen közli az egyházi szolgálk fizetését, az egyházközség tulajdonában levő földterületek illetve az ingó javak (klebódiumok, textíliák, harangok) jegyzékét. Mindkét összeírás átírata bekerült kiadványunkba.

A levéltári forrásokra lábjegyzetben utalunk. Az ott használt rövidítések a következő levéltári forrásokat jelölik:

KükEhmLut prot. II/1. – A Küküllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. Protocollumok. Vizitációs jegyzőkönyv 1648–1658.

KükEhmLut prot. II/2. – Vegyes, vizitációs és parciális zsinati jegyzőkönyveket tartalmazó protocollum 1676–1713.

KükEhmLut prot. II/2. – Vizitációs jegyzőkönyv 1713–1725.

KükEhmLut prot. II/3. – Vizitációs jegyzőkönyv 1726–1761.

KükEhmLut prot. II/4. – Vizitációs jegyzőkönyv 1762–1782.

KükEhmLut prot. II/5. – Vizitációs jegyzőkönyv 1783–1797.

KükEhmLut prot. II/6. – Vizitációs jegyzőkönyv 1798–1813.

KükEhmLut Conscr. 1714 – Az egyházközségek javainak összeírása 1714.

KükEhmLut Conscr. 1749 – Az egyházközségek javainak összeírása 1749.

GK – A Geleji kánonok Kiss Áron-féle (*Egyházi kánonok, melyeket ... egybegyűjtött Geleji Katona István... Kecskemét 1875.*), a Zsinati Iratokban való közlés végett átdolgozott és a mai nyelvválalaphoz igazított fordítása.

Átírás, rövidítések

A szöveg közlése során az Erdélyi Történelmi Adatok, illetve az Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok korábbi köteteinek átírási szabályait követtük. A mássalhangzókat többnyire betűhíven írtuk át, még akkor is ha az ellenkezik a mai helyesírás szabályaival (pl. *ekklézsia*, *mellyet*, *ollyan* stb.). Helyenként azonban eltértünk ettől, és a mai helyesírási szabályok szerint kettőztük a mássalhangzót (pl. *halgató* helyett *hallgató*, *ehez* helyett *ehhez*). A 18. század első felében elterjedt gyakorlat volt minden szóvégi *t* kettőzése. Ennek betűhív visszaadását mellőzzük. Az *tz* és a *ts* nálunk *c* és *cs* betűként szerepel. Ahol a hangértéke megköveteli, ott az *s* betűt *zs*-vé (*eklézsia* – *eklézsia*), az *i* betűt *j*-vé (*ifíu* – *ifjú*) írtuk át. A magánhangzókra mindig a mai helyesírás szerint tettük ki az ékezeteket. A szavak egybe- és különírásakor, illetve a kis- és nagybetű használatakor szintén a mai helyesírás szabályai szerint jártunk el. A központosítást értelemszerűen használtuk. A tulajdonnevek hangalakját változatlanul hagytuk, közismert nevek esetében az ékezeteket egységesítettük. A többtagú hely- és személyneveket a mai helyesírás szabályai szerint egybeírtuk, ám az eredeti nagy kezdőbetűket meghagytuk (pl. *SzászDányán*, *SzentKirályi*).

A latin főneveket a latin nyelv szabályai szerint – ékezetek nélkül – írtuk át, a latin tövű, de magyarul ragozott igék toldalékaira viszont kitéttük az ékezeteket.

A szövegben található egyes, egyértelmű rövidítéseket a könnyebb olvashatóság érdekében jeles nélkül oldottuk fel (pl. tts. – tekintetes, tiszt. – tiszteletes, tit. – titulus). A mértékegységek rövidítéseit a következőképpen egységesítettük:

- cub. – cubulus (köböl)
- curr. – currus (szekér)
- gel. – gelima (kalangya)
- metr. – metreta (véka)
- oct. – octalium (kupa)
- urn. – urna (veder)
- hft. – florenus hungaricalis (magyar forint)
- mft. – magyar forint
- vft. – vonás forint
- dr. – denarius (dénár)
- xr. – krajcár

Az utólagos megjegyzéseket, betoldásokat dőlt betűvel szedtük. A nyilvánvaló elírásokat [!]-el, az általunk tett kiegészítéseket []-el, a kiszakadt vagy olvashatatlan részeket [...] -el jelöltük. A kihúzásokra és egyéb szövegbeli módosulásokra lábjegyzetben hivatkozunk. A kézirat oldal-számát szögletes zárójelben közöljük.

A vizitációs jegyzőkönyv gyakran hivatkozik az egyházi (Geleji Kánonok), illetve világi törvényekre (Approbatae Constitutiones, Compillatae Constitutiones). A hivatkozott törvénycikelyeket lábjegyzetben közöljük.

1788-tól kezdve a vizitációk kérdőpontok alapján zajlottak. Kónya Ferenc esperes két rendben, 1788-ban, és 1791-ben, Dersi János pedig 1798-ban dolgozott ki kérdőpontokat. Az illető időszak vizitációs jegyzőkönyveinek jobb megértése érdekében közöljük e kérdőpontokat:

Az 1788-ban összeállított kérdőpontok 1790-ig határozták meg a vizitáció menetét:

*Puncta Visitationis fuerunt sequentia:*⁷⁰

1-o. *A tiszteletes atyafi esztendőtlől fogva miképpen viselte magát, maga papi hivatalában híven eljárta-é. Nevezetesen hétköznapiokon a rendes isteni tiszteletnek óráit szerfelett a maga dolgaiért nem múltatta-é el? Vasárnapokon épületesen a reggeli órán prédikált-é és déljest az Hejdelbergai Catechesist az együgyűbbeknek kedvéért magyarázta-é? Az Úrnak szent vacsoráját Canonaink szerint előre kihirdette-é, és a maga idejében botránkozás nélkül kiszolgáltatta-é? Hétköznapiokon, mikor az idő s alkalmatosság engedte, a Szent Írást olvasta s magyarázta-é? Betegekhez s temetésre, ha hívattatott, elment-é? (A felséges rendelések szerint a házasulandóknak megmátkásodáskor jelen volt-é, és háromszori kihirdetés után copulált-é?) Az ifjúságot nyári napokon fennmarasztotta-é, s szent vallásunknak nevezetesebb ágazataira szorgalmasan tanította-é?*

2. *Mint hogy a papnak a gyülekezetben példás életűnek kell lenni, edes Idvezítőnknek ama mondása szerint: Ti vagytok a világnak világossága, életével, beszédeivel, cselekedeteivel nem botránkoztat-é, illendő öltözetben jár-é, s házanépét jó fenyítékben tartotta-é?*

3. *Kegyelmedet is (tudniillik a papot) hallgatói illendőképpen megbecsülték-é, a templomot szorgalmasan gyakorolták-é, bérét kegyelmednek maga idejében kár nélkül beszolgáltatták-é?*

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 112–113.

4. Botránkoztató személyek az ekkleziában, úgymint részegesek, káronkodók, paráznák, templomkerülők, tanátlatnak-é? Valamelly botránkoztató személyt a tiszteletes atyafi Canon ellen, *privata sua auctoritate* nem excommunicált-é, vagy pedig solenniter excommunicáltatott poenitentia nélkül recipiált-é?

5. Az ekkleziás külső, belső javaiban kár nem tapasztaltatott-é? Az úrasztalához tartozó edények, készülékek az ekkleziás ládájában számok szerint épségben megvagyunk-é? Az ekkleziás hasznos leveleiből vagy egy nem tévelyedett-é el? Ami kevés interesre kiadott pénze vagyon az ekkleziának, annak interessét maga idejében befizették-é? Valamelly része káros helyen [113.] nem hever-é? A templom, cinterem, parochialis házak körül való romlásokat a környüállásokhoz s tehetséghez képest megjobbítani igyekeztek-é? Ami kevés perceptuma s erogatum volt az ekkleziának, arról a curatorok, egyházfiak számoltak-é?

6. Keresztelők, házassulók s holtak protocolluma a felséges rendelések szerint vagyon-é, és abban a keresztatyáknak, anyáknak neveik feljegyeztek-é? Nemkülömben a más protocolumban, melyben a felséges királyi rendelések protocollátatnak, esztendőitől fogva circulált rendelések béirattattak-é, s a magok rendes idejekben publicáltattak-é?

7. Az oskolamester templombéli kötelességit szorgalmatosan vitte-é? Ha oskolába járható gyermekek találhatnak, s keze alá bízattattak, azokat szorgalmatosan tanította-é? Papját, hallgatóit illendőképben megbecsüll-é? Nem verekedő, veszekedő, vagy részeges-é? Házanépét jó fenytékben tartja-é?

8. Bérét kegyelmednek is (tudniillik a mesternek) minden részben beszolgáltaták-é? Hát valami ollyas panassza kegyelmednek az ekkleziára nincsen-é?

Az 1791-ben összeállított kérdőpontok 1797-ig voltak érvényben:

A Visitationak kérdései kevés változással azok, melyek voltak az ezelőtt való esztendőkben is, tudniillik:⁷¹

1-o. A tiszteletes pap maga papi hivatalát miképpen vitte?

2-o. Maga s házanépe nem botránkoztató-é?

3-o. A tiszteletes papnak van-é valami részben panassza hallgatói ellen?

4-o. Az oskolamester ellen van-é valami panasz?

5-o. Hát az oskolamesternek van-é az ekkleziás ellen?

6-o. Botránkozások s botránkoztató személyek nem tapasztaltatnak-é?

És 7-o. Az ekkleziás javaiban nincs-é valami kár?

1798-ban Dersi János többnyire Kónya Ferenc tíz évvel korábbi kérdőpontjait frissítette fel, sok kérdőpont szó szerint egyezik az előbbivel:

A Látogató szent Szék vizsgálódásának pontyai:⁷²

1-o. A tiszteletes atyafi esztendőitől fogva miképpen viselte magát, a maga papi hivatalában híven eljár-é? Nevezetesen hétköznapiokon a rendes isteni tiszteletnek óráit szerfelett a maga dolgaiért nem mulatta-é el? Vasárnapokon a reggeli órán épületesen prédikált-é és déljest az Hejdelbergai Catechesis az együgyűeknek kedvéért magyarázta-é? Az Úrnak szent vacsoráját Canonaink szerint előre kihirdette-é, és a maga idejében botránkozás nélkül kiszolgáltatta-é? Hétköznapiokon, mikor az idő és alkalmatosság engedte, a Szent Írást olvasta, magyarázta-é? Betegekhez s temetésre, ha hívatott, elment-é? Az házassulandókat egybekelések előtt a törvényes szokás szerint harmadnappal kihirdette, s azután copulálta-é? Az iffúságot nyári napokon fennmarasztotta-é, és szent vallásunk-

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/5. 225.

⁷² KükEhmLvt prot. II/6. 1–2.

nak nevezetesebb ágazataira szorgalmason tanította-é? Ezekben, s más, ezekhez hasonló papi tiszteiben az időtől fogva, hogy a Szent Visitatio itten megfordult, eljárt-é?

2-do. Minthogy a papnak a gyülekezetben példás életűnek kell lenni, édes Idvezítőnknek ama mondanása szerint: Ti vagytok a világnak világossága, életével, beszédével, cselekedetével nem botránkoztat-é, illendő öltözetben jár-é, s házanépét jó fenyítékben tartotta-é?

3-tio. Kegyelmedet is (tudniillik a papot) hallgatói illendőképpen megbecsülték-é, a templomot szorgalmason gyakorolták-é, bérét kegyelmednek maga idejében kár nélkül beszolgáltatták-é?

4-to. Az oskolamester templombéli kötelességit szorgalmason vitte-é? Ha oskolába járható gyermekek találtnak, s keze alá bíztnak, azokat szorgalmason tanította-é? Papját, hallgatóit illendőképpen megbecsülte-é? Nem verekedő, veszekedő, vagy részeges-é? Házanépét jó fenyítékbe tartya-é?

5-to. Bérét kegyelmednek is (tudniillik a mesternek) minden részben beszolgáltatták-é? Hát valami olyas panassza kegyelmednek az ekkleziára nincsen-é?

6-to. Botránkoztató személyek az ekkleziában, úgymint részegesek, káromkodók, paráznák, templomkerülők, taníthatnak-é? Valamely botránkoztató személyt a tiszteletes pap privata sua auctoritate nem excommunicált-?

7-mo. Az ekkleziára külső, belső javaiban kár nem tapasztaltott-é? Az úrasztalához tartozó edények, készülétek az ekkleziára ládjában számok szerint épségben vagynak-é? Az ekkleziára hasznos leveleiből vagy egy nem tévelyedett-é el? Ami kevés interestre kiadott pénze vagyon az ekkleziájának, annak interestét befizették-é? Valami része káros helyen nem hever-é? A templom, cinterem, parochialis házak körül való romlásokat a körülállásokhoz s tehetségekhez képest [2.] megjobbitani igyekeztek-é? Ami kevés perceptuma s erogatum volt az ekkleziájának, arról a curatorok s egyháziak számoltak-é?

8-vo. Kereszteltek, házassulók s holtak protocolluma a felséges rendelések szerint vagyon-é, és abban a keresztatyáknak, keresztanyáknak neveik feljegyezettek-é? Nemkülömbben a más protocollumban, mellyben a felséges királyi rendelések protocolláltak, a circulált rendelések bérattattak-é, s a magok rendes idejében publicáltak-é?

9-no. Curatort s egyháziakat választott-é a nemes ekkleziára, vagy az élbenieket hivataljokba meghagyja?

Köszönetünket fejezzük ki azoknak, akik a kötet kiadásában segítségünkre voltak: A Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karán tanuló magiszteri hallgatóknak, illetve doktorandusoknak, akik a forrásszövegek átírásában és a kötet szerkesztésében vállaltak részt, név szerint Hankó-Nagy Alpárnak, Fejér Tamásnak, Pakó Lászlónak, Pakóné Kovács Klárának és Csáki Árpádnak. Ezen kívül köszönettel tartozunk az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár két munkatársának, Sipos Gábornak és Dáné Veronkának, akik a szövegkiadás során tanácsokkal segítettek, és vállalták a teljes kézirat korrektúrázását. Illesse továbbá köszönet a kötetünkben szereplő gyülekezetek lelkipásztorait, Székely András nyugalmazott esperest, Dobainé Sebes Izabellát, Földvári Tibort, Jakab Mihály Gyulát, Szántóné Mátyás Tündét, Fehérvári Bálintot, Simon Leventét, Bíró Józsefet és Takács Albertet. Mindnyájan készségesen segítettek kutatómunkánkban. Végül megköszönjük a Román Oktatásügyi Minisztériumnak a Kutatási, Fejlesztési és Újítási Országos Terv II. szakaszában (PNCDI II) elnyert kutatási finanszírozást (programszám: ID_491), mely lehetővé tette a kötet megjelentetését.

ÁDÁMOS¹

1703²

[*Visitatio in Ádamosiensi ecclesia filiali anno 1703.*]

Anno 1703 Ádámasson az mi jó Istenünk, kinek legyen örök dicsőség, filialis ecclesiat erigált tiszteletes Szilágyi Sigmond mostani sövényfalvi prédikátor uram eszközsége által, mely filialissa az sövényfalvi ecclesianak ily consensussal, hogy az ádamosiak papnak s mesternek az várme-gyéről Sövényfalvára való hozattatásokra egy-egy szekeret adgyanak. Az sövényfalvi praedikátor vagy mester is minden csötörtökön reggel könyörgést tenni s minden harmadik vasárnap reggel prédikállani, per vices az ádamosiak közzé általjárjanak.

Fizetést eddig az unitarius papnak szintén annyit adtanak, mint egy unitarius ádamosi em-ber, cultusra pedig Sövényfalvára jártanak, de most nagy részit az bérnek defalcálta a prédikátor, tiszteletes Szilágyi Sigmond uram ily declaratioval, hogy míg filialitasban maradnak, két öreg-h kalongya búza s egy veder bor s az quarta familiatim legyen az contributiojok, melynek edgyik kalongya búzája az mesteré, az másikja az egy veder borral s quartaval edgyütt az papé legyen.

De ha Istenünk öfelsége segítségével által annyira nevednének, hogy papot tarthassanak, mint eddig, úgy akkor is mindent (Ádámasson unitarius papnak jární szakott) bér szerént fizessenek. Mostani hitese egyházf, Tüzes János, kinek és successorinak az egyházfíságban az sövényfalvi prédikátorokhoz a nunc in posterum ez legyen kötelességek, hogy bérít beszolgáltatassa és az mar-hátlanoktól maga erején bévigye és az prédikátor is reciproce tartozzék az egyházfinak ajándé-
kon temetni s keresztelni és copulálni, azonkívül az bér beszolgáltatásáért meghvendégelni.

Inscriptum anno 1703. die 2. Februarii in Visitatione nostra Sövényfalvini habita, manum propria jurati notarii tractus de Küküllő Valentini Dálnoki.

1712

*Visitatio in Ádamosiensi ecclesia filiali anno 1712. 7. Decembris,
praesentibus auditoribus.³*

A praedicator ellen semmi oly panasz nem lett, eljár tisztiben. Ki is elmarat fizetéséről pana-
szolkodik. Admoneáltatnak.

1714

Az ádamosi reformata ekklézsia jövai.⁴

Nota bene: Ádámoson reformata ekklézsia exurgált Isten kegyelmességéből anno 1703-ban Szilágyi Sigmond sövényfalvi praedicatorságában, melly ekklézsiának a sövényfalvival minemű contractussa legyen, videatur folio 380. in matrice antiqua. Praedicator fizetése: A praedicatornak minden házas ember ad edgy-edgy öreg kalongya búzát s edgy-edgy veder mustot, vagy ha mus-tya nem leszen, vagy edgy véka zabot, vagy edgy napi akármí dolgot. Keresztelésért, esketésért, temetésért úgy, mint a mater ekklézsiában. Mester fizetése edgy-edgy öreg kalongya búza.

¹ A vizsgált időszakban Sövényfalva filiája volt. Ádámosra vonatkozó adatokat lásd a *Sövényfalva* fe-
jezetben.

² KükEhmLvt prot. I/2. 380.

³ Uo. 472.

⁴ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 6.

Ekkleziásai jók: 1. Edgy ejteles ónnkanna. 2. Edgy kis ezüstpohár. 3. Edgy kis ezüştánnyér. (A kanna és pohár Köpeczi Mihályné Török Kristina adamánya, a tánnyér Tövissi Dániel aján-déka.) 4. Edgy szél lengyel sáhos abrasz, ugyan Török Kristina adamánya. 5. Patyolat keszkenő, veresselyemmel és szkófiummal varratt. 6. Fekete tarkás selyemkeszkenőcske, Tövissi Dániel uram adamánya.⁵ 7. Edgy kosár méh, Bedő Mihály ajándoka.⁶ Az asztali készületet a sövényfalvi ekkleziás ládájában tartásák, úrvacsorája osztáskor felhozván, ismét levigyék, és securitatis ergo mindenkor Sövényfalván állyon. *Egy óntángyér. Egy félviseltes kenderabrosz, kék fonallal szőtt.⁷ Egy zöld selyemmel, rézfonallal varrott patyolat keszkenő. Egy csatornás keresztelő ónkanna.*

Az ádámosi reformata ekkleziának istenes indulattyából adott tekintetes Daczó Anna asszony és ökegyelme édes leánya, tekintetes Henter Borbára asszony egy szép zöld selymes abroszt és gylcs fekete selymes kendőt.

Istenes indulattyából adott tekintetes Tövissi Sinka László uram egy szép aranyfonallal varrott s töltött patyalat keszkenőt, melyen szép nyolc virágok vannak varrva, a neve is ezen két betűkkel, T. L. reávarratott.

1738

*Visitatio ecclesiae filialis Ádámosiensis anno 1738. die 21. [Januarii],
praesentibus loci civibus praeteriti anni, Josepho Szóts.⁸*

Difficultates: A mester a rendelt házhoz járni nem akar. Asztalos Jánosné mocskos szovaival botránkoztatást szerez. [244.] A templumban nem járók: Kerekes Ferentz. Szóts Joseph feleségével háborog. A bért nem praestáják. A hallgatók az unitariusok templomokot járák. A filia semmit nem épít az ecclesiában. Az ecclesia pénzét az egyházfi nem tartya az ecclesia ládájában.

Deliberatum [1.]: Asztalos Jánosnét a Szent Visitatio admoneájja, hogy magát compescájja, botránkoztatást ne szerezzen az ecclesiában, különben szoros ecclesiastica disciplinaja lészen. Deliberatum [2.]: Az igaz isteni tiszteletet nem gyakorló embereknek a Szent Visitatio serio imponájja, hogy idegen valláson levő templomban ne járjanak, amellyet ha ennekutána is cselekednének, halálok történnén, a tiszteletes minister megtiltatik, hogy utolsó tisztességet nékiek ne tégyen. Deliberatum [3.]: Az egyházfiúnak imponájja a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes ministernek restantiáit intra decimum quintum beszoigáltassa az ecclesianak ládájában és kevés pénzéhez prédikátorának híre nélkül ne nyújjon, minthogy pedig a restantiakot eddig bé nem szolgáltatta, azért a nemes vármegye constitutioja szerént három forintokig megbüntettetik. Az ecclesia leveleit nem a maga, hanem az ecclesia ládájában tartsa.

1740

Visitatio continuatur Ádámosini anno 1740. die 2. Februarii.⁹

Contra clarissimum dominum ministrum nihil.

Difficultates in ecclesia: Mezei István a templomat nem gyakorolja, a tiszteletes ministernek a bért nem akarják megadni. A leányok nem akarnak a tanításra bejárni.

⁵ A 6. pontot utólag kihúzták.

⁶ A 7. pontot utólag kihúzták.

⁷ A bejegyzést utólag kihúzták.

⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 243–244.

⁹ Uo. II/3. 278.

Az ekklezsiának készpénze nincsen, adóssága eszerint vagyon: Bedő Mihályné meghalván, fia, Dávid adós ft. 1. Varga György 2 ft. Tinódi Sigmondné ft. 2. Szőcs József ft. 10. Kerekes György ft. 4. Udvarhelyi Sámuel ft. 3 dr. 40. Búzabeli adósság cub. 3 metr. 1. Zab cub. 1 véka 2.

Deliberatum [1.]: Mezei István admoneáltatik szépen a Szent Visitationtól, hogy a templomot gyakorolja itten és mutassa meg magát egész házával edgyütt ecclesia igaz tagjának lenni, jó példát adván másoknak is. 2. Az egyházfia s ecclesia admoneáltatnak, hogy a tiszteletes minísternek bérét beszoigáltassák, ecclesia adósságát számbanvegyék jobb renddel, interessét felvegyék, annak felette azt a helyet az isteni szoloíalatnak observálják, mellyet eddig is observáltak.

1741

Continuatur Visitatio in ecclesia reformata Ádamosiensi in nomine Domini nostri Jesu Christi, praesentibus ecclesiae civibus, anno 1741. die 2. Martii, existente pro tunc Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo Andrea Márkosfalvi.¹⁰

Vádoltatik némellyektől a tiszteletes miníster, hogy a rend szerént való isteni szoloíalatnak óráját nem mindenkor tölti bé.

Difficultas: Az hallgatók a régi conventio szerént nem akarnak fizetni és a tiszteletes atyafinak sok restantiaji vadnak. Az ádámosi reformata ecclesianak circiter volt deszkája 72, mellyeket a sövényfalvi ecclesia az előbbi pestisnek idején behordott és mindeddig oda van, mellyet inquisitione mediante kell keresni az ecclesianak.

Templombelső

Készpénze az ecclesianak mostan találtatik hft. 1 dr. 30. Adósság pénze vagyon Szőcs József uramnál hft. 9. Kerekes György adós az ecclesianak hft. 4. Varga György adós ft. 2. Udvarhelyi Sámuel adós ft. 3 dr. 42. Bedő Dávid adós ft. 1.

Deliberatum [1.]: Minthogy az Szent Visitatio jól számban vévén az ádámosi reformata ecclesianak kevés künn levő adósságocskáit, annakokáért serio imponállya a Szent Visitatio az egyházfinak, hogy ennek utána az interest mindentől annak idejében, úgymint Karácsonban beszégye, hogy arról számot is adhasson. Úgy amelly búzája és zabja künn vagyon az ecclesianak, azt is felszedgye és pénzzé tégye, hogy hadd nevedeggyék az ecclesia vagyonocskája. Insuper ezt is nyilván tapasztallya a Szent Visitatio, hogy tiszteletes Bölöni Sigmond urumnak egynéhány rendbéli restantiai ide vesztenek Ádámosra, azért az őkegyelménél lévő egy forintot condonállya őkegyelmének mind ecclesia s mind Visitatio, melyben az ecclesia difficilis nem lehet.

Deliberatum [2.]: Lévéen a tiszteletes minísternek egynéhány esztendőől fogva való sok restantiaja, azért most imponállya a Szent Visitatio az egyházfinak, hogy intra quindenam minden restantiajot beszoloíaltasson, mert külömben a tiszteletes miníster megtiltatik, hogy semmine-mű functiora ide ne járjon, a búzát pedig annak idejében kalongyául vigyék meg a régi meg-egyezés szerént.

¹⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 293.

1744

Visitatio instituitur in ecclesia reformata Ádámosiensi anno 1744. die 8. Decembris, praesentibus civibus et aedile domino Josepho Szőcs.¹¹

Difficultates: Az unitariusok közül Akocsné nevű asszony mosléknak mondotta a calvinisták keresztségét etc. Secundo: Bedő Dávid és Kerekes Ferencz nem járja a templomat.

Deliberatum [1.]: Bizonyos és hiteles relatiokból constál, mellyet igen szomorán ért a Szent Visitatio, hogy itt Ádámoson apostoli szent vallásunk rútul mocskoltatik az unitarius atyafiaktól, mellyet átal is adunk a méltóságos curatoratusnak.

Deliberatum [2.]: Nyilván tapasztallya ezt is a Szent Visitatio, hogy némely emberek az ecclesia tagjai közül az unitariusokkal szorossan conversálódnak és az ecclesia dolgait, szándékát átalagyká nékik, kivált pálincázás közben, azért a Szent Visitatio kit-kit az ecclesiabeli emberek közül admoniál, hogy ki-ki úgy conversálodgyék vélek és úgy adgya által vagy az ecclesia dolgait, vagy egymást az ecclesia tagjai közül, hogy ha ki ennekutánna ebben megtapasztaltatik, először három forintig mulctáztatik, azután az templomból is excommunicáltatik. Úgy az asszonyok is admoniáltatnak, hogy minden tűzhajtásnak békét hagyának, hogy az ecclesiában botránkozás ne származzék, mert akár férfi, akár asszony légyen az ilyen tűzhajtó, a fejebb megírt büntetést el nem kerülük. Kézpénze az ecclesianak ft. 4 dr. 48, perselypénz dr. 33. [362.]

Deliberatum [3.]: Lévéen adóssak az ecclesia magok az ecclesia tagjai, igen kevés gondjok van az interesre, s nem is administáltak semmit, amelyben az egyházfi negligenciaja is nyilván látszik, minekokáért admoneáltatnak az adósok, hogy a régi interesseket intra quindenam administálják, az egyházfi is rajta legyen, hogy felvegye, úgy az tiszteletes minister őkegyelme bérít is beszoáltassa, külömben a nemes vármegye constitutioja [szerint] büntettetik. Az adósok is ha meg nem fizetnek, executiot szenvednek.

1749

Az ádámosi reformata filialis ecclesia jovai.¹²

Nota bene: Ádámoson reformata ecclesia exurgált Isten kegyelméből anno 1703-ban Szilágyi Sigmond sövényfalvi prédikátorságában, melly ecclesianak a sövényfalvival minemű contraccussa legyen, videatur folio 380. in matrice antiqua.

Prédikátor fizetése: A prédikátornak ad minden házas ember egy-egy kalongya búzát, 25 kévéből állót, id est öreg kalongyát s egy-egy veder mustot, vagy ha mustya nem léssen, vagy egy véka zabot, vagy egy napi akármí dolgot. Keresztelésért, esketésért, temetésért úgy, mint a mater ekklézsiában. Mester fizetése egy-egy öreg kalongya búza.

Ekklézsiai jók: *Egy kis harangocska.* 1. Egy ejteles ónkanna. 2. Egy kis ezüstpohár. 3. Egy kis ezüsttányér. (A kanna és pohár Köpetzi Mihállyné asszony Török Kristina ajándéka, a tányér Tövissi Dániel ajándéka.) 4. Egy szél lengyel sáhos abrosz, ugyan Török Kristina adománnya. 5. Potyolat keszkenő, veress sellyemmel és szkófiummal varrott. 6. Fekete tarkás sellyem keszkenőcske, Tövissi Dániel uram ajándéka. 7. Egy szép zöld sellyemes abrosz és gyoics fekete sellyemes kendő, tekintetes Datzó Anna asszony és az őkegyelme édes leánya, tekintetes Henter Borbára asszony ajándéki. 8. Egy félviseltes kenderabrosz, kék fonallal szőtt.¹³ 9. Egy zöld sellyemmel s részfonallal varrott potyolat keszkenő. 10. Egy óntányér és egy csatornás keresztelő ónkanna. [10.] *Hozzájárult in anno 1794-dik esztendőben: 1-o. Egy virágos nyomtatott és körödös körül igen*

¹¹ KükEhmLvt prot. II/3. 361–362.

¹² KükEhmLvt Conscrip. 1749. 9–10.

¹³ A bejegyzést utólag kihúzták.

fáin recével körülvarratott Úr asztalára való keszkenyő. 2-0. Egy fehér patyalot, fehér virágos, igen szép abraszacska. 3-0. Egy kék, körül rojtos, szegeletein arany és selyem virágos tafata abrasz, melyeket adott tekintetes Petrőtzi Györgyné, Pásztóhi Mária asszony Isten dicsőségéhez való szeretetéből. Mellyet is az Úr Isten jutalmaztasson meg az örök életben.

1750

Visitatur ecclesia filialis Ádámosiensis in matre Sövényfalviensi ultima Januarii anno 1750.¹⁴

Difficultas: Szöcs József egyházfi sokkal adós és egyéb adósságokat is hagyott. Procurálja. Ez időnn számot sem vettenek.

Deliberatum: Szöcs József egyházfi uram admoniáltatik, hogy mind a maga adósságát, mind másokét szorgalmaztasson procurálja és egy bizonyos napon az oda rendeltetett tiszteletes atyafiaknak számot adjon, adasson másokkal is, mindenek érdekét megadják, másképpen keményen megbüntettetnek ökegyelmek közönségesen az incuriaért és engedetlenségért.

1757

Visitatur ecclesia filialis Ádámosiensis anno 1757. die 9. Februarii.¹⁵

Vagyon az ekléziának bora urn. 30. Búza adassága a lista szerint. **Deliberatum:** Constál a Szent Visitatio előtt becsületes embereknek hiteles relatiojokból, hogy mostan Ádámoson comoráló Lisznyai Dánér Ferencz emberséges emberek által megkérérvén, el is mátkásította jövedőbeli házastársul ugyan ádámosi Szabó János leányát Pannát, mégpenig atyának és anyának

A templom szószéke

consensussából, mely mátkaságot kötéssel is megerősítetnek mind a két felek, de annakutánna a leány felütvén magát, nem akar a legényhez menni semmiképpen. Mely dologért az említett Dánér Ferencz panasz mellé kéntelenített a leányt admoniálni az unitaria venerabilis Synodus Partialisra, holott instantiat perigálván, olyan resolutior vett, hogy vagy álljon mátkája mellé, vagy ha nem akar, citáltassa a legényt competens forumára. De a leány contumacia ducta ezt sem cselekedte, noha a legény mostan is kész volna maga mellé venni. De minthogy a leány megvakmerüttette magát, Actorrá nem akarja magát tenni, az instantiara tett resolutionnak sem enged, azért nem adhatván mi is senkinek erővel feleséget, a legényt is nem tarthatván tovább a mátkaság kötelében, azért separállya a Szent Visitatio Szabó Pannát Dánér Ferencztől ea conditione, hogy a leány fordítsa meg a legénynek minden költségét, fárattságát és tisztességét restituállya. Annakfelette kötelben maradgyon mindaddig, míg a legény megházasodik, secundum canonem nostrum LXXIV.,¹⁶ annak-

¹⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 442.

¹⁵ Uo. 502.

¹⁶ GK – 74. kánon: Még a jegyesek elbocsátása is, ha már a kézfogás rendesen megtörtént, csekély oknál fogva nem engedélyezett; és bár senki sem kényszeríthető hajlama ellen valakivel való egybekelésre, ha mégis valaki igaz és elegendő okát nem adja attól való elfordulásának, akinek már jegyet adott a vele

felette, minthogy a leány okozta ezt a separatiot, okát is nem tudván adni, azért a separatio onussával is a leány tartozik, melyet becsülettel recommendálunk a nemes vármegye tiszteinek ad exequendum.

1760

*Visitatur ecclesia reformata filialis Ádamosiensis anno 1760. die 5. Februarii pastore reverendo domino Johanne Radnóthi, Samuele Szigethi ludimagistro ad aedes titulati domini Josephi Mezei, praesentibus ecclesiae membris ut Josepho Szöts, Francisco Kerekes.*¹⁷

1761

*Visitatur ecclesia reformata Ádamosiensis filialis in parochia matre Sövényfalviensi [1761. die 12. Februarii], Verbi Divini ministro Johanne Radnóthi, ludimagistro Samuele Szigethi, praesentibus ecclesiae membris nempe aedili Josepho Szöts, Francisco Kerekes.*¹⁸

Difficultates: Az ádamosi reformata filialis ecclesiából csak egy veder mustya jött a tiszteletes miniszternek 1760-ra, 1759-re csak három veder, úgy látszik ezeknek oka Benedek Mihály.

Deliberatum: Mind a tiszteletes loci miniszternek a Szent Visitatio kérdésére tött feleletéből, panasszából, mind az ádamosi filialis ecclesiából a Visitation jelen levő némely becsületes hallgatóknak relatiojokból, declaratiojokból világosan constál, hogy az említett ecclesiában némely nyughatatlan elméjű, az Isten dicsősségéhez hideg embernek magaviseléséből mások is rossz példát vévén, sokan igenn megrestültenek a tiszteletes miniszter bérének megfizetésében annak igen nagy kárára. Tetszett azért az ítéletnek, hogy azok az megrestült emberek intra octavum megfizessenek, mert különben igen kemény executiot szenvednek azoktól, akik arra rendeltettek.

1762

*Visitatur ecclesia reformata filialis Ádamosiensis in Sövényfalviensi parochia anno 1762. 1^a Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne N. Radnóti, praesentibus ecclesiae legatis Josepho Szöts et Stephano Szabó.*¹⁹

Nullae sunt querelae, Deo sint laudes, adversus reverendi ministri functionem aut mores.

Nota: Vagyon az ekléziának pénzbeli adóssága, mellynek az interesse is rész szerint bement és vagyon titulus Mezei József uramnál, rész szerint restantiában vagyon.

1763 ■ január

*Anno 1763. die 8. mensis Januarii visitatur ecclesia filialis Ádamosiensis ad aedes Georgii Kerekes, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Radnóthi, praesentibus ecclesiae membris: aedili Josepho Szöts, Georgio Kerekes seniore, Johanne Kozma seniore.*²⁰

kötendő házasságra, ha nem is tovább, de legalább addig el kell őt tiltani a házasságra lépéstől, míg a megvetett vőlegény vagy menyasszony mással egybe nem kel.

¹⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 543.

¹⁸ Uo. II/3. 551.

¹⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 17.

²⁰ Uo. II/4. 31.

1763 ■ december

Anno 1763. die 12ma mensis Decembris visitatur ecclesia reformata filialis Ádámosiensis, ad aedes parochiales ecclesiae reformatae Sövényfalviensis ut matris, pastore reverendo domino Johanne Radnóthi, ludimagistro humanissimo domino Johanne Újvárosi, praesentibus ecclesiae membris Josepho Szöts, Georgio Kerekes.²¹

1772

Anno 1772. die 1ma Februarii visitatur filialis ecclesia reformata in possessione Ádámos in aedibus spectabilis domini Josephi Mezei, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Batori, curatore spectabili domino Josepho Mezei, aedilibus Josepho Szöts, Stephano Kozma, praesentibus ecclesiae membris spectabili domino Benedicto Mihály, Martino et Francisco Pap, Johanne Hegyeli, Andrea Szabó, Gregorio Simon, Johanne Méder, Francisco Rákosi, Stephano Hunyadi etc.²²

1779

1ma Februarii [1779.] az ádámosi filialis ecclesia is visitáltatott Sövényfalván tiszteletes Galaczi Miklós atyánkfia és lévita tiszteletes Bányai Péter atyánkfia ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitatio előtt egyházfiak Kozma István és Szöts István.²³

Az ádámosi filialis ecclesiában a tiszteletes atyafiak ellen semmi panasz nincs.

1780

Visitáltatott continuative die 8^a Februarii [1780.] az ádámosi filialis eklézsia tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és tiszteletes Bányai Péter pro tempore lévita ökegyelmek idejekbe, [401.] jelen lévén a Szent Visitatio előtt, minthogy a materbe visitáltatott, egyedül curator Kozma István.²⁴

A tiszteletes ministerek ellen semmi panasz nincs. Az egyházfi Kozma István megmaradott.

1781

Visitáltatott continuative die 10^a Februarii [1781.] az ádámosi filialis eklézsia tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Gödri Máté lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Kozma István, az [480.] eklézsia több tagjai közül tekintetes Váradi István, titulus Mihály Benedek, titulus Péterfi István uraimék, úgy Szöts István, Pap Ferentz és mások is.²⁵

A tiszteletes atyafi ellen nincs panasz szent hivatalára nézve.

Difficultas [1.]: Az atyák az ő gyermekeiket az unitariusok iskolájába jártatják. Deliberatum [1.]: A lévita keze alá adják mindenek gyermekeiket, mert különben keményen megbüntettek.

²¹ KükEhmLvt prot. II/4. 61.

²² Uo. 183.

²³ Uo. 365.

²⁴ Uo. 400–401.

²⁵ Uo. 479–480.

Difficultas [2.]: A ministereknek csak hébe-hóba szokták a béreket béfizetni. Deliberatum [2.]: A búzát Szent Mihály napra adják be, egyéb béreket pedig Karácsonig kemény büntetés alatt.

Difficultas [3.]: Az eklézsia ládája állott circiter 50 esztendőktől fogva a titulus Mezei uram-ék házoknál és soha attól az időtől fogva demonstratit senki se tett az eklézsia javacskáiról, jövedelméről, adósságocskáiról, melyre nézve az eklézsia más curatort kíván, akinél álljon a láda és aki minden esztendőben tartozzék számot adni. Deliberatum [3.]: Helyes lévén praetensioja az eklézsiának, igen is megengedi a Szent Visitatio, hogy válasszon az eklézsia más curatort. Curator lett titulus Mihály Benedek uram, egyházi Kozma István.

1782

*Continuáltatott a Visitatio die 16^a Februarii [1782.] az ádamosi filialis reformata eklézsiá[ban] tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Gödri Máté lévita ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator titulus Benedek Mihály uram, egyházi Kozma István.*²⁶

A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi panasz.

Difficultas [1.]: A mester vagy lévita ellen egyéb panasz nincs, hanem, hogy sokat jár szélyel. Deliberatum [1.]: Most egyszer admoneálja a Szent Visitatio, hogy többször szükségtelen ide s tova ne járjon, mert különben Canon szerint megbüntettetik.

Difficultas [2.]: Idősebb Kerekes Ferentz a maga gyermekét nem a mi iskolánkba, hanem az unitariusokéba jártatja. Deliberatum [2.]: Admoneálja az egyházi, hogy a modo in posterum jártassa gyermekét a mi iskolánkba, mert különben jövődében 3 mft. megbünteti a Szent Visitatio. [520.]

Difficultas [3.]: Ifjú Kerekes Ferentz a széket a templomból kivitte propria autoritate, ennek felette a templomot is nem igen gyakorolja. Deliberatum [3.]: Admoneáltassa a titulus curator uram ezt a személyt, hogy a széket intra octavum reponálja, a templomat gyakorolja, mert különben a mi eklézsiái constitutioink szerint keményen megbüntettetik.

Difficultas [4.]: Titulus Mezei József uramnál az eklézsiának mintegy 60 magyar forintig való praetensioja vagyon, de semmiképpen nem akar demonstratit tenni rólla. Deliberatum [4.]: Fogja a Szent Visitatio reportálni a méltóságos gróf főispány és főcurator úr önagyságának. A curator és egyházi megmaradtanak.

1783

*Eodem die, locoque [20. Januarii 1783. Sövényfalva] continuáltatott a Visitatio az ádamosi filialis reformata eklézsiában tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Gödri Máté lévita ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt domesticus curator titulus Mihály Benedek uram, egyházi Kozma István, az eklézsia több tagjai közül pedig Szóts István.*²⁷

Ezen filialis eklézsia sem panaszol a tiszteletes atyafi ellen.

Difficultas [1.]: Az eklézsia közönséges panasza az, hogy a lévita ökegyelme többször menyen el hazul, mintsem illik, melly miatt az isteni tisztelet gyakran elmúlik. Deliberatum [1.]: Admoneálja a Szent Visitatio, hogy ennekutánna szükségtelen széjjel ne járjon, mert különben büntetése leszen. [552.]

²⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 519–520.

²⁷ Uo. 551–552.

Difficultas [2.]: Panaszolja titulus Mihály Benedek úr, hogy [a lévita] az urat s a több nemesseket nem becsülli meg hamis lelkűnek is mondotta, az ekkleziát is sok rendben átkozta s ördögnek s egyébnek adta. Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio lévita őkegyelmének serio imponálja, hogy a nemesseket illendőképpen megbecsüllje. Egyéb hibákat pedig, minthogy lévita őkegyelme nem agnoscál, sőt a felírtakor erősen tagadja, s a titulus panaszló úrnak is bizony-sága nincsen, azért ha azon vádok comprobáltanak, akkor lévita őkegyelme is érdeme szerint megbüntettetik.

Difficultas [3.]: Lévita őkegyelmének feles restantiai vagynak. Deliberatum [3.]: Serio imponálja a Szent Visitatio az egyházfinak, hogy tizenötöd nap alatt lévita őkegyelmének minden restantiaiát beszolgáltatassa, mert ha nem, azon terminus eltelése után az méltóságos Supremum Consistorium rendelése szerint az egyházfi maga marhája elköttetik.

Difficultas [4.]: Kis József nevezetű ember a templomba nem jár. Deliberatum [4.]: A Szent Visitatio az egyházfi által admoneáltatya, hogy járjon templomba, melyet ha mégis nem cse-lekeszik, excommunicáltatik.

A számadás jól véghezment. A titulus curator és egyházfi megmaradtanak.

1784

*Continuáltatott a Szent Visitatio 14^a Aprilis [1784.] az ádámosi filialis ekkleziájában
tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és lévita Gödri Máté őkegyelmek idejekben,
jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator titulus Mihály Benedek,
egyházfiak Kozma István, Szöts István, az ekklezsia több tagjai közül
titulus Petrötzi Györgyné asszony, Váradi István uram,
Pásztai Sámuel feleségestől, Kis József feleségestől stb. [40.]²⁸*

A templom építését rögzítő emléktábla

dálja a Szent Visitatio a békességet az háborgók között. Ezen intésnek lön is foganattya, ugyanis titulus Mihály Benedek, Kis József és fia őkegyelmek mind egymás közt megbékéllének, mind pedig a templombéli székek felett megegyezének ilyen formán, hogy ennekutána a titulus Mihály Benedek és Kis József háza a férfiak részéről üljenek a prédikállószerk felől való első szerk-be. Másfelől pedig a Mezei és Pásztai házak. Az asszonyemberek részéről pedig Kis Józsefné és Mihály Benedek háza ismét a prédikállószerk felől való első szerkben. Másfelől Pásztai Sá-

A tiszteletes atyafi ellen, maga hivatala folytatása s magaviselete ellen is nincs semmi panassza az ekkleziájának. Szintén így nincs panassza a tiszteletes atyafiaknak is az ekkleziája ellen.

Observatio: A lévita háza igen gyarló, olyan, hogy benne nem lakhatik, de az ekkleziája fogadá, hogy rövid időn megigazítya úgy, hogy a lévita benne ellakhassék.

Az ekkleziájában a székek felett még most is háborúság vagyon, melynek eligazítását a Szent Visitatio véghez nem vihetvén, halasztja a közelebb Sövényfalván celebrálandó Partialis Synodusra. Addig pedig commen-

²⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 39–41.

muelné s a Mezei ház s mások is. A két ajtó megett való székeket pedig most is hagyák egyik felől titulus Várad István úrnak, másfelől titulusa Petrőtziné asszonynak hozzátartozóival. A második széken a férfiak részéről a prédikálósok felől ülnek a Kerekes ház. Az asszonyok részéről ismét a prédikálósok felől ugyanazon házból való asszonyemberek. Más felől ugyan a második széken a lévitané, Kozma Istvánné s a menyé, Szőts Istvánné. Ezen túl pedig üljön ki-ki azhova fér, a szép és jó rendet megtartván. Mikor pedig idegen vallású emberek mennek a templomba, azoknak tetszések szerint kell helyet engedni. Ezen egyezésnek megállására kézbeadással is kötelezik magokat, úgy pedig, hogy aki ezen egyezést legkisebben is violálná, a nemes renden valók tartozzanak hat magyar forintokat fizetni, a közrenden valók pedig 3 magyar forintokat, melyet a tiszteletes prosenior toties quoties desummáltathasson.

Nemkülömben titulus Petrőtz úr, Petrőtziné asszony, Mihály Benedek uram, Pásztai Sámuel, Pásztainé asszony, egymást becsülettel megkövetvén, megbékéllének, úgy hogy ennek utánna se magok, se gyermekek által egyik is a másikat ne bosszontsa s gyalázza, sub poena decretali calumniae toties quoties per quosvis legitimos exequutores irremissibiliter desumenda, exclusis quibusvis iudicis remediis. Szintén így Kis Dániel és Pásztai Sámuel is, egyik a másikat megköveték s megbékéllének. Kozma István is megköveté Pásztai György uramot in absentia, de attya s annya előtt. [41.]

A lévita ellen közönségesen az ekkleziának nincs panassza, hanem az ekklezsia tagjai közül némelyek adák fel panaszul, hogy a lévita gyakran részeg s illetlenül viseli magát. Melly dolgot akara vinni a Szent Visitatio a következő Szent Partialis eleibe, de az ekklezsia nagyobb része kérésére megengedé a Szent Visitatio hogy itten ezen dolognak vége szakadjon, úgy, hogy a lévita kötelezze magát reversalis alatt, hogy többé azon vétekbe nem esik, és a részegséget eltávoztattya.

Inspector curatorra választaték titulus Várad István úr, az egyházfiak pedig megmaradtanak.

1785 ■ március

*Anno 1785. die 16^a Martii inchoálatott a Szent Visitatio tiszteletes Kónya Ferentz prosenior uram, Dersi János ordinarius notarius, Surányi József adjunctus visitor által az ádamosi refomata filialis ekkleziában, tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és lévita Gödri Máté ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Várad István úr domesticus inspector curator, titulus Péterfi István, titulus Petrőtz György, titulus Pásztai Sámuel, Kis József, Kis Dániel, egyházfi Kozma István s mások is felesen.*²⁹

Ezen ekkleziának nincsen legkisebb panassza is a tiszteletes atyafi kötelessége folytatása s magaviselete ellen. A tiszteletes atyafinak sincs az ekklezsia ellen. A lévita ellen sincs semmi panassza az ekkleziának.

Difficultas [1.]: Kis Dániel azzal vádolá az egyházfit, Kozma Istvánt, hogy a korcsomára jár s úgy részegeskedik a lévítával együtt s azért fogja pártját a lévitanak, mellyre az egyházfi jelt és törvényt kívána. Deliberatum [1.]: Minthogy Kis Dániel ökegyelme olyan dologgal vádolá s mocskolá a Szent Visitatio előtt egyházfi Kozma Istvánt, mellyet tellyességgel meg nem bizonyíthata, ezért a Szent Visitatiótól a canonok és constitutiók szerint egy forintig büntettedik, hogy tanuljon száját megzabolázni. Ezt pedig stante Visitatione megfizetni tartozik.

²⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 49–51.

*Az ádamosi templom orgonája
1910, Rieger Ottó*

feladott háborúság történt, a délyesti templom alkalmatosságával jelen voltak, hitekkel is bizonyították, hogy akkor a lévita részeg nem volt. Amit pedig maga házában cselédjeivel cselekedett, azok arról semmit nem panasznak. 2-o. Vádoltatik azzal, hogy akkor mocskos szókkal illetve Pásztai uramot s feleségét, de kijött s maga is megvallja, miben állott az a mocskos, hogy tudniillik midőn néki a querulans feleségével alkalmatlankodott házában, nem állhatván, azt mondotta, mennyenek ki az házból, mert ha nem, kitaszítja, melyet a Szent Visitatio mocskoknak lenni nem esmér. Ami az 3-dikat illeti, hogy tudniillik a lévita a querulans Sz[ent] Mártonban a m. commissio előtt elvádolta, elárulta volna, ez is éppen nem constál, sőt ellenben kijött az nyilván, hogy a lévita a m. commissionak parancsolattyára ment fel Sz[ent] Mártonba, s arra is felelt tartozó kötelessége szerint. Ami pedig ez utolsó vádból, a tiszteletes prosenior úrnak írt missilis levelében kihozott consecrariumokat illeti s nézi, hogy a lévita hamis lelkű, kétszín, atyafiak közt háborúságot szerző ember volna, ezt az ekklezsiában tizenhárman a közrendből hitek letételekkel tagadák, s hamis vádnak lenni bizonyíták, az ekklezsiának nemes tagjai is azon vádot helyben nem hagyák. Mindezen, s kivált ez utolsó helytelen s illetlen váder Pásztai Sámuel uramot a Szent Visitatio méltán érdeme szerint megbüntethetné, de minthogy maga azt ígéri, hogy feladott vádjait data exmissione megbizonyította, tehát attól a Szent Visitatio el nem rekeszti. Jovallja mindazonáltal atyaiképpen a Szent Visitatio a békességet, mert ha casu quo, Pásztai uram a feladott vádot meg nem bizonyíthatta, ami kedvetlensége következik, magának tulajdonítsa. Ami pedig a lévita bért illeti, melyet hogy meg nem fizetett Pásztai uram is agnoscálja, hogy intra octavum megfizesse, a Szent Visitatio parancsolja.

Difficultas [3.]: Panaszol Kis József uram a lévita ellen: 1-o. Részegeskedéséről. 2-o. Hogy felesége hivatván őkegyelmét betegségében, el nem ment. 3-o. Hogy őkegyelmét káromolta. Panaszolja a lévita is Kis József ellen, 1-o. Hogy bért úgy amint tartozik, meg nem fizeti. 2-o. Hogy egykor rútul megverte a fija, s maga s egész házanépe kergette, káromolta etc. etc. Deliberatum [3.]: Mind a két részről való vádot megvizsgálta a Szent Visitatio. [51.] Kis József uram vádolja

lévita ökegyelmét: 1-o. Részséggel, ezt maga is megvallá, hogy egykor jöven elé Sz[ent] Mártonból ittas volt, de más is ezt látta s bizonyította. Vádolja 2-szor azzal, hogy felesége beteg lévén, hívatta s el nem ment, de sokaknak bizonyításokból nyilván kijött, hogy akkor a lévita Tordára volt sóért s meg nem jelenhetett, ebben azért a lévita ártatlan s a panasz pedig helytelen. Azmi az 3-dik panaszt illeti, tudniillik Kis József uramnak a lévita által való káromoltatását, ebben is a fellebbezés emlékezetben lévő sz[ent]mártoni útban fogott lenni valami. Ebben azért s az első vádban való hibáiért annak idejében lévita ökegyelme érdemlett büntetését el is fogja venni.

De a lévita is panasolja Kis József ellen: 1-o. Hogy rendes bérít megfizetni nem akarja, mely ex propria oris fassione is constál. 2-o. Hogy egykor a többek között a lévita Kis József uram marháját kártételben elkötvén, az udvaráról lopva elvitték. Másszor ismét kártételben elkötvén s pro majori securitate titulus domesticus inspector curator Váradi István úrhoz vezetvén, az útban a Kis József uram József nevű fia megtámadta, megpofozta, a földre leverte a lévitát. Megérkezvén maga Kis József uram s felesége, magok is megtámadták, a parochialis házhoz békergették, gyilkosozták stb. Mely dolgot a tiszteletes prosenior úr által készített inquisitoria relatoria is elégségesen igaznak lenni bizonyít. Producálni akar ugyan in contrarium Kis József uram is evégre készített inquisitoria relatoriajával, de az a relatoria authentia nélkül vagyon. Ugyancsak pro informatione az is felolvastatott, de azzal Kis József uram magát a vád alóll legkisebbenn is fel nem szabadítja, sőt inkább mindenekben az írt vádot igaznak lenni bizonyítja. Constál ugyan is egyikből szintén úgy mint a másikból, hogy a lévita aggreddáltatott az utcán s meg is verettetett. 2-o. Hogy a parochialis ház potentiose invadáltatott. Mely dolgot, minthogy a Szent Visitatio személyesen meg nem igazíthatta, rendes úttján eligazítani s satisfactiot vétetni el nem mulattya.

A számadás még véghez nem ment, de halasztatott a Sövényfalván esendő Visitationa, amikorra az egyházfiak számadásokat elkészítsék s repraesentálják. Observatio: Bizonyos számú vetést ígervén a ekklézsia a lévitának, erre az esztendőre a sok lármás dolog miatt nem vethettek, ennek pótlására pro anno praesenti ígérének a nemesek 10 kéve, a közemberek pedig 5 kéve búzát pótlást, a jövő esztendőre pedig lészen gongya az ekklézsiának a vetésre.

Az egyházfi megmaradt. Domesticus curator lett Péterfi István uram.

1785 ■ december

Az 1786-dik esztendőre néző Szent Visitatio inchoáltatott anno 1785. die 4^a Decembris az ádamosi filialis ecclesiában tiszteletes prosenior Kónya Ferentz uram, notarius Dersi János, adjunctus visitor Jantsó Mihály által, tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és lévita Gödri Máté ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt domesticus curator Péterfi István, titulus Pásztai Sámuel, Mihály Sigmond ökegyelmek, egyházfi Kozma István s mások is.³⁰

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s erkölce ellen nincsen az ekklézsiának semmi panassza, sőt dicsértetik mindeneiktől. A lévita ellen sincsen most semmi panasz.

Difficultas [1.]: A tiszteletes atyafinak, úgy a lévitának is sok restantiai vagynak. Deliberatum [1.]: A Szent Visitatio az egyházfiak marhájakat elkötteti, és valamíg a tiszteletes atyafiak restantiajokat bé nem szolgáltatják, el nem bocsáttatja.

Difficultas [2.]: A lévitának egy földet elvetvén az ekklézsia, a boronálását a lévitára hagyta conventioja ellen. Deliberatum [2.]: Minthogy az ekklézsiának ezen cselekedete törvénytelen, a lévitának boronálásra való költségét fordítsa meg s többé az ekklézsia kötelességét el ne mulassa.

³⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 53–55.

Orgonateru – Ország Sándor és fia

Observatio [1.]: Titulatus Pásztói Sámuel urammal ezelőtt bizonyos idővel a lévita számára házat cserélvén az ekklézsia, a contractus tenora szerint még mind e mai napig is az házat Pásztai uram számára az ekklézsia megépíteni elmúlta, mellyért az ekklézsia exequiutot vihetett volna írt Pásztai uram, de nem kívánván az ekklézsia kárát, most is nem kíván egyebet, hanem hogy az házat a jövő tavaszig mindenképpen elkészítse az ekklézsia, most közelebbről pedig kertelésit, fedésit véghezvigye, mellyre az ekklézsia kézbeadással kötelezé magát a Szent Visitatio előtt.

Observatio [2.]: Léven a ekklézsianak itten még egy bennvaló sessioja, melly (azzal egyjütt, mellyel a lévita számára házat cseréltenek) a méltóságos Supremum Consistorium intercessiojára a királyi felség parancsolattából szakasztatott volt az unitaria ekklézsia javaiból a reformata ekklézsia számára, ezt az ekklézsia sok szükségieitől kényszerítettvén s nevezetesen a lévita számára semmi külső földek nem lévén, eladta 70, id est hetven magyar forintokon, melly 70 forintnak erogatioja eszerint vagyon: 1-o. Sándor Bálint úrnak két darab földért 16, id est tizenhat magyar forint. 2-o. Simon Jánosnak két darab törökbúza földért hat forint. 3-o. Két búza földnek megszántására, hogy esztendőnként praestálja Szentgyörgyi István, tizenkét magyar forint. 4-o. Két törökbúza földnek esztendőnként való megszántására Bekes Todornak nyolc magyar forint, melly in summa negyvenkét magyar forint. Melly kiadott pénzekekről vagy vásárról minthogy contractus még nincsen, contractusokat készítenni Kozma István egyházi ökegyelme kötelességének tartsa. Marad pedig fenn még a fenn írt summából huszonnyolc magyar forint, ezen kívül egyéb perceptumokból két magyar forint tizennégy pénz restantia, in summa 30 mft. és 14 dr. Mellyeket az írt egyházi ökegyelme aere parato tartozik megfizetni, s az írt 70 magyar forintnak perpetuus fundusnak kell maradni, úgy, hogy abból semmi veszendő költséget tenni ne merészljen.[55.]

Difficultas [5.]: A lévita ház körül sok romlások vagy szinte pusztaság vagyon. Deliberatum [5.]: Még most egyszer a Szent Visitatio megenged az ekklézsianak, olly reménség alatt, hogy az építésben szorgalmasabb leszen, mellyet ha elmulat, törvényeink szerint keményen megbüntettetnek.

Az egyházi megmaradtnak hivataljokban.

Difficultas [3.]: Vagyon botrányoztató személy Szász Pál nevezetű, ki sok rosszban elegyedett volt feleségstől, mellyért ekklézsiait kellene önékiek követni. Deliberatum [3.]: Mind a ketten excommunicáltak, úgy, hogy valameddig nem reconciliálnak, se egyszer, se másszor templomba ne mehessenek, annyal is inkább sákrámentumokkal ne élhessenek.

Difficultas [4.]: Lévitá ökegyelme a tiszteletes Szent Synodus és tiszteletes prosenior parancsolattára még eddig is az iskolába járható gyermekeket nem conscribálta, s tiszteletes prosenior uramnak által nem adta. Deliberatum [4.]: [54.] Minthogy ezen hibának egy része a tiszteletes atyafira is háromlik, azért most még egyszer a Szent Visitatio serio imponálja, hogy haladék nélkül ezen kötelességeket véghezvigyék, különben keményen megbüntettetnek. Véghezvivén pedig ezen dolgot, akik tanulásra gyermekeiket feladni nem akarják, név szerint tiszteletes prosenior úrnak a megigazítás végett beadni tartás kötelességeknak.

1787

Anno 1787. die 15^a Februarii inchoáltatott a Szent Visitatio az ádamosi filialis reformata ekkleziában tiszteletes esperest Kónya Ferentz uram, notarius Dersi János által tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és lévita Albu Ferentz ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Mihály Sigmund, Pásztóhi Sámuel uram, a köz hallgatók közül Kozma István, Szöts István egyházfiak, Kerekes István, Fülöki István, Denar [?] István etc.³¹

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása és magaviselete ellen nincs az ekkleziának semmi panassza. A tiszteletes atyafi sem panaszol semmit. Panaszul adatik fel, hogy Kis József uram most is a templomot éppen nem járja, nem gyakorolja. A lévita ellen sincs semmi panasz, sőt mindenektől dicsérterik. A tanuló gyermekek felesen vagynak, meg is próbáltatának és jól tanulnak.

Notandum: Adott volt az ekklezia titulus Sándor Bálint uramnak két földre lévita uram számára 16 magyar forintot, által is adott volt egy tíz vékást, de a másiknak kiadásában difficilis volt egy s más praetextusok alatt. Most azért a Szent Visitatio előtt a vásár megújítaték, ada még a lévita számára egy 6 vékás földet, úgy, hogy az ekklezia is ad még 4 magyar forintot, hogy légyen egészen 20 magyar forint. Melly vásárról contractust készítenek titulus Mihály Sigmund és Pásztóhi Sámuel úr.

1788

Continuáltatott die 20. Februarii [1788.] a Szent Visitatio az ádamosi filialis ekkleziában tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Albu Ferentz lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Pásztóhi Sámuel, Kozma István egyházfi s mások is.³²

Holott is: Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi a maga rendes óráin megjelenvén ezen filialis ekkleziában, a maga papi hivatalát mindeneknek tetszések szerint folytatta s magaviseletében s erkölcsében is feddhetetlennek tapasztaltatott. Ad 3.: Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi részben panassza ezen filialis ekklezia ellen. Ad 4.: Difficultas: Kis József nevezetű ember s egyik fia még máig is az Úr házát nem gyakorolják. Kivált vasárnapon, van két esztendeje is miolta a templomban Kis József nem volt. Deliberatum: Még most egyszer atyáiképpen inti azon személyeket a Szent Visitatio, sőt a tiszteletes atyafira is bízta, hogy házokhoz elmenvén, szép szóval adja fel, mi következése leszen annak, ha tovább is az isteni tiszteletnek helyét nem gyakorolják. Ad 5.: Az ekklezia javaiban semmi hiba nem találatik. A számadás is véghez ment. Ad 6. Ad 7. et 8.: A lévita ellen sincs semmi panasz, sőt kedves mindenk előtt. Tanítvánny is felesen vagynak s megpróbáltatván, rész szerint jól tanulnak találtattak, hanem a lévita vallást tanító processusában találtatott valami kis hiba, mellyben, hogy másszor hiba nélkül találtassék, mi formán procedáljon, inviatatott. Maga a lévita is nem panaszol az ekklezia ellen, ki-ki, amivel tartozott, becsülettel beszolgáltatta.

Orgonateru – Rieger Ottó

³¹ KükEhmLvt prot. II/5. 93.

³² Uo. 115.

1789

Continuáltatott tiszteletes esperest Kónya Ferentz uram és Dersi János notarius által a Szent Visitatio die 21^a Aprilis [1789.] az ádamosi reformatata filialis ekkleziában tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Albu Ferentz lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Péterfi István, Pásztai Sámuel, Kozma István curator, Hegyeli János, Szöts István s mások is.³³

Úrasztali talpas pohár,
17. század

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekkleziának semmi panassza a tiszteletes atyafinak sem hivatala folytatása, sem magaviselete ellen. [175.] Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi részben panassza ezen filialis ekkleziá ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek, Istennek hála, itten nincsenek. Difficultas: Kerekes Ferentz nevezetű idevaló reformatus hallgató a maga gyermekét az ide való unitarius pappal kereszteltette meg. Ugyanazon személy gyermekeit is az unitaria iskolába taníttatta. A lévita pedig panasolja, hogy az ide való unitarius pap Húsvét harmadnapján részegen az házára ment, ott veszekedett, mennykövel is üttette, s azt is ígérte, hogy megmutattya hogy soha a sertéssibe nem eszik. Deliberatum: Admoneáltattya a Szent Visitatio írt Kerekes Ferentzet a curator és egyházi által, hogy ha a mi religionkba akarja gyermekit nevelni, s maga is vallásunkon valónak tartja magát, a reformatus tiszteletes pappal azon gyermeket a mi vallásunk szerint kereszteltesse újra, az iskolába járókot pedig adja az ide való lévita keze alá, mert különben rendes úttján a Szent Visitatio ezen dolgot megigazítani el nem mulattya. Ami pedig az unitarius papnak azon gyermek megkeresztelésében és a lévitan tett alkalmatlanságában való dolgát illeti, ezekről is a Szent Visitatio azon papnak tiszttyitól satisfactor kéri el nem felejt.

Ad 5.: Az ekkleziá javaiban semmi egyéb kár nincsen, hanem az, hogy Sándor Bálint uramnál az ekkleziá földért adott pénze híjában hever, mellyről van az harmadidei Visitation is protocolatio erről, azért lőn a Szent Visitationnak ez a rendelése, hogy azon pénzt titulus szolgabíró úr által fel kell vétetni. A számadás véghezment. [176.]

Ad 6.: A protocollumok a mater ecclesiában vagynak. Ad 7. et 8.: A lévita ellen sincs semmi részben panasz. Maga sem panasol a lévita egyéb iránt, hanem hogy feles bér restantiai vagynak, mellyben, hogy készítsen specificatit és a tiszteletes esperest kezébe adja, imponáltatik.

Observatio: Titulus Péterfi István úr istenes indulattyából atyafiaival szándékozik az ádamosi reformatata ekkleziában egy szép harangot öntetni, de arra végre szükség volna haranglábat készíteni. Ezt, hogy haranglábat készítenek, a curator, egyházi, a több ekkleziá tagjaival becsületekre fogadák.

³³ KükEhmLvt prot. II/5. 174–176.

gos curator úr adsistentiájával legottan satisfactiot vétetni a curatoron, vagy ha másban lessz a hiba, másan, el nem mulattya. Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklézsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A curator ratioja ugyan most nem ventiláltatott, hanem főcuratorrá tétetvén titulus Bölöni István úr, magára vállalá, hogy a több ekklézsia főbb tagjaival számot vészen és a tiszteletes esperest urat arról tudósítani el nem mulattya.

1792

Ugyanazonn naponn [25. Martii 1792.] visitálatott az ádamosi filialis reformata ekklézsia tiszteletes Galatzi Miklós atyáncfia és Albu Ferentz lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Péterfi István úr, Pásztohi Sámuel úr, Sándor Sigmond úr, Kis Dániel, Kozma István, Kerekes György, Szóts István. [268.]³⁶

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak hivatala folytatása s magaviselete is kedves. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza. Ad 4.: Az oskolamester vagy lévita ellen sincs egyéb panasz, hanem hogy öreg ember lévén, éneklése éppen nem kedves. Ad 5.: A lévitának egyéb panassza nincsen, hanem, hogy kevés bérében még van restantia, de az is nincs veszőfélben. Ad 6. Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7. Az ekklézsia javaiban kár legyen-e vagy nem, nem tudhatyuk, mert curator titulus Bölöni uram szántsándékkal a Visitatio idején honn lenni nem kívánt, számadását is elő nem adta, emellett, amint bizonyoson tudatik, curatori hivatalának meg sem felelt. Ezekre nézve a Szent Visitatio curatorságát tovább nem is kívánja titulus Bölöni uramnak, hanem teszi az ekklézsiának megegyezéséből titulus Sándor Sigmond urat főcuratornak, de emellett Kozma István is hivataljában tovább is meghagyatik.

1793

Azon naponn [28. Februarii 1793.] visitálatott az ádamosi filialis ekklézsia tiszteletes Galatzi Miklós atyáncfia és lévita Kontz József ökegyelmek idejekben, jelen valának a Szent Visitatio előtt tekintetes Petrötzi György uram, Kozma István vicecurator, Kis Dániel, Szóts István, Koltsár János és Sándor Sigmond uram.³⁷

Az 1-sőre és 2-dikra: Nincs ezen ekklézsiának tiszteletes papja ellen semmi panassza sem egy, sem más részbenn. Az 3-dikra: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. A 4-dikre és 5-dikre: A lévita ellen sincs panasz, maga sem panaszol semmit is. Tanuló gyermekek nincsenek, mert az atyák nem adják fel. De most hathatósonn megintetének, hogy gyermekeiket oskolába jártassák. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek vagynak: 1-o. Öregebb Pásztai Ferentz, ki templomot éppen nen gyakorol, úrvacsorájával sem él. Ennek megizenteték a curator által, hogy gyakorolja az Úr házat, mert különben rendes úttján eligazítatik. 2-o. Egy fertelmes életű cigányné is van. Ez kövessen ekklézsiát. Az 7-dikre: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. Egy harangocskát csináltatott az ekklézsia, melyre szépen adakoztak az hallgatók.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 267–268.

³⁷ Uo. 310.

1794

1794-dik esztendőben visitáltatott a küküllővári papi kerület tiszteletes esperest és praeses Kónya Ferentz uram, tiszteletes notarius Dersi János és tiszteletes Balog József director által az alább írt napokon. A kérdések most is azok, melyek voltak az ezelőtt volt esztendőekben. Februarius 13-dik napján visitáltatott az ádamosi filialis reformata ekklezsia tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Váradi József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt vicecurator Kozma István, Szöts István egyházi, titulus Kis Dániel, Kerekes István, Hegyeli János, Szabó András, Mezei György.³⁸

Ad 1. et 2.: Semmi részbeli panassza nincs ezen filialis ekklezsianak a tiszteletes atyafi ellen. Az 3-ra: A tiszteletes atyafi sem panaszol semmi részben hallgatói ellen. A 4-dikre és 5-dikre: A lévita ellen sincs semmi panasz. Bére fizetése ellen nincs panassza a lévitának is. Difficultas: Az ezelőtt itt volt lévita, Albu Ferentz ökegyelme panaszol, hogy vagynak restantiai máig is, melyeket fel nem vehet. Resolutio: Memorialissára válasz iraték, mellyben bízattaték az egyházfiakra, hogy a restantiariusokat admoneályák, hogy 15 napok alatt megfizessenek minden restantiakot, külömben annak módja szerint exequutio által is fel fog vétettetni minden restantia. [337.] Az 6-dikra: Botránkoztató személyek most nincsenek. Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nem tapasztaltatik.

1795

Azon napon [24. Februarii 1795.] visitáltatott az ádamosi filialis ekklezsia tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Váradi József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Kozma István, Kis Dániel curatorok, Szöts István egyházi és Kerekes István.³⁹

Az 1. és 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi panasz. Az 3-ra: A tiszteletes atyafinak panassza az, hogy sok restantiai vagynak. Bé is adá a tiszteletes atyafi a restansok neveit, s rendelé, hogy a curatorok igyekezék nyolcadnapra behajtani. Ha tellyességgel nem lehet, fogja a Szent Visitatio a Partialis Synodusnak ezt igazítás végett ajánlani.

A 4-dikre és 5-dikre: Nincs sem az ekklezsianak panassza a lévita ellen, sem a lévitának az ekklezsia ellen egyéb, hanem, hogy restantiai vagynak s emellett panasolja azt is, hogy nincsenek fölgyei, mellyekből valami gazdaságot folytathasson s anélkül nem élhet itt meg. Ezekre lön az a végezés: Az 1-sőre, hogy a curatorok és egyházi ezt is tartoznak beszolgáltatni nyolc napok alatt, ha nem, ez is úgy igazíttatik, mint a tiszteletes atyafi restantiaja a Partialis Synoduson. A 2-dikra ígéri a curatorok, hogy igyekeznek amit lehet szerezni. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Bögözi Sámuel és felesége és Köpetziné, kik a templomot nem gyakorolják. Ezeknek megizente a Szent Visitatio az egyházi által, hogy az Isten házát gyakorolják, mert ha nem, a szolgabíró úr által is tud igazítást tenni a Szent Visitatio, de külömben is, ha történik halálok, számár temetések leszen. Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban semmi ollyas kár nem tapasztaltatik. A számadás véghezment. A curatorok és egyházi megmaradtanak hivataljokbann.

³⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 336–337.

³⁹ Uo. 364.

1796

Ugyanazon napon [1796. Április 6.] megvizsgálták az ádamosi filialis reformatata ekklezsia tiszteletes Galatzi Miklós atyámfia és lévita Kontz József ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitation Kis Dániel curator, Kozma István, Szöts István egyházfi, Simon János stb.⁴⁰

Ad 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi a maga hivatalát véghezvitte, a magaviselete ellen is itt semmi panasz nincsen és az itt jelen lévő személyek, sőt, amint referálják, a jelen nem lévő nemeseknek is nagyobb része elmozdítottatását nem kívánják. Ad 4., 5.: Az tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza egyéb, hanem, hogy az búza bére, melyet vékál adnak, félbe-szerbe mégyen bé, úgy, hogy majd semmi látatja nincsen. Melyre nézve azt rendelé a Szent Visitatio, hogy Szent Mihály napja légyen az a terminus, amellyen mindnyájon tartoznak a bért megfizetni. Ezen rendelésre a jelenlévők is kötelezék magokat mindnyájon. Ad 4., 5-dik.: A lévita szolgálatja tetszik, nem panaszkodnak. A lévita sem panaszol semmit is hallgatói ellen. Ad 6-um. Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7-um. Az ekklezsia javaiban nincsen semmi kár. A számadás véghezment.

1797

Ugyan azon napon [16. Februarii 1797.] megvizsgálták az ádamosi filialis ekklezsia tiszteletes Galatzi Miklós atyámfia és Kontz József lévita ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Kozma István curator, Szöts István egyházfi, Hunyadi János.⁴¹

Az 1-re, 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen itt legkisebb panasz sincs, sem a jelenvalóknak, sem azoknak, kik jelen nincsenek, amint ezt maga a curator bizonyítja, ki is, mint mongya, eljárta a possessorokat s ezen dolog iránt azokat megkérdezte.

Az 3-ra: Nem panaszol a tiszteletes atyafi senki ellen az ekklezsiaiban, bérének bészolgáltatása ellen sincs semmi panassza. A 4., 5-re: A lévita ellen sincs Istennek hála semmi panasz, [433.] magának is megelégedése vagyon az ekklezsiaiban. Senki ellen sincs a legkisebb panassza is. Az

6-ra: Botránkoztató személyek most nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban most kár nincsen. A számadás is véghezment.

1798

Folytatott a Szent Visitatio 1798-ba Januariusnak 9-dik napján az ádamosi filialis ekklezsiaiban tiszteletes Galatzi Miklós atyámfia és lévita Kontz József ökegyelmek idejében, jelen lévén titulus Pásztohi Sámuel, titulus Mihály Sigmond urak és domesticus curator Kozma István, tiszteletes t[ractualis] esperest Dersi János, tiszteletes a[lsó]ts[ernátoni] Molnár György vidékbéli rendes notarius és substitutus director tiszteletes Tályai Sámuel urak által.⁴²

Az 1-ső, 2-dik kérdésre: Az ekklezsianak a tiszteletes atyafi ellen semmi panassza nincsen. A 2-dikra: A tiszteletes loci minister panaszol e részben, hogy a filialis ekklezsiaiban lévő hallgatói rendes bérét bé nem szolgáltatták, hanem még nagyobb részét a hallgatók magoknál tartják. [3.]

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 418.

⁴¹ Uo. 432–433.

⁴² KükEhmLvt prot. II/6. 2–3.

Végzés: Imponáltatik a domesticus curatornak, hogy harmadnap alatt a tiszteletes papnak bérét okvetetlen beszolgáltatassa, különben a törvényes kemény büntetést el nem kerül.

A 4-dikre: Az oskolamester s egyszersmind lévita őkegyelme ellen is semmi tekintetbe nem panasznak az hallgatók. Az 5-dik kérdésre: Lévita őkegyelme panaszojlyá hasonlóképpen, hogy restesek az hallgatók a bér beszolgáltatásában és, hogy azon földje az ekklezsiának, melyet számára szoktak az hallgatók esztendőnként bévetni, a soványság miatt olyan terméketlen, hogy belőlle semmi hasznat nem vehet. Végzés: Parancsoltatik az ekklezsiának, hogy azon haszonvetetlen helyet resignállyá titulus Sándor Bálint úrnak és jó gabonatermő földet szerezzenek a lévita őkegyelme számára. Azonban tartsa kötelességének a curator bizonyos büntetés alatt az hátramaradott bért harmadnap alatt beszolgáltatni. Megjegyzés: Kéretik titulus Mihály Sigmond úr, hogy maga ajánlása szerént légyen segítséggel a titulus Sándor Bálint úrnál lévő pénznek felvételére.

A 6-dikra: Botránkozató személyek, nevezetesen templomkerülők találatnak, úgymint Kis József és felesége, Bögözi Sámuel, Köpetziné. Végzés: Admoneáltassanak a nevezett botránkozató személyek, hogy a templomot gyakorolják, mert különbben a templomból kitiltatnak és annak idejében számár temetéssel fognak eltemettetni.

A 7-dikre: A lévita háza körül való kertek és épületek felette hibások. Végzés: Megparancsollyá a Szent Visitatio curator Kozma Istvánnak, hogy tavaszra kelve a romlásokat felépítse, különbben, ha ezen kötelességének és ígérete szerént való maga ajánlásának eleget nem téssen, a jövő Szent Visitatio alkalmatosságával okvetetlen megbüntetetik. A 8-dikra: Az ekklezsia jövődelméről való számadás megvizsgáltott és marad az ekklezsia ládjában hft. 2 dr. 66.

1799

Januariusnak 19-k napján a Látogató Szent Szék vizsgálódása tartatott az ádamosi filialis ekklezsiában tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és Kontz József lévita őkegyelmek idejekben, jelen voltanak a Vizsgáló Szent Szék előtt közcurator Kozma István, Szöts István egyházf, ezeken kívül Kiss Dániel, Szabó András és Köpetzi József.⁴³

Az 1-ső és 2-dik kérdésekre: A tiszteletes atyafi papi szent hivatalyában eljár, maga külső vi-selete ellen is nincs panassza az ekklezsiának. Az 3-dikra: Lévita őkegyelme is hivatalbeli kötelességeinek megfelel.

A 4-dikre: Nincsen panassza a lévitának is az ekklezsiára, hanem 1-szer: Noha fogadták, hogy 10 ~ tíz véka búzát elvetnek, de ígéretek szerint nem vetettek semmit. 2-szer: Sok fabérbéli restantiai vagynak, melyről fog adni listat. Végzés: Lévita őkegyelme, noha maga is kész volt megszántatni a földet, csakhogy vetetlen ne maradjon, de curator Kozma István, amint maga is megvallyá, nem engedte, hanem most azt ígéri, hogy tavaszra kelve jókor megszántattják és tavaszbúzával bévetik. Rendeli azért a Szent Visitatio, hogy az ekklezsia földét jókor megszántsák, tavaszbúzával bévessék. Curator Kozma István pedig, minthogy maga ellenzette a földnek megszántatását, esmérje kötelességének, ha szintén a curatorság rólla levétettetik is, hogy szorgalmas gondja légyen a föld megszántatásába és bévettetésébe. Külömbben akinek vigyázatlansága miatt kárt vall a lévita a vetés nemléte miatt, a fog a kár megtérítésével büntettetni. Megjegyzés: Az ekklezsia jelenlévő tagjai difficultállyák, hogy ezelőtt tizenegy vagy tizenkét szekér fát vé-vén az ekklezsia tagjai tízezer téglá megégetésére, azon fát a curator Kozma István házához vit-ték, és ottan rakták le, de a téglá égetetlen maradván, titulus Bölöni úrnak adattatott által. A

⁴³ KükEhmLvt prot. II/6. 43–44.

lerakadt fa pedig csakugyan Kozma Istvánnál maradt, mely specificált fából mintegy négy szekérnyi fordított a lévita őkegyelme szükségére. Végzés: Lévita őkegyelme végye lajstromba, kik maradtanak fáberrel adóssak, és ezek tartozzanak megfizetni az ekklézsiának a fenn specificált és őkegyelmének adatott 4 szekér fát, a több fának árát pedig Kozma István fordítsa meg az ekklézsiának. [44.]

Az 5-ikre: Botránkoztató személyek nincsenek, hanem ez a nehézség: Köpetzi Jósefné telyeséggel nem gyakorollya a templomot. Végzés: Intessék meg az egyházfiak által a Visitatio parancsolatjával, hogy a templomot gyakorollya, mert ha ilyen megrétherhetlen állapattyában hal meg, számár temetése léssen.

A 6-ikra: A fellyebb említett difficultason kívül az ekklézsia sem[mi] kárt nem szenved. Megjegyzés: Ezelőtt nem sok idővel vett volt a maga költségén titulus Petrőtzi Györgyné asszony egy darabocská erdőt, mely levágtattván 40 ~ negyven szekérnyi fára ítéltetett. De abból 11 szekérrel hozattatott az égetendő téglához, a többi pedig az erdőn elkárosodott. Panasz ugyan ment az udvarbíró eleiben az elkárosodott fa aránt, de nem volt haszna. Tovább is panaszkodt volna a curator, de tekintetes Petrőtzi György úr magára vállolta, hogy maga panaszkodt az udvarbíró úrnak, ha a panasz ott nem fogna, őexcellenciajának panaszkodni fog, és erre nézve a curator nem sürgette tovább a fa elkárosodásának megfordítását.

A 7-ikre: Török Márton közcuratornak választatott, kinek béeskettetése (minthogy a kinevezett személy mostan jelen nincsen) a tiszteletes loci ministerre bízattatott.

1800

Martiusnak 19-dik napján [1800.] visitáltatott az ádamosi reformata filialis ekklézsia, tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia és lévita Kontz József őkegyelmek idejében, jelen voltanak a Visitatio alkalmatosságával titulus Bölöni István úr, titulus Kerekes Ferentz, Kis Dániel, Szabó András őkegyelmek, közcurator Török Márton és egyházfi Szóts István.⁴⁴

Az 1-re és a 2-ikra: Nincs legkisebb panasz is a tiszteletes atyafi ellen, mindazáltal relegálnak némelyek arra, hogy a mater ekklézsiában, amint ide referáltatott, panaszkodni fognak, és ha azok mozdulását munkálódják, a filialis ekklézsia nem mond ellene.

A 3-ikra: A tiszteletes atyafi sem panaszkodt az hallgatók ellen. Nehézség: Az ekklézsiának nincs semmi gondja a kertek megigazítására és egyéb épületekre. A lévita ház körül mindenek elpusztulnak. Efelett panaszkodt a lévita, hogy a fa bérét nem szolgáltatják [85.] bé azok, akiknek marháok nincsen, se egyképpen, se másképpen. Végzés: Ha a romlásokat az ekklézsia a közelebb jövő Partialis Synodusig meg nem építeti, mindeneket nem reparáltat, lévita őkegyelme adjon instantiat tiszteletes esperest uramnak ezen dolog iránt. Úgyszintén akik szolgáltatnyának illendő jutalmát elvonták és megfizetni nem akarják, azoknak neveket adjá bé, és tiszteletes esperest uram azonnal a méltóságos tractualis inspector curatornak által fogja adni orvosoltatás végett.

Az 5-ikre: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 6-ikra: Az ekklézsia jovi intacte megvagnak. Nehézség: Vett volt az ekklézsia 16 ~ tizenhat magyar forintot tekintetes Sándor Bálint úrtól egy búza földet a lévita számára, de erről semmi contractusa nincsen. A vásár esett Kozma István ezelőtt volt curatorságában. Végzés: Injugállya a Szent Visitatio Kozma István őkegyelmének, hogy az arról való contractust vagy elkészíttesse, vagy pedig maga fizesse le az ekklézsiának a tizenhat magyar forintot, minthogy maga negligentiaja miatt esett az arról való

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 84–85.

hiteles levél el nem készítése. Nehézség: Tekintetes Pásztóhi Mária, tekintetes Petrőtzai György úrnak kedves élete párja, mint ezen filialis ekkleziájának curatrixa (nem lévén más, ki ezen hivalt magára vállalja) panasolja, hogy Istenhez való buzgóságából templomat akarván építtetni, téglát készíttetett, azoknak megégetésére tűzifát hozatott, s a fát elvitték, a téglá elromlott. Végzés: Az ekkleziá úgy referálván, hogy Kozma István volt curator udvarára vittek volt bé 13 – tizenhárom szekér fát. Ebből két szekérrel vittek a lévita számára, tizenegy szekér fa pedig ott maradt. Még ezen kívül egy nagy tőkét pénzért eladott lévita uramnak. Rendeli azért a Szent Visitatio, hogy erről Kozma István ökegyelme a következő Partialisig az ekkleziájával egyezzen és demonstráljon, hová tette, hogy fogyatkozás legkisebb se legyen, különben a következő Partialison a méltóságos curator úrnak orvasoltatás végett által fog adattatni a panasz.

Az ádamosi templom

BALAVÁSÁR

1648

*Visitatio Balavásáriensis in ministerio Emerici Bogáthi
anno Domini 1648. die 11. Decembris facta.¹*

Szász Gergely bíró képe, Kontz Miklós egyházfiú, Nagy István, Sigmond Péter, Orbán Gergely, Szabó György, Barát Mihály, Szabó Mihály, Menyhárt Mihály, Nagy András. Jurati examinati. Fassi sunt nihil.

1650 ■ február

Visitatio Balavásáriensis 10. Februarii [1650].²

Demeter Mihály judex, Székel István, Kontz Bálint aediles, Sigmond Péter, Szalma István, Szalma János etc.

Valami kevés pénzek volt, de zsendelt vörtek rajta. Egyéb difficultast nem találtunk. Vagyon az faluba egy Nagy Márton nevű ember, ki az feleségétől eltávozván, az felesége suspitióban incurrált, mely miatt sem magához nem akarja venni, sem törvínnyel nem akarja prosequálni, hanem büntetlenül kétfelé lagnak. Tetszett azért, hogy elsőbben a falu megbüntesse elsőbben az embert, ha nem indul meg benne, annakutánna az templomtól is arceáltatik.

Filialis Egestő 9. Februarii. Farkas Mihály aedilis, Vajda Márton, Béres Phüleöp, Farkas András, secundum fidem Deo debitam fatentur.

Jelentik azt, hogy az minister annuatim meghkívánná tölloek, hogy egyszer-egyszer megvendéglenek falujul, mellyet difficultálnak. Mostan demandáltuk, hogy a modo inposterum soha ne observállyák. Templum számára praesentálának egy pénz héján ft. 6. Restál Farkas Mihálnál ft. 1 dr. 25. Az schola kerítését Pünkösztigh megh tartozzanak éppíteni, s az házat fedni sub poena ft. 6.

1650 ■ november

*[Visitatio] Balavásáriensis facta ultima Novembris [1650.] in ministerio
Georgii Dálnoki, rectore Johanne Szakmári.³*

Demeter Mihály judex, Cziki Georgy aedilis, Barát Balás, Koncz Miklós, Orbán Gergely, Czávási István, Barát Mihály etc. Babolczi Mihálynál vagyon dr. 39, Szabó Péternél ft. 1, Nagy Andrásnál dr. 60.

Egestő: Orbán András judex, Farkas Mihály aedilis, Vajda Márton, Molnár János, Gál János etc., ejus loci cives.

Mostani Visitationk idején compareála egrestői Fodor István, proponála Gál János nevű prókátora által elfutott felesége Koczis Ersők ellen: Ezért kellett kegyelmeteket meghatalánom, hogy az én meghnevezett feleségem, elmúlt két esztendeje az elmúlt aratáskor, hogy töllem hűtötlenöl elment, melynek oka nem egyébből, hanem jovaimnak tékozlása miatt dorgálásomból következett. Mostan nem tudatik, hol légyen, kerestem, de nem találtam. Azért az Szent Széktől divortiumot kívánok. Protestatur. Deliberatum: Mivel többször az ecclesiat megh nem találta, mennyen el, keresse, s hozzon testimonialist kereséséről.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 2.

² Uo. 19.

³ Uo. 26.

1653

*Visitatio Balavásáriensis anno 1653. die 5. Januarii in ministerio
reverendi viri domini Georgii Dálnoki facta.⁴*

Barát Mihály falusbíró, Szalma János egyházfia, Szalma István, Contsz Miklós, Tsávási Ferentz, Balog Péter, Bíró Mihály, Szász Gergely.

Cives jurati, examinati, fassi nihil. Deliberatum: Házat, pincét, istállót az jövő tavaszon a prédikátor házánál megépítsék sub poena ft. 6.

Filialis Egrestő: Vayda Márton falusbíró, Fodor Phülep, János mester egyházfiak, Gáspár István. Examinati, nihil fassi. Vaydon készpénzek ft. 8. Vaydon adósság Vayda Mihálynál ft. 3.⁵

1676

*Proventus et bona ecclesiae Balavásárianae
et filialis eius Egrestőiensis.⁶*

Pagus Balavására solvit pastori: 1. Gelimam tritici manipulorum 25. 2. Gellmam avenae manipulorum 20. 3. Quarta decimarum frugum omnis generis ut et musti. 4. Urnam musti, hac tamen conditione, quod si contingat mori vel domesticum minorem, teneatur pastor concione sua funebri cohonestare. Si musto careant, deponunt dr. 25. Rectori vero dr. 10. Etiam avena destitutus dr. 5 pendet. 5. Plaustrum lignorum, sed tertiae illorum partis rector scholae particeps est. 6. Baptizationis gallina et panis integer. Copulationis 12 dr. praemium.

Rectori: Totidem et tantundem excepta quarta decimarum parte. Addito quod pro campanae pulsatione vespertina panis solidus ei praebetur.

Bona: 1. Jugera aratoria sunt sex quorum primum est in linea superiori idque in loco Határágh dicta. Vicini eius ab uno latere Stephanus Szalma, ab altero agri Johannes Nagy. Secundum est in via regia Szövérdiensi sub vinetis. Vicinos habet illinc Johanne Szalma hinc vineam ipsam.⁷ Tertium juxta lacum Kárászos utrinque ager Georgii Czákány vicinus. Quartum et quintum in inferiori termino in Gomboldos vicinis gaudentia hinc Andrea Baráth, illinc Petri Lázár agris.

Anno 1691 n[emzetes] Váradi Ferencz uram az balavásári ecclesiához vőtt egy Gradualt az pulpitusra. Második szántóföld vagy a KözépLábba, vicinusa fellyül Nagy Gergely, alól Bíró Miklós. N. Csizsér Ferencz uramtól cserél[...]. [27.] Sextum in loco Körtövélyes vocari solito ei juncti sunt Gregorius Orbán et Andreas Csáki Demeter.

A Hattyas tóban vagy egy darab szénafü templomhoz. Az ország úta felől vicinusa Váradi Gábor réti, alól Pap János

Őn boroskanna – 17. század

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 42.

⁵ A mondatot utólag kihúzták.

⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 26–28.

⁷ Az utóbbi mondatot kihúzták.

sé, a Küküllő felől Koncz Miklósé. Napkeleten felől való részről, avagy végénél Csiki Márton házához való. A Fokban is vagyon egy rét. Napnyugot felől Mikes Jánosné réti, napkelet felől falujé mind környül. *Szöjlője is az Oriás hegyen fellyül vagyon igen szép. Vicinussa Kis Barát Mihály.*

Bona ecclesiastica: 1. Tapes siculicus.⁸ 2. Lintheum pulpito adjectum. 3. Mappa. 4. Cantarus, poculum argenteum a generoso domino Lázár, orbis stannea. 5. De suggesto pendens tela denigrata.⁹ *Félejteles önnkanna. Edgy önnntánnyér.*¹⁰ *Egy zöld keszkenő.* 6. Campanae duae magnitudinis inaequalis. 7. Sudarium auro acupictum a generoso domino Francisco Váradi donatum 1679. 8. *Tapes siculicus a Michaelae Barát et Stephano Csiki oblatas.*¹¹ *A balavásári ecclesiához Kis Barát Mihály vött egy ládát.*

Pagus Egestő ecclesia filialis pendit annuatim pastori: 1. Quatuor plaustra lignorum. 2. Grossum quinarium. 3. Omnium frugum decimarum quartam partem.

Rectori: 1. Metretam tritici. 2. Duo plaustra lignorum. 3. Panem solidum.

Bona ecclesiastica: Prata tria, unius vicini Franciscus Darlaczi, hinc scilicet, illinc Stephanus Oláh. Alterius juxta lacum parvum, ut vocant in valle, vicina ejus sunt sylva et commune solum pagi. [28.] Tertius penes rivum juncti sunt vicinitate rivus et subditus domini Angyalosi. Haec prata reperiuntur et sunt in superiori termino. 2. In termino inferiori pratum unum juxta fluvium Küküllő, vicinos habet Thomam Incze Filetelkiensem et Basilium Vajda. 3. Quatuor agri in termino superiori, unus juxta pratum penes rivum situm. Tres autem reliqui in termino inferiori quorum unus est circa fossam Zaldogos dictam. Vicini ejus Andreas Orbán et Martinus Vajda. Alter in colle curi juncti huic sunt Andreas Orbán et Nicholaus Kelemen. Tertius sub vinetis hic vicinis gaudet Thoma Nagy Filetelkiensi et sylva communi item. 4. A pusztá szőlő végiben szomszéd [...].

5-tum. *Béres György adott egy darab irtván rétet az ecclesiához ilyen conditio alatt, hogy ha öt forintokat letehet, kiválthassa az ecclesiátul, ha nem, bírja az ecclesia.* 4. Vineae recens coli coepit eaeque in solo ecclesiastico, hac lege ut earum jam bene aedificatarum decimae cederent in usum ecclesiae. Una illarum sita in parte superiori agrorum lineae Hideg vocatae, alter in lacus Valle ut vocant. *Nota bene: Mutata in jugerum.* 5. Mappa operis elegantissimi lino tenuissimo constans, et altera. II. Linthea duo lineae jam veteras centia. III. Cantarus mensurae dimidia. Poculum et orbis stanneus. 4. Campana una. *Vagyon egy sáhos abrosz.*

Az egestői ecclesiához Simándi János uram adott egy szép srófos négyeszegű palackot. Mihácz Ferencz adott egy szép szkőfumos keszkenőt, mintegy másfél singest. Anno 1691 az egestői reformata ecclesiához Istenhez való buzgóságából tekintetes nemes Kendeffi Borbára asszony, néhai Mehácz Mihály uram relictaja ajándékozott egy szép selleg forma trébelyezett ezüst pohárt, mely kívül aranyos, az oldalán vagyon kiverve daru gólya testtel, az allyán medve, agár test, nincsen szinte fél ejteles. Item egy ezüst csészét úgy trébelyezett belől virág formára. Item n. Sámándi János uram hasonló kegyességéből adott egy fejér vastag székel szőnyegöt, mely feketével megtarkáztatott. Item az Simándi uram felesége, n. Mihácz Judith asszon egy szép pulpitusra való fejéreses kendőt.

⁸ A bejegyzést kihúzták.

⁹ A bejegyzést kihúzták.

¹⁰ A bejegyzést kihúzták.

¹¹ A bejegyzést kihúzták.

1677

Visitatio facta Balavásárini 1677. die 20. Januarii in ministerio reverendi domini Michaelis Dállyai et rectoratu Joannis Bernádi.¹²

Praesentibus civibus his: iudice Georgio Pap, Michaelae Demeter, Joanne Szalma, Melchiore Orbán, Nicholao Bíró, Michaelae Fodor, Michaelae Barát, Stephano Nyitrai, Petro et Francisco et Georgio Czávási, Stephano Cziki, Basilio Barát, Petro Szabó. Ex Egestő: Martino Vajda, Michaelae Oláh.

Pastor pius concionator et catechista compertus est.

1681

Visitatio facta eodem die [23. Januarii 1681.] vespertino Balavásárini.¹³

Ubi pastor reverendus dominus Basilius Zágoni retinetur, rector dimittitur.

1683 ■ január

Visitatio facta eodem die [10. Januarii 1683.] Balavásárini in ministerio reverendi domini Stephani Radnótfái.¹⁴

1683 ■ december

Visitatio facta 1683. die 7. Decembris Balavásárini in ministerio reverendi domini Stephani Radnótfái et rectoratu.¹⁵

Michael Demeter cum altero Michaelae Demeter rectorem scholae inhoneste tractarunt.

1685

Anno et die praenotatis [28. Januarii 1685.] Visitatio facta Balavásárini in ministerio reverendi domini Stephani Radnótfái.¹⁶

Judex Csiki István, aediles Szalma János, Szász Miklós, jurati Bíró János, Szalma István, Csávási Péter, Sigmond Mihály, Demeter Mihály.

Miklós Jánosné asszonyom, más nemes emberek jobbágyitól elzálogosítván az [...] holmi szántóföldeket, nem akar róla quartálni. Vagyon ecclesia számára közönséges pénz ki ft. 70. ~ hetven forintok. Vett az sacramentomokhoz tartozó eszközök megtartására egy singes ládát Kis Barát Mihály, dr. 75. Az egestői filianak vagyon pénze interesre ki ft. 24.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 59.

¹³ Uo. 93.

¹⁴ Uo. 105.

¹⁵ Uo. 112.

¹⁶ Uo. 132.

1689

*Visitatio facta Balavásárini 1689. die 15. Januarii in ministerio
Stephani Radnóthfái et rectoratu Georgii Kibédi.¹⁷*

Civibus praesentibus generoso Francisco Váradi et Michaeli Miacz. Ignobilibus omnibus fere – Joanne Szalma, Michaeli Barát.

Minister dimittitur. Pénzek vagyon 80 – nyolcvan forintok. Meghagytuk, megporoncsoltuk (mint egyebütt), hogy catechizállyanak szorgalmatosson.

1692

*Visitatio facta [1692] Balavásárini, pastore Sigismundo Solymosi,
praesentibus loci civibus.¹⁸*

Itt az praedikátor magaviseeléséről és tudományáról commendáltatik, az ecclesia pedig mind az építésben, mind az kegyességben, mind az hozzánk való szeretetben szorgalmatosnak találtott. Találtunk az ecclesia ládájában készpénzt ft. 50.

1694

*Visitatio facta Balavásárini anno 1694. die 10. Februarii in ministerio reverendi
viri domini Sigismundi Solymosi et rectoratu N. Zalánji coram praesentibus
civibus Johanne Szalma et Johanne Bíró et caeteri.¹⁹*

1696

*Anno 1696. die 3. Februarii Visitatio facta Balavásárini in ministerio reverendi domini
Sigismundi Solymosi et rectoris Danielis Zalánji. Az ecclesianak tagjai jelen lévén,
úgy mint nemzetes Váradi Ferencz uram 2. Szalma János 3. Bíró János
4. Sigmond Mihály és az több hallgatónak jelenlétiben.²⁰*

Azmely férfi parázna feleségít maga mellé vette, az tisztekkal megegyezvén, hozzanak bizonyos levelet az tisztektől megbüntettetéseik felől és azután válaszok leszen reconciliatiojuk felől. Vagyon az balavásári ecclesianak harminchat veder bora és készpénze harminckét forint. Tekintetes nemzetes Maczkási Imreh uram exmittáltatik kívánsága szerint a Szent Széktől. [227.]

Deliberatum [1.]: Tiszteletes Hadadi Mihály uramnak az bogáti szent ecclesiával az ecclesia elloptott pénze felől való perlekedésinek decisioját elhalasztotta az Szent Szék a jövő közelebb megeső Partialisra, akkorra ökegyelmek mind az két részről legyenek készen és akkor ökegyelmek dolgát eligazította az Szent Partialis.

Deliberatum [2.]: Tiszteletes Radnóti János praedikátor atyánkfiát, mivel Barkó Mihály uram törvényre nem certifikáltatta az Szent Szék eleiben, melyre nézve felperesnek törvényt nem tehetni. Azért tetszett az Szent Széknek, hogy mindenik fél az jövő közelebbik megbeszélő Partialisra legyenek készen és akkor dolgok eligazodik végképpen.

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 154.

¹⁸ Uo. 168.

¹⁹ Uo. 182.

²⁰ Uo. 226–227.

Deliberatum [3.]: Mivel Thamási Geörgy hites feleségét, dészfalvi Szász Borkát majd három esztendeje, hogy hitetlenül elhadta, kit sok helyeken is keresett, azmint annak rendiből való bizonyosághleveleiből kitetszik, de sohult nem találta. Azért tetszett az törvénynek, hogy dészfalvi Szász Borka Thamási Georgytól, mint hitihagyott urától divortióltatik és ad secunda vota transmittáltatik. Thamási Geörgy pedig, mint hitetlen, ligaban hagyatik és magistratus keziben ítíltetik.

Deliberatum [4.]: Mivel Tátuly János hitetlenül hadta el hites feleségét, Haró Katát, azért tetszett az törvénynek, hogy Haró Kata hitetlen urától, Tátuly Jánostól divortióltatik és ad secunda vota transmittáltatik. Tátuly János pediglen, mint hitihagyott, ligaban vettetik és tisztek büntetése alá ítíltetik.

1697

Anno 1697. die 21. Februarii Visitatio facta Balavásárini in ministerio reverendi domini Sigismundi Solymosi et rectoris Danielis Zalányi, praesentibus auditoribus Johanne Szalma, Johanne Bíró, Michaelae Szalma, Stephano Cziki, Johanne B., Michaelae Oláh, Georgio Béres et caeteri auditores, praesente generoso domino Francisco Mihácz.²¹

Mind az balavásári ecclesia, mind pediglen az egrestői meghegyeztenek az praedikátor és mester megmaradásában.

1698

Anno 1698. die 26. Februarii Visitatio celebrata Balavásárini in ministerio reverendi viri domini Sigismundi Solymosi et rectoris Danielis Zalányi, praesentibus civibus: 1. Stephano Szabó, 2. Michaelae Fodor, 3. Stephano Cziki, 4. Michaelae Demeter, 5. Michaelae Sigmond, 6. egrestői ifjú Orbán Mihály aedilis.²²

Az egrestői ecclesia, mivel harmados az isteni szolgálatnak ott való véghezvitelében, ehhez képest mikor Balavásáron Visitatio celebrátatott, mindenkor az ott való költséghek az harmadának tartoztanak meghfizetésével. Azért most is confirmáltatik úgy, hogy azmint ennekelőtte volt, úgy ezután is helyben hagyattatik az régieknek azfelől való megheggyezések.

Az egrestői ecclesianak vagyon tizenhét véka búzája, mellyet kiosztottanak úgy, hogy minden négy véka búzára tartoznak egy-egy véka búzával.

Az balavásári ecclesiahhoz adott Nyíró Jánosné Szentiváni Mária asszony egy gyapottas kendőt, fejjérrel varratott.

Deliberatum: Mivel Lázár Mihálynak mind hitetlensége s mind első és utolsó paráznasága sok bizonyságokból nyilván kitetszik, és azmi kevés ideig vele lakott is, verte, rongálta és öléssel is sokszor fenyegette, és nyolc esztendőktől fogva vele sem lakott, és úgy, mint jó házas férfi feleségét semmire nem tartotta és hozzá való hitit megtagadta és az apostol tanítása szerént az hitetlennél is alább való lett feleségéhez, Fogas Ersókhöz. Ergo tetszett az istenes törvénynek, hogy Fogas Ersók urától Lázár Mihálytól divortióltatik és ad secunda vota transmittáltatik. Lázár Mihály ligaban vettetik.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 245.

²² Uo. 258.

1699

*Visitatio facta Balavásárini anno 1699. die 3. Februarii in ministerio reverendi viri domini Matthiae Rudnai et rectoris Danielis Zalányi, praesentibus civibus 1. Michaele Fodor, 2. Michaele Demeter, 3. Georgio Szalma, 4. Stephano Demeter aedilibus, 5. Michaele Fodor, 6. Andrea Szabó.*²³

Az egrestői attyafiak jelen nem voltak, az balavásári ecclesia nem akarja Egrestőnek tollóvaló elszakadásokat.

1700

*Visitatio habita Balavásárini anno 1700. die 12. Februarii in ministerio reverendi domini Matthiae Rudnai, rectoris Danielis Zalányi, praesentibus auditoribus Stephano Szabó, Georgio Bíró, aedituo Stephano Szalma, Stephano Csiki, Georgio Csávási.*²⁴

Hi examinati de ministro ecclesiae praefato, nihil quod [293.] reprehendum dixerunt, tam de doctrina, tam de vita; de rectore vero res in suspenso est quod Egrestőienses attinet, ad matutinum expectantur.

1701

*Visitatio facta Balavásárini anno 1701. 4. Februarii in ministerio reverendi viri domini Mathiae Rudnai et Andreae Dobsai pro nunc ecclesiae Egrestőiensis ecclesiae [!] rectoris, praesentibus auditoribus Balavásáriensibus: Johanne Szalma, Georgio Szalma, Gregorio Nagy, Johanne Barát, Sigismundo Bereszcki, Gregorio Boldisár.*²⁵

Minister est ab omnibus commendatus. Rectori vero non permittitur manere [334.] Egrestői-ni ob certas conditiones.

Deliberatum [1.]: Mivelhogy az egrestőieknek engedtetett volt a Szent Partialistól mestertartás próbáltatásnak okáért egynehány jó s bizonyos conditiokra nézve, de mivelhogy azokat a conditiokat se az egrestői kicsin ecclesia nem praestált, se az scholamester, úgymint Dobsai András, a parasztság tovább is absolute nem akar praestálni, kik nélkül is absolute summa summarum csak semmi a dolog, ott egyszóval mestert nem tarthatnak. Tetszett azért a Visitationnak (nem lévén háza is a scholamesternek), hogy ezután a mester lakjék Balavásáron, mint eddig is. Ha penig az egrestőiek mestert akarnak tartani, keressék meg tiszteletes püspök urunkat, őkegyelme mit fog *javallani másokkal edgyütt*,²⁶ meglátjuk s ahhoz tartjuk magunkat.

2. Minthogy ebben az ecclesiában is, az egrestőiben is eleitől fogván voltak, ma is vadnak contumax rixosus emberek, kik is az egyházfiakon semmit sem adnak, vélek veszekednek, szavokat nem fogadgyák, végzettük azért a modo in posterum, hogy ha kik ezután az egyházfiakkal veszekednének, szavakat a közönséges igazságban nem fogadnák, az egyházfiai toties quoties [335.] egy-egy forintig megbünterhesse. A bíró eskütteivel edgyütt sub poena ft. 3 tartozzék assistentiával lenni. Alioquin, ha élénkben hozódik contumatiája a contumaxnak, sine misericordia ft. 3. megbünterttetetik.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 276.

²⁴ Uo. 292–293.

²⁵ Uo. 333–335.

²⁶ Beszúrás a sorok közé.

1702

*Visitatio facta Balavásárini anno 1702. 3. Februarii in ministerio reverendi viri domini Matthiae Rudnai, praesentibus civibus Johanne Szalma, Stephano Szalma, Stephano Szabó, Gregorio Nagy, Johanne Barát.*²⁷

Minister commendatur ab omnibus et rector Andreas Bonyhai nullius mali accusatur.

Deliberatum [1.]: A balavásári ecclesianak amely pénzek köztök kiosztva vagyon, annak interestét, egy forintra tíz-tíz pénzt, az egyházfiak igen szorgalmason felszedgyék, a pénzt rationállyák két [356.] esztendeig való interest, amellyet fel nem szedtek, azmely egyházfiak negligáltak, azok felszedgyék. Deliberatum [2.]: Az egestői ecclesianak amely szántóföldeit eddig egy is, más is szántott-vetett, végzettük, hogy ezután aki veti, collálja, akár nemesember, akár parasztember legyen, a dézmát az ecclesia számára belőlle kiadgya. Kiadván belőlle a parochianak a quartat, ezt pedig ha másképpen nem lehet, az egyházfiú maga dézmállya meg.

1703

*Anno 1703. die 25. Januarii visitatio facta Balavásárini in ministerio reverendi viri domini Matthiae Radnai et rectoris Andreae Bonyhai, praesentibus ecclesiae civibus Georgio Szalma aedili, Stephano Szalma, Stephano Csiki, Andrea Bíró et Michaele Demeter, nec non Stephano Fodor iudice pagi.*²⁸

Reverendus dominus minister ab auditoribus optime est recommendatus, dominus quoque rector nullius mali accusatur.

1711

*Visitatio peracta Balavásárini anno 1711. die 12. Februarii, praesentibus Stephano Csiki, Georgio Pap aedilibus, Johanne Bíró iudice, Stephano Szalma, Michaele Demeter, Stephano Szabó etc. juratis, tempore reverendi pastoris Stephani SzentAnnai de quo nihil incommodi a civibus relatum.*²⁹

A balavásári ecclesianak conferált néhai Szalma György ft. 17 - tizenhét forintot, bor árrát, amelyly vagyon Nádasson Bor Györgynél. Ugyanő conferált 40 zlotot, amelyly vagyon Filetelkén Tót Andrásnál, Nagy János, deszkás kapus Farkas Györgyéknel. Váradi Ferenczné Alsó Mária asszony conferált négy ökröt ugyanazon ecclesianak. Váradi Jánosné Simándi Éva asszony conferált két ökröt s egy tehént ugyanazon ecclesianak és egy asztag búzát. [419.]

Deliberatum: A balavásári becsületes incolaknak, tudatlanságból-e avagy szántsándékból esett fogyatkozása nyilvánossággal előnkben jövőn, hogy szabadságok kívül tiszteletes esperest uram és a Szent Partialis híre nélkül a szentséges sacramentomhoz tartozó eszközökhöz is hozza nyúltak, és azt elzalogosítani merészelték. A Szent Visitatiótól azért ökegyelmeknek imponáltatik, hogy ennek utána valami ecclesiat illető dolgokhoz ne nyúllyanak, s az idvezült Szalma György uramtól conferált pénzt fel ne szedgyék és ne abliguriállyák. Ugyan az idvezült Váradi Jánosné és Váradi Ferenczné asszonyoméktól conferáltatott marhákat elvesztegetni ne merészellyék tiszteletes esperest uram ökegyelme híre nélkül, mert nyilván megbüntettetnek. Per me Andream Felfalusi substitutum notarium mpr.

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 355–356.

²⁸ Uo. 373.

²⁹ Uo. 418–419.

1713

Visitatio in reformata ecclesia Balavásáriensi 1713. 3. Februarii, praesentibus paracho Stephano Sz[en]tAnnai, aedilibus Johanne Pap, Johanne Nagy, ezek mellett Bíró György, Szalma István, Szabó István, Pap István, Barát János.³⁰

Jurati et examinati: De paracho: Omnia fideliter egisse testantur; kertecskét égetnek. De plebe: Tisztátalan idegen asszony. Parochus: Negligensek, részegesek et inde szitkozódók, praesertim Nagy János, Nagy Gergely. Az zsendelyt, hogy ki nem adta az templomból, böstelenítették Pap János, Csiki István. A praedicator búzáját nem elsőben hozták be, hanem utolszor. Balog Mihály egy kalongya búzáját meg nem adta, azután eltagadta. Részegségekben káronkodtak teremttével Nagy János és Gergely. Az zabját is csak imígy-amígy. A praedicatornét az öreg Nagy Gergelyné németekhez, korcsomára való járással, részegséggel, szitkozódással, verekedéssel vádolja, az papné Nagy Gergelynét, hogy ötöt megverte, szidta. [517.]

Deliberatum 1.: Nagy János és Nagy Gergely a botránkoztató részegeskedésért és abból lött káronkodásért kalodába tétetessenek és ecclesiat kövessenek. Deliberatum 2.: Pap János és Csiki István, hogy az praedicator házában, vagy ecclesia földén mintegy hatalmaskodni akartak, és az praedicator az ecclesia hasznára való cselekedetiért böcstelenül tractálták, 2-2 forint büntetésbe estek, és az praedicator megkövessék. Pap János solvit 68. Deliberatum 3.: Az tavalyi egyházfiak, hogy az praedicator búzájának béhordását nagy kárával idején be nem hordatta, hanem hátra hadta, az zabját is csak egyszer-másszor vetegették, mely miá kára vallotta. Az kerteket, cintermet, kamorát meg nem csináltatta. Az ecclesia pénzét is fel nem szedte, jó rendbe nem vötte, mindenektől számot nem vött és nem adott, megbüntettetnek 3-3 forintokkal. Solverunt ft. 2 ambo.

Deliberatum 4.: Azmely tisztátalan személy hallatik itt, az ecclesia ne szenvedgye az faluban, míg ecclesia követéséről bizonyoságot nem hoz, vagy ecclesiat nem követ, megbüntetvén még az gazdát is, azki az intés után is házánál elszenvedi, különben az falu büntettetik meg ft. 12. Deliberatum 5.: Mivelhogy megbizonyosodék, hogy tiszteletes SzentAnnai István praedicator atyánkfia felesége öreg Nagy Gergelynét szidta ebszülöttével etc., meg is ütötte fával, boszorkányozta, taszigálta, az németek korcsomájára ment, férje itthon nem léteben. Az is bizonyos, hogy Nagy Gergelné az praedicatornét olyakkal vádolja, azmellyeket meg nem bizonyíthat, tudniillik, hogy teremttével szidta volna, hogy az cinterem előtt részegen lefekött, hogy az praedicatornét szidta, rútolta, fososnak mondotta, velle dulakodott, az fia szállásán megütni akarta, az kúton korsóját eltörni fenyegette. Azért az praedicatorné megbüntetik ft. 12 és serio admonetur, hogy praedicator atyánkfia úgy igazgassa feleségét, hogy ha illyek hallatnak többször, canon szerént deponáltatik. Solvit ft. 2. Öreg Nagy Gergelyné kalodába tétetetik és egy mást megkövessék és békességben éljenek, secus excommunicabuntur. [518.]

Pénze az balavásári ecclesianak jelen van ft. 1,44. Jelen való bora van circiter urn. 20. Búzája is van metr. 7. Az adósságok igen obscure és negligenter vadnak.

Deliberatum 6.: Igen erőssen intetnek 1. Az egyházfiak, hogy szorgalmatosan pénz és búzabéli adósságokat, mind az régieket, mind az közelebb valókat felszedgyék, jó rendbe állítsák. 2. Az ecclesiabéli emberek is az egyházfiaknak melléjek álljanak, jól felkeressenek minden adósságokat, különben megbüntettetik az ecclesia ft. 12, az egyházfiak 3-3 forintokig, az adósságok is rajtok vétetetik meg.

³⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 516–518.

1714

A balavásári reformata ekklézsia jovai³¹

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember ad búzát huszonöt³²-öt kévét, zabot húsz-húsz³³ kévét, mustot edgy-edgy vedret. Akinek afféléje nem terem, illendő árrát. Fát edgy-edgy szekérel. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házások esketéséért dr. 25 vagy edgy szekér fa a bennvalótól, a künnvalótól ft. 1. Halott temetésért ft. 1.³⁴ 2. Mindenféle gabonából, búzából, mustból, kenderből, méhből, bárányból quarta.

Mester fizetése: Minden házas ember huszonöt-öt³⁵ kéve búzát, húsz-húsz³⁶ kéve zabot, fél-fél veder mustot, vagy ha kinek ezek nem lesznek, illendő árrát. A fának harmadrésze. Edgy-edgy harangozó kenyér. Mind a két fordulóra edgy-edgy hold földet kétszer megszántva, bévetik s boronállyák.

Praedicatori örökségek: Vagyon a felső fordulóra edgy rét a patak mellett, mellynek fellyül való szomszédgya a falu réti, állól való a patak. Az alsó fordulóra is vagyon edgy rét a patak mellett, az alájárók véginél, amellynek alsó szomszédgya Szombatfalvi, fellyül öszvehegyződik.

Mester házához való örökségek: Az alsó fordulóban vagyon edgy rét a Kis berken kívül, mellynek felső szomszédgya a Porgalát gypű, alsó Szombatfalvi Sámuel. A felső fordulóra is vagyon edgy rét az hídon fellyül, mellynek kívül való szomszédgya a patak, belől a falu törökbúza földgyei. A mester házában amelly ember lakik, ad esztendőre esperest uramnak³⁷ ft. 1. A praedicatornak pedig dolgozik tíz nap. [40.]

Ekklézsia jovai: Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, a másik kisebb. Úrvacsorájához való edények: Ezüst pohár nr. 2. Az edgyik nagyobb, lábos, kívül-belől aranyas. A másik kisebb sellegforma, recés, övedzés vagyon három helyen rajta, aranyas az ajaka. Edgy ejteles önnkanna. Önn-tánnyer 2. Keszkenők nr. 3. Az edgyik patyolat, szkófiomból varrott, nyolc ág vagyon rajta. A másik is patyolat, de zöld selyemmel és szkófiommal elegy varrott. *A harmadik fejér selyemmel varrott gyolcs, körül fejér csipkével.* Abraszok nr. 4. Az első rece és gyolcs táblákból álló. A második gyapott, sáhos. Az harmadik az asztalon, sáhos. A negyedik a praedicállószéken, kender abrosz. Kendők nr. 4. Az első gyolcskendő, a két végi fejéres, rostas. A második vászon, fejéres, nagy varrás rajta. Az harmadik is vászon, lyukatos, fejéres a két végin. A negyedik az éneklőszéken, vászon, fejéressel varrott. Keresztelő önnkanna, félejteles. *Viseltes kilin a praedikálló széken. Item az asztalra conferált Domokos Péter uram egy székel szőnyeget.*

Szántóföldek nr. 6. A felső fordulóban vagyon három. Az első vagyon az Határ ágyban, mellynek alsó szomszédgya Szakáts János, felső a Bíró Sámuel uram földje. *Ezt elcserélték más földdel, melly vagyon Patkós ér partján.* Vicinusi a falu felől Albert István, a Küküllő felől Csomor Mihály. A második vagyon a Közép lábban, mellynek felső szomszédgya Nagy Gergely, alsó Bíró Miklós. *Ez is elcserélődött két szántófölddel, az edgyik Fahozó útban, mellynek vicinusa fellyül Szalma Gergely földje, alól Járfás Tamásné földje. A másik szövérdei úton fellyül, vicinusa alól-fellyül az hegy.* Az harmadik vagyon a Kárászos tó mellett, mellynek belső szomszédgya Berzenczei Péterné, alsó Csomor Mihály. Az alsó fordulóra is vagyon nr. 3. Az első a Gombodos nevű

³¹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 39–41.

³² Utólag kijavították: *harmincöt*.

³³ Utólag kijavították: *harminc*.

³⁴ Az előbbi mondatot kihúzták.

³⁵ Utólag kijavították: *húsz*.

³⁶ Utólag kijavították: *tíz-tíz*.

³⁷ Utólag kihúzták és rájavították: *ecclesianak*. Később ezt is kihúzták és ráírták: *Az esperestnek*.

helyen, mellynek felső szomszédgya Barát János, alsó Szeredai Sámuelné. A második vagyon a Körtvélyes nevű helyben, mellynek felső szomszédgya Kun Sigmond, alsó Szalma István. Az harmadik vagyon a szélföldben az ország úttya mellett, mellynek alsó szomszédgya az ország úttya, felső a Szakmári árvái. Rétek nr. 2. Az edgyik vagyon az Hattyús tóban az ország úttya szomszédságában. Szomszédgya az ország úttya felől Kun Sigmond, alól Pap György, a Küküllő felől Csiki István, napkelet felől Barát János. A másik vagyon a Fokok mellett fellyül edgy szegelet rét, mellynek [41.] napnyugot felől való szomszédgya Barrabás János, napkelet felől falu réti. Szőlő az Óriás nevű földeken fellyül, az Új szőlőkben vagyon edgy, mellynek napkelet felől való szomszédgya Csiki István, napnyugot felől Barát Mihály. Erdeje is vagyon az ekkleziának, mellyet marusszéki götsi ekkleziá testált irrevocabiler örökösön, mellynek napkelet felől való szomszédgya Alamár hegyesse, szövérdi erdő, napnyugot felől Veress Csere nevű götsi erdő, út vagyon egészen környülette.

Sigmond Mihály lévén adós az ecclesianak 12 forinttal, nem lévén azt honnan megfizetni, adott azért az balavásári ecclesianak egy irtás vagy orotván rétet, mellynek vicinusi az alsó határban alól napnyugot felől Szabó István, fellyül napkelet felől Fodor András. Balavásáran Bíró János adós lévén az ecclesianak 16 forinttal és 64 pénzzel, mellyet is meg nem fizethetvén, adott önként azon ecclesianak egy szőlőt, melly szőlőnek vicinusa napnyugot felől Bíró Gergely, napkelet felől Barát János.³⁸ Item Sigmond Mihály lévén az ecclesianak adóss 4 forinttal contractualiter, adott egy földet, Farkasok Attya nevű helyen, mellynek fellyül való vicinusa Szombatfalvi uram földje, alól Szalma Gergelly uram földje. Ez zálagba vagyon.

Anno 1746. die 4. Decembris a balavásári, mostan építettet templom consecratioja alkalmatosságával tekintetes asszony, Vas Susánna asszony ökegyelme, néhai tekintetes doctor Ajtai András uram özvegye, ajándékozott a balavásári reformata ecclesianak egy székfummal és elegyes selyemmel varrott gyolcs abroszt, mellyen vadnak nyolc virágok. 2-do. Egy szép keszkenőt, mely körül zsinórozás módgyára varratos, azon kívül körül mind szép ágak vadnak reája varruva. 3-tio. Ugyan egy asztal-keszkenőt, sávost, melynek mindenkor az abroszra kell terítettetni, hogy a sacramentum administratioja alkalmatosságával a tányér és pohár azon állyanak. 4-to. Hat máriást is a templom szükségére. Vagyon a parochialis ház után egy darabocska kaszáló az alsó fordulóban, a Kis Szilas előtt, melynek vicinussa észak felől Toldalagi rész kaszáló, délről a Kornis és Béli rész kaszáló, napkeletre Bíró rész, napnyugotra megyen a Szutsáki rész kaszálóra.

1714 ■ február

Visitatio anno 1714. die 10. Februarii facta in reformata Balavásáriensi ecclesia in praesentia reverendi domini Stephani SzentAnnai ministri loci, aedituorum Johannis Pap et Johannis Nagy, auditorum Michaelis Sigmond, Stephani Szabó, Stephani Szalma, Johannis Barát.³⁹

De parochia omnia honesta et ministro digna loquuntur. Pastor de auditoribus dicit quod sacra bene frequentent. Szabó Mihályné az ecclesia admonitioja után is Kis Mártonnal való rossz conversatioval vádoltatik. Kézpénze vagyon az ecclesianak ft. 12,83. Búzája de praesenti vagyon metr. 33. Régi adóssága indisposite marad. Bora is vagyon az ecclesianak urn. 18.

1. Deliberatum: Szabó Mihályné most serio admoneáltatik, hogy Kis Mártonnal való rossz conversatioitúl abstineállyon, alioquin ha mégis nem supersedeál, az ecclesiaból excommunicáltatik és tisztek kezekben adjudicáltatik. 2. Deliberatum: A régi adósság iránt való régi deliberatum helyben hagyatik. Vide paginam 518.

³⁸ Az egész bekezdést utólag kihúzták.

³⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 16.

1715

Visitatio in reformata Balavásáriensi ecclesia anno 1715. die 29. Januarii habita.

*Jelen volt tiszteletes Sz[ent]Annai István uram a praedikátor, más részről
pedig egyházfi Pap János, falusbíró Csiki István, Szalma István,
Barát János, Balog Mihály, Pap István, Szabó György.⁴⁰*

A praedikátorról dicséretes recommendatiót téznek. Sigmond Mihály, a praedikátorra nehez-
telvén, templomban nem jár. Vagynak ruinak a parochialis ház körül levő, kivált közkertekben.

Deliberatum [1.]: Sigmond Mihály admoneáltatik, templomban járjon. Deliberatum [2.]: Se-
rio admoneáltatik az ecclesia és az egyházfi, hogy a parochia kö[29.]rül lévő kertet, kivált a
Csiki István mellett levő közkertet, úgy a haranglábot és a templom körül levő ruinakat restau-
rállja, különben akin elmúlik, más Visitatiokor a büntetést el nem kerüli. Késpénze vagyon ft.
14. Vetése tizedfél véka. Deliberatum [3.]: Az egestői ecclesiában a praedikátornak és mesternek
némellyeknél bérek restantiában lévén, admoneáltatik az egyházfia, hogy béreket beszolgáltassa,
különben más Visitatiokor okvetetlen megbüntettetik a nemes vármegye constitutioja szerint.

1716

*Visitatio facta in ecclesiis reformatis Balavására et Egestő die 10. Decembris anno 1716.,
praesentibus reverendo domino Stephano SzentAnnai ministro ecclesiae et rectore Basilio Bálás,
civibus vero ecclesiae his Gregorio Nagy, Georgio Szabó aedilibus, Stephano Széki,
Stephano Szalma curatoribus, Michaelae Balog, Stephano Pap, Johanne Nagy
et Sigismundus Verebélyi aedili Egestőiensi, Johanne Kis Török.⁴¹*

A praedikátor avval vádoltatik, hogy az ecclesia izenetire is praegnans szolgálóját el nem bo-
csátotta, sőt Nagy Jánost megbüntette, hogy a szolgálót viselőnek, *curvanak* mondotta. Lovait
is ökegyelme pásztor előtt nem tartván, tilalmasban jártattya az emberek kárára. Egy delibera-
tumnak parját a falu kárára, gyanakodtunk, kiadta volna ökegyelme. A praedikátorné a korcso-
mára való járást valóban szereti. Praedikátor uram avval is vádoltatik, a marháit pajtában nem
tartya, hanem a szoros életen ad enniek, melyre nézve igen elborította a ganéj a parochialis háza
táját, attúl ebbödött úgy el. Csiki István a praedikátornét kurvának mondotta, megbékéltek-e
egymással vagy nem, nem tudjuk. De caetero a functione reverendus dominus minister recom-
mendatur.

A dominus minister az hallgatóit avval adgya ki, a templomot nem frequentálják, szász fa-
lukra járnak inkább vasárnapokon, úrvacsorájával is nem igen élnek. A praedikátor fájában még
vagyon hátra és vagy két embereknél egyéb fizetés is. A parochialis ház igen alkalmatlan, félő,
nyakába esik a miniszternek, kamarája is rossz, be is dűlt, a csűr kapuja semmire kellő, néhol
a kert bár jobb volna. Az egestőiek, kivált a nemesek, az isteni szolgálatban igen hidegek. A
quartat bé nem vitték a praedikátornak a nemesek is annak idejében, melyből a praedikátornak
nagy kára volt, a szászok quartájában kiváltképpen, melyet is az ecclesianak kellene de jure
bevinni a praedikátornak. Bereczki Sigmond uram avval adatik ki, nem él úrvacsorájával, mi
okon, nem tudatik. Templomban is ritkán jár. Kocsis János, noha pecsétet váltott, de mégis dol-
gát nem igazította. Mustyát is a praedikátornak némellyek a nemesek közzül meg nem adták.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 28–29.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/2. 48–49.

A becsületes praedikátor többire a vádok ellen menti magát, ami lehetne kivető, abban kész ökegyelme magát corrigálni. A praedikátor Miháts uramnak a balavásári ecclesia pénzéből adott kölcsön ft. 7, melyet nem kellett volna cselekedni. Az egestőiek vádolják a ministrert, hogy a szegődség szerint cultusra által nem jár hétköznapiakon, az úrvacsoráját annak rendi szerint nem praestálja. Vasárnapokon majd délben jó által s úgy harangoz cultusra. Pap Sámuelné mostani férjétől külön lakik, vagyon öt esztenedeje, mégis a maga dolgát nem igazította, sem férjéhez nem redeál. Az egestőiek vádgya ellen is menti magát a parochus. A mestert pedig recommendálják. A mester fizetésében mustya kivált vagyon kinn az egestőieknél.[49.]

Készpénze vagyon az ecclesianak ft. 1,72 – egy forint hetvenkét pénz. Vagyon bora urn. 8 – nyolc veder. Öt vedret kiadtanak benne harmadfél forintért, ft. 2,50. Vagyon búzája metr. 2 – két véka. Interesse való búzája vagyon kinn. Az egestői ecclesianak vagyon pénzadóssága ft. 12,48.

Deliberatum 1.: A balavásáriak méltók volnának ugyan a büntetésre, kivált az egyházfia a vármegye constitutioja szerint, mindazáltal most a Szent Visitatio azt leengedi, hanem a Szent Visitatio serio admoneálja mind az ecclesiat, hogy az parochialis ház iránt való ruínakat orvosolja. Az egyházfiak a csűrkaput megcsináltassák, fa és egyéb fizetését a praedikátornak bészolgáltatassák Karácsonig, mert Visitatio után is megbüntettetik, más egyházfira által ne hadgyák a fizetésnek bészolgáltatását. Az egestői egyházfia is aszerint admoneáltatik mind a praedikátor s mind a mester fizetése bészolgáltatások iránt azon poena alatt. A nemesség pedig mindenféle quartat a praedikátornak bévigye, mivel úgy volt eleitől fogva,⁴² különben ha kárt vall a praedikátor benne, megbüntettetnek, amint afféle quartakat be nem vivő és szolgáltató emberek. Mustyát a praedikátornak némelyek meg nem adták a nemessek közül, azt is az egyházfiak bészolgáltatassák. Úgy a mesterét is.

Deliberatum 2.: Kocsis János feleségestől admoneáltatnak, magok dolgakat igazítsák, különben excommunicáltatnak és tisztek kezében adjudicáltatnak.

Deliberatum 3.: Pap Sámuelné admoneáltatik, mostani férjéhez redeálljon, mivel afféle személyek a Szent Generalisnak affelől való végezése szerint el nem válhatnak, az Isten is őket arra hívta, hogy edgyességben éljenek edgyütt, alioquin az ecclesia ott lakni ne patiálja mint foedefragat.

Deliberatum 4.: A praedikátorné admoneáltatik másodszer is a 84. canon szerint,⁴³ hogy korcsomára ne járjon. Praedikátor uram is a feleségét igyekezze abban refrenálni, másként ha

Őn keresztelőkanna – 18. század

⁴² Az utolsó mondatrészt kihúzták.

⁴³ GK – 84. kánon: Minthogy pedig nemcsak maguk a lelkészek, hanem családtagjaik is kötelesek mintegy példái lenni az Úr nyájának, komolyan és apostoli tekintéllyel meghagyjuk nekik, hogy nejeik s leányaik is minden fényűzéstől és piperétől mentes, illendő ruházatban járjanak, magukat szemérmességgel és szerénységgel, nem fodrozott hajfürtökkel, vagy arannyal, vagy gyöngyökkel, vagy drága köntőssel ékesítve, hanem oly tisztességes ruházattal, amely a kegyességre törekvő nőkhez illik. Ne vetekedjenek a nemes nőkkel fejékekkel, hajszalagokkal, selyemkötényekkel, nyakláncokkal, karperecekkel, kösöntyűkkel, különféle színű cipőkkel, arany vagy ezüst rojtokkal hímzett aljú mentékekkel, vállfűzőkkel, görögös

megiterállya ezen rendeletlen dolgát a praedikátorné, azon Canon szerint megbüntettetik. Praedikátornak is animadversioja leszen, ha attúl el nem fogja. A dominus ministernek imponáltatik az is, marháit tartsa pásztor előtt. Télben úgy procurállya, hogy az parochialis házhelyet ganéj-al el ne töltse, sőt onnan kitakarítsa. Abban is lehetne őkegyelme ellen valami animadversio, hogy praegnans szolgálóját házánál tartotta, másnak is aziránt őkegyelme akadályára lehetett, mindazáltal admoneáltatik őkegyelme, ezentúl affélétül magát oltalmazza és házanépének s cselédgyének becsületekre gondot viseljen.

1721

Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et Egrestőiensi tanquam filia anno 1721. die 30. Januarii peracta, praesentibus reverendo pastore Absolone Zágoni, rectore Samuele Tótfalusí, aedituo Balavásáriensi Johanne Pap et Gregorio Nagy, levita Egrestőiensi Benedicto Dálnoki, aedilibus Egrestőiensibus Francisco Bulyika et Stephano Oláh, incolis itidem ex utroque loco Petro László, Samuele Bereczki, Sigismundo Verebélyi, Stephano Csíki, Johanne Barát etc.⁴⁴

Auditores de parochia: A vásárnap cultust, mikor az filiába által kell menni, későn peragállya. Hétköznapi a filiába való általmenetelt néha elmulattya. Az balavásári praedicator és Dálnoki Benedek Sepsi György házára menvén, ott Sepsi György láncra akarta verettetni. A balavásári mester gyermekeket nem tanít. Néha részegen megyen a templomba. Dohányos.

Az egrestői mester sokat jár szélllyel. Sepsi Györgynének kínálgatta magát. A gyermekeket, amint kellene, nem tanította. A sabbathalet szorgalmatossan megkívánnya a gyermekektől. Szabó Sámuel feleségét kurvázza Fodor István s csak nyomulóban vagyon. Vasárnap délyest dohánt ültetett. Az egyházfiat becstelenítette a felesége. Ugyanazon asszonyi állat vádolta Demeter Ferkót, hogy tehénvel vétkezett volna. A balavásári mester Tótfalusí Sámuel Balog Mihállyal egymást orgazdának kiáltották. A dominus parochus annya, férjét elhagyván, tőle külön lakik. A mester leánya, Tótfalusí Sámuelé, kétfelé is mátkás. Egrestőn Barabási Gáborné pápistává lévén, ecclesia követetlen templomunkban bejár. Miklósi Istvánt felesége hitetlenül elhagyta. Bencze Mihály és Csomor Mihály praedicatornak nem akarnak mustot adni. Bögözi Fekete Mihály a maga feleségét Egrestőre attyához haza hozta s ithagyta. Iffjú Török János teremttével káromkodott. Bereczki István is szörnyűképpen káromkodott. Kotsis János feleségestül ecclesia követetlen. [97.] Küüllővári uram temetésére az ecclesia adott másfél forint ára bort, mellyért az akkori egyházfiat háborgattya az ecclesia. Csíki István vádoltatik, hogy Egrestőn lakó Halász Andrásnéval az búzák között paráználkodott volna.

Reverendus parochus de auditoribus: Az egrestőiek restebbek az isteni szolgálatban. Csíki Györgynél vagyon egy vándor suspecta persona. Kis János pápista, bért nem akar adni az praedicatornak. Barabási Jóseph az egrestői mestert káromlotta. Mind az praedicatornak, mind az egrestői

fejfátyollal és más, a lelkésznekhez illetlen díszek használatával, hanem magukat saját rendjükhöz s állapotukhoz alkalmazzák. Emellett életüket, erkölcsüket úgy intézzék, hogy bennük semmi oly vétet, amit férjeik más nőkben az Isten ígéje szerint megtrónak, a mások nagy botrányozására ne találjanak. Kövesék azért a józanságot s feddhetetlenséget, kerüljék a csacskságot, fajtalanságot, civakodást, perpatvart mint a dögvészt, a tánctól tartózkodjanak, ellenben amennyire csak tőlük telik, magukat mindenben a szemérmetességnek és a családanyai tisztas jellemnek mintegy élő példáiul tüntessék fel. A kicsapongó és a fényűzésről lemondani nem akaró nők férjeit, egyszeri vagy kétszeri megintés után, szent szolgálatuktól a közzsínatig eltiltjuk.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 96–98.

mesternek vagyon búza, bor és fa restantiajok, ugyan mind Egrestőn, mind Balavásáran. A parochia, cimenterium és schola körül lészálatlan és rossz kertek vagynak. A székek dolgában vilongás vagyon. Az egrestőiek fát nem adnak a balavásári parochusnak. Sem az balavásáriak, sem egrestőiek temetésért semmit nem adnak az praedicatornak ez okon, hogy esztendőnként 1–1 vider mustot adnak. Az egrestői mesternek hosszú mentéje nincsen.

Az balavásári reformata ecclesia adóssága ft. 49,85. Kézpénze vagyon azon ecclesianak ft. 35,2. Bora vagyon urn. 34. Még korcsomából való restantia pénz vagyon ft. 20 circiter. Az filialis egrestői ecclesianak vagyon adóssága ft. 19,97.

1. Deliberatum: A dominus parochust serio inti az Szent Visitatio, az vasárnapi cultust úgy intézze, hogy annak idejében mindenik ecclesiában való functiora, ha lehet elérkezzék. Mint-hogy pedig excedált sok dolgokban, lakodalmi táncoláshoz való conniveálásban, úgy a faluban tánc megengedésben, hegedűjének táncoló legényeknek való accomodálásában, mindezekért kemény büntetést érdemlenez, mindazonáltal most egyszer intettetik, efféléktől a modo imposte-rum absteineályon, külömben ezután is ilyen dolgokba elegyítvén magát, a kemény büntetést el nem kerüli.

2. A balavásári mester Tótfalusi Sámuel, minthogy részegen ment a templomban és dohányos is, ebbéli excessusiért bursalis poenával büntettetik az Szent Generalis végezése szerint. Úgy az egrestői mester is, hogy hosszú mentéje nincs, a gógánvárallyai partialisi végezésünk szerint mulctáltatik. Insuper admoneáltatnak mindketten, a gyermekeket szorgalmatosan tanítsanak, kivált az egrestői szélyel ne járjon, a rossz conversacionak békét hadgyanak mindketten és a jövő Partialisig az egrestői mester hosszú mentét szerezzen.

3. Szabó Sámuelné, mivel Fodor Istvántól kurváztatott, tisztítsa magát az infamia alól, mint-hogy pedig férje vasárnap dohányt ültetett és az egyházfiat becstelenítette, ezokon az Szent Visitatiótól 1 forinttal büntettetik. Úgy Demeter Ferkót is admoneályja az Szent Visitatio, az moscoktól, mely felőle spargáltatik, tisztítsa magát. [98.]

4. Az egrestői ecclesia egyházfiaival edgyütt intettetik, pápista Barabási Gábornét admoneályják, a maga dolgát igazítsa, ecclesiat követvén, azután megengedheti templomban bejárni. Bö-gözi Fekete Mihálynét is admoneályja az ecclesia, ő is dolgát az udvarhelyi tractusban expediályja, külömben az ecclesia ne patiályja.

5. Egrestőn lakó Bencze Mihály és Csomor Mihály intettetnek, mint mások, úgy őkegyelmek is a praedicatornak az 1 vider mustot megfizessék s rajtok az egyházfiak exigálhassák.

6. Ugyan Egrestőn Török János és Bereczki István káromkodásokért excommunicáltatnak. Kotsis János pedig feleségestől intettetik, ecclesiat kövessenek mindketten. Csiki István is Halász Andrásnéval való paráznasággal vádoltatván, tisztítsa magát az infamia alól. Csiki Györgynél lévő asszony is ecclesiakövetetlen lévén, úgy itt lakni ne szenvedgye az ecclesia.

7. Egrestőn lakó Barabási Joseph, hogy a mestert káramlotta, excommunicáltatik.

8. A balavásári tavalyi egyházfiak, minthogy a parochia, cimenterium és schola körül lévő rom-lásokat nem restauráltatták, az praedicatornak és mesternek restantiajokat be nem szolgáltatták, ez okon a nemes vármegye végezése szerint seorsim et sigillatim büntettetnek. Annakfelette in-tettetnek, az egyházi szolgáltnak minden restantiajokat intra octavum beszolgáltatassák. Az jelen való egyházfiak pedig az parochia, cimenterium és scholaház körül lévő minden romlásokat meg-építtessenek, az ecclesia adósságát, azhol káros helyen volna, felszedgyék, az künn lévő adósság-nak is interessét szüretkor szorossan felszedgyék, ha kinek mustya nem volna, pénzül.

Hasonlóképpen Egrestőn is lévén sokféle ruinak, s az ott való egyházfiak a balavásári minis-ternek s oda való lévitának is be nem szolgáltatván restantiajokat, azért őkegyelmek is az nemes

vármegyének végezése szerint büntetnek. Intettetnek egyszersmind, az restantiakat a tavalyi egyháziak beszoigáltassák, a mostaniak pedig az romlásokat megépíttessék. Az adósságnak interestét felszedgyék s jó rendbe vegyék.

1722

*Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et Egrestöiensis uti filia
anno 1722. die 23. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro Absolone Zágoni,
aedituis Gregorio Szalma et Johanne Nagy, Michaele Balog, Michaele Szabó,
Stephano Szabó et aliis.⁴⁵*

Auditores examinati de moribus ac functione domini pastoris, bona referunt. Sütő György feleségétől külön lakik. Szabó Sámuel az Isten házát nem gyakorollya. Csíki István az Szent Visitatio impositioja szerint nem inquiráltatott maga dolga iránt.

A reverendus parochusnak fa, must, zab s búza restantiaja vagyon. Pataki Sigmond feleségét rúttól tractállya. A dominus ministernek is nem akar bért adni. A veteményes kertnek közkerti nem jó. A tavalyi egyháziak számot nem adtak. Késpénze az balavásári ecclesianak vagyon ft. 557 pénz. Adóssága azon ecclesianak vagyon, pénzadóssága ft. 107,85 – százhet ft. 85 pénz. Bora az ecclesianak vagyon urn. 20. Zabja azon ecclesianak vagyon 20 kévéjére gel. 26.

1. Deliberatum: Sütő György intettetik, feleségével edgyütt lakják alioquin külön lakni őket az ecclesia el ne szenvedgye. Hasonlóképpen Szabó Sámuel is intettetik, az Isten házát gyakorollya, felesége pedig a mocsok alól az Szent Visitatio impositioja szerint magát tisztítsa, különben mindketten excommunicáltatnak. Csíki Istvánnak is újjólag imponállya az Szent Visitatio, az infamia alól magát magát expurgállya intra quindenam, különben excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Minthogy a tavalyi egyháziak tisztekben szorgalmatosan el nem jártanak, a reverendus ministernek fa, must, zab s búza restantiáját be nem szolgáltaták, veteményes kert közkertit meg nem csináltatták, az ecclesianak kezeknél forgott bonumiról számot nem adtak, mindezekre nézve az Szent Visitatiótól a nemes vármegye végezése szerint 3 forintig büntettetnek, seorsim et sigillatim. Intettetnek egyszersmind, hogy az őkegyelme restantiáit beszoigáltassák, a veteményes kertet megcsináltassák, mindenekről számot adgyanak, különben másszor duplummal büntettetnek. A mostani egyháziak pedig az ecclesia adósságát, ahol káros helyen volna, felszedgyék s jobb helyre adgyák ki, ahol meghadgyák, az interestét levállják annak idejében vagy mustúl, vagy a kinek nem volna, 10 per 100.

Egrestönek difficultása a minister iránt ez: Innepeken mindenkor a materben oszt úrvacsoráját elébb. Gál Pálné infamisnak kiáltatott. Kotsis János elhagyván feleségét, mindenik fél más-hoz adta magát, ismét öszvekerülvén, becstelenül edgyütt laknak. Egrestöi uraimék restek az isteni szolgálatban, nevezetessen Bencze Mihály és Csomor Mihály. A reverendus ministernek mustya, garaspénze vagyon Egrestöön restantiában. Úgy a mesternek is. [110.] A kertye lészálatlan, csúrt is nem csináltak. Pénz adóssága azon ecclesianak vagyon ft. 19,50 pénz. Késpénze vagyon ft. 3.

Deliberatum [3.]: Gál Pálné tisztítsa magát az infamia alól, Kotsis János is és felesége mindketten admoneáltatnak, ecclesiát kövessenek, azután békével edgyütt lakhatnak. Egrestöi uraimék intettetnek, az isteni szolgálatot gyakorolják, nevezetessen Bencze Mihály és Csomor Mihály, különben kemény censurajok lészen.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 109–110.

1723

*Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi et Egestőiensi anno 1723. die 21. Januarii matre et filiali, praesentibus ex utraque reverendo loci ministro domino Absoloni Zágoni et rectore scholae Egestőiensis Petro Dálnoki, incolis Gregorio Bíró aedituo Balavásáriensi, Petro László aedituo Egestőiensi, Verebélyi Sigmond, Johanne Máthé et aliis aliquot.*⁴⁶

Nincs semmi oly panasz az praedicator ellen. [135.] Egestőnek panasza ez: Innepeken mindenkor a materben oszt úrvacsoráját. Balavásáran az Szabó Samuelné ma is az imfamia alatt ülvén, templomban bé nem jár. Miklós Istvánt Egestőn felesége elhagyta. A mester Egestőn könyörgésében battologiáz. Több fizetést kíván, mint eddig volt. Az egestői mester panaszolkodik, fizetése alább-alább száll. Az szénafüvet, ecclesiaét nem akarják mesternek adni, másúvá fordítván. Egestőn Bencze Mihály és Csomor Mihály templomba nem járnak. Bereczki is. Balavásáran pedig Szabó Sámuel bért sem ad. Egestői Barabás Joseph templomba nem jár, nem tudatik micsoda vallású, irtóztató káromkodó is, gyermeke is keresztesetlen. Gál Pálné ma is infamia alatt lévén, férjhez ment. Az reverendus parochusnak Egestőn must és garaspénz restantiaja vagyon, úgy az ott való mesternek must, pénz és fa restantiaja vagyon.

Az balavásári cimiterium fedetlen. Az parochia fedele is rosszacska. Egestőn a schola körül levő kertekben romlás vagyon. A templom fedele is csepeg. Az parochia ajtaja rossz. Egestőn erre az esztendőre egyházfiát nem tettek. Számot az balavásári egyházfiak nem adtak. Kézpénze az balavásári ecclesianak vagyon hft. 26,2 pénz. Adóssága azon ecclesianak hft. 91,85 pénz. Bora vagyon urn. 32. Zabja vagyon in gel. 8. Az egestői ecclesianak vagyon indisposite búzavetése metr. 14.

1. Deliberatum: Látván az Szent Visitatio, hogy innepeken az úrvacsorájának mind a két ecclesiában egy napon való kiszolgáltatásában fogyatkozás vagyon, tetszett azért az Szent Visitationnak ez iránt ilyen rendelést tenni, hogy minden innepen az első napon az úrvacsorájának kiosztása légyen az materben, az innep másodnapján az filiában, úgy az adventi, böjtfői és aratás tájbeli kiosztása az úrvacsorájának legyen az materben, más vasárnapon pedig az filiában. 2. Deliberatum: A templomban nem járók mind a materben, mind a filiában, úgymint Szabó Sámuel, Bencze Mihály, Csomor Mihály, Bereczki István, Barrabás Jóseph, intettetnek a Szent Visitationtól, az Isten házát gyakorollyák, külömben kemény büntetés esik rajtok. Nevezetesen Szabó Sámuel intettetik, felesége dolgát vagy külső tiszték előtt, vagy Partialis gyűlésünkön minél hamarébb igazítsa, alioquin maga is excommunicáltatik. Barabás Jóseph pedig, minthogy halljuk, hogy templomba nem jár, gyermekét meg nem kereszteszteti s káromkodó is, mindezek iránt admoneáltatik, templomot gyakorollya, gyermekét megkeresztesztesse, az káromkodásnak is békét hadgyon, alioquin minthogy már másszor is admonitioja volt más Visitation, irremissibiliter excommunicáltatik. Miklós István is feleségével való dolgát igazítsa, alioquin az ecclesiába nem patióltatik. 3. Deliberatum: Minthogy az balavásári egyházfiak annak rendi szerint az ecclesiát egybegyűjtván számot nem adtanak, ezért az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Annakfelette intettetnek a jelenvaló egyházfiak, hogy az ecclesia adósságát jó rendben vegyék, interessét felszedgyék, az cinterem, templom és parochia körül levő ruínakat reparállyák, külömben a büntetést el nem kerülük. 4. Deliberatum: Az egestői egyházfiak, minthogy az ecclesiát egybe nem gyűjtötték, egyházfitételre nem kényszerítették, az praedicator és mester restantiait be nem szolgáltatták, számot nem adtanak, azért az Szent Visitationtól a nemes vármegye constitutioja szerint mulctáltatnak. Admoneáltatnak is, hogy minél hamarébb ecclesiát gyűjtsenek, egyházfiat tétessenek, számot adgyanak, a restantiaikat beszolgáltatásák, alioquin más Visitation ismét megbüntettetnek. Ami ruínak pedig templom és scholaház körül vagynak, az következő egyházfiak reparáltassák.

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 134–135.

1724

*Vistatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et Egestőiensi filiali habita anno 1724. die 4. Februarii, praesentibus reverendo ministro Absolone Zágoni, rectore scholae Petro Dálnoki, incolis Michaelae Szabó, Michaelae Balog, Gregorio Szalma, Nagy János et aliis aliquot.*⁴⁷

Dominus parochus ab auditoribus bene recommendatur. Szabó Sámuel mint atheus templomba nem jár elmondván: nem kell nekem templomotok, én akár ördög vagy boszorkány legyek. Erős Farkas szolgálójával való parázñasággal vádoltatik. Barát János szolgálja s Pap János szolgálja a gonosz cselekedeten edgyütt találtattak. Késpénze vagyon a balavásári ecclesianak hft. 25,50 pénz. Adósságpenze vagyon azon ecclesianak hft. 107. Bora vagyon urn. nr. 65. Búzája vagyon metr. nr. 17. Búzavetése vagyon metr. nr. 3,½.

Az egestőiek többire hidegek az isteni szolgálatban. Bereczki István templomba nem jár. Káromkodott. A dominus ministernek búza, must, garaspenz restantiaja vagyon Egestőn. Úgy a mesternek is. Az egestői templom zsendelyezése nem jó. Az egestői mester könyörgésében s praedikálásban titubál, akadoz. Bereczki István káromkodással vádoltatik. Kerekes János és László György parázñaságban elegyítvén magokat ecclesiat nem követtek. Késpénze az egestői ecclesianak vagyon mintegy ft. 2, adósság pénze ft. 19. Búzája vagyon azon ecclesianak mintegy metr. 12. Vetése is 10 vékáról való.

1. Deliberatum: Szabó Sámuel intí az Szent Visitatio, templomba járjon, az praedicator bérít beszolgáltatassa, másképpen excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Erős Farkas szolgálójával való parázñasággal vádoltatván, maga is azon személy előttünk reá kiáltván, tisztítsa magát az infamia alól, másképpen excommunicáltatik. Úgy Barát János szolgálja és Pap János szolgálja vádoltatván azzal, hogy az gonosz cselekedeten edgyütt kapták volna őket, ez is magát expurgállya, másként templombúl kirekesztetik.

3. Deliberatum: Az egestői atyafiak intetnek az Szent Visitatiótúl, szorgalmatosan gyakorlyák az Isten házáat [158.] nevezetessen Bereczki István legyen kegyes és istenfélő, a templomba bejárjon, praedicatorának megfizessen, ami nagyobb, az káromkodásnak békét hadgyon, másként excommunicatioja léssen.

4. Deliberatum: Az egestői tavalyi egyházfiak be nem szolgáltattván az papnak s mesternek nemcsak tavalyi, hanem régi restantiajokat is, azért az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Annakfelette azon tavalyi egyházfiak intettetnek, hogy őkegyelmeknek minden restantiajokat beszolgáltatassák Partialisig, segítséggel lévén ebben az ott való curatorok is, külömben mestert nem ad őkegyelmeknek az Szent Partialis.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi anno 1725. 5. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo ministro Absolone Zágoni, Samuele Beczei ludimagistro Egestőiensi, ab altera Michaelae Balog, Georgio Szabó, Gregorio Szalma, Stephano Csíki, Stephano Szabó, Georgio Csíki et aliis aliquot incolis Balavásáriensibus.*⁴⁸

De reverendo parochó nihil mali. Egy asszonyról emlékeznek, aki nyárádtői olához menvén férjhez, többire itt lakik. Az egestőiek az isteni szolgálatban való hidegséggel vádoltatnak. Ba-

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 157–158.

⁴⁸ Uo. II/2. 179–180.

rabás Josephné Egrestőn elhagyta az férjét etc. Az egrestőieknél az reverendus parochusnak restantiai vagynak, az búza bérít ugyan az egrestői mesternek beszolgáltatták, de igen hiánoson, kenyere sem lévén emiatt. Az egrestői ecclesia egyenlőképpen való isteni szolgálatot vévén az mater ecclesiával, az egyenlőképpen való terehviseléstől idegenek.

Készpénze vagyon az balavásári ecclesianak ft. 10 dr. 42. Adósságpénze vagyon ft. 134 dr. 40. Búzája vagyon szeműl ötödfél véka. Vetése metr. 7. Bora urn. 11. Korcsoma bor árra künn vagyon ft. 8. [180.]

Deliberatum [1.]: Egrestőn Barabás Jóseph, másszor is admonitioja lévén erről, magát nem meliorálta, ma is templomba nem jár, feleségét is magától elűzvén, ketten külön laknak, azért mind a kettőt inti a Szent Visitatio, az férjfiat, hogy az isteni szolgálatot gyakorollya, feleségéhez mint istenes férjfiú magát úgy alkalmaztassa, különben másszor egyátallyában excommunicáltatni. Az asszony pedig férjéhez redeállyon, edgyütt lakjanak, másként az ecclesia, ahol lakik, ne szenvedgye el.

Deliberatum [2.]: Imponállya az egrestőieknek az Szent Visitatio, hogy az oda való egyházfiak az praedicator restantiait beszolgáltatassák, a scholaház körül levő rossz kerteket reparál[tasák] sub poena ft. 12. Kész- az egrestői ecclesianak nincs, hanem adósságpénze ft. 10,82 pénz. Búzavetése metr. 11.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et Egrestőiensi uti filia anno 1726. die 24. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Absolone Zágoni, rectore scholae Egrestőiensi Petro Kiliti, ab altera Sigismundo Verebélyi, Michaelae Bencze, Michaelae Balogh, Joanne Nagy, Stephano Pál, [14.] Joanne Kerekes, Sigismundo Török et aliis aliquot incolis tam Balavásáriensibus, quam Egrestőiensibus.*⁴⁹

Reverendus pastor bene audit. Az mater és filia pap s mester marasztásában edgyet nem ért. Az egrestői mester sokat járván széjjel, sokszor az isteni szolgálatot elmulattya. Egrestőn az hallgatók restesek az isteni szolgálatban, harangozván a mester, néha senki templomba nem mégyen. Egrestőn az ministereknek őkegyelmeknek must, búza, fa és must és mustpénz restantiaik vagynak. Ugyan Egrestőn az parochia fedele nem jó. Az ház tapassza is, úgy a körülötte lévő kertek romladozottak. Kun Sigmond uramnak némely hallgatók zálogban vetvén földöket, azoknak quartajokat a dézmával edgyütt őkegyelme elvitette.

Készpénze az balavásári ecclesianak vagyon ft. 23 dr. 24. Régi adósságpénze vagyon azon ecclesianak ft. 116 dr. 69. Ezen kívül restantia pénze vagyon ft. 10 dr. 85. Búzája vagyon in granis cub. 3 metr. 1. Bora háram edényben urn. nr. 66. Vetése metr. 4. Az egrestői ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 10 dr. 32. Azon egrestői ecclesianak búzája szalmájában gel. 40.

1. Deliberatum: Végeztetett az Szent Visitationtúl, noha az mater és filialis ecclesiák egyenletlenkedvén pap s mester marasztása iránt, ezután edgyet értsenek. Az egrestői hallgatók is intetnek, az isteni szolgálatot szorgalmatosan gyakorollyák. Az odavaló mester őkegyelme is maga tisztiben való serény eljárása által legyen jó példaadó s maga dolgaiért az isteni tiszteletet el ne mulassa, távoztarván az szükségtelen szelleljárást.

2. Deliberatum: A tavalyi egrestői egyházfiak pap s mester restantiait be nem szolgáltatván, az ott való mester háza körül levő romladosokat is meg nem újittatván, tiszteknek elmulatásáért az nemes vármegye végeztése szerint büntetnek. Inti insuper ugyanazon egyházfiakat az Szent Visitatio, hogy az restantiaikat beszolgáltatassák és az mostaniak az ott való minister háza körül való romlásokat megépíttessék, különben jövőendőben duplummal büntetnek.

⁴⁹ KükEhmlvt prot. II/3. 13–14

1727

Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et filia Egestőiensi anno 1727. die 29. Januarii cum bono Deo habita, praesentibus reverendo parocho Absolone Zágoni et rectore scholae Petro Kiliti, Georgio Csiki, Gregorio Szalma, Michaelae Szabó, Joanne Sütő, ex Egestő Sigismundo Verebélyi, Sigismundo Kováts.⁵⁰

Dali Istvánné kérkedezett volna, vagy mondta volna Nagy Gergellyel való paráznaságáról, hogy arra öt'er erőltette volna. Az egestői [lévita] szélllyel járván, elmúlattya az isteni szolgálatot. Az egestői filialis ecclesiában Bencze Mihály, Csomor, Barabási Joseph ritkán jár, ez utolsó a többekkel edgyütt a templomba, de ami nagyobb, káromkodó is. A praedikátor őkegyelmének mind az elmúlt idej, mind régi restantiai vagynak, úgy az csűr oldala is rossz. [43.]

Késpénze az ecclesianak vagyon ft. 12. Adósságpenze ezen ecclesianak vagyon ft. 130. Bora 3 hordóban vagyon urn. 66. Búza in granis metr. 8½, vetése búzabéli ezen ecclesianak vagyon metr. 8. A filiában vagyon ft. 8. Késpénz círciter 4 susták. Zabja azon filialis ecclesianak vagyon metr. 30.

1. Deliberatum: Nagy Gergely Dali Istvánnét próbálgatván éjtszakának idején, ha Dali Istvánné ezen dolgot annyával edgyütt maga is megesküvén megbizonyíthattya falu székin, convíncáltassék Nagy Gergely 1 forinton, mely is ecclesia ladá-jában tétessek.

2. Deliberatum: Egestői Bencze Mihály és Barabás Jóseph intettettnek, az isteni szolgálatot szorgalmatossabban gyakorolják, külömben excommunicáltatnak.

3. Deliberatum: Minthogy az egestői egyházfiak az praedikátor őkegyelmének tavalyi és elébbeni restantiait be nem szolgáltaták, ez okon az nemes vármegye végezése szerint büntettettek. Annakfelette intettettek azon egyházfiak, az restantiaikat beszolgáltatassák, az jelenvalók pedig az csűr oldalát s egyéb olly reparatiot kívánó épületeket megújíttassák, az ecclesia is egyházfiakat eskessen, másként az büntetést el nem kerülík.

4. Deliberatum: Balavásáran lakó Szabó Mihály hitetlen és szolgáljával elsőkött parázna feleségétül. SzászAlmásan anno 1726. celebráltatott Partialis Székünkön divortíáltatván, mínekutánna azon parázna asszony, Fodor Annók hazajött volna, egyszersmind tisztekkel megbékéltett s reconciliált volna. Tetszett ismét Szabó Mihálynak azon asszonyt feleségül maga mellé venni. Kiknek is ezen dolgok fennforogván n[agy]kendi Partialis gyűlésünkön, ehhez képest az Szent Visitatio is ezeknek egybenkeléseket nem impediállyá, mindazonáltal ollyan conditioval, hogy ha többé magát illyen hitetlenségbe s paráznaságba elegyíti magát, tehát férje többször ne condonállyon neki, hanem fejére állyon, Isten s haza törvénye szerint büntettvén pro duone delicti.

Úrasztali serleg – 1905

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 42–43.

1728 ■ január

*Visitatio in ecclesia reformata Balavásáriensi tanquam matre et filia Egrestőiensi anno 1728.
die 22. Januarii, cum bono Deo habita, praesentibus reverendo parocho Absolone Zágoni,
Michale Szabó, Stephano Szabó, Michaele Balog, Gregorio Szalma, Georgio Csíki etc.⁵¹*

Reverendus minister laudatur in omnibus. Simonfi Lőrinczné nem lakik az férjével. Pap Jánosné tisztátalan társalkodással vádoltatik. Pap János is feleségestől megesküött, holott haton rá esküttek volt rovás dolgában és így hamiss hitben találtatott. A praedikátornak quartaja elvonattatván, kevés bére vagyon.

Az egrestői filiális ecclesiában ami kevés quarta proveniált volna, nem szolgáltatták bé annak idejében, melly mia lett 10 kalongyáni kár. Az egrestői ecclesiában mikor halott esik, nem adnak hírt a praedikátornak. A balavásári ecclesia erdeje káros helyen vagyon.

Balavásári ecclesianak készpénze vagyon ft. 22 dr. 8. Adóssága vagyon 150 ft., búzája in granis cub. 8. Vetése vagyon metr. 4, bora vagyon urn. 40. Egrestőn az mester házának tapasza lehullott. Verebéllyi a mesternek semmit nem adott, maga nem jár a templomba. Mind papnak s mind mesternek must, fa és búzabéli restantiajok vagyon. Templum és schola körül rosszak a kertek. Jankó Lázár hitetlenül elhadta a feleségit. A csűrnek ódala és teteje nem jó.

Deliberatum [1.]: Simonfi Lőrinczné admoneáltatik a Szent Visitatiótól, urához redeállyon, különben itt ne patiallya az ecclesia.

Deliberatum [2.]: Pap Jánosné admoneáltatik, az infamia alóll magát purgállyá és mivel Pap János [58.] feleségestől condemnáltatott, filialis széken helyben hagyatván a 6 embernek esküvése és a fogott embereknek törvénye találtattak hamis hitben, mellyért excommunicáltattak.

Deliberatum [3.]: Minthogy az balavásári ecclesianak erdeje igen káros helyen vagyon, tesszik a Szent Visitationak, hogy azon erdő pénzenn eladattassék, hogy a körül levágattatott erdővel együtt nevelkedgyék és az erdő árra az ecclesia pénze közzé tétetessék. Egrestőn az mesternek nincsen széki a templomban.

Deliberatum [4.]: Minthogy egrestői mester, Kiliti Péter uram az nemes haza törvénye ellen, az ott való nemeseknek praejuditiümokra korcsomát tartot, ott lakó possessoroknak ellimitált korcsmájoknak idején, annál is inkább az admonitio ellen nem superredeált, per hoc tetszett a Visitationak, hogy az nemes haza törvényében Approbatae Constitutionis parte tertia titulo 32. articulo 1.⁵² specificált poenan convíncáltassék, insuper admoneáltatik, hogy többé efféle dologba magát ne elegyítse, alioquin keményebb animadversiaja leszen. Minthogy pedig in facie sedis széktörést commitált, becstelen szókkal illetván Szeredai Sámuel uramat, per hoc constitutionk szerint egy forintig megbüntettetik. Petrus Kiliti ad futuram Synodum Partialem appellat. Non potuit causa appellari quoniam brevis processus secundum articulum. Appellatio non transmittitur azon articulus szerint.

Deliberatum [5.]: Minthogy az quartat az egrestőiek annak idejében a praedikátornak be nem szolgáltatták, a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, mivel lett a quartaban 10 kalongyáni kár, [59] fizesse meg az ecclesia.

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/3. 57–59.

⁵² Approbatae Constitutiones: III. rész, XXXII. cím, 1. cikkely: Az egyházi rendek is hasonlóképpen, a patronusoknak megegyezett engedelmek nélkül korcsmát kezdeni ne merészeljenek, alioquin pro testimonio vagy tisztetket, vagy ha azt nem kaphatnak, csak egy nemes embert is hivatván, boroknak fenekit szabadoson kivághassák. Sert is nem szabad korcsmárolni sub poena praemissa.

1728 ■ november

*Visitatio facta per clementia Dei Balavásárini anno 1728. die 21. [Novembris],
praesentibus Adamo Gyárfás, Samuele Bereczki, Sigismundo Verebéllyi etc.*⁵³

Reverendus dominus minister secus optime laudatur sed objicitur quod matri domini Adami Gyárfás non administravit coenam Domini. In ecclesia Egrestőiensi tanquam in filia propter disciplinam nolunt pueros in scholam mittere, multa negligit et cultum praetermittit. Dominus ludimagister, ut fertur, etiam magistra lingua sua vult satisfacere et conviciatur contra auditores. Demeter Istvánné ellen is. Csomor Mihályné az egrestői ecclesiat mocskollya s templomba nem akar jární. Refertur a reverendo ministro Egrestői in raro frequentant templum, úrvacsorájával is nem élnek mindenkor. Praedicatornak must, búza és fabéli restantiaja vagyon az egrestői filiaban. Kertek rosszak, a kapukkal együtt az ajtó is semmirekellő. Ecclesia deszkáiból némellyek elvittének, amelly deszkák továbbra való szükségre hagyattak volt.

A balavásári ecclesianak vagyon készpénze ft. 29. Adósság pénze ft. 130. Majorság és interesbe proveniált bora urn. 97. Búzája in granis 3½. Vetése metr. 8. Az egrestői filialis ecclesianak vagyon készpénze circiter 5 ft., adósság 7 ft. Búzája in granis 18 véka. Vetése 7 véka. Zab 9 véka.

Deliberatum: Dominus ludimagister az Szent Visitatiótól admoneáltatik, a tanuló gyermekeket ne idegenítse, idestova szükségtelen járásoktól abstineállyon, a cultust ne mulatgassa, feleségét fenytékben tartsa, nyelvével satisfactiot ne vegyen, és a hallgatókkal ne veszekedgyenek. Csomor Mihályné is az ecclesia ellen való mocskos szóknak békét hagyon s a templomba járjon, úgy az ecclesia is admoneáltatik, szorgalmatosan gyakorollya az Isten házát. Az egrestői egyházfiak insuper admoneáltatnak, ruinakot megcsináltassanak, restantiaikat papnak, mesternek Karácsonig beszoáltassanak, úgy tavallyi deliberatum szerint a papnak mezőn veszett quartáját is felvévén fizessék és fizetessék bé, külömben a paedicator a functiótól arceáltatik. Verebéllyi uram is a mesternek fizetését kiszolgáltassa.

1730

*Visitatio Sancta per gratiam Dei Balavásárini anno 1730. die 7ma Octobris
celebratur, praesentibus ecclesiae membris.*⁵⁴

Minister ecclesiae reverendus dominus Absolon Zágoni laudatur ab ecclesia, functionem in omnibus sancte peregit. Kuldus Judith itt lappang, férje lévén. Cigányné itt lappang Fogarasföldéről. Vadasdi Simon Lőrinczné hitetlenül itt lakik, férje lévén. Az ecclesia házában lakó zsellér semmit nem akar az ecclesianak praestálni. Edgy darab martot Bíró Sámuelné asszonyom bír, az ecclesiáját.

Az ecclesianak modo in praesenti vagyon ft. nr. 26. Adóssága pénze vagyon circiter ft. 160. Tavaly volt urn. nr. vini 127. Tavalyi metr. nr. 12 búzája.

Deliberatum [1.]: Vadasdi Simon Lőrinczné férjéhez redeállyon. Kuldus Judithot és Fogarasból való cigánnt is az ecclesia itt ne patíállya. Deliberatum [2.]: A mester házát pusztán az ecclesia ne tartsa, hanem zsellért tartson benne és mind esperestnek, mind az [112.] ecclesianak fizessen és ne pusztítson. Deliberatum [3.]: Az ideji egyházfiak a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, az ecclesianak borát kölcsön ki ne adgyák midőn jó bora vagyon az ecclesianak, hanem pénzért adgyák el. Azmely bora és pénzbeli adóssága vagyon az ecclesianak, jó rendbe vegyék és igen procurállyák mindenféle bonumit.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 83.

⁵⁴ Uo. 111–112.

Ex filia Egrestő praesentes in Visitatione fuerunt Samuel Bereczki, Sigismundus Verebélyi etc. Kurvázta Bereczki István Kovács Sigmondné. Demeter Istvánnét Lengyel Mátyás. Domokos János Kocsis Jánosnéval paráznasággal vádoltatik. Demeter Istvánné Bereczki Istvánt, Bereczki István Demeter Istvánnét infamiával edgymást mocskolták. Jankó Lázár feleségét hitetlenül elhadta. Iffjú Török János a mestert mocskolta, káromkodott. Gáspár István mostohaleánya, Kátha németekkel paráználkodott, melyért meg is fogatott. Némellyek, úgymint Bereczki István, Csomor Mihály és Bencze Mihály, ezek ecclesia dolgára nem akarnak menni. Bencze Mihály félbért ad. Igen negligensek a templom frequentálásban. Praedikátornak harmadideji és tavalyi bor, búza és garasbéli restantiai, quartaja, kivált zab a mezőn veszett, bé nem hordták az egyházfiak. Oláh Márton napája semmit nem fizet. Cinteremnek kerítése in ruina vagon. Csűr fedetlen. Az ecclesianak készpénze ft. 2, adóssága circiter ft. 13, búza gel. 9.

Deliberatum [1.]: Bereczki István, Kovács Sigmondné, Demeter Istvánné, ezek hárman admoneáltatnak, intra quindenam magokot az rút infamia alól expurgállyák, külömben excommunicáltatnak. Domokos János pedig, minthogy nyilvánvaló paráznasággal vádoltatik, excommunicáltatik Kocsis Jánosnéval és magistratus kezébe adjudicáltatnak. Deliberatum [2.]: Jankó Lázárné férjét hogy hitetlenül elhadta, admoneállyá, hogy redeállyon, külömben törvény szerint procedállyon ellene, mint hitetlen férje ellen. Deliberatum [3.]: Gáspár István mostohaleánya németekkel nyilvánvaló paráznaságáért excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik. Bereczki István pedig nyilvánvaló kurvákot tartván maga házánál, admoneáltatik, hogy az olyan dologtól magát abstineállyá, külömben excommunicáltatik.

Deliberatum [4.]: Akik ecclesia dolgára menni nem akarnak, praedikátornak egész bért nem fizetnek, egy-egy forintig büntetessenek. Iffjú Török János pedig, minthogy hamis hitben találtott, egyházfságnak renunciálván, szőlőpásztorságra magát adta, excommunicáltatik, káromkodáson. Azok pedig, akik nol[...], templomot frequentállyák, admoneáltatnak.

Deliberatum [5.]: Mint a harmadideji és tavalyi egyházfiak bor-, búza- és garasbéli restantiait bé nem szolgáltatták, zabbéli quartájára gondot nem viseltek, cinteremnek kerítését nem reparáltatták, az ecclesianak adósságait jó rendbe nem vették, azért a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetnek, most pedig igen serio admoneáltatnak, hogy praedikátornak restantiait beszolgáltatassák, ruínakat reparállyanak, és az ecclesianak bonumit jó rendbe vegyék, külömben más Visitatiokor megbüntettetnek duplummal.

1731

*Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1731. die 15. Novembris.*⁵⁵

Az ecclesianak vagon készpénze 44 ft. dr. 20. Adóssága vagon ft. 187 – száznyolczvanhét forint, interesre. Búzája van az ecclesianak gel. tizenegy, de praesenti bora van urn. 20. Váci Ersók fattyat vetett Széplakon, ne szenvedgye az ecclesia. Simon Lőrinczné hitetlenül itt lakik.

Reverendus minister optime laudatur, partes functionis suae bene praestitit. Disznópajta körül rossz a kert, cintrem körül is néhol, cintrem ajtajának zsendellyezése, pap pincéjének dolga süllyedős, parochianak nincs fedele, igen csepegős. Az ecclesianak is adóssága sok helyen in periculo vagon, oda is veszett.

Deliberatum [1.]: A ruínak sokak, mellyhez képest az egyházfiak a vármegye constitutioja szerint büntettetnek, azomban admoneáltatnak, cintrem [!] s parochia körül való romlásokat megépíttessék. Az ecclesia adósságára gondot viselleyenek, ahol káros helyen vagon, felvegyék

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 138.

s jó kezeség alatt agyák ki, valamikor ecclesia pénzt adnak ki s mégpedig ecclesia hírével adgyák ki az egyházfiak. Deliberatum [2.]: Váczi Ersók itt lappangván, parázñaságba esvén, excommunicáltak s az ecclesia is ne patiálly, igazítsa dolgát.

1732

*Visitatio facta in ecclesia Balavásáriensi tanquam matre
et Egrestőiensi tanquam filia 1732. die 15. Novembris.⁵⁶*

Quoad functionis partes bene praestitit reverendus Zágoni. Hat forintért való búzáért rendkívüll való uzsorát kér a reverendus. Reverendus Zágoni rossz informatioval szomorította az ecclesiat, falu földét hatalmasul elszántotta. [160.] Kóré Jánost Pap Istvánnéval parázñasággal kiadták, többekkel is. Simonfi Lőrinczné itt hitetlenül lakik. Nagy Gergellyt káromkodásért a tisztek megfogták. Egrestőn a papnak egynéhány esztendeje restantiaja vagyon ezidejivel együtt.

Vagyon a balavásári ecclesianak adósság pénze ft. 200. Késpénze ft. 30. Bora de praesenti urn. 78. Vetése 7 véka. Laudant ministrum. A mester széllyel jár, sok embert tart házánál, felesége azt mondgya, hogy inkább az út mellé csinál egy kallyibát, hogysem olyan kúdos ecclesiába lakjék. Damokos János Kocsis Jánosnéval elszökött. Jankó Lázár feleségét Gál Pálnét (!) elhadta. Vajda Balás annya özvegy, a fiára hadta a majorkodást. Restantiaja vagyon a papnak 1720. esztendőről fogva szőlőművelő embereknél is. László György felöll gyanú vagyon, hogy egy utavesztett infamis personat gonosz végre tartja házánál. Vagyon circiter az ecclesianak 10 forintja, 5 forintja interes nélkül, vagyon 6 véka búzavetése.

Deliberatum [1.]: A Visitatio úgy érti, hogy Córé Jánosnak Pap Istvánnéval való parázñasága constálna, de mivelhogy még dolgok finaliter nem decidálódott, sacramentummal, úrvacsorájával ne éljenek. Simon Lőrinczné is admoneáltatik, urához redeálljon, vagy az ura jöjjön ide, s együtt lakjanak, különben excommunicáltak. Item Damokos Jánosné és Kocsis János admoneáltatnak, egyik az urát, a másik feleségét felkeressék, úgy az ecclesia ne patiálly. László György felöll is, hogy nagy gyanú vagyon, azt az infamis personat házánál ne tartsa. Jankó Lázárné is admoneáltatik, férjével való dolgát igazítsa, ne lakjanak külön. Szabó Istvánné is a boszorkányi név áll expurgállja magát. Deliberatum [2.]: Az egrestői mester admoneáltatik, sokat ne járjon széllyel, a felesége is megtartóztassa a nyelvét, ne kúdusozza az ecclesiat. Deliberatum [3.]: Minthogy a ministereknek a filiában tavallyi és az idei restantiaji vadnak, az egyházfiak megérdemlenék, hogy vármegye constitutioja szerint büntettetnének, mindazáltal most az eccer a Visitatio leengedi nézvén a mostani szükségét. Azomban az egyházfiak admoneáltatnak, karácsonig min[161.]den restantiakat beszolgáltatassanak szokott hatalmok szerint, másként más-szor megbüntettetnek a vármegye constitutioja szerint.

1734

*Visitatio auxiliante Deo Balavásáriní 1734. die 26. Januarii celebrata, aediles
Balavásárienses Nagy Gergely et Barát Mihály, Egrestői Pünkösti Sámuel.⁵⁷*

Egrestőn a praedikátor must és garaspenz fizetése restál. Búza is restál ugyan Egrestőn. Vajda Mártonné vidua sem papnak, sem mesternek bért nem ad. A praedikátor quartáját mind a mater s mind a filialis ecclesiában elvonnyák a catholicusok. A kertek templom, parochia és vete-

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 159–161.

⁵⁷ Uo. II/3. 168.

ményes kert körül, úgy Egrestőnn is a mester háza környül rosszak, csűrét is a víz egy részint elszakasztotta. Számot nem attak az egyházfiak a materben.

Az ecclesia egész adóssága ft. nr. 200. Kézpénze vagyon ft. nr. 70. Búza in granis cub. nr. 11 metr. 2. Búza vetése metr. 3. Bora circiter két áltolagban urn. 18. Ezen adósság az balavásári ecclesiaé. Egrestői ecclesia adóssága ft. nr. 18. Búza metr. 16. Zab metr. 9. Búzavetés metr. 6.

Deliberatum: Az elmúlt esztendei egyházfiak a praedikátor bérít bé nem szolgáltatták, a romlásokat is meg nem építették. Ez is ide járulván, hogy az ecclesia interessét fel nem szették és számot sem attanak, azért a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Az idei egyházfiak pedig admoneáltatnak, a tavalyiak is, hogy a jövő Partialisig a restantiatkat mind beszoolgáltatassák, Vajda Mártonné özvegyasszonytól is. Az újjak pedig mind a két helyen a ruina-
kat megépíttessék.

1735 ■ február

*Visitatio Balavásárensis anno 1735. die 18. Februarii,
procuratur taliter cum filia Egrestőiensi.⁵⁸*

Egrestőről Tsomor Mihály más asszonyhoz jár Götsre. Kotsis Jánost elhagyván felesége szökve, házasodni akar. Gál Kata parázñaságba elegyítette magát. Bereczki István nem a maga prédikátorától] veszi fel a communitot. Prédikátorára való haragjában templomba sem jár. Egrestőn sok restantiaja van a prédikátornak. Vajda Mártonné vidua sem papnak, sem mesternek bért nem fizet, úgy Beretzki István.

Kézpénze a mater balavásári ecclesianak hft. 38. Adósság pénze hft. 200, búza in granis metr. 61½, bora de praesenti vagyon urn. 118. Az egrestői filia ecclesia kézpénze hft. 3,84, letett ópénz hft. 1,23. Adósság pénze hft. 18,28, búza in granis metr. 34, zab cub. 3.

Deliberatum: Tsomor Mihály admoneáltatik, hogy többször Albert Ilonával tilalmas conversatit ne tartson, hozzá ne járjon, különben az ecclesia nem patiálja, excommunicáltatik is. Gál Kata parázñaságba elegyítván magát excommunicáltatik. Beretzki István admoneáltatik, hogy tiszteletes prédikátora ellen való haragot letéven, templomba járjon, communioval éljen, szokott bérít a tiszteletes prédikátornak megadja. Hasonlóképpen Vajda Mártonné, mint örökséget bíró özvegy mind a prédikátornak, mind a mesternek a fél bért adm[ini]strálja, melyet az egyházfiak serio exigáljanak. Minthogy pedig eddig ezektől a bért bé nem szolgáltatták az egyházfiak, holt hatalmakban lett volna a nemes vármegye constitutioja szerént, ha nem akartak fizetni, toties quoties megbüntetni, sem pedig a garaspénz s több más restantianak behajtására gondjok nem volt, azért a nemes vármegye constitutioja szerént megbüntettetnek.

1735 ■ november

*Visitatur ecclesia Balavásáriensis cum filia Egrestő
anno 1735. die 17. Novembris.⁵⁹*

Kóré Györgyné hitetlenül elhagyta férjét. Az egrestőiek a visitatiobéli expensanak harmadát nem akarják refundálni. Reverendus minister atque rector de officio fideliter obeundo laudantur. Egrestőn sok restantiaja vagyon a tiszteletes prédikátornak, nevezetesen Bentze Mihály se mustot nem adott régtől fogva, sem temetésért egy forintot. Vajda Mártonné nem akar fizetni.

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 194.

⁵⁹ Uo. II/3. 199.

Késpénze az ecclesianak hft. 41,44. Adósság pénz hft. 200. Bor in summa 128 veder. Búza in gel. 26 s húsz kéve, in granis metr. 60. E veremben vagon.

Az egrestői filialis ecclesianak késpénze hft. 5. Adósság hft. 22, interessével együtt, búza in gel. 20 kalongya, in granis 28 véka, ki van ez adva.

Deliberatum: Kóré György admoneáltatik, hogy elment feleségét felkeresse, visszahozza, ha mi tisztátalan gonosz életét tapasztalja, inquiráltasson utána. Úgy a Kóré György szüléi is admoneáltatnak, hogy fioknak feleségét ne idegenítsék, hozzá való magok illetlen alkalmaztatásokkal, mert másként kemény censurajok leszen. Lévén sok restantiaja a tiszteletes prédikátornak Egrestőn, melyről a múlt Visitation is admonitusok voltak az egyházfiak, mégis bé nem szolgáltaták, azért ezen negligentiajokért a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Insuper admoneáltatnak, hogy minden restantiakat Karácsonig beszélgáltassanak, mert más Visitation kettős leszen a büntetések.

1736

*Continuatur Visitatio Balavásáriní post meridiem
diei supranotati [1736. 16. Novembris].⁶⁰*

Kotsis János a filiaban botránkoztatott elszökvén más feleségével. Süröstör Mihály káromkodásával botránkoztatott. Egrestőn a mester házának fedele nem jó, pitvara oldala béomlott. A nemesek nem adnak annyit, amennyit a parasztság ad bérbe a papnak.

Vagon késpénze az balavásári mater ecclesianak hft. 82 - nyolcvankettő, adósság vagon 220 ft. Bora de praesenti vagon urn. 39. Búza szemül metr. 46. Az egrestői filianak vagon adósságpenze hft. 20 dr. 3. Interesse kiadott búza cub. 6 metr. 3. Pénz fejében kiadott búza cub. 1 metr. 1, vékájának az árra egy-egy máriás. Búza in gel. 16 - tizenhat kalongya. Kotsis János a más ember feleségével elszökvén botránkoztatott az ecclesiában, azért excommunicáltatik. Úgy Süröstör Mihály a káromkodásért.

Az egrestői egyházfiak és curator admoneáltatnak, hogy a mester házat restaurálják, a prédikátor és mester bérít adminisztrálják, mert a most is érdemlett mulctat másszor exequálja rajtok a Szent Visitatio. Insuper a becsületes nemesek serio admoneáltatnak, hogy a tiszteletes prédikátornak legalább annyi bért adjanak a nemes vármegye constitutioja szerint, amennyit ad a materben egy parasztember. Gál Imre uram admoneáltatik, hogy feleségével együtt lakják.

1738

Anno 1738. die 8. Januarii Visitatio continuata Balavásáriní in ministerio reverendi viri domini Absolonis Zágoni, praesentibus loci civibus, aedituo praeteriti anni Georgio Csiki, Stephano Dali, curatoribus Greg[or]io Szalma, Johanne Máté, Johanne Nagj.⁶¹

Examinati cives Balavásárienses de vita, moribus, diligentia ac sedulitate reverendi viri domini Absolonis Zágoni, de nota meliori recommendatus est.

Tiszteletes Zágoni Absolon uram is (quod rarum est) ecclesiaja iránt examináltatván, kik micsoda életet élnek, minémű buzgósággal viseltetnek Istenekhez s szent vallásokhoz, miképpen reparálták a templom és a parochia körül a ruinakot, igen szép dicséretet tőn mindenekben a specifikált gyülekezet iránt, melyet a Szent Visitatio nagy örömmel hallott.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 213.

⁶¹ Uo. II/3. 233.

A balavásári ecclesianak anno 1738. die 8. Januarii a Szent Visitatio készpénzit tanálta 119 forintot, adósságát 200 ft. Búzáját 26 kalonyákot. Borát két hordóval, edgyikben 40 veder, a másikban 18 veder.

1740

*Visitatio continuata ecclesiae Balavásáriensis anno 1740. die 20. [Januarii],
tempore reverendi domini Absolonis Zágani.⁶²*

Az reverendus dominus satis bene recommendáltatik.

Apoldi Márton felesége elhadta az urát. Egrestői Kocsis János elszökött edgy menyecskével, azután ismét eléjött. Az egrestői mester semmivel nem vádaltatik. Egrestői filiában némellyek temetésért edgy veder mustot nem akarnak fizetni, nevezetesen néhai Bencze Mihály, Bereczki Boldisár, Magyarosi János és Barabási Jóseph. Szabó Györné nem akar félbért fizetni. Némely sátoros cigányok úrvacsorájával élnek az szent ecclesianak botránkozására.

A mater ecclesianak készpénze vagon hft. 100, adósság pedig vagon kiadva circiter 200. Bora de praesenti 66 urn. Búzája in granis metr. 11. Egrestői filianak készpénze ft. 8, adósságpénze 10. Búza in gel. 16. [272.]

Deliberatum [1.]: Egrestői Kocsis János, mivel mindezideig is nem reconciliált, azért az iránta való előbbeni deliberatum mostan is helyben hagyatik. Deliberatum [2.]: Az egrestői curator és egyházi admoniáltatnak, hogy a tiszteletes miniszternek a temetésért való egy-egy forintot megfizettségük, azokkal akik mustot sem adtak volt, úgymint Bencze Mihálytól, Bereczki Boldisártól, Mogyorosi Jánostól és Barabási Jóseftől, külömben a nemes vármegye constitutioja szerint a curator és egyházi fizetik meg.

Deliberatum [3.]: A Szent Generalis deliberatuma szerint, minthogy főről főre tartozik ki-ki bért adni a papnak, úgy minden özvegyasszony is, ámbár fiával lakjék, sőt ha szintén egy kenyéren vagon is vele, mindazonáltal tartozik annyi bért adni, amennyi az özvegyasszonyokról irattatott, úgyszintén Szabó Györné is.

1741

Visitatio continuatur in ecclesia reformata Balavásáriensis cum filia Egrestő tempore reverendi domini Absolonis Zágani, aedile Stephano Bíró et Sigismundo Balási. Reverendus minister in suo officio ab ecclesia in omnibus commendatur, anno 1741. die 11. Martii.⁶³

Difficultates: Udvarhelyi Jóseph a templomba nem jár s nem communicál. Az egrestői ecclesiában is sokan vadnak akik az úrvacsoráját negligálják. Balavásári Szabó István még eddig úrvacsorájával nem élt. Kocsis János excommunicatus lévén, még nem reconciliált. Bodosi István mintegy négy esztendőktől fogva nem communicált. Egrestőn a mester uram a beteg imádkoztatására nem ment el, s a beteg megholt. Mind harmadideji, mind penig tavalyi restantiaji vadnak a tiszteletes minisztereknek. A ház igen meghanyatlott. Az ecclesia földit esperest s praedikátor híre nélkül kiadták.

Készpénze az ecclesianak hft. 164 ~ százhatvannégy. Adósság úgymint tavaly, 226 forint. Bora készen urn. 37. Az egrestői filialis ecclesianak készpénze nincsen. Adósság circiter ft. 25.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 271–272.

⁶³ Uo. 298.

Fedeles ezüstserleg – 1907

Deliberatum [1.]: Sok negligensek vadnak a balavásári ecclesianban, kik templomban nem járnak, sem pedig úrvacsorájával nem élnek és a szent ecclesianak botránkozására vadnak, azért a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, hogy az Isten házát gyakorolják, úrvacsorájával éllyenek, alioquin ha meghalnak, tisztességes temetések nem lesznek.

Deliberatum [2.]: Minthogy mind a mater, mind pedig a filialis ecclesiákban sok restantiaji vadnak a tiszteletes minisztereknek, admoneáltatnak az egyházfiak, hogy intra quindenam bésszolgáltassák, másként jövődöben a büntetést el nem kerülük. Az egestői ecclesia pedig a ruínakért és restantiaikért a constitutiók szerint büntetettik.

Deliberatum [3.]: Mikor az ecclesia nem szántya a maga földeit, tartozik elsőben a praedikátort megkínálni, vagy aki ahhoz közelebb lesz. Mostan a regula ellen cselekedvén az ecclesia, hogy praedikátor híre nélkül a földet eladta, mulctat érdemlensé, de azt a Szent Visitatio mostan nem exigállyá, hanem admoneáltatik, hogy többszer ne cselekedje. Amelly földöket pedig szántott és szánt maga számára a pá[...] az ecclesia ne tartsa idegen dolognak, hogy dézmát nem ad, minthogy a quarta igen megfogyatkozott.

Deliberatum [4.]: A nemes országnak s Visitationak is régi deliberatuma lévén arról, hogy legalább annyi bért tartozik adni a nemes ember a tiszteletes minisztereknek, mint egy paraszt ember, azért admoneáltatnak nemes uraimék, hogy ha többet nem akarnak adni, a béradásban tartsák magokat azon jó rendelkezésekhez.

1742

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1742. die 8. Januarii tempore reverendi domini Absolonis Zágoni, praesentibus ecclesiae civibus Gregorio Szalma, Georgio Csiki etc.⁶⁴

Reverendus dominus Verbi Divini minister Absolon Zágoni ab ecclesia recommendatur. Készpénze az ecclesianak 149 ft. Adósság 250 hft. Bor 17 urn. Zab in gel. 24.

1743

Anno 1743. 14. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Balavásáriensi.⁶⁵

A tiszteletes minister gyakran elmulatya miesnap a cultust. Nem alkalmaztatya magát a falu közönséges szokásához a majorkodtatásban. A kerten a mezőre kaput vágatott. Az egestői lévitát nem marasztották, minthogy igen sok difficultasi vadnak. A cántálókat Balavásáráról a mester fiai injuriálták.

Difficultates: Hegyi Mátét és Pap Jósefet gyanús életekért a tisztek elfogatták és kezesség alatt vadnak. Hegyi Boritza hat holnapra abortiált, mely felől is gyanú vagy. Kabai Istvánné

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 308.

⁶⁵ Uo. 331–332.

Kiskenden lakó, a Kun István uram udvarában, vádoltatik, hogy a molnárral gonoszul élt. Sem tavaj, sem az idén az egrestői lévitának a conventio szerint a búzát el nem vetették. Bora, búzája restantiában vagyon és nem a conventio szerint fizettek.

Bona ecclesiae: Kézpénze vagyon ft. 79. Szénaverőre kiadott pénze ft. 100, melyre adatott interes must urn. 40. Item az ide adott bora 35 veder. Az egrestői filialis ekléziának adósság pénze 167 ft. Fületelkére kiadva, melynek is interesse 40 veder ebben az esztendőben. Búzája 9 véka. Vetése 5 vékáról való.

Deliberatum [1.]: Hegyi Imre és Pap József, minthogy már a nemes vármegye tiszteitől persequáltatván kezesség alatt vadnak, tehát ha a nemes vármegye tiszteitől convincálatnak, az excommunicatoria méltóknak ítéltetnek. Deliberatum [2.]: Hegyi Boritza admoneáltatik, hogy intra quindenam magát kitisztítsa, minthogy úgy látszik, hogy nem legitimus férjétől való volt volna a tőle ellőtt gyermek, és annakutánna urához is redeályon, velle cohabitálván, külömben az ecclesia gremiumába nem szenvedtetik. Deliberatum [3.]: Admoneálya a Szent Visitatio az egrestői filialis ekléziát, hogy a tiszteletes ministernek és a mesternek suo tempore az obtingens fizetéseket beszolgáltatassák, az egyházfiak és curatorok, azokat is akik bé nem szolgáltatták, cogályák. Deliberatum [4.]: Az egrestői tiszteletes mester Tsanádi János atyánkfia admoneáltatik, hogy a maga indulatit refrenálya és a maga hallgatóit illetlen terminusokkal való illetéstől abstineályon. [332.] Ennekfelette ekléziáinknak a cultusban lévő ritussát megtartsa, rendes órát szorgalmatosan bétöltse, házát fenyítékbe tartsa, külömben ha ezekben impingál, a poenat el nem kerüli.

1744

*Anno 1744. Visitatio continuata in ecclesia reformata Balavásáriensi 8. Januarii, parcho reverendo domino Absolone Zágoni, tempore aedilium Georgio Csiki et Michaele Szalma.*⁶⁶

Contra parochum plane nihil. Deliberatum: Minthogy az Isten házában elsőség és utolsóság nincsen, hanem ott minden ember egy sorsú, ez okon a Szent Visitationak rendelése az, hogy aki elébb megyen a templomba, vagy beljebb üljön, vagy a beljebb ülendőnek a bemenetelre helyt adjon, egyébaránt aki emiatt versengést indít, az ecclesia büntesse meg. Pap Jánosnak megengedi a Szent Visitatio, hogy illendő helyen az ecclesia megegyezéséből széket csináltasson vagy maga csinállyon. [346.] Kézpénze az ecclesianak de praesenti vagyon hft. 83. Bora az ecclesianak mostan de praesenti vagyon circiter urn. 87.

1745 ■ január

*Visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis et ecclesia reformata Egrestöensis, praesentibus Verbi Divini ministro reverendo domino Absolone Zágoni, aedili et ecclesiae civibus anno 1745. die 14. Januarii.*⁶⁷

Reverendi domini loci ministri functio laudatur. Difficultas: Süllester Mihály a templomat nem gyakorolja. A még nem reconciliált Kabainé itt lakik az ecclesiabeli szenteknek botránkozásokra. Más falubéliek a balavásári határon szántván, vetvén, a quartat a tiszteletes ministernek nem takarítyák bé, melyben a tiszteletes ministernek nagy kára vagyon. Az egrestői reformata ecclesia kétszáz forintjának még híjja vagyon.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 345–346.

⁶⁷ Uo. II/3. 367–368.

Deliberatum [1.]: Süllester Mihály admoneáltatik, hogy az egyházfiaknak engedelmeskedgyék, mint ecclesia tagja, az elmúlt időben való rothadt szavairól az egyházfiát kövesse meg, különben másszor nagyobb censuraja leszén. Templomat is, mint ennekelőtte gyakorolja. Deliberatum [2.]: Más falubeliékné is, de kiváltképpen a kiskendieknek a balavásári határon colonia-jok lévén, a tiszteletes balavásári miniszernek a quartat bétakaríttásák, különben a nemes várme-gye constitutioja szerint leszén büntetések, mivel azon constitutio szerint tartoznak bétakaríta-ni is.

Deliberatum [3.]: Az egestői ecclesiában való kétszáz forint pium legatumnak ami híjja va-gyon, admoneáltatnak az egyházfiak, hogy kipótallyák s jó helyre elocállyák. [368.] Delibe-ratum [4.]: Az egestői ecclesiában a restantia a tiszteletes miniszernek és mesternek beszolgáltat-sék, különben a successor ab officio suspendáltatik ad mentem canonis 28.⁶⁸

1745 ■ december

Visitatio continuatur Balavásáriní anno 1745. die 10. Decembris tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris ejudem loci, praesentibus ecclesiae civibus curatore Georgio Csiki et Gregorio Szalma et aedille.⁶⁹

Reverendus dominus tum a matre, tum a filia commendatur. Difficultas [1.]: Serestély Mi-hályné annya, Fazekas Mihályné SzentRontáson elhatta az urát és mostan itt lakik. Difficultas in ecclesia Egestőiensi [2.]: Némellyek nem akarják a mustat úgy fizetni, amint ígérték. Eges-tőn feles restantiai vadnak a minisztereknek. Sütő István, aki Kendről ment Egestőre, nem akar bért adni.

Bona ecclesiae: Bora az ecclesianak vagy on most urn. 82. Búzája rostálva metr. 37. Pénze ké-szen vagy on hft. 140. Adósságpénze is vagy on circiter 250. Deliberatum: Az egestőiéek admoni-áltatnak, hogy a mustot valora szerént fizessék, akiknek mustjok nincsen. A restantiakot is a tisz-teletes minisztereknek beszolgáltatásák, különben az egyházfiak megbüntettetnek a constitutio szerént.

1746

Anno Domini 1746. die 4. Decembris Balavásáriní de novo exstructum templum consecratur per clarissimos dominos Georgium Körösi tanquam seniore m venerabilis hujus tractus et Andream J. Márkusfalvi notarium ejusdem venerabilis tractus, tempore loci ministri Absolonis Zágoni. Hoc tempore die 5^a Decembris in nomine Domini etiam Visitatio inchoatur in eadem ecclesia Balavásáriensi.

Reverendus dominus loci minister laudatur, sicque dominus rector, nec in ecclesia sunt diffi-cultates.

⁶⁸ GK – 28. kánon: Míg valahol az előbbi lelkészeknek egészen meg nem fizettek, akár elköltöztek már azok a parókiából, akár még ott vannak, addig újak oda bemenni és elődeik helyére állani – a szolgáltatótól va-ló egy éves felfüggesztés büntetése alatt – ne merészeljenek. Ez a szabály vonatkozik az iskolaigazgatókra is.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 379.

1748

*Visitatur ecclesia Balavásáriensis, praesente loci ministro reverendo domino Absolone Zágoni, scholae rectore domino Georgio Kontz anno 1748. die 16. Januarii.*⁷⁰

A tiszteletes minister és a scholamester recommendálatnak. Söröstély Mihályné hamissan megesküött, Csiki Bori lopásban elegyítette magát. Egrestőn restantiak vadnak, Balavásárán két személy felemás vallású, bért nem fizet. Az ecclesianak bora 64 veder, pénze 2 ft. Az egrestői ecclesianak Fületelkén vagy 167 forintya kiadva, melyre esztendőnként adnak interest 50 véka búzát, szalmájában búza 40 kalongya, vetése 9 véka.

Deliberatum [1.]: Söröstély Mihályné hamissan, hogy megesküött, constál az a Szent Visitatio előtt ex certissima ecclesiae relatione, azért excommunicáltatik. Deliberatum [2.]: Csiki Boritza lopással vádoltatik, tetszett azért most a Szent Széknek, hogy magát tisztítsa, ha pedig ezután is efélékkel vádoltatik excommunicáltatik. Deliberatum [3.]: Az egrestői egyházfiak admoniálatnak, hogy a restantiát beszolgáltatassák, hasonlóképpen a balavásáriak is, hogy amelly két aszszonyember bért nem akar a tiszteletes mesternek fizetni, fizetessenek meg, a férjével nem lakót pedig adigáják, hogy férje mellé mennyen.

1749

*A balavásári reformata ekklezsia jövai.*⁷¹

Prédikátor fizetése: 1. Minden házas ember ad búzát 50–50 kévét, zabot 30 kévét, mustot egy-egy vedret. Akinek afféléje nem terem, illendő árrát. Fát egy-egy szekérrel. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házasok esketéséért dr. 25 vagy egy szekér fa a bennvalótól, a künnvalótól ft. 1. 2. Mindenféle gabonából, búzából, mustból, kenderből, méhből, bárányból quarta. *Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat, a mesternek kettőt.*

Mester fizetése: Minden házas ember 25 kéve búzát, 10 kéve zabot, fél-fél veder mustot, vagy ha kinek ezek nem lesznek, illendő árrát. A fának harmadrésze. Edgy-egy harangozó kenyér. Mind a két fordulóra egy-egy hold földet kétszer megszántva bévetik s boronállyák.

Prédikatori örökségek: Vagy 1. A felső fordulóra egy rét a patak mellett, mellynek fellyül való szomszédja a falu réti, alóll való a patak. Az alsó fordulóra is vagy 1. A patak mellett, az alájárók végénél, amellynek alsó szomszédja Szombatfalvi, fellyül öszvehegyződik.

Mesterházhoz való örökségek: Az alsó fordulóban vagy 1. A Kisberken kívül, mellynek felső szomszédja a porgolát gyepű, alsó Szombatfalvi Sámuel. [74.] A felső fordulóra is vagy 1. A hídon fellyül, mellynek kívül való szomszédja a patak, belóll a falu törökbúza földi. A mesteri házban amelly ember lakik, ad esztendőre az esperestnek ft. 1. A prédikátornak pedig dolgozik tíz nap.

Ekklezsia jövai: Harang nr. 2, egyik nagyobb, a másik kisebb. Úr vacsorájához való edények: 1. Ezüst pohár nr. 2. Az edgyik nagyobb, lábos, kívül-belóll arannyas. A másik kisebb sellegforma, recés, övedzés vagy 1. három helyen rajta, arannyas az ajaka. 2. Egy ejteles ónkanna. 3. Két óntányér. 4. Keresztelő ónkanna, fél ejteles. Keszkenők nr. 5. 1. Egy potyolat, szkófiumból varrott, nyolc ág vagy 1. rajta. 2. Item egy potyolat zöld sellyemmel és szkófiummal varrott elegyesen. 3. Egy fejr sellyemmel varrott gyolcs, körül fejr csipkével. 4. Egy szép keszkenő, melly körül zsinorozás módgyára varratos, körül szép ágak vadnak rajta. 5. Egy sáhos asztalkeszkenő.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 404.

⁷¹ KükEhmLvt Conscr. 1749. 73–76.

Abroszok nr. 5. 1. Rece és gyolcs táblákból álló. 2. Egy szkófummal és elegyes sellyemmel varrott gyolcs abrosz, mellyen vadnak 8 virágok. 3. Gyapott, sáhos abrosz. 4. Az asztalon egy sáhos abrosz. 5. A prédikállószeiken kenderabrosz. Kendők nr. 4. Az első gyolcskendő, a két vége fejéres, rostos. A második vászon, fejéres, nagy varrás rajta. Az harmadik is vászon, lyukatos, fejéres a két végén. A negyedik az éneklőszeiken, vászon, fejéressel varrott. [75.]

Szőnyeg nr. 2. 1. Egy viseltes kilin a prédikállószeiken. 2. Egy székelő szőnyeg, Domokos Péter uram ajándéka.

Szántóföldek nr. 4. 1. A Patkós ér partján. Vicinussa a falu felől Albert István, a Küküllő felől Csomor Mihály. 2. Az edgyik Fahozó útban, mellynek vicinussa fellyül Szalma Gergely földé, alól Gyárfás Tamásné földé. [76.]

Observatio: Túl ezen jegy előtt s második numerus alatt lévő földnek egy része, circiter 50 öl hosszúságára, szélességére 15 öl, elcseréltetett titulus Szeredai Kristóff úrral, mellyről van contractus. Azon földnek megmaradt részét pedig az ekklézsia ugyan ekklézsia számára szőlővel béülttetett. [75.] 3. Item a szövérdei úton fellyül, vicinusa alól-fellyül az hegy. [76.] Az 3-dik numerus alatt lévő föld is elcseréltetett, az Határágy nevezetű helyben a határszélyben lévő földdel, mellynek egy részét a tiszteletes pap, más részit az oskolamester bírják. [75.] 4. A Kárászos tó mellett, mellynek belső szomszédja Berzenczei Péterné, alsó Csomor Mihály.

Az alsó fordulóra is vagyon nr. 3. 1-mo. A Gombodos nevű helyen, mellynek felső szomszédja Barát János, alsó Szeredai Sámuelné. 2. A második vagyon a Körtövényes nevű helyben, mellynek felső szomszédja Kun Sigmond, alsó Szalma István. 3. Az harmadik vagyon a szélföldben az ország úttya mellett, mellynek alsó szomszédja az ország úttya, felső a Szakmári árvái.

Rétek nr. 2. 1. A Hattyús tóban az ország úttya szomszédságában. Szomszédja az ország útá felől Kún Sigmond, alól Pap György, a Küküllő felől Csiki István, napkelet felől Barát János. 2. A Fokok mellett fellyül egy szegelet rét, mellynek napnyugot felől való szomszédja Barabás János, napkelet felől a falu réti.

Szőlők: Az Óriás nevű földéken fellyül, az Új szőlőkben vagyon egy, mellynek napkelet felől való szomszédja Csiki István, napnyugot felől Barát Mihály. [76.] Erdeje is vagyon az ekklézsiának, mellyet marosszéki götsi ekklézsia testált irrevocabiler örökösön, mellynek napkelet felől való szomszédja Alamár hegyesse, szövérdei erdő, napnyugot felől Veress Csere nevű götsi erdő, út vagyon egészen környülötte. *Az ezen faciesen, laponn irt erdő is ma szántóföld.*

Nota bene: 1. Sigmond Mihály lévén adós az ecclesianak 12 forinttal, nem lévén azt honnan megfizetni, adott azért a balavásári ecclesianak edgy irtás vagy orotván rétet, mellynek vicinussá az alsó határban alól napnyugot felől Szabó István, fellyül napkelet felől Fodor András. 2. Item Sigmond Mihály lévén az ecclesianak adós 4 forinttal contractualiter, adott edgy földet, Farkasok úttya nevű helyben, mellynek fellyül való vicinussa Szombatfalvi uram földi, alól Szalma Gergely uram földi. Ez zálogban vagyon. Az alább irt Nota bene alatt lévő földék pedig ma az ekklézsiánál nincsenek.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1749. die 14. Januarii tempore reverendi domini Absolonis Zágoni et domini rectoris Stephani Koncz.⁷²

Laudantur domini ministri. [420.] Difficultas: A tiszteletes miniszternek asztagját rosszul fedvén meg, hat kalongya kárt vallott ökegyelme. Török Jancsi nyilvánvaló káromkodással vádoltatik. Az ekklézsiának készpénze vagyon hft. 14. Búzája metr. 4., bora circiter nyolcvanöt veder.

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 419–420.

1750

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1750. die 14. Januarii in tempore reverendi domini Absolonis Szágoni [!], Verbi Divini ministri et rectoris domini Koncz qui optime recommendantur.⁷³

Difficultates: A mester a cinteremben kihányta a palánkot, holott már a sertések bójárnak a cinterembe. Restantiai vadnak a mesternek, nevezetesen fabéli. Semmi hajlékot sem építenek neki. 3. Papja híre nélkül fungálni jár a Gyárfásné asszonyom udvarába. A tiszteletes miniszternek is difficultassa vagyon eziránt, minthogy a quartat elfogták, bonificatiót kíván a mester béréből, úgy a szénarétből is.

Deliberatum [1.]: Admonióltatik a becsületes mester, hogy ennekutánna a palánknak békit hagyan és ott bejáró utat ne csinályon, se papja híre s akarattya nélkül imide-amoda ne járjon, és papja hivatalyába magát ne elegyítse sub poena canonica. Deliberatum [2.]: A restantiaért és ruinaért a Szent Visitatio mulctázhatná ugyan a becsületes eklézsiát, mindazáltal mostan elengedi, úgy mindazáltal, hogy a restantiákat intra quindenam beszolgáltassák, mert különben másszor poenaban incurral az eklézsia. Admonióltatik azon is az eklézsia, hogy a becsületes mesternek valami hajlékot is építtessenek, a parochialis háznak építtésében légyenek foglalatások.

1751

Visitatur hoc eodem tempore [1751. 31. Januarii] etiam mater ecclesia Balavásáriensis tempore reverendi domini Absolonis Zágoni.⁷⁴

Reverendus minister optime recommendatur. Difficultas: A gyermekek fel nem járnak az oskolába, sem a leányok a tanításra. Régi fabéli restantiajok vagyon a tiszteletes minisztereknek.

Deliberatum: Sub severa correptione admonióltatnak az atyák és anyák, hogy a fiúgyermeket az oskolába, a leánygyermeket a vasárnapi tanításra feljártassák, különben házasságoknak idején nem copuláltatnak. Insuper, minthogy régi fa restantiajok vagyon a tiszteletes minisztereknek, azért az egyházfiakat mulctázza a Szent Visitatio pro nunc egy forintig.

1752

Anno 1752. die 17. Januarii visitatur ecclesia Balavásáriensis tempore reverendi domini Absolonis Zágoni loci ministri sed modo aegrotantis in aedibus cujusdam honestae viduae Johannis Pap, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁵

Reverendus minister et dominus rector bene recommendantur. Difficultates: A tiszteletes miniszternek fia nyaratszaka a tilalmasban lovaival sok károkat téssen, mellyel sok háborúságot szerez a falu között. A tiszteletes miniszter is helytelenül feddődött predicatiojában amiatt, mellyel igen megbántotta a hallgatókat. 2 Szabó Istvánt megint elhatta a felesége és, amint hallatik, viselős, a németekkel jár és lakik most is Márkodban Marosszéken. 3. Vagyon három esztendeje, hogy az egyházfiak számot nem attanak és minden interes künn vagyon. Volt az idén az ecclesiának bora urn. 22, ezt elatták ft. 11, még vagyon bor urn. 7, búzája metr. 27, zab gel. 40.

⁷³ KükEhmLvt prot. II/3. 436.

⁷⁴ Uo. 447.

⁷⁵ Uo. 457.

Deliberatum: Minthogy ennyi időtől fogva az egyházfiak számot nem attanak, mely miatt periculumban forog az eklézsiának adóssága, melyben az eklézsia is vétkes, hogy számadásra nem adigálta az egyházfiakat, azért mind az ekléziát s mind az egyházfiakat mulctázza a Szent Visitatio in ft. 6 a constitutio szerént. Insuper imponálatik az eklézsiának, hogy ennekutánna az egyházfiságot senki addig le ne tehesse, míg a maga idejébéli interest fel nem szedi és arról igazán számot nem ad, annakfelette sub poena articulari admoniáltatik az eklézsia, hogy Szent György nap előtt számot vegyenek minden esztendőbéli egyházfiaktól és az interest beszédgyék.

1752

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1752. die 22. Novembris tempore reverendi domini Absolonis Zágoni ministri et rectoris domini Johannis Koncz.⁷⁶

Nulla difficultas erga pastorem, a parte rectorisque nulla es quaerella. A parte vero auditorium: Török Mihály hamissan megesküött.

1754

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1754. die 28. Januarii, tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris.⁷⁷

Optime recommendatur reverendus pastor. Difficultas: A pap fia sokat ellenkezik a mesterrel. A tiszteletes ministereknek sok restantiajok vagyon.

Deliberatum: Valakiknél restantiaik vagyon a tiszteletes ministereknek, kiváltképpen fabéli, admoniáltatnak, hogy Partialis előtt administrállyák, külömben a constitutio szerént megbüntettetnek a restansok.

1755

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1755. die 13. Januarii, tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris et rectoris domini Koncz.⁷⁸

Nullae sunt a partibus difficultates. Minthogy kiváltképpen való difficultasok nincsenek ezen eklézsiában, továbbra is admoneáltatik, hogy mindenekben igyekezzék az eklézsia dolgait előmozdítani, kivált az interesteket felszedni, a restantiákat beszoigáltatni, a ruinákat reparálni, hogy mindenkoron dicséretet vehessen a szent eklézsia. Bora vagyon az eklézsiának veder 68.

1756

*Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1756. die 31. Januarii, tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris et rectoris domini Stephani Koncz.
Optime recommendantur utrique.⁷⁹*

Difficultates: Pap Jánosné lopásban elegyítettte magát egynehány ízben. 2-do. A tiszteletes ministernek sok restantiajok vagyon. 3. A mester papja híre nélkül vagál, gyermekei immorigorusok, felessége nyelveskedő.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 463.

⁷⁷ Uo. 470.

⁷⁸ Uo. 476.

⁷⁹ Uo. 488.

Deliberatum [1.]: Minthogy Pap Jánosné nyilvánvaló lopásokba elegyítettette magát, melynek némely részéről meg is békéltett a károssal, azért az articulus szerént excommunicáltatik a szent gyülekezetből mindaddig, míg eklézsiát conciliál és magát megjobbítja.

Deliberatum [2.]: Minthogy sok restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek, büntetést érdemlenének az egyházfiak, de mostan remittáltatik a poena ea conditione, hogy Gergely pápa nap előtt bészolgáltatassák, hogy ennekutánna is a büntetést evitálhassák.

Deliberatum [3.]: A mester is, Koncz uram admoniáltatik, hogy magátt, feleségét, gyermekeit úgy moderállya a tiszteletes papjához, hogy többé panasz ne hallattassék, mert a gravis animadversiot nem evitállya. Nota bene: Vagyon az eklézsiának búzája in gel. 18, bora urn. 10, pénze ft. 6.

1757

Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1757. die 23. Januarii tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris et rectoris domini Georgii Koncz.⁸⁰

Reverendus minister optime recommendatur, nec contra rectorem est quidquid observabile.

Difficultates: A tiszteletes minister quartalyát (!) némelyek igazán ki nem adgyák. Restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek, ruinak is vadnak, nevezetesen a mester életén. Nota bene: A cinterembe már nem temetkezh[n]i a sok temetés miatt, új temetőt kérnek. Nota bene: Az eklézsiában némelyek az egyházfi hivatalyoknak nem engedelmeskednek és az eklézsia dolgára nem mennek.

Amely zálogosított szövérdi erdőnek a contractus ellen való fáit kiváktág[!], azok az emberek, úgymint 1-mo Kóré Péter catholicus, 2. Demeter György, ez is catholicus, 3. Lázár László két fát vágott, most Ebesfalván lakik. Gyárfásné asszonyának is amely jutott, azt is többől vágatta ki a bírása, n[agy]kendi Demeter János. 4. Gerendi Márton is egyet vágott ki többől, kiket bona fide attak ki Sütő és Szalma Gergely.

Deliberatum [1.]: Tapasztaltatik, hogy a balavásári eklézsiában a quartat némelyek igazán ki nem adgyák a tiszteletes ministernek, hanem eltitkollyák, mely ha ennekutánna comperiáltatik, az articulusban a quartakról írt poenat el nem kerülük.

Deliberatum [2.]: A restansok admoniáltatnak, hogy intra quindenam a restantiakat bészolgáltatassák, vagy a tiszteletes ministerekkel megegyezzenek, a ruinakot is sub eo tempore reparállyák.

Deliberatum [3.]: Tapasztaltatik az is, hogy némelyek, mikor az eklézsia dolgára hívják az egyházfiak, nem engedelmeskednek, hanem az egyházfiakkal versenyeskednek, kik ha ennekutánna is comperiáltatnak, a constitutio szerént keményen megbüntettetnek.

Deliberatum [4.]: Régen tapasztalta azt is a Szent Visitatio, hogy itt a cinterem a temetésekkel egészen bétölt, mely ha mégis continuáltatik, nagy kárt fog causálni a templomnak, azért admoniáltatik az eklézsia, hogy temetőhelyet fogjanak fel és oda temetkezzenek.

Deliberatum [5.]: Adhortáltatik a szent eklézsia azon is, hogy meggondolván azt, mely igen megfogytatkozott itten a tiszteletes ministernek fizetése a quartaknak elvételével, azért magokban szállván a hallgatók, igyekezzék bonificálni a bért.

Deliberatum [6.]: Akik a szövérdi erdőn a contractus ellen többől vágta ki a nagy fát, ha abból az eklézsiának kára fogna következni, tehát azok fizessék meg a kárt, akik cselekedték, kik fellyebb specificáltattak is.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 496.

1758

*Visitatur ecclesia Balavásáriensis anno 1758. die 25. Januarii,
tempore reverendi domini Absolonis Zágoni pastoris
et domini Georgii Koncz rectoris.⁸¹*

Difficultates: Nullae sunt difficultates adversus pastorem. Fa restantiai vadnak a tiszteletes ministernek. A quartat elvették némelyek, a populo nem akarja bonificálni a bért. A mesternek is restantiai vadnak, nevezetesen három esztendőbeli fa restantiai. Gerendi Sámuel nem akar semmi bért adni. Búzája vagyon az ekléziának in gel. 20. Bora vagyon actu urn. 10, elattak urn. 22. Pénze készen vagyon ft. 30 és az eladott bornak az árrának egy része még künn vagyon.

Deliberatum [1.]: A tavalyi deliberatum szerint mostan is adhortáltatik a szent gyülekezet a bonificatoria, meggondolván a tiszteletes ministernek hűséges és hasznos szolgáltyát, mind peniglen bérének nagy megcsonkulását.

Deliberatum [2.]: Szomorún értyük mely sok restantiai légyenek ebben az ekléziában a tiszteletes ministereknek, kivált a becsületes mesternek három esztendőkbéli, melyekért büntetést érdemlenének a restansok, de még ez egy úttal elengettetik a büntetés ea conditione, hogy minden restantiakot, de kivált a fát ezen a szánúton beszolgáltatassák. Gerendi Sámuel is megegyezék a bérről, különben külső tiszttel is megvéttyük.

1759

Visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis anno 1759. die 29. Januarii, pastore Absolone Zágoni, ludimagistro Georgio Koncz, praesentibus curatoribus ecclesiae Gregorio Szalma, Michaelae Sütő, aedilibus Andrea Pap, Michaelae Bíró et aliis ecclesiae membris.⁸²

Laudatur reverendus Verbi Divini minister quoad omnes partes functionis suae. Nullae quereae etiam adversus ludimagistrum in merito.

Difficultates: Magyarosi Mihály botránkoztató személy, mert paráznsággal vádoltatik. A quarta egészen elveszett, de a hallgatóktól mégis nincsen semmi bonificatio. Nagy András, Verebélyi Sigmond uram jobbagya quartat nem ad. Restantiaji vadnak a tiszteletes ministereknek. Nagy Márton sem ad quartat. Ruinak vadnak.

Deliberatum [1.]: Magyarosi Mihály nyilvánvaló paráznságban találtatván, excommunicáltatik. Deliberatum [2.]: Nyilvánvaló dolog, hogy a tiszteletes balavásári ministernek bére a quartanak elkárosulásával igen megcsonkult, [522.] azért az balavásári hallgatók isteni félelemmel adhortáltatnak, hogy akiket Isten mivel áldott meg, a tiszteletes minister jövedelmét igyekezzék pótolni, hogy lehessen subsistálnia.

Deliberatum [3.]: Tudták az egyházfiak kötelességeket, hogy hitek szerint tartoznak a tiszteletes ministernek bérét beszolgáltatni, parancsolattyok is volt iránta a cursusban, de mivel bé nem szolgáltatták a bért in poenam neglecti officii méltó, hogy incurraljanak. Deliberatum [4.]: Sok ruinak is találtatván, az ecclesia Canon szerint mulasztatik, kiváltképpen az háznak nagy fedetlensége [miatt] a tiszteletes ministernek igen nagy szenvedése vagyon. Vagyon az ecclesianak készpénze 12 magyar forint. Vagyon bora valami hetven veder.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/3. 509.

⁸² Uo. 521–522.

1760

Visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis anno 1760. die 1. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Absolone Zágoni, ludimagistro Georgio Koncz, praesentibus ecclesiae civibus nempe curatore Gregorio Szalma, aedili Andrea Pap, aliisque.⁸³

Difficultates: Restantiaja vagyon a tiszteletes ministernek, kiváltképpen fa. Mesteri fa is restantiában vagyon valami huszonöt szekérrel.

1761

Visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis anno 1761. die 24. Februarii, dum piae defunctus vir reverendus Absolon S. Zágoni in parochia.⁸⁴

Adhuc sine sepulchro mortuus jacerat, qui omni cum laude per decursum 41 annorum Verbi Divini minister fuisset, 22da mensis currentis ex ecclesia sua filiali Egrestőiensi ibi administrata sacra coena veniret Nagykindinum ut juratus assessor ad [562.] anniversariam Visitationem, exundante aqua fluvii qui dicitur Küküllő, aquae immersus vitam cum morte circa horam 5-tam vel 6-tam vespertinam commutavit, Nagykindino redux. Difficultas: A mesterné s némely asszonyok túszhajrással vádoltatnak.

Deliberatum: Balavásári mesterné Koncz Györgyné, igaz, hogy taláztatik valami oly beszédekben, melyeket nem kell vala cselekedni, de más asszonyok is taláztatnak ebben, s mivel csak túszhajrással taláztatnak minden dolgok, azért tetszett az ítéletnek, hogy az ok nélkül felháborodott felek egymást kövessék meg, nevezetesen a mesterné Szalma Gergelyné. Gerendi Sámuelné pedig, mint látszik, hogy ennek a dolognak kezdetében igen involválódik, admoniálattatik, hogy a szóhajrástól magát tartóztassa meg, napáját kövesse meg stante Visitatione.

1762

Visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis anno 1762. die 13. mensis Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro Georgio Koncz, praesentibus curatore Gregorio Szalma, aedilibus Johanne Bíró, Georgio Barabás, aliisque ecclesiae membris, Martino Csiki, Johanne Szalma, Georgio Szalma, Stephano Csiki, Georgio Csiki, Nicolao Márton.⁸⁵

Difficultas: Gerendi Mártonné, Magyar Jánosné a templomban botránkoztattak.

Deliberatum: Nyilvánvaló a Szent Visitatio előtt, hogy Gerendi Mártonné és Magyar Jánosné a templomban a székekben való ülés miatt botránkoztattanak a méltóságos Superemum Consistorium deliberatuma ellen, minekokáért ugyanazon deliberatumban megírt poenában seorsim et sigillatim incurrálnak.

Vagyon az ecclesianak 21 kalangya búzája s 70 veder bora. Készpénze circiter 17 hft. Interesse kiadott pénz a lysta szerint.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/3. 541.

⁸⁴ Uo. 561–562.

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 15.

1763 ■ január

Anno 1763. die 19. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, praesentibus ecclesiae membris nempe: curatore Gregorio Szalma, aedilibus Johanne Pap, Johanne Szalma, Georgio Szalma, Georgio Barabás, Georgio et Martino Csiki.⁸⁶

Nulla controversia, Deo sint laudes, inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam, ludimagistrumque. Vagyon az ecclesianak készpénze valami 16 hft. Vagyon bora 40 veder.

1763 ■ november

Anno 1763. die 17. Novembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Balavására, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, praesentibus ecclesiae curatore Gregorio Szalma, aedilibus Johanne Pap, Johanne Szalma, Johanne Fodor, Georgio, Martino Csiki, Stephano Nagy, Andrea Pap, aliisque ut Gregorio Albert.⁸⁷

Difficultates: Ruinak vadnak, úgy bérbéli restantia is. Fabéli restantia is vagyon némelyekenn 1762-re. Vagyon az ecclesianak készpénze hft. 24. Búza in gel. 30.

Deliberatum: Sajnálja a Szent Visitatio, hogy sok ruínakat talál, melyért mulctáztatik az ecclesia a constitutio szerint, szintén úgy az egyházfiak mulctáztatnak restségükért, hogy az bért bé nem szolgáltatták.

1764

Anno 1764. die 18. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae est in Balavására, pastore reverendo Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo Stephano Fekete, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Gregorio Szalma, aedilibus Gregorio Albert et Stephano Csiki, Andrea Pap, Georgio et Martino Csiki, Stephano Nagy, Michael Szalma.⁸⁸

Nulla notabilis controversia inter Verbi Divini ministros et ecclesiam. Difficultates: Ruinak vadnak, kára is abból a tiszteletes ministernek. A vékások gyengén fizetnek.

1765

Anno 1765. die 14. Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Balavására tempore reverendi domini Francisci Pétsi, ludimagistri domini Stephani Fekete, praesentibus curatoribus Gregorio Szalma et Martino Tsiki, aedilibus Stephano Dali et Martino Bíró, aliisque ecclesiae civibus Georgio Tsiki, Georgio Szalma, Gregorio Albert, Georgio Barabás, Stephano Nagj.⁸⁹

Salva sunt omnia inter ecclesiam et Verbi Divini ministros. Majorság után termett bora urn. 14 ~ tizennégy veder. Interesse jött bora urn. 34 ~ harmincnégy. Búzája in gel. 16 ~ tizenhat kalongya búzája. Készpénze hft. 36 ~ harminchat. Adóssága a lista szerint, melyre mustot adnak interesse.

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 44.

⁸⁷ Uo. 47.

⁸⁸ Uo. 66.

⁸⁹ Uo. 82.

1768

Anno 1768. die 8va Februarii visitata est ecclesia reformata Ballavásáriensis, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, curatoribus Gregorio Szalma et Martino Csiki, aedilibus Johanne Csiki et Michaele Török, praesentibus aliis etiam ecclesiae plurisque membris.⁹⁰

Deo sint laudes, nullae sunt in ecclesia difficultates.

1769

Anno 1769. die 30ma Januarii visitatur ecclesia reformata Balavásáriensis, praesente Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, curatore Gregorio Szalma, aedilibus Johanne Csiki, Michaele Török, caeterisque ecclesiae membris Stephano Nagy, Johanne Pap, Martino Bíró etc.⁹¹

A tiszteletes minister ellen semmit sem panaszoznak. Omnia sunt salva inter ecclesiam et Verbi Divini ministerium.

1770

Anno 1770. die 4ta Februarii visitatur ecclesia reformata Ballavásáriensis, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro domino Stephano Fekete, aedilibus Andrea Pap, Joanne Szabó, curatore Georgio Csiki, ecclesiae membris Gregorio Szalma, Georgio Szalma, Martino Csiki, Georgio Barabás etc praesentibus.⁹²

Inter ministros et ecclesiam omnia sunt salva.

1771

Anno 1771. 12ª Januarii visitata est ecclesia reformata Ballavásáriensis, tempore reverendi domini Francisci Pétsi, ludimagistri humanissimi domini Stephani Fekete, curatoris Georgii Csiki, aedilium Georgii Szalma, Johannis Bíró, praesentibus titulado domino Michaele Ádámosi, Gregorio Szalma et aliis.⁹³

Bene convenit inter ecclesiam et ministros. Observandum: Minthogy a ballavásári ecclesiában a quarta, mely a papi bérnek főbb része vala, majd egészen elvétetett, azért a Szent Visitatio és a tiszteletes atyafi sollicitálá a nemes ecclesiát, hogy ezen defectust bonificálná valami szántással, de a szent ecclesia szántást bizonyos okokra nézve nem ígérhete, hanem közönséges meg egyezésből [162.] arra méne: Léván ennekelőtte a ballavásári ecclesia papjának búzábeli bére 35 kévéből álló, ennekutánna pótolja azt ötven kévéből álló két öreg kalongyára úgy, hogy a modo imposterum legyen a papnak búzábeli rendszerint való bére két kalongya, melyet esztendőnként minden majorkodó ember intacte megadni tartozzék.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 120.

⁹¹ Uo. 136.

⁹² Uo. 144.

⁹³ Uo. 161–162.

1772

Visitatio continuata in ecclesia Ballavásáriensi [10ma Januarii 1772.] tempore reverendi domini Francisci Pétsi pastoris et Stephani Fekete ludi rectoris, curatore Georgio Csiki, aedilibus Georgio Szalma et Johanne Bíró, praesentibus Michaele Szalma, Martino Csiki, Georgio Barabás, Georgio Pap, Andrea Magyar, Stephano Nagy et aliis.⁹⁴

Isten jóvoltából nem volt itt semmi olyas bajoskodás.

1773

Continuata est Visitatio in ecclesia Ballavásáriensi [1773. 5^a Januarii], praesente reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, curatore Georgio Csiki, aedili Georgio Barabás, Michaele Barát, Michaele Szalma, Andrea Szabó et aliis.⁹⁵

Az ecclesia és a tiszteletes ministerek között jó egyesség van. Difficultas: Balás Miklósné botrányoztató személy, aki után titulus ispány uram kurvaságáért inquiráltatott is.

Deliberatum: Tavaly is megparancsulta volt a Szent Visitatio, hogy Balás Miklósné hozzon levelet, miképpen szabadult a tisztt impetitioja alól, de nem cselekedte, azért még most pro superabundanti engedtetik harmadnap, mely alatt ha magát nem legitimálja és ártatlanságát meg nem mutatya, a szentegyházból tiltassék ki.

1774

Anno 1774. die 29ª Januarii visitatur ecclesia reformata Ballavásáriensis, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo domino Stephano Fekete, praesente curatore Georgio Csiki, aedilibus Martino Albert, Samuele Gerendi, ecclesiae membris Michaele Szalma, Georgio Barabás, Georgio Szalma, Andrea Szabó, Andrea Pap, Stephano Nagy, Nicolao Bíró, Michaele Török, Michaele Balog et caeteris multis.⁹⁶

Deo sint laudes, bene convenit inter ecclesias et Verbi Divini ministrum et ludimagistrum, hanem a búza és fabérből sok restantia vagyon, melyért az egyházfiak admoneáltatnak, hogy intra quindenam minden restantiat beszolgáltassanak, ha pedig ezt véghez nem viszik az egyházfiak, a constitutio szerint az egyházfiakon desummáltatik.

1775

Anno 1775. 30. Januarii a Szent Visitationak continuálása volt a ballavásári reformata ecclesiában tiszteletes Pétsi Ferentz és oskolamester Fekete István ökegyelmek idejekben, amelyben is jelen voltak curator Tsiki György, szentegyházfiak Albert Márton, Gerendi Sámuel, az ecclesia tagjai közül pedig Albert Gergely, Szalma Mihály, Barabás György, Nagy István, Tsiki Márton, Pap János, Barát Mihály, Szabó György, Bíró Miklós s mások is.⁹⁷

A tiszteletes minister és ecclesia között jó békesség vagyon.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 182.

⁹⁵ Uo. 195.

⁹⁶ Uo. 224–225.

⁹⁷ Uo. 248.

1776

Continuative [1776.] visitáltatott a ballavásári ecclesia tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén curator Csiki Márton, szentegyházfiaival Nagy Istvánnal és Gerendi Mihállyal együtt, nemkülömben az ecclesiabeliek közül Szalma Mihály, Barabás György, Csiki György, Pap András, Bíró Miklós, Szalma Gergely és mások.⁹⁸

Itt mindeneket jó rendben talált a Szent Visitatio úgynnyira, hogy csak egy szó panasz vagy egyéb baj az ecclesia és tiszteletes ministerek között nem volt, mely ritka példa.

1777

31. Januarii [1777.] visitáltatott a balavásári reformata nemes ecclesia tiszteletes Pétsi Ferentz és oskolamester Fekete István ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitation curator Tsiki Márton, egyházfi Nagy István [317.] és az ecclesia tagjai közül Tsiki György, Dali István, Pap András, Bíró Miklós, Gerendi Mihály, Albert Márton, Szalma Gergely, Pap János s mások is.⁹⁹

Az atyafi ellen semmi panasz nincsen. Difficultas: Némely jövevény mesteremberek nem akarnak úgy fizetni, amint itt törvény szerént kell fizetni. Deliberatum: Minden hallgató az ecclesiában tartsa magát ez helyben való bérnek rendihez, tetszett az ítéletnek.

1778

14. Februarii [1778.] visitáltatott continuative a balavásári reformata szent eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia ökegyelme papságában és Fekete István ökegyelme oskolamesterségében, curator Csiki Márton, egyházfiak Bíró István, Balog Mihály idejekben. Az eklézsia tagjai közzül Szalma Mihály, Csiki György, Nagy István, Tszimadia József, Szabó György, Török Mihály és Albert Márton s mások jelenlétekben.¹⁰⁰

A tiszteletes atyafi ellen, Istennek hála, semmi panassza nincsen az eklézsianak. A mester ellen sincsen. A tiszteletes atyafinak és oskolamesternek sincsen az eklézsia ellen semmi egyéb panassza, hanem, hogy restantiariusok vannak.

Deliberatum: Az egyházfiak és curator intra quindenam beszolgáltatassanak mindennemű restantiában lévő bért külömben magok fognak lakolni.

1779 ■ március

Anno 1779. die 11. mensis Martii visitata est ecclesia reformata Balavásáriensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi et ludimagistro Stephano Fekete, praesentibus curatore Martino Csiki, aedilibus Johanne Csiki et Graegorio[!] Szabó, ecclesiae membris Michaele Szalma, Stephano Nagy, Nicolao Bíró, Georgio Szalma, Andrea Pap, Michaele Barát, caeterisque gregarum.¹⁰¹

Inter parochum et ecclesias salva sunt omnia, et in omnibus per ludimagistrum.

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 287.

⁹⁹ Uo. 316–317

¹⁰⁰ Uo. II/4. 356.

¹⁰¹ Uo. II/4. 374.

1779 ■ december

Visitáltatott continuative die 13^a Decembris [1779.] a balavásári eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyámfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Tsiki Márton, egyházfiak Tsiki János, Szabó Gergely, az eklézsia közönséges tagjai között pedig Szalma Mihály, Gerendi Sámuel, Bíró János, Szalma György, Nagy [384.] István, Török Mihály és mások.¹⁰²

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi dicsértetik mindenekben házával egyetembe. Az oskolamester Fekete István ökegyelme is egyébképpen dicsértetik, hanem az oskolába járó gyermekeket nem jól regulázza. Deliberatum [1.]: Ha jól nem regulázza ezután az oskolát, Canon szerint megbüntettetik.

Difficultas: Fabéli restantiaja vagyon a tiszteletes atyafinak. Deliberatum [2.]: Ha ezután talál restantiát a Szent Visitatio, az egyházfiak egy forintig megbüntettetnek, mégis a restantiát magok fizetik meg. A balavásári eklézsianak adósságait számba vettük, leveleit regisztráltuk, készpénze vagyon ötszázhárom magyar forint húsz pénz. Curator lett Tsiki Márton, egyházfiak Tsiki János, Szabó Gergely.

1781

Continuative visitáltatott die 20^a Februarii [1781.] a balavásári reformata eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyámfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Tsiki Márton, egyházfi Tsiki János, Szabó Gergely, a többi eklézsia tagjai közül Szalma Mihály, Kádár János, Jó Miklós, Gerendi Sámuel, Szalma György, Albert Márton, Magyar András és mások.¹⁰³

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselése ellen nincs semmi panasz.

Difficultas [1.]: Restantiajok vagyon itten is a tiszteletes ministereknek. Deliberatum [1.]: Recommendálja felhajtását a Szent Visitatio a titulus processualis szolgabíró úrnak.

Difficultas [2.]: Némelyek, akik interesre vettek ki pénzt az eklézsiaától, nem akarják az interest fizetni. Deliberatum [2.]: Serio parancsolja a Szent Visitatio az eklézsianak, hogy az ilyen helyekről intra quindenam a capitalist is felvegyék és jobb helyre elocálják. A mesterre sincs semmi panasz, az iskola is fel kezdett állani Isten jóvoltából, az nagyobb rendű ifjak is szépen tanultak.

Curatorságba megmarasztatott Tsiki Márton, egyházfiak Szalma György, Pap István. Pénze szépen vagyon az eklézsianak, mintegy 500 egynéhány magyar forintja.

1782

Anno 1782. visitáltatott continuative die 1^a Februarii a balavásári reformata eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyámfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Tsiki Márton, egyházfi Szalma György, Pap István, az eklézsia közönséges tagjai között Barabás György, Nagy István, Barát Mihály, Szabó György, Balás Mihály, Gerendi Mihály, Szalma Mihály és mások.¹⁰⁴

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen nincs semmi panasz. A legények és leányok feljártak a templombéli tanításokra és jól tanultak. Difficultas [1.]: Most is restantiaja a tiszteletes ministernek. Deliberatum [1.]: A brachium által igazításba véteti a Szent Visitatio.

¹⁰² KükEhmLvt prot. II/4. 383–384.

¹⁰³ Uo. 485.

¹⁰⁴ Uo. 511–512.

Difficultas [2.]: Az interest némelyek az debitorok közzül nem akarják fizetni. Deliberatum [2.]: Specificálja a curator azokat és igazítást téssen benne a Szent Visitatio. A számadás iránt nincs semmi difficultas. A mester ellen sincs panasz, a gyermekek is jól tanulnak keze alatt, amint az előttünk tett examenjeből megtetszett. Curator lett Barabás György, az egyházfiakat megmarasztották.

1783

Continuáltatott a Visitatio 27^a Februarii [1783.] a balavásári reformata ekkleziában tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitation curator Barabás György, egyházfiak Szalma György, Pap István, az ekkleziás több tagjai közül pedig Nagy István, Török Mihály, Albert Márton, Tsiki János, Bíró Mihály, Sütő Gergely s mások is.¹⁰⁵

Úrasztali terítő, 1825 – részlet

a kijáratás után, ha tapasztaltatik, hogy titulus Árkosi uram az ekkleziás kaszálójából elfoglalt, törvényesen rehabeálni igyekezze az ekkleziás, a gyept pedig a szántóföldről maga helyére visszatétesse.

Difficultas [3.]: Tsiki István fogadta volt tavaj[!] kézbeadással a Szent Visitatio előtt, hogy Szent Márton napig az interest, mellyel restál, megfizeti s mégis nem tellyesítette. Deliberatum: Újra a Szent Visitatio terminust téssen Csiki Istvánnak, a jövő Szent György napját, hogy addig, minthogy az adósságból Tsiki Jánosra is akar valamit rázni, eligazítsa baját, mert azon túl a Szent Visitatio nem várja Csiki Istvánt, hanem rendes úttján eligazította. [575.] A curator tovább is megmaradt, egyházfiságra pedig választattak Albert István és Bíró Mihály. A mester ellen semmi egyéb panasz nincsen, hanem hogy a gyermekeket restesen tanítja, mellyről meg fog intettetni ökegyelme.

Ezen ekkleziásának is nincsen a tiszteletes atyafi papi kötelessége folytatása és magaviselése ellen semmi panassza. [574.]

Difficultas [1.]: Az ifúság ritkán marasztatik fel tanításra, de az ifjak éppen tellyességgel semmi segítséggel nincsenek a tiszteletes atyafinak. Deliberatum: Szent György naptól fogva Szent Mihály napig, mikor Egrestőre nem menyen, a tiszteletes atyafinak kötelessége minden vasárnap fennmarasztani az ifúságot tanításra, de az ifjak is tartoznak Canon szerint egy-egy napi munkával a tiszteletes atyafit segíteni, vagy ha azt redimálni akarják, két-két kupa mustot fizetni. A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza az ekkleziás ellen, bérít is becsülettel beszélgettatták.

Difficultas [2.]: A pallónál való, papi ház után járó kaszálónak a Patak fenék felől való résziből titulus Árkosi Bálint uram elkaszáltatott. A mesteri ház után járandó szántóföldre pedig a szőlőgyepű igen lejött. Deliberatum: Mindenik helyet szolgabíró által kijártassák a curatorok három forint büntetés alatt és

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 572–575.

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio die eodem [17^a Februarii 1784.] a balavásári reformata ekkleziában tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Barabás György, egyházfiak Bíró Mihály és Albert István, az ekklezsia több tagjai között Nagy István, Szalma György, Pap András, Tsiki István, Bíró Miklós s mások is.¹⁰⁶

Nincsen az ekkleziának semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen, a tiszteletes atyafi sem panaszol egyebet az ekklezsia ellen, hanem azt, hogy találkoznak olyan emberek, kik azért, hogy maga idejében rendes fizetését megkívánnyá, lármáznak, zúgolódnak, de hogy tovább is a méltóságos Supremum Consistorium rendelkezéséhez tartsa magát a tiszteletes atyafi és bérit idejében, azaz újj esztendő előtt felvétesse, több kedvetlenségeknek eltávoztatásáért, igenis approbálja a Szent Visitatio.

Difficultas [1.]: Dali Mihály s mások is egynéhányan máig is a fabért bé nem szolgáltatták a tiszteletes atyafinak. Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio a curatoroknak s egyházfiaknak hogy nyolcadnap alatt beszolgáltassák a restantiat, mert különben a kárt magok fizetik meg. [26.]

Difficultas [2.]: A pallónál való, papi ház után valóságos kaszáló egy részének titulus Árkosi Bálint által való elkaszáltatásának, nemkülömben a mesteri ház után járó szántóföldre erősen lement gyepeknél megigazítottatása megparancsoltatott volt tavaly a curatornak s egyházfiaknak kemény büntetés alatt, mégis nem teljesítették. Deliberatum: Most újra parancsolja a Szent Visitatio, hogy azon helyeket a curator s egyházfiak szolgabíró által kijáratassák, mert ha a jövő tavaszon is Szent György nap előtt ki nem jártatják, bizonyosok lehetnek benne, hogy engedetlenségeknek büntetését elvészik. A curator és egyházfiak megmarasztattanak.

1786

Continuáltatott die eodem [21^a Februarii 1786.] a Szent Visitatio a balavásári reformata ekkleziában tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator idősb Szalma György, egyházfiak Bíró Mihály és Nagy Pál, ezeken kívül Csiki Márton, Szalma Mihály, Albert Márton, Nagy János stb.¹⁰⁷

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása ellen nincsen panasz.

Difficultas [1.]: Az oskolamester, miolta a parancsolatot látta, melyben a mesterek a templomi cathedraból eltoltattak s csak pulpitus mellé szorítottattak, tellyességgel nem prédikállott, illetlennek tartván prédikállani a pulpitus mellől, amikor üress a prédikáló szék. [83.] Deliberatum: Most az egyszer a Szent Visitatio oskolamester ökegyelmének ezen engedetlenségét, minthogy mind maga, mind tiszteletes papja tudatlansággal menti azon dologban, elengedi, úgy mindazáltal, hogy ennekutánna, hanem ha önként kemény büntetést akar vonni magára, azt szoross kötelességének esmérje, s gyakorolja is, hogy valamikor illő, maga mesteri vagy cantori helyéről prédikáljon.

Difficultas [2.]: A tiszteletes atyafinak vagynak búza, zab, fa restantiai, úgy az oskolamesternek is. Deliberatum: Minthogy azon restansoknak már zálagjokot vették a curator és egyházfiak, harmadnap alatt ha a restansok meg nem egyeznek a ministerekkel, tehát becsültessek meg

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 25–26.

¹⁰⁷ Uo. 82–83.

a zálagokat s eladván, fizessék meg a ministereknek a restantiakat. Az oskolamesternek cantori hivatala s gyermekek körül való igyekezetéről is nincs semmi panasz.

Observatio: Observáltak ezen ekkleziájában, hogy az ekkleziabéliek a tiszteletes atyafinak híre nélkül, az ekkleziá borát kedvek szerint költik, noha ezelőtt is tudtára adatott az az ekkleziának, hogy a pap hírrel s consensussal kell az ekkleziájában mindenkinek folyni. Mostan azért újra panacsolja a Szent Visitatio az ekkleziának, hogy tartsa ezen dologban is magát a felsőbb rendelkezésekhez és ezután az ekkleziá bora legyen a tiszteletes atyafi és a curator pecséttyek alatt, és ahhoz senki a tiszteletes atyafi híre s consensussa nélkül nyúlni ne merészeljen. A curator megmaradott. Egyházfinak választattak Szalma Mihály és Pap Mihály. Eskütteknek Szabó György, Csiki Márton, Albert Márton, ifj. Szalma György, Bíró Mihály.

1787

Continuáltatt a Szent Visitatio die 23^a Februarii [1787.] a balavásári reformata ekkleziájában tiszteletes Fülei József atyánkfia és oskolamester Fekete István ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator öreg Szalma György, egyházfi Szalma Mihály, ezeken kívül Szabó György, Szalma Gergelly, Nagy János, Bíró Miklós, Török Gergelly stb.¹⁰⁸

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete ellen nincs semmi panasz. Maga sem panaszol ekkleziájá ellen semmi részben. Az ekkleziá javaiban nincsen semmi kár. Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, mind cantori, mind mesteri hivatalában szorgalmatosonn eljárt. Maga sem panaszol az ekkleziá ellen. Curator megmaradott. Egyházfiakká választattak Török Gergelly és Sütő Gergelly.

1788

Eodem die [29^a Februarii 1788.] visitáltatt a balavásári reformata ekkleziá tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szalma György, egyházfi Török Gergelly, Nagy István, Csiki Márton, Pap András, Albert István, Dali István, Gerendi Márton s mások is igen felesenn.¹⁰⁹

Ad 1. et 2.: Dicséretesen véghezvitte a tiszteletes atyafi a maga papi kötelességét. Élete is feddhetetlen. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem az: Difficultas: A quartat sokan nem akarják megadni. Conclusum: Hogy rövid idő alatt bé nem fizetik, a titulus processualis szolgabíró fog iránta requiráltatni. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az ekkleziá javaiban nincsen semmi kár, a számadás is jól véghez ment. Difficultas: Titulus Gyárfás Sigmond úr adóss az ekkleziának 15 magyarforintokkal, interessit sem praestálja, sőt szidja, ha kéri, az egyházfiakat. Nemkülömben titulusa Sárosi Jánosné asszony is adós négy forinttal, mellyért kezestiszteletes Pétsi uram, de ez is hijában hever. Conclusum: Admoneáltatni kell titulus Gyárfás urat a titulus processualis szolgabíró által és a feleletet el kell vinni a tiszteletes seniorhoz. Nemkülömben admoneáltatni kell a más adósságért való kezest is. Ad 6.: A protocollumok hiba nélkül vagynak. Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen sincs az ekkleziának semmi panassza. Maga sem ad semmi panaszt az ekkleziá ellen. Tanítványi is vagynak s tanulnak.

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 103.

¹⁰⁹ Uo. 130.

1789

Continuáltatott eodem die [20^a Martii 1789.] a Szent Visitatio a balavásári reformata ekkléziában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István iskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szalma György, egyházfiak Török Gergelly és Sütő Gergelly. Ezekén kívül Albert Márton, Csiki Márton, Bíró Mihály, Szabó György, ifj. Szalma György, Nagy Pál, Bíró Miklós s mások is felesenn.¹¹⁰

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekkléziának a tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása és magaviselete ellen legkisebb panasz is. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az ekklézia javaiban semmi kár nincsen, hanem a tavaly is consignált adósok, kik iránt a volt a Szent Visitatio rendelése, hogy processualis titulus szolgabíró által admoneáltassa az ekklézia az adóssokot és a feleletet a tiszteletes seniorhoz kell vinni, de ezt az ekklézia elmulatta. Újra azért ezt az útmutatást most megújítja a Szent Visitatio és a curatornak parancsolja, hogy végbenvinni el ne mulassa. Difficultas: Gerendi Sámuel adóss volt az ekkléziának 11 magyar forintokkal s megholt, már ma a fija, Márton sem a summát, sem interestit megfizetni nem akarja. [161.] Conclusum: Eziránt maga a tiszteletes atyafi requirálja a titulus processualis szolgabíró urat és igazításba vétetni el ne mulassa. A számadás megvizsgálatván, helyesnek találtatott.

Ad 6.: A protocollumok jól találtattak. Ad 7.: Az iskolamester ellen nincsen panasz. Sok tanítvánnyal vagynak, megpróbáltatának, jól tanulnak. Ad 8.: Magának sincs semmi panassza az iskolamesternek az ekklézia ellen. Observatio: Gerendi Márton, a Visitatio eltelvén, megegyezék az ekkléziával illy formán: Mivel azt erősíti Gerendi Márton, hogy atyának semminémű javaiban halála után nem részesült, elengedé neki az ekklézia a Visitatio javallására a restans interest, melly négy esztendőre való, sőt ez esztendőre való interest is, ha a summat esztendő alatt befizeti. Ő is kézbeadással kötelezé előttünk arra magát, hogy esztendő alatt a summat vagy integre vagy annak egy részit befizeti, s amit bé nem fizethetne, arról ezután az interest praestálja.

1790

Continuáltatott die 11^a Martii [1790.] a Szent Visitatio a balavásári reformata ekkléziában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István iskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szalma György, egyházfiak Török Gergelly, Sütő Gergelly, ezekén kívül Tsiki Márton, Szabó György, Nagy Pál, ifj. Szalma György s mások is.¹¹¹

Ad 1. et 2.: Nincsen itt, Istennek hála, semmi panasz a tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása s magaviselete ellen. [213.] Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 5.: Az ekklézia javaiban kár nincsen egyéb, hanem vagyon adósság néhai titulusa Gyárfás Tamásné posteritassán. A summa volt 15 forint, de ennek negyed része befizettetett, három rész restál s contractus sincs róla. Ad 6.: A protocollatiok jól vagynak. Ad 7. et 8.: Nincs panasz az iskolamester ellen. Az iskolamester sem panaszol az ekklézia ellen.

¹¹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 160–161.

¹¹¹ Uo. 212–213.

1791

Ugyanazon napon [1791. Martiusnak 10-dikén] visitáltatott a balavásári reformata ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Szalma György curator, Bíró Péter, Gerendi Márton egyházfiak, ezeken kívül Albert Márton, Tsiki Márton, ifj. Szalma György, Bíró Mihály, Szabó György, Nagy István, Szalma Mihály, Török Gergelly s mások is.¹¹²

Ad 1. et 2.: Kedves a tiszteletes atyafi minden részben az ekklezsia előtt.

Ad 3.: Az ekklezsia ellen nincs a tiszteletes atyafinak panassza, hanem: Difficultas: Már kétszer verték fel a tiszteletes atyafi házát és sok kára lett. Conclusum: A curator kötelessége lészen ezen dolgot a processualis szolgabíró úrnak feladni és a tiszteletes atyafi kárát megfizettetni. [248.]

Ad 4. et 5.: Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, de magának sincs semmi panassza az ekklezsia ellen. Ad 6.: Botránkoztató személyek itten nem talátnak. Ad 7.: Az ekklezsia javai-
ban is semmi kár nem tapasztaltatik.

1792

Ugyanazon napon [1792. Martiusnak 10-dikén] visitáltatott a balavásári reformata ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen valának a Szent Visitatio előtt Szalma György curator, Bíró Péter egyházfi, Gerendi Márton, Szabó György, Szalma Mihály, Sütő Gergelly stb.¹¹³

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen semmi részben panasz nincsen. Ad 3.: Nincs az hallgatók ellen is semmi panasz a tiszteletes paptól. Ad 4.: Az oskolamester ellen nincs egyéb panasz, hanem az, hogy sokaknak nem tetszik a tanuló gyermekeknek ez a szokások, hogy reggeli ha[284.] rangozáskor felmennek a gyermekek, s akkor tanítván, az oskolamester haza menvén, estvéli harangozásig ismét fel nem mennek. Ezen dologban megcsalattatott eddig a Szent Visitatio is, mert ezt a különös és káros szokást soha a Szent Visitatio helyben nem hagyta volna s most is helyben nem hagyja. Parancsolja azért az oskolamesternek, hogy a más rendes oskolák módgya szerint tanítson, de az ekklezsia tagjai is tartoznak gyermekeiket ügyesebben taníttatni s oskolába jártatni.

Ad 5.: Az oskolamesternek nincs semmi panassza. Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Gerendi Mihály, ki templomot tellyességgel nem gyakorol. Ezt a Szent Visitatio admoneáltattya a curator és egyházfi által, hogy ha magát meg nem jobbítja s az Isten házát nem gyakorolja, történvén halála, számár temetése lészen.

1793

Ugyanazon napon [1793. Aprilis 10-dikén] visitáltatott a balavásári reformata ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Albert Márton, Bíró Mihály, Bíró Márton, Nagy János, Tsiki Márton, Bíró János, Tsiki György s mások is.¹¹⁴

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi kedves az ekklezsia előtt minden tekintetben. Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi panassza hallgatói ellen. Az 4., 5.: Az oskolamester és az ekklezsia között szép megegyezés vagyon.

¹¹² Uo. 247–248.

¹¹³ Uo. 283–284.

¹¹⁴ Uo. 334–335.

Az 6.: Botránkoztató személyek, Istennek hála, nincsenek.

Az 7.: Az ekklézsia javaiban kár most is a vagyon, melly volt régen is, és mégis el nem igazított. Újj kár semmi nincsen.

1794

*Februarius 24-dikénn [1794.] visitáltatott a balavásári reformata ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Albert Márton curator, Pap Mihály egyházfi, Bíró Márton, Tsiki János, Szabó György, Szalma György, Balog Mihály, Barát György, Szalma Mihály s mások is.*¹¹⁵

Az 1., 2., 3.: Legkissebb panasz sincs sem az ekkléziának a tiszteletes papra, sem a tiszteletes atyáfnak hallgatóira. A 4., 5.: Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, etc. Az 6.: Botránkoztató személyek itt nem találtnak. Az 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1795

*Megvizsgáltatott [1795.] Martius 7-dikénn a balavásári reformata ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Fekete István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Tsiki Márton, Balog Mihály, Balás Mihály, Nagy János, Bíró Mihály, Barát György, Szalma István és Albert Márton curator s Pap Mihály egyházfi s mások is felesenn.*¹¹⁶

Az 1., 2-ra: Véghezviszi kötelességét a tiszteletes atyafi ezen ekkléziában az hallgatóknak meglegedésekig. Magaviselete is kedves. Az 3-ra: Semmi részben nincs panassza a tiszteletes atyáfnak.

A 4., 5.: Az oskolamester is eljárt kötelességében. Magának sincs panassza az ekklézsia ellen. Az 6.: Botránkoztató személyek mostan itt nem találtnak. Az 7.: Az ekklézsia javaiban hiba nem tapasztaltatik. A számadás véghezment s adósság s készpénz van ezen ekkléziában 411 mft. 16 dr.

1796

*Martius 1-ső napján [1796.] megvizsgáltaték a balavásári reformata ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és oskolamester Fekete István ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Bíró Mihály curator, Szabó György, Szalma György, Török Gergely, Tsiki Márton, Szalma Mihály, Albert Márton hűtösök, Szalma István, Albert István egyházfiak s mások is felesenn.*¹¹⁷

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi öregségéhez képest a maga papi kötelességét panasz nélkül véghezviszi. Élete s magaviselete is feddhetetlen. [406.] Az 3-ra: A tiszteletes atyáfnak sincs legkisebb panassza is hallgatói ellen.

A 4-re: Az oskolamester ellen csak az a panasz, hogy a gyermekek nem igen épülnek keze alatt. Conclusum: Még 1792-ben is ez a panasz feladattatott, hogy a gyermekek reggel oskolába mennek s egy leckét mondván haza mennek, s estvéli harangozásig honn ülnek, s akkor rendelt tett vala eziránt a Szent Vizsgáló Szék, de azon rendelés mégsem tartatott meg. Most azért újra rendeli s parancsolja a Szent Vizsgáló Szék, hogy a gyermekek tanítások más oskolák formájára legyen, mind az atyák, anyák szorgalmatosabban feljártassák gyermekeiket, mind pedig

¹¹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 350.

¹¹⁶ Uo. 380.

¹¹⁷ Uo. 405–406.

az oskolamester olly szorgalmatosonn tanítson, hogy a tanulók jobban épüljenek, mert ha hiba találtatik ezután, az oskolamester méltó büntetését fogja venni. Ugyancsak a tanuló gyermekek elhívattatván, tanulásoknak meglehetős jeleit mutaták.

Az 5-re: Az oskolamesternek nincs semmi panassza. Az 6-ra: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban nincs semmi kár. A számadás véghezment, megvizsgáltatván helyben hagyattatott. Találtatott készpénz a ládában 339 mft. 23 dr. Ezen kívül van rövid időre kiadva 23 mft.

1797

*Február 20-dikján [1797.] megvizsgáltaték a balavásári reformata ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Kováts Ádám interimaris oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulatus Gyárfás Sigmond úr, Bíró Mihály curator, Szalma István, Albert István, Tsiki Márton, Szabó György, Albert Márton, Szalma Mihály, Szalma György, Török Gergely, Magyar István s mások is.*¹¹⁸

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi eljár a maga papi hivatalának folytatásábann s magaviselete is kedves. [437.]

Az 3-ra: Nincs a tiszteletes papnak is semmi panassza hallgatói ellen.

A 4., 5-re: Az oskolamester igen jól viseli magát, s mindkét rendbéli hivatalát híven folytatta. Magának sincs semmi részben panassza. Observatio: Az oskolamester eddig itt csak interimariter volt, de az ekklezsia megkérdeztetvén, tovább is jó szívvel kívánnák megtartani, ha a tiszteletes esperest úrnak és a következő Partialis Synodusnak is tetszik ököztök meghagyni.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek, Istennek hála, itt nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban itt kár nincsen. A számadás is véghezment. Van készpénz 311 mft. és 79 dr.

1798

*Folytattuk a Szent Visitatiot Isten segedelme által [1798.] Februarius ugyan 15-dik napján Balavásáran tiszteletes Fülei József kedves atyánkfia és oskolamester Kováts Ádám idejében, közcurator Szalma György, Nagy Pál, Bíró János, egyháziak Tsiki Márton, Albert Márton, Szabó György, Szalma Mihály, ekklezsia hitesei Nagy János, Barát György, Szalma György, Török Gergely jelenlétekben.*¹¹⁹

Az 1-re és 2-kra: Minden tekintetben dicsérik hallgatói a tiszteletes atyafit. A 3-kra: A tiszteletes papnak is nincs legkisebb panassza is az ekklezsiaira. A 4-kre: Az oskolamester híven eljár a maga tiszteiben, erkölcsére nézve is feddhetetlen. Az 5-kre: Az oskolamester is kívánt békességben vagyon az ekklezsiaival. A 6-kra: Botránkoztató személyek nem tapasztaltattak. Nehézség: [22.] Bali István nevű ifjú legény paráznaságba elegyítvén magát, még nem reconciliált. Végzés: A bépanaszolt személy nyolcadnap alatt a rossz hírből magát kitisztítsa, különben ekklezsiaikövetéssel büntettetik. A 7-kre: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nincsen. A 8-kra: A számadás jól véghezment.

¹¹⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 436–437.

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 21–22.

1799

[1799.] Januariusnak 23-dik napján megvizsgáltattott a balavásári szent ekklezsia tiszteletes Tsomor Móses káplánságában és oskolamester Kováts Ádám ökegyelmek idejekben, közcurator Szalma György, egyházfiak Nagy Pál és Biró János, ezeken kívül Tsiki Márton, Szalma Mihály, Nagy János, Török Gergely, Pap Mihály és más ekklezsia tagjainak jelenléteben.¹²⁰

Recetáblás úrasztali terítő – részlet

a curator és egyházfiak tartásák kötelességeknek revisiora a tractualis tiszteletes notarius kezéhez leszoigáltatni.

1800

Megvizsgáltattott [1800.] Februariusnak 6-dik napján a balavásári reformata szent ekklezsia tiszteletes Szathmári István atyánkfia és oskolamester Kováts Ádám ökegyelmek idejekben, közcurator Szalma György, egyházfiak Szalma Mihály és Pap Mihály, ekklezsia hitessei: Sütő Gergely és ifjú Szabó György, közönséges ekklezsia tagjai: Albert Márton, Nagy János, Pap Gergely, Albert István, Nagy Pál, Magyar István jelenléteben.¹²¹

Az 1-re és 2-ra: A tiszteletes atyafi szorgalmatos az Úr munkájában és emberséges ember külösképpen is. Házanépe is feddhetetlen életű. Az 3-kra: A tiszteletes pap is nem panaszol az hallgatók ellen. A 4-kre: Oskolamester ökegyelme is mindkét hivatalában eljár. Az 5-kre: Magának is nincsen panassza az ekklezsiaira. A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: Némelyek ritkán fordulnak meg vasárnapokon a szent gyülekezetbe. [72.] Végzés: Az ilyen templomot vontatva gyakorlók, ha magokat meg nem jobbítják, ország törvénye szerint fognak büntettetni. A 7-kre: Az ekklezsia jovaiba kár nem tapasztaltatik. A 8-kra: A curatorok megmaradnak. Új egyházfiak választatván, facultáltatik a tiszteletes loci minister, hogy azokat béessesse. Megjegyzés: Ezen ekklezsiaiban az oskola virágzó állapotba vagyon. A 9-kre: A számadás dicséretesen véghezment. Megjegyzés: Az ekklezsia ládájába, újj, templomépítésre tett költségek mellett is vagyon készpénz hft. 10 dr. 28. Megjegyzés: Mintegy 400 - négyszáz magyar forint adósság fekszik az ekklezsiaiban.

¹²⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 48.

¹²¹ Uo. 71–72.

BERNÁD¹

1648

Visitatio filialis Bernhárdiensis anno 1648. die praenotato [12. Decembris] facta.²

Gábor György bíró képe, Bordi János, Gábor Albert, Vayda Tamás. Jurati et examinati, nihil fassi sunt.

1712

Bernádi reformata ecclesiában Visitatio 1712. 15. Decembris, praesentes parochus reverendus dominus Samuel Verestói in filiali, cum rectore Michaelē Endrédi, aedilis Michael Székely, iudex Michael Birtalan, juxta hos Stephanus Bordi, Michael Nagy, Nicolaus Birtalan etc.³

Examinati, jurati: De parochia sanete testantur, in aliquo defectu cultus contristati. Parochus accusat auditores: 1. Quod sero et saepe pauci ascendunt ad precos. 2. Quod salarium apud aliquos et hodie restat etiam duorum annorum, ligna apud plures. 3. Quod calumniator sit Mathias Gábor.

Deliberatum 1.: Az egyházfi az bért be nem szolgáltatta, az cinterem körül is az kerteket meg nem csináltatta, az ecclesia adósságát is fel nem szedte, csak [...]délyben hadta, az scola kertit is meg nem csináltatta. Azért fizessen három forint bírságot. *Solvit ft. 1.* Deliberatum 2.: Gábor Mátyás mind az tisztátalan életért, mind az káromkodásért az ecclesiából kitiltatik. Az egyházfi mennyi bort hozott az asztalra, nem mondotta.

1714

A bernádi filialis reformata ekklézsia jovai.⁴

Praedicator fizetése: Minden házas ember ad edgy-edgy kalangya búzát, fát edgy-edgy szekérrel, harmada a mesteré. Keresztelésért, esketésért, temetésért úgy, mint Bonyhán, a mater ekklézsiában. Quarta mindenből, mint a materben. Mester fizetése: Búzát minden házas ember ad edgy-edgy kalangyát. Az egész falu edgy forintot. Özvegyasszonyok, ifjú legények, jövevények úgy, mint Bonyhán, a materben.

Ekklézsia jovai: Harang nr. 1. Úrvacsorájához való eszközök nincsenek.⁵ Vagyon edgy keresztelő önnkannácska. Abrosz nr. 3. Edgyik két szél, sáhos, a másik kékes, veresses belé szőtt vászon, *a harmadik sima gyolcs, a közepin recekötés*. Kendő nr. 2. Edgyik fekete selyemmel varrott gyolcs, a másik kék fejtővel varrott vászon. A praedicállószéken zöld posztó.

Szántóföldek nr. 2. Az edgyik vagyon a felső vagy középső határban, a Bércz útra jó véggel, a más végével a Cserére megyen. A másik vagyon az alsó fordulóban, jó nagy föld, a csávási határra megyen véggel. Szomszédgya fellyül a Demeter háza után való föld, álló Kovács István földé.

A praedicállószéken szép scárlát szőnyeg, nemzetes Váczi István uram adta Isten dicsőségére. Egy kék, tarka önfedeles bokály, tekintetes nemzetes Kakutsi Ferenczné asszonyom, Túróczi Susánna asszony adta. Egy fátyol, külömb-külobb féle selyemmel s szkófiummal varrott keszkenő, tekintetes

¹ A vizsgált időszakban Bonyha filiája volt, a vonatkozó adatokat lásd még a *Bonyha* fejezetben.

² KükEhmLvt prot. II/1. 3.

³ KükEhmLvt prot. I/2. 484.

⁴ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 30.

⁵ Az utolsó szót kihúzták.

nemzetes Túróczi Klára asszony adománnya. Item adott egy ezüstpohárt is ugyan őkegyelme. Szénarétje az ecclesianak vagyon, melyet cedáltak a praedikátornak tali conditione, hogy azt a praedikátornak lekaszálván az ecclesia, a praedikátor is halottak felett praedikálván, az egy forintot ne kívánja. Egy óntángyér. Vagyon egy sárga szkófiummal varrott potyolat keszkenő. Item vagyon ugyan egy potyolat keszkenő, a két végén török varrás. Mesterház-helly rajta lévő épülettel, vicinussa mind a két felől ország úttya.

1738 ■ január

Visitatio continuata anno 1738. die 16. Januarii Bernádini, praesentibus loci civibus aedituo praeteriti anni Petro Szathmári, curatore Sigismundo Bánfi.⁶

Kakutsiné asszonyom bírása külön lakik a feleségétől. A bernádiak a bért nem administrálták. Birtalan György feleségétől a templomban nem járnak. A bernádiak későn szoktak menni a templomba. Vas Ferentz a bérrel elment. A fát a praedikátornak nem administrájják. A Kakutsiné asszonyom olá jobbágya, Koros András a quartat elvonta. A bernádi egyházfi miatt a praedikátor kárt vallott.

Deliberatum [1.]: A bernádi ecclesianak feles adóssága lévén, amely fordult meg néhai Kakutsi Ferentz uram kezén, melyről az őkegyelme relictaja tartozik ratioval, de őkegyelme itthon nem lévén, mind ezt, mind a templomban levő controversias székeknek eligazíttását relegálja a Szent Visitatio ad Partialem Synodum proxime celebrandam.

Deliberatum [2.]: A cinterem ruinában lévén, a bernádi ecclesia serio admoneáltatik, hogy mentől hamarabb reparálja, secus a méltó büntetést el nem kerül. A tiszteletes miniszternek pedig egy-egy szekér fát vigyen ki-ki a lakosok közül, így fabéli sok restantiaját őkegyelme önként, szegénységeket tekintvén condonálja. A Szent Visitatio pedig serio imponálja, hogy ennekutána minden ecclesiabeli ember egy-egy szekér fát vigyen praedikátornak annuatim, most pedig eddig való negligentiajokért mulctáztatnak az egyházfiak három-három forintokig a nemes vármegye constitutioja szerint. Székely Ferentz admoneáltatik, hogy feleségét reducálja.

1738 ■ március

Extraordinaria Visitatio celebratur Bernádini anno 1738. die 5. Martii.⁷

Az ecclesianak adóssok, az egész falun vagyon 33 kupa bora, három-három poltrájával, melyet a falusbíró szedgyen fel, ki is, minthogy most a méltóságos úrfi Bethlen Pál uram jobbágya, a Szent Sessio committálja tiszteletes Arдай uramnak, hogy őkegyelme az úrfi önagsága előtt promoveálja. Tatár György adós az ecclesianak három magyar forintokkal, ezt interessezni tartozik ab anno praesenti 1738. die 5ta Martii.

Deliberatum: Birtalan Györgynek széke dolga sok időtől fogva controversiában forogván, melly miatt az Isten házáat nem is kívánta gyakorolni lelke fájdalomával, hanem ha mikor ment, a templomon kívül hallgatta az Isten beszédét. Melly lélekbéli fájdalmát a Szent Semipartialis megtekintvén, [251.] ad faciem loci elment és a paraszt székek közül az elsőt, melly a régi bérakott ajtón bemenőleg esik, néki és posteritassinak designálja, a feleségének pedig az asszonyok rendiben a negyedik széket, mellyeket hogy pacifice bírassanak peremtorie determinálja.

⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 236.

⁷ Uo. 250–251

1743

Anno 1743. 13. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata filiali Bernádiensi.⁸

Difficultates: A kertek a bernádi részről igen rosszak. Fát a tiszteletes praedikátornak nem adtak. Székely Ferentz felesége nélkül lakik. Vályi Pál, aki is Bernádon lakott, adóss a keresztlőkanna árrával. Deliberatum: Az 1738. die 16. Januarii emanált deliberatumhoz tartya a mostani Szent Visitatio magát, külömben, ha aszerint nem cselekesznek, a ministerialis functio suspendáltatik.

1747

Visitatur ecclesia Bernádiensis anno 1747. die 11. Januarii tempore reverendi domini Johannis Csanádi levitae in aedibus spectabilis dominae Kakucsianae.⁹

Reverendus levita laudatur, sed queritur de restantiis lignorum, licet habeant aliquam sylvam in rationem ecclesiae, de qua vallent quidam, ut levitae debitum lignum inde praestarent, sed non conceditur. Vágyon az eklézsianak adóssága a régi lista szerint. [398.]

Deliberatum: Minthogy némelyek az eklézsia számára tilalomban tartatandó erdőből akarják a fát megvinni a becsületes lévitának, azért concludáltatik most semel pro semper, hogy senki maga számára semmi praetextus alatt az erdőt ne horgya, ha mikor lévitának hoznak, egy darabot excindállyanak és abból horgyanak, a többit kemény tilalomban tartsák.

1749

A bernádi filialis reformata ekklézsia jovai.¹⁰

Ón boroskanna – 19. század

Prédikátor fizetése: Minden házas ember ad egy-egy kalongya búzát, fát egy-egy szekérrel, harmada a mesteré. Keresztelésért, esketésért, temetésért, úgy, mint Bonyhán, a mater ekklézsiaiban. Quarta mindenből, mint a materben. Mester fizetése: Búzát minden házas ember ad edgy-edgy kalongyát. Az egész falu egy forintot. Özvegyek, ifjú legények, jövevények úgy, mint Bonyhán, a materben. Nevezetesen pedig: Titulatus Kakutsi Sándor úr búzát 10 kalangyát. Titulatus Sombori Lajos úr 10 kalangyát. Titulatus Csolnakosi Farkas úr 5 kalangyát. Titulata Nádudvari Andrásné asszony 5 kalangyát. Lászlóvits Bálint úr 4 kalangyát. Lászlóvits Domokos úr a Sepsi Sigmondné házáért 4 kalangyát. Ezen kívül mindenik egy-egy szekér fát s egy-egy magyar forintot.

Ecclesia jovai: 1. Harang nr. 1. 2. Egy ezüstpohár, titulata Túrótzi Klára asszony ajándéka. 3. Egy kék, tarka fedeles ónnkanna,¹¹ ónfedeles bokálly, tekintetes nemzetes Túróczi Susánna asszony ajándéka. 4. Egy keresztlő ónkanna. 5. Egy óntányér. Abroszok: 1. Egy két szél, sáhos abrosz. 2. A

⁸ KükEhmLvt prot. II/3, 330.

⁹ Uo. 397–398.

¹⁰ Kük–Lvt. Conscr. 1749. 56–57.

¹¹ Az előbbi három szót kihúzták.

másik kékes, veresses belé szőtt vászon. 3. Vagyon egy simma gyolcs, a közepin recekötés. Kezkenők [!]: 1. Vagyon egy külömb-külömbféle selyemmel s szkófiummal [57.] varrott fátyol keszkenő, tekintetes nemzetes Túróczi Klára asszony ajándéka. 2. Vagyon egy sárga szkófiummal varrott potyolat keszkenő. 3. Vagyon egy potyolat keszkenő, a két végin török varrás. Kendők s szőnyegek: 1. Vagyon egy fekete selyemmel varrott gyolcs kendő. 2. Egy kék fejtővel varrott vászon. 3. A prédikállószeiken szép skárlát szőnyeg.

Szántóföldek nr. 2. Az edgyik vagyon a felső vagy középső határon, a Bércz útra jó véggel, a más végével a Cserére megyen. A másik vagyon az alsó fordulóban, jó nagy föld, a csávási határra megyen véggel. Szomszédja fellyül a Demeter háza után való föld, alóll Kováts István föld. Vagyon egy szénaréttye az ecclesianak, mellyet cedáltak az prédikátornak tali conditione, hogy azt a prédikátornak lekaszálván az ecclesia, a prédikátor is halottak felett prédikálván, az egy forintot ne kívánja. Mesterház hely rajta levő épülettel, vicinussa mind a két felől ország úttya. Vagyon egy darab erdő a bernádi Cserében, vicinussa észak felől a Popa Páskuly szántófölde, délről a falu erdeje, napnyugotról a csávási határ széllye, napkeletről a Balog rész erdő.

1749 ■ február

Visitatur ecclesia Bernádiensis anno 1749. die 24. Februarii in aula spectabilis domini Francisci Kakucsi, tempore domini levitae Johannis Csanádi.¹²

Dominus levita satis superque laudatur ab auditoribus.

Difficultas [1.]: Bánfi László vádaltatik, hogy anyóssát bo-szorkányozta, feleségét nyilvánvaló kurvának szitta, annakfeletle égetéssel, öléssel fenyegette, teremttével attá[va]l szőrnüképpen káromkodott.

Difficultas [2.]: Panaszol a lévita, hogy a bernádi szénában semmit nem enged a tiszteletes pap a régi usus szerént a lévitanak.

Deliberatum [1.]: Bánfi László uramnak ex relatione ecclesiae constál, hogy felesége anyát és feleségét rút káromkodással tractálta, öléssel, égetéssel fenyegette, de mindenek felett, minthogy a feleségét nyilvánvaló kurvának szitta, azért a Szent Visitatio nem ítéli illendőnek lenni, hogy felesége véle lakjék mindaddig, míg feleségét nem expurgállya.

Deliberatum [2.]: Minthogy a bernádi filialis eklézsiában eleitől fogva ususban volt, hogy a tiszteletes pap a szénában cedált a lévitanak, mostan is adhortáltatik őkegyelme, hogy secundum antiquam consuetudinem proportionate engedgyen a lévitanak is, minthogy sok terhet is visel.

Deliberatum [3.]: Admonióltatik az eklézsia, hogy akiknél restantia vagyon, intra quindenam, sub poena constitutionis bészalgáltassák.

Úrasztali ezüstkehely – 1816

¹² KükEhmLvt prot. II/3. 429.

1755

*Visitatur ecclesia filialis Bernád anno 1755. die 18. Januarii tempore domini Danielis Ajtai levitae, in aedibus spectabilis dominae viduae Samuelis Sombori, praesentibus ecclesiae civibus.*¹³

Sok panasszai vadnak a becsületes lévitának, nevezetesen, hogy a háza igen távol vagyon a templomtól. 2-do. Hogy a házát meg nem fették. 3-tio. A kertei nem jók, mely miatt veteményében nagy kárt vallott. 4. Vékony accommodatioja vagyon a hallgatóktól. 5-to. Fabéli, pénzbeli és törökbúzábeli restantiai vadnak.

Deliberatum: Megérdemlené az egész ecclesia az egyházfival együtt a kemény büntetést a sok difficultasokért, restantiakért, ruinakért és a mesternek káraieért, de most ez egyszer remittálja a büntetést a Szent Visitatio ea tamen conditione: 1-mo. Hogy mihelyen eljő ideje, a mester házát jól megfegyék, a kertet reparaálják, a restantiakot felszedgyék, a lévitának jobb accommodatioja legyen a hallgatóktól, annakfelette a templom építtésén rajta legyenek, különben ennekutánna soha a büntetés nem remittáltatik.

1760

*Visitatur ecclesia reformata filialis Bernádensis [1760.] in parochia Bonyhaiensi, praesentibus ecclesiae civibus Sigismundo Sepsi, aliisque.*¹⁴

1761

*Visitatur ecclesia reformata filialis Bernádensis in parochia Bonyhaiensi anno 1761. die 20. Februarii, praesentibus ecclesiae membris titulado Sigismundo Sepsi, Lászlóvíts Bálint, Stephano Kováts.*¹⁵

Difficultas: Nem akarják a bernádiak a bonyhai parochia körül a kertet megcsinálni. Deliberatum: Hogy Bonyha kívánnya, hogy Bernád a parochia körül kertet csináljon, adjust[ált]atik, mert regenn is úgy volt.

1762

*Visitatur ecclesia reformata [1762.] filialis Bernádiensis in loco nempe in aedibus nobilitaribus spectabilis dominae relictiae viduae dum viveret spectabilis domini Francisci Kakutsi, dominae Susannae Túróczi, praesentibus ecclesiae praefatae membris, nempe spectabili domino Michaelae Csolnakosi de eadem, spectabili domino Sigismundo Sarádi, titulado Sigismundo Sepsi, Alexio Gyűjtő[!], Valentino Lászlóvíts.*¹⁶

Difficultas: A bernádi filialis reformata ecclesia, mint az bonyhai mater ecclesianak filiaja, nem akar concurrálni a bonyhai mater ecclesia parochialis fundussán való épületeknek építésében. Okát adván, hogy ez a szokás concernálja a kösséget, mely elfogyván, a nemesség nem tartya magát ez szokásnak megtartására kötelesnek. Difficultas altera: A bernádi mesternek sok ruinjai vadnak nagy kárára. Deliberatum: A mesteri ház körül sok romlások lévén a mesternek kárára, az ecclesia Canon szerint mulctáztatik.

¹³ KükEhmLvt prot. II/3. 479.

¹⁴ Uo. 540.

¹⁵ Uo. 560.

¹⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 16–17.

1763

Visitatur ecclesia reformata filialis Bernádiensis anno 1763. die 19na Novembris in parochia reformatorum Bonyhaiensi, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro humanissimo domino Francisco Szabó, praesente ibi Francisco Székely in persona ecclesiae comparente.¹⁷

Difficultas: Az bernádi ecclesia említett tiszteletes prédikátorának nem csinált istállót.

Deliberatum: Világos mind az bonyhai s mind az bernádi öreg embereknek relatiojokból, a Szent Visitatio is jól tudja, hogy mind ezideig az bernádi reformata filialis szent ecclesia az bonyhai tiszteletes ministerének, annak parochialis jószágánn sine controversia istállót tartott, csak nem régen ebben az dologban restelkedni kezdett, fedetlen hagyván, azmit meg kell vala fedetni, (az óv házat, melly egy ideig hagyatott volt istálló[nak]), már az tiszteletes ministernek ilyen kemény télnék idején az barmai hó hátán vadnak az szent ministeriumnak igen nagy mocskára, az tiszteletes ministernek igen nagy kárára. Tetszett azért az ítéletnek, hogy a mater és filia ecclesiáknak eddig egymás között való jó rendtartása szerint az bernádi filia ecclesia az bonyhai reformata ecclesia parochialis jószágánn intra quindenam az tiszteletes Bonyhánn parochiajában resideáló minister számára istállót építtsen. Mellyet ha nem cselekeszik az bernádi reformata filia ecclesia, azmi kára eddig esett s ezután leendő az tiszteletes ministernek az említett s eddig procurált istállónak nem lételeből, az bernádi filia ecclesia maga kárának tartsa. Azmely kertet ezelőtt az bonyhai parochialis jószág körül az bernádi reformata filia ecclesia sine controversia tartott, de nemrégenn elmúlatta s az bonyhai ecclesia 4 forintakkal megcsináltotta, azt is Bernád megfizesse, mellyet ha Bernád nem cselekednék, ezen deliberatum a nemes vármegye titulus secularis tisztjeinek recommendáltatik.

1768

Anno 1768. die 21ma Januarii visitatur ecclesia reformata filialis Bernádensis tempore levitae humanissimi domini Johannis Bikafalvi, praesentibus ecclesiae membris spectabili domino Samuele Sarádi, Michaelae Csolnakosi, Francisco Székely aedili et reliquis.¹⁸

Inter ecclesias et levitam pro nunc bene convenit.

1769

Anno 1769. 28ª Januarii visitatur ecclesia reformata filialis Bernádiensis tempore levitae humanissimi domini Johannis Bikafalvi, curatore spectabili domino Samuele Sarádi, aedili Francisco Székely, praesentibus ecclesiae membris Michaelae Csolnakosi, Sigismundo Sepsi, Valentino Lászlóvits.¹⁹

Difficultas: A mater ecclesiában való tiszteletes atyafi a bernádi filialis ecclesiában ab antiquo usuáltatott rendes óráját gyakorta elmúlattya. Deliberatum: Tartozik a bonyhai tiszteletes minister a conventio és régi usus szerint a mater ecclesianak praedjudiciuma nélkül minden harmadik vasárnap Bernádon megjelenni és az isteni szolgálatot véghezvinni, e lévén a két ecclesianak is régi megegyezése.

¹⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 49.

¹⁸ Uo. 117.

¹⁹ Uo. 134.

1771

*Anno 1771. die II. mensis Decembris continuatur Visitatio [in] ecclesia reformata Bernádiensi filialis, tempore Verbi Divini ministri reverendi domini Francisci Tályai, praesentibus ecclesiae membris ut pote curatore spectabili domino Samuele Sarádi, aedili Francisco Székely, aliisque ecclesiae membris titulado Michaela Tsónakosi, Sigismundo Sepsi etc.*²⁰

Responsio: A bonyhai ecclesia difficultassára a bernádi filialis ecclesia recusál és in toto magát elégtelennek declarálja.

1775

*Visitáltatott continuative a bernádi reformata szent ekklezsia 1775. 21ma Februarii oskolamester vagy fungens lévita Bikafalvi János ökegyelme idejében, a tekintetes Sarádi Sámuel úr házánál az úr jelenlétiben, ott lévén az egyházfi Székely Ferentz is.*²¹

Difficultas: Az ekklezsia hasznára rendeltetett Szent Márton napi hat hét labirintusban vagon. A lévita háza körül igen sok ruina vagon. Adóssága is vagon az ecclesianak, melly az erdőnek meglopói által lett. Deliberatum [1.]: Ad 1-mum. Serio imponállyá a Szent Visitatio, hogy az korcsomárlásra rendeltetett hat hét a szent ecclesia hasznára fordíttassék, illendő haszonnal. Ad 2-dum. A ruinak reparáltassanak, mert különben az egyházfi poenáztatik. Ad 3-ium. Az erdőt meglopott embereknél lévő adósság, minthogy semmi securitással nincsen, felszedőgyék in omnibus his sub poena suspensionis ab officio ministri. Observandum: A lévita felettébb való itkányossággal vádoltatik. Deliberatum [2.]: Minthogy másszor is ezért admoniáltatott, de ha mégis nem supersedeál, hivatalától priváltatik, certissime megtudhattya. [262.] Iterum: Vádoltatik a lévita a gyermekek tanításában való negligentiával is. Deliberatum [3.]: Minthogy a királyi felség is kegyelmesen parancsolt a kisdedeknek tanítások felől, azért eziránt is a Szent Visitatio serio parancsollja az irt lévitának, hogy a gyermekeket felkérje s azokat serényen tanítsa sub poena amissionis officii irremissibiliter.

1776

*Visitáltatott 1776. die 6^a Februarii continuative a bernádi reformata filialis ecclesia tekintetes Sarádi Sámuel úr házánál Bikafalvi János lévita idejében a praetitulát úr, titulus Sepsi Sigmond úr, Lászlóvits Bálint uraimék praesentiajokban és Székely Ferentz, Szabó Pál ökegyelmek jelenlétekben.*²²

Difficultas [1.]: Panaszol az eklézsia, hogy rétiben kár vagon. Deliberatum: Az eklézsiának serio imponáltatik, hogy kijártassa az ecclesia rétít és határköveket tegyen.

Difficultas [2.]: Az erdőbeli kár és adósságról panaszol az ecclesia mostan is. Deliberatum: Tartya magát a Szent Visitatio a tavalyi deliberatumhoz, az erdőben kárt tevőknek nevek ezek: Pópa Paskuly, Pópa Juvon, Koros Vonyitza, ezek bernádiak, és Rusz Péter Bonyhán lakó.

Difficultas [3.]: Az eklézsia erdejének nincsen pásztora s azért esett a kár. Deliberatum: A Szent Visitatio serio imponálja a szent eklézsiának, hogy a nunc az eklézsia erdejének pásztora légyen bonis conditionibus, hogy megeshető kárát attól kívánhassa elé.

²⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 172.

²¹ Uo. 261–262.

²² Uo. 282.

1781

Visitáltatott continuative die 4^a Februarii [1781.] a bernádi filialis eklézsia Bikafalvi János lévita ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator tekintetes Nagy Ferentz uram, nemkülönbén tekintetes Sarádi Sámuel úr, titulus Gyűjtő János, Lászlóvits Bálint.²³

A lévita ellen vagyon ugyan panasz, hogy magaviselése hibás, mindazonáltal még most egyszer a megjobbulásnak reménsége allatt el-fedetett.

Difficultas: Az eklézsianak egy kis erdeje vagyon, amely rasszul procuráltak. Deliberatum: Serio parancsolja a Szent Visitatio a méltóságos Főconsistorium [468.] parancsolatjából, hogy a curator úr viseltessen jobb gondat az erdőre és 3 forint büntetés alatt senki csak egy vesszőszálót se vágjon belőle hír nélkül, mert különben gyalázatját vallja. Pénzbéli fundussa vagyon az eklézsianak készen nyolc mft. 40 pénz, amelyből hat mft. és két pénzt a Székely Ferentz adósságából fizetett le méltóságos Pongrátz Boldisár úr. Adósságba vagyon tekintetes Sarádi Sámuel úrnál húsz mft. 72 pénz. Ismét a Székely Ferentz adósságából vállalt magára tekintetes Sarádi Sámuel úr hat mft. és két pénzt, in summa 26 mft. dr. 74. Sepsi Sigmond uram adós három mft. dr. 6. Lászlóvits Bálint uram adós négy mft. dr. 48. Popa Pas-kuj adós két mft. dr. 38. Popa Juon adós két mft. dr. 38. Szóts Péter adós két mft. dr. 38. Koros Vonyitza adós két mft. dr. 38. In summa 52,20.

Az eklézsia korcsomároltatásának idején, azaz Karácson előtt hat hetekig senki az eklézsian kívül 12 mft. büntetés alatt se bort, se pálinkát ne áruljon, mert különben a külső magistratus ereje által is az engedetlenek reserváltak. A curatorságban megmaradott tekintetes Nagy Ferentz uram. Hogy a feljebb említett 10 eklézsia így ment legyen véghez a Szent Visitatio, arról fide mediante adtestál anno 1781. die 4^a Februarii ádámosi Elekes György mp., nemes Küküllő vármegye hites assessora.

Kenyérasztó tányér – 1819

1792

Aprilis 14-dik napján visitáltatott a bernádi reformata eklézsia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Bikafalvi János lévita ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitatio tekintetes Kakutsi Sándor viceispány úr, Csolnakosi Farkas úr, Lászlóvits Bálint.²⁴

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen nincs panasz. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassa. Ad 4., 5.: A lévita is erőtelen beteges lévén, nincs egyéb panasz semmi ellene. Ad 6.: Botránkoz-tató személy Lászlóvits Sámuel, ki is parázñasággal vádoltatik. Admoneáltatik a titulus cu-rator úr által a Szent Visitatiótól, hogy 15 napok alatt, ha ártatlannak tartya magát, tisztítsa ki,

²³ KükEhmLvt prot. II/4. 467–468.

²⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 288–289, 300. A protocollum számozásában a 289. után a 300. oldalszám következik.

ha pedig vétkes, reconciliáljon. Emellett botránkoztató személy László Lászlóvit Bálintné asszony, ki is a tavaji húsvéti alkalmatossággal első naponn, mikor úrvacsorájával kellett volna élni, egy szolgát kiráncigált a székből az egész templomnak nagy botránkozására. Ezen botránkoztatásnak igazsága bizonyosságok által eléggé nyilvánvalóságnak találtaték. Mindazáltal, minthogy Lászlóvit Bálint uram 8 napig dilatot kére, megengedtetett, úgy mindazáltal, hogy 8 napok eltelvén, feleletével a tiszteletes esperest úrnál megjelenyék. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár ez, hogy titulus Lászlóvit Bálint uram az ekklezsia erdejébe beléköldött, s vágatott belőlle. De maga ezt is tagadja, s azt erősíti, hogy azhonnan vágatott, magáé, nem az ekklezsiájé. Ennek eligazítása tekintetes viceispány Kakutsi úrra bízattaték. Emellett a mesteri fizetésnek kevés megjobbítása, az ekklezsiák javainak protocollumába béíratattott.

Observatio: Az elébb protocollált ekklezsia erdejébe titulus Lászlóvit Bálint uram által tetett praevaricatio a titulus domesticus curator Csolnakosi Farkas uram kijáratásából is megbizonyosodván, mivel a titulus possessor urak közönséges megegyezése szerint 12 [300.] forint büntetéssel tartozik az, aki a más részibe praevaricál, azért ezen büntetésnek, a kárnak s kijáratásra tett költségnek megfizettetése a titulus concernens viceispány úrnak recommendáltatik.

1795

Azon naponn [1795. Martius 12-dikén] megvizsgáltatott a bernádi filialis ekklezsia, tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Bikafalvi János lévita ökegyelmek idejekbenn, jelen valának a Szent Visitatio előtt tekintetes Kakutsi Sándor viceispány és curator úr, tekintetes Nádudvari András úr, Sombori György úr, Gyújtó úr s mások is.²⁵

Az 1., 2., 3., 4., 5-dikre: Nincs legkissebb baj is. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek most nem találtatnak. Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment.

1798

Megvizsgáltatott Martiusnak 7-dik napján [1798.] a bernádi filialis ekklezsia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és lévita Bikafalvi János ökegyelmek idejekben, tekintetes curator Kakutsi Sándor, titulus Nádudvari András, titulus Sombori György, titulus Dániel Mihály és titulus Lászlóvit Domokos urak jelenléteben.²⁶

Az 1-re és 2-ra: A tiszteletes atyafinak a nevezett léányekklézsiába mind papi szent hivatalynak folytatása, mind magaviselete kedves. Nehézség: Azon harmadik vasárnap, amellyen a léányekklézsiába kellene szolgálni, ritkán jelenik meg, elmulattya, azt vetvén okul, hogy a mater ekklezsiában lévő méltóságos grófi udvarok tartóztatták. Végzés: Intimáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy ennekutánna a maga rendes óráin megjelenvén ezen filialis ekklezsiában, az isteni tiszteletet véghezvigye. A 3-kra: A számvétel jól véghezment. A 4-kre: Az ekklezsia belső jovaiban kár nincsen. Nehézség: Az ekklezsia erdejében pásztor nemléte miatt igen sok kár van és el is pusztult. Végzés: Becsültelessék meg az erdő és eskettetvén a filialis ekklezsia, akik [33.] ki fognak adattatni, hogy tolvajlották az ekklezsia erdejét, pereltessenek meg és exequáltassék rajtok e kár. A fenn megírt Szent Visitationak actait ezen jegyzőkönyvben kötelessége szerént feljegyzette és béiktatta a[lsó]tsernátoni Molnár György mtk., vidékbeli hites notarius.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 388.

²⁶ KükEhmLvt prot. II/6. 32–33.

1799

Megvizsgálta a Látogató Szent Szék Martiusnak 3-dikán a bernádi filialis ekkleziáját tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és lévita Beke György ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes curator Kakutsi Sándor úr, titulus Lászlóvit Bálint, titulus Lászlóvit Domokos, titulus Sombori György, titulus Dániel Mihály, titulus Gyűjtő István urak.²⁷

Az 1-re: Panaszollya a filialis ekkleziája a tiszteletes atyafi ellen, hogy az harmadik vasárnap a maga rendes óráit hol elmulattya, hol pedig késő időn jelenik meg az isteni szolgálatra. Végzés: Intimáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy tartozó kötelessége szerént a maga rendes óráit töltse ki, mégpedig olyankor kétszer tégyen isteni szolgálatot a filialis ekkleziájában. Vigyázzon azomban arra is, hogy délelőtt legtovább tíz óraker harangoztasson.

Úrasztali terítő – 19. század, részlet

A 2-kra: Panaszollya a tiszteletes atyafi, hogy a filialis nemes ekkleziája [57.] azon papi rétből [!], melyet eddig pacifice bírt, el akarnak venni ökegyelmétől. Végzés: A tiszteletes notarius valamelyik héten az ekkleziája nemes tagjaival kimenvén ad faciem loci, minekutánna azon rét a lévita kaszállójával egy massaba tétetik, és az ekkleziája rétye is ahhoz annectáltatik, méressen ki a tiszteletes atyafinak annyi extensiojú kaszállót, amennyi volt eddig birtokában. Nehézség: Panaszollya továbbá a tiszteletes atyafi, hogy a quartáját minden antiqua sessiókról nem adják az ekkleziája nemes tagjai. Megjegyzés: Azt fogadják a Szent Visitation előtt az ekkleziája nemes tagjai, hogy ezután az antiqua sessiókról járandó quartat becsülettel beszolgáltattya a maga idejében a tiszteletes papnak.

Az 3-kra: A lévita ökegyelme szolgáltattya és magaviselete kedves. A 4-kre: A lévitanak is nincs olyas panassza az ekkleziája ellen.

Az 5-kre: Az ekkleziája jovaiban egyéb kár nem tapasztaltatik, hanem panaszol most is az ekkleziája, hogy az erdejében sok a kár, erdőpásztor nemléte miatt. Végzés: Okvetetlen a titulus curator úr erdőpásztort fogadjon és állítson az ekkleziája erdeje mellé. Fogadta is ebbéli kötelességének teljesítését.

Megjegyzés: 1-mo: Lévén az ekkleziájának heverőbe egy török szünöge, meghatározottat a Szent Visitation alkalmatosságával, hogy eladattassék és annak árra az ekkleziája szükségére fordítottassék. 2-do: Ezelőtt az ekkleziája ládája a titulus néhai Nádudvari András úr házában tartott a kolccsal együtt. Most végezte a Szent Visitation, hogy az ekkleziája ládája, ha ottan marad is, de a kolcs a titulus curator úr kezénél álljon. 3-tio: Helybe hagyja most is a Szent Visitation a 6 márványos alamizsnát. 4-to: Kötelezte magát az ekkleziája, hogy egy hét alatt a lévita háza körül a kerteket megépíti, az idő felmelegedésével az házat is restaurálja.

²⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 56–57.

BETHLENSZENTMIKLÓS

1676

Proventus et bona ecclesiae BethlenSzentMiklósinae¹

1678

*Visitatio facta die 8. [Februarii 1678.] B[ethlen]Sz[ent]Miklósini in ministerio
reverendi domini viri Andreae Bajczy et Michaelae [!] Eczedi.²*

Bene commendatis.

1680

*Anno 1680. die 21. [Januarii] fuimus SzentMiklósini tempore defuncti reverendi domini
Andreae Vezekényi, praesente spectabili ac generoso Nicolao Bethlen.³*

Dicta non nihil de omnibus.

1712

1712. 2. Februarii Visitatio in SzászSz[ent]Miklós.⁴

Nil memorabile actum.

1713

*Visitatio in SzászSzentMiklós 1713. 20. Januarii in praesentia quorundem auditorium,
egyházfi Csatlós György, juxta Nagy Mihály, Kis György, Udvar György etc.,
in praesentia etc. reverendi ministri reformati Francisci Kóródi.⁵*

Templom és parochialis ház építés iránt instantiat adtunk be az uraknak. A házások eske-
téséért való fizetésének perceptiojáról deliberatum: Azmelyik praedicator a házásokat copulálja,
ugyanaz végye el az fizetést is, azmint más helyekben is vagon az praxis. [493.] Az halotti ha-
rangozásért pénzt vesznek az unitáriusok.

Deliberatum: Mivelhogy az unitáriusok tornyában való harangok az uraké, azért ezután az
harangozásért ne fizessenek az reformátusok, hanem úgy legyen, azmint magok iránt van az rend-
tartás, annál inkább, mivelhogy nem is régen kezdetek fizetést venni csak az reformátusaktól.

1714

*Visitatio 1714. 12. Januarii in Beth[en]- vagy Sz[ász]Sz[ent]Miklós, jelen voltak
az praedicator tiszteletes Kóródi Ferencz uram, egyházfi Csatlós György,
mellette Szöcs János, Szabó Miklós etc.⁶*

Intetnek isteni tiszteletre, praedicator fizetésére.

¹ Üresen hagyva a hely. KükEhmLvt prot. I/2. 44. A javakat nem írták össze.

² KükEhmLvt prot. I/2. 69.

³ Uo. 81.

⁴ Uo. 444.

⁵ Uo. 492–493.

⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 7.

1721

Visitatio peracta in ecclesia reformata B[ethlen]Sz[ent]Miklósiensi 1721. 16. Januarii, praesentibus clarissimo domino Johanne Pathai loci ministro, praecipue aulico, civibus generoso domino Michaelae Csátó, Johanne Szöts, Nicolao Szabó, Francisco Ccenteri, Nicolao Udvar etc.⁷

Auditores jurati et examinati de clarissimo ministro, optima quaeque referunt, praeterquam 1. Hogy Demeter Györgyöt tiszteletes esperest uram híre nélkül kitiltotta. 2. Az leányokat nem taníttja. [80.] 3. Hétköznapi faluban isteni szolgálat nincsen. Az hallgatók részéről ez a difficultas: Egyházfi nincsen, sem harangozó. Ccenteri Andrásné káromkodott. Közönségesen is egymást szitkokkal s káromló szókkal mocskolják. A praedicatornak sem fizetnek.

1. Deliberatum: Demeter György, míg dolga a tisztek előtt nem igazodik, templomban bejárhat. 2. Ccenteri Andrásné káromkodásáért excommunicáltatik. 3. Az hallgatók serio intettetnek, az káromkodástul s egymás mocskolásátul magokat megtartóztassák s az isteni szolgálatot gyakorolják.

1722

In ecclesia reformata Sz[ent]Miklósiensi Visitatio habita anno 1722. die 31. Januarii, reverendus minister Johannes Patai habet bonam recommendationem ab auditoribus et dominus rector.⁸

Kis Balás az ecclesiába a feleségével együtt nem lakik. [121.] Sok káromkodók vadnak az ecclesiába.

1. Deliberatum: A Szent Visitatio által az ecclesia admoneáltatik, minden gazdaember cselédgyét megzabolázza, megintse, ne káromkodgyanak, akik pedig comperiáltatnak káromkodóknak lenni, az ecclesia megbüntesse, vagy a tisztnek kiadgya.

2. Deliberatum: Kis Balás serio admoneáltatik a Szent Visitatiótól, gonoszul elhagyott feleségét maga mellé vegye s hazahíjja és éljen feleségével istenesen, külömben excommunicáltatik.

3. Deliberatum: Minthogy Ccenteri Andrásnének Szakács Annóknak mind a maga nyelve valóságából s mind szemmel látott bizonságokból, mind feles gravis circumstantiából nyilvánvaló paráznsága constál, azért a Szent Visitatiótól excommunicáltatik és magistratus kezibe adjudicáltatik mint parázna, férje pedig Ccenteri András, minthogy tőlle elválni nem akar, separatioba vettetik mindaddig, míg felesége dolgát a külső tisztek és az ecclesia előtt eligazítja.

1723

Visitatio in ecclesia reformata Sz[ent]Miklósiensi, praesentibus clarissimo domino loci ministro domino Johanne Pathai, Francisco Ccenteri aedili, incolis allis Johanne Szöcs, Nicolao Szabó, Georgio Szabó, Nicolao Varró, anno 1723. die 1. Februarii.⁹

Clarissimus pastor a feleségit férjétől eltiltatta Varga Gergelynek. Szabó Györgynek fiát nem keresztelte meg míg meg nem fizetett. János mester a feleségével edgyütt lakik, pedig mocsokban lévén a felesége, nem kellett volna edgyütt lakni. Az isteni szolgálatban igen restesek a hallgatók. Must és fa bérít nem szolgáltatá bé az egyházfi a clarissimus ministernek. A praedicatori rétet és erdőt¹⁰ eladták a hallgatók, úgy erdőt is nem osztottak a clarissimus ministernek. Máthé János parázna feleségével edgyütt lakott. Nagy János a templomba esztendeig nem járt.

⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 79–80.

⁸ Uo. 120–121.

⁹ Uo. 146.

¹⁰ Előbbi két szót kihúzták.

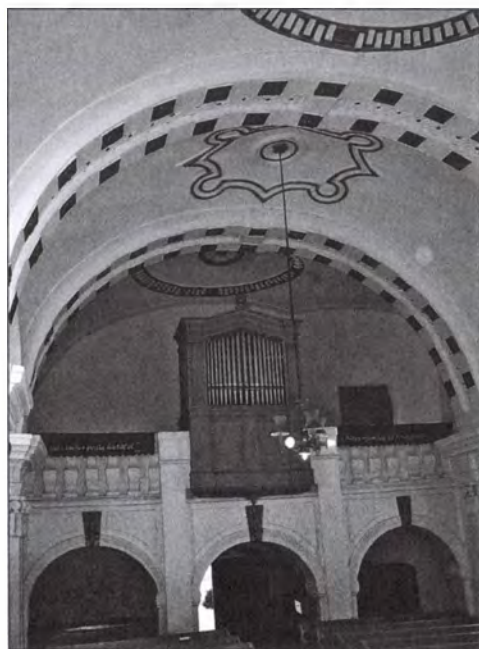
1. Deliberatum: Minthogy Varga Gergely feleségének hazahozása után, amint referáltatik, tisztességesen lakott, mégis felesége viszontag elhagyván férjét, velle nem lakott, severe mindketten admoneáltattnak, hogy edgyütt lakjanak, külömben szabtság adatik az asszonynak, hogy divortiumot kérjen.

2. Deliberatum: A hallgatók, nevezetesen Szabó György és Nagy János admoniáltatnak, hogy templomot gyakorollyanak, szent sacramentummal éllyenek, praedicatorok ellen való ran-korokat letegyék. 3. Deliberatum: János mesterné paráznságáért excommunicáltatik, úgy a férje is, mivel nem kellett volna edgyütt lakni, admoniáltatnak, hogy tisztek előtt igazítsák dolgokat s azután reconciliállyanak. Úgy Máthé János is admoniáltatik, hogy reconciliállyon, mivel parázna feleségével edgyütt lakott. 4. Deliberatum: Minthogy a tavalyi egyházfi integre a praedikátor fizetését bé nem szolgáltatta, büntettetik, admoniáltatik, hogy a jövő Partialisig egészen beszolgáltassa.

1724

Visitatio in ecclesia Sz[ent]Miklósiensi habita anno 1724. II. Februarii, praesente clarissimo domino Johanne Pathai loci ministro, incolis autem Johanne Szöcs, Nicolao Szabó, Petro Téglás, Andrea Csenteri etc.¹¹

Mészáros Jutka hét esztendőtlől fogva férje nélkül lakik, úgy Téglás Ersók esztendőtlől fogva. Item Kis János feleségével hűtetlenül lakik. A hallgatók restek az isteni szolgálatban. Varga Gergely és Csenter Ferencz templomot nem frequentálnak. Darabant Gyuri is a közönséges isteni szolgálatot nem frequentállya. A parochia körül építeni kell.

Templombelső az orgonakarzattal

Deliberatum [1.]: Mészáros Jutka hét esztendőtlől fogva férje nélkül van, keresse férjét s jó bizonságot hozván, azután békével lakhatik. Deliberatum [2.]: Úgy Téglás Ersók hűtetlenül elment férjét keresse, annélkül ne lakjék, másképpen edgyik is nem paciáltatik az ecclesiaban. Deliberatum [3.]: Minthogy Demeter György per inquisitionem megmutagotta azt, hogy nem gyilkossa a Lovász Györgyné fiának, azért Lovász Györgyné admoniáltatik, hogy se egyszer, se másszor Demeter Györgyét semmivel ne mortificállya, külemben másszor severa admonitioja leszen. Közönségesen a sz[ent]miklósi hallgatók, de nevezetesen Varga Gergely, Csenter Ferencz és Darabant Gyuri admoniáltatnak, hogy az isteni szolgálatban legyenek buzgók, külömben excommunicáltatnak. Deliberatum [4.]: Minthogy a parochia körül sok defectus vagon csűr és kertek iránt, admoniállya a Szent Visitatio, hogy az ecclesia a csűr, kerteket megcsináltassa külömben másszor 12 forintokig megbüntettetik az ecclesia.

¹¹ KükEhmLvt prot. II/2. 166.

1725

*Visitatio habita in ecclesia reformata B[ethlen]SzentMiklósiensi anno 1725. die 28. Januarii, praesente reverendo loci ministro clarissimo Johanne Pathai et incolis Nicolao Szabó aedituo, Johanne Szöts, Georgio Venter et aliis aliquot.*¹²

Deliberatum: A Szent Visitatio ruminálván Sz[ent]Mártoni Máriának mátkaságabeli dolgát, úgy jött világosságra, hogy közöttte és dombai Mátyás János között egész consensus és legitima dispensatio nem volt, mivel a neki küldött gyűrűt el nem vötte. Mely bizonságokból luculenter constál, ehhez képest, minthogy elébb is obligatioja volt Vincze Mártonhoz, egymásnak kezét adván, legitimállyá a Szent Visitatio SzentMártoni Máriát ad nubendum priore sponso.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Sz[ent]Miklósiensi anno 1726. die 20. Januarii habita, praesentibus Andrea Csenteri, Nicolao Varró, Petro Tégls etc.*¹³

Deliberatum: Érsek Annók paráznaságba elegyítvén magát, excommunicáltak.

1727

*Visitatio in ecclesia Sz[ent]Miklósiensi habita anno 1727. die 14. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo domino Samuele Sz[ent]Királyi, ab altera parte aedili Nicolao Szabó, Andrea Csenteri, Francisco Csenteri, Petro Tégls etc.*¹⁴

Reverendus dominus parochus ab auditoribus commendatur. [23.] Kolcsár Éva hitetlenül ura nélkül lakik. Érsek Annók most ecclesiakövetés nélkül vagyon. Szakács Balásné ura nélkül lakik. Az ecclesianak harangozók nincsen. Egyházfiat az ecclesia nem tett, úgy fabér és egyéb fizetésit is az egyházfi a praedikátornak be nem szolgáltatta. Deliberatum [1.]: Kolcsár Éva az hűtes urát tisztek által is kényszerítse, hogy hűtes felesége nélkül ne lakjék, másképpen az ecclesiában nem patiáltatik. Érsek Annók is admoniáltatik reconciliatoria secundum deliberatum.

Míthogy az ecclesia egyházfiat nem tett, a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik az ecclesia. Deliberatum [2.]: A praedikátor nem tartozik harangozni, azért az ecclesia provideálljon harangozóról. Míthogy a tavalyi egyházfi integre a praedikátor fizetését be nem szolgáltatta, a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik, admoniáltattatik is, hogy a jövő Partialisig beszolgáltattassa.

A templom szószéke

¹² KükEhmLvt prot. II/2. 169.

¹³ KükEhmLvt prot. II/3. 21.

¹⁴ Uo. 22–23.

1728 ■ január

*Visitatio facta per gratiam Dei in ecclesia Sz[ent]Miklósiensi anno 1728. die 29. Januarii, praesentibus reverendo domino Samuele SzentKirályi, Johanne Szöcs, Johanne Csenderi, Francisco Csenderi, Stephano Szölösi etc.*¹⁵

Nem keresztel s nem temet, és addig semmiképpen, míg nem deponálnak [le nem teszik a járandóságot]. Secus laudatur reverendus minister. Drabant Gyurkáné templomba nem jár, maga is teremtetével káromkodott. Udvari Farkas Módi Jánosnéhoz jár, egész innepen az ecclesianak megbotránkozására táncolt, irtóztató káromkodásokat téssen. Búza, fa és törökbúza restantiaik vadnak, a csűrt, pajtákot nem curálnak, úgy a kerteket is. Sütő Jánosné nő parázna.

Deliberatum [1.]: Drabant Gyurkáné a Visitatiótól admoniáltatik, a templomba járjon, különben, ha meg talál halni, számár temetése léssen. Drabant Gyurka pedig káromkodásáért kalodáztassék. Úgy Udvari Farkas is káromkodásáért kalodáztassék a vármegye constitutioja szerint. Deliberatum [2.]: Sütő János a Szent Visitatiótól admoneáltatik, hogy parázna feleségtől, ha válni akar, vállalék, ha nem akar elválni, igazítsa feleségével való dolgát. Deliberatum [3.]: Minthogy az egyházfiak a restantiaikat bé nem szolgáltatták, a vármegye constitutioja szerint büntettetnek, insuper admoneáltatnak, Partialisig minden restantiaikat beszolgáltatassanak az ecclesia, csűrt, pajtát és kerteket procurálljanak.

1728 ■ november

*Visitatio ecclesiae SzentMiklósiensis volente Deo, anno 1728. die 28. Novembris.*¹⁶

Reverendus dominus minister ab ecclesia bene recommendatur, quod sanctam functionem rite egit. Kovács György paráznasággal és rossz conversatioval vádoltatik. Sütő Jánosné paráznasággal vádoltatik, elsőben elébbeni vétkéért kövervén ecclesiat, ismét másodsor is comperiáltatott praegnansnak lenni és szülni, de az ecclesia követése után. Item nem kell a templom az embereknek. Búza, törökbúza, fa restantiaja még harmadideji is ki vagyon a praedicatornak. Csűrkapu, pajta, földpince nem jók.

Deliberatum [1.]: Kovács György paráznasággal és rossz conversatioval vádoltatik Szöcs Jánosnéval, magát expurgállya az infamia alóll, különben, ha nem cselekeszi, excommunicáltatik. Úgy Sütő [94.] Jánosné is az ecclesiakövetés után másodsor is megterhesedvén, és az ura velle cohabitálván, mindketten ecclesiat kövessenek. Deliberatum [2.]: Ismét az ecclesia admoneáltatik a Szent Visitatiótól, az isteni szent szolgálatot frequentállják. Deliberatum [3.]: Minthogy a praedicatornak még harmadideji restantiaja is ki vagyon, tudniillik búza, törökbúza és fa restantiaji, úgy tavallyi s ezideji restantiaja is, az egyházfiak a vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Egyrészt azért is, hogy a kertek sohul nem jók, pajta fedetlen, mellyhez képest a Szent Visitatio admoneállya az egyházfiakat, sőt az ecclesiat is, engedelmesek lévén az egyházfiak, és mi admonitionknak, pajtát megfeddgyenek, kerteket megcsinálljanak, harmadideji, tavallyi s ezidei restantiaikat is beszolgáltatassanak.

¹⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 68.

¹⁶ Uo. 93–94.

1731

B[ethlen]SzentMiklósini Visitatio celebrata anno 1731. die 7. Novembris.¹⁷

Reverendus dominus minister Samuel Sz[ent]Királyi az úrvacsorájától némellyeket eltöltött. Sütő Györgyöt a temetőben énekszó és praedicatio nélkül temették el. Vádollya az ecclesia, hogy az tisztartót ellenek kegyetlenségre ingerlené. Parochia körül nem jók a kertek, parochia is fedetlen. Szomszéd közkerti is nem jó. Két új házasság nem akarnak fizetni, úgy Téglás János is, templomba sem jár. [124.] Demeter György hatodik esztendeje ez, hogy fát nem fizetett, egyéb restantia is van nálla. Relatoriában kiadták Csenteri András leányát, Ersókot és Székelly János leányát, Katát mocskos dologgal.

Deliberatum [1.]: A parochia körül nem jók a kertek, úgy a közkertek is, fedetlen a parochia, restantiai is vadnak a reverendus ministernek, kihez képest büntettetnek az egyháziak vármegye constitutioja szerint. Insuper admoneáltatnak, minden ruinakot megépítsenek, a szomszédal is megépítség a közkertet, restantiaját beszolgáltassák, különben a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek más Visitation. Téglás János is admoneáltatik, templomba járjon, papjával békeességben éljen, ami restantia vagyon, beszolgáltassa, másképpen más Visitation megbüntettetik. Deliberatum [2.]: A Szent Visitationtól admoneáltatnak Csenteri Ersók és Székelly Kata, az infamiából kitisztítsák magokat, különben az ecclesia ne patiallya. Deliberatum [3.]: Ami illeri a reverendus minister fizetését, amint ennekölte őkegyelmének conventio szerint szénafüvet, mustot és törökbúzárt ígítenek, ahhoz tartsák magokat, ne változtassák minden esztendőben a fizetést. Azonban, minthogy itt mester nincsen, aki harangozzon s énekeljen, a ministernek a mester fizetését adgyák meg, mint más ecclesiákban.

1732

Visitatio Sz[ent]Miklósini celebrata 1732. die 7. Novembris.¹⁸

Reverendus vir Márkusfalvi laudatur ab ecclesia quod functionis partes bene praestitit. Szakál Gyurkát kiadták paráznasággal.

1734

Visitatio Sz[ent]Miklósiensis die 3. Februarii 1734. celebrata.¹⁹

A praedikátor egy cigánt, Hampi nevűt, esketett össze, kinek volt élő felesége. Kovács György megmátásodott egy asszonnyal, kinek ura volt. Bor, búza, fa restantiai vannak a praedikátornak. A felső udvar a praedikátor fizetéséből defalcált. A harangláb tellyességgel leesendő, a parochialis ház fedetlen, csepegő, a kertek is a parochia körül nem jók, a csűr is dűlőleg vagyon. [179.] Deliberatum [1.]: Sz[ent]miklósi praedikátor tiszteletes Márkusfalvi uram, minthogy oly cigánt copulált, kinek élő felesége volt, a 65. canon²⁰ szerint megbüntettetik.

¹⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 123–124.

¹⁸ Uo. 149.

¹⁹ Uo. 178–179.

²⁰ GK – 65. kánon: Mielőtt az egyházi szolgák, a házasulandókat szokás szerint összeesketnék, kötelesek őket (a főrendűek kivételével) a megelőző vasárnapon reggeli prédikáció után az egész gyülekezet előtt kihirdetni, és ha előttük valami akadályt jelent be valaki, ami azoknak házasságát megakadályozhatja, az összeesketést addig kell halasztani, míg az akadályt annak rendes útján el nem hárítják. A jövővényeket és ismeretleneket pedig másként semmi szín alatt össze ne eskessék, csak ha mind szabad állapotukról,

Item: A praedikátor fizetését az egyházi be nem szolgáltatja és a ruínakat meg nem építette, melyért vármegye constitutioja szerint büntetettik, emellett admoneáltatik, a bért beszolgáltatassa, a romlásokat mindenütt megépíttesse, másként a jövő Visitation megbüntettetik. Deliberatum [2.]: Constálván bizonyos relatiokból, hogy Kováts György megmátkásodott egy olyan asszonnyal, kinek élő férje volt, s el is vitte, tetszett a Szent Visitation azon Kováts Györgyöt azon mátkaság alól felszabadítani, et ad alia vota transmittálni.

1735 ■ február

Visitatio Sz[ent]Miklósini anno 1735. die 11. Februarii celebrata.²¹

1. Csenteri Ersóknak, Szentes Istvánnának férjhez menetele után 5 holnapra s két hétre lett gyermeke. Kováts Istvánnal, a gondviselővel kiadják, hogy táncolt s hált volna. 2. Fa bérít a prédikátornak már két esztendőben meg nem adták. 3. Harangozásért nem fizetnek. 4. Házát meg nem fedik, esős időben mindene a praedikátornak megázik, kersei nem jók. 5. Asztagját az egyházi gondviseltsége miatt az esső megrontotta. Vagyon az ecclesianak 4 forint adóssága.

Deliberatum [1.]: Minthogy nyilván constál Csenteri Ersóknak, Szentes Istvánnának paráznsága, mivel hatodfél holnapra gyermeke is lett, úgy Kováts Istvánnak azon személlyel való titkos társalkodása, tudniillik, hogy Csenteri Ersókot maga házában tartotta, látták is őket ketten egy ágyban. És ami nagyobb, most is Kováts István a menyecskével, annak szüleinek házoknál együtt lakik, azért a Szent Visitation ezen botrántoztató személyeket excommunicálja s magistratus kezében adjudicálja. Deliberatum [2.]: Felette sok s méltó panaszai vannak a tiszteletes praedikátornak a parochia körül való számos fogyatkozások miatt, úgy az egyháziaknak negligentiajok miatt, amelyekért méltó volna az ecclesia a büntetésre. Mindazáltal most ez egyszer a Szent Visitation a mulctat lehagyván, severe az ecclesiat admoneálja, hogy afféle sok fogyatkozásoknak megorvosolásokban az udvarral együtt az ecclesia is szorgalmatoskodjék, mert az ecclesia is megorvosolhatna sokakat, másként a büntetést többször az ecclesia el nem kerüli.

A szószerk faragott kömellvédje – részlet

1735 ■ november

Szen[t]miklósini visitatur ecclesia 1735. die 23. Novembris.²²

A hallgatók, kivált a férfiak, a templomot nem frequentálják. Némelyek semmit nem adnak a praedikátornak, kivált akik az alsó részről valók. Tiszteletes Márkusfalvi úrnak is praetensioja vagyon az jelenvaló esztendőbeli papi jövedelemhez. Sok rossz kertek, rések, a kamara sem jó,

mind jámborságukról és tisztességes voltukról bizonyítványt mutatnak. Különben azokat, akik ezekre nem tekintve, vaktában olyan személyeket kötnek össze, akikről később kiderü, hogy vagy szabadok vagy becsületesek nem voltak, előbb kemény szavakkal meg kell dorgálni, azután pedig, ha ugyanezt makacsul ismételni merik, hivatalukból is ki kell tenni.

²¹ KükEhmLvt prot. II/3. 186.

²² Uo. 205–206.

restantiak. Székely Andrásnál vagyon egy forint adóssága az ecclesianak. *Megadta anno 1737. die 27. Januarii in Sancta Visitatione.* [206.]

Deliberatum: A hallgatók admoneáltatnak, hogy az isteni szolgálatban buzgóbbak legyenek. Minthogy tiszteletes Márkosfalvi uram az esztendőnek negyedrészt, sőt valamivel többet papi functioban eltöltötte, ehhez képest tetszik a Szent Visitationnak, hogy Soós uram mostani actualis minister, amiképpen a hallgatóktól, úgy az udvarból adattatni szokott bért proportionate a szolgálathoz képest Márkosfalvi urammal megossza. A tavalyi egyházfiak sem ruinaknak reparálásában, sem a restantiaknak beszolgáltatásában nem sérénkedtenek, holott a múlt Visitationban is admoneáltattak, sőt érdemlett poenajok is elengedtetett volt, azért a Szent Visitatio a nemes vármegye constitutioja szerént azon egyházfiakat megbünteti. A jelenvalókkal együtt pedig most újjólag admoneálja, hogy a restantiakat karácsonig mind beszolgáltatassák, a ruinakat megépítsék, nevezetesen a kamarát megcsinálják, mert másszor duplummal büntettetnek.

1737

*Continuatur Visitatio Sz[ent]Miklósi 1737. die 27. Januarii.*²³

Laudatur clarissimus minister de officio fideliter obeundo. Restantiai a tiszteletes ministernek. Vagyon az ecclesianak készpénze de praesenti ft. 1 dr. 2.

1739

*Visitatur ecclesia SzentMiklósiensis 6. Februarii 1739., praesentibus reverendo loci ministro et aedituo Andrea Tsenteri juniore.*²⁴

A tiszteletes ministernek fa, bor, búzabeli restantiak, az parochia körül sok ruinak, némellyek a bér kéréséért illetlen szókkal illették a tiszteletes ministert, a harangozónak nem fizetnek. Deliberatum: Az egyházfinak incuriaja, negligentiaja miatt a tiszteletes atyafinak búza-, borbéli sok restantiaja lévén, a nemes vármegyének constitutioja szerént megbüntettetik, insuper admoniáltatik, intra quindenam beszolgáltatassa a restantiát, másképpen a méltóságos uraknak is általadjuk ezen dolgot. Az ecclesia keményen admoniáltatik, hogy az parochia körül a ruinakot megépítse, mert a tiszteletes ministernek, ha kára következik, meg kell fizetni, insuper, akinek mustya nem volt, fizessen annyit, amennyit az must ért.

1740

*Anno 1740. die 13. Januarii Visitatio iniquata[!] per clarissimum seniore dominum Gyeorgyium Körösi et reverendum Samuelem Csávási juratum notarium, juratumque assessorem clarissimum Andream Márkosfalvi in ecclesia B[ethlen]SzentMiklósiensi tempore pastorum reverendi domini Michaelis Hermány.*²⁵

Reverendus dominus minister satis bene recommendáltatik in omnibus. Szabó Márja vádol-tatik, hogy ecclesiát követett volna, mégis pártában jár. Az hallgatók igen hidegek az isteni szolgálatban. Az tiszteletes ministernek búza és fabéli restantiaja ki vagyon. Szabó Márja admoniáltatik, hogy minél hamarább hozza igasságát, különben excommunicáltatik.

²³ KükEhmLvt prot. II/3. 220.

²⁴ Uo. 255.

²⁵ Uo. 263.

Deliberatum: Az hallgatók admoniáltatnak, hogy az isteni szolgálatban szorgalmatosok legyenek, különben méltó büntetések leszen az Szent Visitatiótól. Az istállónak pedig felállításában munkások legyenek.

1741

*Visitatio continuata in B[ethlen]S[zent]Miklós tempore reverendi domini Michaelis Hermányi, aedilis Andrea Székely anno 1741. die 26. Januarii, praesentibus ecclesiae civibus.*²⁶

Reverendus dominus bene commendatur ab auditoribus. Difficultas: Bonyhai Istvánné a praedikátorra való nehézségéből a gyermekit nem kereszteltette meg.

1742

*Visitatur ecclesia Beth[elen]S[zent]Miklósiensis anno 1742. die 9. Februarii tempore reverendi domini Michaelis Hermányi, curatoris Francisci Csenteri etiam Andreae Csenteri.*²⁷

Szakál János feleség nélkül vagyon. Kotsis Györgyné háza az templomat nem gyakorollya, az fia úrvacsorájával nem él, úgy Bonyhai István és felesége is a templomat nem gyakorollya. A tiszteletes praedikátornak bor, búza, fa fizetése restantiában vagyon egynehány embereknél.

1743

*Anno 1743. 17. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata B[ethlen]S[zent]Miklósiensi.*²⁸

Úrasztali kehely – 18. század

Verbi Divini minister laudatur ratione officii, cum ad mores, tam ad vitam.

Difficultates: Sütő Martziné megverte az egyházfinét és vért is eresztett. Veres Istók templomba nem jár. Kökösi István ab anno 1737 még meg nem adta az interest, hanem most Téglási János uram kezes lőn érte. *Már most in anno 1744. die 26. Februarii megfizetett mind summat, mind interest.* Deliberatum [1.]: Kökösi Ersébet alias Sütő Martziné, mint-hogy az egyházfinét hatalmason megtámadván megverte, és ennek felette²⁹

Causa levata Christinae Tsatlós contra et adversus sponsum Nicolaum Szakáts. Pro Actrice procurator Andreas Tsenteri, pro incto Stephanus Bányai. Actrix petit separationem per procuratorem.

Deliberatum [2.]: Nyilván vagyon és constál rendesen emanált relatoriából, hogy Tsatlós Kriska maga szolgáltatott alkalmatosságot Szakáts Miklóssal való megmátkásodásra, sokszori izengetésivel, utána való jártatásával, de az is constál,

²⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 291.

²⁷ Uo. 316.

²⁸ Uo. 333.

²⁹ A szöveg itt megszakad.

hogy minekelőtte a mátkaságot consumálnák külső ceremonia által, változtatta izengető szavait Tsatlós Kriska, minthogy egyszer azt mondotta hozzámégyen s másszor pedig revocálta. Melyre nézve a legény részről Tsatlós Kriskához menő s mátkásodásra utat készítő személyek látván s tudván a leánynak tétovázó eszt, 12 forintokig való vinculumat is töttek illy formán, hogy amelyik megcsalya a másikat, azt deponálja. Következvén pedig a terminus, amelyen egymásnak jegyet adgyanak és egymást valósággal kötelezzék a jövőendőbeli házasságra, akkoronn is a kérők a vinculumat repetálták és tétovázó elméjét a leánynak, hogy megszorítssák, 24 forintokig való vinculumat töttek fel, melyeket is a violans fél deponályon, mind a legénynek s mind a kérőknek becsülleteknek restitutiojokkal. Midőn azért illy szoross kötés alatt lévő mátkaságával a leány, Tsatlós Kristina nem gondolt, sőt annakutánna a legényt repudiálta s azzal járt, hogy se testének, se lelkének nem kell, a mátkáján kívül [334.] másokat admittált, másokkal gyanús helyeken társolkadott, jádzadozott s másnak izengetett, elsökní kívánt, rendes mátkáját semmi okért (mert amely okot mond a leány fő oknak, hogy a legény frantusz volna, az hiteles és nyilvánvaló tanúknak bizonyágtételekből nem constál, hogy ma a volna) helytelenül megjátszódtatta, repudiálta. Ez okokra nézve a Szent Visitatio foruma Tsatlós Kriskát, mint maga is kívánnya, Szakáts Miklóstól separálja, a LXXIV. canon³⁰ szerint való poenat Tsatlós Kriskának intentálja, és, hogy a vinculumot az innocens parsnak minden költséginak refusiojával együtt deponálja, az nemes haza törvénye szerint adjudicáltatik.

1744

Visitatio celebratur B[ethlen]Sz[ent]Miklósini anno 1744. die 26. Februarii, tempore reverendi clarissimi domini Nicolai Csejdi.³¹

Clarissimus minister satis superque recommendatur. Cives quoque ecclesiae recommendantur de sedula frequentatione cultus, neque scandalizantes reperiuntur. Kézpénze az ecclesianak mostan vagyon ft. 3 dr. 36, adósság nincsen, mert amely három máriása az ecclesianak Kökösi Istvánnál volt interesre, azt őkegyelme cum omni interesse megfizette az ecclesianak. Quod enim ecclesiam totam attinet omnia convenienti ordine reperta sunt.

1745

Anno 1745. die 28. Januarii Visitatio celebratur in BethlenSzentMiklós tempore parochi clarissimi domini Nicolai Csejdi in praesentia civium ecclesiae.³²

Clarissimus dominus loci minister optime laudatur. Difficultates: Minya cigány hamis hitben tanáltatott. Berekből a tiszteletes ministernek nyilat nem osztottanak. Kézpénze az ecclesianak vagyon hft. 6 dr. 44 ½. Deliberatum [1.]: Minya cigány kövessen eklézsiát a hamis hitért. Deliberatum [2.]: A Berekből az eklézsia a tiszteletes loci minister őkegyelmének nyilat adjon a matrixban amint béirattatott.

³⁰ GK – 74. kánon: lásd a 24. oldalon.

³¹ KükEhmLvt prot. II/3. 356.

³² Uo. 370.

1749

A szássz[ent]miklósi reformata ekklezsia jövai.³³*Őn boroskanna – 17. század*

A prédikátor fizetése a két udvarból arbitrativum. A kösségtől való is még eddig csak az. A prédikatori örökségek is csak úgy vadnak, bizonytalanul.

Ekklezsia javai: Harang nr. 1. Az unitariusok tornyában is mondják, hogy volna a reformatus uraknak harangjok. Úrvacsorájához való edények: 1. Egy kisedeszerű arannyas lábas pohár, 2. Egy kétejteles őnkanna. 3. Egy egyejeles őnkanna. 4. Egy új óntányér. 5. Item egy más óntányér. 6. Egy keresztelő őnkanna. *Accedált más őnkanna is, ejteles. És egy arannyas tányér inscriptioval, virágok rajta bőven.* Abrosz: 1-mo. Egy sáhos abrosz. Keszkenők: 1-mo. Egy potyolat, szkófiummal varrott keszkenő. 2-do. Egy potyolat keszkenő, négy ágra ezüst- s aranyfonallal megvarrva. *Accedált egy selyemkeszkenő, sújtásos.* Az udvarokban, mindenikben külön-külön sacramentumhoz való szép edények vadnak.

Anno 1721 rendeltetett a prédikátor fizetése eszerint, hogy járjon a falusiaktól: 1. Egy kalongya búza, huszonöt kévéjével. 2. Egy veder must, akinek pedig szőlője nincsen, dr. 24. 3. A Berket mikor felosztják, őkegyelmének

fát adnak, vagy ha őkegyelme fát szerez, tartozzék két marhas ember egy szekér fát elhozni. [130.] 4. Esketésért kívülvalótól ft. 1, lakosoktól dr. 24. 5. Temetésért 1 ft. Keresztelésért 1 tyúk s 1 kenyér. 6. Özvegyasszonyoktól négy-négy sing vászon. 7. Jövevény zsellérektől, majorkodó özvegyektől s ifjú legényektől fél-fél bér.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia B[ethlen]S[zent]Miklósiensis tempore clarissimi domini Demetrii Dálnoki pastoris, anno 1749. die 22. Januarii.³⁴

Clarissimus dominus satis recommendatur a populo. Difficultas: Bényéről, elhagyván férjét, a Bugyán Gyurka leánya itt lakik férje nélkül is, amint referáltatik, paráznaságnak suspiciojában vagyon. Gonosz Mihályné nem jár a templomba.

1750

Visitatur ecclesia B[ethlen]S[zent]Miklósiensis anno 1750. die 28. Januarii tempore clarissimi domini Demetrii Dálnoki, loci ministri.³⁵

Optime recommendatur. Difficultates: A Venter György leányát, Persit kurvának kiáltották, mostan is abban vagyon. A tiszteletes miniszternek must és fa restantiai vadnak, mégpenig régi-ek, építeni sem akar az ekklezsia, nevezetesen az utca felől való kertet.

³³ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129–130.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 425.

³⁵ Uo. 440.

Deliberatum [1.]: Minthogy az ekléziát néző kertek a parochia körül semminek nem jók, amelyből a tiszteletes miniszternek nagy kára következhetik, melyben nyilván tapasztaltatik a két időn lévő egyháziaknak negligentiajok, mely negligentiajokért a tavalyi és harmadideji egyháziakat külön-külön mulctázza a Szent Visitatio in ft. 3-3. Insuper admoniáltatnak, hogy veszőt, támaszt és karót szerezzenek s a kertet legalább Szent György napjára megépítsék, mert ennekutánna a constitutio szerint nagyobb büntetésben incurrálnak, ide értvén a must és fa restantiaknak is beszolgál[ta]tását. Deliberatum [2.]: Minthogy Venter Ersókot kurvának kiáltoták, azért intra quindenam tisztítsa magát, különben excommunicáltatik.

Vagyon az ekléziának készpénz hft. 2 dr. 75. Adassága a contractusok szerint.

Causa Chatharinae Kovács de B[ethlen]Sz[ent]Miklós sponsae Samuelis Brassai, vagi. Deliberatum: Elátkásítván Brassai Sámuel b[ethlen]sz[ent]miklósi Kovács Katát, de amint mások relatiojából nyilván constál, erőszakosan inducálták a leányt, mert sem akkor, sem annakutánna nem szerette, mely ebből is megtetszik, hogy a jegyet egymásnak visszaküldötték, a legény sem esmérvén magát elégségesnek arra, hogy felességet tartson. Azért a Szent Visitatio illegitímálya ezen mátkaságot és separálya Kovács Katát Brassai Sámuelről juxta canonem 74.³⁶

1763

Visitatur nunc prima vice per decursum aliquot annorum casu quidem a societate nostra separata, jam vero maturiori iudicio, iterum societati nostra reapplicata ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[ethlen]Sz[ent]Miklós, pastore reverendo domino Andrea Simon, anno 1763.

die 3. mensis Decembris, praesentibus ecclesiae curatore Johanne Csenteri, aedili Andrea Kurucz, Volfgango Udvar, Michaele Mészáros, Francisco Kotsis, Francisco Csenteri, Michaele Csenteri, Michaele Udvar, Stephano Szölösi, Johanne Szölösi, Johanne Téglás, Martino Téglás, Gabriele Kis, Georgio Demeter, Johanne Fejér, Georgio Venter seniore et juniore, Paulo Venter, Johanne Szakátsi, Georgio Kun, Martino Kun, Laurentio Gáspár, Andrea Farkas, Johanne Kertész, Martino Kádár, Johanne Virág.³⁷

Deo sint laudes, bene convenit inter ecclesias et Verbi Divini ministrium.

Difficultas [1.]: Botrántoztató személyek Apáti Judith és Mária, Szász Miklós, Mezei Anna. Deliberatum: Mezei Anna nyilvánvaló parázna, excommunicáltatik. Szász Miklós is nyilvánvaló parázna, ha nem reconciliál, meghalván számárnak temetségével temettetik el.

Difficultas [2.]: A szent ecclesianak kevés pénze periculumban vagyon. Deliberatum: Végeztett, hogy az ecclesia kevés interesre kiadott pénzére ennekutánna jobb vigyázás légyen, az maga idejében curator, egyházfi az interest felszedgyék, az számadáskor az ecclesia előtt beadgyák, különben magokéből kell deponálni.

1764

Anno 1764. die 28. Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in BethlenSz[ent]Miklós, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Simon, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Johanne Csenteri, aedili Andrea Apáti, Francisco Csenteri, Paulo Venter, Volfgango Udvar.³⁸

Difficultates: Restantiak vadnak, kettős házások nem akarnak Canon szerint fizetni. Deliberatum: Az kettős házások Canon szerint fizetnek.

³⁶ A 74. kánont lásd a 22. oldalon.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 51–52.

³⁸ Uo. 72.

1765

Anno 1765. die 13. mensis Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[ethlen]Sz[ent]Miklós, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Simon, praesentibus ecclesiae curatore Johanne Csenteri, aedili Andrea Apáti, Michaele Mészáros, Paulo Venter.³⁹

Difficultas inter ecclesiam et Verbi Divini ministerium nulla reperitur, gratia Deo. Az özvegy-asszonyok a vászonnal való fizetést egyszer sem praestálták a constitutionak tenora szerint, az egyháziak adminisztráltassák Canon szerint.

1766

Anno 1766. die 8va Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[ethlen]Sz[ent]Miklós, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Simon, praesentibus ecclesiae curatore Johanne Tsenteri, aedili vero Andrea Apáti, caeterisque civibus Michaele Tsenteri, Martino Téglás, Johanne Szakáts, Andrea Udvar, Stephano Szöllösi, Michaele Mészáros.⁴⁰

Difficultas: Botráncokoztató személyek vagynak, úgymint Téglás Kata és Szász Miklós. Az eklézsiának készpénze vagyon nyolc máriása, dr. 19. Item interesre kiadott pénze hft. 25 ~ huszonöt magyar forint. Item dr. 52.

1768

Anno 1768. die 15^a Januarii Visitatio instituitur in ecclesia reformata B[ethlen]Sz[ent]Miklósiensi, pastore reverendo domino Andrea Simon, praesentibus ecclesiae membrs curatore Johanne Csenteri, aedili Andrea Apáti et aliis, nempe Francisco Csenteri, Martino Téglás, Georgio Szöllösi, Ladislao Mészáros et Stephano Szöllösi.⁴¹

Az ecclesia és tiszteletes minister között jó békesség vagyon. Difficultas: Öreg Csenteri Ferentz adós lévén az ecclesianak öt forint és 40 pénz capitalis summával és ennek 4 esztendei legalis interessével, megholt és így az ecclesia adóssága veszedelemben forog.

Deliberatum: Curator Csenteri Jánosnak és egyházfi Apáti András őkegyelmeknek serio committáltatik, hogy az öreg Csenteri Ferentznét admoneálják, hogy intra octavum az ecclesia adósságát megfizesse, különben külső tiszt által is okvetetlenül executioba véteti az ecclesia. Ha szép szerint megfizet, tartozzék az ecclesia elvenni akárminémű mobiliat, amely törvény szerint könnyen pénzzé tétethetik.

1769

Anno 1769. 7ma Januarii visitatur ecclesia reformata B[ethlen]Sz[ent]Miklósiensis, pastore reverendo domino Andrea Simon, praesentibus omnibus ecclesiae membrs.⁴²

Nem talált a Szent Visitatio semmi nevezetes difficultast.

³⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 87.

⁴⁰ Uo. 94.

⁴¹ Uo. 113.

⁴² Uo. 132.

1770

Anno 1770. 14^a [Februarii] visitatur ecclesia reformata Sz[ent]Miklósiensis, pastore reverendo domino Andrea Simon, curatore Stephano Szöllösi, aedili Johanne Szakáts, praesentibus Francisco Csenteri, Georgio Demeter, Michaelé Mészáros, Paulo Venter, Andrea Udvar, Gabriele Kis et aliis.⁴³

Inter ecclesiam et Verbi Divini ministrum salva sunt omnia.

1771

Continuatur Visitatio [1771. 30^a Januarii] in ecclesia Szentmiklósiensi tempore reverendi domini Andreae Simon, curatoris Stephani Szöllösi, aedilis Johannis Szakáts, praesentibus Francisco Kotsis, Georgio et Johanne Szöllösi, Francisco Csenteri etc.⁴⁴

Respectu officii pastoralis nullae querelae, nulla difficultas. Difficultas: A tiszteletes atyafi panaszol, hogy az ecclesia holmi építésben nem akar segítséggel lenni ezt adván okul, hogy nem tartoznak. Deliberatum: Még csak kétségbe sem hozhattya vala az ecclesia, hogyha az építéssel, mely a parochialis házhoz szükséges, tartozik-e vagy nem, mert arra az ecclesiat mind a törvények, mind a régi usus kötelezi. Azért committáltatik, hogy ennekutánna az ecclesia minden szükséges épületeknek építésében munkás légyen, mert azzal mind ez, mind más ecclesiák tartoznak.

1772

Continuatur Visitatio [1772. 3^{ia} Februarii] in ecclesia reformata Szentmiklósiensi tempore reverendi domini Andreae Simon, curatoris Stephani Szöllösi, aedilis Johannis Szakáts, praesentibus Francisco Kotsis, Michaelé Udvar, Michaelé Mészáros, Francisco Csenteri, Johanne Szöllösi, Georgio Kádár, Johanne Kertész, Michaelé Csenteri et aliis.⁴⁵

Difficultas: Téglás Kati, Csenteri Mária, özvegy Boritzá paráznasággal vádoltatnak. Deliberatum [1.]: Ha intra octavum a tizttől, amelynek impetitioja alatt vadnak, absolutiot nem hoznak, excommunicáltassanak. Az ecclesia adósságának interesse nem jött bé. [188.] Deliberatum [2.]: A múlt Visitation is committáltatott vala Szöllösi Istvánnak és Szakáts Jánosnak, hogy az ecclesia adósságának interessét bészolgáltassák, amelyben semmi sem lett, azért most újabban is impo-náltatik, hogy a jövő Visitatioig minden interest, sőt a capitalist is ahol veszőfélben vagy, bé-hajtsák, külömben bizonyosok légyenek abban, hogy ekkor minden engedelem nélkül 3 forintig megbüntettetnek.

1773

Anno 1773. 6^a Februarii visitata est ecclesia B[ethlen]Sz[ent]Miklósiensis, pastore reverendo domino Georgio [recte: Andrea] Simon, praesentibus Stephano Szöllösi curatore, Johanne Szakáts aedili, Francisco Csenteri, Francisco Kotsis, Georgio Szöllösi, Johanne Kertész, Nicolao Csenteri etc.⁴⁶

Itt az ecclesia adósságát s annak ezen esztendőig való interessét jó rendbe vette a Visitatio. Az ecclesia és tiszteletes atyafi ellen nincs semmi panasz.

⁴³ KükEhmLvt prot. II/4. 149.

⁴⁴ Uo. 165.

⁴⁵ Uo. 187–188.

⁴⁶ Uo. 209.

1774

Anno 1774. die 8^a Januarii visitata est ecclesia reformata SzászSz[ent]Miklósiensis tempore Verbi Divini ministri Andreae Simon, praesentibus curatore Stephano Szöllösi, aedili Johanne Szakáts et caeteris ecclesiae membris Francisco Tsenteri, Michaelae Tsenteri, Francisco Kotsis, Martino Kun.⁴⁷

Difficultas: A parochialis jószág majt egészen pusztán vagyon. Deliberatum: Keményen imponáltatik a curatornak, egyháziaknak és az egész ecclesianak, hogy egész tehetséggel munkálódjanak, az ecclesia jószágát jól békerítsék és jó kapukat csináljanak, mert különben keményen megbüntettetik az ecclesia. A tiszteletes miniszternek dicsírtetik egész magaviselése.

1775

Visitáltatott a b[ethlen]szentmiklósi ecclesia 16^a Februarii [1775.] tiszteletes Simon András atyánkfia idejében, jelen lévén curator Szöllösi István, Kotsis Ferentz, Téglás Márton, Venter Pál, Szöllösi János, Szöllösi György, Csenteri Mihály stb.⁴⁸

Itt is jó békességben találta a Szent Visitatio az ecclesiat minden részből.

1776

Visitáltatott [1776.] a b[ethlen]szentmiklósi ecclesia tiszteletes Simon András atyafi idejében, jelen lévén a curator Szöllösi István és egyházi Szakáts János, az ecclesiabeliek közül pedig Csenteri János és Ferentz, Venter Pál, Sütő Ádám, Kun Márton, Udvar Farkas és mások.⁴⁹

Isten jóvoltából se a méltóságos udvaroknak, sem a közhallgatóknak az atyafi ellen, sem az atyafinak ezek ellen semmi panaszok nincsen. A számadás véghezment a Szent Visitatio előtt és helyesnek találtatott. Nincsen egyéb hiba, hanem a papi ház csaknem omlófélben valónak találtatott. Végezte azért, hogy az ecclesia a méltóságos udvarokat alázatos instantiajával keresse meg és ha a méltóságos uraknak gratiajok accedál, igyekezzék, a magok tehetségeket is hozzátévé, a házat megépíteni minekelőtte összeomlanék.

1777

7^a Januarii [1777.] visitáltatott a b[ethlen]sz[ent]miklósi ecclesia tiszteletes Simon András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen voltak a Szent Visitatio előtt curator Szöllösi István, az egyházi Szakáts János, úgy Tsenteri [!] János, Téglás János, Kun Márton, Udvar Mihály, Kádár Márton s mások is.⁵⁰

Istené a dicsőség, a tiszteletes atyafi ellen se a méltóságos udvaroknak, se a közhallgatóknak panaszok semmi részben nincsen, úgy a tiszteletes atyafinak is ezek ellen.

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 221.

⁴⁸ Uo. 257.

⁴⁹ Uo. 269.

⁵⁰ Uo. 311.

1778

Continuative visitáltatott die 12^a Januarii [1778.] a szentmiklósi eklézsia a tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szöllősi István, egyházfi Szakáts János és az eklézsia tagjai közül egynehányon.⁵¹

Isten kegyelmességéből semmi panasz nincsen a tiszteletes atyafi és háza ellen, hanem a Szent Visitatio erősen [343.] resentiálja, hogy az eklézsiaiban sok engedetlen emberek vannak, melynek oka az, hogy az eklézsiai fenyték közöttök még eddig nem observáltatott. Melyhez képest serio parancsolja a Szent Visitatio az eklézsia előjáróinak, curatorainak, hogy a modo in posterum observálják és másokkal is observáltassák az eklézsiai fenytéket, az engedetleneket keményen megbüntessék érdemek szerint, mert ha más alkalmatossággal efféle anomalákat tapasztal a Szent Visitatio, az előjárókat és curatorokat egy-egy forintig büntetteti.

Difficultas: A tiszteletes atyafi panaszolja, hogy a bérít nem egy napon, hanem csepegve-csupagva majd egy hétig is hordják, amely miatt sok kára következik sokszor. Deliberatum: Serio parancsolja a Szent Visitatio a curatoroknak és egyházfiaknak, hogy ad mentem constitutionem ecclesiasticam 4. egy napon, mingyárt az uraságok gabonájok bétakarítása után, a magoké előtt, a tiszteletes atyafinak bérít beszolgáltatassák, mert különben, ha kára következik a tiszteletes atyafinak, a curatorok fogják a magokéból megfizetni. Ennekfelette egy forint poenában is incurálnak, mely tempore Visitationis exequáltatik rajtok. A szentmiklósi eklézsianak vagyon in summa pénze negyven magyar forint és kilencvenhárom pénze.

Bethlen-kastély – déli homlokzat

1779

3ta Februarii [1779.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ecclesiában continuáltatott a Visitatio tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Visitatio előtt Szöllősi István curator, az ecclesia tagjai közül Udvar Farkas, Udvar Mihály, Téglás Márton, Venter Pál, Szöllősi János és mások is.⁵²

Itt Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen, úgy a tiszteletes atyafinak sincs az ecclesiara.

1780 ■ február

Visitáltatott continuative a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata eklézsia die 5^a Februarii [1780.] tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szöllősi István, az eklézsia közönséges tagjai közül Csenderi János, Ferentz, Kotsis Ferentz, Venter György, Szakáts Gábor, Sütő Ádám, Kun Márton és mások.⁵³

A tiszteletes atyafinak papi kötelessége ellen semmi panasz nincsen. A curator, minthogy jól viselte magát, megmaradott. Egyházfi lett Kotsis Ferentz.

⁵¹ KükEhml.vt prot. II/4. 342–343.

⁵² Uo. 366.

⁵³ Uo. 398.

1780 ■ november

Continuative visitáltatott die 23^a Novembris [1780.] a b[ethlen]szentmiklósi reformatata eklézsia tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szölösi István, egyházfi Kotsis Ferentz, Csender János, Venter Pál, Szölösi János, Kun Márton, Téglás János, Buglán György és mások, brachium volt titulus Belényesi Sigmond uram.⁵⁴

A tiszteletes atyafinak szent hivatala ellen nincs semmi panasz, sőt dicsírtetik. Az eklézsia is, Isten jóvoltából, mindenek jó rendbe találtattak, legkisebb difficultas sem adta elő magát. Curator lett Szölösi István, egyházfi Kotsis Ferentz.

1782

Continuative visitáltatott die 19^a Februarii [1782.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformatata eklézsia tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Kotsis Ferentz, curator Szölösi István, az eklézsianak közönséges tagjai közül Téglás Márton, Udvar Mihály, Szakáts Gábor, Szölösi János, Kun Márton, Tsenderi Mihály, Szabó István és mások.⁵⁵

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen semmi panasz nincs. A legények, leányok fennmaradnak a templombéli tanításokon.

Difficultas: Az unitarius pap panaszolt, hogy Szölösi István felesége unitaria lévén, bért a felesége részéről semmiképpen nem akar adni. Deliberatum: Minthogy eddig ezen dolog iránt nem volt semmi panassza az unitarius tiszteletes minister ökegyelmének, ezért a modo in posterum constitutioink szerint tartozik Szölösi István feleségiért bérrel ökegyelmének, az eddigvalókról volt praetensioja pedig cassáltatik.

Observatio: Jónak tartja a Szent Visitatio, hogy az eklézsia egyik esztendőben egyik méltóságos udvar részről való tisztt, a másik [523.] esztendőben a más részről való tisztt legyen inspector curator, hogy az administratio jobb móddal folyhasson az eklézsiaiban. A curator és egyházfi megmaradtanak.

1783

Continuáltatott a Visitatio 18^a Januarii [1783.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformatata eklézsiaiban tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation curator Szölösi István, egyházfi Kotsis Ferentz, az eklézsianak több közönséges tagjai közül pedig Udvar Mihály, Téglás Márton, Szakáts Gábor, Venter Pál s mások is.⁵⁶

Ezen eklézsianak is semmi panassza nincsen a tiszteletes atyafi ellen, sem hivatala, sem magaviselete ellen. A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen. Botránkoztató személyek, Istennek hála, nincsenek. Difficultas: Az özvegyasszonyok a tiszteletes atyafinak még eddig semmi bért nem fizettek. Deliberatum: Protocollatio lévén róla, hogy ezen eklézsiaiban az özvegyasszonyok tartozzanak fizetni a tiszteletes loci miniszternek négy-négy sing vásznat, tartsák tehát magokat ezen protocollatiohoz, melyet ha praestálni nem akarnak, a Szent Visitatio őket megzálagoltattya. [548.] Az eklézsia a curatort és egyházfit megmarasztotta.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 438.

⁵⁵ Uo. 522.

⁵⁶ Uo. 547–548.

1784

*Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [15^a Aprilis 1784.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi
ekklézsiában tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt egyházfí Kotsis Ferentz s mások is vagy ötönn.⁵⁷*

Nincs sem egy, sem más részben panasz itten a tiszteletes atyafi ellen. Difficultas: Egy ifjú, az Udvar Pál szolgálja a templomot éppen nem gyakorollya. [44.] Deliberatum: Azon személyt ad-moneáltattya a Szent Visitatio az egyházfí által, hogy a templomot gyakorollya, mert különben ekklézsia tagjának nem fog tartatni, s ha meg talál halni, számár temetése lészen. Az egyházfiak megmaradtak.

1785

*Continuáltatott a Szent Visitatio die eodem [6^a Decembris 1785.] a szentmiklósi reformatata
ekklézsiában tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt curator Szőlősi István, egyházfí Kotsis Ferentz,
ezeken kívül Udvar Mihály, Mészáros László, Bolgár Ferentz.⁵⁸*

Nem kevés kedvetlenséggel tapasztalja a Szent Visitatio, hogy, noha már sokszor megintette ezen ekklézsiát, mégis mostan is csak igen kevesenn jelentenek meg a Szent Visitation. Nincsen az ekklézsiának semmi panassza a tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása s magaviselete ellen.

Observatio: Volt itten a tiszteletes atyafinak az ekklézsiával olyan conventioja, hogy minden két gazda egy-egy szekér fát hozzon a tiszteletes atyafi számára, onnan azhonnan maga az atyafi szerezhethet. De ebben az ekklézsiának nagyobb része mindeddig is hátraálló volt, némely a sok nyomorúság, s némely még akaratossága miatt is, melly szerint a Szent Visitatio az ekklézsiának itten jelen lévő tagjainak meg-egyezősekből is tön ebben ilyen igazítást és rendelést, hogy ennekutánna azon írt fa helyett minden gazda tartozzék esztendőnként négy-négy kupa mustot szüretkor fizetni a tiszteletes atyafinak, mellyel a tiszteletes atyafi is contentus lészen. [59.]

Difficultas: Vagynak templomkerülők, úgymint ifj. Udvar Pál és Udvar Andrásné. Deliberatum: Most még egyszer az egyházfí a Szent Visitatio nevével intse meg az Úr házának gyakorlására, melyet ha az írt személyek mégis megvetnek, annak idejében számár temetések lészen. Szőlősi István egyházfinak megmaradott.

A Bethlen-kastély főbejárata

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 43–44.

⁵⁸ Uo. 58–59.

1788

Continuáltatott die 22^a Februarii [1788.] a Szent Visitatio a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekkleziában, tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Szölösi István egyházfi, Téglás Márton, Szölösi János, Mészáros László s mások is.⁵⁹

*A kastély főbejáratának timpanonja
a bethleni Bethlen család címerével*

lyek a már írt templomkerülőkön kívül nincsen. Ad 5.: Az ekkleziára kevés javaiban kár nincsen. Ad 6.: A protocollumok jól vagynak.

Ad 1. et 2.: Nincsen panassza ezen ekkleziának a tiszteletes atyafinak sem hivatala folytatása, sem magaviselete ellen.

Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza az ekkleziára ellen, hanem: Difficultas: Bándi István, Búdosó István a templomot nem gyakorolják. Emellett bért fizetni sem akarnak, azon okból, hogy ők nem járnak a templomba. Deliberatum: Ezeknek mindkét hibájoknak megigazítását fogja a Szent Visitatio a külső tisztnek recommendálni. Nota bene: Recommendáltatott is.

Ad 4-tum: Egyéb botránkozató személyek

1789

Anno 1789. die 12^a Martii inchoata est Sancta Visitatio Deo auspice in venerabili reformato tractu de Küküllő per reverendum Joannem Dersi ordinarium notarium, Josephum Surányi vicedirectorem. Puncta visitationis eadem quae anno superiori. Visitáltatott die 12^a Martii a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekkleziára tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Téglás Márton, Tsenteri Mihály, Venter Pál, Kotsis György, Kis Gábor, Kovács István és Szölösi István egyházfi.⁶⁰

Ad 1. et 2.: Mind papi hivatalának folytatása, mind magaviselete kedves a tiszteletes atyafinak az ekkleziára előtt. Ad 3.: Nincsen a tiszteletes papnak is semmi panassza az ekkleziára ellen. Bérét is kár nélkül beszolgáltaták. Ad 4.: Botránkozató személyek mostan nem találtnak. Ad 5.: Az ekkleziára kevés javaiban egyéb kár nincsen, hanem, hogy némelyek az ekkleziára kevés pénzére járó interest nem praestálták, de ennek is minél hamarább lehető befizetésit becsületekre fogadják.

Difficultas: A tiszteletes atyafi háza körül igen rossz kertek vagynak. Conclusum: Minthogy az a rossz kert nem az ekkleziára része, hanem a szomszédé, aki nem is ekkleziabéli ember, mivel oláh, azért azon kertnek megigazítását a venerabilis Visitatio fogja a titulus processualis szolgabíró úrnak recommendálni.

Ad 6.: A protocollumok jól vagynak s a protocollatiók hiba nélkül folynak.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 118.

⁶⁰ Uo. 141.

1790

Continuáltatott a Szent Visitatio die 14^a Februarii [1790.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekkleziában, tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szöllősi István, ezen kívül az ekkleziában lévők közül felesenn.⁶¹

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekkleziának semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen, sem egy, sem más részben. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi részben panassza az ekklezia ellen, bérít is becsülettel bészolgáltatták. Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Bujdosó István az Isten házát tellyességgel most sem járja. Deliberatum: Recommendáltatik a titulus brachium úrnak ezen személlynek megbüntettetése. Elő is hivattatván, 12 palcát nyere.

Ad 5.: Az ekklezia javaiban nincs semmi kár. Vagyon pedig ez a végezések, melyet már tellyesiteni is kezdettenek, hogy az ekklezia interesre kiadott kevés pénzecskejét fizesse bé mindenik adós, és azt, aki mikor kér mustra egy-egy márjást, vagy egy-egy húszast, adjanak, hogy ekképpen az ekkleziának valamivel többecske haszná forduljon. Melly dolog a Szent Visitatiótól is jóvá hagyattaték.

Observatio: Vagyon öreg Tsenteri Jánosnál hat forint adósság, melyet fiaival együtt vett fel s költött el, de azután a fia minden marháit elvették, melly szerint az irt becsületes személly az irt hat forintnak hármát interessével egyjütt megfizeté, olly feltétellel, hogy a más hármát interessével együtt fiai tartoznak megfizetni.

*A templom építését rögzítő emléktábla
Bethlen György
és Naláczi Borbála címerével*

1791

Ugyan azon napon [3. Martii 1791.] visitáltatott a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklezia tiszteletes Simon András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szöllősi István, Tsenteri János, Szabó István, Szöllősi János, Szász Márton stb.⁶²

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafira nincs panassza az ekkleziának. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem hogy vagyon bérbeli restantiaja. Végzés: A curator, ha nyolcadnapra bé nem hajtya, a tiszteletes esperest a curator marháját elkötteti, tudósíttatván iránta. Difficultas: Bujdosó István felségestől az Isten házát nem gyakorolják. Conclusum: Elvégeztett, hogy a curator intse meg ezen dolog iránt, ha foganattya nem lessz, légyen annak idejébe számár temetése. Ad 4. et 5.: Nihil. Ad 6.: Más botránkoztatók a feljebb bépanaszoltattakon kívül nincsenek. Ad 7.: Az ekklezia javaiban kár nincsen. Az ekkleziái kevés jövedelmeknek s erogatumoknak ratioja megvizsgáltatott.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/5. 189.

⁶² Uo. 230–231.

1792

*Martius 4-dik napján folytatott a Szent Visitatio a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata
ekkléziában tiszteletes Simon András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent
Visitatio előtt curator Szölősi István, Csenteri János, Téglás Márton, Szabó István,
Kotsis György, Szász Márton, Csenteri Mihály, Szölősi János s mások is.⁶³*

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi minden részben jól eljár a maga hivatala folytatásában. Maga s háza viselete is kellemes. [272.] Ad 3.: A tiszteletes papnak sincs panassza hallgatói ellen. Observatio: Vagyon egy özvegy özvegyasszony, ki nem akar bért fizetni, de megítéltetett, hogy tartozik az is 4 sing vászonnal esztendőnként. Ad 4., 5.: Nihil. Ad 6.: Bontrákoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklézia javaiban kár nincsen. A számadás megvizsgáltott, készpénz találatott 8 mft. 9 dr., adósság 26 mft. és 40 dr. Szölősi helyett curatornak vagy egyházfinak választott Szabó István.

1793

*Martius 2-dikjänn visitáltott a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklézia tiszteletes
Simon András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt
Téglás Márton, Kotsis György, Csenteri Mihály, Szölősi János, Kotsis Márton,
Kádár András és Szabó István egyházfi s mások is.⁶⁴*

Az 1. és 2-dikra: A tiszteletes atyafi maga papi kötelességében jól eljár, és semmi részben nincs az ekkléziának panassza. Az 3-dikra: Az ekklézia is maga tiszteletes papjához tartozó kötelességét véghezvitte. Az 6-dikra: Bontrákoztató személyek most Istennek hála itt nem találtnak. Az 7-dikre. Az ekklézia javaiban semmi kár nincsen. A számadás is megvizsgáltott és helyben hagyott.

1794

*Februarius 16-dikänn visitáltott a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklézia tiszteletes
Simon András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Szabó István
egyházfi, Venter Pál, Téglás Márton, Kotsis Márton, Mészáros László, Kotsis Miklós,
Sütő István, Szász Márton stb.⁶⁵*

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafinak hivatala folytatása s magaviselete is kedves hallgatói előtt. Az 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza az ekklézia ellen. A 4., 5.: Semmi, mert nincs iskola-mester. Az 6.: Bontrákoztató személyek nincsenek. Az 7.: Az ekklézia javaiban kár nincsen.

Vagyon az ekkléziának adóssága eszerint:

	mft.	dr.
Id. Szabó Istvánnál	6	–
Csenteri Mihálynénál	1	70
Szép Miránnál	3	6
Jenei Jánosnál	3	6

⁶³ KükEhmLvt prot. II/5. 271–272.

⁶⁴ Uo. 312.

⁶⁵ Uo. 341.

	mft.	dr.
Téglás Jánosnál	1	70
Szabó Istvánnál	3	–
Kertész Miklósnál	6	12
Summa	24	64

1795

*Visitáltatott 26^a Februarii [1795.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklézsia, azmikor néhai tiszteletes Simon András uram halála után ezen ekklézsiában a papság vacantiában vala. Jelen voltanak ezen ekklézsiából öreg Téglás Márton, Venter Pál, Csenter Mihály, Szőlősi István, Kundi Márton, Kotsis Miklós, ifj. Szabó István, Szőlősi József, Sütő István és Szabó István egyházfi s mások is.*⁶⁶

Ad 1., 2., 3. etc.: Nihil. Ad 6-tum: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Udvar Miklós és felesége külön vagynak s egyjűtt lakni nem akarnak. Ezek eléhivattatván, minthogy semmi méltó okok nincsen a megkülönböztetésre, hogy felesége férjéhez visszamennyen, megparancsoltatott. Az 7-re: Az ekklézsia javai rendbe szedettek és ami találtatott, az ekklézsia protocollumába beíraték.

1796

*Visitáltatott 20-dik Februarii [1796.] a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklézsia, tiszteletes Kis Pál atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Kotsis Miklós curator, Venter Pál, Téglás János, Sütő István, Mirány Miklós stb.*⁶⁷

Az 1., 2-ra: Kedves a tiszteletes papnak mind papi hivatala folytatása, mind maga s házanépe magok viselete. [394.] Az 3.: Nincs a tiszteletes atyafinak semmi részben panassza hallgatói ellen. Az 4., 5.: Nihil. Az 6.: Botránkoztató személyek itt mostan nem találatnak. Az 7.: Az ekklézsia javaiban nincs kár.

1797

*Ugyanazon naponn [1797. december 7-dikénn] megvizsgáltaték a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformata ekklézsia tiszteletes Kis Pál atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Szőlősi István, Jenei János, Huszár Miklós és Kotsis Miklós egyházfi.*⁶⁸

Az 1. et 2-ra: Kedves az ekklézsia előtt a tiszteletes pap minden részben. Az 3-ra: Nincs semmi panassza a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek most nem találatnak. Az 7-dikre: Az ekklézsia javaiban az a kár, hogy az interes bé nem fizettetett, mely miatt az ekklézsia most is adós a papi házhoz tett renovatiok miatt. Erről pedig lön az a rendelés, hogy az interest az egyházfi rövid idő alatt hajtsa bé, s emellett, minthogy az is nem elég az adósságnak befizetésére, tehát az ekklézsia adósságainak is legalább felit beszédni tartsa kötelességének.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 367.

⁶⁷ Uo. 393–394.

⁶⁸ Uo. 421.

1798

Folytatott a Látogató Szent Szék vizsgálódása [1798.] Januariusnak 14-dik napján B[ethlen]Sz[ent]Miklóson tiszteletes Kiss Pál atyánkfia idejében, holott is jelen voltak nevezetesen: közcurator Kotsis Miklós, Szöllősi István, Mészáros László, Szabó István, Kotsis György, Kiss Gábor, Téglás János és mások is feles számmal.⁶⁹

Az 1-re és 2-dikra: A tiszteletes atyafi papi hivatalját dicséretesen folytatta. Magaviseletét is tisztas hivataljához illendőképpen alkalmaztatta. A tiszteletes papné is rendes magaviseletével másoknak is példát ad az istenes élet követésére. A 3-dikra: A tiszteletes papnak is, minthogy hallgatói rendes bérét beszolgáltatták, illendő becsületben tartották, az ekklezsiája ellen nincsen semmi panassza, éppen csak ez a nehézség: Kundi Márton, mint új házós, a tiszteletes papnak bérét az első esztendőre nem akarja befizetni, értetlenül így okoskodván, hogy az új házósok nem adnak a királynak adót, tehát a mennyei királynak tartozó adót is elvonhatták annak maga előtt járó helytartójától, az Úrnak szolgájától. Rendelés: Törvény szerént köteleztetik minden új házós, és aszerént Kundi Márton is, hogy a tiszteletes papnak járandó bért éppen, mint akár-mely régi házós, minden részben fogytatkozás nélkül beszolgáltatassa.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nem találtnak. Az 5-re: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nincsen. Az 6-kra: Az ekklezsia jövedelméről és költségéről való számadás jó móddal ment vég-hez. A 7-kre: Ekklezsia hitesseinek bécskettettek Szabó István és Téglás Miklós.

1799

A fellyebb írt napon [1799. Januarius 16-án] visitáltunk újjobban B[ethlen]Sz[ent]Miklóson tiszteletes Kiss Pál atyánkfia ökegyelme idejében, curator Kotsis Miklós, Szöllősi István, Venter Pál, Mészáros László, Szöllősi József, Dersi Mihály, Szépmirán Miklós jelenlétekbén.⁷⁰

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi jó pap, emberséges ember, a tiszteletes papné becsülletes jó asszony. A 3-kra: A tiszteletes atyafi sem panaszol a hallgatók ellen semi részben. Nehézség: A romano catholica vallásról a minapiban a mi szent vallásunkra általjött Székely József nem fizeti a papi bért. Végzés: Tartozik egész bért fizetni, külömbben illendő szelídséggel kell véle bánni.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: Udvar Miklós régen igen háborúan él a feleségével. Végzés: A curator admoneállyá Udvar Miklóst, hogy kétszer 8 nap alatt feleségével megbékéllyen, együtt lakják, vagy, ha telyességgel véle lakni nem akarna, peccsétet váltson az elválásra idéző törvényszékre, mert külömbben, ha együtt nem laknak, keményen megbüntettettek.

Az 5-kre: Az ekklezsia jovaiban kár nincsen. A 6-kra: Az ekklezsia számadása dicséretesen véghezment.

1800 ■ január

A Látogató Szent Széknek vizsgálódása Januariusnak 24-dik napján tartatott B[ethlen]Sz[ent]Miklóson tiszteletes Kis Pál atyánkfia idejében. Jelen voltak azon alkalmatossággal Szöllősi István, Venter Pál, Tsenteri András, Szöllősi József, Sütő István, Kotsis Miklós és még mások is.⁷¹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes papra semmi tekintetbe, úgy házanépe magaviseletére is, nincsen semmi panassza az hallgatóknak. Az 3-kra: A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklezsiára.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 9.

⁷⁰ Uo. 40.

⁷¹ Uo. 67.

A 4-kre: Botránkoztató életű emberek nincsenek. Az 5-kre: Az ekklezsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. A 6-kra: A számadás dicséretesen véghez ment.

1800 ■ december

Follytattuk ezen Visitationkat decembernek 14-k napján a b[ethlen]sz[ent]miklósi reformatá szent ekklezsiaiban tiszteletes Kis Pál atyánkfia ökegyelme idejében, a Vizsgáló Szent Szék színeén jelen valának közcurator Kotsis Mihály, hitesek Venter Pál, Szöllősi József, az ekklezsia köztagejai közül Szöllősi István, Tsenterí András, Szabó István, Teglás János, Kertész Miklós, Kádár Márton s mások is.⁷²

Ad 1-m et 2-m: A tiszteletes pap a maga papi szent hivataljában szorgalmatosan eljár és sem maga, sem pedig házanépe nem botránkoztató, hanem feddhetetlen életű lévén, nincsen panasz ökegyelmek ellen. Ad 3-m et 4-m: A tiszteletes papnak is a szent ekklezsiaira nincsen semmi panassza, mivel érdeme szerint becsülli s bérét is meg szokta fizetni. Ad 5-m, 6-m et 7-m: Nincsen oskolamester. Ad 8-m: Nem találatnak botránkoztató személyek. Ad 9-m: A szent ekklezsianak sem külső, sem pedig belső javaiban nincsen semmi kár. Ad 10-m: A curator, aki egyszersmind az egyházfiúi hivatalt is viszi, az ekklezsia kevés jövedelmecskéjéről számolt és jövendőre is meghagyatott.

Megjegyzés: Ezen szent ekklezsianak igen kevés jövedelme vagyon, hanem a most actu jelen lévő 20 veder borból és még restantiában lévő 20 veder mustból kívánják elkezdni gazdaságokat jövendőre nézve. A felséges Úr Isten segéllye minden jóra.

A bethlenszentmiklósi templom

⁷² KükEhmLvt prot. II/6. 101.

BOLDOGFALVA

1649

Visitatio ecclesiae Boldogfalviensis in ministerio Alberti Tályai anno 1649. die 4. Februarii.¹

Juratus judex Fazakas György, egyházfiú maga fia, Fazakas Márton, Székely István, Bándi György, Ispán János. Contra reverendum dominum pastorem nihil. Vagyon készpénzek ft. 8 dr. 41. Ebből kell meghadni, azmi most az Visitatióban költ.

1650

Visitatio anno 1650. die 25. Januarii Boldogfalvini inchoata in ministerio Alberti Tállyai.

Visitatores clarissimus dominus senior Johannes Dadai, Michael Albensis,

Nicolaus Gyergyai, Franciscus Somosdi.²

Bándi Mihály judex, Fazakas Mihály³ aedilis, Székely István, Fazakas György, Bándi György, Szabó János, György, Mester János. Jurati, cives, etc. examinati, fassi sunt nihil. Vagyon készpénzek ft. 3. dr. 1. Karókra adtanak ft. 1. Az egyházfiú Fazakas Mártonnál vagyon dr. 72.

1651

Visitatio anno 1651. die 24. Februarii Boldogfalvini inchoata in ministerio Alberti Thállyai, visitatores clarissimus dominus senior Johannes Dadai, Michael Albensis.⁴

Beregi Márton judex, Bándi György egyházfiú, Fazakas György, Test János, Székely István, Szabó János. Cives jurati. Vagyon készpénzek ft. 10 dr. 37.

1652

Anno 1652. die 20. Februarii Visitatio Boldogfalviensis anno et die notati.⁵

Judex Fazakas Márton, aedilis Bándi Mihály, cives Bándi Georgy, Farkas Georgy etc. Egy keresztelőkannát kell venniük.

1653

Visitatio ecclesiarum in et ultra Marusium anno 1653. die 4. Decembris instituta per Joannem Dadai dioecesis seniore et reverendos viros dominos Georgium Besenyei et Andream Illyefalvi. Visitatio Boldogfalviensis die 4. Decembris facta in ministerio reverendi domini Danielis Küküllővári.⁶

Székely István judex, Szabó János aedilis, Bándi Georgy, Fazakas Márton, Szabó János. Jurati cives, fassi, sunt nihil mali. Az templomat meghvakaltassák az jövő esztendőben. Vagyon készpénzek ft. 8 dr. 30. Vagyon egy tallér is, ablakra való. Vagyon Szabó János aedilisének ft. 11 dr. 84, az idei bor ára.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 11.

² Uo. 12.

³ A keresztnévet kihúzták és rájavítottak: *Márton*.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 32.

⁵ Uo. 37.

⁶ Uo. 49.

1656

*Visitatio Bodogfalviensis facta anno 1656. die 3. Februarii in ministerio Nicolai Ilenczfalvi.*⁷

Ispán Bálint judex, Székely István, Fazekas György, Szabó János, Test János, Fazekas Márton. Fassi sunt nihil mali. Vagyon készpénzek ft. 16 dr. 70, item egy tallér. Bándi Györgynél vagyon 27 veder bor ára, öt pénzen ejtele, facit ft. 10 dr. 90. Vagyon adósságok Szőcz Jánosnál ft. 1 dr. 75. Templomot és a parochia környül való fogyatkozásokat megépítsenek jövő tavaszon.

1676

*Proventus et bona ecclesiae Boldogfalvinae.*⁸

Pagus solvit capitatum pastori: 1. Gelimas tritici tres. 2. Urnas musti tres. 3. Plaustra lignorum duo. 4. Quartam decimarum frumenti, musti etc. partem. 5. Sabbathale e molendino ejusdem pagi Bodogfalviensis, cujus sabbathalis partem quartanam pubes studiosa Küküllőváriensis neutralista sibi occupat. 6. Copulationis et baptismationis praemium alibi usitatum. *Az becsületes praedicator Havadtői uram adott egy öntányért az ecclesia számára.*

Bona parochialia: 1. Pratum ultra fluvium Küküllő cui vicinitate juncta sunt fluvius Küküllő et pratu pagi. 2. Agri duo, unus in hac alter, in illa annua agritorius versura.

Bona ecclesiastica: 1. Vineae, cujus vicini sunt infra Martinus Fazakas, supra Johannes Halász. 2. Crater argenteus deauratus. 3. Orbis stanneus. Cantarus itidem stanneus. 4. Campana. *Van egy szőnyeg, Lázár Jánosné ajándéka.*⁹ 5. *Cantarus stanneus pulcher a generoso domino Joanne Lázár donatus anno 1680.* 6. *Linteum sindoneum et strophaeum acupictum a generosa domina Balásfi-ana donatum una cum poculo argenteo deaurato.* 7. *Est et aliud linteum minoris pretii.* 8. *Etiam aliud strophaeum acupictum a generosa domina Czontosiana oblatum. Strophium a domino L. Vénye-kei [?] collatum argenteo filo depictum.*¹⁰ *Cantharus stanneus pro baptismatione a Stephano Csap-ai oblatus. Azon Csap-ai István jóakarattából vötte- nek egy kilimet 3 ft. trib. [...] ecclesia számára.*

1678

*Visitationem fecimus die 7mo [Februarii 1678.] a vespere Bodogfalvini in ministerio Nicholai Váradi.*¹¹

Ubi multa mala sunt comperta.

1680

*Visitatio facta 1680. Januarii 20. Bodogfalvini.*¹²

Vagyon készpénzek ft. 9, adósságban is vagyon 25 forintokigh. Felszedgyék a Partialis Gyűlésünkig az egyházfi a bírakkal együtt 12 forint büntetés alatt. A rossz kerteket mindenütt megépítsék a jövő tavaszon, 12 forint büntetést tartván előttök.

⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 72.

⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 45.

⁹ Utóbbi mondat ki van húzva.

¹⁰ Utóbbi mondat ki van húzva.

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 69.

¹² Uo. 81.

1681

Anno 1681. die 5. Januarii Visitatio facta Bodogfalvini in ministerio reverendi domini Nicholai Tatai.¹³

Ubi nihil adversi animad[ver]timus.

1685

Anno 1685. die 20. Martii Visitatio facta Boldogfalvini tempore reverendi viri Stephani Havadtői, judex Martinus Bereghi, aedilis Stephanus Székel, jurati Petrus Bándi, Georgius Szőcs, Johannes Gyárfás.¹⁴

Imponáltuk a boldogfalviaknak, hogy az épületeket esztendő ilyenkorra megcsinálják sub poena ft. 12.

1687

Anno 1687. die 3. Januarii Visitatio facta Boldogfalvini tempore reverendi viri domini Stephani Havadtői.¹⁵

Hagyott az ecclesia számára Isten dicsőségére az néhai Szalánczi Andrásné Huszár Kata asszony egy pártaövet, mely áll tizenegy darab ezütből. Ismét adott Isten dicsőségére Küküllővárat lakó István Deák uram két oroszlyános tallérokat. Ismét adott néhai Szaláncziné asszonyom egy székel szőnyeget az prédikálószékre.

1689

Visitatio facta Bodogfalvini 1689. die 6. Januarii in ministerio reverendi domini Stephani Havadtői, civibus praesentibus Martino Beregi, Georgio Molnár, Georgio et Andrea Bándi, Andrea Pap, Joanne Járfás, Georgio Kovács et Georgio Szőcz.¹⁶

Itt is úgy végeztük a fa dolgát, miképpen Királyfalván. Pénzek csak úgy vagyon, mint a királyfalviaknak.

1690

Anno 1690. die 20. Februarii Boldogfalvini Visitatio inchoata et peracta, praesentibus his:¹⁷

Pastore reverendo domino Stephano Újlaki, a pietate, fidelitate et diligentia ab auditoribus approbe commendato; aliis, nempe paganis Petro Bándi, Johanne Járfás, Georgio Kovács, et aliis. Ubi nihil magni momenti a nobis, praeter admonitiones de firmando suggesto, et sepimentis circa domum parochialem et coemeterium, restaurandis praeceptum.

¹³ KükEhmLvt prot. I/2. 89.

¹⁴ Uo. 138.

¹⁵ Uo. 44.

¹⁶ Uo. 152.

¹⁷ Uo. 160.

1692

Visitatio facta est [1692.] Boldogfalvini, ministro reverendo domino Stephano Újlaki, praesentibus aliquot civibus.¹⁸

Ubi minister videtur, in disgratiam ivisse ante populum.

1694

Anno 1694. Visitatio facta est Boldogfalvini, pastore ejus loci praesente reverendo Stephano Havadtői.¹⁹

Praesentibus itidem civibus aedili Johanne Járfás et Petro Bándi, qui reverendum parochum honeste commendarent et nihil de domesticis etiam reprehensione dignum relatum. In pago accusatus quidam, qui conjugem homicidam ad se recipere vult, quorum causa judicibus secularibus tenentur decidanda.

1696

Anno 1696. die 21. Januarii Visitatio facta Boldogfalvini in ministerio reverendi viri domini Stephani Havadtői.²⁰

Azminémű nehézségek voltak az prédikátor és hallgatói között, azokról az dolgokról egymás között az Szent Szék előtt megheggyezének, egymást szépen meghkövették visitor uraim-ék őkegyelmek előtt úgy, hogy a modo in posterum azt a veszekedést őkegyelmek egymás között többé fel ne bontsák, és meg ne újítsák, mert másképpen az törvénynek nehéz censurajaban esnek őkegyelmek, úgymint az boldogfalvi hallgatók.

1697

Die 25. [Januarii 1697.] Visitatio facta est Boldogfalvini tempore reverendi viri domini Stephani Havadtői, pro nunc ecclesiae Boldogfalviensis ministri optimi.²¹

Praesentibus aedile Gergio[!] Szőcz et civibus Petro Bándi, Johanne Járfás et Stephano Kertész. Praesente etiam ministro reverendo Stephano Havadtői. Minister ab auditoribus ob piam vitam, puram doctrinam, sedulitatem in docendo est optime commendatus, non tam in persona, sed etiam in sua familia est commendatus.

1698

Eadem anno [1698.] die 19. Januarii Visitatio celebrata Boldogfalvini in ministerio reverendi viri domini Stephano Havadtői, praesente aedili nobili Andrea Pap.²²

Ígírek arra magokot, hogy az paruchia és templom körül való fogyatkozások[at] megépítik. Az prédikátor commendáltatik. Szőcz Györgyné keze beadásával kötelezé magát az ecclesiakövetésre.

¹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 166.

¹⁹ Uo. 180.

²⁰ Uo. 221.

²¹ Uo. 241.

²² Uo. 252.

1701

*Visitatio facta [1701. Februario] Boldogfalvini in ministerio reverendi viri domini
Stephani Dálnoki, praesentibus civibus 1. Johanne Gyárfás 2. Georgio Szöcs
3. Martino Beregi 4. Johanne Szöcz 5. Johanne Molnár.²³*

Ígírte magát arra Opra Máthé, hogy azmely kertet elindított az parachia környül, megcsinálja [!], mihelt az földnek az fagya kimegyen. Bándi Andrásért is kezes lőn az falu, hogy ő is, azhol az kerti rossz, megcsinállja, és ez okon adattatott ki az zálaga. Ha meg nem csinálja poenaja léssen ft. [...].

1702

*Anno 1702. die 19. Januarii visitatio facta Boldogfalvini in ministerio reverendi viri domini
Stephani Dálnoki, praesentibus civibus 1. Johanne Gjárfás, 2. Georgio Szöcz,
3. Martino Beregi, 4. Stephano Szabó, 5. Petro Bándi, 6. Andrea Bándi,
7. Michaele Bándi, 8. Georgio Szabó, 9. Johanne Szöcz.²⁴*

Az nemes ország végezése szerént, hogy az együtt bokrossával lakó emberek is capitatum fizeszenek az prédikátoroknak, melynek megcselekedésére az boldogfalvi hallgatók között is, akik bokrossával együtt laknak, külön-külön megfizetnek az prédikátornak. Erre kezeket is adának ökegyelmek, hogy arevők lésszenek, mellyet ha nem cselekednének, megbüntettessenek az engedtlenségért és a prédikátor fizetését is megagják.

1703

*Visitatio facta Boldogfalvini anno 1703. 2. Februarii in ministerio reverendi viri
Stephani Dálnoki, praesentibus auditoribus, aedili Stephano Kovács, Michaele Bándi,
Andrea Bándi, Johanne Járfás, Stephano Molnár etc.²⁵*

Minister est optime commendatus. Deliberatum: Tekintetes nemzetes Rédei Pál uram jobbágyi, mivel itt laknak még ma is cselédeknek jó része iránt, azért a parochusnak a félbért adgyák meg, az egyházfia tartozzék fizetését bészolgáltatni.

1712

*1712. 1. Februarii Visitatio in Boldogfalva in praesentia reverendi domini parochi
Stephani Királyfalvi et aedilis Johannis Beregi, judices Andreae Bándi senioris,
juratorum Georgii Szöcs, Georgii Bándi junioris,
Andreae Bándi junioris, Martini Beregi.²⁶*

Haec visa: I. Salarium pastoris et functio. Pastrix acusata, az nénjével kurvázták egymást, az falut átkozta, Beregi Jánosnéval felette rútul mocskolták egymást, azmely előttünk verificalódott. Deliberatum: Mind a két fél deponáljon 3-3 forintokat, s egymást megkövessék. Bándi Györné nem jár régen az templomban, de most azt fogadá, ezután bejár.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 336.

²⁴ Uo. 352.

²⁵ Uo. 376.

²⁶ Uo. 444.

II. Bona ecclesiae: 1. Ad sacramenta vasa adsunt. 2. Ecclesia adóssága ab anno 1704 usque ad 1707: Borbéli jövedelme nem találhatik fel, hová lőtt az veszedelmes üdőben, sed ab 1708 usque ad 1711-beli borokról lajstrom van az ecclesia ládjájában. 3. Pénzbeli adósságról is van lajstrom.

III. 1. De populo dicit parochus, quod non frequentet templum, sunt contenciosi. Adpuniti fogadgyák, hogy corrigályák magokatt. 2. De parochia, ház, pince, kert nem jó, pajta sok esztendőktől fogva félben áll. Erről tekintetes curator uram is committált, hogy most 12 forintokig megbírságolja s el sem mulatnók, de felette sok instantiajokra s kivált, hogy az marhájok szintén most döglök és hal, ím az elvött két ökröt visszaadgyuk de úgy, hogy azmint most erőssen mind közönségesen fogadgyák, hogy ez esztendőben Pünköstre mindeneket feléppítenek, mely, ha nem lenne, akkor két b[ecsület] praedicatorok idejövén, duplex poenajok léssen.

1713

*Visitatio in Bodogfalva 1713. 19. Januarii, praesentibus pastore reverendo domino Stephano Királyfalvi, azki pro nunc betegségben fekszik, de ott is kérdésünkre megfélegetett.*²⁷

Jelen voltak a kösség közöl egyházfi Bándi György, mellette Beregi Márton, Pap András, György Molnár, Szócs György etc. Jurati, examinati: A praedicator felől minden jót mondanak. A praedicatorné felől mondgyák, hogy átkozta volna az falut, táncolt is vagy ugrált az házánál. A kösség közöl, az praedicator fateálja, hogy káronkoddak ezek: György Molnár fia, Ferencz, Bándi György az attyát teremttével szidalmazta, Bándi András fia, András és György Molnár fia, Peti pincét vertenek fel, megbüntettek, de ecclesia követetlenek.

Deliberatum 1. Molnár fia kalodába tétecsék és meg is vesszőztessék. Bándi Györgyöt, mivel-hogy az falu megbüntette, kövessen ecclesiat. Az pincefelverőket mind falu s mind udvari tiszt megbüntette, az elégségesnek ítéltetett.

Deliberatum 2. Az praedicatorné, az férje mostani nyomorúságát megtekintvén, csak megintetik most, de igen serio, hogy ha többször is effélékkel vádaltatik, elkerülhetetlenül nehéz büntetés esik rajta, az tavalyi deliberatomban feltött büntetés is executioba vétetődvén. Az harmadik asszony is büntetődgyék úgy, mint az másik az pap házánál való táncolásért. [491.]

Deliberatum 3. Az templom és pap háza körül való sok fogyatkozásokért, és az fizetésnek, s kivált fának be nem szolgáltatásáért most 3 forintokkal bírságoltatik meg az tavalyi egyházfi. Ha másszorra sem fizettetné be, az magáéból fizettetünk meg.

Az ecclesianak készpénze nincsen, az ecclesiabeli embereknél adóssága van ki ft. 39,69. Jelenvaló bora urn. 14. Ezt kiadta búzáért György Molnár az falu szeribe, melynek beszedésére kényszerítse az tavalyi egyházfi, Beregi János, 4 ejtelt adott egy véka búzáért. Az harmadideji bort ugyan Beregi János maga kiosztotta búzáért, 4 ejtelt egy véka búzáért. Színbor volt urn. 11,7.

Őn boroskanna – 1676

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 490–492.

Deliberatum 4. Beregi János mind az két rendbélit, bor árrát, felszedgye mentől hamarabb, különben megbüntetik.

Deliberatum 5. Az ecclesiabeli embereknél való pénzbeli adósságok, mivel liquidomak, de praesenti mindgyárt fizessék meg, ha nem cselekednék, mindgyárt hajtsák el az marhájokat, ha ki nem váltják böcső szerént, adgya el az egyházfi harmadnap múlva.

Deliberatum 6. Mivelhogy más ecclesiákban, ahol kaszálnak az praedicatornak, fel is gyűjti az ecclesia, és hogy itt valami időtől fogva nem cselekednék, csak az jó rendtartásnak leghagyásából esett. Azért most parancsolja az Szent Visitatio, hogy fel is gyűjtse az ecclesia, különben 12 forintokig megbüntetik.

Deliberatum 7. Molnár György azmely 1600 zsendelyét az ecclesianak az küüllővári malomhoz adott, akárhonnét, csak megvegye az ecclesianak.

Nota bene: Ad 5. deliberatum: Minden adósságokért kezesek iffjú Bándi György, Dienes János, Szőcs János, hogy szüretre musttal mind megfizetnek. Az asztalra menyi bort hoztak. [492.]

De Bodogfalva: Causa Martini Beregi, contra et adversus conjugem suam Helenam Balás de Seménfalva, tanquam infidelem contumacem. Deliberatum: Mivelhogy Beregi Márton infidelis felesége dolgában ezelőtt is mind Partialison s mind Visitatioban sokszor búsított bennünkett, egynéhányszor is kényszerítettük, hogy infidelis feleségének keresésében fáradozzon, azmint-hogy fáradozott is, és mást is küldött utána, ki is feltalálta, de semmiképpen nem reducálhatta. Sőt nagy contumaciara vetvén magát, eskütt erőssen, hogy soha vissza nem jő, inkább minden gonosz dolgokra készebb magát adni, azmint szavahihető becsületes személyeknek írásokból, testimonialisokból ezek verificalódtak. Ideje is már, majd két esztendő, mialta nyavalyás Beregi Márton gonosz felesége miatt nyomorog. Tetszett azért a Szent Consistoriumnak, hogy Beregi Márton infidelis feleségétől divortáltassék, ad secunda vota transmittáltassék. Gonosz felesége ligaba vettetik, excommunicáltatik és magistratus kezébe adjudicáltatik, mellyet is tartozik Beregi Márton prosequálni.

1714

Visitatio 1714. 11. Januarii in Boldogfalva, jelen voltak az praedicator tiszteletes Solymosi Sigmond uram, egyházfi Molnár István, ezek mellett bíró Beregi János, üdös Szőcs György, Bándi György, iffjú Bándi György, Szőcs György, Bándi András, etc.²⁸

Examinati, jurati: A praedicator felől és cselédi felől mindenekben dicséretes bizonságot téznek. A kösség közt is nem mondanának semmi botránkoztatást. A praedicator az hallgatók felől jó bizonságot téssen az isteni tisztelet iránt és egymás között való conversatio iránt. Fizetésében, kivált az fájában felesen van hátra. Építés iránt sok fogatkozás van, kertek rosszak, pajta szarvazatlan, templomnak rossz az fedele.

Az számadásról, amely deliberatomok tavaly voltak, semmi effectumba nem ment, az kezeségek fennmaradnak, vide pagina 491.

Majd semmi új jövedelem nincs. Deliberatum: Mivelhogy az tavalyi Visitatioban is erőssen megparancsoltatt, hogy mindeneket jól megépítsenek, praedicator fizetését beszolgáltatassák, ecclesia adósságít felszedgyék, de ezekben semmi végben nem ment. Azért az ecclesia megbüntettetik ft. 6. Az Visitatióra hoztak bort just. 9.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 7.

1715

Visitatio inchoata Boldogfalvini anno 1715. die 21. Januarii, praesentibus incolis ab una, ab altera vero parte reverendo domino Sigismundo Solymosi ministro loci.
A lakosok közül jelen lévén egyházi Bándi Mihály, falusbíró Bándi György,
eskütt emberek: Molnár János, Bándi András, Beregi Márton etc.²⁹

A praedikátor felől mindenekben jó recommendatioval vagynak. Praedikátor atyánkfia is hallgatói iránt többire jó tanúbizonyságot téssen e kívül, hogy fáját és mustyát némellyek nem adminisztrálták. A templom körül rossz kertek vagynak. A parochia körül is talátnak rések.

Pénzbéli adóssága is az ecclesianak 31 - harmincegy forint 93 pénz. Búzabeli adóssága 31 - harmincegy véka, 8 ejtel. De praesenti volt 10 vider borok, melyet is 9-9 pénzen kikorcsomárolván, az árra rajtok vagyon.

1. Deliberatum: Ezen adósságokat egymáson szedgyék fel annak idejében cum suo interesse, kivált ahol káros helyen volna az adósság, aki pedig adósságát pénzü, borul vagy búzául meg nem fizethetné vagy fizetni nem akarná, maga személyéhez is hozzányúllyanak, effectuálván az adósság felszedését sub poena ft. 12. Ahol pedig nem káros helyen van az adósság, meghagyhatni, úgy mindazáltal, hogy interessét felvegyék, melyet nem cselekedvén az ecclesia, megbüntetik 12 forintokig. [19.] 2. Deliberatum: A templom fedele, körülötte levő kertek, egyszersmind az parochialis háznál levő ruinak iránt imponállya az Szent Visitatio, hogy azokat restaurállyák, külömben ezért is az ecclesia meg fog büntettetni 12 forintokig.

1716

Visitatio inchoata et peracta in ecclesia Boldogfalviensi reformata anno 1716. die 1. Decembris, praesentibus reverendo domino Sigismundo Solymosi ecclesiae ejusdem ministro, nec non Johanne Molnár aedili ecclesiae, Georgio Bándi majore curatoribus, Michaelae Bándi judice pagi, Johanne Szöcs, Georgio Molnár civibus ecclesiae.³⁰

Minister ecclesiae ab auditoribus suis optime recommendatur. Készpénze de praesenti az ecclesianak vagyon ft. 6 - hat forint [dr.] 2. [36.] Pénzbéli adóssága vagyon az ecclesianak ft. 25,91 - huszonöt forint kilencvenegy pénz. Bor adóssága mustra kiadva lészen az ecclesian urn. 28 - huszonnyolc veder, jövőre szedgyék fel. Búzabeli adóssága vagyon metr. 25 - huszonöt véka.

Deliberatum 1.: Most két esztendeje is admoneáltuk 12 forint bírság alatt az egyházfiakat, hogy a templom és parochialis ház körül való ruinakat megépítsék és a templomot is megzsenedelyezzék, azonban az ecclesianak mindennemű adósságát, avagy csak annak interessét felszedgyék, de mindezekben semmit nem cselekedtenek, sőt az egyházfi, noha tállám admoneálta imígyamúgy az embereket a ruinak iránt, de de facto az engedetleneket meg nem büntette, tisztiben el nem járt, a nemes vármegye constitutioja szerint annakokáért az egyházfi megbüntettetik. Azomban sub poena ft. 12 imponáltatik, hogy mind a templomot megzsenedelyezzék (a kerteket megépítsék ez ősszel) menten, mihelyt kezdődik a tavaszi idő, mert egyátallában akiken elmúlik, a büntetést el nem kerülük. Deliberatum 2.: Azt is végeztük, akik pénzzel adóssak, azok egy forintra tíz pénz interest adgyanak. Akik pedig búzával, négy véka búzára adgyanak egy vékát esztendőn által, ezt pedig az egyházfi szorgalmatosan felszedgye annak idejében, másra ne hadgya, mert minden bizonnal megbüntettetik.

²⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 18-19.

³⁰ Uo. 35-36.

1720

Visitatio inchoata in nomine Dei anno Domini 1720. 6^a Decembris in ecclesia reformata Boldogfalviensi, loci ministro reverendo domino Francisco Csernátoni, aedituis Georgio Szöts seniore, praesentibus ejusdem loci praecipuis civibus: Martino Beregi, Johanne Molnár, Georgio Szöts junior, itidem iudice, Georgio Bándi, Johanne Jakab etc.³¹

Auditores examinati de reverendo pastore, nihil mali referunt. Loci minister examinatus de auditorum diligentia, accusat negligentia. Secus non sunt refractarii monitis ministri. Aedituus et iudex eodem die quo alii triticum non administrarunt et ligna in totum restant et quartalitas sallarii. Auditores interse sunt rixosi, invidi, litigantes, maledici. Az parochialis ház megindult, kamarája rossz és minden kertek rosszak a parochia körül. Harangkötél rossz.

I. Deliberatum: Minthogy az ecclesia pénzt jó rendben nem vette, az romlásokat az parochia körül meg nem építette s az praedikátor fizetését is annak idejében be nem szolgáltatatta, sőt az harangozás felől is profane szállott az egyházfi öreg Szöts György, azért az nemes wármegye constitutioja szerént megbüntettetik.

II. Deliberatum: Az parochialis ház, minthogy romlásban vagyon, oszlopokkal az házát megtámogassák és erősítsék, új fedél alá vegyék, az kamarát is jobb fundamentomon megépítsék, kerteket megcsinállyanak mind az templom, mind az ecclesia körül, az ecclesia pénzt felszedgyék mind az summaival, mind az interessével edgyüt, kivált hol veszendő az adósság. Az ecclesia búzáját felszedvén, meszet vegyen az ecclesia és az templom romladozásit, úgy az toronyzsandelyezést megépíttessék, különben mind az jövődő egyházfi, mind az ecclesia, ha künn marad, erőssen megbüntettetik. Harangkötelet is szerezenek. Pap Andrásón pedig hat forintot hetvenhat pénzt, régi adósságot meg nem vehervén, az vetését foglallyák el.

III. Deliberatum: A praedikátornak fabéli és törökbúza quartabeli fizetését ha karácsonig az ecclesia bé nem szolgáltatya, az egyházfi erőssen megbüntettetik.

IV. Deliberatum: Azmely kilenc veder bort Bándi Mihály három polturájával kiadott s árrát bé nem szolgáltatya, az ecclesia árvaival számot vetvén, mennél hamarébb szorossan felvegye. Ifjú Szöts György pedig, mostani bíró, minthogy az csúrnél az maga rész kertét meg nem csinálta az maga üdejében, azért most egy forinttal megbüntettetik. [62.]

V. Deliberatum: Mely 28 veder bor in anno 1716 mustra ki volt adva, hogy felszedgyék, most az ecclesia nem tud róla számot adni, azért a Szent Visitatio szorossan imponállya, hogy szorgalmatossan az ecclesia kikeresse, azon 28 veder borról, hogy jövődőben tudggyon rendessen róla ratiocinálni.

Az ecclesianak pénze vagyon adósságban kiadva ft. 31 dr. 18. Búza cub. 5 metr. 1. Bor urn. 2

1722

Visitatio Boldogfalvini habita anno 1722. die 1. Februarii.³²

Reverendus parochus Franciscus Csernátoni bene recommendatur ab auditoribus. Vádoltatik Molnár Márton, a templomot nem frequentállya, jobb részént a hallgatók hidegek, úrvacsorájával nem élnek. Szabó Istókot s Molnár Ferenczet kiadták paráznasággal. Sokak a káromkodók. Bándi András felesége veszekedik másokkal, mely miá nem élt sokáig úrvacsorájával. Fa restantia vagyon, közkertek nincsenek, cinterem kertei rosszak, parochia csepeg. Molnár Márton maga részén való kertét meg nem csinálván, reverendus minister kárt vallott. Item a gonosztévőtől felveszik a sustákat, a gonoszt sopiállyák. [122.]

³¹ KükEhmLvt prot. II/2. 61–62.

³² Uo. 121–123.

Az ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 29,82. Búza adósság cub. nr. 4 metr. 3. Bándi Mihály in anno 1716, egyházi lévén, ecclesia borát, 9 vedret három poltrájával, 28 vedrét pedig mustra kiadott.

1. Deliberatum: Minthogy a reverendus minister méltatlan feleségéhez suspicálódott, holott az ecclesia jó emlékezetrel vagyon felőlle, semmi rosszat nem mond, melly suspitio mia feleségével rendetlenül élt, méltatlan verte és rútul tractálta, melly is mind magoknak s mind a szent ministeriumnak nagy becstelenségére volt. Elhíresedvén ez a rossz dolog, a Szent Visitationtól azért serio admoneáltatik a reverendus minister, letévén minden suspitiót, feleségével élyen csendesén és istenesen, mint illik Isten szolgájához, különben, ha meg nem jobbítja életét, a Szent Partialis előtt gravis censuraja léssen.

2. Deliberatum: Minthogy az ecclesiába lévő személyek többire majd mind hidegek, a templomot nem gyakorolják, úrvacsorájával is csak ritkán, némelyek ugyan nem is élnek, a káromkodó szitkok is köztök eláradott, a bünösöknek is okot adnak a bünre és gonoszra, nem büntetvén őket méltó érdemek szerint. Azért minyájan a Szent Visitationtól serio admoneáltatnak, legyenek buzgók, gyakorolják az Isten házat, sacramentummal élylenek, cselédgyeket isteni félelemben és fenyítékben tartásák, intsék, a szitkozódókat és káromkodókat megbüntessék és ne adgyanak okot a gonoszra. Bándi Mihály pedig egyházfiségában amelly borokot kiadott, szüretkor az ecclesianak beszolgáltassák 12 forint bírság alatt fogyasztkozás nélkül. Szabó Istók és Molnár Ferencz, mint paráznák, excommunicáltatnak és magistratus kezébe adjudicáltatnak.

3. Deliberatum: Minthogy a tavallyi egyházi a Szent Visitationak impositioja szerint cinterem és parochia körül való kerteket és ruinakot meg nem éppítettett, melly miá [123.] a reverendus minister károkokot is vallott. Azért a Szent Visitationtól három forintig büntettetik, a mostani egyházi pedig serio admoneáltatik, cinterem s parochia körül az kerteket közkertekkel együtt megéppíttesse, a házat is megfedesse, azonban az ecclesia must és búzabéli adósságát vagy pénzül, vagy mustul, vagy búzául felszedgye, úgy a pénzbéli adósságnak is interessét bészolgáltassa, másképpen, ha nem cselekszi, a magáéból a jövődő Visitation dupplummal büntettetik.

Őn boroskanna – 17. század

1723

*Visitatio inchoata Boldogfalvini anno 1723. die 14. Januarii,
pastore reverendo domino Francisco Csernátoni.³³*

Kézpénze vagyan az ecclesianak két forint kilencvenhat pénze, adósságpénze penig ft. 29 dr. 82. Búza adósság cub. 5 metr. 3.

Deliberatum: A Szent Visitatio megvizsgálván az itt való becsületes praedicator dolgát mind a két részről, de, mivel nem lát semmi méltó okat azmiért innen amoveáltassék, hanem helyben hagyattatik, admoniáltatik az ecclesia, hogy annak rendi szerént megmarasszák.

³³ KükEhmLvt prot. II/2. 127.

Mivel a boldogfalvi ecclesia a Szent Visitationak tavalyi deliberatumával és mandatumával semmit nem gondalt, sem az házat meg nem fedették, sem az kerteket meg nem építették és egyéb ruínakat, sem bor, búzabéli adasságakat jó rendben nem vettek, uzsoráit fel nem szették és az tornyat meg nem zsendelyeztették, a templomat nem curálták, azért az nemes vármege constitutioja szerint mind az ecclesia s mind az egyházfi megbüntettetnek. Admonióltatik pedig az ecclesia az tavalyi deliberatum szerint, hogy minden ruínakat reparállyon s az egyházfi pedig munkás legyen mind templom curálásában s torony megzsendelyeztetésében, háznak megfedésében, kerteknek s egybeknek megújításában, alioquin ha az idén is keresztyéni kötölösségek szerint végben nem viszik, hanem negligenter elmulattyák, duplummal büntettetnek az következendő Visitation. Azanban arról is admonióltatik az ecclesia, hogy azmelly vetéssel tartaznak azt Szemmihály[!] nap tájban, úgy mint előtte, elvessek, a széna iránt pedig másszor szorgalmasabbak legyenek és bészalgátassák.

1724

Visitatio inchoata anno 1724. die 27. Januarii in Boldogfalva habita.³⁴

1. Tiszteletes Csernátoni Ferencz úrnak restantiaja vagyon. 2. A tornyot meg nem zsendejeszték. 3. Közkert nincsen, mely mia kára esett a prédikátor atyánkfiának. Bándi Mihálynénál 9 veder bornak az árra 3 pulturájával. Item 28 veder bora az ecclesianak, melyet mustra adott ki. Késpénze az ecclesianak vagyon 1 forint 36 pénz. Adósság 22 forint 5 pénz. Két átalag bor, egyik 12 vedres, másik 14 veder. Négy köből búza, 5 ejtel adósság.

Deliberatum: Mivel az tavalyi egyházfiú a tornyat meg nem zsendelyeztette, a közkertet meg nem csináltatta és a praedicator fizetését egészen be nem szolgáltatta, a tavalyi deliberatum szerint duplummal, úgymint 6 forinttal büntettetik. Adóssága az ecclesianak bor, búza, pénz lévén némely embereknél, kik is admoneáltattak eddig is, de most serio admoneáltatván, hogy tavaszig megfizessenek, alioquin kinek búzáját, kinek szőlejét az ecclesia elfoglallya, melyet ha posthabeálnak, az egész ecclesia 12 forinttal büntettetik.

Mostani egyházfiú pedig elsőben is a tornyat megzsendelyeztesse, búzabeli adósságot annak építésére felszedgye, a templomat restauráltassa, serio admoneáltatik, a tavalyi egyházfiú az tavalyi restantiat felszedgye.

1725

Visitatio habita in ecclesia reformata Boldogfalviensi anno 1725. die 29. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Francisco Csernátoni, ab altera Gabriele Lukáts aedituo, Joanne Molnár, Andea Bándi, Georgio Bándi incolis.³⁵

Reverendus pastor alioquin bene audit praeterquam ezzel vádoltatik, hogy megmarasztásakor hallgatóit számározta volna. Molnár Márton feleségével edgyütt nem lakik. [170.]

A reverendus minsternek némellyeknél bor, búza és fa restantiaja vagyon. A templomat az ecclesia nem reparálta. A csűr körül levő kert rossz lévén, miatta a praedikátornak kára vagyon. Késpénze vagyon az ecclesianak ft. 1 dr. 11. Adósságpénze azon ecclesianak vagyon ft. 21 dr. 43. Bor árra künn vagyon ft. 2. De praesenti vagyon bora urn. 14. Elkorcsomállott bora is urn. 14. Búzája vagyon szemül metr. 10. Pap Andrástúl adósságba elvett búza metr. 19.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 147.

³⁵ Uo. 169–170.

Deliberatum [1.]: Molnár Márton és felesége, mint istenes házasokhoz illenék, edgyütt nem lakván, mindketten erőssen megintetnek most is sokszori meginttetések után, másoknak botránkozásokra külön ne lakjanak, hanem edgyüvé mennyenek, különben amellyik fél engedetlennek találtatik, excommunicálatni fog. Az ecclesia is ne patíállyá őket.

Deliberatum [2.]: A tavalyi egyházfia, minthogy az reverendus ministernek restantiát be nem szolgáltatta, az csűr körül levő káros rést meg nem csináltatta, az ecclesia adósságát is egészen fel nem szedte, mindezekre nézve tisztiben való el nem járásáért a nemes vármegye végezése szerint büntettetik. Az új egyházfiat pedig inti az Szent Visitatio, az templomot reparáltassa, az csűr körül levő rést megcsináltassa. Az adósságot jó rendbe vévén interestét pénznek, bornak, búzának esztendőnként felszedgyék, azhol káros helyen volna az adósság onnan felvévén másuvá jó kezesség alatt adgyák, mindenekről hűségessen ratiocinálván annak idejében. A tavalyi egyházfia pedig az restantiákat bészolgáltatassa és mindenekről számot adgyon, különben duplummal büntettetik.

1726

Visitatio in ecclesia reformata Boldogfalviensi anno 1726. die 16. Januarii habita, praesentibus reverendo domino loci ministro Francisco Csernátoni, civibus ab altero aedituo Andrea Bándi, Joanne Molnár.³⁶

De reverendo pastore auditores bene reminiscuntur. Dénes András Pap Annával való tisztátalan étellel vádaltatik. Jakab János a fát meg nem adta, egész bért sem akar adni. A parochialis háznál a kémény leszakadólog vagyon. Szabó Istók bért nem akar adni. A háznak is a szarvazattya igen rossz. A templom ruinában vagyon. Kézpénze vagyon az ekklezsiának hft. 24 dr. 72. Adóssága vagyon ki az ekklezsiának hft. 25 dr. 69. Bora vagyon urn. 14. Adósság búzája vagyon metr. 26.

I. Deliberatum: Pap Anna, mivelhogy paráznaságban elegyítette magát s gravida, excommunicálatik. Dénes András is, minthogy reákiáltott Pap Anna, magát tisztítsa, különben az ekklezsia ne patíállyá.

II. Deliberatum: Bándi György, mivel az ekklezsiának bonumi kezén fordultanak meg, feles pénzével is adós az ekklezsiának. A tavalyi deliberatumban is admoneáltatott, hogy mindenekről jól számot adgyon, de a számadást elmulatta temerarie, a tavalyi deliberatum szerint cum duplo büntettetik. Annakfelette most is serio admoneáltatik, hogy mindenekről jól számot adgyon, különben a vármegye constitutioja szerint büntettetik, ha intra octavum nem optemperál és számot nem ad. Minthogy pedig az ekklezsia búzája is keze alatt veszett meg, ami kára lett benne az ekklezsiának, fizesse meg.

III. Deliberatum: Minthogy a tavalyi egyházfi a maga tisztiben el nem járt, a templomnak ruináját reparálni nem igyekezte, adósságait az ekklezsiának jó rendben nem vette, káros helyekről fel nem szedte, interest sem curálta, a vármegye constitutio [!] szerint büntettetik. Insuper penig a mostani egyházfiút, úgy az ekklezsiát serio admoneállyuk, hogy a templom ruináit restaurállyák, a parochialis házat renovállyák a kéményével edgyütt. Szép pénze [2.] lévén az ekklezsiának, a templomhoz meszet vegyenek, kőművest fogadgyanak, alioquin tizenkét forintokkal büntettetik az ekklezsia, úgy az egyházfi is megbüntettetik. Az egyházfi annakfelette az ekklezsia adósságait hívségesen minden káros helyekről felszedgye, jó helyeken való adósságokról penig az interest felszedgye vagy pénzü, vagy mustul, úgy ami búzája vagyon az ekklezsiának, vagy pénzen adgya el, vagy mustra adgya ki, ami penig ki vagyon búzájában, bészedje.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 1–2.

1727

Visitatio inchoata Boldogfalvini anno 1727. die 14. Januarii, praesentibus aedili Francisco Molnár, Johanne Beregi, Andrea Bándi, Georgio Szabó etc.³⁷

Reverendus dominus pastor ab auditoribus commendatur. A csűr végi káros. A pajta fedetlen, úgy a templom incuriose vagyon. Az asztagot nem fedvén jól meg, kár esett benne. Az ecclesia bonumi: Késpénze vagyon az ecclesianak ft. 26,16. Adósságpénz ft. 32,61. Item bora vagyon de praesenti urn. 13. Adósság búzája vagyon cub. 7. Tekéntetes Balásfi Sigmond uram conferált az ecclesianak búzáat metr. 41.

[1.] Deliberatum: Minthogy Isten kegyelméből mind kész-, mind adósságbéli pénze, úgy búzája szépen vagyon az ecclesianak, azért szorossan imponálja a Szent Visitatio, a templomnak építtetésében szorgalmatos légyen, úgy egyéb romlásokat, csűr végít, pajta fedésit végbenvigye, különben jövendőben 12 forintig az ecclesia megbüntettetik.

2-dum Deliberatum: Ezt is szorossan imponálja a Szent Visitatio az egyházfinak, hogy a capitalis pénz, úgy búzábeli adósságot felszedgye interessével edgyütt, másként vármegye constitutioja szerint az egyházfi megbüntettetik. Item magok szükségekre a 41 véka búzáat el ne költsek, hanem pénzzé tegyék.

[3.] Deliberatum: Minthogy a tavalyi egyházfi sem a templomnak építésiben, sem az asztagnak jól megfedésében munkás nem volt, azért a vármegye constitutioja szerint büntettetik, mert az interessét is a pénznek fel nem szedte.

1728 ■ január

Visitatio in ecclesia Boldogfalviensi anno 1728. die 15. Januarii, cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo domino Francisco Csernátoni, Johanne Molnár, Johanne Beregi, Stephano Gábor, Andrea Bándi etc.³⁸

Reverendus minister in omnibus bene laudatur ab auditoribus. Tavallyi s ez idei fabéli bére a reverendus ministernek hátra vagyon rész szerint. Templum és cinterem körül ruinak vadnak, a csűr véginél a kert nem jó. Tavallyi egyházfi a Visitation jelen nem volt. Az ecclesianak vagyon késpénze ft. 15 dr. 20. Adósságpénze vagyon ki ft. 56 dr. 79. De praesenti vagyon búza metr. 55, tekintetes Balásfi Sigmond uram ajándékozta. Adósság búza vagyon ki cub. 6 metr. 2 oct. 4. Vagyon az ecclesianak bora urn. 14, Molnár János pincéjében. Bándi Andráséknál vagyon adósság bora az ecclesianak urn. 26. Vagyon két kosár méhe is az ecclesianak.

Deliberatum [1.]: Minthogy a tavallyi egyházfi Molnár Ferencz cinterem s parochia körül való ruinakot meg nem csináltatott, a fa restantiát is be nem szolgáltatta, a Szent Visitationt is contemnálta, per hoc tetszett a Szent Visitationnak, hogy megbüntettessék 3 forintokig irremissibiliter. Azon tavallyi egyházfi admoneáltatik, mindenféle restantiakot intra quindenam beszolgáltatasson, mert különben a jövendő Visitation cum duplo büntettetik. Ez idei egyházfi is admoneáltatik, hogy a ruinakot serio megépíttesse, különben büntetés alá esik.

Deliberatum [2.]: Minthogy a szent ecclesia a tavallyi deliberatumhoz nem tartotta magát, a templom építése iránt semmit nem mozdult, megérdemlené a büntetést, most mindazáltal a Szent Visitatio elengedi, azonban serio admoneáltatik, hogy a templom építéséhez fogjon, eljövén annak ideje, különben másszor megbüntettetik.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 22.

³⁸ Uo. 46.

1728 ■ november

*Visitatio volente Deo peracta Boldogfalvini anno 1728. die 29. Novembris a parte
Francisco Csernátoni reverendo ministro, a parte autem
Johanne Molnár, Andrea Bándi etc.³⁹*

Reverendus dominus minister bene recommendatur omnimode etc. Öregebb Bándi András és Bándi György gyilkosok. Rosszul frequentálják a templomot, itálnak adták magokat. Vitéz János elhadta a feleségét. A csűr végénél nem jó a kert, Gábor Istók része. Item a két cinteremre nyíló ajtóknál is a kert rossz. Az ecclesianak vagyon készpénze ft. 24 dr. 59. Van 2 kosár méhe. Pénzbéli adóssága ft. 53 - ötvenhárom dr. 59. Bora de praesenti 27 veder. Item bor kiadva, bort adnak érte, urn. 23. Búza kiadva vagyon cub. 18 oct. 6.

Deliberatum [1.]: A Szent Visitatiótól admoneáltatik az ecclesia, a szerfelett való itálnak, részesekedésnek békét hagyának, józan életet éllyenek, az Isten házát gyakorolják.

Deliberatum [2.]: A templom megépítése iránt az ecclesia a Szent Visitatiótól sokszor admonéaltatott, mégis semmit nem mozdult, mellyért méltó volna az ecclesia a büntetésre. Most mindazáltal a Szent Visitatio megenged, de úgy, hogy tavasszal a templom építéséhez fogjon, megépítsék, a két ajtóknál is, úgy a csűr végénél lévő rossz kerteket is megcsinálják. Az ecclesia adósságát is felszedgyék, kivált ahol haszon nélkül híjjában hever, sőt mindenütt, valahol vagyon az ecclesianak adóssága, admoneálván az adóssokat [95.] szorgalmatosan felvegyék, s az ecclesia ládjába bétégyék, senki hírrünk nélkül hozzája ne nyúllyon, míg az templomot meg nem építik, azután ha mi pénz marad, jó helyre interesse jó kezesség alatt adgyák ki.

1730

Boldogfalva visitatur anno 1730. die 1. Octobris.⁴⁰

Jakab János hitetlenül feleségét elhadta. Praedikátornak tavalyi fa restantiai vadnak. Az egyházfi nem akar egész bért adni. A cinterem körül rés és parochia körül rossz kertek vadnak. Oláhnál ecclesia pénze vagyon in periculo.

Az ecclesia a mezőben búzájokot huszonöt kévében rakja, az praedikátornak 20 kévéjében adgyák. A templomot nem frequentálják.

Deliberatum: Jakab Jánosné az ura után mennyen, férjét reducállyá. Cohabitállyanak, külömben az ecclesia ne patiállyá. Tavalyi és ideji egyházfiak a Szent Visitationak sok rendbéli admonitioji után is templomot nem építettek, in ruina vagyon. Ezen kívül cinteremet és parochia körül lévő kerteket is meg nem csináltatták. Praedikátornak is bérít bé nem szolgáltatatták, azért a Szent Visitatiótól a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetnek, most penig serio admoneáltatnak, hogy praedikátornak restantiait beszolgáltatassák, minden ruínakat megépíttessenek. A mostani egyházfia az templomot megépíttesse az ecclesiával és egész bért fizessen a praedikátornak. Az ecclesia pénzét is, azhol káros helyt, kivált az oláhoknál vagyon, úgy a falutól felszedgye, külömben az engedetlenségért más alkalmatossággal ft. 12 megbüntettetik az ecclesia az egyházfiával edgyütt, úgy az hallgatók a templomot szorgalmatosan gyakorolják, úrvacsorájával éllyenek, másként megbüntettetnek azért is. Bándi György adós lévén az ecclesianak nyolc német forinttal, az ecclesia bonumiból contentumot vevén.

³⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 94–95.

⁴⁰ Uo. 102.

1731

Boldogfalvini Visitatio celebrata anno 1731. die 6. Novembris.⁴¹

Úrasztali kehely – 1790

Optime laudatur reverendus dominus minister Franciscus Csernátóni. Jakab János feleségével hitetlenül rosszul él. Item Molnár Péter Molnár Borkával mocskos, rút szóban vagon. Ez a Molnár Borka hitetlenül él, elhagyván az ő férjét, hitetlenül él. Buzgóság nélkül valók az isteni tisztelőben. Búza, bor és fa restantia ki vagon, pajta nem jó, cinterem s parochia körül való kertek semmirekellők. Kézpénze az ecclesianak vagon hft. 8 dr. 30. Méhe de praesenti 5 kosárral. Kiadott pénze hft. 98 az ecclesianak. Búzája kiadott circiter 20 véka in granis. Ismét ezen kívül imitt-amott bor és búza restantia vagon kiadva.

Deliberatum: Minthogy Jakab Jánosné ennek előtte is admoneáltatott, hogy az urával cohabitállyon s nem cselekedte, azért még ez eccer admoneáltatik serio, urát felkeresvén cohabitállyon. Molnár Borka is urát keresse fel, hitetlenül itt lakni az ecclesia ne patíállyá és mind Molnár Péter s mind Molnár Borka magokat tisztítsák. A praedicatornak restantia-it be nem szolgáltatva az egyházfi, a templomot meg nem építette, ruinákat is a parochia körül meg nem építette, vármegye constitutioja szerint 3 forintokig büntettetnek. Insuper admoneáltatik az egyházfi és ecclesia, templomot, parochia körül való ruinákat megépítsenek, kiadott ecclesia pénzt, búzá-

ját, borát az egyházfi felszedgyen, külömben a vármegye constitutioja szerint lészen a büntetés a jövőndő Visitation. A templomot is szorgalmatosan gyakorolják.

1732

Visitatio facta Boldogfalvini 1732. die 8. Novembris.⁴²

Laudatur reverendus dominus minister David Musnai bene agit partes functionis. Bándiné együtt nem lakik férjével, fizetést sem akar egészet adni a praedicatornak. Bándi János egy veder mustnál többet nem fizetett a praedicatornak. Vadnak többen is, kik nem fizetnek, az egyházfi is csak egy véka búzát fizetett, holott 3 kalongya búzával tartoznék. Fa restantia vagon. Cinterem körös-környül rossz, sok rések vadnak, a parochialis istálló is, a hátulso része fedetlen. Molnár Borka magát justificálta az infamiából.

Deliberatum: Bándi Mihályné tavally is admonita volt a Szent Visitationtól, hogy férjét felkeresse s együtt lakjanak, de nem cselekedte, nem is akar a praedicatornak egész bért fizetni. Mellyhez képest most újjólag admoneáltatik a Szent Visitationtól, hogy a férjével együtt lakják, a praedicator bérít egészen megadgya, ha szép szerint adni nem akarja, vegye meg az egyházfi és valaholott fa, búza, must restantiak vadnak szolgáltatassa bé. Annak felette cintremet[!], pap istállóját megfedesse az egyházfi, másképpen büntetésbe esik. Az ecclesia pénzt is szorgalmatosan felszedgye.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/3. 122.⁴² Uo. 149.

Késpénze de praesenti van az ecclesianak 62 ópoltraja, azon kívüll hft. 4 dr. 22. Capitalis pénz adósság ki van interessivel együtt. Bora vagyon de praesenti urn. 10. Item vagyon újj hordója nr. 3, ó hordója nr. 2. Méhe vagyon hét kosárral.

1734

*Visitatio Boldogfalviensis die 2. Februarii 1734. celebrata.*⁴³

Egyházfia most:⁴⁴ Beregi Jánosnak mondta a praedikátor, megpirul a fehér szakáll. Molnár Péter oláné feleségével, nem tudja az ecclesia, mi formán laknak. Jakab Jánosné is férje nélkül lakik. Beregi Jánosné praedikátort mocskolta, communioval nem élt. Bándi Andorné lopónak mondta a praedikátornét.

Búza, bor s fa restantiai vannak a praedikátornak. Templom és parochia éppen dülőfélben vannak, úgy a cinterem körül is nem jók a kertek, kecskék bemennek, fákat elvesztegetnek s elhántyák. Egyházfiak számot nem attak. Az ecclesia adóssága indisposite vagyon egészen.

Deliberatum [1.]: Molnár Péter producállyon arról, hogy copuláltatott feleségével az olánéval, azért pedig, hogy innét azon olánéval elszökött, excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik. Magistratussal megbékülvén kövessen ecclesiat, s ha nem copuláltatott, copuláltassék. Item [2.]: Az egyházfiú búza, bor és fa bérít a praedikátornak be nem szolgáltatva, templom s parochia körül való kerteket, romlásokat meg nem épített, azért vármegye constitutioja szerint megbüntettetik, s admoneáltatik, hogy a bért beszolgáltassa. Az új egyházfi intetik, a romlásokat megépíttesse, másként a jövő Visitation megbüntettetik. Item [3.]: Beregi Jánosné s Bándi Andorné admoneáltatnak, praedikátort, praedikátornét megbecsülylenek, őkegyelmét bosszúsággal ne illessék, hanem békességben éllyenek. Item [4.]: Jakab Jánosné sokszori admonitionk után férjével nem lakik, azért admoneáltatik, házassági hiti s kötelessége szerint férjével lakjék, másként excommunicáltatik. Item [5.]: Az egyházfiak az ecclesia adósságát jó rendbe vegyék, számot adjanak, ahol rossz helyen vagyon adósság, felszed[jék] és jó kezesség alatt jó rendben vévén, jó helyre adják.

1735 február

*Visitatio Boldogfalvini celebrata anno 1735. 10. die Februarii.*⁴⁵

1. Molnár Péter, miolta az olánét elvette feleségül, sem egy, sem más templomban nem jár. 2. János nevű jövevénynek felesége, Borka itt lakik özvegyen, mivel az ura elhagyta. 3. Az asszonyok nemigen járnak templomban.

A praedikátor szénáját mind bé nem hozták, kárrá vallotta. Egyházfi az ecclesiában nincsen. Késpénze vagyon az ecclesianak jelen ft. 8. Adósságpénze 106 ft. dr. 57. Búzabeli adósság cub. 17, 2 véka, 14 ejtel. Bor adósság 24 urn., jelenvaló kész bor 18 urn.

Deliberatum [1.]: Molnár Pétert admoneálja a Szent Visitation, hogy templomba járjon, másként excommunicáltatik. Úgy Borkát is admoneálja, hogy hitetlen férjét keresse fel s cohabitáljon. Deliberatum [2.]: Admoneáltatnak mind férfiak, mind asszonyok, kivált azok, hogy a templomot el ne mulassák, gyakorolják szorgalmatosan. Deliberatum [3.]: Akiknek gondviseletlenségek miatt szénájában kárt vallott a tiszteletes prédikátor, azok azon kárt refundálják őkegyelmének, az egyházfi megfizettesse. [186.] Deliberatum [4.]: Egyházfit nem tett az ecclesia, azonban az

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 178.

⁴⁴ Az egyházfi nevét nem írták be.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 185–186.

ecclesia adósságának interessét fel nem szedték, holott a múlt ősszel bőv must volt, azért ezen fogyatkozásokért mulctálja a Szent Visitatio az ecclesiat 12 forintokkal, és severe admoneálja, hogy az imitt-amott veszedelemben forgó adósságokat felszedje, egyházfiakkal szedesse azoknak interesseivel egyben, ami ruinak pedig vagynak parochia és templom körül, azokat reparálják. Egyházfit pedig mox et de facto állítsanak.

1735 ■ november

*Procedit Visitatio Boldogfalvensis anno 1735. die 23. Novembris.*⁴⁶

Molnár Jánosné vidua bért nem akar adni, Gábor Istvánné is hasonlóképpen, Bándi Mihály is két esztendőre. Fa restantiaja a prédikátornak, kertek rosszak. Adósságpénze az ecclesianak 106,57. Méz árra hft. 12,8. Ebből elköltött tiszteletes Musnai uram 6 - hat forintot. Bora urn. 7, kupa 2. Búza adósság cub. 17, metr. 2, 14 ejtel. Régi bor adósság urn. 24.

Deliberatum: Léven a nemes vármegyének helyes constitutioja azaránt, hogy a majorkodó özvegyek és ifjú legények fél-fél bért adjanak, ehhez képest végezi a Szent Visitatio, hogy itt Boldogfalván is minden özvegyek s ifjú legények ahhoz tartsák magokat, melyet az egyházfiak urgeáljanak.

Minthogy sok káros romlások s rések vannak a parochia és cinterem körül, afelett sok restantiaja is vagyon a tiszteletes prédikátornak, az ecclesia adósságának is interesse mind kün vagyon, melyet az egyházfiak tartoztanak volna administrálni, ruinakat is megépíteni. De úgy látszik hogy igen restesek voltak hivataljoknak követésében, melyért is a nemes vármegye constitutioja szerént megbünteti őket a Szent Visitatio. Annakfelette admoneálja, hogy hamar időn a parochia körül való ruinakat reparálják, karácsonig minden restantiakat, régieket, tavalyiakat, ideieket bészolgáltassanak, az ecclesia adósságának interessét felszedjék, mert másszor keményebb lészen az animadversio.

1737

*Ecclesia Boldogfalvensis visitatur anno 1737. die 26. Januarii pomeridianis horis.*⁴⁷

Tavalyi és harmadidei restantiai a tiszteletes prédikátornak, szénája ott veszett. Sok ruinak vadnak. Molnár Ferencznél sok restantia, úgy Bándi Jánosnál. Az ecclesia adott volt két földet a tiszteletes prédikátornak, melyből hogy dézmát nem adott, citáltatta az udvarbíró a külső Partialis Székre. Adósságpénze az ecclesianak 106 forint [dr.] 57. Méz árra azon kívül ft. 12 - tizenkettő, ebből elköltött tiszteletes Musnai uram. Búza adósság cub. 17 metr. 2. just. 14. Régi bor adósság urn. 24,15. Tavalyi Visitatiokor producált 7 veder s 2 kupa bor maradt Bándi Andrásnál, ezt ő tartozik megfizetni.

Deliberatum: Léven sok s egyszersmind régi restantiai a tiszteletes prédikátornak, és affelett sok ruinak templom és parochia körül, méltók az egyházfiak a nemes vármegye constitutioja szerént a büntetésre. Affelett admoneálatnak mind tavalyi, mind harmadidei, mind az új egyházfiak, hogy a ruinakat a templom és parochia körül megépítsék, a restantiakat administrálják, nevezetesen Molnár Ferentzel, Bándi Jánossal és az özvegyasszonyokkal megfizetessenek. Azonban ami javai az ecclesianak vadnak és adósságai, azokat jó rendbe vegyék, azokról számat adjanak és akiknél felesebb adósság vagyon, azok kezesekeket állítsanak.

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 205.

⁴⁷ Uo. 220.

1738 ■ január

*Visitatio Boldogfalviensis anno 1738. die 23. Januarii, praesentibus
loci civibus aedituo Michaela Bándi.⁴⁸*

Difficultas [1.]: Benkő Ajtai uram Partialis végezését általhágván, Boldogfalván az isteni tiszteletre nem compareált. Difficultas [2.]: Sok difficultasi vadnak a tiszteletes özvegy praedikátor-nénak és adósságbeli restantiai.

Deliberatum: Léván az idvezült tiszteletes loci minister az ecclesianak adós tizenegy forintokkal és hetvennégy pénzezzel, de minthogy az ecclesianak külömb-külobb féle szükségeiben sokat expendált a tiszteletes minister, mellyet coram facie Sedis Visitatoriae demonstrált az elmaradott özvegy, emellett pedig az ecclesianak szöllejét is pusztájából felfogván sokat költött rája, ezért a Szent Visitatio a computus szerint defalcál 7 forintokat és hetvennégy pénzeget és így a relictá marad adós négy forintokkal az ecclesianak. De ezeket az ecclesia mindaddig ne exigálhassa, míg sok restantiai az özvegynek be nem szolgáltatya az egyházfi. Hogyha pedig a restantiaknak bészolgáltatásokat az egyházfiak differálnák, a nemes vármegye constitutioja szerint háram forintokig megbüntettetnek.

1738 ■ május

*Anno 1738. die 7. Maji extraordinaria Visitatio in ecclesia Boldogfalviensi
habita inter reverendum dominum Johannem Tordai et relictam
Davidis Musnai ortam controversiam.⁴⁹*

1740

*Visitatio continuatur in ecclesia Boldogfalviana tempore reverendi domini
Johannis Thordai anno 1740. die 3ta Februarii,
praesentibus ecclesiae civibus.⁵⁰*

Reverendus minister omni modo recommendatur.

Difficultates: Molnár Ferencz sem a templomba nem jár, sem úrvacsorájával nem él. A többi sem igen járja a templomot. A ministernek bérít is bé nem szolgáltatták, a ruínakat, nevezetesen az istállót meg nem fedték. Adóssága az ecclesianak a listában az ecclesia ládájában vagyon.

Deliberatum: A Szent Visitatio most ezúttal igen atyaikeppen admoniállya az ecclesiat, hogy az Isten dicsőségéhez légyenek buzgóbbak, mind magok s mind cselédek a templomot gyakorolják, a tiszteletes pap bérét igyekezzék bészolgáltatni, a ruínakat, de nevezetesen az istállót megépíteni, hogy annál inkább subsistálhasson a minister. Insuper erről is admoneáltatik az ecclesia, hogy az ecclesia adósságát igyekezzék jó rendben állítani, interessét felszedni, de kivált az oláhoktól mind summat, mind interest felvenni.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 247.

⁴⁹ Uo. 251.

⁵⁰ Uo. 279.

1741

*Visitatio continuata in Boldogfalva tempore reverendi domini
Johannis Thordai anno 1741. die 25. Januarii.⁵¹*

Difficultates: Bándi János három esztendőktől fogva a reverendus miniszternek nem fizet. Musnainé asszony keze alatt lévő asszony vádoltatik, hogy ura nélkül lappang.

Deliberatum [1.]: Ezen ecclesiában lappangó székely asszony admoneáltatik, hogy intra quindenam bizonytságot hozzon, hogy ura megholt, mert másként nem patíáltatik az ecclesiában. [291.] Deliberatum [2.]: Világosan láttya a Szent Visitatio, hogy az egyházfiak hidegsége és restsége oka annak, hogy sem a parochian levő istállót meg nem fedették, sem penig az ecclesia pénze interessét sok időtől fogva fel nem szedték, minek okáért a Szent Visitatio a nemes vármegyének constitutioja szerint mulctázza az egyházfiat külön három forintokig, úgy az ecclesiát hasanlóképpen három forintokig. Hasanlóképpen Molnár György consistorialis személy lévén, tudván a Visitatiót Boldogfalvára júni, hazulról mégis elment, mulctázza három forintokig. Insuper az ecclesiát és az egyházfiat admoneállyá a Szent Visitatio, hogy intra octavum az istállót megfedesse, építtesse s az interest, pénzt felszedje, alioquin duplummal büntettetik. Azonban a haragnak is kötelel vétessen.

1742

*Anno 1742. die 19. Novembris inchoatur
Visitatio Boldogfalvae.⁵²*

Pastor reverendus Johannes Tordai laudatur.

Difficultates: Bereginék a veje a templomat nem járja, insuper a papbér meg nem adásával vádoltatik. Öreg Bereginé visszason él Molnár Györgynével, melyre nézve úrvacsorájával sem él. A tiszteletes atyafiú miolta itt lakos, csak mi [!] fizetést sem vett. Bándi János öt esztendőttől fogva egy veder mustnál többet nem adott a miniszternek. Molnár Ferentz sem búzát, sem mustot tavaly és az idén nem adott. A parochia körül mindenek ruinában vadnak.

Deliberatum [1.]: Varga András, minthogy a papbérrel adósnak találatott, tetszett a Szent Visitationak, hogy amely másfél veder mustot adott, a maradgion a bérbe a múlt esztendőre, és erre az esztendőre bérrel tartozik egész bérrel, úgy a következő esztendőkből is a Szent Generalis deliberatumának értelme szerint, mely akárhol is akármicsoda helységben exigáltatik.

Deliberatum [2.]: Öreg Bereginé Molnár Györgynével való ellenkezéseket revideálván a Szent Visitatio, úgy értette maga ö[nnön?...] fassiojából, hogy a maga causáját a falusi forumról felsőbb forumra adpellálta. De minthogy mindeddig csak a nagy hallgatásban ment el és a békeségre is a Szent Visitatio előtt magát öreg Bereginé éppen hajlandónak nem mutatta, tetszett a Szent Visitationak, hogy ha a maga causáját intra quindenam végben nem viszi, tehát a szent gyülekezetből kilitassék.

Deliberatum [3.]: A Szent Visitatio az ecclesiát admoneállyá, hogy a tiszteletes miniszter adósságait mindenekben megadni és a tiszteletes praedikátornak mindenekben eleget tenni kötelességének tartsa, külömben a méltóságos főcurator urak és a nemes vármegye constitutioját el nem kerülük.

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/3. 290–291.

⁵² Uo. 319–320.

Deliberatum [4.]: Nagy commiseratioval értette a Szent Visitatio, mely sok adósságai a vigyázatlan eklézsia tagjai miatt eltévelyed-
tenek az eklézsiának. Inti és unszolya azért az Úrban a mostan itt lakos eklézsia tagja-
it, hogy az elszaladtaktól vagy más helysé-
gekbe lakásra [320.] elmentektől megvenni
vagy megvételni tartsák istenes kötelessé-
geknek, külömben executioval is kényszerít-
tetnek. A mostan élő mind magyar, mind
pedig olá ember adóssait az eklézsiának ke-
ményen admoneálya a Szent Visitatio, hogy
mind pénzbeli, mind pedig búzábeli adós-
ságokat hét esztendőől fogva való interesse-
ivel együtt új esztendő első napjára megadni
tartozzanak, egyébaránt kemény executiot tétet a haza törvénye szerint.

Dísztal – 17. század vége

Mi alább megírt Küküllőváron lakó nemes személyek anno 1742. die 19. Novembris tiszteletes
esperest Körösi György urammal ab officio, más adjunctusokkal együtt az eklézsiáknak bévett
jó rendtartások szerint visitálni indulván, legelsőben is a boldogfalvi reformata ekklezsiában a
praetitulált napon conflualván, a főcurator urak és a nemes vármegye rendelések szerint az eklé-
zsiák adósságait jó rendbe akarván szedni. Itt is ezen eklézsiának adóssait eléhívatván, renddel
ezeket találtuk:

I. Pénzbeli adósság: 1. Bándi András ft. 7 dr. 88. 2. Opra Mihályék ft. 8 dr. 88. 3. Kurta Joon
ft. 1 dr. 88.³³ 4. Szukabán ft. 4 dr. 60. 5. A falu ft. 15 dr. 74. 6. Molnár György ft. 11 dr. 38. 7.
Beregi János ft. 15 dr. 8. Molnár Ferentz ft. 16 dr. 64.

II. Búza adósság: Molnár György cubulus 1, metr. 2. Rozsot metr. 3. Bándi András cubulus
4, metr. 1. Molnár Ferentz metr. 2, ejtel 8. Opra Mihály cubulus 4, ejtel 8. Több elő nem lévén,
mind nem írhattuk le.

III. Borbéli adósság: A falu 7 vider. Bándi András 13 vider.

Kiket is midőn mind rendre elkérdeztünk volna, mielőttünk alább megírt személyek előtt
és tiszteletes esperest Körösi György uram és adjacensei előtt magokat ecclesia adóssinak lenni
a felyebb való catalogus szerint jó lelkek szerint megvallák. Ennekfelette magokat kézbeadással
kötelezék egytől egyik, hogy új esztendő első napjára ~ 1743. die 1. Januarii minden törvényke-
zés nélkül megadják, hét esztendőől fogva való egész interesseivel edgyütt. Hogyha pedig ezt
elmulatná, az ország törvénye szerint via juris akármi bonumokból is csak közbírák által is az
ecclesia a maga inspectori által megvétethesse. Mely dolog így menvén végbe előttünk, bona
fide és usualis pecsétünk alatt, coroborálni kötelességünknek tartottuk.

L. S. Dálnoki Veres Gerson, nemes Küküllő vármegyében lévő reformata ecclesiáknak vice-
curatora. L. S. Coram visitatore Georgio Körösi seniore venerabilis Tractus de Küküllő L. S.
Coram visitatore Johanne Abatsi paracho Szőkefalviensi L. S. Etsedi János nemes személy, bra-
chium.

³³ Az egész mondat ki van húzva.

1744

Visitatio instituitur Boldogfalvini anno 1744. die 26. Februarii, tempore reverendi domini Johannes Tordai ejusdem ecclesiae ministri.⁵⁴

Reverendus dominus minister recommendatur de officiis. Difficultates: 1-ma. Bándi János bért tellyességgel nem akar adni. Varga András a templomba nem akar járni. Az ecclesianak 6 veder bora ingrediált az idén, az is veszendő félben vagyon. Pénze de praesenti nincsen.

1745

Anno 1745. die 28. Januarii Visitatio celebratur in possessione Boldogfalvensi existente ecclesia reformata tempore parochi reverendi domini Johannis Tordai, in praesentia aedilis Francisci Molnár et civium caeterorum ecclesiae.⁵⁵

Reverendus loci minister laudatur.

Difficultas: Közönségesen az adósok, de kivált az elmúlt 1743. esztendőben contractualiter magokat obligált adósok se az adósságot, se annak annualis interessét, se contractus írása előtt valót, se a contractus után valót nem administrálták in integrum.

Deliberatum: Committálja a Szent Visitatio közönségesen az adóssoknak, hogy pénz és búza adósság interessét egyházfi assistentiaja által administrálják, kivált azok, akik contractualiter obligálták magokat, hogy a contractus vigora szerint mind summat s mind interest administráljanak a közelebb jövő szüretig, különben executiot szenvednek. Az egyházfi pedig úgy forgódjék ebben, hogy negligentiajáért Canonunk és constitutioink szerint büntettetik. Insuper templom, cinterem és parochialis session levő épületeken esett ruinakot restauráltasson sub poena in constitutionibus sancita.

1747

Visitatur ecclesia Boldogfalviensis anno 1747. die 19. Januarii tempore reverendi domini Johannis Tordai.⁵⁶

Deliberatum: Tagadhatatlan dolog, hogy Varga András vétett tiszteletes Tordai uram ellen, a Szent Visitatio admoniállya Varga Andrást, hogy tiszteletes Tordai urammal megbékéllyék és azon szókról, mellyekkel illette, kövesse meg és ennek utána nagyobb tisztességgel és szeretettel légyen papjához. Úgy tiszteletes Tordai uram is admoniáltatik, hogy igyekezzék békeességesen élni a becsületes hallgatókkal. Insuper az egész ecclesia admoniáltatik, hogy az egyházfival együtt a búza adósságot felszedgyék, hogy amiatt az építés meg ne gátlódgyék.

1748

Visitatio Boldogfalviensis continuatur anno 1748. die 29. Januarii.⁵⁷

Difficultates: A csűr elromlott, cinterem körül a kertek nem jók, restantiaja a tiszteletes minister atyánkfiaának sok restantiaji vadnak [!].

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 356.

⁵⁵ Uo. 370.

⁵⁶ Uo. 398.

⁵⁷ Uo. 411.

Deliberatum: Látván tiszteletes minister atyánkfia őkegyelme papi háza körül való ruinaokat, nevezetesen csűrének leromlását, a cinterem körül a kertnek fogyatkozását, bére iránt való res-tantiajit, minekokáért az ekklézsia adhortáltatik, nevezetesen egyházi uraimék őkegyelmek, hogy ezeket corrigályák, bérét bészolgáltassák, másként a Visitatio őkegyelmeket canonice meg-bünteti, nevezetesen egyházi uraimékat.

1749

A boldogfalvi reformata ekklézsia jova⁵⁸

Prédikátor fizetése: A küüllővári várból pénz ft. 10, búza gel. 10. A boldogfalvi malomból a szombati várnak két része, harmadik rész a küüllővári deákoké. Negyedrésze a molnároké. A boldogfalvi határról borból, búzából és mindenféle gabonából valamit dézmálni szoktak, mindenből quarta. Minden házasember három-három kalongya búzát, három-három veder mustot, kék-két szekér fát. Mindenik fordulóra a prédikátor földét megszántják kétszer és bé is vetik s boronálják. A prédikátor rétit megkaszályák s bé is hordgyák. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házások esketéséért a bennvalótól egy szekér fa vagy dr. 25, a künnvalótól ft. 1. *Temetésért ft. 1.*

Prédikatori örökségek: *Rétek nr. 2: Edgyik a Vaszij Szigete mellett, ugyanannak szomszédságában. Szomszédja ennek másfelől a falu kaszálója és a Jakab Jánosé is. A másik kaszáló a boldogfalvi törökbúzaföldeken áll, a rét széliben.* Szántóföld nr. 2.: Az első vagyon az napkeleti fordulóra, négy köblös, mellynek felső szomszédja ifjú Szöts György, alsó a falu oszló földjei. A második vagyon a napnyugot felé való fordulóra, négy köblös, mellynek alsó szomszédja a falu oszló földje, felső az út és Bándi Mihály földje. *A Vesszős felől való fordulóra vagyon egy szántóföld, cub. 3, mellynek szomszédja alól az o[láh] pap, fellyül az ország úttya Vesszősre menve.* [132.] *Prédikatori szőlő: Titulatus Balásffi Sigmond uram in redemptionem quartae Boldogfalvensis vett egy szőlőt a pap számára ugyan a boldogfalvi határon, mellynek vicinussa napkelet felől a fiscus szőlőse, napnyugot felől Virtik Péter szőlője.*

Eklézsia jvai: Harang nr. 1. Úrvacsorájához való edények: 1. Egy ezüst, arannyas lábas pohár. 2. Ónkanna nr. 3. Az első ejteles, a második félejteles, az harmadik kised keresztes ónkannácska. 3. Egy ón pohárocska. 4. Egy óntányér. 5. Egy bádóg, virágos tányér. Abrosz nr. 5. 1. Az első két szél gyolcs, a közepin varrottas kék sellyemmel. A második sáhos vászonabrosz. Az harmadik vászon, kék és veress fejtővel varrott. A negyedik egy recés táblás gyolcsabrosz. Az ötödik egy szép kötéses abrosz. Keszkenők nr. 3. Az első potyolat, sellyemmel s szkófiummal elegy varrott nyolc ágacskák rajta. A második sáhos. Az harmadik egy szép karmazsinszín sellyemmel varrott szkófiomos potyolat keszkenő. Item egy virágos vászon materia az Úrasztalán. *Ez a feladás szerint elszakadt, hanem vagyon ezhelyett most egy festékes, asztalra való, mellyett vett Dénes András Isten dicsőségére anno 1788. die 2^a Februarii. Dersi János tractus notarius mpr.*

Szőlő edgy, mellynek napkelet felől való szomszédja Beregi Márton, napnyugot felől Szöts György. *Az eklézsia számára adott a méltóságos udvar két darabocská szántóföldet, egyik Kápolna felé az régi országúttyából szaggattatott fel, mintegy két vékás. A másik Küüllővár felé, a Küüllő mellett a Tehénpásitól föld szomszédságában, mintegy 3 vékás.*

⁵⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 131–132.

1752

Anno Domini 1752. die 3^{ia} Januarii in nomine Domini jam inchoata est Visitatio ordinaria in ecclesia Boldogfalviensi tempore reverendi domini Johannis Tordai.⁵⁹

Reverendus optime recommendatur ab auditoribus suis, praeterquam ab Andrea Varga accusatur, sed indebite. Deliberatum: A Szent Visitatio, hogy avagy csak ennyire való egyességet tapasztalt ezen kicsin ekléziában, azon igen örül, adhortálja továbbra is, hogy az Isten dicsőségeért annál inkább igyekezzenek isteni szeretettel egyességben élni, és az ollyakat is, akik idegenkednek, a szent szeretet által az egyességre hozni. Annakfelette admoniáltatnak mind a restantok, hogy a tiszteletes miniszternek restantiait befizetni, mind pedig akik az ekléziának adóssak, naponként lefizetgetni, hogy valami kedvetlenségek ne légyenek az ekléziában. Insuper az eklézsia szőlőcskéjét mostan is meghagya a becsületes eklézsia a tiszteletes miniszternek kezében ilyen conditioval: 1. Minthogy itt a quarta elvétetett, azzal bonificáltassék. 2. Hogy a tiszteletes miniszter abból mind a sacramentumi bort, mind pedig a Visitatiót ökegyelme borral abból tartsa fel, úgy mindazáltal, hogy abban a szőlőben a tiszteletes miniszter perpetuitast ne praesumáljon.

1753

Visitatur ecclesia Boldogfalviensis anno 1753. die 16. Januarii tempore reverendi domini Johannis Tordai ministri, pro praesentibus civibus ecclesiae Andreae[!] Bándi et Francisci[!] Molnár caeterisque commembris ejusdem ecclesiae.⁶⁰

Reverendus dominus accusatur: Némely hallgatóival háborog, mocskoson bánik. Varga András templomba nem jár. A reverendusnak restantiai vannak. Singulariter szántást nem praestáltak minyájon.

1. Deliberatum: A tiszteletes loci miniszter admoniáltatik, hogy a hallgatóival békességben éllyen, se maga, se házanépe, senkit ne mocskollyon, illetlen szókkal ne illessen. Házról házra ne járjon se adósságáért, se bérért, hanem az egyházfi járjon s nyújjon a ládába is. A publicatiot mindenkor feljegyezvén, tegye a ládába.

2. Deliberatum: Constál, hogy feles restantiai vannak a loci miniszternek, nevezetesen szántása, abból következő kára, melyet az ecclesia tartozik refundálni, affelett sok restantiai mindenmő béreiből, mellyeket mindenik egyházfia a maga idejében való restantiát a constitutiokban való poenak szerint tartozik beszolgáltatni. Bé is szolgáltatassa mindenik, külömben a büntetést el nem kerülük.

3. Deliberatum: Varga András admoniáltatik, a templomot gyakorollya, amivel a tiszteletes miniszternek adós, adgya meg, a miniszterrel békességben éllyen, ördögi gyűlölséget letegyen mindenekkel, de kivált papjával megbékéllyék, melyről keményen intetik. Hogy az ecclesia adósságai jobb rendben vétetessenek, szükségnek ítéli a Visitatio, hogy libellus légyen, melyben minden adóssága az ecclesianak és egyéb bonumi jó rendben béirattassanak.

1755

Visitatio iterum continuatur Boldogfalvini anno 1755. die 29. Januarii tempore reverendi domini Johannis Tordai pastoris.⁶¹

Difficultas: Vádoltatik a tiszteletes miniszter, hogy az ekléziabéli emberekkel sokat veszekezik, az adasságnak számban való vétele más időre halad.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 452.

⁶⁰ Uo. 466.

⁶¹ Uo. 480.

1756

Anno 1756 in nomine Domini inchoatur Visitatio die 23^a Januarii tempore reverendi domini Joannis Thordai pastoris ecclesiae Boldogfalviensis, praesentibus ecclesiae civibus, providus Francisco Déenes, Joanne Bándi junior, Andrea Varga, Gjeorgio Déenes.⁶²

Számban vévén az ecclesia adósságának interessét szorossan, úgy találtuk, hogy ledolgozták a templom körül való dologgal s megfizették minden interesseket ezek: Varga András marad adós az eklézsiának ab hoc die hft. 10. Molnár Ferentz marad adós hft. 16. Molnár István hft. 10. Bándi András senior hft. 6.

1757 ■ január

Visitatio inchoatur in ecclesia Boldogfalviensi anno 1757. die 13. Januarii, tempore reverendi domini Johannis Tordai ministri, praesentibus ecclesiae civibus.⁶³

Reverendus minister optime recommendatur tum de officio, tum de honesta conversatione.

Difficultas: Bándi János a templomba nem jár s nem is communicál. Varga András is soha nem communicál. Némely embernél sok restantiai vadnak, a parochia körül semmi jó kert nincsen, a kémény olly veszedelmes, hogy szüntelen félhetni a gyulladástól. A szőlőt is el nem dolgozták, minekutánna a tiszteletes minister megmeczette, azután úgy vették el a ministertől és munkáját nem refundálták.

Deliberatum: Agnoscáltatik ugyan, hogy amint tehénpásztor megalkutt volt az ecclesiával két forintba, és tiszteletes miniszterrel két véka gabonába, mindazokat praestálta, három máriássát tiszteletes esperest uramnak, három máriássát pedig tiszteletes Tordai uramnak, melyet ökegyelmétől mindedig [492.] praetendált az eklézsia. De minthogy tiszteletes Tordai uram is sokat desudált a templom építésében, sokat is költött, azért azon három máriást keziben hagyá a Szent Visitatio tiszteletes Tordai uramnak, minthogy egyéb praetensioi is volnának ökegyelmének. Insuper admoniáltatik az eklézsia, hogy igyekezzék a ruínakat megépíttetni, nevezetesen a házat, a kéményt és a kerteket. A templomban ritkán járók és úrvacsorájával nem élők is admoniáltatnak, hogy meggondolván a lelkeknek dolgát, a kegyességben és az isteni félelemben gyakoralyák magokat. Az egyházfit Dénes Györgyöt meghagyá a Szent Visitatio az egyházfiségben, azért ne változtassa az eklézsia, hogy annál inkább élémehessen az építtésben.

Bora volt az eklézsiának urn. 20, melynek egy része elkölt az építtésen, hat vedret kikorcso-máltak, a többi még megvagyon. Mostan is újjólag számban vévén az eklézsia adósságát így találtuk, hogy Bándi András lévén adós 6 forinttal, az interessit lefizette pro anno 1756. Varga András is lévén adós 10 forinttal, interessét lefizette pro anno 1756. Pap András ft. 1 dr. 63, ennek minden interesse restál. Opra Mihály adós ft. 8 dr. 88, interesse marad el dr. 15, melyre ígéri, hogy vesszőt hoz az eklézsia számára. Szöcs János adós volt dr. 84, de megholt. Molnár Ferencz adós ft. 15 dr. 84. Curta Juon ft. 1 dr. 88, melyet megfizetett vecturával.⁶⁴ Szakabán adós ft. 2 dr. 60. A falu adós ft. 15 dr. 79. Molnár György adós ft. 7, mely maratt a fiára, Istókra. Öreg Bándi Andor adós ft. 3 dr. 45.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 483.

⁶³ Uo. 491–492.

⁶⁴ Az egész mondat át van húzva.

1757 ■ december

*Anno 1757. die 9. Decembris Visitatio inchoatur Boldogfalvini, tempore reverendi domini Johannis Tordai pastoris, praesentibus ecclesiae civibus.*⁶⁵

Difficultas [1.]: Tiszteletes Tordai uram vádoltatik, hogy ittas lévén, rútul bánt Dénes Györggyel. Búzája most vagyon az eklézsának cub. 1, mellyet Curta Jánosné adott, még két vékával adóssá maradott. Difficultas [2.]: Az eklézsia szőleje pusztulójában vagyon.

Deliberatum [1.]: A Szent Visitatio resentiá[ll]ja, hogy tiszteletes Tordai uram indultatoskodván szóval megbántotta keservesen Dénes Györgyöt egyházfiségában, mellyet maga is megvall, azért admoniáltatik őkegyelme, hogy Dénes Györggyel békélyk meg. Vétett abban is, hogy az eklézsia [503.] ládája kulcsát magánál tartván, az eklézsia pénzéből egyházi híre nélkül kiadott bizonyos embereknek, melyről ugyan őkegyelme demonstrál. Ebben is admoniáltatik, hogy többé az eklézsia kulcsát magánál ne tartsa és hír nélkül a ládába ne nyúljon.

Deliberatum [2.]: Világoson constál, hogy minekutánna a quartak elvetettek a kükülőlvári és boldogfalvi eklézsában, még akkor in bonificationem quartarum a boldogfalvi eklézsában az eklézsia szőleje adattatott a tiszteletes minsternek, ha mívelni kívánnya, külömben nem is engedtetik senkinek, hogy esperest consensusa nélkül abból disponálljon. Melyhez képest admoniáltatik itt is a szent eklézsia, hogy meggondolván a minsternek itt való nyomorúságos állapottyát, azon szőlőt minden controversia nélkül engedgyenek és agyanak a tiszteletes minsternek, hogy inkább subsistálhasson a kicsin eklézsában, meggondolván azt is, hogy csak máris, miolta elfogták a minister keziből, az eklézsának kára van benne a nem mívelés miatt, mellyért most mingyárt büntetést érdemlene az eklézsia.

Kurta Jánosné fizetett meg egy köből szép tiszta búzát, mely is most vagyon Dénes György keziben. Committáltatik, hogy adgyák el, az árrát tegyék a ládába. Adós maratt még Kurta Jánosné búzával metr. 2.

Deliberatum [3.]: A Szent Visitatio nagy szomorúsággal tapasztallya, hogy ebben a kicsin eklézsában ennyi visszavonás kezdett gyökerezni, ki a templomba nem jár, ki a szent sacramentummal nem él, ki a tiszteletes minsterre minden ok nélkül hara[g]szik (mely nem illik okos emberhez). Azért admoniáltatik az eklézsia, hogy az ilyen fundamentum nélkül való visszavonásokat, gyűlölségeket letévén s eloltván, a templomban járjanak, a szent sacramentummal éllyenek, a tiszteletes ministert is ne injuriállják, hanem megbecsüllyék, meggondolván az Istennek fennforgó sok ítéletit. Insuper admoniáltatik az eklézsia, hogy az interesteket szolgáltatassák bé, a ruinakot építsék meg, nevezetesen a kerteket, úgy a papi restantiakot adgyák meg, külömben másszor nagyobb animadversio lészen irántok.

1759

*Visitatur ecclesia reformata Boldogfalviensis anno 1759. die 18. Januarii, pastore reverendo Johanne Tordai.*⁶⁶

Difficultas ratione inquilinorum ecclesiasticorum adfertur. Nulla adversus reverendum loci ministrum ab ecclesia querelae adferuntur. Difficultates: A tiszteletes minsternek restantiai vannak. Ruinak is találatnak. Az ecclesia bonumiról való számadás éppen nincsen ususban.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 502–503.

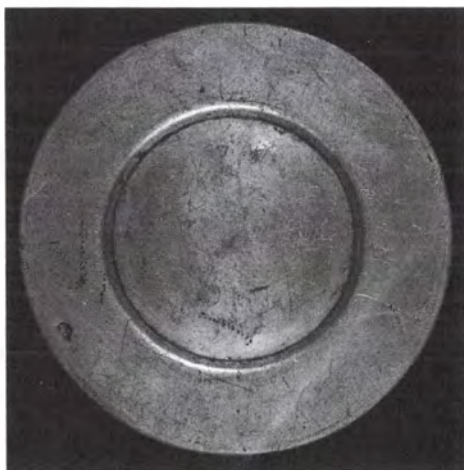
⁶⁶ Uo. 512.

Deliberatum [1.]: A boldogfalvi reformata ecclesianak két ecclesiái zsellérek a cinteremben lévén, azoknak taxajokról tetszett a Szent Visitationak ilyen rendelést tenni: A nemo successivis semper temporibus azokról járandó taxa ez: Esztendőnként edgyik-edgyik ád ötven-ötven pénzt az ecclesianak, négy-négy heti dolgot, abból három heti dolog a tiszteletes loci minis-teré, egy heti a tiszteletes senioré. Ami nézi az ötven pénzt, tartozzék a zsellér mindenkor sine tergiversatione megadni karácsonra, hogy az ecclesia számadásakor légyen az ecclesia keziben. Ezfelett, hogy versengés ne légyen.

Deliberatum [2.]: A tiszteletes minis-ternek sok restantiaja vagyon, melyet az egyházfiak szorgalmatosan, parancsoltatik, hogy bészolgál- tassanak. A tiszteletes minis-ter és a zsellérek kö- zött tartsanak ravást, melyre mindenkor fel kell róni mennyit dolgoztanak. A cursus elviteli- benn is annuatim segélyék meg a tiszteletes minis-tert, edgyik-edgyik kétszeri elvitelével a cur- susnak, egyéb dologgal is segélyék az ecclesiat.

Deliberatum [3.]: Sok romlásokat találván a Szent Visitatio, az elmúlt esztendei egyházfi a negligentiaért büntettetetik Canon szerint. Deliberatum [4.]: Az ecclesia bonumiról való száma- dás éppen nincsen szokásban s jó rendben a boldogfalvi reformata ecclesianak, melyre nézve serio imponálja a Szent Visitatio mind a tiszteletes loci minis-ternek, hogy az esztendőnek kezde- riben légyen meg a számvétel, s mind az ecclesianak, mert különben igen nagy animadversioja léssen ökegyelmének.

Nota bene: A boldogfalvi reformata ecclesianak termett volt 1758-ban hat veder bora, melyet kiadott az ecclesia ilyen conditioval, hogy ez esztendőben adgyanak érette hat vedret s hat ejtelt.

Ön kenyérosztó tányér – 17. század

1760

*Visitatio continuatur in ecclesia reformata Boldogfalvensi anno 1760. die 25. mensis Januarii,
Verbi Divini ministro Johanne Tordai, curatore ecclesiae Andrea Bándi, praesentibus
ecclesiae membris Georgio Dénes, aliisque.⁶⁷*

Adversus reverendum virum nullas ecclesia notatu digno querelas adfert. Difficultates: Né- mellyek nem akarják a búzabéli bért, akiknek vagyon is, kalangyául fizetni. Restantiak is vad- nak búza, bor, fa.

Deliberatum [1.]: A boldogfalvi reformata ecclesianak cintermében két zsellérek lakván, ad- nak taxat annuatim két-két magyar forintot, in summa négy magyar forintokat, melyekből ker- tő a loci minis-teré, egy a tiszteletes senioré, egy az ecclesiájé. [536.] Deliberatum [2.]: A ruina- król való deliberatum, a tavalyi, most is helyben hagyatik, tudniillik a mulcta, mert most is minde- nek ruinában találtnak. Vagyon az ecclesianak bora 6 veder s 6 ejtel. Vagyon az ecclesianak 47 véka mesze, melyet vittek el az küüllővári kastély számára titulus Márgai György uram intercessiojára, titulus Nagy Sándor uram ökegyelme udvarbíróságában.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 535–536.

1761 ■ február

Continuatur Visitatio in ecclesia reformata Boldogfalviensi anno 1761. die 12. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo Johanne Tordai, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore Andrea Bándi.⁶⁸

1761 ■ december

Visitatur ecclesia reformata Boldogfalviensis anno 1761. die 11. Decembris, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Tordai, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Andrea Bándi, aedili Johanne Bándi, Georgio Dénes, Stephano Bándi, aliisque.⁶⁹

Difficultas: A tiszteletes ministernek sok restans bére vagyon, kiváltképpen fa. Ruinak is vadnak. Deliberatum: Sok romlások vadnak, admoneáltatik szent szeretettel a boldogfalvi kicsiny ecclesia, hogy a romlásokat igyekezze építeni. Igen sok restantiaja vagyon a tiszteletes ministernek búza, must, kiváltképpen fa. Serio imponálja a Szent Visitatio, hogy minden bére a tiszteletes ministernek bészolgáltatassék sub poena gravis animadversionis. Vagyon az ecclesianak mintegy nyolc veder bora.

1763

Continuatur Visitatio in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Boldogfalva, anno 1763. die 2. mensis Decembris, pastore reverendo domino senio confecto Johanne Tordai, praesentibus ecclesiae aedili Andrea Bándi et Stephano Bándi, Georgio Dienes.⁷⁰

Difficultates: Reverendus loci minister ex relatione auditorum ebrietati, vanitatibusque deditus, ita etiam superioribus Visitationibus expositum et compertum.

1764

Anno 1764. die 29. Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Boldogfalva, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Radnóthi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Georgio Dienes, aedili Nicolao Bándi, aliisque nempe Andrea Varga, Johanne Bándi.⁷¹

Nullae querelae adversus Verbi Divini ministrum. Difficultates tamen: Omnia ruinant sine exemplo.

1765

Anno 1765. die 12. mensis Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Boldogfalva, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Radnóthi, praesentibus ecclesiae curatore Georgio Dénes, aedili Andrea Bándi, Andrea Varga, Michaela Bándi aliisque.⁷²

Difficultas: Fabéli restantiai vadnak a tiszteletes ministernek. Az egész parochian sok ruinak vadnak a tiszteletes minister nagy kárára. Deliberatum: Végeztetett, hogy az tiszteletes minister fája bészolgáltatassék, külömben a tiszteletes minister ab officio suspendáltatik. Insuper salva sunt omnia inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam. Deo sint laudes.

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 551.

⁶⁹ Uo. 9.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 51.

⁷¹ Uo. 72.

⁷² Uo. 87.

1766

Anno 1766. die 8va Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Boldagfalva, pastore reverendo domino Johanne Radnóti, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Georgio Dénes, aedili Andrea Bándi, aliisque.⁷³

Difficultas: Kettős házások nem akarnak Canon szerint fizetni. [95.] Felettébb való a restantia. Deliberatum: A kettős házások canon szerint fizetnek. A restantiak sokak, versengést szereznek, ezért az ecclesia Canon szerint mulctáztatik, úgy az építésben való restségért, ruinakért.

1768

Anno 1768. die 16^a Januarii visitatur ecclesia reformata Boldogfalvensis, pastore reverendo domino Johanne Radnóti, curatore Georgio Dénes, aedili Andrea Varga, praesentibus aliis etiam ecclesiae membris Georgio Bándi, Andrea Bándi et Andrea Dénes, reliquisque praesentibus.⁷⁴

Inter ecclesias et parochum salva sunt omnia. Difficultas: Az egyházfiak az ecclesia adósságának interessét esztendőnként fel nem szedték. Deliberatum [1.]: Keményen parancsálja a Szent Visitatio curator Dénes Györgynek és egyházfi B. Varga Andrásnak, hogy az ecclesia adósságának interessét úgy igyekezzék pro hoc anno 1768 felhajtani, hogy ha a jövő Visitatio restantiat talál, a magokéból fizettet meg az ecclesianak és a restantiat nekik hadja.

Második difficultas: Pro anno 1766 et '67 az egyházfi Dénes György és Bándi András nem adtak számot. Deliberatum [2.]: A tiszteletes atyafi, Radnóti János uram az ecclesiával együtt vegyen számot az írt két esztendőbeli ecclesiái jövedelemről Bándi Andrásról és, minthogy most a Visitationak nincsen ideje a számvételre, akkor egész distinctioval és jó móddal készített ratioját Bándi Andrásnak, mikor más esztendőben ide jő a Szent Visitatio, ruminálni fogja.

1769

Anno 1769. 8^a Januarii visitatur ecclesia reformata Boldogfalvensis, pastore reverendo domino Johanne Radnóti, curatore Georgio Dénes, aedili Andrea Varga, praesentibus ecclesiae membris Stephano Bándi, Georgio Bándi, Michaele Bándi etc.⁷⁵

A tiszteletes atyafi iránt nincs semmi panasz. Bene notandum: Méltóságos gróf bethleni Bethlen László úr kedves élete párja, Bánfi Klára asszony önnagysága, Istenhez való jóindulattyaiból conferált a boldogfalvi reformata ecclesianak hft. 25 - huszonöt magyar forintokat, melyért az önnagysága neve maradjon örökkévaló áldásban.

1770

Anno 1770. 16^a Februarii visitata est ecclesia reformata Boldogfalvensis, pastore reverendo domino Johanne Radnóti, curatore Georgio Dénes, aedili Andrea Varga, praesentibus Stephano Bándi, Andrea Bándi, Johanne Bándi, Andrea Dénes, Georgio Bándi et aliis.⁷⁶

Noha egyéb difficultas elég van, de a tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi panasz.

⁷³ KükEhmLvt prot. II/4. 94–95.

⁷⁴ Uo. 113.

⁷⁵ Uo. 133.

⁷⁶ Uo. 149.

1771

Continuatur Visitatio [1771. 31. Januarii] in ecclesia Boldogfalvensi, tempore reverendi domini Johannis Radnóti, curatoris Georgii Dienes, aedilis Georgii Bándi, praesentibus ecclesiae membris.⁷⁷

Itt a tiszteletes atyafi ellen nincs panasz, hanem esett ilyen difficultas, hogy a Szent Visitatio pro anno 1770 számot akarván venni az egyházfőtől, nem procedálhatott, mivel semmi notatiok a perceptumról nem találtattak, amely írás ott maradt az is hibás, kivált a percipiált 8 forint aránt.

1772

Anno 1772. die 6^a Februarii continuatur Visitatio in ecclesia reformata Boldogfalvensi, tempore Verbi Divini ministri reverendi domini Johannis Radnóti, aedilis Georgii Bándi, praesentibus ecclesiae membris Stephano Bándi, Johanne Bándi, Andrea Varga et aliis.⁷⁸

Difficultas: Sok restantiaja vagyon a tiszteletes miniszternek, úgymint búza, must, de kiváltképpen fabéli restantia. Emellett az interes is mind egészen künn van. Deliberatum: Ez a difficultas minden Visitation felforgott, de még eddig ebben a Visitation semmi igazítást nem tehetett, azért ezt most is tovább való igazításra bizza.

1773

Visitáltatott [1773. 6^a Februarii] a boldogfalvi boldogtalan ecclesia is tiszteletes Radnóti János uram idejében, némely visszavonó és engedetlen hallgatók jelenléteiben.⁷⁹

Itt minden dolog merő anomalia, a többek között Bándi Ferenczet, Bándi Jánost és Bándi Miklóst valami ecclesiái dolognak igazítása végett hivatta a Szent Visitatio, akik nem csak az, hogy nem jönnek, hanem inkább Bándi Miklós a Visitationnak csúfságára és az ecclesiái fenytéknek despectussára azt izente, hogy ha 40 esztendeig itt lészünk is, mégsem jó.

Deliberatum: Minthogy ezen ecclesiában az ecclesiái fenytékkel nem sokra mehet a Szent Visitatio, adattassanak által ezen szófogadatlan vakmerő emberek a méltóságos udvarnak. Ha pedig így is meg nem igazíttatnak, küldessék vissza a királyi mandatum, mivelhogy annak sem engedelmeskedtenek.

1774

Anno 1774. die 8va Januarii visitata est ecclesia reformata Boldogfalviensis, tempore reverendi domini Johannis Radnóti, absente curatore, praesente aedili Stephano Bándi et caeteris ecclesiae membris, Francisco Bándi, caeteris.⁸⁰

Difficultas: A parochia nagyrészt pusztán vagyon. Deliberatum: A Szent Visitatio serio imponálja az egyházfinak és az egész ecclesianak, hogy a parochia körül való kerteket megcsinálják, mert különben az ecclesia keményen megbüntettetik.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 165.

⁷⁸ Uo. 188.

⁷⁹ Uo. 210.

⁸⁰ Uo. 221.

1775

Visitáltatott a boldogfalvi ecclesia 17. Februarii [1775.] tiszteletes Radnóti János atyánkfta ökegyelme idejében, jelen lévén curator Bándi István az egész ecclesiával együtt.⁸¹

Az atyafi ellen nincs semmi panasz, hanem a tiszteletes atyafi panaszol, hogy innepnapokon a templomat elmulattyák sokan, az úrvacsoráját is megvetik. Decisio: Adhortáltassanak.

Difficultas: Esett ilyen hiba, hogy az ecclesianak lévén a tractus pecsétje alatt obsignált 58 forint és 16 pénzből álló deposituma, ezen obsignált erszént a tiszteletes atyafi az egyházzfival Bándi Istvánnal együtt violálták, a pecsétet felbontották, a pénzzel kereskedtenek, úgy, hogy a Szent Visitatio az írt summat 7 forint és 90 pénz híjával találta. Deliberatum: Ennekelőtte is megesett, hogy a tiszteletes atyafi az ekkléziának a Visitatio által obsignált pénzes erszényét felbontotta, privata autoritate, amikor a Szent Visitatio által keményen corpiáltatott, de ezzel nem gondolván, most ismét a tractus pecsétje alatt muniált pénzes erszént egyházzfival együtt felrontotta és magok szükségekre pénzt vettenek az ecclesianak híre, kedve és akarattya ellen, azért ítéltetik, hogy a kivett 7 forint és 90 pénz summat a tiszteletes atyafi in instanti restituálja. Oka ez, mert az atyafinak nem kell vala consentiálni, hogy a közönséges [258.] pecsét violáltassék a Szent Visitatio praejudiciumával. A pecsétnek felbontásáért pedig in instanti fizessen az atyafi hft. 12 - tizenkét magyar forintot.

Számot vévén a Szent Visitatio a titulus vicecurator úrral együtt Bándi Istvánnak három esztendő alatt lett perceptumiról és erogatumiról, marad adóssá 8 forinttal és 18 pénzzel a fazakasnak kiadott 2 forint és 38 pénzen kívül, melyet intra octavum beszolgáltatni tartozik. Administrálja pedig a titulus curator kezébe.

Hagyott a Visitatio a boldogfalvi ecclesia ládjában a tractus pecsétje alatt hft. 65 dr. plus minus 40 (a denarok számát a zacskóba tett cédula meg fogja mutatni) oly conditioval, hogy ahhoz senkinek nyúlani a felyebb írt büntetés alatt szabad ne légyen, hanem az egyházzfi az ecclesia szükségére költsön a Bándi Istvánnál maradott 8 ft. és 18 pénz restantiából. Amely hét forint pedig és 90 pénz a zacskóból kivévődött, maradjon meg és tartassék az elpecsételt summához.

Nota bene: A mostani Visitationa tett költés in praesentia Sanctae Visitationis megfizetődött és a Bándi István ratiojába ingrediált is.

Committáltatik az új egyházzfi Dénes Györgynek, egy forint büntetés alatt, hogy ha a tavalyi és azelőtt való egyházzfiak az admonitio szerint intra octavum a tiszteletes atyafinak mind szántásbéli, mind fabéli restantiáját be nem szolgáltatnák, mindeniknek marháját megkötvén, mindaddig magánál tartsa, míg minden restantiakat plene et integre bé nem szolgáltatnak.

1776

Visitáltatott [1776.] continuative a boldogfalvi ecclesia tiszteletes Radnóti János atyánkfta ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes praefectus Kádár Móses úr, úgy Dénes György a szentegyházzfi az ecclesianak jobb részével.⁸²

Vagyon az ecclesianak az atyafi ellen ilyen panasza: Az ecclesiában vasárnap és nem karácson első napján administrálta a communiot, karácson első napján pedig elment Vesszősre, holott az innep másodnapján kell vala a szokás szerint a filialis ecclesiába menni. Resolutio: Rosszul esett, többször ne légyen, hanem a régi szokást az atyafi tartsa meg, keményebb correptio alatt.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/4. 257–258.

⁸² Uo. 268–269.

Keresztelő kancsó - 19. század

Bándi István pedig a 8 forint és 18 pénz restantiat a tavalyi ordinatio szerint még nem adminisztrálta, obligályák pedig mindketten, hogy intra quindenam beszolgálják, mely is pecsét alatt tétessék az ecclesia ládájába. Emellett marad az ecclesia ládájában két csomóban a tractus pecséttye alatt letett pénze, egyikben vagyon hft. 65 és plus minus 40 pénz, a másikban ft. 7 és 90 pénz.

1777

Die 6^a Januarii [1777.] folyt a Szent Visitatio a boldogfalvi reformata szent ecclesiában tiszteletes Radnóti János atyánekfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes curator Horvát János úr, úgy tekintetes praefectus Kádár Móses úr és az ecclesiából Dénes György az egyházfi, Varga András, Bándi András és mások is.⁸³

Most a tiszteletes atyafi ellen s háza ellen is Istennek hálá nincs semmi panasz, mely itt ritka dolog. Difficultas: Vagynak az ecclesiában olyas hallgatók, s nevezetesen Varga Andrásné és a fija s mások is, sokak, kik a templomot nem gyakorolják, úri szent vacsorájával nem élnek.

Nagy megilletődéssel és sajnálva halya a Szent Visitatio az irgalmas Istenhez, Isten házához való nagy hidegségét ezen ecclesianak, s nevezetesen némelyek ugyan példásképpen nem gyakorolják az isteni szolgálatot. Azért serio adhortáltatnak, sőt parancsoltatik kemény büntetés alatt, hogy a templomot gyakorolják, az úri szent vacsorával éljenek. Melyet ha nem cselekesznek, a tiszteletes atyafi a következő Partialisban (ha addig nem jobbulnak) az olyan háládatlanoknak neveket általadni köteles lészen és onnan a tiszt uraknak általadattatik, hogy a királyi kegyelmes ordinatiók szerint megveretessenek. [311.] Találtatott az ecclesia ládájában egy zacskóban hft. 65 dr. 40, a másikban hft. 7 dr. 90. Ezen két zacskók a tavalyi Visitation pecsételtett [!] bé s most is az alatt maradt. Ezeken kívül harmadik zacskóban pecsét alatt maradt a Dénes György által megadott 12 mft. és 8 pénz, mely mellé tétetett még négy magyar forint és 8 pénz. Nota bene: Fű árrát Dénes György az egyházfi tartozik behajtani hft. négy dr. 88.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/4, 310–311.

1778

Continuative visitáltatott die 11^a Januarii [1778.] a boldogfalvi eklézsia tiszteletes Radnóti János atyámkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation [342.] egyházi Diénes András, az eklézsia tagjai közül pedig Bándi István, Bándi András, Bándi Mihály és mások.⁸⁴

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi és háza ellen legkisebb panasz is nincsen. A tiszteletes atyafi panaszolja: 1. Hogy a templomot a hallgatói még most is nem kívánják gyakorolni, holott már ebben sokszor deliberatumot tett a Szent Visitatio. 2-do. Ezt is panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy a restantiajit teljességgel nem akarják fizetni. 3-io. Az ugarlást az eklézsia nem praestálta.

Deliberatum: Az első panaszért corripiaztatott keményen az eklézsia. A másodikat ami illeti, serio committálja a Szent Visitatio egyházi ökegyelmének, hogy intra quindenam megbékéltesse a restantiariusokat a tiszteletes atyafival, mert különben a tekintetes praefectus úrnak általadattanak. A harmadik panasszát pedig ekképpen diluálta az eklézsia, hogy compensálja az ugarlásnak elmulatását.

1779

2da Februarii [1779.] a boldogfalvi reformata szent ecclesiában continuáltatott a Szent Visitatio tiszteletes Radnóti János atyámkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt az ecclesia tagjai közül Varga András, Bándi András, Bándi István, Bándi György, Bándi János.⁸⁵

A tiszteletes atyafi ellen Isten kegyelméből semmi olyas megjegyzésre való panasz nincsen.

Difficultas: Most is azt panaszolja a tiszteletes atyafi: 1. Hogy sok a templomkerülő. 2. Hogy nem egyszersmind hozzák bé a bért. 3. Maga láttya a Szent Visitatio, hogy a háznak a fedele szinte leomlik.

Deliberatum: Minthogy eddig is igen sokszor intetett az ecclesia, még most is semel pro semper intetik, hogy az Isten házát gyakorolják, mert különben a külső magistratusnak általadatik a templomkerülő. [366.] Ad 2-dum: Tartozik minden gazda a bért a rendelt napon a bért [!] beadni, mert aki miatt kár leszen a bérbe, a fogja megfizetni. Ad 3-tium. Minthogy Isten kegyelmességéből annyira való tehetsége és költsége is vagyon az ecclesianak, hogy illendőképpen építhet, azért serio imponálja a Szent Visitatio az ecclesianak, hogy mind az papi háznak, mind a kis oratoriumuk szarvazattyát s fedelét is megújítsa, melyet ha nem cselekesznek, a gróf főispán és curator úr önazsága és a tekintetes praefectus úr adsistentiajok által keményen megbüntetik.

Nota bene: Az egyházi talán azért divértált, hogy számot ne adhasson, minthogy már négy esztendőttől fogva számot nem adott. Nota bene: Valami notatit írt a Szent Visitatio a küllővári ecclesiában véghezment Visitation, innen oda kell fordítani. [370.] A boldogfalvi visitation jelen nem lévén az egyházi, számot nem adhatott, azért hívatott el Küllővárra, de oda is majd minden készület nélkül jöttek, és a dolog tökéletességre nem mehetett. Mikor azért a boldogfalvi egyházfőtől, Dénes Györgytől számot vesznek, négy esztendei perceptumáról kell számot venni, és az 1776- és '77-ben lett Visitationak alkalmatosságával lett protocollatit megnezvén, úgy lehet legjobban számoltatni. Bándi István is adós maradott volt '75-ben 8 mft. és 18 pénzzel, ennek is végire kell menni, ha bájott-e vagy nem, mert most bizontalan.

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 341–342.

⁸⁵ Uo. 365–366., 370.

1780 ■ február

Visitáltatott continuative die 7^a Februarii [1780.] a boldogfalvi eklézsia tiszteletes Radnóti János atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Bándi András, az eklézsia közönséges tagjai közül Dénes György, Bándi György, Varga András, Bándi Ferentz, Dénes András, Kozma Péter és mások.⁸⁶

A tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincs. Difficultas [1.]: Közönségesen nem gyakorolják a templomot, nevezetesen Molnár Mihály. Deliberatum: Ha a más Visitation is efféle panasz jó előnkbe, a templomkerülők törvényesen megbüntettetnek. Molnár Mihály ha mégis meg nem tér, a tisztességes temettetéstől megfosztattatik.

Difficultas [2.]: Sok fabéli restantiaja vagyon az atyafinak. Resolutio: Mindnyájan kézbeadás-sal ígérék magokat arra, hogy esztendő alatt megbékélnek az atyafival, aki pedig meg nem talál-na békélleni, két forintig megbüntettetik. Vagyon négy csomó készpénze az eklézsianak a tractus pecsétje alatt. Az egyházfi Bándi András megmaradt.

1780 ■ november

Continuative visitáltatott die 23^a Novembris [1780.] a boldogfalvi kicsin eklézsia tiszteletes Radnóti János atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Bándi András, a közönséges eklézsia tagjai közül Dénes György, Kozma Péter.⁸⁷

A tiszteletes atyafira s házára semmi panasz nincsen. Vagyon az eklézsianak két csomócska pénze, a nagyobb [439.] zacskóba hatvanöt mft. és 38 pénz, a kisebbikbe tizennégy mft. Ezen kívül adóssága interesre kiadva huszonegy mft. 70 pénz, in summa százegy mft. 8 pénz.

Kozma Péter panaszkodt a feleségire, hogy ok nélkül ottan-ottan elhagyja házának nagy romlására, de megbékéllének a Szent Visitatio előtt és arra ígéré a felesége magát, hogy soha többé el nem hagyja, melyet ha cselekednék, külső magistratus kezébe adattassék. Egyházfi lett Bándi András.

1782

Continuáltatott a Szent Visitatio die 18ma Februarii [1782.] a boldogfalvi reformata eklézsia[ban] tiszteletes Radnóthi János atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Bándi András, Dénes György, Varga András, Bándi István, Kozma Péter, Dénes András és mások.⁸⁸

A tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincs. [522.] Difficultas [1.]: Dénes Mihály soha se jár a templomba. Deliberatum: Admoneálni kell, hogy járjon a templomba és ha post admonitionem se jár, tisztességes temetése nem leszen. Difficultas [2.]: Az interest nem szedték fel a maga idejében, de most ígérék magokat arra, hogy ezután a Szent Visitatioig mindenkor felszedik az interest. Egyházfi lett Dénes András.

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 399.

⁸⁷ Uo. 438–439.

⁸⁸ Uo. 521–522.

1783

Eodem die loquere [19. Januarii 1783. Küküllővár] visitáltaték a boldogfalvi reformata ekklézsia is, jelen lévén a Szent Visitatio előtt az egyházfi Dénes András, mások pedig a víznek megnövése miatt által nem jöhettek. A tiszteletes atyafi is tiszteletes Radnóthi János ökegyelme öregsége s erőtelensége miatt meg nem jelenhetett.⁸⁹

A tiszteletes atyafi ellen panasza nincs az ekklézsiának, hanem, minthogy öreg és erőtelen, s hivatalának folytatására is nem éppen alkalmas, kívánnya az ekklézsia, hogy a tiszteletes atyafinak veje menne melléje s folytatná a szent hivatalt az ekklézsiában. Observatio: Amelly pénze van az ekklézsiának titulus Deáki István úrnál, minthogy interessit sem praestálta, recommendálja az ekklézsia annak felvétetetését a Szent Visitationak.

Difficultas: A tiszteletes atyafinak sok restantiaja vagyon, fabéli. Deliberatum: Parancsoltatik az egyházfinak, hogy tizenötöd napra megfizetessen. Az egyházfi hivataljában tovább is megmaradott.

1784

Continuálatott a Szent Visitatio eodem die [15^a Aprilis 1784.] a boldogfalvi reformata ekklézsiában tiszteletes Radnóthi János atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Dénes András és ezen kívül még az ekklézsia több tagjai közül hatonn.⁹⁰

Observatio: 1-o. A tiszteletes atyafi elgyengült, öreg állapotban lévén, hivatalát úgy, amint illet volna nem folytathatta, s már méltóságos báró Daniel István úr önágyasága is a tiszteletes öreg atyafinak öreg állapotja szerint subsistentiajáról kegyes gratiaját ígérve, más lelki tanítóról parancsolt is, azért, miképpen vitte légyen véghez hivatalát esztendő alatt a tiszteletes atyafi, az kérdésben is mostan nem tétetett.

2-o. Vagynak restantiai a tiszteletes atyafinak, de azt, hogy nyolcadnap alatt az egyházfi béhajtsa, parancsoltatik. Ha véghez nem viszi, két hét múlva leszen Partialis Synodus Sövényfalván, külgye oda panasszát a tiszteletes atyafi, s ott el fog igazíttatni.

3-o. A boldogfalvi reformata ekklézsiának vagynak némi nemű adósságai, mellyeknek interesse sok időről fogva nem currál, ezt is a következő Szent Partialison fogja igazításba venni tiszteletes prosenior uram. 4-o. Két esztendőkről számot még nem adott az ekklézsia egyházfia, azért a Szent Visitatio fog rendelni két tiszteletes atyafiakat, kik szorossan számot végyenek, s mindeneket inventáljanak, s a következő Szent Partialison munkájokat producálják. Egyházfinak tétetett Bándi Ferentz.

1785

Continuálatott a Szent Visitatio die eodem [6^a Decembris 1785.] a boldogfalvi reformata ekklézsiában tiszteletes Jantsó Tamás atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation egyházfi Bándi Ferentz, öreg Varga András, Bándi András, Bándi György, Kozma Péter s mások is.⁹¹

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s erkölce s háza ellen nincs az ekklézsiának semmi panassza. A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklézsia ellen. Az ekklézsia javai, adósságai megvizsgáltattak.

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 549.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 43.

⁹¹ Uo. 58.

1787

*Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [16^a Februarii 1787.] a boldogfalvi reformata
ekklézsiában tiszteletes Jantsó Tamás atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt Bándi István, Kozma Péter, Bándi György,
Bándi András, Dénes András s mások is.⁹²*

A tiszteletes atyafi ellen nincs az ekkléziának semmi panassza, hanem csak az, hogy hétköznap a szegény ember elfárad, s vasárnap reggel felettébb jókor harangoztat, mely miatt a szegény emberek templomba meg nem jelenhetnek. De minthogy az idejin való harangozásnak nem egyéb oka, hanem a Vesszősre való szolgálat, azért most abban a Szent Visitatio semmi igazítást nem tehet, annyival is inkább, hogy a vesszősi méltóság, méltóságos báró úr öexcellenciaja segítségével a boldogfalvi ekklézia papot tartani nem capax. Mellyre nézve az ekklézia onnan hallgatni, s kevés alkalmatlanságot szenvedni kötelességének tartsa.

Az ekklézia javaiban nincsen semmi kár. A curator Bándi István és egyházfi Kozma Péter hivataljokban megmaradtanak.

1788

*Eodem die [2^a Februarii 1788.] continuáltatott a Szent Visitatio a boldogfalvi reformata
ekklézsiában tiszteletes Jantsó Tamás atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a
Szent Visitatio előtt Bándi István, Kozma Péter, Sipos⁹³ s mások is felesenn.⁹⁴*

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi maga hivatalát minden részben dicséretesen folytatta s magaviselete is kedves. Ad 3.: A tiszteletes atyafi sem panaszol egyébről, hanem: Difficultas: Vagyon az ekkléziában egy olyan ember, ki mással lakván, semmi bért adni nem akar. Deliberatum: Akármely keringő is, de amely ekkléziában esztendő mulat, legalábbis félbért adni tartozik. Ad 4.: Botránkoztató személyek vagynak.

1. Difficultas: Templomkerülők ezek: Bándi Ferentz házanépe, Dénes Mihály ifjú legény, Sipos Mihály felesége, de maga is csak ritkán jelenik meg a szent gyülekezetben. Deliberatum: Most egyszer inti ezeket az hibás embereket a Szent Visitatio, hogy keresztyéni kötelességek szerint gyakorolják az Úrnak házáat, mert különben történvén halálok, számár temetések leszén.

2. Difficultas: Vagynak ismét olyanok, kik, noha idős emberek, mégis az úrvacsorájával soha nem élnek, minémű Bándi Márton. Dénes Márton ifjú legény sem élt soha, nem is tudja mire való, a pap intésére is megtanulni s azzal élni nem akar. Deliberatum: Ezek is intetnek a Szent Visitatio által mindenik, hogy ez a panasz, esztendő eltelve, irántok ne hallattassék, mert különben kemény büntetést el nem kerülük. [118.]

Ad 5.: Az ekklézia javaiban egyéb kár nincsen, hanem: Difficultas: A curator és egyházfi titulus Deák István úrtól az adósságot felvévén, a contractust kiadták, noha egyhéhány forint interes restantia elmaradt. Deliberatum: A curator és egyházfi, kik gondolatlanul a contractust kiadták, úgy igyekezzenek a jövő Partialis Synodusig felvenni azon restantiát is, hogy azután, ha meg nem léssz, a magok javaikból azon restantia desummáltatik.

Ad 6.: Protocollumok úgy vagynak amint illő. Ad 7. et 8.: Itt mester nincsen.

⁹² KükEhmLvt prot. II/5. 95.

⁹³ A keresztnévet nem írták oda.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 117–118.

1789

*Continuáltatott eodem die [22^a Aprilis 1789.] a Szent Visitatio a boldogfalvi reformata
ekkléziában tiszteletes Jósza István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a
Szent Visitatio előtt curator Bándi István, egyházfi Kozma Péter,
ezeken kívül Bándi György, Bándi János.⁹⁵*

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekkléziának tiszteletes papja ellen sem egy, sem más részben panassza.
Ad 3.: A tiszteletes atyafi sem panaszol, illendőképpen megbecsülik hallgatói s bérét is hiba nélkül bészolgáltaták. Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem:

Difficultas: Dénes Mihály a templomot most sem gyakorolja. Conclusum: Ezelőtt is megintetett ezen hibáról, de nem volt, amint láttyuk, semmi foganattya. Most újra inti a Szent Visitatio az egyházfi által, s javolja, hogy a szent gyülekezetet ne vesse meg és, ha az intés mégis semmit nem használ, a titulus processualis szolgabíró úrnak a megfenyítésre transcribáltatik.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. Titulus Deák Istvántól a restantia is bément az ekklézsia ládájába. A számadás is jól véghezment.

Observatio: Vagyon az ekkléziának egy szőlője, melyet felibe más imígy-[180.]amígy mível, ezt a tiszteletes atyafi kezéhez venni akarta, admoneáltatta is a curator is azon személyt, ki eddig mívelte, hogy a szőlőhöz ne nyúljon, de az nem engedelmeskedett. Most azért a Szent Visitatio általadatá azon szőlőt a tiszteletes atyafinak, olly conditiok alatt, hogy azon személynek eddig volt munkáját fordítsa meg és úgy igyekezze a szőlőt dolgoztatni, hogy az ekklézsia is több hasznot lásson belőlle.

Ad 6.: A felséges rendeléseknek protocolluma megvagon, hiba nélkült is inferáltattak a parancsolatok, de keresztelő protocollum nem találtatik, kétségtől az eddig ott volt tiszteletes atyafi, ki a múlt esztendőben más tractusba ment, magával vigyázatlanságból elvitte. Igyekezi azért a Szent Visitatio visszahozatni, de ha valamiképpen el talált veszni, az ekklézsia mást készíttetni el ne mulassa.

1790

*Continuáltatott eodem die [13^a Februarii 1790.] a Szent Visitatio a boldogfalvi reformata
ekkléziában, mellynek ugyan tiszteletes papja meghalálozott, de jelenlétében az özvegy papnének,
Bándi István curatornak, Kozma Péter egyházfinak s másoknak is.⁹⁶*

Ad 1. et 2., 3.: Difficultas: Vádoltatik a papné táncolással, bálozással. Deliberatum: Maga sem tagadja a papné, de mások is erősítik, hogy a papi háznál tánc, bálozás bővön elég volt, de hogy maga táncolt volna, tagadja, s mások is azt megbizonyítani nem tudák. Mellyre nézve keményen imponálja a Szent Visitatio az özvegynek, hogy amíg a papi háznál lakik, ott többé hegedűszót, táncolást s több efféléket se testvéreinek, se másoknak becsületi elvesztése alatt ne engedjen.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár vagyon. 1-o. Elveszett az ekklézsia ládájából 26 mft. Ezt ugyan az özvegy papné, minthogy keze alól vészett el, ígéré, hogy becsülettel megfizeti. [189.] 2-o. Az ekklézsiai kerteket ugyan a papné elrontotta, elégette. 3-o. Az ekklézsia szőlőjét, melyet résziben mívelt, metszetlen s fedetlen hagyta. Conclusum: Becsültesse meg az ekklézsia mind a kerteket s mind a szőlőt tavasszal, és ami kár találtatik, tartozik a papné megfizetni.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 179–180.

⁹⁶ Uo. 188–189.

1791

*Folytatott a Szent Visitatio Martius 3^{dik} [1791.] napján a boldogfalvi reformatá ekkleziában tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bándi István curator, Kozma János egyházfi, Bándi János s mások is.*⁹⁷

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafira itt senki nem panaszol. Ad 3.: Magának a tiszteletes atyafinak panaszai pedig ezek: 1-o. Hogy hallgatói a templomot nem gyakorolják. 2-o. Hogy némelly hallgatói bérít bé nem szolgáltaták.

Conclusum: Kötelessége lészen a curatornak és egyházfinak, házanként az embereket eljárván, a Visitatio szavával megparancsolni, hogy ennekutánna szorgalmasabban gyakorolják az Isten házát. Emellett, aki egymás után három vasárnap elmulatya a templomot, annak nevét feljegyezvén, tudósítsák a tiszteletes esperest urat, ki is kötelessége szerint maga úrtján eligazítja annak baját. Ami pedig a tiszteletes atyafi restans bérít illeti, a curator és egyházfi kötelességek behajtani. Nyolcadnap alatt ezért behajtsák. Ha külömben nem lehet, azoknak marhájakot körtessék el.

Ad 4. et 5.: Nihil. Itt nincs mester. Ad 6.: Botránkoztató személyek most nincsenek. Ad 7.: Az ekkleziája javaiban semmi kár nincsen. Observatio: Méltóságos gróff Mikes Anna asszony öexcellenciaja, néhai méltóságos liber báró Daniel úr öexcellenciaja kegyes özvegye istenes indulattyaiból készítettett a boldogfalvi ecclesia számára egy igen szép ezüst talpas pohárt az úrvacsorájához.

1792

*Ugyanazon napon [1792. Martius 3-dikjén] visitáltatott a boldogfalvi reformatá ekkleziája tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bándi István, egyházfi Kozma Péter. Ezeken kívül Bándi János, Bándi Ferentz, ifj. Bándi János, Dénes Mihály, Bándi Márton.*⁹⁸

Ad 1 et 2.: A tiszteletes atyafi hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekkleziája előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak is egyeb panassza nincsen, hanem:

Difficultas [1.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy az ekkleziabéli emberek között sokan kétfelé sántikálnak, némelyek böjtöt tartnak oláhosan, mások az oláhok innepeit tartják, mások az oláh templomot gyertyával [271.] tartják, mások vízkereszt napján köntösseiket oláh pappal szenteltetik meg stb., de a templomot sem gyakorolják. Resolutio: Kik légyenek ezek az botránkoztatók, a tiszteletes atyafi most ki nem nevezé, hanem név nélkül inté a Szent Visitatio az ekkleziáját, hogy ne találtassék senki aki kétfelé sántikáljon, mert aki efélékben ezután tapasztaltatik, hírré adattatván a tiszteletes esperest úrnak, fognak excommunicáltatani. Ami a templomkerülést illeti, ez iránt is e lessz az utolsó inté, hogy gyakorolják az Úrnak házát, mert ha nem, más útonn ez is meg fog igazíttatni.

Difficultas [2.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi azt is, hogy a bérít behorgyák ugyan, de két-három nap, azt is bé nem fedik, úgy, hogy most is 10 kalongya ment kárba, mellyből egy szem hasznát sem vehetett. Deliberatum: Minden jó rendben lévő ekkleziákban kötelességek az hallgatóknak s annak is kell esmérni, hogy a tiszteletes pap bérít egyszeribe béviszik, szalmát adnak fedélnek, s bé is fedik, melly szerint ha ez többször elmúlik, kemény büntetést fognak szenvedni.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 230.

⁹⁸ Uo. 270–271.

Ad 4. 5.: Nihil. Ad 6.: Botránkoztató személyek most nem találtnak. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár ollyas nincsen. Observatio: A régi adósságok még ma is restantiaban vagynak s interessek is nem foly. A summa 141 mft.

1793

Azon napon [1. Martii 1793.] visitáltatott a boldogfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bándi István curator, Dénes György, Dénes Mihály, Bándi Mihály és Kozma Péter egyházfi.⁹⁹

Az 1-ső és 2-dikra: A tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen. Az 3-dikra. Nincs egyéb panassza az ekklezsia ellen a tiszteletes atyafinak, hanem az, hogy sok ember a fabért éppen nem akarja megfizeni. Erre lőn kemény rendelés, hogy 15 nap alatt a curator és egyházfi behajtsák, mert ha nem, a curator és egyházfi marháji elköttenek. Az 6-dikra. Botránkoztató személyek nincsenek. Az 7-dikre. Az ekklezsia javaiban kár nem találtnak.

1794

Ugyanazonn naponn [1794. Februariusnak 15-dikén] visitáltatott a boldogfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bándi István curator, Kozma Péter egyházfi, ismét Bándi Miklós, Bándi András, Bándi Ferentz, Jánkó Pista, Bándi János stb.¹⁰⁰

Az 1., 2.: Véghezvitte a tiszteletes atyafi tartozó kötelességét, magaviselete s háza ellen sincs semmi panasz. Az 3-ra: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem, hogy kevés fabére még restantiaban vagyon, mellyre határol Szent György napja téteték, ameddig is az egyházfi tartozik behajtani kemény büntetés alatt. A 4., 5-dikre: Semmi. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek, ollyasok nincsenek. Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen.

1795

Azonn naponn [1795. Februarius 25.] visitáltatott a boldogfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Surányi József atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bándi István, Bándi György, Bándi Miklós, Bándi András, Dénes Mihály, Dénes György, i. Bándi István egyházfi és Kozma Péter.¹⁰¹

Az 1., 2-ra: Nincs semmi részben panasz a tiszteletes atyafi ellen. Az 3-ra: Nem panaszol a tiszteletes atyafi hallgatói ellen egyebet, hanem, hogy feles restantiái vagynak, mellyeknek befizetése ugyan a jövő aratásig és szüretig elhalasztatik, de akkor a curator és egyházfi befizettetni tartoznak. Az 6-ra: Botránkoztató személyek, Istennek hála, nincsenek. Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 312.

¹⁰⁰ Uo. 340.

¹⁰¹ Uo. 366.

1796 február

*Folytatódott a Visitatio a boldogfalvi reformata ekklezsiában tiszteletes Surányi József atyánkfia ökegyelme idejébenn Február 19-dikénn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bándi István curator, Jankó Pista egyházfi, ezeken kívül Bándi András, Bándi Miklós, Kozma Péter, Bándi Ferentz, Dénes György, Bándi Mihály s mások is.*¹⁰²

Az 1., 2-ra: A tiszteletes papra s házanépére semmi részben nincs panasz. Az 3-ra: Maga a tiszteletes atyafi sem igen panaszol hallgatói ellen, hanem van mégis az a panassza Kozma Péternére, hogy még miolta ökegyelme itten van, soha a templomban nem volt. Erről lőn ez a rendelete a Szent Visitationak, hogy most még egyszer megintessék, aminthogy meg is parancsoltassék az egyházfinak, hogy odamenvén jelentse meg, hogy ha tovább is nem gyakorolja az Úrnak házáat, megtörténvén halála, számár temetése léssen.

Difficultas: Még most sem adták meg a fabéli restantiakat. Resolutio: A curator és egyházfi kezességekre időt ada a Szent Visitatio a restansoknak, úgy, hogy két hét alatt vagy megfizessenek, vagy pedig megbékéljenek más móddal a tiszteletes atyafival, mellyet ha nem cselekednének, a tiszteletes atyafi a közelebb következő Partialis Synodusonn panaszolván, legottan recommendálni fogja a Partialis Synodus oda, azhova illik, az exequutiot.

A 4., 5.: Nihil. Az 6.: Botránkoztató személyek most nem találatnak. Az 7-re. Az ekklezsia javaiban nincsen semmi kár.

1796 december

*[1796.] December 7-dikénn visitáltaték a boldogfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Surányi József atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt curator öreg Bándi István, egyházfi Jankó Pista, Kozma Péter, Bándi Márton, Bándi János, Bándi Mihály.*¹⁰³

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafi maga hivatala s viselete ellen nincs legkissebb panasz is. Az 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. A régi fa restantiaért a tiszteletes atyafival megegyeztenek. Az 6.: Botránkoztató személyek nem találatnak. Az 7.: Az ekklezsia javaiban nincs semmi kár. Nota bene: A papi kaszálónak határa hibáson van. Kötelessége léssen azért a curatornak és egyházfinak a jövő Szent György napkor eligazítani és kikövezni.

1798

*Januariusnak 13-dik napján [1798.] megvizsgáltatott a boldogfalvi ekklezsia tiszteletes Surányi József kedves atyánkfia idejében, curator Bándi István, egyházfi (vulgo) Jankó Pista, Bándi Miklós, Bándi Ferentz, Varga András, Dénes Márton s másoknak jelenlétebben.*¹⁰⁴

Az 1-re: Az ekklezsiának a tiszteletes atyafi ellen nincs panassza. A 2-dikra: Hivatalához illeendő s magát kedveltető mind a tiszteletes papnak, mind házanépének magaviselete. A 3-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. A 4-dikre: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nincsen.

Megjegyzés: Történt ezelőtt bizonyos esztendőkkal, hogy az idevaló ekklezsia parochialis ház fundussa határa alá bevágván az itt elfolyó KisKüküllő [8.] vize, bizonyos részét az ekklezsia

¹⁰² KükEhmLvt prot. II/5. 393.

¹⁰³ Uo. 420.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 7–8.

helyének per alluuiem elszagatván a vízen túl vetette, nemcsak, hanem a temetőt, templomot és a tornyot is egybeontotta. Azután ismét egynéhány esztendőekkel kívülebb vevén a Küküllő vize maga folyását, viszont az ekklézsia elszakasztott földének nagy részét, per alluuiem a parochialis fundushoz visszaragta. De történt ezelőtt négy esztendőekkel, hogy a nevezett ide maradt ekklézsia földje pusztán maradván, gondolkodtanak némely ekklézsiabeli emberek, hogy az ő határok keskeny voltára nézve jó volna a falusi pásztorok háza helyére fordítani, aminthogy meg is cselekedték. Melyből az ekklézsia kárára a következett, hogy a méltóságos gróffi udvar a fenn nevezett ekklézsia helyét, mint commune terrenumot elfoglalta és már ma azon helyet, mint tulajdonát, a malomházhoz tartozó helynek állítya lenni és tartya mind e máj napig is. Az 5-dikre: A számadás véghezment. A 6-kra: Egyházfinak béeskettetett Ferentz János.

1799

Januariusnak 17^{dik} [1799.] napján megvizsgáltattott a boldogfalvi szent ekklézsia tiszteletes Surányi Jősef [edves] atyánkfia idejében, jelen voltak a Szent Visitation egyházfi Ferentz János, Kozma Péter, Bándi András, Jankó István és Bándi János.¹⁰⁵

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafinak szent szolgálattya s magaviselete kedves az hallgatók előtt. A 3-kra: A tiszteletes papnak is nincsen semmi panaszos feladása a becsületes ekklézsia ellen. A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 5-kre: Az ekklézsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. A 6-kra: Egyházfinak béeskettetett Bándi András.

1800 ■ január

A közelebb megjegyzett napon [1800. január 24.] folytattuk a Visitation Boldogfalván tiszteletes Surányi Jősef atyánkfia ökegyelme idejében, egyházfi Bándi András, Kozma Péter, Jankó Pista, ifjabb Bándi István, Varga András, Bándi Márton, Ferentz János és Bándi János jelenléteben.¹⁰⁶

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi híven eljár papi kötelességében. Külső magaviselete is, mint ezelőtt, úgy most is mindenek előtt kedves, feleségével egyetemben. A 3-kra: Az hallgatók is a tiszteletes atyafit megbecsüllették illendőképpen. Bérét is bészolgáltaták többire, hanem fordul elé ilyen nehézség: A tiszteletes papnak némely hallgatóknál bizonyos bérbeli restantiaja vagyon hátra, nevezetesen fabérrel sokan tartoznak.

Végzés: Két nyolcadnap alatt tartsák kötelességeknek a restantiariusok, hogy amivel tartoznak a tiszteletes papnak, befizessék, különben a titulus udvarbíró úrnak bé fognak panaszoztatni és illendő büntetéssel eszközölni fog a restantianak felhajtása.

A 4-kre: Botránkoztatnak némelyek az ekklézsiába templom nem gyakorlással, nevezetesen Bándi Ferentz vádoltatik azzal, hogy egy asszonyt, akivel eleitől fogva hírbe volt, a maga házában tart és így eszerént mintegy kétfeleségű ember. Végzés: Két nyolcadnap alatt (pecsétet váltván és maga után eskettetvén) Bándi Ferentz a rossz hírből magát kitisztította, mert különben a templomból ki fog tiltatni nemcsak, hanem a külső tisztségnek is büntetés végett általíratatik.

Vádoltatik Sipos Istvánné is, hogy Gál Gligorral paráználkodott. [68.] Végzés: Két nyolcadnap alatt magát a rossz hírből kitakarítsa, különben a templomból kitiltatik és a külső tisztekeknek is transcribáltatik.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/6. 40–41.

¹⁰⁶ Uo. 67–68.

Nehézség: Feles pénze vagyon az ekklézsiának az hallgatóknál, mely veszedelembé forog, sokan tagadóra is vévén a dolgot, interest is telyességgel nem fizetnek. Végzés: Az egyházfi tartsa kötelességének az ekklézsia pénzét lajstromba vétetni és az interest rövid idő alatt felhajtani az adóssokan.

Megjegyzés: Szpinán Toma az ekklézsia jószágán laktába amit épített, noha maga vette hasznát, kívánja az ekkléziától 10 márvásokkal kifizettetni. Végzés: A tiszteletes atyafi tegye jegyzésbe ezen dolgot és jó móddal való eligazítás végett communicálja a titulus udvarbíró úrral.

Nehézség: Panaszolya a tiszteletes atyafi, hogy a kaszállóját a víz igen elrontotta, az oláh papnak és a falunak pedig feles kaszállói vagynak, és instálja egyszersmind a Szent Visitationt, hogy ott, ahol illik, eszközöllye a kaszállójának megjobbítottatását. Válasz: Eszközölni fogja a tiszteletes papnak e részben való megvigasztaltatását.

Az 5-kre: Béeskettetett curatornak Bándi András, egyházfinak Jankó Pista.

1800 ■ december

Ugyanazon napon [1800. December 14.] folytattuk Visitationkat a boldogfalvi reformata szent ekkléziában tiszteletes Surányi József igen kedves öreg atyánkfia idejében, jelen voltak a Vizsgáló Szent Szék színeén curator Bándi András, egyházfi Jankó Pista, az ekklézsia tagjai közül ifjabb Bándi István, Varga András, Varga Ferentz, Varga János s mások is.¹⁰⁷

Ad 1-m et 2-m: A tiszteletes atyafi a maga szent hivataljában eljár szorgalmatosan s háza népe is nem botránkoztatott. Ad 3-m et 4-m: A tiszteletes atyafit hallgatói illendőképpen megbesüllették. Egyébként is nincsen más panassza, hanem hogy a termékeltenség miá némű-nemű fizetésébéli restantiaji vagynak, mellyek iránt mindazonáltal olyan jó reménységgel vagyon, hogy jövőendőben megfizetik.

Nehézség: Özvegy Sipos Mihályné a menyivel, Sipos Istvánnéval együtt örökséget bír. Vetések és szüretjök is volt. Felit a bérnek az ifjú megadta a tiszteletes atyafinak aszerint, amint megegyezett vala, de az öreg semmi bért adni nem akar. Ítélet: Injungáltatik az egyházfinak, hogy a bépanaszolt személyt a félbér megfizetése iránt admoneálja, mellyet ha tizenötöd nap alatt nem fizetne meg, facultáltatik, hogy a törvényes úton a tiszteletes atyafinak befizetessen. Ad 8-m: Nincsenek botránkoztatók. Ad 9-m: Az ecclesia javaiban nem esett semmi kár. Ad 10-m: A számadás véghezment, a curator és egyházfi megmaradtanak.

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 102.

BONYHA

1648

*Visitatio Bonyhaiensis anno 1648. die 12. Decembris in ministerio
reverendi viri domini Basillii Kükölleröväri facta.¹*

Gábor Benedek falusi bíró, Nagy János, Tsét János egyházfiak, Szabó András, Székely Márton, Töteöri István, Hari Miklós, Lénárt Ferentz, jurati cives. Akolt építsenek, a helye felől az reverendus dominus pastorról megegyezvén sub poena ft. 6.

1650 ■ február

*Bonyhaiensis Visitatio 12. Februarii 1650. in ministerio reverendi viri domini
Basillii Kükölleröväri, rectore Michaelae Sz[ent]Geörgy.²*

Bernádienses jurati cives Barrabás Geörgy judex, Kovács Mihály aedilis, Vajda Tamás, Gábor Mihály, Thamássi István etc. Templum pénze vagyon az aedilsnél ft. 25 készen. Vagyon ki Gábor Albertnél ft. 1. Két hordó bornak az nyeresége, melyet mennél hamarébb beszédi.

Bonyhaienses: Czeth János judex, Hiri Miklós aedilis, Szabó András, Gábor Benedek, Simon Mihály, Lénárth Ferentz etc. Templum pénze vagyon ft. 13 dr. 65. Item ada Szabó András ft. 5 et Nagy János ft. 3. Székely Márton adas ft. 4 dr. 4. Karacsin Geörgy adós ft. 5 dr. 40. Szász János adós ft. 2 dr. 60. Mustra engedték.

1650 ■ december

*Visitatio Bonyhaiensis 1. die Decembris [1650.] in ministerio
Basillii Kükölleröväri, rectore Michaelae Sz[ent]Geörgy.³*

Cives Czéd János judex, Hari Miklós aedilis, Szabó András, Gábor Benedek, Teöteöri István, Keölteles István etc. Szabó András veött templum pénzével ft. 17 bort. Kézpénz vagyon ft. 18 dr. 12. [29.] Bernád: Barrabási Geörgy judex, Mihály Kovács aedilis, Gábor Albert, Varga János etc.

Ez mostani Visitationkban jelentik az bernádiak, hogy ennekelötte való esztendőkbén, mikor az búza igen olcsó volt, csak valami 8 avagy 9 pénzen járt, ígérték volt falujul egy forintot az oskolamester salariumának jobbítására, csak ideigh, úgymint azmígh az búzának vékája 20 avagy 25 pénzre menne fel, mivel azért mostan az búza igen megdrágadott, mert nem 25 pénzre, hanem forintra ment fel, azért nem adgyák meg. Világos lévén azért a dolog, leszállítottuk mi is addigh, mígh ismét 25 pénzre száll a búzának vékája, akkor ismét tartozzanak felvenni falu pénzéből. Vagyon templum számára pénz ft. 29, mind borra adott pénzzel együtt.

Bernádon lakó Thamássi Balásné Vajda Ersébeth az tavalyi Visitationoknak idején kétszer compareálván, miképpen proponált az ő férje ellen, meghírtuk ide fel, mostan harmadszor, mostan compareálván, és azon propositioját urgeálván elválást kíván. Deliberatum: Noha producált egy relatoriat, mellyel paráznságát bizonyíttya, de mostan is újabban fateáltasson az mostan következő csávási Visitationkra.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 2.

² KükEhmLvt prot. II/1. 22.

³ KükEhmLvt prot. II/1. 28–29.

1653 ■ január

*Visitatio Bonyhaiensis anno Domini 1653. die 8. Januarii facta
in officio rectoris nomine Johannis Szentiványj.⁴*

Lénárt Ferentz falusbíró, Gábor Benedek, Szász János egyházfiak, Szabó András, Darabant János, Tötöri István cives jurati, fassi nihil. Deliberatum: Az bonyhaiak a iskolában való másfél kamarákra viselleyenek gondot, s építsék, az vármegyétől adattatott levélben lévő büntetés légyen rajtak ha nem építtik.

Bernhárdon Bertalan Mihály a templomból kitiltatik. Vagyon készpénzek ft. 49 dr. 48. Item Szakáczy Andrásnál vagyon két forint adósság. Szász Jánosnál vagyon ft. 2. Adósság mustra: Simon István adós urn. 5, Lénárt Mihályné urn. 2. Árultak három átalogh bort ki, mellyről a jövőendő Visitatióban számot kell venni.

Filialis Bernhárd: Gábor Benedek falusbíró, Bordi István egyházfiú, [45.] Gábor Albert, Varga János, Birtalan János, Vayda János, Covázy Mihály eskütt polgárok. Examinati, fassi nihil. Vagyon készpénzek ft. 48. Búzajok vagyon gel. 36.

1653 ■ december

Visitatio Bonyhaiensis in anno 1653. die 11. Decembris facta in ministerio Joannis Almási.⁵

Judex Lénárt Ferencz, aedilis Simon Mihály, cives Szabó András, Sas János, Tötörj István, Székely Márthon. Az pénz felől végyen számot az praedi[cator] az esküttek[kel] edgyütt.

Visitatio Bernádiensis: Judex Gábor Benedek, aedilis Vayda János, cives Gábor Albert, Vajda Péter, Vayda Bálint. Az pénzt végye számban az praedicator és esküttek.

1655

*Visitatio Bonyhaiensis facta 1655. die 3. Novembris
in ministerio reverendi domini Johannis Almási.⁶*

Praedicator uram vádoltatik némely dolgokkal, melyek az ökegyelme levelében vadnak. Accusatio cum persona sepulta est.

1676

Proventus et bona ecclesiae Bonyhainae cum filiali ecclesia Bernádiensi.⁷

Ex aula solvebatur annuatim pastori: 1. Paratae pecuniae ft. 20. 2. Pannus ex genere faylandis ulnarum quinque. 3. Dolium quadragenarium vini. 4. Gelimas tritici 100. Huius pars tertia rectori scholae cedebat. 5. Porci tempore glandinum saginati duo. 6. Gelimas avenae 25. 7. Quattuor plaustra foeni. 8. Duo agnelli. Casei duo. 9. Mel quattuor mensurarum, octalium butiri tantumdem. 10. Quovis die dominico octale vini. [18.] 11. Ex mola sabbathale cuius tertiam sortitur partem rector scholae. 12. Pars quarta decimarum tritici, avenae et omnis generis bonorum frugum, agnellorum, apum. Nota bene: Tempore glandinum porci duo saginati, uterque tempore autem sterili unus saginatus, alter macer.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 44-45.

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 56.

⁶ KükEhmLvt prot. II/1. 69.

⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 17-21., 51.

Rectori scholae: 1. Paratae pecuniae ft. 6. 2. Pannus korasia ulnarum 10. 3. Gelimae tritici 33. Tertia. Vide supra in pastori salario. 4. Urnae musti 20. 5. In diem liba 4. Fercula duo. 6. Agnellus et porcus unus saginatus. 7. Sabbathale ut supra.

Bonyhaienses pendunt capitatim pastori: 1. Gelimam tritici. 2. Urnam musti. 3. Plaustrum lignorum. Nota bene: Vino vel musto cui si non licet, potiri denarios 25 deponunt. 4. Arationem tempore verno sedecim metretas capientem, tempore autumnus totidem. 5. Viduarum quaelibet ulnam telae si villicatione destituatur, alias medium salarii solvere tenetur.

Vagyon egy virágos, kereszteléshez rendeltetett ónnkanna. Nota bene: Vagyon az ecclesianak egy erdeje a falu közönséges cseréjében, melynek vicinussa alól egy út és a bernádi csere, másfelől a falu cseréje, napkelet felől szántóföldek, napnyugot vége felől ugyanaz falu cseréje. [19.]

Rectori scholae: 1. Gelimas duas tritici et gelimam avenae, si qui deficiunt tritico et avena pro illo duas tritici metretas, pro hac 4 quatuor⁸ deponunt nummos. 2. Grossum quinarium. 3. Tertia pagi pars plaustrum lignorum. 4. Panem integrum. 5. Viduae relictas duarum ulnarum telam lineam.

Bernádienses vero pastori: 1. Gelimam tritici. 2. Plaustrum lignorum. 3. Decimarum omnium quartam partem. Rectori scholae: 1. Gelimam tritici. 2. Nomine totius pagi florenum unum. 3. Tertia pagi portio plaustrum lignorum. 4. Viduae lineam telam ulnarum duarum.

Juvenibus scholasticis Bonyhaiensibus ex aula ibidem loci existente administrabatur: 1. Alumnus decem singulis quavis luce liba quattuor. 2. Diebus mercurii et veneris sufficientis ollae cibis.

Bona parochialia: 1. Sex jugera aratoria. Primum est in linea Borzás nuncupata. Vicinis Stephano Simon et Johanne Darabant gaudens. 2. Secundum est inter vepretum cui vicini sunt Basilius Bíró et Martinus Székely. 3. Tertium et quartum in valle Balogh dicta, vicinum supra collem infra rivulum praeterlabentem habent. [20.] Quintum et sextum non remote hinc, sive ab his duobus nunc statim dictis. Confines illis sunt inde Marthinus Domokos hinc Stephanus Kulczár. 4. Pratum in valle Balog super clivo, vicinum infra se habet agrum Michaelis Szakác. 5. Est insuper areola usualis in prato communi pagi. 6. Pomarium contiguum templo cujus tertiam rector possidet partem.

Bona ecclesiastica Bonyhaiensia: 1. Campanae tres, perit una,⁹ quantitatis inaequalis. 2. Cantarus argenteus angulatus non plane adaequans integram justae magnitudinem. 3. Crater argenteus auro oblitus mensurae justae dimidia. 4. Linteum lineum mitra argentea et aurea consutum. 5. Mappa infula affabre compicta ora circumquaque serico convoluta. 6. Orbis et cantarus stannei. Haec perierunt. Est novus crater argenteus etc.

Agri septem: Primus est in linea Barzás dicta, adiacet ei una ex parte Pauli Székely, alia vero Thomae Kállyai ager. Secundus a spinetis occupatus eadem in linea huic jungitur, hinc Johannis Thordai illinc autem domini terrestris ager. Tertius ad fontem seu puteum foetidum ut vocant cui vicini sunt hinc et inde conjunx vidua relictas Barátosi et Stephanus Kulczár. Quartus in Rufa valle vulgo ita appellata ei annexus est ager. Hoc ex latere Huza in illo autem viduae relictas Barátosi. [21.] Quintus in valle Dumosa habens vicinos Georgium Székely et Andream Kútfő. Sextus in Langvány, ita dicto loco, possessio quondam Eliae Nagy. Septimus super colle noto, cui vicina est illinc possessio Eliae Nagy, hinc autem possessio domini terrestris. De bonis praesentibus, vide visitationem anno 1681. die 26. Januarii peractam sed pagina 51. (pagina 94.)

⁸ Az utóbbi két szót kihúzták és föléírták: 9 novem.

⁹ Beszúrva a sor szélére.

Anno 1698. 11. Decembris nemes vitézlő Pap András uram akkori egyházfi csináltatott egy perselyt maga költségén a keresztyén atyáinkfiainak Isten dicsőségére való adakozásoknak alkalmatossá-gára, ft. tertibus. [51.]

Nota bene: Ez az igaz lajstrom.

Az bonyhai reformata szent ecclesianak minémű jovai légyenek az szent sacramentomokhoz, ezek renddel így vadtak: 1. Egy ezüst aranyas pohár, fél ejteles. 2. Egy aranyas ezüstitángyér. 3. Egy ónnkanna, másfél ejteles. 4. Egy ónn öregeg tángyér, Betlen Elek uram adta. 5. Egy szkófiomos, aranyas keszkenő, nyolcágú. 6. Más, egy bulya vászon, török munka, szkófiomos, hat ág rajta. 7. Egy gyolcs olosz ágas abrosz, Kállai Sámuel uram adománya. 8. Más, fejr táblás abrosz vagyon, Hudiné adta. 9. Egy sáhos kékes abrosz, Tímár Anna attá. 10. Egy gyapottas veres kendő, Kádárné attá. 11. Egy lengeteg fejr csipkés keszkenő. 12. Egy szakadozott veres csillagos, éneklőszékre való keszkenő. Szabó Györgyné attá. 12. Vagyon az éneklőszéken egy zöld selyemmel varrott ágas kendő, Kovács Istvánné asszonyom attá. 13. Ugyan az éneklőszéken vagyon egy csipkés fejéres kendő, János Deákné asszonyom attá. 14. Az prédikállőszéken vagyon egy tarka divány öreg szőnyegh. Nota bene: Egy virágos keresztlőkanna, fedele ón, Váczi István szerzette. 15. Az asztalon is vagyon a templomban egy veres tarka szőnyegh. 16. A prédikátor székin vagyon egy székely tarka szőnyegh, Bocskai János deák uram attá. 17. Vagyon egy singes ládája is az ecclesianak, kiben az ecclesia jovai tartatnak, Váczi István csináltatta. 18. Vagyon egy éneklőszékre való kendő, veres, kék, fekete és aranyfonállal varrott, n[emes] Kakucsi Györgyné Földvári Ersébet asszony ajándéka.

1677

*Visitatio facta 1677. die 4. Februarii Bonyhaini in ministerio reverendi domini
Johannis Karanczi et rectoris Nicholai Radnóthi.¹⁰*

Ubi motus magnus subortus erga reverendum virum J[ohannem] K[arancsi] sedatus aliquantulum praesentibus reverendo domino Thoma Fogarasi, Georgio Sz[ent]Györgyi, Andrea Zágoni, Valentino Dálnoki. Civibus: generoso domino Petro Kakuczi, Michaelé Nagy de Theremi, coram quibus examinati capitatim. Ex Bernád: generosus Petrus Kakuczi, Benedictus Gábor, Michael Bertalan, Michael Szász, Petrus Varga, Johannes Nagy, Andreas Gábor. Michael Vajda praetendens domini terrestris suffragium aegre ferens patris sui sepulturam concione privata. Johannes Bordi. Hi omnes benevoli etc. Matthias Gábor. Hic malevolus praetendens. Conjugis suae laesionem etc. 2. E templo cum funere reclusionem Alberti famuli non excommunicationem.

Ex Bonyha Emericus Imre per manere reverendum virum J[ohannem] K[arancsi] magis quam dimirti optat. Johannes Nagy nobilis per manere cupit. Michael Nagy sic. Franciscus Lénárt perinde. Martinus Dolgos sic. Johannes Szász, Georgius Kovács, Fran-

A templom felé vezető fedett lépcső

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 61.

ciscus Lakatos vult modo concionari quovis die veneris non negligat. Johannes Asztalos indifferendus respondet. Johannes Ched perinde indifferens est. Johannes Simon cum Michaelae Sebestyén et Paulo Darabant manifeste adversarii. Praetendentes suorum funerum non deductionem in sepulcretum. Diffamationem patris et oblocutionem in templo factam etc.

1679

*Partiali praesente Visitatio facta Bonyhaini 1679. die 19. Januarii
in ministerio Joannis Karanczj.¹¹*

Ubi omnia cum laude facta. Reverendus vir ac clarissimus Andreas Bajczy petit commendatori-
am valde dignam. Dabitur.

Deliberatum de et super causa generosi domini Johannis Hunyadi contra consortem suam meretricem Chatharinam Kocsis: Megbizonyosodott hét nyilvánvaló bizonságok által Kocsis Katának fertelmes kurva élete. Jóllehet ha háromszor citáltatott, elsőben Gálfalvára, másodszor Dányánban, harmadszor Gógányba, de sohult magát nem igazította, utószor nem is compariála. Hunyadi János pedig nem hurcolódhatván tovább-tovább, kételenítettünk pronuciálnunk. Általátván azért világosan maga menthetetlen kurva életét, méltónak ítéltük Hunyadi Jánosnak tölle való elválását, elszakadását, és az Úrban újólág való megházasodását [74.] megengedni. Kocsis Katának pedig, mint nyilvánvaló kurvának, tiszt kezébe való bocsáttatását.

1680

*Visitatio facta 1680. die 23. Februarii in ministerio
reverendi domini Joannis Karanczi Bonyhaini.¹²*

Deliberatum: Az adósság az szent egyház számára néző pénzből széllyel ki lévén, meghagyók 12 forintok büntetésnek terhével, hogy mindennap szedgyék az egyházfiak, főképpen a virágvasárnap sokadalomkor mindenik beszoáltassa, másképpen szolgabíró által is haladék nélkül hozzájuk nyúlunk. Nagy Mihálynénak thoralis separatio engedtetik férjétől tölünk.

1681

*Anno 1681. die 26. Januarii Visitatio facta Bonyhaini in ministerio reverendi domini
Joannis Karanczi et rectoratu Georgii Madarasi, praesentibus civibus fere omnibus.¹³*

Ubi de pastore reverendo bene dictum factum. Vagyon Várallya felé ezek a földek: 1. Az eörményesi út alatt levő Hosszú lábbeli földeknek a túlsó végén egy két holdni iratvány föld, egyfelől vicinussa fellyül Kis Péter házához való föld, alól pedig Szakáczi Mihály házához való föld. 2. Az innetső Borzás lábban kettő. Az alsónak vicinussa alól Darabant János, fellyül Simon János. A felsőnek vicinussa alól Székely Pál, fellyül Nagy János. 3. A kis hídon fellyül egy hold föld, vicinussa, alsó Szász Mihály, felső vicinussa Gábor Imre. 4. A Csorgó tájban alsó vicinussa Kútfő András, felső Fazakas István. 5. A Borazda között a kis erdő felett egy hold föld, alsó vicinussa Karaczin György, felső Czed János.

Leppend felé való fordulóra: 1. A Tövises völgy alatt egy öreg hold föld, alsó vicinussa Kútfő András, felső Székely György. 2. A Balog völgyben az első szőlő völgyben, alsó vicinussa Szakáczi

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 73–74.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 84–85.

¹³ KükEhmLvt prot. I/2. 94–94a.

Mihály, felső Darabant Pál. Nem is veszi kezét el rólla, a dézmáját az ecclesianak adván. 3. A Halom alatt, alsó vicinussa a patak folyam, felső az urak földje. 4. Ugyanennek a végében a Halom kerületiben két holdni föld, alól vicinussa Illjés házához való föld, fellyül az uraké. Item vagyon egy szántóföld a csávási határszélben, egyfelől vicinussa a falu cseréje, másfelől az urak szőleje. [94a.] 5. Rét vagyon a Hosszú nyilakban, felső vicinussa a Rövid nyilak, alsó Püspöki István. 6. A Langvány között egy öreg föld, alsó

Templombelső

vicinussa Nagy Illyés, felső Pepelye. 7. A Csere alatt egy darab földecske, alsó vicinussa Vég János, felső Karaczin György. 8. A Langvánj erdő alatt, alsó vicinussa az urak földje. 9. A Veres völgy árkán által járó egy hold föld, vicinussa alól Bügre Márton, fellyül Karaczin György. 10. A bernádi alsó rétben Tsávás felé van egy darab rét, vicinussá dél felől Kakucsi György és Bordi István, fellyül a falu nyilai, melynek a neve Pap Réte.

Bona ecclesiastica: 1. Egy szép ezüstpohár. 2. Egy ónkanna. 3. Egy óntányér, sárgával festett. 4. Egy gyolcs, recés abrosz. 5. Egy török varrású aranyas keszkenőcske. 6. Egy csipkés, viseltes potyolat keszkenő. 7. Egy viseltes kékes sáhos abrosz. 8. Az éneklőszéken egy kendő s egy varratos gyolcskeszkenő. 9. A praedicálószéken egy gránát portai szűnyeg. 10. Az asztalon egy skárlát portai szűnyeg. 11. A praedicator székén egy tisztességes székely szűnyeg. A templomra sokat költöttek, mégis maradt egynéhány forintyok, melyekről számot vesznek rövid napon. 12. Vagyon egy scophiummal és selyemmel varrott öreg szép gyolcs, úrasztalára való abrosz, melyet ajándékozott n[emes] Kállai Sámuel uram Radnótról.

Nota bene: Vagyon egy szántóföld az örményesi határszélben Várallya felé fordulóra, melyről jó levél van a szászoknál, a Diós völgy teteje, felső vicinussa az ország úttya, az alsó vicinussa Bethlen Elek majorságföldje, Klöcz György testál rólla.

1683

Visitatio facta die 12. Januarii [1683.] Bonyhaini in ministerio reverendi domini Johannis Karanczi.¹⁴

1684

Anno 1684. die 17. Januarii Visitatio facta Bonyhaini in ministerio reverendi viri domini Johannis Karanczi et rectoratu L. Kendi.¹⁵

Ecclesia pénzét, hogy Simon János uram felszedgye, erőssen meghadgyuk és a templom megpadimentomozására gondgya legyen, tizenkét forint bírság alatt.

¹⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 106.

¹⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 113.

1685

*1685. 1. Februarii Visitatio facta Bonyhaini in perfecta perpetu obitum
reverendi domini Johannis Karanczi.¹⁶*

Qui postquam 30 triginta annos cum laude in ministerio hujus ecclesiae absolvisset, debitum naturae solvit et in ecclesiam triumphantem transmigravit. Judex Bigre István, aedilis Patkós János.

1686

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1686. die 12. Decembris tempore reverendi viri domini
Steph[ani] Dálnoki et rectoris Francisci Kendi, jurati Stephanus Sebestyén,
Martinus Ciszár, aedilis Johannes Asztalos.¹⁷*

Bernádon lakó Thamási Bálint hagyott testamentomban egy írotvány öreg földet az bernádi ecclesia számára búzástól örökössön, mely föld vagyon az bonyhai határon az Veres Völgyben, melynek vicinussa alól Borbély István Bonyhán lakó, fellyel Gábor Mátyás, az harmadik vicinussa Czávás felől való végén Demeter Mihály nemes ember. Ez az testamentomtétel és adása az földnek ecclesia számára volt üdvözült Dadai János uram esperestségében anno 1648. die 7. Januarii, mikor Bonyhán volt praedikátor Küküllővári Balás pap, visitorok akkor voltak Dadai János uram mellett Michael Albensis et Georgius Besenyei.¹⁸

Végeztük, hogy aki megszántotta és gabonája volt benne, a dézmát megadgya, ha nem cselekedné az articulus szerint való poenaban incurrálljon, többször pedig az bernádi ecclesia híre nélkül senki meg ne szántsza, az szentegyházfiak gondot viselljenek rólla, az föld el ne idegenedgyék az ecclesiától.

1689

*Visitatio facta Bonyhaini 1689. die 17. Januarii in ministerio reverendi domini
Stephani Dálnoki et rectoris Francisci Kendi, civibus fere singulis praesentibus.¹⁹*

Ubi rotunda incuriositas et negligentia de bonis ecclesiasticis curandis notatur maximopere aeditui ~ Joannis Asztalos, qui nisi refundat damna imminetia, cogimur magistratui per que-relas indicare. Pénzek, ami vagyon, ki vagyon osztva egymás között, fogadák, hogy felszedik nemsokára.

1690

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1690. die 18. Januarii in pastoratu
reverendi viri Georgii Bágy et rectoris Francisci Giöngyi.²⁰*

Pastor et rector satis male commendantur. Aedilis Johannes Sebestyén, Johannes Asztalos, Johannes Nyíró nobiles, et Johannes Szász juratus. Sopita est haec difficultas coram nos, visitoros.

¹⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 136.

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 149.

¹⁸ Az egész bekezdés kihúzza.

¹⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 155.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 160.

1692

*Visitatio [1692.] facta Bonyhaini, pastore Georgio Bágyi, rectore
Michaele Menyői. Praesente tota ecclesia.*²¹

Az praedikátor szomszédgyával veszekedik, de caetero commendatur. Az ecclesia pénzét, imponáltuk, hogy Asztalos János felszedgye. Kézpénzt hattunk az egyházfinál Sebestyén Jánosnál ft. 19. A parochiak elpusztultanak. Bonyhai ecclesianak adóssága: Drabant István ft. 7, Fejér Márton ft. 6, Parkós Jánosné ft. 3. Ezek ígérték arra magokat, hogy szüretkor megfizetnek.

1693

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1693, ministro ejus loci praesente Georgio Bágyi,
rectore Daniele Zalányi, coram civibus Johanne Asztalos, Paulo Debreczeni,
Johanne Sebestyén, Martino Bisgre.*²²

Sumptus ecclesiae ex parte ad templi [175.] aedificationem a quibusdam pauperibus extersimus relictis, apud quosdam solvendos.

1694

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1694. die 8. Februarii in ministerio
reverendi viri domini Georgii Bágyi et rectoratu M. N.*²³

Mivel sok a panasz, őkegyelmek nem akarván annak idejében sem építeni, sem a parochiara, fizetésre gondot viselni, azért imponáltuk, hogy minden fogyatkozásokat a parochia környül megépítsenek sub poena ft. 12.

1696

*Datum in nostra Visitatione Bonyhaini facta 1696. 16. Februarii, Valentinum Dálnoki.*²⁴

Deliberatum: Végzettük Visitationak idején, hogy aminémű rendet tartattanak eleitől fogva a bonyhai és bernádi ecclesiákban a szentegyház javainak, a korcsomárlásban és egyéb kereskedésben, azelőtt is megvoltak, most is imponáltuk őkegyelmeknek, mind nemeseknek, mind közrendeknek, hogy ezután is úgy kövessék el a jó rendet, mint ennekelőtte, ha kin elomlik 12 forinttal megbüntettetik.

1697

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1697. die 19. Februarii in ministerio reverendi viri domini
Samuelis Verestői et rectoris N[icholai] Disznaoi [!], praesentibus civibus Johanne Asztalos,
Johanne Sebestyén et caeteris auditoribus Martino Bigre.*²⁵

Minister optime recommendatur ab auditoribus. Imponáltuk, hogy az ecclesia pénzét felszegyék és az épületeket megcsinálják azhol kívántatik, mind az bonyhaiak s mind az bernádiak sub poena ft. 12.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 167.

²² KükEhmLvt prot. I/2. 174–175.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 182.

²⁴ KükEhmLvt prot. I/2. ad p. 229.

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 244.

Vagyon szántófölde az bonyhai ecclesianak: Az Leppend felé fordulóban vagyon egy föld a falu cseréje végiben, felső vicinussa az csávási határszély, alsó vicinussa egy darabig az falu cseréje, egy darabig Varga Bálint föld. Vagyon két hold iratványföld, egyik vége az csávási útra megyen, az más vége a Veres völgyre megyen. Alsó vicinussa Szász János, felső vicinussa a Kis Márton házához való föld. Ezek fellyebb az lajstromban fel vadnak írva p. 51.

1698

Visitatio facta Bonyhaini anno 1698. die 5. Martii in ministerio reverendi viri domini Samuelis Verestói, praesentibus civibus 1. Andrea Pap, 2. Johanne Asztalos, 3. Josepho Szabó, 4. Michaele Nagy.²⁶

Minister bene recommendatur. Imponáltuk az ecclesianak, hogy az parochia, templom és schola körül való fogatkozásokat megépítsék sub poena ft. 12.

1699

Anno 1699. die 19.[Januarii] Visitatio facta Bonyhaini, praesente reverendo domino Samuele Verestói, rectore domino Stephano Körösi, civibus egregio domino Andrea Pap tunc temporis aedili solertissime, [...]. Jio Josepho Szabó.²⁷

Personae ecclesiasticae probe commendatae. Valachus quidam alteriori censura relinque tempore nunc ad se ipsius digerendus non competente.

1701

Series Visitationis inchoata Bonyhaini anno 1701. die 17. Januarii, minister pro tempore reverendus dominus Samuel Verestói ab omnibus auditoribus bene est commendatus et de moribus, fide, doctrina coram nobis, reverendo domino Stephano Gönczi, Johanne V. Diószegi, Sigismundo Solymosi, Sigismundo Belényesi etc. Aediles ecclesiae Bonyhaiensis Stephanus Asztalos, Michael Faluvégi, judex Martinus Bigre, Johannes Asztalos, Nicolaus Szász, Michael Szász.²⁸

Rector ecclesiae Stephanus Körösi cum suis nemini molestus est. I. Pap András uram és Patkós János között fennforgó difficultas halasztatott Héderfájára, mikor a Visitatio ott fog peragáltatni. A persely felől való controversia is.

1. Van a bernádi határon a bonyhai parochialis házhoz a felső fordulóban a Cserére járó útnál egy darabacska szántóföld, circiter öt vékás. Vicinussa alól Vajda Balás föld, fellyül Vajda Mihályé, edgyik végét az út tartja. 2. Van egy más szántóföld is az alsó fordulóban, Csávás felé Homás allyában, fellyül vicinussa egy csávási Gombkötő György nevű ember föld, zálogára bírja, alól való vicinussa Kovács István föld. [315.]

Memoriale: 1. Amely Csiszár Márton nevű Désfalván lakó ember adós a bonyhai ecclesianak, írtunk viceispán Túróczi István uramnak, hogy fizettesse meg, másként főispán uramat kellek megtalálnunk. 2. Az örményesi embernél zálogban lévő földnek redimálása felől főispán uramat kell requirálni. 3. Amely pusztá szőlőben az ecclesianak négy forintya van, ha másként

²⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 260.

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 273.

²⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 314–316.

az ecclesia nem contentáltatik, főispán uramat is meg kell keresni. 4. Az ecclesia Bibliája felől, mely Dálnoki István uramnál van, írni kell, hogy külgye haza, mert másként censura alá esik, mivel 14 tanúk által constál, hogy az ecclesiáé.

Lévén a bonyhai ecclesiahhoz az általjáróban egy hold föld, melynek fellyül vicinussa Szász Miklós, alól Dán Lőrincz földé, ezt a hold földet az ecclesia tetszéséből engedték colálni Szász Miklósnak úgy, hogy az ecclesiátul el ne idegenedgyék a földé, jól megganéjazza, esztendőnként az ecclesianak a dézmát igazán kiadgya, ha vetetlen maradna is, tartozzék az ecclesiát contentálni, az egyházfiak pedig erre szorgalmatos gondot viselleyenek.

Nota bene: Amely ecclesia földé a Csorgó árkán fellyül, a szőlő elleniben vagyon, engedték colálni az ecclesia tetszéséből Nagy Mihálynak, minthogy maga is bokrokból irtagatta nagyobb részét. Nagy Mihály is tartozzék az ecclesianak a dézmát kiadni, mint Szász Miklós in omnibus conditionibus. [316.]

Bernádi adósság felől való végezés: Anno 1701. 18. Januarii végeztetett, hogy az adóssak fizesenek meg a bernádiaknak intra quindenam. Ha meg nem fizetnek, adgyanak reá interest az ecclesianak egy-egy forintra tíz pénzt ~ dr. 10. Nagy István adós ft. 6 dr. 3. Kovács István ft. 2.²⁹ Kovács Mihály ft. 2 dr. 69. Bordi Albert atyafiaival ft. 4 dr. 50. Szász Mihályné ft. 1 dr. 69. Varga Márton ft. 1.

1702

Visitatio inchoata Bonyhaini anno 1702. die 11. Januarii in ministerio reverendi viri

Samuelis Verestői et rectoris scholae Stephani Körösi, praesentibus civibus

1. Johanne Asztalos, 2. Michaelé Nagy, 3. Johanne Lakatos,

4. Stephano Asztalos, 5. Johanne Szász, 6. et Johanne Birtalan,

8. [!] Michaelé Szász et caeteri civibus, etc.³⁰

Deliberatum [1.]: Az mesternek hátramaradott fizetését az szentegyházfiak beszolgáltassák, míglen esztendeje kitelik. Az prédikátor tiszteletes attyán[k]fiát az szent ecclesia megmarasztotta, az mestert elbocsátta.

Deliberatum [2.]: Végeztük közönséges tetszésből, hogy az bernádi ecclesia számára annak idejében az szentegyházfi mindenkor tartozzék korcsomára jó bort hozni, hogy az ecclesianak is több jövedelmecskéje legyen. Az bornak pedig az sepreje legyen az egyházfiúé, mivel ő marhástól fárad az bornak hozásában, mely végezésünkön az jelenvaló bernádi uraimék is meghnyugovának.

Deliberatum [3.]: Eleitől fogván a bonyhai ecclesiában bevött rendtartás volt, hogy ki-ki rend szerint egy-egy hordó bort ecclesia számára kikorcsomárollyon. Lévén controversia n[emes] Pap András uram és az ecclesia között, végeztük azért, hogy Pap András uram ha szabadas jó akarrattyá szerint nem korcsomárol, adgya meg jussát, száz pénzt ezen az okon, hogy eleitől fogván azon hely, amellyen Pap András uram lakik eleitől fogván olly szabadságú hely volt, hogy senki nem praejudicált az ott lakosoknak, egyebeket pedig abból ki nem veszünk. Melyre Pap András uram is Istenhez való jóindulattyából usque ad cineres obligálá magát cum omni obedientia.

²⁹ Később kihúzták és utána írták: 1.

³⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 348.

1703

*Visitatio facta Bonyhaini anno 1703. ultima Januarii in ministerio reverendi viri
Samuelis Verestói et rectoris Michaelis Endrödi.³¹*

Utrique sunt commendati. Deliberatum: Pap András uram vagy korcsomárollyon, vagy penig adgya meg az egy forintot, ha hol nem praestálná az 1696. die 16. Februarii bonyhai visitatioban lötr deliberatum szerint ökegyelme büntetessék, és a több egyházi nemesek is e szerint a nunc inposterum.

1711

Visitatio facta Bonyhaini anno 1711. die 10. Martii praesentibus Michaelae Nagy Eperjesi, Stephano Lénárt aedilibus, nec non Michaelae Hogyes aedili Bernádiensi, Andrea Pap nobili, Johanne Lakatos et Michaelae Szász jurato pagi, tempore reverendi pastoris Samuelis Verestói, rectoris Michaelis Endrödi.³²

Szószékkorona

Nihil praeter bonam recommendationem. Deliberatum [1.]: Mivel ilyen dolog jöve előnkben a régi bevett szokás szerint ebben az ecclesiában, akik a cinteremben szoktanak temetkezni, egy-egy forintot szoktanak letenni, azért most is ezen dolgot conservállyuk, hogy azután is így legyen. Akik pedig oda temetkeztenek eddig és az egy forintot nem deponálták, deponállyák, másképpen megzalogtassanak s büntetessenek.

Item: Mielőnkben hozaték ilyen dolog: Az ecclesia alkalmatosságából holmi fákat, zsendelyt és egyebet vitetett el az ecclesia adományából mind idvezült János Deák, mind Almási uram, úgymint tizenhat darab gerendának való fenyőfát és lécet sokat, amellyekből áll Diósi asszonyomék háza léce, ötezer zsendelyszeget, kilencezer zsendelyt és háromezer zsendelyt. Kilencezerét János Deák uram vitette el, háromezerét Almási uram, melly nyilvánvaló dolog, magok is Diósi uramék amint behozták, nem tagadgyák, mert ezeknek elviteléről attestálnak ezen

ecclesia, bonyhai emberek, bona fide, úgymint Bigre István, Drabant István, Eperjesi Nagy Mihály és Lénárt István egyházfiak és többen is. Azért tetszett minekünk, hogy az ecclesianak Diósiné asszonyom fiával együtt azokat megadgya, mert azokat semmiképpen oda nem hagyhatyuk, nem is hadjuk. Azért annak idejében requirálljuk is felőle ökegyelmeket, ez pedig legyen a jövődöbelieknek bizonyosságul, akik élnek. Per me Samuele Verestói pro interim substitutum notarium mpr. [427.]

Deliberatum [2.]: az 1696. és 1702. esztendőnkben lévő deliberatumok az ecclesia bora korcsomárlásáról most is confirmáltatnak, aki nem akarja bevenni az ecclesia borát, egy forintot deponáljon, akik azelőtt is be nem vették, az egy-egy forintot tartozzanak megadni. Ha nem akarják, marhájakat hajtsák el az egyházfiak.

³¹ KükEhmLvt prot. I/2. 374.

³² KükEhmLvt prot. I/2. 426–427.

1712 február

1712. Februarii 29. Visitatio facta in Bonyha, Bernád, in praesentia reverendi domini Samuelis Verestői parochi, rectoris Michaelis Endrédi, aedilium Stephani Lénárt et Stephani Darabant, nobilium generosi domini Stephani Váczi, Georgii Sepsi, Johannis Asztalos, Jacobi Horvát; rusticorum Michael Szász, Stephanus Bigre Bonyhaienses, Bernádienses aedilis Michael Székely, Johannes Birtalan.³³

Examinati: I. De parcho et de familia omnia sancta testantur. II. De rectore, testantur etiam de eo bona omnia. III. De cultu conquaeritur populus, quod magnates non veniant in templum et ipsi praesertim Bernádienses, valde difficultant eo intrare quod vis incommoditas multiplex. Deliberatum: Admonendi magnates.

IV. Inter se 1. Szakács Jánosné kurvasággal vádoltatik, de n[emes] Váczi István uram vallatván, találtattak rossz circumstantiak, de reale nincs. Deliberatum: Imponáltatik, hogy Szakács Jánosné Gábor Mátyással ne társalkodgyék, ha ezután láttatik, pro reali reputatur. Az ura is, Szakács János ne társalkodgyék, ne igyék Gábor Mátyással. [456.]

2. Jáger Istók is vádoltatik, hogy gyanós feleség[é]vel lakik. Menti magát, hogy az urak vallaták és bízatták, hogy csak véle lakjék az feleségével. Deliberatum: Kérjék ki az uraktól a relatoriat s mutassák meg a praedicatornak.

V. A korcsomárlásra nemes Pap András uram semmiképpen nem akarja magát reávenni. Deliberatum: Urgeatur deliberatum pagina 348. positum.³⁴ VI. Az quartat is aprónemes emberek nem akarják megadni ez okon, mert Pap András uram régen nem ad quartat.

VII. Az ecclesianak fölös pénze lévén ki az embereknél, azmelynek felszedésére köteles lévén az tavalyi egyházfi, Nagy Mihály. Deliberatum: Azon egyházfi az pünkösti sokadalomra tartozzék felszedni, tartozzék n[emes] Mihály Deák uram mostani mellettünk lévő brachium regius is assistentiaival lenni mellette.

VIII. Nota bene: Causa levata Martini Szabó de Teremi contra et adversus conjugem suam Catharinam Fülep de Újfalu tanquam Inctam. Pro Actore procurator ipse Martinus Szabó, qui clamat conjugem suam apertissam adulteram. Pro Incta procurator Michael Fülep, non negat impuritatem Inctae. Deliberatum: Mivelhogy világosan constál az Inctának 1. Mind régi tisztátalansága felől suspicioja, férjétől való állásainak idején. 2. Mind már három esztendőttől fogva férje nélkül való laktában nyilvánvaló paráznsága, sok bizonyságoknak fassiojokból. 3. Mind most már, férjétől kívül mástól valakitől való megterhesedése illicito modo. 4. Mind szemtelenül avval való kérkedése, hogy ötet elveszi más férfiú is, tudniillik azkitől megterhelődött. 5. Mind pedig terhes volta miatt halálos veszedelemben való forgása, azmelyben ha ecclesian kívől voltában meghalna és az ecclesian kívől voltában történék halála, és az ecclesia tisztességtételétől meg kellene fosztatni, és így (et si injuste) mi bösteleníttetnénk világ előtt. [457.] Azért (vel ad tri-duum) nem lehetett dolgát pro[cess]álni. Tetszett azért a Szent Visitorium Consistoriumnak, hogy az Actor ily nyilvánvaló parázna feleségétől sok okokra nézve elválasztassék, ad secunda vota transmittáltassék. Az Incta pedig ligaban vettetik és magistratus kezébe adjudicáltatik.

IX. Mind az parochia s mind az cinterem megett az gyümölcsös alatt való kert nem jó, s az scolaháznál is sok az defectus. Deliberatum: Serio parancsoltatik sub poena, hogy mindent megcsináljanak.

³³ KükEhmLvt prot. I/2. 455–457.

³⁴ Lásd az 1702. év vizitációjának jegyzőkönyvét. KükEhmLvt prot. I/2. 348.

1712 ■ december

Visitatio in Bonyha 1712. 14. Decembris in praesentia parochi reverendi domini Samuelis Verestói, rectoris Michaelis Endrédi, praesens aedilis Stephanus Lénárt, juxta cum jurati: Stephanus Bugre [!], Michael Szász, Stephanus Damokos, Johannes Damokos, etc.³⁵

A praedicator és mester felől semmi illetlenséget és botránkoztatásra valót nem mondanak, sőt igen szentül emlékeznek ökegyelmekről.

Az község között 1. Vádoltatik, hogy Szakács János ezelőtt harmadik esztendővel Nagy Mihályt egyházfiségében az praedicator uram udvarán ördög teremtetten lelküvel szidalmazta. 2. Szakács Jánosné az tavalyi Visitatióban tört intés után is társalkodott Gábor Mátyással. 3. Asztalos János is az harmadik esztendőbeli egyházfiat, Nagy Mihályt szidalmazta s zálogot sem engedett venni. Az praedicator és mester az községnek mind diligentiajok, s mind tisztességtételek felől jól testálnak. 4. Vádolják az egyházi nemes embereket, hogy a quartat nem adták meg. 5. Pap András uram kivált, sem az quartat nem adgya, sem az rendes korcsomárlást nem köve-ti. 6. Kozma István anno 1703. diebus Augusti et Septembris árulta ki az ecclesia borait, adós ft. 19,26. [483.]

Deliberatum 1.: Szakács János, azért, hogy Nagy Mihályt ördög teremtetten lelkünek szidalmazta, excommunicáltatik. Héderfáján deprecatur. Deliberatum 2.: Szakács Jánosnénak tavalyi Visitatio deliberálta, hogy ne társalkodgyék Gábor Mátyással, de ő ugyancsak láttatott társalkodva velle. Azért ő is excommunicáltatik. Héderfáján deprecatur. Deliberatum 3.: Mivelhogy 1. sem az oldalkertet, 2. sem az rét felől való vég kertet meg nem csináltatták, 4. az bérfizetéseket praedicator és mesternek be nem szolgáltat-ták, azért három-három forintig megbírságotatnak, 5. sőt az korcsomárlás miatt lött zenebonának is az ökegyelmek egyet nem értése az oka. Solverunt ft. 2.

Deliberatum 4.: Mivelhogy Hegedős György 3 hétig korcsomárlott, adgyon 1 forintot dr. 75 az szegődség szerént. Asztalos István uram, mivelhogy végig árolt, adgya meg az ötödfél forintokatt. Deliberatum 5.: Kozma Istvánnál az bor ára nálla maratt, számvetéskor semmi contradictioval nem élt, alkalomban ígért bort is. Tetszik, hogy az specificált ft. 19,26 fizesse meg, mert az nemes vármegye is per non venit megítélte, hogy megfizesse. Deliberatum 6.: Mivelhogy sok bizonságok relatiojából constál, hogy az itt való nemes-ség ezelőtt való üdőkben mind az quartat megatták, s mind korcsomároltak, vagy fizettek, azért ökegyelmek, hogy el-mulatták mindeniket, tizenkét-két forintokig megbüntettet-tenek az kezünkben adattatott mandatum szerént, és az eltar-tott quartat is intra quindenam bevigyék. Az asztalra hozat-tott bor.

*Szentségtartófülke
a szentély északi falán*

³⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 482–483.

1713

Visitatio 1713. 12. Decembris in Bonyha, az bernádiak is jelen voltak. Jelen voltak a praedicator tiszteletes Verestói Sámuel uram, mester Endrédi Mihály uram, egyházkfiak Lénárt István, Kis Mihály, hallgatók Barabás Benedek, Szász Mihály, Szakács János, Darabant István, bernádiak: Bordi István, Birtalan Mihály, Nagy Mihály.³⁶

A praedicatorról mindenkben szentöl és tisztességesen tésznek bizonságot. Az mester is böcsöllettel viseli magát, de az gyermekeket nem tanítya oeconomiai szorgalmatoskodás miatt. A hallgatók között Sipos Jóseph az egyházkfiát, mellettek való emberekkel edgyütt szidalmazta. Praedicator az hallgatókatt kevés restséggel vádolja, fájak is künn van. Hegedősné az quartat nem adta meg, úgy Asztalos János is és Sepsi György.

Az mester menti magát, örömet tanítya az gyermekeket, de nem adgyák fel, az classis sem jó. [6.]

Deliberatum 1.: Az bonyhai egyházkfiak az ecclesia adósságáról és, ha mi egyéb bonumi volná-nak, jó rendes lajstromok nincs, számot nem tudnak adni, az fabért is be nem szolgáltatták. Megbüntettetnek 3–3 forintokkal. Solverunt ft. 2. Deliberatum 2.: A bernádi egyházkfi is az fát ide be nem szolgáltatatta, az ottvaló mesternek is fizetését bé nem szolgáltatatta, vakmerőségre vetvén magát. Büntettetik ft. 3. Deliberatum 3.: Sipos Jóseph attyánkfia az ecclesia haszná-ban munkálódó egyházkfiakat, mellettek levő emberekkel edgyütt böcstelenöl tractálta, engedelmeskedni tartozott volna. Az marháját méltán hajtották el, de, mivelhogy már megfizette azmi illő volt, az marhája bocsáttassék el és az megbántódott feleket kövesse meg, békéljenek meg. Végbevitték.

1714

A bonyhai reformatata ekklézsia jovai.³⁷

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember edgy-edgy kalangya búzát, edgy-edgy veder mustot, ha mustya nincsen, az árrát aszerént, amint váluján indul. Edgy-edgy szekér fát, amelylynek harmada a mesteré. Őszi vetést kétszeri szántásban tizenhat vékát, tavaszit még annyit. 2. Örökséget bíró, majorkodó özvegyek, ifjú legények és zsellérek fél-fél bért. Örökségtelen özvegyasszonyok két-két sing vásznat. 3. Mindenféle gabonából, búzából, mustból quarta. 4. Halotti praedicatioért ft. 1. Copulatioért edgy szekér fa vagy dr. 24. Keresztelésért kenyér és tyúk. 5. Mindenik udvarból ötven-ötven kalangya búza, bor huszonöt-öt veder.

Mester fizetése: Minden házas ember két-két kalangya búzát, edgy-edgy kalangya zabot, ha zab nincs, az árrát, amit akkor ér. Ha búzája nincs szalmájában, szemül két-két vékát. Garaspénzben dr. 5. Az özvegyasszonyok edgy-edgy sing vásznat. Harangozásért edgy-edgy kenyeret. Mindenik udvarból huszonöt-öt kalangya búzát. Bort a két udvarból urn. 25.

Praedicatori örökségek: 1. Szántóföld vagy on nr. 5. Ketteje a Borzás lábban, az alsónak szomszédgya alóll Kertész János, fellyül Simon János háza után való föld. A felsőnek alóll való szomszédgya Szász István háza után való föld, fellyül Sepsi György uram föld. 2. Albo völgye alatt edgy nagy föld, mellynek alsó szomszédgya Moldvai János háza után való föld, felső szomszédgya Asztalos János.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 5–6.

³⁷ KükEhmLvt Conscri. 1714. 26–29.

3. Az Halomnál két öreg szántóföld, amelyek egymás [27.] mellett feljárnak, álló való szomszédgyak a Darabant István földé és a patak, fellyül gróff Bethlen Elek úr majorság földé. Ugyan a Halomnál egymás mellett két kerülőföld, melyeknek is fellyül való szomszédgya gróff Bethlen Elek úr majorság földé, álló való szomszédgya Illyés házához való föld.

4. Kenderföldek nr. 4. Az alsó lábban edgy kenderföld, szomszédgya álló az oláh pópá nyila, fellyül Bigre Márton kenderföldgye. Nota bene: Asztalos István uram adott három kendernyilat: Az első vagyon a felső határban Várallya felől, amelynek alsó szomszédgya Dán Lőrincz, felső Kis Márton háza után való föld. A második vagyon Leppend felé való fordulóban az alsó lábban az hídon innét, amelynek álló való szomszédgya Dán Lőrincz, fellyül való Kis Márton. Az harmadik vagyon a felső kendernyilakban, amelynek álló való szomszédgya Dán Lőrincz, fellyül való szomszédgya pedig Kis Márton.

5. Kaszálóréték. Az Hosszú nyilakban edgy nyíl, amelynek álló való szomszédgya Pap András, fellyül való szomszédgya a mellette és réjá jövő falu nyilai. Az Halomnál is vagyon edgy nyilacska, amelynek szomszédgya edgyfelől a parochiahoz tartozó föld, másfelől a patak. A bernádi határon is vagyon edgy, amelynek szomszédgyai mindenfelől a falu kaszáló nyilai. A Balog völgyben is vagyon edgy, melynek fellyül való szomszédgya Szakáts Mihály³⁸ szántófölde, álló a patak. 6. A templom háta meggett való gyümölcsöskert, melynek is harmadrésze a mesteré. Ugyan a templom megett, a mester kerti alatt veteményező helye a praedicatornak.

Ekklezsia jovai:

1. Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, a másik kissebb. 2. Ezüst aranyas pohár, fél ejtelesnyi. 3. Ezüst aranyas tánnér. 4. Önnkanna nr. 2. Edgyik másfél ejteles, a másik kereszteléshez való, virágos korsó forma. Edgy nagy önnkannér. 5. Edgy gyoicsabrosz, nagy sok hím rajta, a közepin pedig olaszkoszorús. A második fe[28.]jér táblás abrosz, recetáblákkal elegy. Az harmadik sáhos, kékes. 6. Keszkenők nr. 2. Edgyik nyolc ággal, fejár és sárga szkófummal varrott patyolat keszkenő. A másik buja vászon, török varrásos szkófumos hat ággal, selyem az ágak hegyein. 7. Kendők nr. 4. Az első edgy nagy hosszú gyoicskendő, a két végin nagy ágak elegy selyemmel és arany fonallal varrattak. A második is gyoics, környül zöld selyemből varrott nagy ágak vadnak rajta. Az harmadik is gyoics, a két végin csipkés. A negyedik gyapottas kendervászon, veress fejtő vagyon belészöve.³⁹ Tengerszín ágakkal varrott két kendők az éneklőszékre. 2. Szűnyegek nr. 2. Edgyik tarka divánszűnyeg, a másik veress skárlátszűnyeg.

3. Szántóföldek nr. 14. 1. Vagyon Várallya felé edgy öreg szántóföld az Albó völgynek a tetején, Asztalos István adta, melynek napkelet felől való szomszédgya a sz[ent]lászalai határszél, álló Asztalos János völgye. 2. Vagyon a Szőlő hídgján innét való lábban, melynek alsó szomszédgya Domokos János, felső szomszédgya Szakáts János földé. 3. Vagyon a Csorgó árkan fellyül két föld egymás mellett, edgyik az ekklezsia kezénél, a másik Lénárt István kezénél. Szomszédgya fellyül Diósi Dániel,⁴⁰ álló Szabó Pál házához való föld. 4. Vagyon edgy nagy zabföld a Kis erdő árka tetején a bokrok között, melynek alsó szomszédgya Szabó György házához való föld, felső a Kozma Miklós háza után való föld. 5. Vagyon az örményesi határszélben a bércezen edgy nagy, controversiaban forgó⁴¹ föld, a szászoknál vagyon zálogban, de az urak dézmállyák,⁴² régen az ekklezsia vetette volt zálogban, vagyon a szászoknál levél róla. 6. Vagyon Leppend felé

³⁸ A keresztnevet kihúzták és fölé írták: *András*.

³⁹ Az előbbi mondatot kihúzták.

⁴⁰ A nevet kihúzták és föléje írták: *Darabont István*.

⁴¹ Az előbbi két szót kihúzták.

⁴² Az előbbi négy szót kihúzták.

az alsó fordulóra a Tövises völgy alatt edgy zabnak való föld, mellynek alsó szomszédgya a Szabó Pál háza után való föld, felső pedig a Kelemen Todor háza után való föld. 7. Vagyon a Balog völgy oldalában észak felől edgy nagy, tengeri búzának való föld, mellynek alsó szomszédgya Moldvai János háza után való föld, felső Darabont István földé. 8. Vagyon a leppendi határszélben edgy nagy föld a Longvány erdő alatt, mellynek alsó szomszédgya gróf Bethlen Ádám úr földé, felső a Longvány erdő. 9. Vagyon a Longvány között edgy nagy szántóföld, mellynek alsó szomszédgya Szakáts János földé, felső Dán Lőrincz kaszáló réti. [29.] 10. Vagyon a csávási határszélben az urak nagy szőlejénél, mellynek fellyül való szomszédgya a csávási határszél, alóll való a falu Cseréje. 11. Vagyon a Csere alatt edgy szántóföld, bernádi Székel Mihály bírja, mellynek alsó szomszédgya Mátyás István zálagos földé, felső szomszédgya Darabont István földé. 12. A csávási útra véggel föld, mellynek alsó szomszédgya Szász Mihály, felső Kis Márton földé. 13. Az általjárobán vagyon edgy föld, mellynek alsó szomszédgya Bigre Márton, felső Domokos János. 14. *Föld a Longvány árkanál feljáró föld, egy része bokros, vicinusa feljel falu földé, az urak Longvány földé alóll vicinusa.*

4. Szénafüvek nr. 2. Edgyik az hosszú nyílban, Asztalos István uram adta, mellynek alsó szomszédgya Dán Lőrincz, felső Kis Márton kaszálója. A másik vagyon a falu közönséges kaszáló nyilaiban, edgy rövid nyíl, Asztalos István uram adta, úgy, hogy mikor azt a rétet felosztják, tehát a Kis Péter háza után mindenkor örökössön ekklézsia számára kiadgyák. 5. Vagyon edgy erdő a Cserén Bernád felé fenn, amellynek alsó szomszédgya a Bércz úttya és a bernádi Csere, fellyül a Longvány erdeje felől Simon János zabföldé és a falu Cseréje a vége felé.

6. Sz[ent] Márton napjától fogva karácsonig az ekklézsiájé az korcsmárolás. Renddel minden ember, paraszt és nemes, személyválogatás nélkül korcsmárol, vagy edgy forintot letészen.

Szebesi Péter uram istenes kegyességéből adott az éneklő székére egy szekfűszín rását, melynek kerületi égszín rajtas selyemmel vagyan körülvéve. A méltóságos gróffasszony, gróf Bethlen Sámuelné asszonyom, Jósika Ágnes önagysága conferált szent Istenéhez s ecclesiajához való buzgó szeretetiből egy selyemmel s szkófiommal varrott gyolcs abroszt 1735. esztendőben. Item conferált ugyan a méltóságos említett gróffasszony egy aranyas lábas pohárt az itt való bonyhai ecclesianak 1736. esztendőben.

1715

Visitatio facta in reformatia ecclesia Bonyhaiensi ac Bernádiensi anno 1715. die 27. Januarii, jelen volt a praedikátor tiszteletes Verestói Sámuel uram, az egyházfi is Lakatos János és Pais Benedek, a hallgatók közül Pap András és Váczi István uramék, úgy Szakáts János, Lénárt István, Darabont István, Kis Mihály etc.⁴³

A praedikátor felől jó tanúbizonyságot [tesznek] házanépével edgyütt. A mesterről is mindekben jól emlékeznek. Úgy a bernádiról is. Varró Jakab és Szász Annók edgyütt lakván, nagy suspicio vagyon hozzájuk, sőt meg is botránkoznak benne.

A bernádi mesternek pénzbeli fizetése restantiában vagyon. Úgy 14 kalongya búzája, 16 sze-kér fája, egy pár kordován csizmája. A bonyhai mesternek is fája restál Bernádon. A korcsomárlás dolga difficultasban vagyon. Készpenze az ecclesianak vagyon ft. 17, dr. 34, item 8 ft. dr. 55. Adóssága vagyon ft. 9, dr. 94. Készpenze a bernádi ecclesianak van ft. 8, dr. 3. Adóssága indisposite marad.

1. Deliberatum: Varró Jakabnak imponáltatik, az suspicionak és botránkozásnak távoztatásáért azt az asszonyembert ne tartsa házánál. 2. Az bernádiak serio admoneáltatnak, hogy mind

⁴³ KükEhmLvt prot. II/2. 26.

a praedikátornak, mind ott való, mind bonyhai mesternek fizetéseket beszolgáltatassák plene et integre minél hamarébb, alioquin megbüntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint. 3. A korcsomárlás iránt a régi usus maradgyon helyben, mivel különben kárát tapasztallya az ecclesianak az Szent Visitatio.

1716

Visitatio habita anno 1716. die 8. Decembris in pago Bonyha, praesentibus ab una parte reverendo domino Samuele Verestói ministro loci, rectore Michaelae Endrédi, aedituo Georgio Sepsi et Martino Bigre, incolis Stephano Lenárt, Stephano Darabont, Stephano Szász, Johanne Szász, Johanne Szakáts, etc.⁴⁴

De pastore omnia bona atque etiam de rectore. Szász Jánost felesége hitetlenül elhagyta. Gombkötő Péter szolgálja és szolgálója paráznasággal vádoltatnak. Darabont Pált káromkodással vádolják. Fonóba legények gyűlnek s ott illetlen dolgokat követnek. Gálfi Ferencz adós lévén fogadta, hogy kilencezer zsendelyt küld le és ötezer zsendelyszegnek megfizeti az árát, de nem praestálta. Búzája az ecclesianak vagyon 29 kalongya. Adósságpénze circiter 6 forint. Perselybeli pénz vagyon Pap András uramnál circiter 30 forint. Bernádi ecclesianak vagyon bora urn. 39.

Deliberatum 1.: Szász János, minthogy szülei adtak alkalmatosságot feleségének tőle való elmenetelre, felkeresse feleségét, maga mellé végye, és ha szülei együtt akarnak lakni, tovább okot az egyenetlenkedésre ne adgyanak, mellyet Szász János távoztatni akarván, tartozzék is szüleitől is eltávozni s feleségéhez ragaszkodni, különben infidelisnek tartatik és így excommunicáltatik. Deliberatum 2.: Gombkötő Péter szolgálja és szolgálója excommunicáltatnak és tisztek kezébe adjudicáltatnak. 3.: Darabont Pál káromkodásáért egyszeri felállásával reconciliállyon. Deliberatum 4.: Leányoknak és legényeknek fonóba való járások mind itt Bonyhán, mind Bernádon keményen megtiltatik, ha pedig ez ellen vakmerőlködnének, megkalodáztassanak. 5. Gálfi Ferencz adóssága iránt az obligatoria mellett tiszteket kell requirálni.

1720

Visitatio celebrata in nomine Domini anno 1720. die 16. Decembris in ecclesia reformata Bonyhaiensi, ejusdem loci ministro praesente reverendo domino Samuele Szentkirályi et rectore scholae Michaelae Endrédi, aedituis Johanne Szakáts et Michaelae Béres, praesentibus ejusdem loci concivibus nobile Samuele Pap, Daniele Sebes, Michaelae Nagy et praesentibus Bernárdiensibus Michaelae Nagy et Georgio Tatár.⁴⁵

Auditores examinati de vita et moribus loci ministri. Mind az mater bonyhai ecclesia tagjai, mind az bernárdiak dicséretessen emlékeznek felőle. Fazakas György káromkodott, János mester erköcstelen dolga méltó consideratoria, mind a feleségéé Benkő Borkáé. Here András feleségénél Kotsis János megverekedett és hozzá járt ugyanazon asszonyhoz. Parkós Persi vádoltatik az öcsével, Sebesi Jánossal erköcstelenséggel. Asztalos János is vádoltatik káromkodással. Hegedűsné, midőn az leányát Szentkirályi uram megeskette, őkegyelmét hazuttolta és az hiteltetés dolgában mocskolta. Bernárdi Bertalan Mihály szolgálja, Varga Istók Barabás Péternéhez jár.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 46.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 73–76.

Examinati ex utraque ecclesia auditores de vita et moribus rectore scholae, bene recommendant, eodem modo rector scholae Bernádiensis ab omnibus recomendatur, hoc solum addito, hogy dohányozz. Asztalos János feleségét kurvázza, felesége férjét latornak szidta.

Loci minister examinatus de vita, moribus et diligentia auditorum. Refert, hogy János mester ex contumacia az templomban járni nem akar. Item Pais Benedek azt mondotta, inkább soha az templomban nem megyek, hogysen az ecclesia dolgára mennek. Hegedűsné mondotta, van 12 hete, hogy nem voltam az templomban, nem is megyek míg SzentKirályi Bonyhán pap lesz. Bernárdi Asztalos Ferentz szidta az feleségét s mondotta: mért jársz te a templomban, én nem járok, ha te nem járnál, én nem fizetnék se papnak, se mesternek. Némelly bonyhaiak musttal, fával tartoznak, úgy az bernádiak bér restantiaival tartoznak mind papnak, mesternek pénzzel, búzával. Az parochialis ház körül való kerteknek romlások miatt az praedikátor gabonájában kárt vallott. Úgy mind az bonyhai, mind az bernádi scholamesterek [74.] házak körül kertek nincsenek, azmi volna is ruinában vagon. Az bonyhai praedikátor az kis házban kemencét maga költségén készített. A praedikátornak búzája egy résziben boronálatlan maradt s ott veszett mintegy másfél véka. Az praedikátor quartaja jobb részint restál. Korcsomája az ecclesianak nincsen.⁴⁶ Nagy Mihály lelküzdött az Szent Visitatio előtt in facie Sedis. Béres Mihály káromkodott. Pap András uram perselypénze kiadva adósságban vagon ft. 49 dr. 37, készpénze vagon az ecclesianak ft. 2 dr. 64. Item adósságpénz ft. 11 dr. 43.

I. Deliberatum: Azmelly széket csináltatt az ecclesia az bonyhai praedikátornénak, az Szent Visitatio helyben hadgya, légyen ezután a papnék, mesternék széki. 2-do. A bernádi scholamester Csinádi János egy forinttal mulcáltatik, hogy az Generalis Visitationt negligálta az radnóthi Partialis deliberatuma tenora szerént.

II. Deliberatum: Minthogy Béres Mihály, Fazakas György káromkodások bizonyosson constál, azért mindkettőt az Szent Visitatio excommunicationa s ecclesiakövetésre méltónak ítéli. Úgy az több gyanús botránczóató személyeket, mint Benkő Borkát,⁴⁷ Here Andrásné, Patkós Persit, Hegedűsnét serio admoneállyá, hogy ezután semmi olly dolgokban magokat, mellyekkel most az Szent Visitatio előtt vádoltatnak, ne elegyítsék. Hegedűsné az Isten házában eljárjon. Asztalos János is az Isten házát szorgalmatossan gyakorollyá, feleségét, mint keresztény ember úgy tartsa, különben ezután nehezebb censurajok leszen. 2-do. János mester admoneáltatik, templomban járjon, az ecclesiai szolgálatot az wármegye constitutioja szerént praestállyá, különben excommunicáltatik.

III. Deliberatum: Minthogy az parochialis ház körül levő kerteknek romlások miatt az praedikátor gabonájában sok kár esett, úgy az búza el nem boronáltatása miatt megkárosodott. Azért az Szent Visitatio végezte, hogy a gabonabéli kárt az ecclesia restituállyá, az boronálásban esett kárt is, minthogy az özvegyek vigyázatlanága miatt esett, az özvegyek fizessék meg. És minthogy eddig az ház körül az közkerttet az ecclesia fel nem tette, tétette, azért az ecclesia de facto megbüntettetik három forintig, imposterum pedig serio admoneáltatik, hogy azon kertet intra quindenam feltéttesse az ecclesia, különben maga tartozik az ecclesia feltenni. 2-do. Végeztetett, hogy mind Csáváson, mind más helyekben lévő pénzadósságát, kivált hol periculumban vagon, az ecclesia curatorával és egyházaival edgyütt szorgalmatossan felszedgyék, jobb és hasznos helyre elocállyák, az interessét az kinnlevőnek szorgalmatossan felszedvén, hogy az egyháziak esztendőnként midőn változnak, helyes számot adhassanak. Item az praedikátor s mester háza körül való romlásokott pedig az ecclesia szorgalmatossan megépíttse és praedikátornak s mesternek mind

⁴⁶ Az előbbi mondatot kihúzták.

⁴⁷ A nevet kihúzták.

A templom orgonája

mes wármegye constitutioja szerént, de facto három-három forintig megbüntetteti s egyszersmind serio mindeneket admoneállya, hogy karácsonig mindennémű bért administrállyanak, az romlásokat mindenütt megépítsék és Verestóiné asszonyomnak is minden restantiaját beszo-
gáltassák, külömben megbüntettetnek.

V. Deliberatum: Bernárdi Asztalos Ferentz serio admoneáltatik, hogy ezután az templomban járjon és az pap s mester fizetését praestállya, úgy Barabás Péterné is szorosan admoneáltatik, hogy magát ezután Varga Istóktól, kivel vádoltatik, elvonnya s becsüllye meg magát, Barabás Péter is feleségét erős fenyítékben tartsa, úgy Varga Istók Barabásnéhoz való járástól magát el-
vonnja, külömben excommunicáltatik.

[VI.] Deliberatum: Minthogy Psoni István és hites felesége, Hegedűs Borbára között ren-
des mátkaság s hitlés is rendesen esett, lakodalom s egybenkelés illendőképpen ment végben,
úgy egymással is, mind az férfi és menyecske Szent Visitationk előtt tett magok szájjok vallások-
ból kitetszik, egynéhány éjjel közösültek, azért az Szent Visitatio végezte: Minthogy ezek így lé-
vén, Hegedűs Borittzát az anyja erőltette Psonihoz való menetelre, mégis egybenkelések után
anyja lévén, maga adott okot az egymás között való idegenykedésre és mind tiszteletes prae-
dikátorát, ki regulariter hiteltette őket, mocskolta, mind Psonit hurcolta ártatlanul. Azért az
Szent Visitatio Psonit Hegedűs Borittzával egybenadgya, nem találván semmi elválásra való
okot, sőt serio az Szent Visitatio Hegedűsnének [76.] imponállya, hogy mind tiszteletes prae-
dikátorát, kit ez causaban ok nélkül hurcolt s mocskolt az Szent Visitatio előtt, becsülettel meg-
kövesse, mind Psoninak mintt vejének megsértett becsületit restituállya. Egyszersmind serio
Hegedűsnének imponáltatik, hogy ezután ne az egyenetlen életre, hanem Isten szerént való ke-
gyes életre legyen szerző ok, mint gyermek között, külömben nehéz censuraja lészen Hegedűs-
nének.

[75.] quartabeli, mind fa s must és búzabeli restantiajo-
kat az ecclesia karácsonig minden fogyatkozás nélkül
bészolgáltassa, külömben az nehéz censurat el nem ke-
rüli. Minthogy pedig az Szent Visitationak értésére
esett, hogy Vátzi István uramnál az bernádi filialis ecc-
lesianak mind pénzbeli, mind borbéli jövedelme vol-
na, azért az Szent Visitatio végezte, hogy bonyhai prae-
dikátor attyánkfia az ecclesiával edgyütt Vátzi uram-
tól tartozzék számot venni és ennekutána minden jö-
vedelme ratioja az ecclesianak állyon az ecclesia ladá-
jában. A cinterimet pedig Bernádon az ecclesia szor-
galmatosan megépítse, melynek jobb móddal való
előmenetele végett az Szent Visitatio curatorúl Kakutsi
Ferentz uramot Vátzi István mellé adjungállya.

IV. Minthogy mind az bonyhai, mind az bernádi
egyházfiak nem serénykedések és keménykedések mi-
att mind az pap s mesterek bérek bészolgáltatásában
fogyatkozás vagyon, az kertek romlásban van-
nak, azért az Szent Visitatio mind az materben,
mind az filialis ecclesiában való egyházfiakat, az ne-

1722

*Visitatio celebrata in ecclesia reformata Bonyhaiensi ut matre et Bernádiensi uti filia
anno 1722. die 20. Januarii, praesentibus reverendo Samuele Sz[ent]Királyi,
rectore scholae Michaelae Endrédi, civibus Samuele Sipos, Michaelae Nagy,
Martino Pais, Samuele Pap etc.⁴⁸*

Reverendus parochus ab auditoribus alioquin bene audit, nisi quod passim multum deambulaverit. János mesterné káromkodással vádoltatik. Her Andrásné gyanós személy. Hegedűs Györgyné a templomot nem gyakorollya. Úgy Kis Mihályné is. Asztalos János és Pais Benedek ezek közül való. A praedicatornak némellyek úgy, amint conventioban felirattattak, nem fizetnek. Nagy Mihály potentiose a cimiteriumra reámenvén, az őkegyelme barmait kihajtotta.

A reverendus parochus kívánnya, hogy az ecclesia földi közül dézmára amelyiket akarja, coláltathassa. Rossz kert miatt, melyet az ecclesia nem procurált, kárt vallván őkegyelme, kívánnya, hogy engedőgyék el amivel őkegyelme is az ecclesianak tartoznék. Ecclesia parlagit oláhok kaszályák. A dominus parochusnak némelly ekések nem szántanak. Vagyon egy szántóföld, melyet az örményesi szászok colálnak, ecclesiaé lévén, az urak dézmállyák. Szász János, Szász Istók az ecclesia pénzével elszöktek. Kézpénze az ecclesianak vagyon ft. 4,10 pénz. Adóssága pénzbeli ft. 31,39 pénz. Pap András uram pénze az csávásiaknál ft. 49,37 pénz.

Bernádon a dominus parochusnak vagyon fa és búzabeli restantiaja. Ugyan Bernádon Birtalan György az egyházfiára támadott. Vagyon az bernádi ecclesianak kézpénze ft. 9,98 pénz. Az bernádi mesternek háza körül rossz kert vagyon. Vagyon őkegyelmének restantiaja harmadidei is. Verestóiné asszonyomnak restantiaja vagyon Bernádon. Bernádon 38 és 14 vider bornak dolga controversiaban forog. A bernádi mester hivatalán kívül való dolgokban elegyíti magát, papja híre nélkül temetvén a bernádi ecclesiában és háznál instituálván cultust, noha a praedicator frustrálódik az ecclesiával edgyütt.

1. Deliberatum: A bernádi scholamester, mivel praedicatora hivatalába elegyítette magát az őkegyelme híre nélkül temetvén, egyszersmind a reverendus parochus Bernádon fáradván az ecclesiával edgyütt, őkegyelme addig háznál cultust instituálván, frustrálódtnak őkegyelme miatt. Ez okon az Szent Visitatio az bernádi scholamestert 1 forinttal mulctállya, serio is inti sub amissione officii ezután afféléktül abstineállyon, külömben keményebb büntetése lészen, sub eadem poena háznál is cultust ne instituállyon.

2. Deliberatum: János mesterné káromkodásáért excommunicáltatik. Her Andrásné pedig intettetik, az gyanós conversatiótul magát elvonnya, külömben excommunicáltatik. Hegedűs Györgyné, Kis Mihályné, Asztalos János és Pais Benedek is serio admoneáltatnak, a templomot gyakorollyák, alioquin ők is excommunicáltatnak. FejérVári Mihály is és felesége gyakorollyák az Isten házát.

3. A hallgatók mind Bonyhán, mind Bernádon, amire magokat obligálták a conventioban, praedicator atyánkfának megfizessék, külömben az egyházfiak marhájokat megkötvén, vármegye végezése szerint toties quoties ad solvendum kényszerítsék. Nevezetessen bernádi uramék amire magokat compromittálták praestállyák is, külömben praedicator atyánkfia is csak a régi szolgálatnak rendihez szabja magát. Akik az ekések közül nem szántottak vagy egy, vagy más-képpen őkegyelmét excontentállyák.

4. Deliberatum: Szász János és Szász István elszökvén az ecclesia pénzével, minthogy az pénzt az akkori egyházfiak ecclesia híre nélkül adták ki s hadták is nálók, azért ebbéli kára az ecclesia-

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 106–107.

nak imputáltatik az akkori egyházfiaknak, hogy ők fizessék meg. Admoneálatnak insuper az idei egyházfiak s curator, az ecclesia pénzét, ahol káros helyen volna, szedgyék fel a Partialisig, az templom építésére kívántatván a pénz.

5. Deliberatum: Bernádon Birtalan György, minthogy az egyházfiára támadott, azért 3 forintokkal büntettetik. Az egyházfiak is mind a materben, mind a filiában az reverendus parochus és mesterek fizetéseket plene et integre be nem szolgáltatván, a nemes vármegye végezése szerint 3 forinttal büntettetnek seorsim et sigillatim. Annakfelette igen serio [107.] admoneálatnak, az őkegyelmek minden restantiajokat beszolgáltatassák, különben az egyházfiak megbüntettetnek denuo. Eszerint tiszteletes Verestóiné asszonyom restantiaját is beszolgáltatván. Ami ruinak mind Bonyhán, mind Bernádon vagynak, azokat is restauráltatván.

6. Deliberatum: Váczi István uram Bernádra 14 vider bort adván ki 28 viderre, azon 28 vider bort az bernádi egyházfiú szedgye fel rajtok, curator uram is, ha kívántatik, segítségül lévén. 7. Deliberatum: Az bonyhai ecclesia perselypénze, mellyet néhai Pap András uram adott ki, a csávásiaknál lévén még, azt bonyhai egyházfi és curator uraimék szedgyék fel külső tiszt uraimék erejek által is.

1723

*Visitatio in ecclesia reformata Bonyhaiensi tanquam matre et Bernádiensi uti filia anno 1723. die 19. Januarii habita, praesentibus reverendo loci ministro domino Samuele SzentKirályi, rectore scholae Michaelae Endrédi, incolis aedituo Stephano Lénárt et Georgio Fazekas, Samuele Pap, Michaelae Nagy, Georgio Cimbalmos, Johanne Szakáts et aliis aliquot.*⁴⁹

Auditores examinati de vita ac doctrina reverendi ministri referunt: Vasárnap szekerét megrakván búzával, Ebesfalvára indította. Ugyan vasárnap szolgáját vessző vágni küldötte. Széllyeljárván gyakran elmulatya az isteni szolgálatot. Nem catechizál, iffúságot nem tanít. Templomba ittassan ment. A tiszttartóval küszködni akart indulni, megittasodván és hunczfutozott az keresztelőben. Ha marhájok udvarára bémegyén, dorongokkal veri ki. Nagy Mihályt megveretével fenyegetvén, advent szombattyán megháborította. Templom ajtajában sokat tanácskozik bé nem menvén a templomban. Kis Mihály panaszolkodik, hogy megcsapatta az úrral, hogy a kertet fel nem állította. A mester nem tanít.

Bátori Péter templomban nem jár. Praedicatorát mortificálta. Szakáts Jánosnéra boszorkányságot kiáltottak, mégis alatta ül. Az udvari cselédek nem akarnak bért adni, úgy némely kettős házasok. Mások is. Az urak részéről a kertek nem jók. Késpénze az ecclesianak vagyon hft. 3. Pénz adóssága mind Bonyhán, mind Csáváson felesen vagyon. [133.]

1. Deliberatum: A reverendus parochust admoneállyá a Szent Visitatio, vasárnapon az isteni szolgálatról avocálható utazástúl, gyakori széllyeljárástúl, templomban ittasan való bemeneteltúl, hallgatóival való háborgástúl s egyéb efféléktúl abstineállyon, sőt minden szelídséggel s engedelemmel magát auditorihoz alkalmaztassa. Catechizállyan, caputokat olvasson és egyéb ilyen panaszokat magától amotiállyon, különben másszor keményebb censuraja lésson.

2. Deliberatum: Szakáts Jánosné boszorkánysággal vádoltatván, magát az infamia alól expurgállyá, különben az ecclesia ne szenvedgye el. 3. Deliberatum: Az ecclesia, nevezetesen az curatorok s egyházfiak intettetnek, az Csáváson lévő adósságát az ecclesianak mediante executione is felvegyék s egyéb adósságokat is, és az templom megszendelyeztetésében munkások légyenek, különben más Visitatiokor kemény büntetés esik rajtok.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 132–133.

1724

Visitatio in ecclesia reformata Bonyhaiensi habita anno 1724. die 22. Februarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro domino Samuele Sz[ent]Királyi, rectore scholae Michaelae Endrédi, ab altera incolis Samuele Pap, Michaelae Nagy Eperjesi, Johanne Szakáts, Stephano Lénárt et aliis.⁵⁰

Szakáts György káromkodott. Halász Ficzinék felesége más cigánnyal paráználkodott. [155.] Gálfalvi Szabó András Héderfáján lakó Bali Sárával edgyütt való paráználkodással vádoltatnak. Sipos Sámuel káromkodással vádoltatik.

A mester nem tanít. Szeredán s harmadik vasárnap, mikor a praedicator Bernádon vagon, cultust nem instituál. Kotsis János Her Andrásnéhoz jár, gyanós személy lévén, sőt excommunicata. Hegedűs Miskáné Czimbalmosnét s a leányár kurvázta, gyermekvesztést is kiáltott reájok.

Falkép a szentély északi falán

Praedicator uramnak bor és quartabeli restantiaja vagon Bethen Elek úrnál. In specie első esztendejebeli fája ökegyelmének restál az hallgatóknál. Az parochia és scholaház körül rések vagynak. Bernádon is van restantia. A mester feleségét nem tanította. Hegedűsné az praedicatornak bért nem ad. Itt Bonyhán az quartas földeket tiszt uramék bevetik és abból quartat a papnak nem adnak. Kézpénze az ecclesianak vagon hft. 19,72 pénz. Búzája azon ecclesianak vagon metr. nr. 2, cub. 3. Adósságpénze vagon indisposite. Bernádon Asztalos Ferencz káromkodással vádoltatik. A bernádi ecclesianak van bora urn. nr. 32.

1. Deliberatum: Szeredán, mikor bonyhai praedicator atyánkfia Bernádra általmegyen, akkor tartozzék az mester Bonyhán harangozni. Ami pedig az harmadik vasárnapi cultust nézi, arra általmenvén a dominus minister akkor, hogy a két ecclesia között scissio ne légyen, ne harangozzon az dominus mester.

2. Deliberatum: Bonyhán Szakáts György és Sipos Sámuel káromkodással adattatván ki, úgy Bernádon is Asztalos Ferencz, ezeket ecclesiakövetésre méltóknak ítélte az Szent Visitatio. 3. Deliberatum: Gálfalvi Szabó András és Héderfáján lakó Bali Sára tavaly Pap Sámuel uramnál szolgálván, minthogy mind az gazda, mind az felesége külön alkalmatosság [!] edgyütt feküve egy lepel alatt találta őket étszaka, ez okon, mint nyilvánvaló paráznák, excommunicáltatnak s magistratus kezekbe adjudicáltatnak.

4. Deliberatum: Czimbalmosné leányával edgyütt (minthogy paráznaságot kiáltott reájok Hegedűs Miskáné, leányára pedig gyermekvesztést) tartozzanak magokat mindenik fél az infamia alól expurgálni. 5. Deliberatum: Ficzi cigány felesége iránt inquiráltatván, ha comperiáltatik felesége paráznasága, azért excommunicáltatik s magistratus keze alá adjudicáltatik. Maga is Ficzi excommunicáltatik ha tudva parázna feleségével edgyütt lakott.

6. Deliberatum: A tavalyi egyházfiak intetnek, az praedicator és mester minden restantiajokat administrállyák, külömben a büntetést el nem kerülük. Az idei egyházfiak pedig az paro-

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 154–155.

chia és schola körül lévő romlásokat reparáltassák, alioquin megbüntettetnek. Másszor pedig az adósságot jó rendbe vegyék az egyházfiak, mert kemény censurajok leszen. Hegedűsné az praedicatornak bérít meg nem fizetvén, az egyházfiak uccán marháját kapván behajtsák s a praedicatornak contentumot tegyenek.

1725

Visitatio in ecclesia reformata Bonyhaiensi anno 1725. die 3. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus reverendo parcho Samuele SzentKirályi, rectore scholae Michaelae Endrédi, Samuele Pap, Michaelae Eperjesi, Johanne Szakáts, Stephano Lénárt, Georgio Fazekas et aliis aliquot incolis.⁵¹

Reverendus minister et ludimagister in omnibus bene recommendantur. A hallgatók, kivált az asszonynépek restek az isteni szolgálatban. Az parochusnak must és fa restantiaja vagyon. A parochia körül majd mindenek romlásban vagynak, az urak részéről való kertek kivált, melly miatt az ministernek és mesternek feles kára esett. A mester házánál az Sebesi Péter uramat illető közkert nem jó. Késpénze az ecclesianak vagyon ft. 20 dr. 19. Bonyhán adósságpenz ft. 12 dr. 69. Csáváson azon ecclesianak vagyon circiter 50 forint.

A bernádiak Bonyhára cultusra nem igen jönnek, mintegy resolválták is magokat némellyek. Bernádon pap s mesternek pénz, fa és must restantiai vagynak.

Deliberatum [1.]: A hallgatók, kivált az asszonyemberek admoneálatnak, az isteni szolgálatban szorgalmatossabbak légyenek, másszor keményebb animadversiojuk leszen. Deliberatum [2.]: Az bonyhai egyházfia Bonyhán az praedicatornak must és fa restantiait, úgy az bernádi egyházfia is Bernádon az pap s mester restantiait bé nem szolgáltatván, ezért mind a két ecclesiabéli egyházfiak vármegye végezése szerint büntettetnek. Annakfelette intettetnek, hogy az őkegyelmek mindennemű restantiaikat bészolgáltassák, külömben másszor duplummal büntettetnek. Az Sebesi uram részére néző közkertet ami nézi, eziránt az ecclesia és egyházfia kövesse az nemes vármegye erről való constitutioját, ha az kertet fellállítani nem akarnák.

1726

Visitatio in ecclesia reformata Bonyhaiensi tanquam matre, ac Bernádiensi uti filia anno 1726. die 22. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo parcho Samuele Sz[ent]Királyi et rectore scholae Michaelae Endrédi, ab altera Samuele Pap nobili, Joanne Szakáts, Stephano Lénárt, Martino Pais et aliis aliquot.⁵²

Reverendus pastor ab auditoribus bene audit. De rectore etiam nihil mali, praeterquam mi-
kor az praedicator a filiaban általmégyen, akkor is a mester a materben könyörgést nem tészen. Hegedűs Györgjné templomban nem jár, úgy Márkusfalvi Sámuel is, hogy megbüntettetett. Bernádon is Eperjesi Nagy Mihály egész házanépestül. Gábor Sámuel Szathmári Péternével való rossz conversatioval, paráznasággal vádoltatik.

Fellyebb említett Nagy Mihály, Bernádra az isteni szolgálatra átalmenvén az praedicator, míg a mester éneklett, benn volt az templomban, mikor az praedicator felállott, mindgyárt ki-
jött a templomból. Ugyanő Visitation az bűnös botránkoztatók felől megkérdeztetvén, bűnök-
eltitkolta, mihelyen az Visitatio elment, legottan őket megbüntette. Czimbalmosné szitkozódó,
veszekedő, káromkodó. Czimbalmos György úrvacsorájával nem él.

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/2. 177.

⁵² KükEhmLvt prot. II/3. 10–11

A reverendus ministernek Bernádon fa restantiaja vagyon. A parochia körül vadnak rossz kertek, in specie az veteményeskert nem jó. A régi temetőkertet az úr, Bethlen Sámuel uram elfoglalta, maga marháit ott legeltetvén. A cimiterium gyümölcsös kerte is nem jó. A scholaház körül is vagynak romladosások. Mind a két ecclesianak panasza vagyon a communio iránt, hogy az urak olyankor hivatván őkegyelmét, az ecclesiákban az úrvacsorájának administratioja elmúlik.

1. Deliberatum: Bonyhán Hegedűs Györgyné, úgy Márkusfalvi Sámuel is, Bernádon pedig Nagy Mihály az Szent Visitationtúl intettetnek az templomban, bonyhai praedicator atyámfia isteni szolgálattáira is bejárjanak, különben excommunicáltatnak. Czimbalmos Györgj is admoneáltatik, úrvacsorájával éllyen. Felesége pedig, Czimbalmos Gyórné az veszekedésnek, káromkodásnak és szitkozódásnak békét hadgyon, különben templomból kitiltatnak.

2. Deliberatum: Bernádon az reverendus parochusnak lévén fa restantiaja, ennek bé nem szolgáltatásáért az odavaló tavalyi egyházfia vármegye végezése szerint büntettetik. Bonyhán is az cimiterium gyümölcsös kerte, úgy az scholaház körül is lévén muladosások, az parochia körül is lévén rossz kert, nevezetesen nem lévén jó az veteményes kert, mindezeknek meg nem újjíttatásokért, hogy tisztiben híven el nem járt, az constitutio szerint muláltatik. Insuper az idei egyházfiat inti az Szent Visitatio, az restantiat beszolgáltatassa, az bonyhai mostani egyházfia pedig az romladosásokat az cimiterium, parochia és schola körül restauráltassa, különben jövőendőben az büntetést el nem kerüli. [11.] 3. Deliberatum: Bonyhai prédikátor atyámfia minden sátoros innepeken az urakhoz mégyen, oda ne késsék, hazasietvén, hogy az innep másodnapján az mater ecclesiában is az communiot administralhassa. Ha pedig holmi akadály miatt jókor vissza nem jöhetni, mature, honnlétében prospiciállyon praedicator felől, aki úrvacsoráját osszon, távoztatván őkegyelme ebben is az ecclesiáknak ellene való panaszát.

1727

*Visitatio in ecclesia reformata Bonyhaiensi tanquam matre et Bernádiensi uti filia, praesentibus reverendo parcho Stephano Báthori, rectore scholae Michaelae Endrédi, Samuele Pap, Martino Pais, Daniele Sebesi, Michaelae Kis, Joanne Csanádi ludimagistro Bernádiensi anno 1727. die 30. Januarii, cum bono Deo habita.*⁵³

Sebesi Péter uram búzánál egyebet semmit nem contribuál. Késpénze a bonyhai ecclesianak vagyon ft. nr. 12. Adósságpénze azon ecclesianak vagyon ft. nr. 53 dr. 63.

Deliberatum: A tavalyi bonyhai egyházfiak, minthogy az ecclesia adósságit, azoknak interest jó rendben nem vötték, fel nem szedték, ez okon az nemes vármegye végezése szerint büntettetnek. Annak felette ez mostaniak serio intettetnek, az ecclesia adósságit jó rendben vévén, interestét felszedgyék s mindenekről hitelesen ratiocinállyanak.

Adósság pénze az bernádi ecclesianak ft. nr. 10. Bora de praesenti vagyon urn. nr. 20. Adósság bora azon ecclesianak circiter urn. nr. 40.

1728 ■ január

*Visitatio Sancta celebratur in ecclesia reformata Bonyhaiensi tanquam matre et filia Bernádiensi anno 1728. die 20. Januarii, praesentibus reverendo parcho domino Stephano Bátori, rectore Stephano Endrédi, item rectore Bernádiensi Johanne Csinádi, Samuele Pap, Gabriele Sámuel etc.*⁵⁴

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 43–44.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 55.

Reverendus parochus et dominus ludimagister, etiam rector Bernádiensis ab auditoribus optime laudantur, quod partes sanctae functionis bene agant. A bonyhai ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 41 dr. 46. Item a csávási adósság, mellyet Pap András uram legált volt, indisposite vagyon. Adósság búzája vagyon cub. 3. A bernádi ekklezsiának vagyon kiadva adósság bora circiter urn. 60.

Deliberatum: Mind a bonyhai mater ecclesianak Csáváson lévő adóssága, mind a bernádi filialis ecclesianak adóssága lévén indisposite, tetszett a Szent Visitationak, investigáltassék mediante inquisitione, mind a capitalis, mind interesse, mellyet is investigálván, vegye mind a két ecclesia jó rendben és vegye fel, ahol rossz helylen vagyon, helyben hagyván ott, ahol jó helylen vagyon jó kezesség alatt.

1728 ■ november

Visitatio facta Bonyhaini cum bono Deo anno 1728. die 20. Novembris, praesentibus Samuele Verestói, Elia Dálnoki, Martino Pais etc.⁵⁵

Bene laudatur omnimode reverendus dominus minister et magister ab ecclesia. Kolosvári Mihály felesége németekkel ment el. Gyöngyösi András egy olá fátának két gyermeket csinált, mellyet nem is tagad. Nikodi Ádám hitetlenül lakik feleségivel. Miklós cigány is hitetlenül lakik feleségével. Fa restantia vagyon. Bernádi ecclesianak visitálása, mint filianak: Fa restantiaja vagyon papnak, mesternek.

Deliberatum [1.]: Kolosvári Mihály feleségével való dolgát igazítsa, Gyöngyösi András mint parázna excommunicáltatik s magistratus keziben adjudicáltatik. Nikodi Ádám, úgy Miklós cigány is feleségekkel hitetlenül ne lakjanak, hanem reconciliállyanak s azután copuláltassanak. Deliberatum [2.]: A bonyhai mater ecclesiaba lévén fa restantiaja praedicatornak, s mesternek, úgy a bernádi filialis ecclesiaba is lévén az oda való mesternek búza, zab, pénz és fa restantiai, mind a materben s mind a filiaban az egyházfiak nagy szorgalmatossággal bészolgáltatassák, külömben [79.] az egyházfiak vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek.

Vagyon adósságpénze a bonyhai ecclesianak, mellyet Pap András uram legált volt, Csáváson ft. 43. Item Bonyhánn lévő adósságpénze ft. 19 dr. 22. Item most korcsomára kiadva vagyon bora urn. 34 öszvességgel. A tavallyi 3 köből búza kiadva vagyon, ez adósság.

Deliberatum [3.]: Lévén n. Gábor György úrnak a bernádi ecclesiahhoz tíz forintni legatuma, mellyet borul n. Kakuci uram kiosztott volt ugyan bernádi embereknek, mellyet megfizetni se pénzül, se borul megfizetni nem akarnak. Mellyhez képest a Szent Visitatio nem csak admoneálly, hanem serio parancsolly a bonyhai ecclesianak, mivel sok ideje, hogy nállok vagyon az adósság, fizessék meg ejtelit négy-négy polturájával nyolcadnap alatt. Akiknek szőlőjök vagyon s pénzül nem akarják fizetni, ősszel egy-egy ejtelért fizessenek két-két ejtel mustot, akiknek nincs szőlőjök 4 poltrával pénzül fizessék, ha semmiképpen csak nem akarják, mediante executione vegyék meg az egyházfiak. Deliberatum [4.]: Constálván Kováts Jánosnének sokszori, sőt mindennapi káromkodási, a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiát.

1730

Visitatio Sancta Bonyhaini anno 1730. die 5^a Octobris celebrata, praesentibus ecclesiae membris.⁵⁶

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 78–79.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 109–110.

Minister ecclesiae, reverendus Stephanus Báthori laudatur ab ecclesia, ita etiam dominus ludimagister.

Difficultates: Kolosvári Mihály hitetlenül elhadta feleségét, azonban németekkel infamiaban vagyon, tisztek kezébe esett. Posonival hasonlóképpen infamiaban forgott Vargha Jánosné. Difficultates in ecclesia Bonyhaiensi: A parochia körül és cinterem körül a kertek igen rosszak, úgy a Bernádon az iskolaház semmirekellő, kertye nincsen. Búzáját nagy kárral beadták. Ecclesianak pénzbéli adóssága vagyon indigeste, és bernádi ecclesianak tíz forintbéli adóssága. Úgy bernádi mesternek az ígéret szerint az ecclesia nem praestál. A gróff Bethlen Sámuel úrnál ecclesia pénze ft. nr. 29 dr. 49.

Deliberatum [1.]: Kolosvásári[!] Mihályné, minthogy külső tisztektől requiráltatott parázna-ságáért, excommunicáltatik és hitetlen férjét is felkeresse, véle lakjék, alioquin az ecclesia ne patiállyá. Úgy Posoni is infamiaban forogván azon asszonnyal, magát expurgállyá, alioquin excommunicáltatik.

Deliberatum [2.]: Minthogy mind a parochia és iskola körül igen sok ruina vadnak, úgy a cinterem in toto ruinaiban vagyon, ecclesia adósságai is rendetlenül, úgy a filiában mesternek se háza, se pengi kertye nem jó az egyházfiaknak negligenciájokért. Azért a nemes vármegyének constitutioja szerint az egyházfiak megbüntettetnek, most pengi serio admonéaltatnak az egyházfiak, hogy mindenféle ruina megépíttessenek, ecclesianak mindenféle bonumit jó rendbe vegyék, különben más Visitation igen keményen megbüntettetnek a mostani egyházfiak. Bernádi mesternek búzabeli kárát megfizettesse az egyházfi. [110.]

Deliberatum [3.]: Báthori Ádám feleségével hitetlenül lakik edgyütt, melyhez képest admonéaltatnak a Szent Visitationtól, igazítsák dolgukat, külön az ecclesia ne patiállyá.

Deliberatum [4.]: Minthogy hiteles relatoriából három fatenseknek fassiojokból világosan constál, iffj. Czigány Péter feleségét, Péter Máriát elhagyván hitetlenül, azután magának három feleséget is vött, azért tetszett a Szent Visitationnak, hogy Péter Mária iffj. Czigány Pétertől, mint hitetlen parázna férjétől divortáltassék, ad secunda vota transmittáltassék, iffj. Czigány Péter pengi excommunicáltassék, magistratus kezében adjudicáltassék.

1731

*Ecclesia Bonyhaiensis una cum filia
Bernádiensi visitatur anno 1731. die 13.
Novembris.⁵⁷*

Reverendus dominus Bátori sancte procedit in officio sancto, una cum domino ludimagistro. Kolosvári Mihályné Posonival vádoltatván paráznasággal, újjólag excommunicatusok lévén, nem expediálták dolgokat. Úgy Fazakas Gábor felesége is Bonyhán Sebesi uramnál lakik, a férje Rácországba ment. Nota bene: Levita Bernádiensis non accusatur.

Reverendus dominus minsternek s mesternek, úgy a bernádi lévitanak is ez idei bor, búza, fa, pengi és zab restantiajok vagyon. Bernádi templumot elrontották s meg nem építették, a szél miá alig maradhatni meg a szélvészben. Ecclesia pénze Kakucsi uramnál hijában áll ft. 116, interessel együtt. Parochia s mester háza körül ruina vadnak, parochialis paja sem jó. Bernádi mester kamarájának fedele [135.] s oldala nem jó, a bonyhai[...]ak etc. Gróff Bethlen Sámuel

A szentély boltozatának gyámkövei

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 134–135.

uramnál vagyon ecclesia pénze 29 forint dr. 90. Adósság pénze van az ecclesianak ft. 28 dr. 86. Szakács János adós lévén az ecclesianak, az ecclesianak deliberatuma szerint még nem excontentálta az ecclesiát.

Deliberatum [1.]: Minthogy Psoni Mihály Kolosvári Mihállynéval való mocsok alóll a Szent Visitationak tavallyi admonitioja szerint nem expurgálta magát, újjólag admoneáltatik, tisztítsa magát, alioquin az ecclesia ne patiállyá. Deliberatum [1.]: Minthogy mind a bonyhai s mind a bernádi egyházfiak sem papnak, sem mesternek búza, fa, pénz, must és zab restantiait bé nem szolgáltatták, a ruinakot is parochia, cintrem, pap s mester háza körül nem reparáltatták, úgy hogy Bonyhán parochialis pajta sem jó, sem a bernádi lévita kamarája. Azért mind bonyhai s mind bernádi egyházfiak vármegye constitutio szerint mulctáztatnak, insuper admoneáltatnak, mindenféle restantiaikat beszolgáltassanak és minden ruinakot reparáltassanak, másképpen más Visitation újjólag büntettetnek vármegye constitutioja szerint.

Deliberatum [3.]: Kakucsi Ferenc uram dézmás földeket foglalván magának, quartat nem akar adni, mellyhez képest a Visitationtól admoneáltatik őkegyelme, a quartat adgya ki a praedicatornak mivel azt senki el nem veheti, mert királyok adománya. Úgy itt is, Bonyhán akik dézmás földbe vetnek, kiadgyák.

Deliberatum [4.]: Az ecclesianak ami adósságpénze vagyon, akiknél vagyon, arról jó kezesekeket állassanak, az adósságnak is interessét az egyházfiak esztendőnként vagy pénzü, vagy mustul felszedgyék, ami pénz pedig Pap Sámuel kezibe ment korcsomárúl és egyebünnen, arról is inquisitiót kell tenni, hogy a relictaval mentől jobban igazodgyék el a dolog. Úgy aminthogy Pap András 35 forintni legatumát is curállyák interessével együtt egyházfiak és curatorok.

Deliberatum [5.]: Néhai nemzetes Túróczi Klára asszony conferálván a bernádi ecclesia és templom számára százket forintot, úgy azon ecclesianak úrvacsorájához való poharának meg-aranyzására egy aranyat,⁵⁸ mindezek mentenek nemzetes Kakucsi Ferencz uram kezibe, és ezen kívüll Gábor Györgj 10 forint legatuma, melly is mind interessével azolta odavagyon, azon kívüll az ecclesianak 40 veder bora erogálódott őkegyelmétől, mindezeket az ecclesia procurállyá s Kakucsi uram is az erogatumokról, mi hova költ, annak idejében agyon számot.

1732

*Visitatur ecclesia Bonyhaiensis tanquam mater, etiam ecclesia Bernádiensi tanquam filia anno 1732. die 13. Novembris.*⁵⁹

Reverendus dominus Bátori laudatur, pariter laudatur ludimagister. Bernádiensis minister bene praestat functionem pastorem. Mind a két ecclesiában vadnak restantiaik.

Gróff Bethlen Sámuel uramnál őnagyságánál vagyon ecclesia pénze ft. 29 dr. 90. Sz[ent]Királlji uramnál vagyon ecclesia pénze ft. 5 dr. 10. Vagyon az ecclesianak bora urn. 17, in summa vagyon az ecclesianak pénze ft. 119 ~ száztizenkilencz ft. dr. 24.

Deliberatum: Mind a materben, s mind a filiában a ministereknek restantiai vadnak. Intetnek azért mindkét ecclesiabéli egyházfiak, a ministereknek minden restantiajokot Karácsonig beszolgáltassák, külömben más Visitation vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Annakfelette az ecclesia adósságát felszedgyék, ahol rossz helyen vagyon, ahol pedig jó helyen vagyon, meghadgyák az egyházfiak jó kezesség alatt. Interestit is minden esztendőnként beszedgyék, ne maragyon esztendőről esztendőre.

⁵⁸ A dőlt betűvel szedett részt utólag kihúzták.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 156.

1734

*Visitatio Bonyhaiensis anno 1734. die 27. Januarii.*⁶⁰

Kolosvári Mihályné Varga Kató még excommunicálva vagyon. Miklós cigány hitetlenül lakik feleségével.

Praedikátornak mustbéli restantiaja vagyon. Mesternek is vagyon restantiaja. A bernádiak sem ide Bonyhára, sem ott Bernádon a templomba nem járnak, kivált a parasztság, kivált Ádámosi. Praedikátor quartaja onnét be nem szolgáltatott. Bernádon a keresztelőkanna elveszett. Bernádiak kertye a bonyhai parochia körül nem jó. A cinterem körül Bernádon nincsen kerítés. Kakutsiné asszonyom kíván a maga cselédeinek a templomba illendő helyet a bernádi templomban.

Bonyhai scholaház körül a kertek rosszak. Fellyebb megírt Kolosváriné Posoni Andrással szökött el, ki is itt vagyon Bonyhán, nemes Sebesi uramnál szolgál. A bonyhai ecclesianak vagyon idvezült iffjú Bethlen Elek uram legatuma ft. nr. 50.

Deliberatum: Miklós cigány a Dominale forumon poenitentiáztassék, azután kövessen ecclesiat s copuláltassék. Item a tavalyi egyházfiak nem szolgáltaták bé a pap s mester fizetését, melyért a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Intetnek a mostani egyházfiak, mindkét helyen bészolgáltatassák, a romlásokat megépíttessék, az adósságok interessét felszedjék, más-képpen [170.] a jövő Visitatiokor megbüntettetnek. A bernádiak admoneáltatnak, templomba járjanak. A keresztelőkanna helyett Vátzi uram mást szerezzen. Kakutsiné asszonyom ökegyelme cselédinek a templomban a nemesség után a templomban [!] hely s szék légyen a parasztok előtt. A cinterem körül a kertek megépíttessenek.

1735 ■ február

*Visitatio Bonyhaini 1735. die 17. Februarii habita. Pariter Bernádiensis ecclesia visitatur tanquam filia Bonyh[aiensis].*⁶¹

Dálnoki Ilyésné ura nélkül lakik. Miklós cigán hit nélkül lakik feleségével. Szathmári Péter ritkán megyen templomba. A bernádiak a quartat nem akarják megadni. A szék iránt controversia van Bernádon, amely miatt Birtalan György és Ádámosi templomba nem járnak. A fát sem mater, sem filia a prédikátornak meg nem adták. A csűr körül az ecclesia részről való kert nem jó, úgy az iskola körül.

Deliberatum: A mostani Szent Visitatio megtekintvén a nemzetes Kakutsiné asszonyomnak az ecclesiahoz való sok jótéteményit, helybenhagyá mostan is a székek difficultassa aránt való tavalyi deliberatumát a Visitationak, hoc addito, hogy Bertalan György a több Bertalan fiakkal és valakik a controversias székbe járnak, azok a parasztokra néző székek közzül az elsőbe járjanak. Dálnoki Ilyésné admoneáltatik, hogy urától külön hitetlenül ne lakjék, az ura is redeáljon s cohabitáljon.

A bernádi és bonyhai tavalyi egyházfiak, minthogy negligensek voltanak hivataljokban, a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Ezek azért, hogy a parochialis csűr és iskola körül való kertet meg nem csinálták s a prédikátor kárt vallott, fa restantiat is be nem szolgáltaták. Amazok pedig azért, hogy a prédikátornak járandó quartara gondjok nem volt.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 169–170.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/3. 193.

Vályi Pál egyházfiségében eltévelyedvén a bernádi ecclesia keresztelő ónkanna, nyilván arguáltatik gondatlansággal, Vátzi György hasonlóképpen vétett, hogy az ő házánál lévén, megengette idestova hordoztatni és ugyanabban veszett el. Melyhez képest úgy tetszik a Szent Visitationak, hogy ez megnevezett személyek ketten együtt fizessék meg az ónkannát.

Vagyon adósságpénze az ecclesianak SzászSz[ent]Lászlón hft. 50, bora volt az ősszel az ecclesianak urn. 80. Item SzászCsáváson hft. 45. Gróff méltóságos úr Bethlen Sámuel uramnál hft. 29. Kis Istvánnál ecclesia bora, adóssága hft. 7. Volt szalmájában búza gel. 8,18. Zab gel. 2,6. Bernádi ecclesianak készpénze hft. 3,24. Adósságpénze Kakutsiné asszonyomnál ft. 10,37.

1735 ■ november

*Visitatio Bonyhaiensis cum filia Bernádiensi procuratur anno 1735. die 18. Novembris.*⁶²

Fikó Peti az egyházfit bestelenítette s szidta. Templomba köznep sem járnak a hallgatók. Bernádon a quarta restál. A mesternek nem vetettek, vékások nem fizettek. A tiszteletes praedikátornak 14 kalongya zabját a marhák megették, úgy szénáját. Mester háza csorog esős időn. [200.] A prédikátornak s mesternek gabonáját egyszersmind be nem hozzák, idején nem vetnek. A füvet későn kaszálták s odaveszett. A bernádiak nem jönnek a materbe communiora. Két rókabőrit a prédikátornak a házból ellopták. Vas Ferenczné a németekkel együtt járt, amelyért a tisztek is keresik. Váradai János káromkodással vádoltatik. A halottnak a harangot mind egyre vonnyák. Zilahiné Vas Máriának ura nélkül gyermeke lett, Varga Martzival vádoltatik.

A bonyhai ecclesianak adósságpénze hft. 189,22. Bora urn. 47.

Deliberatum [1.]: Vas Mária nevű asszony, kinek ezelőtt Zilahi nevű férje volt, tőle elvált, két ízben is fattyat vetett, mint bizonyosan a hallgatók referálják, melyért a Szent Visitatio latrával, Varga Martzival együtt excommunicálja s magistratus kezibe adjudicálja.

Mínthogy a tiszteletes prédikátornak a rossz kertek miatt igen sok kára esett gabonájában, nevezetesen 14 kalongya zabját mind eltékozolták, nem lévén a bernádi egyházfiaknak gondjok reá, hogy az őket illető csűrkerter annak idejében megcsinálják s csináltassák, azon kívül is negligensek voltak quartanak s egyéb restantiáknak administrálásában s kaszálattásban is, azért a nemes vármegye constitutioja szerént azon egyházfiak mulctáztatnak, úgy a bonyhaiak is. A zabbéli kárát pedig a tiszteletes prédikátornak a bernádi ecclesia megfizesse. Insuper admoneálatnak mind a bernádi, mind a bonyhai egyházfiak, hogy a tiszteletes prédikátor és mester restantiáját karácsonig bészolgáltassák, ami kaszálást s vetést praestálniok kell, azt az ő idejében cselekedjék. A bernádiak pedig a régi szokás szerént ide a materba bójárjanak communiora.

Deliberatum [2.]: Czizmadia Kis István a múlt 1734. esztendőben, egyházfi lévén, tiszteletes Arday István parochus uram idehaza nem létiben, a parochialis házat potentiose irrumpálta, inassát a parochusnak is, hogy az ajtót meg nem akarta nyitni megverte, a házból is két rókabőr ugyanakkor elveszett, mely patratumért potentian convincáltatik és a kárt is restituálja.

1736

*Visitatio ecclesia Bonyhaiensis 1736. die 17. Novembris ante meridiem.*⁶³

Csáváson lakó Jantsó János felesége itt lappang. Dálnoki Iljésné nem akar együtt lakni férjével. Egyházfi nincsen. Benkő atyafiak egymással veszekednek. Must és fabéli restantiája a prédikátornak s mesternek. A tavalyi egyházfi nem ratiocinált. A vetést nem praestálták a prédiká-

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 199–200.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/3. 213–214.

tornak sem tavaly, sem az idén. A mester háza fedetlen. A cinterem nem jó. A bernádi egyházi renuált az egyházfisének pap híre ellen, amely kis proventusa volt az ecclesianak, maga hasznára fordította. Tatár Györgyné a mesternek a mezítelen seggit mutatta s verte a templom előtt a prédikációjáért. Sem a pap, sem a mester háza körül jó kert nincsen. A mesterné Bernádon a cintermet puszította.

Deliberatum [1.]: Fülep Istvánné admoneáltatik, hogy férjével együtt lakják, itt ne lappangjon, urával dolgát igazítsa, különben az ecclesia ne patíálja. Benkő atyafiak admoneáltatnak, hogy egymás között békességben éllyenek, mint illik ker[esztyén] atyafiakhoz. A tavalyi egyházfi, Benkő Márton társával együtt ratiocináljon a tavalyi ecclesiai proventusról, a Szent Visitatio büntetés alatt imponálja.

Nem lévén az ecclesiában egyházfi, igen sok fogyatkozások vannak a parochiak körül, és a tiszteletes prédikátor s mester bére sokakban künn maradott, a vetést is nem praestálták a tiszteletes prédikátornak. Ehhez képest a Szent Visitatio azon személyeket, kik az ecclesiától egyházfiságra elválasztottak volt s fel nem vállalták, azon említett fogyatkozásokért a nemes vármegye constitutioja szerint három-három forintokig megbünteti, insuper admoneálja, hogy a ruínakat reparálják, pap és mester bérít adminisztrálják.

Deliberatum [2.]: Amely adósságpénze vagyon a bonyhai mater ecclesianak SzászSz[ent]Lászlón és SzászCsáváson, azaránt tett a Szent Visitatio ilyen rendet, hogy a Szent Tractus notarius a tiszteletes loci ministerrel hit szerint vegyék számba, újonnan az adósokkal contraháljanak, és az adósokat kezesek alá vessék. [214.]

Deliberatum [3.]: Dálnoki Iljés maga és felesége admoneáltatnak, hogy mint keresztyén házasok, megbékélvén együtt lakjanak, ne botránkoztassák az ecclesiat, különben ha valamelyik félnek elválásra való szándéka leszen, nem reménlhetvén a békességet, inquiráltasson és hozza a Szent Partialis eleibe dolgát s leszen a Szent Széktől válassza.

A bernádi tavalyi egyházi admoneáltatik, hogy az ecclesianak minden proventusiról ratiocináljon a tiszteletes prédikátor és Bánfi uram új curator előtt, a cinterem körül kertet csináltasson, pap és mester bérít beszolgáltatassa.

Tatár Györgynének constálván az a mocskos cselekedete, hogy a fersingit egészen felfordítván, mezítelen mutogatta az utóját s verte a mesternek, hogy a mester intette a prédikációban. Azon mocskos cselekedetiért ecclesiakövetésre méltónak itiltetik.

1738

*Visitatio continuata anno 1738. die 16. Januarii Bonyhaini, praesentibus loci civibus, aedituo praeteriti anni Andrea Szabó, Michaele Sütő, praesentibus Stephano Váradi, Johanne Pais.*⁶⁴

Restesen járnak a templomban az isteni tiszteletre, Dálnoki Illyés uram a feleségétől külön lakik. [237.] Fa- és búzabeli restantiaja vagyon a tiszteletes praedikátornak. Az ecclesia interesében járandó mustyát, annak valora szerint nem adminisztrálják. Az ecclesianak nincsen semmi panassza a tiszteletes minister ellen és a mester ellen. Lénárt István a félbért nem adminisztrálta. Az ecclesianak készpénze 25 ft. dr. 20. Vagyon még restantiában bor árra.

Deliberatum: Az egyházfiak serio admoneáltatnak, hogy mind az ecclesia restantiait, mind pedig a praedikátorét minden késedelem nélkül intra quidenam adminisztrálják, ennek felette a Szent Visitatio az adósoknak imponálja, hogy az ecclesia interessét úgy szolgáltatassák bé, amint a must vagy a bor ér akkor mikor megfizetnek, különben nem acceptáltatik.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 236–237.

1740

*Visitatio continuata in ecclesia Bonyhaiensi anno 1740. die 23. Januarii tempore reverendi domini Stephani Arдай et rectoris domini Endrédi, praesentibus civibus ecclesiae.*⁶⁵

A templom harangja

Difficultates: A tiszteletes miniszternek nem szántottak, nem vetettek, fát pro 1739 nem hoztanak. A mustért pénzt nem adtanak. A csűröskertben nem jó a sövény. A vékások meg nem fizetnek, úgy a mesternek is. **Difficultates Bernádienses:** A bernádiak fát nem akarnak adni a miniszternek. A mesternek fát nem akarnak adni, a vékások sem fizetnek. A bonyhai reformata ecclesianak készpénze találtatik hft. 12 dr. 40. Interesse pedig vagy hft. 177 dr. 12.

Deliberatum [1.]: Minthogy a protocolum szerint tagadhatatlanul szántással tartozik az ecclesia a tiszteletes miniszternek, azért imponáltatik az ecclesianak, hogy quoquomodo vagy magok marháján szántsanak, vagy magokat megörölyák és szántassanak a tiszteletes miniszternek, mert különben külső tiszt által executiot szenvednek. Insuper admoniáltatnak, hogy mivel a tiszteletes miniszter tavaly maga pénzéből szántatott, azt mingyárt megfordítsák.

Deliberatum [2.]: Minthogy az egyházfi Várad János sem a tavalyi fát bé nem szolgáltatatta, sem a mustért való pénzt fel nem szedte, a csűröskertben a sövényen való rést meg nem csináltatta, a vékásokkal is meg nem fizettetett sem a tiszteletes miniszternek, sem a becsületes mesternek, sem az ecclesia interessét bé nem szolgáltatatta, sőt még a Szent Visitatio előtt elbútt, úgy a szántást is elmulatta, tehát a Szent Visitatio mulatázza hat forintig, mellynek executioját recommendállyal nemes vármegye tiszteinek. Admoniáltatik pedig, hogy mindeket intra 15 praestáljon.

Deliberatum [3.]: A bernádi ecclesia iránt való sok rendbéli panaszokért az 1738. esztendőben való deliberatumát mostan is helyben hagyja a Szent Visitatio.

1741

*Visitatur ecclesia Bonyhaiensis tempore reverendi domini Stephani Arдай, aedilibus Andrea Takáts et Andrea Fazakas anno 1741. die 10. Martii.*⁶⁶

Készpénze nincsen az ecclesianak. **Deliberatum:** A bonyhai ecclesiában a köznép között nem tapasztalván a Szent Visitatio egyebet rendetlenségnél, hidegségnél és engedetlenségnél. Mivel sem a tiszteletes miniszternek semminémű bérét bé nem szolgáltatatta, sem a templom s parochia körül lévő sok ruínakat meg nem építté, sem pedig az ecclesia sok adósságát fel nem szedte, tehát minthogy a Szent Visitatio a nagy engedetlenség miatt nem procedálhat, ezen difficultast a Szent Visitatio ajánlyal alázatosan a méltóságos possessor uraknak.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 274.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 297.

1742

*Visitatur ecclesia Bonyhaiensis cum filia Bernád anno 1742. die 9ma Januarii tempore reverendi domini Stephani Arдай, Michaelis Endrédi ministrorum, praesentibus ecclesiae civibus, Josepho Koncz, aedili Andrea Fazakas etc.*⁶⁷

Difficultates: A köznapi estvéli cultus sokszor múlt el egész héten, talám holnapbann is. Bernádra köznapi egyszer [310.] mégyen egy héten. Csak harmadik vasárnap mégyen Bernádra. Esztendő folytában egyszer sem mégyen Bernádra úrvacsorája osztani. A tiszteletes minister és Koncz uram háborognak. A tiszteletes minister panaszkodik, hogy a hallgatók igen restek az Isten házának gyakorlásában. Minden ruinában vagon. Szántást egynéhány esztendőben nem praestálnak. Fa, must restantiában vadnak. Bernádi mester restantiaja: fa, búza, pénz. Ádámasi templomba nem jár, úrvacsorájával nem él.

Deliberatum [1.]: Bernád a minister minden rendbéli szolgálattya iránt tartsa magát a régi deliberatumhoz, mindazonáltal ezen judiciumat a Szent Visitatio submittálja a Szent Partialis Synodusnak. Deliberatum [2.]: A tiszteletes minister admoneáltatik, hogy mikor a m[éltóságos] udvaroktól érkezik, a templombéli isteni szolgálatot el ne mulassa. Deliberatum [3.]: A bonyhai kicsiny ecclesiában igen nagy hidegséget tapasztal a Szent Visitatio az isteni szolgálatban, úgy a minister és parochiahoz is, minekokáért a Szent Visitatio admoneálja egymáshoz való szeretetre, a ruinaknak is építésire, hogy templom és parochia ne pusztuljanak. A tiszteletes ministert pedig és Koncz Jóseph uram statim et de facto megbékéljenek, hogy az ecclesiában dissensio ne legyen. Deliberatum [4.]: A bernádi ecclesia admoneáltatik, hogy a következő egyházfi által a mester bérit bészolgáltassa. Ádámosi a templomat járja, communioval éljen, különben ha meg talál halni, számár temetése léssen. Bona ecclesiae: Adóssága a lysta szerint. Búzaja metr. 5.

1743

*Anno 1743. 13. Januarii Visitatio celebrata in ecclesia reformata Bonyhaiensi.*⁶⁸

Mit cselekedtünk légyen, nézd meg a listat.

1744

*Anno 1744. die 9ma mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis, paracho reverendo domino Stephano Arдай, aedile Georgio Fazakas.*⁶⁹

Difficultas: Az ecclesia némely földei pusztában vadnak. Deliberatum: Az bonyhai reformata ecclesia tagjainak serio imponáltatik, hogy az ecclesiai földöket igyekezzék dézmájára, azkiknek lehet, kiadni, dézmáját az ecclesia szükségére fordítani.

1745

*Visitatur ecclesia Bonyhaiensis et filia Bernádiensis anno 1745. die 12. Januarii.*⁷⁰

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 309–310.

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 330.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 347.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 367.

1746

Visitatur Bonyhaiensis ecclesia tempore clarissimi domini Jonathane Margitai ministri et domini rectoris Endrédi, praesentibusque ecclesiae civibus et aedituo anno 1746. die 15. Februarii.⁷¹

Clarissimus dominus parochus migraturus Kolosinum. Szabó András curator lévén, az ecclesianak bonumiról számot adott, úgymint pro anno 1743 et 1744, nem liquidáltatott semmivel, pro anno 1745 még semmit fel nem szedett. Készpénze vagyon az eklézsiának ft. 3 dr. 70.

1747

Bonha [!] visitatur anno 1747. die 10. Januarii, adhuc vacante pastore.⁷²

Restantiai vadnak a becsületes lévitának, mellyet Gergely pápa napig szolgáltatassanak bé. Búzája vagyon az eklézsiának harmadfél véka. Bora négy veder, öt ejtel, három fertály, pénze meg vagyon számlálva Szabó András kezében.

1748

Visitatio [1748.] continuatur Bonyhaini tempore reverendi domini Stephani Csanádi ut pastoris et domini Michaelis Endrédi rectoris, caeterisque ecclesiae civibus.⁷³

Reverendus dominus minister per omnia laudatur, aequé dominus magister. Difficultates: Restantiai vadnak a miniszternek. Deliberatum: Látván a Szent Visitatio a bonyhai kevés magyaroknak vakmerő engedetlenségeket a curatorságnak és egyházfiságnak felvételében, azért a Szent Visitatio denominálta Benkő Márton uramot curatornak, Kis Istvánt egyházfisának, kik is, minthogy engedetlenek, őkegyelmeknek exequitiojat általagya a két méltóságos úrnak őnagyságoknak.

1749

A bonyhai reformatata ekklezsia jovai.⁷⁴

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember egy-egy kalongya búzát, egy-egy veder mustot, ha mustya nincsen, az árrát aszerint, amint váluján indul. Edgy-edgy szekér fát, amellynek harmada a mesteré. Őszi vetést kétszeri szántásban 16 vékát, tavaszt mégannyit. 2. Örökséget bíró, majorkodó özvegyek, ifjú legények és zsellérek fél-fél bért. Örökségtelen özvegyasszonyok két-két sing vásznat. 3. Mindenféle gabonából, búzából, mustból quarta. 4. Halotti praedicatioért ft. 1. Copulatioért egy szekér fa vagy dr. 24. Keresztelésért kenyér és tyúk. 5. Mindenik udvarból ötven-ötven kalangya búza, bor huszonöt-öt veder,

Mester fizetése: Minden házas ember két-két kalongya búzát, edgy-edgy kalongya zabot, ha zab nincsen, az árrát, amit akkor ér. Ha búzája nincs szalmájában, szemül két-két vékát. Garaspénzt dr. 5. Az özvegyasszonyok edgy-edgy sing vásznat. Harangozásért egy-egy kenyeret. Mindenik udvarból huszonöt-öt kalongya búzát. Bort a két udvarból urn. 25. [51.]

Praedicatori örökségek: 1. Szántó föld vagyon nr. 5. Ketteje a Borzás lábban, az alsónak szomszédja alóll Kertész János, fellyül Simon János háza után való föld. A felsőnek alóll való

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/3. 386.

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 397.

⁷³ KükEhmLvt prot. II/3. 413.

⁷⁴ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 50–54.

szomszédja Szász István háza után való föld, fellyül Sepsi György uram földé. 2. Albo völgye alatt egy nagy föld, mellynek alsó szomszédja Moldvai János háza után való föld, felső szomszédja Asztalos János. 3. Az Halomnál két öreg szántóföld, amellyek egymás mellett feljárnak, alóll való szomszédjok a Darabont István földé és a patak, fellyül gróff Bethlen Elek úr majorság földé. Ugyan az Halomnál edgy más mellett két kerülőföld, mellyeknek is fellyül való szomszédja gróff Bethlen Elek úr majorság földé, alóll pedig Illyés házához való föld.

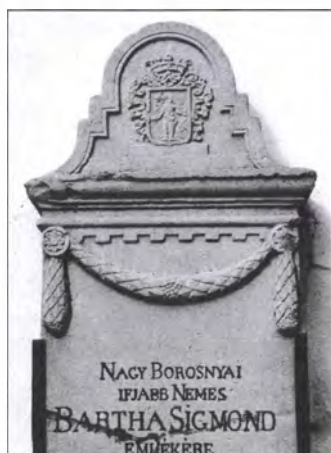
A Bethlen család sírköve a templom déli bejárata mellett

4. Kenderföldek nr. 4. Az alsó lábban egy kenderföld, szomszédja alóll az oláh pópá nyila, fellyül Bigre Márton kenderfölgye. Nota bene: Asztalos István uram adott három kendernyilat: Az első vagyon a felső határban Várallya felől, amellynek alsó szomszédja Dán Lőrintz, felső Kis Márton háza után való föld. A második vagyon Leppend felé való fordulóban az alsó lábban a hídon innét, amellynek alóll való szomszédja Dán Lőrintz, fellyül való Kis Márton. Az harmadik vagyon a felső Kender nyilakban, amellynek alóll való szomszédja Dán Lőrintz, fellyül való szomszédja pedig Kis Márton. 5. Kaszáló rétek: Az Hosszú nyilakban egy nyíl, amellynek alóll való szomszédja Pap András, fellyül való szomszédja a mellette és réá jövő falu nyilai. Az Halomnál is vagyon egy nyilacska, amellynek szomszédja egyfelől a parochiahoz tartozó föld, másfelől a patak. A bernádi határon is vagyon egy, amellynek szomszédjai mindenfelől a falu kaszáló nyilai. A Balog völgyben is vagyon egy, mellynek fellyül való szomszédja Szakáts András szántófölde, alóll a patak. [52.] 6. A templom háta megett való gyümölcsöskert, mellynek is harmadrésze a mesteré. Ugyan a templom megett a mester kerti alatt veteményező helye a prédikátornak.

Ekklezsia jövai: Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, másik kisebb. 2. Ezüst arannyas pohár, fél ejtelesni. 3. Ezüst arannyas tányér. 4. Egy arannyas lábas pohár, méltóságos gróff Bethlen Sámuel házastársa, Jósika Ágnes asszony öngagsága ajándéka. 5. Önnkanna nr. 2. Edgyik másfél ejteles, a másik kereszteléshez való, virágos korsó forma. 6. Egy nagy önnntányér.

Abroszok: 1. Egy nagy gyolcsabrosz, sok him vagyon rajta, a közepin pedig olaszkoszorús. 2-dik fejr táblás abrosz, recetáblákkal elegy. 3-dik sáhos, kékes. 4-dik egy sellyemmel s szkófiummal varrott gyolcsabrosz, Jósika Ágnes asszony ajándéka. Keszkenők: 1. Egy nyolc ággal fejr és sárga szkófiummal varrott potyolat keszkenő. A másik buja vászon, török varrásos, szkófiumos, hat ággal, sellyem az ágak hegyein. Kendők: 1. Egy nagy hosszú gyolcskendő, a két végin nagy ágak elegy sellyemmel és aranyfonallal varrattattak. 2. A másik is gyolcs, környül zöld sellyemmel varrott nagy ágak vadnak rajta. 3. Az harmadik is gyolcs, a két végin csipkés. Item két kendők az éneklőszékre. [53.] Szőnyegek: 1. Vagyon egy tarkás divánszőnyeg. 2. Egy veres skárlátszőnyeg. Egy szekfűszín rása az éneklőszékre, mellynek kerületin égszín rojtos sellyemmel van körülvéve. Ez Sebesi Péter uram ajándéka.

Szántóföldek nr. 14. 1. Vagyon Várallya felé edgy öreg szántóföld az Albo völgynek a tetejin, Asztalos István adta, mellynek napkelet felől való szomszédja a szentlászalai határszél, alóll Asztalos János völgye. 2. Vagyon a Szőlő hídigyán innét való lábban, mellynek alsó szomszéd-

*Nagyborosnyai Bartha Sigmund
sírköve – 1838*

szomszédja gróf Bethlen Ádám úr földé, felső a Longvány erdő. 9. Vagyon a Longvány között egy nagy szántóföld, melynek alsó szomszédja Szakáts János földé, fellyül Dán Lőrincz kaszáló réti. [54.] 10. Vagyon a csávási határszélben az urak nagy szőlőjénél, fellyül való szomszédja a csávási határszél, álló való a falu Cseréje. 11. Vagyon a Csere alatt egy szántóföld, bernádi Székelly Mihály bírja, melynek alsó szomszédja Mátyás István zálagos földé, felső szomszédja Darabont István földé. 12. A csávási útra véggel jövő föld, melynek alsó szomszédja Szász Mihály, felső Kis Márton földé. 13. Az általjáróban vagyon egy föld, melynek alsó szomszédja Bigre Márton, felső Domokos János. 14. A Longvány árkánál egy feljáró föld, egy része bokros.

Szenafüvek nr. 2. Edgyik az hosszú nyílban, Asztalos István uram adta, melynek alsó szomszédja Dán Lőrincz, fellyül Kis Márton kaszálója. A másik vagyon a falu közönséges kaszáló nyilaiban, egy rövid nyíl, Asztalos István uram adta, úgy, hogy mikor azt a rétet felosztják, tehát a Kis Péter háza után mindenkor örökösön ekklézsia számára kiadják.

Vagyon egy erdő a Cserén Bernád felé fenn, amellynek alsó szomszédja a Bércz úttya és a bernádi Csere, fellyül, a Longvány erdeje felől Simon János zabföldé és a falu Cseréje a vége felé.

Szent Márton napjától fogva karácsonig az ekkléziái az korcsmárolás. Renddel minden ember, paraszt és nemes, személyválogatás nélkül korcsomárol, vagy egy forintot letészen.

A Várallya felől való fordulón, a felső Fajtyúkos véggel méggen az urak Hevessére, vicinussa Pepele Karácson, gróf Bethlen Pál uram önagysága része. Második vagyon az alsó Fajtyúkosban, vicinussa Pap András alól, fellyül Darabont Pál. Az új út alatt éppen a feljáró föld. A felső kendernyíl végében Leppend felől való fordulóra, rét, egy szekér szénára való két nyilacska, melyet most adtak. Vagyon a bernádi határszélben, a Padonn egy szántóföld, mintegy tíz vécás, álló szomszédja Sorbán Stefán szántófölgye. Vagyon a Veres völgyben egy kaszáló, fellyül szomszédja Kis András kaszálója, alól Pepele Gyaraszin kaszálója.

ja Domokos János, felső szomszédja Szakáts János földé. 3. Vagyon a Csorgó árkán fellyül két föld egymás mellett, edgyik az ekklézsia kezénél, a másik Lénárt István kezénél. Szomszédja fellyül Darabont István, álló Szabó Pál házához való föld. 4. Vagyon egy nagy zabföld a Kis erdő árka tetején a bokrok között, melynek alsó szomszédja Szabó György házához való föld, felső a Kozma Miklós háza után való föld. 5. Vagyon az örményesi határszélben a bércezen egy nagy föld, a szászoknál vagyon zálogban, *de az ekklézsia vészi a dézmáját*, régen az ekklézsia vetette volt zálogban, vagyon a szászoknál levél róla. 6. Vagyon Leppend felé az alsó fordulóra a Tövisses völgy alatt egy zabnak való föld, melynek alsó szomszédja a Szabó Pál háza után való föld, felső pedig a Kelemen Todor háza után való föld. 7. Vagyon a Balog völgy oldalában észak felől egy nagy, tengeri búzának való föld, melynek alsó szomszédja Moldvai János háza után való föld, felső Darabont István földé. 8. Vagyon a leppendi határszélben egy nagy föld a Longvány erdő alatt, melynek alsó

1749 ■ február

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1749. die 24. Februarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi ministri et domini rectoris Endrédi.⁷⁵

Reverendus dominus ab officio laudatur praeterquam quod, hogy a materben kihirdetvén a communit, itt nem administálta, hanem a filiaba ment és ott administálta.

Difficultas: Restantiai vadnak a tiszteletes minisztereknek mind a két eklézsiaiban. Az eklézsia erdeit levágván nagy kár vagyon benne, meg is becsültetett. A korcsomárlásról nem adtak számot. A falukon lévő, úgymint Csáváson, Sz[ent]Lászlón lévő adósságak interessei restálnak, az egyházfiak semmiről számot nem adtak. Szabó Ferencz nem jár a templomba. [430.]

Deliberatum [1.]: Minthogy restantiajok vagyon a tiszteletes minisztereknek, admoníaltatnak az egyházfiak, hogy Szent György napig minden restantiakot bészolgáltatassanak sub poena constitutionis. A szántást is, mind a kétszerit, amennyire lehet praestállják, secundum antiquam consuetudinem. Deliberatum [2.]: Valakik az ecclesia erdejének levágattatásában secundum inquisitionem deprehendáltattanak, vegyék exequitioban, juxta articulum Approbae Constitutionis. Deliberatum [3.]: Az egyházfiak admoníaltatnak, hogy mind a korcsomák jövedelmeiről s mind a Csáváson és Sz[ent]Lászlón lévő adósságoknak interesseiről húsvét előtt számot agyanak, külömben magak az egyházfiak vallanak kárt. Számot agyanak penig tekintetes curator uramnak és Koncz Jósef uramnak.

1750

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1750. die 18. Januarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi, Verbi Divini ministri et rectoris domini Michaelis Endrédi.⁷⁶

A tiszteletes miniszternek minden fája künn van restantiában, úgy a must árra is ki van, az egész parochia ruinában vagyon, az épületek fedetlenek. A bernádiak nem horgyák be a szénát a papnak, holott a fáért azt fogatták.

Deliberatum: A Szent Visitatio mindenkben tartya magát a tavalyi deliberatumhoz, annakfelette, minthogy az egyházfi fa és egyéb restantiakot bé nem szolgáltatott, a korcsoma iránt számot nem adott, az interest is sohul fel nem szette, a ruinakot nem építtette, sőt amely nádat vágatott, az is künn veszett, azért az egyházfit mulctázza a Szent Visitatio in hft. 3. Annakfelette admoníaltatik, hogy mindezeket praestálja, mert addig az egyházfiséget le nem teheti, praestálván penig, az becsületes eklézsia válasszon más egyházfit annakutánna.

1751

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1751. die 2. Februarii, tempore reverendi domini Stephani Csanádi, ecclesiae ministri, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁷

Difficultates inter ecclesiam et pastorem: Fa restantiai vadnak a tiszteletes miniszternek. Mindennek marhájok nem lévén, nem szántanak tiszteletes miniszternek. Az esső miatt minden törökbúzáját kárrá vallotta a tiszteletes miniszter.

Deliberatum: Minthogy az egyházfi negligentiaja miatt a tiszteletes miniszternek sok fa restantiai vadnak, az esső miatt a törökbúzájában sok kárt vallott, úgy a rossz kertek miatt az csűrnél lévő minden gabonájában, azért az egyházfit mulctázza a Szent Visitatio három forintig. Insuper

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 429–430.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 438.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 449.

sub poena constitutionis admoniáltatik az ecclesia, hogy a restantiakat a következő Partialisig bészolgáltassák, a házat és kertet jobban curályák, mert ha mégis több kárt vall tiszteletes minister, aki miatt esik a kár, a fizeti meg. Annakfelette a szántásról is ilyen végezést tettünk: Mint-hogy az eklézsiában nem mindeniknek lévén marhája, mely miatt a szántása elmúlt a tiszteletes ministernek, erre nézve ennekutánna minden embert az eklézsiában megróván, fogadgyanak ekét és így szántassanak a tiszteletes ministernek, melyet ha nem cselekednének, külső brachium által is megvétettetik az eklézsián az. Amit penig a múlt esztendőben a tiszteletes minister maga pénzből adott az szántásért, azt is intra quindeman egymásra felróván, fizessék meg.

1752 ■ január

Anno 1752. die 19. Januarii visitatur ecclesia Bonyhaiensis, tempore reverendi domini Johannis [recte: Stephani] Csanádi loci ministri et rectoris domini Michaelis Endrédi, paucis praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁸

1752 ■ november

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1752. die 24. Novembris, tempore reverendi domini Stephani Csanádi ministri.⁷⁹

Difficultas: A parte pastoris nulla est difficultas, neque a parte ecclesiae. Deliberatum: Mint-hogy a bernádi filialis eklézsia köteles arra, hogy a bonyhai parochiában lévő marhapajrát csinálja és tartsa, mégis mostan nem akarja praestálni, azért imponálja a Szent Visitatio a mater eklézsiában lévő curatornak, hogy szolgabíró által vétesse el a bernádi egyházfinak egy marháját és addig ki ne agya, míg az építést nem praestállják. Annakfelette admoniáltatik, hogy az adósságot felszegyék s a templomot megépítsék.

1754

Visitatio continuatur Bonyhaini anno 1753. [recte: 1754.] die 25. Januarii, tempore reverendi domini Stephani Csanádi pastoris.⁸⁰

Reverendus minister optime recommendatur ab auditoribus. Difficultates: Szilágyi István a templomba nem jár miolta Bonyhán lakik. 2-do. Az egész parochia ruinában vagyon. Koncz uram és Szilágyi István uram nem szántanak a pap számára.

1755

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1755. die 15. Januarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi pastoris et novi rectoris domini Georgii PálHegyi, praesentibus ecclesiae civibus curatore et auditoribus.⁸¹

Hic a partibus nullae sunt difficultates, quin laudatur reverendus minister. Benkő Márton templomba nem jár. Deliberatum: Szomorúan érti a Szent Visitatio, hogy némelyek a templomba nem járnak, melyhez képest admoniáltatnak az ollyak, hogy a templomba járjanak, különben számár temettségek leszén.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 457.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 463.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 470.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/3. 477.

1756

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1756. die 1ma Februarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi parochi et rectoris domini Pálhegyi.⁸²

Ministri de officiis laudantur. Difficultates: Vadnak, kik a templomba nem járnak, úgymint Szilágyi uram, Benkő Márton feleségestől. Miklós cigány infamiával vádoltatik. Deliberatum [1.]: A templomban nem járók ellen (kik mostan és a tavalyi Visitatióban kiadattak) mostan is a tavalyi deliberatum in vigore hagyatik.

Difficultas: A tiszteletes miniszternek két esztendei szántása restál, fa és egyéb restantiai sokak vadnak. Deliberatum [2.]: Héderfái Bali Ferencz elmátkásítván magának feleségül marosszéki gálfalvi Sipos Ersókot, ki is megcsalván Bali Ferenczet, hazájába visszamenvén, máshoz mátkásodott, mely mátkaság alól a Szent Visitatio absolvállyá Bali Ferenczet és a megházasodásra szabadossá teszi.

1757

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1757. die 25. Januarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi pastoris et rectoris domini Pálhegyi.⁸³

De domino paracho bene reminiscuntur. Szilágyi István, Konczné asszonyom és Benkő Mártonné a templomba nem járnak.

Difficultas: Restantiai vadnak a tiszteletes minisztereknek. A mesternek kertei nincsenek, a pap szomszédgya is nem akar kertet tenni. A mester házánál a classis pusztulójában vagyon. Bernádon is a lévitának sok restantiai vadnak, úgymint fa, pénz és eke, a bernádiak a tiszteletes miniszter szénáját nem akarják behordani az alkalom szerint.

Deliberatum [1.]: A templomban nem járók ellen az 1755. esztendőbeli deliberatum mostan is in vigore hagyatik. Deliberatum [2.]: Minthogy mind a két ekléziában restantia vadnak és ruinak, nevezetesen a materben a becsületes mesternek semmi kertei nincsenek, a szomszédság is közkerteket tenni nem akar egyik parochia körül is, a classis is pusztulójában vagyon, a filiában is a tiszteletes miniszternek szénáját behordani nem akarják, holott arról alkalmok vagyon. A lévitának is fa, eke és pénzbeli feles restantiai vadnak, azért mindezekért a fogatkozásokért mind a két ekléziában lévő egyházfiak büntettetnek három-három forintokig a constitutio szerint. Insuper admoniáltatnak, hogy a jövő Partialisig mindeneket praestállyanak, a régi szénának az árát fizessék meg a tiszteletes miniszternek. [498.]

Deliberatum [3.]: Senki curatorságot magának nem venticálhat, hanemha az ekléziától olyan választatik, aki a Visitatiótól confirmáltatik. Annyival is inkább, hogy a Szent Visitatio-nak activitassában vagyon az a constitutiok szerint, hogy oly curatorok választassanak, akiktől a Szent Visitatio mindenkoron számot vehessen.

1758

Visitatur ecclesia Bonyhaiensis anno 1758. die 28. Januarii tempore reverendi domini Stephani Csanádi pastoris, et rectoris domini Pálhegyi.⁸⁴

Optime laudantur domini ministri.

⁸² KükEhmLvt prot. II/3. 489.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/3. 497–498.

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 510.

Difficultates: Benkő Márton sem a templomba nem jár, sem bért nem adott a tiszteletes papnak hat esztendőttől fogva, a becsületes mesternek három esztendőttől fogva. A becsületes mesternek némellyek zabbért nem akarnak adni.

Deliberatum: Bizonyosan constál a szent Visitatio előtt, hogy Benkő Márton ökegyelme a tiszteletes papnak hat esztendőttől fogva, a becsületes mesternek pedig 3 esztendőttől fogva semminemű bért nem fizetett. Mely restantiakot ha ugyan contumacia ductus nem akarná megfizetni, adjudicáltatott a Szent Visitatiótól, hogy ökegyelemek külső tiszt által is megvehessenek, melyet becsülettel is recommendálunk, hogy exequitioban vétessék az Approbatabeli articulus és constitutiók szerént. A templomba is feleségestől nem járván ökegyelme, ugyan a külső tisztől adigáltassék, végeztetett.

1759

*Visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis anno 1759. die 1. Februarii, pastore reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro Georgio Simon, praesentibus curatore ecclesiae titolato Josepho Koncz, aedile Georgio Szakáts, aliisque ecclesiae membris.*⁸⁵

Nullae, divina favente clementia, controversiae in ecclesia memoratis dignae, praeterquam quod Benkő Márton nevű becsületes ember a templomba maga autoritassából tette bé székét.

1760

*Visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis anno 1760. die 31. Januarii, pastore reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro Georgio Simon, praesentibus ecclesiae membris nempe aedili Nicolao Kis, Francisco Szabó, Johanne Jáger novo curatore, aliisque.*⁸⁶

Deo sint laudes, pax inter ministros ecclesiae et ecclesiam.

1761

*Visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis anno 1761. die 20. Februarii, pastore reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro Georgio Simon, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Johanne Jáger, aedilibus Nicolao Csizmadia, Martino Benkő, Francisco Szabó, Petro Varró, Francisco Fazakas, Georgio Asztalos, aliisque.*⁸⁷

Difficultates: A tiszteletes miniszternek és mesternek restantiái vadnak. A mesternek garaspénzt és harangozó kenyeret nem akarják megadni az hallgatók. Csizmadia Kis István az ecclesia közönséges olyan megedgyezéséből, hogy aki az ecclesia erdejére való vigyázásból valamit prosperál, az tertialis övé lesz, prosperált 52 magyar forintokat 36 pénzeket, kíván belőle 17 hft. A cursust per contemptum el nem küldette az egyházfi.

Deliberatum [1.]: Hogy az bonyhai reformat ecclesia egyházfia az Visitatio cursussat per contemptum [560.] el nem küldette, melyből következett a Visitatio cursussanak még a következő Partialisnak is egész confusioja, ezért tetszett az ítéletnek az egyházfiat constitutionk szerint mulasztani. Újabban mulasztatik az egyházfi a prédikátor és mesteri bérnek bé nem szolgáltatásáért. *Deliberatum* [2.]: A bonyhai reformat ecclesia mesterének bére között improtecollálva vagyon

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 523.

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 540.

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 559–560.

az garaspénz és harangozó kenyér, hogy a hallgatók megfizessék, adjustáltatik. Deliberatum: Hogy Bonyhán commoráló Csizmadia Kis István az ecclesia erdőjére való vigyázásból prosperált pénznek tertialitassát kívánja, justum petit.

1762

Visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis anno 1762. die 11. Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro humanissimo domino Georgio Simon, praesentibus ecclesiae membris, titulado domino Josepho Koncz, curatore Georgio Asztalos, aedilibus Simeone Jáger juniore, Francisco Fazakas, Francisco Szabó, Georgio Puskás, Andrea Lajos.⁸⁸

Difficultates: Felette rövidenn vagyon a templomban az éneklés. Tiszteletes minister atyafi őkegyelme nem temeti el a halottat s nem kereszstel addig, míg meg nem fizetnek. Impertinenter szól a hallgatóknak. Egyházi ifjú Jáger Simon illetlen időben, helyen, szókkal afficiálta a tiszteletes ministert. Sok restantiaji vadnak a tiszteletes ministernek, úgy a mesternek is.

Deliberatum [1.]: A bonyhai reformata ecclesia tiszteletes ministere, Csanádi István atyánkfia őkegyelme vádoltatik, az anniversaria Visitatio celebráltatván, ilyen dolgokkal: 1. Felette rövidenn vagyon a templombéli éneklés, de nem bizonyosodott meg. 2. Nem temeti el a halottat s nem kereszstel mindaddig, míg meg nem fizetnek. Ebből is a tiszteletes atyafi magát mentette, mert némellyek, ha halasztotta a fizetést megkérni, illetlen szókkal afficiálták, megkívánván azért statim et de facto auditores illum cautius mercari docuerunt. 3. Imperti[14.]nenter szól az hallgatóknak. Úgy láttatott a vádolóknak, de megmagyarázván a maga szavait, nem találtatott helyesnek az vádolás is, per hoc tetszett az ítéletnek az említett atyafit az praemittált vádok alól megszabadítani sine poena.

Deliberatum [2.]: Nyilvánvaló a Szent Visitatio előtt, hogy a tiszteletes ministereknek igen sok restantiaji vadnak, végeztetik azért, hogy sub decursu quindecim dierum az egyházfiak a tiszteletes ministereknek minden béreket plene et integre bészolgáltassák, külömben Canon szerint büntettedik az ecclesia.

1763 ■ január

Anno 1763. die 17. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Bonyha, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro humanissimo domino Georgio Simon, praesentibus ecclesiae curatore, aedile Petro Varró, Johanne Szakáts, Francisco Fazakas, Georgio Szakáts, Andrea Lajos, Stephano Szilágyi, Michaele Kis.⁸⁹

Difficultates: A tiszteletes minister tilalmas erdőben erdől. Fabér vagyon restantiában mindkét minister részére. Némellyek az egyházfiakat illetlen szókkal illetik.

Deliberatum: Hogy az egyházfiak az bért, kiváltképpen a fát bé nem szolgáltatták, ezért Canon szerint mulctáztatik az ecclesia. Insuper admoneálatnak az egyházfiak, hogy intra octavum minden bért, de kiváltképpen a fát bészolgáltassák, külömben keményebb poenában incurrálnak.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 13–14.

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 41.

1763 ■ november

Visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex verbo Dei in Bonyha anno 1763. die 19. mensis Novembris, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Csanádi, ludimagistro humanissimo domino Georgio Simon, praesentibus ecclesiae curatore Francisco Szabó, Georgio Fazakas, Stephano Csizmadia, Johanne Takáts, Nicolao Kis, Johanne Lakatos, aliisque.⁹⁰

Difficultates: Mind az tiszteletes ministernek, mind a mesternek sok restantiai vadnak, kiáltképpen fabéli. Titulatus Koncz Jóseph uram ökegyelme az ecclesia kaszálóját invita et inscia ecclesia megkaszáltotta. Az tiszteletes ministernek nincsen istállója.

Deliberatum [1.]: Sok restantiai lévén a tiszteletes ministereknek, fabéli s egyéb, az egyházfiak mulctáztatnak Canon szerint, hogy bé nem szolgáltaták. Deliberatum [2.]: Akinak szalmájában búzája s akármilyen gabonája vagyon, úgy fizessen, ha nem úgy amint mi jár, különben az tiszteletes minister is, hogy a 25. canon⁹¹ ellen cselekedett, megbüntettetik. A hallgatónn is, aki ezt cselekedné, a Visitatio két annyit vészen, ennekfelette kemény büntetésben is incurráll.

1764

Anno 1764. die 16. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Bonyha, pastore reverendo Stephano Csanádi, ludimagistro humanissimo Georgio Simon, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore Francisco Szabó, aedile Georgio Puskás, Georgio Szakáts, Francisco Fazakas, Johanne Asztalos.⁹²

Difficultates: Disznóólah [!] nincsen az ministernek, úgy majorságnak való rekessze is. Sok restantiai vadnak az mesternek: búza, zab, fa. A tiszteletes ministernek nincs közkerte igen nagy kárára. Az mesteri fundusann az kertnek nem létele miatt gabonájában kára vagyon. Háza is nincsen a mesternek. Vagyon az ecclesianak interesre kiadott egy kevés pénze, de készpénze nincsen.

1765

Anno 1765. die 17. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis, pro tempore humanissimo domino Martino Samodi pro tunc levita officio fungente, ludimagistro vero humanissimo domino Georgio Simon, praesentibus ecclesiae membris, curatore Francisco Szabó, aedilibus Georgio Puskás, Michaelae Szakáts, relique civibus.⁹³

Difficultas supra spem humanam nulla.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 48.

⁹¹ GK – 25. kánon: Akiiket valahol nemigen kedvelnek és szeretnek, s csak hogy hallgatóiknak szívét magukhoz édesgessék és ott maradásukat kieszközölhessék, rendes fizetésükből valamit leengednek, és így az egyház jövedelmét saját magán-előnyük kedvéért alattomban és csalárdul csökkentik, a közzsínat idejéig mint az egyházi javak elorzói a szent szolgáltatótól el fognak tiltatni. Ha azonban valamelyik pártfogó valamely különös jelességű lelkésznek a maga bőkezűségéből többecske adott, azt mindjárt a rendes és járandó fizetésbe betudni nem kell.

⁹² KükEhmLvt prot. II/4. 64.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 84.

1766

Anno 1766. die 14. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Bonyha, pastore reverendo domino Martino Somodi, ludimagistro humanissimo Georgio Simon, praesente curatore Francisco Szabó aliisque.⁹⁴

Salva sunt omnia.

1767

Annum affuturum concernens Visitatio nuper 1768 inchoata est in hoc anno praesenti 1767. die 14. Decembris Bonyha. Visitatur autem ecclesia reformata Bonyhensis anno et die praenotato, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo domino Stephano Fekete, ludimagistro humanissimo Georgio Simon, curatore Francisco Szabó, aedilibus Michaelae Asztalos et Georgio Nagy, aliisque ecclesiae membris ut pote Martino Benkő, Johanne Lakatos, Georgio Szakáts, Georgio Puskás, Nicolao Kis et reliquis praesentibus.⁹⁵

Inter ecclesiam et Verbi Divini ministrum omnia sunt salva.

Difficultas: A Szent Visitatio hivatalja szerint akart számot venni curator Szabó Ferencz ökegyelmétől az ecclesia jövedelméről, de curator Szabó Ferentz az egész ecclesiával együtt úgy adák fel, hogy a méltóságos urak önagságok kívánnak a curatortól számot vétetni és már a ratioját bé is kérték, ezt pedig igaznak lenni bizonyították az udvarbeli tisztek is, melyhez képest a szám nem vételnek a Szent Visitatio nem oka. Második difficultas: A leány ifjak nem tanítottak.

Deliberatum: Nagy kedvetlenséggel érte a Szent Visitatio, hogy a leány ifjak a tanulásra eddigelé fel nem jártak, azért minden cselédes gazdának keményen imponáltatik, hogy a gyermekeket a tanításra feljártassák, különben aki elmulattya, ha a jövő Visitation megbüntettetik, magának tulajdonítsa.

1769

Anno 1769. 28^a Januarii visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis, pastore reverendo ac clarissimo Stephano Fekete, curatore Francisco Szabó, ludimagistro Georgio Simon, aedilibus Michaelae Asztalos et Georgio Nagy, praesentibus ecclesiae membris Georgio Puskás, Francisco Fazakas et aliis.⁹⁶

Nincsen a tiszteletes atyafi és mester ellen semmi panasz.

1770

Anno 1770. 11. Decembris visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis tempore reverendi ac clarissimi domini Stephani Fekete, ludimagistri humanissimi domini Georgii Simon, curatoris Francisci Szabó, aedilium Johannis Lakatos et Johannis Asztalos, praesentibus ecclesiae plebejis fere omnibus.⁹⁷

Difficultas: A tavalyi fabérből 4 szekér restál, az idei fabér pedig egészen künn vagyon, a keretek sem jók. [160.] Deliberatum: Committáltatik serio curator Szabó Ferentznek és szentegyház-

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 96.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 99.

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 135.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 159–160.

fiának, hogy a tiszteletes atyafi és mester uram fabérit integre beszolgáltatassa, a bonyhai részker-
teket intra octavum megcsináltassa, kivált a mesteri ház körül. Külömben ha mi kárt vall a nya-
valyás mester gabonájában, szénájában a rossz kertek miatt, a magokéból fizetik meg a kárt, bi-
zonyosok légyenek benne.

1771

*Anno 1771. 10. die mensis Decembris visitatur ecclesia reformata Bonyhaiensis, Verbi Divini
ministro reverendo domino Francisco Tályai, ludimagistro humanissimo domino
Francisco Orbán, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Georgio Puskás,
aedilibus Samuele Szabó, Andrea Lajos, aliisque ecclesiae membris
gregariis Francisco Szabó, Michaelis Kis, Johanne Tszmadia etc.⁹⁸*

A tiszteletes minister és az ecclesia között semmi difficultas.

Difficultas [1.]: A bonyhai reformata ecclesia prae[te]ndálya, hogy a bernádi filialis ecclesia
concurrályn a parochialis funduson való építésre, úgymint amíg lévitát nem tartott a bernádi
ecclesia.

Difficultas [2.]: A defunctus mesternének sok restantiai vadnak. Deliberatum: Serio commit-
táltatik a szent ecclesianak s nevezetesen a curator és szentegyházfiaknak, hogy a viduanak a
restantiát intra octavum beszolgáltatassák, alioquin kemény büntetésben incurrálnak.

Difficultas [3.]: A parochialis fundus körül lévő kertekben, s nevezetesen a bernádi ecclesi-
át illető részkertben sok ruina vadnak. Deliberatum: Serio imponáltatik a szent ecclesianak,
hogy a bernádi filialis ecclesiával egyet értvén a ruinaikat reparálják mind a kertekre, mind a ház
zsenedélyezésre nézve minél hamarébb, mert külömben kemény büntetést fognak szenvedni.

1772

*Continuata est Visitatio ecclesiae Bonyhaiensis [1772. November], pastore reverendo
domino Samuele Tályai, ludimagistro humanissimo domino Alexio Orbán, curatore
Francisco Fazakas, aedilibus Johanne Lőrintzi et Georgio Szakás, praesentibus
domino Josepho Kontz, Johanne Fazakas, Michaelis Kis et aliis.⁹⁹*

A tiszteletes atyafi és mester uram ellen nincs panasz.

Ecclesiai difficultasok: Titulatus Kontz Jósef uram panaszol, hogy az ecclesia földében erős
munkával sok irtást tett, de Puskás György curator lévén, egy esztendőnél tovább bírni nem en-
gedte, hanem maga számára bévetette, kívánnya azért, hogy az ecclesia vagy munkáját megfor-
dítsa, vagy a földet bizonyos ideig bírni engedje őkegyelmének. Deliberatum: Minthogy Kontz
Jósef uram ezen dolog aránt méltóságos gróf uram őexcellenciaja előtt panaszott, őexcellencia-
ja pedig (amint Puskás György és a több ecclesiabeliek subinferálják) méltóztatott ebben igazí-
tást tenni, azért a Szent Visitationak nincsen activitasában ezen dologhoz szóllani. Ha mi prae-
tensioja vagyon Kontz uramnak, keresse meg ismét méltóságos gróf uram őexcellenciaját, mint
ezen ecclesianak főcuratorát, tudjuk, hogy őexcellenciajától meghallgattatik. [197.]

Második difficultas: Curator Fazakas Ferentz őkegyelme egy darab kaszálót, melyet ab anti-
quo a mesterek szoktak volt kaszálni, ecclesia híre s akarattya ellen a mostani fungens mestertől
elvett és a cigány curatornak adta, annak pedig nem lévén semmi szüksége a kaszálóra, valami

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 171.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 196–197.

olának eladta hét máriásért, mely dologban kíván a mester Orbán uram igazítást. Deliberatum: Nem vala szabadságában curator Fazakas Ferentz őkegyelmének a mester fűvét elvenni és a cigány curatornak adni, annyival inkább, minthogy nem is szokás a curatoroknak és egyháziaknak magok szolgáltyokért fizetést adni, minthogy azt az ecclesiabeliek rendre viselik, és azon hivatallal mindenik ecclesia tagja ingyen tartozik az ecclesianak szolgálni. Azért ítéltetett, hogy legalább azt a hét máriást, amelyért a cigány curator a fűvet eladta, Fazakas Ferentz őkegyelme mester uramnak fizesse meg. A kaszáló pedig ezután is a mesterek kezénél maradjon.

Harmadik difficultas: Azzal is vádoltatik curator Fazakas Ferentz őkegyelme, hogy hét szál szőlőkaró forma fát vágott volna le töről, mikor a pap pajtájára levágott fák ágából Visitatio számára hozatott bé egy szekérrel, holott töről vágni nem vala szabad. Deliberatum: Szorgalmasan inquirált a Szent Visitatio ezen difficultas aránt és világosan feltalálta s álltallatta, hogy ez a vád teljes gonosszággal és irigységgel, mivel az egyházi Lőrintzi János, aki Szabó Ferentzet fellármázta és akivel Szabó Ferentz akar bizonyítani, a levágott fáknak se neméről, se mennyiségéről, se mineműségéről nem tud bizonságot tenni, csak a nemtudommal éri meg. A curator pedig erőss esküvéssel esküszik, hogy csak egy pipaszárnyí fát is töről le nem vágott. Minthogy azért Szabó Ferentznek az egyháziával ezen dologban collusioja láttatik, ítéltetett, hogy mind a ketten a curatort a Szent Visitatio előtt kövessék meg, annyival inkább, minthogy más curatorok Visitatio számára controversia nélkül töről is vágtanak.

Úrasztali serleg –
17. század

1774

Anno 1774. 4ta Februarii visitáltatott a bonyhai ecclesia tiszteletes Tályai Sámuel uram és oskolamester Orbán Elek, úgy Fazakas Ferentz curator és Lőrintzi János és Szakáts György egyháziak idejekben, jelen lévén Kozma János, Jáger Simon, Asztalos János, Csizmadia Kis Miklós, Kis Mihály, Szabó Sámuel, Kis András, Szabó András és mások jelenlétebben [1].¹⁰⁰

Ad fel az egész ecclesia ilyen botránkozást, hogy Kálmán György a maga házánál többire szokott tartani és lappangtatni feslett életű parázna személyeket, most is actu egy ilyen személy fattyat vetett a házánál, mely dologban az ecclesia megbotránkozott.

Deliberatum: Admoneáltassék Kálmán György az egyháziak által, hogy soha többé aféle tisztátalan személyt maga házához ne fogadjon, amely most házánál vagyon, azt is onnan elűzze, melyet ha szép szerint megfogad jó, különben nemcsak az ecclesiából kirekesztetik, mint botránkozató, hanem mint aféle gonosságban megegyező, a külső tiszteknek is általadatik. Az atyafi és mester ellen nincs panasz.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 227.

1775

*Visitáltatott continuative [1775.] a bonyhai ecclesia tiszteletes atyámfia Tállyai Sámuel és oskolamester Orbán Elek ökegyelmek idejekben és curator Szabó Ferentz, egyházfiak Asztalos Mihály és Kis András idejekben, jelen valának a Visitatioban Török Ferentz, Szabó Sámuel, Fazakas János, Lénárt Istvánné és mások is.*¹⁰¹

Difficultas: A tiszteletes atyafi, látván hasznosobbnak a régi kamarát tanulóháznak csinálni, a régi tanulóházban a fűtőt elrontotta a kemencének és tűzhelynek megbomlása nélkül. Azon fűtőből kevés új és paraszt kájháknak szaporításával épített tűzhelyivel együtt a museumba kemencét, mely költ kilenc márvásokba.

Deliberatum: Jól esett volna, ha az tiszteletes atyafi a megírt kemencét az ecclesia hírvél építette volna, de amint mondja, a curator hírvél cselekedte, kinek kötelességiben áll vala, hogy az ecclesianak megjelentse. De ha meg nem jelentette is, a Szent Visitatio a munkát ítélte helyesnek és így a költség légyen az ecclesiáé, mert mindenkor ecclesia számára s pap commodumára marad.

1776

*Visitáltatott [1776.] a bonyhai reformata ecclesia tiszteletes Köpetzi Sámuel atyámfia és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén az egyházfi Kis Miklós, Jáger Simon, Puskás János, Lajos András, Kis Mihály, i. Asztalos Mihály, Szabó Sámuel és mások.*¹⁰²

A tiszteletes atyafi és mester uram ökegyelmek ellen nincs panaszs.

Panaszol a tiszteletes atyafi, hogy az asztagjában a rossz kertek miatt harmadfél kalongya búza kárt vallott. 2-do. Mikor Keresdről a gabonáját kiszállították, adtanak el Ebesfalván 116 vékát, amint ez a róvásról világosan megtetszik, de magok akik eladták, azok sem tagadják. Fizettek pedig, avagy inkább adminisztráltak az atyafinak 108 vékának és félnek az árrát, ehhez képest praetendálja, hogy a Visitatio a residuumat is fizettesse meg.

Deliberatum: Ad 1-mum. A harmadfél kalongya búzát a jövő hordáskor szalmájában fizettesse meg a curator és az eddig való egyházfi azokkal, akiknek részeken a sertések béjártanak és

Serleg kuppájának trébelt díszítései – részletek

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/4. 262.

¹⁰² KükEhmLvt prot. II/4. 282–283.

akiknek sertései a kárt tették, mivel a sertéseket nem szabad mások kárára szabadjában jártatni. A curator pedig, és az egyházi, hogy hűtők szerint a kerteket nem procuráltatták a constitutio szerint egy ft. poenaban incurrálnak. [283.]

Ad 2-dum. Minthogy a tiszteletes atyafi önként a többit elengedi, azért az ekklezsia az elkárosodott búzából egy köbölnek az árát, úgy amint a búzát akkor eladták, fizesse meg, melyet a curator beszolgáltatni köteles legyen. Panaszol a tiszteletes atyafi arról is, hogy a bérét, kivált a quartajat két-három hétig is horgyák nagy kárával.

A mi ekklezsiai constitutionknak 4-dik articulussa azt tartja, hogy a kösség maga gabonájának behordása előtt egy bizonyos napon a prédikátoroknak béreket horgyák bé, és ez minden jól rendelt ecclesiaban observáltatik is. Azért hogy itten is ez a jó rend megtartassék, a Szent Visitatio a curatornak és egyháziaknak keményen parancsalja az írt articulusban expressált büntetés alatt ft. 1.

1777

7ma Februarii [1777.] visitáltatott a bonyhai reformata ecclesia tiszteletes Köpeczi Sámuel atyánkfia és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitation titulus Dálnoki Veres Bálint és Koncz József uraimék, úgy a curator ifj. Asztalos Mihály, az egyházfiak Jáger Simon, Puskás János, az ecclesia tagjai közül Fazakas Ferencz, Puskás György, Asztalos János, Kis Mihály, Kis Miklós stb.¹⁰³

Istené a dicsősség, a tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen, sőt mind tanítása, mind magaviseleése igen dicsértetik.

Difficultas: Igen sok a restantia. Deliberatum: Keményen parancsoltatik a curatornak [320.] és az egyházfiaknak, hogy a tiszteletes atyafinak mindennemű restantiáját 15 napok alatt beszolgáltatassák, hogy jövődöben a restantiáknak megnevekedések miatt kedvetlenség ne következék, melyet ha nem cselekesznek, a kemény animadversior és büntetést el nem kerülük.

Méltóságos gróff Bethlen Farkas úrfi önagyasága az elmúlt 1776-dik esztendőben conferált a bonyhai reformata ecclesia számára 100 ~ száz magyar forintokat, amely pénzzel csináltattott a templombéli korona. Mely önagyasága pia collatioját ezen 1777-dik esztendőben 7^{dik} Februarii celebráltatott Visitationak alkalmatosságával, hogy ezen kegyes cselekedet ad seram posteritatem általmennyen, ezen protocollumba béíratatott.

Úgy méltóságos gróff bethleni Bethlen Pál tabulae regiae praeses úr öexcellenciaja élete kedves párja is, méltóságos római szent birodalombéli gróff széki Teleki Sára asszony önagyasága és excellentiaja is ezen bonyhai reformata ecclesia számára conferált bizonyos időkben 500 ~ ötszáz magyar forintokat, mely pénzzel a templom kívül és belől is renováltatott, mely öexcellenciaja nagy kegyessége is örök emlékezetnek okáért ide a fenn írt Visitationak alkalmatosságával felíratatott.

1778

Continuative visitáltatott die 13^{ua} Februarii [1778.] a bonyhai szent ecclesia tiszteletes Köpetzi B. Sámuel atyánkfia és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén curator Asztalos Mihály, egyházfiak Szabó András és Lakatos János, az ecclesia tagjai közül pedig Fazakas Ferencz, Szabó Ferentz, Asztalos János, Kis Miklós, Puskás György stb.¹⁰⁴

Titulatum ecclesiam inter et Verbi Divini ministrum nullae controversiae, Deo sint laudes. Eo titulo recommendatur etiam ludimagister.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/4. 319–320.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 355.

1779

21. Januarii [1779.] visitáltatott a bonyhai reformata ecclesia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és oskolamester Orbán Elek ökegyelmek idejekben, jelen lévén az ecclesia curatora ifjabb Asztalos Mihály, szentegyházfiak Jáger Simon, Szabó András és az ecclesia tagjai közül Török Ferencz, Puskás György, Kis Miklós, Asztalos János, Kis Mihály, idősb Asztalos Mihály.¹⁰⁵

Isten jóvoltából semmi difficultas nincsen.

1780

Visitáltatott continuative die 8^a Martii [1780.] a bonyhai eklézsia Bod Sámuel lévita és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejébe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szabó Sámuel, egyházfiak Asztalos András, Pais István ezeken kívül.¹⁰⁶

A lévitára és mesterre nincs semmi panasz. Difficultas [1.]: Itt sem tanulnak az ifjak. Nota bene: Referálja magát a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumokra. Difficultas [2.]: Restantiak vadnak. Deliberatum: Nyolcadnapok alatt a curator megfizettessen, [422.] mert különben maga fogja fizetni a restantiát. Curator lett Szabó Sámuel, egyházfiak Asztalos András, Kis István. Sint laudes Deo, Isten kegyelmességéből a Visitatio itt szerencsésen termináltatott.

1781

Visitáltatott continuative die 30^a Januarii [1781.] a bonyhai eklézsia a humanissimus lévita Bod Sámuel és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szabó Sámuel, egyházfiak Asztalos András, Kis István, az eklézsia közönséges tagjai közül Asztalos János, Antal Ferentz, Lajos András, Varró János, Jáger Simon, Fazekas János és mások.¹⁰⁷

A lévitára semmi panasz nincsen, jól viseli magát. Difficultas: Titulatus Kontz József uram nem járja a templomot. Deliberatum: Ha mégis tovább nem járja a templomot, tisztességes temetése annak idejében nem leszen. Az ifjak most inkább járnak a templombéli tanításra. Az eklézsia jovaiban kár nincsen. A mester ellen sincs semmi panasz. A gyermekek itt is kezdettek tanulni az iskolába. Curator lett Szabó Sámuel, egyházfiak Asztalos János, Antal Ferentz.

1782

Visitáltatott continuative die 8^a Januarii [1782.] a bonyhai reformata eklézsia a humanissimus Samuel Bod lévitaságában és Orbán Elek oskolamesterségében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Fazakas János, egyházfi Fekete János, Puskás János, az eklézsia közönséges tagjai közül Fazakas Ferentz, Puskás György, Asztalos János, Jáger Simon, Kis Mihály és mások.¹⁰⁸

A lévita ökegyelmére nincs semmi panasz. Parancsolja a Szent Visitatio a curatornak, egyházfinak, presbiterialis személyeknek serio, hogy ezután az olyatén személyeket, akik holmi aprólékos botránkozásokat cselekesznek az eklézsiában, érdemek szerint büntessék azokat, a nagyobb botránkoztatókat pedig letett hitek szerint a tiszteletes officiolutusnak referálják. A mesternek is templombéli s iskolabeli kötelessége ellen nincs semmi panasz, mivel szépen kezdettek a gyermekek az iskolába tanulni.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 361.

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 421–422.

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 460.

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 503–504.

Difficultas: Restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek. **Deliberatum:** Ha stante Visitatione meg nem békélnek a tiszteletes ministerekkel, tehát a titulus brachium által satisfiáltat a Szent Visitatio.

Az eklézsia javaiban semmi kár nincs.

Difficultates: Panaszolja az eklézsia, hogy Szabó Ferentz most közelebb az innep előtt való vasárnap részegen menván az isteni tiszteletre, kétszer is felszóllalt a prédikáció alatt, mindeneknek nagy botránkozásokra. Idősebb Asztalos Mihály pedig az innep harmadnapján irtaztató, égrekiáltó cáromkodásokat vitt véghez, melyeket keresztény embernek nagy [504.] megilletődés nélkül nem lehetett hallgatni. Puskás György karácson előtt való vasárnap reggeli templomkor a maga szolgálival halásztatni ment. Szabó Sámuel pedig lopásban elegyítette magát, mivel Karácson előtt egy darab idővel vagy két véka lisztet lopott. Asztalos Mihályné, Lajos Andrásné, Tszmadia Jánosné, Szakáts Jánosné az innepen attával-teremtettével cáromkodtanak, s egymást kurvázták.

Deliberatum: Ad 1-mum: Maga vallván Szabó Ferentz, idősebb Asztalos Mihály azon hibájakat, mellyel bévádoltatnak, úgy Puskás György, Asztalos Mihályné, Lajos Andrásné, Tszmadia Jánosné, azért most elsőb csak eklézsiát követtetett vélek a Szent Visitatio oly conditioval, hogy azután magokat keresztény emberséges emberekhez illendő módon viseljék. 2-do. Szabó Sámuel is, igaz, hogy két véka zablisztet el akart titkolni, de minthogy két forintot nem ért, törvény szerint most eklézsiát nem követtetett véle a Szent Visitatio, mivel kötelezé magát arra, hogy ezután legkisebb dologban is véteni szántsándékkal nem kíván. 3-o. Szakáts Jánosné pedig tagadván a dolgot, addig elhalasztatott baja, míg megbizonyosodik.

A legények, leányok jól tanultak a templomba.

Amely 84 magyar forinttal ifjabb Asztalos Mihály tartozik az eklézsiának, nemkülönben Szabó Sámuel 32 mft. és 23 pénzettel a közelebb léjendő pünköszi sokadalomra okvetetlen befizessék az eklézsia ládájába. Curator lett Fazakas János, egyházfi Fekete János, Puskás János.

Kenyérosztó tányér – 17. század

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio 25^a Februarii [1783.] a bonyhai reformata eklézsiában a humanissimus Samuel Bod lévitaságában és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitatio előtt tekintetes Kontz Jósefuram, curator Fazakas János, egyházfiak Fekete János és Török Ferentz, az ecclesia több tagjai közül Fazakas Ferentz, Szabó Sámuel, Kis Miklós, Kis Mihály s mások is.¹⁰⁹

Ezen eklézsiának a lévita ökegyelme ellen semmi panassza nincsen, sem egy se más részből nincsen. **Difficultas** [1.]: Lévitá ökegyelmének restantiaji vagynak, nemkülönben a mesternek is. **Deliberatum** [1.]: Stante Visitatione megbékéljenek, mert ha nem, mingyárt a restansok megzálagoltatnak.

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 568–570.

Skófiomos úrasztali terítő

de az ekklézsiakövetést, minekutána egyszer véghez ment, senkinek szemire hányni nem szabad. Ezen hibájáért azért Fazakas Ferentz Szabó Ferentzet a Szent Visitatio előtt solemniter kövesse meg s ha Szabó Ferentz is hibázott szavaival Fazakas Ferentz ellen, szabad megkeresni rendes úttján.

A mester ellen sincs semmi panasza az ekkléziának.

Observatio [1.]: Vagyon egy kaszáló a Követes tetőn, haszonvehetetlen tövisses, melyből hogy hasznot vehessen az ekklézia, négy ekkléziabeli embernek, úgymint Fazakas Ferentznek, Fazakas Jánosnak, Fekete Jánosnak, Török Ferentznek általad a Szent Visitatio illy conditiok alatt, hogy ezek három esztendeig bírván, kiirtsák és haszonvevő jó helyé csínálják, eltelvén pedig a három esztendeji kaszálás, újra az ekkléziának visszajöjjon. A kiirtásnak pedig ezen esztendőben véghez kell menni.

2-o. Vagyon Szabó Andrásnál is a Fajtyúkosban az ekkléziának egy darab törökbúza föld, melyet még egészen ki nem irtott, ezt is a Szent Visitatio még nála hagyja olly conditioval, hogy ezen esztendőben egészen kiirtsa, mert ha nem, elvételik tőle és másnak adatik. Ezután is pedig, ha kiírtya, dézmájába bírhattya.

3-o. Ugyanott vagyon egy jó darab hely, melyet bír titulus Kontz József uram, mellynek nagyobb részét maga irtotta. Ezen darab földnek két részét tovább is kezénél hagyja titulus Kontz József uramnak a Szent Visitatio olly conditioval, hogy a dézmáját ezután is az ekkléziának adja meg. A harmadrészét pedig az innetső végén, minthogy mikor kezéhez vette is azon földet, jó darab volt benne haszonvehető és tiszta, és már feles esztendőktől fogva is bírja, elvészi a Szent Visitatio és adja curator Fazakas Jánosnak olly conditio alatt, hogy Fazakas János is a dézmáját az ekkléziának becsülettel beszolgáltassa. [570.]

Observatio [2.]: Még e mái napig is nem fizették meg némellyek az ekklézia adósságát, noha a múlt esztendőben is erőssen megparancsolta vala a Szent Visitatio, hogy befizessék, melly szerint még egyszer terminust téssen a Szent Visitatio, tudniillik a közelebb esendő vásárhelyi sokadalmat, ha akkor megadják az adósságot jó, ha nem másképpen is eligazítatik.

Difficultas [4.]: A mester háza, némelly embereknek vakmerőségek miatt rész szerint fedetlen maradott, melly miá nagy kára következhetik az ekklézia házának. Az emberek pedig ezek: Sütő András, Jáger Simon, Csizmadia János, Takáts Mihály, Fikó György, Puskás János, Asztalos András. Deliberatum [4.]: Admoneáltassanak ezek az emberek, hogy nyolcadnap alatt a magok részeket kikössék, mert ha nem, földesuroktól satisfactiot fog irántok kérni a Szent Visitatio. A curator és egyházfiak megmaradtanak.

Difficultas [2.]: Csizmadia Jantsinak hallatott egyszer a többek között szörnyű káronkodása, te-remtettézése. Nemkülönb Fülep Jantsinak is. Deliberatum [2.]: Ez iránt satisfactiot kérni az udvari tisztoktól a Szent Visitatio el nem mulattya. [569.]

Difficultas [3.]: Panaszolja Szabó Ferentz, hogy Fazakas Ferentz azt hányt szemére: te ilyen s amolyan ekkléziát követtél. Deliberatum [3.]: Igaz, hogy ekkléziát követett Szabó Ferentz azért, hogy részen a templomban felszóllott volt,

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio 19^a Februarii [1784.] a bonyhai reformata ekkleziában tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Orbán Elek oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Fazakas János, egyházfi Török Ferentz, az ekkleziás több tagjai közzül pedig titulus Kontz József, Fazakas Ferentz, Puskás János, Jáger Mihály.¹¹⁰

Ennyiből áll most a bonyhai ekkleziás, mert a többi ki részeg, ki akaratos és noha jól tudták előre a Visitationak idejét, de meg nem jelentenek, ebből tetszik meg szép engedelmisségek, melyet méltóságos gróf Bethlen Pál úr öexcellenciajának most közelebb beadott instantiajokban jelentettek. A jelenlévőknek a tiszteletes atyafinak hivatala s magaviselete ellen semmi panaszok nincsen.

Difficultas [1.]: Vagynak templomkerülők, nevezetesen Lajos Andrásné templomba is ritkán mégyen, de kivált úrvacsorájával nem él. Asztalos Jánosnak egész háza is a templomot nem gyakorolják. Deliberatum [1.]: Az irt személyek most egyszer admoneáltatnak, hogy az Úrnak házáat gyakorolják, az úri szent vacsorával éljenek, mert ha tovább is eddig való szokásokat követik, törtenvén halálok, tisztességes temetésegek nem lesznek.

Difficultas [2.]: A tiszteletes atyafinak vagyon ilyen panassza az ekkleziásnak na[29.]gyobb része ellen, hogy bérít bé nem fizetik, és sok restantiai vagynak. Nemkülömben ezt panaszolja az oskolamester is. Ezen kívül vagynak tavaji házások, úgymint ifjú Kozma János és Jáger Mihály, kik bért adni első esztendőben nem akarnak. Vagyon egy háznál két gazda is, kik külön bér adni nem akarnak, úgymint Lajos András, Tsizmadia Miklós. Deliberatum [2.]: Ami ezen difficultasnak első ágát illeti, már régtől fogva igyekezi a Szent Visitatio az ekkleziásnak ezen nyavalyáját gyógyítani, de nem lehetett, most is hallja, de annak orvoslására magát a Szent Visitatio Bonyhánn elégségesnek nem esméri, hanem a következő Partialis eleibe fogja ezt terjeszteni igazítás végett.

Ami a 2-dikot illeti: Nem egyenlő a papi fizetés a királyi adójával. Őfelsége ugyan az újj házásoknak adókat elengedi, de ez a papi s mesteri fizetésben soha ussban nem volt, s nem is lesz. Azért hogy az irt személyek is a rendes bért megfizessék a Canonok szerint, megítélte a Szent Visitatio, melyet ha megfizetnek, köteleseket cselekeszik, ha pedig nem, rendes úttján eligazítja a Szent Visitatio.

Az 3-dikot pedig ami nézi, valakinek gabonája terem, tartozik szalmájában, s nem vékával fizetni a ministerek bérít és ha szintén ketten-hárman vagynak is egy háznál, külön-külön bérrel tartoznak.

Observatio: Egy instantiat adott volt méltóságos gróff tabulae praeses úr öexcellenciajának egyvalaki, szintén az egész ekkleziás nevével, melyet öexcellenciaja a Szent Visitationnal communicálni méltóztatván, igyekezte volna a Szent Visitatio az egész ecclesia jelenlétében a benne feladott panaszokat igazítani, de minthogy senki azok közül, kik azon instantiában részesek, jelen nem volt, in praesentia ambarum partium nem igazíthattuk. Mindazonáltal amint közelebb a Visitatio actaiból is kitetszik, azon instantia minden tekintetben hamisnak találtatott. Külömben is igen jól esméri a Szent Visitatio a bonyhai ekkleziásnak némelly tagjait, akik bizonyoson készítették azon instantiat is, és akik az ekkleziásnak nem jóvát, hanem kárát munkálódták eleitől fogva.

Curatort s egyházfiakat még nem választottanak az ekkleziában.

¹¹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 28–29.

1787

Continuáltatott die 24^a Februarii [1787.] a Szent Visitatio a bonyhai reformata ekkleziában tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Fazakas Ferentz, Fazakas János, Kis Mihály, Szabó Sámuel, Asztalos Mihály etc. Ismét méltóságos gróf Bethlen Pál úr praefectussa Pribék és Kozma János.¹¹¹

A tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi részben panasz. Az ifjak, legények, leányok a templombéli tanulásra fenn nem maradnak, mellyről az atyák még most megintetének, hogy gyermekeiket kényszerítsék a fennmaradásra, mert különben a szolgabíró pálcaja és korbáccsa fogja őket arra kényszeríteni.

Observatio: Titulatus Kontz uram a templomot nem gyakorolja, Lajos András feleségestől s Bíró György hasonlóképpen és úrvacsorájával éppen nem élnek. Akik még most elsőben a curator által intettetnek, hogy az Úr házát gyakorolják, különben külső tiszt által meg fognak igazíttatni.

A káromkodás is igen közönségessé lett ezen ekkleziában, mellynek ismét megigazítását fogja a Szent Visitatio titulus processualis szolgabíró úrnak recommendálni. Puskás Dániel, szabadsággal hazajött katona, hitetlenül él egy személlyel az ekkleziának nem kicsin botránkoztatására, ezt is maga úttján megigazítani a Szent Visitatio el nem mulattya.

Az oskolamester mindenképp dicsértetik az ekkleziában. Tanítványai felesen vagynak, meg is próbáltatának s jól tanulnak.

A templomban igen sok kár vagyon, mennyezete romlófélben vagyon a templomnak meg nem zsendelyeztetése iránt, noha zsendely, lécs készen vagyon, az ablakon egy üveg kitörvén s a mennyezeten is egy párkány leesvén, a madarak bójártak s a címerek közül igen sokat összeszaggattanak. Melly hibáknak okának találja a Szent Visitatio a curatort, Fazakas Ferentzet.

Melly szerint curatornak tétetett Kozma János ökegyelme, s minthogy Fazakas Ferentznek curatorsága az ekkleziának nem hasznára, hanem hátramaradására volt, és sok károk lettenek a templomban, hasznot pedig hogy tett volna, legkisebbet sem mutathat. Ő pedig hasznot vett azon hivatalból, mert mind falu szolgálatyától szabados, mind az Ófelsége kegyelmességéből a főpénze relaxáltatott, azért hogy azt a főpénzt az ekklezia hátramaradásának pótlására megfizesse, méltónak és helyesnek ítéltetett.

1788

Continuáltatott die 2^a Martii [1788.] a Szent Visitatio a bonyhai reformata ekkleziában tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Kozma János és egyházfiak Szabó János és Lőrintzi György, ezeken kívül Puskás György, Kis Miklós, Fazakas János, ifj. Fazakas János, Tszimadía János, Puskás János.¹¹²

Holott is: [135.] Ad 1. et 2.: Véghezvitte minden részben a tiszteletes atyafi a maga kötelességét, s magaviselete is kedves az ekklezia előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklezia ellen. Difficultas: Az ifjak tanításra vasárnapokon fennmaradni nem akarnak. Conclusum: Már egynéhány ízben megintettek az atyák és anyák a Szent Visitatiótól, hogy az ifjakot kényszerítsék a fennmaradásra, s mégis nem cselekedték, azért már egyéb úttya nincs a Szent Visitationak, hanem hogy a titulus processualis szolgabíró urat a rendelések szerint ezen dolognak megigazítása végett megkeresse.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/5. 105.

¹¹² KükEhmLvt prot. II/5. 134–136.

Ad 4.: Botránkoztató személyek vagynak. Difficultas: Lajos Andrásné a templomot nem gyakorolja, úrvacsorájával sem él, a tiszteletes papot is férje felett való praedikállásáért lebecstelenítette. Úgy Nagy György is templomkerülő. Conclusum: Ezen dolog is a mostani rendelesek szerint a titulus processualis szolgabírónak transcribáltatik.

Difficultas: Eláradott ezen ekklézsiában a káromkodás, még a leányok is teremtettéznak. Conclusum: Minthogy az ilyen személyek most meg nem neveztetének, most elsőbben az atyákat és anyákat inti a Szent Visitatio, hogy magokra és házokra vigyázzanak, hogy eféle hibákban ne tapasztaltassanak. Rendeli pedig a Szent Visitatio a tiszteletes atyafinak, hogy ezután, ha olyakat tapasztal, kik káromkodnak, excommunicálja, s míg a tiszteletes atyafi házában ekkléziát nem követ, templomba ne bocsássa. Ha 2-szor is tapasztalatik azon személyben a káromkodás, akkor a titulus processualis szolgabírónak panaszt kell tenni, hogy kétféle fenyték által inkább zaboláztassék.

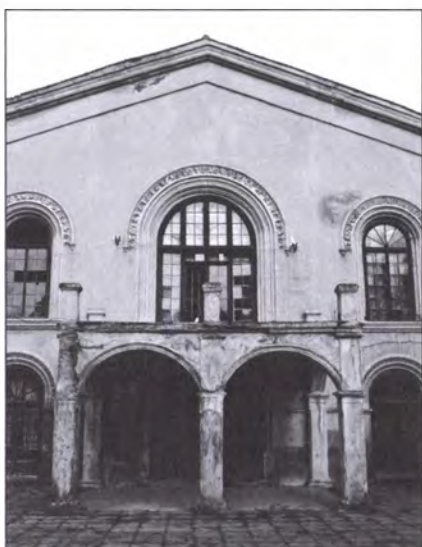
Ad 5. Observatio: Fazakas János ezelőtt volt egyházi még nem számoltatott, [136.] ugyanis titulus Kakutsi Sándor uram, aki tiszteletes Jantsó Mihály csávási pap atyánkfiaival rendeltetett volt méltóságos gróf Bethlen Ádám főcurator úr által ide a számvételre, még eddig itt meg nem jelent, melyre nézve mást fog rendelni a Szent Visitatio, ki az írt atyafival egy hét alatt azt véghez vigyék.

1. Voltanak ezelőtt az ekkléziának interesre kiadott pénzecskéje, contractussai is voltak, melyekről azt mongya valaki hogy mind elvesztenek. Conclusum: Az ide jövődő titulus számvetők ezekről is az inventarium szerint számot fognak az írt volt egyházfőtől kérni.

Difficultas: Igen sok romlások vagynak, pajtája nincs a tiszteletes atyafinak, a kertek a cinterem körül s másutt is igen rosszak, az emberek sem ekklézia gyűlésére, sem dologra megjelenni nem akarnak. Conclusum: A pajtának nem létének okául azt adja az ekklézia, hogy a possessor urak vesszőt nem adtanak. Melyre nézve curator uram őkegyelme őnagyságoktól még egyszer instáljon, és ha mégis nem nyerhet, pénzen is venni kell. Ami pedig a cinterem kertit illeti, akik a magok rész kerteket meg nem csinálják, azokat név szerint a tiszteletes atyafi titulus szolgabíró úrnak panasolja bé, amit pedig mondanak hogy a kertet ellopták, azt curator uram őkegyelme inquisitio által is kikerestetni el ne mulassa.

Ad 6.: A protocollatiok jól mennek. Ad 7.: Az oskolamester mindenektől dicsértetik. Feles tanítvánnyi is vagynak, megpróbáltatának és noha majd mind újjak, de mégis szép speciment mutattnak s dicséretet nyertenek.

Ad 8.: Az oskolamesternek sincs egyéb panassza, hanem hogy: Difficultas: Sok restantiai vagynak. Conclusum: Nyolcadnapok alatt ha az egyházi bé nem hajtya, recommendáltatni fog a processualis titulus szolgabírónak.

A bonyhai Bethlen-kastély főhomlokzata

1789

Continuáltatott a Szent Visitatio die 23^a Martii [1789.] a bonyhai reformatata ekkléziában tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szabó Sámuel, egyházfiak Kis András és Filep János, ezeken kívül titulus Kontz Sándor, Balás György, Fazakas János, Tszmadia János, Kis Mihály, Szakáts János, Török Ferentz s mások is.¹¹³

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása és magaviselete ellen nincsen panasz. Ad 3.: Nincsen egyéb panassza a tiszteletes atyafinak is, hanem az, hogy az egyházfiak még a bérét egészen bé nem hajtották és feles restantiai vagynak.

Resolutio: Nyolcadnapok alatt bégyűjteni minden restantiait az egyházfiak tartsák szoross kötelességnek, de ha az emberek szófogatatlanságok miatt az nem mehetne véghez, specificatiot készítvén a tiszteletes atyafi és a tiszteletes esperest úrnak beadván, fogja olyan helyre promoveálni, hogy akik bé nem fizetnek, csúfoson járván is, befizetni kényszerítetnek.

Ad 4.: Botránkoztató személyek vagynak, káromkodók, de most is név szerint senkit ki nem nevezének. Erről volt tavaly is deliberatum.

Ad 5.: Az ekklézia javaiban kár nincsen. A számadás még véghez nem ment, mivel még esztendejek a curator és egyházfiaknak nem tölt, hanem régi curator Fazakas János számot adott, számoltatván titulus processualis szolgabíró Kakutsi úr és tiszteletes Jantsó Mihály tsávási atyafi, de még a restantiat bé nem fizette, mivel amint mongya, még a korcsomárosoktól, titulus Kakutsi úr nem érkezvén, számot nem vettek.

Ad 6.: A protocollumok jól és hiba nélkül vagynak.

Ad 7.: Az oskolamester jól viseli magát, tanítványi felesen vagynak s megpróbáltattak, jól tanultak. Ad 8.: Az oskolamesternek is csak a bér iránt van panassza. De ígére-fogadá a curator, hogy hiba nélkül behajtyák, mely ha nem lesz, készítsen speciment.

1790

Eodem die [12^a Martii 1790.] visitáltatott a bonyhai reformatata ekklézia tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szabó Sámuel, egyházfi Fülep János és Kis András, ezeken kívül Szabó Ferentz, Tszmadia János, Asztalos Mihály, Lörintz János, Fazakas János s mások is.¹¹⁴

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen nincsen az ekkléziának semmi részben panassza, sem egy, sem más részben.

Ad 3.: Nincsen a tiszteletes atyafinak is mostan olyas panassza. Bérít is bészolgáltatták, hanem mégis nagyon ilyen dolgokban difficultasa: 1-o. Az ifjak nem igen akarnak fennmaradni a tanításra. Conclusum: A curator, egyházfi és hütösök a tiszteletes pappal együtt törvényszéket ülven, mindazokat, kik fenn nem maradnak büntessék meg, úgy más engedetlen s szófogatlan ekklézia tagjait is. 2-o. Lakatos Ferentz adós lévén a tiszteletes atyafinak bérrel, zálagját vették kötelességek szerint a curator és egyházfiak, melyet sok ideig is ki nem váltván, a tiszteletes atyafi post admonitionem eladta, de az adósságot az fel nem éri. De az egyházfi is panasolja, hogy ötet a zálaglásért szidta, melyekre nézve, minthogy itten most jelen nincsen, a titu-

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/5. 166.

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 216–218.

latus brachium úr parancsolá a bírónak előhívása, vagy ha szépen nem jőne, előhozatása iránt. Előhozaták, pálcázásra ítéltetett, de minthogy az ekklézsia szóla érette, hogy beteges és feküdt mostanság is sokáig, emellett kezességet is vállalt az ekklézsia érette, azért most egyszer ezen büntetés elengedtetett, úgy mindazáltal, hogy amivel még adós a tiszteletes atyafinak, becsülettel megfizesse.

Observatio: Vagynak az ekklézsiában olyanok, kik a tiszteletes papnak a conventio szerint szántani menni nem akarnak, ilyen Kontz Sándor úr, ki azt mongya, hogy két garassal kifizeti a szántást. De jelenteti a Szent Visitatio, hogy a protocollumnak nincs híre azon két garassal [217.] kifizethető szántásban, azért admoneáltatik is a curator és egyházi által, hogy kötelességit tellyesítse, és legyen jó ekklézsia tagja. Így a mesternek éppen ez a panassza.

Ad 4.: Botránkoztató személyek, káronkodók, de kiket a tiszteletes atyafi név szerint kinevezni nem tud, vagy nem akara.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban nincsen egyéb kár, hanem: Difficultas: 1-o. Fazakas Ferentz, Fazakas János az ekklézsia egy darab földit felvették magokra olly conditioval, hogy három esztendő alatt kiirtyák, kitisztítják, de nem cselekedtek. Emiatt, noha a múlt nyáron visszajött az ekklézsia kezibe, de mégis egész hasznát nem vehette. Conclusum: Becsültessék meg az a föld, és a ki nem irtásnak kárát az irt személyek fizessék meg.

2-o. Egynéhány esztendőbeli curatorok még máig is számot nem adtanak, úgymint Kozma János, Fazakas János, Asztalos Mihály. Conclusum: Ezeknek enged a Szent Visitatio még egy holnapot a számadásra és arra való készületre, fognak is evégre két adessorok rendeltetni, kik ezen difficultast s egyebeket is eligazítsanak.

3-o. Megvette gróff Bethlen Ádám úr ökegyelme az ekklézsiától a korcsomát öt magyar forinton, de önnagyságát kivetette Asztalos Mihály, s már ma, azt vetvén, hogy az udvari korcsomák miatt nem volt haszna, megfizetni nem akarja. Deliberatum: Az irt néhai gróff úr az ígért pénzt megfizette volna, ha Asztalos Mihály önnagyságának nem alkalmatlankodott volna. Azért akár vett Asztalos Mihály hasznát, akár nem, tartozik a fogadott summat az ekklézsiának megfizetni.

Ad 6.: A protocollatiok hiba nélkül vagynak. [218.] Ad 7. et 8. Nincs az oskolamester ellen semmi panasz. Tanítványi is felesen vagynak s jól tanulnak. Magának sincs semmi panassza.

1791

Ugyan azon naponn [1791. Martius 12-dikén] visitáltatott a bonyhai reformata ekklézsia tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen valának a Szent Visitatio előtt curator Szabó Sámuel, egyházi Csizmadia János, ismét Szakáts János, Asztalos Mihály, Fazakas János, Szabó István, Puskás György, Lőrintzi János stb.¹¹⁵

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekklézsiának semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen, sem hivatala folytatására, sem magaviseletére nézve. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. Ad 4., 5.: Az oskolamester és az ekklézsia között szép békesség vagyon.

Observatio: 1. Ollyan abusus csúszott bé ezen ekklézsiába, hogy az hallgatók a bér mustot, vedrit 8 poltrával akarják fizetni, de ez protocollum ellen lévén, helyben nem hagyatik. Ugyanis a protocollumba az íratik, hogy akik mustot nem adnak, úgy fizessék azt, amint a must a maga válujánn indul. 2. Titulatus Kontz Sándor uram vádoltatott azzal, hogy az [254.] ekklézsiái dolgokból magát kihúzza, de ímé mostan a Szent Visitatio előtt kötelezé magát arra, hogy mind

¹¹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 253–254.

béradásban, mind egyebekben kívánnya magát a köz hallgatóktól distingválni, amint eddig is distingválta. Úgy mindazáltal hogy ha akkor, mikor mások szántani kiállanak, ki nem állhatna is helyes és elkerülhetetlen akadályaira nézve egyéb székérrel vagy ekével való segítségben, a tiszteletes papnak in duplo is kipótolja.

Ad 6. Botránkoztató személyek vagynak. Difficultas: 1. Ifjabb Kozma János a feleségét, azért hogy megnyomorodott, elküldötte, elcsapta. Conclusum: Tartozik visszavenni és nyomorúságában is tartani. 2. Filep János rettenetes káronkodó, melly meg is bizonyították. Conclusum: Jelentse meg néki az egyházfi, hogy mivel rút káronkodásai nyilvánosságosok, addig nem lesz néki szabad templomban meg is jelenni, míg a tiszteletes pap házánál ekklézsiát nem követ. Emellett ha többször is ezen hibában találtatik, külső tiszt kézbe fog adattatni. 3. Kováts Pap Ersébet megesett. Conclusum: Eziránt az a rendelés tétetett, hogy egy heti templomba való feljárása után kövessen ekklézsiát.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1792

Ugyanazon naponn [1792. Aprilis 17.] visitáltatott a bonyhai reformata ekklézsia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Pais László oskolamester ökegyelmek idejében, jelen valának Szakáts János curator, Szabó Sámuel, Asztalos András, Szabó Sámuel, Pap István, Jáger Sándor egyházfi s mások is.¹¹⁶

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak magaviseletében semmi részben nincs fogyatkozás. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak nincs panassza. Ad 4., 5.: Az oskolamester és ekklézsia között nincs semmi baj egyéb, hanem hogy fabéli restantiaja vagyon, mint a tiszteletes papnak is. De a Szent Visitatio 15 napot engede a restantiariusoknak, s ha azalatt meg nem fizetnek, zálagolja meg az egyházfi, s ha elmulattya ezt az egyházfi véghezvinni, magán vétetik fel.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Kozma János, ki excommunicatus. Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás véghez még közönségesenn nem ment, de készen van és felolvastaték.

1793

[1793.] Martius 10-dikénn megvizsgáltatott a bonyhai reformata ekklézsia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Boda Hektor oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szakáts János, Tszmadia János, Puskás György, Szabó Sámuel, Fazakas János, Lakatos Ferentz.¹¹⁷

Az 1., 2., 3-dikra: Ezen ekklézsiában nincsen semmi panasz a tiszteletes atyafi ellen. Maga az atyafi sem panaszol hallgatói ellen. A 4., 5-dikre: Az oskolamester maga kötelességének megfelelt. Nincs az oskolamesternek is semmi panassza.

Az 6-dikra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Szabó István, ki az attyát rútul káromolta, teremtettézte. Ez ugyanazon hibájáért az udvarba láncra tétetett, de a Szent Visitatio azt elégnem nem tartya, hanem ekklézsiakövetésre méltónak ítéli. Az 7-dikre: Az ekklézsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás ugyan még véghez nem ment, az eddig volt curatornak udvarba léte miatt, de a tiszteletes atyafi fogadá mentől hamarább való elkészítését.

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 305–306.

¹¹⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 324.

1794

*Ugyanazon naponn [25. Februarii 1794.] visitáltatott a bonyhai reformata ekklezsia tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és Boda Hektor oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Török Ferentz curator, Kozma János, Lörintzi János, Asztalos András, Szabó János, Szabó István, Szabó András, Varró András, Szabó Ferentz egyházfi s mások is.*¹¹⁸

Az 1., 2.: A tiszteletes papnak mind papsága, mind erkölce kedves. Az 3.: Nincs panassza a tiszteletes papnak hallgatóira. A 4., 5.: Az oskolamester ellen sincs panasz. Magának sincs semmi panassza.

Az 6.: Botránkoztató személyly Sütő János, ki parázna életű. Ez ki is tiltatott a templomból, de nem gondol véle, mégis bémegy. Conclusum: Mihely bémegy többször (minekelőtte ekklezsiaát követne), a curator és egyházfi tartsák kötelességekné azt kivezetni. Ugyan Sütő János egy tőkét elhozott az ekklezsia erdejéből, melyet nem lessz vala szabad hazavinni. Azért a Szent Visitatio rendelése az, hogy admoneáltassék, hogy a fát vigye a mester udvarára, ha nem, az ekklezsia három forintig büntesse meg. Ezen kívül a 4 kupa bort is, mellyel megbüntettetett, fizesse meg. Az 7. Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1795

*Martius 9-dikén megvizsgáltatott a bonyhai reformata ekklezsia tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és Boda Hektor oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt curator Szabó János, egyházfi Varró András és Lázár János, Szabó Sámuel, Asztalos Mihály, Veres Imre, Lakatos Ferentz, Puskás János s mások is felesenn.*¹¹⁹

Az 1., 2.: Nincs az ekklezsianak semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen. Az 3.: A tiszteletes atyafi is semmit nem panaszol hallgatói ellen. A 4., 5.: Nincs legkissebb baj is az oskolamester és ekklezsia között. Az 6.: Botránkoztató személylyek itt mostan nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban nincsen most semmi kár. A számadás még készen nincsen, de nemsokára véghezvitetik, s a tiszteletes atyafi a tiszteletes esperest úrnak repraesentálja.

1796

*Martiusnak 3-dik napján megvizsgáltaték a bonyhai reformata ekklezsia tiszteletes Bod Sámuel atyámfia és oskolamester Boda Hektor ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Szabó János curator, Asztalos Mihály, Lörinczi János, Pap István, Antal Ferentz, Török Ferentz hütösök, Fazakas János egyházfi s mások is.*¹²⁰

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafinak sem papi hivatala folytatása, sem pedig magaviselete ellen semmi panassza nincsen az ekklezsianak. Az 3-ra: A tiszteletes atyafi sem panaszol hallgatói ellen. Az 4-dikre: A mester is mind a két rendbéli kötelességét véghezvitte, magaviseletéről sem panaszolnak. Az 5-dikre: Az oskolamester sem panaszol. Observandum: Itt némelyek szokásul vették, hogy a papnak és mesternek csak félbért fizessenek. Erre nézve végeztetett, hogy minden házas ember egész bért fizessen aszerint, amint a protocollumból felolvastatott. [410.] Az 6-dikra: Botránkoztató személylyek nem találatnak.

Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás nem ment véghez már két esztendőn egymás után, melyre nézve végeztetett, hogy a közelebb jövő Partialisra elkészítsék és beadják.

¹¹⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 353.

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 383.

¹²⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 409–410.

1797

Februarius 22-dikénn megvizsgálták a bonyhai reformata ekklézsia tiszteletes Bod Sámuel atyánkfia és Boda Hektor oskolamester őkegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Szabó Sámuel curator, Veress Imre, Lőrintzi János, Tszimadia Ferentz, Szabó János, ifj. Kozma János, Szabó András és Nagy András egyházfi s mások is.¹²¹

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen itten sincs semmi panasz, sem egy, sem más tekintetben. Az 3-ra: Nem panaszol a tiszteletes atyafi hallgatói ellen. A 4., 5-re: Az oskolamester is véghezvitte a maga hivatalát, mind templombeli, mind oskolabeli kötelességeire nézve. Magának sincs az oskolamesternek semmi panassza. Az 6-ra: Botránkozató személyek mások nem taláztatnak, hanem káronkodók taláztatnak, s azokat is név szerint fel nem adák. Az 7-re: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás ugyan véghez nem ment, minthogy a korcsomárosoktól is, kiktől jó egy kevés haszon, még számot nem vettek, de nemsokára az is véghez megyen.

1798

Folytatni kezdtük a Szent Látogatást Februariusnak 6-dik napján [1798.] SzászBonyhán tiszteletes Bód Sámuel atyánkfia és oskolamester Ugrai Márton őkegyelmek idejekben, curator Szabó Sámuel, Takáts Ferentz, Puskás András, mindketten mostani egyházfiak, Asztalos Mihály, Veress Imreh, Pap István, Szabó János, Török Ferentz, Miklós István, ifjabb Tszimadia János s másoknak jelenléteben.¹²²

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes papnak mind maga szent hivatala folytatása kedves és épületes, mind külső magaviselete az ekklézsia előtt dicséretes. A tisztas papnét dicsérik az ő cselekedetei a nép előtt.

A 3-dikra: A tiszteletes atyafi is közönségesen semmi részben nem vádolja hallgatóit, hanem különösen ez a nehézség: Kiss János becstelen szókkal illette a tiszteletes atyafit. Végzés: A bépanaszolt személy hívatassék meg ekklézsia forumára és mind a két fél meghallgattatván, Kiss János ha hibásnak taláztatik, illendőképpen megbüntettessék.

A 4-kre: Az ekklézsia oskolamester őkegyelmének mind kettős hivatallyal folytatása, mind pedig külső illetlen magaviselete ellen panaszol. Végzés: Most az egyszer atyaiképpen a Vizsgáló Szent Széktől mindenekről megintetik. [13.] Ha szót fogad és magát megjobbítja, jó a jó. Külömbben ha továbbra is magát megjobbítani nem igyekezik oskolamester őkegyelme, a következő Visitation illendő büntetését elvészti.

Az 5-re: Botránkozató személyek nincsenek. A 6-kra: Az ekklézsia jövai épségben vagynak. A 7-dikre: A számadás nincsen elkészítve, véletlen és dördületlen esvén a Szent Visitationnak megjelenése. Végzés: Mentől hamarabb a curator a számadást elkészítvén, jó móddal a megvizsgáltság végett szolgáltatassa a tiszteletes esperest úr kezéhez.

Megjegyzés: Praetendálván emeritus curator, Kozma János őkegyelme a bonyhai reformata ekklézsián mintegy 80 - nyolcvan magyar forintokat, erre nézve az irt emeritus curator költsége és praetensioja ellen ada a nevezett ekklézsia a Szent Visitatio eleiben egynéhány pontokból álló difficultasokat, melyeket a Látogató Szent Szék megolvastván, közöltetett Kozma János őkegyelmével a difficultasok seriesse oly véggel, hogy azokra megfelelően, írásba adja a concernens papi tisztség eleibe. A difficultasok seriessét pedig köteleztetik Kozma János őkegyelme a curatornak visszaadni.

¹²¹ KükEhmLvt prot. II/5. 439.

¹²² KükEhmLvt prot. II/6. 12–13.

Megjegyzés: Asztalos Mihály régtől fogva adóss lévén a bonyhai reformata ekkleziájának mintegy 80 - nyolcvan magyar forintokkal, parancsoltatik szorosan a curatornak és az ekkleziája hiteseinek, hogy Asztalos Mihállyal két nyolcadnap alatt számot vetvén, kötelezzék Asztalos Mihályt, hogy az ekkleziájával megbékélték és mentől hamarabb az irt adósságot lefizesse. A 8-kra: Egyházközségnek bécskettettek iffjabb Kiss János és Lőrintzi Ferentz.

1799

Januariusnak 22-dik napján megvizsgáltatt a sz[ász]bonyhai reformata nemes ekkleziája tiszteletes Albisi Bod Sámuel kedves atyánkfia és oskolamester Ugrai Márton ökegyelme idejében, megtisztelték vala a Látogató Szent Széket jelenlétekel közcurator Lakatos Ferentz, egyházközség Kiss János és Lőrintzi Ferentz, ezeken kívül: Török Ferentz, Kiss István, Szabó János, Sütő János, Szabó Ferentz, Asztalos András és Jáger Sándor.¹²³

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi jó pap és emberséges ember módjára viseli magát háza-népestől.

A 3-kra: A hallgatók is illendő becsületét a tiszteletes papnak megadják. Nehézség: Panaszul adja fel a tiszteletes pap, hogy a búzáberét a hallgatók igen vontatva, három-négy nap alatt szolgáttatják bé. Végzés: A tiszteletes atyafi, a két méltóságos gróffi udvarral egyetértvén, tétetessen olyan parancsolatot, hogy a hallgatók mihelyen a dézmát béviszik az udvarba, a magokét hátrább hagyván, legelsőbben is a tiszteletes pap bérét szolgáltatassák bé. A curator és egyházközség tartozó kötelességeknek esmérjék hordáskor az asztagrakás körül segítségül lenni. Azok, akik a rendelt napon és órán bé nem hozzák a gabonát, egy-egy forintig büntetessenek az engedetlenségért.

A 4-kre: Az oskolamestert sem vádollya az ekkleziája. Az 5-kre: Külömbben ökegyelme sem panaszol, hanem ez a nehézség: A mesteri bérhez tartozó pénzbeli fizetésecskét el akarják tartani a hallgatók. Végzés: A rendes bér beszolgáltatása mellett fejenként minden gazda a harangazó kenyeret és 5 - öt pénzt esztendőnként tartoznak befizetni az oskolamesternek.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. A 7-kre: Az ekkleziája jovaiban kár nem tapasztal[ta]tik. Meghatározás: Amint régen, úgy ezután is az ekkleziája hetein árultatandó bor sepreje az ekkleziájáé, nem pedig a curatoré leszen.

1800

Februariusnak 9-dik napján visitáltunk a sz[ász]bonyhai reformata szent ekkleziájában tiszteletes Albisi Bod Sámuel kedves atyánkfia és oskolamester Ugrai Márton ökegyelme idejében, jelen voltanak a Szent Visitation közcurator Szakáts János, Sütő János és Jáger Sándor egyházközség, ekkleziája hitesei Kiss István, Asztalos Mihály, Szabó János, Asztalos András, Lakatos János, Török Ferentz, ekkleziája más közönséges tagjai: Lakatos Ferentz, Miklós András, Szabó István, Tszimadia János, Kozma János, Szabó Ferentz, Nagy András, Puskás György, Kiss János, Tsebi István, Tsebi György, Bartha József, Nagy György és mások is feles számmal.¹²⁴

Az 1-re és 2-kra: Találkoztak a hallgatók közül nevezetesebben három, akik ellenségesképpen, megveszett indulatból, visszakiáltó lelkiismerettel, minden fundamentom nélkül egy és más költött, haszontalan vádokkal kívánták terhelni a tiszteletes papot, holott ezeket kivéve az ekkleziája több becsületes tagjai bizonyítások szerént a tiszteletes atyafi, a közelebb tartott Visi-

¹²³ KükEhmLvt prot. II/6. 47.

¹²⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 75–76.

tatio után is az Úr munkájában híven és serényen eljár. Külsőképpen is mindezideig tiszteletes házostársával együtt feddhetetlen életű.

Az 3-kra: A tiszteletes atyafi sem panaszol a hallgatókra közönségesen, hanem akik most minden igaz ok nélkül vádaskodtak ellene, ezelőtt is ottan-ottan bosszúsággal illették. A 4-kre: A tiszteletes atyafi panaszolgya oskolamester Ugrai Márton ellen, hogy a múlt nyáron egy vasárnapon déleesti isteni tisztelet után a papi háznál szemtől szembe illetlen beszédekkel illette, nevezetesen 1-mo: Hogy a tiszteletes papnak hitiért semmit sem adna. 2-do: Hogy a tiszteletes papnét lekofászt. Végzés: [76.] Feladattatik ezen cselekedetért oskolamester őkegyelme büntettetés végett a Partialis Szent Synodusra.

Az 5-kre: Oskolamester őkegyelme is mind kántori, mind tanítói hivatalában, amennyire lehet, el szokott járni. Nehézség: Oskolamester őkegyelme a maga házánál táncot csinált és más falukba is táncolt. Végzés: Ezen cselekedete is csak addig leszen elfelejtve, míg a Partialis Szent Gyűlés meg leszen ejtve.

A 6-kra: Semmi nevezetes panassza nincsen az oskolamesternek az ekklézsiára. A 7-kre: Kiss Anna nevű személy, aki parázñaságával okot szolgáltatott a botránkozásra, admoneáltassék, hogy ekklézsiát kövessen, külömbben a templomból kitiltattatik. Másoknak is, akik efféle cselekedetekkel botránkoztattak, olyan rendelés tétessék, hogy két nyolcadnap alatt magokat kitisztítsák a rossz hírből, külömbben kitiltatnak a templomból. A 8-kra: Az ekklézsia külső-belső jovaiba kár nincsen. A 9-kre: A számadás nem lévén készen, a curator mentől hamarább elkészítse és revisiora vigye a tiszteletes notarius úrhoz.

A bonyhai templom

BÚZÁSBESENYŐ¹

1650

Visitatio filialis Besenyőiensis anno et die praenotatis [1650. die 31. Januarii].²

Szakáts János bíró, Philep Ferentz egyházfiú, Philep István, Philep János, Nagy György jurati cives examinati.

Vagyon készpénzek Philep Ferentznél ft. 14 dr. 50. Adósság: Nagy Philep Istvánnál dr. 39, Phülep Jánosnál ft. 1, Sós Mihálynál dr. 55, Phülep Ferentznél dr. 75,³ *solvit*. Phülep Györgynél ft. 2 dr. 50., Bak Istvánnál ft. 3 dr. 48. *Ez fenn vala*. Demeternénél ft. 1, Nagy Györgynél ft. 1 dr. 50.⁴ Az megye a prédikátor háza körül való kerteket aratásig meghcsinállya sub poena ft. 12.

1651

Visitatio Besenyőiensis die et anno praenotatis [1. Martii 1651.] facta in ministerio praenominati pastoris [Michaelis Naményi].⁵

Szakáts János bíró képe, Phülep Ferentz egyházfiú, Phülep István, Phülep János, Nagy György, Batzon István, Fekete János, Batzon Balás cives jurati, examinati. Vagyon készpénzek ft. 13 dr. 10. Vagyon a falunál mostani adósság ft. 1 dr. 10. *A régi adósságot kell keresni az 1650. esztendőbeli Visitatio után.*⁶

1653

Visitatio Beseniensis facta in anno 1653. die 10. Decembris in ministerio Valentini Kézdivásárhelli.⁷

Judex Sós Mihály, aedilis Szakáts János, cives öreg Philep István, kis Phileph István, Philep János, Bacsoni István, Fekete János etc. Vagyon készpénzek ft. 15, 35. Vagyon egy [...] pénzének [...].⁸

1676

Proventus et bona ecclesiae Besenyőiensis.⁹

Pagus pendit annuatim pastoris: 1. Gelimas tritici tres, avenae duas, avenae desiderata dr. 12. 2. Lignorum plaustrum. 3. Denarios octo quivis conjugatus. 4. Panem solidum propulsus campanae excitatione. 5. Copulationis praemium dr. 8, vel plaustrum lignorum. 6. Baptizationis panem cum gallina. *Vide infra pagina 318.*

¹ 1658-ig Kerelő filiája volt.

² KükEhmLvt prot. II/1. 17.

³ Az egész sort kihúzták.

⁴ Az előbbi négy sort kihúzták.

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 36.

⁶ Az egész sort kihúzták.

⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 55.

⁸ A hiányzó rész olvashatatlan.

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 32.

Bona parochialia: Diel Mária, nemzetes Sárpataki Mártonné asszony adott az ecclesianak egy gyalcs abroszt, kötéses, az közepi körül csipkés. Fekete Györgyné asszonyom adott egy kis aranyfonallal varrott keszkenőt.

Bona ecclesiastica: 1. Tria prata, quorum hoc infra pontem Sibo vel Siko. Vicinio ei juncta sunt supra pons Siko, infra subditus Francisci Jármái, a dextra Michael Soos, a sinistra via regia. Istud sub vineis, vicini eius sunt ante Franciscus Jármái, post agger lacus dextrorsum Stephanus Baczon, sinistrorum agrorum terminationes.

Illud versus terminum communem. Supra Stephanus Baczon, infra Franciscus Jármái, a late-re dextro fossa quaedam, a sinistro autem via communis vicina illi sunt. 2. Cantarus et discus stannei duo. 3. Poculum argenteum. 4. Mappa mensae in templo instratat. *Gógányba adták.* Linteam pulpito adiacens. 5. Campana exilis. 6. Linteam syndoneum. *Szegénynek adták.* 7. Cantarus stanneus pro baptizazione destinatus. 8. Mappa syndonea.

Georgius Fekete obtulit sudarium. Spectabilis ac generosa domina Elizabeta Jármái, spectabilis a generosi domini Martini Sárpataki relictá, in usum ecclesiae contulit tapetem 3. *Generosus dominus Graszai Farkas 1688 obtulit ecclesiae cantharum stanneum justa vini capientem.*

1677

Anno 1677. die 4. Januarii [Visitatio facta] Besenyőini in ministerio reverendi Georgii [...], praesentibus incolis his: Stephano Kis, [...], Georgio Fekete, Johanne et Stephano [...], Demetro Philep, Michaelae Nagy.¹⁰

Pastor commendatus satis. Pecunias paratas habent ft. 34 et [...] justam usuram reportantes nec non 50 promissas a conjuge generosa generosi viri Francisci Jármái nomine, Catharinae Nagy ad campanae emtionem.

1678

Visitatio facta die 13. [Febrarii 1678.] Besenyőini totum diem.¹¹

1680

Anno 1680. die 27. [Januarii] Besenyőini.¹²

1681

Anno 1681. die 13. Januarii Visitatio facta Besenyőini in ministerio reverendi domini Stephani Naményi.¹³

Ubi multa tristia comperti sumus resto pastoris etc.

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 55.

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 70.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 83.

¹³ KükEhmLvt prot. I/2. 90.

1682

*Visitatio facta Besenyőini 1682. die 5. Februarii in ministerio
reverendi domini Stephani Naményi.¹⁴*

1683 ■ január

*Visitatio facta die 7ma Januarii [1683.] Besenyőini in ministerio
reverendi domini Nicholai Váradi.¹⁵*

1683 ■ december

*Eodem die [8. Decembris 1683.] Besenyőini in ministerio
reverendi domini Nicholai Váradi.¹⁶*

Ubi querelae multae. Praesentibus Georgio Nagy, Johanne Fekete, Stephano Fekete.

1685

*1685. 26. Januarii Visitatio facta Besenyőini in ministerio reverendi domini Michaelis Disnőji,
judex Martinus Fülep, aedilis Stephanus Filep, jurati Nicolaus Filep,
Johannes Filep, Johannes Fekete, Georgius Fekete,
Michael Baczon, Stephanus Filep.¹⁷*

Kézpénzek vagyon ft. 43 dr. 62.

1689

*Visitatio facta Besenyőini 1689. die 13. Januarii in ministerio Joannis Enyedini,
civibus praesentibus Joanne, Stephano et Michael Fekete, Michael Nagy.¹⁸*

Pénzek vagyon ötven forintyok, több is valamivel. Kerelőről itt voltanak Nagy János. Úgy gondollyák, hogy hat – 6 forintyok vagyon nemzetes Simon György uramnál.

1690

*Anno 1690. die 25. Februarii Visitatio facta Besenyeini, praesente
pastore Johanne Enyedi et civibus quibusdam.¹⁹*

Ubi nihil annotatu dignum, ut etiam in praecaeteris ecclesiis factum. Itaque Visitatio in caeteris ecclesiis interrupta et ommissa est et ob injuriam temporum in annum 1692 relata est.

¹⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 100.

¹⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 105.

¹⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 112.

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 128–129.

¹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 154.

¹⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 162.

1692

Anno 1692. die 7. Februarii Visitatio facta Besenyeini in ministerio reverendi domini Stephani Aknai, praesentibus civibus Johanne Fekete, Georgio Fekete, Michaelae Nagy.²⁰

Szentegyház szükségére való pénznek felszedésére és bizonyos számban való beadására a kezesek által ígérték magokat, hogy bizonyoson beszolgáltatták.

1694

Visitatio facta Besenyeini anno 1694. die 25. Januarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Aknai, praesentibus civibus Johanne Fekete, Georgio Nagj, Georgio Fekete etc.²¹

Az ecclesianak kiadott pénzének intressit mindenkor annak idejében felszedik.

1697

Anno 1697. die 7. Februarii Visitatio facta Besenyőini in ministerio reverendi viri domini Johannis Radnóti, praesentibus civibus Georgio Fekete, Georgio Nagy, Johanne Fekete, Johanne Philep et caeteri i[n]colae].²²

Pastor bene recommendatur cum sua familia.

1698

Anno 1698. die 28. Januarii Visitatio celebrata Besenyeini in ministerio reverendi viri domini Johannis Radnóti, praesentibus civibus 1. Georgio Fekete, 2. Michaelae Nagy, 3. Michaelae Philep, 4. Johanne Philep, 5. Andrea Sós.²³

Az besenyei ecclesia adott az templom mellett az régi parochialis fundusból egy darab házhelyet Bodoni LukácZ Jánosnak, azmelyre házat is épített. Illyen formán adta néki az ecclesia, hogy minden esztendőn adjon az ecclesia számára egy-egy forintot és az praedikátor házához is tartozzék kaput csinálni, de úgy, hogy az ecclesia tartozzék vesszőt és kapuallj fát odavinni. Ha pedig LukácZ János meg találna halni és az felesége s gyermekei ott az ecclesia földén akarnak lakni, hasonlóképpen tartozzanak az fenn meghírt egy-egy forintnak megadásával és az kapu csinálásával.

1700

Visitatio facta Besenyőini anno 1700. die 27. Januarii in ministerio reverendi viri domini Johannis Radnóti, praesentibus civibus: 1. Martino Szabó, 2. Georgio Fekete, 3. Michaelae Nagj, 4. Stephano Fekete, 5. Johanne Phülep.²⁴

Imponáltuk az besenyei ecclesianak, hogy mind parochia és templom kívül való romladozó-sokot megépítsék, mind az házzal együtt, mert másképpen brachium által való büntetést, az 12 forintokat, exequálljuk rajtok.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 168.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 182.

²² KükEhmLvt prot. I/2. 243.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 255.

²⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 290.

1701

*Visitatio facta Besenyeini anno 1701. 19. Januarii in ministerio reverendi viri Johannis Radnóthi, praesentibus iudice Johanne Nagy Philep, aedili Martino Kis Fekete, Georgio Fekete, Johanne Fekete, Michaele Nagy etc.*²⁵

Qui omnes aequaliter de pastore optimum testimonium protulerunt. Amely öt forintak felől (mellyet széna árában attak Vásárhelyre) controversia forog, intra quindenam igazítsák el törvény szerént, ha hol nem, amelyik fél convincálódik, az ecclesiat contentállyá, vagy jó kezeset állítson rólla, hogy ezután interessével adgya az ecclesianak. [317.] Használóképpen Nagy Sigmondnak adatt három forintról tegyenek igazítást a kezesek Filep Mihály, Kis Filep János, ifjú Filep István intra quindena, secus kárt vallanak, ha engedetlenkednek etc. Eddig az ecclesia két-három úttal is az ecclesia pénzét hol egy, hol más szükségére költegette, az eddig valót elengedgyük, úgy mindazáltal, hogy ezután azt fel ne tegyék, hanem ha rendkívül való szükség kényszeritené, és másként sem egy úton, sem más után szükségeket nem orvasalhatnak.

A praedikátor Bakó Pál uramtúl sok bosszúval, gyalázzattal illetetik, itt való maradását is ellenzi, sokszor megesküvén rajta, hogy többé ott meg nem marad. Ugyan Bakó Pál uram a temetőhelytől is eltiltatta, magak hatalmak által oda ne merjenek[!], mert ott rosszul járnak, holott mind Nagy András, mind Rác Mihály megengedték, hogy oda temetkezzenek.

Deliberatum: Mivelhogy a község sokkal adós a parochusnak, végeztük azért, hogy akik adóssak, megfizessék, az egyházfia felszedgye sub poena ft. 3. melyet is exigállyuk sine commiseratione. Végeztük azt is, hogy az egyházfiúnak mindenik szavát fogadgya, az igazságból magát ki ne vonnya, bosszúval ne illesse, velle ok nélkül ne veszekedgyék sub poena ft. 3. mivel[318.]hogy az egyházfia egyedül magátul mindenre elégtelen s erőtelen, a bíró eskütyeivel legyen neki assistentiával sub poena ft. 2.

Visitatores reverendus dominus senior Stephanus Gönczi, Johannes Diószegi, Samuel Verestói. Mivelhogy a besenyeiek a sokszori intéssel nem gondolván, kényszerítettük [!] marhájokat elhajtattni, megtekintvén azért sokszori instantiajokat, Sz[ent]Pálról marhájokat visszabocsátottuk úgy, hogy esztendőre mind a templom körül, mind a parochialis ház körül egészen jó sátoras kerteteket csináljanak sub poena ft. 12, amelyre kezeket beadák haton a besenyeiek etc.

Eddig a besenyeiek a parochusnak a harangozásért egy-egy kenyert és nyóc-nyóc pénzt adtak, a mostani visitálásban alkuvának úgy meg, hogy ezután minden ember, akinek szőlője van, öt-öt ejtel mustat adgyan a kenyérért és a pénzért, akinek pedig szőlője nincsen, s nem szereshet mástól is, a régi fizetést adgya meg. Erre pedig magok önként adák magokat, sőt magok munkálódrák, amelyre kezeket is beadták.

Úrasztali kehely –
16. század vége

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 316–318.

1703

Anno 1703. die 7. Martii Visitatio facta Besenyeini, praesente aedili Martino Fülöp, Georgio Fekete, Michaelae Fekete.²⁶

Post multas contentiones est reconciliata ecclesia cum parochio, impositum illis sub poena 3 ft. ut aedili obediant proventusque ecclesiae sub poena 12 ft. procurent, restituant.

1711

Visitatio facta Besenyeini anno 1711. die 28. mensis Maji, praesentibus Paulo Fekete aedili, Martino Dávid judice, Johanne Bak, Martino Sós, Georgio Philep, Stephano Philep juratis, tempore reverendi pastoris Johannis Radnóti.²⁷

Bona ecclesiastica, quae supra non sunt assignata: Szabó Mihály adott edgy ónnányért. Fekete Miklósné Szép Ersók adott edgy sűrű veress fejtős sáhos párnahajat. [432.] Edgy darab praedicállószekekre való kék posztó.

Deliberatum: Léven a b[úzás]besenyei reformata ecclesianak mind a korcsomárlás arendaja pénze, mintegy harminckét ~ 32 forint, a közönséges b[úzás]besenyei falunál, azomban közelebb levő ecclesia pénze is léven kiadattatva felessen azon említettett falubeli specialis emberek-nél. Imponálly a Szent Visitatio mind a mostani egyházfiúnak, mind pedig az erogáló régibb edgyházfiaknak (akik életben vadnak) a bírakkal együtt igen serio, hogy azon említettett két rendbeli pénzét az ecclesianak igen szorgalmatossan procurállyák, és bizonyos terminusra, úgy-mint a Szent Társaságnak ez esztendőben következendő őszi Partialissára fel is szedgye és a Partialisnak számban adgya, külömben a Szent Generalisnak néhai, Marosvásárhellyen végzett deliberatuma szerint a magok bonumokból tétet az ecclesianak contentumot a Szent Partialis.

1712

1712. 25. Februarii Visitatio in Besenyő in praesentia reverendi domini Johannis Radnóti parochi, aedilis Pauli Fekete, judicis Johannis Bak, juxta hos Martini Soos, Martini Dávid, Georgii Fülep, Petri Kis.²⁸

Examinati: I. De parochio, de lignis et convectioni frumenti, salari. Deliberatum: Admonendus.

II. De plebe: 1. Nánási János mostani feleségével, Damakos Katával, mivelhogy tisztátalanul költ össze, ecclesiakövetésre kéredzének és az felesége sponte ígéri magát, az pápistaságot elhagyja, s vallásunkra áll, mivelhogy ezelőtt két esztendővel is itt szolgálván Kis Péter atyánkfánál, és akkor is bejárt és ígerte magát, ut omnes testantur. Deliberatum: Admittálatnak. 2. Cinteremből kiszakadt, kicsid ecclesia földén lakó Lukács András[t] füstpénzre kénszeríti a falu. Deliberatum: Nem engedtetik, hogy füstől adózzon. Adgyon ft. 1 (mint eddig) ecclesia számára, ezentúl 30 veder bort is kiároljon.

III. De bonis ecclesiae: Adsunt integre sacramentalia. Pénzbéli adósságokról van lajstromok, ad annum 1708, de 1709, 1710 pestis miatt nem kereskedhettek. 1711 esztendőbeli korcsomárlásnak hasznát még be nem szedték, az búza is csépletlen. Admoneáltatik, felszedgyék. Jelen van pénz ft. 3,84.

²⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 382.

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 431–432.

²⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 453.

1713

*Visitatio in reformatā ecclesia Besenyeiensī 1713. 31. Januarii, praesentibus parochō reverendo domino Johanne Radnóti, edillis Paulo Fekete, ezek mellett bírō Fülep Mihály, Fülep György, Fülep Márton, Fodor György, Fülep István, Soos István, Fekete István.*²⁹

Jurati, examinati: De parochō: Laudatur de multis, sed accusatur, quod capita non legat, filiolas non instruat. De plebe: Calumniator: Kovács Samu ecclesiat nem követett. Parochus de accusatione excusat se qua admonitus [...]. Plebem accusat quod priorem zelum remiserint. Calumniatores: Kovács Sámuel az praedicator[t] teremttével szidta, Dellei István az praedicatorrt ördög szülötte lelkűnek szidta.

Restantia az praedicatornak feles van, parochia körül sok az fogyatkozás. Nagy György Jutkáért Dellei István intercedált, hogy vegyük be ecclesiankba, mert csak elcsalták volt. Előjövén Jutka, szabad akarattya szerént megköveté az Istent és magát ecclesiankba beadá.

Deliberatum 1.: Dellei Istvánt az praedicatorral ezelőtt itt való Semipartialis megbékéltette volt (azmint attestálnak), azt helybe hadgya az Szent Visitatio. Deliberatum 2.: Az cinteremből kiszakasztatott házhelyen lakó ember az ecclesianak adgyon ft. 1, esperestnek is ft. 1. Az praedicatornak dolgozzék 2 nap. [509.] Jelenvaló készpénze van az ecclesianak ft. 18,35. Borból, búzából, mézből szerzették. Valami bor korcsomárlás iránt számot nem adott az egyházfi. Azt mandgyák közönségesen, hogy az faluban széllé vagyon ki az ecclesianak régi pénze circiter ft. 90. Búzája is van az ecclesianak, tudniillik az tavalyi, melyet kölcsön másaknak kiosztottak, circiter metr. 34. Most csépletlen búzajok is van. Méhe is van öt kossárral. Nota bene: Korcsoma arendáját az falu executoroknak Kis Pétertől elhordatta.

Deliberatum 3.: Felszedgyék sub poena. Deliberatum 4: Kovács Sámuel az praedicator házán való hatalmaskodásért 12 forintot fizessen, az káronkodásért kalodába tétessék és ecclesiat kövessen.

Deliberatum 5.: Az egyházfi, hogy jól számot adni nem tud, az adósságokat fel nem szedte, az praedicator kamoráját, kéményét, csűrit és az kerteket is némely helyt meg nem csináltatta, az praedicator fizetését is bé nem szolgáltatta egészen, deponáljon ft. 3. dati. Deliberatum 6.: Az ecclesia az parochialis háznál megíppitse az kerteket, csűrt, kamarát, kémént etc., secus 12 forint bírságban esik, az templomot is zsendelyezzék. Deliberatum 7.: A bort az ecclesia korcsomájára úgy adgyák, azmint másott megvehetik, különben szabad legyen másonnat hozni, bort ne adgyanak.

Deliberatum 8.: Az b[ecsületes] praedicator, hogy az házánál levő, feleségével lakni nem akaró embert sponte ki nem adta (holott hűti tartotta volna), deponáljon ft. 6. Elengedtetett.

Deliberatum 9.: Soos Márton, hogy az feleségét rendeletlenül tractálja, tüzes üszöggel hajigálja, veri, fizessen ft. 2. Ada 1 sajtót. [510.] Hogy káronkodott, teremttével szidta az feleségét, kalodába tétetik és ecclesiat kövessen. Deliberatum 10.: Az praedicator szolgálja, Bereczki Kovács János, az feleségétől való külön lakásért, azmely hűtötlenység, annak törvénye szerént megbüntettetik ft. 12, és erőssen megparancsoltatik, hogy az feleségével úgy lakjék, mint keresztyén házasokhoz illik, különben excommunicáltatik és magistratus kezébe adattatik. Solvit ft. 4. Deliberatum 11.: Nánási Jánosné (tudniillik vide p. 453.) intetik, hogy ígéreti szerént az templomba járjon. Reá is ígéré magát. Visitatoria költ bor justae 23.

²⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 508–510.

1714

A besenyei reformata ekklézsia jovai³⁰

Praedicator fizetése: A nemesség ex beneplacito fizet. A kösség közzül minden házas ember három-három kalangya búzát ad, zabot két-két kalangyát, ha kinek nem lészen, az árrát, amit akkor ér. Pénzt nyolc-nyolc pénzt. Fát edgy-edgy szekérrel. Edgy-edgy kenyeret. Keresztelésért tyúk s kenyér. Esketésért dr. 25. Halotti praedicatioért ft. 1.³¹ Vetést kétszeri szántásban vetnek három köblöt. Adnak hat kaszást. Majorkodó özvegyek, ifjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat.

Praedicatori örökségek: Vagyon edgy kisded, edgy vékás föld az Irotványban, mellynek északról való szomszédgya az ország úttya, napkeletről a lefolyó patak, Besenyő felől Filep István.³² *Ez egészen elveszett. Vagyon a hegy megett egy szántóföld, mellynek vicinussi alól Philep Miklós földé, fellyel vicinusa Philep István földé.*

Rét vagyon nr. 2. Edgyik a Sikó hidnál, mellynek északról való szomszédgya az ország úttya, délről Soos Márton, *mellyet most bír Jármí uram*, napnyugotra a Sárpataki Márton uram réttye. A másik vagyon a szőlő felé az Öv tó kútyánál, mellynek innét való szomszédgya az Új tó gáttya, az erdő felől g. Sárpataki Márton uram, napnyugotról a közönséges szántóföldek végei, napkeletről n[emzetes] Jármí György uram.

Ekklézsia jovai: Harangok nr. 2. Úrvacsorájához való edények: Vagyon edgy kisded ezüst, kívül-belől aranyas lábas pohár. Két ónnkanna, ejtelesek. Két óntánnyér. Abraszok nr. 3. Edgyik gylcs, öt szép virágos recetábla benne, körül penig csipkés. A másik gyapottgylcs, a közepin kötés vagyon, a két végin csipkécske. *Harmadik sáhos.* Keszkenő nr. 2. A edgyik patyolat, fe[51.]jér cérnával és szkófiummal varrott, a közepin bötük vadnak. A másik is patyolat, elegyes selymmel varrott. Kendők nr. 2. Edgyik gylcs parasztkendő. A másik penig vászon. Edgy szép dufla szűnyeg. Edgy kis keresztelőkanna. A praedicáló széken kék posztó.

Régi parochialis fundus, mellynek a templom felől való szomszédgya g[róf] Sárpataki Márton úr részére való hely (amellyen régen az oskolamester háza volt, amelyen cserélték a mostani parochialis fundust) délről désfalvi Túróczi rész.³³ A cinteremből kiszakasztott kisded örökség túl a templomon, amely most ekklézsia földének neveztetik, amelyen ekklézsia embere lakik.

Ismét vagyon egy pusztá házhely, melynek dél felől való szomszédgya Gyulafi rész jobbágyház, észak felől SárPataki Márton uram jobbágyháza. Néhai Ádámosi Susánna adott ezen szent ecclesianak egy kétejteles, négyszegeletű virágos ónpalackot az reformata ecclesianak számára, mely Isten előtt légyen örök emlékezetben. Signatur anno 1738. die 6^a currentis mensis Januarii.

1714 ■ február

Visitatio anno 1714. die 7. Februarii in ecclesia reformata Besenyeiensi, jelen voltak tiszteletes praedikátor Pulcherecz Mihály uram, egyházfiú Dellei István, Kis Péter, Márton Mihály, Phülöp Márton, Soos István, Bak György, Bak János eskütt emberek.³⁴

A praedikátor felől mindenekben jó tanúbizonyságot tesznek. Fekete Márton és Imre János s mások is lehetnek, kik a becsületes besenyei parochusnak contemtusával Sz[ent]Pálra járnak

³⁰ KükEhmLvt Conscri. 1714. 50.

³¹ Az előbbi összeget kihúzták, és ezt írták be helyette: *Most adnak dr. 48, minthogy mind lekaszálják a rétet.*

³² Az egész mondatot kihúzták.

³³ Az egész mondatot kihúzták.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 13.

cultusra. Kis Péter és Phülep Mihályné iránt egymással való paráználkodásnak gyanósága vagyon. Deliberatum: Kis Péter és Phülep Mihályné a tisztátalanságnak gyanóságátul intra quindenam tisztítsák magokat, alioquin excommunicálatnak.

Készpénze vagyon az ecclesianak ft. 2,77. Pénzbéli adóssága vagyon ft. 104,44. Item a falunál korcsoma arendaja ft. 3. Bora de praesenti vagyon urn. 36, búzája gel. 20. Vagyon tizenegy – 11 véka búzavetése. Búzábeli adóssága vagyon az ecclesianak metr. 35. Méhe alvearium 9 a falunál. A kerelei reformata ecclesianak készpénze ft. circiter 36. Búzája de praesenti vagyon metr. 10.

Causa levata providi Kis Péter de Besenyő tanquam Actoris contra et adversus conjugem suam, Elizabetham Kopán tanquam Inctam ratione impossibilis cohabitationis. Actor expetit divortium propter has rationes: 1. Mivel nyavalyás, nyomorék. 2. Külömben is az házassági életre alkalmatlan, nem lévén férjfiú keze alá való. Az Incta nyavalyáját nem tagadja, de hogy férjfiúhoz alkalmatlan legyen, ezt tagadgya. Actor expetit exmissionem. Deliberatum: Datur exmissio.

1715

Visitatio in reformata Besenyeiensi et Kereleiensi ecclesia. Jelen volt a parochus tiszteletes Pulcherecki uram, más részről pedig a hallgatók közül besenyei egyházfiak Dávid Márton és Lukáts András, kerelei egyházfa Barta István, falusbíró Besenyőben Kis Péter, Lukáts András, Philep György, Fekete György etc.³⁵

A praedikátor felől tisztességes recommendatiot tésznek. Kis Péter Phülep Mihálynéval (noha erről az elmúlt Visitatiokor is admonitioja volt, de azzal nem gondolván) mindeddig botránkozató társalkodását vele continuállyá, sokadalomban, malomban étszaka is edgyütt járván véle.

A praedikátornak kevés restantiaja vagyon künn. Készpénze az besenyei ecclesianak ft. 3,16. Item bor kereseti az ecclesianak ft. 12,2. Adósságpénze azon ecclesianak ft. 111,49 pénz. Mellynek restantia interesse vagyon ft. 9,80 pénz. Búzábeli adósság metr. 35. Ennek interesse metr. 10 és 12 ejtel. Jelenvaló búza metr. 7. Búzavetése metr. 6. Dávid Márton adós musttal urn. 8. Dellyei István törökbúzával metr. tizennyolcadfél.

A kerelei ecclesianak vagyon készpénze ft. 23. Pénzadóssága ft. 17, búza adóssága 15 véka. Radnóthi uramnak még itt sok restantiaja vagyon.

1. Deliberatum: Kis Péter, minthogy magát nem tartotta az Szent Visitatio és Partialis intézéshez, magát sem nem tisztította, sem pedig Phülep Mihálynéval való botránkozató társalkodásátul nem abstineált, sőt vele malomban, sokadalomban étszakának idején is edgyütt járt, azért a tavalyi deliberatum szerint mindketten excommunicálatnak és tisztek kezekbe adjudicálatnak. Relaxálódott az excommunicatio. [31.] 2. Deliberatum: Mivel az b[ecsületes] ecclesia az sokszori admonitiohoz nem volt engedelmes, sőt az ecclesiai censurával, úgymint az suspensioval semmit nem gondolván, tiszteletes Radnóthi uram fizetését be nem szolgáltatta, azért az Szent Visitationak tetszett, hogy az ecclesian mediante brachio, az tavalyi egyházfiak marháját elhajtátván, essen executio.

³⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 30–31.

1717

*Visitatio facta in anno 1717. die 1. Februarii in ecclesiis reformatis Besenyeiensi et Kerelejseni, praesentibus reverendo domino Michaelae Pulkeretzi ministro ejusdem ecclesiae, civibus vero Michaelae Szabó aedili, Stephano Dellei, Paulo Fekete, Georgio Fekete, Stephano Philep etc.*³⁶

Reverendus dominus minister sat bene ab ecclesia commendatur. Kis Péter avval adatik ki, hogy mindennyi sok admonitio és reprehensio után is ahhoz az házhoz jár, aholott Philep Mihályné lakik, ez is odajár Kis Péter házához.

Fizetésében vagyon valami, kivált zab, hátra, fája is a praedikátornak. Kerelön is van hátra valami. Az ecclesia házában való lakó, a végezés szerint cursust el nem viszen és ami dologgal tartozik a praedikátornak, egészlen el nem követte. Sós Márton bért nem akar adni a praedikátornak. A rossz kerteket is elhordgyák, mikor helyébe jót építenek.

A hallgatók restek a cultusban. [59.] Néhol a cinteremkert nem jó. Imre János része. Kézpénze de praesenti az besenyei ecclesianak ft. 2 dr. 60. Bor kereseti ft. 26 dr. 38. Pénzbeli adóssága ft. 113 dr. 88. Annak interesse ft. 19 dr. 79. Búzabeli adósság cub. 15 metr. 1½. Dellei Istvánnál török-búza adósság metr. 17 oct. 8. Fekete Pálnál vagyon ecclesia pénze ft. 21 interessre.

1. Deliberatum: Az ecclesia földén lakó ember az ecclesianak tartozik kikorcsmárolni bort urn. 30 esztendőnként, a cursust is elvinni mindenkor és egy forintot adni minden esztendőn.

2. Deliberatum: Nem gondolván sem admonitioval, se tiszt uraimék censurajokkal besenyei Kis Péter, hanem mégis Philep Mihálynéval vagyon conversatioja, mert, amint az ecclesia kiadgya, mégis Kis Péter oda jár azon asszonyhoz, az asszony is Kis Péter házához az ecclesianak nagy botránkozására. Azér méltóknak ítéllyük arra őket, hogy mindketten magistratus animadvertállyon ellenek és erre nézve a magistratusnak elejibe is adgyuk.

3. Deliberatum: Az egyházfiak megérdemlenék ugyan a büntetést, hogy még egészen bé nem szolgáltaták praedikátor uram zabját s fáját, de most elengedgyük. Hanem intyük büntetés alatt, másszor Visitatioig minden bérét a praedikátornak bészolgáltatassák, a mostani restantiakat is Partialisig felszedgyék. A cinteremkert ahol rossz, megcsináltassák. Sós Mártonnak penig imponáltatik sub poena, a praedikátornak egész fizetést adgyon. Az ecclesia penig egyházfiat tegyen tizenkét forint bírság alatt. A cultusban penig ezután buzgóbbak légyenek.

1721

*Visitatio peracta in ecclesia reformata Besenyeiensi tanquam matre et Kereleiensi ut filia anno 1721. die 25. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Blasio Zágoni, ab alia aedituo Stephano Dellei et altero Sigismundo Incze, incolis Petro Kis, Johanne Pataki, de Kerelő Stephano Sóós et aliis.*³⁷

Auditores de reverendo parochio bene reminiscuntur, praeterquam leányokat nem chatechizál. Kováts Sámuelné és Debreczeni Györgyné gyanós személyek.

A parochia körül lévő alsó kert nem jó, úgy a közkert is, kút sincsen a parochian, sem pedig veteményes kert. A kamara is tapasztatlan, az ház körül lévő töltés is tapasztatlan. A kémény is seprést kíván. A pajta is rossz. Kerelön az egyházfi feleségét kiadták paráznasággal. Az ecclesia korcsomájára possessorok s más oláhok korcsomát kezdettek. Az ecclesia fundusán lakó zsellér

³⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 58–59.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 89–90.

házbért nem akar adni. A gróf Sárpataki Keresztes Márton uram öngyásága jobbágyátul zálogosítottatott 3 földet az ecclesianak abalienálódott.

Készpénze a besenyei ecclesianak vagyon ft. 1,98. Pénz adóssága azon besenyei ecclesianak ft. 155,14. Interes pénz restantiaja ft. 47,99. Búza adóssága cub. 15, 1 véka. Interes búza restantiaja cub. 4, 1 véka 12 ejtel.

A kerelei ecclesia pénzbeli adóssága ft. 52,65. Ennek interes restantiaja ft. 20,40. Lőrinczfalván lakó Simon Péter és Barta Istvánnál vagyon egymás kezességére vött pénze a kerelei ecclesianak ft. 10.

1. Deliberatum: Az besenyei tavalyai egyházfiak, mivel az parochia körül lévő romlásokat, úgy a szomszéd közkertit is, melly miatt a dominus parochusnak kára is esett, nem reparáltatták a bírakkal, ez okon tiszteken való el nem járásokért a nemes vármegyének végezése szerint büntettetnek. Insuper admoneáltatnak, minden ruínakat megépíttessenek, a kutar megásassák s kirakassák. Az ecclesianak búzáját és annak interessét ez esztendőben felszedgyék, [90.] úgy a pénznek is interessét, ahol pedig az capitalis pénz káros helyen volna, azt onnan felszedvén, jobb helyre elocállyák, a felszedett pénzből pedig az egyházfiak az haranglábot megépítsék.

2. A kerelei ecclesia egyházfia is intettetik, azhol káros helyen volna az ecclesia pénze, felszedgyék s jobb helyre tegyék. Szedgye fel az interest is és mindenekről annak idejében számot adgyon. Azonban a cimiteriumot körülkertelessen. A praedicator pénzbeli restantiaját is beszolgáltassa.

3. A régi usus szerint tartsa meg az b[ecsületes] ecclesia a maga privilegiumát a korcsomárlás dolgában, hakik pedig potentia mediante az ecclesia korcsomájára korcsomát kezdenének, a tiszteket requirálván, kivált possessorok iránt procedállyanak articulus szerint. Az jobbágy korcsomárlóknak pedig korcsomájokat impediállyák, cégérjeket levágván. Magok pedig, az ecclesia a korcsomállást folytassa amint illik, jó renddel. Az ecclesia fundusán lakó zsellértől az ecclesia megvégye az 1 forint házbért, a korcsomát az alkalom szerint folytattassa vele, az házát is elpusztulni meg ne engedgye, hanem építtesse véle.

4. A más ecclesiai fundus dolgában végeztetett, hogy a kertnek negyed része cedállyon a lakónak, három rész pedig, ahol maga szereti, a parochusnak. A lakótól járandó 1 forint taxa hasonlóképpen cedállyon az ecclesianak, az 10 véka vetést pedig kétszeri szántásban praestállá az ott lakó a dominus loci ministernek.

5. Minthogy Szabó Mihályért némelyek az ecclesiaból kezesek löttének 3 zálogos földeknek dolgában 9 forintokig, amint az erről való contractusból nyilván megtetszik, melly földek abalienálódtak. Azért tetszik a Szent Visitationak, hogy az contractus szerint vagy a földeket, vagy a 9 forintokat rehabcállyák, alioquin az Szent Visitatio s az szent ecclesia az kezeseken kereskedik.

1722

*Visitatio in ecclesia Besenyeiensi et Kereleiensi tanquam matre ac filia anno 1722. die 24. Januarii, praesentibus reverendo ministro Blasio Zágoni et incolis Michaelae Philep, Michaelae Szilinyi, aedituis Georgio Fekete, Stephano Dellei etc., Johanne Kováts aedituo Kereleiensi.*³⁸

Examinati auditores de pastore suo: Optimo quaeque referunt e kívül, hogy vasárnapokon, midőn az filiaba általmegyen, itt a materben az isteni szolgálat elmúlik. Sós Mihály két feleségű. Szentes Mihály az Isten házát nem gyakorollya. Kis Péter, Fekete Pálnéval egy háznál lakván, gyanóság fért hozzájuk.

³⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 111.

A reverendus ministernek Kerelőn pénz restantiaja vagyon. A kutat is meg nem építették. Pénz adóssága az ecclesianak interessével edgyütt vagyon ft. 205 – kétszázöt. Búzája azon ecclesianak vagyon cub. 15. A kerelei filialis ecclesianak vagyon készpénze ft. 5,10. Adóssága vagyon ft. 65,20.

1. Deliberatum: Minthogy constál B[úzás]Besenyőben lakó Sóós Mihálynak kettős feleségűs paráznasága, per hoc mindketten excommunicáltak, magistratus kezében adjudicáltak, egyszersmind egymástól separáltak mindaddig, míg első feleségével való dolgát via juris el nem igazította.

2. Deliberatum: Kis Péter az Szent Visitatiótul admoneáltatik, Fekete Pál házánál ne lakjék, s onnét távozván, oda azután is ne járjon ecclesia botrányozására. Úgy Kerelőn is Szentes Mihály intettetik, templomba járjon, úrvacsorájával éllyen, alioquin excommunicáltak.

3. Deliberatum: A besenyői és kerelei egyházfiak serio intettetnek, hogy egy napot tévén, ecclesiat gyűjtsenek és az parochianál lévő kutat megépítsék, különben büntetés esik rajtok. Hogy pedig az tavalyi kerelei egyházfiú a reverendus ministernek pénzbeli restantiáját bé nem szolgáltatatta, ezért a nemes vármegye végezése szerint büntettetik s admoneáltatik, hogy Partialisig a restantiat beszolgáltatassa.

4. Deliberatum: Minthogy az ecclesianak feles pénzadóssága vagyon, inti az Szent Visitatio az [ecsületes] egyházfiakat, hogy a capitalis summanak interessét szorgalmatosan felszedgyék, búza, törökbúza adósságot felszedvén, a templomot reparáltassák, belőle az templomon a praedi-cállószék iránt nagyobb ablakot vágatván.

1723

*Visitatio in ecclesia reformata Besenyőiensi tanquam matre et Kereleiensi tanquam filia,
anno 1723. die 23. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro domino
Blasio Zágoni, Stephano Philep aedili, Petro Kis, Stephano Dellei,
Michaele Philep et aliis aliquot incolis.³⁹*

Reverendus pastor de omnibus bene recommendatur. Soós Mihály ecclesia követetlen vagyon. Pap Istók Fodornéhoz jár. Perselybeli pénze az ecclesianak vagyon hft. 2,64 pénz. Pénz adóssága azon ecclesianak vagyon hft. 151,82 pénz. Interes pénze vagyon hft. 45,66 pénz. Házbére vagyon hft. 7. Korcsomabor árra vagyon hft. 12. Adósság búzája vagyon interesen kívül 10 köből. Búza interes vagyon 5 köből, 1 véka.

1. Deliberatum: Sós Mihályt serio inti az Szent Visitatio, dolgát igazítván reconciliállyon, különben meghalván számár temetése léssen. Pap Istók pedig Fodornéval való gyanós társalkodástól s hozzá való járástól el legyen, alioquin excommunicáltak.

2. Deliberatum: A korcsomállás dolgát az Szent Visitatio ez szerint rendelte: Sz[ent] Mihály napjátúl fogva szabad legyen az oláhoknak⁴⁰ is korcsomát tartani Szent Márton napig, attól fogva pedig Karácsonyig csak az ecclesia számára follyan az korcsoma, arra szorgalmatosan gondot viselvén az egyházfiak.

3. Deliberatum: Az parochia körül rossz kertek lévén, úgy az cimiterium körül is rés, ezért a tavalyi egyházfiak a nemes vármegye végezése szerint büntetnek. Adósságát is az ecclesianak, ahol káros helyen van, fel nem szedték. Az mostani egyházfiak pedig intettetnek, az specificált ruina-

³⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 137–138.

⁴⁰ Az előbbi szót kihúzták és föléírták: *falunak*.

kat reparáltassák. Úgy az filiaban is az egyházi az templom zsendelyezését újjíttassa, az cimiterium körül levő kerteket meglészázassák, külömben más Visitation kemény büntetése lészen.

4. Deliberatum: Admoneállyá az Szent Visitatio az curatorokat és egyházfiakat, az ecclesianak adósságit jó rendben vegyék. Ahol az adósság káros helyen vagyon, az capitalis summaival edgyütt interessét felszedgyék, azhol pedig meghagyható, hadgyák ott, interessét esztendőnként felszedvén, s annak idejében mindenekről ratiocinálván. [138.] A kerelei ecclesianak vagyon hft. 45,65 pénz. Interesse vagyon hft. 17,80 pénz.

1724

Visitatio habita in ecclesiis Besenyeiensi matre, Kereleiensi vero filia anno 1724. die 6. Februarii, praesenti ab una parte reverendo parochio Blasio Zágoni, ab altera incolis tum Besenyeiensibus ut pote Stephano Dellei, Michaelae Phülöp, Georgio Fekete, Stephano Sós, tum Kereleiensibus Joanne Pataki, Georgio Balás.⁴¹

Az praedicator hallgatóitól jól recommendáltatik, csakhogy nem catechizál. Eziránt is menti magát, hogy catechizált volna, ha a legények eléjárultak volna. Töviskert az parochia körül levő alsó kert. A templom zsendelyezetlen. Ecclesia földén lakván Túróczi Sámuel uram embere, semmit nem ad róla, edgynéhány esztendőktől fogva. Zsendellyel, deckával, lécekkel adós Túróczi Sámuel uram ecclesia számára, mellyet az ecclesia adott. Kézpénze vagyon az ecclesianak hft. 5,19 pénz. Adósságpénze vagyon azon ecclesianak hft. 178,15 pénz. Bora azon ecclesianak vagyon urn. 25. Adósság búza cub. 15 metr. 2. [160.] A kerelei reformata ecclesianak vagyon pénz adóssága hft. nr. 46,26. Kerelön is az cimiterium kerti lészálatlan.

1. Deliberatum: Amelly zsendelyeket, deszkát, léceket adtak Túróczi Sámuel uramnak, azok akik adták azokat, felszedgyék, ezután pedig semminemű javait az ecclesianak sohova senki mi hírünk, Visitatio híre nélkül ki ne adgyák. Amely zsellére pedig az ecclesianak, úgymint Túróczi uram embere, ecclesia házában lakik, azon zsellért az ecclesia kiküldvén, minthogy ott csak pusztít naponként, más zsellért tegyen annak helyében.

2. Deliberatum: Minthogy az ecclesia adóssága sok helyeken káros helyen vagyon, nevezetesen Fekete Pálon feles adósság lévén, rajta s egyebeken is, ahol ilyen káros helyen vagyon az adósság, az besenyei curator és egyházfia azon adósságokat minél hamarébb felszedgyék s templom szükségére conservállyák sub poena ft. 12, a templomot az jövő tavaszon ilyen felszedett pénzzel építvén. Úgy az kerelei egyházi is intettetik, hogy az káros helyeken levő s eltévelyedett adósságokat kikeresvén s felszedvén, ecclesia ládjába betegyék, az cimiterium körül levő lészálatlan kerteket is meglészázassák.

1725

Visitatio in ecclesia reformata Besenyeiensi anno 1725. die 9. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo pastore Basi[leo] [recte: Blasio] Zágoni, ab altera Petro Kis, Nicolao Philep aedituo, Stephano Dellei, Georgio Fekete, Paulo Fekete, Joanne Imre et aliis aliquot incolis.⁴²

Reverendus pastor respectu vitae et functionis bene recommendatur praeterquam ritkán catechizál. Beretzki György hitetlenül elhagyván feleségét, itt Besenyőben lakik felesége. Kerelön az

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/2. 159–160.

⁴² KükEhmLvt prot. II/2. 181.

fliában Balás György az isteni szolgálatot nem gyakorolja. A reverendus ministernek Kerelón sok pénz restantiai vagynak. A parochia körül az közkert nem jó. Harangláb nincsen.

Túróczi Sámuel uram ecclesia fundusán építtetett házban erőszakosan tartya maga jobbágját. Ugyan őkegyelme 10 sustákat vett ki ecclesia pénzéből. Item az ecclesiátul kért el 1100 - ezerszáz zsendelyt, mely ma is őkegyelménél vagyon. Adósságpénze vagyon a besenyei ecclesianak ft. 180 dr. 62. Adósság búzája vagyon cub. 7. A kerelei ecclesianak vagyon adósságpénze circiter ft. 20.

1. Deliberatum: Bereczki Györgynének férjét földesura megfogatván, az felesége is mennyen utána, itt az ecclesia ne szenvedgye el. 2. Deliberatum: Az besenyei mater- és kerelei filialis ecclesiabeli egyházfiakat inti az Szent Visitatio, az besenyeiek itt haranglábot építtessenek, az parochia körül az közkertet felállíttassák, a kerelei pedig az praedicator restantiait beszolgáltatassa, az itt valók az templomot meszeltessék, arra az szükségre pénzt szedvén fel. 3. Deliberatum: Túróczi Sámuel uram ecclesia fundusán építtetett házban erőszakosan tartván maga jobbágját, az rendes szokott taxat 6 esztendőktől fogva meg nem adta stb., kérelem szerint való admonitionk után is onnét emberét ki nem mozdította. Azért maga kárával az ecclesia tovább az őkegyelme emberét ott nem patiállyá, hanem azt mox et de facto onnét kirakja, más alkalmasabb zsellért szállítván az házban. Ami praetensioja vagyon pedig az ecclesianak azon házban eddig lakott zsellérhez, ezért annak marháját elhajtattván, az ecclesia abból magának contentumot vehessen.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Besenyeiensi tanquam matre et Kereleiensi uti filia anno 1726.
die 25. Januarii habita, praesentibus reverendo ministro Basilio Zágoni, ab altera parte
Stephano Déllei, Sigismundo Incze, Petro Kis, Georgio Fekete,
Paulo Fekete et aliis aliquot incolis.⁴³*

Bak János feleségét idehagyta. Bereczki György is hasonlóképpen. A kereleieknél a praedicatornak restantiaja vagyon. Adósságpénze az besenyei ecclesianak vagyon ft. 210 dr. 50. A kerelei reformata ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 23.

Deliberatum [1.]: Bak György keresztyéni kötelessége szerint nyomorék feleségére viseljen gondot. Deliberatum [2.]: A kerelei egyházfiú, az tavalyi, be nem szolgáltatván az minister őkegyelme restantiaját, mellyért vármegye végezése szerint büntettetik. Annakfelette az odavaló új egyházfiat inti az Szent Visitatio, az őkegyelme minden restantiajit beszolgáltatassa a jövő Partialisig, alioquin más Visitation kemény büntetése leszen.

1727

*Visitatio [1727.] in ecclesia reformata Besenyeiensi tanquam matre et Kereleiensi uti filia,
praesentibus reverendo pastore Basilio Zágoni, denique membris ecclesiae Stephano Dellei,
Petro Kis, Paulo Fekete, Michaelae Philip et aliis aliquot.⁴⁴*

De reverendo pastore optima quaeque referunt. [33.] A parochiahhoz tartozó zálogos földeknek hasznát a reverendus parochus kívánja. A kerelei ecclesia javai in periculo vadnak. A kerelei ecclesiában az reverendus parochusnak restantiai vagynak. Az ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 214 dr. 63. Búza adóssága vagyon cub. nr. 5. A kerelei ecclesianak adósságpénze 23 forint.

1. Deliberatum: A kerelei reformata ecclesia sacramentumhoz való javait, minthogy ott az ecclesia fogydogál, s emiatt in periculo forognak, ez okon végezte a Szent Visitatio, hogy azon sac-

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 15.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 32–33.

ramentomi eszközök ide Besenyőbe hozattatván, állyanak az praedikátor őkegyelme házábanál. 2. Deliberatum: Az kerelei egyházfának imponáltatik, az restantiakat beszolgáltassa, különben másszor a büntetést el nem kerül. 3. Deliberatum: A besenyei parochiahoz tartozó zálogos földeknek 9 forintra ingrediált hasznát, végezte az Szent Visitatio, hogy az reverendus parochus percipiálja.

1728 ■ január

Visitatio in ecclesia Besenjeiensi tanquam matre et filia Kereleiensi facta anno 1728. die 24.

Januarii, praesentibus ex parte reverendo domino Basilio Zágoni, Georgio Fekete,

Petro Kis, Paulo Fekete, Andrea Lukács etc.⁴⁵

Ut auditores referunt bene egit partes pastoratus. Bak György feleségét nem táplálja, Imre István részegséggel, temerttével, attával és egyéb káromkodó szitkokkal él. Az ecclesia mesterházába lakóra füstpénzt róttak s quartélyost szállítottak rája. A kerelei hallgatók a prédikátornak semmit nem fizettek. Kertek rosszak a besenyei parochia környül. Kovács Pálné fél bért nem akar fizetni, vászonnal akar fizetni. A reverendus ministert concernáló 9 forintnak interesse Szabó Mihálnál restál. Két ecclesia zsellérére mindenikre egész füstportiot verettek. Vagyon a besenyei ecclesianak adósságpénze ft. 218 dr. 84. Búzája adósság cub. 5. Parochialis rétenn utakat vernek.

Deliberatum [1.]: Admoneáltatik a Visitationtól Bak György, feleségével együtt lakjék s táplálja. Imre István is káromkodó szitkokkal és részegséggel vádoltatván, valamennyiszer cselekeszi, mindannyiszor a vármegye constitutioja szerint kalodáztassék és veretessék. Deliberatum [2.]: Az ecclesia 9 forintjának interessit felvegyék Szabó Mihállyon a praedicatornak az egyháziak, a parochia körül levő ruínakat megépíttessenek.

Deliberatum [3.]: Az ecclesianak ami adóssága künn vagyon, annak interessit az egyháziak minden esztendőn felvegyék és az ecclesia ládájába betegyék, kivált Szabó Mihállyon a summa pénzt minden interessével együtt vegyék fel. Annakfelette az ecclesia földén lakó zselléreket ne engedgyék füstpénzzel terheltetni. Immunitasokot mi is tiszt uraimék előtt igyekezzük munkálódni.

Deliberatum [4.]: A kerelei egyházfia nem compareált s praedikátor úrnak fizetését bé nem szolgáltatatta, azért a Szent Visitationtól három forinttal büntettetik, s admoneáltatik, hogy Partialisig a restantiakat beszolgáltassa. Az ecclesiában lakó felemás házasok, mint Kovács Pálné, minthogy a férje is harangunk alatt vagyon, legalább félbért fizessenek a praedikátornak.

*A kerelei egyház úrasztali kelyhe
17. század vége*

⁴⁵ KükEhmlvt prot. II/3. 61.

1728 ■ november

*Visitatio facta ex gratia Dei in ecclesia Besenyeiensi tanquam matre et Kereleiensi tanquam filia anno 1728. die 24. Novembris.*⁴⁶

Leányok tanítása ritkán esik, secus reverendum ministrum recommendant auditores. Bak György feleségével nem lakik. Fábiánnét férje elhagyta. Kereleieknek vadnak a ministernek restantiai. Csávási Sámuel uram ezelőtt 6 esztendővel Fábiánnét férjével copulálta Canon ellen. Pap Istvánnak hitván töviskerti van a parochia körül.

A mater ecclesia kívánnya, hogy Pünkösztben először, azaz első napján, a communio a materben adminisztráltassék. A filia panaszkodik, hogy Pünkösöd első napján a communio nem nállok adminisztráltatik.

A besenyei ecclesianak vagyon ki adósságpénze kétszáznegy forint dr. 27. Item ez idei bor árra, melly teszen ft. 10 dr. 44. Item búzája adósság cub 6,2. A kerelei ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 24 dr. 94, búzája cub. 4,1.

Deliberatum [1.]: Bak György és felesége között nem lévén semmi elvásra való dolog, a Szent Visitatio együtt hadgya. Deliberatum [2.]: A kerelei ecclesia, Pünkösöd első napján elsőben a mater ecclesiában kiszolgáltattván a praedicator a communitot, túrköztesse [!] magát, s várja meg a praedicator a communio adminisztrálására.

Az egyházfiak, hogy Pap Istókkal a kertet a parochia körül meg nem csináltatták, méltók volnának a büntetésre, mindazáltal most a Visitatio leengedi és admoneálly a Szent Visitatio, hogy Pap Istókkal a kertet megcsináltassák, ha nem engedelmeskedik, büntessék. Ha ugyan meg nem csinálly, mindannyiszor büntessék vármegye constitutioja szerint.

Deliberatum [3.]: Minthogy mind a nemes marosszéki vicekirálybíró Úyfalvi János uram testimonialissából, mind pedig Visitation két embernek fassiojokból, mind pedig abból, hogy a tisztektől circiter megváltozott harminc forintokkal [!] [86.] constál, hogy terpeni szász nemzetből való Fábián Jánosnak lévén felesége, és erre a földre jöven, Sebessi Cristinát elvette feleségül, defraudálván megemlített Sebessi Christinát, holott hites felesége s gyermeke volt. Per hoc tetszett a Szent Széknek, hogy nős parázna, feleséges férjétől separáltassék, és ad secunda vota transmittáltassék. Amelly praedikátor pedig copulálta, tudniillik Csávási Sámuel uram, juxta canonem 65.⁴⁷ poenázta.

1731 ■ január

*Besenjeini facta Visitatio anno 1731. die 18. Januarii.*⁴⁸

Kovács Ersók paráznaságba ejtette magát, Rác Jánosra fogta impraegnatioját. Reverendus dominus Zágoni minister omnimode laudatur, quod partes suae functionis bene praestitit. A ministernek fa, kevés búza s kevés zab restantiaja vagyon. Ecclesia zselléire füstportiot vetettek.

Kerelei ecclesiában a ministernek harmadidei és tavallyi pénz és búzabéli restantiaja vagyon. A besenyei ecclesianak vagyon adósságpénze ft. kétszáz 24,16. Búzája cub. 6, metr. 2 s 10 ejtel. Adósság bora 4 veder. A kerelei ecclesianak adósságpénze vagyon ft. 23 dr. 39. Búzája cub. 5 s 10 ejtel.

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 85–86.

⁴⁷ A 65. kánont lásd a 105. oldalon.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 121–122.

Deliberatum [1.]: Kovács Ersók paráznaságáért excommunicáltatik s magistratus kezébe adjudicáltatik, minthogy pedig Rácz Jánosra fogja, Rácz János is ez mocsok álló magát tisztítsa.

Deliberatum [2.]: Minthogy az ecclesia adósságának interessit, mind a besenyei s mind a kezelei tavallyi egyházfiak be nem szedték, a praedicatornak is fa, búza és zab restantiajait bé nem szolgáltatták, a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Insuper azoknak interessit s pap restantiajait beszolgáltatassák, a Szent Visitationtól admoneáltatnak, mert másképpen kétképpen büntettetnek. Az idei egyházfiakat is admoneálja a Szent Visitatio, minthogy az ecclesia zsellérházat nem tart többet egynél, a praedicatornak veteményeskertet építeni segélylenek, az ecclesia adósságát, kivált ahol rossz helyen vagyon, felszedgyék, úgy a többinek is interessit beszedgyék s úgy agyanak számot, másként más Visitation kemény büntetések lészen.

Deliberatum [3.]: Minthogy Dellei István lévén curatora az ecclesianak, zsellérit füstportioval aggravált[a] s aggraváltatta a faluval a nemes vármegye tiszteinek commissiojok ellen, úgy, hogy az ecclesianak kárával el is széledtenek az emberek, holott mint [122.] curatornak, manuteneálni kellett volna. Azért a Visitationtól 12 forintig büntettetik. Admoneáltatik, hogy privilegiumunk ellenn, az ecclesianak kárára ennekutána ne igyekezzék, a praedicator ha valakitől földet kap, portioval ne aggraváltassa, mert másképpen excommunicáltatik s curatorságától is admoveáltatik. Az ecclesia is admoneáltatik, hogy az ilyen dolgokban az ecclesia szabadsága mellett insurállyon s ne engedgye füstportioval az ecclesia zsellérit terheltetni.

1731 ■ november

Visitatur Besenyeiensis ecclesia anno 1731. die 16. Novembris.⁴⁹

Partes sanctae functionis bene praestitit reverendus Zágoni.

Dificultates: Imreh István kurvázza a feleségét. Rosszak a kertek s rés is vagyon rajtok. Parochiahhoz tartozó szántóföldnek dézmáját elvi[141.]tette Horváth Miklós uram. Ecclesia zsellérit portioztatták. Adósságpénze vagyon az ecclesianak ft. 227 mind interessével együtt. Búza adóssága van cub. 6 metr. 3.

Deliberatum [1.]: Imre István, minthogy kurvának kiáltotta a feleségét, a Szent Visitatio admoneálja, tisztítsák magokat az infamia alóll.

Deliberatum [2.]: Minthogy a szomszéd közkerti nem jó, az egyházfiak admoneállják a szomszédot, a közkertet csinálja meg s büntesse az ecclesia, ha meg nem csinálja.

Deliberatum [3.]: Minthogy parochialis földről Horváth Miklós uram a dézmát elvitette, az ecclesia inquiráltasson, és ha verificálódik, hogy a föld nem őkegyelméjé, az ecclesia prosequállya. A cintrem [!] mellett lakó ecclesia zsellére pedig, minthogy eddig is füstportioval nem terheltetett, úgy ennekutánna is az ecclesia manuteneálja s munkálódgya tiszt uraimék és falu előtt, hogy füstportiot ne adgyon.

Deliberatum [4.]: Az adóssok számos pénzt vévén fel az ecclesia pénzből, azok jó kezeseket állítsanak, kettőt, hármat is. Ahol rossz helyen vagyon, a capitalis summat az egyházfiak felvegyék és az ecclesiával egyetértvén jó helyre adgyák, az interessét pedig minden esztendőben vagy pénzül, vagy mustul felszedgyék.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 140–141.

1732

*Visitatur ecclesia Besenyeiensis tanquam mater, pariter etiam
filia Kereleiensis anno 1732. die 16. Novembris.⁵⁰*

Functionis partes bene egit reverendus Zágoni. Imre István felesége parázna volt, mégis együtt laktak. Imre János a templomban részegen elhudozta magát. Kereleiek tellyességgel semmit nem fizettek a papnak. Egy vékás földje az ecclesianak Szakmári Lászlónál vagy on, bírja hatalmasul. Tavallyi Visitatio szerint feliratott adósságpénze vagy on ft. 224. Bora vagy on urn. 43. Kerelei ecclesianak adósságpénze vagy on ft. 19. [162.]

Déliberatum: Imre János, hogy részegen a templomban elhudozta magát, a Szent Visitationól 3 forintokig büntettetik. Admoneáltatik a kerelei egyházfi is, Karácsonig a papnak minden restantiait beszolgáltatassa. A besenyei egyházfiak is admoneáltatik [!] és az ecclesia esküttekkel az ecclesia egy vékás földét kijártassa, ecclesia adósságát felszegyék, ahol rossz helyen vagy on, ahol jó helyen vagy on, jó kezesség alatt meghagyák, esztendőnként az interest felszedgyék, harmad felivel computállyák a mustbeli interest, most ez 1732. esztendőbelit.

1734

*Visitatio Besenyeini die 9. Februarii anno 1734. celebrata, aedilibus
Stephano Máté et Stephano Filep existentibus.⁵¹*

A prédikátornak vannak vékásoknál restantiai és fabéli is vagy on. Cinterem s parochia körül nyúl néhol rosszak a kertek. Kerellőn a prédikátornak restantiai vannak. Besenyei ecclesianak készpénze vagy on hft. nr. 10. Adósságpénze vagy on hft. 207,57. Búza adósság vagy on cub. 6 metr. 3. Kerellei ecclesia adósságpénze vagy on hft. nr. 20,67. Búza adósság vagy on cub. 6 metr. 3.

Deliberatum: Az egyházfiak admoneált[at]nak, praedikátor fizetését beszolgáltatassák. Cinterem s parochia körül a rossz kerteket s minden romlásokat megépítsenek, másképpen a jövő Visitationkor megbüntettetnek.

1735 ■ február

Visitatio Besenyeini anno 1735. die 20. Februarii celebrata.⁵²

Széki Sámuel jövényé templomba nem jár, úrvacsorájával nem él, káromkodó. Fa restantiaja a prédikátornak, a filiaban egy néhány esztendői restantiaja. A kertek rosszak a parochia körül, amely miatt kárt is vallott a prédikátor. Filep Miklós a prédikátor fejszóját elvesztette. Az ecclesianak egy vékás földje eltévelyedett. Késpénze az ecclesianak de praesenti hft. 5, adósságpénze ft. 200,8. Búza in granis cub. 6 metr. 3.

Széki Sámuel admoneálja a Szent Visitatio, hogy a részegséget s abból származó rút káromkodásokat leghyga, az Isten házát szorgalmason gyakorolja, kegyességet követni tanuljon, úrvacsorájával éljen, különben, ha az említett erkölcstelenségekben mégy on elő, másszor excommunicáltatik.

Deliberatum: A tavalyi egyházfiak büntetésre méltók, hogy sem fa restantiaját a tiszteletes prédikátornak bé nem szolgáltatatták, sem a rossz kerteket annak ideiben a prédikatori élet körül

⁵⁰ KükEhmLvt prot. 11/3. 161–162.

⁵¹ KükEhmLvt prot. 11/3. 184.

⁵² KükEhmLvt prot. 11/3. 195.

nem reperálták. Admoneáltatnak pedig, hogy minden restantiakat adminisztráljanak, és amely kára a tiszteletes prédikátornak lett szénájában a szomszéd rossz kerti miatt, azt a nemes vármegye constitutioja szerint a szomszéddal megfizetessék. Azonban aki az ecclesia dolgára kivitte a prédikátor fejszjét, ugyanaz fizesse meg. Az ecclesianak eltévlyedőben lévő egy vékás földét az ecclesia az öregebb emberekkel járassa ki és elidegenedni ne engedje. Minthogy pedig sem pitvarnak, sem kamarának padlása nem jó, imponálja az újj egyházfiaknak a Szent Visitatio, hogy deszkát vévén, a padlásokat megcsinálják, úgy a szomszéd rossz kertet is megcsináltassák.

1735 ■ november

Claudit Visitationem modernam ecclesiae Besenyeiensis die 29. Novembris anno 1735.⁵³

Omnes partes officii laudabiliter agit reverendus minister. Székely Ferentzné hitetlenül külön férjétől itt lakik. Széki Sámuel templomba nem jár. A feleségével együtt egymást mocskolták. [211.] A közkert nem jó az oláh részéről. Adósságpénze az ecclesianak hft. 1875. Kézpénz ft. 9,78. Bora ez esztendőben urn. 11. Búza adósság cub. 6 metr. 3. A kerelei filialis ecclesianak adósságpénze ft. 21. Búza metr. 20.

Deliberatum: Székely Ferentzné admoneáltatik, hogy a Szent Partialis deliberatuma szerint ura ellen procedáljon, mert így az ecclesiában való lakása meg nem engedtetik. Székely Sámuel, minthogy feleségével együtt egymást mocskolták, admoneáltatnak, hogy egymás ellen doceáljanak, az ecclesia botránkozására afféle mocsok alatt ne üljenek, annakfelette, hogy a templomot szorgalmason gyakorolják, mint istenfélő keresztyének. Őmaga kiváltképpen Széki Sámuel részegséget s káromkodást félbenhagyjon, magát, mint igaz keresztyén, úgy viselje, mert ha mégis ily erkölcstelenségben találatik, más Visitatio absque remissione ulteriori mind excommunicáltatik, mind pedig az ecclesia házából kihányatik.

Az ecclesia admoneáltatik, hogy az oláh részről való közkertet megcsináltassák, nemes vármegye constitutioja szerint toties quoties büntessék ha csinálni nem akarja, mert ha mi kára a prédikátornak leszen, az ecclesia fizeti meg.

1737

Besenyeini instituitur Visitatio anno 1737. die 1. Februarii.⁵⁴

Közkertek rosszak. Kerelő filia: A kereleiek rosszul fizetnek. Adósságpénze a besenyei mater ecclesianak 208,99. Kézpénz ft. 6,50. Búza adósság cub. 7 oct. 10. A kerelei ecclesianak adósságpénze hft. 21, búza adósság cub. 5.

Deliberatum [1.]: Az ecclesia admoneáltatik, hogy a nemes vármegye constitutioja szerint a parochialis csűrnél levő közkertet felállíttassák. A kerelei filia is admoneáltatik, hogy a tiszteletes prédikátor szokott bérít beszolgáltatassák. Causa levata Catharinae Bíró contra et adversus sponsum Georgium Trombitás. Pro Actrice procurator Andreas Técz, pro Incto nemo.

Deliberatum [2.]: Szintén esztendeje lévén, hogy Trombitás Gjörgj M[agyar]Bükkösön lakó Bíró Katát elmátkásította, és azótától fogva is feléje nem ment, hanem csak felrúgta, sőt, amint bizonyos tanúk referálják, meg is eskütt, hogy néki nem kell, el sem veszi soha. Per hoc tetszett a Szent Visitationak az ártatlan félt hitetlen mátkájától separálni, ad alia vota in Domino transmittálni. Trombitás Gjörgjöt pedig juxta canonem 74. ligaban⁵⁵ vetni, költségit, fáradságát is a leánzónak, hogy refundálja, adjudicáltatott.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 210–211.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 224.

⁵⁵ A 74. kánont lásd a 22. oldalon.

1738

Visitatio continuata in ecclesia B[úzás]Besenyőiensi anno 1738. die 6^a Januarii coram reverendo domino Basillio Sáska Zágoni et curatoribus Stephano Déli, Johanne Rácz, existente pastore praedenominato.⁵⁶

Tiszteletes Zágoni Balás urunk ellen semmi panassza a szent ecclesianak. Az szent ecclesianak is őkegyelme ellen. Késpénze az ecclesianak hft. 2 dr. 13. Adóssága in capitali vagyon hft. 148 dr. 41. Ezen summanak interesse restantiaban vagyon hft. 47 dr. 34. Búza adóssága az ecclesianak cub. 7 metr. 2. Törökbúza árra hft. 2 dr. 94 bizonyos embereken. Korcsomárlásbéli boroknak az árra hft. 6 dr. 16. Item bizonyos embereknél hft. 4 dr. 80.

Deliberatum: SzászCsáváson lakó Szabó Mihájnál lévén az ecclesianak az fenn megírt summahoz tartazó harminchat forint és húsz pénz adóssága, committáltatik az ecclesianak, hogy az megírt summat intra quindenam a debitoron etiam via juris exigállya, különben a curatorok és egyházfiak censuráztatnak érette. Úgy az tizennegyedfél véka búza adósságot is.

1739

Anno 1739. die 24^a Januarii Visitatio continuatur B[úzás]Besenyeini tempore reverendi domini Blasio Sáska Zágoni, curatorum Johanne Rácz et Stephano Délli, aediliumque Stephano Délli et Ladislao Sipos.⁵⁷

Déllei István panaszol az tiszteletes minister ellen et vice versa a tiszteletes minister is. Sokak az ruinak az parochiaban. Panaszol az ecclesia Járm György uram cselédei ellen, hogy az parochialis kaszáló rétit ottan-ottan elszántyák. Az curator Déllei István vádoltatik, hogy az ecclesia interessének musttal való bészédésére hordót nem készített, s azkik fizettenek volna is, bé nem vette. Késpénze az ecclesianak nincsen, hanem az múlt esztendőben jó rendben vett adóssága az ecclesianak most is azon formában hagyatik.

Deliberatum [1.]: Tiszteletes Zágoni Balás uram háborogván Déllei Istvánnal, mindkét részről találatnak egymás ellen vétkeseknek, azért tetszett a Szent Visitationak, hogy mox et de facto egymással megbékéllyenek, adhortáltatván az tiszteletes atyafi, hogy hallgatóival csendes és békességes életet éllyen.

Deliberatum [2.]: Mivelhogy Déllei István kettős kötelessége szerint sem az parochia körül való ruinakot nem reparáltatta az ecclesiával, mely miatt az ministernek kárai is következtének, sem az ecclesia mustbéli interessének hordót nem készítettett, s azkik fizettenek volna is, bé nem vette, mely az Szent Visitatio előtt világosan constál. Azért megbünteti az Szent Visitatio hat forintokkal, és az elmaradott restantiát is maga tartozik felszedni, külömben az szent ecclesia facultáltatik, hogy tulajdon mustyából végyen magának contentumot.

1740

Visitatio continuatur Besenyeini anno 1740. die 18. Januarii tempore pastoratus reverendi domini Basilii Zágoni, praesentibusque civibus ecclesiae ut plurimum.⁵⁸

Difficultates: Déllei háborog a tiszteletes pappal. A ministernek sok bére restantiaban vagyon. A búzáját az ecclesia el nem vetette. A ruinak mind parochia körül s mind a cinterem körül so-

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 230.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 253.

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 270.

kak. Késpénze az ecclesianak mostan vagyon ft. 5. Interesre penig kiadva [valgyon in summa hft. 229.

Deliberatum: E mostani Szent Visitatio előtt is nyilván constál Déllei Istvánnak vakmerősége, hogy a tavalyi megbékéltetésnek nem volt megállója, hanem mostan is csak a háborgásra való alkalmatosságot keresi. Annakfelette ez esztendőben is a tiszteletes ministernek bérének befizetésében, az interesnek és mustnak felszedésében, az ruinaknak építtetésében szintén olyan infidelis volt, mint tavaly, a templomot is meg nem zsendelyeztette, holott volt költsége az ecclesianak. Annakokáért őtet, úgymint Déllei Istvánt mint curatort, a tavalyi deliberatum szerént mulctázza a Szent Visitatio hat forintig, a curatorságból leteszi. Úgy az egyházft is negligentiajért, hogy a bért bé nem szolgáltatatta, és sok henyeségéért mulctázza a Szent Visitatio három forintig, mellyet statim et de facto megfizessenek, egyébiránt a nemes vármegye tiszteivel executiot tétetni el nem mulattya. Insuper az surrogandus curator és egyházfi admoniáltatnak, hogy tisztekben jobban eljárjanak, nehogy hasonló poenaban incurályanak.

1741

Visitatio continuata in B[úzás]Besenyő tempore reverendi domini Basilio Zágoni, praesentibus ecclesiae civibus anno 1741. die 14. Januarii.⁹⁹

Difficultates: A reverendus dominus ministerrel sok időktől fogva versengésbe vadnak némmelk az (atyafiak) ecclesia tagjai közül. A reverendus minister panaszkodik, hogy hidegek az isteni szolgálattól s templomat nem gyakorolják. Máthé Istvántól s Déllei Istvántól sok szenvedési vadnak a reverendus ministernek, a bért is nem fizették meg. A parochia körül való sok ruinak miatt igen sok kára van a reverendus ministernek. Restantiaja is igen felesen van. A szántást is nem praestálták, sem a fáját bé nem szolgáltatták. Késpénze vagyon az ecclesianak ft. 10. Adóssága az ecclesianak 158 ~ százötvennyolc forint.

Deliberatum [1.]: Jóllehet tiszteletes Zágoni Balás uram s atyánkfia ezelőtt való Visitatiokor is admonitus volt, hogy hallgatói között békességre igyekezzék, de úgy láttya a Szent Visitatio, hogy sokakban maga szolgáltat alkalmatosságot a visszázkodásra, mostan is a Visitatio előtt sarcastice szólván in praedictum Sanctae Visitationis. Ez okon őkegyelmét admoneállyá serio a Szent Visitatio, hogy a háborgásnak tüztét ne gerjessze, sőt inkább annak tüztét oltani igyekezzék és békességet igyekezzék szerzeni mindenekkel, nevezetesen azokkal, akik visszázkodással vadnak.

Deliberatum [2.]: Déllei István és Máthé István admoneáltatnak, hogy tiszteletes praedikátorok ellen való rancorokat s gyűlölségeket letévén, megbékéllyenek, mérges és illetlen szókkal praedikátorokat ne illessék, hanem a lelkiismeretért eddig való haragjakat letévén, templomba járjanak, itt a helyben úrvacsorájával éllyenek, külemben a constitutio szerént eltiltatnak a körülvaló ecclesiaktól is, annakfelette ha meghalnak, tisztességes temetések nem lészen.

Deliberatum [3.]: Lelke sérelmével s fájdalmával tapasztallya a Szent Visitatio, hogy sok visszázkodás és gyűlölség miatt és a meghasonlás miatt pusztulásra jutatt az egész parochia, amellyben nemcsak az egyházfiak socordiaját s negligentiaját, hanem az egész ecclesianak hidegséget s szentetlenségét considerállyá s tapasztallya a Szent Visitatio. Amellyekre nézve mulctázza a Szent Visitatio az ecclesiát 12 forintokig, mellyeket nunc et de facto deponállyan. Insuper admoneáltatnak az ecclesia, hogy edgyességet s békességet, szeretetet tartson, az hasonlás, háborúság miatt ne pusztullyan a parochia, alioquin másszor nagyobb censurat intentál a Szent Visitatio. Az egyházfiak is admoneáltatnak, hogy a ruinak reparálásán rajta legyenek, intra quindenam megépítsék és a reverendus minister fizetésit beszolgáltatassák.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 285.

1742 ■ január

*Visitatur ecclesia reformata Besenyeiensis anno 1742. die 5. Januarii tempore reverendi domini Pauli Vásárhelyi Verbi Divini ministri, praesentibus ecclesiae civibus.*⁶⁰

Reverendus dominus minister ab ecclesia recommendatur. Difficultas: A ministernek fabéli restantiaja. Elekesi templomban nem jár. A ruinak miatt a ministernek sok kára lött.

Deliberatum: Az egyházfiak admoneáltatnak, hogy a tiszteletes minister restantiajit adminisztrálják, úgymint fáját minél jobban, zabját is. Annakfelette az egész ecclesia admoneáltatik, hogy ez hitván ház íránt légyen a tiszteletes ministernek consolatioja és kára evitáltassék, fát szerezvén minél hamarább és házépítéshez fogjanak, mely ez esztendőrről el se múlják.

1742 ■ november

*Anno 1742. die 25. Novembris Visitatio continuatur in ecclesia reformata Besenyeiensis.*⁶¹

Verbi Divini minister laudatur, hanemhogy caputokat nem olvass. Késpénze nincsen az ecclesianak. Adóssága vagyon a matricula szerint, melynek interesse restál és periculumba vagyon sok helyt. Az egyházfi szavának nem engedelmeskednek.

Deliberatum [1.]: Sok szép adósságai lévén ennek az eklézsiának, melyeket igen veszni hadtak, sok időktől fogva interessit fel nem szedték, melyben mind az eklézsiának, mind az egyházfiak nyilvánvaló negligentiajok kitetszik. Ezokáért serio admoneáltatik az eklézsia az egyházfi-val együtt, hogy intra quindenam periculumba lévő adósságait az eklézsiának felszedgyék, különben executio által is cogáltatnak. Aminthogy a nemes vármegye tiszteinek is recommendáltatik, hogy executione mediante az adósságokat felszedgyék.

Deliberatum [2.]: Tapasztaltatnak ebben az eklézsiában igen hideg és az eklézsiái dologban hűségtelen emberek, akik sem curator, sem egyházfi intéseivel semmit nem gondolnak. Minek-okáért severe admoneáltatnak, hogy az eklézsiái terheket egyenlő akarattal viselyék, egyébaránt az eklézsiának constitutioji szerént büntettnék. Amely szerént adatott is hatalom az ecclesia kúrátorinak, az egyházfinak, hogy toties quoties egy-egy forintig büntessék, amelynek is executioja a nemes vármegye tiszteinek recommendáltatik.

Deliberatum [3.]: Amint már szokásban vagyon a prédikátori rétnek megkaszálása, azt a Szent Visitatio helyben hadgya és a tiszteletes parochusnak több fizetni szokott bérivel ratificálja.

1744 ■ január

*Anno 1744. Visitatio continuatur in ecclesia Besenyeiensis 5. Januarii, paracho reverendo domino Paulo Vásárhelyi.*⁶²

A tiszteletes prédikátor dicséretesen viseli magát. Difficultas [1.]: Némely szénaréttyit az ecclesianak a szomszédok károson, a széleit, nyírbályák. Difficultas [2.]: Bak György, Déllő István, Béres Mihály, Déllői Márton vádoltatnak engedetlenséggel az ecclesiái dolgokban. Az ecclesia interesse némely helyeken nagy periculumba vagyon.

Deliberatum [1.]: Minthogy az ecclesia réttyeinek széleit a szomszédok károson nyírbályák, ezokon admoneálja a Szent Visitatio az ecclesiát, hogy annak idejében hiteles emberek által a

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 307.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/3. 326.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 344.

határokat a réteknek kijártassák. Deliberatum [2.]: Bak György, Dellő István, Béres Mihály, Délei Márton az ecclesianak dolgaiban engedetlennek találatván, most az eccer admoneálya őket a Visitatio, de ha másszor is azon contumaciaba találatnak, egy-egy forint büntetettnek a constitutio szerint. Deliberatum [3.]: Az ecclesia kurátorát az egyházfíúval együtt admoneálya a Szent Visitatio, hogy az ecclesia interesseit a jövődő Partialisig felszeddgyék, melyről is akkor demonstratíot tégyenek, ezen dolgot a tiszteletes minister is urgeálván.

1744 ■ november

*Visitatur ecclesia Besenyőiensis anno 1744. die 20. Novembris, praesente Verbi Divini ministro reverendo domino Paulo Vásárhellyi, civibusque ecclesiae praefatae praecipuis.*⁶³

Difficultas: Béres Jánosnének az ura vándorlóban vagon.

Deliberatum [1.]: Az ecclesia admoniáltatik, hogy intra quindenam, amely adóssága az ecclesianak az ecclesian kívül lakó embereknél vagon, interessével edgyütt felvegyék, az ecclesiaban lakó emberek közül is azoktól akiknél kevesebb és veszedelmesebb helyeken vagon, külömben expirante quindena kemény executio jó az ecclesiara. A templom fedelének megújíttasában pedig igen szorgalmatos legyen, külömben a méltó büntetést el nem kerüli. [361.]

Deliberatum [2.]: Ante tempus az ecclesia házát deserált egyházfí tartozik az egyházfí hivatalban mindaddig hűségesen eljádni, míg az esztendeje expirál, most pedig a cursusnak contemtusáért három forintokig megbüntettetik. Computáltatván negligentia is, mivel a templom és parochia körül való kerteket is nem reparáltatta, insuper a ház onussát deponállya, amelyből kiment, a restantiakot pedig a tiszteletes ministernek behajtsa az ecclesia interes pénzével edgyütt.

1745

*Visitatio continuatur Besenjeini anno 1745. die 8. Decembris tempore reverendi domini Pauli Vásárhellyi, praesentibus ecclesiae civibus omnibus.*⁶⁴

Reverendus dominus minister laudatur praeterquam horas promeridianas dominicis diebus raro praestitia ecclesia usque filiolas docet solito more. A papné vádoltatik szitkozódás, scilicet tüzes guttával, sokakkal háborog. A pap is a bűnösök ellen nem igen feddődik. A papnak restantiai vadnak, a hallgatók inkább vexáják az adó iránt, mint az oláhok. Ruinak is sokak vadnak, a ház fedele rossz. Két kalangya zabbal tartoznának a papnak, de csak két vékát fizetnek.

Deliberatum [1.]: Minthogy szintén abususbá ment itt a zabnak bészolgáltat[ás]a, azért admoniállya a Szent Visitatio, hogy akiknek szalmájában terem zabjok, a két kalangya zabot adgya meg, akik penig úgy megadni nem akarnák, a tiszteletes minister el ne vegye Visitatioig.

Deliberatum [2.]: A sok ruinakért s kiváltképpen ennek a háznak ilyen rosszul való procurálásáért méltán megbüntethetné a Szent Visitatio az ekléziát, annakokáért serio admoniállya a Szent Visitatio az ekléziát, hogy a ruinakot megépítsék, a házat megfegyék és jobban procurállyák, nehogy a jó épület a gondviseletlenség miatt elromollyon. Mert ha a tiszteletes minister a rossz fedél miatt kárt vall gabonájában, mind a kárt [...] veszi a Szent Visitatio s mind a ruinaért megbünteti. Annakfelette adhortállya a Szent Visitatio az ecclesiát, hogy ennekutána nagyobb szeretettel legyenek a tiszteletes ministerhez, ne igyekezzék injuriálni se személyében, se cselédgyében, se marhájában.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/3. 360–361.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 378.

1746

*Visitatur ecclesia Besenyeiensis anno 1746. die 8^a Decembris tempore reverendi domini Gabrielis Dobollyi, praesentibus ecclesiae civibus.*⁶⁵

Adversus ministrum nihil notabile habent, nec reverendus parochus quaerulatur: Az kerelei eklézsia javai vadnak a besenyei eklézsia ládájában, de igen nagy kár esett benne, mer[t] egynéhány abroszok, kendők és keszkenők elvesztenek, akik megvadnak, azokban is az egér sok kárt tött, úgy a besenyei ecclesia ruháit, többét majd mind megrontotta az egér. Ruinak vadnak, alólfelől nem jó semminek a kert, a kémény sem.

Deliberatum [1.]: Minthogy alólfelől a kertek nem jók, a kémény is hibás, a cinterem körül is sok a ruina, az interest sem szedte fel, azért a constitutio szerént az egyházfit mulctázza a Szent Visitatio három forintig, insuper admoniállyá, hogy a ruinakot mindenütt reparáltassa, az interest felszedgye intra quindenam.

Deliberatum [2.]: Az egész ecclesia admoniáltatik, hogy az olyan veszedelemben forgó adósnak törvényes úton is utánna járjon, felszedgye és jó karban állítsa, különben kemény censurajok leszen és méltóságos curatoratusnak is általadattatnak, minthogy eddig is az ecclesia restsége miatt sok kára volt az adósságban és annak interessében az ecclesianak.

1748

*Visitatio celebrata Besenyőini anno 1748. 14. Januarii.*⁶⁶

Difficultates: A csűr nem jó, úgy a kert is a pajtán álló ruinaba vagyon. A kémény fedetlen. A tiszteletes ministernek mind tavallyi, mind idei bére restantiaba vagyon. A háznak gerendái igen kiállanak és tornác nélkül meg nem állhat. Balási György sem edgyszer, sem másszor a tiszteletes ministernek semmi bért nem adott.

Deliberatum: Sok ruinakat tapasztal a Visitatio, melly miatt megérdemlené az ecclesia, hogy megbüntettetné, mindazonáltal most egyszer a Visitatio remittál, de úgy, hogy minden ruinakat reparállyanak, a papnak bérít beszolgáltatassák, különben méltó büntetéseket elvészik. Elekesi István admoniáltatik, hogy a templomba eljárjon, az ecclesiai közönséges dolgokban edgyetértsen, a papnak bért adgyon, különben ha vagy magának, vagy cselédgyinek holta történik, számár temetések leszen.

1749

*A besenyei reformata eklézsia jövai.*⁶⁷

Prédikátor fizetése: A nemesség ex beneplacito fizet. A kösség közzül minden házas ember három-három kalongya búzát ad, zabot két-két kalongyát, ha kinek nem leszen, az árrát, amit ér akkor. Pénzt nyolc-nyolc pénzt, fát egy-egy szekérrel. Egy kenyeret. Keresztelésért tyúk s kenyér. Esketésért dr. 25. Halotti prédikációért ft. 1. Vetést kétszeri szántásban vetnek három köblöt. Adnak hat kaszást. *Most minden fűvét lekaszálják, mert a halotti prédicatioiért csak 48 pénzt adnak.* Majorkodó özvegyek, ifjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért adnak. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 391.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 402.

⁶⁷ KükEhmLvt Conscr. 1749. 91–93.

Prédikatori örökségek: Szántóföldek: 1. Vagyon az hegy megett egy szántóföld, melynek vicinussa álló Philep Miklós földje, fellyül vicinussa Filep István földje. 2. Vagyon egy kised, egy vékás föld.⁶⁸ Rét vagyon nr. 2. Edgyik a Sikó hídnál, melynek északról való szomszédja az ország úttya, délről Soos Márton, *most Jármí uram*, napnyugotra a Sárpataki uram réttye. A másik vagyon a szőlő felé az Óv tó kútyánál, melynek innét való szomszédja az Új tó gáttya, az erdő felől gróf Sárpataki Márton uram, napnyugotról a közönséges szántóföldek végei, napkeletről nemzetes Jármí György uram. [92.]

Ekklezsia jövai: Harangok nr. 2. Úrvacsorájához való edények: 1. Vagyon edgy kised ezüst, kívül-belől arannas lábas pohár. 2. Két ónkanna, ejtelesek. 3. Két óntányér. 4. Egy négysegeletű virágos ónpalack, két ejteles. 5. Egy kis keresztelőkanna.

Abroszok nr. 3. 1. Az edgyik gyolcs, öt szép virágos rece-tábla benne, körül penig csipkés. 2. A másik gyapottgyolcs, a közepin kőtes vagyon, a két végin csipkécske. 3. Az harmadik sáhos.

Keszkenő nr. 2. Az edgyik potyolat, fejer cérnával és szkó-fiummal varrott, a közepin betűk vadnak. A második is potyolat, elegyes sellyemmel varrott. 3. Egy patyolat keszkenő, körül aranyfonallal varrott, négy szegeletében négy virág varrva, tekintetes Túróczi Andrásné, Sebessi Juliana asszony ajándéka.

Kendők nr. 2. Edgyik gyolcs paraszt kendő. A másik pedig vászon.

Szőnyegek: 1. Egy szép dufla szőnyeg. 2. Kék posztó a prédikállószeken.

A cinteremből kiszakasztatott kised örökség túl a templomon, amely most ekklezsia földinek is neveztetik, amellyen ekklezsia embere lakik. Ismét vagyon egy pusztá házhely, melynek dél felől való szomszédja Gyulafi rész jobbágyház, észak felől Sárpataki Márton uram jobbágyháza.

A kerelei reformata eklézsia elfogyván, annak sacramentumhoz való bonumai tétettek által a b[ú]-zás[besenyői] reformata eklézsia jövai közé, úgymint: Egy ezüstpohár, egy ónkanna, közel ejteles, egy óntányér, egy fejjéres gyolcsabrosz, egy szkófiomos potyolat keszkenő, egy veresses keszkenő, egy veresses gyapottas kendő, keresztelő ónkanna. [93.] Egy aranysújtásos patyalat keszkenő, tekintetes Kolumbán Juliánna asszony ajándéka.

A papi ház elcseréltett anno 1778 báró Bálintih Sigmond úr önagyságával, aki is adta cserébe a mi templomunk mellett való, Fekete Pál jobbágyának a jobbágyház-helyét, amelyet akkor birt Molduván Todor nevű jobbágya. Amelynek alkalmatosságával jött az eklézsia birodalmába egy szántóföld a felső fordulón, a Nyír oldalon, két köblös, melynek vicinussa északról titulus Szathmári Antal uram földje, délről a Román Vontsáné földje. A más szántóföld, ismét két köblös az alsó fordulón, melynek vicinussa délről titulus Jármí Dániel uram földje, északról titulus Szombatfalvi Antal uram földje. Tekintetes Szombatfalvi Rebeka kisasszony az Úrasztalához adott egy zöld sellyemmel kockásonn varratott keszkenőt vagy kis abroszocskát.

A kehely nóduszának trébelt díszítése – részlet

⁶⁸ A 2. pontot kihúzták.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia B[úzás]Besenyeiensis anno 1749. die 17. Januarii, tempore pastoris reverendi domini Gabrielis Dobolyi, praesentibus ecclesiae civibus, curatore et aedile.⁶⁹

Reverendus minister per omnia laudatur. Difficultates: Elekesi István a templomba nem jár, a tiszteletes papnak restantiai vadnak, a marhátlanok sem fát, sem árrát nem agyák. A pap bérét egyszersmind bé nem hordották, az első félben érte asztagját és igen sok kárt vallott. Némely emberek a papnak zabbérít defalcálni akarják, hogy a két kalangya helyett két vékával akarnak fizetni.

Deliberatum: Akinek szalmájában zabja terem, tartozik szalmájában a zabot megadni, akiknek marhájok nincsen és a fát meg nem hozhattya, tartozik 24 pénzzel a prothocolum szerint, insuper admoniáltatik az ecclesia, hogy akiknél restantiaja vagyon a tiszteletes papnak, intra quindenam bészolgáltatassák. A papbér búzájának behordását úgy rendellyék annak idejében, hogy legfellyebb két napon betakarítsák, nehogy félben állván az asztagja és kárt vallyon az első miatt, mert az ecclesia fizeti meg a kárt. Annakfelette arról is admoniáltatik az ecclesia, minthogy a háznak gerendályi nagyon kiállván, az első igen rothasztja, azért igyekezzék az eklézsia valami tornácocskát a ház eleiben csinálni.

1750

Visitatur ecclesia Besenyeiensis anno 1750. die 12. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Dobolyi, ministri Verbi Dei, qui sat bene laudatur.⁷⁰

Difficultates: Sok restantiai vadnak a tiszteletes ministernek, még régiek, úgymint garaspénzek és egyebek, némely el is ment a restantiával. A csúrt és az ajtó eleiben tornácot nem csináltak.

Deliberatum: Minthogy a tavalyi deliberatumnak semmi effectuma nem volt, sem csúrt, sem tornácot nem építettek, régi restantiai sokak vadnak és bé nem szolgáltatatták, egyszóval semmiben magát az eklézsia a tavalyi deliberatumhoz nem tartotta, azért a Szent Visitatio mulctázza az ecclesiat a constitutio szerint három forintig. Insuper admoniálja, hogy a csúrt és tornác építésében szorgalmatosok légyenek, a restantiaikat bészolgáltatassák, mert ennekutánna a constitutio szerint duplummal büntettetnek.

1751

Visitatur ecclesia M. Besenyeiensis anno 1751. die 18. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Dobolyi ministri, praesentibus ecclesiae civibus.⁷¹

Reverendus minister bene recommendatur.

Difficultas: Némelyeknél feles és régi restantiai vadnak a tiszteletes ministernek. Deliberatum: Admoniáltatnak a restansok, hogy aki mivel adós, Szent György napja előtt vagy megfizessen, vagy pengig megalkugyék a tiszteletes ministerrel, külömben, ha ki nem igyekeznék azon, ennekutánna mégis panaszozni fog a tiszteletes minister, három-három forintig megbüntettetik az olyan ember. Úgyszintén valaki a cinterem körül való rész kertet és a parochia körül ruinakot meg nem csinályák minél hamarébb, és valamiben kárt vallván a tiszteletes minister, az olyan ember fizeti meg.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 421.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 435.

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/3. 446.

1752 ■ január

Anno 1752. die 15. Januarii visitatur ecclesia Besenyeiensis tempore reverendi domini Gabrielis Dabalyi ejus loci ministri qui de officio laudatur.⁷²

Difficultates: [1-mo.] Dellei Márton és Ince István communioval nem élnek. 2-do. Két esztendőbeli restantiai vadnak a tiszteletes ministernek, mind búza s mind zab, fa és garaspénzbéli. 3-tio. A cinterem körül sok ruina vadnak.

Deliberatum [1.]: Dellei Márton és Ince István feleségével együtt admoniáltatnak, hogy minden nehézségeket a tiszteletes minister ellen letegyék, mert semmi méltó okok nincsen reá, azért a communioval való élést ne absentállyák, nehogy az Istennek ítéletét hozzák magokra.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tiszteletes ministernek sokféle és sok rendbéli restantiai vadnak, a cinterem körül a kertek nem jók, a mulctat megérdemlené az eklézsia, de a Szent Visitatio ez egyúttal indulgiálván, admoniáltatik az eklézsia, hogy akik mivel tartoznak, a Partialis előtt beszolgáltatassák, a ruinaikat reparállyák mihelt az idő engedi.

1752 ■ november

Visitatur ecclesia B[úzás]Besenyeiensis anno 1752. die 20. Novembris tempore reverendi domini Gabrielis Dobai ministri.⁷³

Difficultas: Balási György régi restantiával adós a tiszteletes ministernek, [462.] úgy Dellei Istvánnál is sok restantia vadnak. 3. Hordáskor asztagrakót nem adnak, a megfödést is nem sítetik, melly miatt sok kára esett a tiszteletes ministernek. 4. Ruinak is vadnak mind a parochia körül, mind a cinterem körül.

Deliberatum: Most semel pro semper admoniáltatik az egész eklézsia, hogy ennekutánna jobb gondot viselyenek hordáskor a gabonájára a tiszteletes ministernek, annak mind elrakására, s mind fedésire, nehogy kárt vallyon a tiszteletes minister, mert ennekutánna irremissibiliter megbüntettetnek, a kárt is megfizetik, a ruinaikat reparállyák sub ea poena.

1754

Visitatur ecclesia B[úzás]Besenyeiensis anno 1754. die 2. Februarii tempore reverendi domini Gabrielis Dobolyi pastoris, praesentibus ecclesiae membris.⁷⁴

Difficultates: [1-mo.] Ince István és Dellei Márton úrvacsorájával nem élnek. 2-do. A tiszteletes ministernek sok restantiai vadnak, nevezetesen Balási Györgynél, Déllő Istvánnál.

Deliberatum: Minthogy Ince István és Dellei Márton a tiszteletes loci ministernek bosszújára és az egész eklézsia kissebségére mennek más eklézsiában communicálni, azért mostan a Szent Visitatio-tól admoniáltatnak, hogy ezen szent gyülekezetben communicálynak s templomban járjanak, különben más helységben meg nem engedtetik. Annakfelette pedig, minthogy régi sok restantiai vadnak a tiszteletes ministernek, mégis bé nem szolgáltatta az egyházfi, azért mulctáztatik az egyházfi három forintig. A kereszteleésért, temetésért pedig ki-ki tartozik megfizetni az szerént, azmint a prothocolumban vagyon felírva, különben ha valaki ezt subtrahálni igyekezné, a constitutio szerént fog megbüntettetni. Az udvari cselédek is azzal tartoznak a nemes vármegye constitutioja szerént.

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 456.

⁷³ KükEhmLvt prot. II/3. 461–462.

⁷⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 472.

1755

Visitatur ecclesia Besenyeiensis anno 1755. die 19. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Dobolyi pastoris.⁷⁵

Itt a populo a papot meg nem marasztotta Túróczi és Járminé asszonyom miatt.

Difficultas: Szilágyi András megházasodván, ideje előtt eléjött a gyermekek. Dellei István bérrel restál. 1-mo. Búzával két esztendőre, öt esztendőre zabbal, fával, garaspénzzel. Dellei Mártonné restál két esztendőre zabbal, fával, garaspénzzel, item a temetés árával. Sipos László öt esztendőre fával, zabbal, garaspénzzel, item harangozókenyérrel, két esztendőre. Fodor György három esztendőre zabbal, fával, garaspénzzel, item harangozókenyérrel, temetés árával. Máré Márron restál két esztendőre garaspénzzel, harangozókenyérrel, fával. Imre János restál két esztendőre zabbal, garaspénzzel, item keresztlőkenyérrel, item fával. Imre István restál egy esztendőre való zabbal, annakfelette mások is fával restálnak sokan. Vadnak felette sak ruinak a parochia és cinterem körül, az ajtó is bédőlt a cinterem körül. Pataki János fia elment az eklézsia pénzével, kezes érette Imre István. Incze István elment a pap bérével.

Deliberatum [1.]: Világosan constál az eklézsia relatiojából, hogy Szilágyi Andráséknak ideje előtt jött elé gyermekek, azért excommunicáltak a szent gyülekezetből.

Deliberatum [2.]: A megnevezett restans emberek stante sede amelyeket mostan beszolgáltathatnak, szolgáltatásuk bé, a többiről egyezzenek meg a tiszteletes miniszterrel is. Azmi veteménybéli kára esett a miniszternek ruinak miatt, azt fizesse meg az eklézsia, insuper admoniáltatik az eklézsia, hogy mi helyen az idő engedi a ruinakot mind a cinterem, s mind a parochia körül reparállyák, az interesnek egy bizonyos terminust tévén, felszedgyék s beszolgáltatásuk, különben el nem mulattya a Szent Visitatio külső brachiummal is hozzányúlani.

1756

Visitatur ecclesia Besenyeiensis anno 1756. die 28. Januarii, tempore reverendi domini Gabrielis Dobolyi pastoris, praesentibus ecclesiae commembris.⁷⁶

Reverendus parochus laudatur de officio, nec tamen manere volunt quidam.

Difficultas: [1.] Dellei István három esztendőtől fogva nem jár a templomba. [2.] A tiszteletes miniszternek régi sok restantiai vadnak. 3. Mikor halott esik, pap híre nélkül mingyárt harangoznak. 4. Sok ruinak vadnak a templomon, cinteremen, a parochiában és a házon.

Deliberatum [1.]: Dellei István, minthogy régtől fogva a templomba nem jár, serio admoniáltatik, hogy a templomban járjon, különben ha holta történik, tisztességes temetése nem lesz. A tiszteletes miniszternek pedig, minthogy régi sok restantiai vadnak, azért a restansok admoniáltatnak, hogy Gergely pápa napig minden restantiakot beszolgáltatassanak.

Deliberatum [2.]: Minthogy mindenek pusztában vadnak a templomban, cinteremben és a parochiában s a házon, azokért mulctáztatik az egész eklézsia hat forintig, insuper admoniáltatik az eklézsia, hogy az idő engedvén, mindeneket reparálynak, különben a főcuratoratusnak adatik ki az eklézsia. Arról is admoniáltatik az eklézsia, hogy pap híre nélkül ne harangozzanak.

Deliberatum [3.]: Az egy teleken lakó kettős gazdák külön bérrel tartoznak a constitutio szerint.

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 479.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 487.

1757

Visitatio celebratur Besenyeini anno 1757. die 19. Januarii, tempore reverendi domini Danielis Csávási pastoris, nec dum ordinati.⁷⁷

Adversus dominum reverendum nihil observabile habet ecclesia, quin laudatur.

Difficultas: [1-mo.] Sok ruina vadnak mind a cinterem, s mind a parochia körül. 2-do. Az úton álló lévén az eklézsának egy pusztasessioja, ebben egy darabocskát elkertelt a szomszéd Gyulafi László úr embere, mellyet, midőn az eklézsia le akart volna vágni, egy darabocskát törrökbúza földet adott a Ropo allyán az eklézsának ea conditione, hogy az eklézsia is bírja azon földet addig, míg ő is bírja azon elkertelt darabocskát.

Deliberatum: Mostan is sok fogyatkozással tanálya a Szent Visitatio ezen eklézsát, kivált az építésben, azért admoniáltatik serio az eklézsia, hogy minden tehetséggel igyekezzenek építeni mind a templomon, mind a cinteremen és parochian, nehogy a hosszas negligentia miatt több-több ruina esvén, nagyobb kára következék az eklézsának, külömben a tavalyi deliberatum-ban megírt poenat el nem engedjük.

1758

Visitatur ecclesia B[úzás]Besenyeiensis anno 1758. die 23. Januarii, tempore reverendi domini Danielis Csávási pastoris.⁷⁸

Optime recommendatur reverendus minister. Difficultas: Némelyeknél igen sok restantia vadnak a tiszteletes ministernek, Fazekas János is másfél esztendei bérével elment a tiszteletes ministernek.

Deliberatum [1.]: A Szent Visitatio örömmel tapasztallya a besenyei eklézsában lévő egyességet, szeretetet és az építésben való jó igyekezetet, továbbra is adhortállya a szent eklézsát, hogy a jó dologban igyekezzenek előmenni s a tiszteletes ministernek restantiait, kivált fáját, beszalgáltatni.

Deliberatum [2.]: Minthogy ennyi esztendőről fogva az adósságnak interessét fel nem szették az egyházfiak, mely miatt periculumban vagyon az eklézsia adassága, azért az egyházfiakat külön-külön bünteti a Szent Visitatio három-három forintig a constitutio szerént, insuper admoniáltatnak, hogy minden haladék nélkül felszegyék és akármilyen javakból felvegyék, mert hogy ennekutánna esztendőről esztendőre maradjon, meg nem engedtetik.

1759 ■ január

Visitatur ecclesia reformata Besenyeiensis anno 1759. die 25. Januarii, pastore Daniele Csávási, curatoribus Michaeli Zrini et Nicolao Fülep, aedili Andrea Szilágyi.⁷⁹

Nulla animadversio adversus reverendum Verbi Divini ministrum.

Difficultas [1.]: Zabot nem akarnak némelyek kalangyául fizetni. Fabéli restantiaja vagyon a tiszteletes ministernek valami 15 szekér. Kettős házasok egy háztól nem akarnak két bért adni. Sok ruina vadnak.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 495.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 508.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 519.

Deliberatum [1.]: Kedvetlenül hallotta a Szent Visitatio, hogy némelyek a hallgatók közül nem akarják a zabot kalangyául fizetni s az egy házban lakó kettős házások is nem akarnak külön-külön bért adni, de a Visitationak nem lehet semmi innovatíot cselekedni, azért mind ez két dologban tartsa magát az ecclesia a Canonhoz. Deliberatum [2.]: Eleitűl fogván tudták kötelességeket, a cursusból is értették az egyházfiak, hogy a bért beszolgáltatassák a tiszteletes miniszternek s a romlásokat megcsinálják, de mivel restantiai vadnak, kiváltképpen fája, a tiszteletes miniszternek, a ruinak is sokak, azért az ecclesia büntettetik Canon szerint.

Difficultas [2.]: Illetlen beszédekkel illette Máthé Mihály a tiszteletes minisztert.

Deliberatum [3.]: Világos a Szent Visitatio előtt, hogy Máthé Mihály illetlen szókkal illette a tiszteletes minisztert, mert arról fide dignus nemes ember attestál pecsét alatt, melyért kemény büntetést érdemlenez, ha a Szent Visitatio in merito rei pronuncálna. De remittálván a jusban, a parte judicium mulctázza egy forintig, a parte vero malo affecti tetszett az ítéletnek, hogy Máthé Mihály a tiszteletes minisztert megkövesse. Illendő bérét is megadgya.

1759 ■ november

Visitatur ecclesia reformata Besenyőiensis anno 1759. die 21. Novembris, Verbi Divini ministro Daniele Csávási, praesentibus curatoribus Johanne Rátz, Michaelae Zrinyi aedili, aliisque.⁸⁰

Reverendus loci minister recommendatur. Nagy örömmel hallotta a Szent Visitatio a besenyői reformata ecclesianak szép békességét, inti tovább is a Szent Visitatio az Úrban a szent ecclesiát, hogy a mostan talált szép békességet s egyességet tartsa meg.

1761 ■ január

Visitatur ecclesia reformata B[úzás]Besenyőiensis anno 1761. die 21. Januarii, pastore reverendo domino Daniele Csávási, praesentibus ecclesiae membris nempe Johanne Rác, Michaelae Filep curatoribus, Georgio Fekete aedili, Michaelae Székely, Stephano Zrinyi.⁸¹

Difficultas: Reverendus loci minister recommendatur quoad docendum, verum quoad moralitatem est aliquid animadversione dignum. A parochialis fundus körül rosszak a kertek.

1761 ■ november

Visitatur ecclesia reformata B[úzás]Besenyőiensis anno 1761. die 17. Novembris, Verbi Divini ministro reverendo domino Daniele Csávási, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Johanne Rác, aedilibus Zrinyi Stephano, Georgio Balási.⁸²

Difficultates: A tiszteletes minister szolgálattýára nézve commendáltatik, de részegeskedéssel vádoltatik, étszakának is idején házanként alkalmatlankodik, még vasárnap is egész napon elmúlt részegsége miatt az isteni szolgálat. A tiszteletes miniszternek sokféle, sok restantiai vadnak. A tiszteletes miniszternek zabbéli kára vagyon az eklézsiának rossz kerte miatt. Máthé Márton hamissította a curatort, Illyés György szidalmazta a tiszteket, Veres Ferencz nem akarja megfizetni a bírságot, Délei István illetlenül szóllatt az egyházfiaknak.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 535.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/3. 549.

⁸² KükEhmLvt prot. II/3. 567.

Deliberatum [1.]: Nyilvánvaló dolog tiszteletes Csávási Dániel atyánkfának őkegyelmének most esztendeje is tapasztalt részegeskedése, mikor is őkegyelme fraterne arról admoneáltatott, de mégsem supersedeált. Most acrius corripiaztatik, ha nem supersedeál eddig való abbéli cselekedeteitől a 82-dik canon⁸³ szerint való poenaban incurráll.

Deliberatum [2.]: Mivel a tiszteletes minísternek sokféle, sok restantiaji vadnak, kivált garaspénze, azért az egyházfiak Canon szerint büntettetnek, annakfelette admoneáltatnak, hogy intra octavum mindent beszołgáltassanak, mert nagyobb büntetésben incurrálnak. A rossz kertből következett zabbéli kára megfizetessék.

Deliberatum [3.]: Máthé Márton, Illyés György, Déllei István, hogy az ecclesia tisztyeit illetlenül tractálták, Canon szerint büntettetnek. Veres Ferencz a bírságot fizesse meg Canon szerint, úgy a több engedetlenek is, kik a Visitation vakmerőségből meg nem jelentek.

1762

Anno 1762. die 11. mensis Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[úzás]Besenyő, pastore reverendo Benedicto Pál, praesentibus ecclesiae membris curatore Johanne Imre, aedilibus Francisco Fülep, Michaele Székely alisque Johanne Rácz, Michaele Zrini, Georgio Bak, Georgio Fekete.⁸⁴

Omnia sunt salva a parte reverendi domini loci ministri. Difficultates a parte ecclesiae: Resten járkák némellyek az Isten házát, hibás a bér bészolgáltatása, kiváltképpen az zabbéli. Az leányok az templomban a tanulásra igen resten maradnak fenn. Ruinak vadnak, kiváltképpen a cinterem körül. Némely hallgatók vakmerőségért mulctáztattak az egyházfiaktól.

Deliberatum [1.]: Szomorúan hallja a Szent Visitatio, hogy némely hallgatók, úgy a leányok is igen restek az Isten házának gyakorlásában és tanulásban. Deliberatum [2.]: Akiknek Isten kalangyában gabonát adott, semmit ne adgya vékával, hanem szalmájában. [28.] Deliberatum [3.]: Világosan érti az Szent Visitatio Veres Ferencznek és Szilágyi Andrásnak miért esett megbüntetések, a Veres Ferenczt helyben hadgya, úgy a Szilágyi Andrásét is rész szerint, tudniillik az egy kupa bort, rész szerint a mulctat augeálja egy forinttal, hogy részegen compareált a parochialis funduson, holott nemhogy ott, de még akárhol is ezt nem kell cselekedni, mint amint a Szent Pál apostol mondgya, a mennyországból kirekesztő vétket. Deliberatum [4.]: Világosan találatnak az ruinak, melyekért az egyházfiak Canon szerint mulctáztatnak.

Deliberatum [5.]: Veres Ferencz az tavalyi Visitatio bann is vakmerőségben találatott. Azután ez 1762. esztendő folytában az mostani tiszteletes prédikátor Radnóthról ide B[úzás]Besenyőben általvecturáztatásában is láttatik vakmerőséggel magát viseltnek lenni, engedelmes beszéd-

⁸³ GK – 82. kánon: Az egyház szolgálaihoz – más illetlen dolgok közt – legkevésbé illő a mértékletlenség, a falánság és a részegeskedés, mely minden véteknek gyújtókanóca és táplálója. Legyenek azért mértékletesek, józanok, nem borozók s gyomrukna és hasukna szolgálók, korcsmákon csavargók. Különben ha ezt a rút vétket újra meg újra ismétlik, nem csak a lelkészségtől, de a szent asztaltól is eltiltatnak. Azonban mind a menyegzői, mind más tiszteességes vendégségekben is szabad megjelenniük, csakhogy a tiszteesség és kegyesség határát azokban át ne hágják, magukat a poharazókhoz és dőzsölőkhöz ne aljassítsák, hanem józanon és tiszteességesen viselkedjenek, hogy példájukkal más vendégrátsaikat is a kegyességre és mértékletességre indítsák, sőt azokat még szavaikkal is a szerfeletti ivástól, trágárságtól és pajzánkodástól lebeszéljék, s minden alkalmat megragadjanak, hogy azok mulatságába a Szentírásból valamely üdvös beszédet elegyítsenek, amellyel a hírvány és hívalkodó beszédektől és bakszerű ugrándozástól elvonják őket. Midőn pedig a már bortól nekihevülők intéseiket süket füleik mellett elbocsátani, szenvedélyüknek hódolni és táncra kerekedni kezdenek, a lelkipásztorok keljenek fel, s illő bocsánatkéréssel távozzanak, hogy jelenlétükkel azok kicsapongását helyeselni ne látsszanak. A másként cselekvők kemény megfédésre méltók.

⁸⁴ KükEhMLvt prot. II/4. 27–28.

del az ecclesia előtt magát nem mentvén, hogy nem vakmerőség miatt, hanem a lehetetlenség miatt nem mégyen a papot vecturázni. Mellyért 3 kupa borig büntette meg az ecclesia 3 dolgáért, melly büntetést a Szent Visitatio helyben hagyott, de ekkor is nyilván vakmerőségre vetette magát, mert itthonn találván a Szent Visitatio, annak eleibe nem is jött, hogy megértesse ügyét, vagy engedelmet kérjen. Sőt a Visitatio mely étszakán Be[se]nyőben volt, utat keresett magának, jóllehet kívánta a Szent Visitatio szemben lételét, sőt hívatta is, de ha nem hívatta volna is, tudta a Szent Visitationak ittlételét, hol kellett volna dolgát igazítani s compareálni kellett volna, de nem compareált. Mellyért méltán mulctázhatná a Szent Visitatio, de a maga jussában remissioval lévén, az ecclesia amint mulctázta, a Szent Visitatio helyben hadgya. Az mostani remissio pedig úgy lészen, hogy ha még tovább is Veres Ferencz, mint eddig, vakmerőségre veti magát, az mostani remissiot a Szent Visitatio ezután is desummálja.

1763

Anno 1763. die 8. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[úzás]Besenyő, Verbi Divini ministro reverendo domino Benedicto Pál, praesentibus ecclesiae curatore Johanne Imre, aedilibus Johanne Fekete, Johanne Béres, Johanne Rácz, Michaelae Zrini, Georgio Fekete.⁸⁵

Difficultates: Mindenféle sok restantiaji vadnak a tiszteletes ministernek. Déllei György ecclesia hites curatora igen impertinenter viselte magát. Déllei Jánosné átkozódott. A Visitatio cursussát el nem vitték Teremibe, igen nagy kárára a visitoroknak. Vagyon az ecclesianak 14 veder bora.

Deliberatum [1.]: Nemcsak kedvetlenséggel hallja, hanem ugyan szégyenli a Szent Visitatio a b[úzás]besenyői reformata ecclesianak dolgát, mely szerint úgy contemnálta a Visitationot concernáló cursust, hogy semmiképpen nem promoveálta, míg a Visitatio itt helyben nem találta, akkor is idegen ember által kellett alább küldeni, mely contemtusért, negligentiaért, independenciaért három magyar forintokig az ecclesia mulctáztatik.

Deliberatum [2.]: Lévén a reformata ecclesianak az cinteremből kiszakasztatott egy darabocsk a földén egy zsellére, ki is az ecclesianak tőlle kitelhető dologban szolgál, de hallatik, hogy az becsületes lakosok oly dolgokkal aggraválják, (úgy mint) mellyet éppen nem lehet a Visitationak megengedni. Nem is engedi, hanem a nunc az becsületes lakosok efféle cselekedni ne praesumálják, mellyet ha cselekesznek, a Szent Visitatio oda is elviszi fellyebb, azhová illik. [58.]

Deliberatum [3.]: Az engedelmes beszéd elfordította az haragot, azt mondgya az Salamon, az-mellyet nem gondolván meg Déllei Jánosné, az ecclesia egyházfia midőn ecclesia dolgára rendelte volna Déllei Jánosékat, Déllei Jánosné az egyházfiat az constitutio ellen rohdadt [!] beszédekkel illette, azért a constitutio szerint büntettetik 1 forintig.

1764

Anno 1764. die 21. Novembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[úzás]Besenyő, pastore reverendo domino Benedicto Pál, praesentibus ecclesiae curatoribus Nicolao Fülep, Georgio Fekete, aedilibus Georgio Fodor, aliisque, nempe Johanne Rácz, Michaelae Zrini, Johanne Fekete.⁸⁶

Difficultas: Akiknek szalmájában terem is gabonájok, vékával akarnak fizetni. Ruinak vadnak.

Deliberatum [1.]: Az Szent Visitatio előtt nagy kedvetlenség az hallgatókban igen nagy hidegség, hogy találatnak némellyek, akik zabot adhatnának szalmájában, de nem akarnak. Végez-

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 57–58.

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 68.

tetik azért, hogy azoknak Isten adott, szalmájában fizessen. A ruinaik pedig az constitutio szerint mulctáztatnak. Insuper admoneáltatik az ecclesia, hogy az ruinaikat megépítsék, különben kemény büntetésben incurral.

Deliberatum [2.]: Szomorúan hallja azt is a Szent Visitatio, hogy némelyek az egyháziakat illetlen beszédekkel illetik, admoneáltatnak az ilyenek, hogy többé affélekét ne cselekedgyenek, mert törvény szerint büntettetnek.

1766

Anno 1766. die 18. Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in B[úzás]Besenyő, pastore reverendo domino Benedicto Pál, praesentibus ecclesiae membris, curatoribus Nicolao Fülep, Georgio Fekete, aedilibus Nicolao Béres, Michaelae Székely aliisque.⁸⁷

Difficultas: Sokféle sok restantiai vadnak a tiszteletes miniszternek.

Deliberatum [1.]: Nagy kedvetlenséggel hallja a Szent Visitatio, mely sokféle sok restantiai vadnak a tiszteletes miniszternek, melyből nem egyéb, hanem versengés, tagadás, veszekedés következik, mint ennek előtte megesett itt is, másutt is, minekokáért az ecclesia mulctáztatik Canon szerint, hogy okot ad a negligentiával az kedvetlenségre. Ennekfeletten admoneáltatik, hogy minél hamarabb a tiszteletes minisztert excontentálják, hogy nehezebb poenaba ne incurraljanak.

Deliberatum [2.]: A ruinaik is Canon szerint mulctáztatnak.

1768 ■ január

Anno 1768. 6^a Januarii visitatur ecclesia reformata B[úzás]Besenyőiensis, pastore reverendo domino Benedicto Dálnoki, curatore Georgio Fekete, Martino Máté, aedilibus Michaelae Székely et Nicolao Béres, praesentibus aliis etiam ecclesiae commembris nempe Johanne Rátz, Nicolao Filep, Johanne Fekete et reliquis.⁸⁸

Nincs a tiszteletes miniszter és az ecclesia között semmi egyéb difficultas, hanem, hogy sok restantia vagyon hátra, de hogy beszolgáltatják, minyájan obligálák magokat a restantiarusok.

1768 ■ december

Anno 1768. 16^a Decembris visitatur ecclesia reformata B[úzás]Besenyőiensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Benedicto Pál de Dálnok, curatoribus Georgio Fekete et Martino Máté, aedilibus Michaelae Székely et Francisco Veress, praesentibus ecclesiae membris Nicolao Filep, Andrea Szilágyi, Johanne et Samuele Rátz.⁸⁹

1769

Anno 1769. 12^a Decembris visitatur ecclesia reformata Besenyőiensis, pastore reverendo domino Nicolao Galatzi, praesentibus spectabili domino Andrea et Samuele Túrótzi, Johanne Rátz, curatoribus Georgio Fekete et Martino Máté, aedilibus Michaelae Székely et Johanne Délei, praesentibus aliis etiam ecclesiae membris Stephano Délei, Georgio Bak, Stephano Szrinyi etc.⁹⁰

A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi panasz.

Difficultas: Némelyek az ecclesiabeli emberek közül az egyháziaknak szavakat nem fogadják, ecclesia dolgára nem mennek, sőt az egyháziakat szidalmaznak. Deliberatum: A tavalyi Visi-

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 92.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 107.

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 130.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 140.

tation is megparancsoltatott volt, hogy az egyháziaknak mindenek szavát fogadják, nehéz szókkal ne illessék és ne szidalmazzák, mégis mindazáltal ehhez magokat némelyek nem tartották. Azért serio imponáltatik, hogy minden ember az egyháziak hivataljára az ecclesia dolgára elmenyen, az egyháziakat nehéz szókkal ne illessék, mivel azok hűttel kötelesek az ecclesiahoz és az ecclesiái dolgokat folytatni kötelesek, mert ha ki ezután ez ellen vétene, facultátatnak a curatorok, hogy a constitutiók szerint az ilyeneket megbüntessék kedvezés nélkül. Melyet ha a curatorok elmulatnának, magok a 3 forint büntetést el nem kerülnek.

1770

Eodem die [21. Novembris 1770.] visitata est ecclesia B[úzás]Besenyőiensis, pastore reverendo domino Nicolao Galatzi, curatoribus Georgio Fekete et Martino Máty, aedilibus Michaelae Székelly et Josepho Illyés, praesentibus Johanne Fekete, Johanne Bérés, Stephano Szirinyi et aliis.⁹¹

Ön kenyérszító tányér
17. század

A tiszteletes atyafinak az ecclesiával jó békessége legyen. Difficultas: Délei István, nem gondolván sem Istennel, sem maga emberségével, sem a Szent Visitatio jelenléteivel, részegen jött elő, lármázott, veszekedett és a curatort szidalmazta mégpedig ilyen mocskos és vétkes szidalommal, sic verba baszom a véred hullását, amint ennek hallásában bizonság majd az egész ecclesiabéli minden hallgatók.

Deliberatum: A Visitationak fővebb objectuma az, hogy inquireljon de moribus, de ezzel nem gondolván Délei István, a Szent Visitationa részegen jött, lármázott, veszekedett és a curatort ok nélkül szidalmazta ezt mondván, baszom a véred hullását. Mely vétkes és szemtelen cselekedetiért méltónak ítéli a Szent Visitatio, hogy statim et de facto ecclesiat kövessen. Emellett,

minthogy nekünk az ilyen malitiosus embernek megzabolozására az egyházi fenytéknél egyéb tehetségünk nincsen, azt pedig ezen dologban nem tartjuk elégségesnek, azért ezen deliberatumunkat transcribáljuk az arra rendeltetett külső magistratusnak, megkívánván a jure, hogy Délei István secundum qualitatem delicti a külső tisztól is megbüntetessék.

1771

Anno 1771. die 20ma mensis Novembris visitatur ecclesia reformata B[úzás]Besenyőiensis, tempore reverendi domini Nicolai Galatzi Verbi Divini ministri, curatoris domini Johannis Filep et Stephani Szirényi, aedilium Michaelae Székelly et Michaelae Délei, aliosque ecclesiae membrorum Georgio Fekete, Georgio Délei etc.⁹²

Difficultas [I.]: A tiszteletes ministernek sok restantiaja van. 2-do. A két kalongya zabot nem akarják beszolgáltatni.

Deliberatum: Intra octavum tartozzanak az egyháziak a tiszteletes ministernek bérít beszolgáltatni, serio imponáltatik, melyet ha nem cselekednének a tiszteletes minister a titulus secularis tiszt által megvétethesse. A controversiában forgó két kalongya zabot fizessék az elolvasott Canon szerint.

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 155.

⁹² KükEhmLvt prot. II/4. 170.

1772

Ad futurum annum 1773. concernens Visitatio inchoatur divina favente clementia anno Domini 1772. die 14ta mensis Novembris in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione B[úzás]Besenyő, pastore reverendo domino Nicolao Galatzi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatoribus Georgio Fekete, Joanne Filep, aedilibus Michaelé Máté, Joanne Szirinyi, aliisque nempe Samuele Rátz, Georgio Délei et Stephano Délei.⁹³

Difficultas: Az ifjak nem járnak fel az tanulásra más jó rendbe szedett ecclesiáknak jó rendtartások szerint. Deliberatum: Tetszett az ítéletnek, hogy ettől fogva az ifjak, leányok, legények, kicsinyek, nagyok a tanulásra megmaradjanak, a hitők ágazatit tanulják, külömben kemény büntetésbe ejtik magokat. Mikor Istentől jó szerencsét várnának, a tiszteletes predikátor nem fogja őket copulálni.

1773

Anno 1773. die 14ta mensis Decembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata B[úzás]Besenyőensi, tempore reverendi domini Nicolai Galatzi, curatoribus Martino Máté, Samuele Rátz, aedilibus vero Johanne Imre et Johanne Szirinyi, aliisque Johanne Rátz, Nicolao Imre etc, praesentibus.⁹⁴

A szent minister és háza ellen nincsen semmi panasz, dicsértetik. Difficultas: Béres János hitetlenül elhagyta a feleségét és botránkozó életet él.

Deliberatum: Előnkbe jöven a Béres János feleségével való difficultas, [219.] mellyet mind a két részről meghallgatván, adjudicálá a Szent Visitatio, hogy Béres János a felesége mellé visszamennyen, hite mellé állyan, botránkozóztató életet ne éljen. Mellyet ha nem cselekednék, a külső magistratus erejével is cogáltassék a békességes együtt való lakásra. Addig pedig Béres János az ecclesiastica disciplina ereje szerint excommunicáltatik, a gyermekeket is tartozzék addig is tartani s feleségét is, úgy a pap fizetését is mint házosember megfizetni.

1775

Anno 1775. 12^a Januarii visitáltatott a b[úzás]besenyői ecclesia tiszteletes Galatzi Miklós atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Pap György és Illyés György curatorok, Szerinyi János és Bakk János egyházfiak, ezekkel együtt tekintetes Túrótzi András és Sámuel urak, Szilágyi András, Rátz Sámuel és mások.⁹⁵

A tiszteletes atyafi ellen éppen semmi panasz nincsen. Az atyafi panaszol: 1-mo. A fabérit maga rendes idejében meg nem agyák. 2-do. A kertek a fedetlenség miatt elrohadnak. 3-tio. A rétnek az árka bételvén, a víz úgy elborította, hogy majd semmi hasznót nem vehet, holott az a rét itten a jobbacska haszon. 4-to. A háznak egyik fala szinte kidől, a fedele sem jó, minden felől beléés. 5-to. Török buzaföldje nincsen, amely eddig volt, a már elvétellett.

Deliberatum ad 1-mum: Admoneáltassanak a restantiariusok, hogy intra octavum a fabérit hozzák meg, melyet ha nem cselekesznek, név szerint feljegyeztetvén, adattassanak által a külső tiszteknek, annyival inkább, minthogy a falu közönséges erdejének egy része felosztatván, min-

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 191.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 218–219.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 244–245.

den ember részt vett, melyből a fabért meghozhatták volna, amelyből világosan kijő, hogy nem a tehetetlenség, hanem a vakmerőség okozza a restantiat.

Ad 2-dum et 4-tum: Minthogy ebben még a Visitatio előtt olyan végezése volt az ecclesianak, hogy mind a házat és kertetek megfedjék és töviseljék, melyre magát most is az egyházfi az ecclesiával együtt a veteményes kertnek megcsinálásával együtt ajánlja. Azért most egyszer az érdemllett büntetés elmarad, úgy mindazáltal, hogy ha a jövő Visitatio ebben hibát talál, kivált az egyházfi a kettős büntetést el nem kerül. Ad 3-tium: A rétet, hogy megárkolyák. Ad 5-tum: Hogy törökbúza földet is szereznek, egy szájjal ígéri az ecclesia.

1776 ■ február

Visitáltatott 14^a Februarii [1776.] a besenyei ekklezsia tiszteletes Galatzi Miklós uram ökegyelme idejében, jelen lévén tekintetes Túrótzi András és Sámuel uraimék, nemkülömben vicecurator Máté Márton, szentegyházfiak Szirényi János és ifjabb Máté Márton, Fülöp Ferentz, Balási György, Szirinyi István, Rátz János uram, Délei István, Székely Mihály, Bak István és mások.⁹⁶

A tiszteletes atyafi ellen csak egy szó panasz sincs. Az ifjúság tanulni semmiképpen nem akar, annyira, hogy némelyek az úri imádságot sem tuggya.

Deliberatum [1.]: Committáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy addig egyet is az úrasztalához az ifjak közül ne bocsásson, se pedig annak idejében ne copulálja, valamíg az úri imádságot, az apostoli hitnek formáját és a tíz parancsolatokat meg nem tanulják. Evégre intetnek az atyák, hogy a gyermekeiket a tanításra feljártassák és a tanulásra szorgalmasan kötelezzék. [290.] Panaszol a tiszteletes atyafi arról, hogy némelyek, mint Fülöp János, Balási György, i. Délei Mihály, Délei György, Délei Mihály, Fekete Györgyné nem mentenek ki szántani, hanem fizetéssel kellett a földét megszántatni.

Deliberatum [2.]: Akik szántani ki nem mentenek, azok a tiszteletes prédikátornak a szántásra tett költségét fizessék meg, melyet a curatorok és egyházfiak szokott hatalmok szerint beszolgáltatni tartásuk hűtök szerint való köteleességeknek. Fülöp István adós az atyafinak 3 véka búzával, 2 véka zabbal, egy szekér fával, 8 pénzzel és megfizetni nem akarja.

Deliberatum [3.]: Minthogy már sokszor admoneáltatott, de megfizetni mégsem akar, az Approbatabeli articulus szerint adassék által a titulus viceispány úrnak.

1776 ■ december

10. Decembris [1776.] visitáltatott a búzásbesenyői reformata ecclesia tiszteletes Bástori István atyánkfia ökegyelme idejében, megjelenvén a Szent Visitatio előtt (a tekintetes Túróczi Sámuel uram curatorságában) a vicecurator Imre Miklós, az egyházfi Szrinyi János és az ecclesia tagjai közül Máté Márton, Szrinyi István, Filep János, Délei György s mások is.⁹⁷

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi és ecclesia között szép egygyesség vagyon, semmi egyéb baj is nincsen.

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 289–290.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 308.

1777

In nomine Domini visitáltatott 15^a Novembris [1777.] a b[úzás]besenyei reformata szent eklézsia, midőn kezdettünk volna a Szent Visitationhoz a tiszteletes Bátori István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén az eklézsianak fővebb tagjai között tekintetes Túrótzi András úr, Szirinyi János, Déleli Mihály, curator Imre Miklós, Máté Márton és mások.⁹⁸

Difficultas [1.]: Panaszol a szent eklézsia a tiszteletes atyafira, hogy hétköznapiokon az estvéli isteni tiszteletet, kivált a szombat estvéli, igen sokszor elmulattya. 2-szor: Panaszol a szent eklézsia, nevezetesen nemes Rátz János uram, hogy beteg lévén maga, két ízben is hívatta, de el nem ment. 3-io: Panaszol, hogy a már természeté vált részegeskedését telyességgel el nem hagy-ni igyekeztén, igen botránkoztató és paphoz, annyival is inkább akinek jó példát kellene mutat-ni, illetlen életer élt, melyhez képest instál is a Szent Visitationnak a szent eklézsia, hogy onnan akárhová a jövő változó Partialiskor dislocálják, mert tovább telyességgel nem szenvedik.

Deliberatum: Ad 1-mum: Keményen parancsolja a Szent Visitatio a tiszteletes atyafinak, hogy hivatalja szerint való kötelességében híven eljárjon, kemény correptionnak büntetése alatt. Ad 2-dum. A panasz, minthogy nem constál világason, azért erről semmit sem ítelt a Szent Visitatio. Ad 3-ium. Minthogy az egész eklézsianak relatiojából világos, ha nem egészen aszerint is, amint elsőben feladattatott, a tiszteletes atyafinak sokszori deliberatumunk ellen való botránkoztató magaviseleése, azért, minthogy csak nem igyekezi magát meliorálni, magának tulajdonítsa, ha valami kedvetlenség találja érni.

Difficultas [2.]: Minthogy már két ízben is találta a Szent Visitatio ennekelőtte a templom kö-rül való cintermet elpusztulva, most is elküldött a Szent Visitatio annak megnézésére, de most is pusztá, azért tett ilyen deliberatumot: [322.] Deliberatum: Ha a szent eklézsia 15 napok alatt a templom körül való cintermet jó móddal meg nem csinálja, tehát 3 mft. poenaba incurrá, mely-nek executioja a tekintetes vicecurator Hegyesi János úrnak alázatosan recommendáltatik.

1779

Visitáltatott a b[úzás]besenyei reformata ecclesia anno 1779. die 14ta Januarii tiszteletes Bátori István atyánkfia ökegyelme idejében, tekintetes Túrótzi András úr, curator Imre Miklós, Déleli Mihály, szentegyházfiak Balási György, Szirinyi János és az ecclesia tagjai közül sokaknak jelenléteiben.⁹⁹

Isten jóvoltából az ecclesia most a tiszteletes atyafira semmit sem panaszol, sőt azt mondja, hogy régi rossz természetéből és szokásából meggyógyult és megjobbold.

1780

Visitáltatott continuative die 20^a Februarii [1780.] a besenyei eklézsia tiszteletes Bátori István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes tractualis vicecurator Túrótzi András, domesticus curatorok [403.] Béres János, Bak János, egyházfiak Zrinyi János, Székely Mihály, az eklézsia közönséges tagjai között Máté Márton, Szilágyi András, Déllői András, Bak György, Filep István és mások.¹⁰⁰

A tiszteletes atyafi ellen egyébb panasz nincs, hanem még eddig sem szűnt meg a részeges-kedestől, melyről midőn megszólította volna a Szent Visitatio, ada a Szent Visitatio előtt még

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 321–322.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 360.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 402–403.

egyszer és utoljára maga keze írásával egy olyan reversalist, hogy ha ezután legkisebb részegítő italt vészen is bé szájában, tehát legottan minden processus nélkül az előbbeni deliberatum szerint a corpore sacri ministerii in perpetuum abscondáltassék.

Difficultas [1.]: Déllei Jánosné a curatorokat mortificálta, sőt még a zálogot is kezekből kivette. Deliberatum [1.]: Mingyárt solemniter megkövesse a curatorokat, mert ha nem cselekeszi, megpálcáztatik.

Difficultas [2.]: Szilágyi András asszonya káromlással az Istent megkáromolta. Deliberatum [2.]: Nem szenvedheti e szörnyű káromlást a Szent Visitatio, hanem a külső magistratusnak általadja. Curatorok lettek Máté Márton, Béres János, egyháziak Zrinyi János és Tsóka László.

1781 ■ január

Anno 1781. die 5^a Januarii Isten segedelme által continuáltatott az anniversaria Szent Visitatio a besenyei reformata eklézsiaiban a tiszteletes Batori István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Túrótzi András tractualis vicecurator úr, domesticus kurátor Máté Márton, Béres János, egyháziak Zrinyi János, Tsóka László, az eklézsia közönséges tagjai közül Déllei Mihály, Bak György, Bak István, Imre János, Fülep Ferentz, Zrinyi István és mások.¹⁰¹

A tiszteletes atyafit maga a Szent Visitatio olyan részegen találta, hogy párját soha látta, ennekfelette a szent eklézsia maga is panaszkodott, hogy sokszor részegen látta, minden egyéb magaviseleése is ezen állapotjához hasonló volt a tavalyi reversalisa után is.

Deliberatum [1.]: Fogja a Szent Visitatio dolgát aszerint igazítani, [446.] amint az eddig való circumstantiaji hozzák magának.

Difficultas [1.]: A tiszteletes miniszternek restantiaja vagyon. Deliberatum [2.]: Addig el nem bocsátja a Szent Visitatio a curatorok marháját, míg meg nem fizetik a restantiát. Pénzbéli fundussa az eklézsiaának vagyon kilencvenhét magyar forintya és 60 pénze. A számadás jól véghezment.

Difficultas [2.]: Fülep István engedetlenséggel, vakmerőséggel, az egyháziakra való támadással vádoltatik, aki azt mondotta, hogy megforgatja a vasvillát az egyháziakban, és ennekfelette a kertit a cinterem körül se tavaly, se az idén meg nem csinálta. Deliberatum [3.]: A marháját hajtsa a Szent Visitatio eleibe a curator és akkor a baját igazítja úgy, amint érdemli, a Szent Visitatio. Curatorok lettek Máté Márton, Béres János, egyháziak Ilyés Mihály.

Observatio: A parochialis ház megcseréltetett méltóságos liber báró Bálintit Sigmond úr önnagyságával, aki adta cserébe a templomunk mellett lévő, Fekete Pál nevű jobbágya-félinek a házát, amelynek alkalmatosságával [447.] két szántóföld is jött az eklézsia birtokába, amint protocollátatott azon protocolumba, melyben az eklézsiaák javai vadnak felírva.

Hogy ezen nemes eklézsiaiban is eszerint ment legyen véghez a Visitatio, arról bona fide attesztálok. Datum BúzásBesenyő 6^a Januarii 1781. Raksányi Túrótzi András tractualis vicecurator mp.

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/4. 445–447.

1781 ■ december

Continuative visitátatott die 9^a Decembris [1781.] a búzásbesenyői reformata eklézsia tiszteletes Kolumbán Sámuel atyánkfia őkegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio [előtti] tekintetes vicecurator Túrótzi András úr, curator Máté Márton, Béres János, egyházfiak Máté Ferentz, Ilyés Mihály, a több eklézsia tagjai közzül Székely Mihály, Délei Mihály, Fülep István, Délei János, Lajtas Mihály és mások.¹⁰²

A tiszteletes atyafi dicsértetik mindenekbe. Difficultas [1.]: Igen sok teremttével káromkodó emberek vadnak. Deliberatum [1.]: Tartsa magát az atyafi az elébbeni rendelkezésünkhöz, mely szerint amely ember elsőben teremttével káromkodni tapasztaltatik, a papi háznál kövessen eklézsiát, 2-do a templomba, 3-o magistratus-kézbe adattatik.

Difficultas [2.]: Az interest nem szedték fel az egyházfiak. Deliberatum [2.]: Intra octavum felszedjék, mert különben a tekintetes tractualis curator úr marháját elköttetvén, addig el nem bocsátják, míg meg nem fizetnek.

Difficultas [3.]: Vadnak akik az egyházfiaknak nem engedelmeskednek, sőt mocskolják, mint nevezetesen Székely Mihályné, Tseke László, [490.] Tseke Ersők, Béres Miklós, Filep Istvánné. Deliberatum [3.]: Minthogy az administratio és a jó rend fel nem állhat az eklézsiákban, ha az előljárók érdemek szerint nem becsültetnek, ennekfelette kemény constitutioink is vadnak az ilyen, curatorokat, egyházfiakat nem becsüllő emberek iránt. Azért parancsolja a Szent Visitatio, hogy mingyárt az írt személyek solemniter megkövessék a curatorokat, egyházfiakat, ezenkívül statim et de facto fizessenek egy-egy magyar forintot.

Observatio: Jelenti a Szent Visitatio előtt a tiszteletes loci minister Kolumbán Sámuel atyánkfia őkegyelme, hogy mivel az eklézsiának igen kevés fundussa vagyon a templom és parochia körül való romlásoknak és szükséges épületeknek megépítésekre. Tehát lévén a besenyői eklézsiának két fordulóra két kaszálló rétje, melyet a pap maga fizetésébe szokott esztendőnként kaszállni, de a patak sok kárt tévén sokszor benne, arra ígéré s kötelezé magát előttiünk és a szent eklézsia előtt az írt tiszteletes atyafi Kolumbán Sámuel őkegyelme, hogy ha az eklézsia is kötelezi magát arra, hogy azon réteknek felét, mikor nyomásba lépnek, bésáncolják jó móddal. Tehát ami fű terem azon bésáncolt részében a réteknek, melyet az eklézsia fog bésáncolni, azt lekaszálván, felgyűjtván, béhozván az eklézsia az írt tiszteletes atyafi gondviselése alá, amint legjobban eladhatja, eladja, és mindenkor azon pénzt fordítja a templom és parochia körül való romlásoknak megépítésekre, hitelesen demonstrálni tartatván esztendőnként a Szent Visitatio előtt, azon szénából bėjövendő pénzrűl. Mely sáncnak kihányására kötelezé [491.] magát kézbeadással az egész eklézsia, és a Szent Visitatio is megengedte olyan conditioval, hogy amíg az írt atyafi ezen eklézsiába lakik, addig a maga jussából engedhet az eklézsiának a mi engedelmsükből, de más tiszteletes atyafi jövén ezen eklézsiába, akkor, ha tetszik, ezen egyezésen megnyugszik, ha pedig nem fog tetszeni, bírni fogja az írt réteket, úgy, mint ezelőtt bírták. Curatorok lettek Máté Márton, Béres János, egyházfiak Zrínyi György.

¹⁰² KükEhmLvt prot. II/4. 489–491.

1782

Annum proxime futurum 1783 concernens Visitatio auspicatur in nomine Dei, Patris, Filii et Spiritus Sancti in ecclesia reformata Besenyőensi anno praesenti 1782. die 7^a Decembris tempore reverendi domini Samuelis Kolumbán, praesentibus ecclesiae curatoribus Martino Máté et Joanne Béres, aedituis Martino Imre et Stephano Filep, aliisque ecclesiae membris primariis spectabili domino Andrea Túrótzi juniore, Joanne Bak, Michaelé Déllel etc. Visitatores fuerunt clarissimus dominus Franciscus Kónya, ecclesiae reformatae Héderfájensis antistes, venerabilis tractus de Küküllő nuncupati juratus notarius, pro nunc sustinens vices senioris, nec non clarissimus dominus Joannes Dersi, ecclesiae reformatae Királyfalvensis Verbi Divini minister, venerabilis tractus Küköllőváriensis juratus adessor, substitutus notarius etc. etc.¹⁰³

Acta Visitationis: Isten jóvoltából a tiszteletes loci minister ellen semmi panasz nincsen, sőt mindenektől dicsértetik.

Difficultas [1.]: A tiszteletes miniszternek mind tavaji, mind ideji restantiai vagynak. Deliberatum [1.]: Ha stante Visitatione meg nem fizetnek, a tiszteletes Szent Visitatio a curatornak, egyházfnak marhájit elkötteti és a tiszteletes atyafinak általadattya, kinek kötelessége lészen addig ki nem bocsáttani, míg minden restantiait bé nem fizetik.

Difficultas [2.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy Sándor János egész bért nem akar fizetni csak azért, hogy felesége nincsen, noha egész oeconomiat a maga divatjában folytat, mint akármely cselédes gazda. Deliberatum [2.]: Minthogy világos constitutioink, synodalis determinatioink vagynak aziránt, hogy az olyatén ifjú legények is, akik házat tartnak s egész oeconomiat folytatnak, non obstante eo, hogy feleségek nincsen, egész bért fizessenek, azért írt Sándor János az egész bért a tiszteletes atyafinak megfizesse, melyet ha nem akarna cselekedni, seculare brachium által is rajta felvettetessék.

Az eklézsia ládájában találtatott levelek registráltattak e szerint: A parochialis ház elcseréléséről való contractus sub littera A. Tekintetes Kőszegi Antal úrnak eladott kicsin házhelyről való contractus sub littera B. Más, ugyan a parochialis háznak elcseréléséről való contractus sub littera C. De ennél jobb az A betű alatt való. [530.] Az ecclesia ládáját investigálván, semmi fogatkozás benne nem találtatott. Külső-belső bonumi is hiba nélkül vagynak.

Az ifjak a templombéli tanulásoknak előttünk jó jeleit mutaták. A számadás jól véghezment.

Difficultas [3.]: A templom és papi ház körül való kertek igen hibásoknak találtattak. Deliberatum [3.]: Parancsoltatik a curatornak és egyházfnak, hogy valakiknek kertyeik hibások, rosszszak, mindazoknak egy-egy forint érő zálogjokot vegyék és ide a tiszteletes loci minister házához hozzák.

Difficultas [4.]: Némellyek nem akarják magokat tartani az ecclesia tavalyi fogadásához, s maga lekötelezéséhez a papi réteknak kísáncolások iránt. Deliberatum [4.]: Akik ahhoz az egyezéshez nem tartják magokat, az ecclesianak amiatt következhető kárát magok fogják megfizetni. Domesticus curatorrá lett tekintetes ifjabb Túrótzi András úrfi, a közrendből pedig Bak János és Déllel Mihály. Egyházfi egyik megmaradott, melléje pedig választatott Szirinyi György.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/4. 529–530.

1783

*Continuáltatott die eodem [15^a Decembris 1783.] a Visitatio a blúzás]besenyei reformata
ekklézsiában, tiszteletes Kolombán Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt curator Déllei Mihály és Bak János, egyházfiak Imreh Márton,
Szirinyi György, az ekklézsia több tagjai közül Máté Márton, Filep Ferentz,
Szilágyi András s mások is.¹⁰⁴*

Ezen ekklézsiának nincsen, Istené legyen a dicsőség, a tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása s magaviselete és házanépe ellen semmi panassza. A tiszteletes atyafinak sincs ekklézsiája ellen semmi panassza, hanem vagyon mégis ez a:

Difficultas [1.]: Vagynak némelyek, kik templomkerülők, nevezetesen Déllei János s mások is. Deliberatum [1.]: Admoneáltattya most elsőbben azokat az egyházfi által a Szent Visitatio, hogy ezután a templomot gyakorolják, mert ha még tovább is nem akarnak az isteni tiszteleten megjelenni, meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akármelyik halni, se harangszóval, se énekkel, se prédikációval ne temetessék.

Difficultas [2.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy Filep István már három esztendő alatt zabbért nem fizetett. Deliberatum [2.]: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy állítson kezeszt aziránt, hogy egy holnap alatt befizeti amivel restál, különben mingyárt megzálagoltatik. Állíta is kezeszt, úgymint Szilágyi Andrást.

Difficultas [3.]: Vagynak az ekklézsiában botránkoztatók, nevezetesen a Filep Ferentz fia János, rútol káromkodott, teremtettézt az egyházfit folytogatta. Deliberatum [3.]: Mostan idehaza nem lévén, érdemlett büntetését el nem vehette, de a következő Partialisra citáltatni fog és akkor érdeme szerint megbüntettetik.

Difficultas [4.]: Ebben az esztendőben a legények s leányok tanításra fenn nem maradtanak. Deliberatum [4.]: Ha tovább is illy engedetlenek lesznek az ifjak, szabadság adatik a tiszteletes atyafinak, hogy a curatorokkal egyjűtt minden kigondolható rendes utakonn, sőt még büntetéssel is kényszerítsék őket a fennmaradásra. Akiknél pedig ez az igyekezet is semmit nem használ, azokat, annak ideje elkövetkeztén, semmiképpen ne copulálja, vagy meghalván, el ne temesse, sőt harangozást se engedjen, hogy legyen számár temetések. [19.]

Difficultas [5.]: A cintermen a templom alatt igen nagy romlás van, melly a Filep István része. Deliberatum [5.]: Azon hibájáért Filep Istvánt megbünteti a Szent Visitatio egy forintig, és hogy nyolcadnap alatt a kertet megcsinálja, parancsolja.

Observatio: Az ekklézsia adosságairól még eddig contractus nem készítettett, de most megparancsolá a Szent Visitatio, hogy tizenötöd napok alatt a contractust az ekklézsia elkészíttesse.

A számadás még véghez nem ment, hanem megparancsolá azt is a Szent Visitatio a curatoroknak, egyházfiaknak, hogy rövid idő alatt azt is elkészítsék, és a megvizsgáltatásra Gálfalvára vigyék tiszteletes esperest uramhoz. A curatorok közül Déllei Mihály megmaradott, Bak János helyett pedig tétetett curatorrá Béres János, egyházfinak Béres Miklós. Vagyon tavaji széna árra restantia hat vft.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 17–19.

1785

*Continuáltatott die eodem [14^a Decembris 1785.] a Szent Visitatio a besenyei reformata
ekkléziában, tiszteletes Kolumbán Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt Déllei Mihály és Béres János curatorok, Imre Márton,
Filep András egyházfiak, Máté Márton, Imre János, Bak János és
Székelly Mihály esküttek, ezeken kívül Illyés Mihály,
ifj. Máté Márton s mások is.¹⁰⁵*

Ezen ekkléziának, Istené legyen a dicsőség, nincsen semmi panassza a tiszteletes atyafinak sem szent hivatala folytatása, sem magaviselete ellen. A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza az ekkléziája ellen, hanem:

Difficultas [1.]: Vagynak a Túróczi urak udvarokban két gazdák, Veres Ferentz és Veres István, és a Jármí Dániel uram udvarában Illyés József, Illyés György, Szirinyi György, a titulata Szombatfalviné asszony udvarában Balási Ferentz, kik sem a tiszteletes atyafinak bért nem adnak, sem az ekkléziái dolgokban tellyességgel nem concurrálnak. Deliberatum [1.]: Minthogy az írt urak és asszony egyjik is a tiszteletes atyafinak annyi bért nem fizetnek, hogy patronusoknak nevezetethetnének, s béradásokkal az írt embereket a bérfizetéstől s ekkléziái szolgálattól megmenthetnék. Azért, hogy azok is a rendes szokás szerint a tiszteletes papnak félbért fizessenek, s az ekkléziái dolgokban is, félannyiban mint az egész gazdák concurráljanak, megítéltetett. Melly ítéltételünket azoknak a személyeknek az egyházfiak megjelentvén, ha engedelmeskednek jó, de ha nem, másképpen is el fogja a Szent Visitatio igazítani. [72.]

Difficultas [2.]: Vagyon egy káromkodó ember, úgy mint Szilágyi András, kinek káromkodását mind a tiszteletes atyafi, mind sok ekkléziái emberek hallottanak. Deliberatum [2.]: Addig az ideig azon személy a templomból kitiltatik, míg itten a tiszteletes prédikátor házában a jó Istent, kit rút káromkodásával megbántott, és az ekkléziát meg nem követi. A curatorok és egyházfiak megmaradtanak.

1787

*Visitáltatott eodem die [21^a Februarii 1787.] a besenyei reformata ekklézia tiszteletes
Kolumbán Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt
Máté Márton, Rátz Sámuel, Filep András, Imreh László.¹⁰⁶*

A tiszteletes atyafira nincsen panasz sem egy, sem más részben. Az ifjak annak idejében vasárnapokon a templomban tanításra fenn nem maradnak, melly ha tovább is úgy leszen, titulus processualis szolgabíró urának fog recommendáltatni az orvoslás végett.

Notandum: Az ekkléziabeliek a romlásokat, kaput, kertet nem igen igazítják meg, melly ha tovább is úgy leszen, maga úttján fog eligazíttatni.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 71–72.

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 101.

1788

Eodem die [27^a Februarii 1788.] visitáltaték a b[úzás]besenyői reformata ekklézsia tiszteletes Kolumbán Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Máté Márton és Rátz Sámuel curatorok, Székely János, Sándor János egyházfiak, esküttek Székely Mihály, Délei Mihály, Bak János, Illyés Mihály s mások is.¹⁰⁷

Holott is: Ad 1. et 2.: Az ekklézsiának most sincs panassza a tiszteletes atyafi ellen, és azt mongyák, hogy mikor csak egészsége engedte, a maga hivatalát becsülettel véghezvitte s magaviselete is kedves. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza az ekklézsia köztagejai ellen abban a részben, hogy ökegyelmét ne becsülnék, dicséri abban is hallgatóit, hogy igen templom gyakorlók.

Difficultas: A tiszteletes atyafinak feles restantiai vagynak. Conclusum: Ha nyolcadnap alatt meg nem fizetik a restansok a restantiat, fog recommendáltatni annak felvétele titulus processualis szolgabíró úrnak.

Nota bene: A specificatitot általadván a tiszteletes atyafi, recommendáltatott, úgy mindazáltal, hogy nyolcadnap eltelése után külgye vagy adja a tiszteletes atyafi a titulus szolgabíró kezébe.

Observatio: Jelenté a tiszteletes atyafi, hogy már eddig 41 esztendeig viselte a szent hivalt, de érezvén erőtelenségét, betegeskedéseit látván, megesméri, hogy azon szent hivatalnak, úgy amint illenék, meg nem felelhet. Mellyre nézve önként nyugalomra kíván menni és a besenyői reformata ekklé[128.]zsiában való papságot másnak engedi, ezen feltétel alatt: 1-o. Hogy az ekklézsia eddig való bérrestantiai befizesse. 2-o. Hogyha az Úr Isten egészségét, erejét újra megadja, újra ökegyelme ekklézsiái szolgálatot folytathasson.

Ad 4.: Botránkoztató személyek most nincsenek. Ad 5.: Az ekklézsia semmi javaiban kár nincsen. A számadás ugyan még véghez nem ment, de nyolcadnap alatt, hogy véghezmennyen, megparancsoltaték. Ad 6.: A protocollumok jól vagynak.

1789

Eodem die [18^a Martii 1789.] locoque [Marosugrán] visitáltatott a besenyői reformata ekklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Máté Márton, egyházfiak Székelly János és Márton János.¹⁰⁸

Ad 1. et 2.: Az ekklézsiának semmi részben nincs panassza a tiszteletes pap ellen. Ad 3.: Van-e panassza a tiszteletes atyafinak vagy nincsen, a Szent Visitatio azt nem tudhattya, mivel mind maga, mind háza népe forró nyavalyában fekszenek és ez oka, hogy a Visitatio is ott helyben meg nem jelenhetett. Ad 4.: Más botránkoztató személyek nincsenek az ekklézsiában, hanem vagyon egy megesett asszonyember, de az is kész reconciliálni, csak a tiszteletes atyafi gyógyulását várja.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás ugyan véghezment, de minden részben hibásnak találja a Szent Visitatio, a leírása is felettébb hibás. A restantiai is az interesben feles, serio imponálá azért a Szent Visitatio a curatornak és egyházfiaknak, hogy a restantiaikat behajtsák és, meggyógyulván a tiszteletes atyafi, számadásokat jobb rendbe írássák s a következő Partialis Synodusra elkülgýék, hogy ott megnézvén, ha érdemes lessz reá, approbáltassék.

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 127–128.

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 156.

1790

Continuáltatott a Szent Visitatio die 5^a Martii [1790.] a b[úzás]besenyei reformata ekkleziában tiszteletes Kovács Miklós atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curatorok Máté Márton és Béres János, egyházfiak Sándor János, ifjú Máté Márton, ezekenn kívül Imre János, Imre György, Márton János, Székely Mihály,

Rácz Sámuel s mások is.¹⁰⁹

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekkleziának semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen. Maga hivatalát jól véghezviszi. Magavi-selete ellen sincs panasz. Ad 3.: Nem panaszol a tiszteletes atyafi is az ekkleziá ellen. Az ifjak is egyszer-mászor a tanítatásra felmaradtak, de most megintetének, hogy ezután szorgalmasabban fennmaradjanak, mert különben bizonyoson megcsapattatnak. Megparancsolták az is, hogy a gyermekeket az atyák és anyák külgyék fel a tiszteletes pap-hoz tanulni.

Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Illyés György templomot tellyességgel nem gyakorol, ki keresztetvén, honn nem találatt. Mellyre nézve az egyházfi-ra bízták, hogy a Visitatio nevével jelentse meg neki, hogy szorgalmason templomgyakorló legyen, mert különben erről a tiszteletes atyafi által minél hamarább a tiszteletes esperest úr tudósíttatván, rendes útyán érdeme szerint való büntetését megadatni el nem mulattya.

Ad 5.: Az ekkleziá javaiban egyéb kár nincsen, hanem az, hogy vett volt az egyházfi Székely János a tiszteletes pap számára egy törökbúza földet öt magyar forinton és örvén két pénzen. De az, akitől vásárlott, jobbágy lévén, s állapotja változván, a földesurától a föld elvétetett és már mind a föld, mind a pénz oda vagyon. Melly szerint, hogy az egyházfi, ki olly hibásonn vásárlott, azon pénzt akárhogy is visszaszerezze vagy megfizesse, megítéltetett. Observatio: A kertek most is rosszak, de az ekkleziá azt fogadá, hogy Szent György napra mind megújítják.

Ad 6.: Protocollumok vagynak, az egy keresztelő protocollumon kívül, de az nem találattik. Ez kemény animadversio után megparan[201.]csolták, hogy nyolcadnapok alatt ha a réggit a néhai tiszteletes pap posteritassitól elé nem szerezhetik, elmúlhatatlanul újat körtessenek, mellybe ezután a keresztelendők, halottak és házasulandók inferáltassanak.

Observatio: 1. Székely János, az volt egyházfi a tiszteletes pap feleségit tolvajnak mondotta, melly itt a Visitation, hogy mondotta, meg is bizonyították. Máté Márton curator pedig azt panaszolja, hogy mikor kaszáltatott, mint curator, kötelessége szerint intette csendes szóval, miért jelenik meg olly későn? Mellyre igen illetlenül s embertelenül felelt. Minthogy azért most Székely János idehaza nincsen, ezekre egyéb ítéletet nem tehet a Szent Visitatio, hanem azt, hogy eléjővén, ezen holnap nyolcadik napján jelennyék meg a tiszteletes atyafival és a panaszló curatorral Ugránn, azholott akkor igazítást ebben is tenni a Szent Visitatio el nem mulattya.

A mostani egyházfi panaszol a bíró ellen, hogy a titulus szolgabíró úr parancsolattya ellen is ötöt kényszerítette, hogy a nagyságának vecturázására mennyen, mellyben nem engedelmeskedvén, ötöt egy forintig megbüntette. Ennek megigazítását fogja a Szent Visitatio a titulus szolgabíró úrnak recommendálni.

Keresztelő pohár – 1843

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 200–201.

1791

*Ismét folytatott a Szent Visitatio azon napon [1791. március 8.] a b[úzás]besenyői reformata
ekklézsiában tiszteletes Kovács Miklós atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén
a Szent Visitatio előtt curator Imreh János, egyházi Bérés János, ezeken kívül
Máté Márton, Imre Márton, Márton Mihály, Sándor János s mások is.¹¹⁰*

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen a közönséges ekklézsia semmi részben nem panaszol, hanem: Difficultas: Titulata Szombatfalviné asszony panaszol illy dolgokról: 1-o. Hogy a tiszteletes atyafi az asszonyt templomból kitiltotta és Sz[ent]Pálra igazította. 2-o. Hogy Sz[ent]Pálra járt és ottan is az írt asszonyságot lemocskolta. 3-o. Hogy némelly helyt jól iszik, felmenyen a templomba s azt se tudja mit beszél. 4-o. A cinterem- és szilváskertet minden esztendőben pusztítja, égeti. 5-o. A nemeseket itten egymásra haragította s mások becsületinek romlásával magának ebédlő helyet szerez. Resolutio: A tekintetes Szombatfalvi Györgyné asszony panasszainak utánna kívánt járni a Szent Visitatio, de ekképpen találja azon dolgokat:

Az elsőre a tiszteletes atyafi feleségéstől így felel, hogy azon deák szolgának, ki által izent az asszony, semmit egyebet nem mondott, hanem ezt: Ha nékem bért nem ad az asszony, nem bánom, ha a sz[ent]páli bándának vagy muzsikásoknak adja is. Hogy pedig ezt mondotta légyen az asszony izenetire a tiszteletes atyafi, bizonyítták egynehány ekklézsiaiabeli emberek is, akik akkor jelen voltak, gyűlések lévén, és így a titulata asszonyt a tiszteletes pap akkor el nem tiltotta, Sz[ent]Pálra sem igazította. Ad 2-um: Azt mongya hogy Sz[ent]Pálon ugyan járt, de hírében, nevében a tekintetes asszonyt soha nem mocskolta. Ami az harmadikot illeti, az ekklézsia [243.] felel arra, hogy sem templomban, sem azon kívül soha is a tiszteletes papot részegenn senki nem látta. A 4-dikre is azt feleli az ekklézsia, hogy a tiszteletes pap a cintermet s szilvást soha nem pusztította, hanem megesett az, hogy a curator és egyháziak a hallgatóktól fát fel nem hajthattak s olyankor kéntelenek voltak magok a tiszteletes atyafi számára a szilvából félig-meddig kiasszott vén fákot levágni és a papnak adni. Az 5-dikre is az ekklézsia felel, és azt vallja, hogy soha a nemességtől a tiszteletes atyafira panaszt nem hallott az iránt, hogy egynél egyet, másnál másszor mást mocskolt volna, és eszerint mások előtt való fondorkodással, csapadársággal szerzett volna becsületet és ebédlőhelyet magának. Melyekhez képest, amíg a tekintetes asszony valamit nem bizonyít, addig a tiszteletes atyafi ezen vádokban ártatlannak ítéltetik, sőt egy bizonyiságnak előttünk való vallása szerint az asszony sértette meg a tiszteletes papot némelly illetlen szavaival. Ajánlja azért a Szent Visitatio a tiszteletes pappal való békességes és keresztyén hallgatóhoz illő életet.

Ad 3.: A tiszteletes atyafinak hallgatói ellen semmi ollyas panassza nincs. Ad 4., 5.: Nihil. Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklézsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás megvizsgálatván, jónak találtatott.

1792

*Ismét azon napon [1792. Martius 8-dikján] visitáltatott a besenyői reformata ekklézsia, tiszteletes
Kovács Miklós atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Imreh János curator,
Máté Márton, Márton Mihály, Bak János, Sándor János, Bérés János,
Márton János, Délei János stb.¹¹¹*

Ad 1. et 2.: Nincs semmi panassza az ekklézsianak a tiszteletes atyafi ellen semmi tekintetben. Ad 3.: A tiszteletes atyafi semmi részben nem panaszol hallgatói ellen. Ad 4., 5.: Ad 6.: Botránkoztató személyek itt nem találtatnak. Ad 7.: Nincs semmi kár az ekklézsia javaiban. A számadás is véghez ment.

¹¹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 242–243.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/5. 281.

1793

*Ugyanazonn naponn [1793. Martius 7-dikénn] visitáltatott a b[úzás]besenyei reformata
ekklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Molnár László oskolamester ökegyelmek
idejekbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Imreh János curator,
Béres János egyházfi, ezen kívül, Bak János stb.¹¹²*

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen a köz ekklézsiának nincs panassza. Az 3-ra: A tiszteletes atyafinak sincs panassza. A 4-dikre, 5-re: Vagyon már most oskolamestere is az ekklézsiának, arra sincs panasz. Az oskolamesternek sincs semmi panassza. Az 6-dikra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Rátz Mária, ki megesett személy, és még ekkléziát nem követett. Ez meginttetett a Szent Visitatiótól. Az 7-dikre. Az ekklézsia javaiban kár most nincsen, Istennek hála.

1794

*Ugyanazonn naponn [1794. Februarius 22-dik napján] visitáltatott a besenyői reformata
ekklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Bodoki József oskolamester ökegyelmek
idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulatus Túróczi József úr, Imreh János curator,
Béres János, Bak János egyházfiak, Márton János, Sándor János,
Máté Márton s többek is.¹¹³*

Az 1., 2., 3.: Nincs, Istennek hála, a tiszteletes pap és hallgatói között legkissebb baj is. A 4., 5.: Az oskolamesterre sincs semmi panasz. Az oskolamesternek sincs semmi panassza az ekklézsia ellen. Az 6.: Botránkoztató személyly vagyon egy Rátz Mária nevezetű, ki már excommunicata. A 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1795

*Visitáltatott Martius 4-dikénn a besenyei reformata ekklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia
és Bodoki József oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt
Máté Márton, Márton Mihály, Márton János, Sándor János, Máté György,
Imreh György, Balási János s mások is.¹¹⁴*

Az 1., 2-ra: Eljárt a tiszteletes atyafi hivatalában, élete s házanépe is nem botránkoztató. Az 3-ra: Nincs a tiszteletes atyafinak panassza egyéb, hanem az, hogy fabérit bé nem szolgáltatták, mellyért az erőss hideg télben kéntelenítetett a kertből gyümölcsfákat is levágni. Melly cselekedet hibának nem ítéltetik, mivel a kivágott fák olyanok voltak, mellyekben semmi kár nem esett. Hanem hibások és büntetést érdemlenek azok, kik a bért bé nem szolgáltatták.

Conclusum: A curator honn nem lévén s az egyházfi is ágyba fekvő betegségben, azért a Szent Visitatio végire nem járhat, az egyházfi-é az oka, hogy a bért bé nem fizették, vagy pedig személyes emberek. Mellyre nézve most új curator s egyházfi tétetetik, kiknek is kötelességek léssen, mihelyt az eddig való egyházfi felgyógyul, ekkléziát gyűjteni s végire járni, hol van az hiba, és ha az egyházfi lessz az oka, az egyházfi, ha személyes emberek, azok illendőképpen megbüntetessenének, s mégis a restans fabért befizetni tartoznak.

¹¹² KükEhmLvt prot. II/5. 320.

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/5. 348.

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 376.

A 4., 5.: Nincs panassza az ekklezsiának az oskolamester ellen. Némelly asszonyságok ugyan panasznak, hogy nem énekelhetnek utánna s kérik változtatását. De azon fizetésre, mely eddig vagyon, más és jobb mester ide nem rendeltethetik, hanem ha azok az asszonyságok jó fizetést rendelnek, akkor jobb fizetésre jobb mester is rendeltetik.

Az oskolamesternek nincs egyéb panassza, hanem, hogy búzábére is künn van s szinte éhel halásra jut. Ennek megigazítása könnyű volna erőszakos kéz, tudniillik bíró által, de ígérék az adósok, hogy nagy részént rövid idő alatt befizetik.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek most itt nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghez ment. Nagy kárt tapasztal a Szent Visitatio a papi csűrben, úgy elkezdett romlani a vigyázatlanság miatt, hogy nemsokára egészen elpusztul, s itt igen nehéz lessz új épületet állítani. Azért az egyházfiak, curatorok csak annak köszönhetik, hogy most jelen nem lehettek, de érdemesek volnának kemény büntetésre, mely szerint ha jövődőben épen nem találja a csürt s egyéb épületeket is, mindenik külön külön 3–3 forintokig büntettetik meg.

1796 ■ február

Ismét azon naponn [1796. Februarius 26-dikánn] megvizsgálták a besenyői reformata ekklezsia tiszteletes Kovács Miklós atyánkfia és Bodoki József oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Sándor János és Márton János curatorok, Imreh János, Imre Márton, Béres János, Máté Márton hütösök, Szilágyi Mihály, Apátzai Miklós és Máté György s Déllei Márton egyházfiak s mások is.¹¹⁵

Az 1., 2-ra: Kedves a tiszteletes atyafinak mind szent hivatala folytatása, mind pedig maga s házanépe magok viseletek. Az 3-a: Nincsen a tiszteletes atyafinak semmi részben panassza hallgatói ellen.

A 4-re: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz. Az 5-re: Magának az oskolamesternek az a panassza, hogy kevés béribé is sok a restantia, melyben most egyéb igazítás nem lehetett, hanem az, hogy hova tovább való befizettetése a restantiaknak megparancsoltaték. Az 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Rátz Mihályra egy személy rávallott, melyet ugyan ő tagad. Az 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

Observatio: Tekintetes Túrótzi József úr megharagudván a tiszteletes papra, a curatort magához hívatván azt kívánta, hogy gyűjtsön ekklezsiát s kérgye meg ha az úrral tart-é az ekklezsia, vagy a pappal. Az ekklezsia gyűlése meglévén, követek mentek az úrhoz válasszal, kik azt mondták, az ekklezsia kíván az úrral tartani s a pappal is. Erre azt felelte, hogy 15 napok alatt az udvaráról az haranglábot hozzák el, mert többé meg nem szenved. Erre nézve a Szent Vizsgáló Szék is azt rendeli, hogy mihelyt kitavaszodik, el kell hozni onnan a haranglábot, s az ekklezsiának tulajdon helyére kell tenni s ennek alkalmatosságával a cintermet is külön kell tartani, s az írt úrnak, hogy marhái ott legeljenek s magok is ott keresztül-kosul járjanak, nem kell engedni.

A számadás is megvizsgáltaték s készpénz a ládában találtatott 22 mft. és 79 pénz. A curator s egyházfiak tovább is megmaradtanak.

¹¹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 402.

1796 ■ december

Ismét azon naponn [1796. December 13-dikánn] megvizsgálták a b[úzás]besenyői reformata ekklezsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Bodoki József oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Sándor János curator, Imre János, Székely János, Szirinyi János, Szilágyi Mihály.¹¹⁶

Az 1., 2., 3.: A maga hivatalában az ekklezsianak tellyes meglegedéséig eljárt a tiszteletes atyafi. A tiszteletes atyafinak sincs semmi részben panassza. A 4., 5.: Öregségéhez képest eljárt hivatalában az oskolamester is. Magának sincs semmi ollyas panassza. Az 6.: Botránkoztató személyek most nem találtnak. Az 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghezment s helyben hagyattartott. Vagyon interesre kiadva az ekklezsianak 163 magyar forintya. Készpénz a ladában 14 [ft.] 26 dr. A curator s egyházfi megmarasztattak.

1798

Isten segedelve által folytattuk a visitálást Februarius 19-dikén [1798.] BúzásBesenyőbe tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és oskolamester Bodoki Henter József idejekben, jelen lévén a Szent Visitation közcurator Sándor János, egyházfi Balási Márton, ekklezsia hitesei Imreh János, Márton János, Székely János, Béres János, Máthé Márton, Déllői Mihály, Imreh György s mások is felesen.¹¹⁷

Az 1-re és 2-kra: Az ekklezsia semmi tekintetben nem panaszol a tiszteletes atyafira, felesége és házanépe is úgy járnak, mint illik azokhoz, akik az Úrhoz közel vagynak. A 3-kra: A tiszteletes papnak is nincsen hallgatói ellen semmi panassza. A 4-dikre: Az oskolamesterre sem panaszol az ekklezsia.

Nehézség: Nem taníttatják az hallgatók oskolába járható gyermekeiket. Végzés: A mostani öreg oskolamester körülállásai minthogy nem engedték azt, hogy gyermekeket tanítson, sőt háztartásra is alkalmatlan, a gyermekek nem taníttathatásáról való mentségét az ekklezsianak most az egyszer a Szent Visitatio bévészi. De az öreg oskolamester ökegyelmének most a Látogató Szent Szék előtt önként való elbúcsúzása és hivatalyáról való lemondása után ifjabb oskolamester állíttatván, a fenn megjegyzett és megállíttatott büntetés alatt ezen nemes ekklezsiaiban is a szülék magzattyaikat taníttatni elmúlhatatlan kötelességeknak esmérjük.

Az 5-kre: Botránkoztató személyek nincsenek. A 6-kra: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nem tapasztaltatik. Nehézség: Az egyházfinak ezelőtt lett meghalálózása miatt az ekklezsia interespénze a múlt esztendőre fel nem szedettethetett. Végzés: Az új egyházfinak kötelessége lészen az interespénzt felszedni. A 7-kre: A számadás jól véghez ment.

1799

Januariusnak 11-dik [napján 1799.] visitáltatott a b[úzás]besenyői reformata szent ekklezsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitation ekklezsia közcuratorai Márton János és Sándor János, ezeken kívül Béres János, Balás Márton, Szirinyi Mihály, ifjú Béres János, Szilágyi Mihály, Imreh Márton és mások is.¹¹⁸

Az 1-re és 2-kra: Az ekklezsia a tiszteletes atyafi ellen semmit nem panaszol. Nehézség: Te-kintetes Túrótzi József úr egy memorialist nyújta be a Szent Visitationnak, melyben némű-némű

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 429.

¹¹⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 26–27.

¹¹⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 35.

vádokkal terheli a tiszteletes atyafit. Végzés: Minthogy a tiszteletes atyafi magát a beadott vádok ellen hitelesen mentegeti, a titulus panaszló úr pedig a maga vádjait próba nélkül adta bé, erre nézve végzi a Szent Szék, hogy a panaszló fél, ha igazaknak lenni megpróbálja a tiszteletes atyafi ellen való feladásait, igen is illendő elégtételtést remélhet magának, külömbben a próba nélkül való kérelmes levélre a Szent Vizsgáló Szék büntetést nem dictálhat.

A 2-kra: A tiszteletes atyafinak is nincsen panassza az ekklézsia ellen, hanem csak titulus Túrótzi József úr ellen, aki most is mocskos, de hazugsággal telyes memorialissával a Vizsgáló Szent Szék előtt megbántotta.

Megjegyzés: Noha a tiszteletes atyafi semmi váddal nem terhelte az ekklézsia tagjait közönségesen, csakugyan hibával telyeseknek állítya lenni a Szent Visitatio, mert sem a papi bért bé nem szolgáltatatták egészen, sem a parochialis ház nincsen megigazítva hozzá tartozó kerteivel együtt.

1800 ■ január

Folytattuk a Szent Visitatio Januariusnak 17-dik napján B[úzás]Besenyőbe, tiszteletes Mátyás Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen voltak a Vizsgálódó Szent Szék előtt titulus Raxányi József úr, közcurator Imreh János, egyházfi Bak Ferentz, Béres János, Déllei Mihály, Márton János, Bölöni Miklós, Mátéh Márton, Imreh György, Szirinyi György, Szilágyi Mihály, Filep András, Székely János, Mátéh György, Filep János és mások is feles számmal.¹¹⁹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes pap szent hivatalában szorgalmatosan eljár, külömbben is feddhetetlen életű, kellemetes magaviseletű. A 3-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. A 4-kre: Az ekklézsia joiba kár nincsen. Az 5-dikre: Maculata és lacerata pappirosra lévén az új ratio írva, injungáltatik a tiszteletes loci ministernek, hogy tiszta pappirosra vevén, küldje a tiszteletes notariushoz revisiora. A 6-kra: Egyházfinak bécskettetett Székely János. [60.]

Megjegyzés: Vagyon a Romány kútyánál egy rét, mely a régi protocollum tartása szerint egyenesen a tiszteletes loci ministert, nem pedig az ekklézsiát illeti. De minthogy ezelőtt bizonyos esztendőkkal az írt rétnek kisáncolására az ekklézsia tagjai személyesen költséget tettek, mostan a Szent Visitatio megegyezéséből a tiszteletes pap azon rétnek hason felét, mikor nyomásban esik, a becsületes ekklézsia birtokában hagyja, olyan feltétellel mindazáltal, hogy ezután a más hasonfelét a mindenkor maga használhassa. És enné fogva köteleztetik is a tiszteletes atyafi tiszteletes Mátyás Sámuel ökegyelme, hogy a rétnek felét sánccal tartsa. Ha pedig ezután valamikor változnék ezen ekklézsiából az írt tiszteletes atyafi, a tiszteletes successornak egészen szabadságában fog állani ezen egyezésnek felbontása, és a sánchányásra tett költséget megfordítván, a nevezett rétet in integro maga hasznára fordítani.

*Úrasztali kehely
20. század eleje*

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 59–60.

1800 ■ december

Megvizsgáltattott a b[úzás]besenyői reformatá szent ekklezsia December 5-dik napján tiszteletes Mátyás Sámuel atyánkfia idejében, jelen voltak a Szent Szék színén titulus Raksányi József úr, Imreh János közcurator, Béres János egyházfi, hitesek: Máté Márton, Filep András, Imre György s mások is felesen.¹²⁰

Ad 1-m et 2-m: A tiszteletes pap a maga papi szent hivataljában minden fogatkozás nélkül eljárt, maga külső viselete és élete sem volt botránkoztató, mely szerint nincsen semmi panasz ökegyelme ellen. Ad 3-m et 4-m: Nincsen semmi panassza a tiszteletes papnak az ekklezsia ellen, mivel mind megbecsüllették, mind pedig bérét beszolgáltatták hallgatói. Ad 8-m: Nincsenek s nem is tapasztaltattanak botránkoztató személlyek. Ad 9-m: Az ekklezsiának sem külső, sem pedig belső javaiban semmi kár nincsen. Ad 10-m: A curator és egyházfi hiba nélkül számoltanak és mindketten meg is maradtanak.

¹²⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 93–94.

CSAPÓSZENTGYÖRGY

1649

Visitatio Sz[ent]Georgiensis in ministerio nemini in anno 1649. die praenotato [4. Januarii].¹

Varga Leorincz judex, Székely Mihály aedilis, Buna Márton, Haidú István, Székely István.

1650

[16.] Visitatio Sz[ent]Györgyiensis anno 1650. die 29. Januarii facta.²

Székely Péter falusbíró, Székely Mihály egyházfiú, Haydú István, Buna Márton jurati cives examinati. Vagyon készpénzek ft. 23. dr. 8. Adósság: Székely Mihálynál ft. 2, Székely Péternél ft. 2, Kis Székely Mihálynál ft. 1, Székely Istvánnál ft. 8, Varga Lőrintznél ft. 2, Haydú Istvánnál ft. 1, Buna Mártonnál ft. 2.

Szoros kapu azmely viszen az életre. Tágas azmely az vesződelemre etc. [14.]

Deliberatum de reverendo Michaelae Vatay in Visitatione Sz[ent]Györgyiensi latum per visitatores supradenominatos: Mivel Vata Mihály uram contra canonem 32.³ et admonitiones tum Synodi Partialis, tum reverendi senioris, a filialis ecclesiat, Tsapót, a mater ecclesiatól, Sz[ent]Györgitől propria sua auctoritate, affectu privato ductus disjungálta, elannyira, hogy csak egyszer is által nem ment praedicálni, halottat temetni, sacramentomot adminisztrálni etc., tetszett minekünn, hogy őkegyelmének Generalisig a commendatoria s a vármegyében helyly ne adattassék.

Judicio Partialis Synodi subjiendum est hoc deliberatum.

1651

Visitatio Szentgyörgyiensis anno 1651. die 28. Februarii facta.⁴

Varga Lőrintz bíró képe, Székely Mihály egyházfiú, Buna Márton, Székely Péter cives jurati, examinati.

Deliberatum de pastore Martino Úyfalvi: Mivel az sz[ent]györgyi ecclesiaban nem járt, hanem elszakasztotta azt a filialistúl, Czapótúl, és tilalmas erdőben ment, vágott fát lopott, ott a parasztok reátámadván, vélek verekedett, és így mindnyájunknak gyalázatot incurált[?], depónáltatik a gyűlésünkig. Megengedtetik papsága hac lege, hogy soha kösztünk többé ne lakjék, ha[nem] mielőbb mennyen innen.

Vagyon készpénzek ft. 46, melyből készen vagyon ft. 11, a többbit közöttük lucrumra kiosztották bizonyos ideigh.

1653

Visitatio Szentgyörgyiensis facta die 8. Decembris [1653.] in ministerio Marthini Úyfalvi.⁵

Judex Székely Mihály major, aedilis Székely István, jurati cives Buna Márthon, Haydú István, Székely Péter. Menyei [!] pénzek és adasságak vagyon, vagyon írásak, azt kell nézni.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 7.

² KükEhmLvt prot. II/1. 14., 16.

³ GK – 32. kánon: A leányegházakat úgynevezett anyaegházaitól elválasztani, és vagy anyaegházakká tenni, vagy ismét más anyaegházhoz csatolni még egész vidék vagy egyházmegye akaratára vagy döntésére sem bízatik, hanem kemény megrovás terhe alatt az országos zsinat ítéletére tartassék fenn, hozzájárulván ahhoz a pártfogók és köznép beleegyezése is.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 35.

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 53.

CSÁVÁS

1650 ■ február

Visitatio Czávásiensis 14. Februarii 1650. in ministerio Stephani Gálfalvi.¹

Bernádon lakó Thamássi Balásné Vajda Ersébeth az mostani elmúlt bonyhai Visitationkban compareálván, ut Actrix per procuratorem Michaelém Gábor, az ő megemlített férje ellen ilyenképpen proponála: Ezért kellett énnekem citálnom esperest uram pecsétivel törvínre kegyelmetek eleiben az Inctust, hogy az elmúlt esztendőkbén engemet feleségül elvén, hűttel magához kötelezett Isten törvénye szerint, hogy velem megelégszik. De ő sem Istennek, sem énnekem adott hűtit meg nem becsülván, másokkal paráználkodott, melyről ki fogok s azmi lehet, bizonyítok, azok mellett törvint kérek magamnak is. Protestatur ad ulteriora. Deliberatum: Mivel az citatoria nem compareála az Inctus, Thamássi Balás, per non venit sententian vagon.

II. Instantia facta nunc Czávásini, compareálván az Actrix iterum, azon propositioját iterálá. De mostan is nem compareálván, per non venit, sententian vagon. Tertio citatur.

Cives Czávásienses: Végh Demeter, Kis János, Melder István aediles, Orbán Balás, Vas János, Vas István, János Deák, Mátyás Péter.

Vagon készpénzek ft. 57. Az több adósságokról regestrumok vagon. Az pastor öröksége környül való kertek némely helyeken corruáltak, a pincének töltés nélkül való volta igen káros. Demandáltuk, hogy az jövő Szent Mihály napjáig megéppítsék sub poena ft. 6, ne vallyon a pastor kárt.

1650 ■ december

Czávásiensis Visitatio 3. die Decembris 1650. in ministerio Stephani Gálfalvi, rectore Martino Begeozi.²

Cives: Végh Demeter bíró képe, Kis János, Melder István aediles, Orbán Balás, Vas István, Jakab János, Farkas Mihály etc. Találtunk mostan templom pénzét ft. 85 circiter.

1653 ■ január

Visitatio Tsávásiensis anno 1653. die 11. Januarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Gálfalvi facta.³

Melder István falusbíró, Vas István, Melder Demeter egyházfiak, Mátyás Péter, Vég János, Mátyás Miklós, Farkas Mihály jurati cives examinati, fassi sunt nihil.

Deliberatum: Az templomnak héjazattját, az cinterem kerítését fedelével együtt, az haranglábnak fedelét az jövő tavaszon megéppítsék sub poena ft. 12. [48.]

Az úrvacsorájának kiszolgáltatására vegyenek legelsőbb alkalmatossággal ónkannát, egy ejtelest. Az óv kannát penig rendeltük a kereszteléshez. Vagon készpénzek ft. 64. Az adósságról vagon írások. Borok vagon nr. 3 hordókkal.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 24.

² KükEhmLvt prot. II/1. 30.

³ KükEhmLvt prot. II/1. 47–48.

1653 ■ december

*Visitatio Czávásiensis facta in anno 1653. die 11. Decembris
in ministerio Stephani Gállfalvi.⁴*

Judex Melder István, aedilis Melder Demeter, cives Matthias Péter, Mattias Miklós, Farkas Mihály, Vas István minor. Azmely építtést elkezdettének az templom környül, vigyék végben az jövőendő Visitatioig.

A pastor és scholamester házánál való épületeket végben vigyenek a jövőendő Visitatioig. A templum számára vagyon szántó föld, azt mikor a falu meg nem szántya, a pastort kénályák meg vele, ha megszántya-é vagy nem, ha megszántattya, engedgye oda dézmájakan, jó, ha nem, adgyák annak, akinek akarják a falubeli emberek közzül.

1655

Visitatio Tsávásensis facta eodem die [1. Novembris 1655.] in ministerio Stephani Gállfalvi etc.⁵

Osvát István vicejudex, Farkas Mihály aedilis, Végh Demeter, Mátyás Péter, Vas István, [69.] Vas János major, Vas János minor. Nihil mali fassi sunt de reverendo domino pastore et de rectore.

1657

Visitatio Tsávásiensis instituta per clarissimum virum dominum Johannem Dadai, seniore Küküllőváriensem, tempore reverendi Stephani Gállfalvi anno 1657. 14. Decembris.⁶

Tsávási bíró Farkas Mihály, egyházfiak Vas János, Szalánczi István, esküttek Mátyás Péter, Mátyás Miklós, Osvát István, Vas István, Vég János, Kis János. Vagyon készpénzek adóssággal ft 26.

1676

Proventus et bona ecclesiae Czávásie[nsis].⁷

Pagus pendit capitatum pastori: 1. Gelimam tritici. 2. Urnam musti. 3. Par conjugatorum plastrum lignorum, quorum tertia pars rectori scholae cedit. 4. Quartam decimarum frumenti, musti etc. Rectori: 1. Modios tres tritici. 2. Grossum quinarium. 3. Panem solidum.

Bona parochialia: 1. Vineola in promontorio Gerengy vicinos hac parte Andream Vas, illa autem Stephani Vas uxorem relictam habens. 2. Pratum cui nomen est Sinus Pastoris, vicinum hinc pratum pagi, illinc vero fluvium Küküllő obtinens. 3. Locus nucibus consitus vel potius hortus desertus nucium ferax. 4. Aveola terrae canabae in *Borsó föld dicta penes viam regiam*. Bonum scholae et pratum quoddam tenue.

Bona ecclesiastica: 1. Vineae duae, unam juxta fossam argillae, alteram in Hüly ut vocant. Illi vicinitate junctus est hinc Valentinus Varga, illinc dumetum pagi dicti. Hinc autem versus Lep-

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 57.

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 68–69.

⁶ KükEhmLvt prot. II/1. 77.

⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 11–12.

pend Stephanus Melder, aliunde Stephanus Kis. Est praeterea vinea quaedam in Gerengy Hügy cuius pars quarta obtingit ecclesiae. 2. Agri sex: Primus in termino versus pagum Bernád vergente; vicini ejus sunt Laurentius Vas a latere dextro, a latere autem sinistro pratum commune pagi. Secundus est juxta pagum, cujus vicini sunt infra Valentinus Varga, supra Stephanus László. Tertius in Hüly hic ex una parte Basilium Szász, [12.] ex altera vero agros communes pagi vicinos ha[...]. Quartus penes Gerhendjely, huic confines sunt Petrus Vas et sylva quadam *Bércz prope ad patibulum*. Quintus in campo, huic vicinio juncti sunt ab [una] Matthias Miklós, ab hoc vero Nicholaus Vas. Sextus juxta fontem ut vocant Frigidum, hic vicinos habet Johannem Vas et riv[um] ibi praeter fluentem. 3. Circa templum est herbetum quoddam libertate ecclesiastica donatum atque extra paganorum jurisdictionem positum. 4. Campanae duae inaequalis magnitudinis. Cantarus et orbis stannei. Mappa syndonea, sudaria duo coenae administrationi inservientia et pulpito adhaerens. Sudarium *et alium duo*. 5. Syndon trium ulnarum, suggestum obvelans et mensalia linea tria. 5. Poculum argenteum deauratum ft. 8. 6. Discus argenteus deauratus. 7. *Cantarus alius majoris, alius minoris quantitatis*. 8. *Sudarium syndoneum*.

Notabilia in pago Szász[Cávás]⁸

1. Van négy diófája a parochusnak a [Gigerben] a Deák Máthé szőlője gypűje mellett. 2. Van az ecclesianak két szőlője, edgyik az Agyag [megett] egész hold, melynek a Giger felől vicinussa Varga Mihály, alól urak szőlője, felől Vas István szőlője. 2.[!] Hüjben is van egy hold szőlője Leppend felől, vic[inussa] Kis Melder Demeter, a falu felől Kis Mihály szőlője]. 3. Van a Gerengiben az alsó úton fellyül a tetején egy fertály szőlője, felyül vicinussa Farkas M[ihály], alól Kis Melder Demeter. 4. Van a parochiahoz egy majd fél hold szőlő a [kert] megett, melynek vicinussa a Gerengj felől Mátyás Ist[ván], a Kikellő felől Jancsó Pál szőlője. 5. Van egy fejéreses keszkenő, egy rostos kendő. 6. A praedikállószeiken vagy egy darab bakacsiny. 7. Van egy persely (az ajtón a templomban belől). 8. Van asztalra való zöld posztó. 9. Van az ecclesianak egy darab erdeje a Rovolag tete[jén]. 10. Van a parochiahoz a Hosszú árokban fel az á[rok] mellett egy darab erdő, alól az árok határa, hosszon egy régi út, Dányán felől a végiben az [utak] öszveszakadnak, a falu felől az árok v[ége].

1677

*Visitatio facta Czávásini 1677. die 2da Aprilis in ministerio reverendi domini
Stephani Aknai et rect[oratu] Nicholai Gál[alvi], praesentibus civibus
aliquot, qui bonum testimonium de utriusque servitio perhibuerunt.⁹*

Ubi jam tertio levata est causa Annae Osváth contra maritum suam desponsantem Georgium Magjari de Széplak, quae per supra praefatum procuratorem sere verba eadem proponit quae Mikefalvini die 6ta Februarii. Replicat Inctus perinde ut Mikefalvini, ergo

Deliberatum: Mivel Széplaki Magyar Györgyöt Januáriustól fogva admoneáltuk törvény szerint is imponálván severe, hogy hittel köteleztetett (jöllehet nem illette) feleségét, Osváth Annát intra octavam, azután intra quindenam visszafogadgya, hazassági jó akarattýában vegye, de a quadragesima is elmúlt, mégis nem cselekedte. Ím, most is kész volna az Actrix, kénáltattya is magával, de nem míveli és, mivel láttyuk, hogy héjában várakozunk utána, intésünknek, sok kérésünknek nincs helye nálla, tetszett minékünk visitoroknak, hogy mivel a nudum juramen-

⁸ Későbbi, datálatlan feljegyzés a protokollum végéről. 556.

⁹ KükEhmLvt prot. 1/2. 63–65.

tum nem essentialis része és copulaia, sem indissolubile vinculum a szent házasságnak, Osváth Anna Magjari Györgyhöz való kötelessége alól a modo felszabadullyon és más személyhez, kihez akar, az Úr nevében, elmelessen feleségül. Magjari György pedig, mint fidei suae foeminae virgini huic datae violator, nec non amoris [65.] conjugalitatis debiti denegator, vinculumban hagyattassék mindaddig, míg a következő Szent Partialis új tetszése poroncsollya. És mivel ez házasságnak hallatlan változására, megcsalattatására okot nem az Actrix adott, hanem az Inctus, a törvénytevőknek stipendiumat tartozzék az Inctus egészen letenni. Az Actrixnak pedig az ő fáradságának és kisebbbítettetésének praetendált megtromfolása nem a mi székünkhöz való, hanem keresse, ha tetszik, a külső széken.

1680

Anno 1680. die 15. Januarii Visitatio facta Czávásini in ministerio Stephani Aknai et rectoratu Nicolai Gálfalvi, praesentibus his civibus, nempe iudice Georgio Szász, juratisque Stephano Vas, Mattheo Deák, Michaelae Melder, Stephano Székely, Petro Vas, Georgio Takács, aedituo Michaelae Farkas, majore Michaelae Melder quibus fide mediante examinatus hac fatentur.¹⁰

Praedicator uram tisztiben eljárt etc., hanem panasz vagyon ökegyelmére két dologról, Antal Jánostól és a fazakastól, Takács Mihálytól: nem is catechizál és mesterével nem praedicáltat etc. Vagyon pénz több is mint 30 forintok. Bor is vagyon három negyvenes.

1681

Anno 1681. die 14. Januarii Visitatio facta Czávásini in ministerio reverendi Stephani Aknai et rectoratu Michaelis Gálfalvi, praesentibus civibus fere omnibus.¹¹

Ubi aliquot quaelaelae sedatae: Az ecclesia pénzéről vegyenek számot az egyházfaktól rövid napon. A falu földén építsen házat Pakócz Thamás. Meghépítvén adgyon esztendőnként az ecclesia pénze közzi egy-egy forintot és minden héten egy-egy nap dolgozzék, és amely szőlőt építeni kezdett, annak a dézmája az ecclesiáé legyen. Továbbá, ha magva szakadna, vagy ha elvinnék innen, az ecclesiara szálljon mind háza, mind szőlője. [92.] Ha pedig erőszakosan elvenni akarnák tőle, cum contentatione nyúlhassanak mind házához s mind szőlőjéhez.

1682

Visitatio facta Czávásini die 14. Februarii [1682.] ubi vocatio permittitur ad reverendum dominum Petrum Vadasdj.¹²

1683

Visitatio facta die 14. Januarii [1683] Czávásini eo accersiti Dánjánienses in ministerio reverendi domini Petri Vadasdi.¹³

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 80.

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 91–92.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 100.

¹³ KükEhmLvt prot. I/2. 106.

1685

1685. die 19. Februarii Visitatio facta Csávásini in ministerio reverendi domini Petri Vadasdi, judex Salánczi István, aediles Vas Mihály, Melder Mihály, jurati Melder István, Melder Mihály, Székely István, Vas Péter, Takács György, Varga Bálint.¹⁴

Kézpénzek vagyon ft. 60. A tavalyi egyházfiúnál, Farkas Mihálynál ecclesia pénze restantiában maradtott ft. 13. Adósságban penig vagyon ki ft. 30 dr. 80.

1689

Visitatio facta Czávásini 1689. 20. die Januarii in ministerio reverendi domini Petri Vadasdi, civibus fere singulis praesentibus.¹⁵

Pénzek szépen volna, de kiosztva vagyon interesre egymás között. Rövid nap az egyházfiaktól is számot vesznek, felirattýák a praedicator által.

1690

Visitatio facta Czávásini tempore reverendi viri Petri Vadasdi et rectoris Johannis Czávási anno 1690. die 17. Januarii, coram civibus singulis, praesentibus judex Stephanus minor Kis, jurati Michael Farkas, Georgius Szász, Stephanus Székely, aediles Michael Vass et Michael Kús.¹⁶

Vagyon borok urn. 39, mely termett 1689-ben.

1693

Visitatio facta Csávásini anno 1693. die 8. Januarii in ministerio reverendi domini Petri Vadasdi et rectoratu Michaelis Medgyesi coram civibus Michael Farkas, Johanne Liter[ati], Valentino Varga, Petro Vas, Matheo Deák.¹⁷

Ministros, quos antea missos volebant, acceparunt et nihil mali de ipsis praetulerunt. Pecunias ecclesiae se procuraturos fideliter promissuerunt.

1696

Anno 1696. die 26. Januarii Visitatio facta Czávásini in ministerio reverendi viri domini Stephani Dálnoki et rectoris Michaelis Medgyesi, praesentibus civibus 1. Johanne Vas, 2. Michele Vass, 3. Stephano Fazakas, 4. Demetrio Melder et caeteri cives.¹⁸

Deliberatum [1.]: Tartozzék Medgyesi Mihály uram szolgájának fizetésének feliról contentálni.

Deliberatum [2.]: Azmint Pakócz Thamás ennek előtte is szállván az ecclesia földére, akinn most is lakik, azmikre akkor kötelezte volt magát, mikor oda az ecclesia földére telepedett volt anno 1681, azmint kiteccik pag. 91. Most újjólag megmaradván az ecclesia földén, ígérte magát ezekre: 1. Hogy minden esztendőn számadáskor az ecclesia számára ad két-két forintot. 2. Az prédikátor és mester háza körül kapukra és ajtókra gondot visel és megépíti, azholl fogyatko-

¹⁴ KükEhmI.vt prot. I/2. 136.

¹⁵ KükEhmI.vt prot. I/2. 156.

¹⁶ KükEhmI.vt prot. I/2. 160.

¹⁷ KükEhmI.vt prot. I/2. 174.

¹⁸ KükEhmI.vt prot. I/2. 223.

zása lészen és az parochia kürtőjét, kéményét is annak idejében, azmikor kívántatik, megsepri. 3. Négy napokon a ecclesia szőlőjében homlít. 4. Az szőlőjének dézmáját mindenkor igazán az ecclesia számára kiadgya. 5. Az ecclesia földét se titkon, sem nyilván elidegeníteni nem akarja, mellyet ha cselekednék s kitudódnék, mingyárt az ecclesia földéről kihányattassék. 6. Az prédi-kátor asztagját is minden esztendőn megrakja, arra gongya lészen. Az ecclesia is mindenik fordulóra ad fél-fél hold szántóföldet.

1698

Eodem anno [1698.] die 11. Januarii Visitatio facta Czávásini in ministerio reverendi viri domini Stephani Dálnoki et rectoris Petri Hosszúfalusi, praesentibus civibus

*1. Johanne Literati, 2. Demetrio Melder, 3. Johanne Vass, 4. Michaelae Vass, 5. Michaelae Kis et caeteri.*¹⁹

Végesztünk ilyen dolgok felől: 1. Hogy az ecclesia pénzére a modo in posterum interest adgyanak esztendeigh egy forintra tíz pénzt. 2. Pakócz Thamás tartozzék a mesternek két véka búzát adni usque ad tempus az mostani szűk üdökhöz képest, míg Isten áldását nagyobb mértékben mutattya. 3. Az parochia körül való kerteket meghcsinállyák sub poena ft. 12. 4. Valaki az ecclesia erdejére hatalmasul megyen, ha ott találatik, vagy megtudatik, hogy károsította, az ecclesia meghbüntethesse három forinttal toties quoties. Az hatalmaskodásért pedig tiszteletes esperest uram az olyan kártevőn tizenkét forintot vehessen, ha rajtakapattatik, vagy hittel kiadatik.

Ecclesia erdejéről való levélnek párja: Alázatos együgyű supplicatioja uraságtokhoz a csávási ecclesianak mint bizodalmas fautorához: Méltóságos urunk, jóllehet ennekelőtte való időkben is találtuk volt meg uraságodat, mint bizodalmas urunkat egy kicsin darabocská ecclesia (vagy Isten dicsőségire építetendő) erdőcskének megtartása felől, mellyet uraságod megértvén, istenes indulattyából kegyes választ tött. Kiért az Isten uraságodat megáldgya. Idvezült Sárpataki urunk is uraságodnak kérése szerint megerősített volt benne, uraságodnak írását látván. Most újjabban kérjük uraságodat igen alázatosan, abban a kicsin erdőcskének pusztításátul való meg- [...]tásában megerősíteni méltóztassék, uraságodhoz [249.] folyamodunk is bizodalmason, mint summus patronusunkhoz, mivel mások nem is merészlik uraságod ellen bántani. Mik is mostan uraságodat nem búsítanánk az elébbi együgyű suplicatoria nyújtott kegyes választételihez képest, de a néhány idők alatt, nem tudgyuk, uraságod parancsolattyából vagyon-é, vagy nem, igen nagy romlást kezde tétetni az uraságod bonyhai gondviselője abban az erdőcskében. Mihez képest kérjük uraságodat, méltóztassék parancsolni Isten dicsőségére való megtartása felől. Mellyért mi is kérjük az Úr Istent, hogy uraságodnak hosszú, de szerencsés életet adgyon, a más életben pedig boldogulást.

Válasz: Ha azelőtt is az ecclesiahhoz való volt, azután is legyen úgy, másra ti is ne fordítsatok. Bonyha 1680. 26. Augusti. Bethlen Elek mp. Item az úr Bethlen Elek uram őkegyelme választételit eziránt javallom én is és helyen hagyom. SzászCsávás 17. Septembris 1680. Sárpataki István mp.

¹⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 247–249.

1699

*Visitatio inchoata Czávásini anno 1699. die 15. Januarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Dálnoki et rectoris Martini Selyki, praesentibus civibus 1. Johanne Literati, 2. Mattheo Deák, 3. Demetrio Melder, 4. Stephano Máthás, 5. Michaelae Vass, 6. Michaelae Varga, 7. Stephano Vass, 8. Michaelae Kis.*²⁰

Deliberatum: Radnóton lakó Nagylaki Mihálynak mátkájával, Bereczki Jutkával való perek elhalasztatott, mivel az legény kikéredzett és exmittáltatatt.

1700

*Visitatio facta Czávásini anno 1700. die 20. Februarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Dálnoki et rectoris Francisci Selyki, praesentibus civibus 1. Demetrio Melder, 2. Georgio Vas, 3. Johanne Literati, 4. Georgio Vas et caeteri auditores.*²¹

Deliberatum: Ágoston András jövevény ember lévén, az praedikátornak egészen megfizessen, az mester fizetésében neki elengedtetik egy véka. Jenei György is jövevény ember lévén, fizessen az praedikátornak egészen, az mesternek fizessen két vékát.²² Oláh Mihály fizessen ökegyelmeknek félbért, Melder Márton az mesternek adgyon két véka búzát, az praedikátornak egészen adja megh a fizetést. Takács Geörgy is eszerént fizessen, mindazonáltal, ha Isten ezeket az szegénységből felemeli és erejek leszen, hogy egész bért fizessenek, akkor az több egész bért adó emberekkel együtt tartozzanak fizetni, csendesedvén az sok húzás-vonás és portiozás rajtok. *Ezek ezután a mesternek is egészen fizessenek.*

1701

*Visitatio facta Czávásini anno 1701. die 24. Februarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Havadtői et rectoris Danielis Zalányi, praesentibus civibus 1. Johanne Literati, 2. Michaelae Vass, 3. Stephano Fazakas, 4. Demetrio Melder, 5. Mattheo Deák, 6. Michaelae Váczi, 7. Thoma Pakócz, 8. Georgio Vass et caeteri auditores.*²³

Végeztük közönségesen, hogy valakit az egyházfiak hínak az ecclesia dolgára és el nem mennek, hanem vakmerőképpen elmulattyák, három forintig meghbüntessék az olyan megátalkaldott vakmerő embereket, sőt még azki alkalmatlankodik is, meghbüntetessék. Vagyon ökegyelmeknek közönséges pénzek, melyből szoktanak ökegyelmek Visitatoria és egyéb szükséges dolgokra költeni. Vagyon kiváltképpen való pénzek is, kit az templomban való perselyben szoktanak tenni az istenes emberek. Abból egyébre nem költenek, hanem a templom és harangok épületire költenek abból. Mivel Fazakas István már megerőtelenedvén, jó akarattából ígéré mielőttünk, hogy azmíg Isten élteti, az mesternek ad annuatim két-két veder mustot. Tatulyné pedig és Antalné s Vass Péterné,²⁴ mivel egész örökséget bírnak és segítségék is vagyon, azért mind praedikátornak s mind mesternek egész fizetéssel tartozzanak. [343.]

Deliberatum: Az Szent Partialis eléggé megvizsgálta Székelly Ferencznek feleségivel való causáját és oly okot az elválásra nem talált, de talált olyat, azmellyért öszve őket pro nunc nem adgya, hanem megjobbulásnak okáért karácsonig a nunc separállya.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 273.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 294.

²² Az utóbbi két mondatot kihúzták.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 342–343.

²⁴ Kihúzva.

1702

*Visitatio facta Csávásini anno 1702. 5. Februarii in ministerio reverendi viri domini Stephani Havattői et rectoris domini Danielis Zalányi, praesentibus incolis Demetrio Melder, Johanne Literati, Michaele Vas, Michaele Varga, Stephano Vas, Georgio Vas etc.*²⁵

Minister acceptatur ab auditoribus.

[357.] A csávási ecclesiahoz ezek nézendők: 1. Van a pap házához négy díófa a Gigerben a Deák Máthé szőlője gyepűje mellett. 2. Van a parochiahoz egy kis szőlő, félholdni, a kert megett, melynek vicinussa Leppend felől Mátyás István, alul a Kikellő felül Jancsó Pál szőlője. 3. Van az ecclesianak egy darab csereerdeje a Rovolag tetőn. 4. Van a parochiahoz a Hosszú árokban fel az árok mellett egy darab erdő, alul az árok határa, fellyül hosszon a régi út, Dánján felől az végében az utak egybeszakadnak, a falu felől az ároknak vége szakad. 5. Van egy fejéreses keszkenő, Nagy Andrásné adománya. Van egy régi rostos kendő. Van a praedikállószerken egy darab bakacsin. Van a templomban az ajtón belől egy persely. Van asztalra való zöld posztó.

1703

*Visitatio facta Csávásini anno 1703. 9. Februarii in ministerio reverendi viri Stephani Havattői et rectoris Johannis Vásárhelyi, praesentibus civibus 1. aedilibus Michaele Kis, 2. Thoma Pokocs, judice Francisco Vas et Michaele Vas, Michaele Varga, Stephano Vas, Martino Vas.*²⁶

Minister ab omnibus probe est commendatus una cum rectore praefato. Az ecclesia javai mind megvadnak.

1711

*Visitatio facta Csávásini anno 1711. die 20. Februarii, praesentibus Michaele Vas, Johanne Orbán aedilibus, Demetrio Méder juniore, judice Johanne Szentgyörgyi, Stephano Takáts, Michaele Kis etc. juratis, tempore reverendi pastoris Andreae Felfalusi, rectoris Johannis Vásárhelyi.*²⁷

1712 ■ január

*Anno 1712. die 27. Januarii Visitatio inchoata in nomine Domini in ecclesia Csávásiensi, primum peracta praesentibus Demetrio Melder et Demetrio Bereczki aedilibus, nec non Stephano Kis Vas judice pagi, Martino Vas et Stephano Mátyás juratis, tempore reverendi Andreae Felfalusi pastoris et Johannis KézdiVásárhelyi rectoris ecclesiae, qui bene et honestissime recommendantur.*²⁸

Nota bene: 1. A parochialis kert fenekén kívül, amely Tövises Oldal[t] vagyon, a falu közönséges megedgyezésből conferálta a parochiahoz, amelynek alsó vicinussa a falu közönséges rétecskéje, felső vicinussa pedig rész szerint az ott elmenő út, rész szerint pediglen iffjú Melder Demeter szántófölde. Edgyik végét a Váczi Mihály földje tartja. [438.] 2. A parochialis csűrös kerten kívül, amelly vizenyős, lápos hely, concernálta Kulcsár Vas János és iffjú Vas Mihály uramékat. Azt ökegyelmek kegyes indulattyokból in totum et perpetuum conferálták a parochiahoz.

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 356–357.

²⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 381.

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 425.

²⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 437–438.

1712 ■ december

*Visitatio in Sz[ász]Csávás 1712. 16. Decembris, praesentes parochus reverendus dominus Andreas Felfalusi, rector scholae Gabriel Lisznyai, aediles Martinus Méder, Demetrius Bereczki, judex Stephanus Vas, juxta hos nr. 7, Martinus Vas, Stephanus Mátyás, Stephanus Fazakas etc.*²⁹

Jurati, examinati: De parcho et rectore nil scandalosi, sed omnia sancte egisto testantur. De plebe: 1. Váczi Mihálynéra kiáltott a mikefalvi olá paráznaságot. 2. Takács Istvánné az urára kiáltotta, hogy Vas Jánosnéhoz jár. Parochus 1. De supranotatis duabus personis pariter testatur. 2. Pakócs János ellen is panaszolkodott az felesége, hogy Horvát Sigmondnéhoz járna. 3. Vas István bekiáltozott részegen a templomban praedicáló papra. [485.] 4. Simon Márton attával, tüzes teremttével szidalmazta Horvát Ferencz uramat. Az császár parancsalattyára sem compareált.

Deliberatum 1. Váczi Mihályné és Takács Istvánné és Vas Jánosné az rossz hír és botrányoztatás alól intra quindenam expurgálják magokat, különben excommunicáltatnak. *Expurgálta magát.* Deliberatum 2. Vas István, hogy az templomba békiáltozott és avval az Istennek szent tiszteletit megcsúfolta, most mindgyárt kalodába tétetessék, excommunicáltassék. *Kalodában volt, ecclesiat követett Pócsfalván 17. Decembris az Visitatio előtt.* Deliberatum 3. Simon Márton is Vas Istvánnal edgyött azon piaci kalodába tétessék és excommunicáltassék. *Márton Héderfáján reconciliált.*

Tavalyi bort eladták volt ft. 15. Az pap házához deszkát vötenek ft. 6. Ez acceptáltatik. Az 9 forintyát Méder Demeter elköltötte. Ő meghalván, az ecclesia az búzáját megtartatta az praedicator házánál. Jelenvaló borok van urn. 30 egy edényben, más edényben 4 veder circiter. Ebből az Visitatoria költ valami, az maradékjával töltögetik az nagyubbat. Volt az egyházfi kezében perselybeli pénz ft. 4. Egy forinttal az pap házához ajtókat csináltattak. Az 3 forintya megvan.

1713

*Visitatio 1713. 12. Decembris in SzászCsávás, jelen voltak az praedicator tiszteletes Felfalusi András uram, mester Radnóti Mihály, egyházfiak Pakócsi János, Jenei István, hallgatók Mátyás István, Vas Márton, Gábor Mihály, Szengyörgyi János, Farkas Mihály, Antal János f[alusi]bíró.*³⁰

A praedicatorról szentül téznek bizonságot. Az hallgatók közt is semmi oly botrányoztatást nem mondanak. Az mesterről is egyebet nem panasznak hanem ezt, hogy az bér búzájának felszedéséért nem akar járni házanként, holott ezelőtt úgy volt. Praedicator az hallgatókról mondgya, hogy hétköznapi restesek. Dési Mihály mind feleségestől lopogatásban találtattak, fa restantiajok van hátra. Egyházfiak mondgyák: Váczi Mihály kirángatta az zálogat a házokból, másszor megállatta az ajtót. Vas Jánosné böstelenől szóllott, az ecclesia szőleijébe is dolgot nem adott.

A tavalyi 9 forintot felvötte tiszteletes Felfalusi uram, az 30 veder bornak is az árra ökegyelménél volt, ebben elkölt 5, jelen is van benne, azmelyről ökegyelménél van számadó lajstrom.³¹ Perselybeli pénz van most ft. 2,52. Az többi elkölt. Borok van két húsz vedres és egy átalag félben.

Deliberatum 1. Az mester nem tartozik házanként járni az búzája felszedéséért, hanem az egyházfiak tartoznak behajtani, rostálva, canonink szerint. Deliberatum 2. Dési Mihályt, mi-

²⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 484–485.

³⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 6.

³¹ Az egész mondat ki van húzva.

velhogy az tisztek is lopásáért megbüntetik, ecclesiakövetésre ítéltetik. Deliberatum 3. Váczi Mihály az egyházfiakra való támadásért megbüntettetik ft. 3. Concessa. Vas Jánosné az böstelen szóért most megintetik, hogy az szőlőbe dolgot nem adott ft 3. büntettetik. Concessa. Deliberatum 4. Az egyházfiak az bért, kivált az fát, be nem szolgáltatták, az éppöletekben is, kivált a scholaháznál igen hibások, számadásokról is helyes lajstromok nincs. Ezekért büntettetnek 3–3 forintokig. Solverunt ft. 2.

1714

A csávási reformata eklezsia jovai.³²

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember ad edgy-edgy kalangya búzát, edgy-edgy veder mustot, edgy-edgy szekér fát, amelynek harmada a mesteré. Mindenféle eke után vetett mezei vetésből quartat. Halotti praedicatioért ft. 1. Házasok esketéséért a bennvalóktól edgy szekér fa, a künnvalóktól edgy forint. Örökséget bíró, majorkodó ifjú legények, özvegyek, zsellérek fél-fél bért. Szegény özvegyek három-három sing vásznat. Az eklezsia ad négy ekét és négy kaszást.

Mester fizetése: Minden házas ember három-három véka³³ búzát, edgy-edgy kenyeret, öt-öt pénzt ad. A fának harmad része.

[Valgyon egy újonnan felfogott erdeje az eklezsianak, vicinussa dél felől a dányáni határ, napnyugotra a falu közönséges erdeje, napkelet felől gróff Bethlen Sámuel úr önagysága rész erdeje.

Praedicatori örökségek: 1. Szántóföld vagyon nr. 8. A Bonyha felé való fordulóban vagyon négy. Az első Leppend felé a Mogyorós alatt, mellynek hazul felől való szomszédgya az Orbán János földé, fellyül az erdő felől a gróff Bethlen Elek úr részére való föld. A második vagyon a falun alóll mindgyárt, a Méder István kerti szegeletire jó véggel, amelynek a szőlők felől való szomszédgya Szalánczi János földé, alsó szomszédgya Dési Mihály háza után való föld. Az harmadik vagyon a Kis Szegben, mellynek a Küküllő felől való szomszédgya a falu közönséges réttye, az hegy felől Dési Mihály háza után való föld. A negyedik vagyon az oszló borsóföldekben, amelynek szomszédgya változók. A Dészfalva felé való fordulóra is vagyon négy föld. Az első a Brimer nevű helyben, mellynek fellyül való szomszédgya a Gerhengyel nevű erdő, állóll való szomszédgya a Vas György háza után való föld. A második vagyon a Tekenőhát megett, amelynek fellyül való szomszédgya a Szász György háza után való föld, állóll való penig a Vas István földé. Az harmadik [32.] vagyon az Hideg Kút alatt a patakparton, mellynek napkelet felől való szomszédgya a patak, napnyugot felől a Kolcsár Vas János földé. A negyedik vagyon a parochialis kerten kívül, tövisbokros jobb része, irtani kell. Ennek a kertek felől való szomszédgya a

Az 1840 után Dészfalvára került harangláb

³² KükEhmLvt Conscr. 1714. 31–33.

³³ Az előbbi három szót kihúzták és föléírták: két-két kalongya = 40 kéve.

falu közönséges réti, az hegy felől ifjú Méder Demeter földje, a túlsó vége terjed éppen a Váczi Mihály háza után való földig. 2. Kaszálórét vagyon edgy a berekben a mikefalvi határszélben, mellynek fellyül való szomszédgya a Küküllő, alóll és hazul felől pedig a falubeli emberek házai után való nyílaknak végei. 3. Vagyon edgy kis kerek gyümölcsöskert a templom mellett, régen csak füves hely volt. 4. Szőlő vagyon kettő. Edgyik a Gerengy nevű hegyben, mellynek napkelet felől való szomszédgya Mátyás István szőleje, napnyugot felől pedig Jancsó János szőleje. A másik vagyon az Hüls nevű szőlőhegyben. Ez új szőlő, Méder Demeter testálta. Ennek Leppend felől való szomszédgya a Takáts Miklós szőleje, hazul felől a Mátyás István szőleje. *Ezt Prinyi uram elvette.* 5. A Gigerben vadnak négy diófák. 6. A parochialis csűröskerten kívül Kolcsár Vas Jánosnak az öccsével, Vas Mihállyal edgyütt volt edgy darab pusztájok, amelyet egészen, valameddig a határa vagyon, adták a parochiahoz örökössön irrevocabiler.

Ekklézsia jovai: 1. Harangok nr. 2, majd egyenlők. Ezüst aranyas ajakú pohár. Edgy ezüst tánnyéroccka, imitt-amott aranyas. Edgy önn, aranyfüstös tánnyér. *Andrásiné asszonyom ajándékozott edgy óntányért az ecclesianak.* Két önnkanna, edgyik ejteles, a másik fél ejteles. Edgy keresztelő lábas önnpohár.³⁴ *Keresztelő önnkannácska, Vas János uram ajándéka. Ez elégett, mást adtanak, egy pléh kannácskát.* Abraszok nr. 4. Az edgyik gyolcs abrosz, a második sáhos abrosz,³⁵ a ketteje veress fejtővel szőtt vászon abraszok. Keszkenők nr. 4. Az első selyemmel, szkófiummal elegy, nyolc ágakra varrott patyolat keszkenő. A második kötéses és csipkés. *Ez elégett.* Az harmadik környül csipkés. A negyedik tánnyér keszkenő. Kendő az éneklőszéken, gyolcsból való, a két végi csipkés. Székel szűnyög a praedicator székin. *Éneklőszékre való hosszú kendő, gyolcs, két végén kötéssel együtt csipkéses. Tsala Mihályné atta. Item egy duphla szűnyegh.*

2. Szőlő nr. 3. Az első Leppend felé a Hüls nevű szőlőhegyben, amellynek Leppend felől való szomszédgya ifjú Méder Demeter szőleje, hazul felől a Kis Mihály szőleje. [33.] A második vagyon a Gerengy nevű hegyben, mellynek is Leppend felől való szomszédgya Farkas Mihály szőleje, hazul felől ifjú Méder Demeter szőleje. Az harmadik vagyon az Agyag megett, amellynek is hazul felől való szomszédgya a Varga Mihály háza után való szőlő, a rét felől Kis Vas István szőleje. Edgy Szép erdő nevű szép szálas erdeje is vagyon az ekklézsiának.

Oskolaházhoz való jók: Edgy kaszáló rétecske a praedicator réti mellett. Edgy kis szép csengettyű az oskolában, György Molnár ajándéka.

Egy parochialis házhoz tartozó erdő vagyon az Hosszú árok mellett napnyugotra, melynek vicinussa egyfelől az falu közönséges erdelye az úttal edgyütt, másfelől is az falu közönséges erdelye.

Az ecclesianak vagyon egy fundussa és azon ház, melynek vicinussa alól az falu közönséges földje, napkelet felől az patak. Ezen ház után vagyon az ecclesianak szőlője is, melynek dézmája az ecclesianak jár. Melly is, Pakotts János ha sine semine deficiálna, az ecclesianak marad. Ezen szőlőnek is vicinussa dél felől Sulyok István szőlője és másfelől György Molnár szőlője. Ezen fundust és a rajta lévő házat az ecclesia engedte Bartalis Miklós nevű zsellérnek ea conditione, hogy benne lakván az specificált zsellér, tartozzék minden esztendőn az ecclesia búzájából 8 vékát elvetni kétszeri szántásban, az ecclesia maga mutatván alája földet. A termett búzát bé is hordván.³⁶ A ház körül pedig ne pusztítson, hanem inkább építsen. A gyümölcsöst is jól takarítsa s ki ne vágja. Item vagyon még az ecclesianak egy fundusa a falu közepin, melynek napkelet felől való vicinusa az utca, napnyugot felől a patak, fellyül falu földje, alóll Vas János uram kerek kerti, mellyen lakó zsellérnek esztendőnként

³⁴ Az egész mondatot kihúzták.

³⁵ Az előbbi mondatrészt utólag kihúzták.

³⁶ A félkövér betűvel szedett részt utólag kihúzták és föléje írták: *az ecclesianak két forintot fizetni s az esperestnek fi. 1.*

egy-egy forint a taxaja. Item vagyon egy ház, melyet Kováts István hagyott az ecclesianak, mellynek napnyugot felől Jármí uram öröksége, napkelet felől az utca a vicinussa, melynek taxaja egy forint esztendőként ecclesia számára. Item a falu végén a Káposztás kertek végiben vagyon egy ház, mellynek vicinussa napkelet felől az utca, napnyugot felől tiszteletes Radnóthi János uram pusztája, mellynek is taxaja egy forint esztendőként ecclesia számára. Item vagyon más házhelye az ecclesianak, mellynek vicinussa a parochialis ház, másfelől is ugyan ecclesia fundusa, mellyen ház vagyon.

1715

Visitatio in ecclesia reformata SzászCsávásiensi anno 1715. 26. Januarii, jelen voltak az praedikátor tiszteletes Felfalusi András uram és a mestere Vincze Mihály atyánkfia, egyházfiak Bereczki Demeter és Méder Márton, falusbíró Mátyás Mihály, esküttek Vas György, Vas Márton, Mátyás István, Takáts Miklós, Kis Mihály etc.³⁷

Szép dicsérettel, jó recommendatioval vagynak mindenekben a praedikátor felől. A mesterről azt mondgyák, nem tanít, ami tanítványi voltak is, negligentiaja [26.] által elszélesztette. Az isteni szolgálatban is remissus kezdett lenni.

Vas János feleségével edgyütt ecclesiakövetetlen. Kis Vas István szolgálja, Istók teremttével káromkodott.

A praedikátornak és mesternek búza és fabéli bérek némellyeknél restantiában vagyon, úgy must is vagy kettőnél. Az egyházfiak számadatlanok. Kézpénze vagyon az ecclesianak ft. 3 dr. 62. Adóssága vagyon 33 ft. et dr. 83. Bora harminc veder.

1. Deliberatum: A mester a tanításban magát remeliorállyá, az isteni szolgálatban is szorgalmasabb légyen, alioquin más alkalmatossággal gravis censuraja lészen. 2. Kis Vas István szolgálja, Istók megkalodáztassék, ecclesiat is kövessen. 3. Az egyházfiak most az egyszer keményen meginttetnek, hogy ezután a praedikátornak és mesternek járandó béreket bészolgáltassák, mind pedig mindenekről rendessen számot adgyanak, különben irremissibiliter megbüntettetnek.

1716

Visitatio facta in anno 1716. die 8. Decembris in ecclesia reformata SzászCsávásiensi, praesentibus reverendo domino Johanne Radnóti et rectore Michaeli Uzoni, ecclesiae civibus his: Georgio Molnár, Johanne Kántor aedituis, Stephano Mátyás et Stephano Fazekas curatoribus, Stephano Takáts, Demetrio Bereczki, Martino Vas etc. vel [...] Georgio.³⁸

A praedikátor vádoltatik, hogy a templomban való cultusra későn megyen. Vas Jánosné ecclesiat követvén, a maga vétkét meg nem vallotta, mégis patialta, sőt communiora admittálta. Egy olly kiállott német embert más asszonnyal copulált, holott annak a németnek felesége volt, mint azután compareáltatott. Az hallgatóit ördöggel bérlő embereknek mondotta és nincs benne egy emberséges ember is. A hallgatóit, kivált némelyeket, földesurok előtt elvádolta. A mester ellen a praedikátorné holmiben átkot mondott. Kis Demeter hamis hitbe esett. Reverendus dominus minister de caetero commendatur, quod veritatem evangelicam pure doceat. Rector ab omnibus recommendatur, nisi non habeat discipulos propter audi[t]orum incuriam. [45.]

Az ecclesiában is van inordinatio mivel a cultusra későn mennek. Vas Márton a cultusra nem jár, communioval is nem él, úgy Takáts István is. Mások is vagynak kik az isteni szolgálá-

³⁷ KükEhmLvt prot. 11/2. 25–26.

³⁸ KükEhmLvt prot. 11/2. 44–45.

Orgonakarzat

a parochus ellen. A praedikátor és mesterben alkalmatlan altercatio vagyon. A praedikátor háza körül a kertek alkalmatlanok, kivált a csűrnél való közkert és az ház s pajta közt való közkert. A templom boltját is megcsinálták, noha meszet vettek [!]. Hasonlóképpen az ház faránál és szerénél való kert alkalmatlan. A mester háza körül is a patak mellett, másutt is egy szegeleten nem jó a kert. Kapuja is nincsen a mesternek, csűrít s pajtáját maga építi a mester és nem az ecclesia.

Deliberatum 1.: A praedikátor és mester között való altercatiot megvizsgálván, tetszett a Szent Visitationak, őkegyelmek egymás közt megbékéllenyek, mester uram becsületes praedikátorát s feleségét kövesse meg. Ezután őkegyelmek szent edgyességben éllyenek, a mester praedikátorát becsüllye meg, őkegyelmétől minden rendes dologban dependeállyon Canon szerint s engedelmeskedjék. Praedikátor uram is a mesternek illendő becsületit megadván és az ecclesiái functio-ban velle edgyet értvén.

2. Mind közönségessen s mind személy szerint serio admoneáltatnak csávási uraimék, az isteni szolgálatot jobban gyakorolják, mihelyt harangznak a templomban elmennyenek, ne várákazzék utánnok a becsületes praedikátor. Úgy a praedikátor is ne várákoztassa a gyülekezetet, hanem idejekorán őkegyelme is mennyen be a templomba.

3. Minthogy Kis Demeter meg is büntettet a falu székin az hamis hitért, azért tartozik követni ecclesiát az hamis hitért.

4. A bírák és polgárok mennyenek végére, ha Vas György megverte a praedikátor diófáját és elvitte röllok a diót, még minekelőtte a diófák megverése felszabadított a falusbírótul és ha comperiáltatik, hogy cselekedte ezt, a falusbíró büntesse meg a lopásért, a diót pedig restituállya.

5. Az egyházfiak méltók volnának a büntetésre a fa és egyéb bér fizetésnek be nem szolgáltatásáért, úgy a praedikátor és mester házaik körül való kerteknek meg nem építéséért. Mindazáltal most elhadgyuk, hanem imponállyuk serio, az egyházfiak a praedikátor és mester fizetéseket beszolgáltatassák karácsonig, más egyházfiakra által ne hadgyák. A kerteket pedig megépítsék mind a két részen minden halogatás nélkül, külömben Visitatio után is a nemes vármegye constitutioja szerint minden bizonnyal megbüntettetnek. Injungáltatik pedig, más keresztyén ecclesiáknak rendi és szokása szerint, a mester házánál kaput, pajtát, csűrűt építsenek és abban segítséggel legyenek.

6. A becsületes praedikátor admoneáltatik, hallgatóit rendi szerint becsüllye meg, lelkét igyekezze békességes tűréssel bírni, őket ne irritállya, becstelenítse, ha mi ollyannal őkegyelmét becstelenítik, vagyon arról aki téssen. De az hallgatók is intettenek, a praedikátorokat ne becstele-

latra ritkán mennek. Vas Márton és Vas István szolgálai hamis hitben találtattanak. A praedikátor háta megé igen mocskoltatik az hallgatóitól többire. SzentGyörgyi János vádoltatik avval, hogy a praedikátor avval denigrálta, hogy csak a Christus érdemét praedikállya és mondotta azt, hogy kipökné ha lehetne.

A praedikátor és mester fája és egyebe is hátra vagyon, quarta. Vas György a parochialis ház után való diófákat megverte, dióját el is vitte

nítsék, boszontsák, rágalmazták és gyalázzák hátok megé is, mivel a Szent Visitatio ezt el nem senyvedí senkiben büntetetlen.

Készpénze vagyon az ecclesianak perselybeli dr. 78 – hetvennyolc pénz.

7. Bora vagyon az ecclesianak urn. 14 – tizenégy veder. Az ecclesianak imponáltatik, ami pénz és borbéli adóssága vagyon az ecclesianak, karácsonban arrúl számot vegyenek, mennyi és kikenél mi vagyon, annak interessét felvegyék, másként megbüntettetnek jövődő Visitation. Regestrumat csinállyanak penig rólla.

8. Vas Jánosné nem követett jól ecclesiát, holott constál bünös volta. Excommunicatióban hagyatík.

1720

Visitatio celebrata in nomine Domini in anno 1720. die 17. Decembris in ecclesia reformata SzászCsávásiensi, loci ministro reverendo domino Johanne Radnóthi, rectore scholae Michaelae Uzoni, aedituis Johanne Vas et Nicolao Bartalos, et praesentibus ejusdem loci concivibus Johanne Orbán, Michaelae Lengyel, Francisco Lakatos, Johanne Pakócs.³⁹

Auditores examinati de vita et moribus item functione ministri, optime ab omnibus recomendatur, hanem hogy Bibliát nem olvas. De rectore scholae referunt: Scholát nem tart. Az malomban dohányozott, Pakóts Jánossal veszekedett, üstököt vont. Praedikátor marhái az határon kárt tettenek. Az mester pedig az ecclesia eredejében jár erdőlleni.

Loci minister examinatus de vita, moribus et diligentia auditorum, accusat negligentia: Kis Mihály ex contumacia nem jár a templomban, úgy Vass István esztendőben alig megyen az templomban. Lénárt János ecclesia követetlen. Az praedikátor szolgálója iránt gyanúság vagyon az ecclesiában. Kis Mihály elcsapta magától feleségét. Vas István a pestiskor azt mondotta, jobb Isten az csávási Isten, hogysem a leppendi Isten. Az praedikátornak mind búza, mind fa restantiaja kinn vagyon. Vas István és Jenei István búzabért kalongyául az praedikátornak be nem szolgáltaták. Úgy az mesternek is restáll búzája kalongyául. Az parochialis ház körül az praedikátor maga kéntelenített kertet csinálni, romlásban is vannak az kertek az mester háza körül, úgy rések mind ott, mind az praedikátor gyümölcsösse körül. Az majorkodó özvegy-asszonyok fizetni az praedikátornak s mesternek nem akarnak. Pakóts János, Jenei István, Lengyel Mihály nem akarnak fizetni egész bért.

Az elmúlt esztendei egyházfiak az bért bé nem szolgáltaták, melly miatt bérrel is sok emberek elmentenek. Disznóólat az parochiahoz nem akarnak csinálni, az közkert rossz volta miatt másfél véka bab kárt vallott a praedikátor. A lakosok pusztíttyák az ecclesia erdellyét. Tíz kaszással az praedikátornak adós az ecclesia. Az pap s mester asztagját nem fedik az ecclesiabeliek. Az ecclesia szőlőjét az pap ez idén maga nem mívelte, úgymint eddig. Az cintirim is megrongyollott.

Tavally volt az ecclesianak bora, mellyet kiadtanak, urn. 40, ez idén volt urn. 20, mellyért jövődőre (minthogy az falu ajándékban adott) az ecclesia ad minden vederért másfél vedret. Készpénze vagyon 11 forint dr. 86. Pénz adóssága is vagyon az ecclesianak regestrumban indigeste. Borsóföldről, melly oszlófold, quartat adni nem akarnak.

1. Deliberatum: Radnóthi János attyánkfia admoneáltatik, hogy ezután Bibliát olvasson, és marháit procurállya, hogy az határon ezután miattok ne essék kár. Az parochialis szőlőt colállya, vagy bocsássa ecclesia kezébe.

³⁹ KükEhml.vt prot. II/2. 76–77.

II. Deliberatum: Minthogy a mester Uzoni Mihály magát decenter vendégségben nem viselte, sőt az asztalt felrúgta s mással üstököt vont s dohányozott, azért az Szent Visitatio pro interim bursalis poenaval mulctállya, egyszersmind serio admoneáltatik, hogy ezután affélétől supersedeállyon és scholat tartson hanem ha nagyobb censuraban nem akar incurrálni. És az leányokat cathekizállya. [77.]

III. Deliberatum: Az ecclesia serio admoneáltatik, hogy az Isten házát szorgalmatosan gyakorolják, az templom és cintirim romladosásitt szorgalmatosan megépíttsek, úgy az praedikátor és mester házát körül az kertek romladosásitt restaurálják, disznóolat építtsenek, az borsóföldből az quartat beszolgáltassák az praedikátornak. Az kertek rossz volta miat esett gabona kárt az ecclesia az praedikátornak fizesse meg, az asztagokat papnak s mesternek megfedgyék. Az ecclesia erdelyéről senki 12 forint bírság alatt élőfát ne merjen hozni, hanem az praedikátor és mester ledőlt fát és lehullott száraz ágakat szabadossan maga szükségére hozhasson. Minden ember idei és elmúlt esztendei mindennemű bért karácsonig beszolgáltasson, úgy az kaszásokat jövődre az ecclesia az praedikátornak suppléállya. Minthogy pedig eddig az ecclesia, templom, praedikatori és scholaház körül az romlásokat meg nem építette és az praedikátor s mester fizetését mind ez idén, mind ezelőtt való üdőkben sok fogyatkozással szolgáltatták bé, azért az Szent Visitatio az nemes vármegye constitutioja szerént az ecclesiat bursalis poenaval, úgymint ft. 12 megbüntetteti.

IV. Deliberatum: Minthogy Kis Mihály és Was István ex contumacia az Isten házát nem gyakorolják, annakokáért serio admoneállya őket mindketten az Szent Visitatio, hogy szorgalmatosan az isteni tisztetben jelen legyenek, külömben ha halálok történik, számár temetések léssen. Kis Mihály feleségét magához végye és Kis Mihályné is férje mellé állyon, külömben mindketten excommunicáltatnak. Lénárt János pedig állyon fel ez héten és az jövő vasárnapon Csáváson, kövessen ecclesiat és azután gyakorollya az Isten házát.

V. Deliberatum: Minthogy az egyházfiak sem ez idén, sem ennekelőtte való üdőkben kár nélkül az praedikátor s mester bérét bé nem szolgáltaták, sőt sok restantiaban kinn vagyon, sem pedig templom s cintirim romladosásit és mester s papi házak körül való kerteket meg nem építtették, az ecclesiaban nem keménykedtek, mely miatt az praedikátor gabonájában is megkárosodott. Azért az Szent Visitatio az egyházfiakat külön-külön három-három forintig mulctállya, egyszersmind szorossan admoneállya, hogy karácsonig mindennemű béreket praedikátoroknak s mestereknek minden fogyatkozás nélkül beszolgáltassák, minden romlásokat templom s praedikátor és mesteri házak körül restauráltassanak. Az ecclesia adósságát, kivált hol veszendő, szorgalmatosan felszedgyék, vagy az ecclesia ládjában tegyék, vagy hasznos helyre elocállyák, az interest szorossan az kinn levő adósságnak felszedgyék, az 20 veder bort, melyet az falu elajándékozott az falun jövődre, másfél vedret egy-egy vederért felszedvén, korcsomát állítsanak az ecclesia hasznára, külömben újjobban megbüntettetnek. Úgy az tavalyi 40 vedret is hasonlóképpen felszedgyék, az árát az ecclesia ládjában tegyék. Azonban karácsonban, midőn változnak, mindenről szoros számot adgyanak, úgy mindennemű adósságát az ecclesianak rendben szedgyék.

1722

Visitatio in ecclesia reformata SzászCsávásiensi [1722. 15. Januarii], praesentibus reverendo loci ministro domino Johanne Radnóti, rectore Michaelae Uzoni, incolis Stephano Csejdi, Johanne Orbán, Georgio Vas, Demetrio Bereczki, Michaelae Lengyel et aliis.⁴⁰

Reverendus parochus de vita et functione alioquin bene recommendatur, praeterquam, hetszaka caputokat nem olvas. Vas Györgyné az ökegyelmével való háborgás miatt úrvacsorájával nem él. Marhái miatt az helységnek lakosi gyakran injuriáltatnak. Reverendus pastor de auditoribus: Lágyan gyakorolják az isteni szolgálatot.

Imre Péter, Vas György, Vas Istók nem élnek úrvacsorájával. Községes falu földéből dézmát s quartat nem adnak az emberek. Orbán János signanter 3 esztendőktől fogva törökbúzájából quartat nem adott. Fa és egyéb bérbeli restantiaja kin vagyon. Kaszást, ekést nem adnak.

Pénz adóssága az ecclesianak ft. 73 dr. 4. Bora urn. 20. [103.] Bartalus Miklós és a több egyházfiak a parochus bérít bé nem szolgáltatatták. Az ecclesianak korcsomája nincsen. Papjokat nem marasztották. Adósságokról rendes számadást nem producáltak. Az provisio iránt illendő készületek nem volt. Harmadidei egyházfiak 3 vider borról nem ratiocináltak.

1. Deliberatum: A reverendus parochust inti a Szent Visitatio, a Bibliából hetedszaka is caputokat olvasson, magát tisztességesen hallgatóihoz accomodállya, harangoztatván a templomban való bemenetelben ne legyen késedelmes, marháit is, hogy mások miattok ne injuriáltassanak, pásztoroltassa.

2. Deliberatum: Intettetnek a hallgatók, az isteni szent szolgálatot szorgalmatossabban gyakorolják, nevezetessen Imre Péter, Vas György, Vas Istók, nem lévén elégséges okok amiért elmulassák, úrvacsorájával éllyenek, alioquin az ilyen sacrumokat megutálók más alkalmatossággal excommunicáltatnak.

3. Deliberatum: Minthogy az ecclesia a falu oszlott földéből a nemes vármegye constitutioja ellen a quartat eltartotta s praedicatorának ki nem szolgáltatatta, kaszásokat s ekéseket ökegyelmének nem adott, melly miatt is tapasztalható kára vagyon. Annakfelette egybegyűlvén annak idejében, papjokat nem marasztották, az adósságokról rendes számvéltelt s regist[r]umot nem adtak előnkben, az egyházfiaknak nem obtemperáltak, mikor őket egybegyűjteni akarta, az ecclesia erdejét is mindenfelé distrahállyák. Mindezekért az ecclesia a nemes vármegye constitutioja szerint 12 forintokkal büntettetik. Orbán Jánost pedig, curator lévén, hogy az egyházfinak nem assistált, külön 3 forintokkal bünteti a Szent Visitatio, egyszersmind curatorságától privállya. Annakfelette intettetik az ecclesia, az fellyebb megírt fogyatkozások iránt másszor vigyázóbb legyen, külömben duplummal büntettetik.

4. Deliberatum. Mivel az tavalyi egyházfiak a reverendus parochusnak restantiaját, fát, búzáat s egyebet bé nem szolgáltatattak, ez okon az Szent Visitatiótól 3–3

A templom szószéke

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 102–104.

forintig büntettetnek. Imponáltatik pedig a mostani egyháziaknak, hogy a praedicatornak minden restantiait beszélgáltassák, ha kik contumacia ducti nem akarnák, amivel tartoznak, megadni, a nemes vármegye végezése szerint toties quoties a falusbíróval 1–1 forintig büntessék, alioquin ha az egyháziakon múltna a dolog, jövődő Visitation magok büntettetnek. A most rendben vött adósságit az ecclesianak, ha hol káros helyen vagyon, szorgalmatosan felszedgyék s jobb helyre adgyák ki, ahol jó helyen vagyon azon adósság, meghagyhatták csak interessét felszedgyék 10 per 100, vagy mustúl szüretkor. Annak felette esztendejek telvén, az két innep között az ecclesianak az ő kezeknél forgott mindennemű bonumiról praedicator és mester jelenlétekben számot adgyanak, különben megbüntettetnek.

5. Deliberatum: Imponállya az Szent Visitatio sub poena ft. 12, hogy amint mások más ecclesiákban practizállyák, úgy ezen ecclesia is Szent Márton napjától fogva Karácson napjáig kocsomát tartson, a kocsomát helyben termett (ha lészen) borral az ecclesianak, vagy pedig pénzben vött borral is folytatván azon kocsomát. Az ecclesia erdeje iránt is ez az Szent Visitatio végezése, hogy a modo deinceps senkinek azon erdőből fát az ecclesia, se egyháziak, ne adgyanak tiszteletes esperest uram híre nélkül, különben azki adogatni pertentállya azon erdőnek fát, az 12 forintok rajta exigáltatnak, akár falu, akár privatus ember legyen. Ami illeti az parochialis szőlőt, mellyet azelőtt az ecclesia művelt, imponáltatik, hogy vagy amint eddig, úgy ezután is azon szőlőt művellje az ecclesia, vagy ha a praedicator akarná művelni, az ecclesia légyen őkegyelmének karóbeli assistentiával, vagy legyen szabad őkegyelmének ecclesia erdeje lehullott fáiból karót a szőlőben készíttetni. Bartalus Miklós pedig, mikor az egyház búzáját behordgya, hordgya az praedicator csűrbe, az elcséplett búza praedicator és egyháziak jelenlétekben mérettetvén fel. Az 115 vider borról is, újjólag iránta összevegyűlvén az ecclesia, az akkori egyháziak jó módgyával ratiocinállyanak.

6. Deliberatum: Radnóti János praedicator atyánkfia tehenének halála [104.] történvén valami tornácfának az parochialis ház eleibe való rossz helyzetése miatt, e dologban mind az ecclesiat, mind Radnóti János praedicator atyánkfiát vétkesnek találván az Szent Visitatio. Az ecclesiat azért, hogy olly nagy nehéz fát illendőkép oda nem szegezett, sem be nem ázott, a reverendus parochust azért, hogy két bizanságok importállyák, hogy őkegyelme maga vette volna el a támaszt melléle, mellyel az tornácfá megtámasztatott. Ez okon az történt kárt mind a két résznek imputállya az Szent Visitatio, hogy a tehennek becsű szerint való árának felét az ecclesia az dominus parochusnak refundállya, felét őkegyelme szenvedgye.

1723

Visitatio habita in ecclesia reformata Csávásiensi anno 1723. die 16. Januarii, praesentibus reverendo parcho domino Johanne Radnóthi, rectore scholae Michaele Uzoni, incolis Johanne Vas, Demetrio Bereczki, Georgio Vas, Petro Imre, Georgio Csuka et aliis aliquot.⁴¹

Reverendus minister ab auditoribus bene audit. Nagyobb része az ecclesianak őkegyelmét nem marasztya. Jenei Istvánné paráznsággal vádoltatik. Vas István templomban nem jár. Az ecclesiabeliek gyermekeiket scholaba nem jártatták. Az dominus parochusnak pénze elveszván, varázslókhoz folyamodott. Ugyan őkegyelmének sok restantiai vagynak künn.

Adósság pénze az ecclesianak vagyon hft. 40,64 pénz. Búzája vagyon cub. 1 fél véka.

1. Deliberatum: Az praedicator nem marasztása iránt való dolgát a Szent Visitatio transferrallya az jövő Partialisra, az idő alatt a szomszédságból egy bizonyos praedicatorra hivatván

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/2. 129–130.

által az ecclesia, az voxolóknak neveket fideliter consignállyá. Úgy a nem marasztóknak neveket, s miért nem marasztják, annak okát is feltétlenül az registrumban.

2. Deliberatum: Vas István admoneáltatik, az templomban bėjárjon, [130.] alioquin excommunicáltatik. Úgy Jenei Istvánné is intettetik, az jövő Partialisig dolgát igazítsa, alioquin excommunicáltatik.

3. Deliberatum: Az ecclesiat is inti az Szent Visitatio, az Isten házát szorgalmaztatossabban gyakorolják, akiknek gyermekeik vagynak, scholaba jártassák, az ifjak is annak idejében catechizáltassanak, különben egy-egy sustákkal az fel nem járókat büntetessék az egyházfiak bíróval.

4. Deliberatum: Az egyházfiak megérdemlenék az büntetést az Szent Visitationtól, most mindazáltal ez edgyszer condonállyá, de serio imponállyá, hogy az mostani egyházfiak az predicatornak és mesternek mindennemű restantiait bészolgáltassák, különben az jövő Visitation megbüntettetnek. Úgy az ecclesia adósságát is jó rendben vegyék s ahol káros helyen volna, felszedgyék s jobb helyre elocállyák.

5. Deliberatum: Amelly szőlőt Gerengy nevű szőlőhegyben, parochiahoz tartozót, az ecclesia ennek előtte mívelte praedicator számára, most pedig, mi okon, nem tudatik, lehagyta. Imponállyá az Szent Visitatio, azon szőlőt ennek utánna is mívellye sub poena ft. 12 tempore suo exequendum.

Szószeékkorona

1724

*Visitatio habita in ecclesia reformata SzászCsávásiensi anno 1724. die 31. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo parochio domino Johanne Radnóthi, scholae rectore Michaele Uzoni, ab altera incolis Nicolao Martalos[!], aedituo Martino Fekete, Michaele Gábor itidem aedituo, Johanne Orbán et aliis aliquot.*⁴²

Reverendus pastor ab auditoribus bene recommendatur. Rector etiam bene audit. Nagy Sámuel feleségétől távol lakik. Pakats János templomba nem jár.

Dominus loci minister examinatus de suis auditoribus, dicit: Jenei Istvánné felől újjólág rossz hír hallatik. Papnak s mesternek fa restantiajok vagyon. Az ecclesia erdejére nincsen vigyázás. Sertésöl padolatlan. Kertek lészálatlanok.

Készpénze az ecclesianak vagyon dr. 60, bora urn. 22. Búzája vetés metr. 8. Adósságpénze ft. 43 dr. 75.

1. Deliberatum: Nagy Sámuel admoneállyá az Szent Visitatio, feleségéhez hazamennyen, ott is csépelgethet, különben az ecclesia ne szenvedgye el. Úgy Pakats admoneáltatik, templomba járjon, felesége is ok nélkül férjét ne mocskolgya, s felőle való helytelen gyanóssággal ne terhelgye, alioquin az Szent Visitatio őket megbünteti.

⁴² KükEhmLvt prot. II/2. 152.

2. Deliberatum: A tavalyi egyházfiak megérdemlenék a büntetést, mivel az pap s mester fa restantiajokat bé nem szolgáltatták, de azt most az egyszer elengedvén az Szent Visitatio inti őket, azon restantiaikat az jövő Partialisig beszolgáltassák, másként az büntetést el nem kerülük. Az sertésólat is az jelen való egyházfiak megpadoltassák, kerteket meglészáltassák, alioquin a jövő Visitation megbüntettetnek.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Csávásiensi anno 1725. die 31. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo ministro Joanne Radnóthi et ludimagistro Michaelae Uzoni, ab altera ecclesiae membris Nicolao Bartalos aedituo, Joanne Orbán, Joanne Kántor, Georgio Molnár, Michaelae Gábor et aliis aliquot.*⁴³

De reverendo pastore bene reminiscuntur. De rectore etiam scholae nihil mali. Vas István a templomot nem gyakorollya. Egy lúd felett hamisan megesküdt. Vasárnapokon sokan későn, könyörgés végeződvén, mennek templomban. A dominus parochusnak és mesternek fa restantiaik vagynak, úgy az harmadide[i] egy ekéje s egy kaszása maradott el a reverendus ministernek. A harangláb zsendelyezése nem jó, az parochiank fedele is. A sütökemence is rossz, az ház körül lévő töltés is elsvadt.

Készpénze az ecclesianak vagyon dr. 77. Adósságpénze ft. 43 dr. 75. Bora szüretkor jött bé urn. 43. Vetése metr. 8.

Deliberatum [1.]: Vas István, hamis hitben találtatván, excommunicáltatik. Deliberatum [2.]: Az tavalyi egyházfiak, mivel papnak és mesternek restantiajokat bé nem szolgáltatták, az parochia körül lévő romlásokat is nem újjíttatták, harangláb rossz fedelét nem reparáltatták, mindezekért megérdemlenék a büntetést, mellyett mindazáltal most egyszer az Szent Visitatio leenged. Inti pedig az mostani egyházfiakat, hogy az parochia körül lévő minden romlásokat megújítassák, a sütökemencét megcsináltassák, haranglábót zsendelyeztessék, úgy az ház körül való töltésre is legyen gondgyok, külömben a büntetést nem kerülük el. Az tavalyiak is az őkegyelmek minden restantiait beszolgáltassák, mert más Visitation kemény censurajok leszen.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Csávásiensi anno 1726. die 19. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Joanne Radnóthi, ludimagistro Benedicto Dálnoki, incolis [7.] Francisco Lakatos, Gabriele Mátyás, Georgio Vas, Joanne Kántor, Demetrio Bereczki et aliis aliquot.*⁴⁴

Auditores de pastore suo optime queque referunt. A mester iránt ez a panasz, hogy nem tanít, azonban Lengyel Mihály panaszolkodik, hogy rókabőrit eltartotta volna. A mestert az ecclesia nem marasztotta, obtendálván többi között ezt is, hogy az scholaház körül való kerteket égeti. A scholahoz adatott szőlőt fedetlen hagyta. Pakats János, mással való parázñaságot gyanítván hozzá felesége, dolgát nem igazította. Imreh Péter is hamis hitben találatott. Csuka Györgynét Baskó Márton kurvázván, az asszony azt elszenvedte, sőt megbékélt az őtet mocskoló legény-nyel. Ördögh Ferencz kérkedett azzal, egész nap is eltartotta Csuka Györgynét a pincében.

Reverendus pastor de suis auditoribus refert: Restesek az isteni szolgálatban, ha mikor jönnek is a templomba, későn, vontatva jönnek. Vas István in specie templomba nem jár. Vas Györgyné úrvacsorájával nem él. Méder Mihály feleségét a szüléskor odahagyta, semmi olly öregasszonyt

⁴³ KükEhmLvt prot. II/2. 174.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 6–8.

nem adhibeálván melléje, mely miatt az gyermek megholt. Azon gyermeket, még életben lévén, Csuka György anyja megkeresztelte.

A praedicatornak fa restantiaja vagyon, úgy vagyon eke és kaszás restantiaja is, quartaja is a gondviselők miatt periculumban forog. Egyházfiak az quartat nem szolgáltatják be. Méder Mihály és Sóós András a törökbúzából ki nem adtak. A cimenterium kerti a scholaház felől nem jó. A scholaház körül levő kertek is rosszak. A scholaház fedele nem jó. A parochia körül is az közkert rossz. A pajta is dűlőleg vagyon. Vagyon az ecclesianak adósságpénze ft. 14 dr. 58, item ft. 36 dr. 34, item ft. 5. Bora azon ecclesianak vagyon urn. 20, búzája gel. 15.

1. Deliberatum: A scholamester admoneáltatik, gyermekeket tanítson, azokat ne szolgáltatás-sa s ne idegenítse. Amelly szőlőt pedig pusztájában hagyott, ha kár lésson benne, azt az ecclesia megbecsültetvén, tartozzék a mester megfizetni. Ha pedig azon szőlőt tovább is az mester pusztájában hagyná, vegye kezéhez az ecclesia, vagy maga kezénél hagyván, vagy praedicatornak adván. A scholaház körül lévő kerteket is se a mester, se cselédi ne égersék, különben a kertekben eshető kár a mesternek imputáltatik.

2. Deliberatum: Pakats János a hozzá gyanított paráznság iránt, hogy magát tisztítsa, tavaly is admoneáltatott, melyet Pakats János elmulatván, intra quindenam tartozzék magát expurgálni, különben az ecclesia ne patiállyá.

Imreh Péter is a hamis hitért excommunicáltatik. Csuka Györgynét is az Szent Visitatio admoneállyá, az infamia alól tisztítsa magát, másként az ecclesia ne szenvedgye el. Úgy Ördögh Ferencz is azzal kérkedvén, hogy Csuka Györgynét napestig is eltartotta a pincében, magát tisztítsa. Csuka György anyja is ingerálván magát a ministeriumi functioban, s abutálván az szent keresztséggel, midőn religionk ellen keresztelt, ebbéli cselekedetiért excommunicáltatik. [8.]

3. Deliberatum: A hallgatók intettetnek, az Isten házáat szorgalmatosan gyakorolják, nem olly későn s vontatva, mint eddig, hanem annak idejében bemenvén a templomban. Nevezetesen Vas István bejárjon a templomban. Vas Györgyné is letévén praedicatora ellen való nehézségét, úrvacsorájával élyen, másszor mind az ecclesianak közönségesen, mind az magános személyeknek keményebb censurajuk leszen.

4. Deliberatum: A reverendus parochusnak s mesternek is lévén restantiajok, nevezetesen a praedicatornak fa, eke s kaszás restantiaja vagyon, mellyet az egyháfiak be nem szolgáltatnak. Az cimenterium, parochia és scholaház körül levő ruínakat is nem reparáltatták, az ecclesia adósságait is jó rendbe nem vették, mindezekért az tavalyi egyházfiak a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Egyszersmind intettetnek, hogy az jövő Partialisig a restantiaikat mind beszolgáltatassák, különben másszor duplummal büntettetni fognak. Az új egyházfiak is az cimenterium, parochia és scholaház körül levő minden ruínakat reparáltassák, ha jövőendőben az büntetést elkerülni akarják.

1727

*Visitatio in ecclesia reformata SzászCsávásiensi anno 1727. die 20. Januarii, cum bono Deo habita, praesentibus reverendo pastore Joanne Radnóthi, rectore scholae Benedicto Dálnaki, ecclesiae membris Stephano Vas, Demetrio Bereczki, Nicolao Bartalos, Stephano Jenei aedituo et aliis aliquot.*⁴⁵

Máthé Jánost éjtszakának idején feleségénél találta Csuka György. Törvénye is volt. Zilahy Ferencz feleségét kegyetlenül tractállyá, öléssel, égetéssel fenyegeti. Vas István templomban nem jár, communicioval nem él, káromkodó is, feleségét rongállyá. A reverendus miniszternek restantiai vagynak. A mesternek is. A parochia és schola körül rossz kertek vagynak.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 31–32.

A mester vádoltatott Pataki Ferencz uramtól, hogy az erdejére reámenvén abroncsot vágatt. Az egyházfiat Bereczki Demetert, Orbán Jánosné megvérezte, ingét letépte. Székely György fia pedig letaszította azon egyházfiát. [32.] SzentGyörgyi István az tavalyi egyházfiat az pap házá-nál szidalmazta. Az ecclesia fundusán lakó zsellér házbérit determinálni szükség.

Adósságpénze az ecclesianak a tavalyi visitatioi calculus szerint ft. 62,92. Ecclesia borát, urn. 6 megitta az egyház. Lévén az ecclesianak bora urn. 115, de praesenti már vagy on urn.⁴⁶ Búzája in granis metr. 4.

1. Deliberatum: Csuka Györgyné infamiaban kevervén magát, tartozzék magát expurgálni. 2. Deliberatum: Zilahi Ferencz és Vas István vádoltatván, hogy háromkodók és feleségeket rongállyák, mellyért most a Szent Visitatiótul intettetnek, mint keresztyén férjekhez illik, úgy traccállyák, másként magokat meg nem jobbítván, excommunicáltatni fognak. Vas István pedig templomba járjan, communioval éllyen, alioquin másszor keményebb censuraja leszen. 3. Deliberatum: Orbán Jánosné, mivel az mostani egyházfiát, Bereczki Demetert megvérezte, ingét letépte, Székely Sámuel is letaszította, úgy a tavalyi egyházfiát is SzentGyörgyi István szidalmazta, ezekért ezeknek mindenike a tekintetes curatoratus végezése szerint 1–1 forintig büntettetik.

4. Deliberatum: Az ecclesia fundusán lakó zsellér házbéri két forintra determináltatik. 5. Deliberatum: A reverendus parochusnak, úgy a mesternek is restantiai lévén, annak felette, minthogy a parochia és scholaház körül rossz kertek vagynak, számot sem adtak, ezért az tavalyi egyházfiak seorsim 3 forintig büntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint. Az jelenvaló egyházfiak pedig admoneáltatnak, az ruínakat reparáltassák, ecclesia adósságát jó rendbe vegyék s mindenekről hitelesen ratiocinállyanak, külömben az büntetést el nem kerülük. 6. Deliberatum: Az ecclesia bora s egyéb bonuma iránt inquisitiót peragáltatván, azmit az ecclesia borából magok a hallgatók megittak, azt refundálni tartozzanak.

7. Deliberatum: Csuka György az ecclesiat szidalmazván, közöttök magát illetlenül viselvén, ezért az Szent Visitatio egy forint büntetésen marasztya. 8. Deliberatum: Minthogy csávási mester, Dálnaki Benedek némely becsületes désfalvi embereknek tilalmas erdejeket invadálván abroncsnak való fát vágott, ezért az 94. canon⁴⁷ szerint ab officio sacro amoveáltatik, a kárt is tartozzék megfizetni. A dominus praetendensek ezen causat apellállyák.

⁴⁶ A mennyiséget nem jegyezték le.

⁴⁷ GK – 94. kánon: Az iskolatanítók a reájuk ruházott hivatalnál fogva kötelesek, hogy a hűségükre bízott gyöngé növendékeket és ifjúságot először is a keresztyén vallás ágazataiban, az Isten iránti igaz kegyességben, jámbor és tiszta erkölcsben helyesen képezzék, azután pedig hogy őket jelesebb írók felhasználásával (mellőzve a bennük előforduló erkölcstelen és gyalázatos helyeket) mind a folyó, mind a kötött beszédű műveltebb irodalomba, ezen felül a görög és héber nyelvnek közepszerű ismeretébe, s végül a tisztességes tudományokba is beavassák. A stílusban, a szaválásokban, vitatkozásokban, a nyilvános és magánvizsgákban s versenyzésekben őket szorgalmasan gyakorolják, a tiszta és értelmes kiejtésre és az illendő gesztusokra megtaníták őket, alkalmazzák magukat tanítványaik tehetségéhez és felfogásához, szerfeletti tollbamondásokkal őket ne terheljék, inkább az ítélő, mint az emlékezőtehetségüket élesítsék, irántuk valóságos atyai indulattal viselkedjenek, se túl szigorúak és ütlegetők, se igen lágyak és enyhék irányukban ne legyenek, legkönnyebben lehető előmenetelük módjáról éjjel-nappal gondolkozzanak, az elemi iskolák tantárgyait úgy osszák be, hogy azokból a tanítványok a nagyobb iskolákba, elméjük magasabb művelésére szerencsésen előléphessenek, és ekképpen az iskolákból, amelyek nemcsak az egyháznak, de egyúttal az államnak is veteményes kertjei, mindkettő kormányzatára alkalmas és hasznos tagok léphessenek és állhassanak elő.

Mivel pedig a hallgatók szívét inkább megindítja a tanítók élete, mint parancsa, mindenképpen szükséges, hogy a tanítók közöttük jó példával járjanak elől, az Istent féljék, iskolai foglalkozásaikat könnyör-

1728 ■ január

Visitatio celebratur ex gratia Dei SzászCsávásini anno 1728. die 18. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo domino Johanne Radnóthi, Johanne Vas, Johanne Orbán, Georgio Vas, Michaela Szabó etc.⁴⁸

Ab auditoribus laudatur reverendus dominus minister, similiter dominus ludimagister agit bene partes functionis. Zilahi Ferencz felesége együtt nem lakik az urával. Fa s búza restantia vagyon, tavallyi fa restantia is vagyon. Parochia kertin rés vagyon, a schola körül is nincs kert egy darab helylen. A csávási ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 57. De praesenti vagyon bora urn. 20. Item két-két poltrán korcsmárolták ki urn. 40.

Deliberatum [t.]: Minthogy a tavallyi és harmadideji egyházfiak a fa és egyéb restantiat be nem szolgáltaták, a ruinaot is meg nem csináltatták, a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek, insuper admoneáltatnak a mostani egyházfiak, a ruinaot megépíttessék, a tavallyi

géssel kezdjék és azzal is végezzék, józanon, kegyesen és tisztán éljenek, fajtalanságokat azok előtt ne mondjanak és ne tegyenek, folytonosan tanuljanak, a törvényeknek és egyházi kánonoknak, bárkik legyenek is, magukat alávéssék. Espereseik és lelkészeik mint szüleik iránt a kegyesség és emberség minden kötelességében tartozó engedelmisséggel viseltessenek. A zsinatokon velük együtt megjelenjenek, őket a nép előtt semmi ráfogással és hamis vádakkal ne terheljék, sőt inkább gyalótságaikat is a fiúi tisztelet palástjával fedezzék, és bármi csekély okból azok tudta és engedélye nélkül ide s tova ne futkossanak és kalandozzanak, hanem maradjanak otthon, és feküdjenek neki a maguk iskolai dolgainak. Továbbá az egyházi tisztekbe s dolgokba is hívatlanul, vaktában ne avatkozzanak, hanem magukat saját határaik között tartsák, és saját teendőiket végezzék. Végül – kiváltképpen teológiai tárgyú – egyéni véleményeket vagy új szertartásokat iskoláikban ne tanítsanak, vagy valami viszálynak és szakadásnak magvát sem azokon belül, sem kívül a nép között el ne hintsenek. Külső viseletükben is bizonyos kegyességet, komolyságot és szerénységet mutassanak, és az ő rendjükhöz illő s már a mi nemzetünknel rég bevett és használt ruházatban járjanak.

Különben azokat, akik az egyháznak makacsul ellenszegülnek, új véleményeket táplálnak és új szertartások behozására törekszenek, és az ifjúságot megrontják, ha ezekkel előljárók ismételt megintésére is felhagyni nem akarnak, annak az egyházmegyének, amelyben laknak, és püspöküknek egyező akaratával az egyház testéről mint rothadt tagokat lementszik és nyilvánosan kirekesztik, vagy bűnük, mint például a hitszakadás, gyilkosság, házasságtörés s más hasonló súlyos voltaához képest a polgári törvényszéknek adják át őket méltó megbüntetésük végett.

Azokat pedig, akik csekélyebb vétket követtek el, amilyenek a lusták, akik se nem tanulnak, se nem tanítanak, hanem mint a herék hevernek, vagy miként a gyíkok ide-oda futkosnak, magukat fajtalanul és szemtelenül viselik, illetlen ruházattal torzítják, lekipásztoraik intését megverik, sőt őket még afelett bosszúságokkal illetik, jól végére járván a dolognak, ha falusiak, esperesi hatalommal, de mindenesetre az ülnöktársak beleegyezésével, az iskolából gyalázatosan csapják ki, vagy ha valami nagyobb és tűrhetetlenebb vétket követnek el, tartóztassák le és állítsák az egyházfőtanács nyilvános törvényszéke elé; ha pedig mezővárosiak vagy szabad királyi városiak, főleg pedig ha akadémiaiak, dolgukat előbb a püspökkel és más esperesekkel közölve mozdítsák el őket vagy sújtsák más keményebb ítélettel.

Az otthon tanult nőlen ifjaknak ne engedessék meg két éven túl méltó ok nélkül tanítóképpen szolgálni, hanem tanulásuk folytatására menjenek vissza az iskolába. De a házasságok, amíg hivataluknak dicséretesen eleget tesznek, meg kell hagyni, mihelyt pedig magukat rút henyéségre adják, ki kell az iskolából űzni. A szent szolgálatra készülőknek esperesük s lekipásztoruk engedelmeivel szabad magukat a katedrából nyilvánosan tartandó egyházi beszédekben gyakorolni, akik pedig még magukat erre kézbeadással nem kötelezték, azoknak semmiképpen; mindazáltal lelkészüik távollétében vagy betegségében nekik is szabad az éneklőszék mellől nyilvános könyörgéseket felolvasni.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. 11/3. 51.

és harmadideji egyházfiak a restantiakat bészolgáltatassák. Deliberatum [2.]: Minthogy Bartaljus Miklóst a falu eddig füstportioval terhelte, admoneáltatik, hogy ennekutánna füstportioval ne terhellye, hanem Bartaljus Miklós minden esztendőben fizessen az ecclesianak három–három forintokat, mellynek ketteje legyen az ecclesiaié, az egyike legyen az esperesté.

1728 ■ november

Visitatio facta SzászCsávásini anno 1728. die 17. Novembris.⁴⁹

Bor s búza és fa restantiaja vagyon a parochusnak és a mesternek. Négy ekét s kaszálást nem praestálnak annak idejében integre. Reverendus dominus minister et dominus ludimagister laudantur ab auditoribus. Az ecclesianak az elmúlt téli Visitatio szerint vagyon adósságpénze ft. 57, bora is volt urn. 60, mellyről még nem ratiotináltak az egyházfiak, most de praesenti vagyon urn. 51.

Deliberatum [1.]: Az idei egyházfiak sem a 60 veder bort bé nem szedték, sem a restantiát be nem szolgáltatták, ruínakat is fel nem építettek, per hoc az egyházfiak vármegye constitutioja szerint büntetettek. Insuper admoneáltattatnak, az ecclesia adósságát [74.] bészgedgyék és minden ruínakat reparállyanak, a restantiakat is bészolgáltatassák karácsonig, mellyet [ha] meg nem cselekesznek dupplo büntetettek. Deliberatum [2.]: Cursusból megértvén a csávási ecclesia Visitationak terminusát, hogy elé nem jött, hanem elvonta magát, 12 forinttal büntetetik. Deliberatum [3.]: A csávási ecclesia egyházfiak mediante inquisitione, ami adósság liquidáltatik, becsülletes attyafiak által vétessenek jó rendben, amelly adósságok pedig difficultasban vadnak, igazítottassanak el tiszteletes Veszprémi és tiszteletes Zalányi uramék által.

1730

Visitatio ex gratia Dei SzászCsávásini anno 1730. die 4ta Octobris.⁵⁰

Minister ecclesiae reverendus Johannes Radnóthi laudatur ab ecclesia, ita et rector.

Difficultatur: Leányokat nem jártatták fel tanításra, gyermekeket iskolába nem jártatták. Mátyás Gáborné férjét Vas János leányával mocskolta, feleségét németek kurvájának kiáltotta ő is. Szentgyörgyi István fertelmeskedett a vendégfogadóban. Ugyanazon Mátyás feleségével együtt Csuka Györgyöt orgazdának, feleségét kurvának kiáltották. Vas István templomot nem frequentál, rút káromkodó, a mestert is teremtézte. Csuka György praedikátorát, mesterét rútul káromolta, teremtézte, a templomot is nem frequentállya. Barkó Marczi Csuka Györgynél fertelmeskedett. Zilahy Ferencz szájából hallotta Marczinak, hogy kérkedett, káromkodó is, már szüzet is [107.] megrontott. Mátyás Gábor, kik tudták volna paráznaságát, meg nem eskettette. Mátyás János lopásba elegyítette magát. Vas János leánya, Mária Száva Péterrel paráznasággal vádoltatik.

Praedikátornak fabéli restantiai, haranglábnak és templomnak rossz fedele. Cinterem is rossz fedelű, kertek, pajta nem jók a parochia körül. Mesternek csüre nincsen. Csávási ecclesiahoz tartozó réte[ről] Keresztes Mártonné asszony öngagságának praedikátornak quartáját bé nem szolgáltatták. Lengyel Mihály számot adván, maradt adóssá az ecclesianak ft. 35 dr. 25, borral urn. nr. 37. Az ecclesianak mindennemű bonumi, bora, búzája, pénzbeli adóssága mind tavalyi, mind az ideji számadatlan.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 73–74.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 106–107.

Deliberatum [1.]: Az ecclesia admoneáltatik, gyermekeket iskolába adgyák, leányokat a tanításra feljártassák. Deliberatum [2.]: Mátyás Gábor, mint feleségét németek kurvájának mondta, a felesége is Vas János leányával, Máriával infamálta, latornak pronuncia és kik tudták, lator-ságát meg nem eskette, imponálly a Szent Visitatio imponálly, hogy mindeneket admittállyon az esketésre és magokat mindhárman intra quindenam expurgállyák az infamia alól, különben az ecclesia ne patiálly. Excommunicáltatnak is. Csuka Györgyöt is orgazdának, feleségit kurvának Mátyás Gábor és felesége kiáltotta. Magát feleségével edgyütt Csuka György expurgálly az infamia alól intra quindenam, különben excommunicáltatnak mindketten. Hasonlóképpen Sz[ent]Györgyi István is vendégfogadóban egy asszonnyal fertelmeskedett, intra quindenam ő is magát expurgálly, különben excommunicáltatik. Úgy Barkó Marczi is magát expurgálly intra quindenam, különben excommunicáltatik.

Deliberatum [3.]: Vas István, Csuka György és Barkó Marczi rút irtóztató káromkodással mindhárman vádoltatván, excommunicáltatnak.

Deliberatum [4.]: Mivelhogy a tavalyi és ideji egyházfiak templomot és haranglábót meg nem zsendelyeztették, cinteremet is meg nem fedették, a parochia körül, úgy pajta és kertek rosszak, úgy az ecclesianak pénzadósságát, borát jó rendbe nem vedték, számot nem adtak, azért a Szent Visitatio az egyházfiakat a nemes vármegyének constitutioja szerint megbünteti. Most pedig serio admoneáltatnak, hogy minden ruínakat, mind parochia és templom körül az egyházfiak reparáltassanak, az ecclesianak mindenféle bonumit jó rendbe vegyék, praedikátornak s mesternek minden béreket beszolgáltatassák, különben az jövő Visitation keménnyen megbüntettetnek. A mesternek csüire nem lévén, az ecclesia edgyetértvén, csüirt építtessen. Úgy amely gabonából quarta jár, praedikátornak beszolgáltatassák. Lengyel Mihályon pedig, amely pénzbeli és borbéli adóssága vagyon az ecclesianak, azt külső tisztek ereje által az ecclesia megvégye, vétesse.

1731

SzászCsávás visitatur anno 1731. die 11. Novembris.⁵¹

Reverendus dominus Johannes Radnóthi optime peragit sanctae functionis partes. Tanítványa nyi nincsenek a mesternek, mert nem adnak gyermekeket. Sz[ent]Györgyi István a tavalyi deliberatum szerint az infamia alól magát nem purgálta. Restek, kivált hétköznapi, az emberek az isteni szolgálatban. Zilahi Ferenczné, tavally paráznességgel vádoltatván, nem expediálta dolgát. Mind tavally s mind idei fa- és mustbéli restantia vadnak némellyeknél. Mátyás Gábor se papnak, se mesternek nem akar fizetni. Csuka György vádollya a mestert hamis levélnek írásával. [131.]

Parochia istállói majd eldülnek, schola körül rosszak a kertek, sok rés vagyon. Parochia keménnyen tapasztatlan, a cintrem zsendelyezése nem jó, a harangláb fedele is megbomlott, a segestye a templom kárára vagyon.

Márkosfalvi Vas János leánya, Mária Száva Péter urammal való paráznességgel vádoltatik. Készpénze az ecclesianak vagyon hft. 9 dr. 18., bora 3 veder oct. 5.

Sipos Sámuel az egyházfiát kikergette az udvaráról, hogy hitta az ecclesia dolgára, s hogy megbüntettette egy veder borig az egyházfi, az egyházfira akarja vetni a bor árrát, hogy megfizesse. Adósságpénze van az ecclesianak hft. 67. Kiadott bora is van az ecclesianak urn. 20.

Deliberatum [1.]: Tavallyi admonitionk szerint Vas Mária, Sz[ent]Györgyi István nem expurgálták magokat, újjólag azért admoneáltatnak, tisztítsák magokat, alioquin az ecclesia ne szenvedgye. A hallgatók is admoneáltatnak, a templomba szorgalmatosan járjanak, kivált az asz-

⁵¹ KükEhmI.vt prot. II/3. 130–131.

szonyok, nem a templom mellé tétetett széken zsinatollyanak a praedicatio alatt, hanem ki-ki a templomba a maga székiben ülven hallgassa a praedicatorot, különben az ecclesia megorvosollya. Akiknek pedig gyermekek vagyon, feljártassák.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tavallyi egyházfiak admonitusok lévén, cintrem [!], pap s mester háza körül való ruínakat meg nem építtetnek; fa, must restantiákat az idei egyházfiakkal be nem szolgáltatának, azért hogy tiszteket nem követték, vármegye constitutioja szerint büntetnek. Insuper admoneáltatnak, papnak, mesternek mindenféle restantiáit beszolgáltatassák és minden ruínakat megépítsenek. Minthogy pedig az ecclesianak adóssága vagyon, bor, must, annak idejében mind interesével együtt felszedgyék, a summa pénznek interessét is pénzül vagy mustúl, a capitalis summaért jó kezeseket állítsanak az adóssok.

Deliberatum [3.]: Minthogy Sipos Sámuel nem engedelmeskedett az egyházfiak, hanem resistált és feltámadott, admoneáltatik, ennekutánna afféle dolgot ne pertentállyon, különben 12 forintig megbüntettetik, azonban az ecclesia büntetését is helybenhagyá a Visitatio.

1732

Visitatio facta SzászCsávásini 1732. die 10. Novembris.⁵²

Laudatur reverendus minister Johannes Radnóthi, ludimagister accusatur quod sit temulentus.

Mind hétnap s mind vasárnap ritkán frequentállyák a templomot. Mártjás János, hallatik, hogy menykő teremtetével szitkozódott. Papnak búza, must restantiái, úgy a mesternek is búza, garaspénz s kenyér restantiái vadnak. Templom s cintrem [!] és harangláb körül vadnak ruínak. László János nem akar fizetni a praedicatornak. Csávási ecclesianak adósságpénze vagyon ft. 72 dr. 10. Bora van az ecclesianak de praesenti urn. 21.

Deliberatum [1.]: Az ecclesia mind hétköznapi s mind vasárnap, hogy a templomba való feljárásban igen restes, a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, a templomba feljárjanak. Mártjás János kövessen ecclesiat a káromkodásért. Az egyházfiak is, hogy templom, cintrem és harangláb körül való fogyatkozásokat s romlásokat meg nem építték, pap s mester restantiáit bé nem szolgáltatták, ecclesia adósságát s interessit fel nem szedték, vármegye constitutioja szerint büntetnek. Insuper admoneáltatnak az egyházfiak, restantiákat beszolgáltatassanak, ecclesia interessit felszedgyék, különben büntetésbe esnek. [154.]

Deliberatum [2.]: Minthogy a curatorok az ecclesia pénzt elköltik, magok hasznokra fordítják és azzal a pénzzel abutálnak, tetszett a Szent Visitationak, hogy a curatorság tolláltassék, csak egyházfiak légyenek, kik is mind adósságra s mind ecclesia érdekére vigyázzanak és abból az erdőből főcuratorok híre nélkül még csak egy szálát is ne adgyanak senkinek sub poena ft. 12.

1734

Visitatio Csávásiensis anno 1734. die 29. Januarii. Egyházfiak Vas Móses és Szabó Mihály.⁵³

Gábor mester feleségéstől templomba nem járt, communioval sem élt. Vas István is maga úgy templomban nem jár, communioval nem élt van esztendeje. Posinginé s Gáborné lopásban elegyítették magokat. Csuka György sem jár a templomban. Porkoláb Mihály hasonlóképpen. Restantiák búza, fa mind papé, mind mesteré vagyon. A mester kapuja nem jó. Quartat többire nem adnak.

⁵² KükEhmLvt prot. II/3. 153–154.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 173.

Deliberatum: Gábor mester és felesége, úgy Vas István, Csuka György és Porkoláb Mihály admoneáltatnak, templomba járjanak, communioval éllyenek, különben excommunicáltatnak s számár temetések lészen. Restantiak bé nem szolgáltatásáért a vármegye constitutioja szerint az egyházfiak megbüntettetnek s admoneáltatnak, hogy minden restantiakat beszoigáltassanak, ruinakat parochia, cintrem, schola körül megépítsenek, mesternek kaput csinállyanak. A quarta administratiojára is gondjok legyen az egyházfiaknak. Ecclesia adóssága vagyon hft. nr. 79,3.

1735 ■ február

Visitatio Csávásini anno 1735. die 15. Februarii celebrata.⁵⁴

Susánna nevű asszonyember férje nélkül itt az ecclesiaban lappang. Vas István és Porkoláb Mihály admonitusok lévén, mégis templomba nem járnak, úrvacsorájával nem élnek. A mesternek búza, fa és kenyérbéli restantiaja vagyon, prédikátor restantia. Pénz adóssága az ecclesianak hft. 79,3. 1734. esztendőben termett bornak az árra, mely de praesenti vagyon hft. 16,9.

Deliberatum [1.]: Azon férje nélkül itt az ecclesiaban lappangó Susánna nevű asszonyt az ecclesia ne patialja, hanem unszolja, hogy férje után mennyen s keresse fel, cohabitáljon. Vas Istvánt és Porkoláb Mihályt újjólag admoneálja a Szent Visitatio sub poena excommunicationis et denegationis solemnibus ordinariae funerationis, hogy templomba járjanak és úrvacsorájával éljenek.

Deliberatum [2.]: Károkra okot adható romlások, rések vadnak mind a prédikátor, mind a mester háza körül, főképpen ez utolsó körül, mely az hütös egyházfiaknak negligentiajokért következtén, a Szent Visitatio a vármegye constitutioja szerént való büntetést nekik el nem engedi, azonban admoneálja, hogy mind prédikátornak, mind mesternek háza körül való ruinakot megépítsék és minden restantiajokat administralják.

1735 ■ november

Agitur Visitatio Csávásiensis anno 1735. die 19. Novembris.⁵⁵

Reverendus minister et rector laudantur de officio fideliter obeundo. Porkoláb Mihály templomba nem jár. Mátyás János és Pista feleségekkel együtt templomba nem járnak. A hallgatók templomba restesen járnak, mikor mennek is későn. Gábor mester a tiszteletes prédikátort bes-telenítette s templomba nem jár. Fazakas Móses teremtetével szidta feleségét. A tiszteletes prédikátornak restantiaja sok vagyon. A mesternek temetésért semmit nem adnak, úgy mustbéli didactrumot nem fizettek. A mester házának padlása nincsen s tapasztatlan, szilvás és csűr, akörül rosszak a kertek. A quartat későn hordják be. A tiszteletes prédikátor háza padlása tapasztatlan, it[em] a kemencében három forintja vagyon. A tiszteletes prédikátornak 4 ekéje s régi három kaszája restantiaban vagyon. Adósságpénze az ecclesianak hft. 95,3. Bora de praesenti urn. 44.

Deliberatum [1.]: A hallgatók serio admoneáltatnak, hogy az Isten házát szorgalmasan gyakorolják és idején mennyenek, hogy a tiszteletes prédikátor és mester utánnok ne várakozzanak. Azonban kívált az asszonyi rend ne a templom ajtaja előtt seregelyen meg az isteni szolgálat alatt, hanem a templomba bémennyenek, nevezetesen Porkoláb Mihály, Mátyás János és Pista feleségeikkel együtt, úgy Gábor mester is, hogy templomba feljárjanak, most peremptorie admoneáltatnak, mert tisztességes temetségek nem lészen. Fazakas Móses a teremtetével való szitkozódásért excommunicáltatik.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. 11/3. 191.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. 11/3. 201.

Deliberatum [2.]: Lévén mind a tiszteletes prédikátornak, mind a mesternek háza körül, kivált a szilvás körül károkat okozható rossz kertek, és a mester háza padlásának, falának is romlása, úgy restantiaja a prédikátornak, az egyháziak negligentiajokért, méltán őket a Szent Visitatio megbünteti a nemes vármegye constitutioja szerint. Insuper admoneálja, hogy a sok ruínakat karácsonig mindenik részről reparálják, a restantiakat beszolgáltatassák, sőt a régi restantiakat is a múlt esztendőkbéli egyháziakkal beszolgáltatassák. Affelett az ecclesia a tiszteletes prédikátornak a kemence árrát a közönséges pénzből refundálja. A mesternek is gyermekek tanításáért a mustot megadják.

Deliberatum [3.]: A szászcsávási reformatus parochusnak lévén nem kicsiny disgustusa e jelenvaló s még a múlt esztendőben is eltartatott minden leguminakbéli quartaja aránt, azért azon quartat eltartó személyeket mind a nemes ország articulusa, mind pedig a nemes vármegye constitutioja szerint convincáltatnak, melynek executioja a nemes vármegye titulus fő- és vice-tiszteinek recommendáltatik.

1737

Anno 1736. Gogánjini interrupta Visitatio continuatur anno 1737. die 21. Januarii Csávásini.⁵⁶

Laudatur reverendus minister et dominus scholae rector de officio fideliter obeundo, ita etiam de moribus erga populum. A falu gabonának földet osztván fel, quartat nem adtanak a tiszteletes miniszternek belőle. Cinterem és pap s mester háza körül való kertek semmire nem jók. A csávási ecclesianak jelenvaló készpénze ft. 2 dr. 27. Adósságpénze in summa 79 forint 3. Ennek interesse a házbérrel együtt hft. 18,47. Kész bora de praesenti az ecclesianak urn. 17.

Deliberatum [1.]: Amely földet a falu gabonának felosztott volt, abból a quartat az egyháziak beszédjék és minden a maga házából tartozik az ott termelt gabonából kiadni a quartat vagy vékával, vagy kupával a nemes vármegye constitutioja szerint.

Deliberatum [2.]: A tavalyi egyháziak a parochiak és cinterem körül semmi ruínakat nem reparáltak a múlt Visitatio admonitioja szerint, azért a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. A mostani egyháziak pedig admoneáltatnak, hogy minden ruínakat reparáljanak az ecclesiai épületek körül, ami restantiak pedig vannak a tiszteletes minisztereknek bériben, azokat is beszédjék és akik azzal tartoznak azok által beszolgáltatassák.

Deliberatum [3.]: Nem kevés periculumban lévén az ecclesia adóssága, hogy azt jó rendbe nem szedték az egyháziak s az ecclesia, azért is büntetést érdemlenek az egyháziak s méltán is. Affelett pedig admoneáltatnak, hogy az ecclesia pénzt jó rendbe vegyék, az adósokat az interest megfizetéséről urgeálják és most in praesentia Sanctae Visitationis de facto az adósok kezesekeket állítsanak.

1738

Visitatio continuata in Sz[ász]Csávás anno 1738. die 19. Januarii, praesentibus loci civibus, aedituo praesentis anni Georgio Ördög, Nicolao Bartajus, praeteriti anni Stephano Sipos, Nicolao Bartajus.⁵⁷

A tiszteletes miniszter ellen az ecclesianak nincsen semmi panassza. A mester ellen sincsen. Difficultates: Varró Susi férje nélkül itt lappang. Székely Jánosné az ura elhagyta. A templom-

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 215.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 239–240.

ban nem jár: Porkoláb Mihály, Mátyás István, Mátyás János, Lakatos Ferentz, Gábor mester, Csuka Györgj. A tiszteletes minsternek restantiaja van. A mesternek szegény búzával fizetnek s fabeli restantiaja van. A parochiahoz tartozó erdőt idegeneknek is megengedik pusztítani. A mester marháját a bírák elhajtották. A mester pénzen veszi a földet s mégis adót vetnek reá. A prédikátor háza fedetlen. A mester maga csinált csúrt, pajtát s kerteket. Gábor mester a parochiahoz tartozó földből potentiose kiűzte a kaszást. Szabó Mihály is elcserélt volt egy darabot az ecclesia réttyéből. Bakots Jánosné az ecclesia szöllejét elfogta. Az ecclesia házhelyét a falu között a dominus terrestris elvötte. Andrásiné, ki azelőtt Pap Sámuelné volt, az ecclesia házát, házhelyét elidegenítette. Tartozzék visszaszerzeni.

Készpénze az ecclesianak 3 ft. dr. 54. Volt 20 veder bora, adták el 10 forintokon. Ennek a tíz forintnak jobb része adósságban künn van. [240.] Személy szerint (a fellyebb specificált adósságon kívül) ezek adósok: Csuka Györgj adós 26 ft. dr. 72, kezesse Porkoláb Mihály. Gábor mester adós 2 ft.⁵⁸ melly rendben szedetett anno 1738. die 19. Januarii. Csuka Györgj adós 9 ft. dr. 56 cum interesse, kezesse Porkoláb Mihály, erre a summara ezután annuatim tartozik dr. 95. Györgj molnár fiai, János és Györgj 1 ft. dr. 40. Porkoláb Mihály 4 ft. dr. 48. Kezesse Csuka Györgj. Kis Vas János 1 ft, kezesse Vas Móses. Dési Mihály 3 ft. dr. 68. Kús Demeter fiai: János, István, András és Mihály 4 ft. dr. 80. Gábor Mihály 1 ft. dr. 45. Gólya István 3 ft. dr. 24, kezesse Asztalos Mihály. Orbán János 2 ft., kezesse Székely Sámuel. Ifj. Vas István. 1 ft. dr. 39, kezes Vas Móses. Mátyás János 1 ft., kezesse Mátyás István. Mátyás Pista 2 ft. dr. 48, kezesse Mátyás János. Méder Mihály 6 ft. dr. 20, kezesse Méder Márton. Szengyörgyi 4 ft. dr. 96. Méder Márton 3 ft. dr. 72, kezesse Méder Mihály. Jenei [Márton] 1 ft. dr. 6. Fazakas Móses 1 ft., mellyet tagad. Lakatos Ferentz 4 ft, kezesse Pais Mihály.

Házbér restantiak: Asztalos Mihály 2 ft. dr. 50, kezesse Gója Mihály.⁵⁹ Pál János 1 ft., kezes Székely Sámuel. Ördög Györgj 2 ft, kezes Patkós János.

Item készpénz adósság: Kántor János 1 ft. Patkós János 1 ft, kezesse Ördög Györgj. Vas Jankó 2 ft. Szeredai János úr vött egy szál fát 3 máriásokban, kezes Szabó Mihály.

Deliberatum [1.]: Az Isten házában nem járó személyek admoneáltatnak, hogy az Isten házát gyakorojják, különben számár temetéssel temettetnek el. Varró Susit pedig az ecclesia ne patíajja férje nélkül. Hétfalusi, minthogy a megyesi magistratustól jó tanúbizonyságot hozott, hogy halálra sententiáztatott felesége a tömlöcből elabált s nyolc esztendőktől fogva keringőben vagyon, mellyhez képest megmárkásodván, mátkaságát s házasságát a Szent Visitatio approbájja.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tiszteletes minsternek és mesternek az egyházfiak restantiajokot bé nem szolgáltaták, ezért a nemes vármegye constitutioja szerint három forintokig megbüntettetnek. [241.] Efelett az egész ecclesia és egyházfiak admoneáltatnak, hogy mihelyt az idő annyira melegedik, a házat nádzsuppal jól megfedgyék, a ház körül töltést és ereszt csinájjanak, az árnyékszínt megfedgyék, a restantiakot intra quindenam bészolgáltatassák, a lésza nélkül való kerteket megfedgyék, dirib-darab kerteket ne csinájjanak, az ecclesianak most rendben vött adósságpénzét az elejekben szabott rend szerint procurájják. Az egyházfiak, idejek eltelvén, számot adgyanak, senkinek semmit prédikátor híre nélkül ne erogájjanak, különben a jövő Visitation igen szoros censurajok lészen. Ezekfelett Bartaluson kívül az ecclesia zselléri, minthogy minden appartinentiak nélkül bírják az ecclesia házait, ennekutánna az ő taxajokot leengedi a Szent Visitatio 50-50 pénzre, mellyet tartoznak az egyházfiak exigálni et coram ministro az ecclesia ládjában bétenni, Bartalus pedig praestájja az eddig való usus szerint a taxat.

⁵⁸ Az előbbi két mondatot kihúzták.

⁵⁹ Az egész mondat ki van húzva.

Deliberatum [3.]: Hogy a bírák esperest híre nélkül a mester marhájához nyúltanak, haza törvénye szerint méltó büntetést érdemlenének, de most azt önként a Szent Visitatio elengedvén, serio admoneájja őket, hogy többé meg ne próbájják, mert másként tizenkét-két forintokig megbüntettetnek.

Deliberatum [4.]: A Pakóts Tamástól építtetett és Pakóts Jánosra deveniált szőlő iránt ez a Szent Visitationak tetszése, hogy mivel Pakóts János sine semine deficiált s felesége is ura nevét két ízben is változtatta, a testamentum és a protocollum szerént a szőlő immediate deveniál az ecclesiara, mellyet az ecclesia földén lakó Bartalus Miklós mívejjen hac lege et conditione, hogy annuatim az ecclesianak a dézmát kiadgya, a tiszteletes minister Radnóthi János uramnak a temetési actiojért az egy forintot megfizesse. Hogyha pedig incuriaja miatt a szőlő elpusztulna, tehát az ecclesia a szőlőnek árrát Bartaluson exigájja. Vidua appellat causam.

Deliberatum [5.]: Gábor mestert az ecclesia földén tört potentiaért potentian marasztya a Szent Visitatio, néhai Pap Sámuelné pedig, aki most András Sigmundné, az ecclesia elidegenített házhelyét quoquo modo reducájja, külömben az ecclesianak a Szent Visitatio imponájja, hogy a házhelyet rajta megvégye.

1739

Visitatio Sz[ász]Csávásiensis ecclesiae incoatur die 9. Februarii 1739.⁶⁰

Vas Jánosné panaszolván a mester ellen, e contra a mester is.

Deliberatum: A mester P[ét]erfalvi János sok tűzra[!], civódásra alkalmatosságot szolgáltatván, a ministeriumot kissebbítvén, illetlen szókkal másokat afficiálván. Házához menvén tetszett a Szent Visitationak, hogy keménnyen admoneáltassék és az ilyen színű dolgoktól magát abstineállya, külömben canonice büntettetik. Az asszony Vas Jánosné is admoneáltatik, hogy efféle illetlen szókkal a mestert vagy más ekklezsiai személyeket ne afficiáljon, a mostani mocskos dolog iránt pediglen edgymást megkövetvén megbékéllyenek, istenesen éllyenek.

Készpénze az ekklezsiának vagyon circiter 3 forint. Nota bene: Az oskolaházra ment potentio-se a bíró, mellyet általteszünk vicecurator uramnak.

1740

Visitatio celebrata Csávásini tempore reverendi domini Johannis Radnóti, praesentibus civibus anno 1740. die 25. Januarii.⁶¹

Reverendus minister laudatur. Difficultates: Porkoláb Mihály nem jár a templomba. A ministernek sok restantiai vadnak, nem is szántottak, nem vetettek. Az ecclesianak mostan készpénze vagyon hft. 17 dr. 50. Adósságpénze negyven vonásforint az egész falun. Vagyon ezkívül bizonyos embereknél is más rendbéli summapénz bizonyos embereknél [!].

Deliberatum [1.]: Minthogy Porkoláb Mihály már két esztendőttől fogva nem jár a templomba, most ez egyszer admoniáltatik, hogy a templomba járjon, mert ha ugyancsak a vakmerőségben megyen el, a szent gyülekezetből excommunicáltatik, ha penig holta történik, sem tiszteség neki nem tétetik. [276.]

Deliberatum [2.]: Nem kicsin panassza lévén a tiszteletes ministernek a sok ruinakról, mellyek miatt kárt is vallott gabonájában, úgy sok restantiaiáról és tartozó szántásának elmulatásáról, mely miatt vetetlen is maradt. Annakokáért tetszett a Szent Visitationak deliberálni ezszerént,

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 255.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/3. 275–276.

hogy az egyházfiak a ruínakat reparáltassák, a restantiakat beszolgáltatassák, az ecclesia interessét is felszedgyék, a szántást annak idejében praestállják, mert ennekutánna a nemes vármegye constitutioja szerént megbüntetnek. Az eddig való negligentiaért pedig az egyházfiakat mulctázza a Szent Visitatio három-három forintig.

1741

*Visitatio continuatur in SzászCsávás anno Domini 1741. die 7. Martii, existente reverendo domino Johanne Radnóthi, aedile Johanne Vas, praesentibus ecclesiae civibus.*⁶²

Reverendus dominus minister et magister commendantur ab ecclesia.

Difficultates: A mikesfalvi ecclesia kívánja, hogy a tiszteletes atyafi oda szolgállyan, de se építést, se fizetést nem akarnak praestálni. Kovács István a templomat nem gyakarollya s fizetni sem akar. Dési Mihály sokszor elegyíti magát lopásba s complanálja a faluval, s nem adgyák ki a tiszteleknek. Ollyan emberek vadnak az ecclesiaban, kik a scholát invadálták, a mestert szidal-maszták. Búza s bor restantiak is vadnak. A parochia elégvén, azon ruínaba vadnak. Az ecclesia interessét is nem szedték fel. Pap Sámuel elidegenítette az ecclesia házát. Kézpénze nincsen az ecclesianak, új adóssága 88 magyar forint, amely emergált három esztendőktől fogva. Bora s búzája nincsen az ecclesianak.

Deliberatum [1.]: A csávási tiszteletes minister nem rend szerént való praedikátora a mikesfalvi ecclesianak, azért nem tartozik odajárni semmi szolgálatra. Deliberatum [2.]: Mátyás István több negligens társaival edgyütt a templomat nem gyakarallyák, azért admoneáltatnak, hogy a templomat gyakarollyák, úrvacsorájával éllyenek, alioquin másszor nagyobb censurajok lészen. Deliberatum [3.]: Érti a Szent Visitatio, kik lopásban elegyítették némellyek, de minden [295.] censura nélkül kifeszettek belölle, azért a szent ecclesia admoneáltatik, hogy az ollyan botránkoztatókat ha észreveszi világosan, el ne szenvedje, sőt hírt tévén oda ahová illik, ecclesia censura alá vonattassa. Hasanlóképpen admoneáltatik aziránt is, hogy a parochialis házakat akárkinek is invadálni meg ne engedje, sőt, haki azt cselekedné, az ecclesianak tudtára esvén, az ollyat az ecclesia megbüntesse, egyébiránt az ecclesia [fog] büntettetni. Deliberatum [4.]: Minthogy az ecclesia sem az szántást nem praestálta, sem a restantiakat régtől fogva az ecclesia interessével edgyütt fel nem szedte, ezért admoneáltatik serio az ecclesia, hogy az mulatott szántás és kaszálás iránt megedgyezzék. Az egyházfiak is admoneáltatnak, hogy a tiszteletes ministereknek béreket beszolgáltatassák s béreket felszedjék sub poena constitutionis. Deliberatum [5.]: Admoneáltatnak az ecclesia tagjai, hogy amikor az ecclesianak kézpénze vagyon, a praedikátor híre nélkül sem egyházfia, sem curator, sem más sub poena ft. 12 hozzá ne nyúljan. Az Isten dicsőségének szerezése alatt admoneáltatik az ecclesia, hogy az égett házat felépítse minél hamarébb.

1742

*Visitatur ecclesia SzászCsávásiensis anno 1742. die 10. Januarii, tempore reverendi domini Johannis Radnóthi ministri, rectorisque Johannis Péterfalvi, praesentibus ecclesiae civibus Johanne Vas etc., aedile Michaelae Gólya.*⁶³

Difficultates: Vasárnapokon az éneklést a mester nem kezdi el, míg a tiszteletes minister bé nem mégyen. Némely asszonyok nem mennek bé a templomba. Az inasak a karban alkalmat-

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 294–295.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/3. 310–311.

lankadnak. Sok gazdaemberek az Isten házát nem gyakorolják. A hallgatók restek az isteni szolgálatban. Búza, bor, fa restantiában vadnak. Régi restantiak eke s kasza. Az házat meg nem építették. A szántás és kaszálás iránt igen nagy egyenetlenség vagyon. Keresztelőkanna nincsen. Bona ecclesiae: Adósságpénze a lysta szerint. [311.]

Deliberatum: A sz[ász]csávási ecclesia admoneáltatik, hogy az Isten házát gyakorolják, az asszonyok a modo imposterum a tornácban ne maradgyanak künn, hanem bémennyenek az Isten házában az Isten beszédének hallgatására szoros büntetés alatt. A karban ülő inasak megfenyíttessenek a csintalanságért mind az egyházfiaktól, mind a nagyobbaktól, kiknek szüléi ha a megfenyítőket illetlen beszédekkel illetnék, érdemlett büntetését vészik. A restantiakat beszélgáltassák. Hogy az parochiat az ecclesia meg nem építette 6 hft. mulctáztatik, mellyet ha meg nem építenek minél hamarébb, szorosabb büntetése lészen az ecclesianak.

1743

Anno 1743. 16. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Sz[ász]Tsávdásiensi, Verbi Divini ministro fato functo reverendo domino Johanne Radnóti, rectore scholae superstitute.⁶⁴

Difficultas: Kováts István vádolya a mestert, Péterfalvit. Deliberatum [1.]: Kováts István felesége és a mester Péterfalvi között való versengést az elmúlt esztendőben celebrátotott extraordinaria sessio kemény kötés alatt eligazította volt, de tapasztalván a Szent Visitatio hogy mostann is csak ugyanaz okok miatt vagyon közöttök versengés, az mesternek egy panasszán kívül, mely is a compositio után esett. Azért a Szent Visitatio mind a két félt admoneálya, hogy a tovább való versengést tegyék le, ha mi pedig újabb találna esni a mester részről, elvészi Canon szerint való büntetésit. [333.]

Deliberatum [2.]: Admoneálya a Szent Visitatio az eklézsiát, hogy boldog emlékezetű Radnóti uram özvegyének a restantiakat mindenekben ad futuram usque Synodum Partialem beszélgáltassák, egyébaránt a 28. canon⁶⁵ szerint a következő tiszteletes minister nem admittáltatik. Difficultas: Még azon módon vagyon, hogy az elidegenedett eklézsiái fundus nem redeált. Bona ecclesiae: Bora az eklézsiának vagyon 35 veder.

1744

Anno 1744. die 12. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Sz[ász]Csávásensis, pastore clarissimo domino Jonathane Margitai, ludimagistro domino Johanne Péterfalvi, aedilibus Nicolao Bartalus, Johanne Vas.⁶⁶

Clarissimus dominus Verbi Divini minister recommendatur.

Difficultates: Vas István nem jár a templomba. Ruinak vadnak templom, cinterem körül, a cinterem igen gazas, veteményeskerte nincsen a tiszteletes ministernek. Egy szántóföld a Kis Szegben periculumban vagyon. Vagyon az ecclesianak készpénze circiter 4 hft, bora 20 veder.

Deliberatum: Vas István dolga, mivel a nemes vármegye tiszteli előtt is még in pendulo vagyon, imponáltatik, hogy dolgát consummálja, melyre a tiszteletes minister is vigyázzon és akképpen cselekedgyék, amint illendő. A templom, parochia körül való ruínakat reparálják, kü-

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 332–333.

⁶⁵ A 28. kánont lásd a 69. oldalon.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 349.

lőmben kemény büntetést szenvednek. A cintermet is tisztán tartásák. A tiszteletes miniszternek veteményeskertet építsenek, különben a tiszteletes miniszter is fogatkozással fog szolgálni. Az elveszett föld helyében találjon módot az ecclesia, miképpen fordulhassan meg az tiszteletes miniszter kára. Az ecclesianak kiadott pénzére, annak felszedésére jó helyre való elocatiojára jobb gondot viselyen az ecclesia, különben ezért legnagyobb censuraja leszen az előljáróknak.

1745

*Anno 1745. die 8. Januarii visitatur ecclesia Sz[ász]Tsávásiensis,
parochia clarissimo domino Jonathane Margitai.⁶⁷*

A tiszteletes miniszter mindenképpen dicsértetik ab officio et moribus. Hasonlóképpen a mester személyére nézve.

Difficultas: Gólya Mihályné a templomba nem jár, de magát excusálta. Fazakas György vádolya a mestert tuszhajtással [!], hogy a leányát mocskolta volna.

Restantia: A fabéri a tiszteletes prédikátornak mind kinn van. Karácson szombattyán küldött Fazakas György a mesterre. Antal Mihályné, gróf Bethlen Sámuel uram öngyűsége jobbágyának felesége azért, hogy az ura kopac, nem akar véllé lakni.

Bona ecclesiae: Készpénze az ecclesianak circiter ft. 5. Bora az ecclesianak volt 10 veder és kikorcsomároltatott. Abból egy vedret adtanak a pásztoroknak. Rossz kertek vadnak.

Deliberatum [1.]: Világosan tapasztalya a Szent Visitatio, hogy Péterfalvi uram a maga háza népét szoross korlátba nem tartotta és alkalmatosságot szolgáltatott a botránkozásra, amelyért méltó volna a suspensiora. Mindazáltal a tovább való botránkoztatásnak eltávoztatásáért innen amoveáltassék, most pedig in poenam canonicam incurrál, admoneáltatik, hogy házanépét ezután oly szorossan tartsa, hogy ha a Partialisig valami terhes és hiteles causa adgya elő magát, penitus proscibáltatik, ezen deliberatum submittál[ta]tik a Partialis judi[ciumára].

Deliberatum [2.]: Minthogy az egyházfiak a tiszteletes prédikátor fabérit annak idejében be nem szolgáltaták, ruinak is nagy mértékben talátnak, ez okon a nemes vármegye constitutioja szerint büntetnek és restauratiojara adhortátnak.

Deliberatum [3.]: Antal Mihályné admoneáltatik, hogy urával lakjék és urát megbecsülje, különben [365.] kalodába veretnek.

1746

Visitatio instituitur Sz[ász]Csávásini anno 1746. die 14. Februarii, tempore reverendi domini Stephani Arday ministri, rectoris domini Johannis Péterfalvi, praesentibusque ecclesiae civibus, curatore et aedilibus.⁶⁸

Reverendus dominus parochus per omnia optime laudatur, nec quiquam contra dominum rectorem objicitur, quin de puerorum informatione laudatur. Demeter Jankóné Jenei Istókkal vádoltatik parázsnassággal, Jenei Istók meg is békéltett a tiszt[ekkel].

Vas János mostohafia vádoltatik Ördög György leányával. Némelyek a templomot nem járják. A tiszteletes minisztereknek restantiajok és ruinaik vagy az egyházfiak miatt. Csulak ecclesia földén lakván fel akarta gyűjtani az ecclesia házáat. Sz[ent]györgyi házánál nagy dorbézolás lévén, mely miatt nagy lárma esett még a templomban is. Az ecclesianak egy házahelyét a falu őrző házáat csinálta. Az ecclesianak vagy most bora urn. 38. pénze ft. 10.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 364–365.

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 385.

Deliberatum [1.]: A paráznsággal vádoltatott személyeket hagyá a Szent Visitatio in statu quo, míg világosabbat érthet. Deliberatum [2.]: Vadnak némelyek, kik a templomot sem egyszer, sem másszor nem járják, azért admoniáltattak, hogy a templomot járják, különben számár temetések léssen, sem harangoznak, sem isteni tisztelettel nem temettetnek. Deliberatum [3.]: Amely restantia vadnak, a tavalyi egyházfiak beszolgáltatassák intra quindenam, különben mulctáztatnak. Deliberatum [4.]: A vasárnapi cultus alatt táncolók és botránkoztatók excommunicáltatnak, admoniáltatnak penig az olyan házak, ahol a vasárnapi táncok gyakoroltatnak, hogy az ollyaknak helyet ne agyanak, különben azok is excommunicáltatnak. A curatorok is admoniáltatnak, hogy az ollyan profanus vasárnapot rontókat kalodába verjék és megbüntessék.

1747

*Visitatio celebratur Csávásini anno 1747. die 11. Januarii tempore reverendi domini Stephani Arдай pastoris ejusdem loci, et domini rectoris Johannis Péterfalvi, praesentibusque ecclesiae civibus.*⁶⁹

Reverendus minister optime laudatur, etiam dominus rector bene recommendatur. Difficultas: A tavalyi és harmadidei restantiajok vagyon a ministereknek mindketten, kivált a becsületes mesternek.

Deliberatum: Admoniáltatnak az egyházfiak, hogy minden restantiát beszolgáltatassanak Húshagyókeddig, mert különben az egyházfiak megbüntettetnek és azontúl a fa restantiáért pénzül exigáltatik az árrok. Az ecclesianak lévén huszonkettődfél veder bora, melyet attak hitelbe kettejével Szabó Mihálynak a fia lakodalmára.

1748

*Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1748. die 19. Januarii praesente loci ministro reverendo domino Stephano Arдай et scholae rectore domino Johanne Péterfalvi.*⁷⁰

Difficultas: Was Lőrintz szolgálja és szolgálója paráznságban elegyítették magokat. Demeter Jankóné és ifjú Mátyás Gábor iránt gyanó van egymással való paráznság iránt. Mind tavaly, s mind harmadideje egy-egy eke héjával szántott az ecclesia a tiszteletes miniszternek. Tavaji és harmadidei restantiai vadnak a tiszteletes miniszternek, úgy a mesternek is sok restantiai, nevezetesen egy esztendőbeli régi restantia, must, kenyér, garaspénz. Sok ruina vadnak a cinterem és parochiak környül. Veteményeskertet az ecclesia a tiszteletes miniszternek nem akar csinálni. A tiszteletes minister fizetése nagyon megcsönkult.

Készpénze vagyon az ecclesianak 14 forint, azon kívül most vettek ki belőlle 6 forintot falu szükségére.

Deliberatum [1.]: Világosan constál Vas Lőrintz szolgáljának Lénárt Ferentznek Várájai Ilonával való paráználkodása, azért a Szent Visitatio mindketten őket excommunicálja, Demeter Jankóné pedig, és Mátyás Gábort admoneálja, hogy a gyanú alól magokat megtisztítsák, különben az ecclesiastica disciplinát el nem kerülük.

Deliberatum [2.]: Az egyházfiak serio admoneáltatnak, hogy ki-ki maga idejében lévő restantiát a tiszteletes miniszternek és mesternek, akárminemű restantia legyen az, a Partialis Synodusig beszolgáltatassa intacte, különben a Partialison a magokéból kell megfizetni az egyház-

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 398.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 408.

fiaknak a restantiakat. Insuper a ruinaikat reparájják és veteményeskerter csinájjanak, melyet ha nem praestálnak, a nemes vármegye constitutioja szerént lészen büntetések. Az elmúlt esztendőbeli egyházfiak pedig a negligentiaért és sok ruinaikért actu három-három forintokig büntetnek.

Deliberatum [3.]: A tiszteletes minister admoniáltatik, hogy az ecclesia ládájára és benne lévő pénzére úgy visellyen gondot, hogy senki ahhoz ne nyúlhasson. Az ecclesia és egyházfiak is admoneáltatnak, hogy többé az ecclesia pénzét falu szükségére ki ne vegyék.

1749

A csávási reformata ekklezsia jövai.⁷¹

Prédikátor fizetése: 1. Minden házas ember ad egy-egy kalongya búzát, egy-egy veder mustot, egy-egy szekér fát, amellynek harmada a mesteré. Mindenféle eke után vetett mezei vetésből quartat. Halotti predikatioért ft. 1. Házasok esketéséért a bennvalóktól egy szekér fa, a künnvalóktól egy forint. Örökséget bíró, majorkodó ifjú legények, özvegyek, zsellérek fél-fél bért. Szegény özvegyek három-három sing vásznat. Az ekklezsia ad négy ekét és négy kaszást.

Mester fizetése: Minden házas ember két-két kalongya búzát – 40 kévéből állót, edgy-edgy kenyeret, öt-öt pénzt, a fának harmadrésze.

Prédikatori örökségek: 1. Szántó föld vagyon nr. 8. A Bonyha felé való fordulóban vagyan négy. Az első Leppend felé a Magyarós alatt, melynek hazul felől való szomszédja az Orbán János föld, fellyül az erdő felől a gróff Bethlen Elek uram részére való föld. A második vagyon a falun alól mindgyárt, Méder István kerti szegeletire jó véggel, amellynek a szőlők felől való szomszédja a Szalántzi János föld, alsó szomszédja Dési Mihály háza után való föld. Az harmadik vagyon a Kis Szegben, melynek a Küküllő felől való szomszédja a falu közönséges réttye, az hegy felől Dési Mihály háza után való föld. A negyedik vagyon az oszló borsóföldekben, amellynek szomszédi változók. [59.] A Dészfalva felé való fordulóra is vagyon négy föld. Az első a Brimer nevű helyben, melynek fellyül való szomszédja a Gerhengyel nevű erdő, alól való szomszédja a Vas György háza után való föld. A második vagyon a Tekenő-hát megett, amellynek fellyül való szomszédja a Szász György háza után való föld, alól pedig a Vas István föld. Az harmadik vagyon az Hideg Kút alatt a patakparton, melynek napkelet felől való szomszédja a patak, napnyugot felől a Koltsár Vas János föld. A negyedik vagyon a parochialis kerten kívül, tövisbokros jobb része, irtani kell. Ennek a kertek felől való szomszédja a falu közönséges réti, az hegy felől ifjú Méder Demeter föld, a túlsó vége terjed éppen a Vátzi Mihály háza után való földig. 2. Kaszálórét vagyon egy a berekben a mikesfalvi határszélben, melynek fellyül való szomszédja a Küküllő, alól és hazul felől pedig a falubeli emberek házai után való nyilaknak végei. 3. Vagyon egy kis kerek gyümölcsöskert a templom mellett, régen csak füves hely volt. Most veteményes kert. 4. Szőlő vagyon két. Edgyik a Gerengy nevű hegyben, melynek nap-

Kenyérosztó tányér – 1642

⁷¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 58–62.

kelet felől való szomszédja Mátyás István szőleje, napnyugot felől pedig Jantsó János szőlője. A másik vagyon az Hül nevű szőlőhegyben. Ez új szőlő, Méder Demeter testálta, ennek Leppend felől való szomszédja a Takáts Miklós szőlője, hazul felől a Mátyás István szőlője. 5. A Gigerben vadnak négy diófák. 6. A parochialis csűrőskerten kívül Koltsár Vas Jánosnak az öccsével, Vas Mihállyal edgyütt volt edgy darab pusztájok, amelyet egészen, valamедdig a határa vagyon, adták a parochiahoz örökösön irrevocabíliter. 7. Egy parochialis házhoz tartozó erdő vagyon az Hosszú árok mellett napnyugotra, vicinussa egyfelől az falu közönséges erdeje az úttal edgyütt, másfelől is a falu közönséges erdeje.

Oskolai házhoz való örökségek: Egy kaszáló rétecske a prédikátor réti mellett. Egy kis szép csengettyű az oskolában, György Molnár ajándéka.

Nota bene. Anno 1746 a csávási reformata ekklezsia fogott fel egy darab erdőt a dányáni Bérczen, melynek napkelet felől vicinussa gróff Bethlen Sámuel uram, dél felől vicinussa a dányáni erdő. [60.]

Ekklezsia javai: 1. Harangok nr. 2, majd egyenlőek. 2. Ezüst arannyas ajakú pohár. 3. Egy pléh-kannácska. 4. Egy ezüstitányérocška, imitt-amott arannyas. 5. Egy ón, aranyfüstös tányér. 6. Két ónnkanna, egyik ejteles, másik fél ejteles. 7. Egy más óntányér, Andrásiné asszony ajándéka.

Abroszok: 1. Vagyon egy gyolcsabrosz. 2. Két veres fejtővel szőtt vászonabrosz.⁷²

Keszkenők: 1. Vagyon egy sellyem, szkófummal elegy, nyolc ágakra varrott potyolat keszkenő. 2. Egy kötéses és csipkés keszkenő. 3. Egy környül csipkés. 4. Egy tányér keszkenő.

Kendők s szőnyegek: 1. Egy éneklőszékre való kendő, két végi csipkés. 2. Más, éneklőszékre való kendő, gyolcs, két vége kötéssel edgyütt csipkés, Csala Mihállyné adta.⁷³ 3. Vagyon egy székel szőnyeg a prédikátor székin. 4. Item egy dufla szőnyeg. [61.]

Szőlők nr. 3. Az első Leppend felé az Hül nevű szőlőhegyben, amelynek Leppend felől való szomszédja ifjú Méder Demeter szőlője, hazul felől a Kis Mihály szőlője. A második vagyon a Gerengy nevű hegyben, amelynek is Leppend felől való szomszédja Farkas Mihály szőlője, hazul felől ifjú Méder Demeter szőlője. Az harmadik vagyon az Agyag megett, amelynek is hazul felől való szomszédja Varga Mihály háza után való szőlő, a rét felől Kis Vas István szőlője.

Egy Szép erdő nevű szép szálas erdeje is vagyon az ekklezsianak. *Item vagyon egy újjonnan felfogott erdeje az ecclesianak, vicinussa dél felől a dányáni határ, napnyugotra a falu közönséges erdeje, napkelet felől gróff Bethlen Sámuel úr önagysága rész erdeje.*

A tányér felirata és mesterjegye

Az ecclesianak vagyon egy fundussa és azon ház, melynek vicinussa alól a falu közönséges föld, napkelet felől a patak. Ezen ház után vagyon az ekklezsianak szőlője is, melynek dézmája az ekklezsianak jár. Melly is, ha Pakots János sine semine deficiálna, az ekklezsianak marad. Ezen szőlőnek is vicinussa dél felől Sullyok István szőlője és másfelől György Molnár szőlője. Ezen fundust és a rajta lévő házat az ekklezsia engedte Bartalos Miklós nevű zsellérnek ea conditione, hogy benne lakván a specificált zsellér, tartozzék minden esztendőn az ekklezsianak 1 forintot fizetni, és tiszteletes esperest uramnak 1 ft. A ház

⁷² Az előbbi mondatot utólag kihúzták.

⁷³ Az előbbi tételt utólag kihúzták.

körül pedig ne pusztíttson, hanem inkább építtsen. A gyümölcsöst is jól takarítsa s ki ne vágja.

Item vagyon még az eklézsiának egy fundusa a falu közepin, mellynek napkelet felől való vicinussa az utca, napnyugot felől a patak, fellyül falu földé, alól Vas János uram kerek kerti, melyen lakó zsellérnek esztendőnként egy-egy forint a taxaja.

Item vagyon egy ház, mellyet Kováts István hagyott az eklézsiának, mellynek napnyugot felől Jármí uram öröksége, napkelet felől az utca a vicinussa, mellynek taxaja egy forint esztendőnként eklézsia számára. [62.]

Item a falu végin a Káposztás kertek végiben vagyon egy ház, mellynek vicinussa napkelet felől az utca, napnyugot felől tiszteletes Radnóthi János uram pusztája, mellynek is taxaja egy forint esztendőnként eklézsia számára.

Item vagyon más házhelye az eklézsiának, mellynek vicinussa a parochialis ház, másfelől is ugyan eklézsia fundusa, melylyen ház vagyon.

Item a Czigány nevű helyben egy szőlő, mellyet bír Bartalus dézmájába, vicinussa egyfelől tiszteletes Arday István uram, másfelől Szász István új szőlője. Item ugyanezen Szász István is, amely szőlőt ezen helyben bír, az eklézsiának agya dézmáját. Item a Kis hegy nevű helyben is vagyon egy szőlő, mellyet Bartalus Miklós bír zálagban, a dézmáját az eklézsiának agya, vicinussa, Mátyás János. Item vagyon egy szőlő a Gábor mester kerti szegeleténél, vicinussa egyik felől a mező, másik felől Fekete Mihályé, ezt bírja Márton János, dézmáját az eklézsiának agya.

Vagyon az alsó faluvégin, a Csorgón alól egy kis házhely házzal együtt, vicinussa napkelet felől a patak, napnyugot felől a mező, dél felől a Csorgó. Ezt az közönséges osztáskor adták az osztóztató commissariusok a possessor urak megegyezett akarattokból az ecclesia számára.

Úrasztali tölcseres pohár – 16. század

1749 ■ január

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1749. die 29. Januarii tempore reverendi domini Stephani Arday et rectoris domini Georgii Orbán.²⁴

Reverendus minister per omnia laudatur, nec minus dominus rector. Difficultates: Demeter Jankóné és Mátyás Gábor mostan is suspicio alatt vadnak. Lénárt Ferenczre Várallyai Ilona vallott. Az eklézsiának készpénze vagyon hft. 17 dr. 50.

Deliberatum: Minthogy Demeter Jankónénak Mátyás Gáborral való paráznaságáról semmi világos documentum nincsen, azért mind a kettőt a vád alól absolválya a Szent Visitatio és imponálya, hogy ennekután minden botránkoztatásra való alkalmatosságot eltávasztassanak, a templumban járjanak, szentül élljenek.

²⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 427.

1750

*Visitatio instituitur Csávásini anno 1750. die 17. Januarii tempore reverendi domini Stephani Arдай, ministri Verbi Divini et rectoris domini Georgii Orbán, caetersique ecclesiae civibus.*⁷⁵

Reverendus minister optime recommendatur, etiam dominus rector sat bene recommendatur. Vagyon az eklézsiának készpénze hft. 14 dr. 88, ez a '49 esztendőbeli bornak az ára.

Deliberatum: Nagy öröme vágyon a Szent Visitationak, hogy ebben az eklézsában mindek jó rendben fojván, semmi difficultasok nincsenek, hanem, hogy némelyek szemben szöknek az egyházfiakkal, kik a jó rendet igyekeznek megháborítani. Melyet a Szent Visitatio nagyon reprehendál az olyyakban, annakokáért admoniáltatnak az olyyak, hogy azok is legyenek az eklézsának engedelmes jó tagjai, hogy ennekutánna is fojon itt a szép egyesség. Insuper arra is adhortáltatik az eklézsia, hogy unitis viribus az eklézsának régi adósságait igyekezzék felszedni, vagy jó rendben állítani, az interest is beszolgáltatni, hogy eklézsának vagyonocskája annál inkább nevedgyék.

Anno 1746 a csávási reformata eklézsia fogott fel egy darab erdőt eklézsia számára a dányáni bércezen, melynek egy, úgymint napkelet felől való szomszédgya méltóságos gróff Bethlen Sámuel úr őnagysága erdeje, dél felől a dányáni erdő, napnyugot felől a falu közönséges erdeje, észak felől titulus Sombori Sámuel uram erdeje.

1751

*Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1751. die 3. Februarii, tempore reverendi domini Stephani Arдай loci ministri et Georgii Orbán rectoris.*⁷⁶

Ecclesiae ministri optime recommendantur. Difficultates: Lénárt Ferencz még ecclesiát nem követett. Káromkodók is vadnak. Némely gyermekek a templom híra felhágtnak és oda is ocsmáncottak. Régi fa restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek.

Deliberatum [1.]: Lénárt Ferencz admoniáltatik az idevaló egyházfiak által, hogy minél hamarébb eklézsiaát kövessen, mert, ha holta történik, tisztességtelen temetése lészén. [450.] Deliberatum [2.]: Szomorúan értjük, hogy ebben a szép eklézsában az ifjútság igen megvesztegetődött, mert a táncolással a szent innepeket megrontják, részegeskednek, káromkodnak némellyek, és gyakorta botráncoztatnak. Melyre nézve modo semel pro semper végeztük, hogy ennekutánna az ilyen gonosz ifjak megzaboláztassanak s botráncoztatás kiirtassék, valakik a táncsal az innepeket megrontják, az olyyakot kalodába csapják az egyházfiak, a káromkodókat pedig, minekutánna az eklézsiai forumon érdemek szerént egyszer megbüntetik, ha mégis nem jobbulnak, a külső tisztnak is kiadattatnak, az eklézsiaából is excommunicáltatnak. Ezt is értjük, hogy némely embereknek gyermekeik a templom hírára felhágván oda ocsmáncottak, kiket is a Szent Visitatio mostan büntetés nélkül semmiképpen nem hagy.

Deliberatum [3.]: Minthogy régi sok fa restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek, melyről mászor is admoniáltattak az egyházfiak, mégis nem praestálták, azért azokat az egyházfiakat, kiknek idejebéliek a restantiai, mulctázza a Szent Visitatio egy-egy forintig. Insuper admoniálja, hogy mindenik a maga idejébéli restantiát a Partialis előtt beszolgáltatassa, mert ha akkor mégis megértyük restantiában lenni, exequutorokat designálunk. Deliberatum [4.]: Amely szőlőket a közönséges földből fogtak fel eklézsia neve alatt, azért senki ne merészellye a dézmát másnak adni, hanem az eklézsának, amely dézmának beszédése a curatorokra bízatik az egyházfiak által.

⁷⁵ KükLvt-Prot 1726-1761. 438.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. 11/3. 449–450.

1752 ■ január

Anno 1752. die 21. Januarii Visitatio facta est Csávásini, tempore reverendi domini Stephani Arday loci ministri et rectoris domini Georgii Orbán, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁷

Difficultates: Mo[l]nár Kati paráználkodott s meg is békéllett a tisztekkel. 2-do: Demeter Jankónét kurvának kiáltották, még eddig alatta üll. 3. Káromkodók sokan vadnak, nevezetesen Antal István. 4. Régi fa restantiak vadnak, a cinterem és parochia körül sok ruina vadnak, melyeket a tava-lyi egyházfiaknak kellett volna praestálni. 5. Sz[ent]Györgyi István részegen kétszer communicált. 6. A kaszálórétett felnötte a bokor, kiirtani nem akarják. 7. A tiszteletes minis-ternek veteményező kerti mégis nincsen.

Deliberatum [1.]: Minthogy régi fa restantiak felesen vadnak, azért azon egyházfiakat, kiknek idejebéli a restantia, a negligentiaért mulasztja a Szent Visitatio in ft. 3, úgy az egész eklézsiát is a constitutiók szerént a sok ruinakért, melyek a cinterem és parochiak körül vadnak. Insuper imponátatik 1-mo: Az egyházfiaknak, hogy a fa és minden egyéb restantiakat a Partialis előtt beszolgáltatassanak az egyházfiak, sub poena articulare. 2-do: Az egész eklézsia is admoníratatik, hogy mihelyen az idő engedi, minden ruinakot reparállyanak, nevezetesen a cinterem körül, a tiszteletes minis-ternek veteményes kertet csinállyanak, a rétet kiirtsák, külömben nagyobb büntetésben incurrálnak. Deliberatum [2.]: Nagy szomorúsággal érti a Szent Visitatio, hogy ebben a szép eklézsiában mely sok gonosz káromkodók kezdettek lenni s találatni, kikeről concludáltuk ezt modo pro semper, hogy azok az eklézsiái forumon secundum meritum delicti, most elsőbben megbüntettessenek, ha mégis magokat nem meliorálják, mind az eklézsiából excommunicáltatnak s mind a külső magistratusnak kiadattatnak. Deliberatum [3.]: Minthogy Molnár Kati paráznaságban elegyítettte magát, melyért már meg is békéllett a külső tiszttel, azért az szent gyülekezetből is excommunicáltatik.

Őn boroskanna – 1666

1752 ■ november

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1752. die 26. Novembris, tempore reverendi domini Stephano Arday ministri et rectoris domini Georgii Orbán.⁷⁸

Nullae quaeremoniae adversus ministros. Szántó Mártonné paráznaságáért megbékélt a tiszttel. Gábor mester sokkal adós a tiszteletes minis-tereknek. Némely kettős házások külön bért nem akarnak adni. Gábor mester maga gyermekét sem akarja feljártatni az iskolába, mások is elidegenít. A becsületes mester kerten ruina vadnak.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 458.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 464–465.

Deliberatum [1.]: Úgy adatik elő az ekléziátul, hogy Szántó Mártonné megbékélt az külső tiszttel paráznaságáért, mely ha úgy vagy, intra quindenam vagy tisztítsa magát, vagy ekléziát conciliáljon. [465.]

Deliberatum [2.]: Gábor mestertől az egyházfiak szolgáltatassák bé a restantiakat és admoneállyák, hogy ne mortificálya a becsületes mestert, más ember gyermekeit ne idegenítse az oskolától, sőt a magáét is feljártassa. Ha pedig mégis desistálni nem akarna a mester mortificálásátul, tehát a méltóságos gróff uramnak átalagyuk. A ruínakért pedig admoniáltatnak az egyházfiak, hogy intra quindenam reparálják.

1754

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1754. die 22. Januarii, tempore reverendi domini Stephani Arday ministri, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁹

Az egyházi szolgálk szentül recommendáltatnak. Difficultates: Ördög Ersók viselő, a Gábor mester fiára, Danira tartya. Ruinak vadnak, a disznópajta is fedetlen, a mester életin is ruinak vadnak, mellyekben a tavalyi egyházfiak vádoltatnak. Sok restantiak vadnak, nevezetesen a mesternek a Gábor mester házából. Keresztelés, esketés és temetés iránt való salarium felől jobb dispositionnak kell lenni.

Deliberatum [1.]: Minthogy a tavalyi egyházfiak restelkettek a ruínaknak mind a két parochiakban való reparálásokban, a restantia fáknak bészolgáltatásában, mostan is a disznópajta [469.] fedetlen, azért az egyházfiak a constitutio szerént mulctáztatnak három forintig. Insuper admoniáltatnak 1-mo: Az egyházfiak, hogy minél hamarébb a ruínakat restaurálják sub majori animadversione. 2-do: Az egész ecclesia is admoniáltatik in his: 1-mo: Hogy a gyermekeket az oskolában feljártassák, különben gravis animadversiojok leszen az atyáknak és anyáknak. 2-do: Hogy az keresztelési, temetési és esketési salariumokat elébb, hogynem mint a tiszteletes minister fungálna, in utrisque agyák meg, különben nem tartozik a tiszteletes minister addig fungálni. Deliberatum [2.]: Ördög Ersók, paráznaságban elegyedvén, mely miatt viselő is lévén, excommunicáltatik az szent gyülekezetből mindaddig, míg reconciliál. Mátyás Dani impregnálta volna pedig, amint referáltatik, azért ő is admoniáltatik, hogy intra quindenam die magát expurgálya, különben ő is excommunicáltatik.

1755

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1755. die 17. Januarii tempore reverendi domini Stephani Arday pastoris et domini Georgii Orbán rectoris, praesentibus ecclesiae civibus.⁸⁰

Difficultates: A tiszteletes pap vádaltatik, hogy vasárnap vecsernyénként ritkán prédikál. Sokat jár szélel. Ruinak is vadnak. Némely emberek csak télben agyák az oskolában gyermekeket, és így még csak fát sem visznek a mesternek a taníttásért.

Az ekléziának vagy, csős törökbúzaja circiter 60 véka. Bora volt urn. 43, mellyet elattak negyvenhárom máriáson.

Deliberatum [1.]: Admoniáltatik a tiszteletes minister, hogy mind a vasárnapi s mind a míves napi cultus iránt tartsa magát ad canones 42. et 45.⁸¹ Deliberatum [2.]: Admoniáltatnak az egy-

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 468–469.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 478–479.

⁸¹ GK – 42. kánon: Egyházi beszédek hetenként rendszeren négyszer, jelesen minden vasárnapon kétszer,

házfiaik, hogy a ruínakat reparálják, az intereseiket felszedgyék, számot adgyanak, külömben ennekutánna nemcsak admoniáltatnak ennekutánna [!], hanem severe megbüntettetnek. Az atyák is admoniáltatnak, [479.] hogy gyermekeket az oskolába felagyák, akik penig felatták, tavaszra kelvén, az oskolából ki ne vegyék, hogy annál inkább előmehessen a mester is a tanítás-ban, salariumát is a tanításnak fizessék meg a mesternek.

1756

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1756. die 3. Februarii, tempore reverendi domini Stephani Arдай pastoris et rectoris domini Johannis Péterfalvi.⁸²

Hic salva sunt omnia. Dominus rector produxit insigne examen puerorum. Difficultates: Hal-latnak e gyülekezetben káromkodók. 2-do. Ruínak vadnak. Az eklézsia borát eladván, ment az árra in ft. 10, mely még ki vagyon. Difficultas: Rendfelett való harangozást tésznek a halott felett.

Deliberatum: Régi végezése ez a Szent Generalisnak, hogy közönséges halotti alkalmazatossággal egy napon három rendben harangozzanak, mely szerént ennekutánna is meg nem engettetik, hogy valaki többször harangozzon halottya alkalmazatosságával, hanem napjában háromszor. Ha penig valaki többször kívánná, fizessen meg a harangozásért, külömben meg nem engettetetik.

1757

Visitatur ecclesia Csávásiensis anno 1757. die 27. Januarii, tempore reverendi domini Stephani Arдай pastoris et domini Johannis Péterfalvi rectoris, praesentibus ecclesiae civibus.⁸³

Contra reverendos dominos nullae quaerelae sunt. Difficultates: Asztalos Péter paráznaság-gal vádaltatik, a tisztel is megbékélt. A mester kapuja mellett nagy ruína vagyon, a veteményesnek is nincsen jó kerti. A parochia körül is fedetlenek a kertek. Az általjáró palló is veszedelmes, úgy az út is, mely a kapura jön igen keskeny és dűlős.

Deliberatum [1.]: Minthogy Asztalos Péter paráznaságáru megbékélt a külső tisztel, azért nyilvánvaló parázna, mellyért excommunicáltatik a szent gyülekezetből. Deliberatum [2.]: A ruínakért és a kerteknek meg nem fedetéseért büntettetnek az egyházfiaik a constitutio szerént in ft. 3. Insuper admoniáltatik az ecclesia, hogy a ruínakat reparálják, a pallót szélyesebben csinálják, a pap kapujára járó utat megigazítsák, hogy kára ne következék a tiszteletes minis-ternek, mert a kárt fizetik meg.

szerdán és pénteken pedig – vagy a helyi szokás szerint más napokon – egyszer kell tartani, és pedig művelt és ékes, de nem felette finom és képletes nyelvezettel, hanem népszerű, érthető és nem elmefitogtatásra, hanem a hallgatók épülésére irányzott beszéddel. Egy prédikációt sem szabad egy órai időnél tovább nyújtani, hogy se a szónokló ereje ki ne merüljön, se a hallgatókra nézve unalmas ne legyen; ahol azonban eddig régi szokás szerint többször is szoktak egyházi szónoklatokat tartani, tartsák meg azokat ezután is szabadon.

GK – 45. kánon: A téves tantétel cáfolatát csak amidőn arra éppen az egyházi beszéd alapigéje szolgál-tat alkalmat, s főként csak ott kell munkába venni, ahol fennforog a veszély, hogy ez a hallgatókat meg-mételyezi, nem pedig ott, hol semmi szükség sincs reá, nehogy a már eltemetett és feledésbe ment eret-nekségek éppen azoknak cáfolása által mintegy feltámadjanak s az alvilágból felidéződjenek. Ott is pedig olyan mérsékelt beszéddel, hogy látható legyen: nem a személyek, hanem a hibák iránti gyűlöletből ered a cáfolat. Olyan hibákat, amelyeket az ellenfelek nem tanítanak, nem szabad azokra kötekedve ráfogni, hacsak azok, az általuk tanított tantételekből nyilvánvalóan nem következnek; nem is szükség minden egyes ellenvetésüket megvitatni, hanem csak azokat, amelyekbe hitüknek alapját helyezik. Mert valamely tévtan teljes megcáfolását hivatalból az iskolákra kell bízni.

⁸² KükEhmLvt prot. II/3. 490.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/3. 499.

1758

Visitatur ecclesia Sz[ász]Csávásiensis anno 1758. die 30. Januarii, tempore reverendi domini Stephani Arдай pastoris et domini rectoris Johannis Péterfalvi, praesentibusque ecclesiae membris.⁸⁴

Reverendus minister affectus aliquo hypocondriaco morbo diu aestitit servire in templo, ab inde magis magis valescente servitium inchoaret, interim tamen praecari ante concionem haud potest, speramus tamen quod Deo miserente excussa melancholia, integrum implebit suum officium. Dominus rector caeterum laudatur, dum modo puerorum informationem laxavit.

Difficultates: Demeter Jankónét kurvának kiáltotta Takácsné és Erdősné. Gábor mester soha bért nem fizet sem papnak, sem mesternek. A kettős házások külön bért adni nem akarnak. Demeter Jánosné és Takácsné egymást megköveték és megbékéllének a Visitatio előtt, Erdősné nem békéllék meg.

Deliberatum [1.]: Sok rendbeli constitutioi lévén mind a nemes vármegyének és Szent Generalisnak arral[!], hogy a kettős és három házások, ha szintén egy háznál és egy teleken lagnának is, külön bérral tartoznak a tiszteletes ministereknek. Találatnak a csávási eklézsiában is olyak, kik külön bért adni nem akarnak, azért most semel pro semper végeztetett itten is a csávási eklézsiában, hogy az olyak a constitutiok szerint külön bért agyanak, mellyet ha ugyan csak nem akarnának cselekedni, tehát a curatorok, egyházfiak és consistorialis személyek marhájukhoz is hozzá nyúlyanak, sőt még ha azoknak is nem engedelmeskednének, külső tiszttel is hozzányúlyanak. Az eklézsiának majorság bora volt urn. 28, mellyet elattak ft. 11. Törökbúzaja is vagyon, de még künn.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio szörnyű nagy kárát tapasztaltja a csávási eklézsiának a periculumban lévő adósságok és interesek iránt, amelyben causálatnak az eleitől fogva való curatorok és egyházfiak, kik megérdemlenék, hogy magok fizetnék meg mind az interest, mind az olyan adósságot. Azért mostan admoníaltatnak az curatorok, consistorialis személyek és egyházfiak, hogy ennekutánna soha esztendőről esztendőre haladni meg ne engedgyék az interest, a periculumban lévő adasságakat is felszedgyék, akár in aere, akár mustul, akár gabonául, sub poena constitutionis.

1759

Visitatur ecclesia reformata SzászCsávásiensis anno 1759. die 5. Februarii, pastore reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro Johanne Péterfalvi, praesentibus curatoribus ecclesiae Laurentio Vas, Johanne Pál, aedilibus Stephano Szász, Samuele Fazekas aliisque ecclesiae membris.⁸⁵

Reverendus loci minister quoad munus pastoratus nullius erroris notabilis arguitur, ut et ludimagister. Vagyon az ecclesianak 16 magyar forintya bor árra. Vagyon azon kívül 29 magyar forintya. Pénznek interesséből vagyon tíz véka búzája és 35 véka csős törökbúzaja. Igen dicséretes a curator s egyházfiak magok viselése az ecclesiai bonumok körül, csak így sem találta még eddig a Szent Visitatio, mellyen igen örül, mellyet tovább is, hogy így cselekedgyenek, intimáltatik.

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 511.

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 526.

1760

Visitatur ecclesia reformata SzászCsávásiensis anno 1760. die 28. Januarii, pastore reverendo domino Stephano Ar dai, ludimagistro Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae curatoribus Laurentio Vas, Johanne Pál, aedilibus Stephano Szász et Samuele Fazakas, aliisque.⁸⁶

Difficultates: Mátyás János leánya, Mária botránkoztató személy. Ruinak vadnak, a pajta és kertek [!]. A mester háza is félben vagyon. Deliberatum: Kedvetlenül láttya a Szent Visitatio mind a prédikátori, mind a mesteri ház körül a sok romlásokat, melyekről ezelőtt is deliberatum íratattott nemcsak egyszer, de minden haszon nélkül. Minekokáért a hosszas várakozás után a Szent Visitatio három magyar forintokig az ecclesiat mulctázza. Vagyon az ecclesianak készpénze 24 magyar forint.

1761

Visitatio anniversaria celebratur in ecclesia reformata SzászCsávásiense anno 1761. die 25. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo viro Stephano Ar dai, ludimagistro humanissimo Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Laurentio Vas, aedili Stephano Szász, Michaelae Gólya, Paulo Pálosi, Michaelae Pálosi, Martino Méder, Andrea Bartalyus, aliisque.⁸⁷

Deo sint laudes, nulla controversia inter ecclesiam et pastorem, ludimagistrumque. Vagyon az ecclesianak készpénze hft. 45. Difficultas: Az ecclesia és faluét confundálják.

1762

Visitatur ecclesia reformata SzászCsávásiensis anno 1762. die 7ma Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Ar dai, ludimagistro Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Laurentio Vas et Johanne Pál, aedilibus Stephano Szász et Michaelae Gólya, Andrea Bartalyus, Martino Méder.⁸⁸

Difficultates: Az ecclesia a curatort ok nélkül megbüntette. Némellyek az ecclesia erdejét magok szabadságokból vágják.

Deliberatum: Szomorúan hallja a Szent Visitatio, hogy az ecclesia curatora éppen ok nélkül büntettetett meg és a büntetésbéli rendtartás éppen nem tartatott meg, melyért méltó volna, hogy aki a büntetést véghezvitte, fizetné is meg. De a Szent Visitatio most egyszer atyáiképpen elengedi úgy mindazonáltal, hogy többé senki effélét ne cselekedgyék, mert engedelem nélkül kemény büntetésben incurrál. Egyházfi nélkül senki az ecclesia erdejében ne mennyen, mert különben az is kemény büntetésbe esik.

Vagyon az ecclesianak készpénze bor árra hft. 9 dr. 50. Vagyon az rossz ház árra 4 hft. dr. 50. Vagyon fű árra hft. 4 dr. 8. [11.] Vagyon 20 véka s fél törökbúzája in granis.

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 538.

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 563.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 10–11.

1763 ■ január

Anno 1763. die 10. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata, quae colligitur ex Verbo Dei in SzászCsávás, Verbi Divini ministro reverendo ac honorabili viro domino Stephano Arдай, ludimagistro domino Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatoribus Laurentio Vas et Paulo Vas, aedilibus Gabriele Mátyás et Stephano Szász, Andrea Bartalus, Georgio Szántó, Johanne Demeter, Johanne Fazakas, Georgio Pálosi, Andrea Pálosi, Martino Méder, Michael Fekete, Michael Gólya, Johanne Pál, aliisque.⁸⁹

Bene convenint inter Verbi Divini ministros et ecclesiam. Difficultas: Takáts Istvánné, Gólya Mihályné, Vas János nem gyakorolják az Isten házát. Nagyonn örül az Szent Visitatio, hogy az szent ecclesiat békességben s edgyességben találta az sok károk és szomorúságok között is. Kívánnya pedig, hogy az Úr Isten a szent ecclesiában tovább is tartsa meg a szép békességet, edgyességet s oltalmazza tovább való kártól s szomorúságtól. Admoneálja pedig a Szent Visitatio a szent ecclesiat, hogy tovább is ezen szép békességet s edgyességet igyekezze megtartani. [35.] Vagyon az ecclesianak készpénze 20 hft. Item interesből gyűlt pénz 1 hft. dr. 98. Csős törökbúzája 60, zab tíz véka.

1763 ■ november

Anno 1763. die 21. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata, quae colligitur ex Verbo Dei in SzászCsávás, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro humanissimo domino Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae aedili Gabriele Mátyás, Martino Méder, Paulo Pálosi, Andrea Bartalus, Georgio Pálosi.⁹⁰

Deo sint laudes, omnia sunt salva inter ecclesiam et Verbi Divini ministros.

1765 ■ február

Anno 1765. die 2. Februarii visitatur ecclesia reformata Sz[ász]Távásiensis, Verbi Divini ministro domino Stephano Arдай, ludimagistro domino Johanne Péterfalvi, praesentibus ecclesiae membris nimirum curatoribus Laurentio Vass et Paulo Vass, aedilibus Johanne Fazakas, Georgio Deesi, Martino Méder, Barthalus, Paulo János, Stephano Vass etc.⁹¹

Difficultas [1.]: Kováts János az egyházfiakat illetlen szókkal illetve az asztagfedéskor. Difficultas [2.]: Aki tartozott volna a tiszteletes loci ministernek az ekével szántani kimenni, nem ment el, úgymint ifj. Mátyás Gábor. Difficultas [3.]: Az hallgatók közül némelyek igen restesek az isteni szolgálatban. [74.] Difficultas [4.]: Ruinak is felesen vagynak mind a tiszteletes loci minister házán, s mind a ludimagister háza körül. Difficultas [5.]: Mustbéli restantiaja is vagyon a mesternek.

Deliberatum [1.]: Kováts János az egyházfiakat illetlen szókkal illetve az asztagfedéskor, azért Canon szerint büntettetik. Deliberatum [2.]: Mátyás Gábor a tiszteletes loci ministernek actu fizessen meg a szántásért dr. 48.

Difficultas [6.]: Minthogy némely hallgatók az isteni szolgálatban igen restesek, admoneálatnak, hogy a templomot gyakorolják, mostan pedig a Canon szerint büntettetnek, úgy a ruinakért is. Mustbéli restantiaja is vagyon a ludimagisternek, amellyért is büntetésen marad, ha most actu meg nem békélik az adós.

Inter Verbi Divini ministros et ecclesiam nulla difficultas. Ludimagistro novam vocationem non dederunt.

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 34–35.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 51.

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 73–74.

1765 ■ november

Anno 1765. die 19. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata, quae colligitur ex Verbo Dei in SzászTsávás, Verbi Divini ministro domino Stephano Arдай, qui etiam generum suum non pridem candidatum, reverendum dominum Josephum Fülei penes se habita D. I. P., praesentibus curatoribus Laurentio Vass et Paulo Vass, aedilibus Johanne Fazakas, Georgio Déési, reliquisque ecclesiae membris nempe Andrea Bartalus, Johanne Demeter, Stephano Szász, Michaele Fekete, Michaele Fazakas, Michaele Méder.⁹²

Bona convenientia inter Verbi Divini ministros et ecclesiam. [86.] Difficultas: Igen sok restantiai vagynak a tiszteletes ministereknek. Deliberatum: Mint a tavalyi, úgy a mostani Visitatiokor igen kedvetlenül tapasztalja a Szent Visitatio a tiszteletes ministereknek panasszát a sokféle restantiaik aránt, intettetnek a curatorok és egyházfiak, hogy tizenöt napoknak elforgások alatt bészolgáltatassák sub poena canonica trium ft., ideértvén a sok romlásokat. Az ekléziának készpénze vagyon ft. 30 id est harminc magyar forint. Adóssága a lista szerint vagyon. Melly harminc forintnak tizenhárom forintya az 1765 termett bornak az árra, de még a bor árrából hátra vagyon Ebesfalván hét forint.

1766

Anno 1766. die 17. Decembris visitatur ecclesia reformata, quae colligitur ex Verbo Dei in SzászCsávás, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro humanissimo Johanne Péterfulvi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatoribus Laurentio Vas, Paulo Vas, aedilibus Andrea Bartalus et Michaele Vas, aliisque nempe Johanne Pál.⁹³

Botránkoztató személyek Mátyás Anna, jam peperit Takács Susánna.

Deliberatum: A botránkoztató személyek, Mátyás Anna, Takács Susánna excommunicáltatnak.

1768

Anno 1768. die 21. Januarii visitatur ecclesia reformata Csávásiensis, pastore reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro humanissimo domino Paulo Váji, curatoribus Laurentio et Paulo Vas, aedilibus Stephano Méder et Johanne Porkoláb, praesentibus aliis etiam ecclesiae membris Andrea Bartalus, Michaele Méder, Georgio Déési.⁹⁴

Az ecclesia, a tiszteletes minister és mester között szép egyesség vagyon.

1769

Anno 1769. 27. Januarii visitatur ecclesia reformata Csávásiensis, pastore reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro humanissimo domino Paulo Váji, curatoribus Laurentio Vas et Paulo Vas, aedilibus Stephano Szász et Francisco Ördög, praesentibus ecclesiae membris Michaele Fekete, Paulo Pálosi, Andrea Bartalus, Martino Szántó, Georgio Osvát et aliis.⁹⁵

Nincsen a tiszteletes atyafi és mester ellen semmi panasz.

⁹² KükEhmLvt prot. II/4. 85–86.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 97.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 117.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 134.

1770 ■ január

Anno 1770. 10ma Januarii visitatur ecclesia reformata Sz[ász]Csávásiensis, pastore reverendo domino Stephano Arдай, ludimagistro Paulo Váji, curatoribus Laurentio et Paulo Vas, Stephano Szász et Francisco Szász, praesentibus ecclesiae membris Samuele Mátyás, Andrea Bartalus, Michaele Méder, Gabriele Szántó etc.⁹⁶

A tiszteletes atyafi aránt nincs semmi difficultas.

Difficultates: Mester uram a rend szerint való harangozásra nem vigyáz, hanem az hol előbb, hol később esik. 2-do. A cinteremre gondot nem visel, hanem nyitva tartya és a marháját ott legelteti. 3-tio. Az ifjak vendégségében és más multságokban táncol. 4-to. [!] A gyermekeket nem tanítja.

Deliberatum: Ad 1-mum: Mester uram a harangozás idejére szorgalmasan vigyázzon, hogy az a maga rendes idejében essék.

Ad 2-dum: A cinterem nem akoly, azért ott mester uram marhát ne tartson, [142.] hanem a cinterem ajtaját éjjel-nappal zárva tartsa.

Ad 3-tium: A táncolásért megérdemlené, hogy mesteri hivataljától Canon szerint priváltassék, de az könyörületességből most egyszer megengedtetik, úgy mindazáltal, hogy ha többször akár maga, akár felesége táncolna, elsőbbsen 3 forintig megbüntettetik, másodsor hivataltól suspendáltatik.

Ad 4-tum: A gyermekeket minden szorgalmatossággal tanítsa, mert ha minden vétke vagy egy, vagy más tekintetből megengedődnék is, de a gyermekek nem tanításáról ha többször az ecclesia panaszol, az igen nehéz büntetést el nem kerüli és akkor osztán nem mi, hanem maga legyen a maga romlásának oka.

Őn boroskanna – 17. század

1770 ■ december

Anno 1770. 6^a Decembris visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ecclesia tiszteletes Arдай István uram és iskolamester Bányai István uram őkegyelmek idejében, curatorok voltak Vas Lőrincz és Vas Pál, egyházfiak Lénárt István és Méder György, jelen voltak az ecclesiabeli minden hallgatók is minyján.⁹⁷

Az atyafi és mester uram ellen nem lett semmi panasz.

Difficultas: Az Ördög Ferentz és Szász István tavalyi egyházfiak idejében vagyon a tiszteletes atyafinak mintegy 12 szekér fa restantiaja, most pedig a mester uram kapuja nem jó és az idei egyházfiak reparáltatni nem akarják, emellett az idei fabér is mind a két részről még bé nem jött.

Deliberatum: Hogy a tavalyi egyházfiak a fabért egészen hűtök szerint bé nem szolgáltatták, egy forint büntetésben incurálnak, melyet statim et de facto letegyenek. Az idei egyházfiak is egy forintot fizessenek, hogy mester uramnak kaput nem csináltak, emellett nagyobb büntetés alatt harmadnap alatt megcsináltassák. Az idei fabért is plene et integre bészolgáltassák, különben ha panasz lesz, újonnan megbüntettetik.

⁹⁶ KükEhmlvt prot. II/4. 141–142.

⁹⁷ KükEhmlvt prot. II/4. 157.

1771

Continuatur [1771. 15. Decembris] Visitatio in ecclesia reformata Csávásiensi, tempore reverendi domini Stephani Ardai, ludi rectoris humanissimi domini Stephani Bányai, curatorum Stephani Vas et Georgii Szántó, aedilium Ladislai Szathmári et Francisci Lénárt, praesentibus omnibus fere ecclesiae membris.⁹⁸

Difficultas: Semmi olyas nem volt, amit előadtanak, azt, verbalis dispositiot tévén, jó rendben hagyta a Szent Visitatio.

1773

Anno 1773. 10ma Februarii visitata est ecclesia Csávásiensis, tempore reverendi domini Mojsis Bőjte, ludimagistri humanissimi Stephani Bányai, praesentibus Stephano Vas et Stephano Szabó curatoribus, Johanne Vas et Samuele Mátyás aedilibus, item Paulo Vas, Stephani Bartalus, Andrea Pálosi, Johanne Fazakas, Johanne Kováts, Josepho Horváth, Francisco Ördög etc.⁹⁹

Itt éppen semmi bajt nem találtunk.

1774 ■ február

Anno 1774. 5ta Februarii visitata est ecclesia Csávásiensis, tempore reverendi domini Mojsis Bőjte et humanissimi Stephani Bányai, curatorum Stephani Szabó et Johannis Vas, aedilium Samuelis Mátyás et Michaelis Fazakas, praesentibus omnibus ecclesiae civibus.¹⁰⁰

Difficultas: 1. A kertek nem jók, mely miatt a szo[m]-szédokkal sok versengés volt s vagyon. 2-do. Méder Márton a fát tavalyi esztendőre meg nem adta s erre az esztendőre is nem hozott illendő szekérrel, emellett a mustot is meg nem adta, nemcsak, hanem a tiszteletes atyafit mocskos szóval illette ezt mondván: Én megvittem, de részeg volt s nem tudja. 3. A pajták nem jók. 4-to. Némelyek [228.] a tiszteletes atyafira járnak veszekedni és bátorkodnak, a tanításában hibát keresvén, mocskolódni. 5-to. A palló, melyen a templomba jár a tiszteletes atyafi, nem jó, karja nincsen, úgyhogy veszedelmes rajta jární.

Deliberatum ad 1-mum et 3-tium: Az egyházfiak, minthogy a kerteket és pajtákát meg nem csináltatták, holott hittel voltak kötelesek, mindenik egy-egy forintig büntettetik. A második difficultas a Szent Visitatio előtt complanáltatott. Ad 3-tium. Akik ezt cselekedték, a tiszteletes atyafit kövessék meg és többször affélét erőss büntetés alatt ne próbályanak. Ad 5-tum. Stante Visitatione igazítsák meg.

Ónfedeles kerámia kanna
19. század

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 174.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 213.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 227–228.

1774 ■ november

Anno 1774. die 20. mensis Novembris visitata est ecclesia SzászCsávásiensis, pastore reverendo domino Mose Bőjte, ludimagistro humanissimo Stephano Bányai, praesentibus ecclesiae membris, curatore Georgio Dési, Johanne Porkaláb, aedilibus Michaelae Fazakas, Johanne Kováts ac aliis praecipuis ecclesiae membris praesentibus, Andrea Bartalus, Paulo Vas.¹⁰¹

Deo sint laudes, nulla controversia inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam, bene conveniunt. Bene convenit inter cantorem et ecclesiam [!]. [234.] Difficultates in eadem ecclesia: Pajta, kút, szárazallya [!] omlófélben vadnak, előnkbe jött panasz nélkül láttya a Visitatio. Nem a tiszteletes minister panaszol, holott őkegyelme a 25. canon¹⁰² szerint azért ezért büntetést érdemlene, hogy fel nem atta, hanem a Szent Visitatio látta ezeket által. Deliberatum: Ha ezen épületek a jövő tavasszal meg nem újjíttatnak és az ekklezsiának nagyobb kárára mégis pusztulásba hagyattatnak, tehát mind a mostani kurátorok, úgymint Dési György és Porkaláb János őkegyelmek, mind a következők az terhes bursalis poenat semmiképpen el nem kerülnek.

1776

Visitáltatott [1776.] a sz[ász]csávási ekklezsia Bőjte Móses atyánkfia és Bányai István iskolamester őkegyelmek idejében, jelen voltak a curátorok Bartalus András és Mátyás Gábor, az egyházfiak Pálosi György és Osvát György az ecclesianak jobb részével.¹⁰³

Itt az atyafiról kérdést sem tett a Szent Visitatio, minthogy még az ősszel elment akadémiába tanulni, a mester ellen pedig nincsen semmi panasz.

Egyéb dolgait is alkalmas rendben találtuk, az ecclesianak nincsen se külső, se belső javaiban kár, hanem ez egy nagy hiba most is fenn vagon, hogy tudniillik a katonák számára kivett pénzt az ecclesianak, noha már sok ízben parancsoltuk, mégis mindazáltal e máj napig is bé nem szolgáltaták. Azért most legutolszor keményen hagyjuk Bartalus András curatornak, hogy azon summat azokon, akik azt minden hírtétel nélkül az ecclesia ládájából kivették, külső tisztek erejével is felvegye és a jövő Visitatioig erőss büntetés alatt az ekklezsiának bészolgáltatassa.

1776 ■ november

Affuturum annum 1777 concernens Visitatio Divina favente clementia inchoatur anno 1776. 15. Novembris in ecclesia reformata, quae colligitur ex Verbo Dei in possessione SzászCsávás, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo domino Mose Bőjte, ludimagistro humanissimo domino Stephano Bányai, praesentibus ecclesiae curatoribus Andrea Bartalus, Michaelae Fekete, aedilibus Stephano Méder, Michaelae Dési, ecclesiae membris Laurentio Vas, Johanne Pál, Andrea Pálosi, Paulo Vas, Johanne Mátyás, Stephano Szabó etc.¹⁰⁴

Verbi Divini ministrum inter et ecclesiam omnia sunt salva.

Difficultas: A quartanak bészolgáltatásában sok difficultas vagon, tudniillik soha nem a maga idejében takarítják bé s nem is egyszersmind, sőt némelyek talán nem is akarnak adni, mely-

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/4. 233–234.

¹⁰² A 25. kánont lásd a 205. oldalon.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/4. 268.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 299–300.

ből a tiszteletes atyáfinak sok kára következik, míg egyik béhozza, addig a más része tyúk, sertés vagy egyéb marha által elvesztegetődik. 2-do. Igen sok ruinak vagynak a parochiában lévő épületekben, kertekben és az első ház kéményiben s kemencéjiben. 3-tio. Az ecclesiabéli emberek közül némelyek a templomot kerülik, nem gyakorolják, úgymint Vas János, Vas Mihály, öreg Gólya Mihály, Takáts István háza népestől.

Deliberatum: Ad 1. Minthogy a zab, amikor s egyéb tavaszi quartaknak egyszer s mászor lett bészolgáltatásából sok kár következett. Azért kemény büntetés alatt imponáltatik a Szent Visitationtól az ecclesianak s a curator és egyháziaknak, hogy a tiszteletes atyáfival egyetértvén, a dézmálás után vagy azelőtt is egy bizonyos napon minden tavaszi gabonának a quartáját béhozzák (szintén úgy, mint a búza quartat és bért), egyberakják, megfedjék. Azelőtt pedig az egyházi a mezőn megvizsgálja, hol kinek mennyi termett, hogy így minden ízetlenség nélkül bészolgáltatassék a tiszteletes atyáfinak kevés bére, melyet ha a curator és egyházi elmulatnak s bé nem szolgáltatnak, tehát a Visitatio keményen megbünteti, úgymint három forintokig. [300.] Ad 2. Minthogy felette sok romlások vagynak a parochialis házban, az egyéb épületekben is, nevezetesen az első háznak kemencéje, kéménye annyira rossz, hogy tüzet bele éppen nem lehet csinálni. Azért végeztetett, hogy most az ecclesia és curatorok három forintokig megbüntettettek, mellyet statim et de facto deponálynak, efelett pedig keményen parancsoltatik, hogy intra quindenam minden ruinak reparáltassanak. Melyet ha nem cselekesznek, tehát az brachium akkor megvizsgálván, ha ilyen ruinában találja, újra megbüntettettek, azkiken el fog múlni. 3. A templom nem gyakorlókat admoneályák az curatorok, hogy szorgalmatosan gyakorolyák a templomot, isteni tiszteletet, melyet ha nem cselekesznek a külső tiszt uraknak transcribáltatnak és keményen megvertettenek a régi törvény és felséges királyi kegyelmes ordinatio szerint.

1778

Continuative visitáltatott die 1^a Februarii [1778.] a csávási szent eklézsia tiszteletes Bőjte Móses atyánkfia és Bányai István oskolamester őkegyelmek idejekben, jelen lévén curator Bartalus András, egyházi Méder István és Vas György, az eklézsia tagjai közzül pedig Mátyás Sámuel, Vas Pál, Pál János, Pálosi András, Fazakas János, Szabó István és mások.¹⁰⁵

Semmi egyéb a ministerek iránt nincsen a dicséretnél.

Difficultas: A tiszteletes atyafi panaszol 1-o. Dési Mihály ellen, hogy midőn egy elveszett sertést kerestette volna, azt mondotta, hogy ő nem ette meg a pap disznóját, mint a pap az ő récéjét. 2-o. Takáts Istvánnak, hogy egy alkalmatossággal pálinkát nem adott, illetén becstelen és emberséges emberhez éppen nem illendő szókkal illette, hogy tudniillik, csak olyannak tartja a papot mint egy macskát és ezután se templomba nem megyen, se bért nem ad.

Deliberatum: Ad 1-mum. Világosan constál a Szent Visitatio előtt tiszteletes Bőjte Móses atyánkfia őkegyelmének és házának ártatlansága, hogy tudniillik igaz dolog, hogy egy alkalmatossággal a cselédjét kiküldötte, magának az atyafi feleségének a házban benn forgott dolga lévén, hogy egyik récéjét fogja meg és ölje meg, de a cseléd nem esmérvén a récéket, mivel öszveelegyedtenek [354.] vala a szomszéd Dési Mihály récéjével, akinek éjjel-nappal, télbe-nyárba a tiszteletes atyafi récéji között voltak a récéji. Tehát a cseléd tudatlanságból az említett Dési Mihály récéjét találta megfogni és megölni, de mihelyen meglátta a tiszteletes atyafi felesége, hogy nem a maga récéjét találta megölni a cseléd, legottan megbúsulván és megháborodván megizente, hogy jöjjön által Dési Mihályné és mivel tudatlanságból találta a cseléd megölni a récéjeket, amelyik

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 353–355.

a magái közül tetszik, fogja meg és vegye el. Melyet meg is cselekedett Dési Mihályné, amint ezt mind az eklézsia forumán, mind pedig a Szent Visitatio előtt hiteles tanúbizonyságok subinferálják. Azért midőn a tiszteletes atyafi elveszett sertését másoknál és említett Dési Mihálynál is kerestette volna, nem vala szabad a megjegyzett mocskas szókra fakadni és a tiszteletes atyafit s háza népét tetemesen hírében, nevében megsérteni, melyekhez képest a Szent Visitatio is, amely deliberatum ellene költ Dési Mihálynak az eklézsia forumán, azt jóváhagyja, tudniillik, hogy három magyar forintot statim et de facto tegyen le. Annakfelette a tiszteletes atyafit és házanépét solemniter a Szent Visitatio és az egész eklézsia előtt kövesse meg, melyet ha nem cselekednék ad exequendum [355.] a külső magistratualis tiszt uraknak ezen deliberatumunkat alázatosan recommendáljuk. Ad 2-dum. A Takáts István dolga is termináltatott.

Nota bene: Az eklézsia ígéri magát arra, hogy egy tisztességes papi házat jó móddal kíván építeni, melyre Isten ő szent felsége segélye a szent eklézsziát és az eszközöket is szolgáltatassa ki.

1780

Visitáltatott continuative a sz[ász]csávási eklézsia die 7^a Martii [1780.] tiszteletes Bőjte Móses atyánkfia és Bányai István oskolamester ökegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bartalus András, egyházfiak Szabó István, Gergely János, az eklézsia közönséges tagjai majd csaknem mindnyájan.¹⁰⁶

A tiszteletes atyafinak hivatala ellen panasz nincs.

Difficultas [1.]: Itt is az ifjak nem akarnak a templombéli tanításra, nevezetesen a legények. Observatio: Referálja maga is a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumakra. Observatio: A legények között curatort eskettünk, Szántó Jánost.

Difficultas [2.]: Kis János, Erdős György, Pataki István egész bért fizetni nem akarnak. Deliberatum: A synodale conclusum szerint egész bért fizessenek, mert hanem keményen megbüntettetnek, mégis seculare brachium által is felvéteti a Szent Visitatio.

Difficultas [3.]: Teremtettével káromkadók vadnak, de a curatorok borral büntették. Deliberatum: Ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenlétekben kövessenek eklézsziát, másodszor a templomban, harmadszor magistratus-kézbe adattassék.

Difficultas [4.]: Méder István panasolja, hogy egy session lakván az öcsével, két rész kertet adtanak nékik, holott mások, ha hármán laknak is egy session, csak egy rész kertet csinálnak. Deliberatum: Igazságtalanság volna Méder Istvánt egyedül aggravalni, azért a Szent Visitatio is parancsolja, hogy ezután Méder István az öcsével egy rész kertet csináljon.

Difficultas [5.]: A kaszállók határai már szinte nem tudatnak. Deliberatum: A szántóföldeket, kaszállókat kijártassák a curatorok 3 magyar forint büntetés alatt és határhompokat csináltassanak. Observatio: Serio parancsolja a Szent Visitatio az eklézsia előljáróinak, hogy a templomba lévő megromladzott [421.] kőarkust minél hamarább megigazíttassák,

*Önfedeles kerámia kancsó
19. század*

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 419–421.

melynek alkalmatosságával a templomnak észak felől való részén, közzel a prédikáló székhez, jó nagy ablakot csináltassanak, minthogy igen setét a templom. Interesre kiadott pénze vagyon az eklézsiának háromszázhárom magyar forint, tíz pénz. Kézpénze a ládába vagyon nyolcvan-két magyar forint, harminckilenc pénz.

Difficultas [6.]: Az eklézsia adósságait nem szedték rendbe. Deliberatum: Nyolcadnapok alatt expedíáltassanak legalis contractusokat, cautionalisokat, minthogy nem hallották a parancsot, mert különben 7 magyar forintig megbüntették a curatorok. Curatorok lettek Szathmári László, Méder Mihály, egyházi Bartalus István, Szabó István.

1781

Visitáltatott continuative die 5^a Februarii [1781.] a sz[ász]csávási eklézsia, tiszteletes Bőjte Móses atyánkfia és Bányai István oskolamester őkegyelmek idejébe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szathmári László, Méder Mihály, egyházi Bartalus István, Szabó István, az eklézsia közönséges tagjai közül Mátyás Sámuel, Fazekas Mihály, Bartalus András, Vas Pál és mások is igen feles számmal.¹⁰⁷

Difficultas [1.]: A tiszteletes atyafi ellen panaszol az eklézsia ilyenképpen: 1-o. Az elmúlt szüretkor ezt mondatta őkegyelme: Halljátok meg idegenek, a ti kedvetekért mondom, ez olyan eklézsia, ebben ilyen emberek vadnak, azki tolvaj, ki parázna, ki gyilkos, ki ragadozó stb. Nincs 10 igaz, nincs 9, 8, 7, 5. Ezt simpliciter tagadja az atyafi, hanem azt agnoscálja, hogy a Hejdelbergi Katekésisnek 87-dik kérdését mikor magyarázta volna vagy olvasta volna, annak alkalmatosságával mondotta, hogy az egész föld rakva ilyen gonoszsággal, így minden helységek, s ez az helység is nem éppen minden vértectől üres vagy egyik, vagy másik bűnre nézve. Az eklézsia meg akarván bizonyítani hét bizonyságokkal a panaszt, nem engedte az atyafi, hogy ezek megesküdjének, csak azért, hogy haragossai, de idegenek is hallották és azoktól végire menyen a Szent Visitatio.

2-o. Azt mondotta a prédikálószerékben, hogy a kálvinista vallás szabad vallás, mert ebben minden cégéres vétek feltalálhatik. Ezt is tagadja az atyafi de az eklézsia közönségesen azt mondja, hogy úgy volt.

3-o. Azt mondotta volna az atyafi, hogy mind a belső, mind a külső előjárók nem jók, a papok békülnek elől a pokolban s a község reája. Azt agnoscálja, de nem másokat értett rajta, hanem, amint mondotta, magát és az eklézsiai előjárókat.

4-o. Azt mondotta volna, hogy ez az eklézsia alábbvaló Sodománál, Gomoránál, melyet így qualificált, hogy nem [470.] az eklézsia, hanem az eklézsiai némely emberek. Amely dolgozért közönségesen az eklézsia 3, 4 embereken kívül többé tartani nem kívánják.

Deliberatum: Csalhatatlan igaz dolog az, hogy tiszteletes Bőjte Móses atyánkfia őkegyelme nehéz szövegeknek formájával élt hallgatóihoz mind a templomba tanítás közben, mind pedig a templomon kívül, amelyre indították őkegyelmét a papi szent hivatalhoz való buzgóságai. Mindazonáltal megismerve őkegyelme ebben esett fogyatkozásait, kötelezi kézbeadással a Szent Visitatio előtt arra: 1-mo. Hogy ennekutánna mind a templomba tanításai közbe, mind pedig a templomon kívül senkit hallgatói közül se egyszer, se másszor meg nem kíván sérteni. 2-do. Mindegyikkel szeretettel kívánván élni, kit-kit a maga állapotja szerint megbecsül, senkit nem nevezget. 3-tio. A prédikálószerékben sok könyveket fel nem hord és azokból tanítani nem kíván, hanem csak úgy, mint más eklézsiaiban is szokásba vagyon. 4-o. Senkit azzal nem fenyeget, hogy földesuránál így vagy amúgy igazítja el a dolgát. Amely maga kötelezésére, minthogy a szent eklézsia

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 469–472.

is hajolván őkegyelmének, megcsendesedék. A Szent Visitatio is erre nézve serio imponálja a tiszteletes atyafinak, hogy ezen maga ígéretinek modis omnibus megállója, megtartója légyen, mert különben, ha jövődöben valami kedvetlenség éri, magának tulajdonítsa. Ugyancsak a szent ekléziának kérésére, ha a változó Partialis alkalmatosságával valamely illendő aperturat lát a Szent Visitatio, tiszteletes Böjte Móses atyánkfiát innen dislocálni el nem mulatja. [471.]

Egy apellatas causa jött előnkbe az Erdős János dolgába, amely cassáltatott azon conditioval, hogy se az atyafi, aminthogy eddig is nem cselekedte hír nélkül, se mester uram őkegyelme az eklézsia erdejébe ne menjenek csak egy vesszőért is.

Difficultas [2.]: Némely épületeket nem akar az eklézsia építeni. Deliberatum: Ami egy jó gazdának szükséges a maga házánál, mindennel tartozik az eklézsia a parochia körül.

Difficultas [3.]: Az ekléziának egy kaszállója vagyon, mely Fekete Györggyel controversiaba vagyon. Deliberatum: Valameddig Fekete György hitelesen meg nem mutatja magának lenni régi litteralekból, addig az eklézsia a kezét rólla le nem vészi.

Difficultas [4.]: A legények most sem akarnak tanulni némelyek. Deliberatum: Akik vakmerőségre vetik magokat ezután is, a curatoroknak, egyháziaknak kötelességek lészen azokat megszorítani és a templom előtt levonatván, 12 palcát adatni.

A leányok szép exament adtak a templombéli tanulásokrúl. Az iskola Isten jóvoltából itt is most kezdett felállani.

Difficultas [5.]: Az eklézsia adósságait mégsem szedték rendbe és contractusokat nem írtak. Deliberatum: Nyolcadnap alatt akik nem expediáltanak contractusokat, 3 forintig büntettetnek.

A mester ellen nincs semmi panasz. [472.]

Difficultas [6.]: A mester panasolja, hogy valami restantiaja vagyon a béribe. Deliberatum: Tartozik az eklézsia megfizetni. Observatio: Amint most ki van hompozva a pap kaszállója a Fekete György szomszédságában, maradjon úgy.

Difficultas [7.]: A mesternek nem akarnak fizetni a gyermekek tanításáért. Deliberatum: Méltó lévén a munkás a maga jutalmára, azért megfizetni minden ember tartozik.

Difficultas [8.]: Az ifjak táncolni szoktak némelykor az isteni tiszteletnek óráin. Deliberatum: Ha ezután is afféle dolog tapasztaltatik, keményen megbüntetnek az illetének. Observatio: Az ekléziának vagyon egy kis öröksége a papi ház mellett méltóságos báró Bálintit úr önagyságánál, melyet ki kell váltani.

Curatorok lettek Méder Mihály, Vas Pál, egyháziak Bartalus István, Fekete György.

1782

Visitáltatott continuative die 14^a Januarii [1782.] a százcávási reformata eklézsia tiszteletes Böjte Móses atyánkfia és Bányai István oskolamester őkegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Méder Mihály, Vas Pál, egyházi Bartalus István, Fekete György, az eklézsia közönséges tagjai közül Mátyás Sámuel, Dési György és mások.¹⁰⁸

A tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincs, sőt dicsértetik. A mester el akar búcsúzni, az eklézsia is elbocsátja és más, jó tanítómestert kíván. Az eklézsia külső-belső javaiban, erdeiben kár nincs.

Difficultas [1.]: Amely kis örökségeckéje vagyon az ekléziának a papi ház mellett báró Bálintit úr nagyságánál még most sem kívánta az eklézsia rehabeálni, holott parancsolta volt ezelőtt is a Szent Visitatio. Deliberatum: Ha mégis esztendő elforgása alatt utána nem járnak az eklézsia curator, hűtössei, egyháziak három [511.] magyar forintig bünteti a Szent Visitatio őket.

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 510–511.

Difficultas [2.]: Még a méheskertecskét most se csináltatták meg a curatorok, holott keményen megparancsolta volt a Szent Visitatio. Deliberatum: Akiken elmúlt a megnevezett kertnek csináltatása, a tavaly intentált két magyar forint büntetést deponálják statim et de facto. A bérket bészolgáltatassák a tiszteletes ministereknek.

Difficultas [3.]: A legények most se járnak fel a templombéli tanításokra. Deliberatum: Még egyszer és utoljára parancsolja a Szent Visitatio a presbiterialis személyeknek, hogy annak idejébe a legényekre vigyázzanak, hogy a tanításokon fenn maradjanak, a vakmerőket a cinterembe megszorítván 12 pálcával büntessék. Ennekfelette a tiszteletes miniszternek egy nap dolgoztassák őket. A leányok igen szép specimen adtak a templombéli tanulásokról. A számvétel is jól véghezment. Curatorok lettek Fazakas Mihály, Gábor Sámuel, egyházfiak Kováts János, Vas Móses.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio 21^a Februarii [1783.] a csávási reformata eklézsiában, tiszteletes néhai Böjte Móses atyánkfia meghalálózása után és Szabó János oskolamester idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Fazakas Mihály curator, Mátyás Sámuel, ugyan curator, és Vas Móses, Kováts János egyházfiak. Az eklézsia több tagjai közül Bartalus András, Bartalus István, Szabó István, Vas Mihály, Pálosi András és mások is szép sereggel.¹⁰⁹

Observatio: Az eklézsia öszvegyűlvén azt végezte volt, hogy a tiszteletes papnénak fabérit, mellynek egy része még restantiában vagyon, eltartsák azért, hogy idejövetelekor néhai tiszteletes Böjte uramnak adtak volt bérin kívül előre fát, de megparancsolá a Visitatio, hogy nyolcadnap alatt curator uraimék bészolgáltatassák, minthogy nem kölcsön, hanem jóakaratból adták volt, amit adtanak. Nemkülönben az hátra lévő quartanak bészolgáltatása is a curatorok kötelessége. Az oskolamester ellen nincsen ugyan panassza az eklézsiának, noha némelyek megvallják, hogy lakadalomban kettőt-hármat fordult erőltetésből, vagy magyaroson táncolt, mellyről intetik az oskolamester ökegyelme, hogy többször azt se cselekedje, mert ami találja érette érni, magának tulajdonítsa.

Difficultas: Káromkodók találatnak ezen eklézsiában, tudniillik Vas Pál, Kozma József, Vas Mihály, Fekete Pál s mások is. Deliberatum: Ennek büntetése rendszerint volna eklézsiakövetés, de most elsőben a Szent Visitatio atyáiképpen azon botránkoztatókat meginti, melly atyai intésnek ha engedelmeskednek jól cselekeszik, de ha nem, ezután elmúlhatatlanul eklézsiakövetéssel büntetgetnek. A mester szép oskolát tart, felesen vagynak tanítványi, kik meg is próbáltatnak s jól tanulnak. Az eklézsia javaiban semmi kár nincsen. A curatorok megmaradtanak. Egyházfiaknak pedig választattak Gója István, Ördög Ferentz.

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio die 23^a Februarii [1784.] a szászcsávási reformata eklézsiában, tiszteletes Jantsó Mihály atyánkfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Mátyás Sámuel, és egyházfi Ördög Ferentz, az eklézsia több tagjai között pedig Bartalus András, Bartalus István, Szabó István, Fazakas János, Mátyás Dániel, Pálosi Mihály s mások is.¹¹⁰

Ezen eklézsiának nincs a lelki tanító ellen sem egy, sem más részben panassza. A tisztelt atyáfiának sincs eklézsiája ellen. Observatio: Noha tavaj is megparancsolta vala a Szent Visitatio az eklézsia curatorának s egyházfiaknak, mit cselekedjenek a legényekkel, kik tanításra templomban

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 560–561.

¹¹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 37–38.

fenn maradni nem akarnak, de a curator s egyházi ezen parancsolatot egészen nem tellyesítették, most azért újra parancsolja a Szent Visitatio kemény büntetés alatt, hogy minden helyes útonn kényszerítsék az ifjakot a fennmaradásra. [38.] Observatio: Vagynak apellatas causak.

1-mo. Vádoltatván Vas Pál azzal, hogy magát fel akarta akasztani és egy bizonyásra, úgy-mint Vas Mihályra, ki Pálnak testvére, convincáltatott is az ekklezsia forumán három magyar forintokig és ezen kívül ekklezsiakövetésre is ítéltetett. De a Szent Visitatio eleibe apellálván Vas Pál ezen causáját, a Szent Visitatio ezen dolgot jobban megvizsgálta és kijött, hogy Vas Mihálynak fassioja hit nélkül vétetett bé, az ekklezsia is bizonyítá, hogy Vas Mihály a bátyának halálos ellensége s másra is, ha megharagszik, kígyót, békát reá szokott kiáltani. Melly okokra névze a Szent Visitatio Vas Pált azon vád és törvény alóll simpliciter absolválá.

2-do. Vádoltatván ugyan Vas Pál templomban való megszólalással s helytelen szókkal és azokért ekklezsia forumán megpereltetvén, ekklezsiakövetésre ítéltetett, s három forintokig megbüntetett. De Vas Pál ezen causáját is apellálta a Szent Visitatio eleibe, most azért tett a Szent Visitatio ilyen ítéletet:

Deliberatum: Vas Pál ökegyelmének templomban esett botránkoztatását, egyszersmind az ekklezsiai forumon ezen dologra tett ítélettételt a Szent Visitatio szorossan megvizsgálván, nem lehetett Vas Pál ökegyelmét erőssen hibás embernek nem ítélni, azért: 1-ben. Hogy az Isten házában részegen jelent meg, 2-szor. A templomban szintén az egész gyülekezet előtt, nemcsak hogy felszólalt, hanem az oskolamestert kemény riogató szókkal aggrediálta, fenyegette, a gyermekeket a templomból kiűzte, maga is, mint eszeveszett, nagy méreggel a templomból kiment. Melly cselekedetiért a méltóságos Supremum Consistorium rendelése szerint méltó volna az Inctus tizenkét forint büntetésre, de nem gyönyörködven a Szent Visitatio az Inctus romlásában, hanem inkább orvosolni kívánván, azon büntetéssel most egyszer nem terheli, hanem, hogy az ekklezsia forumán írt büntetést megfizesse, az oskolamestert és a szent gyülekezetet itt a Szent Visitatio előtt megkövesse, azt a Szent Visitatio megítélte.

A számadás véghez ment. A curator megmaradott, egyházi Gólja István helyett pedig tétetett Vas János egyházfinak.

1786

Continuáltatott a Szent Visitatio die 20^a Februarii a sz[ász]csávási reformata ekklezsiában, tiszteletes Jantsó Mihály atyánkfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejékben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curatorok Bartalus András és Porkoláb János, egyházfiak Ördög Ferentz és Szabó István, ezeken kívül idős Mátyás Sámuel, idős Méder István, Vas Móses, Vas Imreh, Szathmári László s mások is.¹¹¹

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete ellen nincsen az ekklezsiának semmi panassza. A tiszteletes atyafi sem panaszol semmit is. Az ekklezsiának semminémű javaiban kár nincsen.

Difficultas: Az oskolamester a gyermekek tanításában felettébb restes, a felesége pedig igen részeges, mellyel az ekklezsiának nem kevés botránkoztatására vagyon. Deliberatum: Ezen hibának megorvoslását fogja a Szent Visitatio a közelebb következő Szent Partialis Széknek recommendálni. Observatio: A tanuló gyermekek eléállítván voltak 25-tön, de találkozónak hatvanon is, ha a tanítás szorgalmasabban véghezmenne.

A számadás jól véghezment. Esküdteknek tétettek idős Mátyás Sámuel, Fazakas Mihály, Pálosi György, idős Méder István, Vas Móses.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/5. 81.

1787

*Eodem die [26^a Februarii 1787.] visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ekklezsia tiszteletes Jantsó Mihály atyánkfia és oskolamester Szabó János őkegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curatorok Bartalus András és Pálosi András, egyházfiak Gergelly András és Méder János, az ekklezsia több tagjai közül idősb Méder István, Fazakas Mihály, idősb Vas István etc.*¹¹²

A tiszteletes atyafi hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekklezsiaiban. A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen. Az oskolamester ellen sincs semmi panasz. Maga sem panaszol az ekklezsia ellen. A számadás is jól véghezment, és mindenek jó rendben vagynak, Istennek hála.

1788

*Eodem die [3^a Martii 1788.] continuáltatott a Szent Visitatio a szászcsávási reformata ekklezsiaiban tiszteletes Jantsó Mihály atyánkfia és Szabó János oskolamester őkegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bartalus András és Pálosi András curatorok, Gergelly András és Méder János egyházfiak, ezeken kívül Fazakas Mihály, Vas Móses, Ördög Ferentz, Mátyás Sámuel stb.*¹¹³

Holott is ad 1. et 2.: Nincsen, Istennek hála, semmi panassza az ekklezsiaának a tiszteletes atyafi ellen sem egy, sem más részben. Ad 3.: Nem panaszol a tiszteletes atyafi is semmi részben az ekklezsia ellen. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 5.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen. Ad 6.: A protocollatiok helyesen mennek.

Ad 7. et 8.: Difficultas: Panaszolják az atyák, kiknek gyermekeik vagynak, hogy hijába küldik fel gyermekeiket, mivel az oskolamester rest és nem tanította, melyre nézve változtatását kívánnyák. Conclusum: Egynéhány rendbeli Visitatiokon is megintetett oskolamester őkegyelme, hogy magát jobbítsa meg, de meg nem jobbította, melyre nézve ennek tovább való igazítását fogja a Szent Visitatio a következő Partialis Synodusnak recommendálni. Magának az oskolamesternek nincs semmi panassza az ekklezsia ellen. [140.]

A több venerabilis tractusunkban lévő ekklezsiaákban a felettébb alkalmatlan út s nagy sár miatt meg nem jelenhetvén a tiszteletes esperest, az ekklezsiaákhoz s tiszteletes papokhoz írt levelei által a Visitation azokban is rész szerint véghezvitte, s ami elmaradott, más alkalmatosságra halasztatott.

1789

*Continuáltatott a Szent Visitatio die 26^a Martii [1789.] a szászcsávási reformata ekklezsiaiban, tiszteletes Jantsó Mihály atyánkfia és oskolamester Szabó János őkegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitation Mátyás Sámuel, Méder István, Vas Móses, Pálosi György, Bartalus István, Ördög György, ifjú Mátyás Sámuel s mások is.*¹¹⁴

Ad 1. et 2.: Az ekklezsiaának sem egy, sem más részben nincs panassza a tisztelt atyafi ellen. [174.] Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 5.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás is jól véghezment. Ad 6.: A protocollatiok rendesen jól vagynak. Ad 7.: Az oskolamesternek templombéli hivatala végbenvitele ellen semmi panasz nincsen. Hanem a tanítás mégis rosszacskán foly, mellyről most is meginté a Szent Visitatio az oskolamestert, de amellet a Partialis Synodusnak is referálni el nem mulattya. Ad. 8: Az oskolamester maga se panaszol semmi részben az ekklezsia ellen.

¹¹² KükEhmLvt prot. II/5. 108.

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/5. 139–140.

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 173–174.

1790

Eodem die [15^a Martii 1790.] visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ekklezsia néhai tiszteletes Jantsó Mihály uram halála után Szabó János oskolamester idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bartalus András, Bartalus István, Pálosi András, Vas Pál, Vas Móses, Pálosi György, Ördög Ferentz, Szabó István s mások is.¹¹⁵

Ad 1., 2., 3.: Vagynak az özvegynek restantiai, mellyeknek bészolgáltatások iránt rendelés tettett. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 5.: Az ekklezsia javaiban itt semmi kár nincsen. A számadás véghezment. [222.] Observatio: A szolgabíró úr itten a papi földek után is vetett naturat egyszer, nevezetesen három véka búzát négy forinton kellett venni, ezen kívül 10 portio szénát, melly hallatlan rendeletlenség. Ez iránt ír s tudakozódik a tiszteletes esperest úr a szolgabíró úrtól, micsoda fundamentomon cselekedte. Ad 7. et 8.: Az oskolamester dicsértetik azzal, hogy a tiszteletes pap halála után szorgalmatos volt a templomba való járásában. De restes most is a gyermekek tanításában, mellyről megintették. Magának pedig nincs semmi panassza.

1791

Martiusnak 16-dikánn visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ekklezsia, tiszteletes Szász István atyánkfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen valának a Visitatio előtt Bartalus István és Méder István curatorok, Gergely János és Ördög György egyházfiak, ezeken kívül idősb Mátyás Sámuel, ifj. Mátyás Sámuel, Szabó István, Pál György, Pálosi Mihály s mások is.¹¹⁶

Ad 1. et 2.: Az ekkleziának nincs panassza tiszteletes papja ellen. Magaviselete is kedves. Ad 3.: A tiszteletes papnak sincs semmi panassza. Ad 4. et 5.: Az oskolamester ellen nincs most semmi panasz. De magának sincs panassza. Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek, hanem Fekete Panna, ki megterhesedett, s ekkleziát nem követett, s férjhez menvén a szőkefalvi plébánus copulálta, s amint referáltatik, pápistává tette, contra Approbatas Constitutiones part. 1. tit. 4. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghez ment.

1792

Ugyanazon naponn [14^a Aprilis 1792.] visitáltatott a csávási reformata ekklezsia, tiszteletes Szász István atyánkfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitatio előtt Bartalus István és Ördög Ferentz curatorok, Bartalus Miklós, ifj. Vas Mihály egyházfiak, Fazakas Mihály, öreg Pálosi András, Demeter János, Ördög György, ifj. Mátyás Sámuel s mások is.¹¹⁷

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi s papi hivatala kedves mindenk előtt. Ad 3.: Nem panaszol a tiszteletes atyafi is hallgatói ellen. Ad 4.: Az oskolamester ellen ma is az a panasz, ami volt ennekelőtte is, hogy nem tanít, melly már Partialis Synodusra való. Ad 5.: Nincs panassza az oskolamesternek. Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás jól véghezment. Vagyon capitalissa ezen ekkleziának circiter 300 mft.

¹¹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 221–222.

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 259.

¹¹⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 300.

1793

*Martius 13-dikjén visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ekklezsia tiszteletes Szász István atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Ördög Ferentz, Bartalus István curatorok, Szabó István, Vas Móses, öreg Mátyás Sámuel, Vas Imre, Vas János s mások is felesen.*¹¹⁸

Az 1., 2-ra, 3-ra: A tiszteletes atyafinak maga szent hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekklezsia előtt. A tisztelt atyafi maga sem panaszol semmi részben hallgatói ellen. [329.] A 4-dikre: Az oskolamester ellen nincsen egyéb panasz, hanem hogy most sincs oskolája, nem tanított. Régi panasz ez és igazításra való. Igyekezi is a Szent Visitatio a következő Partialison megigazítani. Az 5-dikre: Nincs magának az oskolamesternek panassza.

Az 6-dikre: Botránkoztató személyek nincsenek, hanem: Barkó Mihályné, ki férjét egynéhány esztendeje, hogy elhagyta. Emellett Dési György éttszakáknak idején ott találtatván, megverettetett. Ebben tőn a Szent Visitatio ilyen rendelést, hogy az egyházfi admoneálja mind Barkó Mihálynét, mind Dési Györgyöt, hogy 15 napok alatt magukat a tiszteletes esperest előtt magokat a rossz hírből tisztítsák ki. 2. Veres Mihály is Bernádon egy személlyel gyanús életet élvén, a tiszteletes esperest uram rendeléséből kitiltatott volt a templomból, s még eddig abban vagyon, magát sem ki nem tisztította, sem ekklezsiaát nem követett.

Az 7-dikre. Az ekklezsia javaiban kár nincsen. Observatio: Megjelenvén a Szent Visitatio is az isteni tiszteleten a templomban, láta itt egy kis illetlenséget, azt, hogy mikor az emberek templomból kimennek, nincs semmi rend, a fiak attyok előtt, az ifjak az öregek előtt kimennek. Ezt illetlenségnek tartván a Szent Visitatio, tőn ebben ilyen rendelést, hogy ennekutánna a templomban mind az ülésben, mind a kimenetelben szép renderet kell tartani, az ifjak az öregeket magok előtt bocsássák, az úrvacsorájához is szép renddel álljanak elő stb.

Úrasztali kehely – 1880

1794

*Ugyanazon napon [28. Februarii 1794.] visitáltatott a sz[ász]csávási reformata ekklezsia tiszteletes Szász István atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curatorok Ördög Ferentz, Vas Imre, egyházfiak Pálosi Sigmond és ifjabb Vas János, öreg Vas István, Bartalus István, Vas János, Pálosi Mihály, Dési Mihály, Bartalus Miklós s mások is felesen.*¹¹⁹

Az 1., 2.: Kedves a tiszteletes pap minden részben az ekklezsia előtt. Az 3.: A tiszteletes atyafinak semmi panassza nincs hallgatói ellen. [358.] Az 6.: Botránkoztató személyek itt nem találtnak. Az 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

¹¹⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 328–329.

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 357–358.

1795

Martius 13-dikán megvizsgálták a sz[ász]csávási reformata ekklézsia tiszteletes Szász István atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Ördög Ferentz, Vas Imre curatorok, Pálosi Sigmond s ifj. Vas János egyházfiak, ezeken kívül Bartalus István, Vas Móses, öreg Pálosi András, öreg Mátyás Sámuel, öreg Vas István, Bartalus Miklós s mások is felesen.¹²⁰

Az 1., 2., 3-ra: A tiszteletes pap és hallgatói között szép békesség, egygyesség és szeretet találtatik, és nincsen itt egyik részről is panasz. Az 4., 5.: Az 6.: Botránkoztató személyek vagynak. 1. Fazakas Mihályné lopásba elegyedettnek mondatik, de végire járván, hazugságnak találtatik. 2. Fekete Györgynek felesége vádoltatik azzal, hogy férjhezmenetele után rendes idő előtt szült. Ez is eligazodék a Jus Connubii 19. tit. 264. cikkelye szerint, a magzat hetedik holnapban, azaz 182-dik napon születettnek találtatván. Az 7.: Az ekklézsia javaiban nincsen semmi kár. Interesse kiadott pénze vagyon az ekklézsiának 498 mft. és 4 pénze.

1796

Martius 7^{ik} napján megvizsgálták a szászcsávási reformata ekklézsia tiszteletes Szász István atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén az Szent Szék előtt Vas Móses és Vas János curatorok, Szabó István, Ördög Ferentz, Vas Imre, Bartalus István hűtösök, Pál György, Osvát János egyházfiak s mások is igen felesenn.¹²¹

Az 1., 2., 3.: Nincs a tiszteletes atyafi ellen, sem papi hivatala folytatására, sem magaviseletére nézve legkissebb panasz is. Magának sincs semmi részben panassza. Az 3., 4.: Az oskolamester ellen sincs templombéli hivatala ellen semmi panasz. Oskolát is igyekezett tartani s tanított. Az oskolamesternek sincs panassza. Az 5.: Botránkoztató személyek: 1. Pataki Sigmondné, rútul káromkodott. Végzés: Végére jára ezen dolognak a Szent Vizsgáló Szék, egészen a káromkodás ki nem jött, azért most megintteték, hogy káromlás szájából ne hallattassék, mert ha legkissebb hallattatik is róla, ekklézsia székin megpereltetvén, keményen megbüntették. Az 6.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1797

Ugyanazon napon [Februarius 25-dikén] megvizsgáltattak a sz[ász]csávási reformata ekklézsia tiszteletes Szász István atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Vizsgáló Szent Szék előtt Vas Móses curator, id. Vas János, Szabó István, öreg Pálosi András, Bartalus István, Bartalus Miklós és Pál György s Osváth János egyházfiak s mások is.¹²²

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafinak maga hivatala folytatása kedves az ekklézsia előtt, úgyszintén magaviselete is feddhetetlen. Az 3-ra: Semmi részben nem panaszol hallgatói ellen a tiszteletes atyafi. A 4., 5-re: Nincs most panasz az oskolamester ellen. Jól viszi mindkét rendbéli kötelességét. Magának sincs az oskolamesternek semmi panassza. Az 6-ra: Botránkoztató személyek most itt nem találtatnak. Az 7-re: Az ekklézsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás véghezment, de az adósságoknak interesse restantiában vagyon nagyobb részént, mely az egyházfiak hibájok, kiknek, hogy a curatorok marhájakot elköttessék, megparancsoltatott.

¹²⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 388.

¹²¹ KükEhmLvt prot. II/5. 414.

¹²² KükEhmLvt prot. II/5. 445.

1798

*Folytattatott a Látogató Szent Székezés SzászTáváson Februarius 10^{dik} napján [1798.] tiszteletes Szász István kedves atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen voltak a Szent Visitation közcúratoss Vass Móses, egyházzfi Pálosi András, Ördög Ferentz, ifjabb Szabó István, Bartalus István, Bartalus Miklós, Pálosi Zsigmond, ifjabb Porkoláb János, idősb Máttyás Sámuel és mások is.*¹²³

Az 1-re és 2-dikra: A tiszteletes atyafira az ekklézsia semmi tekintetben legkissebbet is nem panaszol, sőt minden részben dicséri. A 3-dikra: A tiszteletes atyafinak is nincs hallgatói ellen panassza. [18.]

A 4-kre: Az oskolamester mind templombéli, mind oskalai tiszteiben most híven eljár, más-képpen is emberséges ember módjára viseli magát. Nehézség: Sokan a szülék közül nem jár-tatták fel gyermekeket oskolába. Végzés: Aki tanulható gyermekét oskolába nem adja, büntet-tésül vétetessék meg rajta a tanítóber egészen. Nehézség: A templombéli tanításon nem minden-kor maradnak fenn az ifjak. Végzés: Aki egyszer fenn nem marad a tanításon, vagy elmullattya, ha helyes okát nem adja elmaradásának, 1-szer fél kupa borig, 2-szor egy kupa borig büntettes-sék az ekklézsia hitessai által.

Az 5-kre: Nincsen semmi feladásra méltó panassza az oskolamesternek is.

A 6-kra: Botránczóató személyek nincsenek.

Nehézség: Gergely Mihály panasolta a felesége ellen, hogy a velle nem akar lakni, mostani gaz-dájának házánál, holott a feleségével megegyezett volt abba nevezett Gergely Mihály, hogy az ő szolgálattjának egész esztendeje alatt velle fog lakni (gazdájának engedelmeből) mint házostársa.

Végzés: A Szent Vizsgálódó Szék eleibe idéztetvén Gergely Mihályné, ezt az okát adta férjé-től való megkülönözésének, hogy a férje gazdája, Lénárt János, nem akarja házához befogadni. Erre nézve végezte a Szent Visatio, hogy Gergely Mihályné menjen a férje mellé, ha a gazdája bé nem fogadná, Gergely Mihály szolgálattja félbeszakasztásával tartozzék felesége mellé visz-szameni és házat keresvén, együtt lakni.

A 7-dikre: Az ekklézsia jovaiban semmi kár nincsen. A 8-kra: A számadás még véghez nem ment, de mentől hamarább, hogy jó móddal elkészítessék, concredáltatik a tiszteletes loci mi-nisternek.

1799

*Megvizsgáltatott ugyan a közelebb irt napon [19. Januarii 1799.] a sz[ász]távási ekklézsia, tiszteletes Szász István kedves atyámfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén egyszersmind a Látogató Szent Szék színén az ekklézsiának e mindjárt nevezendő tagjai: Bartalus István, idősb Vass János, Pálosi András, Ostváth János, Pálosi György, Bányai Pál, Szabó Ferentz és mások is még feles számmal.*¹²⁴

Az 1-re és 2-kra: Az ekklézsiának nincs semmi panassza semmi tekintetben. Az 3-kra: A tisz-teletes atyafinak tellyes meglegedése van hallgatóiban. A 4-kre: Az oskolamester ellen is nin-csen semmi feladása az ekklézsiának. Az 5-kre: Maga is az ekklézsia ellen nem panaszol.

Nehézség: A gyermekek oskolába nem járnak, mert tanítóház nincsen. Végzés: Az új curator, ha tavasszal fel nem építteti a tanítóházat, 3 - három forintokig büntetetik.

¹²³ KükEhmLvt prot. II/6. 17–18.

¹²⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 44.

A 6-kra: A botránkoztató személylekről mint kellyen cselekedni, szóval megmondattott. Erre nézve a curator és egyházfiak ahhoz tartásák magokat. A 7-kre: Az ekklezsia jovaiban kár nincsen. Ugyancsak azoknak jobb móddal lehető használásában szemesebben kell ügyelni, mert restesek a curator és egyházfiak az azok körül való szorgalmatos gondosságban. A 8-kra: A curator változván, nemkülömbben az egyházfiak, midőn az ekklezsia a számadáskor újjakat választ, azokat akkor a tiszteletes loci minister, hogy béessesse, rendeltetik.

1800

Meglátogatta a Vizsgáló Szent Szék a sz[ász]tsávási reformata szent ekklezsiaát Februariusnak 14^{dik} napján tiszteletes Szász István kedves atyánkfia és oskolamester Domokos József ökegyelmek idejében, curator Vas György, egyházfiak Porkoláb János és Bartalus János, Ördög Ferentz, Szabó István, Vas Móses, Bartalus Miklós, id. Gábor Sámuel, id. Vas János, Pálosi Mihály, Vas Imreh, id. Méder István, Pál György, Méder János, Vas Pál, Gólya János és másoknak jelenléteben.¹²⁵

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi az Úr munkája végbeviteliben hív és szorgalmatos, külömbben is mind maga, mind felesége jámbor, jó erkölcsű, feddhetetlen életű. A 3-kra: A hallgatók is a tiszteletes papnak bérét híven beszolgáltaták és érdeme szerént megbecsüllették ökegyelmét, mint lelkipásztorokat. A 4-kre: Oskolamester ökegyelme templombéli kötelességét se rényen folytatty, tanítottói hivatalában is szorgalmatosan eljár, mert akiket, úgymint 16 gyermekeket eleibe feladtnak, jól taníttya.

Nehézség: A szülék közül sokan nem jártatták oskolába gyermekeiket. Végzés: Az ilyen, tulajdon magzatjaiknak valóságos boldogságokat munkálodni nem akaró szülék a megbüntetés végett oda, ahová illik, bépanszoltatnak. Megjegyzés: A tanító esztendei bér egy veder borra határozottatott.

Az 5-kre: Most egyelőre nem panaszol az ekklezsia az oskolamesterre. A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. A 7-kre: Az ekklezsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. A 8-kra: Curatornak béessettett Szabó István.

A csávási templom

¹²⁵ KükEhmLvt prot. II/6. 80.

DÁNYÁN

1650 ■ február

Dánnyániensis Visitatio 14. Februarii 1650. in ministerio Melchioris Ilosvai.¹

Makraj Georgy iudex, Szász Márton, Melder Máthé aediles, Kis János, Szász Máthé, Jakab Georgy, Oláh Georgy etc.

Az pastor kamarája, a kertek, schola, gyümölcsöskerti és istálló dissolváltattak, demandáltak sub poena ft. 6, aratásigh meghéppítsék. Két hordó bor árra, harmadévi, vagyon Désfalván Simon Christophnál, ft. 17. Akkori egyháziak s bírák exigállyák sub eadem poena. Adósság: Szász Máthé ft. 1 dr. 60, Juon István dr. 59, Balogh Georgy dr. 41, Oláh Istvánnál ft. 1 dr. 25. Két hordó bor, egyik urn. 44, másik urn. 26. Kézpénz ft. 2.²

1650 ■ december

Dánnyániensis Visitatio 3. die Decembris [1650].³

Cives: Szász Márton, Melder Máthé aediles, Jakab Georgy, Oláh Georgy, Nagy István, Kis János, Szász Máthé etc. Templi reditus: Az tavalyi Visitationkban meghírt restantiak még fenn vadnak. Ezüddön adtak bort el, tavalyi bort ft. 16. Vagyon az idei borok urn. 31.

1653 ■ január

Visitatio Dánnyániensis anno Domini 1653. die 10. Januarii in ministerio reverendi viri domini Danielis Küköllővári facta.⁴

Takáts János falusbíró, Szász Máthé egyházfia, Kis János, Szász Márton, Nagy István, Oláh György, Oláh István cives jurati, examinati. Deliberatum: Az haranglábot megzsendeztessék, a praedicator háza körül való kertetket, az istállót, az mester gyümölcsöskertit megéppítsék sub poena ft. 6.

Vádoltatik a pastor: 1. Az két Karácson között való vasárnap a reggeli prédicáció után Gálfalvára szánkázott feleségestől. 2. Húsvét másodnapján a praedicator csűrében táncoltanak a leányek a pastor constientiajából. 3. Wasárnap [!] a déllesti prédicáció után arattatta meg a búzáját, hegedűs is volt jelen s hegedült. Deliberatum: Deponáltatik a Partialis Sy[nodusun]kig.

Vagyon kézpénzek ft. 7 dr. 6. Vagyon borok egy hordóban urn. 38, a másikban urn. 23.

Adósságok vagyon: Kis Jánosnál dr. 70., [47.] Kis Bálintnál ft. 1 dr. 70, Szász Mártonnál ft. 1, Bernárd Mártonnál ft. 1 dr. 7, Melder Máthénál ft. 1 dr. 37, Nagy Györgynél dr. 18, Szász Máthénál ft. 1 dr. 38, Jakab Györgynél ft. 1 dr. 76, Makri Györgynél dr. 52, Nagy Istvánnál ft. 1 dr. 50, Varga Mihálynál dr. 69, Iván Istvánnál dr. 59, Balog György dr. 41. Ezekért kezesek löttének Szász Máthé, Kis János, a jövőendő Visitatioigh, hogy megadják addig mindnyájon, ha penig meg nem adnák, kétannyt adjanak érette.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 23.

² Utólag kihúzták az egész bekezdést.

³ KükEhmLvt prot. II/1. 30.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 46–47.

1653 ■ december

Visitatio Dányániensis facta die 12. Decembris [1653.] in ministerio Nicolai Váradi.⁵

Judex Takáts János, aedilis Szász Máthé, cives Fazakas Mihály, Sas [!] Márthon, Kis János, Kis Bálint, jurati et de pastore nihil, de rectore autem [...] ⁶ fassi sunt. Az pénzek felett való dolgot bízunk a porgárokra [!], mivel sietve [lett] a dolog.

1655

Dányániensis Visitatio 23. die Novembris 1655. in ministerio Nicolai Váradi.⁷

Melder István judex, Jakab Georgy aedilis, Melder Máthé, Kis János, Deák István, Székel István, Székel Gyeorgy jurati et examinati etc.

Borok templom számára vagyon két hordóban 70 veder. Régi restantia: Jakab Georgynél vagyon bizonyos számú pénz, melynek száma nem tudatik, mivel nem computáltatott. Item Nagy Istvánnál vagyon ft. 1. dr. 50, Varga Mihálnál dr. 69, Juan Istvánnál dr. 59.

1657

Visitatio Dányániensis facta anno 1657. die 13. Decembris in ministerio reverendi domini Pauli Bethfalvi existente.⁸

Jacob Gyeorgy judex, Szász Máthé edilis, Kis Bálint, Barkó Mihály, Melder Máthé, Macraj István, Kis János. Vagyon hat veder bor ára Makraj Istvánnál ft. 3. Az egyéb adósságokról vagyon írások.

1676

Proventus et bona ecclesiae Dányániensis.⁹

Pagus conjugatim consuevit solvere pastori: 1. Gelimam tritici. 2. Urnam musti. 3. Gelimam avenae, avena desiderata grossum quinarium. 4. Plaustrum lignorum, horum pars tertia rectori scholae debetur. Rectori: 1. Gelimam tritici. 2. Gelimam avenae. 3. Urnam musti. 4. Panem solidum. Pastori etiam quartam decimarum frumenti musti etc. [13.]

Bona parochialia: 1. Vineae gaudens vicinio hinc Georgii Balog, illinc autem Francisci Geréb, vineae incultae. 2. Pratum, juxta hortum brassicae plantationi destinatum, situm quod undique potitur vicinitate agrorum pagi. *Nunc possessora [...]*. 3. Sylva non procul a pago supra vineta. 4. Ager sationi aptus, huic fluviolus ex parte una, ex altera vero communis via versus Lepend vicinitate gaudet. 5. *In processu superiori pratum, ex hac fluvios, ex altera parte vero pratum commune pagi vicinitatibus gaudens.*

Bona ecclesiastica: 1. Campanae duae, altera majoris, altera minoris magnitudinis. 2. Crater argenteus. *Deauratus uterque*. 3. Discus argento constans. *Deauratus uterque*. 4. Cantarus stanneus. *Orbis stanneus*. 5. Mappae lineae tres. Sudarium unum. 6. Sudaria duo pulpito adjuncta. 7. Vineae duae habentes vicinos supra Michaellem Varga, infra Stephanum Melder. 1. *Egy kékes*

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 57.

⁶ A hiányzó rész olvashatatlan.

⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 72.

⁸ KükEhmLvt prot. II/1. 77.

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 12–13.

abrosz is vagyon a prédikátorné, Czávási Lőrinczné asszonyom, adta. 2. Egy fejéres kendő, Rácz Mihályné adta. 3. Egy veresses kendő kenderből álló, Vass Istvánné adta. 4. Két keszkenő: 1. Elegyes se-lyemmel, öt him rajta; 2. Gyolcs, két végén csipkés [...].

1677 ■ január

Visitatio facta 1677. die 29. Januarii Dányánini in ministerio reverendi domini Alexandri Bodoki et rectoratu Stephani Kakasdi, praesentibus his: iudice Valentino Makri, aedituis vero Martino Martino [!] Varga, Stephano Makri, juratis Stephano Dobos, Michaelae Varga, Michaelae Nagy, Stephano Melder, Michaelae Barkó.¹⁰

Pastor accusatur horum defectuum. 1. Coemeterium suffodicatur, conculcatur etc. Ligna coemeterii disperduntur, suspicantur non ab aliis, sed ea domesticis s[cholae] r[ector]. Sylva pa-rochiam concernenter non contentus etc. Jumenta scholae rectoris per vetita prata aluntur. Auditoribus suis nova nomina imponit illusive. Amarissimis verbis lancinat eos. Nihili aestimat, non honorat. Haranglábiensibus quibusdam molestus. Ergo dimittitur. Deliberatum: Justa causa dimissionis ignominiosae et injuriosae nulla allegatur sit in censura reverendissimi ac clarissimi domini episcopi. [6o.]

Levata causa Annae Osváth contra virum suum putativum, Georgium Magyarí per procu-ratorem suum Georgium Kís de Désfalva, qui haec proponit: Azért citáltattam kegyelmetek eleibe Magyarí György uramot, hogy, noha szent házasság rendiben engemet megkéretett és haza is vitt volt, de nem tartván engemet úgy, mint ki férj feleségét tartozik tartani, embersé- ges emberek tanácsokból házából elmentem, és úgy kénáltattam magammal két ízben is, hogy őkegyelméhez hitem mellé visszamegyek, csak úgy tartson, mint illik keresztyén férjnek fele- ségét tartani etc. De nem fogadott vissza, s nem ígírte hozzám s nekem tartozó jó akarattyát. Ihon most is kegyelmetek Szent Széki előtt protestálok, hogy kész vagyok mindgyárt visszamen- ni őkegyelméhez, mint megesküttem őkegyelmével, csak tartson tartozó jóakarattyával, illendő böcsü- lettével.

Replicat Inctus per procuratorem suum Andream Magyarí: Én soha nem fogadom vissza, mert én őtöl- le elhültem s elrémültem. Nem kell sem testemnek, sem lelkemnek, ezelőtt sem kellett, hozzá sem értem, azért nem tudom nyavalyával is vádolni s diffamálni. Csak elég az, hogy én őtölle elhültem, feleségül soha vissza sem fogadom.

Deliberatum: Emberi vagy ördögi mesterség lehet illy szép személytől úgy elhülni s rémülni. Istenes dolog pedig nekik egymáshoz tért, intra octavum, imponályuk. Mellyet ha addig nem cselekednék valamellyik fél, hitetlenségnek notájába esik és ha a mikefalvi Visitationkban (mely Februarii 6° lészen) elégséges és méltó okát felesége elbocsátásának nem adgya, érdeme szerint való sententiat kényszerítettik hallani.

Templombelső

¹⁰ KükEhMLvt prot. I/2. 59–60.

1677 ■ november

Anno 1677. die 16. Novembris Visitatio facta Dánjánini per Joannem Sz[entiváni] una cum reverendo viro domino Joanne Karanczi et reverendo domino Stephano Aknai et Stephano Vásárhelyi in ministerio reverendi viri domini Valentini Vásárhelyi et rectoratu Michaelis Kolosvári. Civibus loci praesentibus: aedituo Martino Varga, Stephano Makrai, juratis vero Valentino Makrai, Michaelae Varga, Stephano Dobos, Stephano Melder, Michaelae Nagy, Michaelae Varga, Michaelae Barkó.¹¹

Examinati: De pastore nihil intolerabile, de pastrice autem et rectore multa mala etc.

1680

Die 19. Februarii [1680.] Dánjánini in ministerio reverendi domini Stephani Radnóthfáj.¹²

Ubi bene visum omne negotium.

1682

Anno 1682. die 10. Januarii Visitatio facta Dániánini in ministerio Stephani Radnótfái.¹³

1683

Visitatio facta die 14. Januarii [1683.] Czávásini eo accersiti Dánjánienses in ministerio reverendi domini Petri Vadasdi.¹⁴

1684

Anno 1684. die 15. [Januarii] Visitatio facta Dánjánini in ministerio domini A[lexandri] Bodoki.¹⁵

Ubi multae mala de pastore. Az ecclesia pénzét eltékozlották többire.

1685

1685. 31. Januarii Visitatio facta Dányánini in ministerio reverendi domini Nicolai Váradi, iudex Jakab János, aediles Barkó Mihály, Varga György, jurati Méder István, Varga Márton, Barkó István, Nagy Mihály, Székely István.¹⁶

Pénzek vagyon ft. 30. Borok vagyon urn. 38.

1689

Visitatio facta Dániánini 1689. die 19. Januarii in ministerio reverendi domini Georgii Sz[ent]Páli et rectoratu Stephani Czávási, civibus praesentibus scilicet Michaelae Nagy, Joanne Kis, Joanne Macri, Martino Varga, Michaelae Barkó, Stephano Melder, Nicholao Varga, Stephano Dobos, Stephano Kis et Joanne Jacob.¹⁷

Pénzek, ami vagyon, nemsokára felcirkályák és beszedik magok, azt fogadgyák. A templomon való sok fogyatkozásokat jobbításra fogni meghagytuk.

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 65.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 84.

¹³ KükEhmLvt prot. I/2. 97.

¹⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 106.

¹⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 113.

¹⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 135.

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 156.

1690

Visitatio facta Dánnjádini 1690. die 14. Januarii in ministerio reverendi viri domini Georgii Sz[ent]Páli et rectoris Stephani Csávási, aediles Johannes Kis et Johannes Makri, iudex Paulus Balog, jurati Michael Barkó, Stephanus Dobos, Stephanus Makry etc.¹⁸

Jól felcirkáltuk az ecclesia jövait és találtunk készpénzt ft. 15 dr. 33 és restantiat találtunk ft. 27 dr. 2. Vagyon öt kosár méhek, borok is vagyon 25-öt veder. [160.] Igen serio megporoncsoltuk tizenkét forint bírság alatt, hogy az restantiakat felszegyék és az jelenvaló jókra szorgalmatos gondat viseljenek, el ne tékozológyék. Templom és cinterem körül való sok fogyatkozásokat megépítsék, és azt is megporoncsoltuk, hogy az 1689. esztendőbeli 32 veder bor árráról is adgyon jó számot a hites egyházfi Kis János.

1692

Visitatio facta est Dányánini [1692.], ministro reverendo domino Laurentio Csávási, rectore Stephano Csávási, praesentibus civibus Stephano Méder, Paulo Baló, Michaele Barkó, Nicholao Varga etc.¹⁹

Hic pariter satis probus, et satis diligens expertus est pastor cum suo rectore. Anno 1691 lévén az egyházfia Dobos István és Varga György, lött az eclesia szőlőjében urn. 25, mellyet az falu elkért az egyházfiaktól. Urn. 16 adtak ketteivel, urn. 9 pedig hármával, mely téssen in summa ft. 11. [165.] Az parochialis házakat pedig megjárván, találtuk nagy fogyatkozással, mert az házak dűlőfélben lévén, a kertek mind elvesztek úgy, hogy egy öl tisztességes kertet nem találtunk. Azért imponáltuk az hideg kösségnek, hogy ez 1692. esztendőnek tavaszán megéppítsék, ha az severa animadversio el akarják távoztatni, és Istenhez kegyesebbeknek akarnak találatni.

Az eclesianak ismét valami költsége lévén a falusi embereknel, mellyet eddig is az egyházfiak negligentiajok miatt fel nem szedtek, termináltuk, edgyik részét ezen esztendőben Szent István király napra, más részét szüretre, hogy felszedgyék az egyházfiak, hogy cum tempore el ne veszzen, hanem szaporodgyék az egyház pénze.

1693

Visitatio [1693.] facta Dánnjádini in ministerio Laurentii Csávási et rectore Samuele Tótfalusi, praesentibus civibus Martino Varga, Stephano Melder, Johanne Kis, Paulo Balog, ecclesiastici tam autem a plebejis.²⁰

Pastor, pro quibus factis reprehensus et censurae subjectus, ut noverit in posterum damni suae piaae esse.

1693 ■ december

Anno 1693. die 16. [Decembris] Visitatio facta Dánnjádini in ministerio reverendi viri domini Laurentii Csávási et rectoratu Samuelis Tótfalusi, praesentibus civibus Martino Varga, Stephano Melder et caeteri jurati.²¹

Imponáltuk, hogy az cinterem és parochialis ház körül való fogyatkozásokat megépítsék, ha nem cselekeszik, tizenkét forinttal megbüntettetnek. Az adósságokat felszegyék. Az sacramentomokhoz tartozó abraszt előkeressék.

¹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 159–160.

¹⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 164–165.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 174.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 180.

1696

Visitatio facta Dánnjádini anno 1696. die 18. Januarii in ministerio reverendi viri domini Laurentii Czávási et rectoris domini Martini Nyújtadi, praesentibus civibus

1. Martino Varga, 2. Michaelae Barkó, 3. Johanne Kis, 4. Stephano Székely,
5. Georgyio Balog, 6. Nicolao Varga et caeteris.²²

Deliberatum: Mivel a prédikátor tiszteletes Czávási Lőrincz uram őkegyelme és a scholamester Nújtádi Márton között volt controversia mind az parochialis kertben s mind a cinteremben való gyümölcsfák felől, azért tettünk az egész ecclesiával ilyen megegyezést az praedikátor és scholamester között, hogy a modo in posterum az parochialis kertben levő három nagy szilvafákról fogva az harangláb felé, azhol a régi mester háza helye volt, az alsó diófaig legyen az mester számára való. Az cinteremben is, azmely fejjér gyümölcsöt termő nyári almafa vagy, legyen addig az mester számára való, de úgy, hogy az az almafa, melyet tettünk határnak, az az egy fa legyen közös a prédikátor és mester között, osztozzanak együtt véle. [220.]

Azmely vcszekedések felől pedig őkegyelmek egymás között megbékéllettenek, és mind az ecclesiat, mind azkiket illetett, megkövettenek, és egymást is úgy követték meg, hogy többé azt az egymás között való veszekedést fel ne újítsák.

1698

Eodem anno [1698.] die 10. Januarii Visitatio facta Dánnjádini in ministerio reverendi viri domini Laurentii Czávási et rectoris Andreae Bonyhai, praesentibus civibus:

1. Michaelae Barkó, 2. Stephano Vass, 3. Martino Varga, 4. Paulo Balogh,
5. Johanne Jacob, 6. Johanne Makri, 7. Nicolao Varga.²³

Imponáltuk sub poena ft. 12, hogy intra quindenam az sok fogyatkozásokat a parochia körül megcsinállyák, ha pediglen vakmerőségtől viseltetvén elmulattyák, az büntetésen marad az aki, vakmerőségtől viseltetvén, részit meg nem építené. Erre kezeket is beadák.

1702

Visitatio facta Dányánini in ministerio reverendi viri Laurentii Csávási et rectoratu Stephani Csávási anno 1702. die 7. Februarii, praesentibus civibus ecclesiae Nicolao Varga, Paulo Balog, Michaelae Vas, Michaelae Barkó.²⁴

Reverendus minister et rector bene commendantur. [358.] Mivelhogy a parochialis ház körül sok fogyatkozások vadnak a kertek iránt, azért most poroncsollyuk őkegyelmeknek három forint bírság alatt, hogy Húsvétig minden ember megépítse. Az egyházfiakat is ha ki szidalmazza, nem engedvén nekik, hasonló büntetésben incurrál p. 421.

Deliberatum: Mivel Philep Judith, besenyei Nagy Philep János leánya nem rendes úton és módon köteleztetett házasságra, ugyan most Besenyőben lakó nemzetes Horvát Sámuel uram szolgálához Csató Ferenczhez, mellynek, hogy jobban végére mennyünk, ha rendes úton és módon lett-e, mind a leánytól s mind másoktól hitek szerint s jó lelkiismeret szerint kérdezködünk. A leány, quae habet aetatem, megesküvék előttünk, hogy őneki semmi kedve nem volt arra, hogy ahhoz a legényhez mennyen, hanem erővel vették reá. Tudván azt a [359.] jurisconsultosok reguláját, hogy consensus liber in sponsalibus est forma essentialis conjugii, uti vis et me-

²² KükEhmLvt prot. I/2. 209–220. (rossz számozás)

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 247.

²⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 357–359.

tus maxime adversantur, et talia sponsalia non subsistent, etiam si juramentum intervenerit, tetszett azért nekünk, hogy Philep Juditnak Csató Ferencz hadgyon békét, talál mást is. Hogy valakit érette sanyargassanak, törvéntelenségnek ítéllyük, mind a politiai s mind az ecclesiái törvények szerint. Datum in Visitatione publica in Dánnyád anno 1702. die 6. Februarii per notarium substitutum Samuelem Verestói m[anu propria].

Amelly pénzt kéregetett Dányánban lakó Vas Mihály uram, ugyan az ott való templom épü-
letire, téssen hét forintat – ft. 7, melyet is ugyan az őkegyelme kezénél hagyunk a levelekkel
edgyütt.

1703

*Anno 1703. die 8. Januarii Visitatio facta Dánnyádini sub ministerio reverendi viri domini
Laurentii Czávási et rectoris Stephani Czávási, praesentibus civibus: 1. Nicolao Varga,
2. Paulo Balogh, 3. Michaele Barkó, 4. Michaele Vas, 5. Stephano Vass,
6. Georgio Oláh 7. Stephano Balogh.*²⁵

Imponáltuk őkegyelmeknek, hogy valakik az úrvacsoráját contemnállják és véle élni nem akar-
nak, büntetés alatt megintessenek, hogy vakmerőképpen a szent sacramentomot megh ne vessék.

Ismét azt is imponáltuk őkegyelmeknek, hogy az ecclesia jövedelmét, azmi lészen, megthaka-
rítsák az egyházfiak, és mindenkor annak idejében számot is adgyanak, és ha mi jövedelme lé-
szen az ecclesianak, és [!] közönséges ecclesia szükségére fordítsák.

1711

*Visitatio facta Dánnyánini anno 1711. die 16. Februarii, praesentibus Michaele Varga,
Stephano Iván aedilibus, Stephano Varró judice, Martino Varga juniore, item
Martino Varga seniore, Johanne Balog etc. juratis, tempore reverendi pastoris
Laurentii Csávási, qui optime commendatur.*²⁶

Deliberatum: A dánnyáni templom és parochialis házak mind pusztán lévén, serio impo-
nállya a Szent Visitatio, hogy ebben az esztendőben mind a templom körül a cintrem kerítését,
mind a parochialis házak körül a kerteket megcsinállják, amellyet ha elmulatnának, a jövő vi-
sitáláskor minden kedvezés nélkül 12 forintig megbírságoltatnak. *Vide pagina 357.*

Harkó Ferencz uram 6 forint adóssága Dánnyánban megtiltattatik addig, míg a praedicator
a négy kalongya búza quarta iránt nem contentállya. [422.]

Item a dánnyáni becsületes incolaknak serio poroncsollya a Szent Visitatio, hogy az edgyház-
fiaknak minden ecclesiái közönséges dolgokban illendő engedelmességgel legyenek, különben
aki contumaxnak deprehendáltatik, az edgyházfiak hitek szerint azokat specificálván, három
forintig megbüntettetik. Hasonlóképpen az edgyházfiak ha tisztokban hátra állanak, azon poe-
naban incurrálnak. Per me Andream Felfalusi substitutum notarium mp.

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 371.

²⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 421–422.

1712 ■ március

1712. 2. Martii Visitatio in Dányán, praesentibus Laurentio Csávási parochó, rectore Johanne Kendi, aedili Martino Varga, iudice Johanne Deák, juratis Stephano Balog, Michaelae Varga, Johanne Makrai, iuxta hos Nicolao Varga.²⁷

Examinati: I. De parochó, familia et rectore bene loquatur. II. De plebe etiam nil cornuti. III. De aedificiis deliberatum: Mivelhogy látszik, hogy a cinterem körül valamit építettek, azért az p. 421 letött bírság egészen meg nem vétetődik, mindazáltal, ha mégis másszor is pap, mester háza körül és cinterem körül rés leszén, azon bírság duplummal vétetődik, ft. 24. IV. De salario, multa restantia, fogadgyák, hogy két hétre felszedik. V. De bonis ecclesiae 1. Volt borok egy átalagban, urn. circiter 25, kiárolták, de számot nem vettek, másban volt öt veder, ezt faluért az tiszteknek adták, kétannyt adnak szüretkor.

1712 ■ december

Visitatio in Dányán 1712. 10. Decembris.²⁸

I. Causa Judithae Petri (quae alias Incta p. 460.) contra conjugem vel maritum nobilem Samuelem Balási, nunc absentur. Pro Actrice procurator Paulus Nagy de Szőkefalva dicit quod vir infideliter deservit conjugem, quae quidem ab eo se pure et honeste conservavit. Pro Incto (alias Actor) nunc absens, non admonitus. Deliberatum: Mivelhogy itt Partialis nincs, csak Visitatio, az férje pedig ezelőtt való héderfáji Partialisra citálta volt az feleségét és nem compareált, és ezután is Partialison akarja continuálni causáját, azért az Szent Visitatio itt hozzá nem nyúlhat, halasztja az Partialisra, és ha ott az férje nem keresné az feleségét, az felesége pedig nem szenvedheti, keresse az férjét az maga forumán.

II. Az dányáni ecclesianak tagjai közül hetek hütök után examináltattak: I. De parochó factentur: 1. Az evangéliomot tisztán praedicálja. 2. Caputokat nem olvas köznapokon, egyébiránt hivataljában való eljárásáról és magának s cselédének magaviseléséről szép dicséretet tesznek. II. De rectore: Bene recommendatur in omnibus et ab omnibus. III. De populo: Semmi botránkoztatást nem tudnak.

III. Parochus: I. Admonitus, hogy caputokat olvasson, és az leányokat tanítsa. II. Examinatus de auditoribus: Elég jó commendatitot téssen templomban való járásokról, és az kegyességnek több munkáiról jól téssen bizonytságot. III. Restantiajokat mondgyák pap, mester, hogy ki vagyon. Mind praedicator s mind mester háza körül semmi éppítés nem látszik, noha tavalyi Visitation igen megintettek volt. [476.]

IV. Ecclesia bonumi: Tavalyi Visitatióban az tavalyi bérről adtak számot, hogy volt 25 veder borok, de akkor számot nem tudtak adni, a korcsomárostól számot nem vévén, most felvették. Téssen az árra ft. 16, egyet az korcsomárosnak hagyván, az ecclesianak maradt ft. 15, az égettbor árával edgyött 92. Kis Mihály, az egyházfi, számot ad kétszeri Visitationa hat forintról, amely acceptáltatik, az 9 forintya rajta marad, azmelyről jövőndő Visitationa tartozzék számot adni. Volt más öt veder, azmellyért tízet adtak, erről számot adnak, hogy az harangláb zsendelyezésére és az templom foldozására költötték, mely acceptáltatik. Vagyon most hét veder borok, melyet a hat forintnak hármával vettek ezen Visitationa. Ezen esztendőben termett 25 ve-

²⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 457.

²⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 475–477.

der borok, melyet eladtak Sz[ent]Királyi Sámuel Deák uramnak, tekintetes Gyulai László uram praefectussának ft. 9, hitelben. Még odavan az ára. Nem tölt ki 47 dr.

Mivelhogy az egyházfiak az tavalyi admonitionak sem engedelmeskedtek egészen, mert az praedicator és mester kertét meg nem építették, és egyebeket is, noha bőséges erdekék lévén, jó módgyak volt volna benne, fizetéseket is be nem szolgáltatták, az bor árráról való számadáshoz is jól hozzá nem készültek, noha mostani tiszteletes esperestünktől is ennek előtte cursusban erőssen megintettettek, tetszett azért a Szent Visitationak, hogy most az egyházfiak megbüntettessenek három-három forintokig. *Solverunt ft. 4.* Jövendő Visitationa pedig, ha mident jól meg nem építettnek, duplummal büntettetnek.

Ez az Visitatio lött az praedicator előtt, tiszteletes Csávási Lőrincz uram előtt és a mester előtt Kendi János uram előtt. Az ecclesiából jelen volt az két egyházfi: nemes Kis Mihály és Varga Márton, hűtös emberek: Varga Miklós, Balog István, Makri János, Deák János (falusbíró), Varga Mihály.

Tiszteletes Csávási Lőrincz uram pört indított volt küüllővári Partialisban (p. 468.), most pedig egybenbékélnek, az menyecske melléje áll a férjének és így deponálják őkegyelmek causasokat. Deliberatum: Megengedtetik az megedgyezés ilyen conditioval: 1. Hogy az menyecsket ne akadályoztassák őkegyelmek, hanem az veje, azhová el akarja [477.] vinni az feleségét, elvhesse, azhol jobbnak ítéli lakását. 2. Javait is (ha mie van) a vejinek őkegyelmének, minden zúgolódás nélkül kiadgyák. 3. Hogy ezután a háboroságra és házasságbontogatásra edgyik fél is okot ne szolgáltasson, melyet ha melyik fél meg nem állana, hanem veszekedést, minekünk is bajt szerzene, comperta rei veritate, primum et ante omnia 12 forintokig megbüntettetik, melyre mind az két fél magát kézbeadással előttünk obligálá.

Az fellyebb említett 7 veder bornak az 4 vedre acceptáltatik, hogy elkölt az asztalra, az 3 vederől számot kell adni az egyházfiaknak.

1713

Visitatio 1713. 8. Decembris in Dányán. Jelen voltak a praedicator tiszteletes Csávási Lőrincz uram, mester Kendi, egyházfiak Balog János, Fori Sámuel, hallgatók Makri János, Varga Márton, Balog István, Deák János, Martonos Mihály.²⁹

Az praedicatorról és mesterről mindenekben tisztességes és böcsölletes bizonságot téznek. Az praedicator az hallgatókról jó bizonságot téznek [!], az mester is. Fizetése iránt panasz van, hogy tekintetes Gyulai uram és Antos uram kivált, quartas földekből ki nem adták az quartat. Az egyházfiak az oláhoktól a quartat be nem szedték. Az fát be nem szolgáltatták.

Jelenvaló pénze az ecclesianak van ft. 1., adósságban ft. 1. Bora urn. 24. Kis Mihály az 9 forintból befizetett 2 forintot, van nálla ft. 7. Az Sámuel Deáktól jött ft. 8 (vide visitatio 1712 p. 476.) is nálla van. Varga Mihály 1 vederrel adós maratt, kettőt ad érette. Az 3 veder bornak az ára is oda van (vide p. 477.). [4.]

Deliberatum 1. Az tavalyi egyházfi, Kis Mihály, tavalyi Visitation adós maradt az kikorcsmárlott bor árrában ft. 9, ebből szüretkor befizetett ft. 2., restál nálla még ft. 7. Effélet Sámuel Deáktól is az bor árrát, ft. 8 kezébe vötte (vide p. 476.), melyeket eddig az mostani egyházfiak kezébe kellett volna adni, de hogy eddig elmulatták, most annyi éró marháját hajtsák el s harmadnapra, ha ki nem váltja, böcsöltelessék el az mostani egyházfiak.

Az tavalyi 7 veder borról maradt 3 veder bort az tavalyi két egyházfiak most mindgyárt kifizessék, kupáját [dr.] 9, azmely téssen ft. 2,16. Sok reménkedésekre engedtetik, hogy az jövő szü-

²⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 3–4.

retre érdekével edgyött (ha addig be nem adnák) befizessék mind az 3 rendbelit, ha akkor nem cselekednék, mindgyárt böcsöltessék a marháját az egyházfiak.

Deliberatum 2.: Mivelhogy a mostani egyházfiak is az ecclesia adósságát fel nem szedték, kezekben forgott ecclesia bonumiról rendes számadással lajstromot hitelesen s értelmesen nem csináltak, az oláhoktól a quartat be nem vödtek, az cintermet is mindenőtt jól meg nem csinálták, ezekért megbüntettetnek 3–3 forintokig, az papnak s mesternek is restantiajokat be nem szolgáltaták.

Visitatoria költ bor urn. 2,3.

1714

*A dánnyáni reformata ekklézsia jovai.*³⁰

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember edgy kalangya búzát, edgy-edgy veder mustot, edgy-edgy kalangya zabot, edgy-edgy szekér fát, mellynek harmada a mesteré. Ha kinek búzája nem terem, edgy-edgy véka búzát, ha kinek zabja nincs, amint a zab jár, ha kinek mustya nincsen, amint a must váluján indul, aszerént adgya az árrát meg. 2. Mindenféle gabonának s mustnak a quartáját. 3. Copulatioért az idegentől ft. 1, az helybelitől dr. 25 vagy edgy szekér fa. 4. Temetési praedicatioért ft. 1. 5. Keresztelésért tyúk s kenyér. 5. [!] *Négy köből búzát kétszeri szántásban elvetnek.*

Mester fizetése: 1. Minden házas ember edgy-edgy kalangya búzát, edgy-edgy kalangya zabot, edgy-edgy veder mustot, edgy-edgy kenyeret.

Praedicatori örökségek: 1. Az alsó fordulóra vagyon edgy *tizenhat vékás* föld a malomnál, amellynek szomszédgya Kis István földé, alóll pedig a patak. *Tizenhat nincs.* 2. Kaszálórét vagyon nr. 3. Edgyik az alsó fordulóban a Kis Réten, mellynek fellyül való szomszédgya tekintetes nemzetes Gyulai László uram kaszálója, alóll való szomszédgya tekintetes nemzetes Antos Máthé uram kaszálója. A második vagyon a felső fordulóban a Kákában, amellynek felső szomszédgya a falu közönséges kaszáló réti, alóll való szomszédgya a patak. Az harmadik vagyon a felső fordulóban a Kis hídnál a Kapun belóll, a két patak között, ország úttya a közepin.³¹ 3. Vagyon edgy szőlő pusztájában az Él hegyben a csávási útban, szomszédgya fellyül Déák István, alóll Apaffi rész, Dobos István colálta. 4. Vagyon edgy erdő nem messze a falu felett, a szőlők mellett Csere oldal nevű helyen Harangláb felé. *Vagyon egy kenderföld a Kákában, vicinussa alól a Gyulai László uram réttye, fellyül Antos Máthé uram. Item a felső fordulóra eljáróban, vicinussi Barkó Mihályné, alól Vas Istvánné, metr. 10.*

Ekklézsia jovai: 1. Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, másik kisebb. 2. Edgy ezüst, egészen aranyas pohár. 3. Edgy ezüst aranyas tánnyéracska. 4. Edgy ejteles önnkanna. 5. Edgy sárgás báldog-tánnyé. 6. Abrosz nr. 3. Edgy a ládában, kettő a templomban, mind parasztak. *Nota bene: Fél-ejteles keresztelő önnkanna.* [19.] 7. Keszkenő nr. 2. Edgyik elegyes selyemmel varrott, a másik a két végin csipkés. 8. Edgy szőlő külső hegyben, a Vápában, amellynek alóll való szomszédgya Méder Márton, most pengig Bartalyus Mihály,³² fellyül Varga Miklós.

Nemzetes Antos Máthé uram istenes indulattyából conferált az dánnyáni ecclesianak edgynehány renddel virággal varrott török varrásos abroszt. Ismét edgy sokféle selyemmel török varrásos nagy keszenőt. Item egy chorusra való recés kendőt. Az ecclesia falu földéből szakasztott egy darab fundust

³⁰ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

³¹ Az utolsó hét szót kihúzták, és följé írták: *a patakon túl.*

³² Az utolsó négy szót kihúzták, és följé írták: *Harkó rész.*

az alsó faluvégén, mellyet adott néhai Szabó Mihálynak *ea conditione*, hogy egyéb portioja elengedtetvén, tartozzék róla két-két máriást adni. Ennek a háznak béri már 10 sustákra nevededett.³³

A faluderekban vagyon más ház *ecclesia fundusán*, *vicinusa* napkelet felől a patak, napnyugotról tekintetes nemzetes Gyulai László uram jobbágya házhelye. Ennek egy forint a taxaja.³⁴ Ennek két márvás a taxaja. Timpan Kosztin kezességére adott az *ecclesia* bort Gyulai úrnak, 10 forintot térszen. Adósság pénze vagyon az *ecclesianak* ft. 52 dr. 96. Bora vagyon urn. 17.³⁵

Vagyon az *ecclesianak* egy szőlője a Juhkosár alatt. *Vicinusa* a napkelet felől Harkó rész, napnyugot felől Gyulai rész.

A praedikállószeiken három sing kétszer ványolt két posztó, mellyet adott Simonné. Tekintetes Komáromi Lajosné asszonyom adott az eklézsiának egy székfiummal varrott potyolat keszkenőt, mellyen vadnak nyolc virágok.

1715

*Visitatio in ecclesia reformata Dányániensi anno 1715. die 24. Januarii, jelen volt a praedikátor tiszteletes Csávási Lőrincz uram és a mestere Kendi Mihály atyánkfia, más részről pedig a hallgatók, nemzetes Antos Máthé uram, egyházfiak Kis Mihály és Iván István, Balog István, Varga István, Varga Márton, Mocsi János.*³⁶

A praedikátor felől mixtim, némelyekben jót, némelyekben fogyatkozást. A mester felől dicséretesen emlékeznek. A praedikátort meg nem marasztották. A mestert marasztották. A praedikátor hallgatói közül Nagy István felől referállya, hogy 3 esztendeje miolta úrvacsorájával nem él. Praedikátor uramnak vagyon hátra búza, must és fabéli restantiaja. Úgy a mesternek is. Kivált Vojna Ferencz kenyeret nem akar adni. Vadnak a praedikátor háza körül holmi romladozások. Az scholaház körül is. Vagyon ilyen panaszak is, hogy az szőlő alatt az lakosok mustya adósságba elszedetvén, béreket ezíránt a mustból hallgatóik ki nem szolgáltatтыák. [24.] *Deliberatum*: Serio intettetik az *ecclesia*, hogy a praedikátor és mester mindennemű bérít hallogatás nélkül annak idejében beszoáltassa, úgy az parochia és scholaház körül levő minden romladozásokat restaurállya, külömben irremissibiliter megbüntettetik. *Deliberatum* 2.: Nagy István admoneáltatik, hogy úrvacsorájával élylen, secus excommunicáltatik.

1716

*Visitatio facta die 4. Decembris anno 1716. in ecclesia reformata Dányaiensi, praesentibus reverendo domino Jacobo Berzétei, ministro ecclesiae et rectore Esaia Sz[ent]Miklósi, nec non nobili generoso Mathaeo Antos supremo curatore, Johanne Varga, Martino Székely aedituis, Martino Varga curatore secundario, Johanne Deák, Stephano Barkó etiam aliis praesentibus etc.*³⁷

Reverendus dominus minister ab auditoribus suis laudabiliter commendatur, rector etiam de moribus et vita, nisi de puerorum institutione, ea quod legere insuficiens sit, apud nos in his defertur.

³³ Az egész bekezdés ki van húzva.

³⁴ Az előbbi mondat ki van húzva.

³⁵ Az egész bekezdés ki van húzva.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 23–24.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 40.

Az praedikátor és mester háza körül való kertek rosszak sok helyen és a ministernek csűriben zabjában kár lett. A mester kamarája, padlása leszakadólág és háza is fedetlen. A kerti penig tellyességgel rossz a mesternek. Az isteni szolgálatban, nyárban kivált, és néha máskor is, resztessek. A zabbeli fizetés iránt panasz vagyon. A cinteremnek kerte is rossz néhol. Az ecclesia erdejét meg kell tiltani. Egyházfiat is nem tettek, hanem csak most, és a ruinak pap, mester háza körül és egyéb fogyatkozások annak imputáltak.

Deliberatum: Az ecclesiában is vagyon vétek, mert meg nem büntette azt, kit egyházfiúvá választott és nem subleválta, úgymint Varga Jánost. Mindazáltal, minthogy contumaciter magát a választott egyházfi opponálta és nem subleválta, s amiatt vagynak mind építésekben s mind fizetéseknek bészolgáltatásában való fogyatkozások, méltó volna ugyan ez egyházfi az három forint büntetésre, mindazonáltal csak egy forintra büntettetik, és ami kárt vallott a dominus minister, azt is fizesse meg. Most penig serio imponáltatik az egyházfinak, hogy a kerteket, a cinterem, pap és mester háza körül megépíttessék, a csűr körül is. A mester kamarája padlását megcsináltassák, az házát megfedessék, és ami fizetések még hátra vagyon ökegyelmeknek, bészolgáltatásák, s mindezeket karácsonig végbevitessék, mivel Visitatio után is megbüntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint. Az isteni szolgálatban is legyenek buzgóbbak, büntetés alatt imponáltatik az ecclesiabeliek[nek].

Deliberatum 2. Az ecclesia erdeje megtiltatik sub poena ft. 12. Se az ecclesia onnan ezután fát ne vigyen még a praedikátornak és mesternek is, annál inkább más valaki, arra penig az erdőre vigyázzanak az egyházfiak, mivel ha kár leszen benne, ők büntettetnek érte.

1720

Visitatio celebrata in nomine Domini anno Jesu Salutis 1720. die 10. Decembris in ecclesia reformata Dányányiensi, loci ministro Davide reverendo Musnai et rectore scholae Johanne Szolokmai, aedituis Michaele Varga et Francisco Szathmári et praesentibus ejusdem loci concivibus Samuele Török et Martino Varga et Stephano Cádár et Johanne Varga.³⁸

A templom harangja

Auditores examinati de functione et moribus loci ministri. Accusatur minister, hogy sokszor mulattya el a vasárnapi cultust estvéként és caputokat nem olvass.

Loci minister examinatus de auditorum vita et moribus et diligentia. Refert, hogy a hallgatók restek igen az isteni szolgálatban, mind vasárnap, mind hétköznap, kivált mikor borok vagyon, az borért igen negligálnak.

Török Sámuelre egy asszony, Szabó Istvánné, megterhesdvén, relictaja reákiáltott. Auditores inobedientes refragarii monitis et non fructificantes ad auditum Verbi Dei. A restantiajok mind papnak, mind mesternek restál, úgy búza és must bérek administratiojában nagy fogyatkozás vagyon. A templom, romladozási miatt, csaknem a gyülekezet nyakában hull, úgy a praedikátor háza körül, kiváltképpen az épületekben s kertekben nagy romlás vagyon, mely miatt veteményben és búzában az minister sok kárt vallott. A praedikátor

³⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 69–70.

fizetésében, kivált a szántás iránt, defalcálódott és nem vitte végben az ecclesia akképpen, amint a praedikátor idejövetelekor ígérte. Az oláhok a quartat mindenkiben eltartották és úgy, mint eddig szokásban volt, ez idén nem administrálták.

SzentKirályi uram is a quartat a quartas földekből eltartotta és, ami nagyobb, se papnak, se mesternek bért nem akar adni. Barta András semmiből nem akar papnak s mesternek fizetni, sőt a papnét sok mocskos szókkal illette, úgy a papot is. Gyulai Lászlóné asszonyom a quartas helyekről nem akarja a quartat administrálni.

Deliberatum: Minthogy Szolokmai János dánnyáni scholamester, a királyfalvi Partialis censurajat posthabeálván, continuállya feleségével való rossz, kegyetlen életét, ok nélkül szidalmazza s rongállya erőtelenségéért, holott abban is feleségét excessivus rabotasságával maga ejtette. Azért a Szent Visitatio de facto Szolokmait bursalis poenával megbünteti hoc addito, hogy ha mostani gravis censuraja és mulctaja után gyakorlott házsártos erkölcsétől nem supersedeál, a mesterségből kivettetik és proscibáltatik.

1. Deliberatum: Praedikátor Musnai atyánkfia admoneáltatik, hogy a vasárnapi estvéli cultust, praedikállást el ne mulassa, caputot olvasson és a parochialis ház körül ne rontson, az gyümölcsfákat ne vagdallya.

2do Minthogy az templom felette igen megromladozott és a parochialis ház körül való kertek, cintirim megromladozott, azért az Szent Visitatio serio admoneállyá az ecclesiat, hogy a templomot megépítse, a kerteket restaurállyá, az isteni tiszteletben legyenek buzgók, serények, és mindőn az Isten beszédéből megintettetnek, legyenek engedelmesek. [70.]

Az ecclesianak vagyon készpénze ft. 13 dr. 44. Adósságban van bor árarában Antos uramnál ft. 7, azon kívül vagyon az ecclesianál kiadva ft. 15 dr. 2. Volt 16 veder bora az ecclesianak. Annak még künn az árra.

II. Deliberatum: Végeztetett, hogy az ecclesia, azmelly szántást, 4 köből vetést ígért az praedikátornak idejövetelekor, praestállyá ezután és mindennemű béreket papnak, mesternek minden fogyatkozás nélkül bészolgáltatassák és, minthogy az kert nem léte miatt a praedikátor veteményében kárt vallott, azért az ecclesia fizesse meg. 2-do. Török Sámuel pedig magát az infamiából expurgállyá, alioquin az ecclesiaban nem patiáltatik. 3-tio. SzentKirályi uram is serio admoneáltatik, hogy az articulus szerént bért az papnak fizessen és, minthogy quartas földeket mivel, mindenből a quartat is administrállyá, külömben őkegyelme ellen articulariter procedálunk. 4-to. Minthogy az oláhok az quartat eltartották, azért articulariter büntettessenek és imposterum admoneáltattak serio, hogy ezután plene et integre administrállyák.

III. Deliberatum: Minthogy az egyházfiak restesek voltak és mind az bér bészolgáltatásában, mind a ruinaknak restauráltatásokban nem keménykedtenek, azért az nemes vármegye constitutioja szerént az tavalyi egyházfiak megbüntettetnek.

2do Az adósságot, ahol veszendő helyen vagyon az adósság, szorgalmatossan felszedgyék és hasznos helyre elocállyák, az hasznos helyen valónak interessét pedig szorgalmatossan bészolgáltatassák, úgy a korcsoma dolgát rendben vegyék és a jövedelmet megtakarítsák.

1722

*Visitatio in ecclesia reformata Dánnyániensi celebrata anno 1722. die 17. Januarii, praesentibus reverendo parcho Michaelae Szabadszállási, scholae rectore Johanne Szolokmai, aedituo Francisco Szakmári, incolis Samuele Török, Michaelae Varga, Johanne Varga, Johanne Méder etc.*³⁹

Auditores de suo pastore optima quaeque referunt. Kerekes Péter feleségével edgyütt nem lakik. Egy Borka nevű asszony úgy lakik, hogy nem tudatik, ha férje vagyon-e, vagy nincs. György nevű egy embernek, úgy hallatik, hogy felesége volna.

A praedicator s mester mustbéli fizetését háztúl adgyák ki. A parochia körül rossz kertek vadnak, az mester háza körül is, a kamara nem jó. A parochus és mester gyümölcsösének határa bizontalan. Most semmi jövedelme az ecclesianak nincsen. Nincsen korcsomája is Szent Márton napjátúl fogva Karácsonyig. Dánnyáni akkori praedicator Musnai Dávid atyánkfia az cintetrem körül az kertetket pusztította és a gyümölcsfákat kivagdalta, melly kárt külső emberek becsültek 15 forintokra.

1. Deliberatum: Kerekes Péter, Borka nevű asszony és György nevű egy férjfiú intettetnek az Szent Visitatiótúl, hogy magokat igazítsák, külömben az ecclesia őket ne patíállya.

2. Deliberatum: Imponáltatik serio az Szent Visitatiótúl az ecclesianak, hogy a korcsoma dolgát Szent Márton napjátúl fogva Karácsonyig felállítsa, ha az ecclesianak bora lészen, azt, ha pedig nem, pénzen vőtt bort korcsomároltatván. Végeztetett ez is, hogy az praedicator és mester mustbéli fizetését ne háztúl, hanem az szőlő alatt adgyák ki. A templomot megépítsék, az cimiterium körül lévő rossz kertetket, úgy az parochia és mester háza körül lévő minden ruínakat reparáltassák az egyházfiak, külömben más visitatioi alkalmatossággal az ecclesia és egyházfiak megbüntettetnek.

1723

*Visitatio habita in ecclesia reformata Dánnyániensi anno 1723. die 16. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro domino Michaelae Szabadszállási, rectore scholae Johanne Szolokmai, incolis Samuele Török curatore, Stephano Csejdi, Johanne Varga, Francisco Szathmári et aliis aliquot.*⁴⁰

Auditores examinati, de reverendo pastore bene reminiscuntur. A mesterné a papnét nyilvánvaló kurvának mondotta. Asztalos János is feleségét nyilvánvaló kurvának, Babos kurvájának mondotta. Soós Mihályné iffjú legénnyel elszőkött, férje lévén, itt lappang. Vas Mihálynét más kurvázta. A mester, részeg lévén, rútt, trágár szitkokkal szitkozódott, a pizstolya vele lévén, a papnét kurvázta. A pap s mester között nagy veszekedés vagyon.

1. Deliberatum: Minthogy a pap s mester között rútt veszekedés, verekedés s egyéb mocskolódás suborálódott, úgy a papné s mesterné között is, causajok a jövő Partialisra rejciáltatik, akkorra mindenik fél maga ügye iránt inquiráltatván és jó készülettel ott megjelenvén, judiciumot vészen. 2. Deliberatum: Soós Mihályné, constál, hogy iffjú legénnyel szökött el, az ecclesia ne szenvedgye el, hanem tisztetek előtt igazítsa dolgát s kövessen ecclesiát. Asztalos János is, feleségét kurvázván, tisztítsa házát az infamia alól, külömben az ecclesia ne patíállya. Úgy Vas Mihályné is expurgállya magát a mocsoktól, külömben azt se szenvedgye el az ecclesia.

³⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 104.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 130.

1724

*Visitatio cum bono Deo peracta in ecclesia reformata Dánnyániensi anno 1724. die 31. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo pastore domino Michaelae Szabadszállási et scholae rectore Francisco Vásárhelyi, ab altera incolis Samuele Török, Michaelae Varga, Johanno Méder, Johanne Asztalos et aliis.*⁴¹

A reverendus minister jól recommendáltatik. A gyümölcsfák iránt pap s mester között villongás vagyon, talám az szék felett is a templomban. Török Sámuel parázñasággal vádoltatik. Asztalos János feleségétől külön lakik. Reverendus minister examinatus de auditoribus, refert: Asztalos János úrvacsorájával nem él. Quartajokat papnak s mesternek egyszersmind be nem hozták, úgy a béreket is. A mester asztagját meg nem fedik.

A sárosi filialis ecclesia az praedicatornak nem fizet. [153.] Pénze vagyon az ecclesianak ft. nr. 10. Bora vagyon azon ecclesianak urn. nr. 10.

1. Deliberatum: Török Sámuel parázñasággal vádoltatván, Asztalos Jánosnak is felesége iránt nagy gyanósága lévén, mindketten pecsétet váltsanak és eskessenek, Török Sámuel maga tisztasága felől, Asztalos János pedig gyanós felesége ellen.

2. Deliberatum: A tavalyi egyházfiakat inti az Szent Visitatio, praedicator és mester mindenmű restantiajokat Partialisig beszolgáltatassák, külömben a büntetést nem kerülük el. Az ecclesia is intettetik azon Szent Visitatiótól, hogy a papnak járandó quartat, úgy a bért is a papnak s mesternek egy nap szolgáltatassák be az nemes vármegye constitutioja szerint, külömben más Visitation büntetés esik rajta. A mester asztagját is azon ecclesia tartozik megfedni.

3. Dányánban lakó Asztalos János apprehendálván Dányánban olyan fundusokat, melyekről ab antiquo quartat adtanak, azért ökegyelmét is inti az Szent Visitatio, azon fundusokról a quartat a papnak kiadgya, alioquin ország törvénye szerint procedáltatik ellene. Hasonlóképpen Vas Mihály is.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Dánnyániensi anno 1725. die 1. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo ministro Michaelae SzabadSzállási, rectore scholae Francisco Vásárhelyi, ab altera Samuele Török, Johanne Méder aedituo, Stephano Csejdi, Andrea Barta et aliis aliquot.*⁴²

Auditores de pastore suo bene reminiscuntur. A mester takarodót nem harangoz. Vajda Mihály felesége férjét elhagyta. Az egyházfiat Asztalos Jánosné és Vas Ferenczné becstelenítette. Asztalos János templomot nem gyakorollya. Csejdi István a mesterre invehált azért, hogy a bérnek meg nem adásáért zálogját vették az egyházfiak. Török Sámuel, régtől fogva megintettetvén ez iránt, mégis magát az infamiától nem expurgálta. Özvegyemberek fát fizetni nem akarnak. Barkó Mihály 3 esztendőttől fogva fával adós. Halotti praedicállásért, keresztelésért huzakodva fizetnek, ha mit fizetnek is. A scholaház körül a házban befoly a víz. A ház fedele nem jó. A mester asztagát meg sem fedték. A sárosiaknál a reverendus minister harmadidőre 3 forintya, tavalyi s ez idei búzája restál metr. 10.

Tóth Andrásné Méder Jánosnét kurvázta, mivel maga a férje Tóth András mondotta volna, hogy úgy szereti Méder Jánosnét, mint a kenyeret.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/2. 152–153.

⁴² KükEhmLvt prot. II/2. 174–175.

Pénz adóssága az ecclesianak vagyon ft. 10. Búzája azon ecclesianak szemül cub. 1. Vetése metr. 8. Csávási Lőrincz uram relictaja kínállya az ecclesiát contractus szerint a kezénél lévő szőlővel. Asztalos János quartat nem ád. [175.]

Deliberatum [1.]: Török Sámuel egynehányszori admonitioi után újjobban intetik a Szent Visitatiótul, magát az infamia alól az következő Partialisig expurgállya oda relatoriaját elhözvén, külömben excommunicáltatik. Úgy Tóth András és Méder Jánosné, tisztátalansággal vádoltatván, magokat az infamia alól tisztítsák, külömben az ecclesia ne szenvedgye el. Vajda Mihály is admoneáltatik, feleségét keresse, másként az ecclesiában nem patiáltatik.

Deliberatum [2.]: Asztalos János olyan fundusokat bírván per concambium, melyekről ab antiquo quartáztanak, minthogy az tavalyi deliberatumunkban is erről admoneáltatott, azért, hogy a quartat bé nem szolgáltatva, a nemes vármegye végeztése szerint büntettetik. Minthogy pedig a templumot nem gyakorollya, erről tavaly is lévén admonitioja, most is ex superabundanti intetik, templomba bérjárjon, úrvacsorájával éllyen, alioquin excommunicáltatik. Vas Ferencznét is inti az Szent Visitatio, az egyházfiat ne becstelenítse, külömben megbüntettetik.

Deliberatum [3.]: A tavalyi egyházfiak pap s mester fa restantiajokat bé nem szolgáltatván, a scholaházat meg nem fedetvén, az csúrt is hasonlóképpen, hogy tisztékben illy restesen jártak el, ezért a nemes vármegye végeztése szerint muláltatnak. Intetnek insuper, hogy az őkegyelmek minden restantiait beszolgáltatassák. Parochia és scholaház körül levő minden romlásokat megújítassanak, külömben másszor duplummal büntettetnek.

Deliberatum [4.]: A praedicator halott felett praedicálni és keresztelni ne tartozzék addig praeter aliquem casum, míg meg nem fizetnek érte, a mester pedig szombati és takarodóra való harangozásokat el ne mulasson.

Deliberatum [5.]: A szőlőt, mellyel Csávási Lőrincz uram relictaja kínállya iteratis vicibus az ecclesiát, váltsa kezéhez az ecclesia azt, tudniillik a részét, melly ab antiquo ecclesiáé volt, mellyet el sem adhatott volna, megfizetvén igaz becsü szerint a szőlőnek építésében való munkát.

Deliberatum [6.]: Varga István, Sövényfalván lakó, megmátkásodván Barabás Ersókkal maga szája vallásából az asszonynak, ha szintén attestatiót hozna is maga igazításában, mit használna a más félnek, gyaníttya a Szent Visitatio, hogy ez asszonynak férje vagyon, mellyhez képest, minthogy külömben is az illyen gyanós személyt a praedicator meg nem eskethetné, erre nézve a Szent Visitatio Varga Istvánt mátkaságbeli kötelességétől liberállya, ad secunda vota transmitállya, amazt pedig, ha férje volna is, ligaba veti. Minthogy pedig az asszony e férjfiat defraudálta, minden költségét, fáradságát, a férjfiúét tudniillik, adjudicállya a Szent Visitatio, hogy azt supportállya az asszony, még az elválásnak onusát is.

1726

Visitatio in ecclesia reformata Dánnyániensi anno 1726. die 19. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Michaelae SzabadSzállási, ludimagistro Stephano Kállai, ab altera incolis Stephano Csejdi, Francisco Török, Johanne Méder, Stephano Kádár et aliis aliquot.⁴³

De pastore auditores nihil talis mali. Reverendus pastor de auditoribus: Fa restantiaja vagyon őkegyelmének, karácsonyig egyátallában nem akarván az őkegyelme fáját beszolgáltatni. A parochia körül a kert nem jó, az út felől az ház fedele is a kamara felől megromlott, a cimiterium körül az új kertek lézsátlanok. Adósságpénze az ecclesianak vagyon ft. 9, dr. 60. Bora vagyon

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 8.

azon ecclesianak urn. 16. Búzája in gelimis 20. Szemül búzája metr. 4. Grávyly Sigmond uram-nál az ecclesianak vagyon 7 forint adóssága, bor ára.

Deliberatum: A tavalyi egyházfiak megérdemlenék a büntetést azért, hogy az reverendus parochus fa restantiaját be nem szolgáltatták, cimiterium, parochia és schola körül levő romlásokat nem restauráltatták, ezt mindazáltal most az egyszer leengedvén, a Szent Visitatio, attól intettet-tek, hogy a restantiaikat beszolgáltassák. Az jelenvaló egyházfiak pedig az cimiterium, parochia és schola körül lévő minden ruínakat restauráltassanak, ha a büntetést elkerülni akarják.

1727

Visitatio in ecclesia reformata Dánnyániensi anno 1727. die 1. Februarii cum bono Deo peracta, finita, praesentibus ab una par[45.]te reverendo loci ministro Michaelae SzabadSzállási, ludimagistro Stephano Kállai, ab altera Samuele Török, Michaelae Varga, Joanne Varga, Stephano Varga, Michaelae Varga et aliis aliquot.⁴⁴

A reverendus parochus a mesterével háborog. A mester néha ittason jár utcákon. A mester fia gyakran tilalmasokat ront. Vas Istvánt szidalmazta, hogy ő pásztor lévén, az törökűzán szekérrel általment, meg is ütötte az ostorral Vas Istvánt. Grávyly uramnak nem kicsiny panaszja vagyon a praedikátor ellen. A mesternek fa restantiai vagynak, az schola körül rossz kertek vagynak, az kamara oldalán is nagy rés vagyon, úgy a parochialis ház körül is nem jó a kamara oldala. A mester iránt gyanúság vagyon, hogy praedicator szekerét az kastól fia megfosztotta volna. Úgy egy kosár méhnek ellopása iránt is. Továbbá, hogy Grávyly uram récéjét is fia ellopta volna. Kotsis János szidalmazta az egyházfiát.

Deliberatum [1.]: Tiszteletes dánnyáni praedicator SzabadSzállási uram néminemű asperitással viselvén magát Grávyly Sigmond uramhoz, mint az ecclesiában főebb auditorához mind szavai s mind egy egyéb alkalmatlan magaviselése iránt, ezért inti őkegyelmét az Szent Visitatio, ettől s egyéb efféléktől őkegyelme abstineálván, amiben illő magát alkalmaztassa, auditorát is, ki-vált Grávyly uramat őkegyelmét ne injuriálly, különben másszor keményebb censuraja leszen.

Deliberatum [2.]: Praedicator SzabadSzállási Mihály atyáncfiának udvaráról gonoszul elvesztett holmi portékák iránt őkegyelmének gyanúsága lévén Kállai István ellen (nem is ok nélkül, mivel másszor is fértének hozzá ilyen vádok), szabad legyen őkegyelmének SzabadSzállási Mihály atyáncfiának per inquisitionem investigálni ezen dolgot. Ha pedig ezt elmulatná, severe et serio inti mégis ex superabundanti Kállai István dánnyáni mestert a csapai Partialis Gyűlésben lopogatási iránt ellene, s fia [ellen] tött deliberatum szerint magára vigyázzon, mert ha legkissebb ilyen színű lopásbeli dologban impingál is maga vagy házanépe, in perpetuum ab officio amoveáltatik. Hogy pedig Kállai István részegeskedéssel adattatott ki, Asztalos János nevű auditora házára menvén, őkegyelmét szidalmazta, illetlenül tractálta holmi bériért, mellyet egyházfira kellett volna bízni, praedikátorát is hallgatói előtt s hallgatóit praedikátorok előtt szokta traducálni, mindezekért 3 forinttal büntetetik. Annakfelette inttetetik, magát az szent ministeriumi functiohoz, amint illik, úgy conformálly, alioquin másszor sokkal keményebb censuraja leszen.

Deliberatum [3.]: Az egyházfiak restantiaikat hagyván, az parochia és schola körül levő romlásokat is meg nem újjíttarván, méltók volnának az büntetésre, mellyet most a Szent Visitatio remittálván, inti azon egyházfiakat, tisztekben szorgalmatosan eljárjanak, az romlásokat meg-építtessék, ecclesia adósságát jó rendbe vegyék, interesit felszedgyék, egyébaránt másszor az büntetést el nem kerülük. [46.]

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 44–46.

Adósságpénze az ekkleziának vagyon ft. 8, Grávyly Sigmond uramnál pedig vagyon e kívül Antos uramtól őkegyelmére szállott adósság ft. 7. Bora azon ecclesianak vagyon urn. 62 – hatvankettő, búzája vagyon metr. 6 s fél.

1728 ■ január

Visitatio Sancta celebratur per gratiam Dei Dánjánini anno 1728. die 18. Januarii, praesentibus ab una parte [52.] reverendo domino Johanne Vállji ministro ecclesiae, Sigmundo Gráullj, Samuele Török, Michaele Varga, Francisco Vas etc.⁴⁵

Reverendus minister, ut fertur, bene functus est officio. A mestert nem marasztotta az ecclesia hac ratione, mert nem alkuszik jól a praedikátorral és egyéb fogatkozások is vadnak benne. Sokszor mulattya el az isteni szolgálatot, sok illetlen szókat szólott, tudniillik, hogy soha többé nem lakik mesterségen, a felesége jószágában hazamégyen.

Fabéli restantia mindkét részről vagyon, a mesternek kenyérbéli restantiaja is vagyon. Vállskin Jakab a quartat ki nem adta, nem is akarja. Vagyon az ecclesianak adósságpénze ft. 19 dr. 10. De praesenti vagyon az ecclesianak bora urn. 65.

Deliberatum [1.]: Minthogy Kállai István, a dánnyáni scholamester, eleitől fogva tett sok admonitiojt a Szent Partialisnak és a Szent Visitationak nem becsüllötte, s magát meg nem jobbította, tetszett a Szent Visitationak, hogy ezen őkegyelme dolga a Szent Partialisig pendulumban légyen, az ekkleziá pedig más mesterről provideálljon.

Deliberatum [2.]: Mivel a tavallyi egyházfiak a tavallyi restantiakat, fa- és harangozókenyérbelieket, be nem szolgáltatták, noha érdemesek volnának büntetésre, most mindazonáltal a Visitatio elengedi úgy, hogy a jövő Partialisig minden restantiakat beszolgáltassanak.

1728 ■ november

Ex gratia Dei Visitatio facta Dánjánini anno 1728. die 18. Novembris, praesentibus generoso domino Simone Graur, Stephano Csejdi etc.⁴⁶

Ecclesia laudat reverendum ministrum, sed tamen Stephanus Csejdi accusat, quod frendens verberibus voluit excipere.

Csejdi István communioval nem él. Barta Andrásné SzabadSzállási uram özvegyét és Csejdi Istvánnét kurvának s boszorkánynak kiáltotta. Veteményeskert egy helyen nem jó. Az mester háza előtt való kút tisztítatlan, melly kútról élnek praedicator s mester, ecclesia kútyának hívtatik.

Vagyon az ecclesianak adósságpénze ft. 26 dr. 10. De praesenti vagyon bora urn. 50. Búzája metr. 6. Item Sz[ent]Királlji uram bor árrába adóss kétszáz szál deszkával 12 forintért.

Deliberatum [1.]: Minthogy a reverendus minister ebben exorbitált, hogy Csejdi István uramat nem annak rendi szerint intette, mint illett volna praedicatorhoz, hanem haraggal, frendendo mást is incitálván a verekedésre, ezért a Szent Visitationtól serio admoneáltatik, a haragtól és mérges szóktól abstineálljon, az intést fraterne és szeretetből cselekedgye. Csejdi uram is úrvacsorájával éllyen, feleségét is ne rongállya, hanem éllyen istenesen feleségével mint keresztyén férfi. A reverendus minister megbékélvén Csejdi Istvánnal a Szent Visitatio előtt, megkövesse.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 51–52.

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 74–75.

Deliberatum [2.]: Az ecclesia az ecclesia kútytát megtisztítsa, [75.] gárgyázza s békertelleye, hogy ember vagy marha belé ne essék. A veteményes kertet is az egyházfiak megcsinállyák, úgy az ecclesianak is mi adóssága vagyon, felszedgyék és a templomat renovállyák. Item SzabadSzálásiné asszonyom Csejdiné asszonyommal együtt a mocskos szók alóll tisztítsák magokat. Úgy Sz[ent]Királlyi uram is, forogván rút hírben, magát tisztítsa.

1730

*Visitatio Sancta Dányánini per gratiam Dei anno 1730. die 4ta Octobris sancte celebrata, praesentibus ecclesiae membris.*⁴⁷

Minister ecclesiae, reverendus Josephus Aknai ab ecclesia [108.] bene laudatur, ita etiam ludi magister. Difficultates in ecclesia: Kakucsi Mihályt felesége elhadtá és keresvén Brassóban megtalálta, de velle szembe nem volt. Vargha Mihály egész bért nem ad. Pápista és unitáriusoknak feleségek templomba járnak, nostrasok, de semmit nem fizetnek. Jakab dézmás földeket colálván, semmiből quartat nem akar adni praedikátornak. Jármí Miklós jobbágya, Takács János a praedikátort dézmálni ki nem hídta, amit akart, azt adta. Praedikátor erdejét megtiltotta az ecclesia a praedikátortól. Lábasólt, ígérek szerint nem praestált az ecclesia. Papnak, mesternek kamarája és kapuja nem jó, csűrnek oldala in toto ruinában vagyon. A Gyulai Gergely uram jobbágyi minden ecclesiái építésből subtrahállyák magokat. Sz[ent]Királlyi Sámuel adós az ecclesianak, praedikátornak s mesternek semmit nem fizet. Pénz, borbéli adóssága künn vagyon az ecclesianak.

Deliberatum [1.]: Kakucsi Mihály továbbra is continuállyá felesége keresését, különben nem patíállyá az ecclesia. Deliberatum [2.]: Valacski Jakab, úgy Takács János praedikátoroknak quartajokat eltartván, a nemes országnak articulusa szerint a nemes vármegye tisztjei restituáltassák a praedikátornak. SzentKirállyi Sámuel uram úgy admoneálatik a Szent Visitatiótól, hogy az ecclesianak megfizessen, praedikátornak bért adgyon, különben a nemes vármegyének tisztjeit requirállyuk, hogy exequállyák.

Deliberatum [3.]: Hogy azon praedikátóri erdő ecclesia számára conserváltassék, az ecclesia midőn erdőt oszt, mindenkor nyilat adgyon a praedikátornak. Deliberatum [4.]: Minthogy a parochia és oskola körül ruina vadnak, pénz és borbéli adóssági is az ecclesianak jó rendben nincsenek az egyházfiak negligentiaja miatt, azért az egyházfi a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetik Most penig serio admoneállyá a Szent Visitatio az egyházfit, hogy mindenféle ruinaakat reparáltasson, ecclesia bonumiról Karácsonban számot adgyon, különben a más jövő Visitation keményen megbüntettetik.

1731

*Dányánini Visitatio facta anno 1731. die 11. Novembris.*⁴⁸

Nincs panasz se papra, se mesterre, de pap s mester két hetek alatt nem fungáltak. Vajda Mihály felesége régtől fogva még odavagyon. Csejdi István nem akar a templomba járni feleségestől, gyermekestől. Azonban káromkodással is vádoltatott. Pap szolgája káromkodott, Varga János is templomba nem jár. Mesternek tavallyi restantiaja van búza. Mester kamaráját most építik a ruinaiból. [132.] Pap quartáját igasságosan ki nem adgyák. Sz[ent]Királlyi uram adóss bor árrába, ft. 8 dr. 68 interessével együtt. Vagyon az ecclesianak adósságpénze circter 53 forint.

⁴⁷ KükEhml.vt prot. II/3. 107–108.

⁴⁸ KükEhml.vt prot. II/3. 131–132.

Deliberatum [1.]: Vajda Mihállj hitetlen felesége Brassóba lakik, a Szent Visitatio admoneállyá, feleségét reducállyá, ha pedig ott nem talállyá, hanem általment idegen országra, hozzon attestatiót rólla. A Partialis végezése szerint Aknai uram fizessen meg Csejdi Istvánnak, Csejdi István is Aknai uramnak, s Csejdi a templomba járjon.

Deliberatum [2.]: Vajda Mihállj, mivel házas ember, Canon szerént egész bért adgyon, a Visitatiótól admoneáltatik, Varga János a templomba járjon, tiszteletes Aknai uram szolgálja a káromkodásért kalodáztassék. Mesternek, papnak restantiait az egyházfiak beszolgáltatassák és minden ruinakot reparállyanak, külömben ha panasz lészen másszor az egyházfiakra, vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Az ecclesianak adósságát, kivált amellyek káros helyen vadnak, úgymint Sz[ent]Királyi uramnál, aki kiadta, szedgye fel, interessét is felszedgyék. Az egyházfiak ha kinek pénzt adnak ki, jó kezesség alatt adgyák ki, arra is legyen gondgyok az egyházfiaknak, hogy a quartat szolgáltatassák bé igasságson.

1732

*Visitatio facta Dánjánini 1732. die 11. Novembris.*⁴⁹

Laudant auditores reverendum dominum Josephum Aknai, pariter et ludimagistrum. Mindazáltal öt bokor ember nem akar a templomba járni, minthogy elidegenítette holmi szavaival. Vajda Mihálljnak még oda vagyon a felesége.

Papnak sok restantiai vadnak, kivált Vas Ferencz nem akar fizetni. Timpán Kosztin kezességére adott az ecclesia Gyulai uramnak egy hordó bort tíz forintokon. Adósságpénze van az ecclesianak ft. 52 dr. 96. Bora van urn. 17.

Deliberatum [1.]: Tudván mind minister s mind mester, hogy Visitatio lészen, mégis mindketten elmentenek a Visitatio előtt, ezért mind a ketten poenáztatnak egy-egy forintig. Deliberatum [2.]: Azok a személyek, akik egy vagy más okra nézve a templomba nem járnak, admonéaltatnak, a templomba béjárjanak, külömben ha meghalnak, nem harangoznak és számár temetések lészen. Minister attyánkfia is admoneáltatik, hallgatóihoz magát úgy accomodállyá, nagy durva szókkal ne idegenítse, hanem inkább reducállyá, másképpen kemény censuraja lészen. Deliberatum [3.]: Az egyházfiak, hogy papnak, mesternek restantiait bé nem szolgáltaták, vármegye constitutioja szerint büntettetnek, insuper admoneáltatnak, karácsonig papnak, mesternek restantiait beszolgáltatassák. Az ecclesia adósságát is, ahol káros helyen vagyon, interessével együtt felvegyék, ahol jó helyen vagyon, meghagyják jó kezesség alatt, esztendőnként interessit felszedvén mustul vagy pénzül, ne halogassák esztendőről esztendőre.

1734

*Visitatio Dányánini celebrata die 29. Januarii 1734., egyházfi Méder János et Tót András.*⁵⁰

Praedikátor s mester közt volt háborgás. Behajtott marháját kiváltotta a keresztelőkannával. Feleségét s hitit hagyott cigánt mással copulált, kik oláh valláson voltak, kiket az oláh pap nem copulált. Asztalos János a vármegye székin lopásért convíncíaltatott s fizetett. A mester felől mondják, hogy két kapát lopott a sokadalomban. Takarodót nem mindenkor harangozott. Bérek restál búza, zab, fabéli mindeniknek, in specie Kakutsi és Barta adóssak. Parochia körül közkertek nincsenek, cinterem körül, schola körül is hasonlóképpen, a papnak házát meg nem

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 154.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 172–173.

fették. Borjút is úgy megverték, hogy megholt. Hogy a kertet, mondta, hogy csinálják meg, szidalmazták s tolvajozták az oláhok. [173.] Szénáját bé nem hordták, búzáját meg nem fették. Számot nem attak az egyházfiak. Vagyon az ecclesianak bora urn. nr. 78. Adósságpénze vagyon az ecclesianak ft. nr. 30,80.

Deliberatum [1.]: Tiszteletes Tordai atyánkfia, dányáni praedikátor behajtott marhája kiváltására sacramentumi edént, kannát vetett zálogba. Item copulált olyan cigányokat, kik oláh vallásúak és a cigánnak több élő feleségei voltak 65., 66. canon⁹¹ és nemes haza törvénye ellen, melyekért őkegyelme jure ab officio suspendáltathatnék, de minthogy ez hatalmában a Visitationak nincsen, a következő Partialis iudiciumára hadja.

A mester két kapák iránt, hogy lopta volna, hiteles documentummal magát expurgálván, az infamia alól absolváltatik. Asztalos János lopással covíncáltatván a nemes vármegyén s fizetvén is, excommunicáltak.

Az egyházfiak bért bé nem szolgáltatnak, ruínakat meg nem építettek, számot nem attak, melyért vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek s admoneáltatnak, hogy pap s mester bérít bészolgáltatassák, romlásokat megépítsenek s számot adjanak.

Deliberatum [2.]: Minthogy még Antos Máthé uram idejében is azon templombéli szék, melyben most Grávyly uram cselédi is járnak, még Asztalos János uram Dányánban jövetele előtt oda tartozott, továbbra is meghadja őkegyelménél a Szent Visitatio, jóllehet nem bányák őkegyelmek, ha oda jár Asztalos uram is, csak, mint eddig, ne fenyegetődzék.

1735 ■ február

*Visitatio Dányánini 1735. die 16. Februarii celebrata.*⁹²

A catechetica conciot elmúlatta a prédikátor. A kertet rontják tiszteletes prédikátor cselédi. Grávyly uram az ecclesia rétit Gyulai úrnak eladta. [192.] Asztalos János ritkán frequentálja a templomot. A mester háza körül rések vadnak, a csűrkertben is hiba van, a harangláb fedele rossz. Grávyly uram az ecclesia zsendelyit felcsináltatta, Grávyly uram az Asztalos székét elfoglalta. Adósságpénze az ecclesianak hft. 30,58. Készpénze de praesenti zlot 6. Kész bora urn. 18. Adott az ecclesia Pataki Ferencznek 50 szál deszkát kölcsön.

Deliberatum [1.]: Noha nem lett volna szabad Grávyly Sigmondnak az ecclesia kaszáló rétit másnak általadni, mindazáltal megengedte a Szent Visitatio, hogy a maga rétit által akarván adni másnak, hogy az ecclesia réti az Gyulai részre néző két rét között közbe ne maradjon, hogy az az ecclesia réti is mennyen által a Gyulai részre, de úgy, hogy Grávyly Sigmond aequivalenter

⁹¹ A 65. kánont lásd a 105. oldalon. GK – 66. kánon: Azért azokat az egyházi szolgákat, akik biztos tudattal, csak némelyek kegyéért vagy valamilyen ajándékokkáért összeesküszik az egyházmegye vagy a községek igazságos ítéletével egy időre jogszerűen özvegyesség vagy nőtlenségi kötelezettség alá vetett és még fel nem oldott személyeket, vagy azokat, akik akár hűtlen elhagyás, akár parázsnaság vagy törvénytelen együttélésük miatt becsutelenekké lettek, mint az egyházalkotmány vakmerő megsértőit és a szimónia-szerű nemtelen nyereség kíváncsi nemcsak ideiglenesen kell letenni a hivatalból, hanem a hívők közönséges gyülekezetéből is ünnepélyesen ki kell közösíteni. Visszavenni őket csupán nyilvános bünvallás után és csakis azzal a feltétellel lehet, hogy ha ugyanabban a botránykőben újabban és szándékosan megbotlanak, örökre és minden visszavétel reménye nélkül elvesztik hivatalukat. Hasonlóképpen azokat, akitől az egyház nyilvános ítéletével akár a teljes házassági, akár valamely személlyel leendő egybekelési jogot elvette, ha magukat vagy más felekezetű, vagy saját, pénzzel megvesztegetett lelkészeink által kioroszakolva megeskettetik, ünnepélyesen ki kell közösíteni.

⁹² KükEhml.vt prot. II/3. 191–192.

adjon más kaszálórétet az ecclesianak. Adott, igaz dolog, mást, de a rétnek alsó részében, káros helyen, amelyet meg sem lehetne nyomáskor tartani, melyhez képest decernálja s imponálja a Szent Visitatio, hogy Grávyul Sigmond a maga réte mellett oldalaslag adjon más rétet aequivalenter.

Deliberatum [2.]: Itt Dányánban megfordulván a Szent Visitatio, vette észre, hogy Aknai József mostani szentbenedeki prédikátor atyánkfia a regularis interesen felyül taxálná a dányaiakat, kihez képest tetszett a Szent Visitationak erről decernálni, hogy egy forintra négy kupa mustnál többet ne vegyen interesben Aknai József, az ecclesia is pedig többet ne adjon. Ha pedig mustot nem akarna venni, adjon aszerént az ecclesia interest, amiképpen a méltóságos Gubernium öfelsége parancsolattyából arról parancsolt, 6 percentum.

Deliberatum [3.]: Holott az ecclesianak drága pénzen vett kész deszkái, zsendelyi is voltak, mégis sem a haranglábat, sem a templomot meg nem fedették az egyházfiak, sőt, ami nagyobb, idestova distrahálták, másoknak kiadták, per hoc a Szent Visitatio a nemes vármegye constitutioja szerént megbünteti ez negligentiajokért az egyházfiakat. Insuper admoneálja, hogy mind a kiadott deszkákat, zsendelyt felszedgyék, a ruínakat mind templom, mind parochiak körül megépítsék.

Amely kocódás esett a tavalyi egyházfiak és Méder János között a 13 veder bor felett, az aránt a Szent Visitatio úgy decernál, hogy az 13 vedernek 5 vedre imputáltassék a szőlő munkára s Visitationa, a 6 vedret pedig hárman fizessék meg.

1735 ■ november

*Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1735. die 19. Novembris.*⁵³

Vasárnap délután nem mindenkor prédikál. A mester pipával jár. Kakutsi Vajda Mihály bért nem akar adni papnak s mesternek. A tiszteletes prédikátort is kényszerítik a pásztor portiójának megfizetésére. Mester kamarája deszkázatlan, tapasztatlan. Pataki Ferencznél vagyon 50 szál deszkája az ecclesianak. Gyulai uramnál vagyon az ecclesianak 60 szál deszkája. Grávyul uramnál vagyon 300 zsendely.

Deliberatum [1.]: A tiszteletes prédikátor admoneáltatik, hogy a vasárnapi délután való prédikállást ne negligálja. A mester is most egyszer admoneáltatik, hogy pipával ne járjon, melyben ha deprehendáltatik, másszor kemény censuraja leszen. Az egyházfiak, hogy a ruínakat, nevezetesen a mester kamaráját nem reparálták, a nemes vármegye constitutioja szerént megbüntettetnek. Affelett [201.] admoneáltatnak, hogy a ruínakat megépítsék. Papnak s mesternek restantiajokat Karácsonig beszolgáltassák, nevezetesen Vajda Mihályon a bért megvegyék. Az ecclesianak kiadatott deszkájit, zsendelyit felszedjék, ecclesia jövedelmére szorgalmatos gondjok legyen és mindenekről annak idejében számot adjanak, mert ha a jövő Visitation effélékben fogyasztása lesz az ecclesianak, kettős büntetéssel büntettetnek meg az egyházfiak. Vagyon az ecclesianak adósság pénze hft. 30,58. Bora de praesenti urn. 70.

Deliberatum [2.]: Minthogy sok szép deszkája s zsendelye vagyon idestova kiadva az ecclesianak, azért imponálja a Szent Visitatio az ecclesianak, hogy azon deszkákat akik kiadták, azoknak vagy maradékjok, ha magok nem élnek, vagy successorok által felszedessék, vagy azokon ezen deliberatumnak erejével megvegyék.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 200–201.

1737

*Visitatio continuatur in Dányán anno 1737. die 23. Januarii.*⁵⁴

A reverendus minister a déljesti prédikációt elmulatya. Jövedicsre ment mesterével együtt a korcsomára Pünköszt másodnapján. A marháját nyáron által a cinteremben tartja. Pünköszt harmadnapján Bonyhára ment a sokadalomba. Az egyházfit itt a maga házába hurcolta, huncfutozta, ördöglelkűvel szidta, botot fogott ellene. A mesterével haragban vannak. A prédikátorné verte a mester almáját, amelyről, hogy intették, hamis lelkűzte őket. A pap s a mester a templomajtóban összevesztek s cultus nélkül visszajöttek. Grávulj uram költesbúzáját a földre visszavitte s otthagya és nyájt hozott a földről. Petri Borbára parázna leány, gyermekit elvesztette, Balog Gjörgjre fogta a leány a gyermeket. A mester részeges, házsártos. A mester egy nyers szilvafát levágott, úgy a prédikátor egy diófát.

A mesternek fa és zab restantiaja, a schola körül rossz kert vagyon. A pap búzáját s zabját három hétig mind hordták és fedetlen ott állott s az esső elrohasztotta. Vagyon az ecclesianak adósságpenze hft. 36 dr. 82. Bora de praesenti urn. 38, készpenze ft. 2 – kettő.

Deliberatum [1.]: Minthogy tiszteletes Tordai János dányáni prédikátor atyánkfia vádoltatik az ecclesiától, hogy vasárnapokon déljest ritkán prédikáll. 2. Hogy a pünköshti szent innep napjait sokadalomba s másuvá való járással profanálta cultus elmulatásával. 3. Hogy a mesterével a templomajtóban összeveszván a cultust, noha harangoztak volt, elmulatták s a felgyült kösség is cultus nélkül jött vissza. 4. Marháját egész nyáron által a cinteremben tartja. 5. Gyümölcsfát is vadgalja és ez vádak constálnak is, azért, noha méltónak ítéli a Szent Visitatio a suspensiora, annyival inkább, hogy sokszori admonitio után is gyakran negligálja a déljesti cultust, de mint-hogy a Szent Visitationak erre teljes facultassa nincsen, relegálja a Szent Partialis Synodusra, holtott több difficultasok is fognak előfordulni.

Deliberatum [2.]: Dobolyi Miklós dányáni scholamester is vádoltatik részegséggel, prédikátorával való gyűlölséges és ellenséges veszekedéssel, nyers szilvafát levágással, per hoc tetszik a Szent Visitationak, hogy ezen ecclesiából in poenam amoveáltassék.

Deliberatum [3.]: Jóllehet tavaly is admonitusok voltak az egyházfiak, hogy az ecclesianak másoknak kiadott deszkályit, zsendejit szorgalmatosan felszedjék, de semmiben is el nem jártanak. Affelett a prédikátor bérít a nemes vármegye constitutioja szerint egy bizonyos nap egy-szersmind bé nem hozatták, hanem per partes sok napokon hozták és az asztag félben lévén, a gabonáját az esső verte, rohasztotta, fedni is nem segítettek, és így gabonájában sok kárt vallott a tiszteletes minister. Ehhez képest a Szent Visitatio adjudicálja, hogy ami kára a prédikátornak gabonájában esett, megfizessék, az más színű negligentiajokért pedig a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettettek.

Deliberatum [4.]: Constálván világosan Botskai Sámuel becsületes nemes személy és brachium attestatiojából, hogy Székely Márton minden igaz ok nélkül veszekedést indított a parochialis háznál és vonakodván mással, a tiszteletes predikátor szopó borjára réádútenek és annyira megnyomták, hogy annakutánna a borjú megholt belé. Azért a Szent Visitatio Székely Mártonra veti, hogy a megholt borjúnak az árát vagy megadja, vagy mást adjon érette, még azért is büntetésre méltó volna, hogy a parochialis házat mocskos veszekedésével profanálta.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 216.

1738

Visitatio continuata Dányánini anno 1738. die 17. Januarii, praesentibus loci civibus Stephano Barkó, Francisco Vas aedituis.⁵⁵

Az ecclesianak nincsen semmi panassza tiszteletes Pávai uram ellen. A tiszteletes ministernek sincsen semmi panassza az hallgatók ellen. Kézpénze az ecclesianak 18 ft. dr. 98. Adóssága 26 ft.

Deliberatum: Az ecclesia adósságát, hogy ecclesia és az egyházfiak rendben szedgyék, kezeség alá vessék, a zsendelyt és deszkákat beszedgyék, serio admoneáltatnak, különben a méltó büntetést el nem kerülük a jövő Visitation.

1739

Visitatio ecclesiae Dányá[niensis] continuatur 10. Februarii 1739.⁵⁶

A tiszteletes minister iránt nincs semmi panasz. A fazakas nem él úrvacsorájával. A minister egy Barta András nevű embertől mocskoltatott. A ministernek bor restantiaja vagyon. Sok ruinak vadnak, mellyek miatt kára is lőtt a ministernek. Az ekklezsiának kézpénze vagyon ft. 19 dr. 37. Adóssága interesre kiadva 37 ft. dr. 64. Tavalyi és ideji bor árra ft. 40 – negyven forint.

Deliberatum: Dányánban lakó Barta András admoneáltatik a Szent Visitationtól, hogy a loci ministert ne mocskolja s káromolja, bosszúsággal semmiben ne illesse, mert másképpen, ha halottya történik, harangtól, cimenterimtől eltiltatik, el nem temettetik.

1740

Visitatio celebrata Dányánini tempore reverendi domini Nicolai Pávai, praesentibus civibus ecclesiae anno 1740. die 25. Januarii.⁵⁷

Ubi laudatur reverendus dominus minister in omnibus. Difficultates: A tavalyi egyházi egy asszonnyal suspectus. Asztalos János a templomba nem jár. Jakab Márton, Thódor János is nem járnak. Bartha András a quartat ki nem adgya. Sok ruinak vadnak mind a templom körül, mind az parochia körül.

Az ecclesianak kézpénze találtatik hft. 3 dr. 2. Vagyon bor árra ki circiter hft. 40, interesre penig vagyon ft. 37. Az ecclesia penig azt kívánnyá, hogy az interes fordíttassék a szőlőmunkára.

Deliberatum [1.]: A tavalyi egyház[fi], Balog György, lévén nagy suspitióban a mester házában lakó asszonnyal, Filepnével, annakokáért most ez egyszer admoniáltatik, hogy attól az aszszonytól abstineállyon és azzal semmi gyanós szövetkezést többé ne tartson, mert ha több dolog agya elő magát irántok, nagyobb ecclesiai censuraja leszen.

Deliberatum [2.]: Asztalos János, Jakab Márton, Thódor János admoniáltatnak, hogy a tiszteletes pappal mingyárt a Szent Visitation előtt megbékéllyenek, ennekutánna a templomba járanak, a bért amelyik még meg nem adta, adgya meg. Úgy a tiszteletes minister is admoniáltatik, hogy hallgatóival amiabiliter éllyen és ne legyenek többé ellenkezésben, mivelhogy a Szent Visitation az ilyen villongásokat az ecclesiában meg nem engedi.

Deliberatum [3.]: Admoniáltatik az ecclesia, hogy mind a templom, mind a parochia körül lévő ruinakot reparállyák minél hamarébb, mert különben a mulctat el nem kerülük.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 238.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 256.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 275.

1741

Visitatio continuatur in Dányán anno 1741. die 8. Martii tempore reverendi domini Nicolai Pávai, aedile Johanne Méder, praesentibus ecclesiae civibus.⁵⁸

Difficultates: Kis Mihálytól a felesége elszökött. Asztalos Jánosné törvény alatt lévén az urával, egymást mocskolták, ismét öszvebékéltetnek. Készpénze az ecclesianak ft. 1. Adósság is vagyon.

Deliberatum [1.]: Kis Mihály admoneáltatik, hogy feleségét reducálja, az ecclesia is ne patiallya oly könnyen, hanem onszollya. Deliberatum [2.]: Asztalos Jánosné Sepsi Borbára infamis férjéhez, aki ellen processust indított volt, visszamenvén s velle megedgyezvén, hasonló infamianak ítéltetik a Szent Visitatiótól, és minthogy mindketten nagyon botránkoztattak az ecclesiában, azért mindketten excommunicálatnak az ecclesiaból, tudva lévén a nemes vármegye tisztei előtt is Asztalosnak sok malitiaja.

Deliberatum [3.]: Tartsa magát az ecclesia a mester háza iránt a Szent Partialis deliberatumához. Deliberatum [4.]: Admoneálatnak az egyházfiak, hogy a praedikátor restantiajait beszolgáltatassák, a ruínakat reparálják, amit penig a tiszteletes praedikátor épít a maga erejéből, segítségével légyenek, annakfelette az ecclesianak adósságait jobb rendben vegyék, alioquin a kemény censurat el nem kerülük.

1742

Visitatur ecclesia Dánnyániensis anno 1742. die 10. Januarii, tempore reverendi domini Nicolai Pávai ministri, praesentibus ecclesiae civibus Stephano Csejdi ut et aedile Johanne Méder etc.⁵⁹

Difficultas: A tiszteletes minister mustbéli bére restál. Adósságpénze az ecclesianak hft. 74 dr. 60. Deliberatum: Admoneálatnak az egyházfiak, hogy a tiszteletes minister mustbéli restantiajat beszolgáltatassák, illendő árrát megfizettetvén a hallgatókkal s egyéb restantiaikat is. A ruínakat reparálják, különben kemény büntetésben incurrálnak.

1743

Anno 1743. die 9. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Dányániensi.⁶⁰

Verbi Divini minister laudatur ratione officii, cum ad mores tum ad vitam, hanemhogy az ekléziáját szegényezi, háritya, a cursust nem publicálja. A tiszteletes minister nem marasztatott meg.

Difficultates: Kis Mihály még felesége nélkül vagyon, s nem is tudja hol vagyon. Restantiaja vagyon a tiszteletes ministernek: Búza, bor és zab restantiajai igen felesen egész három eszten-dőktől fogván való. [329.] Difficultas: Tsejdi István, nem marasztván a papot, a tiszteletes praedikátor házára ment és keményen rijógatta. Vagyon bora urn. 30.

Deliberatum [1.]: Kis Mihály, minthogy mindeddig felesége dolgát el nem igazította, ez okon severe admoneálja a Szent Visitatio, hogy felesége dolgát eligazítsa, különben a gyülekezetben el nem szenvedtetik.

Deliberatum [2.]: Admoneálja a Szent Visitatio a curatort az egyházfival együtt, hogy a tiszteletes ministernek feles és régi restantiajait intra quindenam beszolgáltatassák, különben a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Insuper az egész eklézsia is admoneáltatik, hogy az

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 295.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 311.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 328–329.

eklézsia deszka és egyébbeli adósságait minél hamarébb felszedgyék és a templomba lévő káros ruínakat minél hamarébb reparálják.

Deliberatum [3.]: A Szent Visitatio szomorúan resentiájja, hogy Tsejdi István uram a tiszteletes praedikátor kisebbségére és a ministerium mocskára a tiszteletes praedikátort maga házában megriasztotta, asztalát verve, az egyházfit maga hatalmából megeskette, a Visitatio jussában involált. Ez okon a Szent Visitatio a maga tisztségének restitutiojáért mulctra nélkül nem hadhadgya. Ennek felette az eklézsia is a tiszteletes praedikátor híre nélkül a 100. canon⁶¹ ellen egyházfiat választván s megeskettetvén, büntetésre méltó.

1744

*Anno 1744, die 11ma mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Dányánensis, pastore reverendo domino Nicolao Pávai, aedili Josepho Csabai.*⁶²

Difficultates: [1.] Szathmári Klára paráznsággal vádoltatik. 2. Versengés vagyon a tiszteletes minister és Asztalos János között.

Deliberatum [1.]: Szathmári Klára nyilvánvaló paráznságban elegyítvén magát, excommunicáltatik. Deliberatum [2.]: Haszontalan beszédből támadott versengés lévén a tiszteletes minister és Asztalos János s felesége között, noha a tiszteletes minister nem találtatott oly vétkesnek, mint Asztalos, mégis kész volt a békességre, de Asztalos mégis, mint implacabilis ember, meg nem békéltett. Tetszett azért a Szent Visitationak, hogy tovább való tudakozódás által igazítsassék el ezen dolog.

Vagyon az ecclesianak adósság pénze 73 hft., melynek interestét többire fordították a szőlőmunkára. Az tavalyi 28 veder bornak az árra még ki vagyon, mellyet fel kell szedni az egyházfinak. Vagyon mostan is 28 veder bora.

A harang disztése – részlet

⁶¹ GK – 100. kánon: Az egyházfiakat mindegyik egyházban a lelkipásztoroknak és a kiváló egyháztagoknak kell választaniuk, mégpedig kegyes, okos, hűséges, az igaz vallásban alaposan képzett, tisztes élelmódú meg hírv, és ha lehet, főként a városokban, közepes tudománnyal is rendelkező férfiak közül. Ezeknek kötelességük, hogy a templomajtókat az istentisztelet alkalmával nyissák ki és zárják be, a templomokat és udvarokat seperjék s tartsák tisztán, az úrasztalát terítsék meg és szereljék fel, a keresztség kiszolgáltatásához vizet, az úrvacsorához kenyeret és bort a szent edényekkel, ti. keresztlőedénnyel, kánával, kehellyel, tányérral s kendővel rakják fel, és ugyanazokat elszedve a maguk házában, vagy másutt a szokott helyen az egyház ládjában hűséges gondjuk alatt tartás, a harangozókra felügyeljenek, és a harangokat, órákat gondozzák. A perselypénzt, harangok vagy szőlők és más lehető javak jóvedelmét vegyék magukhoz, és vagy használják a templom építésére, vagy osszák ki a szegények között, vagy fordítsák az egyház más szükségének fedezésére egyházuk lelkipásztorának, megyéjük esperesének meg a püspöknek a beleegyezésével, s előttük bevételeikről és kiadásairól évenként adjanak számot. Továbbá a templomok, a parókiális épületek és iskolák romlásait javíttassák ki, és más ilyenfajta épületeket gondozzák, a templom tornácában az eltávolításra méltó koldusokat a kórházak gondnokaival, vagy amint nevezzük, bíráival vagy mestereivel együtt különítsék el a többiektől és távolítsák el, hogy másoktól az alamizsnát el ne szedjék. Így egyszersmind a diakónusok teendőit is végezzék, a lelkipásztorok, tanítók fizetését és tiszteletdíját szedjék be, az alsóbb iskolákra vigyázzanak, végül pedig az egyházak lelkszeinek minden egyházi dologban legyenek szolgálatára.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 349.

1745

Anno 1745. die 9. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia Dányániensis, parcho reverendo domino Pávai.⁶³

A moribus et ab officio commendatur Verbi Divini minister. Difficultates: Székely Mártonné sem eccer, sem másszor, soha a templomba nem jár. Igen sok ruinak vadnak mind templom, mind a parochia körül. Bona ecclesiae: Kézpénze 17 ft.

Deliberatum [1.]: Minthogy mind templom, mind parochia körül elszenvedhetetlen és igen káros ruinak vadnak, melyeket fájfol a Szent Visitatio és tapasztalja, hogy nagyobbára az ecclesia tagjainak negligentiajok és hidegségek miatt vagyon, amelyért a nemes vármegye constitutioja szerint büntettettnék. Insuper pedig admoneáltatnak, hogy mihelyt kitavasodik az idő, egyes szívvel és keresztényi szeretettel az ecclesia ruinak építéséhez fogjanak, fordítván az ecclesia adóságának interessit azon építésre.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tiszteletes miniszternek sok restantiaji vadnak, ezokon admoneálja a Szent Visitatio az ecclesiat, hogy a tiszteletes miniszterrel atyafiságosan megegyezzenek és bérít beszolgáltatassák.

Deliberatum [3.]: Nagy kárával az ecclesianak, pusztán állván a mesterház féle ház, és ezokon mestert kívánván az ecclesia, úgy egyéb okokra nézve is megengedi a Szent Visitatio a mesteri hivatal felállítást, nem praepjudicálván a Partialisnak.

Deliberatum [4.]: Minthogy Tsejdi uram rendes úton megfedette volt azon mesteri házat, mégis ökegyelme függőbe tartotta az ecclesia eszit, mely miatt is az ecclesia kárt vallott, ez okon tetszett a Szent Visitationak, hogy vagy megfizettessen azon emberrel, vagy pedig maga megfizesse a taxat.

1746

Dánnyánini Visitatio instituitur anno 1746. die 17. Februarii tempore reverendi domini Johannis Nyitrai tanquam parochi, praesentibus ecclesiae civibus, curatore et aliis.⁶⁴

Reverendus minister per omnia laudatur nec tamen manere fecerint, sic etiam dominus rector. Difficultates nullae.

1747

Dányániensis ecclesia visitatur anno 1747. die 9. Januarii, tempore reverendi domini Johannis Nyitrai pastoris et domini Újvárosi rectoris.⁶⁵

Mester uram vádoltatik egy olátúl, hogy sarjúját megetette. Deliberatum: Ante pronunciatum deliberatum pacem in iverunt.

Difficultates: A tiszteletes ministereknek a béreket rendeltlenül takarítták bé, mely miatt sok kárt vallottak a bérben. A becsületes mesternek sütökemencéje nincsen. Az özvegyek nem akarnak bért adni. Az ekklezsiának bora vagy on urn. 40.

Deliberatum: Minthogy nagy rendeletlenség vagy on a bérnek bétakaríttásában, mely miatt mindketten a tiszteletes ministereknek sok károk vagy on, annakokáért nunc semel pro semper

⁶³ KükEhmLvt prot. II/3. 365.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 387.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 396–397.

admoníállyá a Szent Visitatio az eklézsiát, hogy hordáskor rendellyenek egy bizonyos napot és azon mindenek a bért bétakarítsák. Mert ha mégis a rendeletlenül való bétakarítás miatt kárt vallanak, megbecsültetvén a kárt, tartozzék megfizetni az eklézsia. Annakfelette admoniáltatik azon is az eklézsia, hogy tavasszal segítséget adván, építsenek sütőkemencét a mesternek, az egyes özvegyasszonyok itt is, mint más eklézsiában, tartoznak az szerént fizetni, [397.] a major-kodó özvegyek pedig félbérrel.

1748

Visitatio continuatur in ecclesia Dányániensi anno 1748. die 18. Januarii, praesente ecclesiae ministro reverendo domino Johanne Nyitrai, scholae rectore Mar[tino] Újvárosi.⁶⁶

Difficultas: A tiszteletes minister caputokat nem olvas. Sokat jár Csávásra a mester. A mester más ember fáját elloptá. A tiszteletes ministernek fa restantiaja van, tavalyi. A mester marhájához a falusi bíró hozzányúlt. A quartanak beszolgáltatásában is nem jó rendet tartanak, úgy a bérnek is, must quartat nem akarnak adni. Készpénze az ecclesianak vagyon 14 ft. Bora 8 veder.

Deliberatum [1.]: A mesternek Canon szerént a loci ministernek híre nélkül kimenni az ecclesiából nem szabad, annyival is inkább az isteni tiszteletet elmulatni, azért most serio admoneáltatik, hogy többé hír nélkül idestova ne járjon. A templom kolcsát magánál ne tartsa, hanem az állyon a tiszteletes minister kezénél, onnan vegye ki harangozás idején a mester. A más ember fájának hír nélkül való elhozását ami illeti, imponálja a Szent Visitatio a mesternek, hogy a károssal megegyezzen és többé afélében ne elegyítse magát, különben a Visitation terhes büntetése lészen.

Deliberatum [2.]: Az ecclesia admoneáltatik, hogy a tiszteletes ministert illető bért és quartat, ide értvén a mustbeli quartat is, rendesen [408.] a constitutio szerént adminisztrálja a tiszteletes ministernek, különben a nemes vármegye constitutioja szerént az ecclesia megbüntettetik.

1749

A dányáni reformata eklézsia jövai.⁶⁷

Prédikátor fizetése: 1. Minden házas ember egy-egy kalangya búzát, egy-egy veder mustot, egy-egy kalangya zabot, egy-egy szekér fát, mellynek harmada a mesteré. Ha kinek búzája nem terem, egy-egy véka búzát. Ha kinek zabja nincs, amint a zab jár, ha kinek mustya nincsen, amint a must váluján indul, aszerint adgya az árrát meg. 2. Mindenféle gabonának s mustnak a quartáját. 3. Copulatioért az idegentől ft. 1, a helybélitől dr. 25 vagy egy szekér fa. 4. Temetési praedicatioért ft. 1. 5. Keresztelésért tyúk s kenyér. 6. Négy köből búzát kétszeri szántásban elvetnek.

Mester fizetése: 1. Minden házas ember egy-egy kalongya búzát, egy-egy kalongya zabot, egy-egy veder mustot, egy-egy kenyeret.

Prédikatori örökségek: Az alsó fordulóra vagyon egy tizenhat vékás föld az malomnál, mellynek szomszédja Kis István földé, állól pedig a patak. [36.] 2. Kaszálórét vagyon nr. 3. Edgyik az alsó fordulóban a Kis Réten, mellynek fellyül való szomszédgya tekintetes nemzetes Gyulai László úr kaszálója, állól való szomszédgya tekintetes nemzetes Antos Máthé úr kaszálója. A második vagyon a felső fordulóban a Kákában, mellynek felső szomszédgya a falu közönséges kaszáló réti, állól való szomszédgya a patak. Az harmadik vagyon a felső fordulóban a Kis hídnál

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 407–408.

⁶⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

a Kapunn belől, a két patakonn túl. 3. Vagyon egy szőlő pusztájában az Él hegyben a csávási útban, szomszédja fellyül Déák István, alóll Apaffi rész, Dobos István colálta. 4. Vagyon egy erdő nem messze, a falu felett, a szőlők mellett Csere oldal nevű helyen Harangláb felé. 5. Vagyon egy kenderföld a Kákában, vicinussa alóll a Gyulai László uram réttye, fellyül Antos Máthé uram. 6. Item a felső fordulóra, az eléjáróban egy hold föld, vicinussi Barkó Mihályné, alóll Vas Istvánné, metr. 10. 7. *Vagyon egy darab föld az Rezenben, vicinussa dél felől Méder Márton, Harkó rész, észak felől Gyulai László úr része.*

Ekklézsia jövai: 1. Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, másik kisebb. 2. Egy ezüst, egészen arany-nyas pohár. 2. [!] Egy ezüst, aranyas tányérocška. 3. Egy ejteles ónnkanna. 4. Egy félejteles keresztelő ónnkanna. 5. Egy sárgás baldogtányér. *Item egy óntángyér, tekintetes Komáromi Lajos uram ajándéka, item egy virágos tángyér.* [37.]

Abroszok: 1. Egynéhány renddel virággal varrott török varrású abrosz, nemzetes Antos Máthé uram ajándéka. 2. Ezen kívül 2 abrosz. Egy a ládában, egy a templomban, parasztok. 3. *Egy langszín tafota kék pántlikába bészegve levő abrosz, tekintetes Komáromi Jósefné, titulata Elekes Theresia ifiasszony ajándéka, mellyen a neve egy-egy betűkkel ismét pántlikával ki van varrva. 1794-ben adattatott.*

Keszkenők: 1. Sokféle sellyemmel török varrásos nagy keszkenő, nemzetes Antos Máté uram ajándéka. 2. Egy elegyes sellyemmel varrott keszkenő. 3. A két végén csipkés keszkenő. 4. *Egy szkófummal varrott potyolat keszkenő, nyolc virág rajta. Item egy kék sellyem keszkenő, körül fellyér [!] sellyem materia.* Item vagyon egy chorusra való recés kendő. 2. Vagyon kétszer ványolt 3 sing kék posztó a prédikállószeiken. *Ez most áll a pap székén. Item vagyon egy darab szederjes borsít posztó a prédikállószeiken. Item vagyon egy újmódi szőnyeg az asztalon, titulus Komáromi Lajos uram ajándéka.*

Vagyon egy szőlő a Külső Hegyben, a Vápában, amellynek alóll való szomszédgya Méder Márton, Harkó rész, fellyül Varga Miklós. Item vagyon egy szőlője az ekklézsiának az Jukosár alatt, vicinussa napkelet felől Harkó rész, napnyugot felől Gyulai rész.

Nota bene: Voltak régen, most kell lenni ecclesia számára kiszakasztott fundusoknak a falude-rékban és a falu végén. Vagyon az Ördög ágyában, a leppendi határszélben egy kétvékás, búzának való szántóföld, vicinussa észak felől a leppendi oláh pap földje, alsó vicinussa méltóságos Gyulai Ka-lára asszony része, a vége erdős. [38.] *Vagyon az ekklézsiának egy erdeje az Ördög ágya nevezetű helyben, mellynek egyfelől szomszédja méltóságos Apor úr, napkeletről méltóságos gróff Bethlen Pál úr őexcellenciája erdeje.*

Most a küüllővári reformata nemes eklézsiaiban oskolamesteri hivatalt viselő Szász Gábor őkegyelme, mái napon azon 28 magyarforintokból és 85 pénzezből álló summácskát, mellyel az őkegyelme néhai testvére, nemzetes Szász István uram az egymással még 1785-ben, Aprilisnek 21-dikén tett, és nemes Küüllő vármegye bites assessora, titulus bölöni Domokos István úr regiussága alatt költ egyezőlevélnek tartása szerént őkegyelmének tartozott, a sz[ász]dányáni reformata nemes eklézsia-nak conferálja. Általadván ezennel az egyezőlevelet is in ipsis originalibus, olly maga kinyilatkoztatásával, hogy az írt summácska tellyességgel sem egyszer, sem másszor, sem egy, sem más eklézsiái szükségre ne fordíttassék, hanem az eklézsia számadója az helybéli tiszteletes pap inspectioja alatt mennél többre szaporítani köteleztessék. Az esztendőnként bėjövendő interesse pedig a summához ragasztassék mindaddig, míg egy jócska, bár 300 magyar forintokból álló summára nevelkedik. Amikor osztán az interes az helybéli tiszteletes pap és oskolamester hasznára, azaz bérek pótlására fordíttassék, annak felosztása pedig micsoda mértékkel légyen, ha addig a legans ebbéli szándékát ki nem nyilatkoztatná, az akkori tractualis tiszteletes tagok határozzák meg. Gógányban Aprilis 4-dikén 1810-ben az itten tartott Partialis alkalmatosságával íratott bé P. Nagy György mpria. tractualis bites notarius által. Jedzés: Az adósságról való levél az ecclesia ládájába tétettetett.

1749 ■ január

*Visitatio continuatur Dányánini tempore ministrorum reverendi domini Nyitrai et domini rectoris Újvárosi, anno 1749. die 11. Januarii, praesentibus ecclesiae civibus.*⁶⁸

Reverendus dominus per omnia laudatur, similiter dominus rector laudatur.

A tiszteletes minister panaszol, hogy csúrt nem akarnak csinálni, fáját bé nem hozzák, de ez mindenekfelett való panassza, hogy dézmálás alkalmatosságával amely quarta a pap számára jőne, nem azt hozzák bé, hanem kiválasztva a legalábbvalót, és még ma is mind künn vagyon a quarta. A dominus rector igen sokat jár imide-amoda papja akarattya ellen. A gyermekeket is nem taníttya. A mesternek a kamaráját nem csinálják, a fáját nem adgyák meg. Az egyik fordulóra, nem lévén több tíz vékás földnél, annakokáért mostan azt fogadgya az ecclesia, hogy földet zálogosít a pap számára, hogy mindenik fordulóra négy-négy köből búzát vethessenek a pap számára, amint a prothoculumban vagyon. A perselypénzt egyszer sem adgyák fel. A papnak alkalmatlan kemencéje vagyon.

Deliberatum [1.]: Minthogy a becsületes ecclesia a tiszteletes ministernek sem csúrt nem csinált, fáját bé nem szolgáltatta, quartaja még ma is restantiában vagyon, a házbeli kemencéje is alkalmatlan, úgy a becsületes mesternek is fája többire mind restantiában vagyon, kamarája is nem jó. Azért most ez egyúttal admoniáltatik az ecclesia, hogy mindazokat praestállják, különben ennekutánna kettős büntetéssel büntettetnek meg, tisztességes ablakot is csinállyanak a parochiara.

Deliberatum [2.]: A mester Újvárosi uram iránt a tavalyi deliberatumot mostan is helyben hagyá a Szent Visitatio, sőt effectumban veszi, mely szerént őkegyelmét a Szent Visitatio mul-tázza három forintig, insuper admoneállyá, hogy ennekutánna a gyermekeket tanítsa, a templomot ne negligálja, ha mikor negligálja, papjának hírré tégye, annakfelette marháját papja akarattya ellen a cinterembe ne jártassa. [418.]

Deliberatum [3.]: Ennekutánna, akárki légyen egyházfi, a publicatióban adott pénzt a tiszteletes pappal mindenkor írassa fel és, ha mit abból kivésznek vagy agentia számára, vagy egyéb szükségre, azt is írassák fel, hogy annak idejében aszerént adhasson számot az egyházfi. Szüretre is mindenkor az egyházfi attemdálja a papot.

Deliberatum [4.]: A dézmálásnak idején amely quarta a pap számára obtingál, azt senki elcserélni ne merészellye, hogy azhellyet mást, alábbvalót adgyon, sub poena articulari.

1750

*Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1750. die 17. Januarii, tempore reverendi domini Johannis Nyitrai Verbi Divini ministri et rectoris domini Martini Újvárosi.*⁶⁹

Reverendus dominus optime recommendatur. Dominus rector vero accusatur, quod sepe negligat, aexternis negotiis se involvet. Az ecclesia injuriája a tiszteletes ministereket, hogy rendes idejekben nem marasztják. Király János veje, Balla György, nem akar külön bért adni. A cinterem körül rosszak a kertek, a mester kamarája nem jó. A mesterné tolválnak kiáltotta Petri Istvännét.

Deliberatum [1.]: Vadnak ugyan sok ruinak is, de nevezetesen a becsületes mester kamarája romlásban vagyon, mely miatt nagy kárt is vallott, azért az egyházfi büntetésben incurral Canon szerént. [438.]

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 417–418.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 437–438.

Deliberatum [2.]: Minthogy Petri Istvánné tiszteletes Csávási Lőrincz uramnak jótéteményit ilendő háladással nem vette, hanem még jószágán potentiariuskodott, sőt, ami nagyobb, minden ok nélkül átkozta, azokért eklézsiái reconciliatiót érdemlene, de a Szent Visitatio mitigálván a maga iudiciumát, tetszett így iudicálni, hogy az eklézsia előtt kövesse meg tiszteletes Csávási uramot.

Deliberatum [3.]: Minthogy a becsületes mesterné Petri Istvánnét tovalynak kiáltotta, bizonyítsa reája Petri Istvánné, azután fizesse meg a kárt. Quoniam Actoris est probare.

1751

*Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1751. die 3. Februarii, tempore reverendi domini
Johannis Nyitrai loci ministri, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁰*

Reverendus parochus in omnibus laudatur. Dominus rector vero multis accusatur scilicet quod sepius se in ebrietat[ibus] [...] ac calumniis se polluit. A parochialis istálló nem lévén jó, mely miatt sok kárt vallott szénájában a tiszteletes minister.

Deliberatum: Elcitol fogva minden eklézsiaikban, valaholott lakott, sok excessussi voltak Kendi Sámuelnek, sőt még ma is nem meliorálta magát, hanem ebben az eklézsiaiban is sokat excedált a sok részegséggel, verekedéssel, káromkodásokkal és egyéb rút magaviselésével, mellyekért megérdemlené, hogy in aliorum exemplum példáson büntettettnék. Mindazáltal még egy esztendeig időt enged a Szent Visitatio és meghagya a ministeriumban ea conditione, hogy ha magát megjobbította és a szent ministerium szerént való életet igyekezik élni, de ha mégis idem erit qui supra, a ministeriumtól in perpetuum abscondáltatik. A mostani excessussaért penig deponállyon három forintot statim et de facto.

1752 ■ január

*Anno 1752. die 21. Januarii Visitatio facta Dányánini tempore reverendi domini
Johannis Nyitrai loci ministri et rectoris domini Samuelis Kendi.⁷¹*

Ecclesia bene reminiscitur suorum dominationum. Difficultates: [1.] Az özvegyasszonyok semmit nem akarnak fizetni. 2. Felemás házások is vadnak, de nem fizetnek.

1752 ■ november

*Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1752. die 26. Novembris, tempore reverendi
domini Johannis Nyitrai ministri et rectoris Samuelis Kendi.⁷²*

Adversus reverendum ministrum nulla est difficultas. Rector quoque possibiliter se gerit.

Difficultas: [1.] Nagy rendeletlenség vagyon a bérnek bétakarításában. 2. Semmi kertek nincsenek a parochiában fellyülfelől. 3. A mester a lovait a cinteremben tartotta a sarjún. 4. Sok restantiak vadnak, úgymint must, kenyér etc. 5. A mester tehenit a bírák megköttették.

Deliberatum [1.]: Minthogy nagy rendeletlenség vagyon itt a bérnek bétakarításában, mely miatt sok kárt vallott a tiszteletes minister a bérben, azért admoniáltatik az egész eklézsia, hogy a bérnek bétakarításakort bizonyos napokat rendelvén, egyszersmind takarítsák bé, nehogy felemáson, egyik elébb, másik hátrább, mert ha mégis rendeletlenül cselekesznek, az eklézsia kö-

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 449.

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/3. 458.

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 464.

zönségesen büntették. Annakfelette, akiknek kertek miatt kárt vallott a tiszteletes minister, azok fizessék meg a kárt. A becsületes mester pedig, minthogy vakmerőképpen a cinteremben jártatta lovait, egy forintig mulctáztatik, a lovai miatt esett kárt is fizesse meg. A restantiakról is admoniáltatnak akik adóssok, hogy intra quindenam megegyezzenek a tiszteletes ministerekkel, mert a constitutio szerint megbüntettetnek. Annakfelette, minthogy a templomot ilyen sepreten tartják, az egyházi mulctáztatik in ft. 3 és admoniáltatik, hogy a templomot mindenkoron tisztán tartsák. Deliberatum [2.]: Az egyházi admoniáltatik, hogy minden restantiakot felszedgyen és az eklézsának minden jövedelméről számot adjon a curator és eklézsia előtt.

1754

Visitatio celebratur Dányánini anno 1754. die 22. Januarii, tempore reverendi domini Nyitrai loci ministri et rectoris domini Samuelis Kendi.⁷³

Reverendus dominus minister optime recommendatur de omnibus. A mester felől úgy inferállyák, hogy igen részeges, káromkodó, a templomban is botránkoztat részegségivel. A mesternek igen sok restantiai vadnak, úgymint fája, mustya, kenyere, annakfelette a kamarának rossz volta miatt igen sok kára volt még azon felyel, ami megfizetődött.

Méder János és Csabai veszekettek s verekettek, melly miatt tolvalkiáltás is esett, item ecclesia híre nélkül büntették az egyháziak. Szathmári rést csinált a mester kerten.

Deliberatum [1.]: Ami az ecclesianak a mester iránt való panasszát illeti, az a következő Partialisra relegáltatik, ami pedig a mesternek restantiaiit illeti, admoniáltatik az eklézsia, hogy a következő Partialisig minden restantiaiit beszolgáltatassák, ami pedig a rossz kamara miatt sok kára esett a mesternek, azért fizessen az ecclesia a mesternek egy véka búzát.

Deliberatum [2.]: Nyilván tapasztallya a Szent Visitatio, hogy Csabai József azon fáknak a mester házára való fa [?] építésével okot adott a curatorral való veszekedésre (minthogy nem az eklézsia consensussából s megegyezett akarattából volt). Mindazonáltal nem vala hatalma a curatornak Méder Jánosnak is arra, hogy az egyházfit megtámadgya s megüsse. Azért a Szent Visitatio Csabai Józsefnek az intendálható poenat remittállyá, Méder Jánost pedig mulctázza három forintig, melyet statim et de facto deponályon, annakfelette Csabai Józsefet kövesse meg coram Sancta Visitatione s békélynen meg. Az ecclesia pedig, minthogy fát az építésre tempestive nem hozott, sőt, amely fát vágtak, az is az erdőn veszett, azért az ecclesiat is mulctázza a Szent Visitatio három forintig. Ami pedig a büntetést nézi, ennekutánna is fennmaradgyon, de igen módgyával és a curator hírével az ecclesia praesentiajában.

Úrasztali serleg – 17. század

⁷³ KükEhmLvt prot. II/3. 469.

1755

Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1755. die 17. Januarii, tempore reverendi domini Johannes Nyitrai pastoris et Basilii Karda rectoris, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁴

Causa levata honestae puellae Mariae Kendi in capilis constitutae in inclyto comitatu de Küsküllő possessione Dányán residentis in negotio sponsalicalis tanquam Actricis contra et adversus sponsum suum Samuelem Kecskeméti residentis in Várallya. Pro Actrice procurator pater ejus Samuel Kendi, qui verbis proponit. Pro Incto procurator, qui etiam verbis proponit.

Deliberatum 1.: Satis superque ruminálván a Szent Visitatio ezen mátkaságot, talál ebben sok anomaliat, rendeletlenséget: 1-mo. Hogy a mátkásodáskor a leánynak nem volt egész consensussa, hanem mintegy kéntelenítésből és az atyának, másoknak is erőltetésiből. 2-do. Hogy annakutánna is megizente a legénynek, hogy ne költsön, se ne fáradgyon tovább, mert hozzája nem mégyen, azért ezekre az anomaliakra nézve a Szent Visitatio ezen mátkaságot solválya és Kendi Máriát Kecskeméti Sámuelről separállya. A legény költségét nem adjudicállya, mivel a legény causálta magának a költséget, sőt a leánynak is gyakorta költséget szerzett. A ligat sem imponállya a Szent Visitatio, mivelhogy amint világosan inferáltatik, néminemű coactio volt a mátkaságban, ami penig a legény tisztességét illeti, megítéli a Szent Visitatio, hogy a leány kövesse meg a legényt, et in facie sedis egymás jegyét adgyák vissza.

Ebben a dányáni eklézsiában sok ruinak vadnak, a quarta iránt nagy kára vagyon a minis-ternek, kivált a mustból némellyek quartat adni nem akarnak.

Deliberatum 2.: Minthogy az egyházfi a ruinakot nem reparálta, a quartat bé nem szalgáltatta, az interest fel nem szette, azokért a Szent Visitatio az egyházfit mulctázza in persona in ft. 3, akik penig a quartat, mustot bé nem adták, azokat külön-külön három-három forintig. Insuper admoniáltatik a mostani egyházfi, hogy a ruinakot reparállya, a pap házát megfedesse, a perselypénzt mindenkor félrassa, ha mikor valakinek pénzt adnak ki, eklézsia híre nélkül és kezeség nélkül senkinek ki ne adgyák.

1756

Visitatur etiam ecclesia Dányániensis anno 1756. die 3. Februarii, tempore reverendi domini Johannis Nyitrai pastoris et rectoris domini Basilii Karda.⁷⁵

Ubi salva sunt omnia, praeterquam rector contra pastorem insurexerit et contenderit verbis inconditis. Ruinak vadnak, restantiai is vadnak a mesternek. A templom sepreten.

A serleg kuppájának trébelt díszítései – részletek.

⁷⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 478.

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 489.

Deliberatum [1.]: A ruinakért, a templom meg nem sepréséért és a mester restantiáért büntetetik az egyházi a constitutio szerént in ft. 3. Deliberatum [2.]: Minthogy másszor is volt a mesternek, Karda Balásnak ilyen notaja papja ellen, mellyért akkor remittáltatott a poena, mostan azért büntetetik in ft. 3.

1757

*Visitatur ecclesia Dányániensis anno 1757. die 27. Januarii, tempore reverendi domini
Johannis Nyitrai pastoris et Basilii Karda rectoris, praesente spectabili domino
domino Ludovico Komáromi.⁷⁶*

Hic etiam salva sunt omnia.

Difficultates: Sok ruinak vadnak mind a két parochian. Restantiak is vadnak. Az eklézsia erdejéből is tilalmazza a tiszteletes ministereket. Az eklézsának volt bora urn. 110, mellyet elattak hármával.

Deliberatum: Minthogy az eklézsának némely adóssági elvesztenek az egyházfiaknak negligentiajok által, azért az olyan adósságnak utánna járjanak azon időbeli egyházfiak, [499.] külföldben magok fizetik meg. Az intereseket is az egyházfiak fel nem szedték már régen, azért azon egyházfiak, kiknek idejébéli a restantia, büntetnek in ft. 3, insuper admoniáltatnak, hogy többé esztendőről esztendőre ne halogassák, hanem felszedgyék és számot adgyanak. Akik pedig mást attanak az interesbe vagy ganét hordattak, azt felirassák.

1758

Visitatur ecclesia Dányániensis in Sz[ász]Csávás, quoniam propter maximam altitudinem invis et intritam viam non est concessam nobis adire, praesente reverendo domino Johanne Nyitrai loci ministro et rectore domino Basilio Karda, praesentibusque aedituis et aliis.⁷⁷

Bora volt urn. 39. Ezt elatták. [511.] Difficultates: [1.] Némelly kettős házások nem akarnak különbért adni. 2-do: Az eklézsának némely adóssági periculumban vadnak.

Deliberatum: Minthogy a nemes vármegyének és a Szent Generalisnak világos constitutioja vagyon a kettős házásoknak külön-külön való bérfizetésekről, azért mostan is adjudicáltatik a Szent Visitatiótól, hogy a dányáni eklézsában is a kettős házások is külön bért fizessenek a tiszteletes ministernek, külföldben marhájukhoz is szabadoson hozzányúlhatnak az egyházfiak. A periculumban lévő adósságot is felszedgyék, serio imputáltatik és az interest is felszedgyék, esztendőről esztendőre ne haladgyon.

1759

Visitatur ecclesia reformata Dányániensis anno 1759. die 4. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Nyitrai, praesentibus aedili Martino Varga, aliisque ecclesiae membris.⁷⁸

Reverendus loci minister recommendatur, neque adversus ludimagistrum querelae notatis dignae. Difficultas: Szabó János fiastól edgyütt illendő bért nem akar adni a tiszteletes ministernek. Vagyon az ecclesianak de praesenti 32 veder bora. Vagyon az ecclesianak circiter hét forint készpénze.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 498–499.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 510–511.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 525.

1760

Visitatio celebratur in ecclesia reformata Dánnyánensi, pastore reverendo Johanne Nyitrai, ludimagistro Basilio Márkosfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe spectabili ac generoso domino Ludovico Komáromi, aedilibus Francisco Török, Nicolao Méder, Georgio Elekesi, Michaelae Bölöni, aliisque.⁷⁹

Quod bene notandum: Vagyon a dánnyáni reformatata ecclesianak a Vápa nevű helyben egy darab ép szőlője, melyet most colál a tiszteletes minister, melynek egy rész szegletecskéjét engedé a Szent Visitatio a felitől fogva fel az útig a mesternek az egész ecclesia praesentiajában.

Vagyon ennekfelette az ecclesianak az fellyebb említett úton felül a homlokig felmenő szőlője, mely improtocol[ál]va volt eleitől fogva, melynek fele disponáltatik az ecclesia szellérének, Ábrahám Andrásnak, fele pedig Szathmári János nevű becsületes ecclesia tagjának, ilyen conditio-
val: 1. Szathmári János uram a dézmát szorgalmatosan kiadgya az ecclesianak s igazán, mert ha őkegyelmében valami, az ecclesianak kártévő, vagy szó, vagy cselekedet találtatik, őkegyelme az szőlőt egészen amittálja, soha többé őkegyelmének a cultura és fructis perceptio meg nem engedtetik, a szőlőt pedig jól mívelje.

1761

Visitatur ecclesia reformata Dánnyániensis anno 1761. die 16. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo Johanne Nyitrai, ludimagistro humanissimo Basilio Garda, praesentibus ecclesiae membris nempe titulado Luca Szentjakabi aedilibus, Nicolao Méder, Johanne Méder, Georgio Elekesi, Michaelae Szász, Georgio Balog, Martino Varga, Stephano Tót, Matthaeo Kotsis, Josepho Csabai.⁸⁰

Difficultates: Debito severior erga discipulos. Ignátnál a quarta s törökbúza, Török Ferencz-nél must, zabbér, Gyizul semmi quartat nem adott. Nem mindenek adgyák in gelimis a búzat. Mind a cinterem, mind a parochia, mind a mesteri ház körül sok ruinak vadnak. Balog György széktörést patrált.

Deliberatum [1.]: Szezeivel láttya a Szent Visitatio mind a cinterem, mind a praedicator, mind a mesteri ház körül a sok ruinakat, minekokáért a Szent Visitatio mulctázza mindazokat, valakiknek kertek ruinaban vadnak három-három forintokig. Ami közönségesen az ecclesia kerte az egyházfiak mulctáztatnak azért, azhol a kert privatus embereké, azok mulctáztatnak, de kineveztetvén az egyházfiaktól, ezek pedig azok: tekintetes Asztalos János őkegyelme, Elekesi György és Kis Mihály, Méder Miklós, Varga Márton és tekintetes Komáromi Lajos uram őkegyelme.

Deliberatum [2.]: Balog György, a parochialis fundus szomszédgya, mivel sokszor admoneáltatott a közkertnek megcsinálására, mégis a tiszteletes minister nagy mortificatiojára mindedig is azt fel nem állította, méltónak ítéli a Szent Visitatio, hogy ez haza törvénye szerint mulctáztatnék. De még most paterne admoneálja, csakhogy mihelyt a föld fagya engedi, mindgyárt megcsinálja a közkertet, különben ami most elhalad, minden bizonynyal desummáltatik Húsvét előtt, ha a kert fel nem állítatik. Ami nézi pedig a szék színén való illetlen szavait, a constitutio szerint 1 forintig mulctáztatik, melly is statim et de facto executioban vétetik.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. 11/3. 538.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. 11/3. 555.

1762

*Visitatur ecclesia reformata Dányániensis anno 1762. die 8. mensis Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Johanne Nyitrai, ludimagistro Basilio Márkosfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe: spectabili ac generoso domino Ludovico Komáromi, curatore titulado domino Georgio Elekesi, aedilibus Michaelae Kis, Johanne Vinczi, Michaelae Szász, Johanne Asztalos, Josepho Szalakmai, Georgio Balogh, Martino Varga, Johanne Szathmári, Stephano Tót, Michaelae Bölöni, Stephano Horváth, Nicolao Méder, Kotsis Mattheo.*⁸¹

Difficultates: Hibáztatnak némellyek a quarta törökbúzának bészolgáltatásában. Ruinak vadnak. Volt az ecclesianak 18 veder bora, melyből egyre-másra, úgymint Visitatoria, szőlőpásztor-nak, szőlőmunkásnak elköltött 18 veder, megmaradván 13 veder, ezt eladták 5 hft. dr. 34. Difficultas: Némellyek igen restek és vakmerők az ecclesia gyűlésén való megjelenésben.

Deliberatum [1.]: Nyilvánvaló a Szent Visitatio előtt, hogy némellyek igen hibáztanak az quarta bészolgáltatásban. Tetszett az ítéletnek, hogy tartsa magát minden ember a nemes várme-gye constitutiojához.

Deliberatum [2.]: Az ecclesia gyűlésében megjelenni tartsa minden ember maga kötelességé-nek, aki ott nem lehet, a számvevőket ne kárhoztassa.

1763 ■ január

*Anno 1763. die 11. Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Dányán, dum Verbi Divini ministrum ageret reverendus dominus Michael Tegzi, ludimagistri officio fungeretur humanissimus dominus Basilius Márkosfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe spectabili ac generoso domino Ludovico Komáromi seniore, curatore domino Georgio Elekesi, aedilibus Georgio Balogh, Stephano Horváth, Michaelae Szász, Johanne Asztalos, Martino Varga, Nicolao Méder, Stephano Tót, Johanne Szalakmai aliisque, Josepho Surányi.*⁸²

Deo sint laudes, salva sunt omnia inter Verbi Divini ministros et ecclesiam. Difficultates: Titulatus SzentJakabi Lucács uram botrányoztató élettel vádoltatik. Szalakmai József feleségétől külön lakik. Ruinak vadnak. Egy szőlőnek való föld Él nevű helyben, pusztán áll. Törökbúzára kiadott 20 veder borért periculumban vagyon 20 véka törökbúza. Vagyon az ecclesianak 28 veder bora.

Deliberatum [1.]: Approbáltatik, hogy az ecclesia szőlőjében vitétt ganéj interesben vitétt légyen - 24 szán, 24 sustákban. Deliberatum [2.]: A difficultasban felvétellett periculumban forgó 20 veder borért való 20 véka törökbúza intra quindenam felszedődgyék sub poena severae mulctae ecclesiae infligendae in rationem visitorum modernorum desumendae. Mulcta vero imputatur curatori et aedilibus. Deliberatum [3.]: Tetszett az ítéletnek, hogy az pusztában álló szőlő-föld gypűbe vétessék, megépíttessék mihelyt a föld fagya kímégyen, kemény büntetés alatt. Deliberatum [4.]: Sok ruinak tapasztaltatnak nyilván, mulctáztatik az ecclesia Canon szerint.

1763 ■ november

*Anno 1763. die 20. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo in possessione Dányán, pastore reverendo domino Michael Tegzi, ludimagistro humanissimo domino Basilio Garda Márkosfalvi, praesentibus ecclesiae curatore Georgio Elekesi, aedilibus Georgio Balogh, Stephano Toot, Martino Varga, Michaelae Szász, Josepho Szalakmai.*⁸³

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/4. 11.

⁸² KükEhmLvt prot. II/4. 35.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/4. 50.

1764

Affuturum annum 1765. concernens Visitatio inchoatur anno 1764. die 14. mensis Novembris in possessione Dánnyán, pastore reverendo Michaelae Tegzi, ludimagistro Basilio Karda.⁸⁴

Difficultates: Háborúság vagyon az tiszteletes atyafi és Balog György között, hogy Balog György az tiszteletes minister hamis lelkűnek mondotta volna. Úgy Szathmári János és az tiszteletes minister között. Ezek templomba nem járnak. A tiszteletes minister Vinczi Jánosnak ezt mondotta: Rossz disznó, huncfut ember. A tiszteletes minister szántása s vetése felett controversia vagyon az ecclesiában.

Difficultates pastoris: Az háromszor[i] szántást az ecclesia nem praestálta. Némely hallgatók az tiszteletes ministert nem becsülik. [62.]

Az esztendő folytában való ruinak miatt az tiszteletes ministernek sok kárai voltak. Az tiszteletes ministernek nincsen lábas ólja.

Deliberatum: Nem gondolhatta, azért nagyon is sajnálotta, sőt ugyan szégyenlette az Szent Visitatio, minémű sok kedvetlenséget talált a dánnyáni reformata szent ecclesiában minden részről. Azért admoneáltatnak a szent ecclesianak minden tagjai, hogy egymást illendő becsülettel megbecsüljék, egymásnak ne subplantáljanak, a tiszteletes ministerrel békességben éljenek, hogy Isten áldását várhassák. Ezszerint admoneáltatik a tiszteletes atyafi is, hogy kövesse, amit ír a Szent Pál apostol Timotheus[nak]: Intsed a népet alkalmas, alkalmatlan időben minden szelídséggel és alázatossággal.⁸⁵ A hallgatók a templomat gyakorolják.

1765

Anno 1765. die 17. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Dányán in aedibus Várallyaensibus pastoralibus, reverendo domino Michaelae Tegzi, ludimagistro vero humanissimo domino Basilio Korda Márkosfalvi, praesentibus curatore Georgio Elekes, aedilibus Andrea Ábrahám, Szalakmai József, caeterisque membris Michaelae Szász etc.⁸⁶

Difficultas: Sok adósság, ruinak vagynak. Deliberatum [1.]: Igen kedvetlenül tapasztalja a Szent Visitatio az ecclesianak sokszori admonitioját, az adósság felszedésében igen restesnek találván, a sok esztendei adósság némelyeknél éppen halófélben lévén. Azért serio parancsolá a Szent Visitatio, hogy intra quindenam szoros szám vétetessék, mellynek felszedésére commissariusok küldetnek. Deliberatum [2.]: A ruinak nyolc napoknak elforgása alatt megépíttessenek sub poena executionis ft. 3. Inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam nulla difficultas.

1766

Anno 1766. die 16. mensis Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Dánnyán, pastore reverendo domino Michaelae Tegzi, ludimagistro humanissimo domino Basilio Garda Márkosfalvi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore domino Michaelae Szász, aedilibus Johanne Szathmári, Petro Gyulai, aliisque nempe Georgio Balog, Martino Varga, Nicolao Méder, Stephano, Michaelae, Andrea Tót, Johanne Asztalos etc.⁸⁷

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 61–62.

⁸⁵ 2Tim 4,2

⁸⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 85.

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 97.

1767

Anno 1767. die 15^a Decembris visitatur ecclesia reformata Dányániensis, pastore reverendo domino Josepho Fülei, ludimagistro humanissimo domino Basilio Karda, curatore titulado domino Michaelae Bölöni, aedili Andrea Tóth, praesentibus aliis etiam ecclesiae commembris ut pote domino Georgio Elekes, spectabili domino Paulo Bölöni, titulado domino Luca Szentjakabi, domino Johanne Asztalos, domino Johanne Szathmári, Michaelae Tóth, Petro Gyulai et aliis compluribus.⁸⁸

Inter ecclesiam et pastorem bene convenit.

Difficultas: Panaszol a nemes ecclesia, hogy mester uram a gyermekeket semmiképpen tanítani nem akarja és ha valaki feladja is tanítás végett, mordsággal vagyon hozzája és így a gyermeket magától elidegeníti. [100.]

Deliberatum [1.]: Érti a Szent Visitatio a nemes ecclesianak a mester ellen való méltó panasszát, azért semel pro semper imponálja Karda György [recte: Balázs] ökegyelmének, hogy a gyermekeket örömmel fogadja magához, nyájason bányék vélek, minden szorgalmatossággal tanítsa, mert azért neveztetik ludimagisternek – tanítómasternek. Ha pedig Karda György ökegyelme ezen deliberatumunkkal nem gondolna, a gyermekeket illendőképpen nem tanítaná, sőt a maga mord természetével magától elidegenítené, tehát a 94-dik canon⁸⁹ szerint, mint tanítani nem kívánó, maga mesteri hivataljától, ha praeccludátatik, magának tulajdonítsa.

Difficultas: Panaszol Karda Balás ökegyelme, hogy a mesteri ház szinte a nyakába szakad, classis nincs, a ház is olyan szoros és olyan nyomorult, hogy ott maga cselédével is alig fordul meg, nemhogy tanítás végett gyermekeket fogadhatna beléje.

Deliberatum [2.]: Rég az ideje, hogy minden esztendőnként admoneállyá a Szent Visitatio a dányáni nemes ecclesiat, hogy az omlófélben lévő mesteri házat vagy ex fundamento megújítsa, vagy legalább megigazítsa, de ebben még eddig semmi nem tört. Azért az egyházi mint a jó rendtartással nem gondoló, hivatalja szerint az ecclesiat az építésre nem ösztönző rest szolgálja 3 forintig büntetetik.

Őn boroskanna
16. század vége

1768

Annum affuturum nempe 1769. concernens Visitatio inchoatur in ecclesia reformata Dányániensi anno 1768. die 18. Novembris, pastore reverendo domino Josepho Fülei, ludimagistro humanissimo domino Stephano Bányai, praesentibus ecclesiae membris, curatore domino Michaelae Bölöni, aedili Johanne Szathmári, Georgio Elekes, Michaelae Szász, Georgio Balog et aliis.⁹⁰

Inter parochum, ludimagistrum et ecclesiam salva sunt omnia. Difficultas: Az marhátlan emberek nem akarnak concurrálni a szántásban, sőt akiknek egész erejek vagyon, azok is, ha ugarlaskor

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 99–100.

⁸⁹ A 94. kánont lásd a 298. oldalon.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 122.

kimennek, vetéskor elvonnyák magokat. Deliberatum: Minden marhás ember maga erején tartoz-zék szántani mind a két ízben sub poena ft. 1. A marhátlan emberek pedig tartoznak ketten fogadni egy ekét, mellyet ha önként ezen ordinationk szerint cselekesznek, jó, ha pedig nem, az curator és egyházfi fogadjanak és amazoknak jovakból a szántó embernek tégyenek contentumat.

1770 január

Anno 1770. 10ma Januarii visitatur ecclesia reformata Dányániensis, pastore reverendo domino Josepho Fülei, ludimagistro humanissimo domino Stephano Bányai, curatore titulado domino Michaelae Bölöni, aedili Johanne Szathmári, praesentibus ecclesiae membris spectabili domino Sigismundo Boér, Luca Szentjakabi, Johanne Asztalos, Michaelae Szász, Georgio Elekes, Georgio Balog, Michaelae Kis, Nicolao Méder et aliis.⁹¹

Inter ecclesias, pastorem et ludimagistrum salva sunt omnia.

Difficultas [1.]: Az estvéli harangozást, mely takarodónak mondatik, mester uram el szokta többire mulatni. Deliberatum: Minthogy ez az ecclesiában régi szokás, melyet az ecclesia most is megkíván, azért mester uram ezt a harangozást, az ezért járt szokott fizetésének elvesztése alatt, el ne mulassa.

Difficultas [2.]: Az ecclesia nem szántott a conventio szerint, melyért a tiszteletes atyafi 13 garast fizetett a szántásért. Deliberatum: Akin elmúlt a szántás, akár a curator légyen az, akár más, fizesse meg azt a 13 garast a tiszteletes atyafinak.

1770 ■ december

Anno 1770. 7ma Decembris visitatur ecclesia Dányániensis, quum esset pastor reverendus dominus Josephus Fülei, ludimagister humanissimus dominus Georgius Orbán, praesentibus curatore Georgio Kelekes [!], aedili Johanne Szathmári et aliis ecclesiae membris, ut pote spectabili domino Sigismundo Boér, Michaelae Szász, Josepho Ágoston, Stephano Tót et reliquis.⁹²

Az ecclesianak nincs semmi panassza az tiszteletes atyafi ellen, hanem mester uram ellen panasznak, hogy éppen nem taníttya a gyermekeket. Deliberatum: A mesteri hivatal nemcsak az éneklésben áll, hanem főképpen a tanításban, azért mester uramnak keményen hagyatik a tanítás, különben, ha a nem tanításért másszor Canon szerint büntettetik, magának tulajdonítsa.

1771

Visitatio continuata [1771. December] in ecclesia reformata Dányániensi, pastore reverendo domino Josepho Fülei, rectore humanissimo domino Georgio Orbán, curatore titulado Michaelae Szász, aedili Johanne Szathmári, praesentibus ecclesiae membris Josepho Szolokmai, Stephano Balog, Georgio Elekes, Stephano Tót et reliquis.⁹³

Difficultas: [1.] Az ifjak nem tanulnak. 2-do. Mester uram a harangozást igen sokszor elmulattya.

Deliberatum: Akár legény, akár ifjú leány légyen az, amely nem kíván a tanításra felmaradni és tanulni, az olyan ifjú semminémű ecclesiai tisztességre nem érdemes, azért a modo imposte-

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 142.

⁹² KükEhmLvt prot. II/4. 157.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 174–175.

rum az ilyenek ha meg találunk halni, se el ne temettessenek, se pedig ne copuláltassanak, hanem ha ennekutánna a magok javakra tanulnak és magokat ebben az egyházi fenyíték alá adják.

Ad secundum: Titulus mester uram a maga hivataljában eljárjon és midőn a hallgatóktól maga hivataljának követésére köteleztetik, olyan rendeletlenül ne feleljen mint eddig, különben, ha elélekért hivatala nélkül marad, magának tulajdonítsa. [175.]

Alia difficultas [3.]: A tiszteletes atyafi maga fedi meg maga kevés bérét, a mesternek pedig borbéli restantiaji vadnak.

Deliberatum: Az elsőről olyan törvényünk vagyon, hogy ha a curator és egyházi miatt maga bériben kárt vallanak a ministerek, a kárt magokéból fizessék meg, azért, ha kárt nem akarnak vallani, a ministerek bérét megtakaríttassák, az engedetleneket, minthogy tehetségekben vagyon, megbüntessék, különben a kárt bizonyosan magok fizetik meg.

Ad secundum: A ministerek bére esztendőről esztendőre ne maradjon soha ezután, hanem a curatorok beszolgáltatassák, különben bizonyos az, hogy nemcsak a lesz, hogy az övékből megfizettet a Szent Visitatio, hanem emellett, mint letett hitekkal nem gondolók, minden engedelem nélkül három forintig büntettetnek toties quoties.

1773 ■ január

Anno 1773. 12^a Januarii visitáltatott a dányáni ecclesia tiszteletes Fülei József uram, oskolamester Orbán György, curator Szász Mihály, egyházi Tót András idejekben, jelen valának az ecclesianak majd minden tagjai, úgymint Bölöni Mihály, Kis Mihály, Tót István, Török Ferentz, Asztalos János stb.⁹¹

Nincsen, Isten jóvoltából, a ministerek és ecclesia között baj. Difficultas: [1.] Panaszol a tiszteletes atyafi, hogy a búzáját az ecclesia maga rendes idejében el nem vették, hanem Szent Márton nap tájban, akkor is sok veszekedéssel. 2-do. A szénáját is egyszersmind be nem hozzák.

Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio a curatornak és az egyháziúnak három forint büntetés alatt, hogy amint a protocollumban vagyon, a tiszteletes prédikátor búzáját nem Szent Márton napkor, hanem Szent Mihály nap tájban vetesse el, mivel a késői vetés igen bizonytalan. Valaki pedig magát a szántásból, vetésből kivonnya és másokkal együtt ki nem megyen, akárki legyen az, érdeme szerint büntessék meg. Ezt a rendet tartsák a szénának behozatásában is, hasonló büntetés alatt.

Ecclesiái difficultas [3.]: Panaszol az ecclesia, hogy titulus Boér Sigmond uram a Szent Visitatio előtt tett ígírte szerint az ecclesia házhelyiért mást adni nem akar, hanem a házhelyet ingyen akarja tartani.

Deliberatum: Úgy vagyon, hogy titulus Boér Sigmond uram a Szent Visitatio előtt most két esztendeje megígírte vala, hogy ha az ecclesia és a Visitatio a fennforgó házhelyet ökegyelménél hagyja, a Káka nevezetű rétben, a predikátor szomszédjában annyi kaszálót ad,

*Őn kenyérosztó tányér
18. század, Nürnberg.*

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 199–201.

amennyiben az ecclesiával megegyezhet. De minthogy ennek még eddig semmi teljeseése nem lett és az írt úr a curatornak sokszori emlékeztetésére is ezen dologban semmi mozdítást tenni nem kívánt, azért az curatornak, sőt az egész ecclesianak praesenti deliberato serio committatit, hogy azon házhelyet elsőbben kijártatván, vagy házat építtessen reája, vagy egyéb haszon végett valakinek igyekezze elocálni, hogy az ecclesianak forduljon valami haszna, melyet ha véghez nem vinne, bizonyos legyen abban, hogy a jövő Visitation, mint az ecclesiái ordinatioknak contentora, érdeme szerint megbüntettetik. [201.]

Más difficultas [4.]: Ezelőtt tizenegy esztendővel, mikor az Apor rész a méltóságos Apor Lázár úrral perlett, néhai titulus Komáromi Lajos úr vétetett ki az ecclesia ládájából öt magyar forintokat, mely eddig is az ecclesianak meg nem fordult.

Deliberatum: Constál a Szent Visitatio előtt, hogy ezen öt forintot kiadta az akkori egyházfi Török Ferentz, kezéhez vette pedig az akkori curator Elekes György uram Bölöni Mihály urammal együtt. Azért ítélik, hogy aki kiadta és akik kezekhez vették, onnan ahova és akiknek kiadták, vegyék fel és az ecclesianak szolgáltatassák bé, külömben a magokéból tétet contentumat a Szent Visitatio az ecclesianak, annyival inkább, minthogy ecclesia híre nélkül vették ki a ládából.

1773 ■ november

Continuatur Visitatio in ecclesia reformata Dányániensis anno 1773. die 19ma Novembris, tempore reverendi domini Josepho [!] Fülei, rectore Georgio Orbán, curatore Michaelae Szász, aedili Stephano Balog, Michaelae Bölöni, Stephano et Michaelae Tót, Nicolao Méder, Andrea Tót, aliisque ecclesiae membris: Georgio Barkó, Georgio Elekes.⁹⁵

Difficultas [1.]: A humanissimus ludimagister vádoltatik az ecclesiától, hogy a tanulni kívánó gyermekecskéket simpliciter nem akarja tanítani. A tiszteletes minister pedig mind erkölcsében, mind tudományában dicsértetik. Difficultas [2.]: Hallatnak az ecclesiában szörnyű, Isten ellen káromkodók, kiknek kikeresésére admoniáltatnak a curator, egyházfi és admoniáltatnak, hogy a káromkodásról lemondjanak, mert külömben kitiltatnak a templomból. Admoniáltatnak az atyák, hogy a gyermekeket a mesterhez feljártassák, mester uram pedig szorgalmatosan tanítsa. Más difficultasok: 1-mo. A csűr oldala egészen kiromlott, amely miatt a tiszteletes minister sok kárt vall. 2-do. A kamara híjja nagyon béromlott. 3-tio. A templom felé kijáró papi kertet vagy földjét a temetőnél rontják, foglalják. 4-to. A ministerek bérít rendes idejében bé nem szolgáltatják.

Deliberatum: Admoneáltatnak a kurátor s egyházfi: 1-mo. Hogy a csűr oldalát befonassák.

2-do. A kamara híjjazatyát megigazíttassák. 3-tio. A papi kertbe ne temetkezzenek, s annak földjét ne ássák, hogy homokolják a temetőket. 4-to. A ministerek bérít rendes idejében beszolgáltatassák egy nap, mert külömben a jövő Visitation keményen megbüntettetnek. Nemkülömben az ecclesia minden dolgában minden rendek concurrálynak, serio imponáltatik.

Ön kenyérszító tányér öntött virágmotívumai – részlet.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 214.

1774

Anno 1774. die 19. Novembris visitata est ecclesia reformata Dányániensis, pastore reverendo domino Josepho Fülei, ludimagistro humanissimo Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae membris: spectabili domino Sigismundo Boér, titulado domino Luca de Sz[ent]Jakab, curatore Michaelae Szász, aedili Stephano Balog, aliisque ecclesiae membris.⁹⁶

Deo sint laudes, bene convenit inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultas [1.]: A mester a gyermekeket nem tanítja. Felel a mester: Mert nem fizetnek. Deliberatum: Tetszett az ítéletnek: A mester minden szorgalmatossággal tanítsa a gyermekeket sub poena amissionis officii etiam medio tempore, az atyák pediglen fizessenek minden gyermekért nyolc-nyolc poltrát és egy szekér fát, ha valakinek isteni félelemből tetszik többet adni, pietas non indiget multis argumentis.

Difficultas [2.]: Panaszol az ecclesia, hogy a mester a régi kamarába tartja az sertésit. Deliberatum: A mester s az ecclesia értsék meg egymást, legyen segítséggel egyik a másiknak. Ha az atyák csak egy hétig jártatnák is iskolába gyermekeiket, mégis az egész bért megfizetni tartozzanak.

1776

Continuative visitáltatott [1776.] a dányáni ekklesia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Orbán György iskolamester ökegyelmek idejében, jelen voltak curator Szász Mihály és egyházi Balog István ökegyelmek az egész ecclesiával együtt.⁹⁷

Difficultasok: 1-mo. Némelyek a mesternek, minthogy Isten nyavalyával látogatta és amiatt nem szolgálhat, fizetni nem akarnak. 2-do. A papi ház omlófélben vagy, azonkívül is igen alkalmatlan helyre építetett volt, ahova, kivált téli fagyos időben, feljárni merő veszedelem. 3-tio. Néhai titulus Komáromi Lajos úr bor árrában, melyet néhai titulus Antos úr adott volt által, restál ft. 21 dr. 38. Mikor pedig az osztozás volt, akkor is adott Elekes György, mint curator, Török Ferentz egyházfival együtt a Bölöni Mihály ökegyelme kezességére az ekklezsia ládájából ft. 5. Titulus Boér Sigmond úr és az asszony az ecclesia elfoglalt egy darab helyét se visszaengedni, sem pedig ígérek szerint érette mást adni nem akarnak, sőt aki vissza akarná foglalni, lövéssel fenyegetik.

Deliberatum: Ad 1-mum. Tartoznak, és az egyházi hivatala szerint szolgáltatassa bé. Ad 2-dum. Jól látta a Szent Visitatio a papi háznak alkalmatlan voltát, azért Elekes György curator ökegyelmének serio haggya és parancsolja, hogy ezen esztendő folytában a veteményes kertben a régi ház helyére tisztességes új házat építtessen, melyet ökegyelme annál könnyebben véghezvihet, mivel az ecclesianak mind fundussa vagy, mind pedig az egész ecclesia maga segíthető készsége a Szent Visitatio előtt ajánlja. Ad 3-tium. Önként ígéri a titulus asszony, hogy az írt summat, csak fogjanak valami építéshez, megagya, azért ezt is a curator kezéhez vévén, fordítsa a papi ház építésére. Ami pedig az elfoglalt helyet illeti, hogy ahelyett mást ad az asszony, igen sokszor ígírte, de abban semmi nem tölt, azért adassék által a méltóságos főcuratoratusnak. Emellett a Bikk patakja mellett lévő ecclesia házhelye az atyafinak engedtetik, ha mi hasznát veheti, lássa, mivel az ecclesia procurálni nem akarja.

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 233.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 267.

1776 ■ november

1776-ban novembernek 20^{dik} napján visitáltatott a dányáni reformata ecclesia tiszteletes Kis Sámuel atyánkfia és oskolamester Albu Ferencz ökegyelmek idejekben, jelen lévén az ecclesia curatora Elekes György, egyházfi Tót Mihály és az ecclesia tagjai közül Szász Mihály, Magyorósi István, Balog István, Tót Móses s mások is.⁹⁸

Isten kegyelméből jó békesség vagyon a tiszteletes atyafi ökegyelme és az ecclesia között.

1778

Continuative visitáltatott die 9^a Februarii [1778.] a dányáni reformata eklézsia tiszteletes Kis Sámuel atyánkfia és Albu Ferentz oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén curator Elekes György ökegyelme, az eklézsia tagjai között tekintetes Boér Sigmond úr, Szász Mihály, Tót István, Balog István, Varga Mihály és mások.⁹⁹

A tiszteletes ministerek ellen, Isten kegyelmességéből, legkisebb panasz is nincsen. Difficultas: Panaszolnak a ministerek: 1-mo. Hogy sok restantiajok vagyon. 2-do. Ami kevés gabonát bérbe adnak, se bé nem fedik, se pedig csúrt nem csinálnak, amelybe cséplésnek idején conserválhatnák kevés gabonájokat. 3-tio. A tiszteletes atyafi házán legkisebbet sem kívánnak építeni, annyira, hogy méltán valamely szomorú consequentiától, melytől Isten őrizzen, félhetni. 4-o. A tiszteletes atyafinak Tövissi István ökegyelme és Gyulai Péter fizetni a temetésért nem kívánnak.

Deliberatum: Ad 1-mum: Ha intra quindenam meg nem békélteti a curator a restansokat a tiszteletes ministerekkel, tehát jövődőben a magáéból fogja compensálni. Ad 2-dum: Serio parancsolja a Szent Visitatio a curatornak, hogy a közzelebb esendő aratásig a csúrt 3 forint büntetés alatt felépíttesse. Ami pedig az asztagoknak befedettetését illeti, amint eklézsiái törvényeink szerint az eklézsia tartozik, azért a modo in posterum, a tiszteletes ministerek hozzá [352.] se nyúljanak, míg jó móddal bé nem fedik, mivel ha kár talál benne lenni a curator és egyházfi negligentiaja miatt, magok fizetik meg. Ad 4-tum: A debitorok megegyeztek a tiszteletes atyafival.

Difficultas [5.]: Az egyházfi Tót Mihály, amely szőlőcskét az eklézsia mester uram ökegyelmének az eklézsia szőlőjéből kiszakasztott, potentiose elfoglalta. Deliberatum: Úgy látjuk, hogy ezen dologban nem egészen maga az egyházfi hibázott, azért a potentiaért nem is kívánja illendőképpen büntetni a Szent Visitatio, hanem serio parancsolja, hogy a szőlőcskét mester uram ökegyelmének, minthogy az eklézsiának is úgy tetszik, általadja, és többé magát efféle dolgokba ne elegyítse, mert ha valami szomorú consequentia találja érni, magának tulajdonítsa.

1779 ■ január

26. Januarii [1779.] a dányáni reformata ecclesia visitáltatott tiszteletes Kis Sámuel atyánkfia, oskolamester Albu Ferencz ökegyelmek idejekben, Tót István curator, Balog István egyházfi, az ecclesia tagjai közül Szász Mihály, Tót András, Magyorósi István, Tót Mihály és másoknak is jelenléteketben.¹⁰⁰

Itt, Istennek hála, a tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincs. Difficultas: Néhai tekintetes Komáromi Lajos uramnak az alsó faluvégin lévő colonialis sessioja mellett lévén az ecclesianak

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 303.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 351–352.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 363.

egy kis bennvaló sessioja, azt az ecclesia sessiojat potentiose elfoglalta, a magájához foglalta s kerteltette. Most ugyan a ministerium híre nélkül mutattak egy őt kaszálót érette, de minthogy a csere nem helyes s nem törvényes úton ment véghez, azért az ecclesia reluálni kíványa. Sőt parancsolja is a Visitatio.

1779 ■ december

Quod felix, faustum, fortunatumque sit, in nomini Domini auspicabitur Sancta Visitatio pro subsequuturo anno 1780 in ecclesia reformata Dányániensi anno praesente 1779. die 4^a Decembris, paracho reverendo domino Samuele Kis, ludimagistro Francisco Albu, praesentibus etiam curatoribus spectabili domino Sigismundo Boér, Stephano Tót, aedituo Mojsé Tót, caeterisque ecclesiae membris ut pote Michaelé Szász, Andrea Tót et aliis, visitatoribus admodum reverendo ac clarissimo domino Laurentio Vass de Sz[ász]Csávás, venerabilis tractus reformatus de Küküllő seniore, ecclesiae vero NagyKendensis Verbi Dei administro, reverendo ac clarissimo dicti tractus ordinario jurato notario Francisco Kónya, ecclesiae Héderfajensis paracho, nec non reverendo domino Francisco Pétsi, ecclesiae Balavásáriensis, pastore, praefatique tractus jurato adessore, qui adjunctum habuerunt brachium nobilem generosum dominum Georgium Elekes.¹⁰¹

A tiszteletes loci minister ellen legkisebb panasz is, Istennek jóvoltából, nincsen. A ludimagister Albu uram ellen pedig panasolja az eklézsia: 1-mo. Hogy igen felette siet mind a harangozással, mind pedig a templomban való bemenetellel s ottan az isteni szolgálattal. 2-do. Oskolát nem akar tartani, azaz ami keze alá járó gyermekecskék vagynak is, azokat sem akarja szorgalmatosan tanítani sok ide s tova való járása miatt.

Deliberatum: Ad 1-mum: Mind a harangozásban, mind az isteni szolgálatban a rendes közepszerűséget tartsa meg a mester őkegyelme. Ad 2-dum: Ezután szorgalmatosan tanítson, mert különben a Canon szerint való büntetést el nem kerüli.

Difficultas [3.]: Szalakmai és Magyarosi uramék a templomot nem járlák.

Deliberatum: Semel pro semper admoneáltatnak, hogy keresztényi kötelességeket ezután, nevezetesen az Istenhez példáképpen szemléltessék, a templomot gyakorolják, mert különben más alkalmatossággal keményen megbüntettetnek.

Difficultas [4.]: A gyermekeket nem akarják az oskolába jártatni. [376.] Deliberatum: Ha mégis tovább halogatják a szülék gyermekeknek oskolába való jártatásokat, a jövődő Visitatio alkalmatosságával az egy forint büntetést irremissibiliter minden gyermekért exigálja a Szent Visitatio.

Nota bene: A régi rakóház szegeletitől fogva egy darabocskát a mesteri házhelyből a szomszédja Balog István felől elhagyott volt az eklézsia, de most kijártatván a Szent Visitatio, kihátározta és meg is parancsolta, hogy kerteket csináljanak oda. Curator lett Tót István, egyházi Bányai Móses. Varga Jánost és Asztalos Bénit a káromkodásért provocálta a Szent Visitatio, de megjobbulásokat ígervén, most csak megintettettek. Az eklézsia adósságait, leveleit s egyéb bonumit számbavettük.

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/4. 375–376.

1781

Visitáltatott continuative die 3^a Februarii [1781.] a dányáni eklézsia tiszteletes Kis Sámuel atyánkfia halála alkalmatosságával, oskolamester Albu Ferentz őkegyelme idejében, jelen lévén a Szent [465.] Visitatio előtt curator Tót István, egyházfő Bányai Móses, az eklézsia több tagjai közül Magyarosi István, Bodor Sámuel, Szász István, Tót András, Tót Mihály, Balog István és mások.¹⁰²

Difficultas [1.]: Restantiaja vagyon az özvegynek. Deliberatum: Míg a Visitatio itten léssen, addig befizessék, mert különben a marhájokat elkötteti a Szent Visitatio.

Difficultas [2.]: A gyermekeket nem akarnak mégis az oskolába jártatni. Deliberatum: Egy forintig bünteti a Szent Visitatio azokat az szüléket, akik gyermekeket nem jártatják az oskolába. A mester ellen nincs semmi panasz.

Difficultas [3.]: A tiszteletes loci ministernek házat akarván építeni a szent eklézsia, tekintetes Boér Sigmond uram az eklézsia híre s akarata ellen a legszebb tutajgerendát estve későn titkon elvitette, mely miatt a házépítésbe nagy csonkaság esett és máig sem adott mást érette. Deliberatum: Itthon nem lévén tekintetes Boér Sigmond úr, parancsolja a Szent Visitatio a curatornak és egyházfőnek, hogy tekintetes Boér Sigmond urat requirálván, honorifice kérjék, hogy a kárt illendőképpen restituálja, mert különben a Szent Visitatio a méltóságos Főconsistoriumnak reportálja.

Difficultas [4.]: Az eklézsia templom reparatiojára nagy bajjal meszet vétetett, de tekintetes Boér Sigmond úr abból is az eklézsia híre s akarata ellen elvitetett, melyet mindeddig vissza nem adott, melyet Balog István szemeivel látott is. Observatio: Ebben is tartsák magokat az elsőbb deliberatumhoz a curatorok és egyházfiak. [466.]

Difficultas [5.]: Bodor Miklós eszterháziánus katona Dányánba házasodván, járt a templomba a több keresztényekkel együtt, de Bölöni István uram sokszor nem kívánta bébocsátani a székebe, melybe kezdett volt járni a mások javallásából. Egyszer asztán Bölöni István uram két testvéreivel, úgymint Pállal és Sámuellel, akik commorálván Medjesen, a pater piaristáknál a pia foundation tanulnak, jöven a mezőről vasárnap délután, még egyiknél puska is volt, béjöttek a templomba, akkor lévén éppen az isteni tisztelet és Bodor Miklós is békerülvén a székekben, midőn kijöttek volna, mingyárt a porticusba megtámadták Bodor Miklóst és egeket irtóztató káromlásokkal káromlották, fenyegették és azt mondták, hogy ha többé abba a székebe ül Bodor Miklós, kihozzák a széket a templomból és összevagdolják. Mely dolgot az egész dányáni eklézsia a Szent Visitatio előtt ekképpen ada fel panaszul, Bodor Miklós pedig instantijába exponála. Deliberatum: Ami a Bölöni Pál és Sámuel őkegyelmek állapotjokat nézi, ahol helye léssen, fog a Szent Visitatio excessusok iránt satisfactiot kérni, Bölöni István uram pedig, mint-hogy itthon nincsen, communicálván ezen panaszt őkegyelmének, a maga útján fogja igazítani a Szent Visitatio nagy botráncoktató cselekedetét.

Difficultas [6.]: Tekintetes Boér Sigmondné asszony azt kívánja, hogy a dányáni nobilitas ne álljon elő az úrasztalához az asszony házanépével. Deliberatum: [467.] Tartsa magát mind a tekintetes úrasszony, mind pedig a nobilitas a méltóságos Főconsistorium parancsolatjához, amely azt tartja, hogy a templomban senki elsőséget ne keressen.

Difficultas [7.]: Az eklézsia nem kívánja többé, hogy tekintetes Boér Sigmond úr curator légyen. Deliberatum: Ami legjobb léssen, azt cselekeszi a Szent Visitatio.

¹⁰² KükEhmLvt prot. II/4. 464–467.

Az eklézsiának vagyon interesre kiadott pénze hetvenkilenc magyar forint és 40 pénz. Interes nélkül tekintetes Boér Kristina asszonynál tizenkét magyar forint 60 pénz. In summa 92,28, amelyből felvenni szabad egy pénzt se légyen azon kívül, amely interes nélkül vagyon, mert nem acceptálja a Szent Visitatio. Curator lett Bányai Móses, egyházfi Tót Mihály.

1782

Visitáltatott continuative die 13^a Januarii [1782.] a dányáni reformata eklézsia tiszteletes Vadasdi Péter atyámkfia és Albu Ferentz oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Boér Sigmond úr, curator Bányai Móses, egyházfi Tót Mihály, az eklézsia közönséges tagjai közzül Tót István, Tót András, Bodor Sámuel, Balog István és mások.¹⁰³

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen semmi panasz nincs, sőt dicsértetik.

Difficultas [1.]: Botránkoztató személyek vadnak, de minthogy reconciliálni kívánnak, azért a Szent Visitatio is most a dolgot többre nem terjeszti. A mester ellen is nincs semmi panasz, sőt ami [510.] kevés gyermek vagyon az eklézsia és oskolába jár, azokat is jól tanítja.

Difficultas [2.]: Bodor Sámuel nem akar bért fizetni. Deliberatum: Tartozik minden eklézsia tagja bérfizetéssel, azért ökegyelme is az anyóssával együtt egész bért fizessen, amelyre kötelezte is magát.

Difficultas [3.]: A számadás nem mehetett véghez valami akadályra nézve. Deliberatum: Kévs idő alatt a számadás mennyen véghez a tekintetes Boér Sigmond úr jelenlétében, melyet nekünk osztán repreäsentáljon. Curator Bányai Móses, egyházfi Balog István.

1783

Continuáltatott a Visitatio die eodem [21^a Februarii 1783.] a dányáni reformata eklézsiaiban tiszteletes Vadasdi Péter atyámkfia és Albu Ferentz oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bányai Móses, az eklézsia több tagjai közzül pedig titulus Elekes György, Szász István, Szász Sámuel, Szolokmai Mihály, Tót András, Varga Mihály s mások is.¹⁰⁴

A tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi panassza az eklézsia. [562.] A templombéli tanításra az ifjak fenn szoktanak annak idejében maradni. A tiszteletes miniszternek restantiaja az eklézsia nincsen. Az oskolamester ellen is nem panaszol az eklézsia. Az oskolamester pedig említé, hogy még feles restantiaja vagyon az eklézsia, noha az emberek ökegyelmével némineműképpen meg is egyeztenek, hogy megfizetik. Mindazáltal a Visitatio a curatornak parancsolja, hogy nyolcadnapok alatt a restantiát beszolgáltatassa.

Difficultas [1.]: Balog István, most esztendeje tétetett egyházfi, hite ellen az egyházfiú hivatalról régen lemondott és azt nem folytatta, melly miatt az eklézsia kára is következett, az interes fel nem szedődött. Deliberatum: Törvény szerént megérdemlené Balog István, hogy hite szegéséért eklézsia kövessen és ami kára következett az eklézsia az ő hibája miatt, azt rajta exequáltassa az eklézsia, mindazáltal most az egyszer ezeket néki a Szent Visitatio elengedi olly conditioval, hogy amit elmulatott az interes pénz felszedésében, kipótolja, azaz az interes pénzt felszedje és beszolgáltatassa. A Szent Visitatiót pedig azért, hogy a Szent Visitationak híre s akarattya nélkül az egyházfiú hivatalt felrúgta, mingyárt kövesse meg.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/4. 509–510.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 561–563.

Observatio [1.]: Bépanaszoltatott vala titulus Bodor Miklós, hogy semmi ekkleziái dologban nem concurrál és a templomot is nem gyakorolja, de előhívatván rationabiliter menté magát azzal, hogy egyszer történt az, hogy nem concurrálhatott az ekkleziái dologára elkerülhetetlen akadályai miatt. A templomra nézve pedig azzal menté magát, hogy a templomba szereti menni, de nem titulus Boér Sigmond úr házához, rég pedig az ideje, hogy a templomba nem mennek, hanem házhoz járnak. Eszerint azért Bodor Miklós absolváltatik, a tiszteletes loci ministernek pedig megparancsoltaték, hogy azon dologra nézve tartsa magát az 1776-dik esztendőben esett Generalis Synodus végezéséhez és ezután a templomba légyen, valamikor az időnek mostohasága engedi, az isteni tisztelet. [563.]

Observatio [2.]: Titulus Elekes György uram veje és leánya botráncokoztató személyeknek beadattattak s a dolog igaznak is találtatott, mely szerint a Szent Visitatio azon személyeket excommunicálja.

Observatio [3.]: Titulus Boér Sigmond úr egynéhány punctumokból álló levelét küldötte a Szent Visitatio, maga ide haza nem lévén, s azon levélben írt dolgokat a Szent Visitatio igazításba is vette, amint a fellyebb való protocollatiokból megtetszik. De emellett tapasztalja a Szent Visitatio is, hogy titulus Boér Sigmond úr maga is igen hidegen viszi véghez ekkleziájához való kötelességét, aminthogy az úr részére való kertek a cinterem körül olyan rosszak, hogy senkinek olyan rossz nincsen és igen kívánná a Szent Visitatio, hogy titulus Boér Sigmond úr mind ez, mind egyéb dolgokban másoknak is jó példaadó volna.

Observatio [4.]: Az ekkleziái Leppend felől való kicsin erdejéről közönségesen az ekkleziáinak tetszése és jóvállása az, hogy, minthogy azon erdő igen bajos helyt vagyon, úgy hogy különben is ellopják, elpusztítják, az ekkleziái pedig annak a kicsin erdőnek pásztort nem tarthat, tehát jobb és hasznosabb annak eladattatása, hogy azon fáknek árrából is az ekkleziái szükségai pótolthassanak. Ezt a Szent Visitatio is helyben hagyá és, hogy azon fákot minél jobban lehet, eladják, megengedé.

Tót Mihályné adóss lévén az ekkleziáinak tíz magyar forinttal, kezeseket állíta aziránt, hogy a jövő Pünköstre interessével együtt befizeti. Kezesek levének Varga Mihály és Balog István.

Observatio [5.]: Szász Sámuel panaszol Dési Simeon ellen, hogy valami dolga iránt törvénybe hívta volt említett Dési Simeont ekkleziái fórumára és onnan végre elszaladott. De minthogy Dési Simeon már excommunicatio alatt vagyon, ezen dologhoz most a Szent Visitatio nem szóll, hanem minekutánna az excommunicatio alól felszabadul, azután levele által jelentse panasszát Szász Sámuel tiszteletes prosenior uramnak.

A curator megmaradott, ki egyházfinak is választaték, melléje pedig eskütteknek tételének Szalakmai Mihály, Barkó György, Tót András.

1784

Continuáltatott eodem die scilicet 22^a Februarii [1784.] a Szent Visitatio a dányáni reformata ekkleziáiban tiszteletes Vadasdi Péter atyánkfia és Albu Ferentz oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator és egyházfi Bányai Móses, az ekkleziái több tagjai közül pedig Szalakmai Mihály, Tót András, Barkó György, Magyarosi István s mások is.¹⁰⁵

Ezen ekkleziáknak nincsen semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen. A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekkleziái ellen.

Difficultas [1.]: Vagynak egynéhány új házások, kik a múlt esztendőre bért nem fizetnek a ministereknek, azért hogy ők új házások.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 36–37.

Deliberatum: Serio parancsoltatik a curatornak, hogy azon restantiakat nyolcadnap alatt behajtsa, mert a constitutiók szerint, ha aratás előtt harmadnappal házasodik is meg valaki, mégis bért tartozik fizetni.

Az oskolamesternek is templombéli hivatala ellen nincsen semmi panasz, hanem panaszzolják némelyek, hogy gyermekeiket az oskolából hazaküldi s nem tanítja, de oskolamester ökegyelme ezt tagadja, hanem a napokban olly szűkön lévén a malmok elomlása miatt a kenyér, a mesternek malomba sokszor kellett menni, akkor lehet, hogy felesége hazabocsátotta. Egyszersmind maga is panasolja, [37.] hogy háza is olly kicsin, hogy alig férnek. Parancsolja azért a Szent Visitatio az ekklezsiának, hogy a mesteri házat megigazítsák, egyszersmind classist is igyekezzenek csinálni a felsőbbeknek parancsolatja szerint. Emellett pedig parancsoltatik az oskolamesternek is, hogy a gyermekeket, ha feladják, kivált ha az idő kitavasodzik, szorgalmatoson tanítsa.

Difficultas [2.]: Azon kéri az ekklezsia a Szent Visitationt, hogy mivel már öreg az oskolamester, és úgy, amint kellene, nem taníthat, tehát rendeljen a Szent Visitatio ide egy tanításra alkalmas személyt, s az ekklezsia is mind a mesteri háznak megigazítására, mind classisépítésre magát kötelezi.

Deliberatum: Fogja a Szent Visitatio ezen dolgot a következő Partialis Synoduson feladni igazítás végett, és ha méltó okát találja a Partialis, el is igazítja. Tartozik mindazáltal az ecclesia ezen kívül is mind a mesteri háznak, mind a classisnak megépítésével.

A számvétel még véghez nem ment, de fogadá a tiszteletes loci minister is, hogy maga rövid időn elkészíti s tiszteletes prosenior uramhoz elküldi. Curatorrá tétetett Szalakmai Mihály, egyházfinak Tót András.

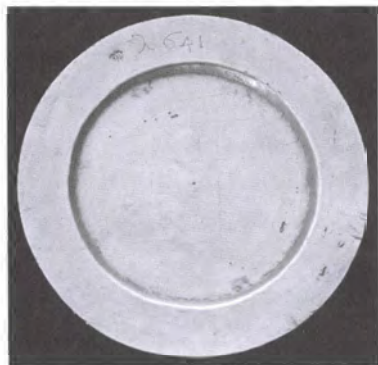
1786

Continuáltatott a Szent Visitatio die 19° Februarii [1786.] a dányáni reformata ekklezsiában, tiszteletes Vadasdi Péter atyánkfia és Albu Ferentz oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator és egyházfi Tót András s mások is, de a tiszteletes atyafi bizonyos dolgaira nézve hazájába volt, nem tudván előre a Szent Visitationnak idejét.¹⁰⁶

A tiszteletes atyafinak sem hivatala folytatása, sem erkölce ellen panasz éppen nincs. Nincsen az oskolamester ellen is semmi panasz. Difficultas: Panaszul adaték fel Szathmári Sámuelről, hogy sem a templomot nem gyakorolja, sem úrvacsorájával már szintén két esztendőktől fogva nem élt.

Deliberatum: Admoneáltattya a Szent Visitatio Szathmári Sámuel az egyházfi által, hogy a templomot gyakorolja s az Úrnak szent vacsorájával is éljen, mert ha nem, történnén halála, számár temetése leszén.

Observatio [1.]: Vagyon a tiszteletes atyafinak egy kaszáloja a fogadó mellett, melyben igen sok kára esik minden esztendőben, mivel ott utat csinálnak. Parancsolja azért a Szent Visitatio az ekklezsiának, hogy azon ka[81.]szálót sáncolják el, s arról az utat rekesszék el, hogy a tiszteletes atyafi annak hasznát vehesse, mellyet ha elmulat, három forint büntetése leszén.

Ezüst kenyérsztó tányér – 1641

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 80–81.

Observatio [2.]: Panaszolja az ekklezsia, hogy tekintetes Boér úr maga tetszése szerint igen keményen és hatalmason bánik az ekklezsiabéli emberekkel, nevezetesen a curatort Szolokmai Mihályt a curatorságból maga fejtől kivetette. Parancsolja azért mostan a Szent Visitatio az ekklezsiának, hogy ennek utána curator s egyházi letételét ne mástól, hanem éppen attól várják, aki azokat rendeli, tudniillik a Szent Visitatioától, vagy a tiszteletes esperest úrtól.

1787

Continuáltatott a Szent Visitatio die 26^a Februarii [1787.] a dányáni reformatata ekklezsiában tiszteletes Vadasdi Péter atyánkfia és oskolamester Újvárosi János [recte: Mózes] ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator és egyházi Tót András, titulus Elekes György, Szolokmai Mihály, Balog István, Tót Móses, Varga Mihály s mások is.¹⁰⁷

A tiszteletes atyafi maga hivatalának s kötelességének megfelelt. Az ifjak vasárnapi tanításra fennmaradni nem akarnak, mellyről most az atyák intetnek. Ha nem lesz haszna, a jövő tavaszon, rendes úttján fennmarasztatnak, tudniillik a szolgabírói erő által.

Nem panaszol a tiszteletes atyafi is semmi részben az ekklezsia ellen. Restantiai nincsenek panaszt érdemlők.

Botránkoztató személyly titulus Vass Dániel, ki szolgálójával igen gonosz életet él, legalább a szolgáló anyja tele torokkal kiáltotta, hogy a jászolyba a leányával fertelmeskedett. Ezen kívül titulusa Bölöni Mihályné ne[108.]vezetű asszonyt is impraegnálta, mellyre azon asszonynak jó bizonyosága is vagyon etc. Mindezekből magát ki nem tisztította.

Ezen kívül Szász István nevezetű, másunnan ide származott ember, noha másutt hites felesége vagyon, mégis itt Varga Borival igen gyanús életet élnek, amint referálják, együtt hálnak stb.

[1.] A Vass Dániel uram szolgálójának annya idehivattatván, maga fateálá, hogy ő leányát Vass Dániel urammal együtt találta, a leányát ugyan kimenve a pajtából, de Vass Dánielt feküve a jászolyba, mellyért midőn szólott volna, ötet rútul megverte. Kissebb leányát is megkötözte s megverte, azért, hogy az annyanak megmondotta, hogy a nénnye ökegyelmével egy ágyba hált stb. 2-o. A titulusa Bölöniné asszony is eléggé megbizonyítja a fennebb írt dolgot, midőn megbizonyítja, hogy 3 arany ígérettel is kívánta visszamondatni. Mindezek szerint etc. etc.

Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, a mester sem panaszol az ekklezsia ellen. Az ekklezsia javaiban nincs semmi kár. Curatornak választatott Szász Sámuel, egyháznak megmaradott Tót András.

1789

Continuáltatott die 25^a Martii [1789.] a Szent Visitatio a sz[ász]dányáni reformatata ekklezsiában, tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator titulus Komáromi József úr, egyházi Balog Dániel, ezen kívül titulus Elekes György, Bölöni Pál, Balog István, Tót András s mások is.¹⁰⁸

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekklezsiában a tiszteletes atyafinak sem hivatala folytatása, sem maga külső viselete ellen semmi panasz. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza hallgatói ellen, hanem egy Asztalos Benjámin nevezetű ember bért adni nem akar, azért, amint referálják, sőt maga is vallja, hogy az ezelőtt volt curator ötet cigánynak mondotta. [172.] Mellyre lőn

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 107–108.

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 171–173.

a Szent Visitationak ez a rendelkezése, hogyha az írt volt curator hibázott ellene, keresse törvénnyel, ha tetszik s büntettesse meg, de azért a papot büntetni s fizetésit elvonni nem lehet. Azért admoneáltaték is, hogy intra octavum megfizessen, mert különben a processualis titulus szolgabíró úr requiráltatván, a felsőbb rendelkezések szerint bizonyosonn megfizettet.

Ad 4.: Botránkoztató személyek vagynak. Difficultas: 1-o. Rút káronkodását hallották Asztalos Beniáminnak. 2-o. Parázna életű titulus Vas Dániel, ki most is ágyast tart stb., amint ez ezelőtt 2 esztendővel is protocoláltatott. Conclusum: Ezekről a Partialis Synodusban jelentést tenni a Szent Visitatio el nem mulattya.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem: Observatio: Bányai Móses pro anno 1782 és '83 curatorságáról számot adván 1786-ban a Visitatio és az ekklézsia előtt, akkor semmi difficultas ratiojában nem találtatott, és absolváltatott. De azután idővel szemesebben megnézetvén ratioja, ez observáltatott, hogy az ekklézsia kevés interesre kiadott pénzének, 103 magyar forintnak interesse pro anno 1782 ratiojába nem ingrediált. Az ekklézsia ezt rajta praetendálja, ő pedig azzal menti magát, hogy néki absolutioja vagyon, már rajta senkinek keresete nem lehet. De ami hiba, csak hiba, bizonyos, hogy Bányai Móses azon interespénzt pro anno 1782 is beszedte, bizonyos az is, hogy nem erogálta, nem is administrálta az ekklézsiának, mert ratiojában sohult nincsen, és ha a külsők ítéleteket követtyük, ebben a részben az absolutioval is magát meg nem menteti. Mindazáltal ebben a dologban a Szent Visitatio a decisiot a Partialis Synodusra bízza. [173.]

Ad 6.: A protocollumok hiba nélkül vagynak. Ad 7.: Az oskolamester ellen nincs panasz. Ad 8.: Az oskolamesternek is nincs egyéb panassza az ekklézsia ellen, hanem a feles bér restantiaja, melyre, hogy készítsen specificatiot, és a következő Partialisra igazíttatás végett elhozza, utasítottat.

Observatio: Titulus Bölöni Domokos Pál memorialist adott volt be a múlt esztendei haranglábi Partialisra, melyben azt kérte, hogy a dányáni templomban a Szász nevezetűeknek feleségeik húgaival egy székbe ne üljenek, praetendálván ezt azon jusson, hogy azon szék eleitől fogva Bölöni szék volt. Akkor a Partialis Synodus csak egyedül az őkegyelme expositiojára parte altera inaudita törvényt nem tehetett, hanem halasztotta ezen Visitationora. Mi azért most ezen dolognak végire kívánván járni, úgy találtuk, hogy azon praetensioban lévő székben eddig azok a személyek is, kik most ki akarnak onnan tiltatni, elértének, ezután is éppen úgy eléfnének, hanem titulus Bölöni Pál azon okból akarja kiszorítani az írt személyeket, mivel, amint mondja, testvéreit gyalázzal illették, mocskolták. Ezen okból a Szent Visitatio azon személyeket a felsőbb rendelkezések ellen ki nem tilthattya azon székéből. Mindazáltal, minthogy a memorialis a Partialis Synodusra adattatott volt, ebben is a felsőbb decisiot a Visitatio a Partialis Synodusra bízza.

1790

Continuádtatott die 15^a Martii [1790.] a Visitatio a dányáni reformata ekklézsiában, tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester őkegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt domesticus curator titulus Komáromi József úr, Vass Dániel, Szász Sámuel s mások is.¹⁰⁹

Ad 1. et 2.: Nincsen a tisztelt atyafi ellen itt semmi részben panasz. Ad 3.: Nincsen az ekklézsia ellen is egyéb panasz, hanem, hogy vagynak a tiszteletes atyafinak feles restantiai, melyek specificálva általadatának a titulus brachium úrnak igazítás végett. Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek mások, hanem a Szász Sámuel felesége templomkerülő, de ez azzal menté ma-

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 221.

gát, hogy székből kiszorított, mellyről lőn az a rendelés, hogy míg a controversia eligazodik, üljön addig a papné székebe, de azért az Isten házáat meg nem vesse, el ne mulassa. Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghezment. Ad 6.: A protocollatiok jól folynak. Ad 7. et 8.: Jó békesség s egygyesség van az oskolamester és az ekklézsia között.

1791

Ugyan azon napon [1791. Martius 15-dikénn] visitáltatott a dányáni reformata ekklézsia tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester ökegyelmek idejében, jelen voltak a Szent Visitatio előtt titulus Komáromi József úr, Elekes György, Bányai Móses, Szász Sámuel s mások is.¹¹⁰

Ad 1. et 2.: Az ekklézsiának mind szolgálattya, mind magaviselete kedves a tiszteletes atyafinak. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi ollyas panassza hallgatói ellen.

Difficultas: Balog István nem akar egész bért fizetni. Conclusum: Minthogy Balog István conventios udvari cseléd, és semmi aconomiaja nincsen, azért elégedjék a tiszteletes atyafi is attól félbérrel.

Ad 4. et 5.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz az ekklézsiában. Magának az oskolamesternek sincs panassza. Ad 6.: Botránkoztató személyek: Titulus Vass Dániel, ki parázna életű, templomot nem gyakorol, de bért se fizet sem papnak, sem mesternek.

Conclusum: Minden embernek bizonyos ekklézsiához kell tartozni. Admoneáltattya annak okáért a Szent Visitatio az egyházfi által, hogy papnak és mesternek bért fizessen. Ami pedig botránkoztató életét illeti titulus Vass Dánielnek, léssen annak is rendes megigazítására gongya a Szent Visitationak. Difficultas: Barkó Mihály feleségével együtt rút káronkodó. Conclusum: Személyesen megparancsolá a Szent Visitatio, hogy többé az a hiba ne hallattasék, mert különben legelső káromkodásokért is, ha kitudódik, ekklézsiát kell követnie. Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghezment.

Observatio: Titulus Komáromi József úr magát ez előtt az ekklézsiának curatorává tévén, az ekklézsia pénzét kölcsön kivette, s interest sem fizet róla. Ez is megigazittatik.

1792

Ugyan azon napon [1792. Aprilis 15-dikén] visitáltatott a dányáni reformata ekklézsia tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és oskolamester Újvárosi Móses ökegyelmek idejében, jelen voltak a Szent Visitation titulus Vass Dániel, Szász Sámuel, Szolokmai Mihály, Tót András, Magyarosi István, Balog Dániel, Bölöni Ferentz s mások is.¹¹¹

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi maga kötelességének jól megfelelt. Magaviselete is kedves az ekklézsia előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak nincs panassza hallgatói ellen. Ad 4., 5.: Az oskolamester ellen panasz nincsen. Az oskolamesternek sincs semmi panassza. Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár ez: Volt az ekklézsiának 10 veder bora, melly állott a tiszteletes atyafi pincéjibe, de az egyházfi pecséttye alatt, s mikor kimérték, találattott 5 veder s 5 kupa seprő, csepegésre fel le[303.]het verni ismét 3 kupát, és így restantia 4 veder, mellyet a volt egyházfi tartozik megfizetni, úgy amint a több része ki van adva. 2-o. Titulus Komáromi József úr ezelőtt curator lévén, az ekklézsia pénzéből elvett s adóssá maradt volt még a

¹¹⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 257–258.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/5. 302–303.

régibb adóssággal együtt, 38 magyar forintokkal, melyre még interes sem jár. Ezen kívül vagynak még több adósságok is a protocollumban felírva, mellyek azon házon vagynak s igazításra valók.

1793

Azon napon [1793. Martius 12-dikénn] visitáltatott a dányáni reformata ekklézsia, tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és oskolamester Újvárosi Móses ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Komáromi Sándor, Komáromi József, Vass Dániel urak, Szász Sámuel, Szalakmai Mihály, Varga Mihály, Magyarosi István, Tót András, Bányai Móses, Asztalos Beniámin etc.¹¹²

Az 1. és 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi részben panasz. Az 3-ra: Nincs a tiszteletes atyafinak semmi részben panassza. Bérét beszolgáltatták, illendőképpen meg is becsüllették. Az 4-dikre, 5-dikre: Az oskolamester és ekklézsia között békesség vagyon. Az 6-dikra: Nincsen egyéb botránykozás az ekklézsiában, hanem templombéli, melly volt Dési Simon és Vas Dániel úr között, melly már processusban vagyon. Ezen kívül Asztalos Beniámin most is rút káromkodó, de vagynak itt mások is, kikről lőn a Szent Visitationak az a rendelése, hogyha ennekutána is hallattatnak káromkodók, azok ekklézsiát kövessenek. Az 7-dikre: Az ekklézsia javaiban kár olyas nem tapasztaltatik, hanem vagynak sok rossz kertek a cinteremben, mellyeknek megigazítására, s az engedetleneknek megbüntetésekre mutat utat a Szent Visitatio, tudniillik a méltóságos Főconsistorium rendelését.

Observatio: A számadás hibásnak találtatott. Rendeltetett azért, hogy a tiszteletes atyafi, az előbbeni esztendei számadással öszvekötvé készítse el a számadást, s úgy vigye vagy küldje a tiszteletes esperest úr kezibe a megvizsgálásra.

1794

Februarius 28-dikján visitáltatott a dányáni reformata ekklézsia tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Elekes György, Elekes József, Szász Sámuel, Szalakmai Mihály, Bányai Móses, Asztalos Beniámin s mások is.¹¹³

Az 1., 2.: Kedves a tiszteletes atyafi papi hivatala folytatása és magaviselete az egész gyülekezet előtt. Az 3.: Nincs a tiszteletes papnak semmi részben hallgatói ellen panassza. Az 4., 5.: Az oskolamester ellen sincs semmi részben panasz. Magok sem panasznak semmit is. Az 6.: Botránykozató személyek nincsenek. Az 7.: Az ekklézsia javaiban kár az, hogy az egyházfi az interest be sem gyűjtötte, kinek is nyolc nap adattatik, hogy azalatt kötelessége szerint begyűjtse, mert ha nem, maga marhája el fog köttetni.

Observatio: Az ekklézsia adóssága a beadott lista szerint 185 magyar forint és 39 pénz. Készpénz pedig találtatott a ládában 31,74 pénz.

¹¹² KükEhmLvt prot. II/5. 328.

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/5. 356–357.

1795

Martius 12-dikénn megvizsgáltaték a sz[ász]dányáni reformata ekklézsia tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Szász Sámuel, Szolokmai Mihály, Elekes Sándor, Tót Móses, Tót András, Kis János, Varga Mihály, Bölöni Ferentz és egyházfi Balogh Dániel etc.¹¹⁴

*Ön keresztelő kanna
17. század*

Az 1., 2-ra, 3-ra: A tiszteletes atyafi papi kötelességének megfelelt, magaviselete sem botránkoztató, ezért nincs semmi panassza hallgatóinak. Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi panassza. A 4., 5.: Az oskolamester is megfelelt a kötelességének, s magának sincs semmi panassza az ekklézsiára. Az 6-ra.: Botránkoztató személyek vannak, melyek alább megíratnak. Az 7-re.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen egyéb, hanem titulus Elekes és Dési Simeon ekklézsia híre nélkül fát vágtanak le az ekklézsia erdejéből, mely nagy praevaricatio. Most azért elsőben meginteti a Szent Vizsgáló Szék az írt személyeket, hogy a fa árát fizessék meg, [388.] de többször ekklézsia híre s engedelmé nélkül az erdőbe ne mennyenek, mert különben mint praevaricatorok, 3 forintig megbüntettetnek.

Observatio: A botránkoztatások, melyek itten feladattatnak, olyanok, melyeket külső forumra, nem Visitatoria tartozóknak ítéltettek.

1796

Martius 6-dikánn megvizsgáltaték a sz[ász]dányáni reformata ekklézsia tiszteletes Dobollyi Gábor atyánkfia és Újvárosi Móses oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulus Komáromi József, Vas Dániel, Dési Simeon urak, Szolokmai Mihály curator, Szász Sámuel, Tót Móses, Bányai Móses, Kis János, Asztalos Benjámin, Fazakas János és Balogh Dániel egyházfi s mások is.¹¹⁵

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi maga hivatalát híven folytatta s magaviselete s házanépe ellen sincs legkisebb panasz. Nincs panassza a tiszteletes atyafinak is hallgatói ellen semmi részben. A 4., 5.: Eljárt az oskolamester mindkét rendbéli hivatalában, s jól is viseli magát. Magának sincs az oskolamesternek panassza. Az 6.: Botránkoztatók most nem talátnak.

Az 7.: Az ekklézsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem Dési Simeon úr ismét praevaricált az ekklézsia erdejében, mellyért ugyan megbüntettetett az ekklézsiától, de a fa ára még hátra vagon, azt is azért tartozik Dési uram megfizetni. Emellett, mivel ezen ekklézsiában még eddig törvényesen nem vitettenek az ekklézsiában eső dolgok, most azért rendelteték, hogy ekklézsia foruma légyen, azon az olyan dolgok a tiszteletes papnak előlülése alatt törvényesen folyanak, s ha az ekklézsia erdejiben praevaricatiok talátnak, annak büntetésének fele mindenkor ekklézsia ládjába ekklézsia szükségére bététetessék.

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 387–388.

¹¹⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 413

A számadás véghezment ugyan, de felette hibáson, úgy, hogy azon elmenni nem lehet, melyre nézve rendelte a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes pap a presbiterekkel együtt jobb számadást készítsen, s azt tiszteletes esperest urának megmutassa minél hamarébb.

Praesbiterek lettenek tekintetes Komáromi József úr, Dési Simeon, Szász Sámuel, Szolokmai Mihály, Bányai Móses, Kis János, Bölöni Ferentz. Curator lett titulus Elekes Sándor.

1797

Februar 25-dikénn megvizsgáltaték a sz[ász]dányáni reformáta ekklézsia, midőn itt a papság vacantiában volna, Újvárosi Móses őkegyelme mestersége alatt, jelen lévén a Vizsgáló Szent Szék előtt tekintetes Komáromi József uram, Dési Simeon, Elekes Sándor curator, Szalakmai Mihály, Asztalos Beniámin, Bölöni Ferentz, Bányai Móses és Balog Dániel egyházfi s mások is.¹¹⁶

Az 1., 2., 3.: Nihil. A 4-kre.: Az oskolamester templombéli hivatalát jól vitte s egyéb tekintetben sincs semmi panasz ellene. Az 5-re.: Nincs az oskolamesternek semmi panassza az ekklézsia ellen. Az 6-ra. Botránkoztató személyek vagynak, Bakó Kati parázna életű, most van gyermekágyban fattyával, ki is még ekklézsiát nem követ, a templomból kitiltatik. Az 7-re. Az ekklézsia javaiban itt kár nem tapasztaltatik. A számadás itt véghezment.

1798

Continuáltatott a Szent Visitatio Sz[ász]Dányánban Februarius 10^{dik} napján [1798.] tiszteletes Boda Hektor és oskolamester Újvárosi Móses idejekben, jelen voltak a Látogató Szent Szék előtt curator titulus Elekes Sándor, titulus Vass Dániel, Dési Simon, Szász István, Szolokmai Mihály őkegyelmek, egyházfi Balogh Dániel, Kiss János, Thót András, Tóth Móses és még mások is feles számmal.¹¹⁷

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafit a szent ekklézsia mind hivatally folytatása, mind tisztos magaviselése iránt dicséri. A 3-kra: A tiszteletes pap is nem panaszol semmi részben az ekklézsiára. A 4-dikre: Az oskolamester is megfelelt a maga kötelességének. Megjegyzés: Közönségessé tétetett ezen nemes ekklézsiában is, hogy ha kik gyermekiket fel nem adják az oskolába taníttatás végett, azzal büntettetnek, hogy a tanítóbér úgyis felvétetik őrajtok. Az 5-kre: Az oskolamesternek is nincs panassza az ekklézsiára.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: A Szent Látogató Szék eleibe adott instantiajával vádollya Gergely Anna férjét, Fábián Jánost gyanús élet folytatásával. Válasz: Gergely Anna bizonyos ideig separáltatik férjétől és a törvény úttyára igazíttatik. A 7-dikre: Az ekklézsia jovaiban semmi kár nem tapasztaltatik. Nehézség: Rosszak az épületek a parochialis, messteri ház és templom körül. Végzés: Ha Gergely pápa napjára a curator a kerteket meg nem csináltatya és a romlásokat meg nem építi, 3 forintig büntetessék. A 8-kra: Az ekklézsia költségéről való számadás jól véghezment.

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 444.

¹¹⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 17.

1799

Meglátogatta a Vizsgáló Szent Szék Januariusnak 20-dik napján a [45.] sz[ász]dányáni reformata ekkleziát tiszteletes Boda Hektor atyánkfia és oskolamester Újvárosi Móses ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Vizsgáló Szent Szék előtt titulus curator Szász Sámuel, titulus Elekes József, Elekes Sándor, Szolokmai Mihály, Bölöni Mihály, Thót András, Varga Mihály és egyházfi Déák János.¹¹⁸

Az 1-re és 2-kra: Nincsen a nemes ekkleziának semmi panassza sem a tiszteletes atyafi, sem házanépe ellen. A 3-kra: Minthogy a tiszteletes pap itthon nincsen, sem maga contentumát, ami van, sem előfordulható panasszát nem jelentheti. A 4-kre: Az oskolamester ellen is nincsen panasz.

Az 5-kre: Az oskolamester is nem panaszol egyébről, hanem arról, hogy az háza igen elronyollatt. Végzés: Parancsolja a Szent Visitatio titulus Szász Sámuelnek, mint curatornak, hogy a jövő tavasszal az mesteri házat jó karban állítsa.

6-to: Botránkoztató személyek nincsenek.

7-mo: Nincsen az ekkleziája jovaiban is semmi kár.

Nehézség: Az ekkleziája pénzbeli jövedelméről és költségéről nincsen ratio. Végzés: Intimállya a Szent Visitatio a curatornak és az egyházfinak, hogy mihelyt Háromszékről a tiszteletes loci minister eléjő, legottan a számadást elkészítsék és vigyék a tiszteletes tractualis notariushoz visázni, hogy a következő Visitatio talállya visázva.

8-vo: A curator és egyházfi megmaradnak. Megjegyzés: Panaszollya az ekkleziája, hogy tekintetes Komáromi József úr nem akar az ekkleziája dolgában segítséggel lenni. Végzés: Ezen nehézség eligazítását is egyebekkel egybe a felsőbbeknek beadja.

1800

Folytattuk a Szent Visitatiót Februariusnak 13-dikán Sz[ász]Dányánba tiszteletes Boda Hektor atyánkfia és oskolamester Újvárosi Móses ökegyelmek idejekben, jelen voltanak azon alkalmatossággal titulus Komáromi József, titulus Komáromi István urak, nemes Elekes József és curator nemes Szász Sámuel ökegyelmek, egyházfi Bányai Móses, Szalakmai Mihály, Asztalos Bénéjám, Bölöni Sigmond, Tóth András, Balog Dániel, Farkas János, Deák János, iff. Varga Mihály és mások is.¹¹⁹

Az 1-re és 2-kra: Semmi részben nem panaszol az ekkleziája a tiszteletes papra, felesége is, mint illik egy tisztas papnéhoz, úgy viseli magát. A 3-kra: A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekkleziájára. A 4-kre: Az oskolamester ellen is nincsen semmi feladások a hallgatóknak.

Az 5-kre: Fábián György feleségéstől a templomat telyességgel nem gyakorollya.

Végzés: Még ma a Visitatio nevével megintessenek, hogy a templomot gyakorollyák, külömben illendőképpen megbüntettetnek. A 6-kra: A számadásba hiba lévén, most nem revideáltatnak.

Nehézség: 1-mo: A becsületes ekkleziája egyik szállője arendaba való adattatása alkalmatossággal megittak 1 veder bort közönségesen. Ebből a Szent Visitatio egy kupa bornál többet nem acceptál. [80.] 2-do: Törvénytelenül az ekkleziája házából egy zsellérnek kimozdítása és másnak abba való szállítása alkalmatossággal áldomást ivutt az ekkleziája bort ad dr. 72. Ezt sem ac-

¹¹⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 44–45.

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 79–80.

ceptállya az ekklezsiának a Szent Visitatio, hanem akik megitták, fizessék meg. 3-tio: Titulatus Elekes Sándor őkegyelme curatorságába az ekklezsia szőlőjén termett és eladott bor árrát nem ingrediáltatta a ratioba, melyre köteleztetik.

A 8-kra: Curatornak választatott titulatus Elekes József őkegyelme, az egyházfi megmarad.

A dányáni templom

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE ESPERESEI

Hunyadi János 1556–1561

Babarci Tamás 1606

Csávási Lukács 1623¹

Patakfalvi Mózes 1634²

Dési István –1639 mh.

Wittenbergben peregrinált (1603). Lelkipásztori szolgálatot végzett Szatmáron (1607), Kolozsváron (1614–1616), Gyulafehérváron (1616–1618). 1618-tól 1622-ig Déva lelkipásztora és a Hunyad–Zarándi Egyházmegye esperese volt. Később Szászvároson papskodott (1626–1629). Innen vitte Küküllővárra Bethlen István. Esperességének kezdetét nem ismerjük.

Dadai János 1640–1668 mh.

1608 körül született. Debrecenben tanult (1630), majd Franekerben (1636) és Leidenben (1637) peregrinált. 1640-től Küküllővár lelkipásztora. Felesége Szilágyi Zsófia. 1662-től az enyedi kollégium egyik gondnoka volt.

Vajdaszentiványi János 1668–1684

Marosvásárhelyen, Magyarigenben és Gyulafehérváron tanult. Bonyhai tanítóskodását (1651–1653) követően Nagykenyden (1653–1659), Vámosgálfalván (1659–1677), Gógánban (1677–1685) és Küküllőváron (1685–1689) volt lelkipásztor.

Fogarasi Kis Tamás 1684–1685 mh.

1650 körül tanult Fogarason, 1660-tól 1663-ig az itteni iskola rektora volt. 1669-től 1685-ben bekövetkezett haláláig Nagyteremi lelkipásztora volt.

Vajdaszentiványi János 1685–1689 mh.

Gönczi István 1689–1712 mh.

1650-ben született. 1669-ban subscribált Nagyenyeden. Marosvásárhelyen volt rektor (1677–1680) majd Kutyfalván (1680), Bethlenszentmiklóson (1689) és Gógánban (1690–1712) lelkész.

Bonyhai Simon György 1712–1737 mh.

1673-ban született Bonyhán. Kolozsváron, majd Enyeden (1689) tanult. Oderafrankfurtban (1699) és Franekerben (1701) peregrinált, de 1701-ben megfordult Londonban és Oxfordban is. 1703-tól 1710-ig Bethlen Miklós udvari papja volt. 1710-től 1728-ig küküllővári lelkipásztor. 1726-ban generális notáriussá, 1728-ban pedig püspökké választották. 1728-ban Marosvásárhely lelkipásztora lett, de küküllői esperesi tisztségéről nem mondott le, 1737. szeptember 13-án bekövetkezett haláláig betöltötte azt.

Körösi György 1737–1766 mh.

1699-ben született Marosvásárhelyen. 1717-ben subscribált Enyeden. Zürichben, Bernben, Genfben és Baselben peregrinált. 1729-ben, az etédi zsinaton a küküllővári papságra ordinálták. 1739-ben Magyar királyfalvára ment, majd 1748-tól haláláig ismét Küküllőváron szolgált.

¹ KükEhmLvt Gógán csomó 1.

² *Concordiae inter evangelicos quaerendae consilia...* H. n. 1654. (RMK III. 1924) A–F₃, 22 levél. MTAK, Régi Könyvek Gyűjteménye, RMIR III. 952. Rozsondai Marianne osztályvezető szívességének köszönhetően használhattuk ezt a ritka kiadványt.

Csávási Vas Lőrinc

1766–1786 mh.

1719-ben subscribált Marosvásárhelyen. Brémában (1730) és Groningenben (1731) peregrinált. Gógánban (1736–1739), majd Nagykendén (1739–1786) volt lelkipásztor.

Kónya Ferenc

prosenior 1783–1786

esperes 1786–1797 mh.

1741-ben született Egerpatakon. Fogarasi Sámuel szerint Kolozsváron tanult, de a beiratkozási anyakönyvekben ennek nincs nyoma. Szintén Fogarastól tudjuk, hogy akadémián is járt. Héderfáján (1771–1783) és Vámosgálfalván (1783–1797) volt lelkipásztor.

Dersi Ötvös János, székelyudvarhelyi 1797–1800 mh.

1758-ban subscribált Székelyudvarhelyen, majd 1760-ban Enyeden. 1773 előtt külföldi akadémián járt. 1773-ban Toroczkai Zsigmond udvari papjaként ordináltak. Magyarikrályfalván (1778–1787, 1795–1800) és Küküllőváron (1787–1795) szolgált.

LELKÉSZEK NÉVSORA

A Küüllői Egyházmegye történeti névtárának elkészítésére 1788-ban tett kísérletet Kónya Ferenc vámosgálfalvi lelkipásztor, az egyházmegye esperese. Egy, erre célra nyitott protokollumba beírta a rendelkezésére álló forrásokban szereplő lelkipásztorok nevét, szolgálati helyét és idejét.¹ Ezt utódai folytatták, illetve az újonnan előkerült dokumentumok alapján folyamatosan egészítették. A névsor érdekessége, hogy nem gyülekezetek szerint lebontva, hanem kronológiai sorrendben közli a lelkipásztorok neveit. A rendezési kritérium: mikor kezdte meg szolgálatát az egyházmegyében. A lelkész neve mellé beírták későbbi szolgálati helyeit, illetve a helyválttatás időpontját. Később, Fogarasi Sámuel esperessége idején ugyanabba a protokollumba tisztaíva átmásolták a névsort.² Ekkor készült el a lelkészek illetve a tanítók gyülekezetek szerint lebontott névjegyzéke is.³

A lelkészek névsorát 1945-ben közölte Illyés Géza.⁴ Gyakorlatilag a Kónya–Fogarasi protokollum legrégebbi, kronológiai sorrendet követő névsorát egészítette ki helyenként életrajzi adatokkal. Úgy tűnik, hogy a közölt adatokat nem vetette össze a vizitációs illetve parciális zsinati jegyzőkönyvek adataival.

Jelen kötetben szereplő lelkész- és tanítónévsorok elkészítésekor kiindulópontként a Kónya–Fogarasi Protokollum névsorait használtuk, de minden adatát összevetettük az egyházmegye levéltárában fellelhető vizitációs és parciális zsinati jegyzőkönyvek adataival, illetve más levéltári forrásokkal. Ahol szükség volt rá, a meglévő adatokat kiegészítettük, ahol ellentmondásra bukkantunk, ott az eredeti forrás felülírta az 1788-as lelkésznévsort. Kónya Ferenc lelkésznévsoraiban vannak olyan adatok is, amelyek forrására nem sikerült rábukkannunk. Ezeket az adatokat dőlt betűvel tüntettük fel. Csupán az egyházmegye levéltárán kívüli forrásokból származó adatokat tüntettük fel lábjegyzetben. Külön köszönetet kell mondanunk Dr. Sipos Gábornak és Dr. Dáné Veronkának, akik évek gyűjtik az erdélyi lelkészekre és tanítókra vonatkozó adatokat, és céduláikat rendelkezésünkre bocsátották.

Balavásár

Thúri Bogáti Imre	1640–1648
Később Kerelőszentpálon (1651) szolgált.	
Dálnoki György	1650–1653
Előzőleg Nagykendén (1648) és Radnóton (1650) szolgált.	
Zágoni Sáska Balázs	1659–1671
Szolgált még Sövényfalván (1677–1678).	
Szacsvai István	1673
Szolgált még Magyarherepén (1669) és Magyarsúlyén (1670, 1677–1689)	

¹ A Küüllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. V/4/8. Kónya-Fogarasi protokollum. 1–10.

² Uo. 140–159.

³ Uo. 101–136., 169–182.

⁴ A Küüllői Református Egyházmegye papjai a reformáció korától az Erdélyi református Generális Zsinat fennállásáig, 1971-ig. In: *Egyháztörténet*. II. évf. 3–4. sz. 281–333.

Aknai István	1674 ⁵
Előzőleg Küküllőszéplakon (1666–1669), később Csáváson (1677–1681), Magyarherepén (1684–1686), Búzásbesenyőben (1692–1694) és Magyarsúlyén (1696–1703) szolgált.	
<i>Diószegi Mihály</i>	1675
Dállyai K. Mihály	1677
Később Maroscsapón (1680–1687) szolgált	
Zágoni Sáska Balázs	1681–1682
Lásd fent.	
Radnótfai István	1683–1689
1672-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Magyarkirályfalván (1677–1678, 1690) és Dányánban (1680–1682).	
Solymosi Zsigmond	1690–1698
Szolgált még Maroscsapón (1689), Héderfáján (1699–1702), Küküllőszéplakon (1703), Sövényfalván (1712) és Boldogfalván (1714–1718).	
Rudnai (Radnai) Mátyás	1699–1703
1672-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg rektor volt Hídvégen, majd lelkipásztor Szenterzsébeten, Héderfáján (1683–1685, 1695–1697) és Magyarkirályfalván (1689–1693).	
Valyi Ferenc	1709 előtt ⁶
Szentannai Baka István	1711–1716
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Később Gógánban (1717–1718), Nagykendén (1721–1732) és Küküllőszéplakon (1735) szolgált. Felesége Székely Zsófia.	
Küküllővári N. ?	?
Vályi András	–1719
1673-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Ebesfalván (1677), Bürkösen, Kóródszentmártonban (1696), Szőkefalván (1697–1703) és Nagykendén (1713–1716) szolgált.	
Zágoni Sáska Absolon	1719–1761 mh.
1716-ban subscribált Szászvároson, 1718-ban Nagyenyeden.	
Pécsi Ferenc	1761–1786
1748-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Kóródszentmártonban (1761), később Radnóton (1787–1795) és Maroscsapón (1796–1801) szolgált. Felesége Zágoni Sáska Mária.	
Fülei József	1786–1798 mh.
1752-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Csáváson (1765 – káplán) Dányánban (1767–1776) és Haranglábbon (1776–1786) szolgált.	
Csomor Mózes káplán	1799
1797-ben subscribált Nagyenyeden. Később Szőkefalván (1799–1807) szolgált.	
Szathmári István, cserefalvi	1799–1829
1785-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kiskendén (1792–1799) szolgált.	

⁵ A Balavásári Református Egyházközség levéltára a Román Országos Levéltár Maros Megyei Igazgatósága kezelésében. nr. 2.

⁶ Marosvásárhelyi Református Kollégium levéltára. Jegyzőkönyv 1709.

Bethlenszentmiklós

- Uzoni Balázs 1668–1671⁷
Bethlenszentmiklós első papja. Gyulafehérváron Apáczai tanítványa volt. Később a kolozsvári kollégium seniora.⁸
- Szentgyörgyi György 1672–
Előzőleg a marosvásárhelyi kollégium rektora volt (1671–1672).
- Bajcsi András 1675–1678⁹
Nagybányán volt rektor (1660, 1666). Groningenben (1662) és Leidenben (1664) peregrinált, talán megfordult Cambridge-ben (1663) is. Bethlenszentmiklósi szolgálatát megelőzően Küüllőváron volt pap (1669–1675), Szentmiklósról Nagyenyedre ment (1684–1705). 1686-tól a Nagyenyedi Egyházmegye esperese volt. 1710-ben halt meg.
- Ecsedi T. Mihály 1678–1679
Sárospatakon subscribált 1670-ben.
- Várkonyi András 1680
- Kotsi János 1681–1683¹⁰
- Gönczi István 1689
1650-ben született. 1669-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Marosvásárhelyen (1677–1680) volt rektor és Kutyfalván (1680) lelkész, később Gógánban szolgált 1712-ben bekövetkezett haláláig.
- Királyfalvi István 1695¹¹
1675-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Alvincen volt rektor. Szolgált Szőkefalván (1686–1693), Nagymedvésen (1696–1703) és Boldogfalván (1712–1713).
- Korodi Ferenc 1713–1716¹²
1700-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron.
- Zalányi Ambrus Gergely ?
1712-ben subscribált Nagyenyeden. Szolgált még Sövényfalván (1715), Gógánban (1720–1731) és Radnóton (1732–1739). Felesége Deső Ilona.
- Pathai János 1720–1725
1674-ben született. Kolozsváron tanult. Leidenben (1699) és Utrechtben (1700) peregrinált. Előzőleg Marosbogáton (1715–1717), később Szászvároson szolgált.
- Szentkirályi Sámuel 1727–1731
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Oltszemen, Héderfáján (1714–1716) és Bonyhán (1720–1726), később Gógánban (1732–1734) szolgált.
- Márkusfalvi I. András 1732–1735
1719-ben subscribált Marosvásárhelyen. Franekerben (1728) peregrinált. Később Sövényfalván (1740–1758) szolgált.

⁷ Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL), a Teleki család marosvásárhelyi levéltára (P 658) nr. 2592.

⁸ Bethlen Miklós: *Önéletírás*. Szépirodalmi könyvkiadó Budapest 1980. 634–635.

⁹ MOI. P 1952. A Bethlen család levéltára. Bethlen Miklós iratai 7. tétel 65–66.

¹⁰ Uo. 1. tétel 124.

¹¹ Uo. 4. tétel 234.

¹² Jankovics József szerk.: *Bethlen Miklós levelei*. Akadémiai Kiadó Bp. 1987. II. 1145.

- Galambfalvi Hegyi Mózes 1733–1736
1721-ben subscribált Székelyudvarhelyen, 1725-ben Nagyenyeden.
- Soós Ferenc 1735–1737
Kolozsváron született, ott is tanult. Máramarosszigeti rektorságát követően Franeckerben (1732) peregrinált. Később Bonchidán és Kolozsváron (1742–1776) szolgált.
- Hermányi Mihály 1739–1742
1731-ben subscribált Nagyenyeden. Később Mikefalván (1744–1750) szolgált.
- Csejdi Miklós 1744–1747
1730-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Dálnoki (Veress) Demeter 1747–1750
Kolozsváron tanult. Groningenben (1730) peregrinált. Bánffy György udvarában lelkészkedett, majd Máramarosszigeten (1738-tól) szolgált. Később Haranglábbon (1750–1768) volt lelkész.
- Vályi János 1752–1755
1724-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Dányánban (1728–1730) és Magyarsülyén (1730–1731) is szolgált.
- Simon András 1763–1795
1748-ban subscribált Nagyenyeden.
- Kis Pál 1796–1834
1780-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Magyarszentbenedeken (1788–1796) szolgált.

Boldogfalva

- Gidófalvi Tamás 1638
- Tályai Albert 1649–1651
Előzőleg Magyarkirályfalván (1638) szolgált.
- Küküllővári Dániel 1653
Szolgált még Dányánban (1653-ig), Marosdátoson (1656) és Kerelőben (1657).
- Illencfalvi Miklós 1656
- Csegöldi János 1669
Elképzeltető, hogy azonos azzal a Csegöldi Jánossal, aki 1658-ban Szatmáron, 1659-ben pedig Sárospatakon subscribált. 1670-ben Szőkefalván szolgált.
- Várad Miklós 1678
Szolgált még Dányánban (1653–1655, 1685–1686), Kerelőn (1659), Maroscsapón (1670), Kóródszentmártonban (1680–1681) és Búzásbesenyőn (1683).
- Tatai Miklós 1681
- Havadtői István 1685–1689
Szolgált még Sövényfalván (1680–1681), Küküllőalmáson (1690–1692) és Csáváson (1701–1702).
- Újlaki István 1690–1692
1670-ben subscribált Sárospatakon. Előzőleg Sárdon majd Héderfáján (1677–1681) volt rektor és Sövényfalván (1685–1689) lelkipásztor, később Küküllőalmáson (1693–1696) szolgált.
- Havadtői István 1694–1698

- Dálnoki István 1701–1703
1684-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Bonyhán (1686–1689), Héderfáján (1692–1693) és Csáváson (1696–1700) szolgált.
- Királyfalvi István 1712–1713
1675-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Alvincen volt rektor. Szolgált Szőkefalván (1686–1693), Bethlenszentmiklóson (1695) és Nagymedvésen (1696–1703).
- Solymosi Zsigmond 1714–1718
Szolgált még Maroscsapón (1689), Balavásáron (1690–1698), Héderfáján (1699–1702), Kü-
küllőszéplakon (1703) és Sövényfalván (1712).
- Csernátoni Tompa Ferenc 1720–1731
1716-ban subscribált Nagyenyeden. Később Nagymedvésen (1732–1752) szolgált.
- Musnai Dávid 1732–1737 mh.
1711-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Dányánban (1720), Küküllőszépla-
kon (1722–1723), Magyarherepén (1724–1728) és Ebesfalván (1730).
- Tordai János 1738–1763
1714-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kóródszentmártonban (1721–1723), Kü-
küllőszéplakon (1723–1732), Dányánban (1734–1737) és Magyarszentbenedeken (1738) szol-
gált.
- Radnóti János 1764–1784
1730-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Magyarherepén (1734?–1739–1745), Me-
zőbodonban (1745–1756) és Mikefalván (1758–1759) szolgált. Felesége Kovács Erzsébet.
- Jancsó Tamás 1785–1788
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen. Boldogfalváról más egyházmegyébe ment.
- Józsa István 1788–1789 mh.
Előzőleg Maroscsapón (1780–1787) szolgált.
- Sebestyén Zsigmond 1791–1794
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. 1776-ban az újtordai zsinaton ordinálták. Szol-
gált még Kiskenden (1776–1782) és Marosugrán (1787–1790).
- Surányi József 1795–1806
1757-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Magyarherepén (1770–1772), Radnó-
ton (1772–1777), Szőkefalván (1779–1783) és Magyarkirályfalván (1787–1794) szolgált.

Bonyha

- Ormányi János 1602–1643
- Kuti Ferenc 1623
1618-ban már az egyházmegyében szolgált.
- Thúri János 1641
Később Radnóton (1644) szolgált.
- Küküllővári Balázs 1648–1650
- Almási János 1653–1655 mh.
- Karancsi János 1655–1684 mh.
- Dálnoki István 1686–1689
1684-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Héderfáján (1692–1693), Csáváson
(1696–1700) és Boldogfalván (1701–1703) szolgált.

- Bágyi György 1689–1694
1668-ban subscribált Nagyenyeden. Később Magyar királyfalván (1696–1700, 1701–1703) szolgált.
- Verestói Sámuel 1697–1716
1672-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Felesége Váci Sára.¹³ Verestói György püspök édesapja.
- Szentkirályi Sámuel 1720–1726
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Oltszemen és Héderfáján (1714–1716), később Bethlenszentmiklóson (1727–1731) és Gógánban (1732–1734) szolgált.
- Bátori István 1727–1732
1718-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Mezőmadarason volt rektor.
- Ardai István 1734–1744
1722-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Csáváson szolgált (1746–1771). Felesége Verestói Klára.¹⁴
- Dobolyi Gábor 1745
1732-ben subscribált Székelyudvarhelyen, majd Kolozsváron. Később Búzásbesenyőben (1746–1756), Mezőbodonban (1757–1764) és Magyardellőn (1768–1776) szolgált.
- Margitai Jonatán 1746
Franeckerben (1740–1741) peregrinált. Előzőleg Csáváson (1744–1746) szolgált. Bonyháról Kolozsra (1746–1764) ment.
- Csanádi István, erdőcsanádi 1748–1764
1704 körül született.¹⁵ 1723-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Küküllőalmáson (1767–1778) szolgált.
- Somodi Márton
lévita 1765
lelkipásztor 1766
1754-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Szövérdén szolgált.
- Fekete István 1767–1770
1750-ben subscribált Nagyenyeden. Külföldön peregrinált.
- Tályai Sámuel
lévita 1771–1773
lelkipásztor 1773–1775
1773-ban, a marosvécsi zsinaton ordinálták. Később Szőkefalván (1776–1778), Küküllőváron (1779–1785) és Küküllőalmáson (1789–1810) szolgált.
- Köpeczi Bodos Sámuel 1776–1778
1761-ben subscribált Nagyenyeden. Franeckerben (1770–1772) peregrinált. 1773-ban, a marosvécsi zsinaton nagymohai lelkipásztorként ordinálták.
- Bod Sámuel, albisi
lévita 1779–1783
lelkipásztor 1783–1842
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen. 1783-ban, a sárdi zsinaton ordinálták.

¹³ MOL P. 1951. A Bethlen család levéltára. 12. cs. 14. tétel 1750. márc. 10., Bonyha f. 17.

¹⁴ Uo.

¹⁵ MOL P. 55. A Bethlen család levéltára. 4. cs. 5. tétel Bonyha f. 663. 1751. okt. 11.

Búzásbesenyő

1649-ben még Kerelő filiája

Gálfalvi Mihály	1666–1667
Vásárhelyi Bálint	1669
Szolgált még Marosdátoson (1651), Kerelőben (1653–1656), Nagykenden (1677) és Dányánban (1677–1678).	
Szeredai Péter	1672
Szentsimoni György	1672–1677
Előzőleg Nagykenden (1669) szolgált. ¹⁶	
Naményi István	1681
1671-ban subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Radnóton (?), Sövényfalván (1692–1696) és Magyarherepén (1697–1698).	
Várad Miklós	1683
Szolgált még Dányánban (1653–1655, 1685–1686), Kerelőn (1659), Maroscsapón (1670), Boldogfalván (1678) és Kóródszentmártonban (1680–1681).	
Disznajói Mihály	1685
Szolgált még Nagymedvésen (1656), Csáváson (1667–1669), Gógánban (1673) Küküllőszéplakon (1677, 1696–1701) és Nagykenden (1678–1683, 1689–1694).	
Enyedi János	1689–1690
Szolgált még Maroscsapón (1669, 1673), Kerelőszentpálon (1677, 1680–1684, 1694–1695), Nagykenden (1689–1690) és Magyarsülyén (1692).	
Aknai István	1692–1694
Előzőleg Küküllőszéplakon (1666–1669), Balavásáron (1674), Csáváson (1677–1681) és Magyarherepén (1684–1686), később Magyarsülyén (1696–1703) szolgált.	
Radnóti János	1697–1713
1686-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1689) volt rektor. Később Kerelőszentpálon (1714–1715) és Csáváson (1716–1742) szolgált lekipásztorként.	
Purkereczi Mihály	1714–1717
Szolgált még Haranglábbon (1711–1712).	
Zágoni Sáska Balázs	1721–1741
Később Haranglábbon (1741–1742) szolgált.	
Vásárhelyi Pál	1741–1746
Szolgált még Ebesfalván (1727–1728), Haranglábbon (1729–1741), Magyarherepén (1746–1752), Mikefalván (1752–1754) és Gógánban (1755–1767). Felesége Béres Anna.	
Dobolyi Gábor	1746–1756
1732-ben subscribált Székelyudvarhelyen, majd Kolozsváron. Előzőleg Bonyhán (1745), később Mezőbodonban (1757–1764) és Magyardellőn (1768–1776) szolgált.	
Csávási Dániel	1757–1761
Később Küküllőszéplakon (1763), Mikefalván (1764–1768), Gógánban (1770–1786) és Ebesfalván (1787–1803) szolgált.	

¹⁶ Fogarasi Sámuel kézirata szerint 1657-től Búzásbesenyőn, 1675-től Nagykenden szolgált. A fennmaradt jegyzőkönyvek alapján ez az információ téves.

- Dálnoki Pál Benedek 1762–1768
1714-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg 1722-től 1752-ig az egyházmegye több gyülekezetében volt tanító illetve lévita, majd Magyardellőn (1752–1759) és Radnóton (1759–1761) szolgált lelkipásztorként.
- Galaczi Miklós 1769–1776
1764-ben subscribált Nagyenyeden. Később Sövényfalván (1779–1804) szolgált.
- Bátori István 1776–1781
1749-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Szőkefalván (1763), Héderfáján (1764–1771) és Sövényfalván (1772–1776) szolgált. 1777-ben panasztettek, hogy részeseges, és az isztentiszteleteket rendszertelenül tartja. 1780-ban megfogadta, hogy többé, nem részesegeskedik, az 1781-es vizitáción viszont ittasan jelent meg.
- Kolumbán Sámuel 1781
1743-ban subscribált Nagyenyeden. 1747-ben lépett lelkipásztori pályára. Előzőleg Maroscsapón (1749–1761), Radnóton (1762–1768), Magyar királyfalván (1770–1777) és Magyarherpén (1779–1780) szolgált.
- Kovács Miklós 1789–1799
1767-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kőrödszentmártonban (1779–1788) szolgált.
- Mátyás Sámuel 1800–1816
1787-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kuttyfalván (1796–1799) szolgált.

Csávás

- Varsasdi Márton 1614[?] ¹⁷
Csávási Máté 1623
Később Vámosgálfalván (1640, 1650–1655) szolgált.
- Gálfalvi István 1650–1657
Előzőleg tanító volt Vámosgálfalván (1647). Puritánus és presbiteriánus eszméket valló prédikátor.
- Disznajói Mihály 1667–1669
Szolgált még Nagymedvésen (1656), Gógánban (1673), Küküllőszéplakon (1677, 1696–1701), Nagykenyén (1678–1683, 1689–1694) és Búzásbesenyőn (1685).
- Aknai István 1677–1681
Szolgált még Küküllőszéplakon (1666–1669), Balavásáron (1674), Magyarherpén (1684–1686), Búzásbesenyőn (1692–1694) és Magyarsülyén (1696–1703).
- Vadasdi Péter 1682–1693
1668-ban subscribált Nagyenyeden, 1671-ben Sárospatakon. Szolgált még Kuttyfalván (?), Küküllőszéplakon (1678–1680, 1711–1716) és Maroscsapón (1695–1701).
- Dálnoki István 1696–1700
1684-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Bonyhán (1686–1689) és Héderfáján (1692–1693), később Boldogfalván (1701–1703) szolgált.

¹⁷ Erdélyi Múzeum Levéltára, Berzenczei lvt. 12 F 90 nr. 16. Szabó T. Attila hagyatéka, II/10. Papok, rektorok, egyháztörténeti adatok cédulagyűjtemény.

- Havadtői István 1701–1703
Szolgált még Sövényfalván (1680–1681), Boldogfalván (1685–1689, 1694–1698) és Küküllőalmáson (1690–1692).
- Felfalusi András 1711–1715
1688-ban subscribált Marosvásárhelyen, 1693-ban Nagyenyeden. Később Szőkefalván (1716) szolgált.
- Radnóti János 1716–1742 mh.
1686-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1689) volt rektor, majd Búzásbesenyőben (1697–1713) és Kerelőszentpálon (1714–1715) lelkipásztor.
- Margitai Jonatán 1744–1745
Franeckerben (1740–1741) peregrinált. Később Bonyhán (1746) és Kolozson (1746–1764) szolgált.
- Ardai István 1746–1771
1722-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Bonyhán (1734–1744) szolgált. Felesége Verestói Klára.
- Fülei József 1765 káplán
1752-ben subscribált Nagyenyeden. Később Dányánban (1767–1776), Haranglábon (1776–1786) és Balavásáron (1786–1798) szolgált.
- Böjte Mózes 1773–1783 mh.
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Szövérdén szolgált. Csávási szolgálatát megszakítva Baselben (1775) és Zürichben (1776) peregrinált. 1781-ben egy szidalmazó prédikáció miatt nem akarták megmarasztani.
- Jancsó Mihály, gidófalvi 1783–1789 mh.
1764-ben subscribált Marosvásárhelyen. Marburgban (1774) peregrinált. Előzőleg Vámosgálfalván (1777–1783) szolgált.
- Szász István 1790–1844
Kutyfalván született. 1774-ben subscribált Marosvásárhelyen, 1775-ben Nagyenyeden.

Dányán

- Csepei János 1618, 1643
Előzőleg Miklóslakán és Harasztkeréken volt mester.
- Ilosvai Menyhért 1650
- Küküllővári Dániel –1653
Szolgált még Boldogfalván (1653), Marosdátoson (1656) és Kerelőben (1657).
- Váradi Miklós 1653–1655
Szolgált még Kerelőben (1659), Maroscsapón (1670), Boldogfalván (1678), Kóródszentmártonban (1680–1681) és Búzásbesenyőn (1683).
- Bethfalvi Pál 1657
Szolgált még Magyarherepén (1656) és Gógánban (1666).
- Kézdivásárhelyi Ferenc 1669, 1675
Később Maroscsapón (1676–1678) szolgált.
- Bodoki Sándor 1677
Szolgált még Küküllőalmáson (1669, 1677) és Kerelőszentpálon (1688–1692).

- Vásárhelyi Bálint 1677–1678
Szolgált még Marosdátoson (1651), Kerelőben (1653–1656), Búzásbesenyőben (1669) és Nagykenden (1677).
- Radnótfái István 1680–1682
1672-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Magyar királyfalván (1677–1678, 1690) és Balavásáron (1683–1689).
- Bodoki Sándor 1684
Lásd fent.
- Váradi Miklós 1685–1686
Lásd fent.
- Szentpáli György 1689–1690
Előzőleg Küküllőalmáson (1684–1685) szolgált.
- Csávási Vas Lőrinc 1692–1715
Később Kurtyfalván (1717) szolgált.
- Berzétei Jakab 1716
1694-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. 1699-től Fogarason volt rektor. Később Sövényfalván (1720–1723) és Küküllőalmáson (1724–1742) szolgált.
- Csávási (Vas?) Lőrinc 1718
- Musnai Dávid 1720
1711-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Küküllőszéplakon (1722–1723), Magyarherapén (1724–1728), Ebesfalván (1730) és Boldogfalván (1732–1737).
- Szabadszállási R. Mihály 1721–1727 mh.
Sárospatak–Gyulafehérváron subscribált 1715-ben. Előzőleg Nagyteremiben (1721) volt rektor.
- Vályi János 1728–1730
1724-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Magyarsülyén (1730–1731) és Bethlenszentmiklóson (1752–1755) szolgált.
- Aknai József 1730–1733
1693-ban subscribált Marosvásárhelyen, 1696-ban Nagyenyeden. Szolgált még Magyarsülyén (1714, 1727–1730), Küküllőalmáson (1714–1723), Magyar királyfalván (1724), Sövényfalván (1724–1726) és Magyarszentbenedeken (1735).
- Tordai János 1734–1737
1714-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kóródszentmártonban (1721–1723) és Küküllőszéplakon (1723–1732), később Magyarszentbenedeken (1738) és Boldogfalván (1738–1763) szolgált.
- Pávai Miklós 1738–1745
1713-ban subscribált Szászvároson, 1714-ben Enyeden. Szolgált még Magyardellőn (1746–1751) és Marosugrán (1752–1756).
- Nyitrai János 1746–1762
1713-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Haranglábbon (1720–1728), Magyarherapén (1728–1730), Ebesfalván (1732) és Kerelőszentpálon (1734–1740) szolgált.
- Tegzi Mihály 1763–1766
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Marosugrán (1768–1785) és Gógánban (1787–1789). Felesége Vályi Zsuzsanna.

- Fülei József 1767–1776
1752-ben subscribált Nagyenyeden. Csáváson káplánként (1765) szolgált. Később Haranglábbon (1776–1786) és Balavásáron (1786–1798) volt lekipásztor.
- Kis Sámuel 1776–1780 mh.
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. 1776-ban, az újtordai zsinaton ordinálták.
- Vadasdi Péter 1781–1787
1754-ben subscribált Marosvásárhelyen. A matricula szerint előzőleg Kercsisórán szolgált, később Kóródszentmártonban (1789–1790) töltött be lelkési hivatalt.
- Dobolyi Gábor 1789–1796
1776-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Magyarszentbenedeken (1800–1804) szolgált.
- Boda Hektor 1797–1802
1789-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Előzőleg iskolamester volt Bonyhán (1793–1797). Később Küküllőszéplakon (1802–1824) szolgált.

TANÍTÓK NÉVSORA

Ádámos

- Bányai Péter 1779–1780
 Gödri Máté 1781–1786
 1773-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Radnóton (1787–1805) tanítóskodott.
 Albu Ferenc 1787–1792
 1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Désfalván (1757–1759–1776) és Dányánban (1776–1786), később Oláhkocsárdon (1793–1795) szolgált.
 Váradi Koncz József 1793–1808
 1780-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Oláhkocsárdon (1781–1792) tanítóskodott.

Balavásár

- Harackereki Mihály 1643
 Szathmári János 1650
 Szolgált még Magyarherepén (1649).
 Bernádi János 1669–1677
 Demeter Mihály 1683
 Kibédi György 1689
 1681-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Magyarkirályfalván (1689). 1689-ben Nagyenyedre iratkozott be. 1692-től 1701-ig radnóti rektor.
 Zalányi Dániel 1694–1700
 Tanítóskodott még Bonyhán (1693) és Csáváson (1701–1702).
 Dobszai András 1701–1702
 1695-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron, majd 1698-ban Nagyenyeden. Innen Felső–Magyarországra ment, és ott római hitre tért.
 Bonyhai András 1703
 Előzőleg Sövényfalván (1694–1696), Dányánban (1698–1699) és Nagykenden (1699) tanítóskodott.
 Balás Balázs 1716
 Tótfalusi Sámuel 1720–1721
 Előzőleg Dányánban (1693–1694), Nagykenden (1694–1696), Kükküllőalmáson (1698) és Héderfáján (1713–1714) tanítóskodott.
 Dálnoki Péter 1723–1724
 1676-ban subscribált Szászvároson, 1678-ban Marosvásárhelyen, majd ugyanebben az évben Nagyenyeden. Tanítóskodott még Ebesfalván (1716, 1725–1726) és Marosbogáton (1721).
 Beczei Sámuel 1725
 Talán azonos azzal a Becző Sámuellel, aki 1717-ban subscribált Nagyenyeden. Tanítóskodott még Kükküllőalmáson (1720) és Gógánban (1722–1724).

- Kiliti Péter 1726–1728
Párhuzamosan lévita volt Egrestőn, később Mikefalván (1734–1736) töltött be szintén lévitai szolgálatot.
- Csanádi János 1742–1744
Egyidejűleg egrestői lévita. Lévita volt még Bernádon (1720–1742, 1745–1749).
- Koncz György 1747–1762
1733-ban subscribált Székelyudvarhelyen, 1738-ban Marosvásárhelyen. Időnként Istvánként és Jánosként is említik. Tanítóskodott még Gógánban (1744–1746) és Küküllőpócsfalván (1763–1774).
- Fekete István 1763–1796 mh.
1755-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Kovács Ádám 1797–1803
1792-ben subscribált Nagyenyeden.

Bernád¹

- Csanádi (Csinádi) János 1720–1742
Később egyidejűleg egrestői lévita és balavásári tanító (1742–1744) volt.
- Dálnoki Pál Benedek 1742–1745
1714-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Mikefalván (1722–1724), Gógánban (1724–1725), Csáváson (1726–1727), Egrestőn (1729–1731, 1745–1749), Marosbogáton (1735–1741), Marosugrán (1750–1752) és Magyardellőn (1752) volt tanító illetve lévita, majd Magyardellőn (1752–1759), Radnóton (1759–1761) és Búzásbesenyőben (1762–1768) lekipásztor.
- Csanádi (Csinádi) János 1745–1749
Lásd fent.
- Ajtai Dániel 1755
1740-ben subscribált Marosvásárhelyen. Korábban Küküllőpócsfalván (1745) volt tanító.
- Szabó Ferenc 1763–1764
1749-ben subscribált Székelyudvarhelyen, 1756-ban Nagyenyeden. Talán ő az, aki 1764-től 1776-ig kiskendi lekipásztor.
- Bikafalvi János 1766–1798
1742-ben subscribált Székelyudvarhelyen, majd Marosvásárhelyen (1748) tanult tovább. Előzőleg Kutyalván (1752) és Radnóton (1754–1757) volt rektor.
- Beke György 1799–1810

Bethlenszentmiklós

- Makfalvi Mihály 1674 után
1674-ban subscribált Nagyenyeden.
- Laki András 1749
Felesége Borsos Erzsébet.

¹ Lévita.

Bonyha

Kovásznai János	1641
Szentgyörgyi Mihály	1650
Vajdaszentiványi János	1651–1653
Marosvásárhelyen, Magyarigenben és Gyulafehérváron tanult. Bonyhai tanítóskodását követően Nagykendén (1653–1659), Vámosgálfalván (1659–1677), Gógánban (1677–1685) és Küküllőváron (1685–1689) volt lelkipásztor. 1668-tól haláláig, rövid megszakítással, esperes.	
Szentgyörgyi István	1669
1664-ben subscribált Marosvásárhelyen. Kerelőszentpálon (1667) is tanítóskodott.	
Radnóti Miklós	1677
Madarasi György	1681
1677-ben subscribált Marosvásárhelyen.	
Kendi Ferenc	1684–1689
Később Vámosgálfalván (1692–1725) és Nagykendén (1726–1733) tanítóskodott.	
Gyöngyösi Ferenc	1689–1690
1679-ban subscribált Nagyenyeden.	
Menyői Mihály	1692
Zalányi Dániel	1693
Tanítóskodott még Balavásáron (1694–1700) és Csáváson (1701–1702).	
Disznajói Mihály	1697
Körösi István	1699–1702
Előzőleg Nagykendén (1694) tanítóskodott.	
Endrődi Mihály András	1703–1752
1701-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron.	
Pálhegyi György	1755–1758
1743-ban subscribált Székelyudvarhelyen, 1749-ban Nagyenyeden.	
Simon György	1759–1770 mh.
1749-ben subscribált Székelyudvarhelyen.	
Orbán Elek	1771–1784
1768 körül subscribált Kolozsváron egy Orbán György, akiről a matricolába bejegyezték, hogy bonyhai mester lett. Talán a két személy azonos.	
Pais László	1787–1792
Később Vámosgálfalván (1798–1813) tanítóskodott.	
Boda Hektor	1793–1797
1789-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Később lelkipásztorként szolgált Dányánban (1797–1802) és Küküllőszéplakon (1802–1824).	
Ugrai Márton	1798–1801
Marosvásárhelyen tanult.	

Búzásbesenyő

- Molnár László 1793
1774-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Désfalván (1777–1779), Küküllőszéplakon (1784–1788), Sövényfalván (1789–1792), Teremiújfaluban (1795–1801) és Magyarsülyén (1803–1809) tanítóskodott.
- Bodoki Henter József 1794–1798
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Héderfáján (1756–1757), Radnóton (1758–1759) és Nagykenen (1761–1788), Dicsőszentmártonban (1789) és Egrestőn (1792–1793) tanítóskodott.

Csávás

- Besenyei János 1647
- Bögözi Márton 1650
- Radnótfái István 1655
- Gálfalvi Miklós 1677–1681
- Csávási János 1690
Nagyenyeden subscribált (1674)[?].
- Medgyesi Mihály 1693–1696
Tanítóskodott még Vámosgálfalván (1681–1685) és Küküllőalmáson (1689–1690).
- Hosszúfalusi Péter 1698
1693-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Sövényfalván (1699) és Magyarkirályfalván (1702–1705) tanítóskodott.
- Selyki Márton/Ferenc [?] 1699–1700
- Zalányi Dániel 1701–1702
Tanítóskodott még Bonyhán (1693) és Balavásáron (1694–1700).
- Kézdivásárhelyi János 1703–1712
Tanítóskodott még Sövényfalván (1685–1693).
- Lisznyai Gábor 1712
- Radnóti Mihály 1713
1707-ben subscribált Marosvásárhelyen, 1712-ben Nagyenyeden. Később Mikefalván (1716) és Kerelőszentpálon (1718–1719) volt mester, majd lelkipásztor Magyarherepén (1721–1723), Kerelőszentpálon (1724–1729), Mezőbodonban (1732), Kuttyfalván (1735–1738) és Magyarszentbenedeken (1740–1744).
- Vincze Mihály 1715
- Uzoni Mihály 1716–1725
1707-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Gógánban (1726–1734) és Radnóton (1739–1741) tanítóskodott.
- Dálnoki Pál Benedek 1726–1727
1714-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Mikefalván (1722–1724), Gógánban (1724–1725), Egrestőn (1729–1731, 1745–1749), Bernádon (1742–1745) Marosbogatón (1735–1741), Marosugrán (1750–1752) és Magyardellőn (1752) volt tanító illetve lévita, majd Magyardellőn (1752–1759), Radnóton (1759–1761) és Búzásbesenyőben (1762–1768) volt lelkipásztor.

- Zabolai Ferenc 1731
1722-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Szolokmai János –1733
Előzőleg Nagykenen (1716), Kerelőszentpálon (1720) és Dányánban (1720–1723) szolgált. Felesége Zágoni Zsófia.
- Péterfalvi János 1739–1748
Szolgált még Kerelőszentpálon (1721–1723), Nagykenen (1724–1725, 1749–1751), Vámosgálfalván (1726–1728) és Magyarherepén (1752–1755).
- Orbán György 1749–1755
1737-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Sövényfalván (1742–1748), később Gógánváralján (1756–1770) és Dányánban (1770–1776) szolgált.
- Péterfalvi János 1756–1766
Lásd fent.
- Váji Pál 1768–1770
1763-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Haranglábon (1764–1765), később Gógánváralján (1770–1805) tanítóskodott.
- Bányai Palládi István 1770–1782
1735-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Gógánban (1739–1741), Magyar királyfalván (1744–1768) és Dányánban (1768–1770) tanítóskodott.
- Szabó János 1783–1799
Tanítóskodott még Kóródszentmártonban (1777–1782) és Nagykenen (1800–1813)
- Domokos József 1800–1805
1781-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Mikefalván (1783), Marosbogáton (1789–1792) és Nagykenen (1793–1799) tanítóskodott.

Dányán

- Kakasdi István 1677
- Kolosvári Mihály 1677–1678
- Csávási István 1686–1692
1672-ben subscribált Marosvásárhelyen. Tanítóskodott még Marosbogáton (1677), Küüllőalmáson (1685) és Kerelőszentpálon (1694–1695).
- Tótfalusi Sámuel 1693–1694
Később Nagykenen (1694–1696), Küüllőalmáson (1698), Héderfáján (1713–1714) és Balavásáron (1720–1721) tanítóskodott.
- Nyújtódi Márton 1695–1696
Szolgált még Nagykenen (1696).
- Bonyhai András 1698–1699²
Tanítóskodott még Sövényfalván (1694–1696), Nagykenen (1699) és Balavásáron (1703).
- Csávási István 1702–1703
Lásd fentebb.
- Kendi János/Mihály 1712–1715
Tanítóskodott még Marosbogáton (1717).

² MOL, P 1951, a Bethlen család levéltára, 13. cs. 14. tétel, Dányán f. 2. 1699. nov. 3.

Szentmiklósi Ézsaiás	1716
1693-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Maroscsapón (1695–1697–1711) és Nagykenden (1711–1715) szolgált.	
Gönczi János	1718
Sárosi Mihály	–1720
Előzőleg Haranglábon (1715) és Héderfáján (1716) tanítóskodott.	
Szolokmai János	1720–1723
Előzőleg Nagykenden (1716) és Kerelőszentpálon (1720), később Csáváson (–1733) szolgált. 1723-ban konfliktus volt közte és a pap között. Felesége Zágoni Zsófia.	
Vásárhelyi Ferenc	1724–1725
Szolgált még Maroscsapón (1723), Kerelőszentpálon (1726–1727), Mikefalván (1732) és Vámosgálfalván (1740–1760). Felesége Hegedűs Borka.	
Kállai István	1725–1728
1721-ben subscribált Marosvásárhelyen. Tanítóskodott még Marosbogáton (1722–1723) és Kerelőszentpálon (1724–1725).	
Dobolyi Miklós	1737
Székelyudvarhelyen subscribált 1707–1720 között. Szolgált még Magyarkirályfalván (1720–1723) és Haranglábon (1724–1727).	
1738–1745 között nincs mester.	
Péterfalvi Márton	1746 ³
Újvárosi Márton	1747–1750
Szolgált még Marosbogáton (1752).	
Kendi Sámuel	1751–
Szolgált még Kerelőszentpálon (1735–1740) Szőkefalván (1742) és Küküllőalmáson (1744–1750).	
Márkosfalvi Karda (Garda) Balázs	1755–1767
1741-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Szőkefalván (1743–1744), Dicső-szentmártonban (1747–1749) és Kóródszentmártonban (1769–1775).	
Bányai Palládi István	1768–1770
1735-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Gógánban (1739–1741), Magyarkirályfalván (1744–1768), később Csáváson (1770–1782) tanítóskodott.	
Orbán György	1770–1776
1737-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Sövényfalván (1742–1748), Csáváson (1749–1755) és Gógánváralján (1756–1770) tanítóskodott.	
Albu Ferenc	1776–1786
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Désfalván (1757–1759–1776), később Ádámoson (1787–1792) és Oláhokcsárdon (1793–1795) szolgált.	
Újvárosi Mózes	1787–1806

³ MOL., P 1951, a Bethlen család levéltára, 13. cs. 14. tétel, Dányán f. 7. 1746. márc. 12.

Kovács Mária-Márta:

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE ÖTVÖSMŰVÉSZETI ÉS ÓNMŰVESSÉGI EMLÉKEI

Ötvösmunkák és ónedények a források tükrében

Az erdélyi ón- és ötvösművészet kutatásában jelentős helyet foglalnak el a református egyház-
községek használatában lévő úrasztali edények. A figyelem főként azért irányul feléjük, mivel
az egyházak a tulajdonukba került ón- és ötvöstárgyakat fontos vagyontárgyakként őrizték, így
több évszázad anyaga maradt fenn egy gyűjteményben. A Küküllői Református Egyházmegye
vizsgált kilenc gyülekezetében (Ádámos, Balavásár, Bernád, Bethlenszentmiklós, Boldogfalva,
Bonyha, Búzásbesenyő, Csávás, Dányán) 80 ón- és ötvöstárgyból álló emlékanyag maradt fenn.
A felsorolt egyházközségeken kívül a 18. század elején megszűnt kerelői eklézsia klenódiumait is
itt mutatjuk be, mivel évszázadok óta a búzásbesenyői eklézsia ládájában őrzik őket.

A fennmaradt tárgyra vonatkozó írott források az esperesi vizitációs jegyzőkönyvekre és
vagyonösszeírásokra korlátozódnak. Az 1653 és 1885 közötti időszak változásait nyomon követ-
hetjük a vizitációs jegyzőkönyvekben, részletesebb leírásokat az 1676-os, 1714-es, 1749-es, 1816-
os összeírásokban találunk. A fennmaradt tárgyi emlékek és a források összehasonlítása az egyes
gyülekezetekben kisebb-nagyobb pusztulásokra világít rá. A tárgyak jelentős része a 19. század
második felében, majd a 20. század folyamán pusztult vagy veszett el.

A fennmaradt emlékanyagot vizsgálva megállapítható, hogy a klenódiumok nagyrésze 17–
18. századi adomány, a katolikus egyház úrasztali edényeit nem őrizték meg a református szer-
tartásban.

Korábbi pusztulásokról Csáváson tudunk, ahol már az 1749-es vagyonösszeírásból hiányzik
a két keresztelő kanna, az egyikről az 1714-es összeírásban feljegyezték, hogy elégett.¹ Az egyház
úrasztali készlete 1819-ben több darabbal gyarapodott, ekkor ajándékozta gróf Gyulai Kata a 16.
századi tölcséres poharat, Kakutsi Sándor az eltört cserépkancsó helyett újat adományozott, va-
lamint egy másik cserépkancsó is ekkor került az egyház tulajdonába.² A csávási gyülekezet ek-
lézsialádáját 1832-ben a klenódiumokkal együtt ellopták, ekkor veszett el egy régi ezüstpohár és
egy ónkanna.³ A 19. század közepén és második felében a hívek újabb úrasztali edényekkel gya-
rapították gyülekezetüket, 1848-ban Gábor Katalin egy pakfong⁴ kelyhet és tányért,⁵ 1880-ban
a Kinizsi testvérek egy kelyhet ajándékoztak.⁶ Mindezeket a 20. századi edényekkel együtt ma a

¹ A Küküllői Református Egyházmegye Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban,
B 12-es jelzet. Conscriptiok. 1714. (A továbbiakban: KükEhmLvt Conscr. 1714.) 31.

² A Küküllői Református Egyházmegye Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban,
B 12-es jelzet. Protokollumok. II/8. 1819–1823. (A továbbiakban: KükEhmLvt prot. II/8.) 116–117.

³ KükEhmLvt prot. II/10. 1830–1840. 245.: *Az Úr asztalára való portékákba kár esett: A múlt 1832-k
esztendőben egy éjszaka a papi házból az ecclesia ládája ellopattatván, felhasogatott a falun kívül egy árok-
ba, s elveszett akkor belőle: Egy füles fedeles kupás ónkanna, a fenekén alólól ilyen betűk: P. H. P. H. Ismét
egy másfél fertályos, ajakánál kívül bellől megarannyazott ezüstpohár – fenekén é ajakán meghibázva.*

⁴ A pakfong az alpakkához hasonló összetételű öntvény, amely nikkal és rézötvözet. Az ötvözetet 1769-
ben említették először, de előnyeit csak a 19. században kezdték felismerni.

⁵ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 426.: *Úrasztali készülétekhez járult: Egy talpos pakfong pohár,
szára közepén van egy gombos kerekítés, pohár alja ki van kereken hojogositva, azon feljül sima, a talp felső ka-
rimáján ilyen írás olvastatik: Gábor Katalin a Sz. Csávási Ekklesiának 1846. Ezen pohárral edgyütt adatott
egy kisedd pakfong tányér is.*

⁶ KükEhmLvt prot. II/16. 1879–1881. 58.: *A clenodiumok megvannak. Szaporodtak egy következő felira-*

csávási egyházközség ládájában őrzik. A csávási klenódiumok utolsó részletes összeírását tartalmazó jegyzőkönyv az 1931-es gondnokcsere alkalmával készült.⁷

Az ádamosi református egyházközség, mint a sövényfalvi filiája 1703-ban alakult, úrasztali edényeit tehát a 18. század elején adományozták. Az egyházközség 1714-re már teljes úrasztali készlettel rendelkezett, boros ónkannáját és ezüst talpas poharát Török Krisztina, ezüst kenyérszító tányérját Tövissi Dániel ajándékozta,⁸ az óntányér és a keresztelő ónkanna adományozója ismeretlen. 1815-ben az eklézsia régi óntányérjából újat öntettek.⁹ Hasonlóan jártak el a boros és a keresztelő ónkannák esetében is, a keresztelő kanna újraöntését az 1822-es vizitáció rendelte el.¹⁰ Az ónkannák 1841-ben már Marosvásárhelyen voltak újraöntés céljából,¹¹ azonban még 1843-ban is a hiányzó kannákról emlékezik meg a vizitáció.¹² A ma meglévő ónkannát 1848-ban ajándékozta Intze Ferenc,¹³ azt azonban nem tudjuk, hogy az eklézsia ónkannáinak anyagából, vagy saját költségén készítette-e. 1912-ben újabb, világi használatban lévő óntányérral gazdagodott az egyházközség. Az ádamosi egyház 1932-ben eladásra szánta a Török Krisztina által adományozott talpas poharat,¹⁴ az értékesítésre azonban nem került sor.

A balavásári egyházközség reneszánsz serlege és 16. századi tölcséres pohara sajnos nem volt ilyen szerencsés helyzetben, 1936-ban a gyülekezet eladta Grünblatt Benő gyulafehérvári műkereskedőnek. Az eladás engedélyezését már 1931-ben kérték az Igazgatótanácstól, a testület az egyházközség *szorult helyzetére* való tekintettel igent mondott.¹⁵ 1935-ben Grünblatt Benő az aranyozott reneszánsz serlegért 8000 lejt ígért.¹⁶ Péterfy László szerint a két ötvöstárgyat 1936-ban adták el 35000 lejért.¹⁷ A serleget és a tölcséres poharat csupán a vagyonösszeírásokból és Debreczeni László jegyzeteiből ismerjük. A 16. század végén készült tölcséres pohár a szájerem felé erőteljesen kiszélesedett, talpát és derekát liliomsorral szegélyezett sodrony díszítette. Debreczeni László a pohár *I. S. K. 1634* utólagosan rávéssett feliratát jegyezte le.¹⁸ A serleg kuppája és talpa hólyagos díszítésű, a talp belsejébe beült mesterjegy alapján¹⁹ a nagyszombati Urbanus

tú úrasztali aranypohárral: a száz Csávási ev. ref. Ecclesianak ajándékozták 1880 évben Kinizsi Pál, Kinizsi Mihály és Kinizsi István urak.*

⁷ A Csávási Református Egyházközség levéltá helyben. Presbiteri jegyzőkönyv. 1931.

⁸ KükEhmLvt Consr. 1714. 6.

⁹ KükEhmLvt Consr. 1816. 83–84.

¹⁰ KükEhmLvt prot. II/8. 401.: *Az elomlott keresztelőkannának pedig újra és kissebbre való öntése az ecclesianak ajánlatik.*

¹¹ KükEhmLvt prot. II/11. 16.: *Valami öszvehoppadozott ónedények, újraöntés végett M[aros]Vásárhelyt vagynak.*

¹² Uo. 140.: *Az Úr asztalára való készülétek megvagnak: Egy kétkupás ónkanna és egy fertályos keresztelőkannákon kívül. Ezeket domesticus curator Pásztóhi Sándor úr kivette, hogy újból öntesse, s még vissza nem tette.*

¹³ Uo. 394.: *Úrasztali portekákhoz járult: [...] Egy nem éppen egy kupás fedeles és füles ónkanna, ajándékozta tekintetes Intze Ferentz úr.*

¹⁴ Az Erdélyi Református Igazgatótanács levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban I. 30/1903. VIII/8.

¹⁵ Uo. VIII/6.

¹⁶ Uo. VIII/23.

¹⁷ Péterfy László: *Balavásár és egyháza*. Székelyudvarhely 2001. 44. (A továbbiakban: Péterfy 2001)

¹⁸ A Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban G 1-es fond. Debreczeni László hagyatéka. Vázlatkönyvek 1928–1936. (A továbbiakban: Debreczeni Vázlatkönyvek) 1933/148.

¹⁹ Uo. 1933/148.

Weltzer vagy Mathias Weltzer munkája. Mindkét mester a 16. század második felében tevékenykedett, hogy pontosan melyikükéről van szó, azt nem tudjuk, a mester pontos megnevezését csupán a tárgy ismerete tenné lehetővé. A serleg szájperemét vésett reneszánsz mustra díszítette. E két tárgy jelenlegi őrzési helyét nem ismerjük.

Legnagyobb számban a búzásbesenyői gyülekezet úrasztali készlete károsodott, az ezüstkehelyből, két ónkannából, ónpalackból, két óntányérból és keresztelő ónkannából álló gyűjtemény 1933-ra egy ezüstkehelyre, két óntányérra és egy ónkannára csökkent,²⁰ máig csupán a kehely és egy óntányér maradt fenn. Az ónkannák egyike a 18. század végén tűnhetett el, hiszen az 1816-os vagyonösszeírásból már hiányzik.²¹ A 19. század második felében veszett el az Ádámosi Zsuzsanna által 1738-ban adományozott ónpalack és a keresztelő ónkanna. A palack részletes leírását olvashatjuk az 1714-es vagyonösszeírás utólagos bejegyzésében.²² A búzásbesenyői egyházközség leltárkönyvének 2004-es bejegyzése szerint a meglévő ónkannát kiselejtezték, figurális ábrázolását csupán Debreczeni László igényes tusrajzáról ismerjük.²³ A kanna palástját tulipánágak közt fekvő szarvas díszítette, amely hasonló a dicsőszentmártoni és gógáni kannák ábrázolásához. Debreczeni szerint a kanna készítője segesvári önöntő volt, azonban mesterjegyét csak részben tudta értelmezni.²⁴ A kanna kiselejtezésének okát nem ismerjük. Debreczeni László még feljegyezte a Szabó Mihály által 1705-ben adományozott óntányért, amely szintén nyom nélkül tűnt el. A tányér feliratát Debreczeni vázlata mellett az 1816-os conscriptio is megörökítette.²⁵

A kerelői egyházközség elnéptelenedése után, klenódiumait a 18. század második felében Búzásbesenyőre szállították. A begyűjtés pontos időpontját nem ismerjük, Orbán Balázs szerint 1738-ra Kerelőben a magyarság egészen kipusztult.²⁶ A klenódiumokat az 1714-es vagyonösszeírás alkalmával még Kerelőben vették számba, ekkor *egy belől aranyas lábas pohár, edgy ónnkana, ejtelesnél kisebb, [...] edgy ónnntányér, egy keresztelő ónkanna*²⁷ volt az egyház tulajdonában. A kerelői klenódiumok átszállításáról az 1727-es vizitáció határozott,²⁸ valószínűleg ezt követően, mindenképp 1746 előtt került sor a begyűjtésre. Az 1746-os búzásbesenyői egyházlátogatás alkalmával már azt írják, hogy *a kerelei ecclesia javai vadnak a besenyői ecclesia ládájában, de igen nagy kár esett benne, mert egynehány abroszok, kendők és keszkenők elvesztenek, akik megvadnak, azokban is az egér sok kárt tött, úgy a besenyői ecclesia ruháit, többét majd mind megrontotta az egér*.²⁹ Az átszállított tárgyak lajstromát az 1749-es búzásbesenyői összeírás utólagos bejegyzése-

²⁰ Debreczeni Vázatkönyvek. 1933/197–198.

²¹ KükEhmLvt Conscri. 1816. 262.

²² KükEhmLvt Conscri. 1714. 50.: *Néhai Ádámosi Susánna adott ezen szent ecclesianak egy kétejeles négysezeletű virágos ónpalackot a reformata ecclesianak számára, mely Isten előtt leszen örök emlékezetben. Signatur anno 1738. die 6^a currentis mensis Januarii.*

²³ A Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban G 1-es fond. Debreczeni László hagyatéka. Tusrajzok. Ónedények díszítőmintái. 10.

²⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/198.

²⁵ KükEhmLvt Conscri. 1816. 262.: *óntányér, a kisebbben ez írás: Szabo Mihály Fekete Annok adták Isten Ditső: 1705.*

²⁶ Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. Budapest 1868–1873. V. 37. (A továbbiakban: Orbán)

²⁷ KükEhmLvt Conscri. 1714. 52.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 33.: *A kerelei reformata ecclesia sacramentumhoz való javait, minthogy ott az ecclesia fogydogál, s emiatt in periculo forognak, ez okon végezte a Szent Visitatio, hogy azon sacramentomi eszközök ide Besenyőben hozattatván állyanak a praedikátor ökegyelme házában.*

²⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 391.

ben olvashatjuk.³⁰A kerelői egyház úrasztali készletéből mára az aranyozott ezüst kehely maradt fenn, az óntányérról nem tudjuk pontosan, hogy egykor a kerelői vagy a besenyői egyház tulajdonát képezte.

A kerelői egyházközséghez hasonlóan a bernádi gyülekezet is elnéptelenedett a 20. század első felében, így úrasztali edényeit 1936-ban Bonyhára szállították. A begyűjtést a vizitáció rendelte el, mivel a lélekszám háromra apadt.³¹ Az egyházközség klenódiumait 1911-ben³² és 1956-ban³³ is számba vették, a leltározott tárgyak közül az óntányért 1970 előtt kiselejtezték.³⁴ Az egyházközség úrasztali készletét először 1676-ban írták össze, ekkor a gyülekezetnek egy régi keresztlő ónkannája volt,³⁵ amely 1734-ben veszett el. Erre nézve az 1735-ös vizitáció elrendelte, hogy Vályi Pál és Vátzi György együtt fizessék meg a gondatlanságuk miatt elveszett keresztlő ónkannát.³⁶ 1749-re elkészült az új keresztlő ónkanna, mivel újra felvették a leltárba.³⁷ A 18. század első felében Kakutsi Ferencné önfedeles bokályt, Túróczi Klára pedig ezüstpoharat adományozott a gyülekezetnek. Szintén ekkor került az egyház tulajdonába egy óntányér is. Az 1816-os vagyonösszeírás egy új óntányért is feljegyzett,³⁸ amely később szintén elveszett, de nem tudjuk mikor. 1816-ban az egyház régi poharát felhasználva Kakutsi Sándor aranyozott ezüst kelyhet készíttetett, majd 1819-ben ezüst kenyérosztó tányért is ajándékozott. A tányér adományozására vonatkozó feljegyzést nem ismerünk. Szintén 1819-ben Kakutsi Sándor ónkannát, Kakutsi Pál keresztlő ónkannát ajándékozott. A ma meglévő ónkanna nem azonos a fentiekkel, valószínűleg ezek anyagából készült a 19. század végén.

A bonyhai egyházközség klenódiumaiban az idők során kevés kár esett, csupán az 1676-ban Váczi István által adományozott keresztlő ónkanna veszett el még 1816 előtt, mivel a vagyonösszeírásban már nem szerepel.³⁹

A boldogfalvi klenódiumokat a magyarbényei parókián tanulmányozhattuk. A forrásokat elemezve a boldogfalvi gyülekezet úrasztali készletében viszonylag kevés károsodás tapasztalható, a 18. század második felében veszett el az 1749-ben leltárba vett ezüstpohár, amely az 1816-os összeírás alkalmával már hiányzott.⁴⁰ A 19. század második felében – a 20. század folyamán az eklézsia ón pohara is nyom nélkül tűnt el. Az úrasztali készlet többi darabja máig fennmaradt.

A bethlenszentmihályi és dányáni gyülekezet úrasztali edényei hiánytalanul megőrződtek, azonban egyes tárgyak sürgős restaurálásra szorulnak.

³⁰ KükEhmLvt Conscri. 1749. 92.: *A kerelei reformata eklézsia elfogyván, annak sacramentumhoz való bonumai tétettek által a b[írási]besenyi reformata eklézsia jóvái közé, úgymint: Egy ezüst pohár, egy ónkanna, közel ejteles, egy óntányér, [...] keresztlő ónkanna.*

³¹ KükEhmLvt Bonyha csomó. 278.

³² KükEhmLvt Bonyha csomó. 185.

³³ KükEhmLvt Bonyha csomó 323. Esperesi jelentés 1956: *A bernádi egyházközség klenódiumai a következők: 1 drb. óntányér, felirat nélkül, kenyértartásra, súlya 460 gr., 1 drb. ezüst aranyozott kis tányér kenyérosztásra 1819-ből, súlya 161 gr., 1 drb. ónkancsó 1819-ből, súlya 1 kg. 350 gr., 1 drb. ezüst aranyozott talpas pohár 1/3 lit. 1816-ból, 265 gr.*

³⁴ A Bonyhai Református Egyházközség levéltára helyben. Leltárkönyv 1970.

³⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 18.: *Vagyon egy virágos, kereszteléshez rendeltetett ónkanna.*

³⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 193.

³⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 56.

³⁸ KükEhmLvt Conscri. 1816. 196.

³⁹ Uo. 183–184.

⁴⁰ Uo. 113.

A küküllői református gyülekezetek klenódiumairól az utolsó átfogó képet az 1816-os összeírás nyújtja, ez alapján próbáltuk azonosítani a fennmaradt tárgyakat. A 20. században történt változásokat a források hiányában nem tudjuk nyomon követni.

A Küküllői Református Egyházmegye tíz gyülekezetének templomi felszerelése között máig ott találjuk az ezüst kelyheket, poharakat, serlegeket, kenyérosztó tányérokat, ónkannákat, óntányérokat. A vizsgált emlékanyag egy része (elsősorban az ónedények) ma nincs használatban, így gyakran előfordul, hogy szekrény vagy láda aljában, méltatlan körülmények között találjuk. A katalógizált ötvöstárgyak jelentős része a 19. század végén, a 20. század elején készült, ezek bemutatására csupán a katalógusban kerül sor, mivel már magukon viselik a sorozatgyártás jeleit.

Ötvösmunkák

A mindennapi életben használati, elsősorban asztalneműként ismert ötvöstárgyak különösen jelentős helyet foglalnak el napjainkban is a református egyház szertartási tárgyai között. Ötvösművészet-történetünknek számos részlete még feltárára vár, annak ellenére, hogy a hazai és külföldi ötvösség múltja már a 19. század utolsó két évtizedében a magyar művészettörténet-írók érdeklődésének homlokterébe került. A század végén rendezett iparművészeti kiállítások, és azokkal egyidejűleg fellobbant szakirodalmi tevékenység a fokozódó érdeklődést tükrözte. Az 1884-ben rendezett történelmi ötvösmű-kiállítás⁴¹ régi ötvösművészetünk legjelesebb alkotásait vitte a nagyközönség elé. Régi ötvösművek gazdag gyűjteménye szerepelt a helyi kiállításon,⁴² a 20. század második negyedében pedig Erdély régi művészetét, a református templomok iparművészetét bemutató kiállításokon is.⁴³ Néhány évvel később, 1941-ben Kolozsváron újabb kiállítást nyitottak meg, amelyen a kiállított ötvöstárgyak jelentős hányada egyházi tulajdonból származott.⁴⁴

Egyidejűleg növekedett a műfaj szakirodalma. A 19–20. századok fordulóján az ötvösművészet történeti irodalmának jelentős művelői Hampel József, Pulszky Károly, Radisics Jenő, Czobor Béla, Divald Kornél, Roth Viktor, Mihalik József voltak. Vizsgálódásaikat a felvidéki és erdélyi ötvösművészet emlékeinek problémái kötötték le. A 20. század első felétől Kőszeghy Elemér tevékenysége határozta meg az ötvösség-kutatást. Eredményeik ellenére – bár sok részletet megvilágítottak – a tárgyi emlékanyagnak nagyobb része ezután is ismeretlen maradt.

Az erdélyi református egyházközségek klenódiumainak tanulmányozásában Debreczeni László kutatásai jelentik a kiindulópontot. Debreczeni László az 1930-as években az Erdélyi Református Egyházkerület megbízásából nagyszámú eklézsia gyűjteményét rögzítette vázlatfüzeteiben, amelyekben a tárgyak leírása mellett a díszítőmintákról és mesterjegyekről készített rajzait is megtaláljuk.⁴⁵

Az Erdélyi Református Egyházkerület egyházmegyéinek kegszereiről átfogó tanulmány jelen pillanatig nem született. Jelen tanulmány egy kis terület tárgyi emlékeinek átfogó bemutatására vállalkozik. A Küküllői Református Egyházmegye gyülekezeteinek úrasztali felszereléseiről többnyire ismeretlenek a szakirodalom számára. Debreczeni László feljegyzésein kívül a közel-

⁴¹ *A magyar történelmi ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Budapest 1884.

⁴² *A Magyarországon készült régi egyházi kelyhek kiállításának leíró jegyzéke*. Budapest 1913.

⁴³ *Az országos református kiállítás alkalmára a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett református történelmi kiállítás katalógusa*. Budapest 1934.

⁴⁴ *Az Erdélyi Művészeti Kiállítás katalógusa*. Kolozsvár 1941.

⁴⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek.

múltban megjelent falumonográfiákban találunk leltárszerű adatokat egy-egy helység református gyülekezeteinél őrzött úrasztali edényeire vonatkozóan.⁴⁶ Illyés Géza az 1676-os és 1714-es conscriptiok adatai alapján készítette el a küküllői egyházközségek úrasztali edényeinek leltárát.⁴⁷ Tanulmánya nem ismerteti e tárgyak jelenlegi állapotát, csupán feltételezi, hogy jelentős részük fennmaradt.

A küküllői ekléziákban az úrvacsorai bor kiszolgáltatására használt kelyheken, poharakon kívül csupán a kenyérosztó tányérok egy része készült nemesfémből, az úrasztali készlet jelentős részét az ónedények alkotják.

A kelyhek, poharak, serlegek a 17–18. századi forrásokban kivétel nélkül *pohárként* jelennek meg, vagyis azt az edényt is pohárként jegyezték fel, ami valójában kehely vagy serleg volt. Néha a vizitálók utalnak arra, hogy a pohár tulajdonképpen kehely vagy serleg, így kerültek leltárba ilyen megjegyzések: *ezüstpohár, kehely formájú; selleg forma pohár*. A vagyonösszeírások ürmértékként az *ejtelt*⁴⁸ használják, ahhoz viszonyítanak mindent: így találkozunk fél ejtelesnyi vagy annál kisebb ürmértékekkel. Anyagukra és díszítésükre vonatkozó adatokat is olvashatunk: *ezüst, egészlen aranyas, trébelyezett pohár*.⁴⁹ E leírások ki is merítik a felület díszítésével kapcsolatos jellemzőket. A tányérokra vonatkozóan a vizitációk bejegyzései szűkszavúak, a legrészletesebb leírások is csak feliratukat rögzítették.

A reformációnak a korábbi egyházszervezetre való ráépülése miatt számos katolikus misekehely és paténa protestáns használatba ment át. Ennek példája a búzásbesenyői kehely, amely a 16. század végének egyszerű kivitelezésű alkotása (kat. 1., 18. ábra). Felépítésében még a későgótikus kelyhek formáját követi, az eredetileg hatkaréjos (jelenleg három karéj hiányzik) talp pereme kihajlik, gyöngysorral díszített. A hatszögű lábat tagolt szárgyűrű választja el a szintén hatszögű szártól. A lapított gömb alakú nódusz domborított szíromdíszekkel ékesített, a rotuluszok helyén szögére állított négyszög alakú gombokat helyeztek el. A felső szárrész szintén hatszögű. A kisméretű kupa harang alakú, felülete díszítetlen. A kehely mestere és adományozója ismeretlen, első írásos említését az 1676-os összeírásból ismerjük.⁵⁰ Debreczeni László már 1933-ban feljegyezte, hogy a kehely talpa rongált,⁵¹ állapota azóta folyamatosan romlott, mára hatkaréjos talpa letört, a talp fele hiányzik.

Erdély gazdag ötvösségének egyik igen szép emléke a bonyhai serleg (kat. 2., 21. ábra), amely világi célra készült, majd 1736-ben báró Jósika Ágnes adományozta a gyülekezetnek. A serleg kettős tagolású talpának pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatán (három-három) stilizált növényi motívum és gránátalmás gyümölcscsoveg változik. A láb felső tagozatát, sima hornyolat után, poncolt alapon, gránátalmás gyümölcscsovegek és liliomos lambrekinek díszítik. Az öntött gyűrűkkel szegélyezett, hengeres szár áttört díszítésű, mitológiai jelenetet ábrázol: Bacchanália. A kupa alatti felső, hengeres szárrész szintén áttört, geometriai motívu-

⁴⁶ A Küküllői Református Egyházmegyében született falutörténeti munkák: Péterfy László: *A bonyhai templom*. In: *Református Szemle*. 1993. 249–333. (A továbbiakban: Péterfy 1993); Péterfy 2001; Péterfy László: *Bonyha és egyháza*. Székelyudvarhely 2000. (A továbbiakban: Péterfy 2000); Nagy László: *Tanulmányok a Csávási Református Egyházközség történetéből*. Kolozsvár 1995. (A továbbiakban: Nagy 1995)

⁴⁷ Illyés Géza: *A küküllői egyházmegye egyházainak javai és jövedelmei az 1676–1714. években*. In: *Református Szemle*. 1927.

⁴⁸ Az ejtel a német achtel szóból származik, a veder 8-ad részének, azaz 1,41 liternek felel meg.

⁴⁹ KükEhmLvt Consr. 1714. 18–19.; KükEhmLvt prot. I/2. 26–28.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 32.: *poculum argenteum*.

⁵¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/197.

mokkal díszített. A nóduszt négy öntött, antik női arcban végződő kacs alkotja. A magas kuppa egyenes aljú, enyhén szélesedő oldallal. A kuppa palástját poncolt alapon, stilizált növényi és gyümölcskéteges keretbe helyezett állatalakok díszítik. A trébelt, gravírozással körvonalazott állatalakok finom rajzú megformálása, rendkívüli könnyedsége a serleg készítőjének kiváló tehetségére vall. Az első mezőben, növényi háttér előtt, szájában zöld ágat tartó szarvas, a második és harmadik mezőkben, szintén növényi háttér előtt ágaskodó, kantározott ló és ágaskodó oroszlán látható (22–24. ábra). Az állatalakokat keretelő motívumok a van Vianen művészcsalád tagjainak munkái alapján a 17. század középső harmadában egész Európában népszerűvé váló ún. aurikuláris (a fülkagyló porcaira emlékeztető elemekből álló) stílus ismeretéről tanúskodnak. A talp és a száj peremére beütött mesterjegyei eddig feloldatlanok. A perem alatt beütött *bp* mesterjegy korona alatt jelenik meg (19. ábra), ami brassói ötvösre utal. Szintén brassói származását erősíti meg díszítése is, amely hasonló formában több brassói ötvös munkáján is megjelenik. Ágaskodó állatalakokkal (kantáros ló, oroszlán és szarvas) díszített poharat ismerünk a brassói Valentinus Urbiger munkái között.⁵² A talp peremére beütött mesterjegy (20. ábra) talán a nagyszombati Tobias Teutsch ötvös jegyének egy változata lehet, aki valószínűleg a serleg talpát készítette.

Elképzelhető, hogy a serlegnek eredetileg fedele is volt, de az adományozáskor már fedél nélkül szerepelt. Adományozásáról az 1714-es vagyonszfeírás utólagos bejegyzése emlékezik meg,⁵³ e bejegyzésből ismerjük az adományozó nevét is, aki nem más, mint gr. Bethlen Sámuelné, Jósika Ágnes. Bethlen Sámuel 1735-ben vette feleségül báró Jósika Ágnest, valószínűleg ennek emlékére adományozta a bonyhai egyháznak a család tulajdonában lévő serleget.⁵⁴

A bonyhai egyházközség úrasztali készletét a bethleni Bethlen család másik tagjának, Bethlen Eleknek adományai határozzák meg. 1695-ben több ón- és ötvöstárggyal gazdagította ekléziáját. Ekkor ajándékozta a felirattal ellátott kelyhet is (kat. 4., 27. ábra). Az adományozással kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy a család tulajdonában lévő kelyhet adományozta-e az egyháznak vagy épp az egyház kelyhére vésette rá nevét, mivel az 1676-os leltárban már szerepel *ezüst, aranyas pohár, fél ejteles*,⁵⁵ amely a későbbiekben Bethlen Elek adományozási felirattal jelenik meg. Annál is inkább indokolt felvetésünk, mivel Bethlen Elek 1695-ben a bonyhai gyülekezet tulajdonában lévő ezüstmányért is újraaranyoztatta.⁵⁶

A bonyhai kehely kerek talpának pereme kihajlik, ide vésték majuszkulás feliratát: BETHLEN ELEK ATTA AZ BONYHAI REFORMATUM TEMPLOMHOZ ANNO DOM[ini] 1695. A kétszárú talp alsó, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima, sima hornyolat után öntött díztetésű tagozat zárja le: három volutás indából kibontakozó puttófej között két gránátalmás gyümölcskétege és egy rózsacsokor váltakozik. A gyűrűvel tagolt hengeres szár gömb alakú, trébelt ékkészertű motívumokkal díszített nóduszt fog közre. A nagyméretű, sima kuppa alatt, a

⁵² Heller István: *Europäische Goldschmiedearbeiten 1560–1860*. München 2003. 49.

⁵³ KükEhmLvt Conscr. 1714. 29.: *A méltóságos grófasszony, gróf Bethlen Sámuelné asszonyom, Jósika Ágnes [...] conferált [...] egy aranyas lábas pohárt az itt való bonyhai ecclesianak 1736 esztendőben*.

⁵⁴ Ifj. Bethlen Sámuel Bethlen Sámuel és borsai Nagy Borbála fia, Árva Bethlen Kata testvére. 1743-ban a marosvásárhelyi kollégium gondnokává választották, 1748 után guberniumi tanácsos lett. 1755-ben halt meg, mint az erdélyi református ekléziák, kollégiumok és iskolák főkurátora. Többször nősült, második felesége volt báró Jósika Ágnes. Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen család története*. Budapest 1927. (A továbbiakban: Lukinich) 517.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 51.

⁵⁶ A fennmaradt felirata az aranyozás időpontjára utal.

talp felső tagozatával azonos díszítésű lemez található. A kehely teljes felülete aranyozott. A kehely mestere, jegyek hiányában, ismeretlen. Debreczeni László vázlatkönyvébe, hibásan, 1693-as évszámmal került be.⁵⁷

A bonyhai egyház aranyozott ezüst tányérját (kat. 29., 63. ábra) Bethlen Elek 1695-ben aranyoztatta újra. Ezt örökíti meg a tányér széles peremének alsó részére vésott majuszkulás felirata is: BONYHAI REFORMATA ECCLESIA TANGYERA BETHLEN ELEK ARANYAZTATTA A[nno] 1695. A tányér lapos öble ívesen hajlik a széles peremrészhez. A kenyérsztó tányér mestere ismeretlen.

Bethlen Elek bonyhai adományai mellett a bethleni egyház számára ajándékozott ötvöstárgyait ismerjük, 1679-ben kenyérsztó tányért,⁵⁸ majd 1695-ben kelyhet ajándékozott Bethlenbe.⁵⁹ A bethleni tányér a 18. század folyamán – 19. század elején Dévára került, ennek felirata és a bonyhai ötvöstárgyak felirata egy kéz munkája, de mesterjegyek hiányában mindhárom tárgy mestere ismeretlen. Bethlen Elek élete utolsó felében fontos tisztségeket töltött be Erdély politikai életében, ezt követően gyakran megajándékozta református egyházát.⁶⁰

A csávási egyházközség tölcseres poharának adományozása szintén a Bethlen családhoz kapcsolódik (kat. 23, 51. ábra). A 16. század végén készült poharat gróf Gyulai Kata, id. gróf Bethlen Ádám⁶¹ özvegye 1819-ben adományozta a csávási eklézsiának.⁶² A pohár teste hengeres, majd a derekától kihajló oldalú. Talpszegélyén és derekán öntött, áttört liliomos pártával szegélyezett sodrony fut körbe. A szájperem alatt vésott reneszánsz mustra látható: stilizált hármassokkal tagolt tulipános, leveles inda (53. ábra). A pohár fenekére utólag feliratokat karcoltak be: *Thomas / Gestrudis, Dali*, TGL / T, amelyek értelme részben feloldatlan. A Dali felirat a 19–20. század folyamán itt szolgáló valamelyik, a Dali családból származó lelkészre (id. Dali István 1836–1870, ifj. Dali István 1870–1903, Dali Gyula 1936–1960) utalhat. Szintén feloldatlan a fenekére beütött mesterjegye (stilizált koronás lezárású pajzsba foglalt, összekapcsolt HB monogram, 52. ábra). A jegy stilizált koronája segesvári műhelyre utal. A pohár díszítványait aranyozták.

A csávási kenyérsztó tányér (kat. 28., 60. ábra) 1642-ben készült, valószínűleg az egyház számára. A tányér keskeny peremén, nyolc aranyozott medaillonba foglalva, két vésott virágmotívum váltakozik (62. ábra). Lapos öble domború gyűrűvel tagolt, középső domború tagozata szín-

⁵⁷ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/139.

⁵⁸ Kovács Mária: 16–18. századi ötvösmunkák a dévai és hátszegi gyülekezetekben. In: *Református Szemle*. 2007/4. 840.

⁵⁹ Lestyán Ferenc: *Megszentelt kövek. A középkori erdélyi püspökség templomai*. Gyulafehérvár 2000. (A továbbiakban: Lestyán) 13.

⁶⁰ II. Bethlen Elek, bethleni (1643–1696) 1680–1690 között tanácsúr és Belső-Szolnok vármegye főispánja, az országgyűlés elnöke, később guberniumi tanácsos volt. Hosszú ideig nem vett részt az ország politikai életében, 1668-tól építkezésekbe kezdett Keresden, Bonyhán és Bethlenben. 1676-ban feleségül vette kapivári Kapy Erzsébetet, akitől 1678-ban vált el. 1678-ban nőül vette borsai Nagy Tamás és Toroczka Kata leányát, Klárát, akitől több gyermeke született, közülük egyedül III. Elek érte meg a felnőttkort. (Lukinich 360–361., Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Digitális reprint, Arcanum Digitéka, Budapest 1999.) (A továbbiakban: Nagy Iván)

⁶¹ Id. Bethlen Ádám (1750–1789) Bethlen János, a székelyudvarhelyi református gimnázium főgondnokának és nagyszalontai Tholdy Borbála fia. Gróf Gyulai Katát (1760–1844) 1779-ben vette feleségül. (Lukinich 518.)

⁶² KükEhmLvt prot. II/8. 116.: *Az Úr asztalához tartozók megvagnak és ezekhez járult még: Egy mintegy fertályos ezüstpohár, a derekán és alján csipkés megaranyozott abrancsok láttatnak. Idősebb gróff Bethlen Ádám úr istenfélő kegyes özvegyének méltóságos gróff Gyulai Kata úrasszony önagsága ajándéka.*

tén gyűrűvel szegélyezett. A domború tagozaton vésett olaszkoszorú körül olvasható az 1642-es évszámot tartalmazó felirat, a koszorúban a kétszer beütött mesterjegy látható (többszörösen íves pajzsban HGV monogram, 61. ábra), amely eddig felolvasatlan. A tányér első írásos említését az 1676-os leltárban találjuk.⁶³

A dányáni egyházközség úrvacsorai serlege (kat. 3., 25. ábra) és kenyérosztó tányérja (kat. 27., 58. ábra) a 17. század közepén készült. A serleg hatkaréjos talpának pereme csúcsíves kiképzésű, a karéjakat hólyagok díszítik. A csonkakúp alakú lábat öntött lemez választja el a váza alakú alsó szárrésztől. A fordított körte alakú nódusz a felső szárrésszel egybeöntött, a nódusz felületét stilizált levélmotívumok ékesítik. A kettős tagolású kuppa alsó részét, poncolt felületen, három gyümölcsköteges girland ékesíti: gránátalmából és hatszirmú virágból, gránátalmából és szőlőfürtökből, gránátalmából és gránátalmavirágból szerkesztett kötegek (26. ábra). A kuppa sima hornyolat utáni ötszögű felső része, csúcsíves keretbe foglalt, poncolt háttérből kidomborodó hólyagokkal díszített. A talp hólyagjainak belső részére, a talp alsó és a láb belső részére utólag felirat-töredékeket karcoltak be: DA / N[y]AN, DanyAI Ecclesiae / 1646, S23. Az adományozás pontos idejét nem ismerjük, 1676-ban már szerepel az eklézsia vagyonszeírásában.⁶⁴ A serleg mestere és adományozója ismeretlen.

A dányáni kenyérosztó tányér peremére vésték az 1641-es évszámot tartalmazó feliratot. A keskeny peremű tányér öble lapos, ívesen hajlik a peremrészhez. A tányér peremére ütötték be mesterjegyét (többszörösen íves pajzsban DBG monogram, 59. ábra), amely eddig felolvasatlan. A mesterjegyet a tányér fenekén is megismételték. Mesterjegyéről feltételezhető, hogy egy olyan jegycsoporthoz tartozik, amelyben a mester jegyét rejtő monogramot a foglalkozásra utaló betűvel (G=Goldschmied) egészítették ki. Ez a megoldás elsősorban a nagyszebeni és medgyesi ötvösjegyeken jelenik meg a 17. század folyamán.⁶⁵ Mivel Nagyszeben ötvöseinek jegytáblája ismert,⁶⁶ ezért feltételezzük, hogy a dányáni tányér medgyesi ötvös alkotása. A tányér adományozója és adományozási körülményei ismeretlenek, első említését az 1676-os leltárban olvashatjuk.⁶⁷

A 18. század elején a dányáni eklézsia egy keresztelő tányérral gyarapodott. Az aranyozott vörösréz tányér (kat. 32., 68. ábra) első említését az 1714-es vagyonszeírásban olvashatjuk.⁶⁸ A tányér keskeny pereme ívesen hajlik a mély, lapos öblő részhez. Aranyozása nagy felületeken lekopott, már az 1816-os vagyonszeírás is kopott állapotban említi.⁶⁹ Felirat és mesterjegy hiányában adományozója és mestere ismeretlen.

A boldogfalvi református egyházközség réz kenyérosztó tála (kat. 30., 65. ábra) a világi használatban lévő ezüst díztálak mintájára készült a 17. század végén. A tányér adományozására a 18. század elején kerülhetett sor, de mivel az 1714-es összeírás alkalmával nem vették számba a boldogfalvi egyház javait, így első említését csak az 1749-es leltárban találjuk.⁷⁰ Az ellipszis alakú tál pereme szegélyhímzéses, teljes felületét domborított növényi ornamentika borítja. A leveles indadíszrel övezett, alig mélyülő öblében bazsarózást helyeztek el, amelyet különböző virágtö-

⁶³ KükEhmLvt prot. 1/2. 12.: *discus argenteus deauratus*.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. 1/2. 12.: *crater argenteus*.

⁶⁵ Kőszeghy Elemér hét ilyen jegyet közölt, négyet Nagyszebenből, hármat pedig Medgyesről. Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*. Budapest 1936. (A továbbiakban: Kőszeghy)

⁶⁶ Gyárfás Tihamér: *A nagyszebeni ötvösök mesterjegy táblája*. In: *Archaeológiai Értesítő*. 1910. 407–419.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. 1/2. 12.: *discus argenteus constans, deauratus uterque*.

⁶⁸ KükEhmLvt Conscr. 1714. 18.: *edgy sárgás báldogtánnyer*.

⁶⁹ KükEhmLvt Conscr. 1816. 139.: *Egy kisdedségi pléhtágyér kopott aranyfuttatással*.

⁷⁰ KükEhmLvt Conscr. 1749. 132.: *egy bádog virágos tányér*.

vek szegélyeznek (kinyílt formában ábrázolt nárcisz, búzavirág és csukott kelyhű tulipánok). A tál pereméhez simuló virágszálak vésett levelei barokkosan ívelnek. A sárgarézből készült díszít a 17. század végi ezüsttálakkal mutat közeli rokonságot. Mestere ismeretlen.

A boldogfalvi kehely (kat. 7., 33. ábra) a kolozsvári Szakáll János munkája. A kehely kerek talpának pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima. A csonkakúp alakú láb felső tagozatán egyszerű, levélsor húzódik. A hengeres alsó szárrészt többszörösen tagolt gyűrű választja el a lábtól. A felső szárrész szintén hengeres, a nádusz fordított körte alakú. A sima felületű kupa a szájperem felé enyhén szélesedik, a szájperem vonalában és a kupa belseje aranyozott. A kehely talpperemén olvasható a készítési időpontot rögzítő felirat: ANNO 1790, a talp alsó részére vésett későbbi felirata adományozójának nevét örököltette meg: G. MIKES ANNA. Az adományozásról az 1791-es vizitációs jegyzőkönyvben olvashatunk.⁷¹ A kehely, a talp peremére beütött mesterjegye értelmében (32. ábra), a kolozsvári Szakáll János munkája, aki 1741-ben szabadult fel, legényként éveken át külföldön tanult, 1748-ban lett tagja a kolozsvári ötvöscéhnek.⁷² A mester működésének idejével kapcsolatban megoszlik a szakemberek véleménye, Bunta Magdolna adatai szerint 1785-ig, Kőszeghy Elemér és Horst Klusch szerint 1792-ig tevékenykedett.⁷³ Kelyhünk 1790-es évszáma Kőszeghy adatait támasztja alá. Szakáll János 1764-ben kulcsos mester, 1770, 1771-ben a céh unitárius céhmestere volt. 1777-ben azok között említik, akik *jobb móddal folytatják mesterségeket, mint mások, több munkájuk akad, 2, 3, 4 le-gényt és inast is tartanak*.⁷⁴

A kerelői református egyház megszűntével aranyozott ezüst kelyhe (kat. 5., 30. ábra) Búzásbenyőre került. A kehely kerek talpának szegélyhímzéses pereme erőteljesen kihajlik, felülete pontolt. A talp negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima, felső részét domborított, stilizált levélmotívumok ékesítik. A sima, hatszögű láb felső részén öntött, leveles-volutás motívumokból szerkesztett fríz húzódik. A lábat aranyozott lemez választja el a fordított körte alakú nádusszal egybeöntött szártól. A nádusz sima hornyolattal osztott, növényi háttérből kidomborodó három antik arccal és ékköszertű motívumokkal díszítették. A harang alakú kuppát hatszögű tárcsa választja el a nádusszal egybeöntött szártól. A kupa szájpereme enyhén kihajlik, a perem alá vésték be adományozási feliratát: AZ KERELŐI REFOR[mata] ECCLESIAE A[nn]O 1707. A kupa belseje és a szájperem alatti része aranyozott, akárcsak a nádusz és a talp díszített felületei. A kehely adományozója és mestere ismeretlen, első említését az 1714-es vagyonösszeírásban olvashatjuk.⁷⁵

Az ádamosi egyházközség, mint a sövényfalvi filiája 1703-ban alakult, ezt követően szükségessé vált a gyülekezet úrasztali készlettel való felszerelése. Az úrvacsorai bor kiszolgáltatására Köpeczi Mihályné Török Krisztina adományozott talpas poharat (kat. 24., 54. ábra) 1705-ben. A pohár hengeres talpának pereme kihajlik, hullámvonalas osztógyűrű választja el a hengeres, a szájperem fele enyhén szélesedő pohártesttől. A talp alsó részén leveles-liliomos fríz húzódik.

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/5. 230.: *Méltóságos gróff Mikes Anna asszony öexcellenciaja, néhai méltóságos liber báró Daniel uram öexcellenciaja kegyes özvegye istenes indulattjából készíttetett a boldogfalvi ecclesia számára egy igen szép ezüst talpas pohárt az úrvacsorájához.*

⁷² Flóra Ágnes: *Kolozsvári ötvösregestrum 1549–1790*. In: *Lymbus. Magyarságtudományi forrásközlémények*. Budapest 2003. 31.

⁷³ Bunta Magdolna: *Kolozsvári ötvösök a XVI – XVIII. században*. Budapest 2001. 222–223. (A továbbiakban: Bunta), Kőszeghy 170–171., Mitran, Gheorghe: *Arta aurarilor în Transilvania*. Braşov 2003. 151. (A továbbiakban: Mitran 2003). Klusch, Horst: *Siebenbürgische Goldschmiedekunst*. Bukarest 1988. 77. (A továbbiakban: Klusch)

⁷⁴ Bunta 222–223.

⁷⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 52.: *egy belőll aranyas lábas pohár*.

A pohár palástját, az osztógyűrű felett, poncolt alapon liliomok és levélmotívumok díszítik. Az aranyozott szájerem alatt 3 nagyobb, maszkos és 3 kisebb, liliomos lambrekin domborodik. A pohár testén, többszörösen íves pajzsban, Köpeczi Mihály vésett címere látható: levelek által szegélyezett liliomon álló, szájában búzakalászt tartó madár felett K M monogram. A címer alatti mezőben olvasható az adományozási felirat: DONO DABAT CRISTINA TÖRÖK ECCLE[siae] REF[ormatae] IN ADAMOS / 1705. Az egyszerű kivitelezésű talpas pohár a 17. század végén készült, mestere ismeretlen. Darkó Ákos az ádamosi talpas pohárról a 20. század 30–40-es éveiben készített fényképet, amelynek hátoldalán a pohár rövid leírását találjuk.⁷⁶ Debreczeni László 1932-ben jegyezte be vázlatkönyvébe.⁷⁷ Az adományozó nevét az 1714-es vagyonszerzés is megörökítette.⁷⁸

Az ádamosi egyház kenyérszító tányérját 1706-ban ajándékozta Tövissi Dániel. (kat. 31., 67. ábra) A tányér mély öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelyen levelek közé helyezett vésett medaillon van elhelyezve. A medaillonban Isten báránya látható, mellső jobb lábával zászlót tartva. A bárány alakja alatt olvasható az adományozásra utaló évszám, jobbra tőle a bibliai szövegrészre utaló *Joh: 1:29* felirat. Az ábrázolást vésett adományozási körirat szegélyezi: ECCLE[s] REF[ormata] ADAMOS / DAN[iel] TÖVISSI / 1706.⁷⁹ A tányér mestere ismeretlen. Az adományozásról az 1714-es szerzésben olvashatunk.⁸⁰

A bethlenszentmiklósi református egyház ingó vagyonát először 1749-ben vették számba, így a korábbi írásbeli készlet adományozási idejét és körülményét nem ismerjük. A bethlenszentmiklósi kehely (kat. 6., 31. ábra) a 18. század első felében készült, adományozója ismeretlen. Első említését az 1749-es vagyonszerzésben olvashatjuk.⁸¹ A kehely kerek, domború talpának pereme erőteljesen kihajlik, felülete síma, akárcsak a csonkakúp alakú láb felülete. A fordított körte alakú nádusszal egybeöntött hengeres szárat tagolt gyűrű választja el a kisméretű, síma kupától. A kehely mestere, jegyek hiányában ismeretlen, azonban feltételezzük, hogy a kenyérszító tányérral együtt adományozták, és készítője a nagyszombati I. Johannes Georgius Weinhold. Ezt a megállapítást támasztja alá a kehely stíluskritikai elemzése is, mivel formáját tekintve azonos a mester eddig ismert munkáival, így az aldobolyi kókuszdióserleg talp- és szár részével.⁸²

A bethlenszentmiklósi kenyérszító tányért (kat. 33., 69. ábra) 1745-ben készítette a nagyszombati I. Johannes Georgius Weinhold. A széles peremű tányér öble lapos. A tányér felső részét újraaranyozták, mivel aranyozása alól a perem szélén helyenként hármassal vésett öv tűnik elő. Ekkor tűnhetett el virágos díszítése is, mivel az 1749-es vagyonszerzésben *arannyas tányér inscriptioval, virágok rajta bőven* leírását találjuk.⁸³ A perem alsó részére vésték rá adományozó feliratát: *Gröff Bethlen Ferentz ajándékozta a Bethlen Szent Miklósi Református Ecclesiának An[n]o*

⁷⁶ Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban, G 1-es fond. Fényképek. 66. fotó.

⁷⁷ Debreczeni Vázlatkönyvek 1932/005.

⁷⁸ KükEhmLvt Conscr. 1714. 6.: *Edgy kis ezüstpohár. [...] Köpeczi Mihályné Török Kristina adomány.*

⁷⁹ Tövissi Dániel felesége, Szentpáli Judit által sövényfalvi és ádamosi birtokot szerzett. Szentpáli Judit és testvére, Zsuzsanna az anyai ősi vagyonon, Sövényfalván és a hozzá tartozó ádamosi és dombói részen 1677-ben osztozott. Kis Bálint: *A fricsi Feketék*. In: *Turul*. 1913/2. 51.

⁸⁰ KükEhmLvt Conscr. 1714. 6.: *egy kis ezüst tányér [...] Tövissi Dániel ajándéka.*

⁸¹ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129.: *egy kisdedszerű arannyas lábas pohár.*

⁸² Kovács Mária: *Kegyszerek a Sepsí Református Egyházmegye gyűjteményeiben*. In: *Református Szemle* 2006/2. 217.

⁸³ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129.

1745 *Pünkösdi Innepre*. A feliratból az adományozás célja is kitűnik.⁸⁴ A tányér fenekére ütötték be mesterjegyét (70. ábra), amely értelmében a nagyszebeni I. Johannes Georgius Weinhold munkája, aki 1734–1771 között tevékenykedett.⁸⁵

A bernádi református egyházközség úrasztali készlete a 19. század első felében, Kakutsi Sándor adományozása révén ezüst kehellyel (kat. 8., 35. ábra) és kenyérosztó tányérral (kat. 34., 71. ábra) gyarapodott. A kehely kerek talpának peremére vésték adományozó feliratát: *A Bernádi Ref[ormata] Ecc[lesi]a Számára tsináltották T[ekinte]tes Kakutsi Sándor és Hites Társa Horváth Anna Anno 1816*. A talp negyedkörív keresztmetszerű tagozatát leveles háttérből kidomborodó hóllyagok díszítik. A hengeres szár alsó részén gomb, felső részén három öntött, leveles kacs látható. A harangvirág alakú kuppa alsó részét, kuppakosárra emlékeztető, növényi háttérből kibontakozó hóllyagsor díszíti. A mester a kuppa kihajló szájereme alatti mezőbe véste a Kakutsi család címerét: háromágú koronán könyöklő, tatárfejes kardot tartó, behajlított kar (36. ábra). A talp peremére beütött mesterjegye (ovális keretben DM mesterjegy, 34. ábra) eddig feloldatlan, esetleg a nagyszebeni II. Daniel Müller ötvös jegyének egyik változata lehet. Molnár Ambrus tanulmányában, az 1817-es vizitációs jegyzőkönyvet idézve, megjegyzi, hogy az egyházközség régi úrasztali poharát is felhasználták e kehely készítéséhez.⁸⁶ Az 1816-os vagyonszezársban már szerepel.⁸⁷ Molnár Ambrus a klenódiumok jelenlegi állapotát nem ismerte, mivel a kehelyről csak feltetelezi, hogy azonos az 1816-ban ajándékozottal, tévesen megállapítva, hogy nincs felirat rajta.

A kenyérosztó tányér adományozására vonatkozó írott forrással nem rendelkezünk, az 1820-as jegyzőkönyv a Kakutsi család új adományait feljegyezte ugyan, de a felsorolásban csupán két ónkanna szerepel.⁸⁸ A tányér lapos öble ívesen hajlik széles pereméhez, fenekén vésett babérkoszorúba helyezték el a Kakutsi család címerét. A perem alsó részére vésték adományozó feliratát: *A Bernádi Reform[ata] Ecc[lesi]a Számára Tsináltatták T[ekintetes] Kapolnai Kákutsi Sándor és Hites Társa Horváth Anna Déva 1819*. Szintén a perem alsó részére ütötték be mesterjegyét (ovális keretben IS mesterjegy, kétszer beütve és szintén ovális keretben 13-as hitelesítő jegy – 72. ábra), amely eddig feloldatlan. A tányér aranyozása helyenként lekopott.

Felsőkapolnai Kakutsi Sándor 1815-től a küküllői egyházmegye inspector curatora volt, ezt követően többször adományozott a bernádi eklézsiának.⁸⁹ A csávási egyházközségnek ónfedelű cserép kancsót ajándékozott.⁹⁰

A tárgyalt küküllői református egyházközségekben fennmaradt ötvöstárgyak, némely kivételtől eltekintve nem remekművek, díszítésük sem volt túlzottan munkaigényes, elég sok köz-

⁸⁴ Bethlen Ferenc, Bethlen Sámuel és szárhegyi Lázár Mária fia, felesége vargyasi Daniel Krisztina. (Lukinich 517.)

⁸⁵ Kőszeghy 261. Horst Klusch szerint a mester 1709–1787 között működött, II. Johannes Georgius Weinhold, akinek mesterjegyében az I névbetű is szerepel, 1736–1772 között. (Klusch 75.) Klusch adatai alapján Mitran is 1709–1787 közé teszi I. Johannes Georgius Weinhold tevékenységét. (Mitran 2003. 148.) A mester 78 évnyi tevékenysége hihetetlen, így Kőszeghy véleményét fogadjuk el.

⁸⁶ Molnár Ambrus: *Egy „elpazarolt” magyar református gyülekezet. Bernád*. In: Küllös Imola (szerk.): *Gyülekezeti élet és vallási szokások a Küküllői Református Egyházmegyében*. Vallási Néprajz 7. Budapest 1995. (A továbbiakban: Molnár) 33.

⁸⁷ KükEhmLvt Conscr. 1816. 196.: *Egy fertályos ezüstpohár, melynek az oldalán egy karon lévő kézbe egy kard címer*.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/8. 233.

⁸⁹ Felsőkapolnai Kakutsi Sándor Küküllő vármegye alispánja volt, 1815-től törvényszéki ülnök és a küküllői református egyházmegyében inspector curator. Nagy Iván VI. 20.

⁹⁰ KükEhmLvt Conscr. 1816. 128.: *Egy ónfedelű cserépkancsó, tekintetes Kakutsi Sándor úr ajándéka*.

tük a szerény igényű munka. A bemutatott ötvöstárgyak kivétel nélkül erdélyi ötvösök munkái. Legtöbb esetben a mesterjegyekkel ellátott tárgyak sem köthetők mesterhez, eddig ismeretlen vagy feloldatlan jegyekről lévén szó.

Ónedények

Az ónművészeti kutatásakor más szempontokat kell követnünk, mint az ötvösség területén, mivel – bár Erdélynek nevezetes ónöntő központjai voltak – az ónedény, az anyag kisebb értéke és egyszerűbb megmunkálása miatt kevesebb megbecsülésben részesült, mint az ötvöstárgy és inkább használati, mint reprezentatív célra készült. Az ónedény, a nemesfémből készült társaival ellentétben, nem számított vagyontárgynak. A 16–18. századi ónedénykészletek nagy tömegéből kevés maradt fenn, eredeti helyén, magánkézben úgyszólván semmi. Ezért az ónművészeti kutatása szempontjából az egyházi gyűjteményeknek döntő jelentőségük van, mivel a nagy ónműves központok piackörzetébe tartozó református egyházközségekben sok edény maradt fenn.

A 16. század végétől, 17. század elejétől a gyülekezetek igyekeztek beszerezni a szükséges úrasztali edényeket, kannákat, tányérokat, amelyek anyaga gyakran ón volt. A 17. századi vizitációs jegyzőkönyvek bejegyzéseiben többször olvashatjuk, hogy a vizitáció elrendeli ónkanna vagy keresztelőkannák beszerzését. Így a vizsgált gyülekezetek közül 1652-ben a boldogfalviaknak rendelik el, hogy *Egy keresztelőkannát kell venniük*, majd 1653-ban a csávásiaknak új úrasztali edény beszerzését írták elő: *Az Úr vacsorájának kiszolgáltatására vegyenek legelőbb alkalmas-sággal ónkannát egy ejtellest.*⁹¹

Az erdélyi ónöntők alkotásai elkerültek a legkisebb egyházközségekbe is, szinte azt mondhatjuk, hogy minden református gyülekezet templomi felszerelése között ott találjuk az úrasztali és keresztelőkannákat, poharakat és kenyérszító tányérokat. Az úrvacsoraszertés központi részében elsősorban a kenyérszító tányérokat használták, ritkán találkozunk ónból készült kelyhekkkel. A legnagyobb számban a bor tárolására szolgáló kannák és a keresztelőkannák voltak jelen.

Az erdélyi ónöntés a 17. században érte el virágkorát, ennek az időszaknak ónedényein az arányok nemesedése és a díszítmény gazdagsága jelentkezik. A kutatott emléktárgyak ónedényei, kevés kivétellel, erdélyi munkák, a jelzett úrasztali edények között a segesvári, nagyszebeni és kolozsvári ónöntők jegyei szerepelnek leggyakrabban, ami a vizsgált terület földrajzi elhelyezkedésével magyarázható. A református egyházközségek gyűjteményeiben lévő nagyszámú hazai munka is igazolja, hogy a 17. századi nagy ónbehozatal jórészt a nyersanyagra korlátozódott, a kész edények importja ezzel szemben csekély volt.

Az erdélyi ónművészeti problémakörét a 19. század végétől kezdődően művelődéstörténeti és iparművészeti szempontból egyaránt vizsgálták. Először művelődéstörténeti munkákban szerepelnek ónedényekre vonatkozó adatok, melyeket a jelentős ónművészettel rendelkező városok múltjának kutatói közöltek. Ezek azonban nem összefoglaló, áttekintő jellegűek, hanem csupán adatközlések edényekről, használatukról.

Az erdélyi ónedényekről az első átfogó munka Roth Viktor tollából született, aki 1908-ban az erdélyi százsz gyűjtemények anyagát közölte.⁹² A hazai szakirodalomban az ónművészeti kapcsán

⁹¹ Nagy László: *A Küküllői Református Egyházmegye élete és állapota Dada János esperességének idejében (1640–1668)*. In: *Református Szemle*. 1993, (A továbbiakban: Nagy 1993.) 92.

⁹² Roth Victor: *Geschichte des deutschen Kunstgewerbes in Siebenbürgen*. Strassburg 1908. (A továbbiakban: Roth.)

elsősorban múzeumi gyűjtemények feldolgozását találjuk. Csányi Károly tanulmányában az Erdélyi Múzeum óntárgyairól közölt ónjegyeket.⁹³ Anamaria Haldner 1972-ben a szebeni Bruckenthal Múzeum ónedény-gyűjteményét ismertette.⁹⁴ A Magyar Nemzeti Múzeum ónedény állományát, amelyben több erdélyi darab is szerepel, 1983-ban Németh Gábor tette közzé.⁹⁵ Erdélyi ónjegyeket közölt Erwin Hintze 1931-ben megjelent munkájában,⁹⁶ majd 1936-ban 17–18. századi erdélyi száz ónedények katalógusát és mesterjegyeit tartalmazó mű látott napvilágot.⁹⁷ A 20. század közepétől Weiner Mihályné foglalkozott a magyarországi ónedények kutatásával, munkáiban erdélyi ónjegyeket is közölt.⁹⁸

Az ónedényeknek a református egyházban betöltött szerepére az ötvöstárgyakhoz és úrasztali terítőkhoz hasonlóan az 1934-es református egyházművészeti kiállítás hívta fel a figyelmet. Itt több hazai munka is kiállításra került. A hazai református egyházi ónművészet tanulmányozásában, az ötvösséghez hasonlóan Debreczeni László munkáját kell kiemelnünk.⁹⁹ Nagyobb terület egyházi ónedény-állományának áttekintésére elsőként Alexandru Sășianu vállalkozott, aki a Nagyvárad Református Egyházmegye gyülekezeteiben őrzött klenódiumokat ismertette.¹⁰⁰ Az elmúlt években a hazai kutatók egyre nagyobb figyelmet fordítottak a református gyülekezetekben őrzött ónedényekre, így tíz szilágysági egyházközség klenódiumait ismertette Bajusz István,¹⁰¹ Gheorghe Mitran Brassó megye református gyülekezeteinek ónedényeit mutatta be,¹⁰² Barabás Hajnalka a kézdiszéki ónedények katalógusát készítette el,¹⁰³ e sorok írója a Sepsi Református Egyházmegye 17 és az Orbai Református Egyházmegye 12 gyülekezetének anyagát dolgozta fel.¹⁰⁴ A küküllői gyülekezetek ónedénykészlete eddig ismeretlen a szakirodalom számára.

Kannák

A református egyház klenódiumai között a legnépesebb tárgycsoportot az úrvacsorai bor tárolására szolgáló kannák és a velük azonos felépítésű, csupán méretükben különböző kereszte-

⁹³ Csányi Károly: *Ónjegyek az Erdélyi Múzeum óntárgyain*. In: *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiséggyűjteményéből*. Kolozsvár 1919. (A továbbiakban: Csányi)

⁹⁴ Haldner, Anamaria: *Colecția de cositoare. Catalog*. Sibiu 1972. (A továbbiakban: Haldner 1972)

⁹⁵ Németh Gábor: *Ónedények. Évezredek, évszázadok kincsei*. Budapest 1981. (A továbbiakban: Németh 1981)

⁹⁶ Hintze, Erwin: *Die deutsche Zinngiesser und ihre Marken*. Band VII. Leipzig 1931. (A továbbiakban: Hintze VII.)

⁹⁷ Huber Ulrich, Oertel Gustav: *Siebenbürgisch-sächsisches und anderes Zinn: die Altzinnsammlung*. Reichenberg 1936. (A továbbiakban: Huber)

⁹⁸ Weiner Mihályné: *XVII. századi ónedények a falusi református templomokban*. In: *Művészettörténeti Értesítő*, 1957. Uő.: *Zinngiessermarken aus Ungarn. 16–19. Jahrhundert*. Budapest 1978. (A továbbiakban: Weiner)

⁹⁹ Debreczeni Vázlatkönyvek

¹⁰⁰ Sășianu, Alexandru: *Ezüst- és ónművészet a XVI–XIX. században. A Nagyvárad Református Egyházmegye kegyeszei*. Nagyvárad 1986. (A továbbiakban: Sășianu)

¹⁰¹ Bajusz István–Lakóné Hegyi Éva: *Szilágysági református úrasztali felszerelések a 16–18. századból*. In: Szabó Zsolt szerk.: *Szilágysági magyarok*. Bukarest–Kolozsvár 1999. (A továbbiakban: Bajusz)

¹⁰² Mitran, Gheorghe: *Cositorul transilvănean*. Brașov 2002. (A továbbiakban: Mitran 2002)

¹⁰³ Barabás Hajnalka: *Ónedények az egykori Kézdi Református Egyházmegye egyházközségeiben*. In: *Acta. Sepsiszentgyörgy* 2006. (A továbbiakban: Barabás)

¹⁰⁴ Kovács Mária: *Óntárgyak a Sepsi Református Egyházmegye gyülekezeteiben*. In: *Református Szemle*. 2006/6. Az Orbai gyülekezetek anyaga a *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiséggyűjteményéből* című folyóirat hasábjain fog hamarosan megjelenni.

lő kannák alkották, amelyek nagy számban maradtak fenn. A tárgyalt kilenc gyűlekezet leltárában kivétel nélkül megtaláljuk az ónkannákat, egyes gyűlekezetekben két-három darabbal is találkozunk. A boros és keresztelő kannák közti különbség a tárgyak rendeltetésében és méretében nyilvánul meg. A református gyűlekezetekben talált kisméretű, a boros kannákhoz hasonló kisebb kannákat használták a keresztelési szertatásban, jellegzetes forma csak a 18. század végén alakult ki, az ötvösségben alkalmazott keresztelő kanna átvételével. A kis méretű kannákat olykor boros edényként, más esetekben viszont keresztelőkancsóként használták. Találkozunk olyan esetekkel, amikor az eredetileg keresztelő kannaként használt edényt a 18. század második felétől bor tárolására alkalmazták, így a boldogfalvi kannát. A 18. század végén és a 19. század elején a hívek a divatos asztali edényeket adományozták keresztelő kanna gyanánt egyházuknak.

Az összeírások a boros kannákat *ónkanna*, *csatornás ónkannaként* írják le, méretüket tekintve megkülönböztetnek *ejteles*, *félejteles*, *másfélejteles*, *fertályos* és *kupás* kannákat,¹⁰⁵ a keresztelő kannákat *keresztelő ónkannaként* említik, általában *félejtelesek*.

A kannák formailag a legösszetettebb csoportot képezik, alkotóelemeik is kormeghatározók. A reneszánsz folyamán az óntöntők az ötvösségben elterjedt kannatípusokat vették át és fejlesztették tovább. A 16. században a karcsú, magas, hengeres, lefelé kissé ívesen szélesedő típus terjedt el, amely a 17. század első felében is kedvelt forma maradt. A 17. század második felében jelentek meg a zömök testű, hengeres kannák, amelyek különösen a szász városok műhelyeire jellemzők, és ez a forma a 18. században is továbbélt. Ezt a két alaptípust fejlesztették tovább, kiöntővel ellátva egy újabb formát hozván létre. A 18. század első felétől megjelentek a körte alakú, az öblös, szájuknál behúzott kannák. A fejlődés irányát jelzi a kanna felületének tagoltsága is, a korai példányok sima felületétől a későbbi vésett övekkel tagolt, majd öntött gyűrűkkel ellátott felületekig.¹⁰⁶

A fedél felépítésére jellemző, hogy egyre több, egyre keskenyebb átmérőjű korong egymásra helyezésével alakították ki, a korai lapos, közepén félgömbszerűen kidomborodó fedéltípustól a 18. századra eljutva a lépcsős kialakítású fedélig. A talp kialakításában a fedélhez hasonló fejlődés észlelhető, a sima, egyszerű talptól a lépcsős, egyre több övvel tagolt típusig. Az egyes alkotóelemek (fül, billentő, fedélgomb) is koronként változtak, különböző formáik ismertek. A 17. századi ónkannák fedélgombja és billentője gyakran önmagában véve is önálló kisplasztikai alkotás. A vizsgált kilenc egyházközség ónkannái díszítésüket tekintve egyszerűek, az adományozó feliratokon kívül a palást dekoratív díszítésével alig találkoztunk. A sima felületeket csupán vésett és öntött övek tagolják. Gyakran megjelenik a talp, száj és a fedél peremén körbefutó poncolt palmettasor. A kannák, elsősorban a 17. századi darabok, alapformájukkal, kitűnő arányaikkal hatnak, amelyek képzett, magas technikai színvonalon álló mesterek szaksze-

1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

¹⁰⁵ A kupa az ejtellel azonos űrtartalmat jelent.

¹⁰⁶ Németh Gábor: *Felső-Magyarország ónművészete a XVI–XVII. században. Egyházi használatban lévő ónedények, különös tekintettel a kassai kannagyártó cébre*. In: *Művészettörténeti Értesítő*. 1981. 3. sz. 178–179.

rűségére mutatnak rá. Az öntött mester néha maga vésett az edényre, de többnyire simán adta el a kannát s a vevő vésetett rá, néha ötvössel, vésnökkel, rézmetszővel, – néha dilettánszal. A vésett díszítés hiányát ez a tény is magyarázza. A vésett és flechelt díszítéssel ellentétben öntött ornamentikával gyakran találkozunk a küküllői önkannákon: fenékrózsákon, a fedélben elhelyezett plaketteken, a fül domborműves díszítésén, a fedélgomb és billentő öntött elemein. Az önedények öntött díszítésén, elsősorban a fül, fedélgomb és billentő domborművein az ötvösség hatása észlelhető. A bonyhai kanna delfint ábrázoló fedélgombja; a boldogfalvi, balavásári, bethlenszentmiklósi kannák maszkos díszítésű billentője; a csávási kanna női torzót ábrázoló füle az ezüst kupák díszítésén gyakran megjelenő motívumok. Az erdélyi kannák fedelében elhelyezett érmék és a fenékrózsák formáira az osztrák ónművéség gyakorolt nagyobb hatást, míg a fülek díszítésében a német központok hatása volt a meghatározó.¹⁰⁷ A küküllői egyházmegye kannái közül a bonyhai kanna fedelében helyeztek el körgyűrűbe foglalt, ágaskodó griffet ábrázoló érmét (1. ábra).

Az öntött fenékrózsával ellátott kannák száma jelentős a vizsgált emlékanyagban, a tizennyolc boros és keresztelő kanna közül tizenkettőben megtaláljuk. A fenékrózsza előfordulása többnyire a 16–17. századból származó kannákra jellemző, de a 18. század elején is gyakran megjelennek. A fenékrózsák legszélesebb változatát a vázába helyezett, felívelő leveles ágakból és virágokból szerkesztett típus alkotja. Ennek változatai a reneszánsz vázába helyezett csokrok, az olaszorsóból kihajló leveles indák, vázába helyezett szőlőleveles indák és stílizált virágos indák. Mindezek a motívumok egyszerűbb és bonyolultabb változatban jelennek meg, a vizsgált kannákon alig ismétlődnek.

A reneszánsz vázába elhelyezett csokrok egyszerűbb, központi tulipánból, négyszirmú virágokból és kihajló indákból szerkesztett változatával találkozunk a dányáni (2. ábra) és boldogfalvi (3. ábra) kannákon. A balavásári keresztelő kanna fenékrózsája (4. ábra) az előbbiekkal azonos, csupán a központi tulipán-motívumot helyettesíti szőlőlevél. A kannák különböző időszakból (a dányáni a 16–17. század fordulóján, a boldogfalvi a 17. század második felében, míg a balavásári a 18. század elején készült) és különböző műhelyből származnak (Segesvár, Medgyes), ami azt igazolja, hogy egy-egy motívum hosszú ideig és széles körben volt elterjedt, nem tekinthető egy műhely sajátosságának.

A küküllői gyűlekezetek kannáin az olaszorsóból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett fenékrózsák egyszerűbb és bonyolultabb változatai fordulnak elő. A bonyolult szerkesztésű bonyhai (6. ábra) fenékrózsza szeszélyesen ívelő indáin apró levelek ülnek. A balavásári (5. ábra) és a bethlenszentmiklósi (8. ábra) kannákban elhelyezett fenékrózsák teljesen azonosak, az első ránézésre mutatózó különbségek a jelenlegi állapotból és fényképezési körülményekből adódnak. A 17. századból származó bethlenszentmiklósi kanna (7. ábra) fenékrózsája az olaszorsóból kihajló, apró

5. ábra

6. ábra

7. ábra

8. ábra

¹⁰⁷ Huber 113.; Haldner, Anamaria: *Câteva probleme în legătură cu influența „cositorului nobil” asupra ateliereilor transilvănene*. In: *Studii și comunicări. Arheologie–istorie*. 1969. 343–346.

leveles típus egyszerűbb változatát képviseli. A bemutatott négy példán azonos motívum különböző formáival találkozunk, csupán szerkesztésbeli különbségek jelentkeznek.

A boldogfalvi keresztelő kanna elmosódott fenékrózsáján (9. ábra) a vázából kihajló csokrok egy másik változatával találkozunk. A vázából kihajló indán szőlőlevelek jelennek meg, a központi csokor is szőlőlevelekből szerkesztett. A segesvári HB mester által készített boldogfalvi kanna fenekén szintén a vázából kihajló szőlőleveles típus tűnik fel. A szebeni öntők alkotásain jelenik meg e típus egyszerűbb változata,¹⁰⁸ amely a berthlenszentmihályi (10. ábra) kannán látható.

A fenékrózsák motívumait tovább elemezve, a 17. század elején készült csávási kanna és dányáni keresztelő kanna fenekén egyszerű, rozettás fenékrózsával találkozunk. Az egyszerű rozettás fenékrózsák közeli rokonságot mutatnak a középkori harangok díszítésével. A 17. században a harangöntők és öntők közti kapcsolat ismert volt, a két mesterség művelői gyakran alkottak egy céhet.

A kannák fülének díszítésére az erdélyi mesterek is öntött domborműveket alkalmaztak. A fül öntött díszítését tekintve különböző típusokról beszélhetünk: a virágmotívumos fültípus, amely lehet két vagy több vízszintes sávban elhelyezett díszítés vagy meanderbe foglalt virágmotívum; a virágmotívumok mellett meg-

9. ábra

10. ábra

11. ábra

12. ábra

13. ábra

14. ábra

15. ábra

16. ábra

¹⁰⁸ Huber négy nagyszebeni kannában talált azonos fenékrózsát. 120.

jelenő maszkokkal vagy angyalfejekkel kombinált fültípus; szimbolikus és mitológiai ábrázolásokat, fiait tápláló pelikánt, Bacchust ábrázoló típus; női torzót ábrázoló fültípus. A küküllői ónkannák közül kilenc boros és keresztelőkanna fülén jelenik meg domborműves díszítés, leggyakrabban a virágmotívumos fültípus, amelynek különböző változataival találkozunk.

A balavásári keresztelőkanna fülének (16. ábra) díszítése gyöngysoros keretbe foglalt, vízszintesen két mezőre tagolt. Az alsó, kisméretű mezőben búzavirág, a felsőben vázába helyezett hatszirmú virág látható. A dányáni keresztelőkanna fülének díszítése (12. ábra) szintén két mezőre tagolt, egymás felé helyezett száras és bimbóként ábrázolt búzavirág alkotja. A bethlenszentmihályi keresztelőkanna fülének domborműves díszítésén hatszirmú virágtő alatt búzavirág jelenik meg.

Az ádamosi (11. ábra) kanna fülének domborműves díszítése ugyancsak kettős tagolású, felső regiszterében tulipántő, az alsóban egymással szembefordított tulipán- és négyszirmú virágtő látható. A bonyhai kanna (13. ábra) fülének domborműves díszítésén felívelő inda két oldalán virágok helyezkednek el: tulipán, búzavirág, négy- és ötszirmú virágok. A növényi motívumok között gyakran angyalfejek, maszkok jelennek meg, így a boldogfalvi (14. ábra) kanna fülén stilizált illetve búzavirágok között szárnyas angyalfej tűnik fel.

Növényi környezetbe foglalt szimbolikus és mitológiai ábrázolással gyakran találkozunk a kannák fülének domborműves díszítésén. A bethlenszentmihályi kanna ezt a fültípust képviseli, négy vízszintes mezőre tagolt díszítésén ötszirmú virágok közt fiait tápláló pelikán látható.

A bethlenszentmihályi kanna (15. ábra) fülének díszítése mitológiai ihletésű, a kompozíció központi motívumát, díszes elrendezésű, felfüggesztett fegyvertrófea alatt, szőlőindákon ülő lantostként ábrázolt Bacchus alkotja, a fül alsó részén hordón lovagló bacchánsnő alakja jelenik meg. A dekoratív Bacchus-ábrázolás Erdélyben nürnbergi hatásra terjedt el.¹⁰⁹ A csávási (17. ábra) kanna íves fülén az ötvösségből átvett, voluták közé helyezett női torzót ábrázoló forma látható.

Az erdélyi ónöntők változatos díszítésű fülekkel látták el munkáikat, amit a jelen kutatás is igazol, mivel a bemutatott kilenc kannán kilenc különböző kompozíció jelenik meg. A lemez és gömb alakú billentő elterjedésével a 17. század végén, a 18. század elején a domborműves díszítés a fül visszahajló végére került, általában gyöngysort vagy maszkot ábrázolva. A 18. század folyamán a domborműves fül visszahajló végére gyakran forrasztottak díszítetlen címerpajzsot.

A küküllői egyházmegye gyűlekezeteiben őrzött kannák közt szép számban találunk 17. századi darabokat. A 16–17. század fordulójáról a dányáni gyülekezet tulajdonában lévő kanna maradt fenn (kat. 50., 89. ábra). Korai készítésére utal a magas, karcsú, lefelé erőteljesen kihajló, csonkakúp alakú kannatest, amely még őrzi a gótika hatását. A kannatest tagolatlan felületű. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperecre, közepén egy kissé kiemelkedő elem megtöri a sima felületet. Az íves, sima fül a szájperec alatt indul, a lemez alakú billentő gyöngysorban végződik. A kanna fenekébe gyöngysoros keretbe foglalt, egyszerű fenékrózsát helyeztek el, a reneszánsz vázából kihajló tulipánból és négyszirmú virágból alkotott csokrot indadísz szegélyezi. A fül vállára beütött jegyei alig olvashatók, talán segesvári városjegyről és (?)K mesterjegyről van szó. Weiner Mihályné a dányáni kannával azonos formájú kannát közöl¹¹⁰ a budapesti Iparművészeti Múze-

17. ábra

¹⁰⁹ Mitran 2002. 87.

¹¹⁰ Weiner 68.

um gyűjteményéből, amelyet felirata 1594-re datál, mesterjegye a nagyszebeni HSK mester munkájaként azonosítja. Mindezek ismeretében kannánkat erdélyi öntő 16–17. század fordulóján készült munkájának tekintjük. Debreczeni László 1933-ban még a fedél karcolt feliratát rögzítette jegyzeteiben, ez mára, a szakszerűtlen javítások következtében, teljesen eltűnt.¹¹¹ A kanna első írásos említését az 1676-os vizitációs jegyzőkönyvben olvashatjuk, majd 1714-ben, 1749-ben és 1816-ban is számbavették.¹¹² A szűkszavú bejegyzések nem világítanak rá adományozási körülményére, és adományozóját sem fedik fel.

1653-ban a vizitáció a császári gyülekezet számára úrasztali boroskanna beszerzését írta elő.¹¹³ Ezt követően került sor a máig fennmaradt boroskanna (kat. 51., 90. ábra) vásárlására, amelynek időpontját a fedélbe bekarcolt 1666-os évszám örökíti meg. A csonkakúp alakú test lefelé erőteljesen kihajlik, derekán öntött bordagyűrű tagolja. A kannatest sima felületét a szájerem alatt, a bordagyűrű két oldalán és a talpon körbefutó vésett övek törlik meg. A lapos fedél ráilleszkedik a szájeremre, fedélgombja korongos, billentője két összekapcsolt golyóból kialakított. A kanna fenekére rozettás fenékrózsát helyeztek el. A kanna mestere, a fül vállára beültetett jegy értelmében (többszörösen íves pajzsban Kolozsvár városjegye, és azonos pajzsban összekapcsolt HK(?) mesterjegye, 91. ábra), a kolozsvári HK mester, aki a 17. század közepén működött.¹¹⁴ HK mester jegyével találkozunk a búzásbesenyői öntányéron, a siklódi és a maroscsúcsi gyülekezet 17. századi önkancsóján, a kisdobai és mezőverese gyházi tányérokön,¹¹⁵ valamint Erwin Hintze a bécsi Karl Ruhman gyűjteményéből közölt egy HK mesterjeggyel ellátott önkannát.¹¹⁶ Készítetője ismeretlen, valószínűleg az eklésia vásárolta. Az összeírásokban már 1676-tól szerepel, a későbbiekben *egy ejteles önkannaként* írják le.¹¹⁷

A küüllői egyházmegye gyűlekezeteiben több önedény, három boroskanna¹¹⁸ és egy kenyérosztó tányér maradt fenn a népszerű segesvári HB öntő alkotásai közül. A boldogfalvi kanna (kat. 52., 93. ábra) Lázár János adománya. Az enyhén domború talp pereme erőteljesen kihajlik. A talp és száj peremén, valamint a fedél szélén palmettasor fut körbe. A szájeremre ráilleszkedő fedél középső részén kidomborodik, fedélgombja egymásra helyezett korongokból kialakított. Stilizált hármask alakú ujjtámasza gyöngysorban végződő, maszkos díszítésű. A kígyóvonalas fül domborműves, növényi díszítése gyöngysoros keretbe foglalt: búzavirág alatt angyalmaszk, vázába helyezett búzavirág- és tulipáncsokor alatt újabb vázába helyezett virágcsokor látható. A kanna belsejébe öntött fenékrózsát helyeztek el, amely kisméretű vázából kihajló, szőlőleveles indákból szerkesztett. Az adományozó nevét és az adományozás időpontját tartalmazó majuszkulás feliratot a szájerem alá vésték be: LAZAR IANOS AIANDEKA /

¹¹¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/239.: [Dá]nyani Ec[clae]

¹¹² KükEhmLvt prot. I/2. 13.: *Cantarus stanneus*, KükEhmLvt Consr. 1714. 18. *Edgy ejteles önkanna*, KükEhmLvt Consr. 1749. 36.: *Edgy ejteles önkanna*. KükEhmLvt Consr. 1816. 139.: *Egy ejteles füles és fedeles önkanna*.

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/1. 47.: *Az úrvacsorájának kiszolgáltatására vegyenek legelsőbb alkalmatossággal önkannát, egy ejtelet*.

¹¹⁴ Weiner 57.

¹¹⁵ A Darkó–Debreczeni gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. G 1-es fond Debreczeni László hagyatéka. Tusrajzok. Önedények mesterjegyei. (A továbbiakban: Debreczeni Mesterjegyek)

¹¹⁶ Hintze VII. 419.

¹¹⁷ KükEhmLvt Consr. 1714. 32., KükEhmLvt Consr. 1749. 60.

¹¹⁸ A dicsőszentmártoni református egyház tulajdonában lévő kannát jelen kiadvány második kötetében fogjuk közölni.

1676. A kanna fenekére utólag két feliratot is bekarcoltak, amelyek közül az 1808-as a boldogfalfalván szolgáló lelkész nevét tünteti fel: *M[aros]vásárhelyi Sombori László Ref[ormatus] Pap 1808*, a második bekarcolt felirat feloldatlan. Az 1676-os jegyzőkönyvbe utólag jegyezték be, mint Lázár János 1680-as adományát,¹¹⁹ majd az 1749-es és 1816-os vagyonszázeírások is számba vették.¹²⁰ A boldogfalvi kannával teljesen azonos (kannatest felépítése, maszkos billentő, korongos fedélgomb, fül domborműves díszítése) a kézdiszéki Ikafalva református gyülekezetében őrzött ónkanna,¹²¹ valamint közeli rokonságot mutat a homoróddaróci evangélikus egyház ónkannája (csupán a homoróddaróci erőteljesen kihajló talppereme különbözik, amelyről hiányzik a pontolt palmettasor),¹²² mindkettő a segesvári HB mester alkotása. Németh Gábor a mester egy másik, a boldogfalvi kannával azonos kannát közölt a budapesti Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből.¹²³ A boldogfalvi kanna formáját tekintve több segesvári, 17. század második felében működő mester alkotásával rokonítható.¹²⁴

Az öntött lábakon álló, hengeres, a talp felé enyhén kiszélesedő, öntött bordák által vízszintes sávokra osztott palástú kannák a 15–16. századi morvaországi, csehországi és sziléziai emléksanyagban bukkannak fel.¹²⁵ Ezt a formát a 16. században az erdélyi önöntők is átvették és előszeretettel alkalmazták egészen a 17. század végéig. A bonyhai gyülekezet csőrös kannája (kat. 53., 95. ábra) e típusnak a 17. század második felében készült példája. Az egyház tulajdonába 1695-ben került Bethlen Elek adományaként. A három saskaromban végződő, volutás, maszkos lábbon álló kanna nagy méretű, keskeny talpa sűrűn tagolt, az enyhén szűkülő kannatestet öntött bordagyűrűk négy mezőre osztják. A bordagyűrűket vésett övek szegélyezik. A lapos fedél enyhén kidomborodó középső részén helyezkedik el a delfin alakú fedélgomb. Ujjtámasza gyöngysorban végződő, stilizált hármask alakú. A szájperem alatt helyezkedik el a fedett kiöntőcsőr, amelynek felső részét vésett hullámvonalak, alsó részét öntött, nagy méretű fejdísszel ábrázolt puttó díszíti. A kanna formáját és alkotóelemeit (delfines fedélgomb, maszkos láb és billentő, fül féldomborműves díszítése) tekintve analógiát mutat több segesvári mester munkájával, így a Segesvári Történeti Múzeumban őrzött, MGT mesterjeggyel ellátott kannával,¹²⁶ a lemneki és kőhalmi evangélikus egyház tulajdonában lévő kannákkal.¹²⁷ Az íves fül gyöngysoros keretbe foglalt domborműves díszítésű, felfele ívelő leveles inda két oldalán virágok helyezkednek el:

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. 1/2. 45.: *Cantarus stanneus pulcher a generoso domino Joanne Lázár donatus anno 1680.*

¹²⁰ KükEhmLvt Conscri. 1749. 132.: *ónnkanna nr. 3 – az első ejteles.* KükEhmLvt Conscri. 1816.: *Egy kupás füles és fedeles hojjadozott ónkanna, az ajakán ezen írás: Lázár János ajandéka 1676.*

¹²¹ Barabás 252. A szerző a katalógusban Boros Judit adatai alapján a kannát segesvári munkának tekinti, azonban a 117. számú jegyzetben kétségbe vonja Boros megállapítását, és felveti a kanna lehetséges brassói származását, amely értelmében a kanna egy évszázaddal korábbi munka lenne. A kanna stíluskritikai elemzése is kizárja ezt a feltevést, ugyanakkor az analógiák (jóval a tanulmány megjelenése előtt közölt homoróddaróci kanna) is megerősítik segesvári származását.

¹²² Mitran 2002. 135.

¹²³ Németh 1981. 46.

¹²⁴ Mitran 2002. 137. A segesvári GB és MK mesterek kannái közül több mutat formai hasonlóságot a boldogfalvi kannával.

¹²⁵ Benkő Elek: *Kolozsvár magyar külvárosa a középkorban.* Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár 2004. 42.

¹²⁶ Antihî, Adriana: *Mărturiile ale breslei stănarilor aflate în patrimoniul Muzeului de istorie din Sighişoara.* In.: *Revista Bistriţei* 2004. 210–215.

¹²⁷ Mitran 2002. 132–133.

tulipán, búzavirág, négyszirmú virág, ötszirmú virág és búzavirág.¹²⁸ A fedélben körgyűrűkkel szegélyezett, ágaskodó griffet ábrázoló érem található. A kanna fenekén körgyűrűvel szegélyezett, olaszorsóból kihajló, bonyolult rajzú leveles indadíszekből szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. Mesterének, a fül vállára beütött jegy alapján (lekerekített pajzsban Segesvár városjegye és azonos pajzsban összekapcsolt HB mesterjegy, 94. ábra) a segesvári HB öntőt tekintjük.¹²⁹ A kannatest második mezejébe vésték az adományozó feliratot: Az BONYHAI REFORMATA ECCLESIANAK / ATTA / 16 BETLEN ELEK 95. Kutatásunk során Bethlen Elek több adományával találkoztunk a bonyhai, bethleni gyülekezetek tulajdonában. A bonyhai kanna az összeírásokban *másfél ejteles kannaként* jelenik meg.¹³⁰ A kannát Debreczeni László 1933-ban jegyezte be vázlatkönyvébe, majd jegyzetei alapján Kőszeghy Elemér adattárába is bekerült.¹³¹ HB mesternek a bonyhai kannához hasonló (öntött láb, gyűrűkkel tagolt palást, delfines fedélgomb) munkája ismert a magyarigeni református egyház tulajdonából, amelyet felirata 1694-re datál.¹³² Ennek alapján feltételezzük, hogy a bonyhai kanna feliratában szereplő 1695-ös évszám nemcsak a kanna adományozásának, hanem készítésének időpontja is.

A segesvári HB mester a 17. század második felének igen termékeny alkotója volt, a különböző egyházi, múzeumi és magángyűjteményekben számos munkája ismert. Valamennyi alkotása kvalitásos, népszerűsége mesterségbeli tudásából fakadt. A fentiekben említett kannákon kívül a nagyszombati Bruckenthal Múzeum gyűjteményéből egy másik önkannáját ismerjük, amelynek fedélgombja delfin alakú, fenékrózsája azonos a boldogfalvi kanna fenekén látható fenékrózsával.¹³³ Szintén HB mester alkotása a rádosai evangélikus egyház tulajdonában lévő kiöntőcsőrös kanna, amelynek fedelében a bonyhaival azonos, ágaskodó griffet ábrázoló érem tűnik fel.¹³⁴

A 17. század második felében készült a balavásári önkanna (kat. 54., 100. ábra). A tagolt talp enyhén kihajló peremén stilizált formából szerkesztett fríz húzódik, amely a fedél peremén is megismétlődik. A lefelé enyhén szélesedő hengeres testet két vésett, szemcsézett öv tagolja, palástja díszítetlen. A lapos fedél középső része enyhén kidomborodik, fedélgomb nélküli. A hajlított lemez alakú, gyöngysorban végződő billentő maszkos díszítésű. A kanna belsejébe tagolt keretbe foglalt, olaszorsóból kihajló, leveles indákból szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. Az íves fül vállára beütött jegyek alapján (Segesvár kétszer beütött városjegye alatt, lekerekített pajzsban BB mesterjegy – 99. ábra) kannánkat a segesvári BB mester munkájának tekintjük, aki a 17. század második felében tevékenykedett.¹³⁵ Weiner Mihályné a két városjeggyel megjelenő mesterjegyet a 18. századra datálja, azonban a kanna formája a 17. század második felére utal. Adományozója és adományozási körülményei ismeretlenek, első említését az 1714-es összeírásban találjuk.¹³⁶

¹²⁸ A lemnei és kőhalmi kannák fülének dombroműves díszítésén is ez a kompozíció jelenik meg. A kőhalmi kanna a segesvári FR mester munkája.

¹²⁹ Hintze VII. 427., 2672. számú jegy.

¹³⁰ KükEhmLvt Consr. 1714. 27., KükEhmLvt Consr. 1749. 52., KükEhmLvt Consr. 1816. 183–184.: *Egy másfél kupás fedeles onkanna ilyen körül iras rajta: Az Bonyhai Reformata Ekklesiának adta Bethlen Elek 1695.*

¹³¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/138. Kőszeghy Elemér: *Ingó műemlékek jegyzéke*. Bonyha. Kézirat a budapesti Iparművészeti Múzeum Adattárában. (A továbbiakban: Kőszeghy Adattár)

¹³² Debreczeni Vázlatkönyvek 1930/218.

¹³³ Haldner 1972. 67.

¹³⁴ Mitran 2002. 146.

¹³⁵ Weiner 81.

¹³⁶ KükEhmLvt Consr. 1714. 40.

A boldogfalvi gyülekezet 17. századi, kisebb ónkannája (kat. 55., 101. ábra) eredetileg keresztelési célra készült. A 18. század elején újabb keresztelő kannával gazdagodott az egyház, így kannánkat a későbbiekben bor tárolására használták. Az itt ismertetett kannát Csapai István adományozta, miután az 1652-es vizitáció keresztelő kanna vételét rendelte el.¹³⁷ Az 1676-os protokollum utólagos bejegyzésében említik először, így az adományozás pontos idejét nem ismerjük. Feltételezésünk szerint az adományozásra 1680-ban került sor, mivel egy másik bejegyzés ebből az évből származik.¹³⁸ A kanna enyhén domború talpának pereme kihajlik, a hengeres kannatest négy rovátkolt felületű övvel tagolt. A lapos fedél középső része kidomborodik, fedélgomb nélküli. A zsanérra támaszkodó billentő két összekapcsolt golyóból szerkesztett. Az íves fül vállán Medgyes városjegye látható (102. ábra), mestere ismeretlen. A kanna belsejébe gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amely reneszánsz vázából kihajló, két indadíz által szegélyezett tulipánból szerkesztett. A kanna fenekén olvasható az utólag bekarcolt felirat, amely a küküllőboldogfalvi egyház gondnokának nevét örökíti meg: *Janko Sándor Gonnok 1927*.

A 17. században készült bethlenszentmiklósi kanna (kat. 56., 104. ábra) csak 1712-ben került egyházi tulajdonba, Csattó Mihály adományozása révén. A lépcsős kialakítású talp peremén, a szájerem alatt és a fedél peremén poncolt palmettasor húzódik. A sima, hengeres kannatest lefelé enyhén kiszélesedik, két öntött bordagyűrű tagolja. A lapos fedélen egymásra helyezett korongokból szerkesztett gombot helyeztek el. Stilizált hármasként alakú ujjtámasza gyöngysorban végződő, maszkos díszítésű. Az íves fül domborműves díszítése négy regiszterre tagolt, ötszirmú virágok közt fiait tápláló pelikán jelenik meg. A kanna fenekén vázából kihajló, stilizált inda- és levéldíszekből szerkesztett fenékrózsát látható. A kannatest alsó részén olvasható az utólag bevésztett adományozási felirat: CSATTO MIHÁ[I]Y U[ra]M A[nn]O 1712. A fül vállára beütött mesterjegy alapján (103. ábra) a kolozsvári MRK mester alkotása.¹³⁹ A mester működésével kapcsolatban a szakemberek véleménye megoszlik: Csányi Károly és Erwin Hintze a 17. század első felére, Anamaria Haldner a század második felére teszi tevékenységének idejét. Az asszonyvásári kanna¹⁴⁰ felépítésében azonos a bethlenszentmiklósi kannával, felirata szerint 1704-ben vásárolták. Haldner véleményét támasztja alá a kóródszentmártoni kanna 1702-es évszáma is.¹⁴¹ A kolozsvári MRK mester három kannáját ismerjük a Bruckenthal Múzeum gyűjteményéből, amelyek szintén hasonlóak a bethlenszentmiklósi kannához (azonos a fül domborműves díszítése, a palmettasor és a fenékrózsát).¹⁴² Egy másik kannája a Kolozsvári Történelmi Múzeum tulajdonát képezi,¹⁴³ kettő a nyárádszentannai református egyház tulajdonában van.¹⁴⁴ Az olaszteleki református egyházközség is őriz egy ónkannát, amely a mester alkotása.¹⁴⁵ Kannánk első említését az 1749-es összeírásban olvashatjuk,¹⁴⁶ majd az 1816-os vagyonösszeírás is leltárba vette.¹⁴⁷ Készítésének időpontját nem ismerjük, több évtizedes világi használat után került egyházi tulajdonba.

¹³⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 37.: *Egy keresztelőkannát kell venniük*.

¹³⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 45.: *Cantharus stanneus pro baptizazione a Stephano Csapai oblatus*.

¹³⁹ Haldner 1972. 69., Weiner 58.

¹⁴⁰ Sășianu 57.

¹⁴¹ Debreczeni Vázlatkönyv 1933/147.

¹⁴² Haldner 1972. 69.

¹⁴³ Csányi 95.

¹⁴⁴ Debreczeni Vázlatkönyv 1933/268.

¹⁴⁵ Kovács Mária: *Úrasztali készletek a történelmi Háromszék református egyházközségeiben*. Kézirat. (A továbbiakban: Kovács Kézirat)

¹⁴⁶ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 129.: *Egy egy ejteles ónkanna*.

¹⁴⁷ KükEhmLvt Conscrip. 1816. 123.: *Egy másfél kupás füles és fedeles ónkanna ilyen írás rajta: Csato Mi-*

A bethlenszentmiklósi keresztelőkanna adományozása a bethleni Bethlen család nevéhez fűződik (kat. 63., 113. ábra). Csonkakúp alakú teste lefelé kiszélesedik, talpa vésett övekkel tagolt. A kannatest füllel szembeni oldalán, kettős vésett övek között olvasható felirata, amely rávilágít az adományozás körülményére: BETHLEN SOFI / KERESZTSEGEKOR / ISTEN TISZTESSE / GIRE RENDELTETE / 1676. A kanna adományozója Bethlen Miklós lehetett, mivel Bethlen Zsófia az ő, korán elhalt leánya volt, akinek keresztelésére 1670 július 21-én került sor.¹⁴⁸ A felirat vésnőke az 1670-es évszámot tévesen 1676-ként véste a kannára, így feltehetően az adományozásra 1676 után került sor. Az íves fül domborműves díszítése két mezőre tagolt, hatszirmú virágító alatt búzavirág látható. A kanna fedele hiányzik, feliratának első betűit eltakarja a nagyméretű, szakszerűtlen javítás. A fül vállára beütött mesterjegy (114. ábra) értelmében kannánk a segesvári DK mester munkája, aki a 17. század második felében tevékenykedett.¹⁴⁹ A mesternek a bethlenszentmiklósi kannához hasonló alkotása maradt fenn a szilágysági Krasznahorváton, amelynek palástját gazdag növényi ornamentika díszíti.¹⁵⁰ A keresztelőkanna első említését az 1749-es összeírásban olvashatjuk,¹⁵¹ az 1816-os leltárból kimaradt.

A dányáni gyülekezet keresztelőkannája a 17. század végének alkotása (kat. 64., 116. ábra). A kanna csonkakúp alakú teste lefelé erőteljesen kihajlik, a szájperec alatt és a talpon zeg-zugos vésésű fríz húzódik. A szájperecre ráilleszkedő lapos, enyhén domborodó fedél gombja korongos, billentője letört. Az íves fül növényi díszítése két vízszintes mezőre tagolt, búzavirágító alatt bimbóként ábrázolt búzavirág látható. A kanna fenekére rozettás fenékrózsát helyeztek. A fül vállára beütött jegyek értelmében (lekerékített pajzsban összekapcsolt HB monogram és azonos pajzsban Szeben városjegye, 115. ábra) a kanna a nagyszebeni HB mester alkotása. E mesterjegy eddig ismeretlen a szakirodalomban. A 17. század végén készült kanna adományozási idejét nem ismerjük, első említését az 1714-es vagyonösszeírásban találjuk.¹⁵² Az 1884-es leltárban már *keresztelőkancsó leszakadt fedéllel* szerepel.¹⁵³

A csávási kanna (kat. 57., 105. ábra) formailag már a 18. század felé mutat, domború talpa tagolt. A talpat öntött öv választja el a hengeres, vésett övekkel osztott, sima felületű kannatesttől. Domború fedelének pereme erőteljesen kihajlik, fedélgombja korongos. Ujjtámasza a fedélre támaszkodik, gyöngysorral díszített akantuszleveles. Az íves fület voluták közé helyezett női torzó alkotja, a fül visszahajló végére gyöngysor került. A kanna belsejébe elhelyezett fenékrózsza kivehetetlen, akárcsak a fül vállára beütött mesterjegye. Debreczeni László vázlatai alapján segesvári öntő munkájának tekintjük,¹⁵⁴ azonban mestere ismeretlen. Fenekén későbbi bekarcolt felirat olvasható: *Johan / nes Preis*. Adományozóját és adományozási körülményét nem ismerjük.

Lezárva a 17. században készült kannák sorát elmondhatjuk, hogy jelentős részük a segesvári ónművesek alkotása. E kannákat többnyire karcsú, lefelé szélesedő test, palmettasorral vagy beütött levélsorral díszített talp és fedél jellemzi.

bály Um Ao 1712.

¹⁴⁸ Bethlen Zsófia, Bethlen Miklós és Kun Ilona leánya, 1670–1673 között élt. Lukinich.

¹⁴⁹ Weiner 83.

¹⁵⁰ Bajusz 84.

¹⁵¹ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129. *Egy keresztelő ónkanna.*

¹⁵² KükEhmLvt Conscr. 1714. 18.: *Félejteles keresztelő ónkanna.*

¹⁵³ A Dányáni Egyházközség Levéltára helyben. Leltár I/9. 44.

¹⁵⁴ Debreczeni László 1933-ban még feljegyezte, hogy jegyeiből csak a Segesvár városjegy kis részlete látható. Debreczeni Vázlarkönyv 1933/236.

A 18. század folyamán a küküllői egyházközségekben kevesebb ónkanna adományozására volt szükség. Az ebben az időszakban készült kannák jellegzetessége a hengeres test, a domború talp és fedél.

A bethlenszentmiklósi gyülekezet boros kannáját (kat. 58., 106. ábra) a nagyszebeni IPL mester készítette. A nagyméretű kanna domború talpa lépcsős kiképzésű, a sima, hengeres kannatest két vésett öv által tagolt. A lépcsős kialakítású fedél gomb nélküli, a leveles billentő gyöngysorral díszített. A kanna felülete díszítetlen. A fedél belsejébe beütött mesterjegy (107. ábra) értelmében a nagyszebeni IPL mester munkája, aki a 18. század elején tevékenykedett. A mester több munkáját ismerjük a Bruckenthal Múzeum gyűjteményéből, valamint egy 1715-ben készült tálat a Kolozsvári Történeti Múzeum gyűjteményéből.¹⁵⁵ A bethlenszentmiklósi kanna adományozója ismeretlen, első említését az 1749-es vagyonösszeírásban találjuk,¹⁵⁶ majd 1816-ban is leltárba vették.¹⁵⁷

A balavásári keresztelő kanna (kat. 66., 118. ábra) szintén a 18. század első felében készült. A kanna domború talpának pereme erőteljesen kihajlik. A hengeres, sima kannatest szájperem alatti részén rovátkolt díszítésű öv húzódik. A lapos fedél domború tagozatán ül az orsó alakú fedélgomb, billentője akantuszleveles. Az íves fül domborműves, vízszintesen két mezőre tagolt díszítése gyöngysoros keretbe foglalt, búzavirág alatt vázába helyezett hatszirmú virágszál látható. A kanna belsejében körgyűrűbe foglalt, reneszánsz vázából kihajló indadíszekből és központi szőlőlevélből szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. A fül vállára beütött városjegye és mesterjegye kiemelkedő, formai sajátosságok hiányában mesterét nem tudjuk meghatározni. Első említését az 1714-es összeírás utólagos bejegyzésében találjuk, azonban az adományozót nem nevezi meg.¹⁵⁸

A bethlenszentmiklósi kannát (kat. 59, 108. ábra) 1749 után adományozták az egyháznak, erről tanúskodik a vagyonösszeírás utólagos bejegyzése.¹⁵⁹ A kanna enyhén domború talpa vésett övekkel tagolt, a talp pereme kihajlik. A hengeres, sima felületű kannatest két vésett övvel osztott, a szájperem alatt vésett gyűrűvel tagolt. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, fedélgombja fenyőtoboz alakú, billentője hiányzik. A kígyóvonalas fül öntött díszítésű, visszahajló végére díszítetlen címerpajzsot helyeztek. A fül díszítésén felfüggesztett, díszes elrendezésű fegyvertrófea alatt Bacchus látható, szőlőindákon ülő lantosként ábrázolva, a kompozíció alsó részén hordón lovagló bacchánisnő alakja jelenik meg. A kanna fenekében olaszorsóból kihajló, leveles indákból szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. Adományozója és mestere ismeretlen.

A 18. századra jellemző formát mutat a boldogfalvi keresztelő kanna (kat. 65., 117. ábra). A domború talpat két vésett öv választja el a hengeres, kettős vésett övekkel tagolt, rovátkolt díszítésű kannatesttől. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, felülete szintén rovátkolt. A fedélgomb korongos, billentője akantuszleveles. A kanna belsejében elmosódott, körgyűrűbe foglalt, olaszorsóból szimmetrikusan ívelő indadíszből szerkesztett fenékrózsát látható. Az íves fül vállára beütött mesterjegye és városjegye elmosódott, csak részben olvasható. A töredékesen fennmaradt jegyek alapján nagyszebeni mester munkájának tekintjük. Adományozója ismeretlen, első említését az 1749-es összeírásban találjuk.¹⁶⁰

A csávási keresztelő kanna adományozása gróf Mikó Kata nevéhez fűződik (kat. 67, 119. ábra). A kanna talpa lemez alakú, rövid, hengeres száron ülő teste alul öblös, felfelé kiszélesedik,

¹⁵⁵ Haldner 1972. 39., Csányi 96.

¹⁵⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129.: *Egy kétejteles ónkanna.*

¹⁵⁷ KükEhmLvt Conscr. 1816. 123.: *Egy két kupás füles és fedeles ónkanna.*

¹⁵⁸ KükEhmLvt Conscr. 1714. 40.: *Keresztelő ónnkanna, féléjteles.*

¹⁵⁹ KükEhmLvt Conscr. 1749. 129.: *Accedált más ónkanna is, ejteles.*

¹⁶⁰ Uo. 132.: [...] *az harmadik kisded keresztelő ónkannácska.*

a kiöntő vonalában felível. A kígyóvonalas fül díszítetlen. A talpon végzett szakszerűtlen javítás során (a talpat bádoglemezre cserélték) a kanna adományozási feliratát megsemmisítették. A felirat szövegét az 1816-os vagyonösszeírásból ismerjük: *M.G. Miko Kata. M. G. B. Bethlen Farkas Ur élete párja ajándékából N. Farkas Urfiskája emlékeztetire csináltatta Sz. Csávási Reformata Ekklesiának 1814-k esztendőben.*¹⁶¹ Bethlen Farkas 1794-ben vette feleségül hídvégi gróf Mikó Kátát.¹⁶² Gróf Mikó Kata egy-egy posztóból készült koporsótakarót ajándékozott a bonyhai és a dányáni gyülekezetnek.¹⁶³ A kanna mestere ismeretlen.

Az adámosi egyházközség régi ónkannáit 1841-ben Pásztóhi Sándor kurátor Marosvásárhelyre vitte, hogy írjaöntesse, azonban a javított darabok visszaszolgáltatására a következő években sem került sor.¹⁶⁴ Ezt követően, 1848-ban adományozták a máig használt kannát. Az adományozó nevét a vizitációs jegyzőkönyv örökölte meg,¹⁶⁵ Intze Ferenc személyéről semmit nem tudunk. A kanna talpa domború, a hengeres kannatest két öntött öv által tagolt. A kanna fedele és az ujjtámasz hiányzik. A kígyóvonalas fül visszahajló végére díszítetlen címerpajzs került. A fül gyöngyosor keretbe foglalt, domborműves díszítése két regiszterre tagolt, tulipántó alatt, tulipáncsokkal szemben négyszirmú virágszál látható. A jelzetlen kanna mestere ismeretlen, formai sajátosságai (nagyon domború talp, a fül visszahajló végére elhelyezett díszítetlen címerpajzs) brassói központra utalnak.

A bernádi gyülekezet kannáját ma a bonyhai eklésia ládájában őrzik (kat. 61., 110. ábra). A kanna domború talpát vésett övek választják el a hengeres testtől. A kanna sima palástját két öntött, tagolt öv osztja három mezőre. A lépcsős kialakítású, domború fedél gomb nélküli. A gömb alakú billentője a fedélre támaszkodik, a fül kígyóvonalas. A jelzetlen kanna mestere és adományozója ismeretlen. Adományozásának idejét sem ismerjük.

A küküllői gyülekezet ónkannáinak mesterkörét elemezve elmondhatjuk, hogy kivétel nélkül erdélyi alkotások, a 17. század folyamán legnagyobb számban a segesvári kannagyártók alkotásaival találkozunk. A kolozsvári önművesek közül MRK és HK mester munkái kerültek el a küküllői gyűjteményekbe. A 18. századi kannák többnyire jelzetlenek, a bethlenszentmiklósi boros kanna és a boldogfalvi keresztelőkanna kivételével, nem köthetők mesterhez. Néhány 18. századi kannáról feltételezzük csupán, hogy brassói műhelyből származik.

Tányérok

A tányérok esetében a formai és díszítésbeli eltéréseknek kisebb a jelentősége. Megkülönböztünk széles, keskeny peremű tányérokat, a szélesebb perem, az ötvöstárgyakhoz hasonlóan, a korábbi darabok jellegzetessége. A 18. században jelent meg a szegélyhímzéses peremű tányértípus, amely a barokk sajátossága. A tányér formáját meghatározta az is, hogy funkcionális vagy dekoratív célra készült-e. A kutatott terület emlékanyagára a funkcionális célra készült tányérok jellemzőek, ezek egyszerű, a maiakhoz hasonló darabok. A dekoratív célra készült tányérok megkülönböztető jegyei a széles perem és a jellegzetes, vésett vagy domborműves ornamentika.

¹⁶¹ KükEhmLvt Consr. 1816. 126.

¹⁶² Bethlen Farkas (1749–1823), Bethlen Pál és Teleki Sára fia, 1780-tól királyi táblai ülnök, 1782-től kamarás volt. (Lukinich 565.)

¹⁶³ KükEhmLvt prot. II/10. 89.

¹⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/11. 140.: *Az Úr asztalára való készülétek megvagnak egy két kupás ónkanna és egy fertályos keresztelőkannakon kívül. Ezeket domesticus curator Pásztóhi Sándor úr kivette, hogy újbólöntesse, s még vissza nem tette.*

¹⁶⁵ Uo. 394.: *Úrasztali portékákhoz járult: [...] Egy nem éppen egy kupás fedeles és füles ónkanna – ajándékozta tekinetetes Intze Ferentz úr.*

A forrásokban *öntányér*, *recés öntányér* megnevezéssel találkozunk, méretükre vontakozóan *öreg*, *öreges*, *tálacska* kifejezésekkel találkozunk.

A tányérokat gyakran csak feliratokkal díszítették. A 17–18. században vésett betűk elsősorban majuszkulák, amelyeket néhány esetben minuszkulákkal írt részek egészítenek ki. Gyakoriak a ligatúrák és a rövidítések. A 19. század folyamán a feliratokban is változás állt be, ekkor terjedtek el a kurzív betűkkel vésett feliratok. Csaknem valamennyi esetben a feliratok az adományozó nevét és az adományozás évszámát, valamint a gyülekezet nevét tartalmazzák. Általában a feliratok szövegéből kitűnik, hogy az adományozók a család tulajdonában lévő darabot adták egyházuknak vagy kimondottan az egyház számára készítették.

A balavásári tányér (kat. 68., 120. ábra) a 17. század végén került a gyülekezet tulajdonába, 1902 óta nem használják.¹⁶⁶ A keskeny peremű tányér öble lapos, felülete sima. Peremére ütötték be a segesvári városjegyet és az összekapcsolt AK mesterjegyet (121. ábra), melynek jobb felső sarka elmosódott. A segesvári AK mester a 17. század első felében, közepén működött, munkái közül egy ónkannát ismerünk, amely a kací evangélikus gyülekezet tulajdonában van.¹⁶⁷ A balavásári tányér adományozója ismeretlen, első írásos említését az 1676-os összeírás utólagos bejegyzésében találjuk.¹⁶⁸

A búzásbesenyői tányér (kat. 69., 122. ábra) a kolozsvári HK mester alkotása, akinek munkáit a csávasi ónkanna kapcsán ismertettük. A tányér peremén látható mesterjegy (123. ábra) épebb, mint a csávasi kannán. Adományozója és adományozási körülménye ismeretlen. A kerelői egyház megszűntével úrasztali készletét Búzásbesenyőre szállították, amelyek közt egy öntányér is szerepelt.¹⁶⁹ Elképzelhető, hogy a tányér egykor a kerelői gyülekezet tulajdonát képezte.

Bethlen Elek 1695-ben öntányért is ajándékozott a bonyhai egyháznak (kat. 70., 125. ábra). A nagy méretű tál széles peremét vésett övek tagolják, öblének középső része enyhén domború. A tányér egyetlen díszét peremének alsó részére vésett adományozási felirata alkotja: *ABONYHAI REFORMATA ECCLESIAE / ATTA / 16 BET[h]LEN ELEK 95*. A perem felső részére beütött jegyek (Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban összekapcsolt HB monogram, 124. ábra) értelmében a segesvári HB mester alkotása, akinek a fentiekben két ónkannáját ismertettük. A tányér fenekén bekarcolt 1665-ös évszám utalhat a készítés idejére. Első említését az 1676-os összeírás későbbi bejegyzésében olvashatjuk.¹⁷⁰ A tányért Debreczeni László 1933-ban jegyezte be vázlatkönyvébe, adatait Kőszeghy is felhasználta.¹⁷¹

A boldogfalvi kenyérszító tányért Havadtői István prédikátor ajándékozta (kat. 71, 126. ábra). Adományozási körülményét az 1676-os vizitációs jegyzőkönyv örökítette meg.¹⁷² A széles peremű tányér öble lapos, egyetlen díszét peremének alsó részére vésett, majuszkulás adományozási felirata alkotja: *H[a]VA[de]OI ISTVAN AIANDEKOZTA ISTEN DITSOSSEGERE*. A perem szélére beütött jegye értelmében (127. ábra) a kolozsvári öntöntök alkotása, azonban mesterjegy hiányában készítője ismeretlen.

¹⁶⁶ A Balavásári Református Egyházközség levéltára helyben, I/27. Leltárkönyv 1902. 39.

¹⁶⁷ Mitran 2002. 131.

¹⁶⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 27.: *Edgy öntányér*.

¹⁶⁹ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 92.

¹⁷⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 51.: *Egy ön öreges tányér, Bethlen Elek uram adta*.

¹⁷¹ Kőszeghy adattár. Bonyha.

¹⁷² KükEhmLvt prot. I/2. 45.: *Az becsületes praedicator Havadtői uram adott egy ön tányért az ecclesia számára*.

A dányáni kenyérszító tányér dekoratív célra készült, a 17. században Európa-szerte elterjedt domborműves díszítésű tál a 18. század második felétől új funkciót kapott (kat. 72., 130. ábra). A széles peremű tányér szegélyén öntött, stilizált levélsor fut körbe, sima öblének közepe domború. A tányér peremén a nürnbergi Edelzinn domborműves formáit láthatjuk, az öntött virágindák a perem teljes felületét beborítják. Az ornamentika széles perem használatát tette szükségessé. A könnyedséggel ívelő, dús levelek és indák közt különböző, bimbóként és kinyílt állapotban ábrázolt virágtövek váltakoznak: bazsarózsa, nárcisz, tulipán, gránátalma, pipacs, csillagvirág, sokszirmú virágok. Az öntött virágdíszes tálak a 17. század második felében a nürnbergi öntők közvetítésével jelentek meg. Mesterjegyét (129. ábra) az öntött díszítés közé rejtették, amely értelmében a nürnbergi IAM mester alkotása. A világi célra készült tányér 1749 után került egyházi tulajdonba, első említését az 1749-es vagyonösszeírás későbbi bejegyzésében olvashatjuk.¹⁷³ A későbbiekben minden leltár számba vette, csupán Debreczeni László vázlatkönyvéből maradt ki.

A bethlenszentmiklósi kenyérszító tányért Téglás Péter és Rozsnyó Anna adományozta 1735-ben. (kat. 73., 132. ábra) A keskeny peremű tányér széle tagolt, öble lapos. A perem alsó részére vésték adományozási köriratát: EN Téglás Péter és Rosnyó Anna ketten attuk ezt Isten Számára Anno 1735. A tányér fenekére beütött mesterjegy (131. ábra) alsó része elmosódott, nem olvasható, feloldásával kapcsolatban a szakemberek véleménye megoszlik. Csányi Károly az MW monogram alatti ábrázolást (három pólya és stilizált liliumok) Beszterce városjegyének tekinti,¹⁷⁴ Bajusz István eperjesi mester jegyeként közli a kusalyi kenyérszító tányér, a bethlenszentmiklósival azonos jegyét.¹⁷⁵ Az eperjesi városjegy kitárt szárnyú sast ábrázol, így tányérunkat besztercei munkának tekintjük, annál is inkább, mivel a 18. század elején a besztercei öntők ezt a városjegyet használták.¹⁷⁶ Azonos mesterjeggyel ellátott tányérokat ismerünk a magyarszentbenedeki és a magyarói református eklézsiák tulajdonából, (a magyarói 1744-ben készült)¹⁷⁷ valamint két öntányért az almásmálomi református egyház tulajdonából.¹⁷⁸ A Gubernium 1750-es általános adóösszeírásában Besztercen csak Michael Werner öntő szerepel,¹⁷⁹ akinek névbetűi megegyeznek a mesterjegyben szereplőkkel. Az 1735-ös illetve 1744-es évszám arra utal, hogy a besztercei Michael Werner öntő jegyeről van szó. Téglás Péter az 1724-es, 1726-os, 1727-es bethlenszentmiklósi vizitációkon gyülekezeti tagként jelent meg. A tányér első említését az 1749-es vagyonösszeírásban találjuk.¹⁸⁰

A balavásári kenyérszító tányér (kat. 74., 133. ábra) szintén a 18. század első felének alkotása. A keskeny peremű tányér ívesen kihajló szélét vésett öv tagolja. Keskeny peremén stilizált levélkoszorúba foglalt, vésett tulajdonjelzés olvasható: E: C: C: / L: E: / 1730. Fenekének középső részére ütötték be mesterjegyét (gyöngysoros keretbe foglalt zászlós bárány, 134. ábra), amely eddig feloladatlan. Adományozója ismeretlen.

A dányáni kenyérszító tányér a nagyszebeni GB mester munkája. (kat. 75., 136. ábra) A keskeny peremű tányér széle tagolt, öble lapos. Fenekére kétszer ütötték be az összevont (mesterje-

¹⁷³ KükEhmLvt Conscri. 1749. 36.: *Item egy öntányér, tekintetes Komáromi Lajos uram ajándéka, item egy virágos tányér.*

¹⁷⁴ Csányi 92.

¹⁷⁵ Bajusz 91.

¹⁷⁶ Weiner 16.

¹⁷⁷ Debreczeni Mesterjegyek

¹⁷⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1932/005.

¹⁷⁹ Grotte András: *Adatok a magyarországi ötvösség történetéhez V. Erdélyi ötvösök 1750-ben.* In: *Művészettörténeti Értesítő.* 2007/2.

¹⁸⁰ KükEhmLvt Conscri. 1749. 129.: *Egy új öntányér.*

gyet és városjegyet tartalmazó, 135. ábra) jegyet, azonban mindkettőnek széle elmosódott, így csupán a két jegy egybevetésével sikerült értelmezni. A nagyszebeni GB mester a 18. század első felében tevékenykedett. A mester hét tányérját ismerjük a Bruckenthal Múzeum gyűjteményéből.¹⁸¹ A tányér fenekén később bekarcolt betűk láthatók: II. S. A tányér adományozója, az 1749-es összeírás utólagos bejegyzése szerint Komáromi Lajos.¹⁸²

A csávási egyház úrasztali készlete 1745-ben egy kenyérsztó tányérral gyarapodott. (kat. 76., 138. ábra) Az adományozó Váci Sára volt. A keskeny peremű tányér vésett övekkel tagolt széle felhajlik, öble mélyülő. A tányér egyetlen díszét peremére vésett, majuszkulás adományozási körirata alkotja: VACZI SARA A[nn]o D[omi]ni 1745. A tányér fenekére beütött jegyek értelmében (137. ábra) a segesvári óntöntők alkotása, azonban mesterét nem ismerjük, mivel mesterjegyének csak második, K betűje olvasható. A tányér első említését az 1714-es vagyonszeírás utólagos bejegyzésében találjuk.¹⁸³

A bethlenszentmiklósi tányér (kat. 77., 139. ábra) keskeny peremének széle tagolt, öble lapos. A tányér felülete sima, fenekére utólag feliratot karcoltak: Isten Ditsősed RE MM 17[.]. A felirat MM névbetűi talán Mészáros Mihály református egyháztagot jelölik, aki a 18. század közepén több vizitáción is megjelent. A tányér mestere, adományozója és adományozási körülménye ismeretlen. Az 1749-es összeírás alkalmával már az egyház tulajdonában volt.¹⁸⁴

Az ádámosi, 18. század végén készült szegélyhímzéses tányér (kat. 78., 140. ábra) csak a 20. század elején került egyházi tulajdonba. A perem alsó részén olvasható a vésett, BM: MJ tulajdonjelzés, amely eddig feloldatlan. A tányért későbbi, fenekére bekarcolt körirata értelmében, Fanner Józsefné Nagy Lujza ajándékozta 1912 szeptember 8-án. A minőségjelzéssel összekapcsolt KE mesterjegye (141. ábra) eddig ismeretlen. A tányérra vonatkozó egyetlen írott forrás Debreczeni László vázlata.¹⁸⁵

Az ádámosi egyházközség régi óntányérjának újraöntésével nyerték a ma látható tányért (kat. 79., 143. ábra). Az újraöntésre 1815-ben került sor, amelyről az 1816-os vagyonszeírás is megemlékezik.¹⁸⁶ A keskeny peremű, mély öblű tányér felülete sima, egyetlen díszét peremének alsó részére vésett felirata alkotja: 18 Gy: S 15. Fenekére beütött, eddig feloldatlan mesterjegyének (ovális keretbe foglalt, foszlányok közé helyezett pajzsban kitárt szárnyú sas, 142. ábra) felső része elmosódott, a pajzs körüli foszlányok és a jegy lezárása alig kivethető. A javítást anyagilag támogató személye ismeretlen.

A csávási kenyérsztó tányér adományozási körülményeit nem ismerjük, a 18–19. századi összeírásokban nem szerepel (kat. 80., 144. ábra). A keskeny peremű tányér széle felhajlik, öble mélyülő. A tányér fenekére ütötték be a minőségjelzést (145. ábra), amely tiszta ónt vagy kevés ólmot tartalmazó ötvözetet jelöl. A koronás rózsa mellé beütött FZ (Fein Zin) betűk megerősítik a minőségi ónt jelzést. A tányér mestere és adományozója ismeretlen.

A küküllői református egyházközségekben fennmaradt kenyérsztó óntányérok bemutatása megerősíti azt a korábbi megállapítást, hogy a református egyházban mindennapi használati edényeket találunk liturgikus funkcióban. Ezt támasztja alá a tányérok egyszerű külseje, a díszítetlen

¹⁸¹ Haldner 1972. 39.

¹⁸² KükEhmLvt Conscri. 1749. 36.: *Item egy óntányér, tekintetes Komáromi Lajos uram ajándéka.*

¹⁸³ KükEhmLvt Conscri. 1714. 32.: *Andrásiné asszonyom ajándékozott edgy óntányért az ecclesianak.*

¹⁸⁴ KükEhmLvt Conscri. 1749. 129.

¹⁸⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1934/29.

¹⁸⁶ KükLvt–Conscri. 1816. 84.: *Egy más kised on tányér, a karimáján alol felöl illyen metztés: 18 Gy. S. 15. Ez az Ekklesiának egy régi on tányerából öntetett ujra.*

felületek. Díszítésük az adományozási feliratokra korlátozódik. Funkciójukat tekintve megállapíthatjuk, hogy jelentős arányban őrizték meg szerepüket az úrvacsoraosztásban, ellentétben a palacokkal vagy a kannák jelentős részével, amelyek mára ritkán kerülnek elő az eklézsia ládájából.

Irodalomjegyzék

- Antihí Antihí, Adriana: Mărturiile ale breslei stănarilor aflate în patrimoniul Muzeului de istorie din Sighișoara. In.: *Revista Bistriței*. 2004. 211–215.
- Az Erdélyi Művészeti Kiállítás katalógusa*. Kolozsvár 1941.
- A magyar történelmi ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Budapest 1884.
- A Magyarországon készült régi egyházi kelyhek kiállításának leíró jegyzéke*. Budapest 1913.
- Az országos református kiállítás alkalmára a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett református történelmi kiállítás katalógusa*. Budapest 1934.
- Bajusz Bajusz István–Lakóné Hegyi Éva: Szilágysági református úrasztali felszerelések a 16–18. századból. In: Szabó Zsolt (szerk.): *Szilágysági magyarok*. Bukarest–Kolozsvár 1999.
- Barabás Barabás Hajnalka: Ónedények az egykori Kézdi Református Egyházmegye egyházközségeiben. In: *Acta*. 2006. II. kötet. 237–278.
- Beșliu Beșliu, Olga: Un platou inedit din colecția de cositoare a Muzeului de Istorie din Sibiu. In.: *Brukenenthal Acta Musei*. Sibiu 2006. 175–182.
- Benkő Benkő Elek: *Kolozsvár magyar külvárosa a középkorban*. Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár 2004.
- Bunta Bunta Magdolna: *Kolozsvári ötvösök a XVI – XVIII. században*. Budapest 2001.
- Brestyánszky P. Brestyánszky Ilona: *A Pest-Budai ötvösség*. Budapest 1977.
- Csányi Csányi Károly: Önjegyek az Erdélyi Nemzeti Múzeum óntárgyain. In: *Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárában*. Kolozsvár 1919, X.
- Flóra Flóra Ágnes: Kolozsvári ötvösregestrum 1549–1790. In: *Lymbus. Magyarságtudományi forrásközlemények*. Budapest 2003.
- Gyárfás Gyárfás Tihamér: A nagyszebeni ötvösök mesterjegy táblája. In: *Archaeológiai Értesítő*. 1910. 407–419.
- Grotte Grotte András: Adatok a magyarországi ötvösség történetéhez V. Erdélyi ötvösök 1750-ben. In: *Művészettörténeti Értesítő*. 2007/2. 345–349.
- Haldner 1969 Haldner, Anamaria: Câteva probleme în legătură cu influența „cositorului nobil” asupra atelierelor transilvănene. In: *Studii și comunicări. Arheologie–istorie*, nr. 14., Sibiu 1969. 341–347.
- Haldner 1972 Haldner, Anamaria: *Colecția de cositoare. Catalog*. Sibiu 1972.
- Heller Heller István: *Europäische Goldschmiedearbeiten 1560–1860*. München 2003.
- Hintze VII Hintze, Erwin: *Die deutschen Zinngiesser und ihre Marken*. VII. Band, Leipzig 1931.
- Huber Huber Ulrich, Oertel Gustav: *Siebenbürgisch-sächsisches und anderes Zinn: die Altzinnsammlung*. Reichenberg 1936.
- Illyés Illyés Géza: *A küküllői egyházmegye egyházainak javai és jövedelmei az 1676–1714. években*. In.: *Református Szemle*. 1927. 468–486, 667–669, 686–705, 784–798.

- Kováts Kováts J. István (szerk.): *Magyar református templomok*. II. kötet, Budapest 1942.
- Kovács 2006/2 Kovács Mária: *Kegyszerek a Sepsí Református Egyházmegye gyülekezeteiben*. In: *Református Szemle*, 2006/2. 204–221.
- Kovács 2006/6 Uő.: *Óntárgyak a Sepsí Református Egyházmegye gyülekezeteiben*. In: *Református Szemle*, 2006/6. 714–735.
- Kovács 2007 Uő.: *16–18. századi ötvöstárgyak a dévai és hátszegi gyülekezetekben*. In: *Református Szemle*, 2007/4. 834–862.
- Kőszeghy Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*. Budapest 1936.
- Kőszeghy adattár Kőszeghy Elemér: *Ingó műemlékek jegyzéke. Bonyha*. Kézirat a budapesti Iparművészeti Múzeum Adattárában.
- Klusch Klusch, Horst: *Siebenbürgische Goldschmiedekunst*. Bukarest 1988.
- Lestyán Lestyán Ferenc: *Megszentelt kövek. A középkori erdélyi püspökség templomai*. Gyulafehérvár 2000.
- Lukinich Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen család története*. Budapest 1927.
- Mitran 2002 Mitran, Gheorghe: *Cositorul transilvănean*. Braşov 2002.
- Mitran 2003 Mitran Gheorghe: *Arta aurarilor în Transilvania*. Braşov 2003.
- Molnár Molnár Ambrus: Egy „elpazarolt” magyar református gyülekezet. Bernád. In: Küllös Imola (szerk.): *Gyülekezeti élet és vallási szokások a Küküllői Református Egyházmegyében*. Vallási Néprajz 7. Budapest, 1995.
- Nagy 1993 Nagy László: A Küküllői Református Egyházmegye élete és állapota Dadai János esperességének idejében (1640–1668). In: *Református Szemle*. 1993. 88–95.
- Nagy 1995 Nagy László: *Tanulmányok a Csávási Református Egyházközség történetéből*. Kolozsvár 1995.
- Nagy Iván Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Digitális reprint, Arcanum Digitéka, Budapest 1999.
- Németh 1981 Németh Gábor: *Felső-Magyarország őnművészége a XVI–XVII. században. Egyházi használatban lévő őnedények, különös tekintettel a kassai kannagyártó céhre*. In.: *Művészettörténeti Értesítő*. 1981. 3. szám.
- Németh 1983 Uő.: *Őnedények*. In.: *Évezredek, évszázadok kincsei*. Budapest 1983.
- Orbán Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. Budapest 1868–1873. V. kötet.
- Péterfy 1993 Péterfy László: A bonyhai templom. In: *Református Szemle*. 1993. 249–333.
- Péterfy 2000 Péterfy László: *Bonyha és egyháza*. Székelyudvarhely 2000.
- Péterfy 2001 Péterfy László: *Balavásár és egyháza*. Székelyudvarhely 2001.
- Roth Roth Victor: *Geschichte des deutschen Kunstgewerbes in Siebenbürgen*. Strassburg 1908.
- Săşianu Săşianu, Alexandru: *Ezüst- és őnművészég a XVI–XIX. században. A nagyváradi református egyházmegye kegyzserei*. Nagyvárad 1986.
- Weiner 1957 Weiner Mihályné: XVII. századi őnedények a falusi református templomokban. In.: *Művészettörténeti Értesítő* 1957.
- Weiner Weiner Mihályné: *Zinngiessermarken aus Ungarn. 16–19. Jahrhundert*. Budapest 1978.

ÚRASZTALI EDÉNYEK KATALÓGUSA

Ötvöstárgyak

Kelyhek és serlegek

I.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 29/1981.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, dombo-
rított.

Ornamentika: gyöngysoros.

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 7,4 cm.

M.: 16,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 16. század vége – 17.
század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a talp hiányos, letört; aranyozása
nagy felületen lekopott.

Irodalom: első közlés,

18. ábra

A letört, eredetileg hatkaréjos (jelenleg három karéj hiányzik) talp pereme kihajlik, gyöngysorral díszített. A hatszögű lábat tagolt szárgyűrű választja el a szintén hatszögű szártól. A lapított gömb alakú nádusz domborított szíromdíszekkel ékesített, a

rotuluszok helyén szögére állított négyszög alakú gombokat helyeztek el. A felső szár-rész szintén hatszögű. A kisméretű kuppa harang alakú, felülete díszítetlen. A kehely mesterjegye és felirat nélküli.

2.

Tárgynév: Serleg.

Leltári szám: 1/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt,
vésett, gravírozott, poncolt, áttört.

Ornamentika: növényi, állatalakos, mitol-
ógiai, geometrikus.

Méretei: Talpátm.: 9,3 cm. Szájátm.: 10 cm.

M.: 28,8 cm.

Mesterjegye és mestere:

A szájerem alatt: koronás pajzsban ösz-
szekapcsolt **bp** mesterjegye. Feloldatlan.

19. ábra

20. ábra

21. ábra

A talp peremén: lekerekített pajzsban összekapcsolt TT mesterjegy. Feloldatlan. Készítés helye és ideje: 17. század.

Adományozó: Bethlen Sámuelné Jósika Ágnes.

Adományozás ideje: 1736.

Használat: használatban.

Állapot: kifogástalan.

Irodalom: Péterfy 1993. 259.; Péterfy 2000.

A kerek, kettős tagolású talp pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát három-három stilizált növényi motívum és gránátalmás gyümölcskéteg díszíti. A láb felső tagozatán, sima hornyolat után, pontolt alapon, gránátalmás gyümölcskétegek és liliomos lambrekinek váltakoznak. Az öntött gyűrűvel szegélyezett, hengeres szár áttört díszítésű, mitológiai jelenetet ábrázol: Bacchanália. A kuppa alatti felső, hengeres szárrész szintén áttört, geometriai motívumokkal díszített. A nóduszt négy

22. ábra

23. ábra

24. ábra

öntött, antik női fejben végződő kacs alakorja. A magas kupa egyenes aljú, enyhén szélesedő oldallal. A kupa palástját poncolt alapon, stilizált növényi és gyümölcsök köteges keretbe helyezett állatalakok díszítik. A trébelt, gravírozással körvonalazott állatalakok finom rajzú megformálása a serleg készítőjének kiváló tehetségére vall. Az

első mezőben, növényi háttér előtt, szájában zöldágot tartó szarvas alakja, a második és harmadik mezőkben, szintén növényi háttér előtt ágaskodó, kantározott ló és szintén ágaskodó oroszlán alakja látható. A serleg aranyozott, kifogástalan állapotban található. A talp és a száj peremére beütött mesterjegyek eddig feloldataatlanok.

3.

Tárgynév: Serleg.

Leltári szám: 99/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott, poncolt.

Ornamentika: növényi, hólyagos.

Méretei: Talpátm.: 8,2 cm. Szájátm.: 7,4 cm. M.: 17,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század első fele.

Adományozás ideje: 1676 előtt.¹

Felirat: Későbbi bekarcolás a láb belső részén: DA / N[y]AN.

A talp alsó részén: DanyAI Ecclesiae / 1646.

A talp hólyagjában: S23.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása felhólyagzott, a felső szárrész megrepedve.

Irodalom: első közlés.

25. ábra

26. ábra

¹ Az 1676-os protocollum már számba vette.

A serleg hatkaréjos talpának pereme csúcsíves kiképzésű, a karéjokat hólyagok díszítik. A csonkakúp alakú lábat öntött lemez választja el a váza alakú alsó szárrésztől. A fordított körte alakú nádusz a felső szárrésszel egybeöntött, a nádusz felületét stilizált levélmotívumok ékesítik. A kettős tagolású kuppa alsó részét, poncolt felületen, három gyümölcsköteges girland ékesíti: az első köteg gránátalmákból és hatszirmú vi-

rágból, a második gránátalmából és szőlőfürtökből, a harmadik gránátalmából és gránátalmavirágból szerkesztett. A kuppa sima hornyolat utáni ötszögű felső része, csúcsíves keretbe foglalt, poncolt háttérből kidomborodó hólyagokkal díszített. A talp hólyagjainak belső részére, a talp alsó és a láb belső részére utólag felirat-töredékeket karcoltak be. A serleg mestere és adományozója ismeretlen.

27. ábra

4.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 2/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ezüst, aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, vésett.

Ornamentika: növényi, puttófejes.

Méretei: Talpátm.: 10 cm. Szájátm.: 9,9 cm. M.: 24,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század második fele.

Adományozó: Bethlen Elek.

Adományozás ideje: 1695.

Felirat: BETHLEN ELEK ATTA AZ
BONYHAI REFORMATUM TEMP-
LOMHOZ ANNO DOM[ini] 1695.

Használat: használatban.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: Péterfy 2000, Péterfy 1993. 259.

28. ábra

A kehely kerek talpának pereme kihajlik, utólag ide vésték be adományozási feliratát. A kétosztatú talp alsó, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima, szintén sima hornyolat után öntött díszítésű tagozat zárja le: három volutás indából kibontakozó puttófej között két gránátalma- és egy

rózsacsokor váltakozik. A gyűrűkkel tagolt hengeres szár gömb alakú, trébelt ékkőszerű motívumokkal díszített nóduszt fog közre. A nagyméretű, sima kuppa alatt, a talp felső tagozatával azonos díszítésű lemez található. A kehely teljes felülete aranyozott.

5.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 23/1981.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Származási hely: Kerelő.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, domborított, vésett, poncolt.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 8,5 cm. Szájátm.: 8,5 cm.

M.: 19,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége.

Adományozás ideje: 1707.

Felirat: AZ KERELŐI REFOR[mata]

ECCLESIAE A[nn]O 1707.

Használat: használatban.

Állapot: a talp megrepedve.

Irodalom: Orbán V/37., Lestyán II/277.

A kehely kerek talpának szegélyhímzéses pereme erőteljesen kihajlik, felülete poncolt. A talp negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima, felső részét domborított, stilizált levélmotívumok ékesítik. A sima, hatszögű láb felső részén öntött, leveles-volutás mo-

29. ábra

30. ábra

tívumokból szerkesztett fríz húzódik. A lábat aranyozott lemez választja el a fordított körte alakú nádusszal egybeöntött szártól. A nádusz sima hornyolattal osztott, növényi háttérből kidomborodó három antik arccal és ékköszzerű motívumokkal díszítették.

A harang alakú kuppát hatszögű tárcsa választja el a nádusszal egybeöntött szártól. A kupa szájpereme enyhén kihajlik, ide vés- ték be adományozási feliratát. A kupa bel- seje és a szájpereme aranyozott, akárcsak a nádusz és a talp díszített felületei.

6.

Tárgynév: Kehely.

31. ábra

Leltári szám: 38/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ezüst, aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött.

Méretei: Talpátm.: 9,5 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 17,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása helyenként lekopott.

Irodalom: első közlés.

A kerek, domború talp pereme erőteljesen kihajlik, felülete sima akárcsak a csonka- kúp alakú láb felülete. A hengeres szár a fordított körte alakú nádusszal egybeön- tött, tagolt gyűrű választja el a kisméretű, sima kuppától. A kehely teljes felülete díszí- tetlen, aranyozása kis felületeken lekopott. Készítője és adományozója ismeretlen.

7.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 11,1 cm. Szájátm.: 9 cm.

M.: 23, 2 cm.

32. ábra

Mesterjegye és mestere: téglalap alakú pajzsban ISZ mesterjegye, Szakáll János.

Mesterjegy helye: a talp peremén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 1790.

Adományozó: Gróf Mikes Anna.

Adományozás ideje: 1790.

Felirat:

A talp peremén: ANNO 1790.

A talp alsó részén: G. MIKES ANNA.

Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom:

Mj²: Kőszeghy 170., Mitran 2003 157.

Első közlés.

A kehely kerek talpának pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima. A csonkakúp alakú láb felső tagozatán egyszerű levélsor húzódik. A hengeres alsó szárrészt többszörösen tagolt gyűrű választja el a lábtól. A felső szárrész szintén hengeres, a nódusz fordított körte alakú. A sima felületű kupa a szájperem felé enyhén szélesedik, a szájperem vonalában és a kupa belseje aranyozott. A kehely talpperemén olvasható a készítési időpon-

33. ábra

tot rögzítő felirat, a talp alsó részére vésett későbbi felirata adományozójának nevét örökítette meg.

8.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 9/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

34. ábra

Származási hely: Bernád.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, dombrított, vésett.

Ornamentika: növényi, heraldikai.

Méretei: Talpátm.: 10,5 cm. Szájátm.: 7,1 cm. M.: 22,3 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben DM mesterjegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a talp peremén.

² Mj= a mesterjegy közlési helyét jelöli.

35. ábra

Készítés helye és ideje: 1816.
Készítettő és adományozó: Kakutsi Sándor és felesége Horváth Anna.
Felirat: A Bernádi Ref[ormata] Ecclesiá Számára tsináltották T[ekinte]tes Kakutsi Sándor és Hites Társa Horváth Anna Anno 1816.

9.
Tárgynév: Kehely.
Leltári szám: 7/1950.
Megye: Maros.
Helység: Csávás.
Anyaga: pakfong.
Készítési technikája: öntött.
Méretei: Talpátm.: 11,2 cm. Szájátm.: 8,6 cm. M.: 17,2 cm.

36. ábra

Adományozás ideje: 1816.
Használat: használaton kívül.
Állapot: aranyozása teljesen lekopott.
Irodalom: Molnár 25–45.

Adományozó feliratát a kehely kerek talpának peremére vésték, a talp negyedkörív keresztmetszetű tagozatát leveles háttérből ki-domborodó hólyagok díszítik. A hengeres szár alsó részén gomb, felső részén három öntött, leveles kacs látható. A harangvirág alakú kupa alsó részét kuppakosárra emlékeztető, növényi háttérből kibontakozó hólyagsor díszíti. A kupa kihajló szájpereme alatti mezőbe a Kakutsi család címérét vésték. A kupa belső része aranyozott, külső aranyozása teljesen lekopott.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.
Készítés helye és ideje: 1846.
Adományozás ideje: 1846.
Adományozó: Gábor Katalin.
Felirat: Gábor Katalin, a Sz[ász]: Csávási Eclésiának 1846.
Használat: használatban.
Állapot: kis felületeken korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A lépcsős kialakítású talp pereme kihajlik, adományozási felirata középső tagozatán olvasható. A hengeres szár a tagolt, lemez alakú nádusszal egybeöntött. A harangvirág alakú kupa alsó részén kuppakosárra emlékeztető, domború bordákkal díszített tagozat látható. A kupa tagolt szájpereme erőteljesen kihajlik. A kelyhet a 35. számú tányérral együtt adományozták. Adományozási körülményeit az 1848-as vizitációs jegyzőkönyvből ismerjük.

37. ábra

IO.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 6/1950.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: részben aranyozott ezüst és aranyozott sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett, szemcsézett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 13,5 cm. Szájátm.: 9 cm.

M.: 29,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1880.

Adományozás ideje: 1880.

Adományozó: Kinizsi Pál, Kinizsi Mihály és Kinizsi István.

Felirat:

Á Sz[ász]: CSÁVÁSI Ev: REF [ormata]:
ECLESIAÉNAK AJÁNDÉKOZTÁK
1880ik EVBEN / KINIZSI PÁL KINI-
ZSI MIHÁLY KINIZSI ISTVÁN.

Használat: használatban.

38. ábra

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kerek, domború talp lépcsős kialakítású, kihajló pereme rovátkolt. A perem feletti tagozat szemcsézett alapon fonatdíszbe foglalt ötszirmú virágokkal ékesített. A talp negyedkörív keresztmetszetű tagozata szalagra helyezett virágcsokrokkal díszített. A rövid láb nyolc mezőre tagolt, virágcsokros és szőlőfürtös mezők ismétlődnek. A lábat virágos fonatdísszel és lándzsalevélsorral ékesített gomb választja el a váza alakú nódusztól. A nódusz alsó részét

girlandok, felső részét virágos fonatdísz és lándzsalevélsor díszíti. A magas kuppát szőlőfürtös frízzel lezárt, virágos girlandokkal és domború bordákkal díszített kuppakosárba helyezték el. A kuppa vésett övekkel tagolt szájpere me aranyozott, akárcsak belső része. A kuppára vésték adományozási feliratát. A kehely mestere ismeretlen. Első említését az 1881-es egyházlátogatási jegyzőkönyvben találjuk.³

39. ábra

II.

Tárgynév: Serleg.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett, préselt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 9,8 cm. Szájátm.: 10,1 cm. M.: 27,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: Marosvásárhely (?), 1905.

Készítető: Biró G. György és neje Szabó Erzsébet.

Adományozó: Biró G. György és neje Szabó Erzsébet.⁴

Adományozás ideje: 1905.

Felirat: Szabó Anna / 1905.

Használat: használaton kívül.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

³ KükEhmLvt prot. II/16. 1879–1881. 58.: *A clenodiumok megvannak. Szaporodtak egy következő felíratú úrasztali aranypohárral: a szász Csávási ev. Ref. Ecclesianak ajándékozták 1880ik évben Kinizsi Pál, Kinizsi Mihály és Kinizsi István urak. Értéke 150 ft.*

⁴ A Balavásári Református Egyházközség levéltára helyben I/1. Aranykönyv (A továbbiakban Balavásár Aranykönyv): *Egy belül aranyozott kinaezüst talpas, borosztó pohár, ezen felíratlalt: Szabó Anna 1905. Ajándékozta 1905. ápr. 21-én Biró G. György és neje Szabó Erzsébet nevelőleányuk Szabó Anna emlékére. A férfiak által használtatik.*

A kerek, lépcsős kialakítású talp negyedkörüv keresztmetszetű tagozata, szemcsés felületen, levelek közé helyezett üres kartusokkal díszített. A talp felső tagozata tojássoros díszítésű. A hengeres alsó és felső szárrész a körte alakú nádusszal egybeöntött. A nádusz levelek közé helyezett üres kartusokkal díszített. A magas kuppa szá-

pereme erőteljesen kihajlik, palástját két öv osztja. A vésett feliratot öntött, neorokokó kartusba helyezték el. A serleget a 37. számú tányérral együtt ajándékozták, amelyet a marosvásárhelyi WIDDER ANTAL és FIA mesterjeggyel láttak el, így feltételezzük, hogy a jegy nélküli serlegünk is az ő munkájuk.

12.

Tárgynév: Fedeles serleg.

Leltári szám: 5/1913.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, szemcsézett, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 9,2 cm. Szájátm.: 9,2 cm. M.: 27,2 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és téglalap alakú pajzsban SK mesterjegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a talp peremén és a fedél szélén.

Készítés helye és ideje: 1907.

Készítettő és adományozó: Sámuel Aladár.

Adományozás ideje: 1907. június 19.⁵

Felirat:

Sámuel Aladárné / Gönczi Kata / emlékére / 1906. jun. 6.

Uram gyógyíts / meg és meggyógyulok.

Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kerek talp pereme tagolt, negyedkörüv keresztmetszetű tagozata cserelevelekkel

díszített. A hengeres szárat egybeöntötték a lemez alakú nádusszal. A serleg magas kuppája öntött övekkel tagolt, felületét, szemcsézett alapon, tulipános indák borítják be. A két feliratot az indadíszek kö-

40. ábra

⁵ Balavásár Aranykönyv. 152.

zött elhelyezett olaszkoszorúba vésték. A domború fedél pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata tojással

díszített. A fedeles serleget Sámuel Aladár lelkész adományozta elhunyt felesége emlékére, a betegúrvacsora kiszolgáltatására.⁶

13.

Tárgynév: Kehely.

41. ábra

Leltári szám: 22/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: alpakka.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: stilizált növényi.

Méretei: Talpátm.: 7,1 cm. Szájátm.: 6,9 cm. M.: 4,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Felirat: 1907 ES(...).

Használat: használatban.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kehely domború talpa lépcsős kialakítású, a hengeres szárat egybeöntötték a lemez alakú nádusszal. A peremes kuppa felületét stilizált növénymotívumokból szerkesztett kartus díszíti. A talp alsó részén utólag bevéselt évszám olvasható. A kehely készítője és adományozója ismeretlen. Az 1982-es leltárkönyv *betegek számára való kehelyként* említi.

14.

Tárgynév: Serleg.

Leltári szám: 4/1970.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, préselt, vésett.

Ornamentika: növényi, gyöngysoros.

⁶ Balavásár Aranykönyv. 1913. 152.: *Egy belül aranyozott ezüst, talpas borosztó pohár, ezen felirattal: Sámuel Aladárné / Gönczi Kata / emlékére / 1906. jun. 6. Uram gyógyíts / meg és meggyógyulok. Adta Sámuel Aladár lelkész elhalt neje emlékezetére 1907. június 19-én a betegeknek leendő használatra.*

Méretei: Talpátm.: 11 cm. Szájátm.: 10,7 cm. M.: 25,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Adományozás ideje: 1908.

Felirat: Ozsváth Pal / emléke/ 1908.

Használat: használatban.

Állapot: ezüstözése lekopott.

Irodalom: első közlés.

A serleg korongos talpának alsó tagozatát domború gyöngysor, felső tagozatát hólyagdíszek ékesítik. Az urna alakú nádusz öntött övvel osztott: felső része levéldíszes, az alsó gyöngysoros díszítésű. A magas kupa alján hólyagsor látható, majd behúzás után oldala rézsutosan ível a kihajló szájperemig. A kuppán, vésett ágak közé elhelyezett kartusban olvasható adományozó felirata. Készítője ismeretlen.

42. ábra

15.

Tárgynév: Fedeles serleg.

Leltári szám: 9/1950.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ezüstözött alpakka.⁷

Készítési technikája: öntött, préselt, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 12,5 cm. Szájátm.: 11,6 cm. M.: 45,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1909.

Adományozás ideje: 1909.

Adományozó: Pál István.

Felirat: Emlékül / Sz[ász] Csávási ref[ormata] egyh[áz] / javára / 1909 / Pál István.

Használat: használatban.

43. ábra

⁷ A leltárakban kínai ezüstként említik.

Állapot: kisebb felületeken oxidálódott.
Irodalom: első közlés.

A kerek talp tagolt, az alsó negyedkörív keresztmetszetű tagozatát levélsor, a felsőt palmettasor díszíti. A fordított körte alakú nódusz vésett növénydíszes. A kupa alsó részén, kuppakosárra emlékeztető, domborított szíromdíszes tagozat látható. A fordí-

tott körte alakú kupa oldalára, növényi kartusba vésték be feliratát. A domború, lépcsős kialakítású fedél pereme kihajlik, tagozatait palmettafríz és levélsor ékesíti. Az öntött fedélgomb szintén növényi díszítést kapott. A fedeles serleg első említését az 1903-as jegyzőkönyv későbbi bejegyzésében olvashatjuk: *Egy drb. talpas kina ezüst pohár Pál István ajándéka.*⁸

16.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 4/1913.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

44. ábra

Készítési technikája: öntött, szemcsézett, vésett.

Ornamentika: növényi, stilizált növényi.

Méretei: Talpátm.: 15,5 cm. Szájátm.: 10,2 cm. M.: 24 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és elmosódott jegy.

Mesterjegy helye: a talpon és a szájperem alatt.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Készítettő: Csíkmadéfalvi Zöld Gáborné.

Adományozó: Csíkmadéfalvi Zöld Gáborné.

Adományozás ideje: 1909. december 24.⁹

Felirat: Csíkmadéfalvi Zöld Gáborné: / született: Nagy Erzsébet ajándéka / 1909 október 19 emlékére.

Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A tagolt, hatkaréjos talp liliomos díszítésű, a csonkakúp alakú lábat domború szárgyűrű választja el a hengeres szártól. Az alsó és felső szárrész háromkaréjos, gótizáló ablakmotívumokkal díszített. A lapított

⁸ A Csásási Református Egyházközség levéltára heyben. Jegyzőkönyv. 1903.

⁹ Balavásár Aranykönyv. 152.

gömb alakú náduszt domború öv osztja, szemcsézett felületén csúcsíves keretbe foglalt virágornamentika látható. A sima kuppát öntött, stilizált növényi ornamentikával ellátott kuppakosárba helyezték el. A kuppán olvasható az adományozási fel-

irat, a szájperem alá ütötték be mesterjegyet. A Dianafejes jegy a talpon is megismétlődik. A kupa belső része aranyozott. Az Aranykönyv 1913-as bejegyzése szerint a nők számára adományozták.¹⁰

17.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 18/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: sárgaréz, részben ezüstözve és aranyozva.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 12,2 cm. Szájátm.: 9,8 cm. M.: 24,6 cm.

Mesterjegye és mestere: ARGENTOR jelzés és ZG készítő jegy.

Mesterjegy helye: a talp peremén.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Használat: használatban.

Állapot: a kupa belső aranyozása és külső ezüstözése nagy felületen lekopott, a kupa belső részén későbbi javítás nyomai.

Irodalom: első közlés.

A kehely peremes talpa lépcsős kialakítású, a hengeres szár alsó részén domború gyűrű látható. A lapított korong alakú náduszt a szárral egybeöntötték. A tulipánkehely alakú kupa kívül ezüstözött, belső része aranyozott. A kehely talpának alsó részén látható az ARGENTOR jelzés és a ZG mesterjegy. Felirat hiányában a kehely adományozója és az adományozás ideje

45. ábra

46. ábra

ismeretlen. Az 1982-es leltárkönyvben a nők poharaként jegyezték be.

¹⁰ Balavásár Aranykönyv. 1913. 151–152.: Egy belül aranyozott ezüst borosztó pohár, ezen felirattal: Csikmadéfalvi Zöld Gáborné: / született: Nagy Erzsébet ajándéka / 1909 október 19 emlékére. Adta 1909. dec. 24-én a nőknek leendő használatra.

18.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentikája: növényi.

Méretei: Talpátm.: 7,2 cm. Szájátm.: 7,4 cm. M.: 15,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1929.

Készítető és adományozó: Orendi István és neje Nagy Róza.

Adományozás ideje: 1929.

Felirat:

A kupa szájszereme alatt: A boldogfalvi ref. egyháznak.

A kupán: Dicsőség / az / Atya, Fius / Szentlélek / Istennek.

A talp alsó részén: Ajándékozta Orendi István és neje Nagy Róza / 1929.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a láb és szár illesztésénél későbbi javítás nyomai.

Irodalom: első közlés.

A domború talp negyedkörív keresztmetszetű tagozata mélyített sávokkal tagolt, csonkakúp alakú lábát öntött öv választja el a szintén csonkakúp alakú szártól. A kupát öntött rózsafüzű osztja, amely a szájszerem alatt húzódik. A kupa központi részén vésett babérkoszorúba foglalt felirat látható.

47. ábra

19.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 47/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: alpakka.

Készítési technikája: öntött, préselt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 10,4 cm. M.: 21,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1933.

Készítető és adományozó: a bethlenszentmiklósi nőszövetség.

Adományozás ideje: 1933.

Használat: használatban.

Állapot: a szár és kupa között javítás nyomai.

Irodalom: első közlés.

A kehely kerek talpa lépcsős kialakítású, a csonkakúp alakú lábat a hengeres szárral és a lemez alakú nádusszal egybeöntötték. A nagyméretű kuppán, a szájerem alatt ró-

zsaágas fríz húzódik. Adományozó felíratát szintén a kupa felületére vésték. A kupa és a szár között későbbi cinezés nyomai láthatók. A kehely mestere ismeretlen.

20.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: alpakka.

Készítési technikája: öntött, préselt, vésett.

Ornamentika: stilizált növényi.

Méretei: Talpátm.: 5,5 cm. Szájátm.: 6,6 cm. M.: 13 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Felirat: 937. VII. 4. II. b. díj.

Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kehely kerek talpa lépcsős kialakítású, a csonkakúp alakú lábat a hengeres szárral és a lemez alakú nádusszal egybeöntötték. A sima kuppán, a szájerem alatt, öntött, stilizált növényi motívumokból szerkesztett fríz húzódik. Szintén a kupa felületére vésték a felíratot is.

48. ábra

21.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: alpakka.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 6,5 cm. Szájátm.: 7,5 cm. M.: 15,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Felirat: 938. VII. 1-3 íg. II. a díj.

Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kehely kerek talpa lépcsős kialakítású, a csonkakúp alakú lábat a hengeres szár-

ral és a lemez alakú kuppával egybeöntötték. A sima kupa szájpereme tagolt, a pe-

rem alatt olvasható vésett felirata. Felülete díszítetlen.

49. ábra

50. ábra

22.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: tojássor, növényi.

Méretei: Talpátm.: 8,2 cm. Szájátm.: 6,6 cm. M.: 19 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1965.

Adományozó: a bonyhai konfirmandusok.¹¹

Adományozás ideje: 1965.

Használat: használatban.

Állapot: ezüstözése kis felületen lekopott.

Bibliográfia: Péterfy 1993. 260.

A kerek talp negyedkörív keresztmetszetű tagozata tojássorral díszített. A váza alakú szár és lapított gömb alakú nódusz egybeöntött, a szár akantuszleveles, a nóduszon ötszirmú virágok és üres kartusok váltakoznak. A kuppát nádszálak közé helyezett üres kartus díszíti.

¹¹ Péterfy 1993. 260.

Poharak

23.

Tárgynév: Tölcséres pohár.

Leltári szám: 8/1950.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett, öntött.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 5,4 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 10 cm.

Mesterjegye és mestere: háromleveles lezárású pajzsba foglalt, összekapcsolt HB monogram. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a pohár fenekén.

Készítés helye és ideje: Segesvár (?), 16. század vége.

Adományozó: Bethlen Ádámné Gróf Gyulai Kata.

Adományozás ideje: 1819.

Felirat: talpán későbbi bekarcolás:

Thomas / Gestrudis.

Dali.

TGL / T.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása helyenként lekopott, felületén karcolások, belső része korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A pohár teste hengeres, majd a derekától kihajló oldalú. Talpszegélyén és derekán öntött, áttört liliomos pártával szegélyez-

51. ábra

zett sodrony fut körbe. A szájperem alatt vésett reneszánsz mustra látható: stilizált hármassokkal tagolt tulipános, leveles inda. A pohár fenekére utólag feliratokat karcoltak be, amelyek értelme részben feloldatlan. A Dali felirat a 19–20. század folyamán itt szolgáló valamelyik, a Dali családból származó lelkészre (id. Dali István 1836–1870, ifj. Dali István 1870–1903, Dali Gyula 1936–1960) utal. Szintén feloldatlan a fenekére beütött mesterjegye. A pohár díszítményeit aranyozták.

52. ábra

53. ábra

24.

Tárgynév: Talpas pohár.

Leltári szám: 19/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, öntött, vésett, trébelt, poncolt.

Ornamentikája: növényi, maszkos, heraldikai.

54. ábra

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 8,6 cm.

M.: 17,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége.

Készíttető: Köpeczi Mihály.

Adományozó: Köpeczi Mihályné Török Krisztina.

Adományozás ideje: 1705.

Felirat: DONO DABAT CRISTINA TÖRÖK ECCLE[siae] REF[ormatae] IN ADAMOS / 1705.

Használat: használatban.

Állapot: a talp pereme kis felületen elvált a pohár talpától.

Irodalom: első közlés.

A hengeres talp pereme kihajlik, hullámvonalas osztógyűrű választja el a hengeres, a szájperem felé enyhén szélesedő pohártesttől. A talp alsó részén leveles-liliomos fríz húzódik. A pohár palástját, az osztógyűrű felett, poncolt alapon liliomok és levélmotívumok díszítik. Az aranyozott szájperem alatt 3 nagyobb, maszkos és 3 kisebb, liliomos lambrekin domborodik. A pohár testén, többszörösen íves pajzsban, Köpeczi Mihály vésett címere látható: levelek által szegélyezett liliomon álló, szájában búzalkászt tartó madár felett K M monogram. A címer alatti mezőben olvasható az adományozási felirat.

55. ábra

56. ábra

25.

Tárgynév: Pohár.

Leltári szám: 13/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Származási hely: Bernád.

Anyaga: fém.

Készítési technikája: öntött, gravírozott.

Ornamentika: stilizált növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 5,1 cm. Szájátm.: 7,6 cm. M.: 13,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A pohár testét stilizált növényi díszítés és a négy evangélista medaillonba foglalt alakja borítja.

26.

Tárgynév: Talpas pohár.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ezüstözött réz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 8,1 cm. Szájátm.: 9,9 cm. M.: 17,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1943.

Készítettő: Gecse János.

Adományozó: Gecse János.

Adományozás ideje: 1943.

Felirat: Gecse János lelkész ajándéka / 1943.

Használat: használaton kívül.

Állapot: ezüstözése lekopott.

Irodalom: első közlés.

A pohár talpa kerek, kuppája kettős tagolású, szájpereme kihajlik. A kuppán olvasható adományozó felirata. Ezüstözése teljesen lekopott a szárról és a kupa alsó részéről. Mestere ismeretlen.

57. ábra

Kenyérosztó tányérok és tálak

27.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 100/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ezüst, aranyozott.

Készítési technikája: vert, véssett.

Méretei: Átm.: 11,7 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban DBG monogram. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tányér peremének felső részén és fenekén.

58. ábra

Készítés helye és ideje: 1641.

Adományozás ideje: 1641.

Felirat: 1641.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása helyenként felhólyagzott, a mesterjegy bal alsó sarka elmosódott, peremének széle több helyen megrepedve.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér öble lapos, ívesen hajlik a peremrészhez. A tányér peremére ütötték be mesterjegyét, szintén ott látható az évszámot tartalmazó felirat. A mesterjegyet a tányér fenekén is megismélték. A tányér teljes felülete aranyozott, aranyozása helyenként felhólyagzott.

59. ábra

28.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

60. ábra

Leltári szám: 12/1950.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, véssett, dombo-
rított.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 13,9 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban HGV monogram, kétszer be-
ürve. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tányér öblének közepén.

Készítés helye és ideje: 1642.

Adományozás ideje: 1642.

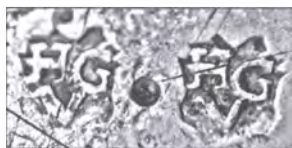
Felirat: 1642.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása helyenként lekopott, felületén karcok.

Irodalom: első közlés.

A tányér keskeny peremén, nyolc aranyozott medaillonba foglalva, két vésett vi-

61. ábra

62. ábra

29.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 1/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ezüst, aranyozott.

Készítési technikája: vert, vésett.

Méretei: Átm.: 18,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század közepe.

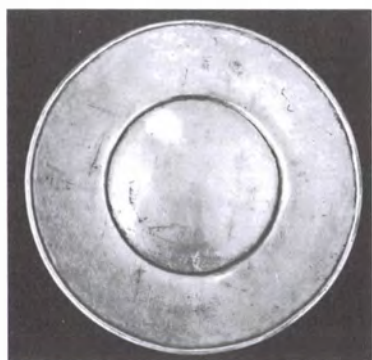
Adományozás ideje: 17. század második fele.¹²

Felirat: BONYHAI REFORMATA ECCLESIA TANGYERA BETHLEN ELEK ARANYAZTATTA A[nno] 1695.

Használat: használatban

Állapot: aranyozása helyenként lekopott.

Irodalom: Péterfy 1993. 259.

63. ábra

64. ábra

¹² Az 1676-os protocollumban már szerepel.

A tányér lapos öble ívesen hajlik a széles peremréshöz. A perem alsó részére vésték utólag antikvás feliratát, amely a későbbi

aranyozás időpontját örökítette meg. A tányér aranyozása helyenként lekopott. Mesterjegy hiányában készítője ismeretlen.

30.

Tárgynév: Dísztál.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: sárgaréz.

Készítési technikája: vert, trébelt, gravírozott.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 19 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége – 18. század eleje.

Adományozás: 1749 előtt.¹³

Használat: használaton kívül.

Állapot: kis felületen korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

65. ábra

Az ellipszis alakú tál pereme szegélyhímzéses, teljes felületét domborított növényi ornamentika borítja. A leveles indadíszsel övezett, alig mélyülő öblében bazsarózsát helyeztek el, amelyet különböző virágtövek szegélyeznek (kinyílt formában ábrázolt nárcisz, búzavirág és csukott kelyhű tulipánok). A tál pereméhez simuló virágszálak vésett levelei barokkosan ívelnek. A sárgarézből készült dísztál a 17. század végi ezüstdíszekkel mutat közeli rokonságot.

66. ábra

31.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 24/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádamos.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

Ornamentikája: biblikus – Isten báránya.

Méretei: Átm.: 14,3 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

¹³ Az 1749-es conscriptioban már szerepel.

Készítés helye és ideje: 1706.

Készíttető és adományozó: Tövissi Dániel.

Adományozás ideje: 1706.

Felirat: ECCLE[si]A REF[ormata] ADA-
MOS / DAN[iel] TÖVISSI / 1706.

Használat: használatban.

Állapot: a tányér a fenékén megrongálódott.

Irodalom: első közlés.

A tányér mély öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelyen levelek közé helyezett vésett medaillonban Isten báránya látható, mellső jobb lábával zászlót tartva. A bárány alakja alatt olvasható az adományozásra utaló évszám, jobbra tőle a bibliai szö-

67. ábra

vegrészre utaló Joh: 1: 29. Az ábrázolást vésett adományozási körirat szegélyezi. Mestere ismeretlen.

32.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 101/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: aranyozott vörösréz.

Készítési technikája: vert.

Méretei: Átm.: 15,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század eleje.

Adományozás ideje: 1714 előtt.¹⁴

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása nagy felületeken lekopott, eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

Az aranyozott vörösréz tányér keskeny pereme ívesen hajlik a mély, lapos öblő rész-

68. ábra

hez. A tányér aranyozása nagy felületeken lekopott. Felirat és mesterjegy hiányában adományozója és mestere ismeretlen.

¹⁴ Az 1714-es Conscriptionban már szerepel.

33.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 39/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ezüst, részben aranyozott.

Készítési technikája: vert, vésett.

Méretei: Átm.: 16,2 cm.

Mesterjegye és mestere: íves pajzsban GV monogram és 13-as hitelesítő jegy. I. Johannes Georgius Weinhold (1734–1771).

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

69. ábra

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 1745.

Készítettő és adományozó: Bethlen Ferenc.

Adományozás ideje: 1745.

Felirat: Gróff Bethlen Ferentz ajándékozta a Bethlen Szent Miklósi Reformáta Ecclesiának An[n]o 1745 Pünkösdi Innepre. Használat: használatban.

Állapot: aranyozása helyenként lekopott.

Irodalom: Mj.: Kőszeghy 261., Klusch 75., Mitran 2003. 148.

első közlés.

A széles peremű tányér öble lapos. A tányér felső részét újraaranyozták, mivel aranyozása alól a perem szélén helyenként hármás vésett öv tűnik elő. A perem alsó részére vésték rá adományozó feliratát.

70. ábra

34.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

71. ábra

Leltári szám: 10/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Származási hely: Bernád.

Anyaga: ezüst, aranyozott.

Készítési technikája: vert, vésett.

Ornamentika: növényi, heraldikai.

72. ábra

Méretei: Átm.: 15,2 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben IS mesterjegy, kétszer beütve és szintén ovális keretben 13-as hitelesítő jegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a perem alsó részén.

Készítés helye és ideje: 1819.

Készítettő: Kakutsi Sándor és felesége Horváth Anna.

Adományozó: Kakutsi Sándor és felesége Horváth Anna.

Adományozás ideje: 1819.

Felirat: A Bernádi Reform[ata] Eccl[esi]a Számára Tsináltatták T[ekintetes] Kapolnai Kákutsi Sándor és Hites Társa Horváth Anna Déva 1819.

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása kis felületeken lekopott, karcolások.

Irodalom: Molnár 25–45.

73. ábra

A tányér lapos öble ívesen hajlik széles pereméhez. A tányér fenekén vésett babérkoszorúba helyezték el a Kakutsi család címert: háromágú koronán könyöklő, tatárfejes kardot tartó, behajlított kar. A perem alsó részére vésték adományozó feliratát, szintén itt látható a kétszer beütött mesterjegy. A tányér aranyozása helyenként lekopott.

35.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 13/1950.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: részben aranyozott pakfong.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 11,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1846.

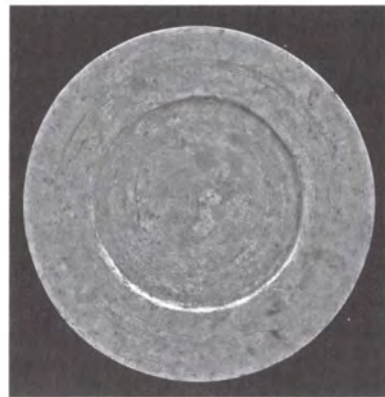
Adományozás ideje: 1846.¹⁵

Adományozó: Gábor Katalin.

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása lekopott, kis felületeken korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

74. ábra

¹⁵ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 426.

rülményeire az 1848-as vizitációs jegyzőkönyv világít rá. Ennek értelmében Gábor

Katalin ajándékozta a katalógus 9-es számú kelyhével együtt.

36.

Tárgynév: Kenyérosztó tál.

Leltári szám: 24/1981.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

75. ábra

Méretei: Átm.: 18,2 cm.

Mesterjegye és mestere: elmosódott Diana-fejes jegy.

Mesterjegy helye: a perem szélén.

Készítés helye és ideje: 1890.

Adományozás ideje: 1890.

Adományozó: B.L.-né MK.

Felirat: Özv[egy]. B. L. né / M. k. / 1890.

Használat: használatban.

Állapot: kis felületeken korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A talpas tál széles peremének tagolt széle kihajlik, öble lapos. A perem vésett növényi ornamentikával díszített: üres kartusból kiinduló virágos ágak borítják. A két virágos ág vésett pillangót fog közre. A tál öblébe vésték adományozó feliratát, amelynek monogramjai feloldatlanok.

37.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

76. ábra

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 26,4 cm.

Mesterjegye és mestere: WIDDER ANTAL és FIA / MAROS-VÁSÁRHELY.

Mesterjegy helye: a tányér öblének szélén.

Készítés helye és ideje: Marosvásárhely, 1905.

Készítettő: Bíró G. György és neje Szabó Erzsébet.

Adományozó: Bíró G. György és neje Szabó Erzsébet.

Adományozás ideje: 1905.

Felirat: Szabó Anna / 1905.

Használat: használaton kívül.

Állapot: ezüstözése lekopott.

Irodalom: első közlés.

A kerek tál keskeny peremének széle tagolt, lapos öble vésett hullámvonalakkal díszített. Öblének közepén, növényi kartusba foglalt felirat olvasható. A tányér készítője a marosvásárhelyi Widder Antal, Bíró György és neje Szabó Erzsébet 1905-ben adományozták a balavásári egyháznak nevelt lányuk, Szabó Anna emlékére.¹⁶

38.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: nem szerepel az 1970-es leltárkönyvben.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: aranyozott sárgaréz.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 14,6 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása kis felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

77. ábra

A keskeny peremű, lapos öblű tányér felülete díszítetlen, felirat és mesterjegye hi-

ányában adományozója és készítője ismeretlen. Az 1970-es leltárkönyvben nem szerepel, így származási helye ismeretlen.

39.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ezüstözött fém.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 23,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1943.

Készítettő: Gecse János.

Adományozó: Gecse János.

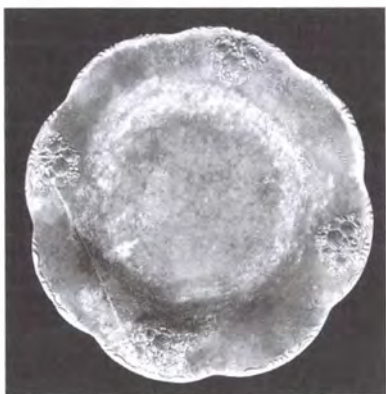
Adományozás ideje: 1943.

Felirat: Gecse János lelkész / ajándéka / 1943.

Használat: használaton kívül.

Állapot: ezüstözése lekopott.

¹⁶ Balavásár Aranykönyv 1913. 153.: *Egy kinaezüst kenyérosztó tányér, ezen felirattal: Szabó Anna 1905. Adta Bíró G. György és neje Szabó Erzsébet 1905 április 21-én nevelt lányuk, Szabó Anna emlékére.*

78. ábra

Irodalom: első közlés.

A nyolckaréjos szélű tányér keskeny pereme ívesen hajlik a mélyülő öbölrészhöz. A perem minden második karéjában egy-egy gyümölcsköteg látható, szintén peremére vésték adományozó feliratát.

Keresztelő készletek

40.

Tárgynév: Keresztelő kancsó.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbényc.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: réz.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 8,4 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 23,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 19. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

79. ábra

A körte alakú kancsó kiöntő nélküli, sima testét öntött öv tagolja. Lemez alakú bil-

lentője az íves fülre támaszkodik, domború fedele fedélgomb nélküli.

41.

Tárgynév: Keresztelő pohár.

Leltári szám: 32/1981.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 9,1 cm.

M.: 12,9 cm.

Mesterjegye és mestere: Pest városjegye 1843-as évszámmal, szalagkeretben PESTH és ovális keretben LK mesterjegye. Laky Károly (1821–1865).

Mesterjegy helye: a szájperem alatt.

Készítés helye és ideje: Budapest, 1843.

81. ábra

80. ábra

Adományozás ideje: 20. század.

Felirat: K. K.

Használat: használatban.

Állapot: a talp megrepedve.

Irodalom: Mj.: Brestyánszky: próba 151.,
helybélyegző 218., mesterjegye 266.
első közlés.

A keresztelő pohár kerek talpa tagolt, rövid szára hengeres. A harangvirág alakú test alsó része kiöblösödik, itt látható a vésett KK tulajdonjelzés, amely eddig felol-
datlan. A pohár felülete díszítetlen.

42.

Tárgynév: Keresztelő kancsó.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: sárgaréz.

82. ábra

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 7,1 cm. Szájátm.: 6,2
cm. M.: 14,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1878.

Adományozó: Pataki József.¹⁷

Adományozás ideje: 1878.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedélgombja és füle hiányzik, a
test kis felületeken korrodálódott.

Bibliográfia: Péterfy 1993. 259.

A sárgarézből készült, körte alakú kancsót a test vonalát követő kiöntőcsőrel látták el. A kancsó szájpereme tagolt, domború fedele a szájra illeszkedik. A fedélgomb, akárcsak a kancsó füle hiányzik. Adományozását az 1878-as egyházlátogatási jegyzőkönyvben jegyezték fel.¹⁸

43.

Tárgynév: Keresztelő kancsó.

Leltári szám: 20/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 5 cm. Szájátm.: 5,4 cm.
M.: 10 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1913.

¹⁷ Péterfy 1993. 259.

¹⁸ KükEhmLvt pror. II/15. 1877–1879. 60.: *A clenodiumok megvannak. Szaporodtak egy 1 ft. 50 dr. értékű keresztelő kannával.*

Készítető: Szántó Márton.

Adományozás ideje: 1913.

Adományozó: Szántó Márton és neje,

Használat: használatban.

Állapot: a kanna teste helyenként eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A korongos talpú, öblös, a váll vonalában behúzott testű kancsót enyhén felívelő kiöntőcsőrel látták el. A kancsó hengeres nyakrészét öntött öv tagolja, füle íves. A kancsó felülete díszítetlen. A 44-es tállal együtt adományozták.

83. ábra

44.

Tárgynév: Keresztelő tál.

Leltári szám: 21/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádamos.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 15x10,2 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és ovális keretbe foglalt AB mesterjegye.

Mesterjegye helye: a tál fenekén.

Készítés helye és ideje: 1913.

Készítető: Szántó Márton.

Adományozás ideje: 1913.

Adományozó: Szántó Márton és neje.

Felirat: Az ádamosi ref. egyháznak / aján-
dékotta / 1913 / Szántó Márton és neje.

Használat: használatban.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A keresztelő tál keskeny pereme ívesen hajlik a mély öblőrésszhez. A tál egyetlen díszét öblébe vésett adományozási felirata alkotja. A tál és a kancsó adományozója Szántó Márton, aki 1913-ban az ádamosi gyülekezet kurátora volt.¹⁹ A tál, a katalógus 43. számú kancsójához tartozik.

84. ábra

¹⁹ Adatunkar az ádamosi templom falán elhelyezett emléktábla felirata igazolja.

45.

Tárgynév: Keresztelő pohár.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüst, öntvény.

Készítési technikája: öntött, vésett, áttört.

Méretei: Talpátm.: 6 cm. Szájátm.: 8,9 cm.

M.: 11 cm.

85. ábra

46.

Tárgynév: Keresztelő tál.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 15 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és ovális keretbe foglalt SH mesterjegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tál peremének szélén.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Ornamentika: növényi.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és ovális keretbe foglalt SH mesterjegy.

Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a talp szélén.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A pohár talpa korongos, rövid szára öntött övvel tagolt. Az urna alakú test öntött övvel tagolt, a szájperem alatt áttört fríz húzódik. A pohár palástját két gyümölcskézzel és egy üres kartussal díszített mező borítja. A pohár tört vonalú füle öntvényből készült, felső részén öntött virágmotívum látható. A katalógus 46. számú keresztelő táljával együtt adományozták.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

A kis méretű tál peremének széle kihajló, lapos öble ívesen hajlik a peremhez. Peremét vésett növényi ornamentika díszíti, lambrekinek által négy mezőre tagolt: három mezőben leveles girland, a negyedikben üres kartus látható. A tál peremén Dianafejes jegy és SH mesterjegy olvasható. A keresztelő tál adományozója felirat hiányában ismeretlen. A katalógus 45. számú poharához tartozik.

47.

Tárgynév: Keresztelő tál.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 22,6 x 17,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Használat: használatban.

Állapot: ezüstözése nagy felületen lekopott.

Irodalom: első közlés.

Az elipszis alakú tál keskeny peremének széle tagolt, mély öble ívesen hajlik pereméhez. A tál adományozója és készítője ismeretlen.

86. ábra

48.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 98/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: nikkelezett fém.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 7,5 cm. Szájátm.: 5,5 cm.

M.: 15 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: nikkelezése kis felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

A kanna talpa vésett övvel válik el a felfelé szűkülő kannatesttől. A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja toboz alakú. A sima kiöntőcsőr felfelé, a kanna füle tört vonalú. Felirat és mesterjegy hiányában adományozója és mestere ismeretlen.

87. ábra

Boros kannák

49.

Tárgynév: Boros kancsó.

Leltári szám: 102/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött.

88. ábra

Méretei: Talpátm.: 10 cm. Szájátm.: 9,4 cm. M.: 30,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Adományozás ideje: 1904.

Felirat: 1904 Sz. Dányáni / ev. ref. templom szentelése / emlékéül.

Használat: használatban.

Állapot: kis felületeken korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A kancsó kerek talpa domború, rövid, hengeres szára tagolt. A körte alakú test sima, egyetlen díszét oldalára vésett felirata alkotja. A kiöntőcsőr felső része palmettás díszítésű, alsó része bojtban végződő kannelúrás. Az íves fül sima, felső részén ráillesztett levéldísz látható. A domború fedél közére támaszkodik a ballusztteres fedélgomb. A kancsó adományozója és mestere ismeretlen.

Ónedények

Kannák

50.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: az 1950-es leltárkönyvből hiányzik.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 13,7 cm. Szájátm.: 8,3 cm. M.: 29,5 cm.

Mesterjegye és mestere: két nagyon elmosódott jegy, Segesvár (?) városjegye és (?) K mesterjegye.

Mesterjegy helye: fül vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár (?), 16. század vége – 17. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: rongált állapotban, billentője a fedéltől elvált, fedele nagy felületen meglyukadt, szakszerűtlen javítások nyomai látszanak, mesterjegye elmosódott, a kannatest több helyen eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A magas, karcsú, csonkakúp alakú kanna lefelé erőteljesen kihajlik, felülete sima. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperemre, fedélgomb nélküli. Billentője öntött, gyöngysorban végződik. Az íves fül

sima, vállára beütött jegyei kivehetetlenek. A kanna fenekén gyöngysoros keretbe foglalt, egyszerű fenékrózsát helyeztek el, reneszánsz vázából kihajló tulipánból és négyszirmú virágból alkotott csokrot indadísz szegélyezi. A kanna fedelén szakszerűtlen javítás nyoma észlelhető, jelenleg rossz állapotban van. Adományozója ismeretlen, mestere az elmosódott mesterjegy miatt azonosíthatatlan.

89. ábra

51.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 11,9 cm. Szájátm.: 7,6 cm. M.: 24 cm.

Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye és többszörösen íves pajzsban elmo-

90. ábra

sódott mesterjegy, összekapcsolt HK mesterjegy.

Mesterjegy helye: fül vállán.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század közepe.

Felirat: CZAVASI ECLESAE / 1666.

Használat: használatban.

52.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, poncolt.

Ornamentika: növényi, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 13,8 cm. Szájátm.: 8,6 cm. M.: 31,2 cm.

Mesterjegy és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban összekapcsolt HB mesterjegy.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Állapot: a fenekét megerősítették, a mesterjegy jobb alsó sarka elmosódott.

Irodalom: Mj.: Hintze VII/2614. sz., Huber 36., Weiner 57.

Nagy 1993. 88.

A csonkakúp alakú test lefelé erőteljesen kihajlik, derekán öntött bordagyűrűvel. A szájperem alatt, a bordagyűrű két oldalán és a talpon egy-egy flechelt díszítésű öv húzódik. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperemre, fedélgombja korongos. Billentőjét két összekapcsolt golyóból alakították ki. A sima, íves fül vállára ütötték be a mesterjegyet és városjegyet. A kanna fenekébe rozettás fenékrózsát helyeztek el. A kanna palástja díszítetlen. A fedelében bekarcolt felirat olvasható. A kanna fenekét megerősítették.

91. ábra

Készítés helye és ideje: Segesvár, 1676.

Adományozó: Lázár János.

Adományozás ideje: 1676.

Felirat:

kanna testén: LAZAR IANOS AIAN-DEKA / 1676.

92. ábra

kanna fenekén: M[aros]vásárhelyi Som-
bori László Ref[ormátus] Pap 1808.

kanna fenekén: D. P. Eg / F. Gy. 1880.

Használat: használaton kívül.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: Mj.: Hintze VII/2672. sz.,

Huber 37., Mitran 2002 223., Weiner 82.
első közlés.

Az enyhén domború talp pereme erőtelje-
sen kihajlik, palmettasorral díszített. Pal-
mettasor díszíti az enyhén csonkakúp ala-
kú test szájperem alatti részét, valamint a
fedél szélét is. A szájperemre ráilleszkedő
fedél középső része kidomborodik, fedél-
gombját egymásra helyezett korongokból
alakították ki. Ujjtámasza gyöngysorban
végződő, stilizált hármasként, öntött
maszk díszíti. A kigyóvonalas fül dombor-
műves, növényi díszítése gyöngysoros ke-
retbe foglalt: búzavirág alatt angyalmaszk,
vázába helyezett búzavirág alatt újabb vá-
zába helyezett virágcsokor látható. A kan-
na belsejébe öntött fenékrózsát helyeztek

93. ábra

el, amely kisméretű vázából kihajló, szőlő-
leveles indákból szerkesztett. A kannatest
sima. Fenekére utólag két feliratot karcol-
tak be.

53.

Tárgynév: Csörös kanna.

Leltári szám: 06/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi, maszkos, állatala-
kos.

94. ábra

Méretei: Talpátm.: 13,5 cm. Szájátm.: 10,5
cm. M.: 34,1 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városje-
gye és lekerekített pajzsban összekap-
csolt HB monogram.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század
második fele.

Adományozó: Bethlen Elek.

Adományozás ideje: 1695.

Felirat: Az BONYHAI REFORMATA
ECCLESIAKNAK / ATTA / 16 BET[h]
LEN ELEK 95.

Használat: használaton kívül.

95. ábra

Állapot: a fedélben elhelyezett érem jobb alsó sarka letört, a fül díszítése elmosódott.

Irodalom: Mj.: Hintze VII/2672. sz., Huber 37., Weiner 82., Mitran 2002 223.

Péterfy 2000. 84–85., 88., 92.

Péterfy 1993. 259.

A nagyméretű kanna három saskaromban végződő, volutás, maszkos lábon áll. Keskeny talpa sűrűn tagolt, az enyhén szűkülő kannatestet öntött bordagyűrűk négy mezőre osztják. A bordagyűrűket vésett övek szegélyezik. A lapos fedél enyhén kidomborodó középső részén helyezkedik el a delfin alakú fedélgomb. Ujjtámasza gyöngysorban végződő, stilizált hármasként. A szájperem alatt helyezkedik el a fedett kiöntőcsőr, amelynek felső részét vésett hullámvonalak, alsó részét öntött, ékes fejdísszel ábrázolt puttófé díszíti. Az íves fül gyöngysoros keretbe foglalt domborműves díszítésű, felfelé ívelő leveles inda két oldalán virágok helyezkednek el: tulipán, búzavirág, négyszirmú virág, ötszirmú virág és búzavirág. Fedelében körgyűrűkkel szegélyezett, ágaskodó griffet ábrázoló érem található. A kanna fenekén körgyűrűvel szegélyezett, olaszorsóból kihajló, bonyolult rajzú leveles indadíszekből szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. Az adományozó feliratot a kannatest második mezejébe vésték. A kanna fülének díszítése helyenként elmosódott, így a fül vállán beütött városjegy felső része is kopott.

96. ábra

97. ábra

98. ábra

54.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 03/1902.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, pontolt.

Ornamentika: növényi, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 12,2 cm. Szájátm.: 8,8 cm. M.: 29,3 cm.

Mesterjegye és mestere: kétszer beütött Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban BB mesterjegye.

Mesterjegy helye: a kanna fülének vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Használat: használaton kívüli.

Állapot: cinezés nyomai a fül alsó illesztésénél és a zsanér illesztésénél.

Irodalom:

Mj.: Weiner 81.

Péterfy 2001. 44., Kovács 1942. 643.

A talp tagolt, enyhén kihajló peremén stilizált formából szerkesztett fríz húzódik, amely megismétlődik a fedél peremén is.

99. ábra

A hengeres test lefelé enyhén szélesedik, két vésett, szemcsézett öv által tagolt. A lapos fedél középső része kidomborodik, gomb nélküli. A hajlított lemez alakú bilentő gyöngysorban végződő, maszkos díszítésű. Az íves fül vállára ütötték be a városjegyet és a mesterjegyet. A kanna palástja díszítetlen. A kanna belsejébe tagolt keretbe foglalt, olaszorsóból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett, szimmetrikus fenékrózsát helyeztek el. A fület utólag az alsó és felső illeszkedésénél megerősítették.

100. ábra

55.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 11 cm. Szájátm.: 9 cm.

M.: 17 cm.

101. ábra

Mesterjegye és mestere: felül íves pajzsban

Medgyes városjegye.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Medgyes, 17. század második fele.

Adományozó: Csapai István.²⁰

Adományozás ideje: 1680-es évek.

Felirat: Janko Sándor Gonnok 1927.

Használat: használaton kívül.

Állapot: feneke meglyukadt, fedele cinezve, testén horpadások.

Irodalom:

Mj.: Hintze VII/2630. sz., Weiner 60.

Nagy 1993. 88.

Az enyhén domború talp pereme kihajlik, a hengeres kannatest négy rovátkolt felületű övvel tagolt. A lapos fedél középső része kidomborodik, fedélgomb nélküli. A zsanérra támaszkodó ujjtámasz két összekapcsolt golyóból szerkesztett. Az íves fül vállára került a városjegy. A kanna belsejébe gyöngyosoros keretbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amelyet reneszánsz vázából kihajló, két indadísz és négyszirmú virágok által szegélyezett tulipán alkot. A kanna fenekén olvasható az utólag bekarcolt felirat. Mestere ismeretlen.

102. ábra

56.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 42/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, poncolt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 13 cm. Szájátm.: 8,6 cm. M.: 28 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban Kolozsvár városjegye és azonos pajzsban összekapcsolt MRK mesterjegy.

103. ábra

²⁰ KükEhMLvt prot. I/2. 45. *Cantharus stanneus pro baptizazione a Stephano Csapai oblatus.*

Mesterjegy helye: a kanna fülének vállán.
Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század második fele.

Készítettő: Csatto Mihály.

Adományozás ideje: 1712.

Felirat CSATTO MIHÁ[LY] U[ra]M
A[nn]O 1712.

Használat: használatban.

Állapot: kisebb horpadások, a mesterjegy és a fül öntött díszítése kissé elmosódott.

Irodalom:

Mj.: Hintze VII/2613. sz., Huber 36.,
Weiner 58.
első közlés.

A tagolt talp pereme kihajlik, a hengeres kannatest lefelé enyhén kiszélesedik. A sima kannatest két öntött öv által tagolt, a talp szélén, a szájperem alatt és a fedél peremén beütött palmettasor húzódik. A lapos fedélen egymásra helyezett korongokból szerkesztett gombot helyeztek el. Ujjtámasza stilizált hármasként alakú, gyöngysorban végződő maszkos díszítésű. Az íves fül domborműves díszítése négy regiszterre tagolt: a legfelső mezőben ötszirmú virágok,

104. ábra

ötszirmú virágokból szerkesztett csokor alatt fiait tápláló pelikán látható, az alsó mező szintén virágdíszes. A kanna fenekén vázából kihajló, stilizált inda- és levéldíszekből szerkesztett fenékrózsza látható. A kannatest alsó részén olvasható az adományozási felirat.

57.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi, alakos.

Méretei: Talpátm.: 11,6 cm. Szájátm.: 7,5 cm. M.: 22,5 cm.

Mesterjegy és mestere: olvashatatlan.

Mesterjegy helye: fül vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár,²¹ 17. század második fele.

Felirat: Johan / nes Preis.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fenékrózsája elmosódott, fül öntött díszítése megkopva, a fül illesztésénél javítás nyomai.

Irodalom: első közlés.

²¹ Debreczeni László 1933-ban még feljegyezi, hogy jegyeiből csak a Segesvár városjegy kis részlete olvasható. Debreczeni vázlatkönyvek. 1933/126.

105. ábra

A domború talp lépcsős kiképzésű, pereme kihajlik. A talpat öntött öv választja el a hengeres testtől, amelynek sima felületét két vésett öv tagolja. Domború fedelének pereme erőteljesen kihajlik, fedélgombja gömbös korongos. Ujjtámasza a fedélre támaszkodik, öntött akantuszleveles, gyöngysorral díszítve. Az íves fül öntött, voluták közé helyezett női torzó díszíti, visszahajló végére gyöngysor került. A fenékrózsa elmosódott, kivehetetlen. A fül vállára beütött mesterjegy szintén olvashatatlan. Fenekén későbbi karcolás látható.

58.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 40/1979.

106. ábra

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ön.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 17 cm. Szájátm.: 11,5 cm.

M.: 35,4 cm.

Mesterjegye és mestere: kétszer beütött Nagyszeben városjegye és többszörösen íves pajzsban palmaágra helyezett szív alakú vázából kihajló virágcsokor felett IPL mesterjegy.

Mesterjegy helye: a kanna fedelében.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. század első fele.

Használat: használaton kívül.

107. ábra

Állapot: jó, a mesterjegy jobb felső sarka kissé elmosódott.

Irodalom:

Mj.: Csányi 96., Huber 81., Weiner 69. első közlés.

A domború talp lépcsős kiképzésű, a hengeres kannatest két vésett öv által tagolt. A lépcsős kialakítású fedél gomb nélküli.

A leveles billentő gyöngysorral díszített, a kígyóvonalas fül sima. A kannatest díszítetlen, felirat nélküli. A fedél belsejébe beütött mesterjegy jobb felső sarka kissé elmosódott, a kétszer beütött városjegy jól olvasható. A kanna fenekén körgyűrűbe foglalt, szőlőleveles fenékrózsát helyeztek el. A kanna adományozója ismeretlen.

59.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 41/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: növényi, mitológiai.

Méretei: Talpátm.: 13 cm. Szájátm.: 9,6 cm.

M.: 23 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 1749 után.²²

Használat: használaton kívül.

Állapot: ujjtámasza hiányzik, felületén kisebb horpadások.

Irodalom: első közlés.

A fül díszítésén Bacchus látható, díszes elrendezésű, felfüggesztett fegyvertrófea alatt, szőlőindákon ülő lantosként ábrázolva, a kompozíció alsó részén hordón lovagló bacchánsnő alakja jelenik meg. A kanna aljába olaszorsóból kihajló, leveles indákból szerkesztett fenékrózsát helyeztek el.

108. ábra

A domború talp vésett övekkel tagolt, pereme kihajlik. A hengeres kannatest sima felületét két vésett öv tagolja, a száj alatt vésett gyűrűk láthatók. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, fedélgombja fenyőtoboz alakú, billentője hiányzik. A kígyóvonalas fül öntött díszítésű, visszahajló végére díszítetlen címerpajzsot helyeztek.

²² Az 1749-es conscriptio bejegyzése szerint „accedált más ónkanna, egy ejteles”.

60.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 17/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: növényi.

109. ábra

Méretei: Talpátm.: 14,2 cm. Szájátm.: 9,5 cm. M.: 18,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 19. század közepe,

Adományozója: Intze Ferenc.

Adományozás ideje: 1848.

Használat: használaton kívüli.

Állapot: fedele hiányzik, a kannatest helyenként deformált.

Irodalom: első közlés.

A domború talp pereme kihajló, a hengeres kannatest két öntött öv által tagolt. A kanna fedele az ujjtámasszal együtt hiányzik. A kigyóvonalas fül visszahajló végére díszíttelen címerpajzsot helyeztek el. A fül domborműves, gyöngysoros keretbe foglalt díszítése két regiszterre tagolt. A felső mezőben tulipántó, az alsóban három tulipánból szerkesztett csokorral szemben négy szirmú virágszál látható. A kannatest díszíttelen, helyenként deformált.

61.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 07/1970.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Származási hely: Bernád.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 9,9 cm. Szájátm.: 8 cm. M.: 20,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 19. század.

Használat: használaton kívül.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: első közlés.

110. ábra

A domború talpat vésett övek választják el a hengeres testtől. A kannát két öntött, rovátkolt felületű öv három sima mezőre tagolja. A lépcsős kialakítású, domború fedél

gomb nélküli. A gömb alakú billentő a fedélre támaszkodik, a fül kígyóvonalas. A kanna mestere, adományozója ismeretlen.

62.

Tárgynév: Kanna fedele.

Leltári szám: az 1970-es leltárkönyvbe nem jegyezték be.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 10,4 cm.

Mesterjegye és mestere:

a fedél külső részén: ovális, gyöngyso-
ros keretben Justitia alakját I F(?) betűk
szegélyezik. Feloldatlan.

a fedél belsejében: pálmaágra helyezett
koronás rózsa (minőségjelzés).

Készítés helye és ideje: 18. század.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kannatest elveszett, a fedélen ón-
pestis jelei mutatkoznak.

Irodalom: első közlés.

Az egykori kannának csupán fedele ma-
radt meg. A fedél pereme ívesen hajlik a
közepén kidomborodó részhez, fedélgomb

111. ábra

nélküli. A kanna billentője gömb alakú, a fedél közepére támaszkodik. A fedél külső és belső részére ütötték be a mesterjegyet és a minőségjelzést, mindkettő csak részben olvasható.

112. ábra

Keresztelő kannák

63.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 43/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 8,6 cm. Szájátm.: 6,6 cm. M.: 11 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye felett beütött DK mesterjegye.

Mesterjegy helye: a kanna fülének vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 1676.

Adományozó: Bethlen család.

Adományozás ideje: 1676.

113. ábra

Felirat: BETHLEN SOFI / KERESZTSE-
GEKOR / ISTEN TISZTESSE / GIRE
RENDELTETE / 1676.

Használat: használaton kívüli.

Állapot: fedele billentővel együtt hiányzik,
a kannatest nagy felületén szakszerűtlen
javítás nyomai látszanak, akárcsak a fül
alsó illesztésénél.

Irodalom:

Mj.: Mitran 2002 224., Weiner 83.

első közlés.

A csonkakúp alakú test lefelé enyhén szélesedik, a talp vésett övekkel tagolt. A kannatest füllel szembeni oldalán, két vésett öv között olvasható az adományozási felirat. Az íves fül két mezőre tagolt domborműves díszítésű. A felső mezőben hatszirmú virágtő, az alsóban búzavirág látható. A fül vállára beütött mesterjegye elmosódott, második betűje alig olvasható. Feliratának első betűit eltakarja a nagyméretű cinezés.

114. ábra

64.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: hiányzik az 1950-es leltárkönyvből.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 8 cm. Szájátm.: 6,5 cm.
M.: 14 cm.

Mesterjegye és mestere: Szeben városjegye és lekerekített pajzsban összekapcsolt HB monogram, elmosódott, alig olvasható.

Mesterjegy helye: fül vállán.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 17. század vége.

Adományozás ideje: 1710-es évek.²³

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kanna teste meglyukadt, több helyen eldeformálódott, fenéke kezd elválni a kannatesttől, fedele letört, billentője hiányzik, a mesterjegy elmosódott.

Irodalom: első közlés.

A csónkakúp alakú test lefelé enyhén kihajlik, a szájerem alatt és a talpon zegzugos véséssel díszített öv látható. A szájeremre ráilleszkedő lapos, enyhén domborodó fedél gombja korongos, billentője hiányzik. Az íves fül öntött, két vízszintes mezőre tagolt növényi díszítésű. A felső mezőben száraz búzavirág, az alsó mező-

115. ábra

65.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 8,6 cm. Szájátm.: 6 cm.

M.: 16 cm.

ben bimbóként ábrázolt búzavirág látható.

A fül vállára ütötték be a mesterjegyet és városjegyet, a mesterjegy elmosódott, alig olvasható. A kanna alján rozettás fenékrózsát helyeztek el. A kanna palástja díszítetlen. Adományozója ismeretlen. Felülete több helyen meglyukadt, eldeformálódott, a fedele letört.

116. ábra

Mesterjegye és mestere: Szeben városjegye és a mesterjegyből csak T betű kivehető, elmosódott, alig olvasható.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedele a füllel együtt letörve, mesterjegye és fenékrózsája elmosódott.

Irodalom: első közlés.

²³ Az 1714-es Conscriptioban új adományként szerepel.

117. ábra

66.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 05/1902.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ón.

118. ábra

A domború talpat két vésett öv választja el a hengeres testtől. A kannatestet két-két vésett öv tagolja, felülete rovátkolt. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, felülete szintén rovátkolt díszítésű. A fedélgomb egy korongból szerkesztett, a billentő öntött, akantuszleveles. Az íves fül díszíten, vállára beütött mesterjegye és városjegye elmosódott, csak részben olvasható. A kanna belsejében rossz állapotban lévő fenékróza látható, körgyűrűbe foglalt, olaszorsóból szimmetrikusan ívelő indadíszből szerkesztett.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 10,4 cm. Szájátm.: 7,5 cm. M.: 20 cm.

Mesterjegye és mestere: olvashatatlan.

Mesterjegy helye: a kanna fülének vállán.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 18. század első fele.²⁴

Használat: használaton kívül.

Állapot: oldalán nagy felületű cinezés, több helyen eldeformálódott.

Irodalom: Péterfy 2001. 44., Kovács 643.

A domború talp pereme erőteljesen kihajlik. A sima kannatest henger alakú, felső részén rovátkolt díszítésű öv húzódik. A lapos fedél középső része kidomborodik, a fedélgomb orsó alakú, a billentő öntött, leveles díszítésű. Az íves fül öntött díszítése gyöngysoros keretbe foglalt, vízszintesen két mezőre tagolt. Az alsó, kisméretű mezőben búzavirág, a felsőben vázába helye-

²⁴ Az 1749-es Conscriptioban megjelenik.

zett hatszirmú virág látható. A fül vállára ütötték be a városjegyet és mesterjegyet, mindkettő olvashatatlan. A kanna belsejében egyszerű, körgyűrűvel szegélyezett fe-

nékrózsát helyeztek el, amelyet reneszánsz vázából kihajló, két indadísz által szegélyezett levéldísz alkot. Adományozója ismeretlen.

67.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 8 cm. Szájátm.: 8,5 cm.

M.: 15,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század vége – 19. század eleje.

Adományozó: gróf Mikó Kata.

Adományozás ideje: 1814.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a talpát kicserélték, nagy felületen cinezték.

Irodalom: első közlés.

Talpa lemez alakú, rövid, hengeres száron ülő teste alól öblös, felfelé kiszélesedik, a kiöntő vonalában felível. A kígyóvonalas fül

díszíterlen, akárcsak a kannatest. A talpát későbbi javítás során lemezre cserélték, így megsemmisült az egyházlátogatási jegyzőkönyvből ismert adományozási felirat.

119. ábra

Tányérok

68.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 07/1902.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 19,5 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban Segesvár városjegye és azonos pajzsban összekapcsolt AK mesterjegye.

120. ábra

Mesterjegye helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század közepe.

Használat: használaton kívül.

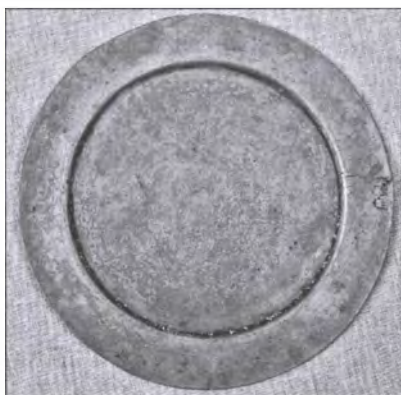
Állapot: a tányér pereme elvált öblétől, több helyen megrepedt.

Irodalom: Mj.: Mitran 2002 224. első közlés.

A keskeny peremű tányér öble lapos. Felülete díszítetlen, peremére ütötték be a segesvári városjegyet és az összekapcsolt AK mesterjegyet, melynek jobb felső sarka elmosódott. Adományozója ismeretlen.

121. ábra

122. ábra

69.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 31/1981.

Megye: Maros.

Helység: Búzásbesenyő.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 21,3 cm.

Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye és többszörösen íves pajzsban összekapcsolt HK monogram.

Mesterjegye helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század második fele.

Használat: használatban.

Állapot: pereme több helyen megrepedt.

123. ábra

70.

Tárgynév: Kenyérsztó tányér.

Leltári szám: az 1970-es leltárkönyvben nem szerepel.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 26,6 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban összekapcsolt HB.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Adományozó: Bethlen Elek.

Adományozás ideje: 1695.

Felirat: Az BONYHAI REFORMATA ECCLESIANAK / ATTA / 16 BETHLEN ELEK 95.

Használat: használaton kívül.

124. ábra

Irodalom:

Mj.: Hinzte VII/2614. sz., Huber 36., Weiner 57.

első közlés.

A keskeny peremű tányér öble lapos. Felülete díszítetlen. Peremére ütötték be a városjegyet és a mesterjegyet. Adományozója ismeretlen.

Állapot: pereme elhajlott.

Irodalom:

Mj.: Hintze VII/2672. sz., Huber 36., Weiner 82.

Péterfy 2000. 84–85, 88, 92., Péterfy 1993. 259.

A nagyméretű tányér széles peremén vésett övek húzódnak. Öblének középső része enyhén domború. A tányér egyetlen díszét peremének alsó részére vésett adományozó felirata alkotja. A perem felső részére ütötték be a városjegyet és a mesterjegyet.

125. ábra

71.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Fehér.

Helység: Magyarbénye.

Származási hely: Boldogfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Átm.: 20 cm.

Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye.

126. ábra

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század második fele.

Adományozó: Havadtői István.

Adományozás ideje: 1680.²⁵

Felirat: H[a]VA[d]OI ISTVAN AIANDE-KOZTA ISTEN DITSOSSEGERE.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A széles peremű tányér öble lapos. Felülete díszítetlen. A perem szélére ütötték be a városjegyet, mesterjegye hiányzik. A perem alsó részére vésték a majuszkulás adományozó feliratot. A tányér állapota jó.

127. ábra

72.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: az 1950-es leltárkönyvből hiányzik.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

128. ábra

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 19,1 cm.

Mesterjegye és mestere: Nürnberg városjegyében IAM monogram.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

129. ábra

²⁵ Az 1676-os Conscriptio utólagos bejegyzése szerint. KükEhmLvt prot. 1/2. 45.

Készítés helye és ideje: Nürnberg, 18. század eleje.

Adományozás ideje: 1749 után.

Használat: használaton kívül.

Állapot: öble több helyen elválík peremétől, fenekén ónpestis jelei mutatkoznak.

Irodalom: első közlés.

A széles peremű tányér szegélye öntött, stilizált levélsorral díszített, öblének közepe domború. A tányér pereme öntött virágornamentikával díszített. Szemcsézett alapon különböző virágtövek váltakoznak, a növényi díszítést gyöngysor zárja le. A könnyedséggel ívelő levelek és indák közt láthatjuk a bimbóként és kinyílt állapotban ábrázolt virágokat: nárcisz, tulipán, gránát-

130. ábra

alma, pipacs, csillagvirág, sokszirmú virágok. Mesterjegyét az öntött díszítés közé rejtették. Öble több helyen elválík peremétől, fenekén ónpestis jelei.

73.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 45/1979.

Megye: Fehér.

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Átm.: 22,1 cm.

Mesterjegye és mestere: nyolcszögű keretben elmosódott jegy, Beszterce városjegye felett MW monogram: Michael Werner.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Beszterce, 18. század első fele.

Adományozó: Téglás Péter és Rosnyó Anna.

Adományozás ideje: 1735.

131. ábra

Felirat: EN Téglás Péter és Rosnyó Anna ketten attuk ezt Isten Számára Anno 1735.

Használat: használaton kívül.

Állapot: öblében, nagy felületen utólagos cinezés látható, elmosódott mesterjegy.

Irodalom: Mj.: Csányi 92. első közlés.

132. ábra

A keskeny peremű tányér széle tagolt, öb-
le lapos. A perem alsó részére vésték rá az
adományozó köriratot. A tányér fenekére

beütött mesterjegy alsó része elmosódott,
nem olvasható.

74.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 06/1902.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 23 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális, gyöngyso-
ros keretben zászlós bárány jegy. Felol-
datlan.

133. ábra

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 1730.

Felirat: E: C: C: / L: E: / 1730.

Használat: használaton kívül.

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: Péterfy 2001. 44., Kovács 643.

A keskeny peremű tányér karimája ívesen
kihajlik, vésett öv tagolja. A lapos öböl rész
ívesen hajlik a peremhez. Keskeny peremén
stilizált levélkoszorúba foglalt, vésett fel-
irat olvasható. Fenekének középső részére
ütötték be a mesterjegyet, amely nem köt-
hető városhoz. Adományozója ismeretlen.

134. ábra

75.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 102/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 21,7 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves
pajzsban Szeben városjegyét GB monog-
ram szegélyezi.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. szá-
zad első fele.

Adományozó: Komáromi Lajos.

135. ábra

Adományozás ideje: 1749 után.²⁶

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcolások, a mesterjegyek széle elmosódott.

Irodalom:

Mj.: Hintze VII/2600. sz., Weiner 65., Huber 37., Németh 45. (hasonló jegyek).
első közlés.

A keskeny peremű tányér széle tagolt, öble lapos. A tányér felülete díszítetlen. Fenekére kétszer ütötték be az összevont (mesterjegyet és városjegyet tartalmazó) jegyet, azonban mindkettőnek széle elmosódott, így csupán a két jegy egybevetésével sikerült értelmezni. Fenekén később bekarcolt betűk láthatók: II. S. Állapota jó.

136. ábra

76.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Átm.: 20,2 cm.

Mesterjegy és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban (?) K mesterjegy.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század vége – 18. század eleje.

Adományozó: Váczi Sára.

Adományozás ideje: 1745.

137. ábra

Felirat: VACZI SARA A[nno] D[omini] 1745.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcolások, pereme több helyen eldeformálódott, a mesterjegy bal felső része elmosódott, olvashatatlan.

Irodalom.: első közlés.

138. ábra

²⁶ Az 1749-es conscriptio későbbi bejegyzése.

A keskeny peremű tányér széle felhajlik, két vésett öv választja el a peremtől. A tányér öble mélyülő. A tányér egyetlen díszét pe-

remére vésett, majuszkulás adományozó felirata alkotja. Mesterjegyének első betűje olvashatatlan.

77.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 44/1979.

Megye: Fehér.

139. ábra

Helység: Bethlenszentmiklós.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 24,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század eleje.

Felirat: Isten DitsősedRE MM 17[...].

Adományozás ideje: 1749 előtt.²⁷

Használat: használatban.

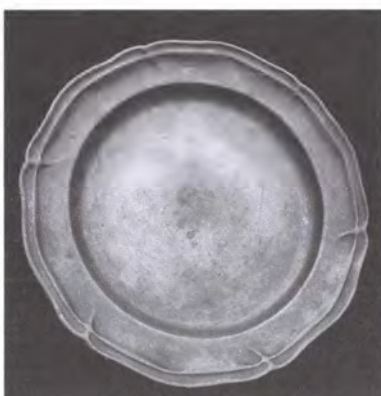
Állapot: kisebb karcolások, fenekén utólag bekarcolt felirat.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér széle tagolt, öble lapos. Felülete díszítetlen, fenekére utólag feliratot karcoltak be.

78.

Tárgynév: Kenyérosztó tál.

140. ábra

Leltári szám: 23/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 23 cm.

141. ábra

²⁷ Az 1749-es összeírásban már szerepel.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben, Fein Zinn felirat felett pálmaágak közé helyezett rózsza, felette KE monogram, a mesterjegyet ötágú korona zárja, a mesterjegy alatt szalagkeretben Fein Zinn minőségjelzés.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 18. század második fele.

Készítettő: BM és MJ.

Adományozó: Fámmer Józsefné Nagy Lujza.

Adományozás ideje: 1912. szeptember 8.

Felirat:

Perem alsó részén: BM: MJ.

A tányér fenekén: Emléül Fánner Józsefné sz[ületett] Nagy Luizától / 1912 szept. 8.

Használat: használatban.

Állapot: fenekén önpestis jelei, elmosódott mesterjegy.

Irodalom: első közlés.

A szegélyhímzéses tányér pereme keskeny, öble lapos. A perem alsó részén olvasható a vésett tulajdonjelzés, későbbi, bekarcolt adományozó körirata a tányér fenekére került. Felülete díszítetlen. Mesterjegyének jobb oldali része elmosódott.

79.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 25/1982.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 15,2 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretbe foglalt, foszlányok közé helyezett pajzsban kitárt szárnyú sas. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 1815.

Felirat: 18 Gy: S 15.

Használat: használaton kívül.

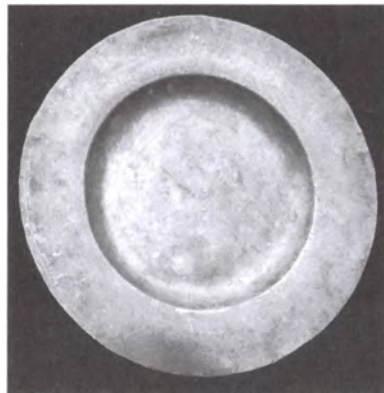
Állapot: felületén kisebb karcolások, mesterjegyének felső része elmosódott.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű, mély öblű tányér felülete sima. Egyetlen díszét peremének alsó részére vésett felirata alkotja. Fenekére beütött mesterjegyének felső része elmosódott, a pajzs körüli foszlányok és a jegy lezárása alig kivehető.

142. ábra

143. ábra

80.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 20,5 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális, gyöngyso-
ros keretben koronás rózsza két oldalán
FZ, minőségjelzés.

144. ábra

Mesterjegye helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 19. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcok.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér széle felhajlik, öble mélyülő. Felülete díszítetlen. A tányér fenekére ütötték be a minőségjelzést, amely riszta ónt vagy kevés ólmot tartalmazó ötvözetet jelöl. A koronás rózsza mellé beütött FZ (Fein Zinn) betűk megerősítik a minőségi ón jelzést. A tányér állapota jó. Adományozója és mestere ismeretlen.

145. ábra

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE RÉGI TEXTÍLIÁIRÓL

Jelen tanulmány a kötetben szereplő tíz település ránk maradt 17–18. századi textíliákból álló emléanyagát kívánja feldolgozni. A dokumentáció során, a tárgyak mellett, felkutattuk a rendelkezésre álló korabeli forrásokat is, amelyek többsége a kötetben szerepel. Éppen ezért, ezek részletes ismertetésétől eltekintünk, s a tanulmány első felében csupán utalni fogunk a textíliákra vonatkozó adatokra.

Bár a Küküllő-mente mint régió több esetben is felkeltette a kutatók figyelmét, a textíliák tekintetében a rendelkezésre álló szakirodalom csekély. Mindössze két szakember, Palotay Gert-rúd és Szentimrei Judit munkássága érinti e témát. Előbbi a Debreczeni László utazásai során felkutatót darabok és Darkó Ákos fényképei alapján dolgozta fel egy-egy tanulmányában az értékesebbnek ítélt terítőket, kendőket, keszkenőket. Szentimrei Judit elsősorban a népművészettel foglalkozott, ám munkájában több helyen is bemutat egyházi tulajdonban lévő 18. századi darabokat, utalván arra, hogy ezek lehetnek a népi hímzések motívumkincsének előképei.¹

Időrendi sorrendben követve a forrásokat, a textíliákról a 17. századból kevés adat áll rendelkezésünkre. A Dada János esperessége alatt 1648–1658 között készült vizitációs jegyzékben, csupán egyetlen helyen, Radnóton találunk textíliára vonatkozó bejegyzést.² Az 1676-os latin nyelvű, néhol magyar bejegyzésekkel tarkított összeírás több esetben is utal a meglévő textíliákra, ám sokszor az ezek mennyiségére vonatkozó adatokat nehéz kiszűrni belőle, mert mindössze annyit árul el, hogy a gyülekezet tulajdonában volt kendő, abrosz és szőnyeg is. Az összeírás értelmezését igencsak megnehezíti, hogy több esetben későbbi adatokat is rögzít, amelyekről nem tudjuk megállapítani, hogy mikor jegyezték a felsorolás tételei közé. Néhány esetben a latin feljegyzéseket magyar nyelvű összeírással egészítették ki, amely feltehetően az 1676-os, illetve 1681-es állapotokat tükrözi.³

A 18. századból két rendszeres összeírás (conscriptio) maradt ránk, amelyek elégséges adatot szolgáltatnak ahhoz, hogy képet alkossunk a gyülekezetek korabeli úrasztali tárgyairól. Az első 1714-ben, a második 1749-ben készült, és csaknem valamennyi gyülekezet vagyontárgyait rögzíti. A 35 év távlat azt is megmutatja, milyen mértékben változott egy-egy gyülekezet használati tárgyanyaga. Találkozunk olyan esettel, amikor kivétel nélkül ugyanazok a tárgyak ismétlődnek a felsorolásokban (Balavásár), máshol több (Ádámos, Dányán, Búzásbesenyő), néhol kevesebb (Bernád, Bonyha, Csávás) textíliáról szólnak a jegyzékek. A század második feléből, sajnos, nem maradt ránk hasonló összeírás, viszont többnyire lelkiismeretesen bejegyezték a későbbi adományokat.

Módszeres összeírással legközelebb a 19. század elején, 1816-ban került sor. Míg a fémtárgyakat tételesen felsorakoztatták, addig a textíliákra vonatkozóan rendszerint egyetlen bekezdés ismétlődik: *Vannak ezeken kívül több megkívántató arany és ezüst skófummal s külömb-külobmszínű selyemmel virágokra kivarrott abroszok és asztalkeszkenők, és egyéb apparatusok.*⁴ Néhány esetben azt is megjegyzik, hogy összesen hány darab textíliát számoltak össze (Balavásár, Bernád, Bethlenszentmiklós), és csupán egyetlen esetben (Búzásbesenyő) találunk tételes felsorolást. Az éven-

¹ Szentimrei Judit: Szőttesek és varrottasok. In: Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: *Kis-Küküllő vidéki magyar népművészet*. Kriterion Bukarest 1978. 145–253.

² KükEhmLvt prot. II/1.

³ KükEhmLvt prot. I/2. 51.

⁴ KükEhmLvt Conscri. 1816. 184.

kénti vizitációk alkalmával rendszeresen papírra kerültek az újabb adományok a 19. század folyamán is, ám ezek ismertetésével jelen tanulmányban nem foglalkozunk.

A 20. század már egyre kevesebb figyelmet szentelt ezeknek a tárgyaknak. Az egyetlen jól hasznosítható forráscsoport Debreczeni László vázlatfüzeteinek feljegyzései, rajzai, valamint Darkó Ákos ezek alapján készült fényképei. Kiemeljük a rajzok és a fényképek fontosságát, ugyanis több olyan tárgy részleteit örökítették meg, amelyeknek napjainkra nyoma veszett. A gyülekezetek tulajdonában található, ma is használt leltárkönyvek hiányosságaik és pontatlanságuk folytán a legtöbb esetben nem használhatóak.

Amint említettük, a 17. századi anyagból nem minden gyülekezetben maradtak fenn emlékek, ám a forrásoknak köszönhetően sokszor betekintést nyerünk a század végi állapotokba (Balavásár, Boldogfalva, Bonyha, Búzásbesenyő, Csávás és Dányán). A Balavásárra vonatkozó első ránk maradt összeírás 1676-ból származik, amely két abroszt, egy kendőt, egy keszkenőt és két szőnyeget említ.⁵ Ebből az is kiderül, hogy az egyik, arannyal hímzett keszkenőt Váradi Ferenc adományozta 1679-ben, míg Barát Mihály és Csiki István székely szőnyeggel gazdagították az egyház ládáját (amelyet Kis Barát Mihály vásárolt az eklézsiának).⁶ 1698-ban Szentiváni Mária adományozott még egy kendőt,⁷ így összesen hét darab textíliáról tudunk. 1676-ban a vizitáció ellátogatott Bethlenszentmiklóásra is, ám a gyülekezet javainak összeírása elmaradt.⁸ A bonyhai gyülekezet tárgyaitra vonatkozóan két részletesebb összeírás maradt fenn. Az 1676. évi latin nyelvű nyilvántartás egy darab arannyal és ezüsttel hímzett len keszkenőt említ, valamint egy mesteri módon kivitelezett abroszt.⁹ Ezt a lajstromot egészítették ki 1681-ben a magyar nyelvű összeírással, amelyben három abroszt, öt kendőt, három keszkenőt és három szőnyeget említenek.¹⁰ A részletes felsorolás mellett a jegyzék további értéke, hogy több adományozó nevét is megőrizte: Kállai Sámuel, Hudiné és Tímár Anna egy-egy abroszt ajándékozott a gyülekezetnek; Kádárné, Szabó Györgyné, Kovács Istvánné, János Deákné, Kakuci Györgyné Földvári Erzsébet egy-egy kendőt; Bocskai János deák pedig egy szőnyeggel gazdagította a bonyhai ekléziát.¹¹ Még egy összeírás készült ekkor, 1681-ben, ám ez már csak három abroszról, egy kendőről, három keszkenőről és három szőnyegről számol be, valamint egyetlen nevet, a Kállai Sámuelét említi.¹² Ez alapján feltételezhetjük, hogy öt év alatt a gyülekezet textíliáinak száma 14 darabról tízre apadt. A harmadik gyülekezet a boldogfalvi, amelynek javairól 1676-ban néhány tételes összeírás készült. Ezek között szerepel egy kendő, amelyet méltóságos Balásfi asszony adományozott egy aranyozott ezüst pohárral együtt.¹³ A leltár felsorol továbbá két szőnyeget, amelyek egyikét Lázár Jánosné ajándékozta, míg a másikat, egy kilimet, Csapai István pénzén vásárolták.¹⁴ Évekkel később, 1687-ben egy újabb szőnyeg járult a textíliákhoz, amelyet a prédikálósékre adományozott néhai Szalánczi Andrásné Huszár Kata.¹⁵ Így Boldogfalván a reformátusoknak a 17. század végén összesen négy darab textíliája volt.

⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 26–28.

⁶ Uo. 26–28.

⁷ Uo. 258.

⁸ Uo. 44.

⁹ Uo. 17–21., 51.

¹⁰ Uo. 17–21., 51.

¹¹ Uo. 17–21., 51.

¹² Uo. 94–94a.

¹³ Uo. 45.

¹⁴ Uo. 45.

¹⁵ Uo. 44.

Csáváson 1676-ból egy keszkenőről tudunk,¹⁶ emellett, a 17. századi emléanyagára utalhat az az összeírás, amely 1702 előtt készült, és egy abroszt, egy kendőt, egy keszkenőt, egy szószéktakarót, tehát összesen négy darab textíliát említ.¹⁷ Dányán textíliáiról 1676-ban írják, hogy az egyházközség három abrosza lenből készült, ezek mellett találtak még egy keszkenőt és két kendőt. Ezeket az adatokat magyar nyelven egészítették ki, amely szerint még egy abrosz, két kendő és két keszkenő volt a gyülekezet tulajdonában. Az abroszt Csávási Lőrinc lelkész felesége adományozta, az egyik kendőt Rácz Mihályné, míg a másikat Vass Istvánné adta.¹⁸ Ha valamennyit összeszámoljuk, akkor a dányáni egyház tulajdonában a 17. század második felében 11 darab textília volt, bár az is megeshet, hogy egyeseket mindkét lajstromra felvezettek.

A 18. századi említések közül a legkorábbi Csávásról származik, 1702-ből. Ez számban megegyezik a korábbi összeírással, ám a keszkenő adományozóját is megemlíti: Nagy Andrásné.¹⁹ Csáváson kívül 1714-ben összeírás készült Ádámoson, Balavásáron, Bernádon, Bonyhán, Búzásbesenyőn és Dányánban. Az előbbi gyülekezetek mellett 1749-ben még Bethlenszentmiklósról és Boldogfalváról is származnak adatok. Ezek a felsorolások tételesen említik a textíliákat, több esetben megnevezik az adományozókat is. Gyakran előfordulnak későbbi bejegyzések, amelyek az újabb adományokat ismertetik. Ádámos esetében 1714-ben három abroszt, egy kendőt és négy keszkenőt említenek, és a nyolc darab textília közül felének megismerjük az adományozóját is: Török Krisztina lengyel sáhos abrosszal, Daczó Anna²⁰ és Henter Borbála *zöld selyem abrosszal és fekete selymes kendővel*, Tövissi Dániel *fekete tarkás selyem keszkenőcskével*, Tövissi Sinka László pedig *egy szép aranyfonallal varrott s töltött patyolat keszkenővel* gazdagította a gyülekezetet.²¹ 1749-ben egyetlen adat módosul, az utolsóként említett tárgy nem szerepel az összeírásban.²² 1794-ben újabb adományokat jegyeztek be: egy keszkenőt és két abroszt, amelyeket Petrőtzi Györgyné Pásztóhi Mária ajándékozott.²³ Balavásáron 1714-ben öt abroszt, négy kendőt, öt keszkenőt és két szőnyeget talált a vizitációs bizottság.²⁴ A 13 darab textília közül egyetlen egynek nevezték meg adományozóját is: Domokos Péter szőnyeget conferált.²⁵ Ezekhez járult egy abrosz és két keszkenő, amelyeket Ajtai Andrásné Vas Susánna ajándékozott 1746-ban decemberében.²⁶ Domokos Péter neve az 1749-es összeírásban is megjelenik, a felsorolás tételei különben teljesen megegyeznek a korábbiéval.²⁷ Az 1714-es bernádi összeírásban két név szerepel: Túróczi Klára, akinek adománya egy keszkenő, valamint Váci István, aki szőnyeget adományozott a prédikálószekre. Ekkor a gyülekezet tulajdonában három abrosz, két kendő, három keszkenő, egy szőnyeg és egy szószéktakaró, összesen tíz darab textília volt.²⁸ Ehhez képest 1749-ben hiányzott a szószéktakaró és csupán

¹⁶ Uo. 11–12.

¹⁷ Uo. 556. (későbbi, datálatlan feljegyzés a protokollum végéről)

¹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 12–13.

¹⁹ Uo. 356–357.

²⁰ Daczó Anna nevével egy hímezett terítőn is találkozunk, amely a Dicsőszentmártoni Református Egyházközség tulajdona.

²¹ KükEhmLvt Consr. 1714. 6.

²² KükEhmLvt Consr. 1749. 9–10.

²³ Uo. 9–10.

²⁴ KükEhmLvt Consr. 1714. 39–41.

²⁵ Uo. 39–41.

²⁶ Uo. 39–41.

²⁷ KükEhmLvt Consr. 1749. 73–76.

²⁸ KükEhmLvt Consr. 1714. 30.

a Türoczi Klára nevére emlékeztek, mint adományozóra.²⁹ A Bethlenszentmiklósi gyülekezetben csak 1749-ben készült összeírás, amely mindössze egy abroszt és három keszkenőt említ, a kendők közül egyet abban az évben adományoztak.³⁰ Textíliák szempontjából a 18. században a második leggazdagabb gyülekezet a bonyhai, itt 1714-ben 15 darab textíliát írtak össze, amelyek közül négy abrosz, hét kendő, kettő keszkenő és kettő szőnyeg.³¹ Bár az adományozók nevei elmaradtak, csaknem valamennyi textília azonosítható a 17. századból származó leltár tételei között.³² Később a conscriptio végére 1735-ös adományokat jegyeztek fel: az éneklőszékre való kendőt Sebesi Péter, míg az abroszt gróf Bethlen Sámuelné Jósika Ágnes ajándékozta a gyülekezetnek.³³ 1749-ben a bonyhai nyilvántartásban eggyel kevesebb kendő szerepel, mint a korábbi összeírás alkalmával.³⁴ Búzásbesenyőn az 1711-es vizitációkor jegyezték fel Fekete Miklósné Szép Erzsók adományait: *sűrű veres fejtős sáhos párnahaj és prédikálószekekre való kék posztó*.³⁵ Ez utóbbit az 1714-es összeírásban is azonosíthatjuk, mellette még nyolc darab textíliát számolunk össze: három abrosz, két keszkenő, két kendő, egy szőnyeg.³⁶ Bár 1746-ban feljegyezték, hogy *a besenyői ecclesia ruháit, több majd mind megrontotta az egér*,³⁷ egyiket sem dobták el, mivel szerepelnek az 1749-es conscriptóban is. Továbbá két új adományról is olvashatunk: Türoczi Andrásné Sebesi Julianna, valamint Szombatfalvi Rebeka kisasszony ajándékozott egy-egy keszkenőt az ekléziának.³⁸ Csala Mihályné nevét említik a csávási gyülekezet javainak egyik adományozójaként 1714-ben és 1749-ben is. Első alkalommal összesen 12 darab textília szerepel az összeírásban: négy abrosz, két kendő, négy keszkenő, két szőnyeg.³⁹ Noha egy keszkenő mellé 1714 után bejegyezték, hogy elégett,⁴⁰ a második összeírás alkalmával két abrosszal soroltak fel kevesebbet.⁴¹ A 18. század elején Dányán református gyülekezetének Antos Máté adományozott több textíliát (abrosz, keszkenő, kendő), az ő neve mindkét összeírásban megjelenik.⁴² 1714-ben a Komáromi Lajosné ajándékozott egy keszkenőt és Simonné kék posztó szószekeztakarót,⁴³ valamint 1749-ből a Komáromi Lajos nevét ismerjük, mint egy *újmodi szőnyeg* adományozóját.⁴⁴ Az első conscriptiokor a tíz darab textília közül négy abrosz, egy kendő, négy keszkenő és egy szószekeztakaró volt.⁴⁵ Ez a szám 1749-re 12 darabra gyarapodott: három abrosz, egy kendő, öt keszkenő, egy szőnyeg és két szószekeztakaró.⁴⁶ Később, 1794-ben egy abrosz járult ezekhez, amelyet Komáromi Józsefné Elekes Terézia adományozott.⁴⁷

²⁹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 56–57.

³⁰ Uo. 129–130.

³¹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 26–29.

³² Uo. 26–29. és KükEhmLvt prot. I/2. 94–94a.

³³ Uo. 26–29.

³⁴ KükEhmLvt Conscri. 1749. 50–54.

³⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 431–432.

³⁶ KükEhmLvt Conscri. 1714. 50.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 391.

³⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 91–93.

³⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 31–33.

⁴⁰ Uo. 31–33.

⁴¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 58–62.

⁴² KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

⁴³ Uo. 18–19.

⁴⁴ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

⁴⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

⁴⁶ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

⁴⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

A 19. századi források, egy-két kivételtől eltekintve, sajnos nem tartalmaznak fontosabb adatokat a 17–18. századi anyagra vonatkozóan. Akad ugyan eset, amikor feltételezhetjük, hogy az 1848-as szabadságharc alkalmával megsemmisült darabok között ott lehetnek a régi textíliák is, mint például Búzásbesenyő esetében.⁴⁸ Olvashatunk arról is, hogy Balavásáron 1824-ben főlegesenek nyilvánítottak négy keszkenőt és egy abroszt, amelyeket ezért eladásra szántak.⁴⁹ Hogy ez megvalósult-e vagy sem, azt nem tudhatjuk, de ez is magyarázat lehet több esetben a hiányzó textíliákra. Még egy különleges eseményt szeretnénk megemlíteni, ami szorosan kapcsolódik az előző századhoz, pontosabban egy olyan adományról van szó, amelynek felirattal ellátott tárgyai a 18. századból származnak, az adományozás időpontja viszont 1844, helyszíne Bonyha. Sajnos az adományozás körülményeiről nem esik szó, így nem tudjuk, ki adományozta őket, és azt sem, hogy eredetileg melyik gyülekezet tulajdonában volt az egyházi használatra szánt keszkenő és az abroszok.⁵⁰

A 20. század elején, pontosabban 1904-ben az egyház elrendelte a gyülekezetek tulajdonában lévő műbeccsel bíró tárgyak összeírását. Az eredményről nem sokat tudunk, ám Balavásár esetében az egyházmegyei levéltárban fennmaradt irat tanúsága szerint, eleget tettek ennek a felhívásnak. Szerencsénkre ebben az összeírásban az ötvöstárgyak mellett néhány textíliát is felsorolnak: egy keszkenő és két abrosz.⁵¹ Ezt megelőzi még egy jegyzőkönyvi összeírás, amely 1901-ben készült az új lelkész beiktatása alkalmából, amelynek tételei között a *ruhaneműek* is szerepelnek: kilenc abrosz, valamint négy keszkenő.⁵² Mindkét lajstrom tartalmazza olyan tárgyak leírását is, amelyeket azonosíthatunk a ma is megtalálható emléktárgy darabjai között. Az 1930-as évek elején járt a Kükküllők vidékén Debreczeni László, akinek munkája sok esetben egyetlen olyan forrás, amely képi formában örökítette meg az idők folyamán elpusztult tárgyakat. A kötetben szereplő tíz település közül hat – Ádámos, Balavásár, Bonyha, Búzásbesenyő, Csávás, Dányán – gyülekezetben végzett felmérést, amely során 35 darab textíliát dokumentált. Később, Darkó Ákos felvételeket is készített egyes tárgyakról. Balavásáron 1933-ban járt Debreczeni László, ahol hat darab textíliát vélt érdemesnek lejegyezni, kettőről rajzot is készített.⁵³ Az abroszokra a 18. századi összeírások tételei között is ráismerhetünk. Bonyha református gyülekezeténél tíz darab textília között három abrosz, négy keszkenő és három kendő található a vázlatfüzetben. Ezek közül hat ma is megtalálható a helyszínen. Ugyancsak hat textíliáról készített vázlatot, három esetben ezek jelentik a tárgyak egyetlen képi forrásanyagát.⁵⁴ Képi emléktárgyat csupán Debreczeni László vázlatfüzetei tartalmaznak Búzásbesenyő és Kerelő egyházi textíliáira vonatkozóan. A 11 darab textília – hat abrosz, két keszkenő, három kendő – közül hatról készült rajz.⁵⁵ Csáváson csupán két abroszról készült szükségű leírás, rajz egyikről sem.⁵⁶ Ádámosra már csak 1934-ben jutott el.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 446.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/9. 1824–1830. 12.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 201.

⁵¹ KükEhmLvt Balavásár csomó 129.

⁵² Uo. 143.

⁵³ A Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban G 1-es fond. Debreczeni László hagyatéka. Vázlatkönyvek 1928–1936. (A továbbiakban: Debreczeni Vázlatkönyvek) 1933/148.

⁵⁴ Uo. 1933/131–137.

⁵⁵ Uo. 1933/192–196.

⁵⁶ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/125.

Itt három darab textíliát írt le, egyikről rajzot készített – ez már az 1714-es összeírásban is szerepel –, egy másikat lefényképeztetett.⁵⁷

Az általunk végzett felmérés alkalmával megpróbáltuk valamennyi ma megtalálható 17–18. századi darabot összeírni, és amennyiben a leírások is engedték, azonosítani a korabeli conscriptiók tételei között.

Ádamoson két darab 18. századból származó abroszt találtunk. Egyikükről egy 1794-es bejegyzésben olvashatunk.⁵⁸ Bár a másik darabon felirat és évszám olvasható, nem tudjuk honnan származik, ugyanis nem azonosítható a 18. század folyamán leírt darabokkal. A terítőket Debreczeni László sem említi, helyettük egy 19. századi darabról olvashatunk, valamint két keszkenőről, amelyek ma már nem találhatók a helyszínen.⁵⁹

Elsőként azt ismertetnénk, amelyről biztosan állíthatjuk, hogy az ádamosi gyülekezet tulajdona volt. Az *abroszt*⁶⁰ (kat. 2.) (127x175,5 cm) két szélből (63 és 64 cm) állították össze, anyaga kékre színezett selyem, taft. Szélét fehér és kék sodort selyemfonalból és lyoni fémszálból kialakított rojt keretezi. Sarkaiba S-sodratú színezett – fehér, kék, sárga, zöld, okker, rózsaszín, barna, mályva – selyemfonalakkal és fémszalakkal (lyoni és szalag) hímzett motívumot applikáltak. A géz-szerű alapra a hímzett motívumot tűfestéses technikával alakították ki, egyes elemeinél mintázott leöltéseket alkalmaztak. A szimmetrikus szerkesztésű, egyenes szárú virágtő – amelyen különféle virágok és levelek váltakoznak – felső része ívesen meghajlik. Felirat a terítőn nem található.

Állapotát tekintve, a terítő alapja kissé deformálódott, fakult, felületén hiányok, foltok és elszíneződés figyelhető meg. Díszítésében is számottevő hiányok vannak, emellett a fém is korrodálódott, és több helyen lekopott a belfonálról.

A 18. század első felének összeírásai⁶¹ közül ezt a terítőt egyik sem említi, ám az 1749-es listát 1794-ben⁶² kiegészítették az újabb adományokkal és az itt felsoroltak között ráismerhetünk erre a tárgyra. Innen azt is megtudhatjuk, hogy adományozója Petrőrtzi Györgyné Pásztóhi Mária, akiről a vizitációs jegyzőkönyvekből kiderült, hogy a gyülekezet előljáró tagja,⁶³ később curatrixa,⁶⁴ azaz gondnoknője volt.

A másik *abrosz*⁶⁵ (kat. 1.) fehér lenvászon alapját (148x160 cm) két szélből (74 cm) illesztették össze. Díszítéséhez sodoratlan, kékre színezett selyemfonalat választott készítője. Ezt alkalmazta a szélek összeillesztéséhez, a szegélyhez (huroköltés), valamint a ferde lapos öltéssel készült hímzett motívumokhoz. A szövetszélek összeerősítése után került sor a hímzésre. Azonos aszimmetrikus növényi motívum ismétlődik a széleken, míg a terítő közepén egy növényi elemekkel díszített négykaréjos formát látunk, amely feliratot keretez. A terítő készítője az aszimmetrikus motívumokat egyenletesen osztotta el a széleken, a hosszanti oldalakon hat-hat darabot, a keskenyebb oldalakon öt-öt darabot, míg a sarkok esetében 1-1 darabot, tehát összesen 26 motívumot számol-

⁵⁷ Uo. 1934/029.

⁵⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 9–10.

⁵⁹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1934/029.

⁶⁰ Napjainkban az 59-es és 26-os leltárszám figyelhető meg apró vászondarabkára feketével, illetve vörössel hímezve. Ezeket a nyilvántartó számokat a jelenleg is használt 1982–1987-es vagyonleltár alapján viseli.

⁶¹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 6. és KükEhmLvt Conscri. 1749. 9–10.

⁶² KükEhmLvt Conscri. 1749. 10.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/5. 39.

⁶⁴ Uo. II/6. 85.

⁶⁵ Jelenleg a terítő hátoldalán két leltárszám – 63. és 30. – olvasható, amelyeket egy vászondarabkára hímeztek fekete, illetve piros fonallal. Ezek alapján azonosítható a ma is használt leltárkönyvben.

hatunk össze. Az oldalakra helyezett motívumok merőleges, míg a sarkokban találhatóak átlós irányúak. A kacsából induló tő vonalán egy gumót követően levélpárral találkozunk, majd három azonos kialakítású, balra ívelő szárra oszlik, amelyek egy-egy bimbó-szerű formában végződnek. A szárazakat is gumók és levélpárok tagolják. A feliratot három sorba szerkesztette a hímző: **1·7·/ M: B: / 3·9**

A díszes kialakítású számok közé majuszkulák kerültek, amelyek az adományozó monogramját rejthetik. Az 1739-es évszám pedig az adományozás időpontjára utalhat. A terítőn kisebb-nagyobb hiányokat figyelhetünk meg. Felületén foltok és elszíneződéses részek láthatók. A színezett selymfonal több helyen vesztett a színeiből.

A 18. század folyamán egyik összeírás sem említi ezt a terítőt. Felmerül így annak a lehetősége, hogy a tárgy eredetileg nem az ádamosi református úrasztalára készült. A 18. század folyamán az *asztali készület* tárgyait Sövényfalván őrizték,⁶⁶ így az is megtörténhetett, hogy összekeveredtek, bár a sövényfalvi leltárban sem találjuk nyomát. Ebből, valamint, hogy Debreczeni László sem említi ezt a terítőt, arra következtethetünk, hogy feltehetően ez a 18. századi úrasztali terítő 1934 és 1982 között került az ádamosi református gyülekezet tulajdonába.

Balavásár esete kivételesnek mondható, itt ugyanis egy darab 17. századi jellemzőket mutató keszkenő mellett két 18. századit találtunk, valamint három darab 18. századból származó abroszt is. A 18. századi darabok többségét sikerült azonosítani. Debreczeni László három abroszról és három keszkenőről számol be.⁶⁷

A 17. századból származható *keszkenő*⁶⁸ (kat. 19.) alapja egy 67,2x68 cm vászon szövésű len anyag. Díszítéséhez színezett, sodoratlan selymfonalakat használtak. A lapos öltés változataiból kialakított hímzés a századra jellemző indás növényi motívumot rajzol ki. A keszkenőn nem találunk feliratot. A vonallal lezárt hímzett felület sávként fut körbe a kendő oldalain, kialakítása szimmetrikus. Kétféle bokréta váltakoztatását figyelhetjük meg, amelyek a sarkokat és az oldalak közepét töltik ki. Egyenes középső szárai egyben szimmetria-tengelyek is, míg az ívben hajló oldalsó szárok fűzik egybe a motívumok különböző elemeit. A sarokmotívum töve egy zárt gránátalma formából indul ki, amely egy levél párt követően öt szárra ágazik. A középső szár egyenes vonalát szív alakú elem szakítja meg, végén virág látható. Hat lehajló, hosszukás szirmát váltakoztatott színekkel hímezték, feléjük nyúlik a három pötty alakú porzó. A középső szár mellett két másik szár hajlik átlós irányba, amelyre levélpárt hímeztek, majd három rövidke szárat, amelyek egy-egy bimbóban végződnek. A következő két szár már csigavonalba hajlik és egy fogazott szélű levél után gazdag kialakítású gránátalmával találkozunk. Ehhez kapcsolódik egy másik ellentétes irányítású csigavonalú szár, amely végén két indapárt követően ismét gránátalmát láthatunk, ám ennek kialakítása eltér az előzőtől. Erről a szárról indul a harmadik egység is, amely ugyancsak csigavonalú és ellentétes irányú, és amely már közvetlenül beépül az oldalak közepén található motívumba. A határvonalat levél jelöli, egy ív, aszimmetrikus levélpár és inda után felülnézetből stilizált hatszirmú virág, azaz rózsza látható. Az oldalakon található motívum esetében a szárazakat hármas gyűrű fogja össze, középső gyűrűjén az előbb említett csigavonalba kunkorodó szár is átbújik. Az egyenes száron levélpár és egy öt, fogazott szirmú virág, azaz szegfű, kapott helyet. A másik két átlósan hajló szár vonalán szintén levélpárt látunk, majd virágot, melynek öt alsó

⁶⁶ KükEhmLvt Conscr. 1714. 6.

⁶⁷ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/148–151.

⁶⁸ Hiányzik leltárszáma is, a leltári összeírás nem tér ki jellemzőire, ezért nem is azonosíthatjuk az ott felsorolt tárgyak valamelyikével.

szirma lefele hajlik, fölöttük három zárt szírom. Megfigyelhetjük, hogy a különböző motívumok között nincs alárendeltségi viszony, hanem egyenjogúan, egyenletesen töltik ki a felületet. Gazdag színvilág jellemzi, általános a különböző színek váltakoztatása, különösen a mintázott lapos öltés változatai esetében.

Károsodásait tekintve, néhány kisebb folttal, hiányokkal találkozunk.

Eredetére vonatkozóan nem állnak rendelkezésünkre adatok. A Balavásárra vonatkozó 18. századi vizitációs jegyzékek nem említik a kendőt, így az sem kizárt, hogy később került a gyülekezet tulajdonába. A 20. századi összeírások nagyon hiányosak ugyan, de megemlítik ezt a kendőt is.⁶⁹ Debreczeni László 1933-ban járt a balavásári református egyházközségben, és vázlatai között ott szerepel a kendő két motívumának részletes rajza, és néhány szavas leírása.⁷⁰

A 18. század közepén készült az a *keszkenő*⁷¹ (kat. 17.), amelynek pamutvászon alapjára (100x 101,5 cm) sodoratlan kék selyem- és fémszállal hímeztek növényi motívumokat. A kétféle motívumot egyenletesen osztotta el a hímző a felületen, úgy, hogy a hangsúlyosabb, csigavonalas került a sarokba, és egy aszimmetrikus virágtő az oldalak felezési pontjába. A sarkokon található motívumok egy-egy vékony vonalú csigavonalas szárra épülnek, amelyek egy ellenkező irányú spirálvonalból indulnak. Egy nagyobb arányú levél következik, amelynek ellenpárjaként négy bimbót látunk. Ezek után csaknem egyenletesen kiosztva következnek inda, bimbó és levélpárok. A szár végén egy erősen stilizált gránátalmát találunk. Külső vonalát karéjosra rajzolták, íveiben pöttyökkel. A magházat jelző középső rész előképe akár egy tulipán is lehetett. A motívum kialakításában készítője egyaránt alkalmazta a kék selyemfonalat és a fémszálat, amelyet helyenként váltakoztatva is használt. A hímző valamennyi esetben ferde lapos öltést alkalmazott. Hasonló technika, ám teljesen eltérő rajz jellemzi a másik motívumot. Ebben az esetben is csigavonalból indul a szár, amely hamarosan, egy levélpárt követve kettéválik, és ez a két szár egymáson áthalolva kialakítja a kor hasonló motívumaira jellemző mandula-alakú formát. Ennek belsejét ismét egy kettős szár tölti ki, és az ellentétes irányú szárok metszik a másik kettő vonalát. Valamennyi szár végén, váltakozva egy inda- vagy levélpárt követően, tulipánt találunk. A kendőt selyem és fémszál összefonásából sodort zsinórral szegélyezték. A 17. századi daraboktól eltérően, csak a sarkokon találunk hurkokat. Felirat nincs rajta, módosítás nyomai sem észlelhetők.

Állapota jó. A selyem annak ellenére, hogy napjainkban is használják és rendszeresen mossák, jól megőrizte színét. A fémszál már jobban károsodott. Megfeketedett, és több helyen már csak a selyem bélfonat látható. A szegélyező zsinór helyenként elvált már az alaptól. Az alapanyag állapota úgyszintén jó, kisebb hiányoktól eltekintve, helyenként foltozásokkal találunk, amelyekkel az előző sérüléseket próbálták eltüntetni.

A 18. század folyamán készült összeírások közül az 1714-es után írták be utólag, hogy a kendőt 1746. december 4-én ajándékozta Vas Zsuzsanna egy abrosszal, – amely most is megtalálható a gyülekezet tulajdonában –, és egy másik asztalkendővel együtt. A forrás kiter arra is, hogy az újonnan épült templomba szánták.⁷² Az 1749-es felsorolásban is találunk olyan leírást, amely azonosítható ezzel a tárggyal.⁷³ A 20. század folyamán több összeírás készült, ám valamennyit ugyanazon jegyzékről másolták. A legkorábbiak között van az 1902-ben összeállított *Leltári törzskönyv*,

⁶⁹ A Balavásári Református Egyházközség levéltára helyben, (A továbbiakban: BalavásárLvt) I/27. 40.

⁷⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/150.

⁷¹ Vörös fonállal 106-os leltárszámot hímeztek egy vászondarabkára, majd ezt a kendő hátoldalára varrták. Sajnos maga a leltár nem maradt ránk, így még azt sem tudjuk, mikor kapta a tárgyat ezt a számot.

⁷² KükEhmLvt Conscri. 1714. 39–41.

⁷³ KükEhmLvt Conscri. 1749. 73–76.

amelynek felsorolásai között ráismerhetünk erre a keszkenőre is, amelyet *kenyér- és bortakaróként* használtak. A leírás kék selymfonalat és réz fémfonalat említ, tehát ekkorra a nemesfém bevonat már lekopott. Ugyanez a lajstrom három koronára becsüli akkori értékét.⁷⁴ 1904-ben összeírták a gyülekezet értékesebbnek ítélt tárgyait, amelyek között ez a textília is szerepel.⁷⁵ A kendő részletes rajzát és néhány szavas leírását megtaláljuk Debreczeni László vázlatfüzetében is.⁷⁶

A sarkokban található motívum közkedvelt volt a 18. század folyamán. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy több település – mint például Szamoskrassó vagy Rákosd – református gyülekezetének emléktárában találkozunk hasonló hímzett elemekkel.

A 18–19. század fordulóján készült *keszkenő* (kat. 18.) (87,5x85 cm) alapanyaga finom szövésű pamutvászon. Növényi motívumait színezett selyemmel és fémszállal (lyoni-szál és fémszalag) hímezték. Ezeket a motívumokat készítőjük külön egységekbe szervezte. Így elkülöníthetjük a kendőt keretező hímzett sávot, amely egységes kialakítású. A következő egység a négy sarokmotívum, ezek a sáv közvetlen közelében találhatóak, szinte egybeolvadnak ezzel. A harmadik egység későbbi módosítás eredménye, a kendő közepén található monogramot és az ezt övező koszorút foglalja magába. A szélső hímzett sáv (2,3 cm széles) alapszerkesztő vonala hullámzó szár, amelyet lyoni fémszállal hímezték lapos öltést alkalmazva. Így alakultak ki azok a felületek, amelyekben váltakozva helyezték el a hímző virágokat és leveleket. Ezek váltakozó ritmusa a következő: nagyobb virág és egyetlen levél után kisebb virág következik szintén egy levéllel. Kialakításuknak módja csaknem mindenhol megegyezik. A középső részeket fémszállal hímezték – lyoni a levél esetében, és fémszalag a virágoknál –, a levél húsát, valamint a virágok szirmait jelképező részeket színes selyemmel, lapos öltést alkalmazva töltötték ki. A nagyobb virágok esetében körvonalat is megfigyelhetünk. A virágok ábrázolására jellemző, hogy felülnézetből látjuk őket, négy-öt szirmuk van, és a rózsastilizálásukhoz áll a legközelebb. Ezt a sávot mindkét oldalról egy lyoni fémszállal hímzett vonal zárja. A sarokmotívum magassága 8 cm. Elemei, részletei, színei és kialakítása megegyezik a szélső sávnál elmondottakkal. Szerkezetileg egy középső egyenes tengelyre épül, amelyet egy virág tagol. Két oldalán szárazakat látunk, melyek végén oldalnézetből stilizált bimbók vannak. Találkozunk még levelekkel, indákkal, de ezek kevésbé hangsúlyos elemek. Az előbb bemutatott motívumokkal azonos időben készült a keszkenőt szegélyező keskeny horgolt csipke is (0,4 cm), amelynek anyaga lyoni fémszál. A középső motívum, amint már említettük, egy későbbi módosítás eredménye. Ezt támasztja alá, hogy más hímzőanyagot, más öltésmintát és más motívumrendszert látunk. Bár a hímzőfonal itt is selyem, színeiben eltér, és elmarad a fémszálak alkalmazása. A lapos öltés helyett jelen esetben inkább a hasított öltés dominál. A koszorút alkotó növényi szárat két egymás mellett haladó, különböző színű vonal jelenti, amelyről mindkét irányba indák és levelek indulnak. Kialakítása igencsak szegényes. A koszorú közepén egy két betűből álló – **D. K.** – monogramot találunk, amely az adományozó nevére utal.

Állapotáról elmondható, hogy több esetben találkozunk hiányokkal, amelyeket helyenként megvarrtak, valamint a rendszeres mosásnak köszönhetően a fém korrodálódott és levált a belfonálról. Hasonló okok miatt fakult ki a színes selyem is.

A keszkenő a 18–19. század fordulóján készülhetett. Ha elfogadjuk a helyszínen található gépelt kézirat állítását, amelyet Péterfy László is közöl munkájában,⁷⁷ akkor a tárgyat Domokos Klára adományozta a balavásári református gyülekezetnek 1804-ben. Sajnos a néhány soros leírásban

⁷⁴ BalavásárLvt I/27. 40.

⁷⁵ KükEhmLvt Balavásár csomó 161.

⁷⁶ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/149.

⁷⁷ Péterfy László: *Balavásár és egyháza*. Székelyudvarhely 2001. 44.

több hiba is van, így nem tudjuk, mennyire fogadható el ez az állítás egyéb bizonyíték nélkül. A helyszínen található 20. századi összeírások közül egy sem említi az adományozás dátumát, viszont az 1913-as megerősíti az adományozó személyét.⁷⁸ Funkciójára vonatkozóan jegyzik meg: *kenyér- és bortakaró*. Hasonló tárgymegevezéssel találkozunk két 20. század elején készült jegyzőkönyv (1901,⁷⁹ 1904⁸⁰) esetében, amelyek közül a második a kiemelt értékű tárgyak között tartja számon ezt a textíliát. Debreczeni László itt jártakor – 1933-ban – nem említi ezt a keszkenőt.

A balavásári gyülekezet tulajdonában egyetlen 18. századi *asztaltakaró* maradt fenn. A téglalap alakú takarót, vagy ahogy a korábbi leltárak nevezik, *kendőt*⁸¹ (kat. 32.) (126,5x163 cm) lenből, mintásan szőtték. Keskenyebbik oldalain rojtok vannak, egyik esetében egy szálhúzásos sorral is találkozunk.

Károsodásait tekintve, kissé deformálódott, és több helyen hiányok vannak.

A láda fedelének belső oldalán összeírt darabok közül a 7. sorszámmal jelölt darab felel meg legjobban ennek a tárgynak. Bár az 1749. évben készült összeírás⁸² több *kendőt* is említ, nem tartalmaz olyan adatokat, amelyek alapján egyértelműen azonosíthatjuk ezt a darabot. A 20. század első feléből származó összeírások valamennyi esetben megemlítik. A Debreczeni által készített leírás is csak a *rojtok* említése folytán köthető a jelenlegi tárgyhoz.⁸³

A forrásokban említett számos abrosz közül a balavásári református gyülekezet ma két 18. századi darabbal büszkélkedhet. Az elsőként említett darab hiányosan maradt ránk. A lenvászon *abrosz*⁸⁴ (kat. 4.) alapját (122,5x192 cm) két egyforma szélből (95,5 cm) varrták össze. Felületén szórt rendszerben, sodoratlan színezett selyem fonállal és lyoni fémszállal hímzett forgórózsákat látunk. Ma öt teljes és három fél motívumot számolhatunk össze, amelyeket 3–2–3-ként tagoltak különböző csúsztatott sorokba. A forgórózsa kiindulópontja egy rozetta, amelynek jobbra ívelő nagyobb méretű fogazott szirmai már mozgásba lendítik a motívumot. Ezek közül indulnak az ellentétes irányú – balra ívelő – szárazak, amelyek kialakítását váltakoztatják. Egy száröltéses vonalú szárat, ferde lapos öltéssel kialakított követ, amely vastagabb és selyem- meg fémszál váltakoztatásával hímezték. A szárazon található elemek megegyeznek valamennyi esetben. A jobbra ívelő kisebb száron indát látunk, majd egy oldalból stilizált ötszirmú virágot, szegfűt. Ezek után a fogazott levél szintén jobbra hajlik. Zárt gránátalmákra ismerünk a száraz végén, amelyek rajza több elemből áll össze – a szív alakú bibéből, mint leveles ágak, hajtanak ki a porzók, és két rend hold alakú szírom zár. A különböző elemek ellentétes irányú elhelyezése egyensúlyozza a motívum erős balra örvénylését. Jellemzői közé tartozik a selyem- és fémszál gyakori váltakoztatása, valamint a lapos öltés változatainak alkalmazása.

Jelenlegi állapota annak is köszönhető, hogy napjainkban használja a gyülekezet, így a sok tisztítástól, vasalástól, a két szél kezd elválni egymástól, több helyen teljesen kikopott a selyemfonal, fakultak a színek, míg a fémszál teljesen befeketedett, és töredezik le a belfonalról.

⁷⁸ BalavásárLvt 6A, I/1. 155.

⁷⁹ KükEhmLvt Balavásár csomó 143

⁸⁰ KükEhmLvt Balavásár csomó 161.

⁸¹ 95-ös leltárszámát vászondarabkára varrták, majd a takaróhoz erősítették.

⁸² KükEhmLvt Conscr. 1749. 73–76.

⁸³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/148.

⁸⁴ Vörös selyemmel hímzett 110-es leltárszámot találunk a terítő hátoldalához erősítve, amelyet vászondarabkára varrtak.

Feltehetően a terítőből levágtak egy részt, mivel mind az 1746-os bejegyzés⁸⁵ – amely az adományozót Vas Zsuzsanna személyében nevezi meg –, mind az 1749-es összeírás nyolc virágot említ,⁸⁶ és ma háromnak fele hiányzik. Hogy ezt a változtatást mikor hajtották végre, nem tudjuk, mert a 20. század eleji leltárok közül csak az 1913-as jelez 8 virágot.⁸⁷ Debreczeni László 1933-ban leírja a terítőt és lerajzolja motívumát, de nem említi, hány virágot látott rajta.⁸⁸

Azonos motívumú terítő található a Balavásártól csupán néhány kilométerre fekvő Erdőszentgyörgyön, valamint egy időben a sepsiszentgyörgyi református gyülekezet tulajdonában is volt egy hasonló abrosz. Forgórózsás motívumokat említ még Palotay Gertrúd különböző tanulmányaiban – Győr, Nagykörs, Tordos, Magyarkirályfalva –,⁸⁹ és László Emőke is leír egy ilyen terítőt az Iparművészeti Múzeum egyik kiállításának katalógusában (252. kat. szám).⁹⁰

A második darab kialakításában egy másik elterjedt 18. századi abrosztípussal találkozunk. Az úrasztali abrosz⁹¹ (kat. 3.) mérete 114x162,5 cm. Táblás szerkezetét kétféle rece és lenvászon mező alkotja, valamennyit vászon sáv keretezi. A különböző méretű és motívumú recetáblákat jellegzetességeik alapján rendezte három-három sorba a terítő készítője. A vászontáblákkal váltakozva összesen nyolc oszlopot számolhatunk. A keretet képező lenvászon darabok is két különböző méretet mutatnak, a terítő hosszanti oldalán keskenyebbek, míg a keskenyebb oldalon szélesebbek. A kisebbik rece (~11,5x12,5 cm) díszítését kilenc egyforma nagyságú, négyyszirmú, felülnézetből stilizált virág adja. Kialakításuk és elhelyezésük alapján két félék. Vászontöltéses kitöltés által rajzolódik ki öt egyforma virág, a középsőhöz átlósan négy másik csatlakozik a sarkokban. Az oldalak tengelyében található másik négy hasonló elemet tömőöltéssel alakították ki. A nagyobb méretű recenégyszet (~16,2x17,5 cm), díszítését tekintve, hasonló szerkezetű. A motívum közepét képező és a sarkokon hozzá kapcsolódó másik négy virág azonos a kisebbik rece táblákon láthatókkal. Ám a tömőöltéssel kialakított, ugyancsak felülnézetből stilizált virágoknak nyolc szirmuk van, nagyobb méretűek, és rajzuk is más jellegű.

A terítő állapotát tekintve, kisebb károsodásokat figyelhetünk meg. A terítő egésze és egyes táblák deformálódtak. Több helyen kisebb folt és hiány van.

A terítőt nagy valószínűséggel azonosíthatjuk az 1714-es⁹² és 1749-es⁹³ vizitációkor készült, a balavásári gyülekezetre vonatkozó összeírásokban. Ám ezek nem utalnak sem az adományozóra, sem pedig az adományozás pontos időpontjára. Az 1902-ben elkezdett *Aranykönyv* lapjai között találunk egy részletesebb összeírást 1913-ból. Az úrasztali abroszok között 3-as számmal szerepel a terítő.⁹⁴ A jelenlegi nyilvántartás a kegyszereket tartalmazó láda tetejének belső oldalán olvasható, amelyet 1950-ben állítottak össze a korábbi összeírások alapján. Az itt felsorolt tárgyak közül talán a 8. sorszámu leírás talál leginkább a terítőre. Debreczeni László 1933-ban járt a gyülekezetben, és néhány sorban leírja ezt a terítőt is, megjegyezvén, hogy muzeális értékű.⁹⁵

⁸⁵ KükEhmLvt Conscr. 1714. 39–41.

⁸⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 73–76.

⁸⁷ BalavásárLvt 6A, I/1. 155.

⁸⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/151.

⁸⁹ Palotay 288–313.

⁹⁰ László 163.

⁹¹ A leltárszámot vörös fonállal hímezték egy vászondarabkára, amelyet utólag a terítő hátoldalára varrtak. Maga a leltár nem maradt ránk.

⁹² KükEhmLvt Conscr. 1714. 39–41.

⁹³ KükEhmLvt Conscr. 1749. 73–76.

⁹⁴ BalavásárLvt 6A, I/1. 155.

⁹⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/148.

A **bernádi** református gyülekezet a 20. század elején megszűnt, értékei közül csupán néhány darabot mentettek meg, amelyek többsége ma Bonyhán található. Rendelkezésre álló adatok hiányában, a különböző színű fonallal hímzett leltári számok alapján próbáltuk különválogatni a Bernádról származó textíliákat. Az eltérő szín alapján két darabot, a 19. századból származó keszkenőt⁹⁶ sikerült elkülöníteni, amelyek egyikén a felirat meg is nevezi a megajándékozott gyülekezetet. Hogy az állomány sokkal gazdagabb volt, mutatják a 18. századi összeírások, valamint az 1816-os conscriptio is, amelyik 13 textíliát jegyez, ám valószínű, hogy ezek a tárgyak mára megsemmisültek.⁹⁷

A textíliák közül csak egyiket ismertetnénk részletesebben, azt amelynek gazdag kialakítása figyelmet érdemel. A *keszkenő*⁹⁸ (kat. 21.) (88x88 cm) anyaga pamutvászon. Felületét csipkével és hímzéssel díszítették, ehhez sodort színes selyemfonalat, lyoni fémszálat és fémszalagot alkalmaztak. A hímzett sáv az oldalak mentén halad, megszakadás nélkül. A sarkokon virágcsokokat látunk. A sáv közepén hullámos vonalú szalag, két oldalára virágok és levelek hajlanak. A felülnézetből stilizált virágok hat szirmát lapos öltéssel hímezték, szirmaik színét váltakoztatták. A levelek esetében is megfigyelhető ez a színbeli váltakoztatás. Mellettük bimbók és termések kaptak helyet. A sarkokban található csokrot, amelyet különböző virágok és búzaszál alkotnak, szalaggal kötötték át. E csokrok is azonos kivitelezésűek, mint a többi hímzett motívum. Megfigyelhető, hogy a kendőt lapos öltés alkalmazásával hímezték, visszafogott színvilágában nagy szerep jut az aranyozott fémszálaknak, fémszalagoknak.

A kendőt levérzések nyomaiként jelentkező foltok tarkítják, a fémszálai jó állapotban vannak, mindössze néhol észlelhető korrodálódás.

Bethlenszentmiklóson a református gyülekezet tulajdonában már az 1749-es összeírás alkalmával is csupán néhány textília volt. Mára egyetlen 20. századnál korábbi darabot sem találunk.⁹⁹

Boldogfalva tulajdonában három 18. századi textília maradt fenn. Ezeket könnyen azonosítani tudjuk a korabeli összeírásokban, amelyek említik egy-egy fontosabb jellemvonásukat is.

Az úrasztali *abrosz*¹⁰⁰ (kat. 6.) (128x152 cm) anyaga fehérített lenvászon, amelyet két szélből (52 és 76 cm) illesztettek össze, keskenyebb oldalait rojtozták. A összeillesztéshez, valamint annak két oldalán látható tűzőöltéses módon hímzett sávhoz (7 cm) sodorlatlan kékre színezett selyemfonalat alkalmaztak. A két sorba szervezett motívumot erdélyi jellegzetességnek tartják a kutatók, ugyanis csupán erről a területről származó textíliák esetében találkoztak az ún. „árkád-soros” díszítményekkel. A további kisebb bimbókkal telített körívvel díszített árkádok alatt két típusú virágtő váltakozik. Szerkezetük hasonló, szimmetrikus felépítésű. Az egyenes tőről egy indapár ágazik le, majd következik a motívum főeleme, egy nyolcszirmú küllős rozetta. A következő motívum esetében a tő az indák után két mellékágot is hajt, amelyek végén levél, inda és bimbó látható. Ebben az esetben egy háromszirmú szegfű jelenti a motívum főelemét. Az abroszon nincs felirat.

Állapotát tekintve, alapja deformálódott, hiányok, foltok figyelhetők meg felületén. A selyemfonal fakult, helyenként kikopott.

⁹⁶ Ismertetésük a katalógusban olvasható.

⁹⁷ KükEhmLvt Conscr. 1816. 205.

⁹⁸ Leltárszámát, 114., sárga fonallal hímezték a kendőre.

⁹⁹ A gyülekezet előjárói a régi darabokat kiselejtezték.

¹⁰⁰ A tárgyon nem található leltárszám, így nem azonosítható a gyülekezet leltári összeírásában.

A levéltárban őrzött vizitációs összeírások közül egyedül az 1749-es leltár tételei között ismerhetünk erre az úrasztali abroszra.¹⁰¹

A másodikként bemutatásra kerülő úrasztali *abrosz*¹⁰² (kat. 7.) (193x158 cm) anyaga fehérített lenvászon, táblás szerkezetét a vászon táblákkal váltakozó recetáblák (27x24 cm) jelentik. A fehér len recehálón vászon- és tömőtöltést alkalmazva alakították ki a figurális motívumokat. Az abrosz felületét 5x6 tábla alkotja, amelyek közül 15 darab készült recéből. Készítője két típusú mintát váltakoztatott, valamennyit apró eltérések jellemzik. A recetáblák szélét „S” elemekből kialakított sáv keretezi, középső felületén találkozunk a figurális elemekkel, amelyek közül az egyik egy páva és csibéje, a másik egy szárnyas oroszlán vagy sárkány alakja. Az abroszon nincs felirat.

Alakja deformálódott, hiányok és foltok figyelhetők meg felületén. Hiányok és foltok jellemzők a recével díszített felületeket is, amelyek közül néhányat foltozással és kiegészítéssel próbáltak javítani.

Az 1749-es összeírás öt megemlített abrosza között ráismerhetünk erre a darabra is.¹⁰³

Az úrasztali terítők mellett keszkenők és kendők is szerepeltek a 18. században, ám napjainkban csak egy korabeli tárgy maradt a boldogfalvi református gyülekezet tulajdonában. A *keszkenő*¹⁰⁴ (kat. 22.) alapját egyetlen darab (88x86 cm) fehér pamutvászon alkotja, amelynek felületét nyolc azonos hímzett motívum díszíti. A hímzés anyaga enyhén sodort, színezett (napjainkban rózsaszín) selyemfonal, valamint arany és ezüst színű skófum. A sarkokba és az oldalak közepére helyezett balra ívelő motívumokat ferde lapos öltéssel és török lapos öltéssel hímezték. A csigavonalas szerkezetű növényi motívum töve levélből fakad, balra ívelő vonalát balról eredő jobbra hajló ágak ellensúlyozzák, rajtuk indák, levelek és bimbók hajtanak váltakozó ritmusban. A tő végén hangsúlyos zárt gránátalma jelenti a motívum központi elemét, kör alakú magházát karéjos sziklevél övezi, tetején bóbíta. A motívum egészére jellemző a hímzőfonal ritmikus váltakoztatása. Az egyenlőtlenségek gyakorlatlan kézre utalnak. A keszkenőn nincs felirat.

Állapotát tekintve megállapíthatjuk, hogy alakja deformálódott, hiányok és foltok láthatók felületén. A selyemfonal színe fakult, a fémszállról a nemesfém lekopott, korrodálódott, helyenként hiányzik.

A levéltári források közül egyetlen esetben találkozunk e tárgy említésével, az 1749-es összeírás-kor, amikor a gyülekezet három keszkenő közül a *nyolc ágacska* jelző erre a darabra utal.¹⁰⁵

A **bonyhai** eklézsia ma is nagyon gazdag régi textíliagyűjteményt őriz. Ezt jól érzékelteti, hogy csak a 17. századból egy abrosz és egy keszkenő maradt ránk. A 18. századból öt darab textília származik, amelyek között találunk abroszt, kendőt és keszkenőt is. E tárgyak egy részét jól végigkövethetjük úgy a 17., mint a 18. századi összeírások tételei között.

Elsőként a 17. századi *abroszról*¹⁰⁶ (kat. 9.) beszélünk. A nagy méretű (233,5x194 cm) terítőt két szél (97 cm) széles színezetlen lenvászon alpból, díszítetlenül illesztették össze. Keskeny fehér selyemből (S-sodrat) horgolt csipke, és ebből eresztett rojtok keretezik. A terítő teljes felületét enyhén sodort színezett selyemfonallal és lyoni fémszállal (S-sodrat) készült hímzés díszíti (török lapos öltés, száröltés), amelyet három egységre tagolt készítője. A koncentrikus szerkesztés köze-

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. I/2. 411.

¹⁰² A tárgynak nincs helyi leltárszáma.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/3. 411.

¹⁰⁴ A tárgynak nincs helyi leltárszáma.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 411.

¹⁰⁶ A textília jelenleg a 149-es leltárszámot viseli, amelyet egyenesen a vászonalapra varrtak kék színű pamutfonallal.

pén koszorúba foglalt két címer-elem látható. Körülötte szórt rendszerben, de ugyancsak koncentrikus sávokban, különböző állatalakok és virágok váltják egymást. A legszélső sáv képezi a harmadik egységet, amely a terítő négyszögű formáját követve, egységes kialakítású széles bordűr-sáv. Az oldalak mentén két típusú motívum váltakozik, amelyeket „S”-vonalú indák kapcsolnak össze. Ezek egyes elemei közé illesztettek a sarkokon egy másik motívumot, amely méretében és összetettségében is hangsúlyosabb. Valamennyi itt megjelenő motívumról azonban elmondható, hogy központi tengely által meghatározott, szimmetrikus felépítésűek. Sajnos, a hímzőfonal hiánya miatt a szarak pontos vonalát ma már csak fantáziánk, illetve egy hasonló terítőtöredék segítségével egészíthetjük ki.¹⁰⁷ A bordűr kialakításához alkalmazott valamennyi motívum erősen szimmetrikus felépítésű, ami a nyugat-európai formavilágot tükrözi. A sarkokban található szabad rajzú növényi motívum középtengelyét szív alakú formából kinövő, levélpár szegélyezte egyenes tő jelenti. A tő vonala hamarosan kettéválk, majd ismét egyesül, az így létrejött mandorla-alakú felületet három pötty díszíti. Később egy tulipánra emlékeztető összetett virág-forma következik, miután a tő ismét elágazik. A tengely végén akantusz-virágra ismerhetünk, míg két oldalsó ágán bimbók és indák hajtanak. A mandorla-alakú forma két oldalához „S”-alakú szarak kapcsolódnak. Ezeken rozetták, levelek, bimbók és eltérő megfogalmazású akantusz-virágok hajtanak. A szív alakú forma kialakítása, és a motívum szerkezete arra utal, hogy előzményét az ún. „olasz korszak” motívumok között kereshetjük. Az oldalak mentén látható motívumokat az ún. „indás” vagy „S-vonalú” minták közé sorolhatjuk. Jelen esetben tulajdonképpen két azonos típusú, részleteiben eltérő szimmetrikus motívum váltakoztatásáról beszélünk, amelyeket csigavonalasan ívelő oldalágaik fűznek egybe. Az egyenes vonalú tő egy-egy lefele fordított virág-formából nő ki. Az „S”-vonalú oldalágakat a minta tervezője gyűrűk segítségével kapcsolta a tengelyhez. Ezeken indák, levelek és különféle virágok hajtanak. A tő következő elágazása során a két oldalsó szár végén leveleket, bimbókat és egy nyílt virágot látunk. A tő további vonalán levélpárokkal majd egy-egy virággal – hét szirmú rozettával, illetve zárt gránátalmával – találkozunk. Az abrosz közepén olaszkoszorú található. A külső koszorú formáját többféle levélből és virágból – rozetta, szegfű – alakították ki, rajza sűrű és szimmetrikus. Belső felületén két kisebb, egymásba kapcsolódó koszorú, amelyek kialakítása már egyszerűbb, ám itt is levélpárok és virágok – rozetta – váltakoznak. A felső koszorú felületét egy lombos koronából ágaskodó szarvas alakja tölti ki, amelyet a Kemény család címerállatával azonosíthatunk. A másik koszorúban pedig levelet hajtó hársfaág látható, amely a Lorántffy címer központi eleme. A koszorúk és a bordűr közötti felületet a terítő készítője szórt rendszerbe illesztett motívumokkal töltötte ki. Ezeknek egy része állatokat ábrázol – szarvas, nyúl, madár – amelyek rajza és kialakítása nagyon változatos. Az eltérő megjelenítési formák mellett expresszivitás is jellemzi ezeket. Az állatalakok mellett kisebb-nagyobb, körülbelül 6 típusba sorolható virágtő váltakozik. Ezeknek rajzát asszimmetria jellemzi, általában néhány levél és virág jelenti alkotóelemeit. A leggyakrabban gránátalmával, rozettával és tulipánnal találkozunk. Összességében a terítő kialakításával kapcsolatban elmondható, hogy a motívumok kiválasztása és rajza a korabeli nyugat-európai hímzésekhez kapcsolja. Színhasználata – pl. a virágok esetében a szírmunkénti színváltoztatás –, valamint öltésmódja már a keleti hímzésvilág jellemzője.

A terítőn nem található felirat, ám a címer-elemek helyes értelmezése személyekhez és eseményekhez is kötheti ezt a textíliát. Jelen esetben az tűnik legelfogadhatóbbnak, hogy a terítő Kemény Simon és Alia Mária 1654-ben Bonyhán sorra került menyegzője alkalmából készült és utólag került a református egyház tulajdonába. A 17. századi leltárok tanúsága szerint az abroszt Kállai Sámuel adományozta Radnótról. Mivel Kemény Simon édesanyja Kállai Zsuzsanna volt, elkép-

¹⁰⁷ Az Erdélyi Történelmi Múzeumban található töredéket lásd: Szőke 156., 165.

zelhető, hogy ennek a kapcsolatnak a révén került a textília Kállai Sámuelhez, aki a mennyegző emlékére adományozta a bonyhai református gyülekezetnek. A levelet hajtó hársfaág, valamint a terítő kialakítása – szerkesztésmódja, öltéstechnikája, felhasznált motívumok – és kvalitása szoros rokonságot mutat a szakirodalomban ismertetett Lorántffy Zsuzsanna hímzésköréhez tartozó textíliákkal.

Állapotát tekintve, utólag a leltárszámmal összevarrták magát a terítőt is, így ma nem teríthető teljesen ki. A lenvászon több helyen kigyengült, elszíneződött, hiányok, foltok, égés nyomai láthatók rajta. A selyemfonalat illetően már utaltunk rá, hogy jelentős hiányokkal kell számoljunk, míg a fémszál korrodálódott.

Amennyiben a szűkszavú leltári összeírásokban helyesen azonosítjuk ezt az *abroszt*, a 17. század végi bejegyzések alapján *Kállai Sámuel* adománya¹⁰⁸ volt *Radnótról*.¹⁰⁹ A 18. századi összeírásokban – 1714,¹¹⁰ 1749¹¹¹ – viszont már csak az *olaszokszorús* megfogalmazás utalhat erre a darabra a felsorolt abroszok között. Az 1876-os leltár¹¹² nem említ mást, mint hogy *szarvasok és virágok* láthatók rajta. 1933-ban Debreczeni László vázlatot készített az oldalakat szegélyező motívumról, néhány szót jegyzett fel a terítőről, ám a címer-elemeket ő sem említi: *Középpütt nagy tányér minta (koszorú alak)*.¹¹³

A korábban említett, az Erdélyi Történelmi Múzeum tulajdonában található terítőrészlet sem nyújt a szélső motívum biztosabb rajzán kívül egyéb segítséget a bonyhai terítőre vonatkozóan, az állatalakok is hiányoznak róla. Ezen sem található felirat és még azt sem tudjuk, hogy volt-e a közepén hasonló díszítés vagy sem.¹¹⁴

A szintén a 17. századból származó *keszkenő*¹¹⁵ (kat. 24.) (85,5x65,5 cm) alapanyaga finom szövésű színezetlen pamutvászon. Hímzéssel – lapos öltés, száröltés – történő díszítéséhez arany és ezüst színű skófiúmot használtak. A kendőt lyoni fémszálakból (5 darab, S-sodrat) készült zsinórral (Z-sodrat) szegélyezték, amely segítségével a textília oldalaira egyenlőtlen számú hurkokat (összesen 35 darab, méretük 1 cm) helyezett el a tárgy készítője. A hímzett nyolc, azonos szabad rajzú asszimmetrikus motívum (magassága 14,5 cm) nem meghatározott rend szerint ível jobbra, illetve balra. A sarkokban átlós irányú elrendezésűek, míg az oldalak közepén merőleges állásúak. A kacs és levél által határolt kettős kör alakú formából (egykori alakja talán a miribótáéval egyezett) íves vonalú virágtő nő ki. Két oldalára hangsúlyos levelek, rozetták és termések hajlanak, amelyek ritmikusan váltják egymást. A virágtő végén ismét a gyümölcscsel találkozunk. Nem csak a formák, de a színek is váltakoznak jól meghatározott ritmus szerint, túlsúlyban az arany van.

A *keszkenő* deformálódott, elszíneződött, felületén hiányok és foltok láthatók. A hímzőfonal is több helyen hiányzik.

A tárgy 17. századi eredetét támasztja alá az a tény is, hogy az 1676-os összeírásban már szerepel,¹¹⁶ ám ennél többet nem tudunk meg a forrásokból. A 18. századi conscriptioik mindkét esetben

¹⁰⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 17–21., 51.

¹⁰⁹ Uo. 94–94a.

¹¹⁰ KükEhmLvt Conscri. 1714. 26–29.

¹¹¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 50–54.

¹¹² A Bonyhai Református Egyházközség levéltára, Leltárkönyv. 1876. (A továbbiakban: Bonyha Leltárkönyv)

¹¹³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/136.

¹¹⁴ Szőke 156.

¹¹⁵ A *keszkenő* most a 112-es leltárszámmal viseli, amelyet alapanyagába hímeztek kék pamutfonallal.

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 17–21., 51.

– 1714-ben¹¹⁷ és 1749-ben¹¹⁸ – szűkszavúan ugyan, de említik ezt a darabot is. Az 1876-os összeírás *pohárterítő*ként írja le, később zárójelben bejegyezték: *Elszakadott*.¹¹⁹ Debreczeni László 1933-ban vázlatot készített motívumáról, és néhány szóban lejegyezte jellemzőit, *rongyolt állapot*t is említi.¹²⁰

A motívum eredetét a keleti hímzőművészetben kell keresnünk. Erre utal aszimmetrikus szerkezete, a részelemek rajza, valamint a színek ritmikus váltakoztatása is.

A 18. századból származó textíliák közül két olyan darabbal – elsőként egy abrosszal, majd egy keszkenővel – kezdjük az ismertetést, amelyek eredete ugyancsak fejtörést okoz.

Két szél (64 cm) kékre színezett selyem taft anyagból állították össze az úrasztali terítő azaz *abrossz*¹²¹ (kat. II.) alapját (128x160,5 cm). Díszítéséhez – hamis, ferde és mintázott lapos öltéssel, valamint láncöltéssel való hímzéséhez – sárga, drapp és zöld színű selyemfonalat (S-sodratú) alkalmaztak. A terítőt szegélyező keskeny szalagdíz (– 0,5 cm) anyaga aranyszínű lyoni fém-szál. A szalag fölött felirat fut körbe az oldalak mentén, majd egy karéjos szélkialakításra utaló láncöltéses hímzett sor következik. Ezeket követi egy szélesebb hímzett sáv (15–25 cm) amelynek kialakításában a sarkok esetében átlós irányba mutató virágtövek és az ezeket összekötő, hullámvonalra épülő növényi motívumok vesznek részt. A szabad rajzú növényi motívumokat egységes, szimmetrikus kialakítás jellemzi. A vastag száraz hullámozó vonalát néhány hangsúlyos fantázia-virág töri meg, ezek mellett fogazott szélű levelek és apró termések váltják egymást. A sarkokban látható virágtövek szív alakú formákból nőnek ki, száraikat fogazott szélű levelek veszik közre. A középső szár végén összetett virág látható. A két oldalsó szár az oldalak mentén hullámvonalban halad, amelyről leágaznak a levelek, a virágok és a termések. Az oldalak közepén történő találkozásukat két-két fogazott levél összeolvadásával oldja meg a minta tervezője. A textília külön érdekessége, hogy készítője csupán néhány színt alkalmazott, mégis a sodort selyem-szálnak és az öltésmódoknak köszönhetően a fény hatására sokféle árnyalatból tevődik össze az egyedi színharmónia. Az abrossz hosszú magyar nyelvű felirata majuszkulákból (1 cm) áll és a hátoldalán olvasható, azaz tükrírással készült: URISTEN KEGYELMEZZ MEG ENNEKEM, KEGYESSEGED SZERINT KÖNYÖRÜLY RAJTAM, BUNEIMBOL TOLED MEG TISZTITTASSAM, IRGALMADDAL VEGY KÖRNYÜL ENGEM, TÖRÖLD EL AZ EN NAGY BÜNEIMET M[O]S[O]GASOOL M[E]G FERTELMESSEGIMBOL KIKKEL FERTEZTETTEM ELETOMET TISZTITSAD EL NAGY KEGYELMESSEEDBOL LI. SOLTAR HA AZ ALDOZAT KEDVES VOLNA NEKED NEM KEMELLENEM ALDOSATOMAT GROF SZEKI TELEKI SABA[!]. 1767 A ESZTENDOBEN. A sárga színű selyemmel, láncöltéssel készült feliratban több elírással is találkozunk – pl. *M S GA SOOL M G*, ami azt jelenti, hogy „mosogassál meg”; *SABA* azaz „Sára”. Ez, valamint hogy fordítottan hímezték arra utalhat, hogy a kivitelező nem tudott írni-olvasni. A felirat tartalma egy zsoltáridézet, az 51. zsoltár 3. és 4. verse (A Senczi-féle énekelt szöveghez hasonlít leginkább), valamint az adományozó neve: gróf széki Teleki Sára, és az adományozás időpontja: 1767. Az idézet kiválasztása egyértelműen utal az abrossz egyházi rendeltetésére.

¹¹⁷ KükEhmLvt Conscr. 1714. 26–29.

¹¹⁸ KükEhmLvt Conscr. 1749. 50–54.

¹¹⁹ Bonyha Leltárkönyv

¹²⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/135.

¹²¹ Jelenleg a tárgy a 106-os leltárszámot viseli, amelyet egyenesen az alapanyag egyik sarkába kék színű pamutfonallal varrtak.

A terítő mára deformálódott, elszíneződött, hiányok és foltok figyelhetők meg rajta. A díszítés állapota jó.

A 18. század folyamán két részletes összeírás (1714¹²² és 1749¹²³) készült a vizitációk során, ám mindkettő még a terítő adományozása előtt. Így ezek, sajnos nem tartalmazhatnak a tárgyra vonatkozó adatokat, későbbi bejegyzéssel sem találkozunk. Első írásos említése 1844-ben történik, amikor az újonnan adományozott tárgyak között találjuk.¹²⁴ Ugyanitt olvashatunk két *keszkenőről* is, amelyeket szintén Teleki Sára ajándékozott. Egyikük nevét is viseli, ám készítése az 1703-as dátum keltezi idejét, tehát a grófnő csupán átalakított egy korábbi darabot. Erről a *keszkenőről* már csak a Debreczeni László vázlata alapján alkothatunk némi fogalmat,¹²⁵ mivel mára elveszett. A tárgyak leírását megtaláljuk az 1876-as helyi leltárkönyvben,¹²⁶ ám ez is túlságosan szűkszavú. A felirat és a tárgy rövid leírása ugyancsak olvasható Debreczeni László 1933-ban készült vázlatlapja-in.¹²⁷ 1995-ben Molnár Ambrus beszél a terítőről a bernádi gyülekezet kapcsán írt tanulmányában. Az akkori helyi lelkész közlésére hivatkozva, azt állítja, hogy a tárgy valamikor a bonyhai református egyház filiájának, a bernádinak képezte tulajdonát.¹²⁸ Ezt egyetlen általunk vizsgált írásos adat se támasztja alá.

Ha figyelembe vesszük a felhasznált alapanyagot – kék selyem taft –, valamint a kendőt szegélyező szalagot és a most bemutatásra kerülő *keszkenő*¹²⁹ (kat. 23.) azonos elemeit, a hasonlóságok miatt arra is következtethetünk, hogy az abrosshoz tartozik. Sajnos ezt a feltevést semmi írott adat nem erősíti, ám mindenképp mellette szól, hogy egyszerre adományozták az előbbieken leírt abrosszal, illetve az 1703-ból származó kisebb terítővel. Az úrvacsorai *keszkenő* alapját egy darab (65,5x63,5 cm) kékre színezett selyem taft képezi. Felületét rátétes hímzés díszíti, amelyeket különböző színekre (sárga, zöld, kék, drapp) festett sodoratlan selyemfonalakból és többféle ezüst színű fémszálból (pl. lyoni, szalag és egyéb összetett változatai) alakítottak ki. A *keszkenőt* továbbá arany színű lyoni fémszálból kialakított keskeny szalag keretezi. A fantázia-virágok széles sávban (16 cm) követik a kendő oldalait, az oldalakon merőleges állásúak, míg a sarkokban átlós irányban helyezkednek el. A virágtövek egy része papírlapra ragasztott selyemszálakból készült, míg másik részét laza szövésű vászonra selyemmel és fémszállal hímezték. Valamennyit apró öltések segítségével fogták az alapanyaghoz.

A kendő deformálódott, hiányok és foltok figyelhetők meg rajta. A rátétek esetében is több helyen hiányok vannak, gyakori a ragasztott szálak leválása a papírról.

A 18. századból nincsen olyan adatunk, amely ezt a kendőt említené. Az említett 1844-es bejegyzésen kívül forrásból származó adatnak még az 1876-os összeírás tekinthető, bár ez a textília is jóval korábról származik. Ez utóbbi leltár ugyanakkor a tárgy funkciójára utal, amikor *pohárterítő*nek nevezi.¹³⁰ Debreczeni László is a 18. századra datálta, amikor vázlatfüzetébe jegyezte a *keszkenőt*. Valamint azt is megjegyezte, hogy egy korábbi textília darabjait alkalmazták a díszí-

¹²² KükEhmLvt Conscr. 1714. 26–29.

¹²³ KükEhmLvt Conscr. 1749. 50–54.

¹²⁴ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854.

¹²⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/133.

¹²⁶ Bonyha Leltárkönyv

¹²⁷ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/133.

¹²⁸ Molnár Ambrus: Egy „elpazarolt” magyar református gyülekezet. Bernád. In: Küllös Imola (szerk.): *Gyülekezeti élet és vallási szokások a Küüllői Református Egyházmegyében*. Vallási Néprajz 7. Budapest 1995. 45.

¹²⁹ Jelenleg a 154-es leltárszámot viseli, amelyet kék pamutfonallal egyenesen az alapanyagba varrtak.

¹³⁰ Bonyha Leltárkönyv

téshez.¹³¹ Tulajdonképpen nem is egy, hanem két korábbi darabról lehet szó, ugyanis két különböző technikával találkozunk.

Ugyancsak az 1844-ben adományozott, néhány szóban leírt tárgyak között szerepel egy takács által szőtt abrosz, valamint egy kendő, amelyek közül az abrosz MK monogramot visel, mindkettő alapanyagát damasztként tüntették fel.¹³² Az asztalterítő után bejegyezték, hogy elszakadt, így a jelenleg is megtalálható tárgyat az asztalkendővel azonosíthatjuk. Ennek viszont mintha az 1844-es adat mondana ellent, ugyanis a monogrammal ellátott darabot nevezi meg abroszként. Méreteit figyelembe véve, mi is az abrosz elnevezés mellett döntöttük.

Az úrasztali *abrosz*¹³³ (kat. 12.) (175,5x143 cm) anyaga lampasz szövésű fehér pamut. Egyik sarkába piros selyemfonallal monogramot hímeztek keresztszemes öltéssel. Díszítése csak a lampasz gazdag mintavilágából áll. Az oldalak mentén két vonal határolta sáv halad, amelynek felületét hullámvonalra épülő növényi elemek – virágok, levelek – töltik ki. A terítő belső felületén egy mustra többszöri ismétlésével találkozunk. Ez a minta két sáv-szerű részből áll. Az egyikén stilizált városképet látunk, mely a felette olvasható betűk szerint Bécset ábrázolja. A másik sáv több elemből tevődik össze, amelyek közül ez egyik az osztrák címerben is szereplő kétfejű, kiterjesztett szárnyú sas, egyik lábában országalmát, másikban kardot tartván. A második elem egy koronás koszorú, amelyet két szárnyas puttó tart, a koszorúban az **F. II.** monogram. A terítő szőtt felirata szerves részét képezi a mintának. Részenként épül be a különböző motívum-elemek közé: **ES LEBE / F[erdinand]. II. / IN WIEN.** Német nyelvű majuszkulás feliratról van szó, amelynek magyar nyelvű fordítása: *Éljen / II. Ferdinánd / Bécsben.* Egy hímezett monogram is található még a terítő egyik sarkában: **MK** A közös szárral rendelkező betűk az egykori tulajdonost, esetleg adományozót jelölhetik.

Az abrosz mára deformálódott, elszíneződött és foltok vannak a felületén. A hímezett monogram vörös színe fakult.

Amennyiben a terítőn szereplő szőtt monogramot és annak feloldását vesszük figyelembe, az abrosz a 17. század első felében készülhetett, vagy későbbi megrendelője ragaszkodott ehhez a mintához. Ezek ugyanis könnyen elérhetőek voltak különböző mintakönyvekben.

A bonyhai református gyülekezet tulajdonában még két 18. századból származó textília van, amelyek párt képeznek, ugyanis kialakításuk teljesen megegyezik. Egy szél színezetlen lenvászon az éneklőszék takaró¹³⁴ (kat. 33. és 34.) – *kendő*, ahogy a források nevezik – (74,5x293,5, illetve 72,5x292,5 cm) anyaga. Lapos öltéssel és száröltéssel történő hímzéséhez kékre – *tengerszín* – színezett lazán sodort (S-sodrat) selyemfonalat használt készítője. A két végét azonos selyemfonállal szegték, huroköltést alkalmazva. A textília két végén hímezett vonal fölött találjuk a mintát, amelynek szélső motívumai már a takaró oldalára futnak fel. Valamennyi – hét-hét darab – motívum függőleges állású. Közülük egy irányba hajolnak azok – három darab –, amelyek a vonalon, befelé pedig – két-két darab –, amelyek az oldalak mentén helyezkednek el. Valamennyi motívum (19,5 cm) azonos kialakítású. A szabad rajzú aszimmetrikus virágtő kacsából indul, majd hamarosan két egymást keresztező szárrá válik. Az ily módon létrejött mandorla-alakú felületen három pötty

¹³¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/133.

¹³² KükEhmLvt prot. II/11. 201.

¹³³ Ma is használt leltárszáma 101., amelyet kék pamutfonallal varrtak az alapanyag monogrammal is ellátott sarkába.

¹³⁴ A jelenleg is használt 99-es leltárszámot kék pamutfonallal varrták az éneklőszék takaró egyik sarkába. A tárgy testvérdarabja is a bonyhai gyülekezet tulajdonában található a 200-as leltárszám alatt. Kialakításuk csaknem tökéletesen megegyezik.

található. A szárazon levelek és oldalágak hajtanak. A száraz és oldalágak végén hangsúlyos virágok – tulipánok – nyílnak, valamennyi eltérő kialakítású. A virágokat egy-egy indapár vezeti be. A virágok közül kiemelkedik a leghosszabb szár végén látható ötszirmú tulipán. A motívumokat egyetlen színnel hímezték, kialakításuk megegyezik, rajzuk és kivitelezésük is kissé esetlen, ami arra utal, hogy nem szakember munkájával van dolgunk.

A textília felülete elszíneződött, hiányok és foltok láthatók rajta. A selymfonal színe fakult. A takarót megpróbálták javítani, foltozták, varrták.

A 18. századi összeírások is – 1714¹³⁵ és 1749¹³⁶ – együtt említik az *ágakkal varrott kendőket*.¹³⁷ Ám eredetükre vonatkozóan nem jegyeznek meg semmit. Az 1876-os összeírás tételei között kérdőjellel ugyan, de ráismerhetünk ezekre a textíliákra, amelyeket *orgonához* való kendőként említ.¹³⁸ Az *éneklőszék takaró* megnevezéssel Debreczeni László illeti ezeket a tárgyakat, motívumukról vázlatot készített 1933-ban.¹³⁹

Búzásbesenyő gazdag 17–18. századi textília anyagából mára sajnos semmi sem maradt. Pedig Debreczeni László 1933-ban még több darabot is megörökített a kerelői gyűlekezet tárgyaival együtt.¹⁴⁰

Csapószentgyörgy textíliáiról nem tudunk semmit. A rendelkezésre álló néhány 17. századi vizitációs bejegyzés nem utal tárgyaira.

A selymekkel és fémszállal hímzett néhány textília közül egyetlen sem maradt fenn **Csáváson**. Napjainkban mindössze néhány egészen egyszerű kialakítású 18. századi darabot találunk.¹⁴¹

Ezek közül az egyik fehér lenvászon *abroszt*¹⁴² (kat. 13.) (185,5x198 cm) két szélből (89 és 90,5 cm) állították össze, összeillesztésükhöz horgolt csipkét (szélessége: 3,5 cm) használtak, amelynek elemei között növényi inspirációra ismerünk.

A terítő deformálódott, foltok és hiányok találhatók rajta.

A 18. század szűkszavú összeírásai között nem ismerjük fel az abroszt. Horgolt csipkéje viszont Debreczeni László figyelmét is felkeltette, így e tárgyat lejegyezte vázlatfüzetébe.¹⁴³

Egy másik úrasztali terítőről (kat. 15.), *abroszról*¹⁴⁴ (215x188 cm) is említést tesz, amelynek len anyagát geometrikus mintákkal szőtték.¹⁴⁵

Alakja deformálódott, nedvesedett.

Dányánban négy keszkenőt és egy abroszt sikerült számba venni, amelyek a 17–18. századból származnak. Ez a szám csaknem felét jelenti annak az anyagnak, amelyet az 1714-es¹⁴⁶ és 1749-es¹⁴⁷ összeírás említ.

¹³⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 26–29.

¹³⁶ KükEhmLvt Conscri. 1749. 50–54.

¹³⁷ KükEhmLvt Conscri. 1714. 26–29.

¹³⁸ Bonyha Leltárkönyv

¹³⁹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/135.

¹⁴⁰ Uo. 1933/192–196.

¹⁴¹ Többségük ismertetése a katalógusban.

¹⁴² Nem szerepel rajta leltárszám.

¹⁴³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/125.

¹⁴⁴ Leltárszám nem található rajta.

¹⁴⁵ Debreczeni vázlatkönyvek 1933/125.

¹⁴⁶ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

¹⁴⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

A legkorábbiak egy *keszkenő*¹⁴⁸ (kat. 26.) tűnik, amelynek alapjául színezetlen pamutvásznat (78,2x79,3 cm) választottak. Ezt sodorlatlan színezett selyemmel és vont fémszállal hímezték, hurkokkal tagolt zsinór-dísszel látták el. A két színű selyemből sodort zsinórdísszel keretezett felület négy sarkát azonos motívum díszíti, közepén olaszkoszorúra ismerhetünk, amelyet hasonló elemekből alakítottak ki. A sarokmotívum növényi elemből induló tő, amely inda és levélpár után kettéágazik. Mindkét száron három-három virág található más-más elrendezésben, és levélkéik. A virágok kialakítása azonos, csupán színeikben mutatnak eltérést. A felülnézetből stilizált magház és bibék egyetlen pöttyé forrtak össze, négy fogazott szélű szírom veszi körül, amelyeket váltakoztatva hímezték kékre és vörösre, vagy sárgára és vörösre. A hímző ferde lapos öltést és mintázott lapos öltést alkalmazott, a fémszállal nagyon takarékosan bánt. A középső motívum, az olaszkoszorú, tulajdonképpen egyetlen zöld szár, amelyet kétféle virág-szerű forma tagol. A koszorú két betűből álló monogramot fog közre: **K S**. A majuszkulákat selyem- és fémszállal hímezték. A motívumok egyszerű és ügyetlen rajza, az S betű fordított alakja, valamint az öltések egyenlőtlensége arra vallanak, hogy a kendőt nem varrhatta hímzésben jártas kéz.

Alapanyaga több helyen kigyengült, hiányok, foltok találhatóak rajta. A fémszál elfeketedett. Mostanáig nem javították.

A latin nyelvű 1676-os összeírást néhány magyar sorral is kiegészítették, a két *keszkenő* leírása közül az első erre a tárgyra is ráillik, ami alátámaszthatja 17. századi eredetét.¹⁴⁹ A 18. századi összeírások (1714,¹⁵⁰ 1749¹⁵¹) nagyon szűkszavúak, ezért csak feltételezzünk, hogy az *elegyes színnel varrt keszkenő* erre a tárgyra utal. 1933-ban Debreczeni László is megörökítette motívumát, valamint néhány szóban lejegyezte fontosabb jellemzőit.¹⁵²

A 18. század első felének jellemzőit mutatja az a *keszkenő*¹⁵³ (kat. 30.), amelynek alapanyaga színezetlen pamutvászon (86x90 cm). Díszítéséhez aranyozott és ezüstözött lyoni fémszálat (S-sodrat) alkalmaztak. A keszkenőt hurkokkal tagolt zsinór-dísz szegélyezi. Hímzett sarokmotívumai csigavonalban ívelnek jobbra, az oldalak középtengelyében látható kisebb motívumok meg balra. A sarkokat kitöltő virág vékony szára kacsból indul, rajta levelek, indák és bimbók váltakoznak. A szár végén oldalnézetből stilizált virágot látunk. Az oldalak közepén látható motívumok mérete kisebb. A szintén kacsból induló szár külső oldalán indák és levelek váltakoznak. Végén inda, és három bimbó látható. A motívumok hímzéséhez ferde lapos öltést, és mintázott lapos öltést alkalmaztak, és váltakoztatva használták az arany és ezüst színeket.

A kendő alakja deformálódott, hiányok láthatók rajta, amelyek közül a nagyobbakat fehér pamutvászonnal foltozták meg. Foltokat, elszíneződést látunk még rajta. A nemesfém réteg csaknem teljesen lekopott a fémfonal esetében, feketedett és több helyen levált a belfonálról.

A 18. század conscriptioiban felsorolt tárgyak között nem teljes biztonsággal ismerhetünk a jelenlegi kendőre. Az első, az 1714-es az adományozást rögzíti. Ebből szerzünk tudomást arról, hogy a keszkenő adományozója *tekintetes Komáromi Lajosné asszony*.¹⁵⁴ A későbbi, 1749-es összeírás már

¹⁴⁸ A kendőhöz a 164-es leltárszám tartozik, amelyet tintával írtak egy kartondarabra, és cérnával erősítettek a pamut anyaghoz.

¹⁴⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 12–13.

¹⁵⁰ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

¹⁵¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

¹⁵² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/239.

¹⁵³ Leltárszáma 168.

¹⁵⁴ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

csak szüksézáván említi a darabot.¹⁵⁵ A keszkenő Debreczeni László figyelmét is felkeltette, amikor a településen járt. A leírás mellett, motívumáról rajzot is készített.¹⁵⁶

Csupán feltételezhetjük, hogy az *egy kék selyem keszkenő, körül fellyér selyem materia* tárgy-leírás az 1749-es összeírásból arra a darabra (kat. 29.) utal,¹⁵⁷ amelynek alapanyaga színezett selyem damaszt (47,5x46,5 cm). Groteszk-szerű szőtt díszítése növényi elemekből és maszkokból áll össze. Pontosabb feladata kehelytakaró lehetett. Színe nagyban fakult, gyengült, és hiányok vannak rajta.

A 17. század második felében készülhetett a most bemutatásra kerülő török úrvacsorai *keszkenő*¹⁵⁸ (kat. 27.), amelynek alapja (99x96,5 cm) színezetlen pamutvászon, amelyet két szélből (48 és 51 cm) illesztettek össze. Színezett selyemszállal gazdagon hímeztek. Egyenletes, aprólékos öltései gyakorlott hímzőre vallanak. A kendő szélén arab írásjelekből kialakított széles sáv halad körbe, amelyet két oldalán egy-egy hímezett csík határol. Fölötte a sarkokban és az oldalak közepén motívumok váltakoznak. Megfigyelhetjük, hogy a hímző alig hagyott szabad felületet, a hangsúlyosabb motívumok közé több kisebb elem került. A kendő közepén kör alakú felület határolódik el, amelyet szintén gazdagon hímeztek. Körülötte olvasható a későbbi magyar nyelvű felirat. A motívumrendszer összességét tekintve, szembetűnő a geometrikus és növényi elemek váltakoztatása, valamint a csaknem mindenhol megtalálható arab betűs feliratok. A sarkokban található motívum növényi, szimmetrikus és a zárt gránátalma szerkezetét követi felépítése. A növényi elemből induló fő három szárra válik. A középső vonala egyenes, ez képezi a motívum szimmetriatengelyét is. A másik kettő két oldalra ível félkörösen, rajta inda, utána levelek és virágok váltakoznak meghatározott ritmus szerint. A középső száron három karéjos szírom látható, a két oldalsó egy-egy sziklevél-szerű formában végződik, amelyeket sűrűn hímeztek. A középső szíromból egyenes vékony szár nő ki, ezen ismét levél- és virágpárok váltakoznak. Megfigyelhetjük, hogy a kék, drapp és ekrü színeket következetesen alkalmazza a kendő hímzője, valamint hogy az üresen maradó felületekre is növényi elemeket zsúfol be. Például a motívum két oldalán is három-három virágocskából álló csoportot hímeztek. Oldalközép motívuma két háromszög egymásba illesztéséből kialakított hatágú csillag. Háromszögű száraiba egy-egy kör alakú bimbó került, a csillag középső felületét arab betűs felirat díszíti. A szárok között kétoldalt három-három felületből stilizált hatszirmú virág kapott helyet, a felső felületeken egy-egy nyolc ágú csillag arabeszkkel díszítve. A sarok és oldalközép motívumok között függőleges helyzetű kartusokat látunk, míg a sarokmotívumok fölött fogazott szélű darabok vannak, valamennyinek a felületét szintén arab betűs felirat díszíti. A középső motívum központi eleme ugyancsak a két egyenlő oldalú háromszögből kialakított hatágú csillag, közép- és szárfelületein arab betűs felirat. Hasonlóan töltötték ki a csillagot keretező négy darab íves, karéjos végű kartust, valamint az általuk határolt felületet is. A kartusok külső oldalán található a magyar nyelvű felirat, amelyet később, kereszt-szemes öltésekkel hímeztek a kendőre. A majuszkulás felirattól megismerjük az adományozót és az adományozás évszámát, valamint azt is megtudjuk, hogy református egyházi célra adományozták, igaz nincs pontosítva, hogy melyik gyülekezetnek: EN NADUDVARI ISTVAN[n]E KUL=CSAR ERSEBET ADTA[m] AZ R[eformata] NEMES EccLESIA[n]AK 1704:

Állapotával kapcsolatosan megjegyezhetjük, hogy több helyen hiányok vannak, amelyek közül néhányat színes selyemfonallal foltoztak meg. A hímzéshez használt selyemfonal színe fakult.

¹⁵⁵ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

¹⁵⁶ Debreczeni 1933/238.

¹⁵⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

¹⁵⁸ Az úrvacsora kendő leltárszámát (166.) papírdarabkára írták, amelyet cérnával erősítettek a tárgyhöz.

A keszkenőhöz tartozik egy *abrosz* (16. katalógus szám) (192,5x170 cm) is, amelyet négy színezetlen pamut vászon szélből (42,5 cm) varrtak össze. Hímzés díszíti, amelyhez sodoratlan színezett selyemfonalat használtak, keresztaszemes öltést alkalmazva. Az azonosan hímzett sávok egymással párhuzamosan futnak a szőtt széleken, amelyekre párosával helyezték el a folytonos növényi motívumokat. A harmadik szél felületén ellipszis alakban található a magyar nyelvű felirat. A szimmetrikus kialakítású motívum közepén hullámos vonal halad, két oldalán virágtövek hajtanak. Az egyenes száron levélpárt követ két oldalsó szár, rajtuk bimbó, levélpár és virág. A egyenes szárát virág tagolja, amelyből levélpár és virág nő ki. A virágokat oldalnézetből stilizálták. A zöld száraz és levelek között ekrű és vörös virágok sora váltakozik. Felirata majuszkulákból áll össze, keresztaszemes öltéssel és kék selyemfonallal hímezték utólagosan a felületbe: EN NAD-UDVARI ISTVAN[n]E KUL= CSAR ERSEBET ADTA[m] AZ R[eformata] NEME[s] EccLE-SIA[n]AK 1704.

Szintén az adományozó nevét és az adományozás évszámát tartalmazza és teljesen megegyezik a *keszkenőével*, ezért tartoznak össze.

A terítő deformálódott, a szélek több helyen elváltak egymástól, hiányok, foltok és levérzés látható rajta. A selyem hímzőfonal nagy felületen fakult, a zöld kékre vált. Több helyen pamut-fonallal foltozták meg.

Mindkét tárgy eredete első látásra egyértelműnek tűnik, ugyanis minden szükségesnek vélt adat megtalálható rajta: egyházi célra adományozta 1704-ben Kulcsár Istvánné Nádudvari Erzsébet. A keltezés alapján szerepelniük kell a 18. századi összeírásokban, ami feltételezést igazol is az 1714-es¹⁵⁹ és az 1749-es¹⁶⁰ conscriptio is egy chorusra való recés kendővel együtt, amely mára elveszett. A fejtörést az okozza, hogy a feljegyzés szerint mindhárom textília adományozója: *Antos Máthé uram*, és ezt utólagosan írták az 1714-es tárgyak lajstromát követően. Így arra a következtetésre jutunk, hogy a tárgyakat eredetileg nem a dányáni református közösség használatába szánták. Úgy az abrosz, mint a keszkenő leírása olvasható Debreczeni László vázlatkönyvében, mint muzeális darabok. Előbbiről rajz készül, míg a másodikat lefényképezteti.¹⁶¹

A felmérés során a tíz településen hat gyűlekezetben sikerült összesen 32 darab textíliát nyilván-tartásba venni, amelyek többsége a 17. és 18. századból származik. Néhány érdekesebb 19. századi tárgy adatait is rögzítettük, amelyek csupán a katalógusba kerültek be. 17. századból származó darabokkal a balavásári (egy keszkenő: kat. 19.) bonyhai (két abrosz: kat. 9. és 12.; egy keszkenő: kat. 24.) és dányáni (egy keszkenő: kat. 26.) református gyűlekezeteknél találkozunk. A 17.–18. század fordulóján készülhettek azok a tárgyak – egy abrosz: kat. 16., egy keszkenő: kat. 27.–, amelyek ma ugyancsak a dányáni gyűlekezet tulajdonát képezik. A ránk maradt emlékek mennyiségének szempontjából leggazdagabbnak a 18. század bizonyult, amelynek tárgyai mind a hat – ádámosi (két abrosz: kat. 1. és 2.), balavásári (két abrosz: kat. 3. és 4.; két keszkenő: kat. 17. és 18.; egy kendő: kat. 32.), bernádi (egy keszkenő: kat. 21.), bonyhai (egy abrosz: kat. 11.; egy keszkenő: kat. 23.; két kendő: kat. 33. és 34.), csávási (egy abrosz: kat. 13.) és dányáni (két keszkenő: kat. 29. és 30.) – egyházközség esetében megtalálhatók. Átmenetet képeznek a 18. századból a 19. századba olyan darabok, mint például a Balavásáron és Bonyhán található keszkenők (kat. 18. és 19.). A 19. századból tíz textíliát (négy abrosz: kat. 5., 8., 10. és 14.; négy keszkenő: kat. 20., 25., 30. és 31.; két kendő: kat. 35. és 36.) tartunk számon Balavásár, Bernád, Bonyha, Csávás és Dányán református gyűlekezeteiben.

¹⁵⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 18–19.

¹⁶⁰ KükEhmLvt Conscri. 1749. 35–38.

¹⁶¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933. 238.

A felhasznált anyagokat figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a 17–18. század folyamán készült textíliák többségének alapanyagát fehér len (kilenc darab) vagy pamut (kilenc darab) vászon képezi, néhány esetben pedig selyemmel (négy darab) találkozunk. A díszítmény anyaga általában selyem (15 darab), amelyhez gyakran járul fémszál (tíz darab). Ezek mellett csupán két tárgy esetében találkozunk lenfonallal, amelynek használata az alkalmazott technikákból – rece, illetve horgolt csipke – is következik. Technikák közül leggyakrabban a hímzést (15 darab) alkalmazták a 17–18. század folyamán, a magyar vidékeken legelterjedtebbek a lapos öltés különböző fajtái és a száröltés voltak. Előfordult, hogy korábbi textíliák motívumait illesztették új alapra és így adományozták őket egyházi használatra, ilyenkor rátétes hímzésről beszélhetünk, amely technikai megoldás sem volt idegen ebben az időszakban (két darab). A hímzés, rece és csipke mellett találkozunk takács által (két darab), vagy akár házaknál szőtt (egy darab) munkákkal is. Szokás volt feltüntetni az adományozó nevét illetve az ajándékozás időpontját. Elsősorban ezt a célt szolgálják a tárgyakra hímzett feliratok. Monogram (négy darab) és évszám (négy darab) mellett néha a teljes névvel (két darab) is találkozunk, ám ezt a tíz gyülekezetet végigjárva egyetlen olyan esettel találkoztunk, amikor igazán gazdag felirattal – zsolnáridézettel – láttak el egy abroszt (kat. 8.). A 17–18. század motívumkincse elsősorban növényi eredetű (20 darab), figurális elemekkel csak elvétve találkozunk (három darab), míg a geometrikus díszítmények csaknem teljesen hiányoznak.

Irodalom

LÁSZLÓ Emőke: *Magyar reneszánsz és barokk hímzések. Vászon alapú úríhímzések*, Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei II., Iparművészeti Múzeum Budapest 2001.

MOLNÁR Ambrus: Egy „elpazarolt” magyar református gyülekezet. Bernád. In: Küllős Imola (szerk.): *Gyülekezeti élet és vallási szokások a Küüllői Református Egyházmegyében*. Vallási Néprajz 7. Budapest 1995. 25–45.

PALOTAY Gertrúd: A magyar református templomok úrasztali terítői. In: Kováts J. István (szerk.): *Magyar református templomok I.*, Atheneum Budapest 1942. 288–313.

PÉTERFY László: *Balavásár és egyháza*. Székelyudvarhely, 2001.

SZENTIMREI Judit: Szőttesek és varrottasok. In: Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: *Kis-Küüllő vidéki magyar népművészet*. Kriterion Bukarest 1978. 145–253.

SZÖKE Ana Maria, XVII. századi virágtöves hímzések az Erdélyi Történelmi Múzeum textilgyűjteményében. In: Tamás Edit (szerk.): *Erdély és Patak fejedelemasszonya Lorántffy Zsuzsanna II.* Sárospatak 2000. 147–169.

RÉGI TEXTÍLIÁK KATALÓGUSA

Abroszok

I.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 63/30.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: sodoratlan selyem.

Díszítés technikája: hímzés, szegés, össze-
illesztés; ferde lapos öltés.

Méretei: 160x148 (2x74) cm.

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Felirat: **M: B: 1-7-3-9.**

1. ábra

Színek: kék.

Használat: használaton kívül.

Alapanyag állapota: folt, elszíneződés, szakadt, hiányok.

Díszítés állapota: fakult.

Az úrasztali terítő alapja fehér lenvászon (148x160 cm), két szél (74 cm) összeillesztésből nyerték. Díszítéséhez sodoratlan, kékre színezett selyemfonalat alkalmaztak. A díszítmények közé tartozik a szélek összeillesztése, a szegély, valamint a motívumok. A szövetszélek összeerősítése után hímezték. Az abrosz oldalain azonos aszimmetrikus növényi motívum ismétlődik. Középen növényi elemekkel díszített négykaréjos forma van, benne felirat: **1-7- / M: B: / 3-9.**

2. ábra

2.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 59/26.

Megye: Maros.

Helység: Ádámos.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyem, fémszál.

Díszítés technikája: applikáció, rojt.

Méretei: 175,5x127 (63+64) cm; 2,5 cm (rojt);
22,5 cm (motívum).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: kék (alap), ekrü, kék, zöld, drapp, fehér, lila, arany.

Használat: használaton kívül.

Alapanyag állapota: elszíneződés, szakadt, hiányok, fakult, deformálódott.

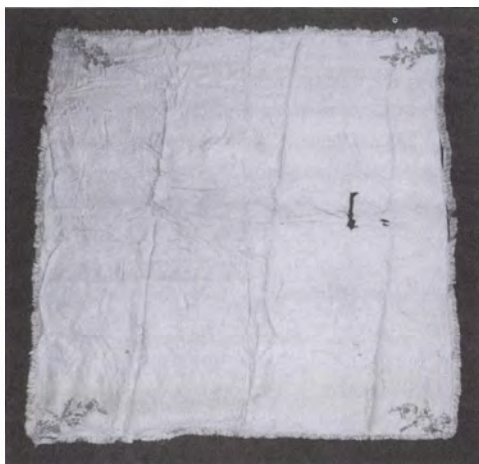
Díszítés állapota: hiányok, fémszál korróziója, applikáció leválása, rojt leválása.

Az abrosz alapanyaga kék színű selyem taft (127x175,5 cm), két szélből (63 és 64 cm) il-

lesztették össze. Szélein rojt, amelynek anyaga selyemfonal és lyoni fémszál. Sarkain színezett selyemfonallal és fémszállal hímzett applikált motívumok vannak. Felirat a terítőn nem található. Egy 1794-es adatból megtudhatjuk, hogy adományozója Petrötzi Györgyné Pásztóhi Mária.

3. ábra

4. ábra

3.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 109.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: rece.

Méretei: 114x162,5 cm; 14,5x17 cm (vászon tábla); 11,5x12,5 cm (kis recetábla); 16,2x17,5 cm (nagy recetábla).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: fehér.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: folt, elszíneződés, deformálódott.

Díszítés állapota: hiányok, foltok.

5. ábra

Javítások: foltozás.

Az úrasztali terítő mérete 114x162,5 cm. Táblás szerkezetét kétféle rece-, és lenvász-on-mező alkotja, valamennyit vászonsáv keretezi. Sem egyéb díszítés, sem felirat nincs rajta.

6. ábra

4.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 110.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan), fém-szál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés.

Méretei: 122,5x192 (95,5+95,5) cm; 33,5 cm (motívum).

Formája: négyszög.

Minta: növényi (forgórózsa).

Színek: zöld, ekrü, sárga, ezüst.

Módosítás: elvágták.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: folt, hiány, szélek elválása.

Díszítés állapota: hiányok, fakult, feketedett.

Az abrosz alapja lenvász (122,5x192 cm), két szélből (95,5 cm) varrták össze. Felületén elszórt hímzett forgórózsa motívumok vannak. Felülete hiányos. Egy 1746-os bejegyzés szerint adományozója Vas Zsuzsanna.

7. ábra

8. ábra

5.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 105.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: len és pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan), fém-szál (lyoni és szalag), pamut (csipke).

Díszítés technikája: szőtt minta, hímzés, csipke.

Méretei: 100x79,5 cm (lenvászon); 43x185 cm (pamutvászon); 4 cm (szélen körbefutó csipke); 16 cm (korsó-motívum); 1 cm (felirat).

Formája: ovális.

Minta: növényi, figurális (madár).

Felirat: **EPERJESI x MARIA x 1825.**

Színek: piros, zöld, ekrü, kék, ezüst.

Módosítás: az önmagában mintás (sávos, virágos) kendőt pamut kiegészítésekkel

látták el, amelyre hímeztek, csipkével és felirattal látták el, új formát nyert.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: foltos.

Díszítés állapota: feketedett a fém-szál.

A terítő (193x173,5 cm) jelenleg ovális alakú. Középső négyszögű felületét 100x79,5 cm-es korábbi eredetű damaszt anyag képezi, ezt vették körül pamutvászon darabokkal. Díszítése selyemfonallal és fém-szállal hímzett 14 darab korsós motívum. A terítő egyik keskenyebb oldalán felirat olvasható: **EPERJESI x MARIA x 1825.**

9. ábra

10. ábra

6.

Tárgynév: Abrosz.

Megye: Fehér.

Helység: Boldogfalva.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: hímzés, rojtok (tűzőöltés).

Méretei: 128 (52+76) x 152 cm, - 7 cm (hímzett sáv).

Formája: négyszög.

Minta: növényi (árkadsoros).

Színek: kék.

Alapanyag állapota: deformálódott, hiányok, foltok.

11. ábra

Díszítés állapota: hiányok, fakult, kopott.
Használat: nincs használatban.

Az úrasztali abrosz (128 x 152 cm) anyaga fehérített lenvászon, amelyet két szélből (52 és 76 cm) illesztettek össze, keskenyebb oldalait rojtozták. Az összeillesztéshez, valamint annak két oldalán látható tűzőöltéses módon hímzett ún. „árkásoros mintájú” sávhoz (7 cm) sodoratlan kék selymfonalat alkalmaztak.

12. ábra

7.

Tárgynév: Abrosz.

Megye: Fehér.

Helység: Boldogfalva.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: rece.

Méretei: 193 x 158 cm; 27 x 24 cm (recetábla).

Formája: négyszög.

Minta: figurális.

Színek: fehér.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: deformálódott, hiányok, foltok.

Díszítés állapota: hiányok, foltok.

Javítások: foltozás, kiegészítés.

Az úrasztali abrosz (193x158 cm) anyaga fehérített lenvászon, táblás szerkezetű a vászontáblákkal váltakozó recetáblák (27x24 cm) jelentik. A fehér len recehálón vászon- és tömőtöltést alkalmazva alakították ki a figurális motívumokat.

13. ábra

14. ábra

8.

Tárgynév: Abrosz.

Megye: Fehér.

Helység: Boldogfalva.

Alapanyag típusa: len.

Díszítés anyaga: selyem, fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: szőtt, ráillesztés, bojt, gomb.

Méretei: 147 x 145 cm.

Formája: négyszög.

Minta: geometrikus, növényi.

Felirat: **Miklos Kata / Mol nár Ja na nos / No eM ber rik 1880**

Színek: sárga, kék, arany, piros.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, foltok.

Díszítés állapota: hiányok, fém leválása.

Az úrasztali abrosz (147x145 cm), vagy *úrasztaltakaró*, ahogy az 1881-es említésben szerepel, alapja két szél mintásan szőtt – sávok, virágok –fehérített lenanyag. Keskeny, fehér, geometrikusan mintázott, karéjos szélű csipke keretezi, a szélek összeillesztéséhez pedig szélesebb, fehér, rozettákkal díszített, horgolt csipkét használtak. A csipke két oldalán a széleknél két-két, tehát összesen négy darab rozetta-szerű, kis, színezett sodort selyemfonalból (kék, sárga

és lyoni fémszálból (aranyozott) horgolt rátét figyelhető meg. Arrébb négy darab fehér inggombot varrtak az abroszra. A *takaró* négy sarkát színezett, sodort selyemfonalból (piros, kék, sárga) és lyoni fémszálból (aranyozott) készített bojtok díszítik. Sárga selyemfonállal hímzett feliratát három sarokba helyezték: **Miklos Kata / Mol nár Ja na nos / No eM ber rik 1880**. Kurzív betűből összeolvasható az adományozó neve – Molnár Jánosné Miklós Kata – és az adományozás időpontja – 1880. november 1. –, az írás esetlen, helytelen, ami gyakorlatlanságra és tanulatlanságra utal. A egyik sarokban fekete festékekkel kurzív betűkből álló monogramot – **Cs: / M. I. i.** – nyomtak, talán tulajdonjegyként.

Állapotát tekintve, hiányok és foltok, valamint a fém leválása figyelhető meg. A tárgyon nincs leltárszám. Az 1881-es küküllővári vizitációkor jegyezték be az *úrasztaltakaró* adományozását, ahonnan az is kiderül, hogy egy *veres kendővel* együtt adták a boldogfalvi gyülekezetnek.

15. ábra

16. ábra

9.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 149.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 17. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan), fémszál.

Díszítés technikája: hímzés, rojt.

Méretei: 233,5x194 (97+97) cm; 12,5 cm (szélen körbefutó motívum); középen koszorú: 30,5 cm (átmérő).

Formája: négyszög.

Minta: növényi, figurális (állatok).

Színek: ekrü, kék, piros, ezüst, barna.

Használat: nincs használatban.

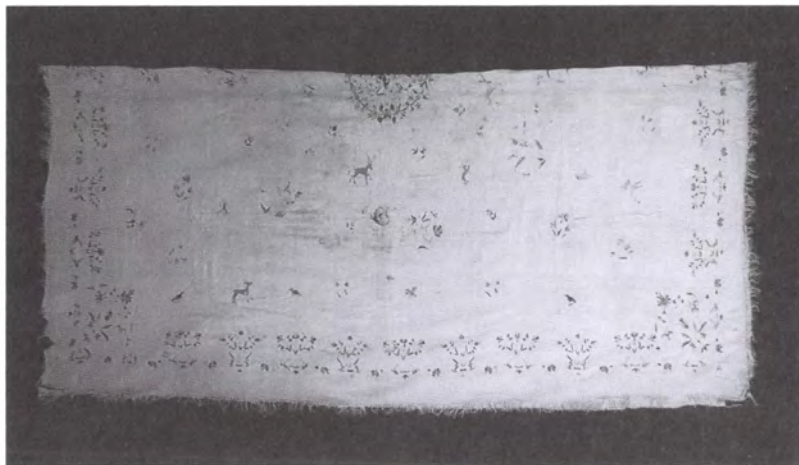
Alapanyag állapota: hiányok, elszíneződés, folt, kigyengült részek, leltárszámmal összevarrva.

Díszítés állapota: hiányok, fémszál fekete-dése.

A nagy méretű (233,5x194 cm) abrosz anyaga lenvászon, két egyforma szélből állították össze. Keskeny fehér selyem horgolt csipke és rojtok keretezik. Az abrosz teljes felületét selyemfonallal és fémszállal készült hímzés díszíti. Közepén koszorúba foglalt két címer-elem van, amelyek a Kemény és a Lorántffy családokra utalnak. Felirat nincs rajta.

17. ábra

18. ábra

10.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: —

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: atlasz.

Díszítés anyaga: tüll, fém.

Díszítés technikája: applikáció.

Méretei: 114,5x98 (47+51) cm; 6,5 cm (szélső sáv); 0,5 cm (fém rátétek átmérője).

Formája: négyszög.

Minta: geometrikus, növényi.

Színek: rózsaszín (alap), fehér (tüll), fém (rátétek).

Alapanyag állapota: hiányok, foltos, elszíneződés.

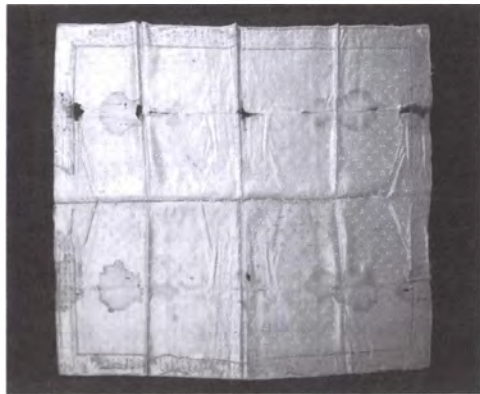
Díszítés állapota: rátétek hiánya, korrózió, tüll hiánya.

19. ábra

Használat: nincs használatban.

Az abrosz (114,5x98 cm) alapanyaga atlasz szövésű rózsaszín selyem, amelyet két darabból (47 és 51 cm) illesztettek össze. Erre illesztettek egy mintás fehér tüll anyagot, amelyre fém rátéteket is ragasztottak. A terítőn felirat nem található.

20. ábra

II.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 106.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyem (sodort).

21. ábra

Díszítés technikája: hímzés, paszomány.

Méretei: 160,5x128 (64+64) cm; 27 cm (sarkomotívum); 15 cm (oldalak motívumsora); 1 cm (betűk).

Formája: négyszög.

22. ábra

Minta: növényi.

Színek: kék (alap), sárga, drapp, zöld.

Felirat: **URISTEN KEGYELMEZZ MEG
ENNEKEM, KEGYESSEGED SZE-
RINT KÖNYÖRŰLY RAJTAM, BU-
NEIMBOL TOLED MEG TISZTIT-
TASSAM, IRGALMADDAL / VEGY
KÖRNYŰLENGEM, TÖRÖLD EL AZ
EN NAGY BŰNEIMET M S GA SO-
OL M G FERTELMESSEGIMBOL /
KIKKEL FERTEZTETTEM ELE-
TEMET TISZTITSAD EL NAGY
KEGYELMESSEDBOL LI. SOL-
TAR HA AZ ALDOZAT KEDVES
VOLNA NEKED / NEM KEMEL-
LENEM ALDOSATOMAT GROF**

SZEKI TELEKI SABA. 1767 A ESZ- TENDOBEN.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, hasadt, elszí-
neződés, folt, deformálódott.

Díszítés állapota: jó.

Az úrasztali abrosz alapja (128x160,5 cm) kék taft, két szélből illesztették össze. Ol-
dalain körbefutó motívumait színes se-
lyemfonallal hímezték, keskeny arany színű
szalag keretezi. A terítő oldalain gazdag
felirat olvasható, amely az 51. zsoltár né-
hány sorát követően megnevezi az adomá-
nyozót és az adományozás időpontját: gróf
széki Teleki Sára, 1767.

12.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: 101.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: lampasz (damaszt).

Díszítés anyaga: pamut.

Díszítés technikája: szőtt.

Méretei: 175,5x143 cm; 11 cm (szegély).

Formája: négyszög.

Minta: figurális.

Felirat: **MK / ES LEBE F. II. IN WIEN.**

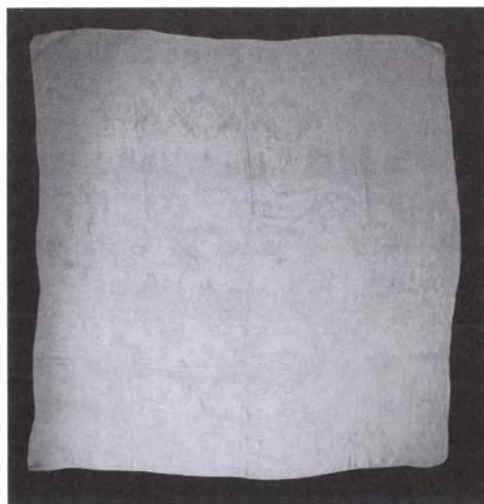
Színek: fehér.

Módosítás: monogram.

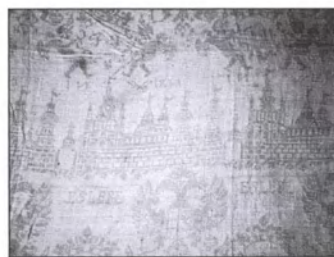
Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: folt, elszíneződés.

Díszítés állapota: folt, elszíneződés.

23. ábra

24. ábra

Az úrasztali terítő (175,5x143 cm) anyaga fehér pamut lampasz. Egyik sarkába piros

selyem keresztzemes öltéssel fonállal monogramot hímeztek.

13.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamut.

Díszítés technikája: csipke (horgolt).

Méretei: 185,5x198 (89+3,5+90,5) cm.

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: fehér.

Használat: nincs használatban.

25. ábra

Alapanyag állapota: hiányok, folt, elszíneződés.

Díszítés állapota: hiányok, folt, elszíneződés.

Az abrosz alapja lenvászon, két szélből állították össze. Az összeillesztésnél keskeny horgolt csipkesáv van.

26. ábra

14.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: lampasz.

Díszítés anyaga: pamut.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 115x150 cm; 6 cm (sáv szélessége).

Formája: négyszög.

27. ábra

Minta: növényi.

Színek: fehér.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, folt, elszíneződés.

Díszítés állapota: hiányok, folt, elszíneződés.

Az úrasztali abrosz (115x150 cm) szövéséhez pamutfonalat használtak. Növényi motívumait sávokba rendezte készítője.

15.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

28. ábra

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 215x188 cm.

Formája: négyszög

Minta: geometrikus.

Színek: fehér.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: foltok (rozsdá).

Díszítés állapota: foltok (rozsdá).

Az úrasztali terítő (214,8x188 cm) len anyagát geometrikus mintákkal szőtték.

16.

Tárgynév: Abrosz.

Helyi leltári szám: –

29. ábra

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem.

30. ábra

Díszítés technikája: hímzés.

Méretei: 192,5x170 (42,5x4) cm; 6,5 cm (vibrágós sáv); 1,5 cm (betűk).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Felirat: **1704 EN NADUDVARI IST-
VAN[N]E KUL= CSAR ERSEBET
ADTA[M] AZ R[EFORMATA] ·NE-
MES EcLESIA[N]AK.**

Színek: kék, zöld, ekrü, piros.

Módosítás: felirat.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, foltok.

Díszítés állapota: fakult, hiányok.

Javítások: foltozás.

Az abroszt (192,5x170 cm) négy darab pamutvászon szélből (42,5 cm) varrták össze. Hímzés díszíti, amelyhez sodoratlan színezett selyemszálat használtak, kereszt-szemes öltést alkalmazva. Felirata megnevezi az adományozót – Nádudvari István-né Kulcsár Erzsébet – és az adományozás időpontját – 1704.

Keszkenők

17.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 106.

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan), lyoni fémszál.

Díszítés technikája: hímzés, zsinór-disz (selyem és fémszál).

Méretei: 100x101,5 cm; 25,6 cm (sarokmotívum); 9 cm (oldalmotívum).

Formája: négyszög.

31. ábra

Minta: növényi (csigavonal, aszimmetrikus).

Színek: kék, ezüst (ahol lekopott a fém natúr).

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: foltos, kisebb hiányok.

Díszítés állapota: feketedett, levált az ezüstözés, hiányok (zsinór).

Javítások: foltozás.

A keszkenő alapja pamutvászon (100x101,5 cm). Kék selyemfonallal és fémszállal hímzték. Motívumai növényi eredetűek. A keszkenőt hurkokkal tagolt zsinórral szegélyezték. Felirat nincs rajta. Egy bejegyzés alapján 1746. december 4-én adományozta Vas Zsuzsanna egy abrosszal (4. sz.) együtt.

32. ábra

18.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 18. század vége – 19. század eleje.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan), lyoni fémszál.

Díszítés technikája: hímzés, csipke.

Méretei: 87,5x85 cm; 0,4 cm (csipke); 2,3 cm (szegély-hímzés); 8 cm (sarokmotívum); 20x18 cm (koszorú); 5 cm (betűk).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Felirat: **DK**.

Színek: ekrü, zöld, kék, arany.

Módosítás: felirat és koszorú.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: folt, hiányok, deformálódott.

Díszítés állapota: feketedett, hiányok, a futtatott nemesfém lekopott, fakult.

Javítások: foltozás, varrás.

33. ábra

A kendő (87,5x85 cm) alapanyaga finom szövésű pamutvászon. Növényi motívumait színezett selyemfonallal és fémszállal hímezték. Elemeit az oldalakon körbefutó sávba és a sarkokban található csokrokba szervezték. Közepén koszorúban **DK** monogram, amely az adományozó nevére utal.

34. ábra

19.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: —

Megye: Maros.

Helység: Balavásár.

Készítés ideje: 17. század.

Alapanyag típusa: len.

35. ábra

Szövetszerkezet: vászon.

36. ábra

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan).
 Díszítés technikája: hímzés.
 Méretei: 67,2x68 cm; 14 cm (oldalsó sáv);
 20 cm (sarokmotívum).
 Formája: négyyszög.
 Minta: növényi (inda-díszes).
 Színek: ekrü, zöld, kék, piros, sárga, mály-
 va, bézs.
 Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: folt, hiányok.
 Díszítés állapota: fakult.

Az úrasztali kendő alapja (67,2x68 cm) len-
 vászon. Díszítéséhez színezett selymfona-
 lakat használtak. Az oldalak mentére indás
 növényi motívumokat hímeztek. A ken-
 dőn nincs felirat.

20.
 Tárgynév: Keszkenő.
 Helyi leltári szám: 109.
 Megye: Maros.
 Helység: Bonyha.
 Származási hely: Bernádi Református Egy-
 házközség.
 Készítés ideje: 19. század.
 Alapanyag típusa: selyem.
 Szövetszerkezet: sávolyos.
 Díszítés anyaga: selyem.
 Díszítés technikája: szövött minta, hímzés,
 rojt.
 Méretei: 84x85,5 cm; 4 cm (rojt); 1,8 cm (be-
 tűk); 15 cm (növényi motívum).
 Formája: négyyszög.
 Minta: növényi, geometrikus.

Felirat: **LATZKOVITS SÁMUEL és MA-
 DARAS MÁRIA AJÁNDÉKOZ TA
 Á BER., / „NÁDI EK-LA SZÁMÁ-
 RA. 1817-k ESZ**

Színek: ekrü (alap), zöld, sárga, drapp.
 Módosítás: felirat, hímzés.
 Használat: nincs használatban.
 Alapanyag állapota: folt, hiányok, fakult.
 Díszítés állapota: fakult.

A keszkenő (84x85,5 cm) alapja selyem, kö-
 tése sávolyos. Oldalain szövött színes csíkok
 metszik egymást, szélét rojtokkal díszítet-
 ték. Egyik sarkába növényi motívumot (kb.
 15 cm magas) hímeztek, két egymást köve-
 tő oldalán felirat olvasható: az adományo-
 zók (Latzkovits Sámuel és Madaras Mária)
 és a gyülekezet neve (bernádi eklézsia), va-
 lamint az adományozás időpontja (1817).

37. ábra

38. ábra

21.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 114.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Származási hely: Bernádi Református Egyházközség.

Készítés ideje: 18. század vége – 19. század eleje.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodort), fémszál (szalag, lyoni).

Díszítés technikája: hímzés, csipke.

Méretei: 88x88 cm; 8,2 cm (hímzett sáv).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

39. ábra

Színek: fehér, ekrü, narancs, zöld, arany.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: folt, elszíneződés, deformálódott.

Díszítés állapota: jó.

A keszkenő (88x88 cm) anyaga pamutvászon. Felületét csipkével és hímzéssel díszítették, selyemfonalat és fémszálal alkalmaztak. A hímzett sáv az oldalak mentén halad, megszakítás nélkül. A sarkakon virágcsokrokat látunk. A keszkenőn nincs felirat.

40. ábra

22.

Tárgynév: Keszkenő

Megye: Fehér.

41. ábra

Helység: Boldogfalva.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem, fémszál (skófum).

Díszítés technikája: hímzés.

Méretei: 88x86 cm; 18 cm (minta).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: rózsaszín, arany, ezüst.

Használat: nincs használatban.

42. ábra

23.

Tárgynév: Keszkenő (kehelytakaró).

Helyi leltári szám: 154.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyem, fémszál.

Díszítés technikája: applikáció.

Méretei: 65,5x63,5 cm; 16 cm (díszített sáv).

43. ábra

Alapanyag állapota: deformálódott, hiányok, foltok.

Díszítés állapota: fakult, kopott, korrodálódott, hiányok.

A keszkenő alapját egyetlen darab (88x86 cm) fehér pamutvászon alkotja, amelynek felületét nyolc azonos hímzett motívum díszíti. A hímzés anyaga enyhén sodort, színezett (napjainkban rózsaszín) selyemfonal, valamint arany és ezüst színű skóffium. A sarkokba és az oldalak közepére helyezett balra ívelő motívumokat ferde lapos öltéssel és török lapos öltéssel hímezték.

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: kék (alap), sárga, zöld, kék, drapp, ezüst, arany.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hasadt, hiányok, deformálódott.

Díszítés állapota: hiányok, szálak leválása.

Az úrasztrali keszkenő alapja kék taft (65,5x63,5 cm). Felületét rátétes hímzés díszíti, arany színű keskeny szalag keretezi. Felirat nincs rajta.

44. ábra

24.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 112.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 17. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (skófiium).

Díszítés technikája: hímzés, hurkolt zsinór-
szegély.

Méretei: 85,5x65,5 cm; 14,5 cm (motivum).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: ezüst, arany.

Használat: nincs használatban.

45. ábra

Alapanyag állapota: hiányok, elszíneződés, folt.

Díszítés állapota: hiányok.

Javítások: foltozás.

A keszkenő (85,5x65,5 cm) alapanyaga finom szövésű pamutvászon. Hímzéssel díszítették, ennek anyaga arany és ezüst színű skófiium. Hurkokkal tagolt zsinórral szegélyeztek. Felirata nincs.

46. ábra

25.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: damaszt.

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 80x80 cm; 3 cm (rojt).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: zöld, ekrü.

47. ábra

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, folt, elszíneződés, penész.

Díszítés állapota: hiányok, folt, elszíneződés, penész.

Az úrasztali keszkenő (80x80 cm) alapanyaga selyem, szövése apró virágmintás lampasz. Mintázata két színű. A kendőt két oldalán az alapanyagból eresztett, 3 cm

48. ábra

hosszúságú rojtok szegélyezik. Nincs rajta felirat.

26.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 164.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Készítés ideje: 17. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem, fémszál (skófiom).

Díszítés technikája: hímzés, hurkos zsinór-szegély.

Méretei: 78,2x79,3 cm; 17,5 cm (sarkmotívum); 4 cm (betűk); 12 cm (középső motívum).

49. ábra

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Felirat: KS.

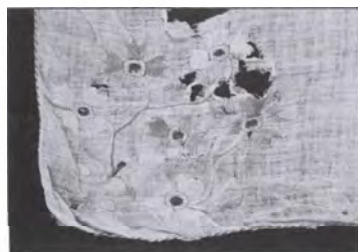
Színek: piros, kék, zöld, sárga, fehér, ezüst.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, foltok, deformálódott.

Díszítés állapota: fakult, hiányok, feketedett.

Az úrasztali keszkenő alapja pamutvászon (78,2x79,3 cm). Ezt selyemmel és vont fémszállal hímezték, hurkokkal tagolt zsinórdísz keretezi. A sarkokba négy azonos motívum került. Középen olaszkoszorú, benne monogram: KS.

50. ábra

27.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 166.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: hímzés.

Méretei: 96,5x99 (48+51) cm; 7,3 cm (szegély); 2 cm (betűk); 35,5 cm (középső korong); 29 cm (sarokmotívum).

Formája: négyszög.

Minta: növényi, geometrikus.

Felirat: EN NADUDVARI ISTVAN[N]E

KUL= CSAR ERSEBET ADTA[M]

AZ R[EFORMATA]·NEMES EcLE-

SIA[N]AK 1704:

Színek: kék, ekrü, drapp.

Módosítás: felirat (1704).

Használat: nincs használatban.

51. ábra

28.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: 169.

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: lampasz.

Alapanyag állapota: hiányok, folt.

Díszítés állapota: hiányok, fakult.

Javítások: foltozás.

Az úrasztali keszkenő alapja (99x96,5 cm) pamutvászon, amelyet két szélből varrtak össze. Színezett selyemszállal gazdagon hímézték. A keszkenő motívumaiba arab írásjeleket illesztettek. A 17. századból származó török keszkenő közepén későbbi magyar nyelvű felirat olvasható, amely tartalmazza az adományozó nevét (Kulcsár Erzsébet, Nádudvari Istvánné) és az adományozás időpontját (1704). A keszkenő az azonos felirattal ellátott abroszhoz (kat. 16.) tartozik.

52. ábra

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 73,5x72,5 cm; 8 cm (rojt); 5 cm (szegély).

Formája: négyszög.

Felirat: SZÁSZ JOZSEF ES GÁBOR SÁRA
ADTÁK AZ UR ASZTALARA 1846.

53. ábra

Minta: növényi.
Színek: zöld, sárga, vörös.
Módosítás: felirat (1846).
Használat: nincs használatban.
Alapanyag állapota: hiányok, folt.
Díszítés állapota: hiányok, fakult.

A keszkenő anyaga színezett selyem damaszt. Felületét a szőtt növényi motívumok mellett rojtokkal díszítették. Hímzett felirat olvasható rajta, amely szerint Szász József és Gábor Sára adományozta 1846-ban.

29.

Tárgynév: Keszkenő (kehelytakaró).
Helyi leltári szám: 165.
Megye: Maros.
Helység: Dányán.
Készítés ideje: 18. század.

54. ábra

Alapanyag típusa: selyem.
Szövetszerkezet: damaszt.
Díszítés anyaga: selyem.
Díszítés technikája: szőtt motívum.
Méretei: 47,5x46,5 cm.
Formája: négyszög.
Minta: növényi.
Színek: zöld.
Használat: nincs használatban.
Alapanyag állapota: hiányok, fakult, elszíneződés.
Díszítés állapota: hiányok, fakult, elszíneződés.

Az úrvacsorához tartozó keszkenő anyaga színezett selyem damaszt (47,5x46,5 cm). Felirat nincs rajta.

30.

Tárgynév: Keszkenő.
Helyi leltári szám: 168.
Megye: Maros.
Helység: Dányán.
Készítés ideje: 18. század.
Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: fémszál (lyoni).
Díszítés technikája: hímzés, zsinórszegély.
Méretei: 86x90 cm; 19,5 cm (sarokmotívum); 8 cm (oldalsó motívum).
Formája: négyszög.

Minta: növényi (csigavonalas).

Színek: arany, ezüst.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, foltok, elszíneződés, deformálódott.

Díszítés állapota: megkopott aranyozás, hiányok (fém, zsinór).

Javítások: foltozás.

A keszkenő anyaga pamutvászon (86x90 cm). Díszítéséhez aranyozott és ezüstözött

55. ábra

lyoni fémszálat alkalmaztak. A kendőt hurkokkal tagolt zsinór-dísz szegélyezi, sarkaiban és az oldalak közepén hímzett motívumokat találunk Felirata nincs.

56. ábra

31.

Tárgynév: Keszkenő.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Dányán.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamut.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 86,5x91 cm; 6,5 cm (szegély)

Formája: négyszög.

Minta: geometrikus.

Felirat: **ÚJVÁRASSI JULISKA 1814 ÁP-
VII IS 10 [N]APJÁN ATA.**

Színek: kék, rózsaszín.

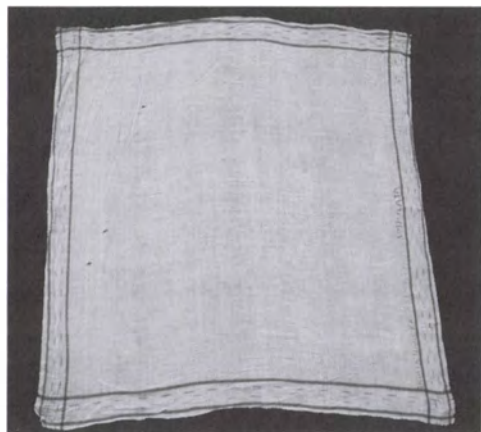
Módosítás: felirat (1814).

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: deformálódott, hiányok, foltok.

Díszítés állapota: jó.

A keszkenő alapanyaga fehér pamutvászon, amelynek felületére egymást metsző színes (kék és rózsaszín) csíkokat szőtték. Felirata szerint Újvárosi Júlia adományozta 1814-ben.

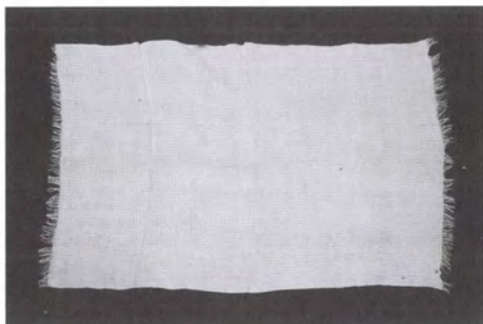

57. ábra

Kendők

32.

Tárgynév: Kendő.
Helyi leltári szám: 95.
Megye: Maros.
Helység: Balavásár.
Készítés ideje: 18. század.

58. ábra

Alapanyag típusa: len.
Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: len.
Díszítés technikája: szőtt minta, rojt, azsúr.
Méretei: 126,5x163 cm; 7 cm (azsúr és rojt).
Formája: négyszög.
Minta: geometrikus.
Színek: fehér.
Használat: használatban van.
Alapanyag állapota: hiány, deformálódott.
Díszítés állapota: hiányok, (rojt).

A kendőt (126,5x163 cm) lenből mintásan szőtték, keskenyebbik oldalain rojtok vannak. Felirat nincs rajta.

33.

Tárgynév: Kendő (éneklőszék-takaró).
Helyi leltári szám: 99.
Megye: Maros.
Helység: Bonyha.
Készítés ideje: 18. század.
Alapanyag típusa: len.
Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan).
Díszítés technikája: hímzés, szegés.
Méretei: 74,5x293,5 cm; 19,5 cm (motívum).
Formája: négyszög.
Minta: növényi.
Színek: kék.
Használat: nincs használatban.
Alapanyag állapota: hiányok, foltok, elszíneződés.
Díszítés állapota: jó.
Javítások: foltozás, varrás.

A lenvászon éneklőszék-takaró két végét selyemfonallal hímezték. Növényi motívumok díszítik. Nincs rajta felirat.

59. ábra

34.

Tárgynév: Kendő (Éneklőszék-takaró).

Helyi leltári szám: 200.

Megye: Maros.

Helység: Bonyha.

Készítés ideje: 18. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan).

Díszítés technikája: hímzés, szegés.

Méretei: 72,5x292,5 cm; 18 cm (motívum).

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: kék.

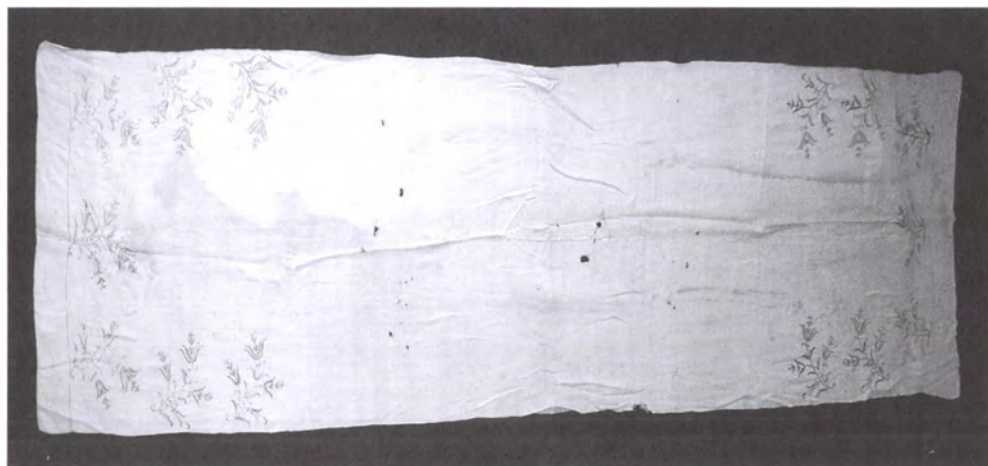
Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, foltok.

Díszítés állapota: fakult.

Javítások: varrás.

A tárgy testvérdarabja is a bonyhai gyűlekezet tulajdonában található (kat. 33.). Kialakításuk csaknem teljesen megegyezik.

60. ábra

35.

Tárgynév: Kendő.

Helyi leltári szám: –

61. ábra

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 80x88 cm.

Formája: négyszög.

Minta: növényi.

Színek: fehér.

Használat: használatban van.

Alapanyag állapota: hiányok, folt.

Díszítés állapota: hiányok, folt.

A damaszt szövésű lenkendő mintázata geometrikus. Egyéb díszítés, felirat nem található rajta.

36.

Tárgynév: Kendő.

Helyi leltári szám: –

Megye: Maros.

Helység: Csávás.

Készítés ideje: 19. század.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: szőtt minta.

Méretei: 100,5x61 (30,5x2) cm; 3 cm (rojt).

Formája: négyszög.

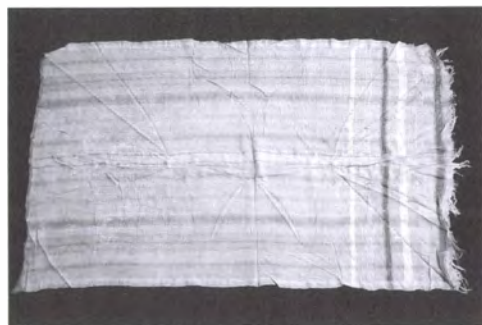
Minta: geometrikus.

Színek: sárga, kék, zöld, barna, lila.

Használat: nincs használatban.

Alapanyag állapota: hiányok, folt.

Díszítés állapota: hiányok, folt.

62. ábra

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE ORGONÁI

Az orgona használata az Erdélyi Református Egyházban

Az orgonák használatának kérdése a 16–18. században igen ellentmondásos az erdélyi reformátusoknál. A reformáció korában az új teológiai alapvetések nemcsak a dogmatikát, hanem a hangszerek templomi használatának kérdését is újraértelmezték.

Az orgona használatának kérdése a 12–13. századtól a reformáció koráig nem volt vita tárgya (1287-ben Milánóban még vitatkoztak templomi használatának létjogosultságáról, de mint egyetlen liturgiai hangszert, elfogadták¹), sőt az orgonaépítészet a virágkorát élte a reneszánsz idején. Erre a virágzásra, ahogy Friedrich Jacob fogalmaz, dérként hatott a reformáció.² Míg a római katolikusoknál nem volt kérdés az orgona használata, addig a reformátorok sokszor központi kérdésként kezelték, s nemcsak a római katolikusoktól szakadtak el e tekintetben, hanem egymástól is.

Luther Márton közismerten kedvelte a zenét, s ennek többször hangot is adott. Közismert gondolata: *in summa: a nemes zene az Isten beszéde után a legnagyobb kincs a földön.*³ 1526-ban a *Deutsche Messe*-ben megfogalmazta, hogy Isten akarata szerint Igéjét az embernek szükséges olvasni, énekelni, prédikálni, írni és verselni, és ahol ezt elősegíti és támogatja ott hagyni kell, hogy a harang harangozzon, és minden orgona sípoljon, és minden csengő csengessen.⁴ Ezek után nem csoda, ha a Wittenbergi Egyetem teológiai fakultása 1597-ben kijelentette: *ami [...] az orgonát illeti, az isteni iratokból meg vagyunk győződve, hogy Istent hangszerekkel is dicsérik [...] A hangszeres zene [...] Istennek olyan ajándéka, amely képes arra, hogy az embernek kedélyét megváltoztassa.* Ennek egyetlen feltétele volt az, hogy *olyan egyházi énekeket kell az orgonán játszani, amelyeket Isten dicsőítésére írtak.* Az orgona ezen felül bizonyos liturgikus csendet kell kitöltsön, amely csend alatt a gonosz „betörhet” az istentiszteletre.⁶

Kálvin János már ennél radikálisabb álláspontot képviselt. Szerinte a zene Isten ajándéka, s így annak öncélú felhasználása bűn. A hangszerek használata ezért tiltott az istentiszteleten, mert a hangszerek ezt az öncélúságot segítik elő, hiszen az emberi természet olyan, hogy mindenre inkább figyel, mint Isten Igéjére. Az éneklés azonban ajánlott, mert bizonyágtétel, dicséret, intő jel a bűnnel szemben, gyógyító a kísértésekben, a megszentelődés segítője. A legalkalmasabbnak a zsoltáréneklést tartotta, de nem zárta ki más gyülekezeti ének használatát sem.⁷ Az instrumentális zene így nem talált otthonra Genfben, s a St. Pierre katedrálisban csak 1756-ban szólalhatott meg először orgona.⁸

Zwingli Ulrichnál tovább fokozódott a radikalizmus. Bár az említett három reformátor közül ő volt zeneileg a legképzettebb, mégis az istentiszteleti rendből teljesen száműzte az éneket, a zenét: 1525-ben eltávolította a zürichi Grossmünsterből a karénekeskönyveket, 1529-ben pedig lebontatta az orgonákat. Hatása igen nagy volt, hiszen a Grossmünsterben csak 1876-ban

¹ Friedrich Jacob: *Die Orgel*. Gesamtherstellung Hallwag AG Bern 1969. (A továbbiakban: Jacob) 35.

² Uo. 39.

³ Uo. 39.

⁴ Uo. 39.

⁵ Hans Klotz: *Die Kirchliche Orgelkunst*. In: *Leiturgia. Handbuch des evangelischen Gottesdienstes*. Band IV. Johannes Stauda–Vergal Kassel 761.

⁶ Hans Klotz: *Az orgonáról*. Zeneműkiadó Bp. 1975. 143–144.

⁷ Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés*. Magyar Református Egyház Bp. 1950. 34–35.

⁸ Jacob 40.

építettek újra orgonát, s azt is hasonló harcok árán, mint a római katolikus egyházban a kora középkorban.⁹

Természetesen a magyar reformáció is magáévá tette ezeket a nézeteket, s ha nem is ennyire éles ellentéttel, de a felfogásbeli különbségek a református egyházban is megmutatkoztak. Az 1567-es Debreceni Hitvallás Zwinglihez közeli álláspontot fogalmazott meg: *az Antikrisztus táncoltató miséjéhez alkalmazott hangszereket pedig, a képekkel együtt, kihányjuk, mivel azoknak semmi hasznuk nincsen az egyházban, sőt jelei és alkalmi a bálványozásnak*.¹⁰ Nem tudunk arról, hogy az Erdélyi Református Egyházban született volna hasonló zsinati határozat, bár többször nemtetszésüknek adtak hangot az orgonával kapcsolatosan. Ez gyakran helyi szinten tettleges-séghez is vezetett: Kolozsváron 1565-ben a Szent Mihály templomból eltávolították az orgonát.¹¹ Az biztos, hogy az egyházi vezetés nem nézte jó szemmel az orgona templomi használatát, és sok templomban le is szerelték azokat. Az 1619-es küküllővári zsinat Bethlen Gáborhoz küldött felterjesztésének sokat idézett, a hangszerek „betiltásáról” szóló 12. pontja nem végleges elnémítást indítványoz, hanem csak ideiglenest, ám a templomból kitiltandó hangszerek felsorolásában nem fordul elő az orgona.¹² Inkább országos böjt meghirdetéséről, a lakodalmas zene és a farsang visszaszorításáról van szó benne.¹³

A 17. században az országban más felekezeteknél igen elterjedt volt az orgona. Maga Bethlen Gábor sem idegenkedett tőle, sőt a gyulafehérvári templomba 1629-ben orgonát is építtetett, de az ellenzérések továbbra is fennálltak.¹⁴ Bethlen Gábor özvegye, Brandenburgi Katalin – az orgonaellenes egyházi vezetőknek engedve – 1630-ban leszereltette a gyulafehérvári székesegyház félkész orgonáját, és a szebeni lutheránusoknak ajándékozta.¹⁵ Geleji Katona István (1633-tól erdélyi püspök) az 1636-ban megjelent *Öreg Graduál* előszavában elmarasztalóan nyilatkozik az orgonáról: *ha az újtestamentumi ecclesia hétszáz esztendőök alatt [...] az orgonának bögések [...] nélkül ellehetett, most immár annál inkább ellehet. [...] Jobb volna azért azokat a nagy tömlő furulyákat és sok süvöltőjű fúvókat, ahol vagynak is, a templomokból kihányni és a kovácsok műhelyében adni*.¹⁶

⁹ Jacob 40.

¹⁰ Kiss Áron: *A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzései*. Budapest. 1881. 574.

¹¹ Hermann Binder: *Orgeln in Siebenbürgen*. GMV Kludenbach 2000. (A továbbiakban: Binder) 18.

¹² „A tizenkettődikre, mely a muzsikának ideiglen való letétetése körül vagyon...” Illyés Géza: *Az erdélyi református zsinatok emlékei és végzései*. Kézirat az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár kéziratárában. I. 31.

¹³ Ösz Sándor Előd: Éneklőpulpitusok a Hunyad-Zarándi Református Egyházmegyében. In: *Magyar Egyházzene* XII. évf. (2004/2005) 21–22.

¹⁴ Bethlen Gábor 1626 karácsonyát Lőcsén töltötte, és a Szent Jakab templomban vett részt a karácsonyi istentiszteleten. Akkor csodálhatta meg az akkor éppen elkészült új orgonát is, melyet Hans Hummel krakkói orgonaépítő többedmagával 1624-ben fejezett be. 1628-ban levelezésbe is kezdett a lőcsei tanácsal, hogy az ottani orgona készítőit Gyulafehérvárra hozathassa egy új orgona elkészítésére. (Az orgona mellett egy új szószék építését is tervezte). A megállapodás végül nem jött létre, s a fehérvári orgonát 1629-ben más mesterektől rendelte meg. Az év novembereében bekövetkezett halála miatt nem érhetette meg az orgona befejezését. Egyébként ezért az „eretnekszagú núpártolásért” többen „szimulálással”, a katolikusok felé kacsintgatással vádolták. Erről az orgonaépítésről lásd bővebben: Kovács András: Bethlen Gábor fejedelem gyulafehérvári szószék- és orgonarendeléséről. In: *A magyar művelődés és a kereszténység*. Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság. Budapest-Szeged 1998. (A továbbiakban: Kovács) 689–697.

¹⁵ Kovács 693.

¹⁶ Dávid István: *Műemlék orgonák Erdélyben*. Polis Kolozsvár – Balassi Budapest. 1996. (A továbbiakban: Dávid) 15.

A 18. században az erdélyi reformátusokat is elérte az orgonaépítés divatja, s több egyházközségben (egyelőre a Székelyföld tehetősebb gyülekezeteiben) a század közepe után nem sokkal már állt az új vagy vásárolt orgona (Köpec 1756, Kézdivásárhely 1757, Erdőfüle 1760¹⁷) 1758-ban Borosnyai Lukács János püspök így panaszkodott: *Másszor is mondtam, élő s építő orgonákat, jó papokat alig tarthatnak eklézsiáink, s némelyik koldul temploma tornya reparatiojára (mint a sepsiszentgyörgyi¹⁸) s orgonát s organistát tart. Mit épít a sok illiteratus ember között az a zengés, mellyel az értelmes éneklésnek hallását is előlik a tudatlan községben. Ollyan helyekre való az orgona, ahol mindenik hallgatónak könyv van a keziben, s érti s tudja az éneklésnek argumentumát.*¹⁹ Az 1761-es bögözi zsinaton azt fájalták, hogy az újságokon kapdosó emberi elme, amelynek álma sem édes, míg ő is meg nem szerzi azt, amit másoktól látott, ha szintén azzal több kárt teszen is, mint hasznót, a Háromszéki Egyházi Communitasban [...] az orgonával való éneklést egy eklézsia propria auctoritate introducálván más eklézsiákat is megigézett, és már mind a négy tractusokban az orgonák szaporodni kezdettenek.²⁰ A század folyamán annyira elterjedt az orgona használata a székelyföldi reformátusoknál, hogy a zsinat már nem tehetett egyebet, minthogy szabályozta a „törvényen kívüli” állapotot, s ha már nem tilthatta meg, legalább megnehezítette a hangszerek beszerzését. Így, ha egy egyházközség orgonát akart építeni, nem volt szabad azt az egyház kasszájából finanszíroznia, hanem arra külön gyűjtést kellett szerveznie. Az orgonálni nem tudó oskolamestereket nem lehetett állásukból elbocsátani, hanem külön organistát kellett alkalmazni. Azt a zsinati atyák is tudták, hogy az orgona igen könnyen bomló s romló muzsika, s azt is meghatározták, hogy ha valamelyik egyházközségben elromlik az orgona ne corrigáltassák az eklézsia közönséges pénzével, hanem akkor is magok tulajdon költségeken fogadjanak mesterembert, ugyanis annak csak egyszeri elhányása s egybe rakása is drága szokott lenni. Nem tudjuk, hogy e határozattal az eklézsiát próbálták megmenteni a nagy költségektől, vagy így próbálták visszaszorítani a hangszer elterjedését.²¹

A század közepétől kezdve szinte minden tehető gyülekezet orgonát vásárolt vagy készíttetett magának, de a szegényebb eklézsiáknak is lett orgonájuk, ha a patrónus zenekedvelő ember volt, és áldozott a hangszerre.

Íme néhány korai orgona: Bögöz 1761, Felsőboldogfalva 1762, Kolozsvár 1765, Torda 1768, Szilágysomlyó 1769, Bonyha 1770, Kolozsvár-Alsóváros 1775, Rugonfalva 1776, Bágy 1777, Marosvécs 1777, Déva 1778, Dés 1780 stb.²² A Küküllői Egyházmegyére nézve Bonyhán kívül, Héderfája 1800 vagy 1801, Balavásár 1803, Nagykend valamikor 1788 és 1804 között, Magyarkirályfalva 1807, Gógánváralja 1807.

Amikor Marosvásárhelyen 1790-ben megépült az orgona, Kovásznai Tóth Sándor öreg kollégiumi professzor azt mondta, hogy *Marosvásárhely csináltatott magának egy fa-kántort, jó volna már, ha egy fa-papot is csináltatna.*²³

¹⁷ Dávid 19.

¹⁸ 1753-ban vásárolták valamelyik környékbeli szász gyülekezettől. Dávid 19.

¹⁹ Az Erdélyi Református Főkonzisztórium levéltára az Erdélyi református Egyházkerületi Levéltárban. 9/1758. Az *Erdélyi református zsinati iratok 1599-1770*. Szerkesztőinek köszönöm ezt az adatot.

²⁰ Bod Péter: *Erdélyi református zsinatok végzései 1606-1762*. Szerk. Buzogány Dezső – Sipos Gábor. K-vár 1999. 80.

²¹ Uo. 81.

²² Bővebben ld. Dávid 20.

²³ Fogarasi Sámuel: *Marosvásárhely és Göttinga*. Sajtó alá rendezte Juhász István. Kriterion Bukarest 1974. 74.

Bár néhány orgonaszakértő a 19. századot az orgonaépítéssel szemponjtából, – talán jogosan – nevezi hírhedtnak, és a nyugat-európai orgonaépítés visszafejlődéséről beszél,²⁴ addig Erdélyben virágzott az orgonaépítéssel. A 19. század elején még a szász mesterek uralták az orgonaépítés területét, de a század közepén már az erdélyi magyar orgonaépítőket bízták meg a reformátusok új orgonáik megépítésére. A század közepén költözött Kézdivásárhelyre a szabadkai születésű (egyesek szerint horvát származású²⁵) Kolonics István, aki több mint 200 orgonát épített az országban, de munkái megtalálhatók külföldön is.²⁶ A Kolonics-tanítvány Takácsy Ignác Marosvásárhelyen rendezte be műhelyét, és itt dolgozott a magyarigeni származású Szabó János és tanítványa, Vass István is. Vásárhelyi mesternek számít Blahunka Lajos, és az ezermesterként ismert Bodor Péter is itt épített néhány orgonát.²⁷ Simon László Kolozsváron rendezte be műhelyét. A század vége fele indította temesvári műhelyét Wegenstein Rudolf, Brassóban dolgozott Cioflek és társai. A századforduló után Angster József (Pécs), Rieger Ottó (Budapest), Országh Sándor (Újpest), Kerékgyártó István (Debrecen) és Szalay Gyula (Székesfehérvár) orgonaépítők is betörték az erdélyi „orgona-piacra.” Wegenstein 58, Angster 86, Országh 30 erdélyi orgonát tudhat magáénak.²⁸ A századforduló technikai változtatást is hozott magával. A 19. század vége fele igen elterjedt a pneumatikus traktúraszerkezet, s ettől kezdve minden orgonaépítő a szabadalmi hivatal okiratával büszkélkedett, és orgonáikat teletöltték kétes értékű játéktechnikai segítőkkal.²⁹ Való igaz, a pneumatikus rendszer óriás-orgonák megépítését tette lehetővé, ám ezek technikailag messze alulmaradtak a klasszikus mechanikus rendszerű hangszerekénél. Az idő a mechanikus traktúrárt használó orgonamestereket igazolta, hiszen a pneumatikus rendszerű erdélyi orgonák szinte mindegyike kisebb-nagyobb működési zavarokkal küzd, vagy teljesen használhatatlanná vált. A pneumatikus rendszer állandó karbantartást igényel, s erre az utóbbi 60 évben nem volt lehetőség. A magyarországi mesterek a századfordulón általában pneumatikus orgonákat építettek, Wegenstein Lipót is előszeretettel használta ezt a szerkezetet.

Az első világháború óriási érvágást jelentett az erdélyi orgonaépítés terén. Egyrészt senki sem rendelt már orgonát, másrészt a meglévő orgonák döntő többségének fémcsípjait háborús célokra elrekvirálták. 1917. októberében a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendeletet bocsátott ki, miszerint novemberében meg kellett kezdeni az orgonák önötvözetből készült csípjainak begyűjtését. A rendelet alól csak azok az orgonák képeztek kivételt, amelyek különös művészettörténeti értékkel bírtak. Az 1850 után készült orgonák nem lehetett felmenteni. A rendelet minden felekezetet érintett.

A begyűjtés úgy kellett történnie, hogy az *orgonának használhatósága legalábbis korlátozott mértékben megmaradjon*. A beszolgáltatott csípokért nem járt kártérítés, viszont a leszerelésükkor okozott esetleges károkért lehetett kártérítést igényelni. A begyűjtés során általában a homlokzati csípokot vitték el, hiszen ezek voltak a legméreteesebbek, és sok orgona esetében egyedül ezek készültek fémből.³⁰ Egyházkerületünk több gyülekezete kérte az orgona felmentését, viszont

²⁴ Jacob 52–54.

²⁵ Binder 168.

²⁶ Csiki Csaba: *Kolonics – Orgonaépítéssel a 19. századi Erdélyben*. Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem Kiadója, 2007. 28–29.

²⁷ Uo.

²⁸ Binder 104.

²⁹ Jacob 54.

³⁰ A kultuszminiszter az orgonasíp-sorozatok igénybeviteléről. Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban (továbbiakban IgtanLvt) I. 6/1915. tétel, 5592/1917.

igen kevesen kaptak pozitív választ. Felmentették az erdőszentgyörgyi, Kolozsvár Farkas-utcai, marosfelfalui (ma Kisfülpösön van), marosvécsi, sóváradi, kajántói, koronkai, körösfői, nagyszebeni, nyárádkarácsoni, sárdi, balavásári, vámosgálfalvi orgonákat.³¹

Az első világháború után minden egyházközség igyekezett orgonája hiányzó sípjait pótolni, a hangszert megjavítani, de mire sok egyházközség a munkát befejezte, kitört a második világháború, és rengeteg orgona újból a rekvirálás illetve a román és orosz bevonulások, átvonulások áldozata lett.

Az 50-es évek gazdasági helyzete, az egyházellenes politikai légkör miatt az orgonaépítések, javítások száma a nullához közelített. A hatvanas évekkel kezdődően a használhatatlan és alapos javításra szoruló orgonákat Mesnyi János marosvásárhelyi orgonaépítő – szűk lehetőségeit teljesen kihasználva – igyekezett megjavítani. Az 1990-es évekig szinte ő az egyetlen, aki érdemben tudott foglalkozni az orgonákkal. A '80-as években Molnár József nagyváradi orgonaépítő jelentkezik, s azóta egyre több orgonaépítő dolgozik Erdélyben. Joggal mondhatjuk, hogy csaknem egy évtizede az orgonaépítés, de főleg a javítás és restaurálás reneszánszát éli Erdélyben. Ki kell emelnünk Mihály Ferenc restaurátor munkásságát, aki az orgonaszekrények helyreállításában ért el jelentős eredményeket.

Orgonák a Küküllői Református Egyházmegyében

Ezen a vidéken – a Székelyföldi egyházmegyékhez viszonyítva – későn, és kissé bátortalanul kezdődött meg az orgonák térhódítása. Bonyhán és Nagykendén a 18. század végén építettek orgonát. Sajnos egyik orgona építéstörténete sem világos, mesterét illetően is csak tapogatózni lehet.

Az orgonaépítés és -vásárlás láza a 19. század elején érte el igazán az egyházmegye gyülekezeteit. Adataink ebből az időből is nagyon hiányosak. Néhol egy-egy számadáskönyvben felbukkanó adat (szíjvásárlás, fúvójavítás stb.) utal arra, hogy a gyülekezetnek volt orgonája. 1801-ben Héderfájára orgonistát alkalmaztak, tehát elképzelhető, hogy orgonája már az előző század végén állt. A balavásáriak 1803-ban a zágori szászok orgonáját vásárolták meg. 1807-ben a királyfalvi gyülekezet Samuel Maetz-el készíttetett orgonát, ugyanebben az évben került (ismeretlen úton) orgona a gógánváralji templomba is.

A '20-as években három faluban bukkan fel orgona: a kutyfalvi (1821) és a csávási (1826) eredete szintén homályba vész, a haranglábi orgonáról tudjuk, hogy Felszegi János, és felesége, pókai Sárosi Krisztina építették 1823-ban. Az ismeretlen eredetű orgonákat – véleményünk szerint – többnyire valamelyik környékbeli szász gyülekezettől vásárolták.

A következő időszakban már legalább annyi orgonaépítésről olvasunk, mint vásárlásról. A híres marosvásárhelyi ezermester, Bodor Péter Vámosgálfalván (1830?) és Mezőbodonban (1845) épített orgonát. A marosbogáti hangszer Binder Vilmos keze alól került ki 1840-ben. Azért a vásárlások sem álltak le: Gógánba 1834-ben kerül orgona a kundi lutheránus templomból, Dányánba 1846-ban, Küküllővárra 1854-ben, Búzásbesenyőbe 1856-ban ismeretlen helyről.

Csávás második orgonáját 1860-ban építette Gergely Sámuel, Kutyfalván 1862-ben készült el a második hangszer. Sövényfalva orgonáját 1871-ben ajándékozta fricsi Fekete Lajos, Héderfájára pedig Vass Istvánnal építettek orgonát.

³¹ IgtaI.vt I. 6/1915. 637/1918., 3098/1918.

A kiegyezés utáni időszak, majd a századfordulós *boldog békeidők* egyre több gyülekezet számára teremtették meg az orgonaépítés feltételeit. Ebben az időszakban épül a legtöbb új orgona.

Kolonics István 1877-ben jelent meg az egyházmegyében. A bethlenszentmiklósiak dolgoztattak vele. Nagy a gyanúnk azonban, hogy templomba beállított hangszert nem ő építette, hanem egy régebbi orgonát javított fel. 1890-ben ő építette a dicsőszentmártoni orgonát is. A marosvásárhelyi Takácsy Ignác három orgonát épített az egyházmegyében: Balavásár (1885), Marosugra (1892) és Teremiújfalu (1895). Ezeken kívül számos javítás és átépítés kötődik a nevéhez.

Az orgonák, ha kisebb mértékben, de ebben az időszakban is „vándoroltak”: Szőkefalvára Kiskapusról (1885), Küküllőpócsfalvára Balavásárról (1886), Kóródszentmártonba a tövisi katolikus templomból (1890) szereztek orgonát.

A század első éveiben már csaknem minden hangszer építőjét ismerjük. Kivétel Küküllőszéplak (1900 k.) és Nagyteremi (1905) orgonája. Simon László Kiskenden (1906), Medgyesen (1908) és Nagymedvésen (1912), Rieger Ottó Ádámoson (1912) és Szőkefalván (1914) épített orgonát. Néhány mester tudományát az egyházmegye egy-egy orgonája dicséri: Szalai Gyula (Magyardellő – 1900), Csioflek testvérek (Magyarherepe – 1908), András Frigyes (Oláhdellő – 1910), Kerékgyártó István (Gógánváralja – 1911) és Angster József (Nagykend – 1912).

A két világháború között az egyházmegyében egyetlen hangszer épült, a radnóti. Ez Szeidl Ferenc munkáját dicséri és 1925-re készült el. Ebben az időszakban viszont nagyon sok, 1917–18-ban elrekvirált sípot pótoltak, és nagyon sok elnémított orgona szólalt meg ismét.

A kommunista diktatúra éveiben egyetlen említésre érdemes „orgonamozgásról” tudunk. Az elnéptelenedő Magyarherepe 1908-ban épült orgonáját 1964-ben átszállították Küküllővára. Gyakorlatilag ezzel menekült meg a pusztulástól.

A Küküllői egyházmegye orgonatörténetét végigtekintve igen változatos kép tárul elénk. A vizsgált 47 gyülekezetből 12 soha nem rendelkezett orgonával. Többségük kis lélekszámú gyülekezet volt (Magyarsáros, Oláhkocsárd, Kerelőszentpál stb.), meglepő módon olyan régi és nagy gyülekezetek, mint Boldogfalva, Erzsébetváros (Ebesfalva) vagy Küküllőalmás sem rendelkeztek soha orgonával. Öt olyan gyülekezetről tudunk, ahol egykor volt, és ma nincs orgona: Gógán, Magyarherepe, Kutyfalva, Mikefalva és Magyarszentbenedek (?). Ezek közül a legfájdalmasabb, a minden valószínűség szerint 18. század elején Kundról Gógánba került orgona elkallódása. Összesen 30 gyülekezetben van ma is orgona. A meglévő hangszerek mind korukat (17. század végétől 1925-ig), mind nagyságukat illetően nagyon változatosak. Néhány hangszer az utóbbi években esett át – többnyire szakszerű – felújításon, és igen szépen szól (Küküllővár, Marosugra, Küküllőpócsfalva), de van olyan orgona is (pl. Sövényfalván), amelyből csak szekrénye és néhány síp maradt mutatóban.

A továbbiakban a kötetben szereplő gyülekezetek orgonáit mutatjuk be. Az orgonák leírása során először a hangszer főbb szerkezeti jellegzetességeit mutatjuk be, majd az építő nevét és az építés időpontját közöljük. Az orgonaszekrény leírásánál zárójelben az orgonahomlokzat sípmezőiben levő sípok számát jelöljük, majd a szekrény stílusát. A hangszerek diszpozíciójánál minden elérhető információt közlünk. A regiszterek neveit a regiszterhúzó, vagy regiszterkapcsolón található felirat alapján, szó szerint közöljük. Ezért szerepel időnként német, latin vagy magyar szöveg. A regiszterek elnevezése helyenként hiányos, ugyanis néhány orgonánál lekopott a regiszter-elnevezés, és az orgonát nem lehetett megszólaltatni, hogy meghatározhassuk a regisztereket.

ORGONÁK KATALÓGUSA

Ádámos

Egymanuálos, pedálos, 6 regiszteres, pneumatikus traktúrával és kúpszelepes szelládával (1. ábra).

Építője: Rieger Ottó 1911-ben 1742. műveként.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (9-9-9) historizáló homlokzattal.

Diszpozíciója: Manuál: C – f^{'''} 54

Principál	8'
Bourdon	8'
Salicionál	8'
Octava combinált	4'
Dolce combinált	4'
Pedál: C – d ['] 27	
Subbass	16'

Játéktechnikai segítő: Pedálcopula I

Oktávkopula

Mezzoforte, Forte, Kiváltó

Története: Az ádamosi templomot a 20. század elején építették. A gyülekezet ekkor határozta el, hogy orgonát is építtet a templomba. Több orgonaterv is érkezett: két tervezet Ország Sándortól, és két terv pedig Rieger Ottótól. Ország terve egy 5 szőlő- és egy mellékváltozatú, teljes sípsorú, elöljárós, pedálos új orgonáról szólt. A tervezett diszpozíció a következő volt: Principál 8', Bourdon 8', Oktáv 4', Fuvola 4', Subbass 16', pedál-manuálkopula. A terv szerint a pedál hangterjedelme C–f-ig terjedt. Az orgona pneumatikus traktúrájú, kúpszelepes szelládás lett volna és – az egyik fennmaradt tervrajz szerint – négyosztatú (7-9-9-7), historizáló homlokzattal. Ország ezen kívül még egy orgonaszekrény-tervrajzot küldött az egyházközségnek, amely nem maradt fenn. A két orgonának csak a szekrénye különbözött volna, az árkülönbség sem volt jelentős: az egyik 2000, a másik 2100 koronába került volna.³²

Három évvel később Rieger Ottó is benyújtott két tervet, amelyek már szerkezetükben is eltértek egymástól: az első tervezet 2540 korona árú orgonáról készült: 6 változatú és 5 mellékváltozatú (a jelenlegi orgona diszpozíciója), pneumatikus kúpszelepes szelládájú hangszer. A második tervezet kisebb orgonát mutatott be: hiányzott a Salicionál, a pedál, a pedálkopula, és a mellékváltozatokból csak a Forte maradt bent. Ez a hangszer 2040 korona értékű volt, ugyancsak pneumatikus traktúrával és kúpszelepes szelládával. Egy négyosztatú (7-5-5-7) histori-

1. ábra

³² Az Ádamosi Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban ÁdamosLvt) C. 8/4. Ország Sándor 1907. június 3-án küldött levele az Ádamosi Ref. Egyházközségnek a megépítendő új orgonáról.

záló stílusú homlokzatterv is fennmaradt Riegertől, amely – bár az első tervhez tartozott – mégis eltér a jelenlegi homlokzattól.

Az egyházközség a Rieger féle első, drágább tervezetet fogadta el, s a szerződést 1911. márciusában meg is kötötték az orgonaépítővel, aki 1912. július 10-ét határozta meg a hangszer leszállításának időpontjául.³³ Az orgona gyártásának folyamatáról nincsenek adataink, csupán annyi, hogy az egyházközség 1912. április végén 700 korona előleget küldött Riegernek.³⁴

Az orgona az első világháború során károsodhatott, mert 1919-ben már gyűjtést indítottak a javítására, s az orgona-alapban 1919. szeptember 22-én már 359 korona 50 fillér volt.³⁵ Az orgona-alap útját 1921-től lehet újból nyomon követni,³⁶ de 1931-ben már nem említették.³⁷ Valószínű e két dátum között javíttathatták meg az orgonát.

A második világháborúban is megrongálódott a hangszer,³⁸ a homlokzati sípokat rekvirálták. Javítására csak 1977-ben került sor, amikor Mesnyi János pótolta a hiányzó sípokat.³⁹ Jelenleg használhatatlan.

Balavásár

Egymanuális, 7 regiszteres, előljátszós, mechanikus csúszskaladás orgona (2. ábra).

Építője: Takácsy Ignác 1885-ben 56. műveként.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (7-7-7) klasszicizáló homlokzat timpanon nélkül.

Diszpozíciója: Manuál: C – f” 54

Bordon	16'
Principal	8'
Rezgő fuvola	8'
Principal octav	4'
Nyitott fuvola	4'
Pikula	2'
Mixtur	4 soros
Zokogó (Tremolo)	

Története: A gyülekezet első orgonáját 1803-ban vásárolta a zágori evangélikusoktól, javarészt iktári gróf Bethlen Sámuel adományából. 1886-ban 40 forintért eladták a pócsfalvi reformátusoknak.⁴⁰ A hangszer további története Küküllőpócsfalvánál olvasható.

A zágori orgona elavult, így az egyházközség 1882-ben elhatározta, hogy új orgonát építtet, orgona-alapot hoztak létre, és szerződést kötöttek Takácsy Ignáccal. Az új orgona (a felvett kölcsönök kamataival együtt) 1033 forintba került.⁴¹ 1885-ben azonban jégverés pusztította el a vetést, s az egyházközség nem tudta kifizetni a hangszert. Az egyházkerülettől 500 forint kölcsönt

³³ ÁdámLvt C. 8/23. Rieger Ottó levele Kovácsy Sándor ny. miniszteri tanácsosnak.

³⁴ Uo. Rieger Ottó levele az Ádamosi Református Egyházközségnek.

³⁵ A Küküllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltárában (továbbiakban KükEhmLvt), Ádamos csomó 126.

³⁶ KükEhmLvt Ádamos csomó 141. Az egyházközség 1921. szept. 25-én kelt átadási-átvételi jegyzőkönyve.

³⁷ Uo. 163. Szintén egyházközségi átadási-átvételi jegyzőkönyv.

³⁸ IgtanLvt A 14 EREK vagyonleltára (1948) Ádamos.

³⁹ Dávid 47.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/22. Vizitációs jegyzőkönyv 1886–1887. 127.

⁴¹ Uo. 128.

kértek, amit akkor kaphattak meg, ha igazolták, hogy az egyházközség rendelkezik a maradék összeggel.⁴² A kölcsönt végül megkapták,⁴³ és az orgonaépítőt kifizették. Az új orgonát 1885 novemberében avatták fel.

1905 decemberében Szabó Gyula tisztította, 1915-ben Dallós Alajos marosvásárhelyi orgonaépítő javította.⁴⁴ 1918-ban a vallás- és közoktatásügyi miniszter *változatainak igen kevés száma miatt* felmentette az orgonát, s így az megmenekült a fémsípok beszolgáltatásától.⁴⁵ A döntés figyelemre méltó, hiszen az 1850 után épült orgonák nem estek a felmentendő

2. ábra

hangszerek kategóriájába, úgyhogy a felmentés iránti kérvénnyel fölösleges lett volna próbálkozni. A gyülekezet ezt mégis megtette, kérvényüket elfogadták, mindamellett, hogy például a marosbogáti 1840-ben épült orgona felmentéséről szóló kérvényt a miniszter elutasította.⁴⁶

1945-ben ismét megjavították az orgonát, 800 pengőt fizettek érte, de utána megint megrongálódhatott, mert az 1948-as leltár szerint csupán 50%-ban volt ép.⁴⁷

A gyülekezet 1976-ban új templomot épített, a hangszeret Mesnyi János szerelte át abba. A karzatra azonban nem fért be az orgona, ezért a homlokzati sípokat derékszögben meghajlította, és a homlokzat timpanonjait levágta.⁴⁸ A hangszer jelenleg működik.

Bethlenszentmiklós

Egymanuális, 4 regiszteres, hátuljátszós, rövidoktávós, mechanikus csúszskaladás orgona (3. ábra).

Építője: Kolonics Istvántól vásárolta a gyülekezet 1877-ben, de nem valószínű, hogy ő építette.

Orgonaszekrény: Egy sípmezős, 17 homlokzati síppal, klasszicizáló stílusban.

Diszpozíciója: Manuál: C, F, D, G, E, A – c^{'''} 45

Nagydugott 8'

Principal 4'

Kisdugott 4'

Octav 2'

⁴² KükEhmLvt Balavásár csomó, 15.

⁴³ A Balavásári Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban BalavásárLvt), C. 55 418/1886.

⁴⁴ BalavásárLvt Székely András: *Kiegészítések Péterfy László Balavásár és egyháza c. könyvéhez*, kézirat.

⁴⁵ IgtanLvt I. 6/1915. 637/1918.

⁴⁶ IgtanLvt I. 6/1915. 675/1918.

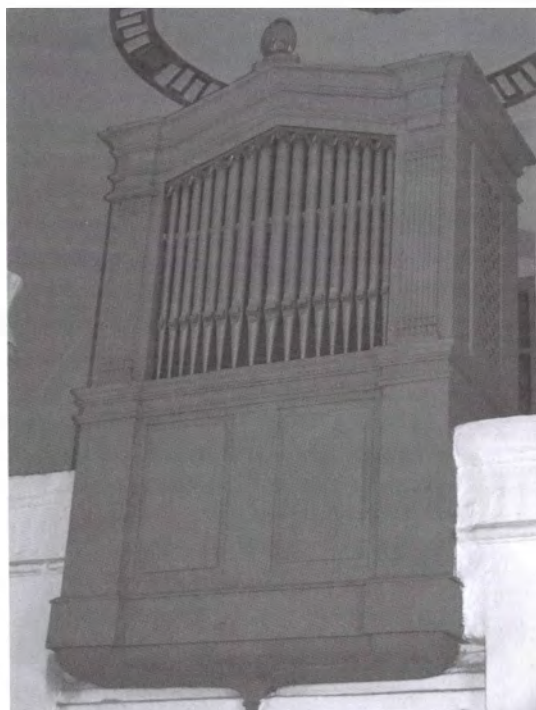
⁴⁷ IgtanLvt A 14, Az EREK vagyonleltára (1948) Balavásár.

⁴⁸ BalavásárLvt Székely András: *Kiegészítések ...*

Története: Az orgonaépítés gondolata már 1875-ben megérett a gyülekezetben, és a hangszer beszerzésére elkezdtek gyűjteni a pénzt.⁴⁹ Több levélváltás után⁵⁰ 1876 márciusában, mikor az *orgonacsindlás eszméje megvalósítása ideje eljövén*, Kolonics István orgonaépítő megjelent a gyülekezetben, megtekintette a templomot, és elmondta, hogy a *templom nagysága, acustikája, csinosága* négyváltozatú csinos orgonát igényel. Az orgonaépítő mesterrel meg is egyezett a presbitérium, hogy az orgonát 1876 decemberére leszállítja, melyért az egyházközségnek 349 forintot kellett részletekben fizetnie.⁵¹ Az orgonát végül 1879-ben szállította le Kolonics, a balázsfalvi átlomásra kellett érte menni.⁵² Az orgona szerkezetéből arra következtethetünk, hogy az orgonát jóval 1879 előtt építették. Feltevésünk szerint Kolonics egy, már régebben tulajdonába került hangszert adott el a gyülekezetnek.⁵³

Nem tudni, mi történt az orgonával ezek után, csupán 1930-ban említ az egyik presbitériumi jegyzőkönyv egy orgona-alapot, amelyet az egyházközség kölcsönvett, hogy kifizesse az adósságát.⁵⁴

A második világháborúban 80%-ban megrongálódott,⁵⁵ jelenleg is használhatatlan állapotban van.

3. ábra

Boldogfalva

Orgona nem volt a gyülekezetben, de 1923-tól 1937-ig nyomom követhető egy orgona-alap, amely hol gyarapodik, hol csökken.⁵⁶ 1937 után már nem jelenik meg sehol.

⁴⁹ A Bethlenszentmiklósi Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban BethlenszentmiklósLvt) I/2. Presbitériumi és közgyűlési jkv, számadások, rendeletek 1866–1880. 32–33.

⁵⁰ Uo. 158–162.

⁵¹ Uo. 44–46.

⁵² Uo. 169–171.

⁵³ Szokás volt, hogy a gyülekezet, ha új orgonát építtetett, a régit odaadta az orgonaépítőnek, aki azt felújította és eladta vagy elbontás után a használható alkatrészeket éppen az új, vagy más orgonákba építette bele. Az orgonaépítő a nekiadott orgona árát levonta az új orgona építésének az árából.

⁵⁴ BethlenszentmiklósLvt I/28. Presbitériumi jkv 1930–1936. 12–13.

⁵⁵ IgranLvt A 14, Az EREK vagyonteltára (1948) Bethlenszentmiklós

⁵⁶ A Boldogfalvi Református Egyházközség levéltára helyben. Számadásnapló 1921–1937.

Bonyha

Egymanuális, pedálos, 6 regiszteres, előljátszós, mechanikus csúszkaladás orgona (4. ábra). Eredetileg hátuljátszós és rövidoktávós volt.

Orgonaszekrény: Ötosztatú (5-6-7-6-5) historizáló homlokzattal.

Építője: Schiller N. (Szeben) vagy Boldizsár Tamás (Keresztyénfalva) 1795-ben, majd átépítette Scherer András 1907–1908 között.

Diszpozíciója: Manuál: C – c^m 49

Principal	8'
Gedackt	8'
Salicional	8'
Oktav	4'
Holzflöte	4'
Mixtura	

Pedál: C – f 18

Játéktechnikai segítő: Tremolo

Pedal coppel

Története: Dávid István egy 1977-es orgonaösszeírás alapján az építési évet 1770-re teszi, és a hangszer elkészítését egy Schiller nevű szebeni mesternek tulajdonítja.⁵⁷ Péterffy László nem említ pontos évszámot, de szerint is a 18. század végén épült. Az egyházközség számadáskönyvében olvashatjuk: *Eklezsia költségén kőműves Szilágyi Mihállyal csináltattunk a készülendő orgonának egy kart, fizettünk ételen-italon kívül 10 fr.-ot. Csináltattunk orgonamesterrel, keresztyénfalvi Boldizsár Tamással eklezsia költségivel együtt 6 mutációs orgonát, melynek árába kegyes felebarátainktól is segítettvén 100 fr.-ot kölcsönöztünk, de azután ki is fizettük, magam megfestetem Bod Sámuel. Érte Bethlen Farkas méltóztatott adni 20 forintot. Ezen pénzből, nem lévén az eklezsianak pénze, adtam 3 fr.-ot Asztalos Andrásnak, azért, hogy az orgona csinálónak segített gyalulni, nem lévén segítségé.⁵⁸* 1801-ben az egyházközség még adós volt a kölcsönbe vett 100 forinttal, s a jegyzőkönyvi bejegyzés az orgona megfestése mellett a hangszer *megaranyozását* is megemlíti, melyet ugyancsak abból a 20 forintból fizettek, amelyet Bethlen Farkas *e végre conferált vala.⁵⁹*

Az orgonát a 19. század folyamán több ízben is javították. Először 1808-ban költsöttek 20 forintot és 20 dénárt az orgona reparatiójára,⁶⁰ 1822-ben valamilyen

4. ábra

⁵⁷ Dávid 57.

⁵⁸ A Bonyhai Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban BonyhaLvt) 1/1. Idézi: Péterffy László: *A bonyhai templom*. In: Református Szemle LXXXVII. évf. 1994. 4. sz. (A továbbiakban: Péterffy: Bonyha) 260.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 115.

⁶⁰ Uo. 338.

hiba javítására 18 forintot.⁶¹ Az 1874-es egyházközségi leltár a templomban levő ingóságok között megjegyzi, hogy van *egy kised romlott orgona*.⁶² Javítására azonban csak 1888 áprilisában került sor, amikor Pálfi Jenő *orgonaművész* 24 forintért nagyobb javítást hajtott végre.⁶³ A megjavított orgonát 1888. április 18-án vette át a presbitérium, amikor *több dūr és moll akkordot meghallgatva*, az orgonát megjavítottnak nyilvánította.⁶⁴

1907. január 14-én a presbitérium elhatározta, hogy mivel *templomunk 112* (ebből az 1795-ös építésre lehet következtetni – SD) *éves orgonája [...] már annyira lehangolódott és az idő folytán megromlott, hogy már alig lehetett eddig is használni, és hovatovább naponként a szüette fái használhatatlanná váltak*, azt a faluban éppen jelen levő Scherer András orgonakészítővel felújíttatja. A presbitérium egyben elhatározta, hogy mivel a kisebb javítások nem sokat segítenek már orgonán, teljesen újjáépítteti a hangszert 630 korona értékben.⁶⁵ A január 21-én tartott egyházközségi közgyűlés elfogadta a javaslatot, s elfogadta a presbitérium szerződés kötését az orgonaépítővel.⁶⁶ Scherer András a szerződéstől eltérően, mely utólagos kifizetést irányozott elő, 100 korona előleget kért anyagbefektetésre.⁶⁷ Az orgona átépítése igen megterhelő volt az egyházközségnek, s két ünnepélyt is szerveztek az orgona-alap javára: 1907 márciusában az ifjak színelőadásából összegyűlt 22 korona, áprilisban pedig egy táncmulatságot tartottak, amelynek 80 korona volt a bevétele.⁶⁸ Kicsérélték a Mixtura és Principal sípsorokat, s az újakat Országh Sándor budapesti orgonaépítőtől rendelték meg 370 korona értékben.⁶⁹ Augusztusban azonban új szerződést készítettek, mert a presbitérium elhatározta, hogy a felújítás mellett bővítteti is az orgonát: nagyobb orgonaszekrényt, fűvót és szelládát⁷⁰ rendelték Scherer Andrástól 300 korona fejében. Ekkor bővíttették a billentyűzetet, s előljátszóvá alakították a hangszert.⁷¹ A munka azonban egy ideig szünetelt, mert Scherer októberben a hosszúaszói lutheránus templomba ment dolgozni, s a bonyhai egyházközség nem kis ijedtségére orthagyta a szétszedett orgonát. A gondnokot a presbitérium utasította, hogyha karhatalommal is, de hozza vissza az orgonaépítőt.⁷² Az orgonaépítő december végén visszatért, de csak egy gyűlés erejéig, amikor közölte a presbitériummal, hogy a nagy hideg miatt nem tudja folytatni a munkát, de 1908. június 30-ig befejezi az orgonát. A presbitérium elfogadta a határidőt, de kikötötte, hogy ha nem fejezi be a javítást a meghatározott ideig, a szerződést felbontják, s más orgonakészítővel végeztetik el a munkát.⁷³ Időközben a rendelt orgonasípok is megérkeztek, s azokat a munka elkezdéséig a templom karzatán tárolták.⁷⁴ 1908. májusában azonban még semmit sem tudtak Scherer Andrásról,⁷⁵ s júliusban Túrben érték utol, ahonnan a római katolikus pap azt írta a bonyhai egyházközségnek,

⁶¹ Uo. Víztaációs jegyzőkönyv 1819–1823 II/8. (A továbbiakban: KükEhmLvt prot. II/8.) 546.

⁶² BonyhaLvt I/29. A Szász-bonyhai Egyházközség leltára 1874-ből

⁶³ BonyhaLvt I/15. Presbitériumi és közgyűlési jkv. 1886–1890. 90.

⁶⁴ Uo. 98.

⁶⁵ BonyhaLvt I/18. Presbitériumi és közgyűlési jkv. 1903–1910. 131.

⁶⁶ Uo. 134.

⁶⁷ Uo. 137.

⁶⁸ Uo. 139.

⁶⁹ Uo. 148–149.

⁷⁰ KükEhmLvt Bonyha csomó 170.

⁷¹ BonyhaLvt I/18. 164–165.

⁷² Uo. 168–169.

⁷³ Uo. 170–171.

⁷⁴ Uo. 177.

⁷⁵ Uo. 190.

hogy július 20–21-én az orgonaépítő már mehet Bonyhára.⁷⁶ Szeptember 13-án tartott presbiteri gyűlés október 4-re tűzte ki az orgona megvizsgálásának és átvételének időpontját, s értesítették Scherert, hogy a jelzett időpontra fejezze be az orgonát.⁷⁷ A vizsgálat a meghatározott napon lezajlott, de az orgonát nem vették át, mert a pedálban három hang nem volt tiszta, s a *bezárt változatok mellett is a közép oktáv fisz-je szólt*.⁷⁸ Scherer két nap haladékot kapott a javításra, s október 6-án a bizottság újból összeült meghallgatni a megújított orgonát. Ezúttal is több hibát észleltek: *a szellőadában egyes szelep nem zár egészen, a kis flotta felső oktávjából 3 síp hiányzik, az egyes változatok hangoltságában nem a legkövetkezetesebb, [...] a pedálnál kevés kívánnivaló volna*. Az orgonát mindezek ellenére használhatónak és átvehetőnek ítélték, és kifizették Scherer Andrást, sőt még 50 korona ajándékot is adtak neki.⁷⁹

Az első világháborúban a fémsípokat elrekvirálták, de már 1918-ban gyűjtést indítottak azok pótlására. Hatvanöt személytől 212 korona gyűlt össze, s Bethlen gróf is megpótolta 50 koronával. A sípokat Vierer Ottó orgonagyárostól rendelték, de azok az őszirózsás forradalom miatt nem készültek el. Az orgonajavításra végül 1928-ban került sor. Ismét Scherer Andrást bízták meg a munka elvégzésével. Pótolta a 19 hiányzó fémsípokat, megigazította a billentyűzetet, tetejére záros fedelrel helyezett, az orgonába tremolót és pedálzárat épített, a hangszer tetejére porvédő vásznat feszített és a fűvót kijavította.⁸⁰

A második világháborúban 50%-ban megrongálódott. Az orgona⁸¹ javítására 1985-ben került sor, amikor Mesnyi János marosvásárhelyi orgonajavító újra használhatóvá tette.⁸² 1989-ben, majd 2006-ban ismét javították. Ez utóbbit egy amerikai pünkösddista prédikátor végezte, aki otthon orgonagyárban dolgozott. Javítása inkább tüneti kezelésnek nevezhető.

Búzásbesenyő

Egymanuális, 5 regiszteres, rövidoktávós, hátuljátszós, mechanikus csúszkaládás, szíjhúzó orgona (5. ábra).

Építője: Eddig ismeretlen mester, 1856-ban vásárlás útján került a gyülekezetbe.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (7-7-7), klasszicizáló barokk homlokzattal.

Diszpozíciója:

Manuál: C, F, D, G, E, A - c''' 45

Flauta major	8'
Principal	4'
Flauta minor	4'
Quinta	1 1/3'
Octava	2'
Tremula	

5. ábra

⁷⁶ BonyhaLvt I/8. 203.

⁷⁷ Uo. 206.

⁷⁸ Uo. 210.

⁷⁹ Uo. 211–212.

⁸⁰ BonyhaLvt C. 8/179–180.

⁸¹ IgtanLvt, A 14 EREK vagyoneleltára (1948) Bonyha.

⁸² Péterffy: Bonyha 261.

Története: Eredetéről nem tudni semmit, az egyházközségi illetve a vizitációs jegyzőkönyvek nem említik, az orgona homlokzatán levő felirat csak az 1856-os vásárlási évről tanúskodik.⁸³ Az orgonaszekrény belsejében két felirat említ javításokat: 1905 szeptemberében javította, a fűvőt megfoltozta, kitakarította Bartha György, 1928 július-augusztusában pedig a *jelenleg Héderfáján lakó Gergely Ferencz ref. kántor* takarította és javította.

Csávás

Egymanuális, 6 regiszteres, hátuljátszós, mechanikus csúszkaládás orgona (6. ábra).

Építője: Gergely Sámuel vagy – az orgonaszekrény alapján – Szabó János⁸⁴ 1861-ben.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (7-7-7) klasszicizáló homlokzattal.

Diszpozíció: Manuál: C – c^{'''} 49

Flauta maior	8'
--------------	----

Principal	4'
-----------	----

Flauta minor	4'
--------------	----

Octava	2'
--------	----

Quinta	1 1/3'
--------	--------

Superoctave	1'
-------------	----

Játéktechnikai segítő: Tremula

Cis sonante

Története: A gyülekezet első orgonáját 1826-tól követhetjük nyomon. Ekkor a hangszer *renovatiojára* 51 forint 2 dénárt költöttek.⁸⁵ Nem tudjuk, hogy az orgonát abban az évben szerezték-e be, vagy jóval 1826 előtt, és már a csávási használat miatt szorult javításra. A hangszer szíjhúzás és valószínűleg hátuljátszós volt. Az orgonát 1860-ig sokszor javították. A számadásokból kiderül, hogy a leggyakrabban használt alkatrészeit állandóan javítani kellett: 1826 után 1831-ben igazították, és a kovácsnak fizettek 1 forintot az *orgonához megkívántatott vasmunkáért*,⁸⁶ 1836-ban orgonahúzó *szíjjuért*, *egy darab irháért s enyvért* fizettek 5 forintot.⁸⁷ A gyülekezet 1836-ra új templomot épített, s még abban az évben, augusztus 15-én 30 forintot fizettek Nagy Ferenc gógánváraljai kántortanítónak, az orgona újbóli felállításáért.⁸⁸ Az orgo-

6. ábra

⁸³ „Ezen alkotmányt Isten dicsőségére és Borbáth Klára emlékére műveltették szülei száldobosi Borbáth Ádám és Köszegi Eszter MDCCCLVI.”

⁸⁴ Dávid 63.

⁸⁵ KükEhmlvt II/9. Vizitációs jegyzőkönyv 1824–1830. 265.

⁸⁶ A Csávási Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban CsávásLvt) I/4. Számadásoknyv 1817–1875. 52.

⁸⁷ Uo. 82.

⁸⁸ Uo. 82.

nán még 1849-ben igazítottak,⁸⁹ s 1853-ban a fúvót javították meg.⁹⁰ A sok javítás arra utal, hogy a hangszer műszaki állapota hagyott maga után kívánnivalót, így 1860-ban 300 forintért túladtak rajta, s helyébe 1860-ban vagy 1861-ben új orgonát építtettek.

Az új hangszerért az orgonaépítőnek két részletben fizettek, 1860-ban 1500 forintot, 1861-ben 900 forintot és 26 veder bort adtak.⁹¹

Az orgonáról szóló tudósítások itt megszakadnak, csupán az 1948-as leltárban jegyezték meg, hogy van a templomban egy 50%-ban megrongálódott orgona.⁹² Azóta megjavították, ma működőképes.

Dányán

Egymanuálos, 8 regiszteres, előljátszós mechanikus csúszkaladás orgona (7. ábra).

Építője: Eddig ismeretlen orgonaépítő, 1846-tól van a gyülekezetben.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (7-7-7), klasszicizáló homlokzattal

Diszpozíció: Manuál: C – c''' 49

Négy regisztert sikerült azonosítani:

Portuna	8'
Principal	4'
Fuvola	4'
Superoctav	2'

Története: A gyülekezet már 1844-ben elhatározta, hogy orgonát készítet, s kérte a vizitáció engedélyét, hogy *Szász Gábor kegyes hagyományát, 310 forintot* a hangszer építésére felhasználhassa.⁹³ Az engedélyt megkapták, s 1845-ben az *orgonára előpénznek* 15 forintot fizettek.⁹⁴ Végül felhagytak az orgonaépítés tervével, és 1846-ban eddig ismeretlen helyről vásároltak egy kész orgonát: *a múlt 1846-ik évben vétetett, megújított, és használhatóvá tétetett egy 8 mutatiós és tremulás orgona, melynek külsője kék színre van festve*, amelyért 303 forintot fizettek.⁹⁵ Az orgona eredetileg rövidoktávós és hátuljátszós volt. Az egyházközségi számadásban nyomon követhető az orgona felállításának anyagi vetülete: a gyülekezet pálinkát, tyúkot, bárányt fizetett az orgonaépítőnek.⁹⁶ A kifizetés valószínűleg több részletben történt, hiszen 1847-ben is nagy összeget (227 forint 50 dénárt) költöttek az orgonára.⁹⁷ 1848-ban igazítottak az orgonán, és az *orgonacsínálónak* 91 forint 4 krajcárt fizettek.⁹⁸ 1850-ben a fúvót javították, 24 dénárt költöttek a javításhoz szükséges enyvre.⁹⁹

Az 1873-as egyházközségi leltár megjegyzi, hogy van az egyházközségnek *egy régi, de még kevés igazítással használható* orgonája.¹⁰⁰ Javítására csak 1898-ban került sor. A költségek fedezésé-

⁸⁹ CsávásLvt I/4. 128.

⁹⁰ Uo. 137–138.

⁹¹ Uo. 153–154.

⁹² IgtanLvt A 14, EREK vagyonleltára (1948) Csávás.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 249.

⁹⁴ Uo. 306.

⁹⁵ Uo. 352.

⁹⁶ A Dányáni Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban: DányánLvt) A. 17.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/11. 385.

⁹⁸ Uo. 433.

⁹⁹ DányánLvt A. 17.

¹⁰⁰ DányánLvt, I/9. 1873-as leltár

re a tandíjalap kamatját fordították, s egyezkedni kezdtek Takácsy Ignáccal, aki el is jött a március végén tartott egyházközségi közgyűlésre.¹⁰¹ A gyülekezet 200 forint kölcsönt vett fel a javításra.¹⁰²

Az elől levő játszóasztal belsején levő felirat szerint az orgonát *készítette 1898. 6/20 végezte Fejér Mihály orgona mester.* Róla azonban semmit nem tudunk. Kérdés, hogy kapcsolatban állt-e Takácsy Ignáccal, illetve hogy a presbitérium egyáltalán Takácsyt vagy Fejér Mihályt bízta meg az orgona javításával. Valószínű, hogy kettőjük közül az egyik alakította előljátszóssá az orgonát. 1902-

7. ábra

re befejeződött a javítás, erre utal egy kérvény, amelyben az orgona-alapra szánt magtár megszüntetését vagy más célra való felhasználását kérte az egyházközség, *mivel az orgona javítása már megtörtént.*¹⁰³

Az orgona homlokzati sípjait 1918-ban elrekyirálták, s az egyházközség 1928-ban elhatározta, hogy 1929 tavaszán megjavíttatja a teljesen használhatatlan orgonát.¹⁰⁴ A javítás árát 20–25 ezer lejre becsülték, s ezt önerőből szándékozták megteremteni: kirótták *tehetség* szerint mindenkire a hozzájárulás mértékét, és 1928/1929 telén e célra jótékonyági esteket szerveztek.¹⁰⁵

1929. június 2-án tartott presbitériumi gyűlésen elhatározták, hogy az éppen Bonyhán tartózkodó Scherer Andrással végeztetik el a javítást: az orgonajavító beállít 21 darab *prospect* (homlokzati) sípot, kibővíti az alsó rövidoktávot, a felső oktávot négy hanggal bővíti, a szelládákat ennek megfelelően átalakítja, a billentyűzettel összeköti, a kibővített szelládákat sípokkal ellátja, és a visító hangokat hangolja. A javítások 28 000 lejbe kerültek.¹⁰⁶ Scherer András egy másik ajánlatot is tett: véleménye szerint a Fuvola nevű változat helyébe új változatot kell behelyezni, *s így lenne az orgona a szó szoros értelmében orgona.* Az új sípokot pedig Württembergből hozatná, s így a javítás 50 000 lejbe kerülne. A presbitérium végül az első ajánlatot fogadta el, és az év október 31-re kérte a javítás befejezését.¹⁰⁷

A gyülekezet őszire összegyűjtött a kifizetendő 28 000 lejből 23 000-et, a többit pedig kölcsönből fedezte. Felkérték Resch József dicsőszentmártoni zenetanárt, hogy szeptember 25–26-án jelenjen meg az orgona átvételén, és ellenőrizze a javítás minőségét.¹⁰⁸

Az orgona a második világháborúban 50%-ban megrongálódott,¹⁰⁹ 1948 után megjavították, de jelenleg nincs használható állapotban.

¹⁰¹ DányánLvt I/16. Presbitériumi és közgyűlési jegyzőkönyv 1907-ig. 138–139.

¹⁰² Uo. 142.

¹⁰³ KükEhmLvt Dányán csomó 84.

¹⁰⁴ DányánLvt, I/24. Presbitériumi és közgyűlési jegyzőkönyv 1907–1966. 275.

¹⁰⁵ KükEhmLvt Dányán csomó 281.

¹⁰⁶ Uo. 285.

¹⁰⁷ DányánLvt I/24. 297.

¹⁰⁸ Uo. 301.

¹⁰⁹ IgtanLvt, A 14 EREK vagyonleltára (1948) Dányán.

Szómagyarázat

Cis sonante – a billentyűzetet kar segítségével egy billentyűnyit jobbra mozgathatjuk. Így minden hang fél hanggal magasabban fog megszólalni (az elnevezést az első billentyű magasabban megszólaló hangjáról kapta: C → Cis)

Csúszkaláda – a leggyakoribb szelláda rendszer. A síptőke alatt található a csúszka, egy lécslyukakkal, amely pontosan a regiszter sípsorai alatt helyezkedik el. A csúszka mozgatasakor a lyukak a megfelelő helyre kerülve utat engednek ill. elzárják a síptőke furataihoz vezető utat. A regiszterhez tartozó síp így a billentyű lenyomásakor megszólal.

Forte, Mezzoforte, Piano, (F, MF, P) – a megfelelő kapcsoló megnyomásakor az orgona automatikusan a Forte, Mezzoforte, Piano hangerejű regiszter-kombinációt állítja be. A F, MF, P regiszter-kombinációt az orgonaépítő határozza meg az orgona építésekor.

Fűvómű – a levegőellátást biztosító rendszer. Három részből áll: tartályfűvó (a levegő állandó nyomását biztosítja, felső része a levegő mennyiségétől függően emelkedik ill. süllyed), az ékfűvó vagy a másik fajta a merítőfűvó (amivel a levegőt a tartályfűvóba préseljük) vagy ventilátor és a szélcsatornák (ezeken keresztül áramlik a levegő).

Kiváltó – a Forte, Mezzoforte, Forte, Tutti stb. regiszterkombinációkat kapcsolja ki visszaállítva az eredeti regiszterkombinációt.

Kopula – kapcsolót jelent. A manuálkopula az orgona manuáljait kapcsolja össze, így az egyes manuálok regisztereit egyszerre szólaltathatjuk meg. A pedálkopula a manuál(oka)t kapcsolja össze a pedállal. Így a pedáljáték során a hozzákapcsolt manuál regiszterei is megszólalnak. A sub- ill. superkopulák egyik manuál regisztereit a másikká kapcsolják, úgy hogy pl. a 8' regiszter 16'-ként illetve 4'-ként szólal meg. Az oktávkopula a manuál megszólaltatott hangjait egy oktávval magasabban is megszólaltatja.

Kúpszelepes szelláda – a billentyű alatt levő szelep zárója felfordított kúphoz hasonlít, amit mechanikus vagy pneumatikus rendszerrel lehet felemelni vagy bezárni, így adva vagy elzárva az utat a sípba áramló levegő előtt. Ebben a rendszerben minden sípnak külön szelepe van.

Manuál – az orgona billentyűsora. Attól függően, hogy mekkora az orgona (hány mű van beleépítve) annyi manuálos lehet. Van 1, 2, 3, 4, 5 sőt 6 manuálos orgona is. A manuál-billentyűsor régi orgonákon C – c³, d³ vagy f³ terjedelmű, újabb orgonákon g³ ill. a³, hangversenyorgonákon c⁴-ig is kiterjedhet.

Mechanikus traktúra – a csúszkaladás szelládához általában mechanikus traktúra tartozik. A billentyű lenyomásával a húzólécek, karok áttételén keresztül a megfelelő hang szelepét nyitjuk meg.

Mellékváltozat, játéktechnikai segítő – olyan szerkezetek, amelyek az orgona hangzását változatosabbá teszik vagy az orgonista dolgát könnyítik. Ilyen segítő a kopulák, Forte, Mezzoforte, Forte kacsolók, Tremolo, Cis sonante stb.

Pneumatikus traktúra – a billentyű erejének továbbvitele a levegő nyomásának segítségével történik. A billentyű egy kis szelepet nyit meg, utat enged a levegőnek egy kis csövön. A cső végén a légnyomás különböző áttételeken megemeli a síp alatt levő szelepet, utat engedve a levegőnek a sípához.

Regiszter – sípsor, azonos hangszínű sípok sorozata.

Rövidoktávós orgona – a manuál alsó oktávja nem teljes. A manuál az E billentyűvel kezdődik, de a billentyűknek megfelelő hangok helyett néhány helyen a következőket halljuk: E →

C. F marad F, Fisz → D, G marad G, Gisz → E. Az A hang után minden billentyű megfelel a hozzá tartozó hangnak.

Szélláda – az orgona sípjai a szélládákon állnak. A szélláda biztosítja, hogy a billentyű lenyomásakor a megfelelő regiszterhez tartozó síp szólaljon meg. A szélláda rácsszerkezethez hasonló: egyik irányban vannak a szelepek, rá merőlegesen a regiszterek sorai. A szélláda tetején található a síptőke (arra támaszkodnak közvetlenül a sípok), alatta pedig a regiszterkapcsoló szerkezet.

Szíjhúzás orgona – az ékfűvókat nem pedállal hanem, szíjak húzogatásával mozgatják.

Traktúra – az a szerkezet, amelyik a billentyű mozgásának erejét viszi a szelepekhez. A traktúra többféle lehet, a legelterjedtebb a mechanikus és a pneumatikus traktúra.

Tremolo – olyan szerkezet, amely a levegőnyomást két érték között gyorsan változtatja, remegő hangzást adva a megszólaló hangoknak.

TÁRGYMUTATÓ

Abortusz. Balavásár. Gyanúba keveredett a fiatalasszony, a vizitáció inti, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból, különben kiközösítik (Balavásár, 1743).

Adó. Búzásbesenyő. Az eklézsia füstadóra akarja kényszeríteni a telkén lakó családot, a vizitáció ezt nem engedi, hanem meghagyja az egy forint évi adót és 30 veder bort (Búzásbesenyő, 1712); „a ecclesia földén lakó ember az ecclesianak tartozik kikorcsmárolni bort urn. 30 esztendőnként, a cursust is elvinni mindenkor és egy forintot adni minden esztendőn (Búzásbesenyő, 1717); Túróczi Sámuel az eklézsia földjén épített házában erőszakkal tartja jobbágját, „az rendes szokott taxat 6 esztendőktől fogva meg nem adta” (Búzásbesenyő, 1725/3.).

Adomány. Dányán. Adakozók, adományok feljegyzése (Dányán, 1714).

Adós, adósság. Boldogfalva. „Bándi György adós lévén az ecclesianak nyolc német forinttal, az ecclesia bonumiból contentumot” vett (Boldogfalva, 1730); amennyiben Bándi Mihályné nem hajlandó fizetni, az egyházi hatalommal hajtsa be tőle (Boldogfalva, 1732). **Dányán.** Adósok névsora (Dányán, 1650 február); az egyházközség adósainak névsora (Dányán, 1653 január); a régi és újabb adósok nevei (Dányán, 1655); az adósságot, ahol veszélyes helyen van, felszedjék és hasznosabb helyre kiadják (Dányán, 1720/III/2.); az eklézsia adósságait szedjék fel az egyházfiak kamatostól, különben a vármegye törvénye szerint büntetik őket (Dányán, 1731/2.); az ekléziát felszólítja a vizitáció, hogy a kiadott deszkákat és zsendelyeket azok, akik kiadták, vagy azoknak utódai, beszedjék (Dányán, 1735 november/2.); az adósságok egy része elveszett, mivel elhanyagolták, ezért meghagyja a vizitáció, hogy utána járjanak a volt egyházfiak, különben ők fizetik meg (Dányán, 1757.); a vizitáció előírja, hogy az elmaradt adósságokat 15 nap alatt felszedjék, segítségül comissariusokat küld (Dányán, 1765/1.); az eklézsia adósságát visszaadni ígérte Boér Zsigmond felesége (Dányán, 1776/3.).

Alamizsna. Bernád. A vizitáció helyben hagyja a 6 forintos alamizsnát (Bernád, 1799).

Alaptőke. Balavásár. Az alaptőkét vissza kell venni azoktól, akik interest nem fizetnek és biztos helyre kell adni (Balavásár, 1781). **Bethlenszentmiklós.** Haláleset miatt veszélyben forog az eklézsia alaptőkéje és annak interesse, sürgős intézkedést követel a vizitáció a gondnok és az egyházi részéről (Bethlenszentmiklós, 1768); a kamat nem jött be, a vizitáció félti a bizonytalan helyre adott alaptőkét, utasítja a hátralékosokat, hogy törlesszék tartozásukat (Bethlenszentmiklós, 1772). **Boldogfalva.** Ahol az eklézsia pénze nincs veszélyben, ott meghagyhatják, de a kamatot felszedjék (Boldogfalva, 1715); az egyházi nem járt el hivatalában, „adósságait az ekléziának jó rendben nem vette, káros helyekről fel nem szedte, interestit sem curálta”, ezért a vármegyei törvények szerint megbüntetik (Boldogfalva, 1726); feladatul írják elő az új egyházfiaknak, hogy „az egyházi annakfelette az eklézsia adósságait hívségesen minden káros helyekről felszedgye, jó helyeken való adósságokról pedig az interest felszedgye vagy pénzül, vagy mustul, úgy ami búzája vagyon az ekléziának, vagy pénzen adgya el, vagy mustra adgya ki, ami pedig ki vagyon búzájában, bészedje” (Boldogfalva, 1726); „oláhnál ecclesia pénze vagyon in periculo” amennyiben pedig az eklézsia nem szedi fel bizonytalan helyről az alaptőkét, 12 forintba büntetik (Boldogfalva, 1730). **Búzásbesenyő.** Intés arra, hogy az interest szedjék fel (ezt szinte minden egyes vizitáció alkalmával megteszik) és azt fordítsák javításra, vagy helyezték az eklézsia ládjába, Szabó Mihálytól vegyék vissza az alaptőke részt (Búzásbesenyő, 1728 január); megbízható kezesek kellenek az alaptőke felvételéhez, „a capitalis summat az egyházfiak

felvegyék és az ecclesiával egyetértvén jó helyre adgyák” (Búzásbesenyő, 1731 november/4.); az egyháziak „ecclesia adósságit felszedgyék ahol rossz helyen vagyon, ahol jó helyen vagyon jó kezesség alatt meghagyák, esztendőnként az interest felszedgyék” (Búzásbesenyő, 1732). **Csávás.** Az alaptőke „periculumban” van, az egyháziak azt menekítsék jó helyre és az interest szedjék fel (Csávás, 1737/3.).

Alispán. Bernád. Azzal vádolják az egyik hívet, hogy fát vágott az eklézsia erdejéből, ez tagadja, ezért „ennek eligazítása tekintetes viceispány Kakutsi úrra bízattaték” (Bernád, 1792). **Búzásbesenyő.** „Minthogy [Fülöp István] már sokszor admoneáltatott, de megfizetni mégsem akar, adassék által a titulus viceispány úrnak” (Búzásbesenyő, 1776 február).

Anyaegyházközség. Bernád. A bernádi filia nem akar kerítést csinálni az anyaegyházközségben, a vizitáció kötelezi erre, mert régebben is így volt (Bernád, 1761); a bernádi nemesek megtagadják, hogy a bonyhai parókia körüli építkezésben részt vegyenek (Bernád, 1762); 1763-ban az anyaegyházközségben tartott vizitáció visszatér a kérdésre: hitelt érdemlően tanúskodnak az öregek, hogy a bonyhai parókián a bernádiaknak kell istállót építeni, a bernádiaknak meg kell építeni két hét alatt az istállót és meg kell fizetniük a rájuk tartozó kerítés megjavításának a költségét is (Bernád, 1763).

Apostoli Hitvallás. Búzásbesenyő. „Committáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy addig egyet is az úrasztalához az ifjak közül ne bocsásson, se pedig annak idejében ne copulálja, valamíg az úri imádságot, az apostoli hitnek formáját meg nem tanulják” (Búzásbesenyő, 1776 február).

Approbatae Constitutiones. Balavásár. Az egestői mester a helyi nemesek „prejudiciumokra” kocsrát nyitott, a vizitáció az Approbatae Constitutiones szerint pénzbüntetéssel sújtja (Balavásár, 1728 január/4.). **Búzásbesenyő.** „Minthogy [Fülöp István] már sokszor admoneáltatott, de megfizetni mégsem akar, az Approbatabeli articulus szerint adassék által a titulus viceispány úrnak” (Búzásbesenyő, 1776 február). **Csávás.** A terhes fiatal leányt a szomszéd falu római katolikus papja megeskette és katolikus hitre térítette az Approbata ellen (Csávás, 1791/6.).

Árenda. Búzásbesenyő. A gyülekezet árendája, amelyet a kocsmárlásért kap, a falunál van, a vizitáció utasítja mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be ezt a tartozást (Búzásbesenyő, 1711).

Assessor. Balavásár. A vizitáció érkezése előtt a lelkész, aki azelőtt Egestőn úrvacsorát osztott és Nagykendre akart menni, hogy assessorként részt vegyen a vizitáción, a Küküllő vizébe fúlt (Balavásár, 1761).

Atheus. Balavásár. „Szabó Sámuel mint atheus templomba nem jár elmondván: nem kell nekem templomotok, én akár ördög vagy boszorkány legyek”, a vizitáció inti, hogy járjon templomba, különben bünteti (Balavásár, 1724/1.).

Átok, átkoz. Ádamos. Panasz a lévita ellen, amiért urat és nemest nem becsül, őket hamis lelkűnek mondja, sokszor átkozta és ördögnek mondotta őket, a lévita tagadja, nem bizonyosodott be (Ádamos, 1783). **Boldogfalva.** A lelkész feleségét azzal vádolják, hogy „nénjével kurvázták egymást, az falut átkozta, Beregi Jánosnéval felette rútul mocskolták egymást” (Boldogfalva, 1712); a lelkész feleségét azzal vádolják, hogy átkozta a falut (Boldogfalva, 1713). **Dányán.** Petri Istvánné hatalmaskodásáért, átkozásáért eklézsia előtt kövesse meg tiszteletes Csávási Lőrincet (Dányán, 1750/2.).

Bál. Boldogfalva. Az özvegy lelkészfeleséget táncolással és bálozással vádolja az eklézsia, nem bizonyítható, a parókián rendezett táncmultság viszont igen, a vizitáció ettől int (Boldogfalva, 1790).

Biblia. Bonyha. Dálnoki István küldje haza az eklézsia Bibliáját, amelyet 14 tanú előtt elvitt, különben „censura alá esik” (Bonyha, 1701). **Búzásbesenyő.** A lelkészt vádolják, hogy nem olvas „caputor” (bibliai fejezetet) (Búzásbesenyő, 1713); panasz a lelkészre, amiért caputot nem olvas (Búzásbesenyő, 1742 november). **Csávás.** A lelkészt figyelmezteti a vizitáció, hogy Bibliát olvasson (Csávás, 1720/I.); a vizitáció inti a lelkészt, hogy „a Bibliából hetedszaka is caputokat olvasson” (Csávás, 1722/I.).

Bíró (judex, juratus judex). Balavásár. Úgy tűnik, hogy a gondnoki tisztség létrejötte előtt a vizitációra a helyi bíró jött el (Balavásár, 1650 február; 1650 november); az esküdtek, az egyházfi és a helyi bíró jelenik meg a vizitáció előtt (Balavásár, 1785); az egyházfira nem hallgat az eklézsia, a vizitáció 1 forintba bünteti az ilyeneket, a büntetés felszedésén „a bíró eskütteivel edgyütt sub poena ft. 3 tartozzék assistentiával lenni, alioquin, ha élénkben hozódik contumatiája a contumaxnak, sine misericordia ft. 3 megbüntettetetik” (Balavásár, 1701/2.). **Boldogfalva.** A vizitáció során judexet említenek, aki talán a helyi bíró (juratus judex) (Boldogfalva, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653, 1656, 1685); „falusbíró” (Boldogfalva, 1715); Szőcs György bírót 1 forintba büntetik, mert a parókia kerítésének reá eső részét nem javította meg (Boldogfalva, 1720). **Bonyha.** A vizitáción jelen van esküdtként a bíró (Bonyha, 1650 február; 1653 január); bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határozza: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiat” (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** A vizitáció utasítja mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be az eklézsia adósságait (Búzásbesenyő, 1711). **Csávás.** A falubíró jelen van a vizitáción (Csávás, 1653 január); amennyiben megbizonyosodik, hogy a lelkész diófájáról loptak, a falusbíró büntesse meg a tettet a lopásért, aki adja vissza a diót (Csávás, 1716/4.); amennyiben templomba nem járnak, gyermekeiket iskolába és katekizációra nem járatják, az egyházfiak büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); „az oskolaházra ment potentiose a bíró, melyet áltateszünk vicecurator uramnak” (Csávás, 1738/5.). **Dányán.** A vizitációkor több alkalommal is jelen van a falusbíró (Dányán, 1650, 1653 január, 1653 december, 1655, 1657, 1677 január, 1677 november, 1685, 1690, 1712 március).

Bor. Balavásár. A vizitáció figyelmezteti az egyházfiakat, hogy az ez évi jó minőségű bort ne adják ki, hanem adják el, mert több pénzt kapnak érte (Balavásár, 1730); az egyház borát a lelkész tudta nélkül intézik, a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy a lelkész nélkül ne tegyék és zárják le, az egyik kulcs a lelkésznél, a másik a gondnoknál legyen (Balavásár, 1786). **Bernád.** „Az eklézsia korszomároltatásának idején, azaz Karácson előtt hat hetekig senki az eklézsian kívül 12 mft. büntetés alatt se bort, se pálinkát ne áruljon, mert különben a külső magistratus ereje által is az engedetlenek reserváltaknak” (Bernád, 1781). **Bethlenszentmiklós.** „Bor, búza, fa restantiai vannak a praedikátornak. A felső udvar a praedikátor fizetéséből defalcált.” (Bethlenszentmiklós, 1734). **Boldogfalva.** Gond a borjövedelem körül, kimutató van, pénz nincs, legalábbis „nem találta fel, hová lőtt az veszedelmes üdőben” (Boldogfalva, 1712/II.); bor és búza van kiadva kamatra (Boldogfalva, 1728 november); a vizitáció meghagyja a szőlőket a helyi lelkész használatában, mert a quartat tőle elvették és ezekből kell neki előállítania az úrvacsorai bort és ellátnia a vizitációt (Boldogfalva, 1752). **Bonyha.** A mesternek járó boradót meg lehet váltani (Bonyha, 1676); hagyománya volt annak, hogy ki-ki kikocsmárol egy hordó bort az eklézsia hasznára, ezt az egyik kisnemes, Pap András megtagadta, a vizitáció a hordó bor árát

nak megfizetésére bünteti (Bonyha, 1702/2.); a bernádi egyházfi mindig tartozzék az egyháznak kocsmárlásra jó bort gyűjteni, ezért a bor seprője az övé (Bonyha, 1702/2., 1712 február/V.); az egyházfi szedje fel a kintlevő bort, „curator uram is, ha kívántatik, segítségül lévén” (Bonyha, 1722/6.); több személy adósságát akár pénzben, akár borban hajtsák be az egyházfiak (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** A borkocsmárlásról nem adott számot az egyházfi, egyéb mulasztása is volt, ezért 3 forintra bünteti a vizitáció, amit meg is adott (Búzásbesenyő, 1713); a vizitációra „költ bor justae 23” (Búzásbesenyő, 1713). **Csávás.** „Azmit az ecclesia borából magok a hallgatók megittak, azt refundálni tartozzanak” (Csávás, 1727/6.); „aki egyszer fenn nem marad a tanításon, vagy elmulatya, ha helyes okát nem adja elmaradásának 1-szer fél kupa borig, 2-szor egy kupa borig büntetessék az eklézsia hitessei által” (Csávás, 1798). **Dányán.** Az eklézsia borát eladták, de még számot nem vettek (Dányán, 1712 március); az eklézsia borában hiányt találtak, amit az egyházfi tartozik megfizetni (Dányán, 1792/3.).

Boszorkány. Balavásár. „Szabó Sámuel, mint atheus templomba nem jár elmondván: nem kell nekem templomotok, én akár ördög vagy boszorkány legyek”, a vizitáció inti, hogy járjon templomba különben bünteti (Balavásár, 1724/1.); „Szabó Istvánné is a boszorkányi név alóll expurgállja magát” (Balavásár, 1732). **Bernád.** „Bánfi László vádaltatik, hogy anyóssát boszorkányozta” (Bernád, 1749 február). **Bonyha.** Szakács Jánosnét boszorkánysággal vádolják, a vizitáció inti, hogy tisztázza magát a vád alól, különben „az ecclesia ne szenvedgye el” (Bonyha, 1723/2.).

Botránkozás. Bernád. Lászlóvit Bálintné a húsvét elsőnap i úrvacsorai istentiszteletről „egy szolgálot kiráncigált a székből az egész templomnak nagy botránkozására” (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** Udvari Farkas paráználkodik, ünnepen táncol és káromkodik a gyülekezet botránkozására (Bethlenszentmiklós, 1728 január); botránkozásra adott okot az, hogy Csensteri Erzsóknak öt és fél hónapra férjhezmenetele után gyermeke született attól a Kováts Istvántól, akivel együtt táncolt és hált (Bethlenszentmiklós, 1735 február/1.); nincs botránkozásra okot adó eset a faluban, sőt dicséretes a templomlátogatás (Bethlenszentmiklós, 1744).

Brachium saeculare – lásd **Karhatalom**.

Cigány. Ádamos. Botránkoztató személy „egy fertelmes életű cigányné”, akinek ekléziát kell követnie (Ádamos, 1793/6.). **Balavásár.** „Cigányné itt lappang Fogarasföldéről” (Balavásár, 1730); „némely sátoros cigányok úrvacsorájával élnek az szent ecclesianak botránkozására” (Balavásár, 1740). **Bethlenszentmiklós.** A lelkész megeskette Hampi cigányt, akinek felesége volt (Bethlenszentmiklós, 1734); „Minya cigány hamis hitben tanáltatott” (Bethlenszentmiklós, 1745). **Bonyha.** Ficzi cigány feleségét kiközösítik, mert paráználkodott, a férjét is, mert tudott a dologról és mégis együtt élt az asszonnyal (Bonyha, 1724/5.); Miklós cigány hitetlenül lakik feleségével, a vizitáció kiközösítette (Bonyha, 1728 november, 1734); „Miklós cigány a Dominale forumon poenitentiáztassék, azután kövessen ecclesiat s copuláltassék” (Bonyha, 1734).

Cinterem. Bernád. Az egyházfi a cinterem körüli kertet sem javíttatta meg (Bernád, 1712); a cinterem romokban hever (Bernád, 1738 január). **Búzásbesenyő.** A cinteremből kiszakított földterületen lakó fizessen az ekléziának 1 forintot, az esperesnek is 1-et, a lelkésznek dolgozzék 2 napot (Búzásbesenyő, 1713); „néhol a cinteremkert nem jó, Imre János része” (Búzásbesenyő, 1717); ami kára esett a lelkésznek a cinterem és a parókia körüli roskadozó épületek miatt, azt fizesse meg az eklézsia (Búzásbesenyő, 1755). **Dányán.** A cinterem körül való hibák javítását rendeli el az egyházlátogatás (Dányán, 1693 december).

Consistorium. Boldogfalva. Molnár György consistorialis személy létére elhagyta a falut a vizitáció idejére, noha tudta, hogy az érkezni fog (Boldogfalva, 1741/2.). **Dányán.** Az eklézsia gyűlésén mindenki köteles megjelenni (Dányán, 1762/2.); új presbiterek nevei (Dányán, 1796).

Conventio, díjlevél. Ádámos. A gyülekezet a régi konvenció szerint nem akar fizetni, sok a hátralék (Ádámos, 1741); a lévita földjét bevetették, de boronálását a lévítára hagyták, megegyezés ellen, a vizitáció kötelezi a gyülekezetet boronálásra is (Ádámos, 1785 december); az ádámosi hívek díjlevelet készítettek állandó lelkész vitelére, amely szándékukat a vizitáció elé tárták (Ádámos, 1791/1., 2.). **Bernád.** A lelkési díjlevél (Bernád, 1749); panaszol a filia, hogy a lelkész gyakran elmulasztja az istentiszteletet, a vizitáció utasítja őt, hogy a konvenció szerint minden harmadik vasárnap istentiszteletet tartson (Bernád, 1769); a mester (lévita) díjlevelén jobbítottak és ezt bejegyezték az eklézsia protokollumába (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** A vizitáció inti a helyieket, hogy a konvencióban megígért fizetéshez tartsák magukat és ne változtassák minden esztendőben azt (Bethlenszentmiklós, 1731); az 1721. évi díjlevél (Bethlenszentmiklós, 1749); az eklézsia díjlevelében az szerepelt, hogy minden gazda egy szekér fát hozzon a lelkésznek, de mert „ekklézsianak nagyobb része mindeddig is hátraálló volt”, azután szüretkor négy kupa mustot fizessenek a fa helyett (Bethlenszentmiklós, 1785). **Bonyha.** A vizitáció szigorúan megint mind a bonyhai mater, mind a bernádi filia tagjait, hogy amire magukat elkötelezték a díjlevélben, azt megadják „külömben az egyházfiak marhájakat megkötvén vármegye végezése szerint toties quoties ad solvendum kényszerítsék” (Bonyha, 1722/3.). **Búzásbesenyő.** Részletes díjlevél (Búzásbesenyő, 1676); részletes fizetés (Búzásbesenyő, 1714); lásd a lelkész részletesen leírt javadalmát (Búzásbesenyő, 1749). **Csávás.** A részletes lelkési díjlevél (Csávás, 1714); részletes díjlevél mind a lelkésznek, mind a mesternek (Csávás, 1749).

Cursus (körlevél). Balavásár. Annak ellenére, hogy a cursusban az esperes utasította az egyházfiakat a bér beszedésére, ezek elmulasztották, ezért büntetést ró ki rájuk (Balavásár, 1759/3.). **Búzásbesenyő.** Az egyházközség nem juttatta el a vizitációt hirdető „cursust” a következő helységbe, ezért 3 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1763). **Csávás.** Noha a cursusban világosan megírták a vizitáció időpontját, az eklézsia mégsem jelent meg (Csávás, 1728 november/2.).

Deák. Boldogfalva. A boldogfalvi malom szombati vámjának két része a helyi lelkészé, egy része a küüllővári deákoké (Boldogfalva, 1749).

Dézsma. Balavásár. Aki az eklézsia földjét használja (akár paraszt, akár nemes) tartozik arról a quartát beadni, az egyházfi dézsmálja meg (Balavásár, 1702). **Boldogfalva.** „Az ecclesia adott volt két földet a tiszteletes prédikátornak, melyből hogy dézmát nem adott, citáltatta az udvarbíró a külső Partialis Székre” (Boldogfalva, 1737); a boldogfalvi határban, amiből dézsmálni szoktak, a quarta a lelkészé (Boldogfalva, 1749). **Búzásbesenyő.** Horváth Miklós elvitte az eklézsia földjéről a dézmát, nézzenek utána és ha nem az ő földje, törvényre idézzék (Búzásbesenyő, 1731 november/3.). **Csávás.** A frissen telepített szőlős dézsmája az eklézsiaé (Csávás, 1681); „közönséges falu földéből dézmát s quartat nem adnak az emberek, Orbán János signanter 3 esztendőktől fogva törökbúzájából quartat nem adott” (Csávás, 1722); több dézsma-köteles területe van az eklézsianak (Csávás, 1749); „amely szőlőket a közönséges földből fogtak fel eklézsia neve alatt, azért senki ne merészelye a dézmát másnak adni, hanem az eklézsianak, amely dézmának bészédése a curatorokra bízatik az egyházfiak által” (Csávás, 1751/4.); gond a quarta és dézsma beszolgáltatása körül, vizitáció felszólítja az egyházfiakat, hogy helyszíneljenek (Csávás, 1776 november). **Dányán.** Dézsmáláskor a pap számára kiválasztott quartat senki ne cserélje ki, alábbvalót ne adjon helyette (Dányán, 1749/4.).

Díjlevél – lásd **Conventio**.

Dislocatio – lásd **Papmarasztás**.

Dohány, pipa. Balavásár. A mester részeges s dohányos (Balavásár, 1721/2.); vasárnap dél után dohányt ültetett az egyik asszony (Balavásár, 1721). **Csávás.** A mester vendégségben „az asztalt felrúgta s mással üstököt vont s dohányozott” (Csávás, 1720/II.); **Dányán.** A tanító pipával jár az utcán, a vizitáció büntetést helyez kilátásba (Dányán, 1735 november/1.).

Egyházfi. Ádamos. Kötelessége a lelkész bérét felszedni, a lelkész pedig köteles neki ingyen remetni, keresztelni és esketni, illetve a bér beszolgáltatásáért őt megvendéglenni (Ádamos, 1703); a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy intézkedjen mind a lelkési járulék befizetésére, mind az egyházközség pénzügyi dolgaira nézve (Ádamos, 1740/2.); az egyházfinak karácsonyig fel kell szednie az interest, a búza és zab kintlevőségeket pedig pénzzé kell tennie (Ádamos, 1741/1.); a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy két héten belül szedje fel a restanciát, különben a lelkésznek megtiltják, hogy szolgálatot végezzen a gyülekezetben (Ádamos, 1741/2.); amennyiben az egyházfi nem jár el az interest felszedése ügyében és az két hét leforgása alatt nem gyűl be, „a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik” (Ádamos, 1744); szigorúan meghagyja a vizitáció az egyházfinak, hogy a lévitának járó fizetés restanciáit két héten belül hajtsa fel (Ádamos, 1783); 1784-ben két egyházfi is működött az eklézsiában (Ádamos, 1784, 1787); Kis Dániel azzal vádolta az egyházfit, hogy a lévitával együtt kocsmázik és részegeskedik (Ádamos, 1785 március); „a Szent Visitatio az egyházfiak marhájokat elkötteti, és valamíg a tiszteletes atyafiak restantiajokot bé nem szolgáltattyák, el nem bocsáttattyá” (Ádamos, 1785 december); a vizitáció a gondnokot és az egyházfit küldi egy engedetlen egyháztag megintésére (Ádamos, 1789/4.); a vizitáció utasítja a gondnokot és az egyházfit a lévita restanciáinak felszedésére, különben a parciális elé viszi az ügyet (Ádamos, 1795/4–5.). **Balavásár.** Két egyházfi működik a gyülekezetben (Balavásár, 1650 február); az esküdtek, az egyházfi és a helyi bíró jelenik meg a vizitáció előtt (Balavásár, 1785); az egyházfira nem hallgat az eklézsia, a vizitáció 1 forintba bünteti az ilyeneket (Balavásár, 1701/2.); aki az eklézsia földjét használja (akár paraszt, akár nemes) tartozik arról a quartát beadni, az egyházfi dézsmálja meg (Balavásár, 1702); „az ecclesiabeli emberek is az egyházfiaknak melléjek álljanak, jól felkeressenek minden adósságokat, különben megbüntettetik az ecclesia ft. 12, az egyházfiak 3–3 forintokig, az adósságok is rajtok vétettetik meg” (Balavásár, 1713/6/2.); ha az egyházfi a romokat meg nem építteti és a restanciát fel nem szedi, büntetésre számíthat (Balavásár, 1715); az egyházfiakat kötelességük elmulasztása miatt a vizitáció „a nemes vármegye végezése szerint seorsim et sigillatim” bünteti (Balavásár, 1721/8.); újra nem teljesítették feladatukat, ezért „3 forintig büntettetnek, seorsim et sigillatim” (Balavásár, 1722/2.); amennyiben a soron következő parciálisig az egrestőiek nem adják be a hátralékot az egyházfinak, akinek segítségére rendelte a vizitáció a helyi gondnokokat, kiközösítik őket és nem kapnak mestert (Balavásár, 1724/4.); az egyházfiakat megbünteti a vizitáció kötelességük elmulasztása miatt a vármegye törvénye szerint, és kétszer ennyi büntetést helyez kilátásba jövőre, ha feladatukat nem látják el (Balavásár, 1726/2.); intik az eklézsiát, hogy egyházfiakat eskessen fel (Balavásár, 1727/3.); az egyházfi hamis hitben találtatott, ezért kiközösítik (Balavásár, 1730/4.); sorozatos mulasztásért megbüntetik az egyházfiakat a vármegye törvénye alapján, jövőre a büntetést megkétszerezik, ha nem állnak a sarkukra (Balavásár, 1730/5.); az egyházfiakat megbünteti a vizitáció, amiért sorozatos figyelmeztetés ellenére sem jártak el (Balavásár, 1734, 1735 február); a vizitáció inti a gondnokot és az egyházfit, hogy hajtsák be a tartozásokat, különben a vármegye törvénye szerint velük fizetterik meg (Balavásár, 1740); Süllester Mihályt inti a vizitáció, hogy az egyházfi-

nak engedelmeskedjék (Balavásár, 1745 január); restancia miatt 1 forintra bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Balavásár, 1751); az egyházfiak nem számoltak el három esztendeje, a vizitáció ezért 6–6 forintra bünteti őket, és elrendeli, „hogy ennekutánna az egyházfiságot senki addig le ne tehesse, míg a maga idejébéli interest fel nem szedi és arról igazán számot nem ad” (Balavásár, 1751); az egyházfiak is büntetést érdemelnének a restanciák miatt, de a vizitáció megbocsát nekik, ha záros határidőn belül behajtják azt (Balavásár, 1756/2.); annak ellenére, hogy a cursusban az esperes utasította az egyházfiakat a bér beszédésére, ezek elmulasztották (Balavásár, 1759/3.); az egyházfiakat restségért bünteti a vizitáció (Balavásár, 1763 november); az egyházi és gondnok két héten belül beszolgáltatassák a restanciát, „külömben magok fognak lakolni” (Balavásár, 1778).

Bernád. A lelkész panaszkodik, hogy sok a hátralék, a vizitáció látja, hogy az egyházfi nem hajtotta fel a bért (ő maga sem adta be), a cinterem körüli kertet sem javíttatta meg, ezért három forintra büntetik (Bernád, 1712); a cinterem romokban hever, rengeteg a restancia, ezért az egyházfiakat három-három forint büntetéssel sújtja (Bernád, 1738 január).

Bethlenszentmiklós. Panasz, amiért nincs egyházfi (Bethlenszentmiklós, 1721); az egyházfi nem szolgáltatta be a must és a fabért, ezért megbüntetik és intik, hogy a soron következő parciálisig pótolja mulasztását (Bethlenszentmiklós, 1723); a gyülekezet nem választott egyházfit, a lelkészi fizetés tehát nem gyűlt össze (Bethlenszentmiklós, 1727); „minthogy a tavalyi egyházi integre a praedikátor fizetését be nem szolgáltatta, a nemes vármegye constitutioja szerint büntetetik” (Bethlenszentmiklós, 1727); feladata elmulasztásáért az egyházfit a vármegye törvénye szerint megbüntetik (Bethlenszentmiklós, 1728 január, 1731); az egyházfiak fel kell hajtania a lelkész restanciáit, különben a vármegye törvénye mond ítéletet fölötte (Bethlenszentmiklós, 1728 november, 1731); a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy engedelmeskedjenek az egyházfiak (Bethlenszentmiklós, 1728 november); az egyházban mutatkozó hiányosságok miatt (bérhátralék, gazdasági épületek, parókia) a vizitáció az egyházfit azzal fenyegeti, hogy a vármegye törvénye szerint bünteteti meg (Bethlenszentmiklós, 1734); az egyházfiak nem teljesítették vállalt és a vizitáció által kiszabott kötelességüket, ezért a vizitáció „a nemes vármegye constitutioja szerént megbünteti” (Bethlenszentmiklós, 1735 november); az egyházfi nem gondoskodott a lelkészi juttatás felszedéséről, ezért a vármegye törvénye szerint megbünteti a vizitáció és utasítja, hogy hiányosságát két héten belül pótolja (Bethlenszentmiklós, 1739); „Sütő Martziné megverte az egyházfinét” (Bethlenszentmiklós, 1743); a lelkészi lakás körül nincs kerítés, a lelkésznek emiatt kára van, ezért a vizitáció az egyházfiakat hibáztatja „mely negligentiajokért a tavalyi és harmadideji egyházfiakat külön-külön mulctázza a Szent Visitatio in ft. 3–3” (Bethlenszentmiklós, 1750); „az maga idejében curator, egyházfi az interest felszedgyék, az számadáskor az ecclesia előtt beadgyák, különben magokéből kell deponálni” (Bethlenszentmiklós, 1763); haláleset miatt veszélyben forog az eklézsia alaptőkéje és annak interesse, sürgős intézkedést követel a vizitáció a gondnok és az egyházfi részéről (Bethlenszentmiklós, 1768); utasítják az egyházfit, a gondnokot és az egész eklézsia, hogy a pusztán álló parókiát kerítsék be, különben büntetést rónak ki rájuk (Bethlenszentmiklós, 1774); a vizitáció utasítja a gondnokot és az egyházfit, hogy az egyházi szabályrendelet 4. pontja értelmében „egy napon, mingyárt az uraságok gabonájok bétakarítása után a magoké előtt a tiszteletes atyafinak bérit beszolgáltatassák” (Bethlenszentmiklós, 1778); „az eklézsia a curatort és egyházfit megmarasztotta” (Bethlenszentmiklós, 1783); „az egyházfiak megmaradtak” (Bethlenszentmiklós, 1784); „a curator, aki egyszersmind az egyházfiúi hivatalt is viszi, az eklézsia kevés jövedelmecskéjéről számolt és jövődre is meghagyatott” (Bethlenszentmiklós, 1800 december).

Boldogfalva. Adóssága van az eklézsianak, a vizitáció utasítja az egyházfit és a bírakat, hogy a parciális zsinat időpontjáig szedjék fel, különben 12 forinttal büntetik őket (Boldogfalva,

1680); sok a restancia, az egyházfit most 3 forintra büntetik, jövőben a sajátjából fogja megvenni a vizitáció a kintmaradt hátralékot (Boldogfalva, 1713); amennyiben a pénzbeli adósságaikat a gazdák nem fizetik ki, az egyházi hajtja el jószágait (Boldogfalva, 1713); az egyházi csak ímmel-ámmal figyelmeztette a helybelieket, viszont „de facto az engedetleneket meg nem büntette, tisztiben el nem járt” (Boldogfalva, 1716); megbüntetik újra (Boldogfalva, 1720); megbüntetik 3 forintra (Boldogfalva, 1722); az egyházi „az ecclesia must és búzábeli adósságát vagy pénzüi, vagy mustul, vagy búzául felszedgye, úgy a pénzbeli adósságnak is interessét beszolgáltatassa” (Boldogfalva, 1722); az eklézsia és az egyházi bűnei: „sem az házat meg nem fedették, sem az kerteket meg nem építették és egyéb ruínakat, sem bor, búzábeli adósságakat jó rendben nem vettenek, uzsoráit fel nem szették és az tornyat meg nem zsendelyeztették, a templomat nem curálták, azért az nemes vármegye constitutioja szerint mind az ecclesia s mind az egyházi megbüntettetnek” (Boldogfalva, 1723); az egyházfit 6 forintra büntetik kötelességei elmulasztásáért (Boldogfalva, 1724); a régi egyházfit büntetik, az újnak megszabják feladatait (Boldogfalva, 1725); az egyházi nem járt el hivatalában „templomnak ruínait reparálni nem igyekezte, adósságait az eklézsianak jó rendben nem vette, káros helyekről fel nem szedte, interessit sem curálta” (Boldogfalva, 1726); feladatul írják elő az új egyházinak, hogy „az eklézsia adósságait hívségesen minden káros helyekről felszedgye, jó helyeken való adósságokról pedig az interest felszedgye vagy pénzüi, vagy mustul, úgy ami búzája vagyon az eklézsianak, vagy pénzen adgya el, vagy mustra adgya ki, ami pedig ki vagyon búzájában, beszédje” (Boldogfalva, 1726); újra megbüntetik az egyházfit, mert munkáját nem végezte, az interest fel nem szedte (Boldogfalva, 1726); a lelkési fizetés hátralékos, ezért az egyházfit büntetik meg, nem az ekléziát (Boldogfalva, 1728 január); az egyházi elmulasztotta a parókia és a templom körüli kötelességeit, nem szedte fel a restanciát (Boldogfalva, 1728 január); a tavalyi egyházfit figyelmeztetik, hogy a restanciát szedje fel és két héten belül szolgáltatassa be (Boldogfalva, 1928 január); az egyházi nem akar egész bért fizetni (Boldogfalva, 1730); az egyházfit, kötelessége elmulasztásáért vármegye törvénye szerint büntetik (Boldogfalva, 1730, 1731); amennyiben Bándi Mihályné nem hajlandó fizetni, az egyházi hatalommal hajtja be tőle (Boldogfalva, 1732); az egyházi nem adott be elszámolást (Boldogfalva, 1734); a vizitáció konstatálja, hogy az egyházi nem végezte el kötelességét (Boldogfalva, 1734/2.); az eklézsia nem választott egyházfit, ezért az adósság interestét nem szedték fel, „egyházfit pedig mox et de facto állítsanak” (Boldogfalva, 1735 február/4.); az egyháziak restek voltak feladatuk teljesítésében, hiszen az interest kint van, a templom és a parókia körüli romokat nem építették meg (Boldogfalva, 1735 november); „admoneáztatnak mind tavalyi, mind harmadidei, mind az új egyháziak, hogy a ruínakat a templom és parochia körül megépítsék” (Boldogfalva, 1737); hogyha az egyháziak az adósság felszedését „differálnák, a nemes vármegye constitutioja szerint háram forintokig megbüntettetnek” (Boldogfalva, 1738 január); a templom és a parókia körüli romlás, az interest kintmaradása több időtől fogva is, az egyházi „hidegsége és restsége” miatt történt (Boldogfalva, 1741/2.); a vizitáció inti a lelkészt, hogy házról-házra ne járjon fizetését felszedni, hanem azt tegye meg az egyházi (Boldogfalva, 1753/1.); a vizitáció inti a lelkészt, hogy ne nyúljon a ládához, hanem csak az egyházi, a perselypénzt pedig írja fel és helyezze a ládába (Boldogfalva, 1753); a vizitáció nem engedi, hogy új egyházfit válasszanak, „azért ne változtassa az eklézsia, hogy annál inkább élémehessen az építésben” (Boldogfalva, 1757 január); panaszol az egyházi, hogy a lelkész részegen őt megsértette, vizitáció utasítja a lelkészt, hogy békéljen meg az egyházzal (Boldogfalva, 1757 december); „vétett abban is [a lelkész], hogy az eklézsia ládája kulcsát magánál tartván, az eklézsia pénzéből egyházi híre nélkül kiadott bizonyos embereknek” (Boldogfalva, 1757 december); az egyházfit megbüntetik mulasztásaiért a kánon sze-

rint (Boldogfalva, 1759/3.); az interest a két egyházfi nem szedte fel, a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy „az ecclesia adósságának interessét úgy igyekezzék pro hoc anno 1768 felhajtani, hogy ha a jövő Visitatio restantiat talál, a magokéból fizettet meg az ecclesianak és a restantiat nekik hadja” (Boldogfalva, 1768); súlyos panasz a két egyházfi ellen: sem 1766-ra, sem 1767-re nem készítettek számadást (Boldogfalva, 1768; 1771); 1775-ben az egyházfit kurátorként is emlegetik (Boldogfalva, 1775); panasz az egyházfi ellen, hogy a lelkésszel együtt feltörték az „a tractus pecsétje alatt obsignált 58 forint és 16 pénzből álló” letétet és a saját hasznukra költöttek el (Boldogfalva, 1775); a vizitáció és a vicekurátor előtt az egyházfi számot ad a három éves pénzgazdálkodásról (Boldogfalva, 1775); „committáltatik az új egyházfi Dénes Györgynek, egy forint büntetés alatt, hogy ha a tavalyi és azelőtt való egyházfiak az admonitio szerint intra octavum a tiszteletes atyafinak mind szántásbéli, mind fabéli restantiaját be nem szolgáltatnák, mindeniknek marháját megkötve, mindaddig magánál tartsa, míg minden restantiákat plene et integre bé nem szolgáltatnak” (Boldogfalva, 1775); az egyházfi négy éve nem számolt el, ezért a vizitáció Küüllővárra rendeli, de oda is felkészületlenül érkezett meg (Boldogfalva, 1779); a gondnok és egyházfi gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt (Boldogfalva, 1788); „kötelessége léssen a curatornak és egyházfinak, házanként az embereket eljárván, a Visitatio szavával megparancsolni, hogy ennekutánna szorgalmasabban gyakorolják az Isten házáat. Ami pedig a tiszteletes atyafi restans bérít illeti, a curator és egyházfi kötelességek behajtani.” (Boldogfalva, 1790); a fabért vonakodnak beadni, a gondnokot és az egyházfit szigorúan megint a vizitáció, hogy 15 napon belül hajtsák be, különben „marháji elköttetnek” (Boldogfalva, 1793); az egyházfinak kellett megvinnie a vizitáció kemény szavát ahhoz a személyhez, aki nem járt templomba (Boldogfalva, 1794); a gondnok és egyházfi kezeskednek az elmaradt fabér behajtására (Boldogfalva, 1796). **Bonyha.** Meghagyják 12 forint terhe alatt, hogy az egyházfiak szedjék fel az adósságot (Bonyha, 1680); a vizitáció 12 forint bírság terhe alatt meghagyja az egyházfinak, hogy a hátralékot felszedje, és a templomot pádimentoztassa meg (Bonyha, 1684); az egyházfi mulasztása miatt esett kárt ő maga tartozik megtéríteni az egyháznak (Bonyha, 1689); a bernádi egyházfi mindig tartozzék az egyháznak kocsmárlásra jó bort gyűjteni, ezért a bor seprője az övé (Bonyha, 1702/2., 1712 február/V.); az egyházfi szedje fel pünkösdig a hátralékot és a brachium tartozzék „assistentiával lenni mellette” (Bonyha, 1712 február/VII.); az egyházfiak nem készítettek lajstromot az adósságokról, javakról és ezért számot nem tudtak adni, a fabér sincs felszedve, ezért 3–3 forintra bünteti őket a vizitáció (Bonyha, 1713/1.); a bernádi egyházfi nem szolgáltatta be a fát, a mester fizetését (Bonyha, 1713/2.); Sipos József engedelmeskedni tartozott volna az eklézsia dolgában járó egyházfiaknak és segédeknek, ezt nem tette és marháit elhajtották (Bonyha, 1713/3.); az egyházfi és a gondnok szorgalmasan szedjék fel az interest és az eklézsia pénzét biztos helyre adják, hogy amikor az egyházfiak esztendőnként változnak, könnyebb legyen az átadás (Bonyha, 1720/III/2.); a bernádi és a bonyhai egyházfiakat, a vármegye törvénye szerint 3–3 forintra bünteti, amiért nem serénykedtek a bérek felszedése és az épületek romlásának kijavítása terén (Bonyha, 1720/IV.); elszöktek az eklézsia pénzével, amelyet az egyházfiak az eklézsia tudta nélkül adtak ki, ezért az egyházfiak fizessék meg a kárt (Bonyha, 1722/4.); amiért az egyházfira támadtak, 3 forintra bünteti a vizitáció Bernádon Birtalan Györgyöt (Bonyha, 1722/5.); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik mindkét helységben, amiért elhanyagolják hivatalukat (Bonyha, 1722/5.); az egyházfi szedje fel a kintlevő bort, „curator uram is, ha kíváztatik, segítségül lévén” (Bonyha, 1722/6.); a csávasiaknak kiadott perselypénzt az egyházfi és a gondnok szedjék fel „külső tiszti uraimék erejek által is” (Bonyha, 1722/6.); a vizitáció a vármegye törvénye szerint büntette mind a bonyhai, mind a bernádi egyházfiakat, mert a restanciát nem hajtották fel (Bonyha,

1725); az egyházfit a vármegye törvénye szerint büntetik, mert kötelességét elmulasztotta (Bonyha, 1726/2, 1727, 1728 november, 1730, 1731, 1732, 1735 február, 1735 november); több személy adósságát akár pénzben, akár borban hajtsák be az egyházfiak (Bonyha, 1728 november); az egyházfi betört a lelkési lakásba és megverte a lelkész szolgáját, amiért világi törvény elé idézik, a kárt pedig meg kell térítenie (Bonyha, 1735 november). **Búzásbesenyő.** Bakó Pál fogadja meg az egyházfi minden szavát, bosszúval őt ne illesse, ne veszekedjék ok nélkül (Búzásbesenyő, 1701); az egyházfi, lévén, hogy „magától mindenre elégtelen s erőtelen”, melléje rendelik a helyi bíró esküdtjeit (Búzásbesenyő, 1701); a vizitáció 3 ft. büntetés terhe alatt arra kényszerítette a gyülekezetet, hogy az egyházfinak engedelmeskedjenek, az egyházi adót pedig 12 ft. büntetés terhe alatt beszolgáltatassák (Búzásbesenyő, 1703); a vizitáció utasítja mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be a gyülekezet kocsmájának árendáját (Búzásbesenyő, 1711); a borkocsmárlásról nem adott számot az egyházfi, egyéb mulasztása is volt, ezért 3 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1713); „az Szent Visitationak tetszett, hogy az ecclesian mediante brachio, az tavalyi egyházfiak marháját elhajtaván, essen executio” (Búzásbesenyő, 1715); sorozatos mulasztásért az egyházfiak „a nemes vármegyének végezése szerint büntettetnek” (Búzásbesenyő, 1721/1.); a tavalyi egyházfi nem végezte kötelességét, amiért „vármegye végezése szerint büntettetik” (Búzásbesenyő, 1726); „az idei egyházfiakat is admoneálly a Szent Visitatio, minthogy az ecclesia zsellérházat nem tart többet egynél, a praedicatornak veteményeskertet építeni segillyenek” (Búzásbesenyő, 1731 január/2.); az egyházfiak „ecclesia adósságát felszegyék ahol rossz helyen vagyon, ahol jó helyen vagyon, jó kezesség alatt meghagyák, esztendőnként az interest felszedgyék, harmad felivel computállyák a mustbeli interest” (Búzásbesenyő, 1732); panasz merül fel, hogy az eklézsia tagjai elhidegültek és vonakodnak kötelességeiket teljesíteni, a vizitáció inti őket, hogy engedelmeskedjenek a gondnoknak és az egyházfinak „egyébaránt az eklézsianak constitutioji szerént büntettetnek, amely szerént adatott is hatalom az ecclesia kurátorinak, az egyházfinak, hogy toties quoties egy-egy forintig büntessék” (Búzásbesenyő, 1742 november/2.); „ante tempus az ecclesia házát deserált egyházfi tartozik az egyházfi hivatalban mindaddig hűségesen eljárni, míg az esztendeje expirál, most pedig a cursusnak contemtussáért három forintokig megbüntettetik” (Búzásbesenyő, 1744 november/2.); mulasztásáért az egyházfit 3 forintra büntetik (Búzásbesenyő, 1746/1.); 1759–61-ben két gondnok és egy egyházfi van az eklézsiaiban (Búzásbesenyő, 1761 január); az egyházfira panaszol az eklézsia amiért megbüntette a hiányosságok miatt, a vizitáció ezt helyben hagyja (Búzásbesenyő, 1762); az egyházfit „rothadt beszédekkel” illették, ezért a vizitáció „constitutio szerint” 1 forintra bünteti az tettest (Búzásbesenyő, 1763); a gondnok feladata volt 3 forintra büntetni azokat, akik az egyházfit szidják (Búzásbesenyő, 1769); a hívek nem szántották meg a lelkész földjét, a vizitáció arra kötelezi őket, hogy térítsék meg a kiadott összeget „melyet a curatorok és egyháfiak szokott hatalmok szerint beszolgáltatni tartás hütök szerint való kötelességeknak” (Búzásbesenyő, 1776 február); vasvillával az egyházfira törtek (Búzásbesenyő, 1781 január); az egyházfit mocskolják egyesek, a vizitáció 1 forintra és bocsánatkérésre bünteti azokat (Búzásbesenyő, 1781 december); amennyiben a restanciákat a gondnok és az egyházfi a vizitáció ideje alatt fel nem szedi, marháikat a lelkési lakásra hajtassa a vizitáció, és adig vissza nem adja, amíg a hátralékot be nem adják (Búzásbesenyő, 1782/1.); aki a kerítés reá eső részét nem csinálja meg, attól a gondnok és az egyházfi 1 forint zálogot vegyen, amíg meglesz (Búzásbesenyő, 1782); „Filep Ferentz fia, János rúttul káromkodott, teremtettség s az egyházfit folytogatta” (Búzásbesenyő, 1783/3.); az egyházfi olyan földet vásárolt a lelkésznek valamely jobbágytól, amely jogi gond miatt odalett, ezért a vizitáció megparancsolja az egyházfinak, hogy a kiadott összeget szerezze vissza vagy térítse meg (Búzásbesenyő, 1790/5.); a parókia csúre

romokban van, az egyházi és a gondnok 3-3 forint büntetést érdemelne ezért, de ezennel elengedik nekik (Búzásbesenyő, 1795). **Csávás.** A két egyházi jelen van a vizitáción (Csávás, 1653 január); három forintra bünteti meg a vizitáció azt, aki az egyházi parancsára nem hajlandó megjelenni az eklézsia dolgára, még az alkalmatlankodóknak is büntetés jár (Csávás, 1701); „Váczi Mihály az egyháziakra való támadásért megbüntettetik ft. 3” (Csávás, 1713); az egyháziakat hivatali mulasztásért 3-3 forintra büntetik (Csávás, 1713/4.); a vizitáció szigorúan meghagyja az egyháziaknak, hogy a béreket beszolgáltassák, különben büntetést ró ki rájuk (Csávás, 1715/3.); a vizitáció 3-3 forintra bünteti az egyháziakat, amiért az eklézsiaiban „nem keménykedtek”, nem javították meg az épületeket, nem szedték fel az interest, inti hogy ezt megtegyék és az egyház ládájába elhelyezzék, a bort ugyancsak összegyűjtsék és „korcsomát állítsanak az ecclesia hasznára, különben újjobban megbüntettetnek” (Csávás, 1720/V.); amennyiben templomba nem járnak, gyermekeiket iskolába és katekizációra nem járatják az egyháziak, büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); most még elnézi a vizitáció az egyháziak mulasztását restancia ügyben, de a következő alkalommal nem (Csávás, 1723/4.); a temető és az iskola épületének elhanyagolásáért az egyháziakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció, a parciálisig intézzék, különben duplára büntetik (Csávás, 1726/4.); „Orbán Jánosné, mivel az mostani egyházfiát, Bereczki Demetert megvérezte, ingét letépte, Székely Sámuel is letaszította, úgy a tavalyi egyházfiát is Szentgyörgyi István szidalmazta” ezért 1-1 forintra bünteti a vizitáció (Csávás, 1727/3.); a parókia és az iskola rossz állapota és a restancia miatt 3-3 forintra bünteti a vizitáció az egyháziakat (Csávás, 1727/5.); „Sipos Sámuel az egyházfiát kikergette az udvaráról, hogy hita az ecclesia dolgára, s hogy megbüntettette egy veder borig az egyházi, az egyházra akarja vetni a bor árrát, hogy megfizesse” (Csávás, 1731); az egyháziak „a summa pénznek interessét is pénzül vagy mustúl, a capitalis summaért jó kezeseket állítsanak az adóssok” (Csávás, 1731/2.); mivel a gondnokok az eklézsia pénzét a saját hasznukra fordítják, a vizitáció úgy dönt, hogy a „curatorság tollaltassék, csak egyháziak légyenek, kik is mind adósságra s mind ecclesia erdejére vigyázzanak” (Csávás, 1732/2.); amely földet a falu gabonának felosztott, arról tartoznak quartat adni, amit az egyházi szedjen fel (Csávás, 1737/1.); nem kevés „periculumban” van az alaptőke, az egyháziak azt menekítsék jó helyre és az interest szedjék fel (Csávás, 1737/3.); az eklézsia készpénzéhez a lelkész tudta nélkül senki sem nyúlhat, sem gondnok, sem egyházi (Csávás, 1741/5.); az egyháziak hajtsák fel a restanciát a parciálisig, különben a parciálison olyan döntést hoznak, hogy magukéból kell megfizetniük (Csávás, 1748/2.); Lénárt Ferencet figyelmezteti a vizitáció az egyházfin keresztül, hogy kövessen eklézsiait (Csávás, 1751/1.); a dézsmát az egyházfinak kellett behajtania (Csávás, 1751/4.); „igen dicséretes a curator s egyháziak magok viselése az ecclesiái bonumok körül” (Csávás, 1759); az egyházi címére szólt illetlen szavakért a vizitáció büntet (Csávás, 1765 február/1.); két gondnok és két egyházi működik az eklézsiaiban (Csávás, 1770 december; 1774 november; 1776); az ifjú legények nem járnak a templomi katekizációra, a vizitáció dönt: „akik vakmerőségre vetik magokat ezután is, a curatoroknak, egyháziaknak kötelességek leszen azokat megszorítani és a templom előtt levonatván 12 pálcat adatni” (Csávás, 1781/4.); az egyházi és a gondnok nem gondoskodtak az ifjak ellen hozott büntetés végrehajtásáról, ezért a vizitáció újra megparancsolja nekik ugyanazt (Csávás, 1784); gondnok és egyházi választás után a vizitáció meghagyja a lelkésznek, hogy eskesse be őket (Csávás, 1799/8.; 1800). **Dányán.** Az egyháziak az eklézsia jövedelméről mindig számot adjanak és azt az eklézsia szükségére fordítsák (Dányán, 1703); az egyháziaknak mindenki engedelmeskedjen, különben 3 forintra büntetődik, az egyháziak is végezzék el hivataljukkal járó munkájukat (Dányán, 1711); az egyháziakat három-három forintra bünteti a vizitáció a mulasztásokért (Dányán, 1712 december); az egyház-

fi nem akarta hivatalját ellátni, 1 forintra büntetik (Dányán, 1716); az egyházfiak a restség miatt a vármegye törvénye szerint büntetődnek (Dányán, 1720/III.); az egyházfiak az iskola épületét, csűrét nem javították, parókia körül lévő romokat sem újíttatták (Dányán, 1725/3.); a vizitáció inti az egyházfiakat, hogy hivataljukban eljárjanak (Dányán, 1727/3.); parókia és iskola körüli javítások elmulasztásáért büntetődik az egyházfi, az új egyházfi a javításokról és az eklézsia javairól számot adjon karácsonyban (Dányán, 1730/4.); az egyházfiakat a mulasztásokért megbünteti a vizitáció (Dányán, 1734/1.); az egyházfiakat felszólítja a vizitáció, hogy végezzék el a javításokat, a hátralékot szedjék be, a kiadott deszkákat és zsendelyeket gyűjtsék be (Dányán, 1735 november/1.); a kiadott deszkákat és zsendelyeket nem gyűjtötték be az egyházfiak, ezért büntetődnek (Dányán, 1737/3.; 1738); ha a lelkész saját erejéből épít, akkor abban segítséggel legyenek az egyházfiak (Dányán, 1741/4.); az egyházfiakat intik, hogy a restanciákat beszedjék és minden jövedelemről számot adjanak (Dányán, 1752 november/2.), az egyházfit bünteti a vizitáció 3 forintra a javítások elmulasztásáért, a quarta be nem fizetéséért, a kamat fel nem szedéséért (Dányán, 1755/2.); mivel a templomot nem seprette meg, az egyházfi 3 forintra büntetődik a vizitációtól (Dányán, 1756/1.); Balog István egyházfi hivataljáról lemondott, ezért az eklézsiának kára esett, az interest nem szedődött fel, a vizitáció az elmaradt kamatok beszedésére kötelezi, és az egyházközséget kövesse meg (Dányán, 1783/1.); a kurátort egyházfivá is megválasztották (Dányán, 1783); az egyházfi a kamatot nem gyűjtötte be, begyűjtésére nyolc nap áll rendelkezésére, különben marháját lefoglalják (Dányán, 1794/7.).

Eklézsiakövetés (reconciliatio). Ádámos. Botránkoztató személy „egy fertelmes életű cigányne”, akinek eklézsiát kell követnie (Ádámos, 1793/6.). **Balavásár.** „Nagy János és Nagy Gergely a botránkoztató részeskedésért és abból lött káronkodásért ecclesiát kövessenek” (Balavásár, 1713/1.); Egrestőn Barabási Gáborné „pápastává lévén, ecclesia követetlen templomunkban bejár” (Balavásár, 1721); katolikus hitre tért asszony eklézsiakövetés nélkül templomba jár, a vizitáció admoneálja az egyházfiakat vele együtt, hogy intézzék ügyét (Balavásár, 1721/4.); a vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy eklézsiakövetés nélkül ne tűrje a gyülekezetben az egyik asszonyt (Balavásár, 1721). **Bernád.** Az egyik tagot azzal vádolják, hogy parázna, a vizitáció utasítja, hogy hitelt érdemlően mentse fel magát a vád alól, vagy kövessen eklézsiát (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** A mester és felesége együtt lakik, holott „mocsokban lévén a felesége, nem kellett volna edgyütt lakni”, a vizitáció mindkettőt kiközösíti és arra rendeli, hogy eklézsiát kövessenek (Bethlenszentmiklós, 1723); Érsek Annóknak eklézsiát kell követnie (Bethlenszentmiklós, 1727); Sütő Jánosnét újra paráznasággal vádolják, mert eklézsiakövetése után teherbe esett és gyermeket szült, ezért férjével együtt kell eklézsiát követnie (Bethlenszentmiklós, 1728 november); Sütő Györgyöt énekeszó és prédikáció nélkül temették el, mert nem követett eklézsiát (Bethlenszentmiklós, 1731); „Szabó Márja vádoltatik, hogy ecclesiát követett volna, mégis pártában jár” (Bethlenszentmiklós, 1740); „Minya cigány hamis hitben tanáltatott”, a vizitáció eklézsiakövetést ró ki rá (Bethlenszentmiklós, 1745). **Boldogfalva.** „Szöcz Györgyné keze beadásával kötelezé magát az ecclesiakövetésre” (Boldogfalva, 1698); teremttével szidalmaztak valakit, ezért eklézsiakövetésre ítélik (Boldogfalva, 1713); Molnár Péterről nem tudják hogyan él román feleségével, a vizitáció kéri, hogy „producállyon arról, hogy copuláltatott feleségével, az olánéval, azért pedig, hogy innét azon olánéval elszökött, excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik, magistratussal megbékülvén kövessen ecclesiát, s ha nem copuláltatott, copuláltassék” (Boldogfalva, 1734). **Bonyha.** Káromkodásért kiközösít, és eklézsiakövetésre ítéli a vizitáció (Bonyha, 1720/II.); káromkodásért eklézsiakövetésre ítélnék három személyt (Bonyha, 1724/2.); paráznaság miatt kiközösítenek egy személyt, vadházasság miatt eklézsiakövetésre uta-

sítanak két személyt, majd törvényesen keljenek egybe (Bonyha, 1728 november); bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határoz: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiát” (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** Nánási János felesével tisztátalanul kelt össze, eklézsiakövetésre kéreznék (Búzásbesenyő, 1712); „Kovács Sámuel az praedicator házán való hatalmaskodásért 12 forintot fizessen, az káronkodásért kalodába tétesék és ecclesiát kövessen” (Búzásbesenyő, 1713); Soós Márton feleségét tűzzel, üszökkel dobálja, veri, káromkodik, ezért a vizitáció eklézsiakövetésre ítéli (Búzásbesenyő, 1713); Délei István igen erős szavakkal szidta a gondnokot, amiért nemcsak egyházi fenyítéket (eklézsiakövetést), hanem világi büntetést is kirótt rá (Búzásbesenyő, 1770); „amely ember elsőben teremtettével káromkodni tapasztaltatik, a papi háznál kövessen eklézsiát, 2-do a templomba” (Búzásbesenyő, 1781 december); káromkodásért a vizitáció kitiltja a templomból az egyik tagot, amíg a lelkesi lakáson „a jó Istent, kit rút káromkodásával megbántott, és az eklézsiát meg nem követi” (Búzásbesenyő, 1785). **Csávás.** „Dési Mihályt, mivelhogy az tisztek is lopásáért megbüntetik, ecclesia követésre ítéltetik” (Csávás, 1713); Vas István szolgája teremtettével káromkodott, a vizitáció kalodára és eklézsiakövetésre ítélte (Csávás, 1715/2.); „minthogy Kis Demeter meg is büntetett a falu székin az hamis hitért, azért tartozik követni ecclesiát” (Csávás, 1716/3.); „Vas Jánosné nem követett jól ecclesiát, holott constál bűnös volta, excommunicatióban hagyatik” (Csávás, 1716/8.); „Mártás János, hallatik, hogy menykő teremtettével szitkozódott”, kövessen eklézsiát (Csávás, 1732); Lénárt Ferenczet figyelmezteti a vizitáció az egyházfin keresztül, hogy kövessen eklézsiát (Csávás, 1751/1.); teremtettével káromkodtak, a vizitáció fegyelmi döntése ez: „ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenlétekben kövessenek eklézsiát, másodszor a templomban” (Csávás, 1780/3.); Vas Pált azzal vádolják, hogy öngyilkosságot kísérelt meg, amiért 3 forint büntetés és eklézsiakövetés jár, a vádat a vizitáció tisztázta és felmentette (Csávás, 1784/1-o.).

Ének. Bethlenszentmiklós. Sütő Györgyöt énekszó és prédikáció nélkül temették el, mert bizonyára nem követett eklézsiát (Bethlenszentmiklós, 1731). **Búzásbesenyő.** A templomkerülő büntetése: „meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akár-melilyik halni, se harangszóval, se énekkel, se prédikációval ne temetessék” (Búzásbesenyő, 1783).

Erdő. Bernád. A helységben lévita működik, akinek a fabért nem adják meg és az eklézsia erdejéből akarják azt megvinni (Bernád, 1747); az eklézsiának erdeje van a bernádi Cserében (Bernád, 1749); az erdőt lopják, az eklézsiának kára van belőle (Bernád, 1775, 1776); a vizitáció felsorolja a tettesek neveit és megállapítja, hogy nincs erdőpásztor, ezért esett kár az erdőben, utasítja a helyieket, hogy erdőpásztort tegyenek (Bernád, 1776, 1799.); az erdőt rosszul adminisztrálják, a gondnokot utasítja a vizitáció, hogy viseljen gondot az erdőre és 3 forint büntetés alatt senki „egy vesszőszálót se vágjon belőlle hír nélkül” (Bernád, 1781); azzal vádolják az egyik hívet, hogy fát vágott az eklézsia erdejéből, ez tagadja” (Bernád, 1792); őr nélkül az eklézsia erdeje teljesen elpusztult, a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy jobban becsüljék meg az erdőt, különben akik „tolvajlották az eklézsia erdejét, pereltessenek meg és exequáltassék rajtok e kár” (Bernád, 1798). **Bethlenszentmiklós.** A lelkésznek járó erdőt eladták a hívek, így abból nincs semmi jövedelme a lelkésznek (Bethlenszentmiklós, 1723). **Bonyha.** Részletes felsorolás (Bonyha, 1714).

Erőszak. Balavásár. Az asszony azt állítja, hogy megerőszakolták, amennyiben ezt „annyával edgyütt maga is megesküvén megbizonyíthattya falu székin” a tettet büntessék meg 1 forintra (Balavásár, 1727/1.).

Esketés. Ádámos. Az egyháznak kötelessége a beszolgáló lelkész bérét felszedni („a marhátlanoktól maga erejére bevegye”), a lelkész pedig köteles neki ingyen temetni, kereszteni és esketni, illetve a bér beszolgáltatásáért megvándélgelnie (Ádámos, 1703). **Balavásár.** Az esketésért 12 dénár illetmény jár a lelkésznek (Balavásár, 1676/6.). **Bernád.** Az adományok részletes leírása a konvenció szerint mind a lévitának, mind az esketésre (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** A vizitáció arról döntött, hogy azt a lelkészt illeti meg az esketési illetmény, aki a szolgálatot végzi „azmint más helyekben is vagy az praxis” (Bethlenszentmiklós, 1713); a lelkész megeskette Hampi cigányt, akinek felesége volt (Bethlenszentmiklós, 1734). **Boldogfalva.** A gyülekezet megadta a lelkésznek járó beszolgáltatást (a szokásos esketési és keresztelési illetmény) (Boldogfalva, 1676); Molnár Péterről nem tudják hogyan él román feleségével, a vizitáció kéri, hogy „producállyon arról, hogy copuláltatott feleségével az olánéval” (Boldogfalva, 1734). **Bonyha.** A lelkészi fizetés részletes felsorolása, társadalmi kategóriákra, lelkészi szolgálatra (temetés, keresztelés, esketés) lebontva (Bonyha, 1714). **Búzásbesenyő.** Az esketés díja 8 dénár, vagy egy szekér fa (Búzásbesenyő, 1676); akik nem járnak katekizációra, tehát „committáltatik a tiszteletes atyáknak, hogy addig egyet is annak idejében ne copulálja, valamíg az úri imádságot, az apostoli hitnek formáját és a tíz parancsolatokat meg nem tanulják” (Búzásbesenyő, 1776 február, 1783). **Csávás.** A vizitáció inti a helyieket, hogy a keresztelési, esketési és temetési stólat a szolgálat előtt adják meg (Csávás, 1754/2.). **Dányán.** A lelkészt vádolják, hogy „copulált olyan cigányokat, kik oláh vallásúak és a cigánnak több élő feleségei voltak” (Dányán, 1734/1.).

Esküdtek (jurati). Balavásár. Az esküdteket megkérdezték az egyházi dolgokról, semmi rendellenességről nem számoltak be (Balavásár, 1648); az esküdtek, az egyházi és a helyi bíró jelenik meg a vizitáció előtt (Balavásár, 1785); az egyházfira nem hallgat az eklézsia, a vizitáció 1 forintba bünteti az ilyeneket, a büntetés felszedésén „a bíró eskütteivel edgyütt sub poena ft. 3 tartozzék assistentiával lenni.” (Balavásár, 1701/2.). **Boldogfalva.** Adóssága van az eklézsiának, a vizitáció utasítja az egyházfit és a bírakat (esküdteket), hogy a parciális zsinat időpontjáig szedjék fel, különben 12 forinttal büntetik őket (Boldogfalva, 1680). **Bonyha.** Bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határoz: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiát” (Bonyha, 1728 november). **Dányán.** Esküdteket választanak, 3 személyt (Dányán, 1783).

Esküvés. Balavásár. Hamis esküvésért kiközösítették Pap Jánost és feleségét (Balavásár, 1728 január); hamis esküvésért kiközösítik Söröstöly Mihálynét (Balavásár, 1748/1.); Török Mihály hamisan esküdött (Balavásár, 1752). **Csávás.** „Vas István, hamis hitben találtatván, excommunicáltatik” (Csávás, 1725/1.); Imreh Pétert hamis esküvésért kiközösítik (Csávás, 1726/2.).

Esperes. Balavásár. „A mester házat pusztán az ecclesia ne tartsa, hanem zsellért tartson benne és mind esperestnek, mind az ecclesianak fizessen és ne pusztítson” (Balavásár, 1730/2.); amennyiben az esperes és a parciális beleegyezik, a gyülekezet megtartja az interimális mestert (Balavásár, 1797). **Boldogfalva.** Az eklézsia két zsellérének adója ez: négy–négy heti munkát végezzenek, ebből három hetet a lelkésznek, egyet az esperesnek (Boldogfalva, 1759/1–2.); az eklézsia cintermében lakó két zsellér fizetése évente két–két magyar forint, ebből kettő a lelkészé, egy az esperesé, egy pedig az eklézsiáé (Boldogfalva, 1760). **Búzásbesenyő.** A cinteremből kiszakított földterületen lakó fizessen az eklézsiának 1 forintot, az esperesnek is 1-et, a lelkésznek dolgozzék 2 napot (Búzásbesenyő, 1713). **Csapószentgyörgy.** Vataj Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem íntentiszteletre, sem temetésre, sem úrvacsoraosztásra nem járt el (Csapószentgyörgy, 1650/4.). **Dányán.** A számadás

hibás, a lelkész javítsa ki s úgy mutassa be az esperesnek (Dányán, 1793); „A számadás véghez ment ugyan, de felette hibáson, úgy, hogy azon elmenni nem lehet” – a kijavított számadást az esperesnek mutassák be (Dányán, 1796).

Espereshelyettes (prosenior). Ádámos. Panasz, amiért a lévita a zsinat és a prosenior utasítása ellenére még nem írta össze az iskolaköteles gyermekeket, de mert ez részben a lelkész feladata is lenne, a vizitáció a lelkészt is kötelezi a konskripcióra (Ádámos, 1785/december.).

Exkommunikáció – lásd Kiközösítés.

Fattyú. Balavásár. „Váczi Ersók fattyat vetett Széplakon, ne szenvedgye az ecclesia”, paráz-
naság miatt kiközösítik (Balavásár, 1731/2.).

Fegyelmezés, fenyíték. Balavásár. Férj és feleség külön laknak, a falu először a férfit intette meg, aki „ha nem intül meg benne, annakutánna az templomtól is arceáltatik” (Balavásár, 1650 február); „Azmely férfi parázna feleségit maga mellé vette az tisztekkel megegyezvén, hozzanak bizonyos levelet az tisztektől megbüntetések felől és azután válaszok leszen reconciliatiojok felől” (Balavásár, 1696); lopott pénz ügyében a döntést elhalasztotta a Szent Szék a legközelebbi Parciálisra, amely majd eligazítja a dolgot (Balavásár, 1696); mivel a helyi lelkészt Barkó Mihály törvényre nem „certificáltatta” a Szent Szék elejébe, ügyét a Parciális fogja intézni (Balavásár, 1696); a férj elhagyta a feleséget, aki bizonyíthatóan három évig több helyen is kerestette, a vizitáció megengedi a válást, a férjet pedig ligában hagyja és a magisztrátusnak átadja (Balavásár, 1696/3.; 1696/4.; 1698); az egyházfira nem hallgat az eklézsia, a vizitáció 1 forintra bünteti az ilyeneket (Balavásár, 1701/2.); az eklézsia elzárkózott a klenódiumokat, az egyházmegyei főjegyző szigorúan megparancsolja, hogy efféle dolgot ne tegyenek (Balavásár, 1711); „Nagy János és Nagy Gergely a botránkozató részeskedésért és abból lött káronkodásért kalodába tettessenek és ecclesiát kövessenek” (Balavásár, 1713/1.); amiért a lelkész házában és az eklézsia földjén hatalmaskodni akartak, a vizitáció 2–2 forintra büntette meg a két helybélit, a lelkészt meg kellett követniük (Balavásár, 1713/2.); az egyházfiakat, sorozatos mulasztásáért 3–3 forintra büntette meg a vizitáció (Balavásár, 1713/3.); a parázna személyt ne tőrjék a faluban, ha ekléziát nem követ, még a gazdát is megbüntetik, aki az ilyent tartja (Balavásár, 1713/4.); a lelkész feleségét vádolják azzal, hogy „öreg Nagy Gergelyné szidta ebszülöttével etc., meg is ütötte fával, bossorkányozta, taszigálta, az németek korcsomájára ment, férje itthon nem létében”, Nagy Gergelyné is vádolja a lelkész feleségét, amelyet nem tud bizonyítani, ezért kalodába teszik, a lelkész feleségét 12 forintra büntetik (Balavásár, 1713/5.); „az ecclesiabéli emberek is az egyházfiaknak melléjek álljanak, jól felkeressenek minden adósságokat, különben megbüntettetik az ecclesia ft. 12, az egyházfiak 3–3 forintokig, az adósságok is rajtok vétettetik meg” (Balavásár, 1713/6/2.); rossz „conversatio” miatt kiközösítést helyez kilátásba a vizitáció és a tisztek kezére adja őket (Balavásár, 1714); ha a romokat meg nem építteti és a restanciát fel nem szedi, az egyházfi büntetésre számíthat (Balavásár, 1715); a lelkész feleségét másodszorra is intik, hogy a kocsmától tartózkodjék, a lelkészt felszólítják, hogy „a feleségét igyekezze abban refrenálni” (Balavásár, 1716/4.); panasz a lelkész ellen, amiért lakodalomba és a falusi táncba jár, és vádoltatik „hegedűjének táncoló legényeknek való accommodálásában”, ezt most a vizitáció elnézi, de máskor keményen megbünteti (Balavásár, 1721); „az egestői mesternek hosszú mentéje nincsen”, a vizitáció megparancsolja, hogy a következő parciálisig szerezzen magának, különben a gógánvárljai parciális döntése értelmében büntetést rónak ki rá (Balavásár, 1721); „minthogy pedig [...] vasárnap dohányt ültetett és az egyházfiat becstelenítette, ezokon az Szent Visitatiótól 1 forinttal büntettetik” (Balavásár, 1721/3.); katolikus hitre tért asszony ekléziakövetés nélkül templomba jár, a vizitáció

admoneálja az egyházfiakat vele együtt, hogy intézzék ügyét (Balavásár, 1721/4.); a vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy eklézsiakövetés nélkül ne tölje a gyülekezetben az egyik asszonyt (Balavásár, 1721); káromkodásért kiközösítenek férjet és feleséget (Balavásár, 1721/6.); „egrestői uramék intettetnek, az isteni szolgálatot gyakorolják, nevezetesen Bencze Mihály és Csomor Mihály, különben kemény censurajok leszen” (Balavásár, 1722); amennyiben Szabó Sámuel nem hat oda, hogy feleségét az infamiából a magisztrátus és a parciális előtt tisztázza, magát is kiközösítik (Balavásár, 1723/2.); nem keresztelte meg gyermekét, káromkodik és a templomot kerüli, ezért szigorúan megintí őt a vizitáció (Balavásár, 1723/2.); amiért az eklézsia nem gyűlt össze, hogy számot adjon a vizitáció előtt, „az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek” (Balavásár, 1723/3.); az egrestői filiát a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció, amiért nem gyűltek össze, hogy időben egyházfit válasszanak (Balavásár, 1723/4.); a paráznság gyanújából „expurgálja” magát, különben kiközösítik (Balavásár, 1724/2.); amennyiben a soron következő parciálisig az egrestőiek nem adják be a hátralékot az egyházfinak, kiközösítik őket és nem kapnak mestert (Balavásár, 1724/4.); ha férj és feleség külön laknak, kiközösítik (Balavásár, 1725/1.); az asszony azt állítja, hogy megerőszakolták, amennyiben ezt „annyával edgyütt maga is megéküvén megbizonyíthattya falu székin”, a tetteit büntessék meg 1 forintra (Balavásár, 1727/1.); Szabó Mihály szolgálójával elszökött parázna feleségétől, akitől elváltatták, de aki hazajött és „tisztékkel megbékélt s reconciliált”, ezért a vizitáció engedélyezi, hogy újra egybekeljenek (Balavásár, 1727/4.); hamis esküvésért kiközösítették Pap Jánost és feleségét (Balavásár, 1728 január); az egrestői mester a helyi nemesek „prejudiciumokra” kocsmat nyitott, a vizitáció pénzbüntetéssel sújtja, a vizitáción illetlen szavakkal illetve az egyik nemest, ezért 1 forintra büntették (Balavásár, 1728 január/4.); az egrestőiek nem szolgáltatták be a quartat, ezért 10 kalongya gabona kára lett a lelkésznek, a vizitáció ezt megfizetteti (Balavásár, 1728 január/4.); amennyiben az egrestői filia nem fizeti a lelkésznek járó illetményt, a vizitáció eltiltja őket a lelkézi szolgálatról (Balavásár, 1728 november); paráznság, büntetés: kiközösítés és átadás a magisztrátus kezére (Balavásár, 1730/1–3.); „akik ecclesia dolgára menni nem akarnak, praedikátornak egész bért nem fizetnek, egy-egy forintig büntetessenek” (Balavásár, 1730/4.); az egyházfi hamis hitben találtatott, ezért kiközösítik (Balavásár, 1730/4.); sorozatos mulasztásért megbüntetik az egyházfiakat (Balavásár, 1730/5.; 1731); mivel egy paráznság „finaliter nem decidálódott”, csak kisebb exkommunikációra ítélik (Balavásár, 1732); az egyházfiakat megbünteti a vizitáció, amiért sorozatos figyelmeztetés ellenére sem végezték feladataikat (Balavásár, 1734; 1735 február; 1735 november); Kóré Györgyöt inti a vizitáció, hogy feleségét hozza vissza, szüleinek pedig megparancsolja „hogy fioknak feleségét ne idegenítsék, hozzá való magok illetlen alkalmaztatásokkal, mert másként kemény censurajok leszen” (Balavásár, 1735 november); káromkodásért és szöktetésért kiközösítik (Balavásár, 1736); a temetésért nem adták meg az egy veder mustot, ezért a vizitáció a gondnokot és az egyházfit inti, hogy hajtsák be, különben a vármegye törvénye szerint velük fizettetik meg (Balavásár, 1740); sok a templomkerülő és úrvacsorával nem élő, a vizitáció számár temetéssel fenyegeti őket (Balavásár, 1741); az egyház földjét a lelkész és az esperes híre nélkül kiadták, ezért büntetést érdemelnének, de ezennel elnézi nekik a vizitáció (Balavásár, 1741/3.); gyanúba keveredett a fiatalasszony, a vizitáció inti, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból, különben kiközösítik (Balavásár, 1743); a mestert inti a vizitáció, hogy tartsa szigorú ellenőrzés alatt családját, különben a fenytéket el nem kerüli (Balavásár, 1743); Süllester Mihályt inti a vizitáció, hogy az egyházfinak engedelmeskedjék „különben másszor nagyobb censuraja leszen” (Balavásár, 1745 január); „más falubelieknek is, de kiváltképpen a kiskendieknek a balavásári határon coloniajok lévén, a tiszteletes balavásári miniszternek a quartat bétakarítsák”, különben a vár-

megye törvénye szerint büntetik meg őket (Balavásár, 1745 január/2.); hamis esküvéstől kiközösítik Söröstöly Mihályt (Balavásár, 1748/1.); Csiki Boritzát lopással vádolják, a vizitáció inti, hogy tisztítsa ki magát, mert ha ezután is vádolják a kiközösítést nem ússza meg (Balavásár, 1748/2.); „admonióltatik a becsületes mester, hogy [...] papja híre s akarattya nélkül imide-amoda ne járjon, és papja hivatalyába magát ne elegyítse sub poena canonica” (Balavásár, 1750/1.); panasz, amiért a gyermekek nem járnak iskolába, dönti a vizitáció: „sub severa correptione admonióltatnak az atyák és anyák, hogy a fiúgyermeket az iskolába, a leánygyermeket a vasárnapi tanításra feljártassák, különben házasságuknak idején nem copuláttatnak” (Balavásár, 1751); restancia miatt 1 forintra bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Balavásár, 1751); az egyházfiak nem számoltak el három esztendeje, a vizitáció ezért 6–6 forintra bünteti őket és az eklézsiát, és elrendeli, „hogy ennekutánna az egyházfíságot senki addig le ne tehesse, míg a maga idejébéli interest fel nem szedi és arról igazán számot nem ad” (Balavásár, 1751); amennyiben a parciálisig nem adják be a hátralékot, törvény szerint büntetik meg a restansokat (Balavásár, 1754); Pap Jánosné több ízben is lopásra vetemedett, megbékélt a kárvallottal, a vizitáció mégis kiközösíti, amíg rekonziliál (Balavásár, 1756/1.); „a mester papja híre nélkül vagál, gyermekei immorigorussok, felesége nyelveskedő”, a vizitáció arra inti, hogy magát és házat moderálja, különben kemény büntetést kap (Balavásár, 1756/3.); az egyházfiaknak nem engedelmeskednek, amikor eklézsia dolgára hívják, a vizitáció inti az engedelmességre, különben „a constitutio szerént keményen megbüntettetnek” (Balavásár, 1757/3.); az eklézsia erdejéből kivágták a fát, a vizitáció úgy dönt, hogy a tettesek fizessek meg (Balavásár, 1757/6.); Gerendi Sámuel egyezzek meg a lelkésszel a berről, különben „külső tiszttel is megvéttyük” (Balavásár, 1758/2.); paráznság miatt kiközösítenek (Balavásár, 1759/1.); annak ellenére, hogy a cursusban az esperes utasította az egyházfiakat a bér beszédésére, ezek elmulasztották, ezért büntetést ró ki rájuk (Balavásár, 1759/3.); az eklézsia megbünteti a vizitáció, amiért nem fődte be a lelkész házat (Balavásár, 1759/4.); a vizitáció előtt kellett kölcsönösen bocsánatot kérnie két asszonynak, amiért összeszólalkoztak (Balavásár, 1761.); az ülésrend miatt esett botrányozás a templomban a Főkonzisztórium határozata ellen, ezért „ugyanazon deliberatumban megírt poenaban seorsim et sigillatim incurrálnak” (Balavásár, 1762); az eklézsia restanciáért, az egyházfiakat restségért bünteti a vizitáció (Balavásár, 1763 november); „Balás Miklósné botrányoztató személy, aki után titulus ispány uram kurvaságáért inquiráltatott is”, a vizitáció elrendeli, hogy három nap alatt mutasson fel levelet „miképpen szabadult a tiszt imperitioja alól”, különben kiközösítik (Balavásár, 1773); amennyiben a restanciát két hét alatt nem hajtják fel az egyházfiak, rajtuk „desumáttatik” (Balavásár, 1774); az egyházfi és gondnok két héten belül beszolgáltatassák a restanciát, „külömben magok fognak lakolni” (Balavásár, 1778); ha a mester jól nem regulázza az iskolát, büntetést kap (Balavásár, 1779); ha ezután is restanciát talál a vizitáció, az egyházfiakat egy forintra bünteti, a restanciát pedig tőlük fogja felszedni (Balavásár, 1779; 1784/1.); a restancia felhajtására a szolgabíró kéri a vizitáció (Balavásár, 1781); amikor a lelkész Egrestőre nem megy, kötelessége minden vasárnap „fennmarasztani az ifjúságot tanításra, de az ifjak is tartoznak Canon szerint egy-egy napi munkával a tiszteletes atyáfi segíteni, vagy ha azt redimálni akarják, két-két kupa mustot fizetni” (Balavásár, 1783); a gondnok három forint büntetés terhe alatt járassa el a szolgabíróval az eklézsia földjeit és határolja körül (Balavásár, 1783/2.); a mester illetlennek tartja a pulpitus mellől prédikálni, amikor a szószék üres, a nemrég kiadott rendelkezés ellenébe, a vizitáció nem bünteti meg, csak a következő alkalommal (Balavásár, 1786/1.); amennyiben a quartát „rövid idő alatt bé nem fizetik, a titulus processualis szolgabíró fog iránta requiráltatni” (Balavásár, 1788/1.); a mester nem a szokásos időbeosztással végzi munkáját, a vizitáció erre szorítja (Balavásár, 1792; ugyanaz 1796.);

Gerendi Mihály templomba nem jár, számár temetést helyez kilátásba a vizitáció (Balavásár, 1792/6.); Bali István nyolc nap alatt tisztítsa ki magát a paráznság vádjából, különben kiközösítik (Balavásár, 1798). **Bethlenszentmiklós.** A vizitáció meglepve tapasztalja, hogy sok az engedetlen az eklézsiában, „melynek oka az, hogy az eklézsiái fenyíték közöttök még eddig nem observáltott, melyhez képest serio parancsolja a Szent Visitatio az eklézsia előljáróinak, curatorainak, hogy a modo in posterum observálják és másokkal is observáltassák az eklézsiái fenyítéket” (Bethlenszentmiklós, 1778). **Boldogfalva.** „Ezen ecclesiában lappangó székel asszony ad-moneáltatik, hogy intra quindenam bizonytságot hozzon, hogy ura megholt, mert másként nem patíáltatik az ecclesiában” (Boldogfalva, 1741/1.); két asszony közötti vita 15 nap alatt történő megoldását sürgeti a vizitáció, különben kiközösíti őket (Boldogfalva, 1742); az adósság törlesztése elmarad, annak ellenére, hogy erre egyezségben kötelezték magukat, a vizitáció újra figyelmezteti őket, hogy „a contractus vigora szerint mind summat s mind interest administrál-janak a közelebb jövő süretig, különben executiot szenvednek” (Boldogfalva, 1745); „a restant-iaik sokak, versengést szereznek, ezért az ecclesia Canon szerint mulasztatik, úgy az építésben való restségért, ruinakért” (Boldogfalva, 1766); néhány engedetlen gyülekezeti tag renitenskedik, ezért „minthogy ezen ecclesiában az ecclesiái fenyítékekkel nem sokra mehet a Szent Visitatio, adattassanak által ezen szófogatlan vakmerő emberek a méltóságos udvarnak” (Boldogfalva, 1773); a hívek nem járnak templomba, a vizitáció inti őket „melyet ha nem cselekesznek, a tiszteletes atyafi a következő Partialisban (ha addig nem jobbulnak) az olyan háládatlanoknak neveket általadni köteles lészen” (Boldogfalva, 1777); a vizitáció elrendeli, hogy az oratórium felélt is javítsák meg, különben az eklézsia „a gróf főispán és curator úr önagysága és a tekintetes praefectus úr adsistentiajok által keményen megbüntettetik” (Boldogfalva, 1779); panaszol az egyik gyülekezeti tag, hogy felesége gyakran elhagyja, a vizitáció előtt megbékélnek, az asszony ígéri, hogy többé nem teszi, vizitáció figyelmezteti, hogy magisztrátus kezére kerül (Boldogfalva, 1780 február); a templomkerülést számár temetéssel, az úrvacsora elmulasztását „kemény büntetéssel” fenyítik (Boldogfalva, 1788); a gondnok és egyházfi gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt „a curator és egyházfi, kik gondolatlanul a contractust kiadták, úgy igyekezzenek a jövő Partialis Synodusig felvenni azon restantiat is, hogy azután, ha meg nem léssz, a magok javaikból azon restantia desummáltatik” (Boldogfalva, 1788); „ezelőtt is megintetett ezen hibáról [Dénes Mihály, templomkerülés miatt], de nem volt, amint láttyuk, semmi fogannatty, ha az intés mégis semmit nem használ, a titulus processualis szolgabíró úrnak a megfenyítésre transcribáltatik” (Boldogfalva, 1788); az özvegy lelkészfeleség hozzányúlt az eklézsia ládájában lévő pénzhez, a kerítést eltűzelte, a szőlőt elhanyagolta, a vizitáció felszólítja az eklézsiát, hogy a kárt becsülje fel, a lelkész özvegye pedig a kárt fizesse meg (Boldogfalva, 1790); „kötelessége lészen a curatornak és egyházfinak, házanként az embereket eljárván, a Visitatio szavával megparancsolni, hogy ennekutánna szorgalmatosabban gyakorolják az Isten házát, emellett, aki egymás után három vasárnap elmulattya a templomot, annak nevét feljegyezván, tudósítsák a tiszteletes esperest urat, ki is kötelessége szerint maga úttján eligazítja annak baját” (Boldogfalva, 1790); az eklézsiában ortodox szokás szerint élnek a református hívek, „inté a Szent Visitatio az eklézsiát, hogy ne táltassék senki aki kétfelé sántikályon, mert aki efélékben ezután tapasztaltatik, hírré adattatván a tiszteletes esperest úrnak, fognak excommunicáltatni” (Boldogfalva, 1792); a fabért vonakodnak beadni, a gondnokot és az egyházfit szigorúan megintik a vizitáció, hogy 15 napon belül hajtsák be, különben „marháji elköttetnek” (Boldogfalva, 1793); az egyházfinak kellett megvinnie a vizitáció kemény szavát ahhoz a személyhez, aki nem járt templomba (Boldogfalva, 1794); a gondnok és egyházfi kezeskednek az elmaradt fabér behajtá-

sára, a vizitáció inti a hátralékosokat, hogy rendezzék tartozásaikat a lelkésszel, különben a Parciális elé kerül az ügyük, ahol „exequutiot” róhatnak ki rájuk (Boldogfalva, 1796); bérbeli resztancia van, a vizitáció parancsolja, hogy azt adják be „külömben a titulus udvarbíró úrnak bé fognak panasztatni és illendő büntetéssel eszközölni fog a restantianak felhajtása” (Boldogfalva, 1800 január); az egyik helyi templomkerülő második asszonyt tart házában, a vizitáció inti, hogy két hét alatt tisztítsa ki magát e vád alól, különben kitiltja őt a templomból (Boldogfalva, 1800 január); Sipos Istvánnét vádolják, hogy paráználkodott, két héten belül tisztítsa ki magát „külömben a templomból kitiltatik és a külső tiszteknek is transcribáltatik” (Boldogfalva, 1800 január). **Bonyha.** A lelkészt valamivel vádolják, de „accusatio cum persona sepulta est” (Bonyha, 1655); „megbizonyosodott hét nyilvánvaló bizonságok által Kocsis Katának fertelmes kurva élete,” a vizitáció elválasztja férjétől és a magisztrátus kezére adja (Bonyha, 1679); a vizitáció 12 forint bírság terhe alatt meghagyja az egyházfnak, hogy a hátralékot felszedje, és a templomot pádimentotzassa meg (Bonyha, 1684); az egyházfi mulasztása miatt esett kárt ő maga tartozik megtéríteni (Bonyha, 1689); hagyománya volt annak, hogy ki-ki kikocsmáról egy hordó bort az eklézsia hasznára, ezt az egyik kisnemes, Pap András megtagadta, a vizitáció a hordó bor árának megfizetésére bünteti (Bonyha, 1702/2.); a vizitáció elválasztja a felperest feleségétől, mert ennek nyilvánvaló paráznaságáról megbizonyosodott, az asszonyt ligában hagyja, és a magisztrátusnak átadja (Bonyha, 1712 február/VIII.); Szakács Jánost azzal vádolják, hogy „ördög teremtette lelküvel” káromkodott, exkommunikálják (Bonyha, 1712 december/1.); Szakács Jánosnének megtiltották, hogy Mátyás Gáborral társalogjék, megszegte, ezért kiközösítik (Bonyha, 1712 december/2.); a kertet nem javították meg, a prédikátornak és a mesternek a bérét nem adták meg, ezért három–három forintra büntet a vizitáció két személyt (Bonyha, 1712 december/3.); „mivelhogy sok bizonságok relatiojából constál, hogy az itt való nemesség ezelőtt való üdőkben mind az quartat megatták, s mind korcsomároltak, vagy fizettek, azért őkegyelmek, hogy elmulatták mindeniket, tizenkét-két forintokig megbüntettetnek az kezünkben adattatott mandatum szerént” (Bonyha, 1712 december/6.); az egyházfiak nem készítettek lajstromot az adósságokról, javakról és ezért számot nem tudtak adni, a fabér sincs felszedve, ezért 3–3 forintra bünteti őket a vizitáció (Bonyha, 1713/1.); a bernádi egyházfi „vakmerőségre vetvén magát” megbüntettetett 3 forintra (Bonyha, 1713/2.); Sipos József engedelmeskedni tartozott volna az eklézsia dolgában járó egyházfiaknak és segédeknek, ezt nem tette és marháit elhajtották (Bonyha, 1713/3.); Szász János szülei miatt elhagyta feleségét, a vizitáció határoz: „tartozzék is szüleitől is eltávozni s feleségéhez ragaszkodni, különben infidelisnek tartatik és így excommunicáltatik” (Bonyha, 1716/1.); Gombkötő Péter szolgálja és szolgálója paráználkodott, a vizitáció kiközösíti őket és „tisztek kezébe adjudicáltatnak” (Bonyha, 1716/2.); „Darabont Pál káromkodásáért egyszeri felállításával reconciliállyon” (Bonyha, 1716/3.); a legények a fonóba gyűlnek és ott illetlen dolgokat művelnek, a vizitáció megtiltja mind a legényeknek, mind a lányoknak, hogy fonóba járjanak (Bonyha, 1716/4.); a radnóti parciális határozata értelmében a mestert 1 forintra büntetik, amiért nem jelent meg a generális zsinaton (Bonyha, 1720/I./2.); a mestert figyelmeztetik, hogy szolgálatában a vármegye törvénye szerint hűséggel eljárjon, különben kiközösítik (Bonyha, 1720/II./2.); az özvegyek „vigyázatlansága” miatt kár esett a lelkész gabonájában, a vizitáció arra kötelezi az özvegyeket, hogy a kárt fizessék meg (Bonyha, 1720/III.); amiért nem javíttatta meg a parókia körüli kerítést, a vizitáció 3 forintra bünteti meg az eklézsia (Bonyha, 1720/III.); a bernádi és a bonyhai egyházfiakat, a vármegye törvénye szerint 3–3 forintra bünteti, amiért nem serénykedtek a bérek felszedése és az épületek romlásának kijavítása terén (Bonyha, 1720/IV.); Hegedűsnét inti, hogy lelkészét becsülje meg, vejének nevét ne hurcolja, különben „nehéz censuraja lessen”

(Bonyha, 1720/VI.); a bonyhai mester a bernádi filiában temetett és házi istentiszteletet tartott, a vizitáció 1 forintra bünteti és hivatala elvesztésével fenyegeti (Bonyha, 1722/1.); a mester feleségét káromkodásért kiközösíti a vizitáció (Bonyha, 1722/2.); több gyülekezeti tagot int a vizitáció, hogy járjanak istentiszteletre, különben kiközösítik őket (Bonyha, 1722/2.); a vizitáció szigorúan megint mind a bonyhai mater, mind a bernádi filia tagjait, hogy amire magukat elkötelezték a díjlevélben, azt megadják „külömben az egyházfiak marhájakat megkörtvén vármegye végezése szerint toties quoties ad solvendum kényszerítsék” (Bonyha, 1722/3.); elszöktek az eklésia pénzével, amelyet az egyházfiak az eklésia tudta nélkül adtak ki, ezért az egyházfiak fizetés meg a kárt (Bonyha, 1722/4.); amiért az egyházfira támadt, 3 forintra bünteti a vizitáció Bernádon Birtalan Györgyöt (Bonyha, 1722/5.); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik mindkét helyiségben, amiért elhanyagolják hivatalukat (Bonyha, 1722/5.); a csávásiaknak kiadott perselypénzt az egyházfi és a gondnok szedik fel „külső tiszt uraimék erejek által is” (Bonyha, 1722/6.); panasz a lelkészre, a vizitáció szigorúan megint, hogy álljon el rossz magaviseletétől, különben „másszor keményebb censuraja lessen” (Bonyha, 1723/1.); Szakács Jánosné boszorkánysággal vádolják, a vizitáció inti, hogy tisztázza magát a vád alól, különben „az ecclesia ne szenvedgye el” (Bonyha, 1723/2.); káromkodásért eklésziakövetésre ítélnak három személyt (Bonyha, 1724/2.); nyilvánvaló, bizonyított paráznság miatt a vizitáció kiközösíti mind a férfit, mind a nőt és a magisztrátus kezére adja (Bonyha, 1724/3.); paráznság vádját tartozik a vádló bizonyítani, a vádlott pedig tisztítsa ki magát a vád alól (Bonyha, 1724/4.); Ficzi cigány feleségét kiközösítik, mert paráználkodott, a férjét is, mert tudott a dologról és mégis együtt élt az asszonnyal (Bonyha, 1724/5.); „Hegedűsné az praedicatornak bérít meg nem fizetvén, az egyházfiak uccán marháját kapván behajtsák s a praedicatornak contentumot tegyenek” (Bonyha, 1724/6.); az asszonyok restek a templomba járásra, a vizitáció inti őket, ezutánra nagyobb büntetést helyez kilátásba (Bonyha, 1725); a vizitáció a vármegye törvénye szerint büntette mind a bonyhai, mind a bernádi egyházfiakat, mert a restanciát nem hajtották fel (Bonyha, 1725); több tagot is megint a vizitáció, mind Bonyhán, mind Bernádon, hogy templomba járjon, különben kiközösítik (Bonyha, 1726/1.); „Czimbalmos Györné az veszekedésnek, káromkodásnak és szitkozódásnak békét hadgyon, különben templomból kitiltatnak” (Bonyha, 1726/1.); az egyházfit a helyi vármegye törvénye szerint büntetik, mert kötelességét elmulasztotta (Bonyha, 1726/2.; 1727; 1728 november; 1730; 1731; 1732; 1735 február; 1735 november); paráznság miatt kiközösítenek egy személyt, vadházasság miatt eklésziakövetésre utasítanak két személyt, majd törvényesen keljenek egybe (Bonyha, 1728 november); több személy adósságát akár pénzben, akár borban hajtsák be az egyházfiak „mediante executione” (Bonyha, 1728 november); bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határoz: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiat” (Bonyha, 1728 november); Kolozsvári Mihályné „külső tiszttektől requiráltatott paráznságáért”, a vizitáció kiközösíti, másvalaki paráznság hírébe esett, magát tisztítsa ki (Bonyha, 1730); Czigány Péter három feleséget is tartott, ezért kiközösítik és magisztrátus kezébe adják (Bonyha, 1730); leányanyát paráznság miatt „latrával” együtt kiközösítik (Bonyha, 1735 november); az egyházfi betört a lelkész lakásba és megverte a lelkész szolgáját, amiért világi törvény elé idézik, a kárt pedig meg kell térítenie (Bonyha, 1735 november). **Búzásbesenyő.** A templom és parókia javítását mihamarabb eszközöljék „másképpen brachium által való büntetést, az 12 forintokat, exequállyuk rajtok” (Búzásbesenyő, 1700); a helybeliek sorozatosan semmibe vették a vizitáció parancsát, ezért Szentpálra hajtották el marháikat (Búzásbesenyő, 1701); a gyülekezet árendája, amelyet a kocsmárlásért kap, a falunál van, nemkülönb az alaptőke, utasítja a vizitáció mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be ezt a tartozást, különben a generális zsinat végzése

értelmében „a magok bonumokból tétet az ecclesianak contentumot a Szent Partialis” (Búzásbesenyő, 1711); a borkocsmárlásról nem adott számot az egyházfi, egyéb mulasztása is volt, ezért 3 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1713); „Kovács Sámuel az praedicator házán való hatalmaskodásért 12 forintot fizessen, az káronkodásért kalodába tételessék és ecclesiat kövessen” (Búzásbesenyő, 1713); a lelkész 6 forintra bünteti a vizitáció, amiért nem nevezte meg a feleségével együtt lakni nem akaró férfit (Búzásbesenyő, 1713); amiért az eklézsia, sokszori figyelmeztetés ellenére elmulasztotta a lelkész fizetését megadni „az Szent Visitationak tetszett, hogy az ecclesian mediante brachio, az tavalyi egyházfiak marháját elhajtattván, essen executio” (Búzásbesenyő, 1715); a vizitáció megparancsolja, hogy 12 forint terhe alatt az eklézsia tegyen egyházfit (Búzásbesenyő, 1717/3.); amiért a kerelői egyházfi nem teljesítette kötelességét, a „nemes vármegye végezése szerint büntettetik” (Búzásbesenyő, 1722/3.); a kerelői filia egyházfiát 3 forintra büntették, amiért nem jelent meg a vizitáció előtt számot adni (Búzásbesenyő, 1728 január/4.); a lelkész nő paráznát adott össze, ezért a vizitáció a 65. kánon alapján bünteti (Búzásbesenyő, 1728 november/3.); a lelkész és gondnok között szóváltás volt, a vizitáció arra intette őket, hogy megbékéljenek és felszólította a lelkészt, hogy békeeségesen éljen hallgatóival (Búzásbesenyő, 1739); a gondnok nem készített hordót a bor-interesnek, ezért kára lett az eklézsiának, a vizitáció megbünteti mulasztása miatt (Búzásbesenyő, 1739); a gondnokot leteszi a vizitáció tiszttségéből, mert sokrétű teendőit elmulasztotta, a lelkésszel pedig vakmerően szembeszállt (Búzásbesenyő, 1740); a gyülekezet és a lelkész között kialakult súlyos meghasonlás miatt a parókia igen leromlott, a vizitáció ezért 12 forintra bünteti az ekléziát és megparancsolja, hogy mihamarabb fogjanak hozzá a javításhoz (Búzásbesenyő, 1741/4.); panasz merül fel, hogy az eklézsia tagjai elhidegültek és vonakodnak kötelességeiket teljesíteni, a vizitáció inti őket, hogy engedelmeskedjenek a gondnoknak és az egyházfiak „egyébaránt az eklézsiának constitutioi szerént büntettetnek” (Búzásbesenyő, 1742 november/2.); a vizitáció 3 forintra bünteti az ekléziát, amiért sem csúrt, sem tornácot nem készített (Búzásbesenyő, 1750); a helybeli gyülekezeti tag más egyházban vesz úrvacsorát, a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy saját gyülekezetükben vegyék azt, a gyülekezet egyébként fizesse rendszeresen a keresztelésért és temetésért járó illetményt, különben „a constitutio szerént fog megbüntetneni” (Búzásbesenyő, 1754); ami kára esett a lelkésznek a cinterem és a parókia körüli roskadozó épületek miatt, azt fizesse meg az eklézsia (Búzásbesenyő, 1755); a vizitáció utasítja a helyi ekléziát, hogy az interest szedje fel és a romokat javítsa meg, különben „el nem mulattya a Szent Visitatio külső brachiummal is hozzányúlani” (Búzásbesenyő, 1755); Déleli István nem jár templomba, a vizitáció inti, hogy tegye, „külömben ha holta történik, tisztességes temetése nem lészen” (Búzásbesenyő, 1756); a parókia körüli romokat nem építették meg, azért a vizitáció 6 forintra bünteti az ekléziát (Búzásbesenyő, 1756); a kamat felszedés elmulasztása miatt 3-3 forintra bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Búzásbesenyő, 1758); sok a restancia, nem javítanak, ezért „az ecclesia büntettetik Canon szerint” (Búzásbesenyő, 1759 január); egy forintra és bocsánatkérésre bünteti a vizitáció az egyik gyülekezeti tagot, amiért tanúk előtt illetlen szavakat szolt a lelkésznek (Búzásbesenyő, 1759 január); a lelkészt azzal vádolják, hogy részeg, istentisztelet is elmaradt emiatt, a vizitáció megbizonyosodik efelől, a tavaly is figyelmeztette, most szigorúbban figyelmezteti (Búzásbesenyő, 1761 november); „Máthé Márton, Illyés György, Déleli István, hogy az ecclesia tisztjeit illetlenül tractálták, Canon szerint büntettetnek” (Búzásbesenyő, 1761 november); az egyházfit panaszolja az eklézsia, amiért megbüntette a hiányosságok miatt, a vizitáció helyben hagyja a büntetést (Búzásbesenyő, 1762); Veress Ferencet megbünteti az eklézsia, amiért engedetlen, a vizitáció helyben hagyja a büntetést (Búzásbesenyő, 1762); az egyházközség nem juttatta el a vizitációt hirdető „cursust” a következő hely-

ségbe, ezért 3 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1763); a restanciák és a romok miatt a kánon szerint bünteti a vizitáció az eklézsiát (Búzásbesenyő, 1766); a gondnok feladata volt 3 forintra büntetni azokat, akik az egyházfit szidják, az eklézsia dolgára pedig nem mennek (Búzásbesenyő, 1769); két hét leforgása alatt tartoznak a lelkész bérét beszolgáltatni, különben „a tiszteletes minister a titulus secularis tiszt által megvétethesse” (Búzásbesenyő, 1771); amennyiben az ifjak nem járnak el katekizációra, „a tiszteletes predikátor nem fogja őket copulálni” (Búzásbesenyő, 1772); Béres János elhagyta feleségét, a vizitáció elrendeli, hogy vegye vissza és botrántoztató életet ne éljen, ha ezt nem tenné „a külső magistratus erejével is cogáltassék a békeséges együtt való lakásra, addig pedig Béres János az ecclesiastica disciplina ereje szerint excommunicáltatik” (Búzásbesenyő, 1773); „committáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy addig egyet is az úrasztalához az ifjak közül ne bocsásson, se pedig annak idejében ne copulálja, valamíg az úri imádságot, az apostoli hitnek formáját és a tíz parancsolatokat meg nem tanulják” (Búzásbesenyő, 1776 február); a lelkésznek pénzért kellett megszántatnia a földet, amelyet a hívek tartoztak volna megszántani, a vizitáció arra kötelezi az illetékeseket, hogy térítsék meg a kiadott összeget „melyet a curatorok és egyháziak szokott hatalmok szerint beszolgáltatni tartásuk hűtök szerint való kötelességeiknek” (Búzásbesenyő, 1776 február); „minthogy [Fülöp István] már sokszor admoneáltatott, de megfizetni mégsem akar, az Approbatabeli articulus szerint adassék által a titulus viceispány úrnak” (Búzásbesenyő, 1776 február); amennyiben az eklézsia nem javítja meg az épületeket 15 nap alatt, 3 forintra bünteti a vizitáció, amelyet a vicekurátornak kell behajtania (Búzásbesenyő, 1777); a részeges lelkész reverzálist adott, hogy többet részegítő italt nem vesz a szájába, amennyiben mégis, a lelkészi közösségből kiteszik (Búzásbesenyő, 1780); „Déllei Jánosné a curatorokat mortificálta, sőt még a zálogot is kezéből kivette. Deliberatum: Mingyárt solemniter megkövesse a curatorokat, mert ha nem cselekeszi, megpálcáztatik” (Búzásbesenyő, 1780); istenkáromlásért a vizitáció a magisztrátusnak adja át az egyik asszonyt (Búzásbesenyő, 1780); „addig el nem bocsátja a Szent Visitatio a curatorok marháját, míg meg nem fizetik a restantiat” (Búzásbesenyő, 1781 január); az interest felszedjék, „külömben a tekintetes tractualis curator úr marháját elköttetvén addig el nem bocsátják, míg meg nem fizetnek” (Búzásbesenyő, 1781 december); a gondnokot és az egyházfit mocskolják egyesek, a vizitáció 1 forintra és bocsánatkérésre bünteti azokat (Búzásbesenyő, 1781 december); amennyiben a restanciákat a gondnok és az egyházi a vizitáció ideje alatt fel nem szedi, marháikat a lelkészi lakásra hajtassa a vizitáció (Búzásbesenyő, 1782/1.); aki a kerítés reá eső részét nem csinálja meg, attól a gondnok és az egyházi 1 forint zálogot vegyen (Búzásbesenyő, 1782; 1783/5.); a templomkerülők büntetése: „meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akármeltyik halni, se harangszóval, se énekkel, se prédikációval ne temetessék” (Búzásbesenyő, 1783/1.; 1790/4.); „Filep Ferentz fia, János rútúl káromkodott, teremtetézett s az egyházfit folytogatta [...] Mostan idehaza nem lévén, érdemlett büntetését el nem vehette, de a következő Partialisra citáltatni fog és akkor érdeme szerint megbüntettetik” (Búzásbesenyő, 1783/3.); káromkodásért a vizitáció kitiltja a templomból, amíg a lelkészi lakáson „a jó Istent és az eklézsiát meg nem követi” (Búzásbesenyő, 1785); amennyiben az ifjak mégsem járnak katekizációra „processualis szolgabíró uramnak fog recommendáltatni az orvoslás végett” (Búzásbesenyő, 1787); a restanciát nem fizették meg, a vizitáció nyolc napot adott erre, és levelet hagyott a lelkésznel a „processualis szolgabíró úrnak” címezve, hogy amennyiben nyolc nap után is van hátralék, azt karhatalommal is behajtassa (Búzásbesenyő, 1788); menjen az ifúság katekizációra, „külömben bizonyosonn megcsapattatnak” (Búzásbesenyő, 1790); az egyik személy a lelkész feleségét tolvajnak mondta, a gondnok megintette őt, a vizitáció felrendeli az esperesi székhelyre (Búzásbesenyő, 1790); a pa-

rókia csüre romokban van, az egyházfi és a gondnok 3-3 forint büntetést érdemelne ezért (Búzásbesenyő, 1795). **Csapószentgyörgy.** Mivel Vatay Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletra, sem temetésre, sem úrvacsoraosztásra nem járt el azután, a vizitáció megvonja tőle az ajánlólevelet és kiutasítja a vármegye területéről (Csapószentgyörgy, 1650/4.); „Deliberatum de pastore Martino Úyfalvi: Mivel az sz[en]tgyörgyi ecclesiában nem járt, hanem elszakasztotta azt a filialistúl, Czapótúl, és tilalmas erdőben ment, vágott fát lopott, [...] deponáltatik” (Csapószentgyörgy, 1651). **Csávás.** A templom héjazatját 12 forint büntetés terhe alatt kötelesek megjavíttatni (Csávás, 1650 január); férjet és feleséget elválaszt a vizitáció, a férj hibájából, tehát ligában hagyja a következő parciális döntéséig, és kötelezi, hogy a „törvénytevőknek stipendiumát” fizesse meg teljesen (Csávás, 1677); aki az eklézsia erdejét megkárosítja, azt 3 forintra büntetik (Csávás, 1698); három forintra bünteti meg a vizitáció azt, aki az egyházfi parancsára nem hajlandó megjelenni az eklézsia dolgára (Csávás, 1701); Vas István részegen bekialtott a prédikáló lelkészre, a vizitáció kalodába tette és kiközösítette (Csávás, 1712 december); „Simon Márton attával, tüzes teremttével szidalmazta Horvát Ferencz uramat, az császár parancsalattyára sem compareált”, ezért a vizitáció piaci kalodába tette és kiközösítette (Csávás, 1712 december); a mester nem akar házról-házra járni bérét felszedni, holott ezelőtt mindig így volt, a vizitáció elrendeli, hogy az egyházfi szedje fel (Csávás, 1713); „Dési Mihály, mivelhogy az tisztek is lopásért megbüntetik, ecclesiakövetésre ítéltetik” (Csávás, 1713); „Váci Mihály az egyházfiakra való támadásért megbüntettetik ft. 3, Vas Jánosné az böstelen szóért most megintetik, hogy az szőlőbe dolgost nem adott ft 3. büntettetik” (Csávás, 1713); panasz a mester ellen, amiért nem tanít, hiányosságai vannak és amiért „az isteni szolgálatban is remissus kezdett lenni”, a vizitáció kemény büntetést helyez kilátásba (Csávás, 1715); Vas István szolgálja teremttével káromkodott, a vizitáció kalodára és eklézsia követésre ítélte (Csávás, 1715/2.); a vizitáció szigorúan meghagyja az egyházfiaknak, hogy a béreket beszo-gáltassák, különben büntetést ró ki rájuk (Csávás, 1715/3.); a mester s lelkész közötti rossz viszonyt meg kell szüntetni: a mester tartozzék mindenben függni a lelkésztől, kánon szerint (Csávás, 1716/1.); „minthogy Kis Demeter meg is büntettetett a falu székin az hamis hitért, azért tartozik követni ecclesiat az hamis hitért” (Csávás, 1716/3.); amennyiben megbizonyosodik, hogy a lelkész diófájáról loptak, a vizitáció utasítja a falusbíró, hogy büntesse meg a tettest a lopásért (Csávás, 1716/4.); az elhanyagolt egyházi épületekért és a restanciáért most nem bünteti meg a vizitáció az eklézsia, de jövőben igen (Csávás, 1716/5.); ha az interest nem szedik fel, a vizitáció megbünteti a eklézsia (Csávás, 1716/7.); „Vas Jánosné nem követett jól ecclesiat, holott constál bűnös volta, excommunicatioban hagyatik” (Csávás, 1716/8.); mivel a mester vendégségben illetlenül viselkedett, vagyis „az asztalt felrúgta s mással üstököt vont s dohányozott”, a vizitáció bursalis poenával bünteti (Csávás, 1720/II.); sok rendbeli és sok téren mutatott hűtlensége miatt a vizitáció bursalis poenával megbünteti az eklézsia 12 forintra (Csávás, 1720/III.); a vizitáció 3-3 forintra bünteti az egyházfiakat, amiért az eklézsia „nem keménykedtek” (Csávás, 1720/V.); 12 forintra bünteti a vizitáció az eklézsia, amiért sorozatosan nem teljesítik az egyház iránti kötelességüket, a gondnokot pedig meneszti, amiért az egyházfiaknak „nem assistált” (Csávás, 1722/3.); járjanak istentiszteletra, különben kiközösítik őket (Csávás, 1722/2.); Jenei Istvánnét intik, hogy paráznság vádjá alól mossa ki magát a parciálisig, különben kiközösítik (Csávás, 1723/2.); Vas Istvánt intik, hogy ne kerülje a templomot, különben kiközösítik (Csávás, 1723/2.); akik templomba nem járnak, gyermekeiket iskolába és katekizációra nem járatják, az egyházfiak büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); az eklézsia 12 forint büntetés terhe alatt kötelezi, hogy a parókiához tartozó szőlőt művelje továbbra is a lelkész hasznára (Csávás, 1723/5.);

most még elnézi a vizitáció az egyházfiak mulasztását restancia ügyben, de a következő alkalommal nem (Csávás, 1723/4.; 1724/2.; 1725/2.; 1728 január; 1728 november/1.; megbüntetik 1730/4.; 1731; 1732; 1735 február/2.; 1735 november/2.; 1737/2.; 1738/2.; 1740/2.; 1741/4.; 1748/2.; 1751/3.; 1752 január; 1752 november; 1754; 1770 december; 1774 február; 1776 november/2.); külön lakásért, mocskolódásért büntetéssel fenyeget a vizitáció (Csávás, 1724/1.); „Vas István, hamis hitben tállatván, excommunicáltatik” (Csávás, 1725/1.); panasz a mesterre, amiért nem tanít, lop, elhanyagolja az iskola szőlőjét, az eklézsia nem marasztja, a vizitáció minden kárt a tanítón kér számon (Csávás, 1726/1.); „Csuka György anyja is ingerálván magát a ministeriumi functioban, s abutálván az szent keresztséggel, midőn religionk ellen keresztelt, ebbéli cselekedetiért excommunicáltatik” (Csávás, 1726/2.); templomba járjanak, úrvacsorával éljenek, különben kemény „censurajuk leszen” (Csávás, 1726/3.); a temető és az iskola épületének elhanyagolásáért az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Csávás, 1726/4.); feleségeikkel kegyetlenül bánnak, a vizitáció kiközösítéssel fenyeget (Csávás, 1727/2.); „Orbán Jánosné, mivel az mostani egyházfiát, Bereczki Demetert megvérezte, ingét letépte, Székely Sámuel is letaszította, úgy a tavalyi egyházfiát is SzentGyörgyi István szidalmazta” ezért a „tekintetes curatoratus végezése szerint” 1–1 forintra bünteti a vizitáció (Csávás, 1727/3.); a parókia és az iskola rossz állapota és a restancia miatt 3–3 forintra bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Csávás, 1727/5.); „azmit az ecclesia borából magok a hallgatók megittak, azt refundálni tartozzanak” (Csávás, 1727/6.); az egyházat szidalmazta és illetlenül viselkedett, ezért 1 forintra bünteti a vizitáció (Csávás, 1727/7.); a mester a désfalviak erdejéből fát lopott, ezért „az 94. canon szerint ab officio sacro amoveáltatik, a kárt is tartozzék megfizetni” (Csávás, 1727/8.); noha a cursusban világosan megírták a vizitáció időpontját, az eklézsia mégsem jelent meg, ezért 12 forintra bünteti a vizitáció (Csávás, 1728 november/2.); káromkodásért három személyt kiközösítenek (Csávás, 1730/3.); „Sipos Sámuel az egyházfiát kikergette az udvaráról, hogy hita az ecclesia dolgára, s hogy megbüntettette egy veder borig az egyházfi, az egyházfira akarja vetni a bor árrát, hogy megfizesse”, a vizitáció helyben hagyja a büntetést (Csávás, 1731); „Máttjás János, hallatik, hogy menykő teremttével szitkozódott”, kövessen eklézsia (Csávás, 1732); mivel a gondnokok az eklézsia pénzét a saját hasznukra fordítják, a vizitáció úgy dönt, hogy a „curatorság tolláltassék, csak egyházfiak légyenek” (Csávás, 1732/2.); Fazakas Mósest a teremttével való szitkozódásért kiközösítik (Csávás, 1734 november/1.); nem kevés „periculumban” van az alaptőke, az egyházfiak azt menekítsék jó helyre és az interest szedjék fel (Csávás, 1737/3.); a mester marháit elhajtotta a bíró, a vizitáció megállapítja, hogy ezért „haza törvénye szerint méltó büntetést érdemlenének” (Csávás, 1738/3.); a mestert illetlen szavakkal illetik, a vizitáció a vétkes lakására megy és ott dorgálja meg őt (Csávás, 1738/5.); „az oskolaházra ment potentiose a bíró, melyet általteszünk vicecurator uramnak” (Csávás, 1738/5.); templomkerülés miatt kiközösítéssel és számár temetéssel fenyegetőzik a vizitáció (Csávás, 1740/1.); a mikefalvi eklézsia kéri, hogy a lelkész szolgáljon ott is, miközben semmi terhet nem vállalnak, a vizitáció nem engedi (Csávás, 1741/1.); inti a vizitáció az eklézsia, hogy a tolvajokat ne tűrje (Csávás, 1741/3.); „az asszonyok a modo imposterum a tornácban ne maradgyanak künn, hanem bémennyenek az Isten házában az Isten beszédének hallgatására szoros büntetés alatt” (Csávás, 1742); a karzatban rendetlenkedő inasokat fenyítse meg az egyházfi, vagy valamelyik idősebb személy (Csávás, 1742); versengés a mester és egy asszony között, amelyet „az elmúlt esztendőben celebráltatott extraordinaria sessio kemény kötés alatt eligazította volt”, ha pedig a mester új versengésbe kezd, a kánon szerint bünteti (Csávás, 1743/1.); a vizitáció fegyelmezteti az eklézsia, hogy amíg a lelkész özvegyének a restanciát ki nem fizetik, „a 28. canon szerint a következő tiszteletes minister nem admittáltatik” (Csávás, 1743/2.); „a tiszteletes

ministernek veteményes kertet építsenek, különben a tiszteletes minister is fogatkozással fog szolgálni” (Csávás, 1744); a mestert nem függeszti fel hivatalából a vizitáció csak továbbhelyezi, amiért családját nem „tartotta szorosan” és botránkoztatóan viselkedett, ezért kánon szerinti büntetést is kap (Csávás, 1745/1.); az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció a restanciáért (Csávás, 1745/2.); Antal Mihályné nem akar a férjével lakni, mert kopasz, a vizitáció arra inti, hogy férjével lakják „és urát megbecsülje, különben kalodába verettetik” (Csávás, 1745/3.); a templomkerülőket azzal fenyegeti a vizitáció, hogy „számár temetések léssen, sem harangoznak, sem isteni tisztelettel nem temettetnek” (Csávás, 1746/2.); az istentisztelet alatt táncolókat kiközösítik, fenyegetik a táncnak helyet adó házakat is a kiközösítéssel (Csávás, 1746/4.); parázñasáért kiközösít a vizitáció, más gyanúsítottat figyelmeztet, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból, „külömben az ecclesiastica disciplinat el nem kerülük” (Csávás, 1748/1.); az egyházfiak hajtsák fel a restanciát a parciálisig, különben a parciálison olyan döntést hoznak, hogy magukéból kell megfizetniük (Csávás, 1748/2.); kellő bizonyíték hiányában a vizitáció felment két személyt a parázñaság vádja alól (Csávás, 1749.); aki táncal megrontja az ünnepet, kalodába kerül, aki káromkodik, méltó büntetése lesz (Csávás, 1751/2.); a káromkodásra kiszabott büntetések (Csávás, 1752 január); Molnár Kati parázñaságba került, a „mellyért már meg is békélt a külső tiszttel”, mindazonáltal a vizitáció kiközösíti (Csávás, 1752 január); a parázñaság miatt teherbe esett lányt kiközösítik (Csávás, 1754/2.); „minthogy Asztalos Péter parázñaságáért megbékélt a külső tiszttel, azért nyilvánvaló parázna, melyért excommunicáltatik a szent gyülekezetből” (Csávás, 1757); az interestévi felszedése elmarad, ezért megbüntethetné a gondnokot, az egyházfiakat vagy a consistorialis tagokat a vizitáció (Csávás, 1758/2.); a vizitáció megbünteti az eklézsiát, amiért nem javították meg az épületeket (Csávás, 1760); az eklézsia megbüntette a gondnokot „és a büntetésbeli rendtartás éppen nem tartatott meg”, amiért a vizitáció elmarasztalja az eklézsiát (Csávás, 1762.); az egyházfi címére szólt illetlen szavakért a vizitáció büntet (Csávás, 1765 február/1.); templomkerülésért büntetnek, a mesternek járó restanciáért is (Csávás, 1765 február/6.); amennyiben a mester még egyszer táncol, feleségével együtt 3 forintra büntetik, másodszor hivatalából kidobja a vizitáció (Csávás, 1770 január/2.); a 25. kánon szerint a lelkész büntetést érdemelne, amiért nem adta fel a vizitáció előtt a romlásokat (Csávás, 1774 november); a templomkerülők „a külső tiszttel uraknak transcribáltatnak és keményen megverettetnek a régi törvény és felséges királyi kegyelmes ordinatio szerint” (Csávás, 1776 november/3.); a lelkész súlyos megsértéséért a vizitáció megbünteti a tetteit (Csávás, 1778/1.); amennyiben nem fizetnek a generális zsinat végzése szerint, büntetést kapnak (Csávás, 1780/2.); teremtettével káromkodtak, a vizitáció fegyelmi döntése ez: „ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenléteben kövessenek eklézsiát, másodszor a templomban, harmadszor magistratus kézbe adattassék” (Csávás, 1780/3.); amennyiben egy hét alatt nem készítenek hiteles és törvényes szerződést a kurátorok, 7 forintra bünteti őket a vizitáció (Csávás, 1780/6.); a lelkész keresetlen szavakkal szidta a gyülekezetet, a kedélyeket lecsillapította a vizitáció, és a parciálison is foglalkozik az ügygel (Csávás, 1781/1.); a ifjú legények nem járnak a templomi katekizációra, a vizitáció dönt: „akik vakmerőségre vetik magokat ezután is, a curatoroknak, egyházfiaknak köteleességek léssen azokat megszorítani és a templom előtt levonatván 12 pálcát adatni” (Csávás, 1781/4.); nem járnak az ifjú legények katekizációra, a vizitáció megújítja a korábbi büntetést (Csávás, 1782); a mesterrel mondják, hogy „lakadalomban kettőt-hármat fordult erőltetésből, vagy magyaroson táncolt”, a vizitáció szigorúan inti, hogy ettől tartóztassa meg magát (Csávás, 1783); az egyházfi és a gondnok nem gondoskodtak az ifjak ellen hozott büntetés végrehajtásáról, ezért a vizitáció újra megparancsolja nekik ugyanazt (Csávás, 1784); Vas Pált azzal vádolják, hogy öngyilkosságot kísérelt

meg, amiért az eklézsia fórumán 3 forint büntetés és eklézsiakövetés jár (Csávás, 1784/1-o.); Vas Pált káromkodásért az eklézsia fórumán megperelték és eklézsiakövetésre ítélték (Csávás, 1784/2-do.); Vas Pál botránkoztatóan viselkedett a templomban, bocsánatkérésre ítéli a vizitáció (Csávás, 1784/2-do.); panaszol az eklézsia, hogy a mester nem tanít rendesen, a vizitáció sorozatosan megintette, ügyét a Parciális zsinatra utalja (Csávás, 1788; 1789; 1792/4.; 1793/4.); özvegyasszony-nál lakott a férfi, amiért „megverettetett”, mindketten tartoznak magukat 15 nap alatt kitisztítani az esperes előtt (Csávás, 1793/6.); paráznagyanús személyt az esperes kitiltott a templomból, de magát még mostanig nem tisztázta (Csávás, 1793/6.); a vizitáció határoz a templomi ülésrend és kijövetel kérdésében (Csávás, 1793); idő előtt született gyermek ügyét tisztázza a vizitáció (Csávás, 1795/6.); az interest nem szedették fel, ezért a gondnokok marhái elkötettek (Csávás, 1797/7.); „aki egyszer fenn nem marad a tanításon, vagy elmulattya, ha helyes okát nem adja elmaradásának 1-szer fél kupa borig, 2-szor egy kupa borig büntetessék az eklézsia hitesei által” (Csávás, 1798); a gyermekek nem járnak iskolába, mert nincs tanítói ház, a vizitáció három forint büntetést helyez kilátásba a gondnoknak, ha tavaszra nem építtet (Csávás, 1799/5.). **Dányán.** Nagy Istvánt inti a vizitáció, hogy úrvacsorával éljen, különben excommunicálják (Dányán, 1715); Kerekes Pétert, Borka nevű asszonyt és György nevű férfit inti a vizitáció, „hogy magokat igazítsák, különben az ecclesia őket ne patiállyá” (Dányán, 1722/1.); Asztalos János nem jár templomba, úrvacsorával sem él, ismét inti a vizitáció, hogy a templomot látogassa, különben excommunicálják (Dányán, 1725/2.); a dányáni prédikátort inti a vizitáció, hogy Grávyul Zsigmond helyi birtokost ne sértegesse, különben megbüntetik (Dányán, 1727/1.); a templomba nem járókat inti a vizitáció, hogy megváltozzanak, különben halál esetén számár temetésük lesz, harangozás nélkül (Dányán, 1732/2.); inti a vizitáció a lelkészt, hogy hallgatóival ne bánjon durván, ne idegenítse el őket, különben kemény büntetést várhat (Dányán, 1732/2.); a templomba nem járók megbékéljenek a lelkésszel a vizitáció előtt, templomba járjanak, a lelkész is a hallgatókkal barátságban éljen (Dányán, 1740/2.); „Szalakmai és Magyarosi uramék a templomot nem járják,” a vizitáció felszólítja őket, hogy templomba járjanak, különben keményen büntetődnek (Dányán, 1779 december/3.); „Fábián György feleségéstől a templomat teljességgel nem gyakorollya,” templomba járjanak, különben büntetést kapnak (Dányán, 1800/5.).

Filia (leányegyházközség). Balavásár. A mater nem akarja, hogy az egestői filia tőle elszakadjon (Balavásár, 1699); úgy rendelkezett a vizitáció, hogy ünnep első napján a materben, másodnapján a filiában legyen az úrvacsoraosztás (Balavásár, 1723/1.); a lelkésznek Szent György naptól Szent Mihály napig nem kellett a filiába mennie (Balavásár, 1783). **Búzásbesenyő.** A lelkészt sokan dicsérik, de vádolják is azzal, hogy a filiákban nem prédikál (Búzásbesenyő, 1713).

Fizetés. Ádámos. A beszolgáló lelkésznek ugyanannyi fizetést adjanak a családok, mint a helyi unitáriusok (Ádámos, 1703); a lelkész panaszkodik elmaradt fizetése miatt (Ádámos, 1712); a lelkész fizetése részletesen (Ádámos, 1714/1.); a hívek vonakodnak megadni a lelkészi járulékot (Ádámos, 1740/1., 2.); a gyülekezet a régi konvenció szerint nem akar fizetni (Ádámos, 1741); a lelkészi és mesteri fizetés részletesen (Ádámos, 1749); a lelkészi fizetés hátralékát nem fizetik meg Benedek Mihály felbujtására (Ádámos, 1761); panasz, hogy csak hébe-hóba fizetnek a lelkésznek (Ádámos, 1781); szigorúan meghagyja a vizitáció az egyháznak, hogy a lévitának járó fizetés restanciáit két héten belül hajtsa fel (Ádámos, 1783); a lévita panaszolja, hogy sok a fizetésbeli restancia (Ádámos, 1800/3.). **Balavásár.** Szolgáltatokért járó fizetés (Balavásár, 1676); a lelkész és a mester részletes fizetése tételek szerint (Balavásár, 1714); amennyiben az egestői filia nem fizeti a lelkésznek járó illetményt, a vizitáció eltiltja őket a lelkészi szolgálattól (Balavásár, 1728 november); panasz, amiért a helybeli nemesek nem hajlandók fizetni, a vizitáció úgy dönt, hogy annyit fizes-

senek, amennyit a materben egy parasztember (Balavásár, 1736); a temetésért nem adták meg az egy veder mustot (Balavásár, 1740); országos és egyházi törvény, hogy a nemes legalább annyit fizessen a lelkésznek, mint a paraszt (Balavásár, 1741/4.); részletes díjlevél (Balavásár, 1749); az egyházfiak is büntetést érdemelnének a restanciák miatt (Balavásár, 1756/2.); a quarta elvételével megfogyatkozott a lelkész fizetése, a vizitáció buzdítja a híveket, hogy pótolják ki az így esett hiányt (Balavásár, 1757/5.; 1758/1; 1759/2.; 1771); jövevény mesterek nem akarják megadni a helyi bért, a vizitáció erre kötelezi őket (Balavásár, 1777). **Bernád.** Az egyháznak szénarétje van arra, hogy a lelkész azt lekaszálván ne kérje a temetésért szokásos illetményt (Bernád, 1714); a lelkész és lévita fizetésének részletes leírása (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** A vizitáció inti a híveket a lelkészi illetmény beszolgáltatására (Bethlenszentmiklós, 1714); a lelkésznek járó erdőt eladták a hívek, így abból nincs semmi jövedelme (Bethlenszentmiklós, 1723); az egyházfi nem szolgáltat be a must és a fabért (Bethlenszentmiklós, 1723); a gyülekezet nem választott egyházfit, a lelkészi fizetés tehát nem gyűlt össze (Bethlenszentmiklós, 1727); „a tavalyi egyházfi integre a praedikátor fizetését be nem szolgáltatta” (Bethlenszentmiklós, 1727); a vizitáció inti a helyieket, hogy a konvencióban megígért fizetéshez tartsák magukat és ne változtassák minden esztendőben azt, a mester fizetését is adják meg, mint másutt (Bethlenszentmiklós, 1731); „bor, búza, fa restantiai vannak a praedikátornak, a felső udvar a praedikátor fizetéséből defalcált” (Bethlenszentmiklós, 1734); az újonnan érkezett lelkész köteles megosztani arányosan éves jövedelmét a régi lelkésszel (Bethlenszentmiklós, 1735 november); a bére kéréséért illetlen szavakkal illették a lelkészt (Bethlenszentmiklós, 1739); a harangozóknak nem fizetnek (Bethlenszentmiklós, 1739); az egyházfi nem gondoskodott a lelkészi juttatás felszedéséről (Bethlenszentmiklós, 1739); akinek nem termett mustja, fizessen annyit, amennyit a must ér (Bethlenszentmiklós, 1739); a lelkész fizetése a két udvar kénye-kedve szerint történik (Bethlenszentmiklós, 1749); az 1721. évi díjlevél szerint megerősítik a lelkészi járandóságot (Bethlenszentmiklós, 1749); az özvegyasszonyok ígéret szerint nem fizettek vászonnal (Bethlenszentmiklós, 1765); sok kára származik a lelkésznek abból, hogy a hívek „csepegve-csupagva majd egy hétig is hordják” a járulékot (Bethlenszentmiklós, 1778); az özvegyasszonyok évi négy sing vásznat tartoznak fizetni a lelkésznek (Bethlenszentmiklós, 1783); az eklézsia díjlevelében az szerepelt, hogy minden gazda egy szekér fát hozzon a lelkésznek, azután szüretkor négy kupa mustot fizessenek a fa helyett (Bethlenszentmiklós, 1785); templomba nem járnak némelyek, ezért bért sem akarnak fizetni, merthogy nem veszik igénybe a szolgálatot (Bethlenszentmiklós, 1788); az új házasság nem akar fizetni, mert a király is elengedi a frissen házasultak évi adóját, a vizitáció viszont nem (Bethlenszentmiklós, 1798). **Boldogfalva.** A gyülekezet megadta a lelkésznek járó beszolgáltatást (Boldogfalva, 1676); országos döntés született arra nézve, hogy „akik bokrossával együtt laknak, külön-külön megfizetnek az prédikátornak” (Boldogfalva, 1702); másutt a lelkésznek kaszálnak és takarnak, itt nem, mostantól a vizitáció erre is kötelezi a híveket (Boldogfalva, 1713); ha a lelkész fa és törökbúza quartabeli fizetését nem szedik fel, nagy büntetésre számítsanak (Boldogfalva, 1720); a lelkészi fizetés hátralékos (Boldogfalva, 1728 január); az egyházfi nem akar egész bért fizetni (Boldogfalva, 1730); amennyiben Bándi Mihályné nem hajlandó fizetni, az egyházfi hatalommal hajtsa be tőle (Boldogfalva, 1732); vármegyei törvény szerint az özvegyek és az ifjú legények fél bért adjanak (Boldogfalva, 1735 november); a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy minden tartozását rendezze (Boldogfalva, 1742); a boldogfalvi malom szombati vámjának két része a helyi lelkészé, egy része a küüllővári deákoké, egy része pedig a molnároké (Boldogfalva, 1749); a lelkész fizetése részletesen (Boldogfalva, 1749); a vizitáció inti a lelkészt, hogy házról-házra ne járjon fizetését felszedni, hanem azt tegye meg az egyházfi (Boldogfalva, 1753/1.); az eklézsia két zsellérének adója (Boldogfalva, 1759/1., 2.; 1760);

panaszol a lelkész, hogy nem egyszerre hozzák a tartozást (Boldogfalva, 1779); aki legalább egy évet valamely eklézsiaiban lakik „akármely keringő is,” félbért tartozik fizetni (Boldogfalva, 1788); a fabért vonakodnak beadni (Boldogfalva, 1793). **Bonyha.** Részletes felsorolás, társadalmi kategóriákra, lelkészi szolgálatra lebontva (Bonyha, 1714; 1749); „Hegedűsné az praedicatornak bérít meg nem fizetvén, az egyházfiak uccán marháját kapván behajtsák” (Bonyha, 1724/6.). **Búzásbesenyő.** Az eklézsia, sokszori figyelmeztetés ellenére elmulasztotta a lelkész fizetését megadni (Búzásbesenyő, 1715); a gyülekezet egyébként fizesse rendszeresen a keresztelest és temetésért járó illetményt, az udvari cselédek pedig ugyanannyit tartoznak fizetni, mint a közösség tagjai (Búzásbesenyő, 1754); kettős házasok egy háztól nem akarnak két bért adni (Búzásbesenyő, 1759 január); két hét leforgása alatt tartoznak a lelkész bérét beszolgáltatni (Búzásbesenyő, 1771); „mínt-hogy [Fülöp István] már sokszor admoneáltatott, de megfizetni mégsem akar” (Búzásbesenyő, 1776 február). **Csávás.** Az eklézsia területén megtelepedett személy kötelességei a lelkész és az egyházközség felé (Csávás, 1696, 1700); a részletes lelkészi díjlevél (Csávás, 1714); „Bartalus Miklós pedig, mikor az egyház búzáját behordgya, hordgya az praedicator csüribé” (Csávás, 1722/5.); a vizitáció inti a helyieket, hogy a keresztelest, esketési és temetési stólat a szolgálat előtt adják meg (Csávás, 1754/2.); az egyházi hozzájárulás rendezése a kettős és hármas házasok esetében (Csávás, 1758/1.); amennyiben nem fizetnek, a generális zsinat végzése szerint büntetést kapnak (Csávás, 1780/2.). **Dányán.** Lelkészi, tanítói fizetés (Dányán, 1676, 1714); a tanító és lelkész fizetése „restál” (Dányán, 1720); a lelkész fizetését a vármegyei határozás szerint nem egy napon vitték a hallgatók, hanem több napon, szerre, ezért a gabonát kár érte (Dányán, 1737/3.); a lelkésszel megegyezzenek és elmaradt bérét beszolgáltatassák (Dányán, 1745/2.); a bér beszédésére határozza a vizitáció: „hogy hordáskor rendellyenek egy bizonyos napot és azon mindenek a bért bétakarítsák” (Dányán, 1747); lelkészi, tanítói fizetés (Dányán, 1749); az özvegyasszonyok nem akarnak bért fizetni (Dányán, 1752 január); a bért ismét rendetlenül fizetik, ezért sok kára van a lelkésznek, ismét elrendelik, hogy egyszerre fizessék, meghatározott napon (Dányán, 1752 november/1.); a kettős házasok külön bért fizessenek a lelkésznek, amint azt a generális zsinat határozata előírja (Dányán, 1758); a háromszori szántást a papnak nem végzi el az eklézsia (Dányán, 1764); a marhátlan gazdák nem akarnak szántani menni (Dányán, 1768); mivel a szántást a lelkész kellett elvégeztessé, azért a kiadását fizesse meg az, aki miatt elmaradt (Dányán, 1770 január/2.); a pap búzáját nem fedik meg, ezért kárba megy a gabona egy része (Dányán, 1771/2.); a lelkész panasolja, hogy a búzáját későn vetik el, emiatt bizonytalan a termés, hasonlóan panasolja, hogy a szénáját sem fuvarozzák be (Dányán, 1773 január/1.); a lelkésznek nem akarnak fizetni, mivel betegség miatt nem szolgálhat (Dányán, 1776/1.); „a tiszteletes atyafinak Tövissi István ökegyelme és Gyulai Péter fizetni a temetésért nem kívánnak” (Dányán, 1778/4.); az új házasok nem fizettek bért, megparancsolja a vizitáció, hogy 8 nap alatt befizessék (Dányán, 1784/1.); Asztalos Benjámin nem akar a papnak bért fizetni „hogy az ezelőtt volt curator ötöt cigánynak mondotta” (Dányán, 1789/3.); Balog István udvari cseléd félbért fizet, a lelkész elégedjék meg ennyivel (Dányán, 1791/3.).

Fonó. Bonyha. A legények a fonóba gyűlnek és ott illetlen dolgokat művelnek, a vizitáció megtiltja mind a legényeknek, mind a lányoknak, hogy fonóba járjanak (Bonyha, 1716/4.).

Főispán. Bonyha. Adósságért, föld és szőlő ügyében a főispánt kell keresni (Bonyha, 1701).

Főkonzisztórium (Supremum Consistorium). Ádámos. Szigorúan meghagyja a vizitáció az egyházfiak, hogy a lévitának járó fizetés restanciáit két héten belül hajtsa fel, különben „az méltóságos Supremum Consistorium rendelése szerint az egyházfi maga marhája elköttetik”

(Ádamos, 1783) ; a Főkonzisztórium közbejárására „a királyi felség parancsolatnyából szakasztott volt az unitaria eklezsia javaiból a reformata eklezsia számára” (Ádamos, 1785 december).

Balavásár. Az ülésrend miatt esett botránkozás a templomban a Főkonzisztórium határozata ellen (Balavásár, 1762).

Földek. Ádamos. A Főkonzisztórium közbejárására „a királyi felség parancsolatnyából szakasztott volt az unitaria eklezsia javaiból a reformata eklezsia számára” (Ádamos, 1785 december); a lévita panasolja, hogy sovány a föld, amelyet a helyiek neki évente bevetnek, a vizitáció utasítja, hogy a földet jóra cserélje vissza (Ádamos, 1798/5.); a lévita maga akarta megszántatni a földet, hogy vetetlen ne maradjon, a gondnok nem engedte (Ádamos, 1799/4.); az eklezsia földet vásárolt, de szerződést nem kötött (Ádamos, 1800/6.). **Balavásár.** A földek tájolása (Balavásár, 1676); aki az eklezsia földjét használja (akár paraszt, akár nemes) tartozik arról a quartát adni (Balavásár, 1702); leírásuk (Balavásár, 1714, 1749); a gondnok három forint büntetés terhe alatt járassa el a szolgabíróval az eklezsia földjeit és határolja körül (Balavásár, 1783/2.). **Bernád.** Részletes leírás (Bernád, 1714); szántó és szénarét leírása és tájolása, a szénarét kaszálásáért a szokásos egy forintot nem kéri a lelkész temetés alkalmával (Bernád, 1749); a vizitáció utasítja a helyieket, hogy „kijártassa az ecclesia rétét és határköveket tegyen” (Bernád, 1776); panaszol a beszolgáló lelkész, hogy a filia el akarja venni tőle a kaszálót (Bernád, 1799). **Boldogfalva.** Az eklezsia földjeinek felsorolása (Boldogfalva, 1676); a lelkésznek járó föld (Boldogfalva, 1749); a patrónus két darab földet ajándékozott az egyháznak (Boldogfalva, 1749). **Bonyha.** Részletes leírás (Bonyha, 1681); földet adományoztak az egyháznak (Bonyha, 1686); két szántóföld leírása (Bonyha, 1701); adósságért, föld és szőlő ügyében a főispánt kell keresni (Bonyha, 1701); részletes felsorolás (Bonyha, 1714; 1749). **Búzásbesenyő.** Tájolás, szomszédok (Búzásbesenyő, 1676; 1714; 1749); a lelkész lakást kicserélték azzal, amelyet a patrónus adott, két földdarabbal együtt (Búzásbesenyő, 1781 január). **Csávás.** Lajstrom (Csávás, 1676); az eklezsia területén megtelepedett személy kötelességei a lelkész és az egyházközség felé (Csávás, 1696); aki az eklezsia erdejét megkárosítja, azt 3 forintra büntetik (Csávás, 1698); Bethlen Eleknek ír az eklezsia Bonyhára, amiért a gróf tisztartója pusztítja az eklezsia erdejét (Csávás, 1698); felsorolásuk (Csávás, 1702); a javak mind megvannak (Csávás, 1703); adomány (Csávás, 1712 január); részletes leírás és tájolás (Csávás, 1714); az esperes engedélye nélkül senki az egyház erdejéből ne vigyen fát 12 forint büntetés terhe alatt (Csávás, 1722/5.); részletes leírás (Csávás, 1749). **Dányán.** Szántóföldek, erdők, szőlők összeírása (Dányán, 1676; 1714); az eklezsia erdejét megtiltják 12 ft büntetés alatt (Dányán, 1716); Csávási Lőrinc özvegyénél levő szőlőt váltás ki az eklezsia és fizesse ki a szőlő telepítésében végzett munkát (Dányán, 1725/5.); az eklezsia erdejéből mindenkor nyilat adjanak a prédikátornak (Dányán, 1730/3.); Grávyly Zsigmondot felszólítja a vizitáció, hogy az eklezsiától kapott kaszálóért mást adjon (Dányán, 1735 február/1.); szántóföldek, erdők, kaszálók, szőlők összeírása (Dányán, 1749); az eklezsia szőlőinek egy részét a mester, az eklezsia zsellére és Szathmári János között osztják ki használatra (Dányán, 1760); az eklezsia szőlőjébe trágyát vittek (Dányán, 1763 január/1.); a pusztá szőlőt tavasszal beültessék (Dányán, 1763 január/3.); Boér Zsigmond egy házhelyet kért az eklezsiától, cserébe egy kaszálót ígért, de nem teljesítette ígéretét (Dányán, 1773 január/3.); Boér Zsigmond felesége ígérte, hogy az elfoglalt földet visszaadja, de nem adta (Dányán, 1776/3.); az eklezsia szőlőjéből a mesternek kiszakasztott részt az egyházi elfoglalta (Dányán, 1778/5.); Komáromi Lajos egy bennvaló földet elfoglalt a faluvégén az eklezsiától (Dányán, 1779 január); az eklezsia Leppend felől való erdejét eladni szándékoznak (Dányán, 1783/4.); a lelkész kaszálóját minden évben elutalják, a vizitáció parancsolja az egyházfinak, hogy a kaszálót sáncolják el és elutalni ne engedjék (Dányán, 1786/1.);

„Elekes és Dési Simeon ekklézsia híre nélkül fát vágtanak le az ekklézsia erdejéből” (Dányán, 1795/7.); „Dési Simeon ismét praevaricált az ekklézsia erdejében, melyért ugyan megbüntettette az ekklézsiaától, de a fa ára még hátra vagyon, azt is azért tartozik Dési uram megfizetni” (Dányán, 1796/7.).

Frantzus (szifilisz). Bethlenszentmiklós. A lány azzal vádolja mátkájára leendő, „hogy frantzus volna”, ami nem bizonyítható (Bethlenszentmiklós, 1743).

Füstadó. Búzásbesenyő. Az ekklézsia füstadóra akarja kényszeríteni a telkén lakó családot, a vizitáció ezt nem engedi (Búzásbesenyő, 1712); „az ecclesia földén lakó zselléreket ne engedgyék füstpénzzel terhelteni” (Búzásbesenyő, 1728 január/3.); a gondnok az ekklézsia zsellereit füstadóval terhelte (Búzásbesenyő, 1731 január/3.); minthogy az ekklézsia zsellére „eddig is füst portioval nem terheltetett, úgy ennekutánna is az ecclesia manuteneállyal s munkálódgya tiszt uraimék és falu előtt, hogy füst portiot ne adgyon” (Búzásbesenyő, 1731 november/3.).

Generális zsinat. Ádámos. Panasz, amiért a lévita a zsinat és a prosenior utasítása ellenére még nem írta össze az iskolaköteles gyermekeket, de mert ez részben a lelkész feladata is lenne, a vizitáció a lelkészt is kötelezi a konskripcióra (Ádámos, 1785 december). **Balavásár.** A mester részegen megy a templomba és gyermekeket nem tanít, dohányos, ezért a generális zsinat döntése értelmében bursalis peonával büntettetik (Balavásár, 1721/2.). **Búzásbesenyő.** A gyülekezet árendája, amelyet a kocsmárlásért kap a falunál van, nemkülönben az alaptőke, utasítja a vizitáció mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be ezt a tartozást, különben a marosvásárhelyi generális zsinat végzése értelmében „a magok bonumokból tétet az ecclesianak contentumot a Szent Partialis” (Búzásbesenyő, 1711).

Gondnok (curator), főgondnok (inspector curator). Ádámos. „Bizonyos és hiteles relatiokból constál, melyet igen szomorán ért a Szent Visitatio, hogy itt Ádámoson apostoli szent vallásunk rútol mocskoltatik az unitarius atyafiaktól, melyet átal is adunk a méltóságos curatoratusnak” (Ádámos, 1744.); az ekklézsia ládája a Mezei családnál állt, és az abban lévő vagyonról 50 esztendeje senki számot nem adott, a vizitáció elrendeli, hogy más gondnokot válasszon, aki minden esztendőben tartozzék számot adni (Ádámos, 1781); panasz Kerekes Ferenc ellen, hogy a templomból kivitte székeit, a templomba amúgy sem jár, a gondnoknak kell figyelmeztetnie őt, hogy vigye vissza (Ádámos, 1782); panasz az egyik gyülekezeti tag ellen, a vizitáció a gondnokot küldi hozzá megintésre (Ádámos, 1789/4.); a lévita háza körül nincs kerítés, ezért nem veteményezhet, a vizitáció utasítja a gondnokot, hogy egy hét alatt járjon el (Ádámos, 1790/5.); a gondnok nincs a faluban, számadást ezért nem adhat, a vizitáció mást tesz meg gondnoknak az ekklézsia megegyezéséből, miközben a régit is megtartja hivatalában, aki vicekurátor lesz (Ádámos, 1793/7.); a beszolgáló lelkész panaszol, hogy restanciái vannak, neveiket összeírta és a gondnoknak átadta (Ádámos, 1795/3.); panaszol a lévita, hogy restanciái vannak, földje pedig nincs, amiből megélhetne, a vizitáció utasítja a gondnokot és az egyházfit annak felszedésére (Ádámos, 1795/4–5.); „imponáltatik a domesticus curatornak, hogy harmadnap alatt a tiszteletes papnak bérét okvetetlen beszolgáltatassa” hátralékát (Ádámos, 1798); a lévita háza romokban, a vizitáció büntetést helyez kilátásba a gondnoknak (Ádámos, 1798/5.); a lévita maga akarta megszántatni a földet, hogy vetetlen ne maradjon, a gondnok nem engedte (Ádámos, 1799/4.); „Török Márton közcurotnak választott” (Ádámos, 1799/7.); a lévita panaszolja, hogy sok a fizetésbeli restancia és leromlott háza körül a kerítés, a vizitáció inti a gyülekezetet hogy amennyiben a legközelebbi parciálisig kötelességüket ez iránt nem teljesítik, az ügyet a traktuális inspektor kurátornak fogja majd átadni (Ádámos, 1800/3.); az ekklézsia földet vásárolt, de szerződést nem kötött, a

vizitáció a gondnok feladatául tűzi ki pótolni ezt (Ádamos, 1800/6.); „tekintetes Pásztóhi Mária, tekintetes Petrőtzi György úrnak kedves élete párja, mint ezen filialis ekleziájának curatrixa (nem lévén más, ki ezen hivatalt magára vállalja)” (Ádamos, 1800). **Balavásár.** 1716-ban jelenik meg először a két gondnok (Balavásár, 1716); amennyiben a soron következő parciálisig az egyrestőiek nem adják be a hátralékot az egyházfinak, akiknek segítségére rendelte a vizitáció a helyi gondnokokat, kiközösítik őket és nem kapnak mestert (Balavásár, 1724/4.); az 1738. évi vizitáció három gondnokot említ (Balavásár, 1738); a temetésért nem adták meg az egy veder mustot, ezért a vizitáció a gondnokot inti, hogy hajtsa be (Balavásár, 1740); a gondnok két héten belül beszovalgáltassa a restanciát (Balavásár, 1778); a gondnok három forint büntetés terhe alatt járassa el a szolgabíróval az eklezsia földjeit és határolja körül (Balavásár, 1783/2.); az egyház borát a lelkész tudta nélkül intézik, a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy a lelkész nélkül ne tegyék és zárják le, az egyik kulcs a lelkésznél, a másik a gondnoknál legyen (Balavásár, 1786.). **Bernád.** Az erdőt rosszul adminisztrálják, a gondnokot utasítja a vizitáció, hogy viseljen gondot az erdőre (Bernád, 1781, 1799); az eklezsia ládáját az egyik helyi nemes házánál tartják, ha ott is marad, kulcsa ettől kezdve gondnoknál legyen (Bernád, 1799). **Bethlenszentmiklós.** Az eklezsia kevés pénze veszélyben van, az „interesse kiadott pénzére ennekutánna jobb vigyázás legyen, az maga idejében curator, egyházi az interest felszedgyék, az számadáskor az ecclesia előtt beadgyák, külömben magokéből kell deponálni” (Bethlenszentmiklós, 1763); haláleset miatt veszélyben forog az eklezsia alaptőkéje és annak interese, sürgős intézkedést követel a vizitáció a gondnok és az egyházi részéről (Bethlenszentmiklós, 1768); utasítják az egyházfit, a gondnokot és az egész eklezsiát, hogy a pusztán álló parókiát kerítsék be (Bethlenszentmiklós, 1774); a vizitáció meglepve tapasztalja, hogy sok az engedetlen az eklezsiában, „melyhez képest serio parancsolja a Szent Visitatio az eklezsia előjáróinak, curatorainak, hogy a modo in posterum observálják és másokkal is observáltassák az eklezsiái fenytéket” (Bethlenszentmiklós, 1778); sok kára származik a lelkésznek abból, hogy a hívek „csepegve-csupagva majd egy hétig is hordják” a járulékot, a vizitáció utasítja a gondnokot és az egyházfit, hogy „egy napon, mingyárt az uraságok gabonájok bétakarítása után a magoké előtt a tiszteletes atyafinak bérít beszovalgáltassák”, különben a lelkész kárát a magukéből fizetteti meg a vizitáció (Bethlenszentmiklós, 1778); „a curator, minthogy jól viselte magát, megmaradott” (Bethlenszentmiklós, 1780); „jónak tartja a Szent Visitatio, hogy az eklezsiába egyik esztendőben egyik méltóságos udvar részről való tiszt, a másik esztendőben a más részről való tiszt legyen inspector curator” (Bethlenszentmiklós, 1782); amennyiben a restanciát „a curator, ha nyolcadnapra bé nem hajtya, a tiszteletes esperest a curator marháját elkötteti” (Bethlenszentmiklós, 1791); a vizitáción megjelent a „közcurator” (Bethlenszentmiklós, 1798); „a curator, aki egyszersmind az egyházi hivatalt is viszi, az eklezsia kevés jövedelmecskéjéről számolt és jövedőre is meghagyatott” (Bethlenszentmiklós, 1800 december). **Boldogfalva.** A lelkési lakás és a körülötte lévő épületek romokban vannak, a gondnoknak visszaadják az elkobzott marhát, de szigorúan megparancsolják, hogy gondoskodjék a javításról (Boldogfalva, 1712/III.); a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy minden tartozását rendezze, különben „a méltóságos főcurator urak és a nemes vármegye constitutioját el nem kerülük” (Boldogfalva, 1742). 1775-ben az egyházfit kurátorként is emlegetik (Boldogfalva, 1775); a vizitáció és a vicekurátor előtt az egyházi számot ad a három éves pénzgazdálkodásról (Boldogfalva, 1775); a gondnok gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt „a curator és egyházi, kik gondolatlanul a contractust kiadták, igyekezzenek a jövő Partialis Synodusig felvenni azon restantiat” (Boldogfalva, 1788); „kötelessége lészen a curatornak és egyházfinak, házanként az embereket eljárván, a Visitatio szavával megparancsolni, hogy ennekutánna szorgalmasabban

gyakorolják az Isten házát, ami pedig a tiszteletes atyafi restans bérít illeti, a curator és egyházi kötelességek behajtani” (Boldogfalva, 1790); a fabért vonakodnak beadni, a gondnokot és az egyházfit szigorúan meginti a vizitáció, hogy 15 napon belül hajtsák be (Boldogfalva, 1793); a gondnok és egyházi kezeskednek az elmaradt fabér behajtására (Boldogfalva, 1796). **Bonyha.** Az egyházi és a gondnok szorgalmasan szedjék fel az interest és az eklézsia pénzét biztos helyre adják (Bonyha, 1720/III/2.); a meglévő gondnok mellé gondnokot rendel a vizitáció (Bonyha, 1720/III/2.); az egyházi szedje fel a kintlevő bort, „curator uram is, ha kívántatik, segítségül lévén” (Bonyha, 1722/6.); a csávásiaknak kiadott perselypénzt az egyházi és a gondnok szedjék fel (Bonyha, 1722/6.). **Búzásbesenyő.** A gondnok az eklézsia zsellereit füstadóval terhelte, amiért szétszéledtek, az egyház jelentős kárára, a vizitáció 12 forintra bünteti ezért és inti, hogy az egyház kárára ezután ne dolgozzék (Búzásbesenyő, 1731 január/3.); a lelkész és gondnok között szóváltás volt, a vizitáció arra intette őket, hogy megbékéljenek (Búzásbesenyő, 1739); a gondnok nem készített hordót a bor-interessnek, ezért kára lett az eklézsia számára, a vizitáció megbünteti mulasztása miatt 12 forintra és utasítja, hogy szedje fel a hátralékot (Búzásbesenyő, 1739); a gondnokot leteszi a vizitáció tisztségéből, mert sokrétű teendőit elmulasztotta, a lelkésszel pedig vakmerően szembeszállt (Búzásbesenyő, 1740); panasz merül fel, hogy az eklézsia tagjai elhidegültek és vonakodnak kötelességeiket teljesíteni, a vizitáció inti őket, hogy engedelmeskedjenek „egyébaránt az eklézsia constitutioji szerént büntettetnek, amely szerént adatott is hatalom az ecclesia kúrátorinak, az egyházfinak, hogy toties quoties egy-egy forintig büntessék” (Búzásbesenyő, 1742 november/2.); 1759–61-ben két gondnok és egy egyházi van az eklézsiaiban (Búzásbesenyő, 1761 január); a gondnok feladata volt 3 forintra büntetni azokat, akik az egyházfit szidják, az eklézsia dolgára nem mennek (Búzásbesenyő, 1769); Délei István igen erős szavakkal szidta a gondnokot, amiért nemcsak egyházi fenytéket, hanem világi büntetést is kiróttak rá (Búzásbesenyő, 1770); a lelkésznek pénzért kellett megszántatnia a földet, amelyet a hívek tartoztak volna megszántani, a vizitáció arra kötelezi az illetékeseket, hogy térítsék meg a kiadott összeget „melyet a curatorok és egyházfiak szokott-hatalmok szerint beszolgáltatni tartás hűtök szerint való kötelességeknek” (Búzásbesenyő, 1776 február); amennyiben az eklézsia nem javítja meg az épületeket 15 nap alatt 3 forintra bünteti a vizitáció, amelyet a vicekúrátoroknak kell behajtania (Búzásbesenyő, 1777); „Délei Jánosné a curatorokat mortificálta, sőt még a zálogot is kezéből kivette (Búzásbesenyő, 1780); „addig el nem bocsátja a Szent Visitatio a curatorok marháját, míg meg nem fizetik a restantiát” (Búzásbesenyő, 1781 január); a gondnokot és az egyházfit mocskolják egyesek, a vizitáció 1 forintra és bocsánatkérésre bünteti azokat (Búzásbesenyő, 1781 december); amennyiben a restanciákat a gondnok és az egyházi a vizitáció ideje alatt fel nem szedi, marháikat a lelkész lakásra hajtassa a vizitáció (Búzásbesenyő, 1782/1.); aki a kerítés reá eső részét nem csinálja meg, attól a gondnok és az egyházi 1 forint zálogot vegyen (Búzásbesenyő, 1782); nem járnak katekizációra, a vizitáció felhatalmazza a lelkészt és a gondnokot, hogy még büntetéssel is tanításra fogja őket (Búzásbesenyő, 1783); az egyik személy a lelkész feleségét tolvajnak mondta, a gondnok megintette őt, a vizitáció felrendeli az esperesi székhelyre (Búzásbesenyő, 1790); a parókia csüre romokban van, az egyházi és a gondnok 3-3 forint büntetést érdemelne ezért (Búzásbesenyő, 1795); a patrónus megharagudott a lelkészre, a gondnokkal falugyűlést hívott össze és választás elé állította a híveket: a lelkésszel tartanak-e, vagy vele (Búzásbesenyő, 1796). **Csávás.** A gondnoki tisztség 1716-ban jelenik meg először (Csávás, 1716); a vizitáció menesztí a gondnokot, amiért az egyházfiaknak „nem assistált” (Csávás, 1722/3.); mivel a gondnokok az eklézsia pénzét a saját hasznukra fordítják, a vizitáció úgy dönt, hogy a „curatorság tollaltassék, csak egyházfiak légyenek” (Csávás, 1732/2.); az eklézsia készpénzéhez a lel-

kész tudta nélkül senki sem nyúlhat, sem gondnok, sem egyházi (Csávás, 1741/5.); az istentisztelet alatt táncolókat kiközösítik, fenyegetik a táncnak helyet adó házakat is a kiközösítéssel, a „curatorok is admoníaltatnak, hogy az olyan profanus vasárnapot rontókat kalodába verjék és megbüntessék” (Csávás, 1746/4.); a dézsmát az egyháznak kellett behajtania a gondnok utasítására (Csávás, 1751/4.); „igen dicséretes a curator s egyháziak magok viselése az ecclesiái bonumok körül” (Csávás, 1759); két gondnok és két egyházi működik az eklézsiában (Csávás, 1770 december; 1781; 1782; 1783; 1792); „a legények között curatort eskettünk, Szántó Jánost” (Csávás, 1780/1.); teremttével káromkodtak, a vizitáció fegyelmi döntése ez: „ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenlétekben kövessenek ekléziát” (Csávás, 1780/3.); amennyiben egy hét alatt nem készítenek hiteles és törvényes szerződést a kurátorok, 7 forintba bünteti őket a vizitáció (Csávás, 1780/6.); a ifjú legények nem járnak a templomi katekizációra, a vizitáció dönt: „akik vakmerőségre vetik magokat ezután is, a curatoroknak, egyháziaknak kötelességek leszen azokat megszorítani” (Csávás, 1781/4.); „az hátra lévő quartanak beszolgáltatása is a curatorok kötelessége” (Csávás, 1783); az egyházi és a gondnok nem gondoskodtak az ifjak ellen hozott büntetés végrehajtásáról (Csávás, 1784); az interest nem szedették fel, ezért a gondnokok marháit elkötették (Csávás, 1797/7.); a gyermekek nem járnak iskolába, mert nincs tanítói ház, a vizitáció három forint büntetést helyez kilátásba a gondnoknak, ha tavaszra nem épített (Csávás, 1799/5.); gondnok és egyházi választás után a vizitáció meghagyja a lelkésznek, hogy eskesse be őket (Csávás, 1799/8; 1800). **Dányán.** A vizitáció felszólítja a gondnokot és az egyházfit, hogy a lelkész fizetésbeli hátralékait tizenöt napon belül felszedjék (Dányán, 1743/2.); „az eklézsia nem kívánja többé, hogy tekintetes Boér Sigmond úr curator légyen.” (Dányán, 1781/7.); a kurátor ugyanaz a személy maradt, és egyháznak is őt választották (Dányán, 1783); „curatorrá tétetett Szalakmai Mihály” (Dányán, 1784); „titulatus Komáromi József úr magát ez előtt az ekléziának curatorává tévén, az eklézsia pénzét kölcsön kivette” (Dányán, 1791; 1792/2.); „Elekes Sándor őkegyelme curatorságába az eklézsia szőlőjén termett és eladott bor árrát nem ingrediáltatta a ratioba” (Dányán, 1800/3.-tio.).

Graduál. Balavásár. „Anno 1691 nemzetes Várad Ferencz uram az balavásári ecclesiahoz vött egy graduált az pulpitusra” (Balavásár, 1676).

Gróf. Bernád. Panasza a filiából, hogy a lelkész gyakran elmulasztja a harmadik vasárnap istentiszteletet, a lelkész azzal védekezik, hogy a „a mater ekléziában lévő méltóságos grófi udvarok tartóztatják” (Bernád, 1798).

Gyilkos. Boldogfalva. Azzal vádolnak valakit, hogy gyilkos feleségét magánál akarja tartani (Boldogfalva, 1694); „Bándi András és Bándi György gyilkosok, rosszul frequentállyák a templomot, itálnak adták magokat” (Boldogfalva, 1728 november).

Gyűjtés. Dányán. Vas Mihály 7 forintot gyűjtött a templom számára (Dányán, 1702).

Gyümölcsös, gyümölcsfa. Dányán. A kertben és a cinteremben található gyümölcsfák használatának lelkész és a tanító között való megosztását határozza a vizitáció (Dányán, 1696).

Harang, harangozás. Ádamos. Péterfi István istenes indulatjából harangot kíván öntetni, harangláb is kell (Ádamos, 1789); a gyülekezet tagjai adakoztak új harang öntésére (Ádamos, 1793/7.). **Balavásár.** A délutáni harangozásért egy kenyeret kell fizetni a harangozónak (Balavásár, 1676); az egestőiek nem járnak templomba, „harangozván a mester, néha senki templomba nem mégyen” (Balavásár, 1726); két harangja van az ekléziának (Balavásár, 1749). **Bernád.** Egy harangja van a gyülekezetnek (Bernád, 1714, 1749); a vizitáció inti a lelkészt, hogy minden harmadik héten két istentiszteletet tartson és ezekre legkésőbb tíz órakor harangoztas-

son (Bernád, 1799). **Bethlenszentmiklós.** Az unitáriusok pénzt kérnek a halotti harangozásért, a vizitáció megtagadja ezt, „mivelhogy az unitáriusok tornyában való harangok az uraké” (Bethlenszentmiklós, 1713); a harangozásért nem fizetnek (Bethlenszentmiklós, 1735 február); van egy harangja az eklézsiának, sőt „az unitáriusok tornyában is mondják, hogy volna a reformatus uraknak harangjok” (Bethlenszentmiklós, 1749). **Boldogfalva.** Az eklézsiának van harangja (Boldogfalva, 1676); panaszol az eklézsia, hogy a lelkész korán harangoztat, mert Vesszősre kell mennie istentiszteletet tartani (Boldogfalva, 1787). **Bonyha.** A harangok részletes leírása (Bonyha, 1714); a vizitáció megszabja, hogy a bernádi filiában minden harmadik vasárnap legyen istentisztelet, a mester tehát akkor harangozzon (Bonyha, 1724/1.). **Búzásbesenyő.** A harangozásért egy kenyér fizetés járt (Búzásbesenyő, 1676); adományt ígértek harangvásárlásra (Búzásbesenyő, 1677); a parókusnak eddig egy kenyeret és 8 pénzt fizettek, ezután ezt megváltják öt ejtel mustal (Búzásbesenyő, 1701); a templomkerülők büntetése: „meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akármelyik halni, harangszóval ne temetessék” (Búzásbesenyő, 1783); nem járnak katekizációra, a vizitáció felhatalmazza a lelkészt és a gondnokot, hogy még büntetéssel is tanításra fogja őket, ha ez sem jár eredménnyel, „meghalván harangozást se engedjen, hogy legyen számár temetések” (Búzásbesenyő, 1783). **Csávás.** A templomkerülőket azzal fenyegeti a vizitáció, hogy „számár temetések leszén, sem harangoznak, sem isteni tisztelettel nem temettetnek” (Csávás, 1746/2.); leltár (Csávás, 1749); határozat a halotti harangozás módjáról (Csávás, 1756); panasz a mester ellen, miért nem harangoztat idejében (Csávás, 1770 január/1.). **Dányán.** Az eklézsiának két harangja van (Dányán, 1714); a mester takarodót és szombati harangozást el ne mulassza, határozza a vizitáció (Dányán, 1725/4.); a mester takarodót nem harangoz mindenkor (Dányán, 1734); az eklézsiának két harangja van (Dányán, 1749); panaszzóják, hogy a mester estére nem harangoz, habár fizetést kap (Dányán, 1770 január/1.).

Harangláb. Ádámos. Péterfi István istenes indulatjából harangot kíván öntetni, harangláb is kell, amelynek megépítésére a gyülekezet elkötelezte magát (Ádámos, 1789). **Bethlenszentmiklós.** „A harangláb tellyességgel leesendő” (Bethlenszentmiklós, 1734). **Búzásbesenyő.** A felszedett interesből építsenek haranglábát, utasítja a vizitáció az ekléziát (Búzásbesenyő, 1721/1.); a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy építsen haranglábát (Búzásbesenyő, 1725). **Dányán.** A vizitáció elrendeli, hogy: „az haranglábót megzsendeztessék” (Dányán, 1653 január); habár deszka és zsendely is volt, mégsem javították ki a haranglábát az egyháziak (Dányán, 1735 február/3.).

Harangozó. Bethlenszentmiklós. Panasz, amiért nincs egyházi és harangozó (Bethlenszentmiklós, 1721); nincs harangozó, a lelkésznek nem kötelessége harangozni, tehát az eklézsia keressen harangozót – rendeli el a vizitáció (Bethlenszentmiklós, 1727); a vizitáció inti a helyieket, hogy a lelkésznek, mert harangozó nincs és ennek a munkáját is elvégzi, a mester fizetését is adják meg (Bethlenszentmiklós, 1731); a harangozónak nem fizetnek (Bethlenszentmiklós, 1739).

Hatalmaskodás. Dányán. Csejdi István a lelkészre támadt és megfenyegette, egyházfit esketett (Dányán, 1743/3.); Petri Istvánné hatalmaskodásáért, átkozásáért eklézsia előtt kövesse a lelkészt (Dányán, 1750/2.); az eklézsia panasolja, hogy Boér úr hatalmaskodik, a kurátort saját akaratából hivatalából eltávolította (Dányán, 1786/2.).

Hátralék (restancia). Ádámos. A gyülekezet a régi konvenció szerint nem akar fizetni, sok a hátralék (Ádámos, 1741); a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy két héten belül szedje fel a restanciát (Ádámos, 1741/2.); adósságok (Ádámos, 1744, 1750); a lelkész fizetés hátralékát nem fizetik meg Benedek Mihály felbujtására (Ádámos, 1761); szigorúan meghagyja a vizitáció az egyházfi-

nak, hogy a lévítának járó fizetés restanciáit két héten belül hajtsa fel (Ádámos, 1783); „a Szent Visitatio az egyházfiak marhájokat elkötteti, és valamíg a tiszteletes atyafiak restantiajokot bé nem szolgáltatattya, el nem bocsáttattya” (Ádámos, 1785 december); hátralék van a lévita bérének beszolgáltatása terén (Ádámos, 1790); a beszolgáló lelkész panaszol, hogy restanciái vannak, neveiket összeírta és a gondnoknak átadta (Ádámos, 1795/3.); lelkészi hátralék, „imponáltatik a domesticus curatornak, hogy harmadnap alatt a tiszteletes papnak bérét okvetetlen beszolgáltatassa” (Ádámos, 1798); a lévita panaszolja, hogy sok a fizetésbeli restancia (Ádámos, 1800/3.). **Bernád.** A lelkész panaszodik, hogy sok a hátralék, a vizitáció látja, hogy az egyházfi nem hajtotta fel a bért, ezért három forintra büntetik (Bernád, 1712); sok a restancia, az egyházfit felelősségre vonják (Bernád, 1738 január); sok a hátralék, nem fizetnek a lelkésznek, azért haladékokat kapnak, de azt is kilátásba helyezi a vizitáció, hogy amennyiben nem fizetnek „a ministerialis functio suspendáltatik” (Bernád, 1743); a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy a restanciát adja meg (Bernád, 1749 február); panaszol a lévita, hogy sok a hátralék, a vizitáció ez alkalommal még elnézi a mulasztást (Bernád, 1755). **Bethlenszentmiklós.** A lelkésznek kukorica, búza és fa restanciái vannak, az egyházfinak fel kell hajtania (Bethlenszentmiklós, 1728 november); „bor, búza, fa restantiai vannak a praedikátornak, a felső udvar a praedikátor fizetéséből defalcált” (Bethlenszentmiklós, 1734); sok a hátralék (Bethlenszentmiklós, 1740, 1742, 1750, 1764); a kamat nem jött be, a vizitáció utasítja a hátralékosokat, hogy törlesszék tartozásukat (Bethlenszentmiklós, 1772); amennyiben a restanciát „a curator, ha nyolcadnapra bé nem hajtja, a tiszteletes esperest a curator marháját elkötteti” (Bethlenszentmiklós, 1791). **Boldogfalva.** Sok a restancia, az egyházfit most 3 forintra büntetik, jövőben a sajátjából fogja megvenni a vizitáció a kintmaradt hátralékokat (Boldogfalva, 1713); pénz és interest hátralék van (Boldogfalva, 1715); „Pap Andrásan pedig hat forintot, hetvenhat pénzt régi adósságot meg nem vehetvén, az vetését foglallyák el” (Boldogfalva, 1720); az egyházfi „az ecclesia must és búzábeli adósságát vagy pénzül, vagy mustul, vagy búzául felszedgye, úgy a pénzbeli adósságnak is interessét beszolgáltatassa” (Boldogfalva, 1722); az eklézsia és az egyházfi mulasztása: „sem bor, búzábeli adósságakat jó rendben nem vettenek, uzsoráit fel nem szették” (Boldogfalva, 1723); a „tavalyi” egyházfit figyelmeztetik, hogy a restanciát szedje fel és két héten belül szolgáltatassa be (Boldogfalva, 1728 január); a meghalt helyi lelkész özvegye tartozik az eklézsianak, de azt addig az eklézsia nem hajthatja be rajta, amíg a közösség nem törleszti adósságát a lelkész özvegyével szemben (Boldogfalva, 1738 január); a hátralék és az interest felszedését rendezze az eklézsia (Boldogfalva, 1740); „a mostan élő mind magyar, mind pedig olá ember adóssait az eklézsianak keményen admoneálja a Szent Visitatio, hogy mind pénzbeli, mind pedig búzábeli adósságokat hét esztendőől fogva való interesseivel együtt új esztendő első napjára megadni tartozzanak” (Boldogfalva, 1742); az adóssókat külön magukhoz rendelték a esperesi székhelyre, ahol ezek kézzel kötelezték magukat, hogy adósságukat és az interest hét éves elmaradását törlesztik (Boldogfalva, 1742); az interest a két egyházfi nem szedte fel (Boldogfalva, 1768); hátraléka van az eklézsianak a lelkésszel szemben, vizitáció inti és kéri a lelkészt, hogy amennyiben nem rendeződik, terjessze panaszát a parciális elé (Boldogfalva, 1784); a gondnok és egyházfi gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt (Boldogfalva, 1788); bérbeli restancia van, a vizitáció parancsolja, hogy azt adják be (Boldogfalva, 1800 január). **Dányán.** A tavalyi vizitáció alkalmával feljegyzett „restantiakat” még nem fizették be (Dányán, 1650 február); a vizitáció 27 forint hátralékokat talál, megparancsolja 12 ft. büntetés terhe alatt, hogy felszedjék és gondot viseljenek rá (Dányán, 1690); határozza a vizitáció, hogy a falubelieknél kint lévő pénzeket szüretig beszédjék az egyházfiak (Dányán, 1692); a lelkésznek és tanítónak fizetésbeli hátralékai vannak (Dányán, 1715); a tanító és lelkész fizeté-

se „restál” (Dányán, 1720); a pap és mester fizetésében restanciák vannak (Dányán, 1724/2.); a tavalyi egyházfiak a pap s tanító fabérének hátralékát nem szolgáltatták be (Dányán, 1725/3.); az egyházfiak papnak s mesternek restanciáit karácsonyig szolgáltatassák be (Dányán, 1732/3.); a lelkész musthátralékát fizessék be az egyházfiak (Dányán, 1742.); a lelkész özvegyének hátralékait fizessék be (Dányán, 1781/1.).

Házassági ügyek. Dányán. Kis Mihály felesége elszökött, keresse és hozza vissza (Dányán, 1741/1.; 1743/1.); Gergely Anna férjét vádolja gyanús étellel, amíg törvény útján eligazítsa dolgát, addig szétválasztja őket a vizitáció (Dányán, 1798/6.).

Hegedű. Balavásár. Panasz a lelkész ellen, amiért lakodalomba és a falusi tánchba jár, és vádolják „hegedűjének táncoló legényeknek való accomodálásában” (Balavásár, 1721).

Heidelbergi Káté. Csávás. Lásd a rá való hivatkozást (Csávás, 1781/1.).

Huncfut. Bonyha. Panasz a lelkészre, amiért huncfutozik a keresztelőben (Bonyha, 1723/1.).

Húsvét. Bernád. Lászlóvit Bálintné a húsvét elsőnap i úrvacsorai istentiszteletről „egy szolgálot kiráncigált a székből az egész templomnak nagy botránkozására”, az esperes előtt férje fog számot adni erről (Bernád, 1792).

Immunitas. Búzásbesenyő. „Az ecclesia földén lakó zselléreket ne engedgyék füstpénzzel terheltetni, immunitasokat mi [ti. a vizitáció] is tiszt uraimék előtt igyekezzük munkálódni” (Búzásbesenyő, 1728 január/3.).

Inas. Csávás. A karzatban rendetlenkedő inasokat fenýítse meg az egyházfi, vagy valamelyik idősebb személy (Csávás, 1742).

Inspector curator lásd Gondnok.

Interes lásd Kamat.

Iskola. Ádamos. A lányok nem járnak iskolába (Ádamos, 1740/1.); panasz, hogy a hívek gyermekeiket az unitárius iskolába járatják (Ádamos, 1781); amennyiben Kerekes Ferenc nem járatja gyermekét a református iskolába, 3 mft. büntetést kell fizetnie (Ádamos, 1782); panasz, amiért a lévita a zsinat és a proszenior utasítása ellenére még nem írta össze az iskolaköteles gyermekeket, de mert ez részben a lelkész feladata is lenne, a vizitáció a lelkészt is kötelezi a konskripcióra (Ádamos, 1785 december); a gyermekek jól tanulnak (Ádamos, 1787); panasz, amiért az egyik gyülekezeti tag gyermekeit az unitárius iskolába járatja (Ádamos, 1789/4.); nem járnak iskolába, intik a helyieket, hogy küldjék gyermekeiket (Ádamos, 1793/4–5.). **Balavásár.** Az egestői filiában az iskola kerítése romban van (Balavásár, 1650 február). **Bonyha.** Legyen gondjuk a bonyhaiaknak az iskola épületeként szolgáló másfél szobára (Bonyha, 1653 január); 12 forint büntetés terhe alatt az iskolát meg kell javítania az ekléziának (Bonyha, 1698); az iskola épülete rossz, büntetéssel fenyegetik az ekléziát, ha meg nem javíttatja (Bonyha, 1712 február/IX.); az egyházfit a vármegye törvénye szerint büntetik, mert kötelességét elmulasztotta (iskolához stb.) (Bonyha, 1726/2.). **Csávás.** Amennyiben gyermekeiket iskolába és katekizációra nem járatják, az egyházfiak büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); panasz a mesterre, amiért elhanyagolja az iskola szőlőjét (Csávás, 1726/1.); az iskola épületének elhanyagolásáért az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Csávás, 1726/4.); az iskola rossz állapota miatt 3–3 forintra bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Csávás, 1727/5.); „az ecclesia admoneáltatik, gyermekeket iskolába adgyák, leányokot a tanításra feljártassák” (Csávás, 1730/1.); „az iskolaházra ment potentiose a bíró” (Csávás, 1738/5.); inti a vizitáció a falut, hogy a gyermekeket adják iskolába (Csávás, 1755/2.); a vizitációra 25 gyermek jelent meg, holott 60 is

lenne (Csávás, 1786); panaszol az eklézsia, hogy a mester nem tanít rendesen, nem akarja marasztani (Csávás, 1788; 1789); a gyermekek nem járnak iskolába, mert nincs tanítói ház, a vizitáció három forint büntetést helyez kilátásba a gondnoknak, ha tavaszra nem építet (Csávás, 1799/5.). **Dányán.** A szülők, ha nem adják iskolába a gyermekeiket, büntetést szenvednek (Dányán, 1779 december/4.); a gyerekeket továbbra sem akarják iskolába adni, 1 forint büntetést helyez kilátásba a vizitáció (Dányán, 1781/2.); kevés a gyerek, de azok iskolába járnak, a mester is jól tanítja őket (Dányán, 1782/1.).

Ispán. Balavásár. „Balás Miklósné botránkoztató személy, aki után titulus ispány uram kurvaságáért inquiráltatott is”, a vizitáció elrendeli, hogy három nap alatt mutasson fel levelet „miképpen szabadult a tiszt impetitioja alól” (Balavásár, 1773).

Istentisztelet. Ádámos. A filiában tartandó istentiszteleti alkalmak (minden csütörtökön és minden harmadik vasárnapon) (Ádámos, 1703); Mezei István nem jár istentiszteletre, a vizitáció inti, hogy családjával együtt jó példát mutasson (Ádámos, 1740/1.); a lelkésszel azzal vádolják, hogy az istentisztelet időpontját nem tartja be (Ádámos, 1741); panasz amiért a lévita sokszor eljár a faluból, ezért elmarad az istentisztelet (Ádámos, 1783); amikor idegen vallású személy megy a templomba, engedni kell oda üljön, ahová akar (Ádámos, 1784); botránkoztató életvitelért férjet és feleséget tiltanak el az istentisztelettől (Ádámos, 1785 december); Kis József fia két éve nem járt templomba (Ádámos, 1788); panasz, amiért a sövényfalvi beszolgáló lelkész nem ér el az ádamosi úrvacsoraszolgáltatásra, miközben a hívek a templomban délig énekelnek, várván őt, ezért díjlevelet készítettek állandó lelkész vitelére (Ádámos, 1791/1., 2.); nem látogatja az egyik család az istentiszteletet, a vizitáció inti erre (Ádámos, 1795/6; 1798; 1799/5.). **Balavásár.** Mivel a filia az istentiszteleti szolgálatok terén egyharmados, a vizitáció költségeinek egyharmadát is ki kell fizetnie (Balavásár, 1698); panasz, amiért a filiában későn van az istentisztelet (Balavásár, 1721); a mester részegen megy a templomba (Balavásár, 1721); „Szabó Sámuel mint atheus templomba nem jár elmondván: nem kell nekem templomotok, én akár ördög vagy boszorkány legyek” (Balavásár, 1724/1.); „az egrestői mester könyörgésében s praedikálásban titubál, akadoz” (Balavásár, 1724); az egrestőiek nem járnak templomba, „harangozván a mester, néha senki templomba nem mégyen” (Balavásár, 1726); amennyiben az egrestői filia nem fizeti a lelkésznek járó illetményt, a vizitáció eltiltja őket a lelkészi szolgálattól (Balavásár, 1728 november); panasz, amiért a lelkész gyakran elmulasztja az istentiszteletet (Balavásár, 1743); Gerendi Mihály templomba nem jár (Balavásár, 1792/6.). **Bernád.** A hívek megszomorodva jelentik az istentisztelet hiányosságait (Bernád, 1712); a székek dolgában botránkozás van, emiatt Birtalan György templomon kívül hallgatja az istentiszteletet (Bernád, 1738 március); sok a hátralék, nem fizetnek a lelkésznek, azért haladékot kapnak, de azt is kilátásba helyezi a vizitáció, hogy amennyiben nem fizetnek „a ministerialis functio suspendáltatik” (Bernád, 1743); panaszol a filia, hogy a lelkész gyakran elmulasztja az istentiszteletet, a vizitáció utasítja őt, hogy régi egység és a konvenció szerint minden harmadik vasárnap istentiszteletet tartson (Bernád, 1769); Lászlóvit Bálintné a húsvét elsőnap i úrvacsorai istentiszteletéről „egy szolgálot kiráncigált a székből az egész templomnak nagy botránkozására” (Bernád, 1792); panasz a filiából, hogy a lelkész gyakran elmulasztja a harmadik vasárnap i istentiszteletet (Bernád, 1798); panasz a lelkészre, hogy elmulasztja a filiában az istentiszteletet, a vizitáció inti, hogy minden harmadik héten két istentiszteletet tartson és ezekre legkésőbb tíz órakor harangoztasson (Bernád, 1799). **Bethlenszentmiklós.** A híveket inti a vizitáció az istentisztelet gyakorlására (Bethlenszentmiklós, 1714); a lelkész, az esperes híre és tudta nélkül eltiltott az istentisztelet látogatásáról valakit (Bethlenszentmiklós, 1721); panasz, amiért a faluban nincs hétköznapi istentisztelet

(Bethlenszentmiklós, 1721); három megnevezett személy mellett a gyülekezetet is inti a vizitáció a templomlátogatásra (Bethlenszentmiklós, 1724); dicséretes a templomlátogatás a faluban (Bethlenszentmiklós, 1744); templomba nem járnak némelyek, ezért bért sem akarnak fizetni, merthogy nem veszik igénybe a szolgálatot (Bethlenszentmiklós, 1788); Bujdosó István nem látogatja az istentiszteletet, a vizitáció karhatalom elé utalja ügyét (Bethlenszentmiklós, 1790).

Boldogfalva. „Bándi András és Bándi György rosszul frequentállyák a templomot” (Boldogfalva, 1728 november); az asszonyok nem járnak az istentiszteletre (Boldogfalva, 1735 február/2.); gyatra az istentisztelet látogatása (Boldogfalva, 1740); sok a templomkerülő (Boldogfalva, 1779); sok a templomkerülő (Boldogfalva, 1780 február); „ezelőtt is megintetett ezen hibáról [Dénes Mihály, templomkerülés miatt], de nem volt, amint láttuk, semmi foganattya” (Boldogfalva, 1788); „kötelessége léssen a curatornak és egyházfinak, házanként az embereket eljáván, a Visitatio szavával megparancsolni, hogy ennekutánna szorgalmasabban gyakorolják az Isten házát” (Boldogfalva, 1790); az egyházfinak kellett megvinnie a vizitáció kemény szavát ahhoz a személyhez, aki nem járt templomba (Boldogfalva, 1794). **Bonyha.** A bonyhai mester a bernádi filiában temetett és házi istentiszteletet tartott (Bonyha, 1722/1.); több gyülekezeti tagot int a vizitáció, hogy járjanak istentiszteletre (Bonyha, 1722/2.); panasz a lelkészre, amiért az istentiszteletet elhanyagolja, ittasan megy a templomba, nem olvas caputot (Bonyha, 1723/1.); a vizitáció megszabja, hogy a bernádi filiában minden harmadik vasárnap legyen istentisztelet, a mester tehát akkor harangozzon (Bonyha, 1724/1.); az asszonyok restek a templomba járásra (Bonyha, 1725); a lelkész sátoros ünnep első napján a patrónusnál tartson istentiszteletet és osszon úrvacsorát, másodnapján pedig a gyülekezetben (Bonyha, 1726/3.). **Búzásbesenyő.** Déllei István nem jár templomba, a vizitáció inti, hogy tegye, „külömben ha holta történik, tisztességes temetése nem léssen” (Búzásbesenyő, 1756); a lelkészt azzal vádolják, hogy az istentisztelet is elmaradt (Búzásbesenyő, 1761 november); szomorúan tapasztalja a vizitáció, hogy restek, különösen a leányok az istentisztelet látogatásában (Búzásbesenyő, 1762). **Csapószentgyörgy.** Vatay Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletre, sem úrvacsoraszóra nem járt el azután (Csapószentgyörgy, 1650/4.). **Csávás.** Járjanak istentiszteletre, különben kiközösítik őket (Csávás, 1722/2.); amennyiben templomba nem járnak, az egyházfiak büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); templomba járjanak, úrvacsorával éljenek, különben kemény „censurajuk leszen” (Csávás, 1726/3.); „az asszonyok, nem a templom mellé tétetett széken zsinatolnyanak a praedicatio alatt, hanem kiki a templomba a maga székiben ülven hallgassa a praedicator” (Csávás, 1731); kiközösítéssel és számár temetéssel fenyeget a vizitáció néhány tagot, akik templomba nem járnak (Csávás, 1734; 1738/1.); „az asszonyok a modo imposterum a tornácban ne maradgyanak künn, hanem bémennyenek az Isten házában az Isten beszédének hallgatására” (Csávás, 1742); a templomkerülőket azzal fenyegeti a vizitáció, hogy „számár temetések léssen, sem harangoznak, sem isteni tisztelettel nem temettetnek” (Csávás, 1746/2.); az istentisztelet alatt táncolókat kiközösítik, fenyegetik a táncnak helyet adó házakat is a kiközösítéssel (Csávás, 1746/4.); panasz a lelkészre, amiért „vasárnap vecsernyénként ritkán prédikál, sokat jár szélel” (Csávás, 1755). **Dányán.** A lelkész a vasárnap délutáni istentiszteletet nem tartja meg mindenkor (Dányán, 1735 november/1.); a lelkész a vasárnap „déljesti” istentiszteletet továbbra is elhanyagolja, pünkösöd második napján kocsmába ment (Dányán, 1737/1.); „a tiszteletes minister caputokot nem olvas” (Dányán, 1748); Bodor Miklós nem akar istentiszteletre járni, mert azt Boér Zsigmond házánál tartják, a vizitáció inti a lelkészt, hogy ha lehet, akkor a templomban tartsa a szertartást (Dányán, 1783/1.).

Ital, ittas lásd Részeg.

Jegyző (notarius). Bernád. „A fenn megírt Szent Visitationak actait ezen jegyzőkönyvben kötelessége szerint feljegyzette és béiktarta Alsótsernátoni Molnár György mtk., vidékbeli hit-es notarius” (Bernád, 1798); panaszol a beszolgáló lelkész, hogy a filia el akarja venni tőle a kasszát, az egyházmegye jegyzője kiszállt a helyszínre az eklézsia nemes tagjaival és elintézte az ügyet (Bernád, 1799).

Jobbágy. Balavásár. A nemesek jobbágyaitól elzálogosított földről Miklós Jánosné nem akarja adni a quartát (Balavásár, 1785). **Boldogfalva.** Rhédei Pál jobbágjai itt laknak, félbére kötelesek (Boldogfalva, 1703). **Búzásbesenyő.** „Az jobbágy korcsomárlóknak pedig korcsomájokat impediállyák, cégérjeket levágván. Az ecclesia fundusán lakó zsellértől az ecclesia megvégye az 1 forint házbért, a korcsomát az alkalom szerint folytattassa vele, az házát is elpusztulni meg ne engedgye, hanem építtesse véle” (Búzásbesenyő, 1721/3.); Túróczy Sámuel az eklézsia földjén épített házában erőszakkal tartja jobbágját, „az rendes szokott taxat 6 esztendőktől fogva meg nem adta” (Búzásbesenyő, 1725/3.); az egyházfi olyan földet vásárolt a lelkésznek valamely jobbágytól, amely jogi gond miatt odalett, ezért a vizitáció megparancsolja az egyháznak, hogy a kiadott összeget szerezzze vissza vagy térítse meg (Búzásbesenyő, 1790/5.).

Kaloda. Balavásár. „Nagy János és Nagy Gergely a botránkozottató részegeskedésért és aból lött káronkodásért kalodába tettessenek és ecclesiat kövessenek” (Balavásár, 1713/1.); Nagy Gergelyné is vádolja a lelkész feleségét, amelyet nem tud bizonyítani, ezért kalodába teszik (Balavásár, 1713/5.). **Bethlenszentmiklós.** Udvari Farkas paráználkodik, és ünnepen táncol és káromkodik a gyülekezet botránkozására, a vizitáció kalodáztatásra ítéli, akárcsak a másik káromkodót (Bethlenszentmiklós, 1728 január). **Boldogfalva.** Káromkodásért „kalodába tétessék és meg is vesszőztessék” (Boldogfalva, 1713). **Bonyha.** Bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határoz: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiat” (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** „Kovács Sámuel az káronkodásért kalodába tétessék és ecclesiat kövessen” (Búzásbesenyő, 1713); Soós Márton feleségét tűzzel, üszökkal dobálja, veri, káromkodik, ezért kalodába téteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1713); „Imre István részegséggel, teremttével, áttával és egyéb káromkodó szitkokkal él”, a vizitáció elrendeli, hogy ahányszor ezeket megteszi „mindannyiszor a vármegye constitutioja szerint kalodáztassék és verettessék” (Búzásbesenyő, 1727/1.). **Csávás.** Vas István részegen bekialtott a prédikáló lelkészre, a vizitáció kalodába tette és kiközösítette (Csávás, 1712 december); Vas István szolgálja teremttével káromkodott, a vizitáció kalodára ítélte (Csávás, 1715/2.); Antal Mihályné nem akar a férjével lakni, mert kopasz, a vizitáció arra inti, hogy férjével lakják „és urát megbecsülje, különben kalodába verettetik” (Csávás, 1745/3.); az istentisztelet alatt táncolókat kiközösítik, fenyegetik a táncnak helyet adó házakat is a kiközösítéssel, a „curatorok is admoniáltatnak, hogy az olyan profanus vásárnapot rontókat kalodába verjék” (Csávás, 1746/4.). **Dányán.** Csejdi István és a pap szolgálja káromkodik, templomba nem járnak, felszólítja a vizitáció, hogy templomba járjanak, a pap szolgáját pedig kalodázzák a káromkodásért (Dányán, 1731/2.).

Kamat (interes). Ádámos. A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy intézkedjen az egyházközség pénzügyi dolgaira nézve (interes) (Ádámos, 1740/2.); az egyháznak karácsonyig fel kell szednie az interest (Ádámos, 1741/1.); amennyiben az egyházfi nem jár el az interes felszedése ügyében és az két hét leforgása alatt nem gyűl be, „a nemes vármegye constitutioja szerint bűntetetik” (Ádámos, 1744); részben befizették, részben kint van még az interes (Ádámos, 1762). **Balavásár.** Az egyház négy véka búzát adott ki egy véka kamatra (Balavásár, 1698); az alaptőke 1 forintja utáni interes 10 pénz (Balavásár, 1702); szigorúan utasítja a vizitáció az egyházfiakat,

hogy az interest felszedjék must formájában, vagy ha ez nincs, pénzben (Balavásár, 1721/8.); az interes 10 % (Balavásár, 1722/2.); az egyházfiak nem számoltak el három esztendeje, a vizitáció elrendeli, „hogy ennekutánna az egyházfiséget senki addig le ne tehesse, míg a maga idejébéli interest fel nem szedi és arról igazán számot nem ad” (Balavásár, 1751); mustkamatot adnak (Balavásár, 1765); az alaptőkét vissza kell venni azoktól, akik interest nem fizetnek és biztos helyre adni (Balavásár, 1781); a filiának pénze van kinn interesre (Balavásár, 1785); „admoneáltatni kell titulus Gyárfás urat a titulus processualis szolgabíró által”, hogy az interest adja meg (Balavásár, 1788/2; 1789). **Bernád.** Sok az eklézsia adóssága, nem fizetik az interest (Bernád, 1738 március). **Bethlenszentmiklós.** Megfizették az interest (Bethlenszentmiklós, 1744); az eklézsia kevés pénze veszélyben van, az „interesre kiadott pénzére ennekutánna jobb vigyázás legyen, az maga idejében curator, egyházfi az interest felszedgyék” (Bethlenszentmiklós, 1763); haláleset miatt veszélyben forog az eklézsia alaptőkéje és annak interese (Bethlenszentmiklós, 1768); a kamat nem jött be, a vizitáció félti a bizonytalan helyre adott alaptőkét, utasítja a hátralékosokat, hogy törlesszék tartozásukat (Bethlenszentmiklós, 1772); a kamatot beszolgáltatták, nincs kintlevőség (Bethlenszentmiklós, 1773); némelyek becsületükre fogadják, hogy a kamatot rövid időn belül kifizetik (Bethlenszentmiklós, 1789); „az eklézsia interesre kiadott kevés pénzecskéjét fizesse bé mindenik adós, és ezt, aki mikor kér mustra, egy-egy márrást, vagy egy-egy húszast, adjanak, hogy ekképpen az eklézsiaiának valamivel többecske haszna forduljon” (Bethlenszentmiklós, 1790); az egyházfi mihamarabb szedje be az interest (Bethlenszentmiklós, 1797.). **Boldogfalva.** Pénz és interes hátralék van, azt felszedjék (Boldogfalva, 1715); ahol az eklézsia pénze nincs veszélyben, ott meghagyhatják, de az interest felszedjék (Boldogfalva, 1715); az egyház nagy adósságára való tekintettel dönthettek úgy, hogy a pénzre ezután 10%-os kamatot kérnek, aki pedig búzával tartozik, az négy véka búza után egy véka éves kamatot fizessen (Boldogfalva, 1716); parancs, hogy az interes felszedését ne hanyagolják el (Boldogfalva, 1720); az egyházfi „az ecclesia must és búzabéli adósságát vagy pénzüi, vagy mustul, vagy búzául felszedgye, úgy a pénzbéli adósságnak is interessét beszolgáltassa” (Boldogfalva, 1722); az egyházfi nem járt el hivatalában „adósságait az eklézsiaiának jó rendben nem vette, káros helyekről fel nem szedte, interessit sem curálta” (Boldogfalva, 1726); feladatul írják elő az új egyházfinak, hogy „az egyházfi annakfelette a jó helyeken való adósságokról az interest felszedgye vagy pénzüi, vagy mustul, úgy ami búzája vagyon az eklézsiaiának, vagy pénzen adgya el, vagy mustra adgya ki” (Boldogfalva, 1726); újra megbüntetik az egyházfit a vármegye törvénye szerint, mert az interest nem szedte fel (Boldogfalva, 1726); bor és búza van kiadva kamatra (Boldogfalva, 1728 november); az eklézsia nem tett egyházfit, ezért az adósság interesét nem szedték fel (Boldogfalva, 1735 február/4.); az egyházfiak restek voltak feladatuk teljesítésében, hiszen az interes mind kint van (Boldogfalva, 1735 november); a hátralék és az interes felszedését rendezze az eklézsia „de kivált az oláhoktól mind summat, mind interest felvenni” (Boldogfalva, 1740); az interes kintmaradása több időtől fogva is, az egyházfi „hidegsége és restsége” miatt történt (Boldogfalva, 1741/2.); „a mostan élő mind magyar, mind pedig olá ember adóssait az eklézsiaiának keményen admoneálya a Szent Visitatio, hogy mind pénzbéli, mind pedig búzabéli adósságokat hét esztendőttől fogva való interesseivel együtt új esztendő első napjára megadni tartozzanak” (Boldogfalva, 1742); a adóssokat külön magukhoz rendelték a esperesi székhelyre, ahol ezek kézadással kötelezték magukat, hogy adósságukat és az interes hét éves elmaradását törlesztik (Boldogfalva, 1742); az adósság törlesztése elmarad, annak ellenére, hogy erre egyezségben kötelezték magukat, a vizitáció újra figyelmezteti őket, hogy „a contractus vigora szerint mind summat s mind interest administraljanak a közelebb jövő szüretig” (Boldogfalva, 1745); az interest templom körüli mun-

kával váltják meg (Boldogfalva, 1756); a helyiek hat veder bor után 6 ejtelt kértek kamatként egy évre (Boldogfalva, 1759); az interest a két egyházfi nem szedte fel (Boldogfalva, 1768); a gondnok és egyházfi gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt (Boldogfalva, 1788). **Bonyha.** Meghagyják 12 forint terhe alatt, hogy az egyházfiak szedjék fel az adósságot (Bonyha, 1680); adósságért, föld és szőlő ügyében a főispánt kell keresni (Bonyha, 1701); az egyházfi és a gondnok szorgalmasan szedjék fel az interest és az eklézsia pénzét biztos helyre adják (Bonyha, 1720/III/2.); tisztázzák az interest és egyéb kiadott pénzt (Bonyha, 1731). **Búzásbesenyő.** A felszedett interestből építsenek haranglábat (Búzásbesenyő, 1721/1.); az interest szedjék fel az egyházfiak és abból javítsák meg a templomot (Búzásbesenyő, 1722/4.); intés arra, hogy az interest szedjék fel (ezt szinte minden egyes vizitáció alkalmával megteszik) és azt fordítsák javításra, vagy helyezték az eklézsia ládájába (Búzásbesenyő, 1728 január); az egyházfiak „ecclesia adósságit felszegyék ahol rossz helyen vagyon, ahol jó helyen vagyon jó kezesség alatt meghagyák, esztendőnként az interest felszegyék, harmad felivel computállyák a mustbeli interest” (Búzásbesenyő, 1732); a gondnok nem készített hordót a bor-interesnek, ezért kára lett az eklézsianak (Búzásbesenyő, 1739); utasítja a vizitáció a helyi eklézsiát, hogy az interest szedje fel (Búzásbesenyő, 1755); a kamat felszedés elmulasztása miatt 3-3 forintba bünteti a vizitáció az egyházfiakat (Búzásbesenyő, 1758); az interest felszedjék (Búzásbesenyő, 1781 december). **Csávás.** Interestre van kiadva a pénz (Csávás, 1689); úgy dönt a vizitáció, hogy az eklézsia pénzének kamatja 10% (Csávás, 1698); ha az interest nem szedik fel, a vizitáció megbünteti a eklézsiát (Csávás, 1716/7.); a vizitáció 3-3 forintra bünteti az egyházfiakat, amiért nem szedték fel az interest (Csávás, 1720/V.); az egyházfiak „a summa pénznek interessét is pénzül vagy mustul, a capitalis summaért jó kezeseket állítsanak az adóssok” (Csávás, 1731/2.); nem kevés „periculumban” van az alaptőke, az egyházfiak azt menekítsék jó helyre és az interest szedjék fel (Csávás, 1737/3.); az interest évi felszedése elmarad (Csávás, 1758/2.); az interest búzában és csős kukoricában adták meg (Csávás, 1759); interestre több mint 300 forintja van kiadva az eklézsiának (Csávás, 1780/5.); amennyiben egy hét alatt nem készítenek hiteles és törvényes szerződést a kurátorok, 7 forintba bünteti őket a vizitáció (Csávás, 1780/6.); az interest nem szedették fel, ezért a gondnokok marháit elköltették (Csávás, 1797/7.). **Dányán.** A lelkész a szokványos kamatnál magasabbat kér a dányániaktól, ezért a vizitáció megparancsolja az eklézsiának, hogy aszerint fizessék a kamatot, ahogyan a Gubernium azt szabályozta (Dányán, 1735 február/2.).

Káplán. Balavásár. Káplánja van a gyülekezetnek, aki tisztességgel végzi a szolgálatot (Balavásár, 1799.).

Karhatalom, brachium seculare, magisztrátus. Ádámos. Hátralék van a lévita bérének beszolgáltatása terén, a vizitáció a brachium saeculare hatáskörébe utalja a kérdést (Ádámos, 1790). **Balavásár.** A férj elhagyta a feleséget, aki bizonyíthatóan három évig több helyen is keresette, a vizitáció megengedi a válást, a férjet pedig átadja a magisztrátusnak (Balavásár, 1696/3.; 1696/4.); rossz „conversatio” miatt kiközösítést helyez kilátásba a vizitáció és a tisztek kezére adja őket (Balavásár, 1714); amennyiben Szabó Sámuel nem hat oda, hogy feleségét az infamiából a magisztrátus és a parciális előtt tisztázza, magát is kiközösítik (Balavásár, 1723/2.); parázna-ság, büntetés: kiközösítés és átadás a magisztrátus kezére (Balavásár, 1730/1–3.); Gerendi Sámuel egyezzen meg a lelkésszel a berről, különben „külső tiszttel is megvétettyük” (Balavásár, 1758/2.); „Balás Miklósné botránkoztató személy, aki után titulus ispány uram kurvaságáért inquiráltatott is”, a vizitáció elrendeli, hogy három nap alatt mutasson fel levelet „miképpen szabadult a tiszt impetitioja alól”, különben kiközösítik (Balavásár, 1773.). **Bernád.** „Az eklézsia korcsomároltatásának idején, azaz Karácson előtt hat hetekig senki az eklézsián kívül 12 mft.

büntetés alatt se bort, se pálinkát ne áruljon, mert különben a külső magistratus ereje által is az engedetlenek reserváltaknak“ (Bernád, 1781). **Bethlenszentmiklós.** Csenteri Andrásnéról hitelt érdemlően (saját bevallásából is) kiderült, hogy parázna „azért a Szent Visitationtól excommunicáltatik és magistratus kezibe adjudicáltatik“ (Bethlenszentmiklós, 1722); botránkozásra adott okot az, hogy Csenteri Erzsóknak öt és fél hónapra férjhezmenetele után gyermeke született, nyilvánvalóvá válik a paráznaság, ezért a vizitáció kiközösíti és a magisztrátus kezére adja (Bethlenszentmiklós, 1735 február/1.); Bujdosó István nem látogatja az istentiszteletet, a vizitáció karhatalom elé utalja ügyét, előhivatják és 12 pácát kap (Bethlenszentmiklós, 1790). **Boldogfalva.** Beregi Márton felesége elment, nem akar haza jönni semmi szín alatt, a vizitáció megengedi, hogy elváljon tőle, az asszonyt pedig magisztrátus kezére adja (Boldogfalva, 1713); Molnár Péterről nem tudják hogyan él román feleségével, „azért penig, hogy innét azon olánéval elszökött, excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik, magistratussal megbékülvén kövessen ecclesiat“ (Boldogfalva, 1734); a hívek nem járnak templomba, a vizitáció inti őket „melyet ha nem cselekesznek a tiszteletes atyafi a következendő Partialisban az olyan háládatlanoknak neveket általadni köteles lészen és onnan a tiszt uraknak általadattatik“ (Boldogfalva, 1777). **Bonyha.** A vizitáció elválasztja a felperest feleségétől, mert ennek nyilvánvaló paráznaságáról megbizonyosodott, az asszonyt ligában hagyja, és a magisztrátusnak átadja (Bonyha, 1712 február/VIII.); a csávásiaknak kiadott perselypénzt az egyházi és a gondnok szedik fel „külső tiszt uraimék erejek által is“ (Bonyha, 1722/6.); Czigány Péter három feleséget is tartott, ezért kiközösítik és magisztrátus kezébe adják (Bonyha, 1730). **Búzásbesenyő.** A lelkész szolgálja külön él feleségétől, „erőssen megparancsoltatik, hogy az feleségével úgy lakják, mint keresztyén házassokhoz illik, különben excommuicáltatik és magistratus kezébe adattatik“ (Búzásbesenyő, 1713); Kis Péter nem tisztította meg magát a paráznaság gyanújától, ezért kiközösítik és átadják a világi törvényhatóságnak (Búzásbesenyő, 1715); amiért az eklézsia, sokszori figyelmeztetés ellenére elmulasztotta a lelkész fizetését megadni „az Szent Visitationnak tetszett, hogy az ecclesian mediante brachio, az tavalyi egyházfiak marháját elhajtván, essen executio“ (Búzásbesenyő, 1715); a magisztrátus elejébe adják a megtérni nem akaró paráznagyanús személyeket (Búzásbesenyő, 1717/2.); paráznaság miatt kiközösítik és a magisztrátus kezére adjudikálja a vizitáció az egyik gyülekezeti tagot (Búzásbesenyő, 1722/1.); paráznaság miatt kiközösítik és a magisztrátus kezére adják az egyik nőt (Búzásbesenyő, 1731 január); minthogy az eklézsia zsellére „eddig is füst portioval nem terhelte, úgy ennekutánna is az ecclesia manuteneállyal s munkálódgya tiszt uraimék és falu előtt, hogy füst portiot ne adgyon“ (Búzásbesenyő, 1731 november/3.); utasítja a vizitáció a helyi ekléziát, hogy az interest szedje fel és a romokat javítsa meg, különben „el nem mulattya a Szent Visitatio külső brachiummal is hozzányúlani“ (Búzásbesenyő, 1755); „Délei István a Szent Visitationa részegen jött, lármázott, veszekedett és a curatort ok nélkül szidalmazta ezt mondván baszom a véred hullását [...] minthogy nekünk az ilyen malitiosus embernek megbabolázására az egyházi fenytéknél egyéb tehetségünk nincs, azt pedig ezen dologban nem tartjuk elégségesnek, azért ezen deliberatumunkat transcribáljuk az arra rendeltetett külső magistratusnak“ (Búzásbesenyő, 1770); Béres János elhagyta feleségét, a vizitáció elrendeli, hogy vegye vissza és botránkoztató életet ne éljen, ha ezt nem tené „a külső magistratus erejével is cogáltassék a békességes együtt való lakásra“ (Búzásbesenyő, 1773); istenkáromlásért a vizitáció a magisztrátusnak adja át az egyik asszonyt (Búzásbesenyő, 1780); „amely ember elsőben teremtettével káromkodni tapasztaltatik, a papi háznál kövessen ekléziát, 2-do a templomba, 3-o magistratus-kézbe adattatik“ (Búzásbesenyő, 1781 december). **Csávás.** „Dési Mihályt mivelhogy az tisztok is lopásáért megbüntetik, ecclesiakövetésre ítélik“

(Csávás, 1713); Hétfalusi nevű atyafi újránősülését jóváhagyja a vizitáció, miután „a medgyesi magistratustól jó tanúbizonyságot hozott, hogy felesége a tömlöcből elabált s nyolc esztendőktől fogva keringőben vagyon” (Csávás, 1738/1.); Molnár Kati paráznaságba került, a „mellyért már meg is békéltet a külső tiszttel” (Csávás, 1752 január); a templomkerülők „a külső tiszttel uraknak transcribáltatnak és keményen megvertetnek” (Csávás, 1776 november/3.); a lelkész súlyos megsértéséért a vizitáció megbünteti a tettest és efelett bocsánatkérésre rendeli a vizitáció elé, különben a magisztrátus kezére adja (Csávás, 1778/1.); amennyiben nem fizetnek, a generális zsinat végzése szerint büntetést kapnak, e fölött pedig brachiummal hajtják be a tartozást (Csávás, 1780/2.); teremttével káromkodtak, a vizitáció fegyelmi döntése ez: „ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenlétekben kövessenek eklézsiát, másodsor a templomban, harmadsor magistratuskézbe adattassék” (Csávás, 1780/3.). **Dányán.** A lelkész fizetésében hátralékosok nevei általadatnak a brachiumnak igazítás végett (Dányán, 1790/3.).

Káromkodás, káromlás. Ádámos. A lévita panasolja, hogy a helyi unitárius lelkész húsvétkor a lakására ment, ahol „veszekedett, mennykövel is üttette” (Ádámos, 1789/4.). **Balavásár.** „Nagy János és Nagy Gergely a botránkozató részegeskedésért és abból lött káronkodásért kalodába tétetessenek és ecclesiat kövessenek” (Balavásár, 1713/1.); „iffjú Török János teremttével káromkodott, Bereczki István is szörnyűképpen káromkodott” (Balavásár, 1721/6.); káromkodásért kiközösítenek férjet és feleséget (Balavásár, 1721/6.); amiért a mester káromkodott kiközösítik (Balavásár, 1721/7.); Nagy Gergelyt káromkodásért „a tisztek megfogták” (Balavásár, 1732); káromkodásért és szöktetésért kiközösítik (Balavásár, 1736). **Bernád.** „Bánfi László vádaltatik, hogy teremttével attá[va]l szörnyűképpen káromkodott” (Bernád, 1749 február). **Bethlenszentmiklós.** Káromkodott a gyülekezeti tag, kiközösítik, a vizitáció inti, hogy magukat ettől megtartóztassák (Bethlenszentmiklós, 1721); „a Szent Visitatio által az ecclesia admoneáltatik, minden gazdaember cselédyét megzabolázza, megintse, ne káromkodgyanak, akik pedig comperiáltatnak káromkodóknak lenni, az ecclesia megbüntesse, vagy a tisztek kiadgya” (Bethlenszentmiklós, 1722); az egyik nő teremttével káromkodott (Bethlenszentmiklós, 1728 január); Udvari Farkas káromkodik a gyülekezet botránkozására, a vizitáció kalodáztatásra ítéli, akárcsak a másik káromkodót (Bethlenszentmiklós, 1728 január). **Boldogfalva.** Teremttével szidalmaztak valakit, ezért eklézsiakövetésre ítélik (Boldogfalva, 1713); káromkodásért „kalodába tétessék és meg is vesszőztessék” (Boldogfalva, 1713). **Bonyha.** „Darabont Pál káromkodásáért egyszeri felállításával reconciliállyon” (Bonyha, 1716/3.); káromkodásért kiközösít, és eklézsiakövetésre ítéli a vizitáció (Bonyha, 1720/II.); a mester feleségét káromkodásért kiközösíti a vizitáció (Bonyha, 1722/2.); „Czimbalmos Győrné az veszekedésnek, káromkodásnak és szitkozódásnak békét hadgyon, külömben templombúl kitiltatnak” (Bonyha, 1726/1.); bebizonyosodott, hogy Kovács Istvánné minden nap káromkodik, a vizitáció határoz: „a bíró eskütteivel kalodázza és kövessen ecclesiat” (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** Soós Márton káromkodik, ezért kalodába téteti a vizitáció és eklézsiakövetésre ítéli (Búzásbesenyő, 1713); Kovács Sámuel a lelkészt teremttével szidta, Delei István pedig ördög szülötte lelkűnek mondta (Búzásbesenyő, 1713); „Imre István részegséggel, teremttével, attával és egyéb káromkodó szitkokkal él” (Búzásbesenyő, 1728/1.); a lelkész feleségét azzal vádolják, hogy „tüzes guttával” szitkozódott (Búzásbesenyő, 1745); „Déllei István a Szent Visitatoria részegen jött, lármázott, veszekedett és a curatort ok nélkül szidalmazta ezt mondván baszom a véred hullását” (Búzásbesenyő, 1770); istenkáromlásért a vizitáció a magisztrátusnak adja át az egyik asszonyt (Búzásbesenyő, 1780.); „amely ember elsőben teremttével káromkodni tapasztaltatik, a papi háznál kövessen eklézsiát, 2-do a templomba, 3-o magistratuskézbe adattatik” (Búzásbesenyő, 1781 december); „Filep Ferentz fia, János rútúl káromkodott, te-

remtettézt s az egyházfit folytogatta” (Búzásbesenyő, 1783/3.); káromkodásért a vizitáció kitiltja a templomból amíg a lelkési lakáson „a jó Istent, kit rút káromkodásával megbántott, és az eklézsiát meg nem követi” (Búzásbesenyő, 1785). **Csávás.** „Simon Márton attával, tüzes teremttével szidalmazta Horvát Ferencz uramat” (Csávás, 1712 december); káromkodásért három személyt kiközösítenek (Csávás, 1730/3.); aki káromkodik, méltó büntetése lesz (Csávás, 1751/2.); a káromkodásra kiszabott büntetések (Csávás, 1752 január); teremttével káromkodtak, a vizitáció fegyelmi döntése ez: „ezután elsőben a háznál a curatorok és még mások jelenlétekben kövessenek eklézsiát, másodsor a templomban, harmadsor magistratus kézbe adatassék” (Csávás, 1780/3.). **Dányán.** Csejdi István és a pap szolgálja káromkodik, templomba nem járnak, felszólítja a vizitáció, hogy a pap szolgálját kalodázzák a káromkodásért (Dányán, 1731/2.); Kendi Sámuel mestert káromkodással vádolják (Dányán, 1751); a tanító „igen részeges, káromkodó” – ügye a parciális elé kerül (Dányán, 1754/1.); „hallatnak az ecclesiában szörnyű, Isten ellen káromkodók”, a kurátor és egyházfi keresse ki őket, intsék jobbulásra, különben kitiltatnak a templomból (Dányán, 1773 november/2.); „Varga Jánost és Asztalos Bénit a káromkodásért provocalta a Szent Visitatio” (Dányán, 1779); „Barkó Mihály feleségével együtt rút káronkodó” (Dányán, 1791/6.); több káromkodót is említnek az eklézsiában, akiket felszólít a vizitáció, hogy megjavuljanak, különben eklézsiakövetésre ítélik őket (Dányán, 1793/6.).

Katekizáció, katekézis. Balavásár. A vizitáció megparancsolja, hogy szorgalmasan katekizáljanak (Balavásár, 1689.); amikor a lelkész Egrestőre nem megy, kötelessége minden vasárnap „fenn marasztani az ifúságot tanításra, de az ifjak is tartoznak canon szerint egy-egy napi munkával a tiszteletes atyafit segíteni, vagy ha azt redimálni akarják, két-két kupa mustot fizetni” (Balavásár, 1783). **Bonyha.** Panasz a lelkészre, amiért nem katekizál (Bonyha, 1723/1.). **Búzásbesenyő.** Panasz a lelkészre, hogy lányokat nem katekizál (Búzásbesenyő, 1721); a lelkészt azzal vádolják, hogy nem katekizál, a lelkész menti magát, hogy a gyermekek nem jelentek meg (Búzásbesenyő, 1724); újabb panasz a lelkészre, hogy ritkán katekizál (Búzásbesenyő, 1725); a lányok katekizációja „ritkán esik” (Búzásbesenyő, 1728 november); amennyiben az ifjak nem járnak el katekizációra, „a tiszteletes predikátor nem fogja őket copulálni” (Búzásbesenyő, 1772); az ifjak igyekezetet mutatnak (Búzásbesenyő, 1782); nem járnak katekizációra, a vizitáció felhatalmazza a lelkészt és a gondnokot, hogy még büntetéssel is tanításra fogja őket (Búzásbesenyő, 1783); amennyiben az ifjak mégsem járnak katekizációra „processualis szolgabíró uramnak fogg recommendálatni az orvoslás végett” (Búzásbesenyő, 1787); menjen az ifúság katekizációra, „külömben bizonyosonn megcsapattatnak” (Búzásbesenyő, 1790). **Csávás.** Panasz a lelkész ellen, hogy nem katekizál (Csávás, 1780); inti a vizitáció a mestert, hogy a lányokat katekizálja (Csávás, 1720/II.); amennyiben gyermekeiket iskolába és katekizációra nem járatják, az egyházfiak büntetessék meg azokat a bíróval (Csávás, 1723/3.); a ifjú legények nem járnak a templomi katekizációra (Csávás, 1781/4.); nem járnak az ifjú legények katekizációra, vizitáció megújítja a korábbi büntetést, megtoldva azzal, hogy a verés mellett még egy napot dolgozzanak a lelkésznek (Csávás, 1782); az egyházfi és a gondnok nem gondoskodtak az ifjak ellen hozott büntetés végrehajtásáról (Csávás, 1784.); „aki egyszer fenn nem marad a tanításon, vagy elmulatya, ha helyes okát nem adja elmaradásának 1-szer fél kupa borig, 2-szor egy kupa borig büntetessék az eklézsia hitesei által” (Csávás, 1798).

Keresztelés. Ádámos. A lelkész pedig köteles az egyházfinak ingyen temetni, keresztelni és esketni (Ádámos, 1703); panasz, amiért az egyik gyülekezeti tag gyermekét az unitárius lelkésszel kereszteltette meg (Ádámos, 1789/ 4.). **Balavásár.** A keresztelésért egy tyúk és egy kenyér jár (Balavásár, 1676/6.). **Bernád.** Az adományok részletes leírása a konvenció szerint mind a lé-

vitának, mind a lelkésznek keresztelésre, esketésre és temetésre (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** A lelkész nem keresztel addig, amíg nem fizettek (Bethlenszentmiklós, 1723); a lelkész nem keresztel és nem temet addig, amíg a hívek le nem teszik a járandóságot (Bethlenszentmiklós, 1728 január); Bonyhai Istvánné nehezelt a lelkészre és gyermekét nem keresztelte meg (Bethlenszentmiklós, 1741); az 1721. évi díjlevél szerint megerősítik a temetésre és keresztelésre járó fizetséget (Bethlenszentmiklós, 1749). **Boldogfalva.** A gyülekezet megadta a szokásos esketési és keresztelési illetményt (Boldogfalva, 1676); a megkereszteltek protokollumát a lelkész magával vitte egy másik szolgálati helyére, a vizitáció elrendeli, hogy szerezzék vissza (Boldogfalva, 1789). **Bonyha.** A lelkészi fizetés részletes felsorolása, társadalmi kategóriákra, lelkészi szolgálatra (temetés, keresztelés, esketés) lebontva (Bonyha, 1714); panasz a lelkészre, amiért huncfutozott egy keresztelőben (Bonyha, 1723/1.). **Búzásbesenyő.** A keresztelés díja egy kenyér és egy tyúk (Búzásbesenyő, 1676); a gyülekezet fizesse rendszeresen a keresztelésért és temetésért járó illetményt (Búzásbesenyő, 1754). **Csávás.** „Csuka György anyja is ingerálván magát a ministeriumi functioban, s abutálván az szent keresztséggel, midőn religionk ellen kereszvelt, ebbéli cselekedetiért excommunicáltatik” (Csávás, 1726/2.); a vizitáció inti a helyieket, hogy a keresztelési, esketési és temetési stólát a szolgálat előtt adják meg (Csávás, 1754/2.). **Dányán.** A lelkész ne kereszteljen, amíg nem fizetnek érte (Dányán, 1725/4.).

Kiközösítés, excommunicatio. Ádámos. Amennyiben Kis József nem jár templomba, kiközösítik (Ádámos, 1783.); botránkoztató életvitelért férjet és feleséget tiltanak el mind az isztentisztelettől, mind az úrvacsorától (Ádámos, 1785 december). **Balavásár.** Káromkodásért kiközösítenek férjet és feleséget (Balavásár, 1721/6.); amiért a mestert káromolta, kiközösítik (Balavásár, 1721/7.); amennyiben Szabó Sámuel nem hat oda, hogy feleségét az infamiából a magisztrátus és a parciális előtt tisztázza, magát is kiközösítik (Balavásár, 1723/2.); a parázñaság gyanújából „expurgálja” magát, különben kiközösítik (Balavásár, 1724/2.); ha férj és feleség külön laknak, kiközösítik (Balavásár, 1725/1.); hamis esküvésért kiközösítették Pap Jánost és feleségét (Balavásár, 1728 január); parázñaság, büntetés: kiközösítés és átadás a magisztrátus kezére (Balavásár, 1730/1–3.); az egyházfi hamis hitben találatott, ezért kiközösítik (Balavásár, 1730/4.); „Váczai Ersők fattyat vetett Széplakon”, parázñaság miatt kiközösítik (Balavásár, 1731/2.); mivel egy parázñaság „finaliter nem decidálódott”, csak kisebb exkommunikációra ítélik (Balavásár, 1732); parázñaság miatt kiközösítik Gál Katát (Balavásár, 1735 február); káromkodásért és szöktetésért kiközösítik (Balavásár, 1736); gyanúba keveredett a fiatalasszony, a vizitáció inti, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból, különben kiközösítik (Balavásár, 1743); hamis esküvésért Söröstöly Mihályt kiközösítik (Balavásár, 1748/1.); Csiki Boritzát lopással vádolják, a vizitáció inti, hogy tisztítsa ki magát, mert ha ezután is vádolják, kiközösítik (Balavásár, 1748/2.); parázñaság miatt kiközösítenek (Balavásár, 1759/1.); Bali István nyolc nap alatt tisztítsa ki magát a parázñaság vádjából, különben kiközösítik (Balavásár, 1798). **Bethlenszentmiklós.** A lelkész az esperes híre és tudta nélkül eltiltott az isztentisztelet látogatásáról valakit, a vizitáció megengedi neki, hogy templomba járjon, amíg ügye tisztázódik (Bethlenszentmiklós, 1721); káromkodott a gyülekezeti tag, kiközösítik, a vizitáció inti, hogy magukat ettől megtartóztassák (Bethlenszentmiklós, 1721); megintik az egyik gyülekezeti tagot, amiért elhagyta feleségét, felszólítják vegye vissza és éljen vele tisztességesen, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1722); Csenteri Andrásnéról kiderült, hogy parázna „azért a Szent Visitationtól excommunicáltatik” (Bethlenszentmiklós, 1722); a mester és felesége együtt lakik, holott „mocsokban lévén a felesége”, a vizitáció mindkettőt kiközösíti (Bethlenszentmiklós, 1723); „Érsek Annók parázñaságba elegyítvén magát, excommunicáltatik” (Bethlenszentmiklós, 1726; 1727); Kovács Györgyöt parázñasággal és „rossz conversatioval”

vádolják, tisztázza magát, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1729 november); azzal vádolják a lelkészt, hogy némelyeket eltiltott az úrvacsorától (Bethlenszentmiklós, 1731); botránkozásra adott okot az, hogy Csenteri Erzsóknak öt és fél hónapra férjhezmenetele után gyermeke született attól, ezért a vizitáció kiközösíti (Bethlenszentmiklós, 1735 február/1.); Venter György leányát kurvának kiáltották, a vizitáció utasítja, hogy két héten belül tisztázza magát, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1750); több személyt vádolnak paráznsággal, bebizonyosodván kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1763); több asszonyt paráznsággal vádolnak, nyolc napon belül tisztázniuk kell magukat, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1772). **Boldogfalva.** Beregi Márton felesége elment, nem akar haza jönni semmi szín alatt, a vizitáció megengedi, hogy elváljon tőle, az asszonyt pedig kiközösíti (Boldogfalva, 1713); Molnár Péterről nem tudják hogyan él román feleségével, a vizitáció kéri, hogy „producállyon arról, hogy copuláltatott feleségével az olánéval, azért penig, hogy innét azon olánéval elszökött, excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik” (Boldogfalva, 1734); Jakab Jánosnét intik, hogy kötelessége szerint férjével együtt lakjon, különben kiközösítik (Boldogfalva, 1734/4.); Molnár Pétert intik, hogy járjon templomba, különben kiközösítik (Boldogfalva, 1735 február/1.); két asszony közötti vita 15 nap alatt történő megoldását sürgeti a vizitáció, különben kiközösíti őket (Boldogfalva, 1742); az egyik helyi templomkerülő második asszonyt tart házában, a vizitáció inti, hogy két hét alatt tisztítsa ki magát e vád alól, különben kitiltja őt a templomból (Boldogfalva, 1800 január). **Bonyha.** „Bernhárdon Bertalan Mihály a templomból kitiltatik” (Bonyha, 1753 január); káromkodásért kiközösít, és eklézsiakövetésre ítéli a vizitáció (Bonyha, 1720/II.); a mestert figyelmeztetik, hogy szolgálatában a vármegye törvénye szerint hűséggel eljárjon, különben kiközösítik (Bonyha, 1720/II/2.); a mester feleségét káromkodásért kiközösítik (Bonyha, 1722/2.); több gyülekezeti tagot int a vizitáció, hogy járjanak istentiszteletre, különben kiközösítik őket (Bonyha, 1722/2.); nyilvánvaló, bizonyított paráznság miatt a vizitáció kiközösíti mind a férfit, mind a nőt (Bonyha, 1724/3.); Ficzi cigány feleségét kiközösítik, mert paráználkodott, a férjét is, mert tudott a dologról és mégis együtt élt az asszonnyal (Bonyha, 1724/5.); több tagot is megint a vizitáció, hogy templomba járjon, különben kiközösítik (Bonyha, 1726/1.); „Czimbalmos Győrné az veszekedésnek, káromkodásnak és szitkozódásnak békét hadgyon, különben templomból kitiltatnak” (Bonyha, 1726/1.); paráznság miatt kiközösítenek egy személyt, vadházasság miatt eklézsiakövetésre utasítanak két személyt (Bonyha, 1728 november); Kolozsvári Mihályné „külső tisztektől requiráltatott paráznságáért”, a vizitáció kiközösíti (Bonyha, 1730); Czigány Péter három feleséget is tartott, ezért kiközösítik (Bonyha, 1730); leányanyát paráznság miatt kiközösítik „latrával” együtt (Bonyha, 1735 november). **Búzásbesenyő.** A lelkész szolgálja külön él feleségétől, „erőssen megparancsoltatik, hogy az feleségével úgy lakják, mint keresztyén házassághoz illik, különben excommuicáltatik” (Búzásbesenyő, 1713); paráznagyanús személyeknek tisztázniuk kell magukat két héten belül, különben kiközösítik őket (Búzásbesenyő, 1714); Kis Péter nem tisztította magát a paráznság gyanújától, ezért kiközösítik (Búzásbesenyő, 1715); paráznság miatt kiközösítik az egyik gyülekezeti tagot (Búzásbesenyő, 1722/1.); paráznság miatt kiközösítik az egyik nőt (Búzásbesenyő, 1731 január); a gondnok az eklézsia szelléireit füstadóval terhelte, a vizitáció inti, hogy az egyház kárára ezután ne dolgozzék „mert másképpen excommunicáltatik s curatorságától is admoveáltatik” (Búzásbesenyő, 1731 január/3.); korai gyermekszülés miatt kiközösítik a fiatalasszonyt (Búzásbesenyő, 1755); Béres János elhagyta feleségét, a vizitáció elrendeli, hogy vegye vissza és botránkoztató életet ne éljen, „addig pedig Béres János az ecclesiastica disciplina ereje szerint excommunicáltatik” (Búzásbesenyő, 1773); Rátz Mária megese, nem követett ekléziát és kiközösítették (Búzásbesenyő, 1793, 1794). **Csávás.** Vas István részegen be-

kiáltott a prédikáló lelkészre, a vizitáció kiközösítette, (Csávás, 1712 december); „Vas Jánosné nem követett jól ecclesiát, holott constál bűnös volta, excommunicatioban hagyatik” (Csávás, 1716/8.); járjanak istentiszteletre, különben kiközösítik őket (Csávás, 1722/2.); Jenei Istvánnét intik, hogy parázñaság vádjá alól mossa ki magát a parciálisig, különben kiközösítik (Csávás, 1723/2.); Vas Istvánt intik, hogy ne kerülje a templomot, különben kiközösítik (Csávás, 1723/2.); „Vas István, hamis hitben találtatván, excommunicáltatik” (Csávás, 1725/1.); Imreh Pétert hamis esküvéért kiközösítik (Csávás, 1726/2.); „Csuka György annya is ingerálván magát a ministeriumi functioban, s abutálván az szent keresztséggel, midőn religionk ellen keresztelt, ebbéli cselekedetiért excommunicáltatik” (Csávás, 1726/2.); kiközösítéssel fenyeget a vizitáció néhány tagot, akik templomba nem járnak (Csávás, 1734); Fazakas Mósest a teremtetével való szitkozódásért kiközösítik (Csávás, 1734 november/1.); templomkerülés miatt kiközösítéssel fenyegetőzik a vizitáció (Csávás, 1740/1.); parázñaságért kiközösít a vizitáció, más gyanúsítottat figyelmeztet, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból, „külömben az ecclesiastica disciplinat el nem kerüli” (Csávás, 1748/1.); Molnár Kati parázñaságba került, a „mellyért már meg is békéltett a külső tiszttel”, mindazonáltal a vizitáció kiközösíti (Csávás, 1752 január; 1752 november); a parázñaság miatt teherbe esett lányt kiközösítik, az állítólagos apát figyelmeztetik, hogy két hét alatt tisztítsa ki magát a vádból (Csávás, 1754/2.); „minthogy Asztalos Péter parázñaságáról megbékéltett a külső tiszttel, azért nyilvánvaló parázna, mellyért excommunicáltatik a szent gyülekezetből” (Csávás, 1757). **Dányán.** Asztalos Jánost és feleségét, Sepsi Borbálát excommunicálja a vizitáció (Dányán, 1741/2.); Szathmári Klárát parázñasággal vádolják, kiközösítik (Dányán, 1744/1.); Elekes György veje és leánya botránkoztató viselkedésekért excommunicálnak (Dányán, 1783/2.).

Kiváltság. Csávás. A mester marháit elhajtotta a bíró, a vizitáció megállapítja, hogy ezért „haza törvénye szerint méltó büntetést érdemlenének”, ezt a vizitáció elengedi nekik, azzal a meghagyással, hogy többé meg ne próbálják (Csávás, 1738/3.); a szolgabíró megadóztatta az eklézsia földjét, „ez iránt ír s tudakozódik a tiszteletes esperest úr a szolgabíró úrtól, micsoda fundamentomon cselekedte” (Csávás, 1790).

Klenódiumok. Ádámos. Részletes lajstrom (Ádámos, 1714, 1749). **Balavásár.** Leírás (Balavásár, 1676); a klenódiumoknak ládát vett Kis Barát Mihály (Balavásár, 1685); az eklézsia elzalogosította a klenódiumokat, az egyházmegyei főjegyző szigorúan megparancsolja, hogy efféle dolgot ne tegyenek (Balavásár, 1711); lajstrom (Balavásár, 1714, 1749). **Bernád.** Úrvacsorai készlet nincs, egyetlen keresztelő kannája van a gyülekezetnek, ehhez később adott Túróczi Klára egy ezüstpoharat (Bernád, 1714); Vályi Pál adós a keresztelő kanna árával (Bernád, 1743); lajstrom (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** Lajstrom (Bethlenszentmiklós, 1749); mindkét udvarban „külön-külön sacramentumhoz való szép edények vadnak” (Bethlenszentmiklós, 1749). **Boldogfalva.** A vizitáció alkalmával elhangzik, hogy keresztelő kannát kell vásárolni (Boldogfalva, 1652); a lelkész óntányérral ajándékozza meg az egyházközséget (Boldogfalva, 1676); lajstrom (Boldogfalva, 1676); adomány (Boldogfalva, 1687); a klenódiumok megvannak (Boldogfalva, 1712/II.); részletes leírás (Boldogfalva, 1749); a helyi patrónus ezüst talpas poharat készíttetett az eklézsia számára (Boldogfalva, 1790). **Bonyha.** Lajstrom (Bonyha, 1676; 1681; 1714); Túróczi Klára adományozott 1 aranyat az eklézsia poharának megaranyozására (Bonyha, 1731); Bernádon elvesztett a keresztelőkanna, a felelőtlen két személy fizesse meg és szerezzenek mást (Bonyha, 1734). **Búzásbesenyő.** Lajstrom (Búzásbesenyő, 1676); adomány (Búzásbesenyő, 1711); az úrvacsorai eszközök mind megvannak (Búzásbesenyő, 1712); lajstrom, adomány (Búzásbesenyő, 1714); tekintettel arra, hogy a kerelői filia úrvacsorai kellékei veszélyben vannak, amiért az ottani eklézsia „fogydogál” a vizitáció utasítást ad, hogy azokat a búzásbesenyői parókiára hozzák át (Bú-

zásbesenyő, 1727); lajstrom (Búzásbesenyő, 1749). **Csávás.** A vizitáció megparancsolja, hogy az úrvacsoraosztáshoz és kereszteléshez mihamarabb vásároljanak ónkannákat (Csávás, 1653 január); lajstrom (Csávás, 1676); a javak mind megvannak (Csávás, 1703); leírás (Csávás, 1714, 1749). **Dányán.** Lajstrom (Dányán, 1676, 1714); a lelkész elhajtott marháját a keresztelőkannával váltotta ki (Dányán, 1734); lajstrom (Dányán, 1749).

Kocsma. Ádamos. Kis Dániel azzal vádolta az egyházfit, hogy a lévitával együtt kocsmázik és részegeskedik (Ádamos, 1785 március). **Balavásár.** A lelkész feleségét vádolják azzal, hogy „az németek korcsomájára ment, férje itthon nem létében” (Balavásár, 1713/5.); a lelkész feleségét másodszorra is intik, hogy a kocsmától tartózkodjék (Balavásár, 1716/4.); a kocsmái pénzben restancia van (Balavásár, 1721); az egrestői mester a helyi nemesek „praejudiciumokra” kocsmát nyitott (Balavásár, 1728 január/4.). **Bernád.** A vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy az eklézsia hasznára rendelt hat heti kocsmárlást az egyház hasznára fordítsák (Bernád, 1775); „az eklézsia korcsomároltatásának idején, azaz Karácson előtt hat hetekig senki az eklézián kívül 12 mft. büntetés alatt se bort, se pálinkát ne áruljon” (Bernád, 1781). **Boldogfalva.** Kocsmán elárúsítandó bora van az ekléziának (Boldogfalva, 1725). **Bonyha.** A vizitáció inti a helyieket, hogy „aminémű rendet tartattanak eleitől fogva a bonyhai és bernádi ecclesiákban a szentegyház javainak a korcsomárlásban és egyéb kereskedésben, azelőtt is megvoltak, most is imponáltuk őkegyelmeknek, mind nemeseknek, mind közrendeknek, hogy ezután is úgy kövessék el a jó rendet” (Bonyha, 1696); a bernádi egyházfi mindig tartozzék az egyház borát kikocsmároltatni, ezért a bor seprője az övé (Bonyha, 1702/2., 1712 február/V.). **Búzásbesenyő.** A gyülekezet árendája, amelyet a kocsmárlásért kap, a falunál van (Búzásbesenyő, 1711); „a ecclesia földén lakó ember az ecclesianak tartozik kikorcsomárolni bort urn. 30 esztendőnként (Búzásbesenyő, 1717); „a régi usus szerint tartsa meg az becsületes ecclesia a maga privilegiumát a korcsomárlás dolgában, ha kik pedig potentia mediante az ecclesia korcsomájára korcsomát kezdenének, a tiszteket requirálván, kivált possessorok iránt procedálynak articulus szerint, az jobbágy korcsomárlóknak pedig korcsomájokat impediállyák, cégérjeket levágván, magok pedig az ecclesia a korcsomállást folytassa amint illik, jó renddel” (Búzásbesenyő, 1721/3.); „az ecclesia korcsomájára possessorok s más oláhok korcsomát kezdetek” (Búzásbesenyő, 1721); „a korcsomállás dolgát az Szent Visitatio ez szerint rendelte: Szent Mihály napjától fogva szabad legyen az oláhoknak [ezt a szót kihúzták és föléje írták: *a falunak*] is korcsomát tartani Szent Márton napig, attól fogva pedig Karácsonyig csak az ecclesia számára follyan az korcsoma” (Búzásbesenyő, 1723/2.). **Csávás.** A vizitáció figyelmezteti az egyházfiakat, hogy a bort ugyancsak összegyűjtsék és „korcsomát állítsanak az ecclesia hasznára” (Csávás, 1720/V.); más gyülekezetek példájára kocsmát tartson az eklézsia Szent Márton napjától karácsonyig (Csávás, 1722/5.); az eklézsia tíz veder bort „kikorcsomároltatott” (Csávás, 1745.). **Dányán.** „A korcsoma dolgát rendben vegyék és a jövedelmet megtakarítsák.” (Dányán, 1720/III/2-do.); a kocsmát Szent Márton naptól karácsonyig működtessék és ott az eklézsia borát árússák (Dányán, 1722/2.).

Kurva. Balavásár. A lelkész szolgálólányát kurvának mondják, mert megesett (Balavásár, 1716); Szabó Sámuel feleségét kurvázta Fodor István (Balavásár, 1721); „Bereczki István pedig nyilvánvaló kurvákat tartván maga házánál, admoneáltatik, hogy az olyan dologtól magát abstineállyá” (Balavásár, 1730/3.); „Balás Miklósné botránkoztató személy, aki után titulus ispány uram kurvaságáért inquiráltatott is” (Balavásár, 1773). **Bernád.** „Bánfi László vádaltatik, hogy feleségét nyilvánvaló kurvának szitta” (Bernád, 1749 február). **Bethlenszentmiklós.** Venter György leányát kurvának kiáltották, a vizitáció utasítja, hogy két héten belül tisztázza magát (Bethlenszentmiklós, 1750). **Boldogfalva.** A lelkész feleségét azzal vádolják, hogy „nénjével kur-

vázták egymást” (Boldogfalva, 1712). **Bonyha.** „Megbizonyosodott hét nyilvánvaló bizonságok által Kocsis Katának fertelmes kurva élete” (Bonyha, 1679); Szakács Jánosnét kurvasággal vádolják (Bonyha, 1712 február/IV.). **Csávás.** Csuka Györgynét kurvázták (Csávás, 1726); többen is ezzel a jelzővel illették egymást, tisztítsák ki magukat, különben kiközösítik őket (Csávás, 1730/2.). **Dányán.** A papnét és Asztalos János feleségét kurvának kiáltotta a tanító felesége, Vas Mihálynét is kurvázták (Dányán, 1723/2.).

Láda. Ádámos. Az eklézsia ládája, biztonsági okokból, az anyaegyházközségben, Sövényfálván álljon, úrvacsoraosztásra a kegyzsereket hozzák át Ádámosra, utána helyezték vissza a mater ládjába (Ádámos, 1714/II.); az eklézsia ládája a Mezei családnál állt, és az abban lévő vagyronról 50 esztendeje senki számot nem adott (Ádámos, 1781). **Balavásár.** A klenódiumoknak ládát vett Kis Barát Mihály (Balavásár, 1685). **Bernád.** Az eklézsia ládját az egyik helyi nemes házában tartják, ha ott is marad, a vizitáció utasítása értelmében, kulcsa ettől kezdve a gondnoknál legyen (Bernád, 1799). **Boldogfalva.** A vizitáció inti a lelkészt, hogy ne nyúljon a ládához, hanem csak az egyházfi, a perselypénzt pedig írja fel és helyezze a ládába (Boldogfalva, 1753); „vértett abban is [a lelkész], hogy az eklézsia ládája kulcsát magánál tartván, az eklézsia pénzéből egyházfi híre nélkül kiadott bizonyos embereknek, ebben is admonióltatik, hogy többé az eklézsia kulcsát magánál ne tartsa és hír nélkül a ládába ne nyúljon” (Boldogfalva, 1757 december). **Búzásbesenyő.** Intés arra, hogy az interest szedjék fel, fordítsák javításra, vagy helyezték az eklézsia ládjába (Búzásbesenyő, 1728 január); az eklézsia ládjában vannak a kerelői filia textíliái, amelyek közül több eltűnt, néhány megrongálódott, az egér megrágta (Búzásbesenyő, 1746); a láda tartalmát számba vette a vizitáció, leveleket talált (Búzásbesenyő, 1782). **Csávás.** A vizitáció inti az egyházfiakat, hogy az interest felszedjék és az egyház ládjába elhelyezzék (Csávás, 1720/V.). **Dányán.** Az ezelőtt 11 évvel a ládából kivett öt forintot az eklézsia nem kapta vissza (Dányán, 1773 január/4.).

Lakodalom. Balavásár. Panasz a lelkész ellen, amiért lakodalomba és a falusi táncba jár (Balavásár, 1721).

Lator. Bonyha. Leányanyát paráznság miatt kiközösítik „latrával” együtt (Bonyha, 1735 november).

Lelkész. Ádámos. Panasz, amiért a lévita nem írta össze az iskolaköteles gyermekeket, de mert ez részben a lelkész feladata is lenne, a vizitáció a lelkészt is kötelezi a konskripcióra (Ádámos, 1785 december); panasz, amiért a sövényfalvi beszolgáló lelkész nem ér el az ádámosi úrvacsoraosztásra, miközben a hívek a templomban délig énekelnek, várván őt, ezért díjlevelet készítenek állandó lelkész vitelére (Ádámos, 1790/1., 2.) ; a beszolgáló lelkész panaszol, hogy restanciái vannak (Ádámos, 1795/3.). **Balavásár.** Az egrestői filiában az egyházfi és néhány személy jelentik, hogy a lelkész azt akarja a falutól, „hogy egyszer-számra megvendéglenék”, amit a falu „difficultál” (Balavásár, 1650 február); panasz, amiért a lelkész nagy uzsorát kér és a falu földjét „hatalmasan elszántotta” (Balavásár, 1732); panasz, amiért a lelkész gyakran elmulasztja az istentiszteletet (Balavásár, 1743); „admonióltatik a becsületes mester, hogy [...] papja híre s akarattya nélkül imide-amoda ne járjon, és papja hivatalyába magát ne elegyítse” (Balavásár, 1750/1.); a lelkész fia lovaival a tilosban jár és sok kárt tesz (Balavásár, 1751); a lelkész fia sokat veszekedik a mesterrel (Balavásár, 1754); a vizitáció érkezése előtt a lelkész, aki azelőtt Egrestőn úrvacsorát osztott és Nagykendre akart menni, hogy assessorként részt vegyen a vizitáción, a Küküllő vizébe fúlt (Balavásár, 1761); a lelkésznek Szent György naptól Szent Mihály napig nem kellett a filiába mennie (Balavásár, 1783); az egyház borát a lelkész tudta nélkül intézik, a vizitáció szigorú-

an megparancsolja, hogy a lelkész nélkül ne tegyék (Balavásár, 1786). **Bernád.** A lelkész panaszkodik, hogy sok a hátralék (Bernád, 1712); a lelkész fizetése családonként (Bernád, 1714); sok a hátralék, nem fizetnek a lelkésznek, azt is kilátásba helyezi a vizitáció, hogy amennyiben nem fizetnek „a ministerialis functio suspendáltatik” (Bernád, 1743); panaszolja a lévita, hogy a lelkész nem adja meg a neki járó szénarészt (Bernád, 1749 február). **Bethlenszentmiklós.** A lelkész, az esperes híre és tudta nélkül eltolt az istentisztelet látogatásáról valakit (Bethlenszentmiklós, 1721); azzal vádolják a lelkészt, hogy némelyeket eltolt az úrvacsorától (Bethlenszentmiklós, 1731); vádolja „a tiszteletes atyafi jó pap, emberséges ember, a tiszteletes papné becsülletes jó asszony” (Bethlenszentmiklós, 1799); „a tiszteletes papnak is a szent ekkleziára nincsen semmi panassza, mivel érdeme szerint becsülli s bérét is meg szokta fizetni” (Bethlenszentmiklós, 1800 december). **Boldogfalva.** A lelkészt a hívek nem szeretik (Boldogfalva, 1692); vita a hívek és a lelkész között, a vizitáció előtt egymást megkövetik (Boldogfalva, 1696); a lelkész veri a feleségét, a vizitáció inti, hogy bánjon emberségesen vele (Boldogfalva, 1722); azzal vádolják a lelkészt, hogy a helyiekkel veszekedik (Boldogfalva, 1755); a lelkész ellen panaszolják, hogy italra és hiúságra adta a fejét (Boldogfalva, 1763); panasz a lelkészre, amiért karácsony első napján nem szolgáltatta ki az úrvacsorát, hanem a filiába ment, ahová másodnapján kellett volna mennie (Boldogfalva, 1776.); a gyülekezet több tagja is fogadja, hogy megbékél a lelkésszel (Boldogfalva, 1780 február). **Bonyha.** A lelkészt valamivel vádolják, de „*accusatio cum persona sepulta est*” (Bonyha, 1655); igénylik a péntek esti istentisztelet rendszeres tartását (Bonyha, 1677); a lelkész harminc éves szolgálata után „*in ecclesiam triumphantem transmigravit*” (Bonyha, 1685); a lelkész veszekedik szomszédjával (Bonyha, 1692). **Búzásbesenyő.** A parókusnak eddig egy kenyeret és 8 pénzt fizettek, ezután ezt megváltják öt ejtel musttal (Búzásbesenyő, 1701); sok vita után megbékélt az eklézsia a lelkésszel (Búzásbesenyő, 1703); a lelkészt sokan dicsérik, de vádolják is, azzal, hogy nem olvas „caputot” (bibliai fejezetet), a filiákban pedig nem prédikál (Búzásbesenyő, 1713); Kovács Sámuel a lelkészt teremttével szidta, Delei István pedig ördög szülötte lelkűnek mondta (Búzásbesenyő, 1713); a cinteremből kiszakított földterületen lakó a lelkésznek dolgozók 2 napot (Búzásbesenyő, 1713); a lelkészt 6 forintra bünteti a vizitáció, amiért nem nevezte meg a feleségével együtt lakni nem akaró férfit (Búzásbesenyő, 1713); a lelkész szolgálja külön él feleségétől, ezért 12 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1713); a lelkészt azzal vádolják, hogy nem katekizál, ő azzal menti magát, hogy a konfirmandusok nem jelentek meg (Búzásbesenyő, 1724); „az idei egyházfiakat is admoneálly a Szent Visitatio, a praedicatornak vete-ményeskerteret építeni segílyenek” (Búzásbesenyő, 1731 január/2.); a lelkész és gondnok között szóváltás volt, a vizitáció arra intette őket, hogy megbékéljenek (Búzásbesenyő, 1739); súlyos meghasonlás van a gyülekezetben a lelkész és egyes tagok között, a vizitáció békességre és megértésre int (Búzásbesenyő, 1741); a részeges lelkész reverzálist adott, hogy többet részegítő italt nem vesz a szájába, amennyiben mégis, a lelkészi közösségből kiteszik (Búzásbesenyő, 1780); a lelkész annyira részegen fogadta a vizitációt, hogy ezen még a vizitálók is elcsodálkoztak (Búzásbesenyő, 1781 január); a lelkész lemondott a neki járó egyik kaszálórész hasznáról, hogy az abból származó bevétellel a templomot és a parókiát javíthassák (Búzásbesenyő, 1781 december); a lelkész öreg és beteges, ezért „önként nyugalomra kíván menni” (Búzásbesenyő, 1788); megalapozatlan vádak a lelkész ellen, a vizitáció azt ajánlja a nemes asszonynak, hogy keresse a békességet a lelkésszel (Búzásbesenyő, 1791). **Csapószentgyörgy.** Mivel Vata Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletre, sem temetésre, sem úrvacsoraosztásra nem járt el azután, a vizitáció megvonja tőle az ajánlólevelet és kiutasítja a vármegye területéről is (Csapószentgyörgy, 1650/4.); „*deliberatum de pastore*

Martino Úyfalvi: Mivel az sz[ent]györgyi ecclesiában nem járt, hanem elszakasztotta azt a fili-alistúl, Czaporótúl, és tilalmas erdőben ment, vágott fát lopott, [...] deponáltatik, a gyűlésünkig megengedtetik papsága hac lege, hogy soha kösztünk többé ne lakják” (Csapószentgyörgy, 1651). **Csávás.** Panasz a lelkész ellen, hogy mesterével nem prédikáltat és nem katekizál (Csávás, 1680); a lelkészt háta mögött ne szólják, a lelkész se a hallgatóit (Csávás, 1716/6.); a lelkészt figyelmezteti a vizitáció, hogy Bibliát olvasson (Csávás, 1720/I.); a mikefalvi eklézsia kéri, hogy a lelkész szolgáljon ott is, miközben semmi terhet nem vállalnak (Csávás, 1741/I.); panasz a lelkészre, amiért „vasárnap vecsernyénként ritkán prédikál, sokat jár szélel” (Csávás, 1755); a lelkész hipochondriában szenved, a vizitáció reméli, hogy felgyógyul (Csávás, 1758); gondnok és egyházfő választás után a vizitáció meghagyja a lelkésznek, hogy eskesse be őket (Csávás, 1799/8; 1800). **Dányán.** Vádolják a lelkészt, hogy „az két Karácson között való vasárnap a reggeli prédikáció után Gálfalvára szánkázott feleségestől”, a legények táncoltak a csűrjében, illetve, hogy a vasárnap délutáni istentisztelet után hegedűs jelenlétében aratták le a búzáját. (Dányán, 1653 január); a lelkészt dicsérik a hallgatók (Dányán, 1712 december); lelkészi fizetés (Dányán, 1714); a lelkészt inti a vizitáció hogy „a vasárnapi estvéli cultust, praedikállást el ne mulassa, caputot olvasson és a parochialis ház körül ne rontson, az gyümölcsfákat ne vagdallya.” (Dányán, 1720/I.).

Lelkészi lakás. Balavásár. Az ekléziát megbünteti a vizitáció, amiért nem fődte be a lelkész házát (Balavásár, 1759/4.). **Bethlenszentmiklós.** Templom és lelkészi lakás építése „iránt instantiat adtunk be az uraknak” (Bethlenszentmiklós, 1713); sok romlás van a parókia körül, inti a vizitáció a gyülekezetet, hogy javítsa meg (Bethlenszentmiklós, 1724); az egyházban mutatkozó hiányosságok miatt (parókia) a vizitáció az egyházfit azzal fenyegeti, hogy a vármegye törvénye szerint bünteteti meg (Bethlenszentmiklós, 1734); sok a lelkészi lakás és a templom körüli hiányosság (Bethlenszentmiklós, 1735 február); a lelkészi lakás körül nincs kerítés, a lelkésznek emiatt kára van (Bethlenszentmiklós, 1750); panaszol a lelkész, hogy a hívek nem akarnak segíteni a lelkészi lakás javításán, mondván, hogy azzal nem tartoznak (Bethlenszentmiklós, 1771); utasítják az egyházfit, a gondnokot és az egész ekléziát, hogy a pusztán álló parókiát kerítsék be, különben büntetést rónak ki rájuk (Bethlenszentmiklós, 1774); a lelkészi lakás omlófélben van, a vizitáció azt ajánlja az ekléziának, hogy keresse meg a két nemesi udvart és kérjen segítséget, amelyhez a magáét adva, javítsák meg az épületet (Bethlenszentmiklós, 1776); a parókia kerítésének a leromlott része helybéli román lakos felé néz (Bethlenszentmiklós, 1789); az egyházi mihamarabb szedje be az interest, hogy a lelkészi lakás javítását elkezd-hessék (Bethlenszentmiklós, 1797). **Boldogfalva.** A parókia körül fogatkozások vannak, meg kell javítani a jövő tavaszra (Boldogfalva, 1656); a hívek ígéretet tesznek, hogy a parókia körüli romlásokat kijavítják (Boldogfalva, 1698); két személy is ígéri, hogy a parókia kertjének rá eső részét megjavítja (Boldogfalva, 1701); a lelkészi lakás és a körülötte lévő épületek romokban vannak (Boldogfalva, 1712/III.); ha nem javítják meg a parókia körüli romokat, 12 forint büntetésre ítélik (Boldogfalva, 1715); szigorú parancs, hogy a parókia körüli épületeket, kerítéseket javítsák meg (Boldogfalva, 1720); a lelkészi lakás kéménye omlófélben van (Boldogfalva, 1726); az egyházi elmulasztotta a parókia körüli kötelesegeit, ezért 3 forintra büntetik (Boldogfalva, 1728 január); a parókia körüli kerítés rossz (Boldogfalva, 1734); az egyháziak restek voltak feladatuk teljesítésében, hiszen a templom és a parókia körüli romokat nem építették meg (Boldogfalva, 1735 november); „admoneáltatnak mind tavalyi, mind harmadidei, mind az új egyháziak, hogy a ruínakat a templom és parochia körül megépítsék” (Boldogfalva, 1737); a templom és a parókia körüli romlás (Boldogfalva, 1741/2.); a vizitáció megállapítja, hogy a lelkészi lakás fedele hiányos, ezért elrendeli, hogy javítsák meg (Boldogfalva, 1779); a parókián táncmulatságot

rendeztek (Boldogfalva, 1790); a Kisküküllő kimosta a parókia alapját, és így „egybe ontotta”, a pusztán maradt területet a patrónus lefoglalta (Boldogfalva, 1798). **Bonyha.** 12 forint büntetés terhe alatt a templomot, a parókiát és az iskolát meg kell javítani (Bonyha, 1698). **Búzásbesenyő.** Az eklézsia házhelyet adott az egyik tagnak, azon feltétellel, hogy a parókiához kaput készít (Búzásbesenyő, 1698); a helybeliek sorozatosan semmibe vették a vizitáció parancsát, ezért Szentpálra hajtották el marháikat, de visszaengedik, ha a parókia körül elkészítik a kerítést (Búzásbesenyő, 1701); a gyülekezet és a lelkész között kialakult súlyos meg hasonlás miatt a parókia igen leromlott (Búzásbesenyő, 1741); ami kára esett a lelkésznek a cinterem és a parókia körüli roskadozó épületek miatt, azt fizesse meg az eklézsia (Búzásbesenyő, 1755); a lelké sz i lakást ki cserélték azzal, amelyet a patrónus adott (Búzásbesenyő, 1781 január). **Csávás.** A vizitáció inti az eklézsiát, hogy a parókiát önkényesen senki ne foglalja el (Csávás, 1741/3.); leégett a parókia, a vizitáció meghagyja, hogy mihamarabb felépítsék (Csávás, 1741/5.); az eklézsiát 6 forintba bünteti a vizitáció, amiért nem építette meg a parókiát (Csávás, 1742); az eklézsia elhatározza, hogy új parókiát építtet (Csávás, 1778). **Dányán.** „Az pastor kamarája dissolválttakk”, (Dányán, 1650 február); a vizitáció ismét elrendeli, hogy „a praedicator háza körül való kerteket megépítsék” (Dányán, 1653 január); a lelké sz i lakást dülőfélben találta a vizitáció (Dányán, 1692); 12 ft. büntetés terhe alatt inti a vizitáció, hogy a javításokat a parókia körül 15 napon belül elvégezzék (Dányán, 1698); a parókia körül nincs kerítés (Dányán, 1711); a lelkész és tanító lakása körül lévő kertek rosszak, kamara, padlás javításra szorul (Dányán, 1716); „praedikátor háza körül, kiváltképpen az épületekben s kertekben nagy romlás vagon” (Dányán, 1720); az egyházfiak a parókia körüli romokat sem újították (Dányán, 1725/3.); az egyházfiak „a parochia és schola körül levő romlásokat nem restauráltatták” (Dányán, 1726); parókia és iskola körüli javítások elmulasztásáért büntetődik az egyházfi (Dányán, 1730/4.); a parókia körül a romlásokat javítsák (Dányán, 1740/3.); „parochia körül elszenvedhetetlen és igen káros ruinak vadnak” (Dányán, 1745/1.); a papi és mesteri lakás körül sok a romlás (Dányán, 1761/1.); Balog György a lelké sz i lak szomszédja, nem építette meg a közkertet (Dányán, 1761/2.); a parókia körüli romlásokat nyolc napon belül kijavítani kötelesek (Dányán, 1763/2.); mivel a lelké sz i lakás rossz helyen található, és nehezen megközelíthető, a vizitáció előírja a kurátornak, hogy jövőre újat építsen (Dányán, 1776/2.); a lelké sz i lakást nem javították, parancsolja a vizitáció, hogy 3 forint büntetés terhe alatt jövőre megjavítsák (Dányán, 1778/1.); a lelké sz i ház újjáépítéséhez való gerendát elvitette Boér Zsigmond (Dányán, 1781/3.).

Lévita háza. Ádámos. Telket cserélt az eklézsia, hogy arra a lévitanak új lakást építsen (Ádámos, 1785 december); a lévita lakása romokban áll, a vizitáció még egyszer elnézi ezt, a tervezett építkezésre való tekintettel (Ádámos, 1785 december); a lévita háza körül nincs kerítés, ezért nem veteményezhet (Ádámos, 1790/5.); a lévita háza romokban, a vizitáció büntetést helyez kilátásba a gondnoknak (Ádámos, 1798/5.). **Bernád.** Panaszol a lévita, hogy háza messze van a templomtól, azt nem fedték be, kerítése rossz állapotban van és nem veteményezhet, a vizitáció elrendeli, hogy mihamarabb teljesítsék feladatukat (Bernád, 1755); a lévita háza körül nagy a romlás, az eklézsiát megbünteti a vizitáció (Bernád, 1762); a lévita háza romokban hever, az egyházfit bünteti a vizitáció (Bernád, 1775); kötelezte magát az eklézsia, hogy az idő felmelegedvén, a lévita házát megjavítja és körülötte a kerítést is rendbe szedi (Bernád, 1799).

Lévita. Ádámos. A vizitáción jelen van Bánya i Péter lévita is (Ádámos, 1780, 1781); panasz, hogy a hívek gyermekeit az unitárius iskolába járatják, a vizitáció elrendeli, hogy a lévita keze alá adják (Ádámos, 1781); panasz, hogy a lévita sokszor eljár a faluból, ezért elmarad az istentisztelet (Ádámos, 1783); panasz a lévita ellen, amiért urat és nemest nem becsül, őket hamis lelkűnek

mondja, sokszor átkozta és ördögnek mondotta őket (Ádámos, 1783); szigorúan meghagyja a vizitáció az egyházfnak, hogy a lévítának járó fizetés restanciáit két héten belül hajtsa fel (Ádámos, 1783); a lévita háza igen gyarló állapotban van (Ádámos, 1784); a lévita ellen az a panasz, hogy részeses és illetlenül viseli magát, a gyülekezet nagy része a lévita mellett áll, ezért a vizitáció ajánlja, hogy helyileg oldják meg a kérdést: a lévita adjon reverzálist (Ádámos, 1784); Kis Dániel azzal vádolta az egyházfit, hogy a lévítával együtt kocsmázik és részegeskedik (Ádámos, 1785 március); újabb panasz a lévítára, ezek mind alaptalanok, ezért a lévítát nem marasztalják el, a lévítát megverték, a parókiára ellenségei betörték (Ádámos, 1785 március); a lévita ellen nincs már panasz (Ádámos, 1785 december); a lévita földjét bevetették, de boronálását a lévítára hagyták, megegyezés ellen (Ádámos, 1785 december); panasz, amiért a lévita a zsinat és a proszenior utasítása ellenére még nem írta össze az iskolaköteles gyermekeket (Ádámos, 1785 december); nincs panasz a lévita ellen „hanem a lévita vallást tanító processussában találatott valami kis hiba” (Ádámos, 1788/7-8.); a lévita panaszkolja, hogy a helyi unitárius lelkész húsvétkor a lakására ment, ahol „veszekedett, mennykővel üttette” (Ádámos, 1789/4.); a lévita öreg „lévén, éneklése éppen nem kedves” (Ádámos, 1792/4.); panaszol a lévita, hogy restanciái vannak, földje pedig nincs, amiből megélhetne (Ádámos, 1795/4-5.); a lévita panaszkolja, hogy sovány a föld, amelyet a helyiek neki évente bevetnek, a vizitáció utasítja, hogy a földet jóra cseréljék vissza (Ádámos, 1798/5.); a lévita maga akarta megszántatni a földet, hogy vetetlen ne maradjon (Ádámos, 1799/4.); a lévita panaszkolja, hogy sok a fizetésbeli restancia és leromlott háza körül a kerítés (Ádámos, 1800/3.).

Balavásár. Az egrestői lévita megjelenik a vizitáció előtt (Balavásár, 1721); az egrestői lévítát nem marasztották, mert „sok difficultasi vadnak” (Balavásár, 1743). **Bernád.** A helységben lévita működik, aki jelen van a vizitáció alatt és akinek a munkáját megdicsérik (Bernád, 1747); az adományok részletes leírása a konvenció szerint a lévítának (Bernád, 1749); a lévita szolgálatával meg vannak elégedve a helyiek (Bernád, 1749 február); a lévita panaszkolja, hogy a lelkész nem adja meg a neki járó szénarészt (Bernád, 1749 február); a lévita panaszkol, hogy háza messze van a templomtól, azt nem fedték be, kerítése rossz állapotban van és nem veteményezhet, sok a hátalék (Bernád, 1755); panaszol a gyülekezet, hogy a lévita nem foglalkozik a gyermekekkel, a vizitáció császári parancsra hivatkozva parancsolja meg a lévítának, hogy nézzen az iskolás gyermekek után, különben visszavonhatatlanul kidobják az állásából (Bernád, 1775); panaszknak a lévita részegeskedése („itkányossága”) miatt (Bernád, 1775); panasz a lévítára, ez alkalommal még elnézik (Bernád, 1781); a lévita erőtlen és beteges (Bernád, 1792); a lévita díjlevelén keveset jobbítottak és ezt bejegyezték az eklézsia protokollumába (Bernád, 1792).

Liga. Balavásár. A férj elhagyta a feleséget, aki bizonyíthatóan három évig több helyen is ke-restette, a vizitáció megengedi a válást, a férjet pedig ligában hagyja (Balavásár, 1696/3.; 1696/4.; 1698). **Búzásbesenyő.** A lányt hűtlen mátkájától elválasztja a vizitáció, a legényt viszont ligában tartja (Búzásbesenyő, 1737). **Csávás.** Férjet és feleséget elválaszt a vizitáció, a férj hibájából, tehát ligában hagyja a következő parciális döntéséig (Csávás, 1677).

Lopás. Balavásár. Csiki Boritzát lopással vádolják (Balavásár, 1748/2.); Pap Jánosné több ízben is lopásra vetemedett, megbékélt a kárvallottal, a vizitáció mégis kiközösíti, amíg rekonziliál (Balavásár, 1756/1.). **Csávás.** „Dési Mihály, mivelhogy az tisztek is lopásáért megbüntetik, ecclesiakövetésre ítélik” (Csávás, 1713); panasz a mesterre, amiért lop, az eklézsia nem marasztja (Csávás, 1726/1.); a mester a dészalviak erdejéből fát lopott, ezért „az 94. canon szerint ab officio sacro amoveáltatik” (Csávás, 1727/8.).

Magisztrátus lásd **Karhatalom**

Mátka. Ádamos. Egy ádamosi lány nem akar férjhez menni, a mátkaságot megszünteti a vizitáció, azzal a feltétellel, hogy addig ne mehessen férjhez, amíg a legény meg nem nősül (Ádamos, 1757). **Bethlenszentmiklós.** A lány nem fogadta el a legény gyűrűjét, ezért nem tekinthető mátkaságnak a viszony, a lány máshoz mehet (Bethlenszentmiklós, 1725); „Kováts György megmátkásodott egy asszonnyal, kinek ura volt” (Bethlenszentmiklós, 1734); a mátkásodás módjának bő leírása (Bethlenszentmiklós, 1743); mátkaságba kényszerítették a lányt, a vizitáció ez alól felmenti (Bethlenszentmiklós, 1750). **Dányán.** Varga Istvánt felmenti a vizitáció mátkaságbeli kötelessége alól, mivel Barabás Ersóknak férje van (Dányán, 1725/6.); Kendi Máriát és Kecskeméti Sámuel a vizitáció elválasztja egymástól és a jegyek visszaadására kötelezi őket, mivel a lány nem szabad akaratából adta magát mátkaságra (Dányán, 1755/1.).

Mester lásd Tanító.

Must. Bethlenszentmiklós. Az egyházfi nem szolgáltatta be a must és a fabért (Bethlenszentmiklós, 1723); akinek nem termett mustja, fizessen annyit, amennyit a must ér (Bethlenszentmiklós, 1739); az eklézsia díjlevelében az szerepelt, hogy minden gazda egy szekér fát hozzon a lelkésznek, de mert „ekklézsianak nagyobb része mindeddig is hátraálló volt”, azután szüretkor négy kupa mustot fizessenek a fa helyett (Bethlenszentmiklós, 1785); „az eklézsia interestre kiadott kevés pénzcsekjét fizesse bé mindenik adós, és ezt, aki mikor kér mustra, egy-egy márvást, vagy egy-egy húszast adjanak” (Bethlenszentmiklós, 1790). **Boldogfalva.** A gyülekezet megadta a lelkésznek járó mustot (Boldogfalva, 1676); feladatul írják elő az új egyházfi-nak, hogy „az eklézsia adósságait hívségesen minden káros helyekről felszedgye, jó helyeken való adósságokról pedig az interest felszedgye vagy pénzül, vagy mustul” (Boldogfalva, 1726). **Búzásbesenyő.** A parókusnak eddig egy kenyeret és 8 pénzt fizettek, ezután ezt megváltják öt ejtel musttal (Búzásbesenyő, 1701).

Nemes. Balavásár. Panasz, amiért a helybeli nemesek nem hajlandók fizetni, a vizitáció úgy dönt, hogy „a nemes vármegye constitutioja szerint” annyit fizessenek, amennyit egy parasztember (Balavásár, 1736); országos és vizitációs törvény, hogy a nemes legalább annyit fizessen a lelkésznek, mint a paraszt (Balavásár, 1741/4.). **Dányán.** Tekintetes Boér Zsigmond levelet írt a vizitációnak, a levélben foglaltakat a vizitáció „igazításba vette” (Dányán, 1783/3.).

Oratórium. Boldogfalva. A vizitáció elrendeli, hogy azt és az oratórium fedelét megjavítsák (Boldogfalva, 1779).

Öltözet. Balavásár. „Az egestői mesternek hosszú mentéje nincsen”, a vizitáció megparancsolja, hogy a következő parciálisig szerezzen magának (Balavásár, 1721).

Öngyilkosság. Csávás. Vas Pált azzal vádolják, hogy öngyilkosságot kísérelt meg, a vádat a vizitáció tisztázta és felmentette (Csávás, 1784/1-o.).

Ördög. Ádamos. Panasz a lévita ellen, amiért a tagokat hamislelkűnek mondja, sokszor átkozta és ördögnek mondotta őket, a lévita tagadja (Ádamos, 1783). **Balavásár.** „Szabó Sámuel mint atheus templomba nem jár elmondván: nem kell nekem templomotok, én akár ördög vagy boszorkány legyek” (Balavásár, 1724/1.). **Búzásbesenyő.** Kovács Sámuel Delei István ördög szülötte lelkűnek mondta (Búzásbesenyő, 1713).

Pálca, pálcázás lásd Verés.

Papmarasztás, mester-marasztás. Ádamos. Nincs panasz a beszolgáló lelkészre, „a jelen nem lévő nemeseknek is nagyobb része elmozdítását nem kívánják” (Ádamos, 1796/1-3.). **Balavásár.** A tanítót elbocsátották (Balavásár, 1681); a lelkészt nem marasztották (Balavásár, 1689);

mind a lelkészt, mind a tanítót marasztják (Balavásár, 1697); a mater és a filia nem ért egyet a lelkész marasztásában (Balavásár, 1726). **Boldogfalva.** „A Szent Visitatio megvizsgálván az itt való becsületes praedicator dolgát mind a két részről, de nem lát semmi méltó okat azmiért innen amoveáltassék” (Boldogfalva, 1723); a lelkészről jót hall a vizitáció, bár marasztásakor „hallgatóit számározta” (Boldogfalva, 1725). **Búzásbesenyő.** A lelkészt nem marasztották két helybeli asszony miatt (Búzásbesenyő, 1755); a lelkészt egyesek meneszteni akarják (Búzásbesenyő, 1756); a lelkészt részegség miatt nem akarja tartani az eklézsia (Búzásbesenyő, 1777). **Csávás.** A gyülekezet ellen panaszol a vizitáció, amiért a lelkészt nem marasztotta (Csávás, 1722); a lelkész nem marasztásának kérdését a vizitáció a Parciálisra „transferálja” (Csávás, 1723/1.); a mestert nem marasztották (Csávás, 1765 február). **Dányán.** Többszörös kihágásai miatt Bodoki Sándor lelkészt nem marasztják (Dányán, 1677 január); a lelkészt nem marasztották meg (Dányán, 1715).

Parázna, paráznaság. Balavásár. Csiki Istvánt vádolják, hogy az Egrestőn lakó Halász Andrásnéval az búzák között paráználkodott volna (Balavásár, 1721); a paráznaság gyanújából „expurgálja” magát, különben kiközösítik (Balavásár, 1724/2.); az asszony azt állítja, hogy megérőszakolták (Balavásár, 1727/1.); Szabó Mihály szolgájával elszökött parázna feleségétől, akitől elválasztották (Balavásár, 1727/4.); paráznaság, büntetés: kiközösítés és átadás a magisztrátus kezére (Balavásár, 1730/1–3.); „Váczi Ersők fattyat vetett Széplakon, ne szenvedgye az ecclesia”, paráznaság miatt kiközösítik (Balavásár, 1731/2.); mivel egy paráznaság „finaliter nem decidálódott”, csak kisebb exkommunikációra ítélik (Balavásár, 1732); paráznaság miatt Gál Katát kiközösítik (Balavásár, 1735 február); Bali István nyolc nap alatt tisztítsa ki magát a paráznaság vádjából (Balavásár, 1798). **Bernád.** Az egyik tagot azzal vádolják, hogy parázna, a vizitáció utasítja, hogy hitel érdemlően mentse magát a vád alól (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** Csenteri Andrásnéról hitel érdemlően kiderült, hogy parázna (Bethlenszentmiklós, 1722); „Érsek Anók paráznaságba elegyítván magát, excommunicáltatik” (Bethlenszentmiklós, 1726); Udvari Farkas paráználkodik a gyülekezet botránkozására (Bethlenszentmiklós, 1728 január); Sütő Jánosné nős parázna (Bethlenszentmiklós, 1728 január); Kovács Györgyöt paráznasággal és „rossz conversatioval” vádolják, tisztázza magát, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1729 november); Sütő Jánosnét újra paráznasággal vádolják, mert eklézsiakövetése után teherbe esett (Bethlenszentmiklós, 1728 november); botránkozásra adott okot az, hogy Csenteri Erzsóknak öt és fél hónapra férjhezmenetele után gyermeke született attól a Kovács Istvántól, akivel együtt táncolt és hált (Bethlenszentmiklós, 1735 február/1.); több asszonyt vádolnak paráznasággal, bebizonyosodván kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1763); több asszonyt paráznasággal vádolnak, nyolc napon belül tisztáznuk kell magukat, különben kiközösítik (Bethlenszentmiklós, 1772). **Boldogfalva.** Két parázna férfi van a gyülekezetben, a vizitáció kiközösíti őket (Boldogfalva, 1722); „Pap Anna, mivelhogy paráznaságban elegyítette magát s grvida, excommunicáltatik” (Boldogfalva, 1726); Sipos Istvánnét vádolják, hogy paráználkodott, két héten belül tisztítsa ki magát (Boldogfalva, 1800 január). **Bonyha.** A vizitáció elválasztja a felperest feleségétől, mert ennek nyilvánvaló paráznaságáról megbizonyosodott (Bonyha, 1712 február/VIII.); Gombkötő Péter szolgája és szolgálója paráználkodott, a vizitáció kiközösíti őket (Bonyha, 1716/2.); nyilvánvaló, bizonyított paráznaság miatt a vizitáció kiközösíti mind a férfit, mind a nőt (Bonyha, 1724/3.); paráznaság vádját tartozik a vádló bizonyítani, a vádlott pedig tisztítsa ki magát a vád alól (Bonyha, 1724/4.); Ficzi cigány feleségét kiközösítik, mert paráználkodott, a férjét is, mert tudott a dologról és mégis együtt élt az asszonnyal (Bonyha, 1724/5.); Kolozsvári Mihályné „külső tisztectől requiráltatott paráznaságáért”, másvalaki paráznaság hírébe esett, magát tisztítsa ki (Bonyha, 1730); leányanyát paráznaság miatt kiközösítik „latrával” együtt (Bonyha, 1735 no-

vember). **Búzásbesenyő.** Paráznagyanús személyeknek tisztázniuk kell magukat két héten belül (Búzásbesenyő, 1714); Kis Péter nem tisztította meg magát a paráznaság gyanújától, ezért kiközösítik (Búzásbesenyő, 1715); paráznaság miatt kiközösítik és a magisztrátus kezére adjudikálja a vizitáció az egyik gyülekezeti tagot (Búzásbesenyő, 1722/1.); a lelkész nő paráznát adott össze, ezért a vizitáció bünteti (Búzásbesenyő, 1728 november/3.); paráznaság miatt kiközösítik az egyik nőt (Búzásbesenyő, 1731 január). **Csávás.** Vajda Erzsébet paráznasággal vádolja férjét, akitől válni akar (Csávás, 1650 február); „Váczi Mihálynéra kiáltott a mikesfalvi olá paráznaságot”, egy másik asszony férjét gyanúsította (Csávás, 1712 december); Jenei Istvánnét intik, hogy paráznaság vádja alól mossa ki magát a parciálisig (Csávás, 1723/2.); „Szentgyörgyi István is vendégfogadóban egy asszonnyal fertelmeskedett” (Csávás, 1730/2.); a paráznasággal vádolt személyek ügyét elhalasztja a vizitáció, „míg világosabbat érthet” (Csávás, 1746/1.); paráznaságért kiközösít a vizitáció, más gyanúsítottat figyelmeztet, hogy tisztítsa ki magát a gyanúból (Csávás, 1748/1.); kellő bizonyíték hiányában a vizitáció felment két személyt a paráznaság vádja alól (Csávás, 1749); Molnár Kati paráznaságba került, „mellyért már meg is békéltet a külső tiszttel” (Csávás, 1752 január; 1752 november); a paráznaság miatt teherbe esett lányt kiközösítik, az állítólagos apát figyelmeztetik, hogy két hét alatt tisztítsa ki magát a vádból (Csávás, 1752 november/2.; 1754/2.); „minthogy Asztalos Péter paráznaságáruól megbékéltet a külső tiszttel, azért nyilvánvaló parázna” (Csávás, 1757); a terhes fiatal leányt a szomszéd falu római katolikus papja megeskette és katolikus hitre térítette (Csávás, 1791/6.); paráznagyanús személyt az esperes kitiltott a templomból, de magát még mostanig nem tisztázta (Csávás, 1793/6.). **Dányán.** Török Sámuel paráznasággal vádolják, hasonlóképpen Asztalos János feleségét is (Dányán, 1724/1.); Török Sámuel a rossz hír alól magát még mindig nem igazolta (Dányán, 1725/1.); Petri Borbálát paráznasággal vádolják, megterhesedését Balog Györgyre fogta (Dányán, 1737); a volt egyházfi gyanúba keveredett egy asszonnyal, inti a vizitáció, hogy kerülje az asszony társaságát (Dányán, 1740/1.); Szathmári Klárát paráznasággal vádolják, kiközösítik (Dányán, 1744/1.); Vas Dánielt röbben is paráznának mondták, hasonlóképpen Szász Istvánt is (Dányán, 1787/1., 2., 1791/6.); „Bakó Kati parázna életű, most van gyermekágyban fattyával, ki is míg ekklézsiát nem követ, a templomból kitiltatik” (Dányán, 1797/6.).

Parciális (egyházmegyei) zsinat. Ádámos. A templomi székek miatt nagy vita van, a vizitáció nem tudja megoldani, a legközelebbi parciálisra utalja (Ádámos, 1784); a lévita ellen az a panasz, hogy részeges és illetlenül viseli magát, a vizitáció a parciálisra akarja vinni az ügyet (Ádámos, 1784); panasz, amiért a sövényfalvi beszorgáló lelkész nem ér el az ádamosi úrvacsoraosztásra, ezért díjlevelet készítettek állandó lelkész vitelére, amely szándékukat a vizitáció elé tárták, amely a parciális elé utalja (Ádámos, 1791/1., 2.); a beszorgáló lelkész panaszol, hogy restanciái vannak, neveiket összeírta és a gondnoknak átadta, akit kötelez a vizitáció a behajtásra, különben a parciálisra adja az ügyet (Ádámos, 1795/3.); panaszol a lévita, hogy restanciái vannak, a vizitáció utasítja a gondnokot és az egyházfit annak felszedésére, különben a parciális elé viszi az ügyet (Ádámos, 1795/4–5.); a lévita panasolja, hogy sok a fizetésbeli restancia és leromlott háza körül a kerítés, a vizitáció inti a gyülekezetet, hogy a legközelebbi parciálisig teljesítsék kötelességüket (Ádámos, 1800/3.); „tekintetes Pásztóhi Mária panasolja, hogy Istenhez való buzgóságából templomat akarván építtetni, téglát készíttetett, azoknak megegetésére tűzifát hozott, s a fát elvitték, a téglát elromlott”, a gondnokot utasítják, hogy adjon számot a dologról, különben a parciálisra kerül a dolog (Ádámos, 1800). **Balavásár.** Lopott pénz ügyében a döntést elhalasztotta a Szent Szék a legközelebbi parciálisra, amely majd eligazítja a dolgot (Balavásár, 1696); mivel a helyi lelkészt Barkó Mihály törvényre nem „certificáltatta” a Szent Szék elejébe,

ügyét a parciális fogja intézni (Balavásár, 1696); „az egestői mesternek hosszú mentéje nincsen”, a vizitáció megparancsolja, hogy a következő parciálisig szerezzon magának (Balavásár, 1721); amennyiben Szabó Sámuel nem hat oda, hogy feleségét az infamiából a magisztrátus és a parciális előtt tisztázza (Balavásár, 1723/2.); a soron következő parciálisig az egestőiek adják be a hátralékot az egyházfinak (Balavásár, 1724/4.); az egestői mester a helyi nemesek „prejudiciumokra” kocsmát nyitott, a vizitáción illetlen szavakkal illette az egyik nemes, ezért 1 forintba büntették, fellebbezését a parciálisra nem engedte tovább a vizitáció (Balavásár, 1728 január/4.); amennyiben az esperes és a parciális beleegyeznek, a gyülekezet megtartja az interimális mesterét (Balavásár, 1797). **Bernád.** A helyi adósságot és a templombeli székek kérdését a vizitáció a parciálisra utalja (Bernád, 1738 január); a székek dolgában botránkozás van, emiatt Birtalan György templomon kívül hallgatja az istentiszteletet, a vizitáció a semiparciális zsinattal kiszáll a helyszínre (Bernád, 1738 március). **Bethlenszentmiklós.** Az egyházi nem szolgáltatotta be a must és a fabért, ezért megbüntetik és intik, hogy a soron következő parciálisig pótolja mulasztását (Bethlenszentmiklós, 1723); „minthogy a tavalyi egyházi integre a praedikátor fizetését be nem szolgáltatotta, admoniáltattatik is, hogy a jövő Partialisig beszolgáltatassa” (Bethlenszentmiklós, 1727). **Boldogfalva.** A lelkész veri a feleségét, a vizitáció inti, hogy bánjon emberségesen vele, különben ügye a parciális elé kerül (Boldogfalva, 1722); „az ecclesia adott volt két földet a tiszteletes prédikátornak, melyből hogy dézsmát nem adott, citáltatta az udvarbíró a külső Partialis Székre” (Boldogfalva, 1737); a hívek nem járnak templomba, a vizitáció inti őket „melyet ha nem cselekesznek a tiszteletes atyafi a következő partialisban (ha addig nem jobbulnak) az olyan háládatlanoknak neveket átaladni köteles lészen” (Boldogfalva, 1777); hátraléka van az eklézsiának a lelkésszel szemben, vizitáció inti és kéri a lelkészt, hogy terjessze panaszát a parciális elé (Boldogfalva, 1784); a gondnok és egyházi gondatlansága miatt az interest egy része elmaradt „a curator és egyházi, kik gondolatlanul a contractust kiadták, úgy igyekezzenek a jövő Partialis Synodusig felvenni azon restantiat is” (Boldogfalva, 1788); a gondnok és egyházi kezeskednek az elmaradt fabér behajtására, a vizitáció inti a hátralékosokat, hogy rendezzék tartozásaikat a lelkésszel, különben a Parciális elé kerül az ügyük (Boldogfalva, 1796). **Búzásbesenyő.** A gyülekezet árendája, amelyet a kocsmárlásért kap, a falunál van, nemkülönben az alaptőke, utasítja a vizitáció mind az egyházfit, mind a bírót, hogy hajtsák be ezt a tartozást, különben „a magok bonumokból tétet az ecclesianak contentumot a Szent Partialis” (Búzásbesenyő, 1711); amiért a kerelői egyházi nem teljesítette kötelességét, a „nemes vármegye végezése szerint büntettetik s admoneáltatik, hogy Partialisig a restantiat beszolgáltatassa” (Búzásbesenyő, 1722/3.); a lelkész részegség miatt nem akarja tartani a eklézsia, „instál is a Szent Visitationak, hogy onnan akárhová a jövő változó Partialiskor dislocálják” (Búzásbesenyő, 1777); „Filep Ferentz fia, János rúttól káromkodott, teremtettézt s az egyházfit folytogatta, [...] a következő Partialisra citáltatni fog és akkor érdeme szerint megbüntettetik” (Búzásbesenyő, 1783/3.). **Csapószentgyörgy.** Vatay Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapó filiát elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletre, sem temetésre, sem úrvacsoraosztásra nem járt el, a vizitáció megvonja tőle az ajánlólevelet és kiutasítja a vármegye területéről is, a döntést megküldik a parciálisnak (Csapószentgyörgy, 1650/4.). **Csávás.** Különváltak ügyében döntött a parciális: a feleknek nem engedélyezi összeköltözni, hanem „megjobbulásnak okáért” karácsonyig külön tartja (Csávás, 1701); a lelkész nem marasztásának kérdését a vizitáció a parciálisra „transferálja” (Csávás, 1723/1.); a temető és az iskola épületének elhanyagolásáért az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció, a parciálisig intézzék (Csávás, 1726/4.); a mestert nem függeszti fel hivatalából a vizitáció csak továbbhelyezi, „ha a Partialisig valami terhes és hiteles causa adgya elő magát,

penitus proscribáltatik, ezen deliberatum submittáltatik a Partialis iudiciumára” (Csávás, 1745/1.); az egyháziak hajtsák fel a restanciát a parciálisig, különben a parciálison olyan döntést hoznak, hogy magukéból kell megfizetniük (Csávás, 1748/2.); a lelkész keresetlen szavakkal szidta a gyülekezetet, a kedélyeket lecsillapította a vizitáció, és a parciálison is foglalkozik majd az ügygel (Csávás, 1781/1.). **Dányán.** A lelkész a vasárnap „déljesti” istentiszteletet továbbra is elhanyagolja, pünkösöd második napján kocsmába ment, ügyét a vizitáció a következő parciális zsinatra halasztja (Dányán, 1737/1.); Bányai Mózes 1782 és ’83 curatorságáról számot adott, de számadása hibás, ezért ügye a parciális zsinatra halasztódik (Dányán, 1789/5.).

Parókia - lásd Lelkeszi lakás.

Párta. Bethlenszentmiklós. „Szabó Márja vádoltatik, hogy ecclesiat követett volna, mégis pártában jár” (Bethlenszentmiklós, 1740).

Patrónus. Boldogfalva. A patrónus két darab földet ajándékozott az egyháznak (Boldogfalva, 1749); a patrónus pénzadományt adott az eklézsiának (Boldogfalva, 1769); panaszol az eklézsia, hogy a lelkész korán harangoztat, mert Vesszősre kell mennie istentiszteletet tartani, a vizitáció nem enged helyet a panasznak, mondván, hogy a vesszősi patrónus miatt van ez, aki segítségével nélkül egyébként a boldogfalvi eklézsia nem tarthatna lelkészt (Boldogfalva, 1787); a helyi patrónus ezüst kelyhet készíttetett az eklézsiának (Boldogfalva, 1790); a Kisküklő kimosta a templom, parókia és temető alapját, és így ezeket „egybe ontotta”, a pusztán maradt területet a patrónus lefoglalta (Boldogfalva, 1798). **Bonyha.** A vizitáció megint a patrónusokat, amiért nem járnak templomba (Bonyha, 1712/február/III.); „mivelhogy sok bizonságok relatiojából constál, hogy az itt való nemesség ezelőtt való üdőkben mind az quartat megatták, s mind korcsomároltak, vagy fizettek, azért ökegyelmek, hogy elmulatták mindenikett, tizenkét-két forintokig megbüntettetnek az kezünkben adattatott mandatum szerint” (Bonyha, 1712 december/6.); a lelkész sátoros ünnep első napján a patrónusnál tartson istentiszteletet és osszon úrvacsorát, másodnapján pedig a gyülekezetben (Bonyha, 1726/3.). **Búzásbesenyő.** „A régi usus szerint tartsa meg az [ecsületes] ecclesia a maga privilegiumát a korcsomárlás dolgában, ha kik pedig potentia mediante az ecclesia korcsomájára korcsomát kezdenének, a tiszteket requirálván, kivált possessorok iránt procedálynak articulus szerint” (Búzásbesenyő, 1721/3.); a lelkeszi lakást kicserélték azzal, amelyet a patrónus adott, két földdarabbal együtt (Búzásbesenyő, 1781 január); „a tiszteletes atyafinak annyi bért nem fizetnek, hogy patronusoknak nevezetethetnének” (Búzásbesenyő, 1785); a patrónus megharagudott a lelkészre, a gondnokkal falugyűlést hívatott össze és választás elé állította a híveket: a lelkésszel tartanak-e, vagy vele, a gyülekezet mindketőt választotta, a patrónus erre kidobta a haranglábat telkéről (Búzásbesenyő, 1796); a patrónus alaptalan vádlevelet terjeszt a vizitáció elé, a vizitáció nem ró ki ítéletet, mert a vádak nem tudta bizonyítani (Búzásbesenyő, 1799).

Peregrináció. Csávás. 1776-ban állapítja meg a vizitáció, hogy a lelkész az előző év őszen külföldi akadémiaira ment (Csávás, 1776).

Persely, perselypénz. Boldogfalva. A vizitáció inti a lelkészt, hogy ne nyúljon a ládához, hanem az egyházi pedig írja fel és helyezze a ladába a perselypénzt (Boldogfalva, 1753). **Bonyha.** „Anno 1698. II. Decembris nemes vitézlő Pap András uram akkori egyházi csináltatott egy perselyt maga költségén” (Bonyha, 1676); a perselyről való „controversia” ügyében a Héderfáján esedékes vizitáción döntenek (Bonyha, 1701); a csávásiaknak kiadott perselypénzt az egyházi és a gondnok szedjék fel (Bonyha, 1722/6.). **Csávás.** Van az eklézsiának közönséges és „kiváltképpen

való” pénze, ez utóbbi a perselypénz, amelyet a harangra és a templomra költenek (Csávás, 1701). **Dányán.** Az egyházfit kötelezi a vizitáció, hogy a perselypénzt mindig írja fel (Dányán, 1755/2.).

Pestis. Ádamos. Az eklézsiának deszkája volt, amelyet az elmúlt pestis idején átszállítottak a sövényfalvi materbe (Ádamos, 1741); **Búzásbesenyő.** A pestis miatt nem kereskedhettek a hívek, ezért sok évre visszamenő a pénzbeli adósság (Búzásbesenyő, 1712.).

Portio. Búzásbesenyő. A gondnok az eklézsia zselléireit füstadóval terhelte, a vizitáció inti, hogy az egyház kárára ezután ne dolgozzék „a praedicator ha valakitől földet kap, portioval ne aggraváltassa, mert másképpen excommunicáltatik s curatorságától is admoveáltatik” (Búzásbesenyő, 1731 január/3.); minthogy az eklézsia zsellére „eddig is füst portioval nem terhelhetett, úgy ennekutánna is az ecclesia manuteneállyá s munkálódgya tiszt uraimék és falu előtt, hogy füst portiot ne adgyon” (Búzásbesenyő, 1731 november/3.).

Prédikáció. Balavásár. Temetési prédikációért egy veder bor jár, amennyiben nincs bora, 25 dénár a lelkésznek, 10 dénár a mesternek (Balavásár, 1676/4.); „az egrestői mester könyörgésében s praedikálásban titubál, akadoz” (Balavásár, 1724); a lelkész prédikációjában megbántotta a hallgatókat (Balavásár, 1751); a mester illetlennek tartja az úrasztal mellől prédikálni, amikor a szószék üres (Balavásár, 1786/1.). **Bethlenszentmiklós.** Sűrő Györgyöt énekszó és prédikáció nélkül temették el, mert nem követett ekléziát (Bethlenszentmiklós, 1731). **Búzásbesenyő.** A templomkerülők büntetése: „meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akármelyik halni, prédikációval ne temetessék” (Búzásbesenyő, 1783). **Csávás.** Panasz a lelkész ellen, hogy mesterével nem prédikáltat (Csávás, 1780); Vas István részegen bekiáltott a prédikáló lelkészre (Csávás, 1712 december); „az asszonyok, nem a templom mellé tétetett széken zsinatollyanak a praedicatio alatt, hanem ki-ki a templomba a maga székiben ülven hallgassa a praedicator” (Csávás, 1731, 1742). **Dányán.** Halott feletti prédikációért vonakodva fizetnek, határoz a vizitáció, hogy csak akkor prédikáljon a lelkész a halott felett, ha fizetnek érte (Dányán, 1725/4.).

Privilegium. Búzásbesenyő. „A régi usus szerint tartsa meg az becsületes ecclesia a maga privilegiumát a korcsomárlás dolgában” (Búzásbesenyő, 1721/3.).

Prosenior – lásd **Esperes helyettes**

Protokollum. Bernád. A mester fizetésén jobbítottak és ezt bejegyezték az eklézsia protokollumába (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** „A protocollumok jól vagynak s a protocollatiok hiba nélkül folynak” (Bethlenszentmiklós, 1789); „az eklézsia javai rendbe szedettek és ami találtatott, az eklézsia protocollumába beíraték” (Bethlenszentmiklós, 1795). **Boldogfalva.** A vizitáció elrendeli, hogy az eklézsia pénzügyeinek jobb intézése végett szerezzon be „libellust, melyben minden adóssága az ecclesianak és egyéb bonumi jó rendben bérattassanak” (Boldogfalva, 1753). **Búzásbesenyő.** Csak a keresztelési anyakönyv van meg, a többit vissza kell szerezni a volt lelkésztől, vagy újat kell köttetni (Búzásbesenyő, 1790). **Dányán.** „A protocollumok hiba nélkül vagynak.” (Dányán, 1789/6.); „A protocollatiok jól folynak” (Dányán, 1790/6.).

Quarta. Balavásár. A helyi egyház vagyonát képezte mindenféle termény és a must tizedének quartája (Balavásár, 1676); a nemesek jobbágyaitól elzálogosított földről Miklós Jánosné nem akarja adni a quartát (Balavásár, 1785); aki az eklézsia földjét használja (akár paraszt, akár nemes) tartozik arról a quartát beadni (Balavásár, 1702); „mindenféle gabonából, búzából, mustból, kenderből, méhből, bárányból quarta” a lelkész fizetése (Balavásár, 1714); „a nemesség pedig mindenféle quartat a praedikátornak bévigye, mivel úgy volt eleitől fogva” (Balavásár, 1716/1.);

Kun Zsigmond a zálogba vetett föld quartáját elvitte (Balavásár, 1726); az egrestőiek nem szolgáltatták be a quartát, ezért 10 kalongya gabona kára lett a lelkésznek (Balavásár, 1728 január/4.); „a praedikátor quartáját mind a mater s mind a filialis ecclesiában elvonnyák a catholicusok” (Balavásár, 1734); „más falubelieknek is, de kiváltképpen a kiskendieknek a balavásári határon coloniajok lévén, a tiszteletes balavásári ministernek a quartat bétakaríttásák” (Balavásár, 1745 január/2.); a quartát nem adják ki, a vizitáció büntetéssel fenyeget (Balavásár, 1757/1.); a quarta elvételével megfogyatkozott a lelkész fizetése (Balavásár, 1757/5.; 1758/1.; 1759/2.; 1771); amennyiben a quartát „rövid idő alatt bé nem fizetik, a titulus processualis szolgabíró fog íranta requiráltatni” (Balavásár, 1788/1.). **Bernád.** Az adományok részletes leírása a konvenció szerint mind a lévítának, mind a lelkésznek, quarta (Bernád, 1749); panaszol a lelkész, hogy az eklézsia nemes tagjai nem adják meg a quartát (Bernád, 1799). **Boldogfalva.** A gyülekezet megadta a lelkésznek járó beszolgáltatást (quarta stb.) (Boldogfalva, 1676); ha a lelkész fa és törökbúza quartabeli fizetését nem szedik fel, nagy büntetésre számítsanak (Boldogfalva, 1720); a boldogfalvi határban amiből dézsmálni szoktak, a quarta a lelkészé (Boldogfalva, 1749); a vizitáció meghagyja a helyi lelkészt a szőlők tulajdonában, mert a quartát tőle elvették (Boldogfalva, 1752). **Bonyha.** Quarta (Bonyha, 1676/12.); a quartát az „apró nemesek” nem akarják megadni (Bonyha, 1712 február/VI.); „mivelhogy sok bizonságok relatiojából constál, hogy az itt való nemesség ezelőtt való üdőkben az quartat megatták, azért ökegyelmek, hogy elmulatták mindeniket, tizenkét-két forintokig megbüntettetnek az kezünkben adattartott mandatum szerént, és az eltartott quartat is intra quindenam bevigyék” (Bonyha, 1712 december/6.); a vizitáció inti az eklézsia tagjait, hogy a quartát karácsonyig adják meg (Bonyha, 1720/III/2.); Kakutsi Ferenc nem akar quartát fizetni, a vizitáció inti erre (Bonyha, 1731). **Csávás.** „Mindenféle eke után vetett mezei vetésből quartat” kell adni a lelkésznek (Csávás, 1714); „közönséges falu földéből dézmát s quartat nem adnak az emberek” (Csávás, 1722); „amely gabonából quarta jár, praedikátornak beszolgáltatassák” (Csávás, 1730/4.); „a quarta administratiojára is gondjok legyen az egyházfiaknak” (Csávás, 1734); a quartát „mind a nemes ország articulusa, mind pedig a nemes vármegye constitutioja szerént” be kell adni (Csávás, 1735 november/3.); amely földet a falu gabonának felosztott, arról tartoznak quartát adni (Csávás, 1737/1.); gond a quarta és dézsma beszolgáltatása körül (Csávás, 1776 november); „az hátra lévő quartanak beszolgáltatása is a curatorok kötelessége” (Csávás, 1783). **Dányán.** Panaszol a lelkész, hogy tekintetes Gyulai úr és Antos úr a quartát a földek után be nem szolgáltatja (Dányán, 1713); Szentkirályi úr nem akarja a quartát a lelkésznek kiadni (Dányán, 1720/II/3-tio.); „az oláhok a quartat mindenekben eltartották és úgy, mint eddig szokásban volt, ez idén nem administálták” (Dányán, 1720/II/4-to.); Asztalos János és Vas Mihály olyan földeket foglaltak el Dányánban, melyek után quartát szoktak adni a papnak (Dányán, 1724/3.); Asztalos János továbbra sem szolgáltat be quartát (Dányán, 1725/2.); Valacski Jakab és Takács János a prédikátornak quartát nem fizettek (Dányán, 1730/2.); „pap quartáját igasságosan ki nem adgyák” (Dányán, 1731/2.); a vizitáció utasítja az ekléziát, hogy „ministert illető bért és quartat, ide értvén a mustbéli quartat is, rendesen a constitutio szerént administrájja” (Dányán, 1748/2.); a quartát néhányan nem szabályosan szolgáltatják be (Dányán, 1762/1.).

Részeg, részegség. Ádámos. A lévita ellen az a panasz, hogy részeges és illetlenül viseli magát (Ádámos, 1784); Kis Dániel azzal vádolta az egyházfit, hogy a lévítával együtt kocsmázik és részegeskedik (Ádámos, 1785 március). **Balavásár.** A mester részeges s dohányos (Balavásár, 1721/2.). **Bernád.** Panaszkodnak a lévita részegeskedése („itkányossága”) miatt (Bernád, 1775). **Boldogfalva.** „Bándi András és Bándi György italnak adták magokat” (Boldogfalva, 1728 no-

vember); panaszol az egyházfi, hogy a lelkész részegen őt megsértette, vizitáció utasítja a lelkészt, hogy békéljen meg az egyházfival (Boldogfalva, 1757 december). **Bonyha.** Panasz a lelkészre, amiért ittasan megy a templomba (Bonyha, 1723/1.). **Búzásbesenyő.** „Imre István részegséggel, teremttével, attával és egyéb káromkodó szitkokkal él” (Búzásbesenyő, 1728/1.); a lelkészt azal vádolják, hogy részeg, istentisztelet is elmaradt emiatt (Búzásbesenyő, 1761 november); a lelkész részegség miatt nem akarja megtartani a eklézsia (Búzásbesenyő, 1777); a részeges lelkész reverzalist adott, hogy többet részegítő italt nem vesz a szájába, amennyiben mégis, a lelkészi közösségből kiteszik (Búzásbesenyő, 1780); a lelkész annyira részegen fogadta a vizitációt, hogy ezen még a vizitálók is elcsodálkoztak (Búzásbesenyő, 1781 január). **Csávás.** Vas István részegen bekiáltott a prédikáló lelkészre, a vizitáció kalodába tette és kiközösítette (Csávás, 1712 december); a mester felesége részeges (Csávás, 1786). **Dányán.** Kállai István iskolamester néha részegen jár az utcákon (Dányán, 1727/2.); a mestert részegeskedéssel vádolják (Dányán, 1737/2.); Kendi Sámuel mestert káromkodással, részegeskedéssel, verekedéssel vádolják (Dányán, 1751); a tanító „igen részeges, káromkodó, a templomban is botránkoztat részegségivel” (Dányán, 1754/1.).

Reverzális. Ádámos. A lévita ellen az a panasz, hogy részeges és illetlenül viseli magát, a vizitáció a parciálisra akarja vinni az ügyet, a gyülekezet nagy része a lévita mellett áll, ezért a vizitáció ajánlja, hogy helyileg oldják meg a kérdést: a lévita adjon reverzalist (Ádámos, 1784.).

Római katolikus. Balavásár. „A praedikátor quartáját mind a mater s mind a filialis ecclesiában elvonnyák a catholicusok” (Balavásár, 1734). **Búzásbesenyő.** Nánási János feleségével tisztátalanul kelt össze, eklézsiakövetésre kéreznék, az asszony ígéri, hogy elhagyja a katolikus vallást (Búzásbesenyő, 1712). **Csávás.** A terhes fiatal leányt a szomszéd falu római katolikus papja megeskette és katolikus hitre térítette (Csávás, 1791/6.).

Román, oláh. Bethlenszentmiklós. Minthogy a parókia kerítésének a leromlott része helybéli román lakos felé néz, a vizitáció az ügyet a processualis szolgabíró elé utalja (Bethlenszentmiklós, 1789). **Boldogfalva.** Molnár Péterről nem tudják hogyan él román feleségével, a vizitáció kéri, hogy „producállyon arról, hogy copuláltatott feleségével, az olánéval” (Boldogfalva, 1734); a hátralék és az interest felszedését rendezze az eklézsia „de kivált az oláhoktól mind summat, mind interest felvenni” (Boldogfalva, 1740); „a mostan élő mind magyar, mind pedig oláh ember adóssait az ekléziának keményen admoneálya a Szent Visitatio, hogy mind pénzbeli, mind pedig búzabéli adósságokat hét esztendőről fogva való interesseivel együtt új esztendő első napjára megadni tartozzanak” (Boldogfalva, 1742); az ekléziában ortodox szokás szerint élnek a református hívek (Boldogfalva, 1792). **Bonyha.** „Gyöngyösi András egy oláh fátának két gyermeket csinált, melyet nem is tagad” (Bonyha, 1728 november). **Búzásbesenyő.** „Az ecclesia korcsomájára possessorok s más oláhok korcsomát kezdettek” (Búzásbesenyő, 1721); „a korcsomállás dolgát az Szent Visitatio ez szerint rendelte: Sz[ent] Mihály napjától fogva szabad legyen az oláhoknak [ezt a szót kihúzták és föléje írták: *a falunak*] is korcsomát tartani Szent Márton napig” (Búzásbesenyő, 1723/2.). **Dányán.** „Az egyházfiak az oláhoktól a quartat be nem szedték” (Dányán, 1713); „az oláhok a quartat mindenkiben eltartották és úgy, mint eddig szokásban volt, ez idén nem adminisztrálták” (Dányán, 1720/III/4-to.); a lelkészt vádolják, hogy „copulált olyan cigányokat, kik oláh vallásúak” (Dányán, 1734/1.).

Számadás. Ádámos. Az eklézsia ládája a Mezei családnál állt, és az abban lévő vagyonról 50 esztendeje senki számot nem adott, a vizitáció elrendeli, hogy más gondnokot válasszon, aki minden esztendőben tartozzék számot adni (Ádámos, 1781); a korábbi gondnok 60 magyar forint elszámolással tartozik, nem akar elszámolni (Ádámos, 1782); a számadás jó végbe ment (Ádámos,

1783, 1795, 1796, 1797); a számadásban nincs hiba (Ádámos, 1788); a gondnok nincs a faluban, számot ezért nem adhat (Ádámos, 1793/7.). **Boldogfalva.** Nincs számadás, a vizitáció szigorúan inti az ekléziát (Boldogfalva, 1759); a vizitáció és a vicekurátor előtt az egyházfi számot ad a három éves pénzgazdálkodásról (Boldogfalva, 1775); „két esztendőkről számot még nem adott az egyházfi, azért a Szent Visitatio fog rendelni két tiszteletes atyafiakat, kik szorossan számot végyenek, s mindeneket inventáljanak” (Boldogfalva, 1784). **Búzásbesenyő.** Nagyobb fegyelmet parancsol a vizitáció a számadás elkészítésekor a gondnoknak és az egyházfinak (Búzásbesenyő, 1789/5.). **Dányán.** Az egyházfi adjon számot az 1689. évi bor áráról (Dányán, 1690); Dobos István és Varga György egyházfiak bemutatják a számadást az 1691. évről. (Dányán, 1692); az egyházfi számot ad az 1711. évről (Dányán, 1712 december); az egyházfi minden pénzt jegyeztessen fel a lelkésszel, számadáskor aszerint adjon számot (Dányán, 1749/3.); a számadás nem mehetett végbe valami akadály miatt, inti őket a vizitáció, hogy minél hamarabb pótolják (Dányán, 1782/3.); Bányai Mózes 1782 és '83 curatorságáról számot adott, de számadása hibás (Dányán, 1789/5.); a számadás hibás, a lelkész javítsa ki s úgy mutassa be az esperesnek (Dányán, 1793); „a számadás véghezment ugyan, de felette hibáson, úgy, hogy azon elmenni nem lehet” (Dányán, 1796); az eklézsia jövedelméről nincs számadás, ha a lelkész hazaérkezik, készítsék el (Dányán, 1799/7.); „a számadásba hiba lévén, most nem revideáltathatik” (Dányán, 1800/6.).

Szék, templomi pad, lásd még: **Templomi ülésrend.** **Ádámos.** Panasz Kerekes Ferenc ellen, hogy a templomból kivitte székeit, a gondnoknak kell figyelmeztetnie őt, hogy vigye vissza, különben büntetik (Ádámos, 1782); a templomi székek miatt nagy vita van, a vizitáció nem tudja megoldani, a legközelebbi parciálisra utalja (Ádámos, 1784). **Balavásár.** A templomi székek dolgában villongás van (Balavásár, 1721); Pap Jánosnak megengedi a vizitáció, hogy magának a templomba széket csináltasson (Balavásár, 1744). **Bernád.** A templombeli székek kérdését a vizitáció a parciálisra utalja (Bernád, 1738 január); a székek dolgában botránkozás van, a székek fölötti vita miatt Birtalan György templomon kívül hallgatja az istentiszteletet (Bernád, 1738 március); Lászlóvits Bálintné a húsvét elsőnap i úrvacsorai istentiszteletéről „egy szolgálot kiráncigált a székből” (Bernád, 1792). **Bonyha.** Az eklézsia külön széket készített a lelkész feleségének, a vizitáció jóváhagyja azzal, hogy legyen a mesterné széke is (Bonyha, 1720/I/1.); Kakutsiné cselédeknek külön helyet kér a templomban, a vizitáció a nemesek után és a parasztnép előtt szabja meg a cselédek helyeit (Bonyha, 1734; 1735 február).

Szolga. Bernád. Lászlóvits Bálintné a húsvét elsőnap i úrvacsorai istentiszteletéről „egy szolgálot kiráncigált a székből” (Bernád, 1792). **Búzásbesenyő.** A lelkész szolgálja külön él feleségétől, ezért 12 forintra bünteti a vizitáció (Búzásbesenyő, 1713).

Szolgabíró. Ádámos. Az egyik család nem látogatja az istentiszteletet, a vizitáció inti erre „mert ha nem, a szolgabíró úr által is tud igazítást tenni a Szent Visitatio” (Ádámos, 1795/6.). **Balavásár.** A restancia felhajtására a szolgabírót kéri a vizitáció (Balavásár, 1781); a gondnok a szolgabíróval járassa ki az eklézsia földjeit és határolja körül (Balavásár, 1783/2.); amennyiben a quartát „rövid idő alatt bé nem fizetik, a titulus processualis szolgabíró fog íranta requiráltatni” (Balavásár, 1788/1.). **Bethlenszentmiklós.** Minthogy a parókia kerítésének a leromlott része helybéli román lakos felé néz, a vizitáció az ügyet a processualis szolgabíró elé utalja (Bethlenszentmiklós, 1789). **Boldogfalva.** Dénes Mihály, templomkerülés miatt „megintetett, de nem volt semmi foganattya, most újra inti a Szent Visitatio az egyházfi által, s javálja, hogy a szent gyülekezetet ne vesse meg és, ha az intés mégis semmit nem használ, a titulus processualis szolgabíró úrnak a megfenyítésre transcribáltatik” (Boldogfalva, 1788). **Búzásbesenyő.** Amennyi-

ben az ifjak mégsem járnak katekizációra „processualis szolgabíró uramnak fog recommendáltatni az orvoslás végett” (Búzásbesenyő, 1787); a bíró arra kényszerítette az egyházfit, a szolgabíró parancsa ellen, „hogy a nagyságának vecturázására mennyen” (Búzásbesenyő, 1790). **Dányán.** A fiatalok a vasárnapi tanításra nem akarnak a templomban maradni, intik a szülőket, hogy felküldjék őket, különben a szolgabíró fogja erre kötelezni őket (Dányán, 1787); Asztalos Benjámin nem akar a papnak bért fizetni, elrendeli a vizitáció, hogy nyolc napon belül megfizesse, különben a szolgabíró által hajtják be rajta (Dányán, 1789/3.).

Szószék. Balavásár. A mester illetlennek tartja a pulpitus mellől prédikálni, amikor a szószék üres, a nemrég kiadott rendelkezés ellenébe (Balavásár, 1786/1.). **Búzásbesenyő.** Az interest szedjék fel az egyházfiak és abból javítsák meg a templomot, a szószékkal szembeni ablakot nagyobbítsák meg (Búzásbesenyő, 1722/4.).

Szőnyeg lásd **Török szőnyeg.**

Tánc. Balavásár. Panasz a lelkész ellen, amiért lakodalomba és a falusi táncba jár, és vádoltatik „hegedűjének táncoló legényeknek való accomodálásában” (Balavásár, 1721). **Bethlenszentmiklós.** Udvari Farkas ünnepen táncol a gyülekezet botrányozására, a vizitáció kalodáztatásra ítéli (Bethlenszentmiklós, 1728 január). **Boldogfalva.** A lelkész feleségét azzal vádolják, hogy táncolt „vagy ugrált az házánál”, több asszonnyal együtt (Boldogfalva, 1713); az özvegy lelkész-feleséget táncolással és bálozással vádolja az eklézsia, nem bizonyítható, a parókián rendezett táncmultság viszont igen (Boldogfalva, 1790). **Csávás.** Aki táncsal megrontja az ünnepet, kalodába kerül (Csávás, 1751/2.); amennyiben a mester még egyszer táncol, feleségével együtt 3 forintra büntetik, másodszor hivatalából kidobja a vizitáció (Csávás, 1770 január/2.); a mesterről mondják, hogy „lakadalomban kettőt-hármat fordult erőltetésből, vagy magyaroson táncolt” (Csávás, 1783). **Dányán.** Húsvét másodnapján a lelkész csűrében táncoltak a legények, a lelkész tudtával (Dányán, 1653 január).

Tanító (mester), tanítás. Ádámos. A lelkészi és mesteri fizetés részletesen (Ádámos, 1749); a mester vagyis a lévita ellen az a panasz, hogy sokat jár széjjel (Ádámos, 1782). **Balavásár.** Temetési prédikációért 10 dénár jár a mesternek (Balavásár, 1676/4.); a mestert nem engedik továbbra Egrestőn lakni, ha mestert akarnak, keressék meg a püspököt (Balavásár, 1701); a mester részletes fizetése (Balavásár, 1714); az egrestői mester sokat jár „széjjel”, „Sepsi Györgynének kínálgatta magát, a gyermekeket, amint kellene, nem taníttya” (Balavásár, 1721); a mester részegen megy a templomba és gyermekeket nem tanít, dohányos, ezért a generális zsinat döntése értelmében bursalis poenával büntetettik (Balavásár, 1721/2.); „az egrestői mesternek hosszú mentéje nincsen”, a vizitáció megparancsolja, hogy a következő parciálisig szerezzen magának, különben a gógánváraljai parciális döntése értelmében büntetést rónak ki rá (Balavásár, 1721); amiért a mestert káromolta, kiközösítik (Balavásár, 1721/7.); amennyiben a soron következő parciálisig az egrestőiek nem adják be a hátralékot az egyházfinak, kiközösítik őket és nem kapnak mestert (Balavásár, 1724/4.); „az egrestői mester könyörgésében s praedikálásban titubál, akadoz” (Balavásár, 1724); az egrestőiek nem járnak templomba, „harangozván a mester, néha senki templomba nem mégyen” (Balavásár, 1726); nincs széke az egrestői mesternek a templomban (Balavásár, 1728 január); az egrestői mester a helyi nemesek „praejudiciumokra” kocsrát nyitott (Balavásár, 1728 január/4.); a vizitáció inti az egrestői mestert, hogy „a tanuló gyermekeket ne idegenítse, idestova szükségtelen járásoktól abstineállyon, a cultust ne mulatgassa, feleségét fényitékben tartsa, nyelvéllel satisfactiot ne vegyen, és a hallgatókkal ne veszekedgyenek” (Balavásár, 1728 november); „a mester házát pusztán az ecclesia ne tartsa, hanem zsellért tartson benne” (Ba-

lavásár, 1730/2.); a vizitáció inti a mestert, hogy tartsa szigorú ellenőrzés alatt családját (Balavásár, 1743); „admonióltatik a becsületes mester, hogy [...] papja híre s akarattya nélkül imide-amoda ne járjon, és papja hivatalyába magát ne elegyítse” (Balavásár, 1750/1.); a vizitáció inti az eklézsiát, hogy a mesternek házat építsenek (Balavásár, 1750/3.); panasz, amiért a gyermekek nem járnak iskolába, dönti a vizitáció: „sub severa correptione admonióltatnak az atyák és anyák, hogy a fiúgyermeket az oskolába, a leánygyermeket a vasárnapi tanításra feljártassák” (Balavásár, 1751); a lelkész fia sokat veszekedik a mesterrel (Balavásár, 1754); „a mester papja híre nélkül vagál, felesége nyelveskedő”, a vizitáció arra inti, hogy magát és házat moderálja (Balavásár, 1756/3.); ha a mester jól nem regulázza az iskolát, büntetést kap (Balavásár, 1779); a tanítót elbocsátották (Balavásár, 1781); a mester ellen nincs panasz, az ifjak jól tanulnak (Balavásár, 1782); a mester a gyermekeket resten tanítja (Balavásár, 1783); a tanító irányában tiszteletlenül viselkednek (Balavásár, 1783 december); a mester illetlennek tartja az úrasztal mellől prédikálni, amikor a szószék üres (Balavásár, 1786/1.); a mester nem a szokásos időbeosztással végzi munkáját, a vizitáció erre szorítja (Balavásár, 1792); amennyiben az esperes és a parciális beleegyezik, a gyülekezet megtartja az interimáris mesterét (Balavásár, 1797); „ezen eklézsiában az iskola virágzó állapotba vagyon” (Balavásár, 1800). **Bernád.** A mester fizetése családonként (Bernád, 1714); a lévita (mester) háza körül nagy a romlás (Bernád, 1762); panaszol a gyülekezet, hogy a lévita nem foglalkozik a gyermekekkel, a vizitáció császári parancsra hivatkozva parancsolja meg a lévitának, hogy nézzon az iskolás gyermekek után (Bernád, 1775); a mester fizetésén (díjlevelén) keveset jobbítottak és ezt bejegyezték az eklézsia protokollumába (Bernád, 1792). **Bethlenszentmiklós.** Panasz, amiért a lelkész a lányokat nem tanítja (Bethlenszentmiklós, 1721); a mester és felesége együtt lakik, holott „mocokban lévén a felesége, nem kellett volna edgyütt lakni”, a vizitáció mindkettőt kiközösíti (Bethlenszentmiklós, 1723); a vizitáció inti a helyieket, hogy a mester fizetését adják meg (Bethlenszentmiklós, 1731); „a legények, leányok fennmaradnak a templombéli tanításokon” (Bethlenszentmiklós, 1782); nincs mester a faluban (Bethlenszentmiklós, 1794, 1800 december). **Bonyha.** A parciális határozata értelmében a mestert egy forintra büntetik, amiért nem jelent meg a generális zsinaton (Bonyha, 1720/I/2.); a mestert figyelmeztetik, hogy szolgálatában a vármegye törvénye szerint hűséggel eljárjon (Bonyha, 1720/II/2.); a bonyhai mester a bernádi filiában temetett és házi istentiszteletet tartott, a vizitáció 1 forintra bünteti és hivatala elvesztésével fenyegeti, ha még egyszer a lelkészi feladatkörbe elegyedik (Bonyha, 1722/1.); a mester feleségét káromkodásért kiközösíti a vizitáció (Bonyha, 1722/2.); a vizitáció megszabja, hogy a bernádi filiában minden harmadik vasárnap legyen istentisztelet, a mester tehát akkor harangozzon (Bonyha, 1724/1.). **Búzásbesenyő.** 1793-ban jelenik meg először a mester: „vagyon már most oskolamestere is az eklézsiának” (Búzásbesenyő, 1793); néhány asszony azt panaszolja, hogy a mester után nem lehet énekelni, és kéri leváltását (Búzásbesenyő, 1795). **Csávás.** 1650-ben tanítója van a falunak (Csávás, 1650 február); a mester fizetése egyharmada a lelkészének (Csávás, 1676/3.); panasz a lelkész ellen, hogy mesterével nem prédikáltat (Csávás, 1680); a mester nem akar házról-házra járni bérét felszedni, holott ezelőtt mindig így volt (Csávás, 1713); panasz a mester ellen, amiért nem tanít, hiányosságai vannak és amiért „az isteni szolgálatban is remissus kezdett lenni” (Csávás, 1715); a mester s lelkész közötti rossz viszonyt meg kell szüntetni: a mester tartozzék mindenben függni a lelkésztől (Csávás, 1716/1.); a mester vendégségben illetlenül viselkedett, vagyis „az asztalt felrúgta s mással üstököt vont s dohányozott” (Csávás, 1720/II.); a vizitáció inti a mestert, hogy a lányokat katekizálja (Csávás, 1720/II.); panasz a mesterre, amiért nem tanít, lop, elhanyagolja az iskola szőlőjét, az eklézsia nem marasztja (Csávás, 1726/1.); a mester a dészalviak erdejéből fát lopott, ezért „az 94. canon szerint ab officio sacro

amoveáltatik” (Csávás, 1727/8.); a mestert azzal vádolják, hogy részeges (Csávás, 1732); kiközösítéssel és számár temetéssel fenyegeti a vizitáció a mestert és feleségét (Csávás, 1734); a mestert illetlen szavakkal illetik, a vizitáció a vétkes lakására megy és ott dorgálja meg őt (Csávás, 1738/5.); versengés a mester és egy asszony között, amelyet „az elmúlt esztendőben celebráltatott extraordinaria sessio kemény kötés alatt eligazította volt” (Csávás, 1743/1.); a mestert nem függeszti fel hivatalából a vizitáció csak továbbhelyezi, amiért családját nem „tartotta szorosan” és botránkoztatón viselkedett (Csávás, 1745/1.); a mester jó bizonytságot tett a vizitáció előtt a gyermekekkel (Csávás, 1756); a mesternek járó restanciáért büntetnek, amennyiben a mesterrel „most actu meg nem békéllik az adós” (Csávás, 1765 február/6.); a mestert nem marasztották (Csávás, 1765 február); panasz a mester ellen, amiért nem harangoztat idejében (Csávás, 1770 január/1.); a mester igen rest a gyermekek oktatásában, felesége pedig részeges (Csávás, 1786); panaszol az eklézsia, hogy a mester nem tanít rendesen, nem akarja marasztani (Csávás, 1788; 1789; 1792/4.; 1793/4.). **Dányán.** A tanítót dicsérik a hallgatók (Dányán, 1712 december); tanító fizetése (Dányán, 1714); „a mester, részeg lévén, rút, trágár szitkokkal szitkozódott, a pisztolya vele lévén, a papnét kurvázta” (Dányán, 1723); az eklézsia a tanítót nem marasztotta meg, mivel „nem alkuszik jól a praedikátorral és egyéb fogyatkozások is vadnak benne” (Dányán, 1728 január/1.); a mestert részegeskedéssel vádolják, a lelkéssel való veszekedéssel, emiatt a vizitáció elmozdítja (Dányán, 1737/2.); mivel a mesteri lakás pusztán áll, megengedi a vizitáció, hogy a tanítói hivatalt felállítsák (Dányán, 1745/3.); a vizitáció határozza, hogy a tanító a lelkész híre nélkül „ides-tova ne járjon, a templom kolcsát magánál ne tartsa, hanem az állyon a tiszteletes minister kezénél, onnan vegye ki harangozás idején a mester” (Dányán, 1748/1.); a mestert 3 forintra bünteti a vizitáció (Dányán, 1749/2.); a tanító „igen részeges, káromkodó, a templomban is botránkoztat részegségivel” (Dányán, 1754/1.); panaszolják, hogy a mester a gyermekeket nem akarja tanítani (Dányán, 1767/1.); panaszolja a tanító, hogy a mesteri lakás alkalmatlan a lakásra is, nemhogy a tanításra (Dányán, 1767/2.); panaszolnak, hogy a tanító nem tanítja a gyermekeket, meghagyja a vizitáció, hogy ne csak énekeltesse, hanem tanítsa is a gyermekeket (Dányán, 1770 december); az ifjak nem tanulnak, ezért határozza a vizitáció, hogy akik nem járnak tanításra, azokat ne temesse el a lelkész (Dányán, 1771/1.); a tanító továbbra is elhagyja az esti harangozást (Dányán, 1771/1.); vádolják a tanítót, hogy a gyermekeket nem tanítja (Dányán, 1773 november/1.); „a mester a gyermekeket nem tanítja, felel a mester: mert nem fizetnek” (Dányán, 1774/1.); panasz, hogy a tanító a sertését a kamarában tartja (Dányán, 1774/2.); panaszolnak a tanítóra, hogy siet a harangozással, a gyerekeket nem akarja tanítani (Dányán, 1779 december/1.); panaszolják, hogy a mester néha hazaküldi a gyerekeket az iskolából, a mester is panaszol, hogy a háza kicsi, alig férnek benne (Dányán, 1784); az eklézsia új mestert kér a vizitációtól, mivel a mostani már igen öreg, ezért alkalmatlan a tanításra (Dányán, 1784/2.); a fiatalok a vasárnapi tanításra nem akarnak a templomban maradni, intik a szülőket, hogy felküldjék őket (Dányán, 1787); akik nem járatták gyermekeiket iskolába, azoktól is felszedik a tanító bérét (Dányán, 1798/4.).

Temetés. Ádámos. Az egyházfának kötelessége a beszolgáló lelkész bérét felszedni, a lelkész pedig köteles neki ingyen temetni (Ádámos, 1703). **Balavásár.** Sok a templomkerülő és úrvacsorával nem élő, a vizitáció számár temetéssel fenyegeti őket (Balavásár, 1741). **Bernád.** A lévitának, mind a lelkésznek keresztelésre, esketésre és temetésre járó stóla (Bernád, 1749); a szénarét kaszálásáért a szokásos egy forintot nem kéri a lelkész temetés alkalmával (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** Az unitáriusok pénzt kérnek a halotti harangozásért, a vizitáció megtagadja ezt, „mivelhogy az unitáriusok tornyában való harangok az uraké” (Bethlenszentmiklós, 1713); a lelkész nem temethet addig, amíg a hívek le nem teszik a járandóságot (Bethlenszentmiklós,

1728 január); Sütő Györgyöt énekszó és prédikáció nélkül temették el, mert nem követett eklézsiát (Bethlenszentmiklós, 1731); az 1721. évi díjlevél szerint megerősítik a temetésért járó fizetést (Bethlenszentmiklós, 1749). **Bonyha.** A lelkészi fizetés részletes felsorolása, társadalmi kategóriákra, lelkészi szolgálatra (temetés, keresztelezés, esketés) lebontva (Bonyha, 1714); a bonyhai mester a bernádi filiában temetett és házi istentiszteletet tartott, a vizitáció 1 forintba bünteti és hivatala elvesztésével fenyegeti, ha még egyszer a lelkészi feladatkörbe elegyedik (Bonyha, 1722/1.). **Búzásbesenyő.** Súlyos meg hasonlítás van a gyülekezetben a lelkész és egyes tagok között, a vizitáció békességre és megértésre int „külemben ha meghalnak, tisztességes temetések nem lesznek” (Búzásbesenyő, 1741); a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy a gyülekezet fizesse rendszeresen a keresztelezésért és temetésért járó illetményt (Búzásbesenyő, 1754); a templomkerülőket büntetése: „meg fog parancsoltatni a tiszteletes atyafinak, hogy ha meg talál azok közül akármelyik halni, se harangszóval, se énekkel, se prédikációval ne temetessék” (Búzásbesenyő, 1783); nem járnak katekizációra, a vizitáció felhatalmazza a lelkészt és a gondnokot, hogy még büntetéssel is tanításra fogja őket, ha ez sem jár eredménnyel, később „semmiképpen ne copulálják, vagy meghalván, el ne temesse, sőt harangozást se engedjen, hogy légyen számár temetések” (Búzásbesenyő, 1783). **Csapószentgyörgy.** Mivel Vatay Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletre, sem temetésre, sem úrvacsoraszolgáltatásra nem járt el azután, a vizitáció kiutasítja a vármegye területéről (Csapószentgyörgy, 1650/4.). **Csávás.** A templomkerülőket azzal fenyegeti a vizitáció, hogy „számár temetések lesznek, sem harangoznak, sem isteni tisztelettel nem temettetnek” (Csávás, 1746/2.); a vizitáció inti a helyieket, hogy a temetési stólat a szolgálat előtt adják meg (Csávás, 1754/2.). **Dányán.** „A tiszteletes atyafinak Tövissi István ökegyelme és Gyulai Péter fizetni a temetésért nem kívánnak” (Dányán, 1778/4.).

Temető. Balavásár. A régi betelt, új temetőt nyitnak (Balavásár, 1757/4.). **Boldogfalva.** A Kisküküllő kimosta a templom, parókia és temető alapját, és így ezeket „egybe ontotta”, a pusztán maradt területet a patrónus lefoglalta (Boldogfalva, 1798). **Csávás.** A temető elhanyagoltságaért az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Csávás, 1726/4.). **Dányán.** „A papi kertbe ne temetkezzenek, s annak földjít ne ássák, hogy homokolják a temetőket” (Dányán, 1773 november/3.).

Templom. Ádamos. Panasz Kerekes Ferenc ellen, hogy a templomból kivitte székeit, a templomba amúgy sem jár, a gondnoknak kell figyelmeztetnie őt, hogy vigye vissza (Ádamos, 1782); amikor idegen vallású személy megy a templomba, engedni kell oda üljön, ahová akar (Ádamos, 1784.); „tekintetes Pásztohi Mária, tekintetes Petrórtzi György úrnak kedves élete párja, mint ezen filialis eklézsiának curatrixa panaszolja, hogy Istenhez való buzgóságából templomat akarván építtetni, téglát készíttetett, azoknak megégetésére tűzfát hozatott, s a fát elvitték, a téglát elromlott” (Ádamos, 1800). **Balavásár.** Az újonnan épített és felszentelésre kerülő templom számára adományoztak (Balavásár, 1714); az újonnan épített templomot felszentelték (Balavásár, 1746); „a múlt esztendőben felette sok költsége lévén az eklézsiának az újj templom építésével” (Balavásár, 1799); az új templom építésére kiadott költség ellenére is van készpénze (Balavásár, 1800). **Bernád.** Panaszol a lévita, hogy háza messze van a templomtól, a vizitáció elrendeli, hogy mihamarabb „a templom építtésén rajta legyenek” (Bernád, 1755). **Bethlenszentmiklós.** Templom építése „íránt instantiat adtunk be az uraknak” (Bethlenszentmiklós, 1713); sok a templom körüli hiányosság, a vizitáció felszólítja a gyülekezetet, hogy az udvarral együtt orvosolja azokat (Bethlenszentmiklós, 1735 február); templomba nem járnak némelyek, ezért bért sem akarnak fizetni, merthogy nem veszik igénybe a szolgálatot (Bethlenszentmiklós, 1788). **Boldogfalva.**

A templomot meg kell vakoltatni (Boldogfalva, 1653); a templom körül fogyatkozások vannak, meg kell javítani a jövő tavaszra (Boldogfalva, 1656); a hívek ígéretet tesznek, hogy a templom körüli romlásokat kijavítják (Boldogfalva, 1698); a templom teteje megromlott, a tavalyi meghagyást ez irányban nem teljesítették (Boldogfalva, 1714); ha nem javítják meg a templomot, 12 forint büntetésre ítélik (Boldogfalva, 1715); szigorú parancs, hogy a templomot javítsák meg (Boldogfalva, 1720); az eklézsia és az egyházi bűnei: „az tornyat meg nem zsendelyeztették, a templomat nem curálták” (Boldogfalva, 1723); a templom állaga megromlott (Boldogfalva, 1726); az egyházi nem járt el hivatalában „templomnak ruinajit reparálni nem igyekezte” (Boldogfalva, 1726); az egyházi elmulatta a templom körüli kötelességeit, ezért 3 forintra büntetik (Boldogfalva, 1728 január); „serio admoneáltatik [az eklézsia], hogy a templom építéséhez fogjon, eljövén annak ideje” (Boldogfalva, 1728 január; 1728 november); rossz a templom körüli kerítés (Boldogfalva, 1734); az egyháziak restek voltak feladatuk teljesítésében, hiszen a templom körüli romokat nem építették meg (Boldogfalva, 1735 november); „admoneáltatnak az egyháziak, hogy a ruinákat a templom és parochia körül megépítsék” (Boldogfalva, 1737); a templom körüli romlás az egyházi „hidegsége és restsége” miatt történt (Boldogfalva, 1741/2.); az interest templom körüli munkával váltják meg (Boldogfalva, 1756); a vizitáció elrendeli, hogy javítsák meg az oratórium fedelét (Boldogfalva, 1779); a Kisküküllő kimosta a templom, parókia és temető alapját, és így ezeket „egybe ontotta” (Boldogfalva, 1798). **Bonyha.** A vizitáció 12 forint bírság terhe alatt meghagyja az egyháznak, hogy a templomot pádimentoztassa meg (Bonyha, 1684); 12 forint büntetés terhe alatt a templomot meg kell javítania az eklézsiának (Bonyha, 1698); a gondnokot és az egyházfit intik, hogy szedjék fel a kiadott pénzt, mert kell a templom építésére (Bonyha, 1722/4.); Túróczi Klára adományozott 100 forintot templomépítésre (Bonyha, 1731). **Búzásbesenyő.** A templom javítását mihamarabb eszközöljék „másképpen brachium által való büntetést, az 12 forintokat, exequállyuk rajtok” (Búzásbesenyő, 1700); a helybeliek sorozatosan semmibe vették a vizitáció parancsát, ezért Szentpálra hajtották el marháikat, de a helyiek kérésére visszaengedik nekik, ha a templom körül elkészítik a kerítést (Búzásbesenyő, 1701); az interest szedjék fel az egyháziak és abból javítsák meg a templomot, a szószékkel szembeni ablakot nagyobbítsák meg (Búzásbesenyő, 1722/4.); Imre János „a templomban részegen elhuddozta magát (Búzásbesenyő, 1732). **Csávás.** Kiközösítéssel és számár temetéssel fenyeget a vizitáció néhány tagot, akik templomba nem járnak (Csávás, 1734); a templom azon falára, ahol a szószék áll, ablakot kell vágatni, mert sötét a templom (Csávás, 1780/5.). **Dányán.** A templomot javítsák meg, határozza a vizitáció (Dányán, 1689); „templom és cinterem körül való sok fogyatkozásokat megépítsék” (Dányán, 1690); a templom körül nincs kerítés (Dányán, 1711); a templom „csaknem a gyülekezet nyakában hull” (Dányán, 1720); templomot reparáljanak, különben az ekléziát megbünteti a vizitáció (Dányán, 1722/2.); a templomot renoválják (Dányán, 1728 november/2.); habár deszka és zsendely is volt, mégsem javították ki a templomot az egyháziak (Dányán, 1735 február/3.); a templom körül a romlásokat javítsák (Dányán, 1740/3.); „mind templom, mind parochia körül elszenvedhetetlen és igen káros ruinak vadnak” (Dányán, 1745/1.); mivel a templomot nem seprerte meg, az egyházi 3 forintra büntetődik a vizitációtól (Dányán, 1756/1.).

Templomi ülésrend. Balavásár. „Minthogy az Isten házában elsőség és utolsóság nincsen, hanem ott minden ember egy sorsú, ez okon a Szent Visitationak rendelése az, hogy aki előbb megyen a templomba, vagy beljebb üljön, vagy a beljebb ülendőnek a bemenetelre helyt adjon” (Balavásár, 1744); az ülésrend miatt esett botránykozás a templomban (Balavásár, 1762). **Dányán.** Grávyul Zsigmond cselédei és Asztalos János székhasznaletáról határoz a vizitáció (Dányán,

1734/2.; 1735 február); székvita Bölöni Domokos Pál és a Szász család között (Dányán, 1789); Szász Sámuel felesége nem jár templomba, mivel székeből kiszorították (Dányán, 1790/4.).

Textíliák. Ádámos. Részletes lajstrom, adományok és adományozók nevei (Ádámos, 1714/II.). **Balavásár.** Leírás (Balavásár, 1676); adomány (Balavásár, 1698); lajstrom (Balavásár, 1714, 1749). **Bernád.** Felsorolás, a jegyzőkönyv végén a későbbi adományok (Bernád, 1714); lajstrom (Bernád, 1749). **Bethlenszentmiklós.** Lajstrom (Bethlenszentmiklós, 1749). **Boldogfalva.** Lajstrom (Boldogfalva, 1676); adomány (Boldogfalva, 1687); részletes lajstrom (Boldogfalva, 1749). **Bonyha.** Lajstrom (Bonyha, 1676; 1681; 1714; 1749). **Búzásbesenyő.** Adományok (Búzásbesenyő, 1676, 1711); az úrvacsorai eszközök mind megvannak (Búzásbesenyő, 1712); lajstrom (Búzásbesenyő, 1714, 1749). **Csávás.** Felsorolás (Csávás, 1676, 1702/5.); a javak mind megvannak (Csávás, 1703); lajstrom (Csávás, 1714, 1749). **Dányán.** Lajstrom (Dányán, 1676); az úrvacsorához való abroszt keressék elő (Dányán, 1693 december); lajstrom (Dányán, 1714, 1749).

Tisztartó. Bethlenszentmiklós. Vádolja az eklézsia a lelkészt, hogy a tisztartót ellenük ingerli (Bethlenszentmiklós, 1731).

Tolvaj. Búzásbesenyő. Az egyik személy a lelkész feleségét tolvajnak mondotta (Búzásbesenyő, 1790).

Török szőnyeg. Bernád. Volt az eklézsianak egy török szőnyege, a vizitáció megengedte, hogy eladják, árát fordítsák az egyház szükségére (Bernád, 1799).

Udvar (patrónusi). Bernád. Panasz a filiából, hogy a bonyhai lelkész gyakran elmulasztja a harmadik vasárnapi istentiszteletet, a lelkész azzal védekezik, hogy „a mater eklézsiaiban lévő méltóságos grófi udvarok tartóztattyák” (Bernád, 1798). **Bethlenszentmiklós.** „Bor, búza, fa restantiai vannak a praedikátornak, a felső udvar a praedikátor fizetéséből defalcált” (Bethlenszentmiklós, 1734); sok a lelkészi lakás és a templom körüli hiányosság, a vizitáció felszólítja a gyülekezetet, hogy az udvarral együtt orvosolja azokat (Bethlenszentmiklós, 1735 február); a lelkészi lakás omlófélben van, a vizitáció azt ajánlja az eklézsianak, hogy keresse meg a két nemesi udvart és kérjen segítséget (Bethlenszentmiklós, 1776).

Udvarbíró. Boldogfalva. Bérbeli restancia van, a vizitáció parancsolja, hogy adják be „külömben a titulus udvarbíró úrnak bé fognak panaszoltatni” (Boldogfalva, 1800 január).

Unitáriusok. Ádámos. „Bizonyos és hiteles relatiokból constál, mellyet igen szomorán ért a Szent Visitatio, hogy itt Ádámos apostoli szent vallásunk rútol mocskoltatik az unitarius atyafiaktúl, mellyet átal is adunk a méltóságos curatoratusnak” (Ádámos, 1744); inti a vizitáció az ádámosiakat, hogy „kivált pálinkázás közben” ne fecsegiyenek ki mindent a református egyházzal, még kevésbé adják át az unitáriusoknak az eklézsia dolgait (Ádámos, 1744); amikor idegen vallású személy megy a templomba, engedni kell, oda üljön, ahová akar (Ádámos, 1784.); panasz, amiért az egyik gyülekezeti tag gyermekét az unitárius lelkésszel kereszteltette meg, gyermekeit pedig az unitárius iskolába járattja (Ádámos, 1789/4.); a lévita panaszolja, hogy a helyi unitárius lelkész húsvétkor a lakására ment, ahol „veszekedett, mennykővel is üttette” (Ádámos, 1789/4.). **Bethlenszentmiklós.** Az unitáriusok pénzt kérnek a halotti harangozásért, a vizitáció megtagadja ezt, „mivelhogy az unitáriusok tornyában való harangok az uraké” (Bethlenszentmiklós, 1713); a helyi unitárius lelkész panaszol, hogy Szöllősi István nem akar bért adni, noha felesége unitárius (Bethlenszentmiklós, 1782).

Úrvacsora. Balavásár. Úgy rendelkezett a vizitáció, hogy ünnep első napján a materben, másodnapján a filiában legyen az úrvacsoraosztás (Balavásár, 1723/1.); sok a templomkerülő és úr-

vacsorával nem élő, a vizitáció számár temetéssel fenyegeti őket (Balavásár, 1741); a vizitáció érkezése előtt a lelkész, aki azelőtt Egrestőn úrvacsorát osztott és Nagykendre akart menni, hogy assessorként részt vegyen a vizitáción, a Kükülő vízébe fúlt (Balavásár, 1761). **Bernád.** László-vits Bálintné a húsvét elsőnapj úrvacsorai istentiszteletéről „egy szolgálot kiráncigált a székből az egész templomnak nagy botrányozására” (Bernád, 1792). **Boldogfalva.** A hallgatók elhídegültek a templomtól, úrvacsorával nem élnek (Boldogfalva, 1722); a vizitáció meghagyja a helyi lelkészt a szőlők tulajdonába, mert neki kell előállítania az úrvacsorai bort (Boldogfalva, 1752); panasz a lelkészre, amiért karácsony első napján nem szolgáltatta ki az úrvacsorát, hanem a filiába ment, ahová másodnapján kellett volna mennie (Boldogfalva, 1776). **Bonyha.** A lelkész sátoros ünnep első napján a patrónusnál tartson istentiszteletet és osszon úrvacsorát, másodnapján pedig a gyülekezetben (Bonyha, 1726/3.); a bernádiak, régi szokás szerint, a máterbe járjanak úrvacsorázni (Bonyha, 1735 november). **Búzásbesenyő.** A filia panasolja, hogy pünkösd első napján a lelkész nem oszt úrvacsorát csak az anyaegyházközségben, a vizitáció végzi, hogy a lelkész a máter után menjen át a filiába is úrvacsorát osztani (Búzásbesenyő, 1728 november/2.); a helybeli gyülekezeti tag más egyházban vesz úrvacsorát, a vizitáció szigorúan megparancsolja, hogy saját gyülekezetükben vegyék azt (Búzásbesenyő, 1754); akik nem járnak katekizációra, „committáltatik a tiszteletes atyafinak, hogy addig egyet is az úrasztalához az ifjak közül ne bocsásson, se pedig annak idejében ne copulálja, valamíg az úri imádságot, az apostoli hitnek formáját és a tíz parancsolatokat meg nem tanulják” (Búzásbesenyő, 1776 február). **Csapószentgyörgy.** Mivel Vatay Mihály az esperes és a parciális figyelmeztetése ellenére Csapót elszakította Szentgyörgytől, ahová sem istentiszteletre, sem temetésre, sem úrvacsoraosztásra nem járt el azután, a vizitáció megvonja tőle, kiutasítja a vármegye területéről (Csapószentgyörgy, 1650/4.). **Csávás.** Templomba járjanak, úrvacsorával éljenek, különben kemény „censurajuk lesz” (Csávás, 1726/3.). **Dányán.** Büntessék meg azokat, akik nem akarnak úrvacsorát venni (Dányán, 1703); Boér Zsigmondné kéri, hogy a dányáni nemesség ne álljon elől úrvacsoraosztásakor (Dányán, 1781/6.); panaszzák, hogy Szathmári Sámuel nem jár templomba és úrvacsorát sem vesz évek óta (Dányán, 1786).

Uzsora. Balavásár. Panasz a lelkész ellen, amiért rendkívül nagy uzsorát kér (Balavásár, 1732). **Boldogfalva.** Az eklézsia és az egyházi bűnei: „búzábeli adasságakat jó rendben nem vettenek, uzsoráit fel nem szették” (Boldogfalva, 1723).

Ünnep. Bethlenszentmiklós. Udvari Farkas ünnepen táncol a gyülekezet botrányozására (Bethlenszentmiklós, 1728 január).

Válás. Boldogfalva. Beregi Márton felesége elment, nem akar haza jönni semmi szín alatt, a vizitáció megengedi, hogy elváljon tőle (Boldogfalva, 1713). **Búzásbesenyő.** A vizitáció elválasztja Kis Pétert feleségétől, mert házassági életre alkalmatlan (Búzásbesenyő, 1714). **Csávás.** Férfet és feleséget elválaszt a vizitáció, a férj hibájából (Csávás, 1677); különváltak ügyében döntött a parciális: a feleknek nem engedélyezi összeköltözni, hanem „megjobbulásnak okáért” karácsonyig külön tartja (Csávás, 1701). **Dányán.** Osváth Anna elhagyta férjét, Magyar Györgyöt, kész visszamenni hozzá, amennyiben férje megbecsüli őt (Dányán, 1677 január); Philep Juditot erőszakkal adták Csató Ferenczhez, ezért a vizitáció szétválasztja őket (Dányán, 1702); Péter Judit és Balási Sámuel válópere a parciális zsinatra halasztódik (Dányán, 1712 december).

Vám. Boldogfalva. A gyülekezet megadta a lelkésznek járó beszolgáltatást (a malom szombati váma) (Boldogfalva, 1676).

Vármegye. Balavásár. Az egyháziakat megbünteti a vizitáció kötelességük elmulasztása miatt a vármegye törvénye szerint (Balavásár, 1726/2.); sorozatos mulasztásért megbüntetik az egyháziakat a vármegye törvénye alapján (Balavásár, 1730/5.); panasz, amiért a helybeli nemesek nem hajlandók fizetni, a vizitáció úgy dönt, hogy „a nemes vármegye constitutioja szerint” annyit fizessenek, amennyit a materben egy parasztember (Balavásár, 1736); a temetésért nem adták meg az egy veder mustot, ezért a vizitáció a gondnokot és az egyházfit inti, hogy hajtsák be, különben a vármegye törvénye szerint velük fizettetik meg (Balavásár, 1740). **Bernád.** 1763-ban az anyaegyházközségben tartott vizitáció tárgyalja az istálló és a kerítés kérdését: a bernádiaknak meg kell építeni két hét alatt az istállót és meg kell fizetniük a rájuk tartozó kerítés megjavításának a költségét is, különben az eklézsia „a nemes vármegye titulus secularis tisztjeinek recommendáltatik” (Bernád, 1763); Küüllő vármegye assessora „fide mediante adtestált”, hogy jó renddel ment végbe a vizitáció (Bernád, 1781). **Bethlenszentmiklós.** „Minthogy a tavalyi egyházi integre a praedikátor fizetését be nem szolgáltatta, a nemes vármegye constitutioja szerint büntetettetik” (Bethlenszentmiklós, 1727); Udvari Farkas a gyülekezetet botránkoztatja, a vizitáció kalodáztatásra ítéli, akárcsak a másik káromkodót, a vármegye törvénye szerint (Bethlenszentmiklós, 1728 január); feladata elmulasztásáért az egyházfit a vármegye törvénye szerint megbüntetik (Bethlenszentmiklós, 1728 január); a lelkésznek kukorica, búza és fa restanciái vannak, az egyháznak fel kell hajtania, különben a vármegye törvénye mond ítéletet fölötte (Bethlenszentmiklós, 1728 november); az egyházban mutatkozó hiányosságok miatt a vizitáció az egyházfit azzal fenyegeti, hogy a vármegye törvénye szerint büntetettetik meg (Bethlenszentmiklós, 1734); az egyházi nem gondoskodott a lelkészi juttatás felszedéséről, ezért hiánya lett a lelkésznek, az egyházfit a nemes vármegye törvénye szerint megbünteti a vizitáció (Bethlenszentmiklós, 1739). **Boldogfalva.** Mulasztásaik miatt „az nemes vármegye constitutioja szerint mind az ecclesia s mind az egyházi megbüntettettek” (Boldogfalva, 1723); az egyházfit, kötelessége elmulasztásáért vármegye törvénye szerint büntetik (Boldogfalva, 1730, 1731); a vizitáció konstatálja, hogy az egyházi nem végezte el kötelességét, ezért „vármegye constitutioja szerint megbüntettetik” (Boldogfalva, 1734/2.); az egyházfiak restek voltak feladatuk teljesítésében, „melyért is a nemes vármegye constitutioja szerint megbünteti őket a Szent Visitatio” (Boldogfalva, 1735 november); inti a vizitáció a gyülekezetet, hogy minden tartozását rendezze, különben „a méltóságos főcurator urak és a nemes vármegye constitutioját el nem kerülnek” (Boldogfalva, 1742). **Búzásbesenyő.** Sorozatos mulasztásért az egyházfiak „a nemes vármegyének végezése szerint büntettettek” (Búzásbesenyő, 1721/1.); a tavalyi egyházi nem végezte kötelességét, amiért „vármegye végezése szerint büntettetik” (Búzásbesenyő, 1726); „Imre István részegséggel, teremtetével, attával és egyéb káromkodó szitkokkal él”, a vizitáció elrendeli, hogy „a vármegye constitutioja szerint kalodáztassék és veretessék” (Búzásbesenyő, 1728/1.); „az ecclesia admo-neáltatik, hogy a nemes vármegye constitutioja szerint a parochialis csúrnél levő közketert felállíttassák” (Búzásbesenyő, 1737); panasz merül fel, hogy az eklézsia tagjai elhidegültek és vonakodnak kötelességeiket teljesíteni, a vizitáció inti őket, hogy engedelmeskedjenek a gondnoknak és az egyháznak, „adatott is hatalom az ecclesia kurátorinak, az egyháznak, hogy toties quoties egy-egy forintig büntessék, amelynek is executioja a nemes vármegye tiszteinek recommendáltatik” (Búzásbesenyő, 1742 november/2.); az udvari cselédek ugyanannyit tartoznak fizetni, mint a közösség tagjai „a nemes vármegye constitutioja szerint” (Búzásbesenyő, 1754). **Csávás.** A temető és az iskola épületének elhanyagolásáért az egyháziakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Csávás, 1726/4.); az egyháziakat a vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció a restanciáért (Csávás, 1745/2.).

Verekedés. Dányán. Kendi Sámuel mestert káromkodással, szézegeskedéssel, verekedéssel vádolják (Dányán, 1751); Csabai József egyházfi és Méder János kurátor verekedtek (Dányán, 1754/2.); Bölöni István és testvérei megtámadták Bodor Miklóst, káromlották, fenyegették, nem engedték be a templomba (Dányán, 1781/5.).

Verés, pálcázás. Bethlenszentmiklós. Bujdosó István nem látogatja az istentiszteletet, a vizitáció karhatalom elé utalja ügyét, előhivatják és 12 pálcát kap (Bethlenszentmiklós, 1790). **Boldogfalva.** A hívek nem járnak templomba, a vizitáció inti őket „melyet ha nem cselekesznek a tiszteletes atyafi a következő Partialisban (ha addig nem jobbulnak) az olyan háládatlanoknak nevetek általadni köteles lészen és onnan a tiszt uraknak általadattatik, hogy a királyi kegyelmes ordinatiók szerint megveretessenek” (Boldogfalva, 1777). **Búzásbesenyő.** „Déllei Jánosné a curatorokat mortificálta, sőt még a zálogot is kezekből kivette, mingyárt solemniter megkövesse a curatorokat, mert ha nem cselekeszi megpálcáztatik” (Búzásbesenyő, 1780). **Csávás.** A templomkerülő „a külső tiszt uraknak transcribátatnak és keményen megverettetnek” (Csávás, 1776 november/3.); az ifjú legények nem járnak a templomi katekizációra, a vizitáció dönt: „akik vakmerőségre vetik magokat ezután is, a curatoroknak, egyházfiaknak kötelességek lészen azokat megszorítani és a templom előtt levonatván 12 pálcát adatni” (Csávás, 1781/4., 1782, 1784).

Veszekedés. Boldogfalva. A lelkész feleségét azzal vádolják, hogy „nénjével kurvázták egymást, az falut átkozta, Beregi Jánosnéval felette rútul mocskolták egymást”, (Boldogfalva, 1712). **Dányán.** A lelkész és a tanító veszekedtek, de megbékéltek és egymást megkövették (Dányán, 1696.); a tanító és pap, tanító felesége és papné között veszekedés, verekedés van (Dányán, 1723/1.); „a reverendus parochus a mesterével háborog” (Dányán, 1727/2.); a vizitáció inti a prédikátort, hogy megbékéljen Csejdi Istvánnal, a vizitáció előtt kövesse meg (Dányán, 1728 november/1.); „Barta Andrásné Szabadszállási uram özvegyét és Csejdi Istvánnét kurvának s boszorkánynak kiáltotta” (Dányán, 1728 november/2.); „praedikátor s mester közt volt háborgás.” (Dányán, 1734); a lelkész a mesterrel haragban van, a templomajtóban összevesztek és az istentisztelet emiatt elmaradt (Dányán, 1737); Székely Márton veszekedett, majd verekedett a parókián (Dányán, 1737/4.), Barta András int a vizitáció, hogy papját ne mocskolja s káromolja (Dányán, 1739.); a lelkész és Asztalos János között veszekedés van, nem sikerült őket kibékíteni (Dányán, 1744/2.); a mester veszekszik papjával, ezért 3 forint büntetésre ítéli a vizitáció (Dányán, 1756/2.); Balog György egyházfi, Szathmári János és a pap között veszekedés van, inti a vizitáció, hogy egymást megbecsüljék (Dányán, 1764).

Vizitáció. Balavásár. Mivel az istentiszteleti szolgálatok terén egyharmados, a vizitáció költségeinek egyharmadát is ki kell fizetnie a filiának (Balavásár, 1698). **Boldogfalva.** Rendkívüli vizitációt tartottak a gyülekezetben, Tordai János lelkész és Muzsnai Dávid elhunyt lelkész özvegye között kialakult nézeteltérések elsimítására (Boldogfalva, 1738 május); a vizitáció meghagyja a helyi lelkészt a szőlők tulajdonába, mert ezekből kell ellátnia a vizitációt (Boldogfalva, 1752); „a mostani Visitationa tett költés in praesentia Sanctae Visitationis megfizetődött” (Boldogfalva, 1775). **Búzásbesenyő.** Arról tudósít a vizitáció, hogy 1690-ben a többi gyülekezet látogatását fel kellett függeszteniük, az idő viszontagsága miatt (Búzásbesenyő, 1690); a vizitációra „költ bor justae 23” (Búzásbesenyő, 1713); „az ecclesia földén lakó zsellérek ne engedgyék füstpénzzel terheltetni, immunitasokat mi [a vizitáció] is tiszt uraimék előtt igyekezzük munkálódni” (Búzásbesenyő, 1728 január/3.); „Veres Ferencz a bírságot fizesse meg canon szerint, úgy a több engedetlenek is, kik a Visitation vakmerőségből meg nem jelentek” (Búzásbesenyő, 1761 november); „a Visitationak fővebb objectuma az, hogy inquireljon de moribus” (Búzásbesenyő,

1770.); a lelkész annyira részegen fogadta a vizitációt, hogy ezen még a vizitálók is elcsodálkoztak (Búzásbesenyő, 1781 január). **Csávás.** Az alkalmatlan út és sár miatt a vizitációt le kell állítani, később eszközlik (Csávás, 1788). **Dányán.** Vizitációkor elfogyott 2 veder bor (Dányán, 1713); a lelkész és a tanító, habár tudták, hogy érkezik a vizitáció, elmentek otthonról, ezért egy-egy forintra büntetik őket (Dányán, 1732/1.).

Zsellér. Balavásár. „A mester házát pusztán az ecclesia ne tartsa, hanem zsellért tartson benne” (Balavásár, 1730/2.). **Bethlenszentmiklós.** Az 1721. évi díjlevél szerint megerősítik a zsellérektől származó hozzájárulást (Bethlenszentmiklós, 1749). **Boldogfalva.** Az eklézsia két zsellérének adója (Boldogfalva, 1759/1–2.); az eklézsia cintermében lakó két zsellér fizetése (Boldogfalva, 1760). **Búzásbesenyő.** „Az ecclesia fundusán lakó zsellértől az ecclesia megvégye az 1 forint házbért, a korcsomát az alkalom szerint folytattassa vele” (Búzásbesenyő, 1721/3.); az eklézsia tegye ki a zsellért, mert csak pusztít az eklézsia földjén (Búzásbesenyő, 1724); Túróczi Sámuel az eklézsia földjén épített házában erőszakkal tartja jobbágját, „az rendes szokott taxat 6 esztendőktől fogva meg nem adta” (Búzásbesenyő, 1725/3.); „az ecclesia földén lakó zselléreket ne engedgyék füstpénzzel terhelteni” (Búzásbesenyő, 1728 január/3.); „az ecclesia zsellérházat nem tart többet egynél” (Búzásbesenyő, 1731 január/2.); a gondnok az eklézsia zselléreit füstadóval terhelte, a „vármegye tiszteinek commissiojok ellen” (Búzásbesenyő, 1731 január/3., 1731 november/3.). **Csávás.** Az eklézsia telkén lakó zsellér kötelessége (Csávás, 1714); az egyház telkén lakó zsellérnek 2 forintot kell fizetnie (Csávás, 1727/4.); Bartaljust füstporcióval terhelte a falu, a vizitáció elrendeli, hogy ez alól mentse fel és adjon az egyháznak minden évben 3 forintot (Csávás, 1728 január); Bartaluson kívül az eklézsia zselléreinek a taxáját leengedi a vizitáció (Csávás, 1738/2.); a zsellérnek kell művelnie az eklézsia szőlőjét (Csávás, 1738/4.); az eklézsia telkén lakó zsellér feladata és kötelessége (Csávás, 1749). **Dányán.** Az eklézsia egy szőlőföldének felét az eklézsia zsellérének, Ábrahám Andrásnak adják át használatra (Dányán, 1760); az eklézsia házából egy zsellért elmozdítottak, helyébe mást hoztak (1800/2.).

LATIN SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK JEGYZÉKE

<i>a corpore sacri ministerii in perpetuum abscindantassék</i> – a szent lelkési társaságból örökre eltávolítottassék	<i>amotio</i> – eltávolítás, elhárítás
<i>a nunc</i> – mostantól fogva	<i>angulatus</i> – szögletes
<i>abliguriál</i> – elveszteget, elfecsérel	<i>animadversio</i> – figyelmeztetés, fenyítés
<i>abstineál</i> – tartózkodik	<i>annectál</i> – hozzácsatol
<i>abutál</i> – visszaél	<i>annuatim</i> – évente
<i>accedál</i> – hozzájárul, megközelít, közelít	<i>anomalía</i> – szabálytalanság
<i>accommodatio</i> – engedékenységg, készségg, alkalmazkodás	<i>apellatio</i> – fellebbezés
<i>acer</i> – éles, kemény, erős	<i>apprehendál</i> – megragad, megfog, tetten ér, birtokba vesz
<i>activitas</i> – tevékenység	<i>aratrum</i> – eke
<i>Actor</i> – felperes, temetési szónok	<i>arbitrative</i> – tetszés szerint, önkényesen
<i>acupictus</i> – hímezett	<i>arceál</i> – eltölt, elzár, eltávolít
<i>ad alia vota transmittál</i> – másik házasságra enged	<i>areola</i> – temető, cinterem
<i>ad exequendum</i> – végrehajtás végett	<i>arguál</i> – vádol, okol
<i>ad seram posteritatem</i> – a késői utókornak	<i>argumentum</i> – bizonyosság, érv
<i>ad(g)grediál</i> – megtámad, rárohan	<i>asperitas</i> – durvaság, darabosság
<i>adhortál</i> – biztat, buzdít, serkent	<i>auditor</i> – hallgató, gyülekezeti tag
<i>adigál</i> – ráveszt, rákényszerít	<i>augeál</i> – bővít, megtold
<i>adjudicál</i> – odaítél, megítél	<i>aula</i> – (földesúri) udvar
<i>administrál</i> – igazgat, felügyel, kézre ad, adóságot megad, úrvacsorát kiszolgált	<i>auspicatus</i> – kedvező, szerencsés
<i>admoneál</i> – figyelmeztet, megint	<i>avena</i> – zab
<i>adsistentia</i> – segítség	<i>baptisatio</i> – kereszteselés
<i>adtestál</i> – bizonyít, írásban tanúsít	<i>battologia</i> – fecsegés, szószaporítás
<i>aedilis</i> – egyházi	<i>bonificatio</i> – kártérítés, megtérítés
<i>aegrotatio</i> – betegeskedés	<i>bonum(ok)</i> – javak
<i>affabre</i> – remekül, ügyesen	<i>brachium</i> – karhatalom
<i>afficiál</i> – megbüntet, fenyít	<i>brassica</i> – káposzta
<i>ágál</i> – kormányoz, igazgat, űz, folytat, valamivel foglalkozik, tesz	<i>bursalis poena</i> – pénzbüntetés
<i>ager</i> – szántóföld, föld(terület)	<i>butyrum</i> – vaj
<i>aggravál</i> – megterhel, súlyosbít	<i>campana</i> – harang
<i>agnellus</i> – bárány	<i>campanae pulsatio</i> – harangozás
<i>agnoscál</i> – elismer	<i>canon</i> – egyházi törvény, kánon
<i>alioquin</i> – másként, máskülönben, egyébként	<i>cantarus</i> – kancsó, kanna
<i>aliquot</i> – néhány, meglehetősen számú	<i>capax</i> – alkalmas, valamire képes, terjedelmes, tágas
<i>altercatio</i> – vita, veszekedés, szóváltás	<i>caseus</i> – sajt, túró
<i>alvearium</i> – méhkosár	<i>cassál</i> – érvénytelennek nyilvánít
<i>amissio</i> – elvesztés, elhagyás	<i>casu quo</i> – amely esetben
	<i>catechista</i> – hitoktató, vallástanító
	<i>cathedra</i> – szélszék
	<i>cedál</i> – átenged
	<i>celebrál</i> – lefolytat, tisztel, istentiszteletet tart

censura – szigorú ítélet, megrovás, vizsgálat
certificál – bizonyít, igazol, perbe idéz
cibus – étel, táplálék
cimiterium – temető
cinis – hamu
circiter – körülbelül
citál – idéz, beidéz
clamator – kiabáló, lármázó
clarissimus minister – tudós lelkész
claudál – végez, bevégez, bezár
clementia – kegyesség, kímélet
cogál – összegyűjt, kényszerít
cohabitatio – együttlakás
cohonestatio – megtisztelés
collatio – adakozás, gyűjtés, adókötelezés
colonia – falusi birtok, jószág
colonialis sessio – jobbágytelek
commendatio – ajánlás
commiseratio – szánakozás, megsajnálás
committál – rábíz, megparancsol, elrendel
commorál – lakik, tartózkodik
commune terrenum – közös föld, közföld
communio – úrvacsora
compareál – megjelenik, előáll
comperiál – megbizonyosodik, beigazolódik
compescál – visszatart, itt: fegyelmezi, korlátoz-
 za magát
competens – illetékes, jogos, kötelező
compictus – befestett
compluris – sok, több, néhány
comprobál – bizonyít, dicsér, javall
computál – felszámít, beszámít
concernál – illet
concio – beszéd, prédikáció
concionator – szónok, prédikátor
concludál – összefoglal, elvégez, bizonyít
conclusum – végzés, határozat, következtetés
conculcatio – összetaposás, letiprás
concurrál – gondoskodik, hozzájárul valami-
 hez, összefut, egyesül
condemnatio – elítélés, büntetés
condonál – megbocsát, megajándékoz
conferál – ad, adományoz
confinis – egymással határos, szomszédos
confirmatio – megerősítés

confluál – összegyűl, egyesül
conniveál – elnéz, szemet húny
conquestio – hangos panaszkodás
conscribál – összeír
consecratio – felszentelés
consecrarius – következetes, igyekvő, törekvő
consensus – egyetértés
consensus liber in sponsalibus est forma essentialis
conjugii – az eljegyzésbeli szabad egyetértés
 a házasság lényeges feltétele
consolatio – vigasztalás, bátorítás
constál – megáll, hitelesnek bizonyul, kiderül
constitutio – elkészítés, elrendezés, kinevezés,
 felállítás, rendelet, végzés
consuetudo – szokás
consutum – varrt ruha
contemptio – megvetés, lenézés
contendál – állít, bizonyít, követel
contentiosus – veszekedő, makacs
contractus – szerződés
contrahál – szerződik
controversia – vita, vitatkozás, per
contumacia – makacsság, megátalkodottság
contumacia ductus – makacsságtól vezérelve
contumax – makacs, konok, akaratos
conventio – megállapított fizetés, díjlevél
conversál – társalog
convincál – (perben) elmarasztal
convolutus – bevont, betakart
copulál – összeesköt, összekapcsol
copulatio – esketés
cornutus – akadékoskodó, ellenségeskedő
coroborál – megerősít
correptio – feddés
corrigál – kiigazít, kijavít
corripidál – megfedd, lehord
crater – nagy edény, serleg, medence
cubulus – köböl
cultus – istentisztelet, templomi szolgálat
curator – kurátor, gondnok
curatoratus – gondnokság
cursus – folyamat, körlevél
damnatio – elítélés, kárhozzátás
data exmissione – bizonyításra való kibocsátás
 alkalmával, idején

deauratus – aranyozott
decisio – határozat, végzés
declaratio – nyilatkozat
defalcatio – beszámítás, levonás, leszámítás
defectus – fogyatkozás, hiány
defraudál – megkárosít, megcsal
defunctus – halott
deliberatum – határozat, végzés
delictum – bűn, törvénytelenység, hiba
demandál – rábíz, ajánl
demonstratio – bemutatás, számadás
denegatio – megtagadás, elvonás
denigrál – befeketít, ráglmaz
deprecatio – bocsánatkérés, megkövetés
deprehendál – megfog, rajtakap, észrevesz
desiderál – óhajt, vágyik valamire, nélkülöz
designál – kijelöl, megmutat, elrendel
desistál – vmitől eláll, abbahagy, félbehagy
desudatio – izzadás, fáradozás
desummál – (pénzt) behajt, felvesz, megtérít
dextrorsum – jobbra
difficilis – körülményes, akadékoskodó
difficultas – nehézség, baj
dilatio – (per)halasztás, haladék
diligentia – gondoskodás, vigyázat, fegyelem,
 gazdálkodás, takarékosság
diluál – gyengít, megmagyaráz, eloszlat
dimissio – elbocsátás, eltávozás, elküldés
disjungál – elválaszt, elkülönít
dislocál – helyéről elmozdít, áthelyez
dispensatio – kiosztás, elosztás, kezelés, gaz-
 dálkodás
dissentio – ellenkezés, civakodás
distinctio – megkülönböztetés, elválasztás, kü-
 lönség
divina favente – isteni segítséggel
divortium – elválás
doctrina – elfogadott tan, elmélet
dominale forum – úriszék
ea conditione – olyan feltétellel
ebrietas – részegség, ittasság, mámor
ecclesiae legatus – eklézsia küldötte
ecclesiastica disciplina – egyházfegyelem
elabál – elszökik, elmenekül
elocatio – (kamatra) kiadás, bérbe adás

emanatio – eredés, előállítás, kiállítás
erigál – felállít, elindít, elkezd
erogatum – kiadás
ex beneplacito – tetszés szerint
ex propria oris fassione – saját szja vallásából
ex superabundantia – a feleslegből
examen – vizsga, ellenőrzés
examinatio – mérlegelés, vizsgálás
excedál – kihágást követ el
excessus – kihágás, elmenetel
excindál – kiszakaszt, kitép
excommunicál – kiközösít, úrvacsorától eltilt
executio – végrehajtás
exigál – követel, megkíván
exmittál – kiküld
exorbitatio – kihágás
expensa – kiadás, költség
expetál – kíván, óhajt
exponál – előterjeszt, kifejt, előállít, kiállít
expurgál – igazol, ment, tisztázza magát
extensio – kiterjedés
extraordinarius – rendkívüli
exurgál – felemelkedik, felkerekedik
fassio – vallomás
fateál – megvall, vallomást tesz
faustus – jó, kedvező, szerencsés
fautor – pártfogó, jótevő
ferculum – étel felszolgálására való tálca, desz-
 ka, egy fogás étel, egy tál étel
fide dignus – hitelt érdemlő
fide mediante – lelkiismeret szerint, hitelesen
fidei suae foeminae virgini huic datae violator
nec non amoris conjugalis debiti denegator – e
 hajadonnak adott hitét megszegő, nem ke-
 vésbé a kötelező házastársi szeretetet megta-
 gadó
filialis ecclesia – leányegyház
foedifragus – hitszegő
fortunatus – szerencsés
forum – testület
frendo – fogcsikorgatva, haragosan
frequentál – látogat
frumentum – gabona
frux, frugis – gabona, haszon, gyümölcs
funeratio – temetés

<i>gelima</i> – kalangya	<i>ingrediál</i> – belép, bejön, befolyik, beír
<i>grossus</i> – garas	<i>injungál</i> – kötelességévé tesz
<i>honeste</i> – tisztességesen, becsületesen	<i>injuriál</i> – bosszút áll, jogtalanságot követ el
<i>honorifice</i> – tiszteletteljesen, tisztelettel	<i>inobediens</i> – engedetlen
<i>hortus</i> – (gyümölcsös)kert	<i>inquilinus</i> – zsellér, bérlő
<i>humanissimus</i> – tudós	<i>inquisitione mediante</i> – kivizsgálással, vallatás által
<i>id est</i> – azaz, vagyis	<i>inquisitoria relatoria</i> – vizsgálati jelentés, vallási jegyzőkönyv
<i>ignobilis</i> – nemtelen	<i>inscriptio</i> – felirat, feljegyzés
<i>illicite</i> – meg nem engedett módon	<i>insignis</i> – rendkívüli, kitűnő, jeles / iszonyú, szörnyű, páratlan
<i>imminentia</i> – (fenyegető) közelség	<i>inspector curator</i> – (egyházmegyei) gondnok
<i>impediál</i> – gátol, akadályoz, bonyolít	<i>instantia</i> – törvényszék, kérés
<i>impertinens</i> – arcátlan, szégyentelen	<i>instituí</i> – felállít, elkezd
<i>impetitió</i> – (jogi) kereset, támadás	<i>insuper</i> – azon felül, még amellet
<i>implacabilis</i> – engesztelhetetlen, kibékíthetetlen	<i>insurgál</i> – valami ellen felkel, felemeli a szavát
<i>imponál</i> – rátesz, kötelez, felad, felszólít, ajánl, javasol	<i>insurrectio</i> – felkelés, lázadás
<i>impositio</i> – hivatalba állítás, vkire terhet ró	<i>intacte</i> – épen, sértetlenül, érintetlenül
<i>in absentia</i> – hiányában	<i>intentál</i> – irányoz, intéz, fenyeget
<i>in contrarium</i> – ellentétben, ellenkezőleg	<i>intercessio</i> – közbenjárás, közbejövétel, óvás
<i>in granis</i> – szemes, szemül	<i>interes</i> – kamat
<i>in merito rei</i> – az ügy érdemi részében	<i>interimalis</i> – ideiglenes
<i>in nomine Domini nostri Jesu Christi</i> – a mi Urunk, Jézus Krisztus nevében	<i>intra decimum quintum</i> – tizenöt napon belül
<i>in posterum</i> – a jövőben, ezután, a következőkben	<i>intra octavum</i> – nyolc napon belül
<i>inauditus</i> – hallatlan, új	<i>intra quindenam</i> – tizenöt napon belül
<i>inchoál</i> – elkezd	<i>invadál</i> – megtámad, vhová behatol, vmit elfoglal
<i>incitatio</i> – izgatás, ösztönzés	<i>invehál</i> – szid, ócsárol
<i>incola</i> – lakos	<i>inviál</i> – utat mutat, vkihez utasít
<i>inconditus</i> – szabálytalan, durva, nem rendezett	<i>invidus</i> – irigy
<i>Inctus/a</i> – alperes	<i>invitus et inscius</i> – akarata (ellen) és tudta nélkül
<i>incuriose</i> – gondatlanul, hanyagul	<i>involvatio</i> – lappangás, ármánykodás
<i>incuriositas</i> – gondatlanság, hanyagság	<i>irremissibiliter</i> – elengedhetetlenül, megbo-csáthatatlanul
<i>incurrál</i> – vétkezik, vétekbe esik	<i>irrevocabiliter</i> – visszavonhatatlanul
<i>inde</i> – továbbá	<i>irrupál</i> – betör, benyomul, behatol, betolakodik
<i>indigentia</i> – szükség, hiány	<i>jam</i> – már
<i>indisposite</i> – rendetlenül, szabálytalanul	<i>judex</i> – bíró, falusbíró
<i>inducál</i> – bevezet, rábír	<i>jugerum</i> – hold (területmérték)
<i>indulgentia</i> – engedékenységgel, elnézés	<i>jurisconsultus</i> – törvénytudó
<i>infamia</i> – becstelenítés, gyalázás	<i>justificatio</i> – igazolás
<i>infidelis</i> – hűtlen	<i>laxatio</i> – enyhítés, szigor nélkülség
<i>inflictio</i> – valakire rovás, szabás	
<i>infula</i> – szalag	

legatio – örökölt hagyás, hagyományozás
libellus – jegyzőkönyv, kis könyv, jegyzetfüzet
libum – kalács
liga – kötés, az újraházasodástól való eltiltás
limitatio – megszabás, meghatározás
linteum – terítő, kendő
litigans – veszekedő, pereskedő
loci minister – helyi lelkész
loquutio – szólas, beszéd
luculenter – jól, helyesen
ludimagister – tanító, iskolamester
macer – sovány, hústalan, vékony
magnatus – főúr, főnemes, „mágnás”
maledictus – gyalázatos
malitiosus – rossz indulatú, gonosz
mandatum – megbízás, parancs
manutenedl – megtart, kézben tart, megőriz
mappa – asztalkendő, szövet, abrosz
mater ecclesia – anyaegyházközség
matrix – anyakönyv
mature – jókor, idejében
mel, mellis – méz
meliorál – jobbit, javít
memorialis – beadvány, feljelentés
meretrix – örömlány, kéjhölgy
metreta – véka
metus – félelem, aggodás, gond
misericordia – szánalom, könyörület, irgalom
missilis levél – elküldött, postázott levél
mixtim – vegyesen, elegyesen
modius – véka
molestus – terhes, súlyos, alkalmatlan, kínos, erőltetett, mesterkelt
monedl – emlékeztet, felszólít, figyelmeztet, fenýt
monitio – emlékeztetés, intés
mortificatio – kínzás, zaklatás, bosszantás
mox et de facto – itt és most
multáz – büntet, bírságol
munial – biztosít, őriz, oltalmaz, véd
munus – feladat, kötelezettség, tisztség
mustum – must
negligentia – hanyagság
nempe – úgymint
notarius – jegyző

notatio – megjegyzés, feljegyzés
nuncupatio – megnevezés, elnevezés
obeditio – engedelmeskedés, szófogadás
oblatio – ajánlás, felajánlás
oblitus – befestett, bekent, befutatott
obscure – homályosan, zavarosan
observál – megfigyel, figyelembe vesz, megtart
observatio – észrevétel, megjegyzés
obsignál – megpecsétel, bepecsétel
obtingens – valakinek járó, valakit illető
octalium – kupa, a veder nyolcad része
officiolatus – felsőbbtség
olla – fazék
omnimode – mindenképpen
onus – díj, teher
orbis – tányér, korong
ordinarius – szabályos, rendszerinti, szokott
ordinatio – rendelés, felszentelés
Partialis Synodus – parciális (egyházmegyei) zsinat
pastor – lelkipásztor
paterne – atyailag
patial – tűr, elszenvet, megenged
penitus – alaposan, egészen, teljesen, épen
pensatio – megfontolás, meggondolás
per concambium – csere által
per inquisitionem – vizsgálat, vallatás által
per non venit – távolmaradás, meg nem jelenés miatt
peractio – elvégzés, véghezvivés
peragál – véghezvisz, elvégez, dönt, végrehajt
peremptorie – döntőleg, szükségszerűen, cáfolhatatlanul, végképpen, perdöntően
perhibeo – mutat, tanúsít, mond, beszél, nevez
perpetuus fundus – állandó tőke
pertentál – végrehajt, elvégez
pium legatum – kegyes hagyomány
plaustrum – szekér (teher)
plene et integre – egészen és sérterlenül
poculum – pohár, kehely
poltra, poltura – pénz, érme, fél garas
pomarium – gyümölcsös, gyümölcsstartó hely
possessor – (föld)birtokos, tulajdonos
posthabeál – elmulaszt, figyelmen kívül hagy, megszeg, mellőz, félretesz

- potentiose* – hatalmaskodva, erőszakkal
praeccludo – valaki elől bezár, kirekeszt
praegnans – terhes, súlyos
praejudicium – sérelem, kár
praesentat – bemutat
praesertim – kiváltképpen, különösen
praesumptio – feltételezés, gyanú
praetensio – követelés
praeterquam – kívül, kivéve, azonkívül
praetextus – ürügy
praevaricatio – áthágás, megszegés, kártétel
pratium – rét, szénarét, kaszáló
prestat – megad, teljesít
pretium – becs, ár, érték, fizetés
pridem – régen, hajdan, ezelőtt
pro anno praesenti – mostani évre
pro informatione – tájékoztatás végett
pro tunc – akkor, akkori
probe – jól, helyesen
procedat – sikeres, eljár vmiben, vki ellen, halad
processus – ügy, per, eljárás, módszer
procurat – beszerez, gondot visel, vigyáz valamire
procuratio – gondoskodás, kormányzás, igazgatás
procurator – képviselő, meghatalmazott, ügyvéd
producat – előhoz, bemutat
promoveat – előmozdít, elősegít
pronunciatio – bírói ítélet, határozat
proponat – javasol
propria auctoritate – önhatalmúlag
proscribat – kihirdet, hírül ad
prosenior – espereshelyettes
prosequat – folytat, követ, törvény által megkeres
prospiciat – előrelát, gondoskodik, előre beszer
protocolatio – jegyzőkönyvbe való feljegyzés, bevezetés
proventus – jövedelem, növekedés
providus – jobbagy
publicatio – hirdetés, tk. perselypénz
pulpitus – éneklőszék
punitio – büntetés
purgat – tisztít, igazol, ment
putativus – vélt, gondolt, látszólagos
quarta – dézsmanegyed
querela – panasz
quoniam – mivelhogy, mert, minthogy
quoniam propter maximam altitudinem in vi[u]is et intritam viam non est concessam nobis adire – mert a magas vízállás járhatatlanná tette az utat és fellázította azt, emiatt pedig nem mehettünk oda
ratio – számadás, indok, ész
reciproce – kölcsönösen
recommenda – javasol
reconciliat – ekléziát követ, megbékél, kibékül
rector scholae – tanító, iskolamester
recusatio – vonakodás, szabadkozás, kifogás, óvás
rededat – visszamegy, visszatér, kibékül
redimat – kiegyenlít, megvált, felvállal
referat – jelent, felel
refractorius – ellenkező, feleselő
refragat – ellenszegül
refrenat – fékez, visszatart
refundat – megtérít, visszahelyez
regulat – szabályoz
rehabeat – visszaszerez, visszavesz, visszanyer
relatio – jelentés, indítvány, ismertetés
relatoria – jelentés, jelentőlevél
relegat – elküld, átutal, továbbít
relicta – özvegy
reminiscat – valamire emlékszik, eszébe jut, ki-gondol
remissus – rest, hanyag, lomha
remittat – alább hagy, elenged (büntetést)
renuat – ellenez, nem fogad el, megvet
renunciat – felmond, felhagy
reponat – visszaad, felel, megtérít, visszatesz
repraesentat – bemutat, képvisel
reprehensio – rendre utasítás, megrovás, feddés
repudiat – elutasít, megvet, elűz
reputatio – felszámítás, meggondolás, tekintet-be vétel
resentia – átérzés, sajnálat
residuum – maradék

<i>resignál</i> – kijelöl, visszaad, lemond, hivatalt le- tesz	<i>sopial</i> – elcsendesít, valaminek végét vet
<i>resolutio</i> – határozat, rendelet	<i>spargál</i> – elterjeszt (hírt)
<i>resolvál</i> – megold, felold, kibont, kiold, meg- magyaráz, határoz	<i>specificatio</i> – részletezés
<i>responsio</i> – válasz, felelet	<i>spectabilis</i> – tekintetes
<i>restantia</i> – adósság, tartozás	<i>spes</i> – remény
<i>restituál</i> – visszaállít	<i>spinetum</i> – csipkebokor
<i>reverendus ac clarissimus</i> – tiszteletes és tudós	<i>sponte</i> – önként, jószántából, magától
<i>reversalis</i> – térítvény, írásbeli kötelezvény, hit- levél	<i>stannum</i> – ón
<i>rite</i> – illően, helyesen, szokás szerint	<i>stante visitatione</i> – vizitáció ideje alatt
<i>rixosus</i> – veszekedő, házsártos	<i>strophium</i> – koszorú, szószékkorona
<i>ruminál</i> – átgondol, valamin rágódik, meg- fontol	<i>sub decursu quindecim dierum</i> – tizenöt nap le- folyása alatt
<i>sabbathale</i> – malom szombatnapi vámja	<i>sub poena decretali calumniae toties quoties per quosvis legitimos exequutores irremissibiliter desumenda, exclusis quibusvis iudicis reme- diis</i> – a patvarkodás törvényben meghatáro- zott büntetésének bizonyos végrehajtók álta- li szükség szerinti és visszavonhatatlan be- hajtásának terhe alatt, mindenféle jogorvos- lat kizárásával
<i>sacramentum</i> – szentség, sákramentum	<i>subjectio</i> – alávetés, megadás, alárendelés
<i>saginat</i> – hízlalt, hízott	<i>subjiciál</i> – alávet, helyébe tesz, kicserél
<i>satio</i> – vetés, ültetés	<i>sublevál</i> – felemel, támogat, segít
<i>satisfactio</i> – elégtétel	<i>submittál</i> – leereszt, alárendel, átküld
<i>scandalum</i> – botrány	<i>suboriál</i> – ered, támad, keletkezik
<i>scissio</i> – szakadás, szétválasztás	<i>subsistál</i> – fennmarad, helyt áll
<i>secunda vota</i> – második házasság	<i>substitutus notarius</i> – helyettes jegyző
<i>secundum qualitatem delicti</i> – a vétek mértéke szerint	<i>subtrahál</i> – elvon, megvon, megtagad
<i>securitatis erga</i> – biztonság végett	<i>successor</i> – örökös
<i>secus</i> – másként, különben, máskülönben	<i>sudarium</i> – kendő, keszkenő
<i>sedatus</i> – nyugodt, higgadt, csendes	<i>sumptus</i> – költség
<i>sedule</i> – szorgalmasan, serényen, igyekezettel	<i>supersedál</i> – felhagy valamivel, abbahagy va- lamit
<i>senio confectus</i> – bosszúságot okozó, bosszuan- tó	<i>superstes</i> – megmaradt, túlélő
<i>seorsim et singillatim</i> – fejenként és egyenként, külön-külön	<i>Supremum Consistorium</i> – Főkonzisztórium
<i>separál</i> – szétválaszt, elválaszt	<i>surrogatio</i> – helyezés, kinevezés
<i>sepes</i> – kerítés	<i>suspensio</i> – felfüggesztés
<i>sepulcrum</i> – sírhely, síremlék	<i>suspitio</i> – gyanú
<i>serica</i> – selyem, selyemszövet	<i>tapis, tapes</i> – szőnyeg
<i>sessio</i> – telek, lakhely, házhely	<i>tela</i> – szövet, fonal, szövőszék
<i>sindon</i> – finom gyapotszövet, patyolat	<i>temerarie</i> – meggondolatlanul, vakmerően
<i>sine semine</i> – magtalanul, utód nélkül	<i>tempestive</i> – a maga idején, illően
<i>sinistrorsum</i> – balra	<i>temulentia</i> – részegség, mámor
<i>socordia</i> – ostobaság, butaság, gondatlanság	<i>tergiversatio</i> – vonakodás, huzavona, késlekedés
<i>solemnis</i> – ünnepélyes, formászerű	<i>terminus</i> – határidő
<i>sollicitál</i> – sürget, követel	
<i>solvál</i> – felbont, megszüntet	

<i>testál</i> – valamiről végrendeletileg rendelkezik, hagyományoz	<i>valde</i> – felettébb, nagymértékben
<i>testimonialis</i> – bizonyosság(levél), bizonyíték, tanúsítás, tanúvallomás	<i>vanitas</i> – hiábavalóság, hiúság
<i>thoralis separatio</i> – asztaltól való elválasztás (házassági perek esetén)	<i>vectura</i> – szállítás, fuvarozás
<i>titulatus</i> – nevezett	<i>vepretum</i> – cserjés, bozótos
<i>toties quoties</i> – annyiszor ahányszor	<i>ver</i> – tavasz, kikelet
<i>tractus</i> – egyházmegye	<i>verberál</i> – üt, ver, fenyít
<i>transcribál</i> – átír, lemásol, valakire átruház	<i>Verbi Divini minister</i> – Isten ígétének szolgálja, lelkipásztor
<i>transmittál</i> – átküld, átenged	<i>vexatio</i> – sanyargatás, rossz bánásmód, zaklatás
<i>triticum</i> – búza	<i>via juris</i> – törvényes úton
<i>ulna</i> – öl (mértékegység), rőf, sing	<i>vidua</i> – özvegy
<i>unitis viribus</i> – egyesült erővel	<i>villicatio</i> – majorság, gazdálkodás
<i>urgeál</i> – siettet	<i>vinculum</i> – kötelék
<i>urna</i> – veder	<i>vinea</i> – szőlő, szőlőhegy, szőlőskert
<i>vagál</i> – kóborol, kószál	<i>violál</i> – megsért, meggyaláz
	<i>vis</i> – erő, hatalom

NÉVMUTATÓ

- Abatsi János 146
 Ajtai András 53, 505
 Ajtai Dániel 97, 407
 Aknai István 230, 280, 281, 340, 396, 401, 402
 Aknai József 355, 356, 358, 404
 Akocsné 24
 Albensis lásd Fehérvári
 Albert Gergely 80, 82
 Albert Ilona 67
 Albert István 52, 74, 85, 86, 87, 90, 91, 92
 Albert Márton 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92
 Albu Ferenc 34, 35, 36, 37, 379–384, 406, 411
 Alia Mária, Kemény Simonné 516
 Almási János 169, 178, 399
 Alsó Mária, Váradí Fencné 50
 András Frigyes 556
 András Zsigmondné 288, 305, 306, 312
 Angster József 554, 556
 Antal Ferenc 214, 223
 Antal István 315
 Antal János 281, 286
 Antal Mihályné 284, 309
 Antos Máté 345, 346, 347, 349, 354, 357, 364, 365, 378, 506, 524
 Apáczai Csere János 397
 Apafi család 15, 346, 365
 Apafi Mihály 15
 Apáti András 114, 115
 Apáti Judit 114
 Apáti Mária 114
 Apátzai Miklós 273
 Apoldi Márton 69
 Apor Lázár 365, 377
 Arday István 94, 196, 198, 199, 309, 310, 313–323, 400, 403
 Asztalos András 214, 216, 222, 223, 225, 561
 Asztalos Benjámin (Béni) 380, 386, 388, 389, 390, 391
 Asztalos Ferenc 185, 186, 189
 Asztalos György 206, 207
 Asztalos István 176, 177, 180, 182, 183, 201, 202
 Asztalos János, bonyhai 172, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 187, 201, 208, 209, 211, 213, 214, 217
 Asztalos János, dányáni 350, 351, 352, 353, 356, 357, 360, 361, 362, 371, 372, 373, 374, 375, 376
 Asztalos Mihály, bonyhai 209, 212, 213, 218, 220, 221, 223, 224, 225
 Asztalos Mihály, csávási 305
 Asztalos Mihály, id. 214, 215
 Asztalos Mihály, ifj. 213, 214, 215
 Asztalos Mihályné 215
 Asztalos Péter 317
 Ábrahám András 371, 373
 Ádamosi (Ádámási) 195, 199
 Ádamosi Mihály 81
 Ádamosi Zsuzsánna 234, 415
 Ágoston József 375
 Ágoston András 284
 Árkosi Ádám 14
 Árkosi Bálint 85, 86
 Babarci Tamás 8, 393
 Babolczi Mihály 43
 Babos 350
 Baczon (Batzon) Balázs 227
 Baczon (Batzon, Bacsoni) István 227, 228
 Baczon Mihály 229
 Bágyi (Bágy) György 174, 175, 400
 Bajcsi (Bajczi) András 103, 172, 397
 Bajusz István 426, 439
 Bak (Bakk) János 232, 234, 240, 261, 263, 266, 267, 268, 269, 271, 272
 Bak Ferenc 275
 Bak György 234, 240, 241, 242, 248, 249, 257, 259, 263, 264
 Bak István 227, 262, 264
 Bakó Kati 390
 Bakó Pál 231
 Bakots lásd Pakóts
 Balás Balázs 54, 406
 Balás Ilona, Beregi Mártonné 133

- Balás Mihály 84
 Balás Miklósné 82
 Balásfi (Balásffi) Zsigmond 139, 148
 Balásfiné 128, 504
 Balási (Balás) György 220, 239, 240, 250, 253, 256, 262, 263
 Balási (Balás) Márton 274
 Balási Ferenc 268
 Balási Sámuel 344
 Balási Zsigmond 69
 Bali Ferenc 205
 Bali István 91
 Bali Sára, héderfáji 189
 Bálintit (Bálintith) Zsigmond 251, 264, 328
 Balla György 366
 Baló Pál 341
 Balog (Balogh) Dániel 385, 387, 389, 390, 391
 Balog (Balogh) György 337, 338, 342, 359, 360, 371, 372, 373, 374, 375
 Balog (Balogh) István 343, 344, 345, 347, 375, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 385, 387
 Balog (Balogh) Mihály 51, 54, 56, 58, 60, 61, 63, 82, 83, 90
 Balog (Balogh) Pál 341, 342, 343
 Balog család 96
 Balog János 343, 345
 Balog József 38
 Balog Péter 44
 Bándi Andorné 142
 Bándi András 129, 131, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 143, 146, 149, 150, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167
 Bándi András, id. 132, 140, 150
 Bándi András, ifj. 132
 Bándi Andrásné 135
 Bándi Ferenc 155, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 166
 Bándi György 127, 128, 129, 132, 134, 135, 137, 138, 140, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 164
 Bándi György, id. 131, 133, 134
 Bándi György, ifj. 131, 133
 Bándi Györgyné 131
 Bándi István 121, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164
 Bándi István, id. 165
 Bándi István, ifj. 166, 167
 Bándi János 141, 143, 145, 147, 150, 153, 154, 155, 158, 162, 163, 164, 165, 166
 Bándi János, ifj. 150, 163
 Bándi Márton 161, 163, 165, 166
 Bándi Mihály 127, 131, 134, 135, 136, 143, 144, 148, 153, 154, 158, 164, 165
 Bándi Mihályné 137, 141
 Bándi Miklós 153, 155, 164, 165
 Bándi Péter 129, 130, 131
 Bánfi (Bánffy) György 398
 Bánfi Klára, Bethlen Lászlóné 154
 Bánfi László 96
 Bánfi Zsigmond 94
 Bányai Mózes 380, 381, 382, 383, 386, 387, 388, 389, 390, 391
 Bányai Pál 335
 Bányai Palládi István 111, 322–328, 374, 375, 410, 411
 Bányai Péter 27, 406
 Barabás (Barabási) József 56, 57, 59, 61, 62, 69
 Barabás (Barrabás) János 53, 74
 Barabás (Barrabás, Barrabási) György 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 168
 Barabás Benedek 181
 Barabás Hajnalka 426
 Barabás Józsefné 60
 Barabás Péter 186
 Barabás Péterné 184, 186
 Barabási Gáborné 56, 57
 Barát Balázs 43, 46
 Barát György 90, 91
 Barát János 49, 50, 51, 53, 54, 56, 60, 74
 Barát Mihály 43, 44, 45, 46, 47, 53, 66, 74, 82, 83, 84, 504
 Baráth András 44
 Barátosiné 170
 Barkó György 377, 383
 Barkó István 340, 347, 360
 Barkó Marci 300, 301
 Barkó Mihály 47, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 351, 387
 Barkó Mihályné 333, 346, 365
 Barta (Bartha) András 349, 351, 356, 360
 Barta Andrásné 354
 Barta István 235, 237

- Bartalus (Bartajus, Bartalis, Bartaljus, Bartalos, Martalos) Miklós 288, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 300, 304, 305, 306, 308, 313, 312, 332, 333, 334, 334, 335, 336
- Bartalus (Bartalyus) András 319, 320, 321, 322, 324, 325, 326, 327, 329, 330, 331, 332
- Bartalus István 323, 327, 328, 329, 331, 332, 333, 334, 335, 336
- Bartalyus Mihály 346
- Bartha György 564
- Bartha József 225
- Barthalus 320
- Baskó Márton 296
- Báthori Ádám 193
- Bátori (Báthori) István 27, 191, 192, 193, 194, 262, 263, 264, 400, 402
- Bátori Péter 188
- Beczei (Beczö) Sámuel 60, 406
- Bedő Dávid 23, 24
- Bedő Mihály 22
- Bedő Mihályné 23
- Beke György 102, 407
- Bekes Todor 33
- Béldi család 53
- Belényesi Zsigmond 119, 176
- Bencze (Bentze) Mihály 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 67, 69
- Benedek Mihály 26, 28
- Benkő Borka, János mesterné 184, 185
- Benkő család 196, 197
- Benkő Márton 197, 200, 204, 205, 206, 206, 209
- Benkő Mártonné 205
- Bereczki (Bereszcki) Zsigmond 49, 54
- Bereczki (Beretzki) György 239, 240
- Bereczki (Beretzki) István 56, 57, 59, 60, 65, 67
- Bereczki Boldizsár 69
- Bereczki Demeter 285, 286, 289, 293, 294, 296, 297, 298
- Bereczki Györgyné 240
- Bereczki Jutka 284
- Bereczki Sámuel 56, 64, 65
- Beregi (Bereghi) Márton 127, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 148
- Beregi János 131, 132, 133, 139, 142, 146
- Beregi Jánosné 131, 142
- Bereginé, id. 145
- Béres Anna, Vásárhelyi Pálné 401
- Béres Fülöp 43
- Béres György 45, 48
- Béres János 249, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276
- Béres János, ifj. 274
- Béres Jánosné 249, 261
- Béres Mihály 184, 185, 248, 249
- Béres Miklós 259, 265, 267
- Bernádi János 46, 406
- Bernárd Márton 337
- Bertalan lásd Biratlan
- Berzenczei Péterné 52, 74
- Berzétei Jakab 347, 404
- Besenyey György 127, 174
- Besenyey János 409
- Bethfalvi Pál 338, 403
- Bethlen (Betlen) Elek, II. 171, 173, 182, 189, 195, 201, 283, 287, 311, 419, 420, 432, 433, 438, 446, 465, 481, 495
- Bethlen Ádám, id. 183, 202, 219, 221, 420, 461
- Bethlen család, bethleni 435, 490
- Bethlen Elek, III. 420
- Bethlen Farkas 213, 437, 561
- Bethlen Ferenc 423, 424, 468
- Bethlen István, iktári 393, 552
- Bethlen János 9, 15, 420
- Bethlen Kata, Teleki Józsefné 419
- Bethlen László 154
- Bethlen Miklós 15, 103, 393, 435
- Bethlen Pál 94, 202, 213, 217, 218, 365, 437
- Bethlen Sámuel 190, 193, 194, 196, 201, 309, 312, 312, 314, 506, 558
- Bethlen Sámuel, id. 419
- Bethlen Sámuel, ifj. 419, 424, 444
- Bethlen Zsófia 435, 490
- Bigre (Bugre) István 174, 178, 179, 180
- Bigre (Bügre, Bisgre) Márton 173, 175, 176, 182, 183, 184, 201, 202
- Bikafalvi János 98, 99, 100, 101, 407
- Binder Vilmos 555
- Bíró András 50

- Bíró Balázs 170
 Bíró család 53
 Bíró G. György 452, 470, 471
 Bíró Gergely 53, 59
 Bíró György, balavásári 49, 51
 Bíró György, bonyhai 218
 Bíró István 69, 83
 Bíró János 46, 47, 48, 50, 53, 79, 81, 82, 84, 89, 91, 92
 Bíró József 20
 Bíró Kata 245
 Bíró Márton 80, 81, 89, 90
 Bíró Mihály 44, 78, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91
 Bíró Miklós 44, 46, 52, 82, 83, 86, 87, 88
 Bíró Péter 89
 Bíró Sámuel 52
 Bíró Sámuelné 64
 Birtalan (Bertalan) család 195
 Birtalan (Bertalan) Mihály 93, 169, 171, 181, 184
 Birtalan György 94, 187, 188, 195
 Birtalan János 169, 177, 179
 Blahunka Lajos 554
 Bocskai (Botskai) Sámuel 359
 Bocskai János deák 171, 504
 Bod Sámuel, albisi 100, 101, 102, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 400, 561
 Boda Hektor 222, 223, 224, 390, 391, 405, 408
 Bodoki Henter József 272, 273, 274, 409
 Bodoki Sándor 339, 340, 403, 404
 Bodor Miklós 381, 383
 Bodor Péter 554, 555
 Bodor Sámuel 381, 382
 Bodosi István 69
 Boér Krisztina 382
 Boér Zsigmond 375, 376, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 385
 Boér Zsigmondné 381
 Bogáthi Imre 43
 Boldizsár (Boldisár) György 49
 Boldizsár Tamás 561
 Bolgár Ferentz 120
 Bonyhai András 50, 342, 406, 410
 Bonyhai István 111
 Bonyhai Istvánné 111
 Bonyhai Simon György 8, 17, 393
 Bor György 50
 Borbély István 174
 Bordi Albert 177
 Bordi István 93, 169, 173, 181
 Bordi János 93, 171
 Borica, özvegy 116
 Borka asszony 350
 Borosnyai Lukács János 553
 Borsos Erzsébet, Laki Andrásné 407
 Bögözi (Beogeozi) Márton 278, 409
 Bögözi Sámuel 38, 40
 Bőjte Mózes 323–329, 403
 Bölöni (Domokos) István 365, 381
 Bölöni (Domokos) Pál 374, 381, 385, 386
 Bölöni család 386
 Bölöni Ferenc 387, 389, 390
 Bölöni István 36, 37, 40, 41
 Bölöni Mihály 371, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 391
 Bölöni Mihályné 385
 Bölöni Miklós 275
 Bölöni Sámuel 381
 Bölöni Zsigmond 391
 Brandenburgi Katalin 552
 Brassai Sámuel 114
 Buglán György 119
 Bugyán Gyurka 113
 Bujdosó (Búdosó) István 121, 122
 Bulyika Ferenc 56
 Buna Márton 277
 Bunta Magdolna 422
 Cádár lásd Kádár
 Czávási lásd Csávási
 Czed (Czetth, Ched, Tsét) János 168, 172
 Czigány Péter, ifj. 193
 Czimbalmos (Cimbalmos) György 188, 190, 191
 Czimbalmos Gyöorné 189, 190, 191
 Czobor Béla 417
 Czontosiné 128
 Csabai József 362, 368, 371
 Csákány (Czákány) György 44
 Csáki András 44
 Csáki Árpád 20

- Csala (Tsala) Mihályné 288, 312, 506
 Csanádi (Csinádi, Tsanádi) János 71, 95, 96, 185, 191, 407
 Csanádi István, erdőcsanádi 98, 200, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 400
 Csányi Károly 426, 434, 439
 Csapai István 128, 434, 484, 504
 Csatlós (Tsatlós) Krisztina (Kriska) 111–112
 Csatlós György 103
 Csató (Csattó) Mihály 104, 434, 485
 Csató Ferenc 342, 343
 Csávási (Czávási) György 46, 49
 Csávási (Czávási) István 43, 340, 341, 342, 343, 410
 Csávási (Czávási) Lőrinc 341–345, 347, 367, 505
 Csávási (Czávási) Lőrincné 339, 352
 Csávási (Czávási) Péter 46
 Csávási (Czávási, Tsávási) Ferenc 44, 46
 Csávási Dániel 255, 256, 257, 401
 Csávási János 282, 409
 Csávási Lukács 8, 393
 Csávási Máté 402
 Csávási Sámuel 110, 242
 Csávási Vas Lőrinc 380, 394, 404
 Csebi (Tsebi) György 225
 Csebi (Tsebi) István 225
 Csegöldi János 398
 Csejdi (Tsejdi) István 293, 350, 351, 352, 354, 355, 356, 361, 362, 363
 Csejdi Istvánné 354, 355
 Csejdi Miklós 112, 398
 Cseke (Tseke) Erzsók 265
 Cseke (Tseke) László 265
 Csenteri (Csenter, Tsenteri, Tsenter) János 107, 114, 115, 117, 118, 119, 122, 123
 Csenteri (Tsenteri) András 104, 105, 106, 108, 111, 125, 126
 Csenteri (Tsenteri) András, ifj. 110
 Csenteri (Tsenteri) Ferenc 104, 105, 106, 107, 111, 114, 115, 116, 117, 118
 Csenteri (Tsenteri) János, id. 122
 Csenteri (Tsenteri) Mihály 114, 115, 116, 117, 119, 121, 123, 124
 Csenteri Erzsók, Szentes Istvánné 108, 109
 Csenteri Ferenc, id. 115
 Csenteri Ferencné 115
 Csenteri Mária 116
 Csenteri Mihályné 123
 Csenteri Miklós 116
 Csepei János 403
 Csernátoni Tompa Ferenc 135–141, 399
 Csiki (Cziki, Tsiki) György 43, 56, 57, 60, 62, 63, 68, 70, 71, 72, 79, 80, 81, 82, 83, 89
 Csiki (Cziki, Tsiki) István 45, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 74, 79, 80, 85, 86, 504
 Csiki (Tsiki) János 81, 83, 84, 85, 90
 Csiki (Tsiki) Márton 45, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92
 Csiki Bori 73
 Csioflek testvérek 554, 556
 Csiszár (Cziszár) Márton 174, 176
 Csiszér Ferenc 44
 Csizmadia (Tsizmadia) Ferenc 224
 Csizmadia (Tsizmadia) János 210, 216, 218, 220, 221, 222, 225
 Csizmadia (Tsizmadia) János, ifj. 216, 224
 Csizmadia (Tsizmadia) Jánosné 215
 Csizmadia (Tsizmadia) József 83
 Csizmadia (Tsizmadia) Kis István 196, 206, 207, 208
 Csizmadia (Tsizmadia) Kis Miklós 206, 211, 217
 Csóka (Tsóka) László 264
 Csolnakosi (Tsónakosi) Mihály 97, 98, 99
 Csolnakosi Farkas 95, 100, 101
 Csomor (Tsomor) Mihály 52, 56, 57, 58, 59, 62, 65, 67, 74
 Csomor (Tsomor) Mihályné 64
 Csomor (Tsomor) Mózes 92, 396
 Csuka György 294, 297, 298, 300, 301, 302, 303, 305
 Csuka Györgyné 296, 297, 298, 300, 301
 Csulak 309
 Daczó (Datzó) Anna, Henterné 22, 24, 505
 Dadai János 8, 16, 127, 174, 279, 393, 503
 Dali család 420, 461
 Dali Gyula 420, 461
 Dali István 68, 80, 83, 87
 Dali István, id. 420, 461

- Dali István, ifj. 420, 461
Dali Istvánné 62
Dali Mihály 86
Dallós Alajos 559
- Dálnoki (Dálnaki) Pál Benedek 56, 257, 258, 259, 296–298, 402, 407, 409
Dálnoki György 43, 44, 395
Dálnoki Illyés 192, 197
Dálnoki Illyésné 195, 196
Dálnoki István 131, 174, 177, 282–284, 399, 402
Dálnoki Péter 59, 60, 406
Dálnoki Veres Bálint 21, 171, 175, 213
Dálnoki Veres Gerzson 146
Dálnoki Veress Demeter 113, 398
Dállyai K. Mihály 46, 396
Dán Lőrinc 177, 182, 183, 201, 202
Dáné Veronka 20, 395
Dánér (Denar) István 34
Dánér Ferenc, lisznyai 25
Daniel István, br. 160
Daniel Krisztina, Bethlen Ferencné 424
Dániel Mihály 101, 102
Darabant (Drabant) Gyuri (Gyurka) 105, 107
Darabant (Drabant) Gyurkáné 107
Darabont (Darabant) János 169, 170, 172
Darabont (Darabant) Pál 172, 173, 184, 202
Darabont (Darabant, Drabant) István 175, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 201, 202
Darkó Ákos 423, 503, 504, 507
Darlaczi Ferenc 45
Dávid Ferenc 7
Dávid István 561
Dávid Márton 232, 235
Deák (Déák) János 344, 345, 347, 391
Deák (Déák, Deáki) István 160, 161, 162, 338, 346, 365
Deák Máté 281, 282, 284, 285
Debreczeni Györgyné 236
Debreczeni László 414, 415, 417, 418, 420, 423, 426, 431, 433, 435, 438, 439, 440, 503, 504, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524
Debreczeni Pál 175
- Dellei (Déllei, Déli, Délli, Déllő, Déllői, Dellyei) István 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 246, 247, 248, 249, 253, 254, 256, 257, 259, 260, 261, 262
Déllei (Déllői) Mihály 260, 262, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 274, 275
Déllei György 258, 260, 261, 262
Déllei János 258, 259, 265, 267, 271
Déllei Jánosné 258, 264
Déllei Márton 248, 249, 253, 273
Dellei Mártonné 254
Déllői András 263
Demeter 93, 96
Demeter Ferkő 56, 57
Demeter György 77, 104, 105, 108, 114, 116
Demeter István 49
Demeter Istvánné 64, 65
Demeter Jankóné (Jánosné) 309, 310, 313, 315, 318
Demeter János 77, 320, 321, 332
Demeter Mihály 43, 46, 48, 49, 50, 174, 406
Demeterné 227
Dénes (Déénes) Ferenc 150
Dénes (Déénes, Dienes) György 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 164, 165
Dénes (Diénes) András 138, 148, 154, 158, 159, 160, 161
Dénes Márton 161, 165
Dénes Mihály 159, 161, 162, 163, 164
Dersi Mihály 125
Dersi Ötvös János, székelyudvarhelyi 18, 19, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 121, 148, 266, 394
Dési (Deesi, Déési) György 320, 321, 324, 328, 333
Dési (Simon) Simeon 383, 388, 389, 390
Dési István 8, 393
Dési Mihály 286, 287, 305, 307, 311, 324, 325, 326, 333
Dési Mihályné 325, 326
Deső Ilona, Zalányi Ambrus Gergelyné 397
Diel Mária, Sárpataki Mártonné 228
Dienes János 133
Diósi asszonyom 178
Diósi Dániel 182
Diószegi Mihály 396

- Diószegi V. János 176, 231
 Disznajói Mihály 229, 401, 402, 408
 Disznajói Miklós 175
 Divald Kornél 417
 Dobolyi (Dabalyi, Dobollyi, Dobai) Gábor
 250, 252, 253, 254, 385–389, 400, 401, 405
 Dobolyi Miklós 359, 411
 Dobos István 339, 340, 341, 346, 365
 Dobszai (Dobsai) András 49, 406
 Dolgos Márton 171
 Domokos (Damakos) Kata, Nánási Jánosné
 232
 Domokos (Damokos) István 180
 Domokos (Damokos) János 65, 66, 180, 182,
 183, 202
 Domokos (Damokos) Jánosné 66
 Domokos (Damokos) Márton 170
 Domokos József 336, 410
 Domokos Klára 511
 Domokos lásd még Bölöni Domokos
 Domokos Péter 52, 74, 505

 Ecsedi (Eczedi) T. Mihály 103, 397
 Ecsedi (Etsedi) János 146
 Elekes (Elekesi) György 100, 371, 372, 373, 374,
 375, 377, 378, 379, 380, 382, 383, 385, 387, 388
 Elekes József 388, 391, 392
 Elekes Sándor 389, 390, 391, 392
 Elekes Terézia, Komáromi Józsefné 365, 506
 Elekesi István 248, 250, 252
 Endrédi (Endrődi) Mihály András 93, 178,
 179, 180, 181, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 198,
 199, 200, 203, 204, 408
 Endrédi István 191
 Enyedi János 229, 401
 Eperjesi Mária 529
 Eperjesi Nagy Mihály 178, 189, 190
 Erdős György 326
 Erdős János 328
 Erdősné 318
 Erős Farkas 60

 Érsek Annók 106

 Fábián György 391
 Fábián János 242, 390
 Faluvégi Mihály 176
 Fánner József 440, 501
 Farkas András 43, 114
 Farkas György 127
 Farkas György, deszkáskapus 50
 Farkas János 391
 Farkas Mihály 43, 278, 279, 280, 281, 282, 286,
 288, 312
 Fazakas (Fazekas) György, bethlenszentmikló-
 si 127, 128
 Fazakas (Fazekas) István, csávási 282, 284, 286,
 289
 Fazakas (Fazekas) János, bonyhai 210, 212, 214,
 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223
 Fazakas (Fazekas) Márton 127, 128
 Fazakas (Fazekas) Mihály, csávási 321, 323, 324,
 327, 329, 330, 331, 332
 Fazakas (Fazekas) Sámuel 318, 319
 Fazakas András 198, 199
 Fazakas Ferenc 206, 207, 208, 209, 210, 211,
 213, 214, 215, 216, 217, 218, 221, 193
 Fazakas György, bonyhai 184, 185, 188, 190, 199,
 208, 309
 Fazakas István, bonyhai 172
 Fazakas János, csávási 320, 321, 323, 325, 329
 Fazakas János, dányáni 389
 Fazakas János, ifj. 218
 Fazakas Mihály, dányáni 338
 Fazakas Mihályné 334
 Fazakas Mózes 303, 305
 Fazekas János, búzásbesenyői 255
 Fazekas Mihály, boldogfalvi 127
 Fazekas Mihályné 72
 Fehérvári (Fejérvári, Albensis) Mihály 127, 174,
 187
 Fehérvári Bálint 20
 Fejér János 114
 Fejér Márton 175
 Fejér Mihály 566
 Fejér Tamás 20
 Fekete Annók, Szabó Mihályné 53, 415
 Fekete György, búzásbesenyői 228, 229, 230, 231,
 232, 235, 236, 237, 239, 240, 241, 256, 257, 258,
 259, 260, 261

- Fekete György, csávási 328, 334
 Fekete Györgyné 228, 262
 Fekete István 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 209, 229, 230, 233, 400, 407
 Fekete János, bonyhai 214, 215, 216
 Fekete János, búzásbesenyői 227, 229, 230, 231, 258, 259, 260
 Fekete Kis Márton 231
 Fekete Lajos, fricsi 555
 Fekete Márton 234, 295
 Fekete Mihály, böngözi 56
 Fekete Mihály, búzásbesenyői 229, 232
 Fekete Mihály, csávási 313, 320, 321, 324
 Fekete Mihályné 57
 Fekete Miklós 232, 506
 Fekete Pál 232, 233, 236, 236, 238, 239, 240, 241, 251, 264, 329
 Fekete Pálné 237
 Fekete Panna 332
 Felfalusi András 50, 285, 286, 289, 343, 403
 Felszegi János 555
 Ferdinánd, II. 520, 534
 Ferentz János 166
 Fikó György 216
 Fikó Peti 196
 Filep (Fülep Philep, Philip, Phülep) Mihály 230, 231, 233, 237, 238, 239, 240, 256
 Filep (Fülep, Fülöp) András 268, 275, 276
 Filep (Fülep, Fülöp, Philep) Miklós 229, 234, 239, 244, 251, 255, 258, 259
 Filep (Fülep, Fülöp, Philep, Phülep) Ferenc 227, 257, 262, 264, 267
 Filep (Fülep, Fülöp, Philep, Phülep) István 227, 229, 232, 233, 234, 236, 238, 244, 251, 262, 263, 264, 265, 266, 267
 Filep (Fülep, Philep, Phülep) György 227, 232, 233, 235
 Filep (Fülep, Phülep) Márton 229, 232, 233, 234
 Filep (Fülöp, Philep, Phülep) János 227, 229, 230, 260, 261, 262, 267, 275
 Filep (Philep) Demeter 228
 Filep (Philep) István, id. 227
 Filep (Philep) János, Nagy 231, 342
 Filep (Philep) Judit 342, 343
 Filep (Philep, Phülep, Phülep) Mihályné 235, 236
 Filep (Phileph) István, ifj. 227, 231
 Filep Istvánné 265
 Filep János, Kis 231
 Fodor András 53, 74
 Fodor Annók, Szabó Mihályné 62
 Fodor Fülöp 44
 Fodor György 233, 254, 258
 Fodor István 43, 50, 56, 57
 Fodor János 80
 Fodor Judit 14
 Fodor Mihály 46, 48, 49
 Fogarasi Kis Tamás 8, 9, 10, 15, 171, 393
 Fogarasi Sámuel 7, 394, 395, 401
 Fogas Erzsók, Lázár Mihályné 48
 Fori Sámuel 345
 Földvári Erzsébet, Kakucsi Györgyné 171, 504
 Földvári Tibor 20
 Fülel János 321
 Fülel József 87, 88, 89, 90, 91, 374–378, 396, 403, 405
 Fülel (Filep) János 220, 222
 Fülel Istvánné 197
 Fülel Jancsi 216
 Fülel Kata, Szabó Mártonné 179
 Fülel Mihály 179
 Fülöki István 34
 Fülöp lásd Filep
 Gábor Albert 93, 168, 169
 Gábor András 171
 Gábor Benedek 168, 169, 171
 Gábor György 93, 192, 194
 Gábor Imre 172
 Gábor István (Istók) 139, 140
 Gábor Istvánné 143
 Gábor Katalin 413, 450, 469, 470
 Gábor Mátyás 93, 171, 174, 179, 180
 Gábor mester 302, 303, 305, 306, 313, 315, 316, 318
 Gábor mesterné 303
 Gábor Mihály 168, 278, 286, 295, 296, 305
 Gábor Sámuel 190, 329
 Gábor Sámuel, id. 336

- Gábor Sára, Szász Józsefné 545, 546
 Gál Gligor 166
 Gál János 43
 Gál Kata 67
 Gál Pálné 58, 59, 66
 Galambfalvi Hegyi Mózes 398
 Galatzi (Galaczi) Miklós 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 259, 260, 261, 262, 402
 Gálfalvi (Gállfalvi) István 278, 279, 402
 Gálfalvi Mihály 401
 Gálfalvi Miklós 280, 281, 409
 Gálfi Ferenc 184
 Garda Balázs lásd Márkosfalvi Garda Balázs
 Gáspár György 14
 Gáspár István 44, 65
 Gáspár Kata 65
 Gáspár Lőrinc 114
 Gecse János 463, 472
 Geleji Katona István 552
 Geréb Ferenc 338
 Gerendi Márton 77, 87, 88, 89
 Gerendi Mártonné 79
 Gerendi Mihály 83, 84, 89
 Gerendi Sámuel 78, 82, 84, 88
 Gerendi Sámuelné 79
 Gergely (Gergelly) András 331
 Gergely (Gergelly) János 326, 332
 Gergely Anna, Fábíán Jánosné 390
 Gergely Ferenc 564
 Gergely Mihály 335
 Gergely Mihályné 335
 Gergely Sámuel 555, 564
 Gidófalvi Tamás 398
 Gólya (Gója) Mihály 305, 307, 319, 320
 Gólya (Gója, Gólja) István 305, 329, 330
 Gólya János 336
 Gólya Mihály, id. 325
 Gólya Mihályné 309, 320
 Gombkötő György 176
 Gombkötő Péter 184
 Gonosz Mihályné 113
 Gödri Máté 27, 28, 29, 30, 32, 406
 Gönczi István 176
 Gönczi István 8, 9, 231, 393, 397
 Gönczi János 411
 Gönczi Kata, Sámuel Aladárné 453, 454
 Graszai Farkas 228
 Graur Simon 354
 Grávuly (Gráullj, Grávulj) Zsigmond 353, 354, 357, 358
 Grünblatt Benő 414
 Gyárfás (Gjárfás, Járfás) János 129, 130, 131
 Gyárfás (Járfás) Tamásné 52, 74, 88
 Gyárfás Ádám 64
 Gyárfás Zsigmond 87, 91
 Gyárfásné asszony 75, 77
 Gyergyai Miklós 127
 Gyöngyösi András 192
 Gyöngyösi Ferenc 174, 408
 György Molnár, boldogfalvi 132
 György Molnár, csávási 288, 305, 312
 Gyűjtő Elek 97
 Gyűjtő István 102
 Gyűjtő János 100, 101
 Gyulafi család 234, 251
 Gyulafi László 255
 Gyulai család 347, 357, 365
 Gyulai Gergely 355
 Gyulai Kata, id. Bethlen Ádámné 413, 420, 461
 Gyulai Klára 365
 Gyulai László 345, 346, 347, 356, 358, 364, 365
 Gyulai Lászlóné 349
 Gyulai Péter 373, 374, 379
 Hadadi Mihály 47
 Haidú (Haydú) István 277
 Halász Andrásné 56, 57
 Halász Ficzi 189
 Halász János 128
 Haldner, Anamaria 426, 434
 Hampel József 417
 Hampi cigány 108
 Hankó-Nagy Alpár 20
 Harackereki Mihály 406
 Hari Miklós 168
 Harkó család 347, 365
 Harkó Ferenc 343

- Haró Kata, Tátuly Jánosné 48
 Havadtői (Havattői) István 128–130, 284, 285, 398, 403, 438, 496
 Hegedűs Borbára, Posoni Istvánné 186
 Hegedűs Borka, Vásárhelyi Ferencné 411
 Hegedűs György 180
 Hegedűs Györgyné 187, 190, 191
 Hegedűs Miskáné 189
 Hegedűsné (Hegedősné) 181, 184, 185, 186, 189, 190
 Hegyeli János 27, 35, 38
 Hegyi Borica 70, 71
 Hegyi Imre 71
 Hegyi Máté 70
 Henter Borbála 22, 24, 505
 Here (Her) Andrásné 185, 187, 189
 Here András 184
 Hermányi (Hermány) Mihály 110, 111, 398
 Hétfalusi 305
 Hintze, Erwin 426, 431, 434
 Hiri Miklós 168
 Hogyes Mihály 178
 Horvát (Horváth) József 323
 Horvát Ferenc 286
 Horvát Jakab 179
 Horvát János 157
 Horvát Sámuel 342
 Horvát Zsigmondné 286
 Horváth Anna, Kakucs Sándorné 424, 450, 469
 Horváth család 15
 Horváth István 372
 Horváth Miklós 243
 Hosszúfalusi Péter 283, 409
 Hudiné 171, 504
 Hummel, Hans 552
 Hunyadi István 27
 Hunyadi János 7, 39, 172, 393
 Huszár Kata, Szalánczi Andrásné 129, 504
 Huszár Miklós 124
 Ignát 371
 Illencfalvi Miklós 128, 398
 Ilosvai Menyhért 337, 403
 Illyefalvi András 127
 Illyés (Ilyés) Mihály 264, 265, 268, 269
 Illyés Géza 7, 395, 418
 Illyés György 256, 257, 261, 268, 270
 Illyés József 260, 268
 Imre (Imreh) György 270, 272, 274, 275, 276
 Imre (Imreh) István 241, 243, 244, 254
 Imre (Imreh) János 234, 236, 239, 244, 257, 258, 261, 264, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276
 Imre (Imreh) László 268
 Imre (Imreh) Márton 266, 267, 268, 271, 273, 274
 Imre (Imreh) Péter 293, 294, 296, 297
 Imre Imre 171
 Imre Miklós 261, 262, 263
 Incze (Ince) István 253, 254
 Incze (Intze) Ferenc 414, 437, 488
 Incze Tamás 45
 Incze Zsigmond 236, 240
 Ispán Bálint 128
 Ispán János 127
 István Deák 14, 129
 Iván (Juon, Juan) István 337, 338, 343, 347
 Jacob, Friedrich 551
 Jáger Istók 179
 Jáger János 206
 Jáger Mihály 217
 Jáger Sándor 222, 225
 Jáger Simon 211, 212, 213, 214, 216
 Jáger Simon, ifj. 207
 Jakab (Jacab) János, dányáni 340, 342
 Jakab (Jacob) György 337, 338
 Jakab János, boldogfalvi 135, 138, 140, 141
 Jakab János, csávási 278
 Jakab Jánosné 140, 141, 142
 Jakab Márton 360
 Jakab Mihály Gyula 20
 Jancsó (Jantsó) János 312
 Jancsó (Jantsó) Mihály, gidófalvi 329, 330, 331, 332, 403
 Jancsó Pál 285
 Jancsó Tamás 399
 Jankó Lázár 63, 65, 66
 Jankó Lázárné 65, 66

- Jankó Pista 164, 165, 166, 167
 Jankó Sándor 434, 484
 János Deák 178, 278
 János Deákné 171, 504
 János mester, bethlenszentmiklósi 104
 János mester, bonyhai 184, 185
 János mesterné, bethlenszentmiklósi 105
 János mesterné, bonyhai 187
 János Pál 320
 Jantsó János 196
 Jantsó Mihály 32, 219, 220
 Jantsó Tamás 160, 161
 Járfás lásd Gyárfás
 Jármí (Jármai) Ferenc 228
 Jármí Dániel 251, 268
 Jármí Erzsébet, Sárpataki Mártonné 228
 Jármí György 234, 246, 251
 Jármí Miklós 355
 Jármí uram 289, 313
 Jármíné asszonyom 254
 Jenei György 284
 Jenei István (Istók) 286, 291, 297, 309
 Jenei Istvánné 294
 Jenei János 123, 124
 Jenei Márton 305
 Jó Miklós 84
 Jósika Ágnes, Bethlen Sámuelné 183, 201, 418, 419, 444, 506
 Józsa (Jósa) István 162, 399

 Kabai Istvánné 70, 71
 Kádár (Cádár) István 348, 352
 Kádár András 123
 Kádár György 116
 Kádár János 84
 Kádár Márton 114, 117, 126
 Kádár Mózes 156, 157
 Kádárné 171, 504
 Kakasdi István 339, 410
 Kakucsi (Kakuczi) Péter 171
 Kakucsi (Kakutsi) család 15, 424
 Kakucsi (Kakutsi) Ferenc 93, 94, 96, 97, 186, 194
 Kakucsi (Kakutsi) Pál 416
 Kakucsi (Kakutsi) Sándor, felsőkápolnai 95, 100, 101, 102, 219, 413, 416, 424, 450, 469
 Kakucsi György 173, 504
 Kakucsi Mihály lásd Vajda
 Kakucsi úr 192, 193, 220
 Kakucsiné asszony 195, 196
 Kállai István 352, 353, 354, 411
 Kállai Sámuel 171, 173, 504, 516, 517
 Kállai Zsuzsanna, Keményné 516
 Kálmán György 211
 Kálvin János 551
 Kállyai Tamás 170
 Kántor János 289, 296, 305
 Kapy Erzsébet, kapivári, Bethlen Elekné 420
 Karacsin (Karaczin) György 168, 172, 173
 Karancsi (Karanczi) János 171, 172, 173, 174, 340, 399
 Karda Balázs lásd Márkosfalvi Garda Balázs
 Kecskeméti Sámuel 369
 Kelemen Miklós 45
 Kelemen Todor 183, 202
 Kemény család 516, 532
 Kemény Simon 516, 517
 Kendeffi Borbála, Mihács Mihályné 45
 Kendi Ferenc 174, 408
 Kendi János (Mihály) 344, 345, 410
 Kendi L. 173
 Kendi Mária 369
 Kendi Mihály 347
 Kendi Sámuel 367–369, 411
 Keölteles István 168
 Kerekes család 30
 Kerekes Ferenc 22, 24, 26, 28, 35, 41
 Kerekes Ferenc, ifj. 28
 Kerekes György, ádámosi 23, 27, 37
 Kerekes György, dányáni 375
 Kerekes György, id. 26
 Kerekes István 34, 38
 Kerekes János 60, 61
 Kerekes Péter 350
 Kerékgyártó István 554, 556
 Keresztes Mártonné 300
 Kertész István 130
 Kertész János, bethlenszentmiklósi 114, 116
 Kertész János, bonyhai 181, 200

- Kertész Miklós 124, 126
 Kézdivásárhelyi lásd Vásárhelyi
 Kibédi György 47, 406
 Kiliti Péter 61, 62, 63, 407
 Kinizsi István 414, 451, 452
 Kinizsi Mihály 414, 451, 452
 Kinizsi Pál 414, 451, 452
 Kinizsi testvérek 413
 Király János 366
 Királyfalvi István 131, 132, 397, 399
 Kis (Kiss) Dániel 30, 37, 38, 39, 40, 41
 Kis (Kiss) Gábor 114, 116, 121, 125
 Kis (Kiss) István, bonyhai 200, 214, 225
 Kis (Kiss) János, bonyhai 224, 225
 Kis (Kiss) János, dányáni 337, 338, 340, 341, 342, 389, 390
 Kis (Kiss) János, ifj. 225
 Kis (Kiss) Pál 124, 125, 126, 398
 Kis (Küs) András 305
 Kis (Küs) Demeter 289, 290, 305
 Kis (Küs) István, csávási 280, 305
 Kis (Küs) János, csávási 278, 279, 326, 305
 Kis (Küs) Mihály, csávási 280, 282, 283, 284, 285, 288, 289, 291, 292, 305, 312
 Kis András 202, 211, 212, 220
 Kis Anna 226
 Kis Balázs 104
 Kis Bálint 337, 338
 Kis György, bethlenszentmiklósi 103
 Kis György, dányáni 339
 Kis István, búzásbesenyői 228
 Kis István, dányáni 340, 346, 364
 Kis István, ifj. 282
 Kis János, balavásári 56
 Kis János, bethlenszentmiklósi 105
 Kis József 29, 30, 31, 32, 34, 40
 Kis Józsefné 29
 Kis Márton, balavásári 53
 Kis Márton, bonyhai 176, 182, 183, 201, 202
 Kis Mihály, bonyhai 181, 183, 188, 191, 207, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 218, 220
 Kis Mihály, dányáni 344, 345, 347, 361, 371, 372, 375, 376
 Kis Mihályné, bonyhai 187
 Kis Mihályné, dányáni 292
 Kis Miklós 206, 208, 209, 212, 213, 214, 215, 218
 Kis Péter, bonyhai 172, 183, 202
 Kis Péter, búzásbesenyői 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241
 Kis Sámuel 379, 380, 381, 405
 Kis Vas lásd Vas
 Kiss Áron 17
 Klöcz György 173
 Klusch, Horst 422
 Kocsi (Kotsi) János 397
 Kocsis (Kotsis) Ersók, Fodor Istvánné 43
 Kocsis (Kotsis) Ferenc 114, 116, 117, 118, 119, 120
 Kocsis (Kotsis) György 121, 123, 125
 Kocsis (Kotsis) Györgyné 111
 Kocsis (Kotsis) János, balavásári 54, 55, 56, 57, 58, 66, 67, 68, 69
 Kocsis (Kotsis) János, bonyhai 184, 189
 Kocsis (Kotsis) János, dányáni 353
 Kocsis (Kotsis) Jánosné 65, 66
 Kocsis (Kotsis) Kata, Hunyadi Jánosné 172
 Kocsis (Kotsis) Márton 123
 Kocsis (Kotsis) Máté 371, 372
 Kocsis (Kotsis) Mihály 126
 Kocsis (Kotsis) Miklós 123, 124, 125
 Kolcsár Éva 106
 Kolonics István 554, 556, 559, 560
 Kolosvári Mihály 192, 340, 410
 Kolosvári Mihályné 193, 194
 Koltsár János 37
 Kolumbán Juliánna 251
 Kolumbán Sámuel 265, 266, 267, 268, 269, 402
 Komáromi István 391
 Komáromi József 365, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 506
 Komáromi Lajos 365, 370, 371, 372, 377, 378, 379, 440, 498, 506
 Komáromi Lajosné 347, 506, 522
 Komáromi Sándor 388
 Koncz (Kontz) Bálint 43
 Koncz (Kontz) György 73, 77, 78, 79, 407
 Koncz (Kontz) József 37, 39, 40, 41, 199, 203, 204, 206, 207, 208, 210, 213, 214, 215, 216, 217, 218

- Koncz (Kontz) Sándor 220, 221
 Koncz (Kontz, Contsz) Miklós 43, 44, 45
 Koncz Györgyné 79
 Koncz István 74, 76, 77
 Koncz János 76
 Kónya Ferenc 7, 17, 18, 19, 30, 32, 34, 35, 38, 266, 380, 394, 395
 Kopán Erzsébet, Kis Péterné 235
 Kóré (Córé) János 66
 Kóré György 68
 Kóré Györgyné 67
 Kóré Péter 77
 Kornis család 53
 Kóródi Ferenc 103, 397
 Koros András 94
 Koros Vonyitza 99, 100
 Kovács (Kovácz) György, boldogfalvi 129
 Kovács (Kovácz) György, bonyhai 171
 Kovács (Kovácz) Istvánné 171, 504
 Kovács (Kovácz, Covátz) Mihály 168, 169, 177
 Kovács (Kováts) Ádám 91, 92, 407
 Kovács (Kováts) György, bethlenszentmiklósi 107, 108, 109
 Kovács (Kováts) István, bernádi 93, 96, 97, 176, 177
 Kovács (Kováts) István, bethlenszentmiklósi 109, 121
 Kovács (Kováts) István, csávási 289, 307, 308, 313
 Kovács (Kováts) János, Bereczki 233, 237
 Kovács (Kováts) János, csávási 320, 323, 324, 329
 Kovács (Kováts) Jánosné 192
 Kovács (Kováts) Miklós 269, 270, 271, 272, 273, 274, 402
 Kovács (Kováts) Pap Erzsébet 222
 Kovács (Kováts) Sámuelné 236
 Kovács (Kováts) Zsigmond 62
 Kovács Erzsébet, Radnóti Jánosné 242, 243, 399
 Kovács István, boldogfalvi 131
 Kovács Kata 114
 Kovács Klára, Pakó Lászlóné 20
 Kovács Pálné 241
 Kovács Sámuel 233
 Kovács Zsigmondné 65
 Kovácsy Sándor 558
 Kovásznai János 408
 Kovásznai Tóth Sándor 553
 Kozma István 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 180
 Kozma Istvánné 30
 Kozma János 163, 211, 218, 221, 222, 223, 224, 225
 Kozma János, id. 26
 Kozma János, ifj. 217, 222, 224
 Kozma József 329
 Kozma Miklós 182, 202
 Kozma Péter 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166
 Kozma Péterné 165
 Kökösi Erzsébet 111
 Kökösi István 111, 112
 Köpeczi (Köpetzi) Mihály 22, 422, 423, 462
 Köpeczi Bodos Sámuel 212, 213, 400
 Köpetzi József 40
 Köpetzi Józsefné 38, 40, 41
 Körösi (Kőresi) István 176, 177, 408
 Körösi György 72, 110, 146, 393
 Kőszeghy Elemér 417, 421, 422, 433, 438
 Kőszegi Antal 266
 Kulczár István 170
 Kulcsár Erzsébet, Nádudvari Istvánné 523, 524, 537, 545
 Kuldus Judit 64
 Kun György 114
 Kun Ilona, Bethlen Miklósné 435
 Kun István 71
 Kun Márton 114, 117, 118, 119
 Kun Zsigmond 53, 61, 74
 Kundi Márton 124, 125
 Kurta (Curta) Jánosné 151
 Kurta (Curta) Joon 146, 150
 Kurucz András 114
 Kútfő András 170, 172
 Kuti Ferenc 399
 Küküllővári (Küköllumvári) Balázs 168, 174, 399
 Küküllővári (Küköllumvári) Dániel 56, 127, 337, 398, 403

- Latzkovits Sámuel 540
 Lajos András 207, 210, 212, 214, 217, 218
 Lajos Andrásné 215, 217, 219
 Lajtas Mihály 265
 Lakatos Ferenc, bonyhai 172, 220, 222, 223, 225
 Lakatos Ferenc, csávási 291, 296, 305
 Lakatos János 177, 178, 183, 208, 209, 213, 225
 Laki András 407
 Laky Károly 473
 László Emőke 513
 László György 60, 66
 László István 280
 László Péter 56, 59
 Lászlóvits Bálint 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102
 Lászlóvits Bálintné 101
 Lászlóvits Domokos 95, 101, 102
 Lászlóvits Sámuel 100
 Lázár János 128, 223, 431, 432, 480
 Lázár Jánosné 128, 504
 Lázár László 77
 Lázár Mária, szárhegyi, id. Betlen Sámuelné 424
 Lázár Mihály 48
 Lázár Péter 44
 Lénárt (Lénárth) Ferenc, bonyhai 168, 169, 171, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 188, 189, 190, 197, 202
 Lénárt Ferenc, csávási 310, 313, 314, 323
 Lénárt István 322
 Lénárt Istvánné 212
 Lénárt János 291, 292, 335
 Lénárt Mihályné 169
 Lengyel Mátyás 65
 Lengyel Mihály 291, 293, 296, 300
 Lisznyai Gábor 286, 409
 Literati János 282, 283, 284, 285
 Lorántffy család 516, 532
 Lorántffy Zsuzsanna 517
 Lovász Györgyné 105
 Lőrintzi (Lőrintz, Lőrinczi) János 210, 211, 220, 221, 223, 224
 Lőrintzi Ferenc 225
 Lőrintzi György 218
 Lukáccc János, Bodoni 230
 Lukács (Lukáts) András 232, 235,
 Lukács (Lukáts) Gábor 137
 Luther Márton 551
 Macerius Ambrus 7
 Maczkási Imre 47
 Madaras Mária, Latzkovits Sámuelné 540
 Madarasi György 172, 408
 Maetz, Samuel 555
 Magyar (Magyari) András 82, 84, 339
 Magyar Jánosné 79
 Magyari (Magjari) György 280–281, 339
 Magyari István 91, 92
 Magyarosi (Magjorosi, Magyarósi) István 379, 380, 381, 383, 387, 388
 Magyarosi János 69
 Magyarosi Mihály 78
 Makfalvi Mihály 407
 Makrai (Makri) Bálint 339, 340
 Makrai (Makri) György 337
 Makrai (Makri, Macri) János 340, 341, 342, 344, 345
 Makrai (Makri, Makraj, Makry, Macraj) István 338, 339, 340, 341
 Márgai György 152
 Margitai Jonatán 200, 308–309, 400, 403
 Márkosfalvi I. András 23, 72, 108, 109, 110, 397
 Márkosfalvi Karda (Garda) Balázs 369, 370, 371, 372, 373, 374, 411
 Márkusfalvi Sámuel 190, 191
 Martalos lásd Bartalus
 Márton János, bonyhai 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275
 Márton János, csávási 313
 Márton Mihály 234, 271, 271, 272
 Márton Miklós 79
 Martonos Mihály 345
 Máté (Mátéh) György 272, 273, 275
 Máté (Máthé) István 244, 247
 Máté (Máthé) János, balavásári 59, 68
 Máté (Máthé) János, bethlenszentmiklósi 104, 105
 Máté (Máthé) János, csávási 297
 Máté (Máthé) Mihály 256, 261

- Máté (Máthé, Mátéh) Márton 254, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276
- Máté Ferenc 265
- Máté Márton, ifj. 262, 268, 270
- Mátyás (Máttyás) Dániel (Dani) 316, 329
- Mátyás (Máttyás) Gábor, ifj. 310, 320
- Mátyás (Máttyás) Gáborné 300, 301
- Mátyás (Máttyás) Sámuel 275, 276, 322, 323, 325, 327, 328, 329, 331, 402
- Mátyás (Máttyás) Sámuel, id. 330, 332, 333, 334, 335
- Mátyás (Máttyás) Sámuel, ifj. 331, 332
- Mátyás (Máttyás, Máthás) István (Pista) 183, 202, 280, 284, 285, 286, 288, 289, 303, 305, 307, 312
- Mátyás (Máttyás, Matthias) Péter 278, 279
- Mátyás (Máttyás, Mattias) Miklós 278, 279
- Mátyás (Máttyás, Mártjás) Gábor 296, 300, 301, 313, 320, 324
- Mátyás (Máttyás, Mártjás) János 300, 302, 303, 305, 313, 319, 324
- Mátyás Anna 321
- Mátyás Gábor lásd még Gábor mester
- Mátyás János 106
- Mátyás Mária 319
- Mátyás Mihály 289
- Mátyás Tünde, Szántó Mihályné 20
- Méder (Melder) Demeter 278, 279, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 312
- Méder (Melder) Demeter, ifj. 280, 285, 288, 311, 312
- Méder (Melder) István, csávási 278, 279, 280, 282, 287, 311, 321, 324, 325, 326, 331, 332
- Méder (Melder) István, dányáni 338, 339, 340, 341
- Méder (Melder) Márton 284, 286, 289, 305, 319, 320, 323
- Méder (Melder) Máté 337, 338
- Méder (Melder) Mihály 281, 282, 296, 297, 305, 321, 322, 327, 328
- Méder György 322
- Méder István, id. 330, 331, 336
- Méder János, ádámosi 27
- Méder János, csávási 331, 336
- Méder János, dányáni 350, 351, 352, 356, 358, 361, 368, 371
- Méder Jánosné 351, 352
- Méder Márton 346, 365
- Méder Miklós 371, 372, 373, 375, 377
- Medgyesi (Medgjesi) Mihály 282, 409
- Melder lásd Méder
- Menyhárt Mihály 43
- Menyősi Mihály 175, 408
- Mesnyi János 555, 558, 559, 563
- Mester János 127
- Mészáros Jutka 105
- Mészáros László 115, 120, 121, 123, 125
- Mészáros Mihály 114, 115, 116, 440
- Mezei Anna 114
- Mezei család 30
- Mezei György 38
- Mezei István 22, 23
- Mezei József 26, 27, 28
- Mihács (Mehác, Miacz) Mihály 45, 47
- Mihács (Mihác) Ferenc 45, 48
- Mihács (Mihác) Judit, Simándi Jánosné 45
- Mihács (Mihács) uram 55
- Mihalik József 417
- Mihály (Mihálly) Benedek 27, 28, 29, 30, 32, 34
- Mihály Deák 179
- Mihály Ferenc 555
- Mihály Kovács 168
- Mihály Zsigmond 34, 39, 40
- Mikes Anna, Danielné 163, 422, 449
- Mikes Jánosné 45
- Miklós András 225
- Miklós cigány 192, 195, 205
- Miklós István, balavásári 59
- Miklós István, bonyhai 224
- Miklós Jánosné 46
- Miklós Kata, Molnár Jánosné 531
- Miklós Mátyás 280
- Miklósi István 56
- Mikó Kata, Bethlen Farkasné 436, 437, 493
- Minya cigány 112
- Mirány Miklós 124
- Mitran, Gheorghe 426
- Mocsi János 347
- Módi Jánosné 107

- Molduván Todor 251
 Moldvai János 181, 183, 201, 202
 Molnár Ambrus 424, 519
 Molnár Borka 141
 Molnár Ferenc 132, 135, 136, 139, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150
 Molnár György, alsócsernátoni 39, 101
 Molnár György, boldogfalvi 129, 133, 134, 145, 146, 150
 Molnár György, csávási 289, 296, 305
 Molnár Györgyné 145
 Molnár István 131, 133, 150
 Molnár János, balavásári 43
 Molnár János, boldogfalvi 131, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 531
 Molnár János, csávási 305
 Molnár Jánosné 143
 Molnár József 555
 Molnár Kati 315
 Molnár László 272, 409
 Molnár Márton 135, 137, 138
 Molnár Mártonné 138
 Molnár Mihály 159
 Molnár Péter 132, 141, 142
 Musnai Dávid 141, 143, 348–350, 399, 404
 Musnai Dávidné 144, 145
 Müller Daniel, II. 424
- Nádudvari András 101, 102
 Nádudvari Andrásné 95
 Nádudvari István 523, 524, 537, 545
 Nagy (Nagi) György, búzásbesenyői 227, 229, 230
 Nagy (Nagi) Mihály, búzásbesenyői 228, 229, 230, 231
 Nagy András, balavásári 43, 78
 Nagy András, bonyhai 224, 225
 Nagy András, búzásbesenyői 231
 Nagy Andrásné 285, 505
 Nagy Borbála, borsai, id. Bethlen Sámuelné 419
 Nagy Erzsébet, Zöld Gáborné 456, 457
 Nagy Ferenc 100, 564
 Nagy Gergely 44, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 62, 66
 Nagy Gergelyné 51
- Nagy György Jutka 233
 Nagy György, bonyhai 209, 219, 225
 Nagy György, dányáni 337, 365
 Nagy Illyés 170, 173
 Nagy István bonyhai 177
 Nagy István, balavásári 43, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89
 Nagy István, dányáni 337, 338, 347
 Nagy János, balavásári 44, 50, 51, 53, 54, 58, 60, 61, 68, 86, 87, 89, 90, 91, 92
 Nagy János, bethlenszentmiklósi 104, 105
 Nagy János, bonyhai 168, 171, 172
 Nagy János, búzásbesenyői 229
 Nagy Kata, Jármi Ferencné 228
 Nagy Klára, borsai, Bethen Elekné 420
 Nagy László 7
 Nagy Lujza, Fámmer (Fánnér) Józsefné 440, 501
 Nagy Márton 43, 78
 Nagy Mihály, bethlenszentmiklósi 103
 Nagy Mihály, bonyhai 93, 171, 176, 177, 179, 180, 181, 184, 185, 187, 188, 190, 191
 Nagy Mihály, dányáni 339, 340
 Nagy Mihályné 172
 Nagy Pál, balavásári 86, 88, 91, 92
 Nagy Pál, dányáni 344
 Nagy Róza, Orendi Istvánné 458
 Nagy Sámuel 295
 Nagy Sándor 152
 Nagy Tamás, balavásári 45
 Nagy Tamás, borsai 420
 Nagy Zsigmond 231
 Nagylaki Mihály 284
 Naményi István 227, 228, 229, 401
 Nánási János 232
 Németh Gábor 426, 432
 Nikodi Ádám 192
- Nyíró János 174
 Nyitrai István 46
 Nyitrai János 363, 364, 366–372, 404
 Nyújtódi (Nújtódi) Márton 342, 410
- Oláh György 337, 343
 Oláh István, balavásári 45, 56

- Oláh István, dányáni 337
 Oláh Márton 65
 Oláh Mihály, balavásári 46, 48
 Oláh Mihály, csávási 284
 Opra Máté 131
 Opra Mihály 146, 150
 Orbán András 43, 45
 Orbán Balázs, csávási 278
 Orbán Balázs, lengyelfalvi br. 415
 Orbán Elek 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 408
 Orbán Gergely 43, 44
 Orbán György 313–316, 375–378, 408, 410, 411
 Orbán János 285, 287, 291, 293, 295, 296, 299, 305, 311
 Orbán Jánosné 298
 Orbán Menyhért 46
 Orbán Mihály, ifj. 48
 Orendi István 458
 Ormányi János 399
 Ország Sándor 554, 557, 562, 563
 Osvát (Ostváth, Osváth) János 334, 335
 Osvát (Osváth) Anna, Magyar Györgyné 280–281, 339
 Osvát (Ozsváth) Pál 455
 Osvát György 321, 324
 Osvát István 279
- Ördög (Ördögh) Ferenc 296, 297, 321, 322, 323, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336
 Ördög Erzsók 316
 Ördög György 304, 305, 309, 331, 332
- Pais Benedek 183, 185, 187
 Pais István 214
 Pais János 197
 Pais László 218, 220, 221, 222, 408
 Pais Márton 187, 190, 191, 192
 Pais Mihály 305
 Pakó László 20
 Pakóts (Bakots) Jánosné 305
 Pakóts (Pakats, Pakócs, Pakócsi, Pakotts, Pokots) János 285, 286, 288, 291, 295, 296, 297, 306, 312
 Pakóts (Pakócz) Tamás 281, 282, 283, 284, 306
- Pál Benedek lásd Dálnoki Pál Benedek
 Pál György 332, 334, 336
 Pál István 61, 455, 456
 Pál János 305, 318, 319, 320, 324, 325
 Pálfi Jenő 562
 Pálhegyi György 204, 205, 408
 Pálosi András 320, 323, 324, 325, 329, 331, 332, 335
 Pálosi András, id. 332, 334
 Pálosi György 320, 324, 330, 331, 332, 335
 Pálosi Mihály 319, 329, 332, 333, 336
 Pálosi Pál 319, 320, 321
 Pálosi Zsigmond 333, 334, 335
 Palotay Gertrúd 503, 513
 Pap András, balavásári 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 87
 Pap András, boldogfalvi 129, 130, 132, 135, 137, 150
 Pap András, bonyhai 171, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 191, 192, 194, 201, 202
 Pap Anna 138
 Pap Ferenc 27
 Pap Gergely 92
 Pap György 46, 50, 53, 74, 82, 261
 Pap Istók 238, 242
 Pap István, balavásári 51, 54, 84, 85
 Pap István, bonyhai 222, 223, 224
 Pap Istvánné 66
 Pap János 44, 51, 53, 54, 56, 60, 63, 71, 80, 81, 82, 83
 Pap Jánosné 63, 75, 76, 77
 Pap József 70, 71
 Pap Márton 27
 Pap Mihály 87, 90, 92
 Pap Sámuel, bonyhai 184, 187, 188, 189, 190, 191, 194
 Pap Sámuel, csávási 307
 Pap Sámuelné, balavásári 55
 Pap Sámuelné, csávási 305, 306
 Pásztóhi (Pásztai) Ferenc 36
 Pásztóhi (Pásztai) Ferenc, id. 37
 Pásztóhi (Pásztai) György 30
 Pásztóhi (Pásztai) Sámuel 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39

- Pásztóhi (Pásztai) Sámuelné 30
Pásztóhi Mária, Petrótzai Györgyné 25, 29, 30, 41, 42, 505, 508, 527
Pásztóhi Sándor 414, 437
Patai (Pathai) János 104, 105, 106, 397
Patakfalvi Mózes 8, 393
Pataki Ferenc 298, 357, 358
Pataki István 326
Pataki János 236, 239, 254
Pataki József 474
Pataki Zsigmond 58
Pataki Zsigmondné 334
Patkós János 174, 176, 305
Patkós Jánosné 175
Patkós Persi 184, 185
Pávai Miklós 360–363, 404
Pécsi (Pétsi) Ferenc 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 380, 396
Pepel Gyáraszin 202
Pepel Karácson 202
Pepelye 173
Péter Mária, Czigány Péterné 193
Péterfalvi János 306–310, 317–321, 410
Péterfalvi Márton 411
Péterfi István 27, 30, 32, 35, 37
Péterfy László 414, 511, 561
Petri Borbála 359
Petri István 367
Petri Istvánné 366, 367
Petri Judit 344
Petrótzai György 25, 30, 37, 41, 42, 505, 508, 529
Philep lásd Filep
Phülöp lásd Filep
Pokocs lást Pakóts
Pokoly József 8
Pongrátz Boldizsár 100
Popa Juon (Juvon) 99, 100
Popa Paskuly (Páskuly, Paskuj) 96, 99, 100
Porkoláb (Porkaláb) János 321, 324, 330, 336
Porkoláb János, ifj. 335
Porkoláb Mihály 302, 303, 305, 306
Posoni 192, 193
Posoni András 195
Posoni István 186
Posoni Mihály 194
Posoniné 302
Preis, Johannes 435, 485
Pribék praefectus 218
Prinyi uram 288
Pulszky Károly 417
Purkerczi (Pulkeretzi, Pulcherecki) Mihály 234, 235, 236, 401
Puskás András 224
Puskás Dániel 218
Puskás György 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 218, 221, 222, 225
Puskás János 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 223
Pünkösti Sámuel 66
Rác (Rátz) János 242, 243, 246, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263
Rác (Rátz) Mária 272
Rác (Rátz) Mihály 231, 273
Rác (Rátz) Sámuel 259, 261, 268, 269, 270
Rác Mihályné 339, 505
Radák család 15
Radisics Jenő 417
Radnótfái (Radnóthfái) István 46, 47, 340, 396, 404, 409
Radnóti (Radnóthi) Miklós 171, 408
Radnóti (Radnóthi) N. János 26, 27, 47, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 230, 231, 232, 233, 235, 289, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 306, 307, 308, 313, 399, 401, 403
Radnóti Mihály 286, 409
Rákosi Ferenc 27
Raksányi (Raxányi) József 275, 276
Rédei Pál 131
Resch József 566
Rieger Ottó 554, 556, 557, 558
Román Vontsáné 251
Roth Viktor 417, 425
Rozsnyó (Rosnyó) Anna, Téglás Péterné 439, 497
Rudnai (Radnai) Mátyás 49, 50, 396
Ruhman, Karl 431
Rusz Péter 99

- Salánczi lásd Szalánczi
 Sámuel Aladár 453, 454
 Sámuel Deák 345
 Sámuel Gábor 191
 Sándor Bálint 33, 34, 35, 40, 41
 Sándor János 266, 269, 270, 271, 272, 273, 274
 Sándor Zsigmond 37
 Sarádi Sámuel 98, 99, 100
 Sarádi Zsigmond 97
 Sárosi Jánosné 87
 Sárosi Krisztina, pókai, Felszegi Jánosné 555
 Sárosi Mihály 411
 Sárpataki István 283
 Sárpataki Keresztes Márton 228, 234, 237, 251
 Sas János 169
 Sas lásd Szász
 Sășianu, Alexandru 426
 Scherer András 561, 562, 566
 Schiller N. 561
 Sebes Izabella, Dobainé 20
 Sebesi (Sebes) Dániel 184, 191
 Sebesi (Szebesi) Péter 183, 190, 191, 201, 506
 Sebesi János 184
 Sebesi uram 193, 195
 Sebessi Julianna, Túróczi Andrásné 251, 506
 Sebessi Krisztina, Fábíán Jánosné 242
 Sebestyén István 174
 Sebestyén János 174, 175
 Sebestyén Mihály 172
 Sebestyén Zsigmond 163, 164, 399
 Selyki Márton (Ferenc) 284, 409
 Sepsi Borbála, Asztalos Jánosné 22, 351, 361
 Sepsi György 56, 179, 181, 184, 201
 Sepsi Györgyné 56
 Sepsi Zsigmond 97, 98, 99, 100
 Sepsi Zsigmondné 95
 Serestély (Söröstély, Söröstöly) Mihályné 72, 73
 Serestély (Süllester, Süröstör) Mihály 68, 71, 72
 Sigmond Mihály 46, 47, 48, 53, 54, 74
 Sigmond Péter 43
 Simándi Éva, Váradi Jánosné 50
 Simándi János 45
 Simon András 114–124, 398
 Simon György 27, 206, 207, 208, 209, 229, 408
 Simon István 169, 170
 Simon János, ádámosi 33, 39
 Simon János, bonyhai 172, 173, 181, 183, 200, 202
 Simon Kristóf 337
 Simon László 554, 556
 Simon Levente 20
 Simon Lőrincné, vadasdi 64, 65, 66
 Simon Márton 286
 Simon Mihály 168, 169
 Simon Péter 237
 Simonfi Lőrincné 63, 66
 Simonné 347, 506
 Sipos Erzsók 205
 Sipos Gábor 20, 395
 Sipos István 304
 Sipos Istvánné 166, 167
 Sipos József 181
 Sipos László 246, 254
 Sipos Mihály 161, 167
 Sipos Sámuel 187, 189, 301, 302
 Solymosi Zsigmond 47, 48, 133, 134, 176, 396, 399
 Sombori György 101, 102
 Sombori Lajos 95
 Sombori László, marosvásárhelyi 432, 481
 Sombori Sámuel 314
 Sombori Sámuelné 97
 Somodi (Samodi) Márton 208, 209, 400
 Somosdi Ferenc 127
 Sorbán Stefán 202
 Sós (Sóós) András 230, 297
 Sós (Soós) Ferenc 110, 398
 Sós (Soos) Márton 232, 233, 234, 236, 251
 Sós (Soós) Mihályné 350
 Sós (Soos, Soós, Sóós) István 233, 234, 236, 239
 Sós (Soos, Soós, Sóós) Mihály 227, 228, 237, 238
 Sulyok (Sullyok) István 288, 312
 Surányi József 30, 121, 164, 165, 166, 167, 372, 399
 Sütő Ádám 117, 118

- Sütő András 216
 Sütő Gergely 77, 85, 87, 88, 89, 92
 Sütő György 58, 108
 Sütő István 72, 123, 124, 125
 Sütő János 62, 107, 223, 225
 Sütő Jánosné 107, 111
 Sütő Mihály 78, 197
- Szabadszállási R. Mihály 350–353, 404
 Szabadszállási R. Mihályné 354, 355
 Szabó András, ádamosi 27, 38, 40, 41
 Szabó András, balavásári 49, 82
 Szabó András, bonyhai 168, 169, 197, 200, 211, 213, 214, 216, 223, 224
 Szabó András, gálfalvi 189
 Szabó Anna 452, 471
 Szabó Erzsébet, Bíró G. Györgyné 452, 470, 471
 Szabó Ferenc 98, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 220, 223, 225, 335, 407
 Szabó Gergely 83, 84
 Szabó György, balavásári 43, 54, 60, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91
 Szabó György, bethlenszentmiklósi 104, 105
 Szabó György, boldogfalvi 127, 131, 139
 Szabó György, bonyhai 182, 202
 Szabó György, ifj. 92
 Szabó Györgyné 171, 504
 Szabó Győrné 69
 Szabó Gyula 559
 Szabó István, ádamosi 26
 Szabó István, balavásári 48, 49, 50, 51, 53, 58, 60, 63, 69, 74, 75
 Szabó István, bethlenszentmiklósi 119, 122, 123, 124, 125, 126
 Szabó István, boldogfalvi 131, 135, 136, 138
 Szabó István, bonyhai 221, 222, 223, 225
 Szabó István, csávási 323, 324, 325, 326, 327, 329, 330, 332, 333, 334, 336, 336
 Szabó István, id. 123
 Szabó István, ifj. 124, 335
 Szabó Istvánné, balavásári 66
 Szabó Istvánné, dányáni 348
- Szabó János 25, 81, 127, 128, 218, 223, 224, 225, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 370, 410, 554, 564
 Szabó József 176, 176
 Szabó Mária 110
 Szabó Márton, bonyhai 179
 Szabó Márton, búzásbesenyői 230
 Szabó Mihály, balavásári 43, 53, 58, 60, 62, 63
 Szabó Mihály, búzásbesenyői 232, 236, 237, 241, 246, 415
 Szabó Mihály, csávási 299, 302, 305, 310
 Szabó Mihály, dányáni 347
 Szabó Miklós 103, 104, 105, 106
 Szabó Pál 9, 182, 183, 202
 Szabó Panna 25
 Szabó Péter 43, 46
 Szabó Sámuel, balavásári 56, 58, 59, 60
 Szabó Sámuel, bonyhai 210, 211, 212, 214, 215, 218, 220, 221, 222, 224
 Szabó Sámuelné 57, 59
 Szacsvai István 395
 Szakabán 150
 Szakács (Szakáts) Gábor 118, 119
 Szakács (Szakáts) György 189, 206, 207, 208, 209, 210, 211
 Szakács (Szakáts) János, balavásári 52
 Szakács (Szakáts) János, bonyhai 179, 180, 181, 182, 183, 184, 188, 189, 190, 202, 207, 220, 221, 222, 225
 Szakács (Szakáts) János, búzásbesenyői 227
 Szakács (Szakáts) Jánosné 179, 180, 188, 215
 Szakács (Szakáts) Miklós 111–112
 Szakács (Szakáts, Szakác) András 169, 182, 201
 Szakács (Szakáts, Szakác) Mihály 170, 172, 182, 208
 Szakács (Szakáts, Szakátsi) János, bethlenszentmiklósi 114, 115, 116, 117, 118
 Szakács Annók, Csenter Andrásné 104
 Szakács Balázné 106
 Szakál (Szakáll) János 111, 422, 449
 Szakál Gyurka 108
 Szakmári lásd Szathmári
 Szalai (Szalay) Gyula 554, 556
 Szalakmai lásd Szolokmai

- Szalánczi (Salántzi) István 14, 279, 282
 Szalánczi (Szalántzi) János 287, 311
 Szalánczi András 129, 504
 Szalánczi család 15
 Szalma Gergely 52, 53, 58, 60, 62, 63, 68, 70, 72, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 87
 Szalma Gergelyné 79
 Szalma György 49, 50, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 92
 Szalma György, id. 86, 87, 88, 89
 Szalma György, ifj. 87, 88, 89
 Szalma István 43, 44, 46, 49, 50, 51, 53, 54, 74, 90, 91
 Szalma János 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 79, 80
 Szalma Mihály 48, 71, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92
 Szántó Gábor 322
 Szántó György 320, 323
 Szántó Márton 321, 475
 Szántó Mártonné 315, 316, 475
 Szász Annók 183
 Szász Balázs 280
 Szász Borka, Thamási Györgyné 48
 Szász Ferenc 322
 Szász Gábor 365, 565
 Szász Gergely 43, 44
 Szász György 281, 282, 287, 311
 Szász Istók 187
 Szász István 181, 184, 187, 201, 313, 318, 319, 320, 321, 322, 332, 333, 334, 335, 336, 365, 381, 382, 385, 390, 403
 Szász János 168, 169, 171, 174, 176, 177, 184, 187
 Szász József 545, 546
 Szász Márton, bethlenszentmiklósi 122, 123
 Szász Márton, dányáni 337, 338
 Szász Máté 337, 338
 Szász Mihály, bonyhai 171, 172, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 202
 Szász Mihály, dányáni 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380
 Szász Mihályné 177
 Szász Miklós, balavásári 46
 Szász Miklós, bethlenszentmiklósi 114, 115
 Szász Miklós, bonyhai 176, 177
 Szász Pál 33
 Szász Sámuel 382, 383, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391
 Szász Sámuelné 387
 Szathmári (Szakmári) család 74
 Szathmári (Szakmári) Ferenc 348, 350
 Szathmári (Szakmári) János 43, 368, 371, 372, 373, 374, 375, 406
 Szathmári (Szakmári) László 244, 323, 327, 330
 Szathmári Antal 251
 Szathmári István, cserefalvi 92, 396
 Szathmári Klára 362
 Szathmári Péter 94, 195
 Szathmári Péterné 190
 Szathmári Sámuel 384
 Száva Péter 300, 301
 Szeidl Ferenc 556
 Székely (Székel) György, dányáni 338
 Székely (Székel) István, balavásári 43
 Székely (Székel) Márton, bonyhai 168, 169, 170
 Székely (Székel, Székelyj) István, dányáni 338, 340, 342
 Székely (Székel, Székelly) Ferenc, bernádi 94, 95, 98, 99, 100
 Székely (Székel, Székelly) Mihály, bonyhai 179, 183, 202
 Székely (Székelyi) István, csapószentgyörgyi 277
 Székely (Székelyi, Székel) István, boldogfalvi 127, 128, 129
 Székely (Székelyj) Márton, dányáni 347, 359
 Székely (Székelly) András, bethlenszentmiklósi 110, 111
 Székely (Székelly) Ferenc, csávási 284
 Székely (Székelly) János, bethlenszentmiklósi 108
 Székely (Székelly) János, búzásbesenyői 269, 270, 274, 275
 Székely (Székelly) Kata 108
 Székely (Székelly) Mihály, búzásbesenyői 256, 257, 259, 260, 262, 263, 265, 268, 269, 270
 Székely András, balavásári 20
 Székely Ferencné 245
 Székely György, bonyhai 170, 172
 Székely György, csávási 298
 Székely István, csávási 281, 282
 Székely János, csávási 304

- Székely Jánosné 304
 Székely József 125
 Székely Mártonné 363
 Székely Mihály, bernádi 93
 Székely Mihály, csapószentgyörgyi 277
 Székely Mihályné 265
 Székely Pál 170, 172
 Székely Péter 277
 Székely Sámuel 298, 305
 Székely Zsófia, Szentannai Baka Istvánné 396
 Széki István 54
 Széki Sámuel 244, 245
 Szenczi Molnár Albert 518
 Szentannai Baka István 396, 50, 51, 53, 54
 Szentes István 109
 Szentes Mihály 237, 238
 Szentgyörgyi (Szenygyörgyi) 305, 309
 Szentgyörgyi (Szenygyörgyi) János 285, 286, 290
 Szentgyörgyi György 171, 397
 Szentgyörgyi István 33, 298, 300, 301, 315, 408
 Szentgyörgyi Mihály 168, 408
 Szentimrei Judit 503
 Szentiváni János lásd Vasdaszentiványi
 Szentiváni Mária, Nyíró Jánosné 48, 504
 Szentjakabi Lukács 371, 372, 374, 375, 378
 Szentkirályi (Szentkirállyi, Szentkirályi) Sámuel Deák 345, 349, 354, 355, 356
 Szentkirályi (Szentkirályi) Sámuel 106, 107, 108, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 194, 397, 400
 Szentmártoni Mária 106
 Szentmiklósi Ézsaiás 347, 410
 Szentpáli György 340, 341, 404
 Szentpáli Judit, Tövissi Dánielné 423
 Szentpáli Zsuzsanna 423
 Szentsimoni György 401
 Szép Erzsók, Fekete Miklósné 232, 506
 Szépmirán Miklós 123, 125
 Szeredai János 305
 Szeredai Kristóf 74
 Szeredai Péter 401
 Szeredai Sámuel 63
 Szeredai Sámuelné 53, 74
 Szerinyi lásd Szirinyi
 Szigethi Sámuel 26
 Szilágyi András 254, 255, 257, 259, 261, 263, 267, 268
 Szilágyi Andrásné 264
 Szilágyi István 204, 205, 207
 Szilágyi Mihály 273, 274, 275, 561
 Szilágyi Zsigmond 21, 24
 Szilágyi Zsófia, Dadai Jánosné 393
 Szirinyi (Szerinyi, Szirényi, Szrinyi, Zrinyi) János 261, 262, 263, 264, 274
 Szirinyi (Szilinyi, Zrini, Zrinyi) Mihály 237, 255, 256, 257, 258, 274
 Szirinyi (Szirényi, Szrinyi, Zrinyi) István 256, 259, 260, 262, 264
 Szirinyi (Zrínyi) György 265, 266, 267, 268, 275
 Szolokmai (Szalakmai) János 348, 349, 350, 372, 410, 411
 Szolokmai (Szalakmai) József 372, 373
 Szolokmai (Szalakmai, Szalokmai) Mihály 382, 383, 384, 385, 387, 388, 389, 390, 391
 Szombatfalvi Antal 251
 Szombatfalvi Györgyné 268, 271
 Szombatfalvi Rebeka 251, 506
 Szombatfalvi Sámuel 52, 53, 73, 74
 Szócs (Szöcz) Györgyné 130
 Szócs (Szöcz) János, boldogfalvi 128, 131, 133, 134, 150
 Szócs (Szöts) György, id. 135
 Szócs (Szöts) György, ifj. 135, 148
 Szócs (Szöts) István 27, 28, 29, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41
 Szócs (Szöts) Istvánné 30
 Szócs (Szöts) János, bethlenszentmiklósi 103, 104, 105, 106, 107
 Szócs (Szöts) József 22, 23, 24, 25, 26, 27
 Szócs (Szöts) Péter 100
 Szócs (Szöts, Szöcz) György 129, 130, 131, 132, 133, 135, 148
 Szőlősi (Szöllősi) György 115, 116, 117
 Szőlősi (Szöllősi) István 107, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126
 Szőlősi (Szöllősi) János 114, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123
 Szőlősi (Szöllősi) József 124, 125, 126
 Szpinán Toma 167

- Szrinyi lásd Szerinyi
 Szukabán 146
 Szutsáki család 53
- Takács (Takác) György 281, 282, 284
 Takács (Takác) Mihály, csávási 281
 Takács (Takáts) András 198
 Takács (Takáts) Ferenc 224
 Takács (Takáts) István 285, 289, 325, 326
 Takács (Takáts) Istvánné 286, 320
 Takács (Takáts) János 208, 337, 338, 355
 Takács (Takáts) Mihály, bonyhai 216
 Takács (Takáts) Miklós 288, 289, 312
 Takács Albert 20
 Takács Zsuzsánna 321
 Takácsy Ignác 554, 556, 558, 566
 Tályai (Tállyai) Sámuel 39, 211, 212, 400
 Tályai (Tállyai, Thállyai) Albert 127, 398
 Tályai Ferenc 99, 210
 Tatai Miklós 129, 398
 Tatár György 94, 184
 Tatár Györgyné 197
 Tátuly János 48
 Tatulyné 284
 Téczí András 245
 Téglás (Téglási) János 108, 111, 114, 117, 119, 124, 125, 126
 Téglás Erzsók 105
 Téglás Kata 115, 116
 Téglás Márton 114, 115, 117, 118, 119, 121, 123
 Téglás Márton, id. 124
 Téglás Miklós 125
 Téglás Péter 105, 106, 439, 497
 Tegzi Mihály 372, 373, 404
 Teleki Sára, Bethlen Pálné 213, 437, 518, 519, 534
 Test János 127, 128
 Teutsch, Tobias 419
 Thamási Bálint 174
 Thamási György 48
 Thamási Balázs 278
 Thamási István 168
 Thódor János 360
 Tholdy Borbála, Bethlen Jánosné 420
 Thót lásd Tót
- Thúri Bogáti Imre 395
 Thúri János 399
 Tímár Anna 171, 504
 Timpan Kosztin 347, 356
 Tinódi Zsigmondné 23
 Toldalagi család 53
 Tordai (Thordai) János 144, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 170, 357, 359, 399, 404
 Toroczka Kata, borsai Nagy Tamásné 420
 Toroczka Zsigmond 394
 Tót (Thót, Tóth) András 50, 351, 352, 356, 373, 374, 376, 377, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 387, 388, 389, 390, 391
 Tót (Toot) István 371, 372, 373, 375, 376, 377, 379, 380, 381, 382
 Tót (Tóth) Andrásné 351
 Tót (Tóth) Mihály 373, 374, 377, 379, 381, 382
 Tót (Tóth) Mózes 379, 380, 385, 389, 390
 Tót Mihályné 383
 Tótfalusi Sámuel 56, 57, 341, 406, 410
 Tóth lásd Tót
 Török Ferenc 212, 214, 215, 216, 217, 220, 223, 224, 225, 352, 371, 376, 377, 378
 Török Gergely 87, 88, 89, 90, 91, 92
 Török István, Kis 54
 Török János 57
 Török János, ifj. 56, 65, 74
 Török Krisztina, Köpeczi Mihályné 22, 24, 414, 422, 423, 462, 505
 Török Márton 41
 Török Mihály 76, 81, 82, 83, 84, 85
 Török Sámuel 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354
 Török Zsigmond 61
 Tötöri (Teöteöri) István 168, 169
 Tövissi Dániel 22, 24, 414, 423, 467, 505
 Tövissi István 379
 Tövissi Sinka László 22, 505
 Trombitás György 245
 Ts lásd Cs
 Túróczi (Túrórtzi) András, ifj. 266
 Túróczi (Túrórtzi) András, raksányi 251, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 506
 Túróczi (Túrórtzi) család 234, 254, 268
 Túróczi (Túrórtzi) József 272, 273, 274, 275

- Túróczi (Túrótzi) Klára 94, 95, 96, 194, 416, 505, 506
 Túróczi (Túrótzi) Sámuel 239, 240, 259, 261, 262
 Túróczi István 176
 Túróczi Zsuzsánna, Kakutsi Ferencné 93, 94, 95, 97, 416
 Tüzes János 21
- Udvar (Udvári) Farkas 107, 114, 117, 118
 Udvar András 115, 116
 Udvar Andrásné 120
 Udvar György 103
 Udvar Mihály 114, 116, 117, 118, 119, 120
 Udvar Miklós 104, 124, 125
 Udvar Pál 120
 Udvarhelyi József 69
 Udvarhelyi Sámuel 23
 Ugrai Márton 224, 225, 226, 408
 Újlaki István 129, 130, 398
 Újvárosi (Újjvárosi) Mózes 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 411
 Újvárosi János 27
 Újvárosi Júlia 547
 Újvárosi Márton 363, 364, 366, 411
 Urbiger, Valentinus 419
 Úyfalvi János 242
 Úyfalvi Márton 277
 Uzoni Balázs 397
 Uzoni Mihály 289, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 409
- Váczi (Vátzi) György 195, 196, 416
 Váczi (Vátzi) István 93, 171, 179, 183, 186, 188, 416, 505
 Váczi (Vátzi) Mihály 284–288, 311
 Váczi Erzsók 65, 66
 Váczi Mihályné 286
 Váczi Sára, Verestói Sámuelné 187, 188, 400, 440, 499
 Vadasdi (Vadasdj) Péter 281, 282, 340, 382, 383, 384, 385, 402, 405
 Vajda (Vayda) Márton 43, 44, 45, 46
 Vajda (Vayda) Mihály 44, 171, 176
 Vajda (Vayda) Tamás 93, 168
- Vajda Balázs 45, 66, 176
 Vajda Bálint 169
 Vajda Erzsébet, Thamássi Balázsné 168, 278
 Vajda János 169
 Vajda Mártonné 66, 67
 Vajda Mihály, Kakutsi 351, 352, 355, 356, 358
 Vajda Péter 169
 Vajdaszentiványi János 8–9, 10, 16, 169, 340, 393, 408
 Valacski (Vállaskin) Jakab 354, 355
 Vályi (Váji) Pál 95, 196, 321, 322, 410, 416
 Vályi (Vállji) János 354, 398, 404
 Vályi András 396
 Vályi Ferenc 396
 Vályi Zsuzsanna, Tegzi Mihályné 404
 Váradi Ferenc 44, 45, 47, 50, 504
 Váradi Gábor 44
 Váradi István 27, 29, 30, 32, 38, 197
 Váradi János 50, 196
 Váradi Koncz József 406
 Váradi Miklós 128, 229, 338, 340, 398, 401, 403, 404
 Várallyai (Várajjai) Ilona 310, 313
 Varga (Vargha) Mihály 337, 338, 339, 340, 343, 344, 345, 348, 350, 351, 353, 354, 355, 379, 382, 383, 385, 388, 389, 391
 Varga András 145, 147, 149, 150, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 165, 166, 167
 Varga Bálint 176, 279, 280, 282
 Varga Bori 385
 Varga Ferenc 167
 Varga Gergely 104, 105
 Varga György, ádámosi 23
 Varga György, dányáni 340, 341
 Varga Istók 184, 186
 Varga István 347, 352, 353
 Varga János, boldogfalvi 167
 Varga János, bonyhai 168, 169
 Varga János, dányáni 347, 348, 350, 353, 355, 356, 380
 Varga Kató, Kolosvári Mihályné 195
 Varga Lőrinc 277
 Varga Marci 196
 Varga Márton 177, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 347, 348, 370, 371, 372, 373

- Varga Márton, id. 343
 Varga Márton, ifj. 343
 Varga Mihály 280, 284, 285, 288, 312
 Varga Mihály, ifj. 391
 Varga Miklós 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 365
 Varga Péter 171
 Vargha Jánosné 192
 Várkonyi András 397
 Varró András 223
 Varró István 343
 Varró Jakab 183
 Varró János 214
 Varró Miklós 104, 106
 Varró Péter 206, 207
 Varró Zsuzsi 303, 304, 305
 Varsasdi Márton 402
 Vas (Vass) Dániel 385, 386, 387, 388, 389, 390
 Vas (Vass) György 284, 285, 287, 289, 290, 293, 294, 296, 299, 311, 325, 336
 Vas (Vass) István 342, 343, 353, 554, 555
 Vas (Vass) Istvánné 339, 346, 365, 505
 Vas (Vass) János (Jankó) 278, 279, 280, 282, 283, 288, 291, 292, 294, 299, 300, 301, 305, 307, 308, 309, 313, 320, 323, 325, 330, 333, 334
 Vas (Vass) János, id. 279, 334, 335, 336
 Vas (Vass) Mihály 282, 283, 284, 342, 343, 351
 Vas (Vass) Mózes 302, 305, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336
 Vas (Vass) Pál 320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 328, 329, 330, 332, 336
 Vas (Vass) Péter 280, 281, 282
 Vas (Vass) Péterné 284
 Vas (Vass, Was) István (Istók) 278, 279, 281, 284, 285, 286, 287, 290, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 303, 308, 311, 320, 323
 Vas (Vass, Was) Lőrinc 280, 310, 318, 319, 320, 321, 322, 324
 Vas András 279
 Vas Ferenc 94, 285, 354, 356, 360
 Vas Ferencné 196, 351, 352
 Vas Györgyné 293, 296, 297
 Vas Imre 330, 333, 334, 336
 Vas István, id. 331, 333, 334
 Vas István, ifj. 279, 305
 Vas István, Kis 285, 288, 289, 312
 Vas János, ifj. 279, 333, 334
 Vas János, Kis 305
 Vas János, kolcsár 285, 287, 288, 311, 312
 Vas Jánosné 286, 287, 289, 291, 306
 Vas Lőrinc lásd Csávási Vas
 Vas Mária, Zilahiné 196, 300, 301
 Vas Márton 285, 286, 289, 290, 282, 285, 288, 312, 321, 325, 329, 330
 Vas Mihály, ifj. 285, 332
 Vas Mihályné 350
 Vas Miklós 280
 Vas Zsuzsánna, Ajtai Andrásné 53, 505, 510, 513, 528, 538
 Vásárhelyi (Kézdivásárhelli) Bálint 227, 340, 401, 404
 Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Ferenc 351, 403, 411
 Vásárhelyi (Vásárhelyi, Kézdivásárhelyi) János 285, 409
 Vásárhelyi (Wásárhelyi, Wásárhelyi) Pál 248, 249, 340, 401
 Vatay Mihály 277
 Vég János 173, 278, 279
 Végh Demeter 278, 279
 Venter Erzsók (Persi) 113, 114
 Venter György 106, 113, 118
 Venter György, id. 114
 Venter György, ifj. 114
 Venter Pál 114, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 123, 124, 125, 126
 Venyekei I.. 128
 Verebélyi (Verebélyi, Verebéllji) Zsigmond 54, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 78
 Veres (Veress) Ferenc 256, 257, 259, 268
 Veres (Veress) Imre 223, 224
 Veres Istók 111
 Veres István 268
 Veres Mihály 333
 Verestói Klára, Ar dai Istvánné 400, 403
 Verestói Sámuel 93, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 192, 231, 343, 400
 Veszprémi lp. 300
 Vezekényi András 103

- Vianen család 419
Vierer Ottó 563
Vincze Márton 106
Vincze Mihály 289, 409
Vinczi János 372, 373
Virág János 114
Virtik Péter 148
Vitéz János 140
Vojna Ferenc 347
Volkai Kata, Szalánczi Istvánné 14
- Wegenstein Lipót 554
Wegenstein Rudolf 554
Weiner Mihályné 426, 430, 433
Weinhold, Johannes Georgius, I. 423, 424, 468
Weinhold, Johannes Georgius, II. 424
Weltzer, Mathias 415
Weltzer, Urbanus 414
- Werner, Michael 439, 497
Widder Antal 453, 470, 471
- Zabolai Ferenc 410
Zágoni András 171
Zágoni Sáska Absolon 56, 58–79, 396
Zágoni Sáska Balázs 46, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 395, 396, 401
Zágoni Sáska Mária, Pécsi Ferencné 396
Zágoni Zsófia, Szolokmai Jánosné 410, 411
Zalányi (Zalánji) Dániel 47, 48, 49, 175, 284, 285, 300, 406, 408, 409
Zalányi Ambrus Gergely 397
Zilahi Ferenc 297–301
Zöld Gábor, csíkmadéfalvi 456, 457
Zrini lásd Szirinyi
Zrinyi lásd Szirinyi
Zwingli, Ulrich 551, 552

HELYNÉVMUTATÓ

- Aldoboly 423
 Almásmálom 439
 Alvinc 397, 399
 Asszonyvására 434
- Ádámos 7, 8, 21–42, 100, 406, 411, 413, 414, 422, 423, 430, 437, 440, 454, 457, 462, 466, 467, 474, 475, 488, 500, 501, 503, 505, 507, 508–509, 524, 526, 556, 557–558
- Bágy 553
 Balavásár 8, 11, 12, 16, 43–92, 380, 395–396, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 406–407, 408, 409, 410, 413, 414, 428, 430, 433, 436, 438, 439, 452, 453, 454, 456, 457, 459, 470, 471, 476, 483, 492, 494, 498, 503, 504, 505, 507, 509–514, 524, 525, 527, 528, 538, 539, 548, 553, 555, 556, 558–559
 Balázsfalva 560
 Bazel 393, 403, 393
 Bécs 520, 534
 Bénye lásd Magyarbénye
 Bernád 8, 11, 93–102, 168–205, 278, 280, 333, 407, 409, 413, 416, 424, 437, 449, 450, 463, 468, 469, 488, 503, 505, 514, 519, 524, 525, 540, 541
 Besenyő lásd Búzásbesenyő
 Beszterce 439, 497
 Bethlen 420, 433
 Bethlenszentmiklós 7, 8, 11, 103–126, 393, 397–398, 399, 400, 404, 407, 413, 416, 423, 428, 429, 430, 434, 436, 437, 439, 440, 448, 458, 468, 484, 486, 487, 490, 497, 500, 503, 504, 505, 506, 514, 556, 559–560
 Bögöz 57, 553
 Boldogfalva 8, 11, 127–167, 396, 397, 398–399, 401, 402, 403, 404, 413, 416, 421, 422, 425, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 436, 437, 438, 448, 458, 466, 473, 480, 483, 491, 496, 504, 505, 514–515, 529, 530, 531, 541, 556, 560
 Bonchida 398
 Bonyha 8, 9, 10, 11, 14, 15, 93, 95, 97, 98, 99, 168–226, 278, 283, 287, 311, 359, 393, 397, 399–400, 401, 402, 403, 405, 406, 408, 409, 413, 416, 418, 419, 420, 428, 430, 432, 433, 437, 438, 443, 446, 449, 460, 463, 465, 468, 471, 474, 481, 488, 489, 495, 503, 504, 505, 506, 507, 514, 515–521, 524, 532, 533, 534, 540, 541, 542, 543, 548, 549, 553, 555, 561–563, 566
 Brassó 355, 356, 419, 432, 437, 437, 554
 Bréma 394
 Budapest 430, 432, 473, 554, 562
 Bürkös 396
 Búzásbesenyő 8, 11, 227–276, 342, 396, 398, 400, 401–402, 403, 404, 407, 409, 413, 415, 416, 418, 422, 431, 438, 443, 447, 454, 470, 473, 477, 494, 503, 504, 505, 506, 507, 521, 555, 563–564
- Cambridge 397
- Csapó lásd Maroscsapó
 Csapószentgyörgy 8, 277, 521
 Csávás 8, 11, 93, 96, 173, 174, 176, 183, 185, 188, 190, 191, 192, 196, 197, 202, 203, 246, 278–336, 340, 346, 364, 370, 380, 396, 398, 399, 400, 401, 402–403, 405, 406, 407, 408, 409–410, 411, 413, 414, 420, 424, 428, 430, 431, 435, 436, 437, 440, 450, 451, 452, 455, 456, 461, 464, 469, 479, 480, 485, 493, 499, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 521, 524, 535, 536, 543, 550, 555, 564–565
 Csehország 432
 Cserefalva 396
 Csíkmadéfalva 456, 457
- Dányán 8, 9, 10, 11, 172, 280, 281, 285, 312, 314, 337–392, 396, 398, 399, 401, 403–405, 406, 408, 410–411, 413, 416, 421, 428, 430, 435, 437, 439, 445, 463, 464, 467, 471, 477, 478, 479, 490, 496, 498, 503, 504, 505, 506, 507, 521–524, 536, 536, 544, 545, 546, 547, 555, 565–566
- Debrecen 393, 552, 554
- Dés 553

- Désfalva 7, 8, 48, 176, 234, 287, 298, 311, 337, 339, 406, 409, 411
 Déva 393, 420, 424, 469, 553
 Dicsőszentmárton 7, 8, 11, 16, 31, 409, 411, 415, 556, 566
- Ebesfalva lásd Erzsébetváros
 Egerpatak 394
 Egrestő 8, 11, 16, 43–46, 48–49, 54–73, 79, 407, 409
 Eperjes 439
 Erdőcsinád 400
 Erdőfüle 553
 Erdőszentgyörgy 513, 555
 Ernye 8
 Erzsébetváros 8, 11, 16, 77, 188, 212, 321, 396, 399, 401, 404, 406, 556
- Felsőboldogfalva 553
 Felsőkáporna 424
 Fogaras 64, 393, 404
 Franeker 393, 397, 398, 400, 403
 Fütelke 16, 45, 71, 73
- Gálfalva lásd Vámosgálfalva
 Genf 393, 551
 Göcs 53, 74
 Gógán 8, 9, 11, 172, 228, 365, 393, 394, 396, 397, 400, 401, 402, 403, 404, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 415, 555, 556
 Gógánváralja 8, 11, 14, 57, 172, 173, 182, 201, 202, 369, 373, 410, 411, 553, 556, 564
 Groningen 394, 397, 398
- Győr 513
 Gyulafehérvár 9, 12, 393, 396, 397, 400, 402, 404, 406, 407, 408, 409, 414, 552
- Harangláb 7, 8, 11, 339, 346, 365, 396, 398, 401, 403, 404, 405, 410, 411, 555
 Harasztkerék 403
 Háromszék 553
 Héderfája 8, 9, 11, 13, 176, 180, 189, 205, 266, 286, 344, 380, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 402, 406, 409, 410, 411, 553, 555, 564
- Héjjasfalva 15, 17
 Hídvég 396
 Homoróddaróc 432
 Hosszúaszó 562
- Ikafalva 432
- Jövedics 359
- Kaca 438
 Kajántó 555
 Kercsisóra 405
 Kerelő 8, 11, 229, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 250, 251, 398, 401, 403, 404, 415, 416, 422, 438, 447, 507
 Kerelőszentpál 8, 10, 11, 13, 231, 234, 271, 395, 401, 403, 404, 408, 409, 410, 411, 556
 Keresd 212
 Keresztyénfalva 561
 Kézdiszék 426
 Kézdivásárhely 553, 554
 Királyfalva lásd Magyarkirályfalva
 Kiscserged 15
 Kisdoba 431
 Kisfülpös 555
 Kiskapus 556
 Kiskend 8, 11, 71, 72, 396, 399, 407, 556
 Kisteremi 15
 Kőhalom 432
 Kolozs 200, 400, 403
 Kolozsvár 393, 394, 397, 398, 400, 401, 408, 417, 422, 431, 434, 434, 436, 437, 438, 449, 480, 484, 485, 494, 496, 552, 553, 554, 555
 Köpec 553
 Kóród 8
 Kóródszentmárton 8, 10, 11, 396, 398, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 410, 411, 434, 556
 Koronka 555
 Körösfő 555
 Küküllőalmás 8, 11, 14, 62, 398, 400, 403, 404, 406, 409, 410, 411, 556
 Küküllődombó 7, 106
 Küküllőpócsfalva 8, 11, 286, 407, 556, 558
 Küküllőszéplak 7, 8, 11, 65, 280, 396, 399, 401, 402, 404, 405, 408, 409, 556

- Küküllővár 7, 8, 10, 11, 14, 128, 129, 133, 146, 148, 151, 152, 158, 160, 266, 345, 365, 393, 394, 397, 400, 408, 531, 552, 555, 556
- Kund 556
- Kusaly 439
- Kutyfalva 7, 8, 11, 393, 397, 402, 403, 404, 407, 409, 555, 556
- Leiden 393, 397
- Lemnek 432
- Leppend 172, 176, 182, 201, 202, 280, 285, 287, 288, 291, 311, 312, 338, 365, 383
- Lisznyó 25
- Lőcse 552
- London 393
- Lőrincfalva 237
- Magyarbénye 113, 416, 448, 458, 466, 473, 480, 483, 491, 496
- Magyarbükkös 245
- Magyardellő 8, 11, 400, 401, 402, 404, 407, 409, 556
- Magyarherepe 8, 11, 395, 396, 399, 401, 402, 403, 404, 406, 409, 410, 556
- Magyarigen 9, 393, 408, 433, 554
- Magyarkirályfalva 8, 10, 11, 129, 266, 349, 393, 394, 396, 398, 399, 400, 402, 404, 406, 409, 410, 411, 513, 553, 555
- Magyaró 439
- Magyarsáros 7, 351, 556
- Magyarsülye 8, 11, 13, 395, 396, 398, 401, 402, 404, 409
- Magyarszentbenedek 7, 8, 11, 358, 398, 399, 404, 405, 409, 439, 556
- Máramarossziget 398
- Marburg 403
- Marosbogát 8, 10, 11, 47, 397, 406, 407, 409, 410, 411, 555, 559
- Maroscsapó 8, 11, 14, 277, 353, 396, 398, 399, 401, 402, 403, 411
- Maroscsúcs 8, 431, 398, 401, 403, 404
- Marosfelfalu 555
- Marosszék 53, 74, 205
- Marosugra 8, 11, 13, 14, 269, 399, 404, 407, 409, 556
- Marosvásárhely 9, 12, 13, 231, 232, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 414, 432, 437, 452, 453, 470, 471, 481, 553, 554, 555, 556, 559, 563
- Marosvécs 400, 553, 555
- Medgyes 8, 305, 381, 421, 428, 434, 484, 556
- Mezőbodon 8, 11, 14, 399, 400, 401, 409, 555
- Mezőmadaras 400
- Mezőverese gyháza 431
- Mikefalva 8, 280, 286, 288, 307, 311, 339, 398, 399, 401, 407, 409, 410, 411, 556
- Miklóslaka 403
- Milano 551
- Morvaország 432
- Nagybánya 397
- Nagyenyed 7, 9, 13, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409
- Nagykend 8, 9, 11, 12, 62, 72, 77, 79, 380, 393, 394, 395, 396, 401, 402, 403, 404, 406, 408, 409, 410, 411, 553, 555, 556
- Nagykőrös 513
- Nagymedvés 8, 11, 397, 399, 401, 402, 556
- Nagyszeben 414, 419, 421, 423, 424, 426, 429, 431, 433, 435, 436, 439, 468, 486, 491, 498, 552, 555, 561
- Nagyteremi 7, 8, 9, 11, 15, 171, 179, 393, 404, 556
- Nagyvárad 555
- Nürnberg 439, 496, 497
- Nyárádgálfalva 205
- Nyárádkarácson 555
- Nyárádszentanna 434
- Nyárádtő 60
- Oderaf Frankfurt 393
- Oláhdellő 8, 556
- Oláhkocsárd 8, 406, 411, 556
- Olasztelek 434
- Oltszem 397, 400
- Orbaiszék 426
- Örményes lásd Szászörményes
- Oxford 393
- Pécs 554

- Pest 473
Pócsfalva lásd Küküllőpócsfalva
- Rácország 193
Radnót 7, 8, 11, 14, 173, 185, 257, 284, 395, 396, 397, 399, 401, 402, 403, 406, 407, 409, 503, 516, 517, 556
Rádós 433
Rákosd 511
Rugonfalva 553
- Sárd 398, 400, 555
Sáros lásd Magyarsáros
Sárospatak 396, 397, 398, 400, 402, 404, 406, 407, 408, 409
Segesvár 428, 429, 431, 432, 433, 437, 438, 440, 461, 479, 480, 481, 483, 485, 490, 494, 495, 499
Sepsiszek 426
Siklód 431
Siménfalva 133
Somogyom 8
Sóvárad 555
Sövényfalva 8, 9, 11, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 32, 36, 160, 352, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 403, 404, 406, 409, 410, 411, 414, 422, 423, 509, 555, 556
- Szabadka 554
Zamoskrassó 511
Szászmás lásd Küküllőalmás
Szászcásás lásd Csásás
Szásznagyvesszős 8, 148, 156, 161
Szászörményes 15, 172, 176, 182, 202
Szászsztlász 196, 197
Szászsztmíklós lásd Bethlensztmíklós
Szásztörpény 242
Szászváros 393, 396, 397, 404, 406
Sztmár 393, 398
Székelyszterzsébet 396
Székelyudvarhely 394, 398, 400, 401, 405, 407, 408, 409, 411
Székesfehérvár 554
Szénaverős 71
- Sztbenedek lásd Magyarsztbenedek
Szterzsébet lásd Székelyszterzsébet
Sztgyörgy lásd Csapósztgyörgy
Sztháromság 72
Sztlász (Oláh vagy Szász) 182, 201, 203
Sztplál lásd Kerelósztpál
Szttrontás lásd Szttháromság
Széplak lásd Küküllőszéplak
Szilágyság 426
Szilágysomlyó 553
Szilézia 432
Szőkefalva 7, 8, 11, 13, 16, 146, 332, 344, 396, 397, 398, 399, 400, 402, 403, 411, 556
Szövérd 44, 52, 74, 77, 400, 403
- Temesvár 554
Teremi lásd Nagyteremi
Teremiújfalu 8, 15, 179, 409, 556
Terpen lásd Szásztörpény
Torda 553
Tordos 513
Tövis 556
Tűr 562
- Udvarhelyi Egyházmegye 10
Újfalu lásd Teremiújfalu
Újtorda 399, 405
Utrecht 397
- Vadasd 64
Vajdakuta 15
Vajdasztivány 9
Vámosgálfalu 8, 9, 11, 16, 172, 189, 267, 337, 393, 394, 395, 402, 403, 408, 409, 410, 411, 555
Váralja lásd Gógánváralja
Váralya lásd Gógánváralja
Vásárhely lásd Marosvásárhely
Vesszős lásd Szásznagyvesszős
- Wittenberg 393, 551
Württemberg 566
Zágor 555, 558
Zürich 393, 403, 551

A

Református Tanárképző Kar (BBTE) két új sorozat indításával szeretne publikációs lehetőséget teremteni a Kar diákjainak, mesterképzőseinek és doktorandusainak. A Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transylvania sorozatcím első négy kötete egyháztörténeti forrásokat tartalmaz olyan korszakból, amelynek kutatása eddig, feltárt források hiányában, akadályokba ütközött. Jelen kötetben a történelmi Küküllői Református Egyházmegye esperesi vizitációinak anyaga olvasható, és az 1648–1800 közötti időszakra nézve szolgál jelentős egyháztörténeti adalékokkal 10 egyházközség másfél évszázadáról. A törzsanyagot helyszíni felmérések alkalmával felvett leltárak egészítik ki (kegyszerek, textíliák stb.), az anyag áttekinthetőségét és megértését bevezető tanulmány, klenódiumok és textíliák

leltárai elé helyezett szaktanulmány, bő tárgymutató, szójegyzék, hely- és névmutató, esperesek, lelkészek és tanítók névsora segíti. Reméljük, sok érdekes részletet talál benne a református egyház múltjára nézve szakember és érdeklődő olvasó egyaránt.

ISBN 978-973-7605-75-7

9 789737 605757